

8
3 M
16

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE ASSERTIO PER

ALBERTVM PIGHIVM CAMPENSEM, D. IOANNIS VLtraiectẽ. Præpositum, ab ipso autore sub mortem diligenter recognita, nouaq; accessione passim locupletata, & nunc accuratiori diligentia, quam hactenus vnquam, typis excusa.

Vnà cum Indice rerum præcipuarum locupletissimo.

Librorum singulorum argumenta versa pagina demonstrabit.

Coloniæ excudebat Ioannes Nouesianus.
Anno M. D. LI.

Liber primus ante omnia demonſtrationis eorum, quæ ad fidem religionemq; noſtram pertinent, certa principia ſtatuit. Inſuper & methodum explicat, qua vt in omni exorta quæſtione facile inuenitur orthodoxa veritas, ita omnis hæreſis efficaciter conuincitur.

Secundus demonſtrat, in quo vnitas conſiſtat eccleſiæ, palam faciens eos, qui ab eadem ſe ſepararint ac ſeparent. Eius quoque ordinem ſacrum, graduſq; & ſingulorum munia, hæreticorum in his omnibus errores impios ſecundum explicatam methodum obiter iugulans.

Tertius vnitatem Præſidis aſſerit in hierarchia eccleſiaſtica, Petrũ eius caput conſtitutum a Chriſto demonſtrans, & ſucceſſores ipſius Romanos pontifices.

Quartus autoritatem eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis, & ſingularem prærogatiuam apoſtolicæ cathedræ luculenter adſtruit.

Quintus controuerſias omnes inter regnum & ſacerdotiũ, quibus aliquot ſeculis grauiter exagitata eſt eccleſia, complectitur. Et Marſilij illius Patauini aduerſus autoritatem eccleſiaſticam in ſuo, quem inſcribit, defenſorio pacis, retundit calumnias.

Sextus vniuerſam eccleſiaſticorum conciliorum cauſam ex certis illis noſtræ fidei principijs ita deducit & abſoluit, vt omnem eorundem varietatem, omnem modum, formam, autoritatem, quæ ſit, & vnde pendeat, quiuis clare poſſit ac certo intelligere.

BEATISS. IN CHRISTO PATRI PAVLO ECCLESIASTIcæ hierarchiæ præsidi, eius nominis III. Albertus Pighius Campensis S. D.

T NON video pater beatissime, cui pio Christianoq; viro lachrymas extorquere non debeat ea, quæ nunc cernitur, Christianæ ecclesiæ tot schismatibus laceræ, tot hæresibus ac impietatibus fœdæ contaminatæq;, miseranda sane deplorandaq; facies: ita nulli cessandum censeo (qui tamen vere Christianus haberi velit) quo minus in tanto religionis nostræ discrimine pro sua quisq; virili eidem succurrere debeat, quandoquidem is iure meritoq; reprehenditur, velut ciuis non bonus & desertor patriæ salutisq; publicę, qui in publico euidétiq; eius periculo, non solum sua, sed & seipsum eidem impendere dubitat. Quare cum tanti huius mali eam mihi viderer causam videre, quæ vna fere fuit omnis humanæ societatis exitium, nempe disciplinæ publicæ dissolutum vigorem, quam tot seculis apostolorum ministerio cōstituta a Christo ecclesiastica illa hierarchia cōtinuit in ecclesia, continuo enim vt eandem nunc tandem prophanis quorūdam impijsq; disputationibus oppugnari, improbis calumnijs, detractionibus, mendacijs, famosisq; libellis apud imperitam multitudinē talibus facile applaudentem traduci, & despectam vilemq; fieri, insuper secularium aliquot principum irreligiosa tyrannide opprimi, nostrorum deniq; præsulum (pudet dicere) improba nimis inconsultaq; ambitione confundi, perturbari, certatimq; ab omnibus coniuncta velut manu euerti conspeximus (adeo nemo sui iam memor est ordinis, gradus & officij, q̄d in Christi ecclesia obtinet) quæ non olim damnata impietas ab inferis reuocata est: quę non derepente monstra prodierunt iam olim iugulata illo beatissimi Petri gladio: vt nusquam substitit perfractis repagulis effusa semel impietas, sed noui semper comminiscitur aliquid, semperq; seipsam vincere certat. Cum, inquā, tanti eius mali, quam diximus, causam mihi viderer intelligere, meditabar & ego aduersus hęc aliquid conferre in publicum. Sed grauidum parturientemq; nescio quid animū diu retinuit ac retardauit aliorū nonnullorum certatim scri

bentiũ multitudo ac diligentia,vtq; diu dubitarẽ,num locus aliquis hac in re nostro foret officio,effecit,quippe q alioqui mallem delitescere,si licuisset salua ratiõe officij,q̃d Christianus Christiano nomini,religioni & ecclesiæ debeo,atq; vni mihi notus mecum viuere, hanc palmã & gloriam libenter concessurus alijs,q̃ me præcipitare in necessitatem,quotidie in totius orbis cõspectu aduersus hęc monstra plane tartarea,& quæ plus q̃ ferina rabie in caulas dñicas nunc passim deſæuiunt,cruentis monomachijs publice decertandi, id q̃d semel in aciem progressus(vt pugna pugnam lacessit,& velut ansa ansam trahit)omnino deuitare nõ potest. Sed cum illorum studia, tametsi pia & erudita,non admodũ profecisse cernerẽ,eius causam sollicite perquirenti ipsa medendi methodus a medicorũ principe Galeno doctissime tradita mihi suggerere visa est. Nisi em̃,cũ multi vna morbi grassantur in corpus, diligẽs nobis ineatur ratio, cui primũ & cui secũdo loco ac deinceps occurramus,sed vt quisq; forte sese obtulerit, illi q̃uis congruo alioq pharmaco studeamus mederi,p̃postere videlicet curationem aggredientes(id q̃d hactenus a plerisq; mihi factum videtur)vsq; adeo non proficimus,vt morborũ vires plerunq; etiã valde augeamus. Visum itaq; mihi est ipsam nobis crediti talenti rationẽ exigere, vt posthabita vitæ studiorũq; nostrorũ quiete,non solum quicquid dñs nobis conferre dignatus est,sed etiã nosipsos Christiano impenderemus nomini, & pro dignitate,autoritate & salute Christi ecclesiæ. In qua cũ vniuersa hęc mala inde mihi viderentur originẽ trahere,q̃d hi omnium,qui vnq̃ fuerunt,hæreticorũ pestilẽtissimi,ipsum vniuersæ religionis nostrę firmamẽtum,columnã ac robur labefactare aggressi sunt, ipsam videlicet autoritatem traditionis ecclesiasticæ, vniuersam q̃q; eius hierarchiã e medio tollentes(qua vna ab initio vsq; nunc cõseruata est in ecclesia Christi vnitas religionis & fidei,conseruatus vigor disciplinæ ecclesiasticæ,& sine qua prorsus nõ possit subsistere,multo sane minus,q̃ absq; ordine & suis magistratibus vnaquælibet cõmunitas aut humana societas) vnam q̃q; scripturam,q̃uis contra scripturã,omniũ controuersiarũ & exortarum quęstionũ facientes iudicem,quã quisq; eorum pro suo captu & arbitrio intelligẽs,suæ impietati,q̃uis inuitam reluctãte mq;,famulari cogit,nullo alteri cedente,aut cuiusquam hominis autoritati iudicioue in his subesse volente,vnde tot iam inter se pugnantes hæreses exortæ sunt, vt dinumerari vix possint,nec vllum modum ac finẽ, nisi opportune occurratur, impietas inueniet. Huic tam fœcundæ malorum omniũ radici securim in primis admouere visum est. Ad hanc funditus euellendam putauimus ante omnia necessarium, vt ecclesiasticæ traditionis nihilo minorem, ne dicam multo etiam ampliorem efficacio-

remq́;, quam ſcripturarum autoritatem exiſtere, clariſſimis rationibus demonſtraremus. Et niſi hac admiſſa, aut etiam ſcripturis præmiſſa, ne illarum quidem autoritatem ſatis ſibi conſtare, vt quæ vniuerſa inde dependeat. Hanc ipſam præterea ſolam eſſe certam & inflexibilem rectæ intelligentiæ ſcripturarum amuſſim, qua illis nõ adhibita, velut plumbeam quandam regulam omni figuræ, ita omni errori eaſdem haud difficulter accommodari poſſe, nec errantem illis aliter facile conuinci. Proinde patres illos noſtros ſanctiſſimos, ſapientiſſimosq́ viros hoc ipſum iam olim prudenter intellexiſſe, pernicioſam videlicet ſine ea exiſtimantes omnem de ſcripturis conflictationem cum hæreticis, & diligenter vitandam orthodoxis, illud ipſum haud obſcure docente Apoſtolo, qui corripi eos vult, non diſputatione coargui, & acquieſcere nolentes, velut plane deploratos, atq́ etiam contagione noxios deuitari. Denicp oſtendimus, noſtris quoq́ temporibus diſputationes conflictationesq́ cum hæreticis habitas nullum alium fructum peperiſſe, ſeu ad nihil aliud profeciſſe, quam quod male conſopitas ſub cineribus hæreticæ prauitatis ſcintillas euentilando excitarunt in apertum hoc grauiſſimumq́ orbis incendium. Ad hæc methodum quandam explicamus, qua vt in quacunq́ exorta ſuper rebus fidei controuerſa quæſtione, quę ſit orthodoxa veritas, facile diſcernitur: ita omnes omnium ſeculorum hæreſes, etiam quæ adhuc in futurum exoriri poterunt, efficaciter conuincuntur. Cuius methodi vim & efficaciam, velut in exemplis quibuſdam in re tam neceſſaria exercitatum lectorem reddere cupiẽtes, in decem ſubiectis quæſtionibus oſtendimus, quibus maximam partem complectimur controuerſiarum, quibus nunc miſere exagitatur eccleſia, eandem fidem, quæ nunc eſt apoſtolicæ ſedis & noſtra, ab initio quoq́ omnibus continuo ſeculis vſq́ nunc fuiſſe toto orbe catholicæ eccleſiæ & orthodoxorum omnium, demonſtrantes per ſingulas. Et hæc fere libro primo abſoluimus Ex his inſuper iam iactis velut certiſſimis indubitatisque noſtræ fidei, religionisq́ fundamentis ac principijs, ſacræ, inquam, ſcripturæ, eccleſiaſticæ quoq́ traditionis autoritate, totius ab initio catholicæ eccleſiæ conſenſu, recognitione & fide conſona, demonſtrauimus primum, in quo conſiſtat eccleſiæ vnitas, vt clariſſime intelligi poſſit, qui nam ab ea ſe ſepararint ac ſeparẽt. Eius quoque ordinem ſacrum, gradusq́ & ſingulorum munia, hæreticorum in his omnibus prophanas nouitates & errores impios, diligenter quanuis obiter, iugulantes ſecũdum explicatam antea methodum. Deinde & hierarchiam aſſerimus eccleſiæ, Chriſto autore, atq́ in eadem beatiſſimi Petri, vt eius præſidis, & ſanctitatis tuæ, quæ illi ſucceſſit in autoritate & officio, cathedræq́ apoſtolicæ principalem

lem autoritatem & prærogatiuam singularem. Quæ vna si restituta esset secundum annos pristinos, & agnosceretur, sicut necessario debet, a Christifidelibus, vniuersam hanc malorum colluuiem, densissimasque errorum nebulas, quæ nunc faciem occuparunt ecclesiæ, vno velut flatu ac spiritu dissipatas derepente videremus. Et hæc tribus deinceps libris copiose (ni fallor) luculenteque atque ex ordine exequimur. Consequenti loco controuersias omnes inter regnum & sacerdotium, hoc est, autoritatem secularem & ecclesiasticam, quæ aliquot iam seculis grauissimis tragœdijs exagitarunt ecclesiam, ita explicamus, atque ad ipsam lucem certissimorum illorum nostræ fidei principiorum exigimus & absoluimus, vt nihil dubitem lectorem, quantumuis alioqui parum fauentem dignitati ecclesiasticæ, modo veritati faueat, facile intellecturum in singulis, quæ sit veritatis causa & victoria. In quo argumento velut antagonisten quendam delegimus Marsilium Patauinum, quo nemo omnium acrior & infestior fuit hostis autoritatis ecclesiasticæ, nemo causam secularis aduersus eandem autoritatis egit vehementius, copiosius atque etiam ingeniosius, eo quod hunc studiose legi & magni fieri cernerem a plerisque, qui principibus secularibus adsunt a consilijs. Ex eodem quoque magnam pestilentissimi erroris partem suxisse Lutherum cum suis, qui abrogata semel omni autoritate sedis apostolicæ, omni forma constitutæ a Christo atque hactenus in ecclesia obseruatæ hierarchiæ ecclesiasticæ, secedentes ab vnitate catholicæ ecclesiæ, nouas prodigiosasque ad prophanissimi illius hominis præscriptum sine Christo conantur ecclesias facere, idque præter omne etiam priorum hæreticorum exemplum. Scripsit autem ille ante annos circiter ducentos in gratiam Ludouici Bauari, qui excommunicatus a Ioanne vigesimo secundo, aliquanto post crescentibus & contumacia & excessibus, per Clementem sextum priuatus fuit regno & imperio. Postremo ecclesiasticorum conciliorum causam, tractatam equidem a plerisque magni nominis viris a tempore Constantiensis Basiliensisque conciliorum, nam antea non magna de illis in ecclesia concertatio fuerat, sed a nemine (quantum mihi quidem videtur) imo neque ab omnibus in vniuersum, absolutam pro dignitate & merito, ita explicamus a capite (quod dici solet) ad calcem ex illis certissimis nostræ fidei principijs deducentes omnia, vt omnem earundem varietatem, omnem modum, formam, autoritatem, quæ sit & vnde pendeat, quiuis clare possit ac certo intelligere. Ne tamen, si forte & ego huic tali, tantoque argumento, quod sex his libris complexi sumus, non per omnia satisfecerim, apud rigidos censores omni venia aut excusatione indignus iudicer, cogor hic dicere, quod alioqui, tametsi hic pu-

publicum fit, maluissem præterire silentio, ante hoc biennium, pro Christi nominis gloria, & ecclesiasticæ hierarchiæ dignitate atque autoritate asserenda, magno hæc confidentique animo ac indefesso labore aggressos, antiqui illius hostis machinationibus, tantis nos derepente tribulationibus, persequutionibusque implicitos, vt eius temporis fere dimidium coacti simus procul domo & familiaribus libris peregre agere, discurrere per curias, & aduersus easdem surdas aures obtundere. Nec fere domi interim quietius vllum tempus contigit, sed tot semper difficultatibus inuoluti distentique fuimus, vt non vnum hominem hæc prorsus occupare potuissent, imo obruere, atque adeo sibi eripere. Quæ tamen vniuersa ita nihil nos absterruerunt, aut remorata sunt a cœpto semel opere, vt eo etiam plus incitarint eidem pertinaciter insistere, quo studiosius ab illo prosequendo & absoluendo me cernerem impediri: videlicet coniecturam hinc faciens, & spem magnam concipiens, vtilitatem aliquam allaturum ecclesiæ, quod ille omnis boni hostis tanto conamine satageret seu niteretur impedire. Itaque, seu domi, seu peregre, omni contra conatu & studio, semel cœptum vrgere non destiti, & a me ipso constitutum velut pensum quotidianum exigere, donec ipsum qualitercunque absoluerim: præsertim cum ad hoc ipsum me incitaret ab ineunte statim pontificatu sanctitatis tuæ, primum spes certa, deinde & promissio publica celebrandi vniuersalis concilij, totiusque orbis expectatio: postremo eiusdem indictio, quod anteuertere harum lucubrationum nostrarum æditione modis omnibus cupiebam, ita mihi persuadens requirere vtilitatem publicam. Qua etiam ratione ignoscere debent censores seueriusculi, si non prorsus tales fuerint, quales forte exigerent. Quas haud dubie absolutiores accepissent, si absoluere eas licuisset per ocium quietemque animi, & tempus opportunius: sed præcipitationis huius nostræ iustas, ni fallimur, excusationes has æqui bonique consulent. Dictionis vero neglectum cultum non admodum deprecabor. Est enim plane effusa atque extemporanea. Nec dicam quamuis forte possem, argumentum ipsum haud fere splendorem admittere, quod alienis subinde verbis, & multorum testimonijs necessario peragendum fuerat, in quibus mutari quicquam vetat religio. Alioqui in ea semper fuisse me fateor sententia, veritatis inuestigatricem orationem magis luculentam simplicitatem, quam studiose seu ambitiose quæsitum cultum, fucumque rhetoricum postulare. Eam igitur si præstitimus, est vnde gaudeamus. Sin minus, nihil dubito lectorem æquum, quicquid hac in parte desiderari possit, facile condonaturum: præsertim vbi ad difficultates supra memoratas, necessariamque æditionis præcipitationem respicere voluerit,

luerit, secumque reputare nos in his magis vtilitatem publicam, quam nostram gloriam quæsiuisse. Hos igitur ecclesiasticæ nostræ hierarchiæ libros, cum temporis eliceret atque euocaret opportunitas, nec domi suaderet premi & contineri diutius, præsertim ad æditionem eorundem stimulãtibus doctissimis quibusdam, nec minus pijs hominibus, sanctitati tuæ dicandos censuimus, vt eius autoritate exeuntes in publicum, vniuerso orbi rationem redderẽt, q̃ inique, q̃ impie, quantaq; totius ecclesiæ, imo & religionis Christianæ iactura hierarchiam eandem labefactari atq; euertere nostri temporis hæretici aggressi sint, quo tibi, eandẽ totis viribus restituenti (vnde vniuersæ ecclesiæ sua salus, vnitas & synceritas fidei & religionis, publicæq; disciplinæ vigor dependet) omnes quoq; pijs votis studijsq; faueant, & pro suo quisq; modulo alacriter succurrant, opemq; ferant. Quanquam quid alioqui iustius aut consequentius esse poterat, quam vt ecclesiasticæ hierarchiæ defensio, summo ecclesiæ militantis hierarchiæ dicaretur? vt interim taceam, quicquid tandem a nobis tale seu huius generis æderetur, non alium, quam patronum, benefactoremq; suum debuisse agnoscere aut requirere: præsertim cum is vltro obtigerit, cuius est inter mortales summa sacrosanctaque autoritas. Quam sane autoritatem non verebor, ne cui parum candido, maleuoloq; lectori in hoc opere assentationis studio immodice alicubi extulisse videar. Dedi enim operam, vt res ipsa nos posset ab ea suspicione liberare. Et alioqui nihil vnquam ingenio nostro magis contrarium fuit, quam priuati gratia commodi, vel summis principibus turpiter assentari. Nec quicquam antiquius, quam veritatem agnitam, nullius vultum respiciendo, ingenue, libereq; profiteri, iuxta illam Aristotelis sententiam: Amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas. Tu igitur beatissime pater, quam nos oratione defendimus, hierarchiæ ecclesiasticæ dignitatem autoritatemq;, perge re ipsa asserere, & iactatam diu, grauiterq; quassatam beati Petri nauiculam, cui te Christus rectorem præfecit, magno indefessoque animo in optatum portum dirigere. Non dormitabit neque dormiet peruigil ille Israelis custos, sed laborantibus vobis, piorum precibus excitatus, aderit etiam, quando videbitur obruta fluctibus, quando humanitus desperata videbuntur omnia, vel quarta ipsa obscuræ noctis vigilia. Fidelis est, nec mentiri poterit, qui Petro nunquam præualituras aduersus eandem inferorum portas promisit. Quem oramus, vt tuam sanctitatem nobis & ecclesię suę diu seruet incolumem, eiusque salutares conatus feliciter prouehat. Coloniæ, ferijs beati Gregorij papę, Anno a nato saluatore, M.D.XXXVIII.

INDEX SENTENTIARVM RERVMQVE PRAECIPVE INSIGNIVM IN HISCE DE SACRA ECCLESIAE HIErarchia libris sex contentarum.

B

C

** canon

constan-

F.

G.

H.

I.

O.

P.

piscatorem

Q.

R.

S.

sacerdo-

FINIS INDICIS.

A ❧ HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE, VEL DE SACRO ECclesiæ principatu, Liber Primus.

Catholica Ecclesia quænam sit, & qui ad eam pertineant. CAP: I.

TRACTATVRI de catholica ecclesia, eius autoritate & hierarchia, hoc est, sacro illo principatu quo eam instituit ordinauitq; Christus: prius quænā ea sit, definire opportunum est, atq; inde quod quæritur, conandum inuestigare & eruere. Quandoquidem in omni re tractanda, à definitiōe eius, de quo proposita quæstio est, ordimur auspicatissime. Nosse enim ante omnia id oportet, vt verissime inqt Plato, aut prorsus sine scopo aberrabit oratio. Nec vero adeo obuium hoc ac planū esse, docet vetus inter Christianos controuersia, quæ quoties per schismata ac hæreses exagitata est ecclesia, enituit. Namcum ea sit, & semper fuerit omnium Christi nomē profitentium indubitata fides, vnicam esse Christi ecclesiam, extra quam nulli salus est, adeo vt hoc ipsum omnes plane profiteamur in symbolo Nicenæ fidei (de cuius vnitate, & in quo consistat, post agemus prolixius & enucleatius) necesse est & schismaticos & hæreticos ab initio semper contendisse & credidisse, apud se esse veram ecclesiam Christi: B nisi non errore deceptos, sed aperta malitia, scientes, volentesq; abijsse in præceps voluerimus, quod verisimile nō est. Certe Irenæus & Tertullianus temporibus suis ita sibi psuasisse hæreticos & schismaticos, testes sunt, vt orthodoxam & catholicam ecclesiam ipsi contra deputarent hæreticam & schismaticam. Sic olim inquit Cyprianus, Nouatianus simiarum more (quæ cum homines non sint, homines imitantur) catholicæ ecclesiæ autoritatem sibi voluit vendicare. Et cum ipse in ecclesia non esset, sed contra ecclesiam rebellis hoc vnum sibi vendicabat, quod cæteros faciens hæreticos, apud se esse ecclesiam, defendere præsumeret. Sic contra Donatistas diuus Augustinus: Controuersia hæc, inquit, inter nos est, vbi vera sit ecclesia Christi, apud vos, an apud nos. Ita & his nostris turbulentissimis sane deploratissimisq; temporibus, quo quisq; insanit aptius & ab orthodoxa fide, & catholica ecclesia, fœdiori lapsu, longiusq; recedit, eo intolerabilius in orthodoxam ecclesiā Christi debacchatur, sibiq; persuadet, solum se in eadem regnare. Sic Luthero & qui eius amentiæ consortes sunt, orthodoxa & catholica Christi ecclesia, papistica, antichristiana & satanica nominatur. Cypria. in epistola. ad Sub alanum. August.

Quare operæpreciū facturi sumus, si ita ecclesiam Christi definiuerimus, vt clare perspicueq; pateat cuiq; quænam ea sit, & qui ad eandem pertineant. Nam vna hac veluti machina, vno ictu, vniuersa hæc, quæ nunc orthodoxam ecclesiam infestat ac persequitur, hæreticorum schismaticorumque phalanx arietata, & è Christi ecclesia eiecta, palamq; seclusa, inermis, inefficax, humiq; prostrata videbitur: vt quæ non nisi sub amicitiæ specie & ouina pelle nocere potest, & suum virus diffundere. Matth. 7

Vt itaq; euidens faciamus, quænam sit Christi ecclesia, ab ipsa nominis notione Ecclesia quid.

tione exordiendum est. Ecclesia itaq; Latine multitudinem, cœtum aut conuentum significat, Græca enim vox est. Multitudinem, inquam, nō qualemcunq;, sed conuenientem, & conciliatam in vnam aliquam societatem. Et quamuis variæ formæ sint humanarum societatum, vt ob causas finesq; diuersos in vnum conueniunt concilianturq; homines, & secundum suam formam, sua cuiq; imposita conueniens nomenclatura. Vt inter se conueniunt homines ad finem supernaturalem assequendum, in fide cultuq; dei, ac religione & spe salutis inde adipiscendæ, eiusmodi hominum societati ecclesiæ vocabulum appropriatum esse in scripturis, ecclesiasticisq; scriptoribus, plane intelligimus. Sed quoniam & vera est & falsa de deo fides, vera falsaq; religio, veri dei, falsorumq; deorū cultus, hic statim in duo ē diametro se secat ecclesia, videlicet in ecclesiam sanctam, quæ rectam de deo fidem seruat, vera religione verum deum colit & adorat, & ab eo salutem suam expectat: & in eam, quæ dicta omnia nō habet syncera ac recta, sed vel in omnibus, vel in aliquo eorum aberrat. Quod tametsi infinitis contingat modis, vno tamē nomine vniuersam illam significamus & comprehendimus, nempe per ecclesiam Satanæ, q in vniuersa illa, tametsi multiplici & multiformi, ac inter se pugnanti regnat & imperat, & seruos, captiuosq; tenet vniuersos, qui aberrant à sancta dei ecclesia. Hanc ecclesiam im piorum & malignantium subinde etiam nominant sacræ literę. Quemadmodum & illam sanctam & orthodoxam, nonnunq̄ simpliciter ac sine addito, ecclesiam. Vocantur & hæ duæ ciuitates magnæ, figuratæ in duabus illis ciuitatibus, quarum alteram ædificauit Abel, alteram Cain, de quibus August. prolixe, & toto opere illo quod inscripsit de ciuitate dei. Quarum vtraq; tanq̄ corpus quoddam crescit vsq; ad consummationem seculi.

2. Tim. 2 / Psal. 25. / Gene. 4.

Vna catholica ecclesia.

Ad sanctæ vero dei ecclesiæ certiorem clarioremq; noticiam quo perueniamus, hoc primum de ea præfari conuenit, quod & vna est & catholica, vt de ea profitemur in symbolo Nicenæ fidei. Vna, inquam, & vniuersalis, nullo certo loco, nulla regione aut patria, nulla gente, natione, aut populo, nullo deniq; tempore conclusa, circumscripta aut determinata. Sed generaliter extendens palmites suos in orbem vniuersum, in tempora quælibet, præterita, præsentia & futura, secundum seriem successionis nascentium & decedentium, continuata sub vno duce inuisibili deo, in vnitate, vt dictum est, fidei & religionis. Totius enim humani generis autor & creator deus, eidem lapso in Adam, & hominibus omnibus æqualē se exhibuit, omnibus parans remediū & redemptorem, qui recta fide in ipsum tenderent. Vt qui testante id Apostolo, vult omnes saluos fieri, nec distinctionem facit Iudæi & Græci. Neq; enim personarū acceptio est apud deum, sed in omni gente & loco, inquit Petrus, qui timet deum, is acceptus est illi.

Ephe 4. / Gene. 3 / 1. Tim. 2 / Rom. 10 / Acto. 10

Aetates incremēta, progressusq; catholicæ ecclesiæ.

Huius itaq; ecclesiæ si ortum, ætates, incrementa, progressumq; diligenter pensiculateq; expenderimus, perueniemus ad eius, quā quærimus, Christianæ ecclesiæ distinctam, certamq; noticiam. Cœpit autem ab ipso mundi exordio in Adam & Eua, primis nostris parentibus. Qui cum post diuini mandati præuaricationem vna cum posteritate sua vniuersa ciuitate illa cœlesti extorres facti, & paradiso voluptatis in hanc vallem lachrymarū ac miseriæ eiecti, diaboli se nosq; mancipia, & vtriq; morti fecissent obnoxios, à misericordissimo tamen deo spem veniæ acceperunt in sanguine mediatoris dei & hominū Christi, agni immaculati, pro salute humani generis offerendi. In cuius fidei protestationem, etiam ab ipsa mundi origine agnus

Gen. 3 / 1. Tim. 2

ab

ab eis immolatus legitur. Nam cum infinita ſua bonitate ab æterno ita di-
ſpoſuiſſet deus rationalem naturam condere, quam ſuæ bonitatis, beatitudi Gene. 4.
A niſq; faceret participem, & cœleſtem quãdam Hieruſalem ædificare, in qua
regnaret filius ille ſuus, deus & homo, angelicamq; & humanam iam creaſ-
ſet naturam, vt futuros illius regni ciues, vtq; præordinato tempore, ex radi-
ce Ieſſe & ſemine Dauid, ille rex æternæ gloriæ, in vtero prælectæ ſibi vir- Eſaiæ. 11
ginis matris, humanam naturam aſſumeret: non eſt credibile hoc ignoraſſe
Adam, quem creauerat deus perfectæ ætatis virum, omni rerum intelligen- Gene. 2.
tia perfectaq; cognitione, omni denique ſapientia inſtructum, & quã ob cau-
ſam ipſe creatus eſſet ſtirps humani generis, non cognouiſſe, tametſi id ex-
preſſe non habeat ſcriptura. Certe, diuina illa maledictio aduerſus illum calli Ibid. 3.
dum ſerpentem, hoc eſt, Luciferum, humani generis hoſtem, matris noſtræ
deceptorem ſatis indicat, parentibus illis noſtris ignotum non fuiſſe, quod
ex ſua poſteritate ac ſemine naſciturus eſſet, qui ipſos atq; adeo humanũ ge-
nus è diaboli captiuitate redimeret. Quia enim feciſti hanc rem, inquit dia-
bolo in ſerpentis forma, ſerpentis conditiones habebis. Vt enim præ cunctis Ibidem.
animãtibus is eſt abominabilis homini & exoſus: ita & tu ſuper omnia crea
ta maledictus & odioſus eris. Pectore ſuper terram gradieris, & terrã come
des cunctis diebus vitæ tuæ: hoc eſt, tota mente ac intentione ad malitiã ac
peccatum intendes, abſq; vlla ſpe aut emendæ, aut veniæ. Hoc enim eſt cun-
ctis diebus, cœlo ſemper extorris, neq; ad cœleſtia vnq̃ aſpirabit cogitatio
tua, ſed cum terrenis, immundis, ſceleratiſq; hominibus, erit cõuerſatio tua,
eorumq; iniquitate, velut cibo paſceris. Inimicitias ponam inter te & mulie-
rem, & ſemen tuum, & ſemen illius. Per mulierem hoc loco Chriſti matrem
indubie intellexit, cœleſtis illius regni prælectam reginam, quæ nobis
peperit ſaluatorem, per quem ille princeps huius mundi eiectus eſt foras.
Per ſemen vero ſerpentis aut Luciferi, omnes complices eius, malignos ſpiri Iohan. 12
B tus, quos ſecũ vna pertraxit ille auerſos à deo in perditionem, & interitum
ſempiternum: ſed & homines ipſum ſua ſponte ſecuturos. Et ipſa, inquit, cõ
teret caput tuum, virtutem tuam, pôteſtatem tuam, quam in homines exer- Lucæ. 4.
cet & exercebis, infirmabit, collidet, & adnihilum rediget, & aduerſus vene
noſum illum tuum afflatum, quo vniuerſum humanum genus infeciſti, an-
tidorum pariet, illum fructum ventris ſui ſuperbenedictum. Et tu inſidiabe
ris calcaneo eius, quamuis proſtratus, quamuis contritus, non ceſſabis tamẽ
maligna tua voluntate nocere, etſi minus poſſis contra eam, aut ſemen eius p̃
ualere. Si nõ audebis aperto Marte inſurgere & congredi, inſidiaberis tamẽ Mat. 24.
eius calcaneo, venenum tuũ ſuffundendo, qua parte poteris, per pſeudochri- Marc. 13
ſtos, pſeudoprophetas, pſeudapoſtolos, miniſtroſq; tuos. Ex his, inquam, à 2. Co. 11.
deo dictis ad Luciferum, qui ſe transformauerat in ſerpentem illum, atq; ea,
quam indubie habuerant, ſuæ conditionis cognitione, nihil dubitandum eſt
intellexiſſe parentes illos noſtros, illum deum hominem, regem gloriæ cœle Rom. 5.
ſtiſq; illius regni præordinatum ab æterno, prædeſtinatum etiam fuiſſe re-
paratorem collapſæ naturæ, & humani generis redemptorem. In qua fide ni
hil dubitabant præuaricationis ſuæ pœnitentiam fore ſalutarem, & ſe reſti-
tutum iri illi, vnde exciderant, cœleſti ciuitati. Eandem hanc fidem etiam fi
lios poſteroſq; ſuos docuiſſe nihil dubitandum eſt, quam & victimis hoſtijſ
q; oblatis deo ſignificarunt & profeſſi ſunt, ad agnum illum immaculatum
reſpicientes, qui ſuo ſanguine deleturus erat peccata mundi: & chirogra- Iohan 1.
phum illud ſcripti aduerſum nos decreti. In qua fide, qui cõuenerunt patres Coloſſ. 2

ab Adam ad Noe, primam catholicæ nostræ ecclesiæ ætatem, ortum & (vt sic dicam) infantiam constituerunt, nullis alioqui symbolis aut sensibilibus signis (quod legitur) ab impijs aut ecclesia Satanæ distincti, nullis peculiaribus legibus constricti, nulla autoritate diuinitus ordinata gubernati, nullis prophetijs aut clarioribus reuelationibus illuminati: sed dimissi in manibus consilij sui, vt quisq; sine æmulo aut vindice sequi posset, quod sibi in oculis suis factum videretur. C

Gen. 6. Ita factum est, vt paulo longius progressis ab ipso exordio & initio mira sui & dei irrepserat in omnes obliuio. Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram, ita vt deū pœnituisse dicat scriptura, q fecisset hominem, statuissetq; delere, quem creauerat, à facie terræ, ab vno Noe inuenta gratia apud deum, quem solum cum tribus filijs, eorūq; vxoribus ac sua, hoc est, octo omnino animas ab aquis diluuij seruatos in arca, vt seminarium relinqueretur & stirps humani generis, eadem scriptura commeminit.

Quo tempore vides q pusilla & modica fuerit hæc nostra catholica dei ecclesia, vt non immerito infantiam eius eousq; se extendisse possimus intelligere. Nam inter tres omnino filios illos Noe etiam infamis ille & impius Cam erat, quem ad Satanæ, non dei pertinuisse ecclesiam, satis indicat & sacra ipsa atq; etiam Berosi historia. Nam ad omnem impietatem ac superstitionem declinasse illum testantur.

Gene. 9.

Gen. 11. A Noe deinceps post diluuium multiplicato hominum genere & crescente dei ecclesia, ad Abraham vsq; initium pueritiæ eius, numerare possumus. Quæ adhuc bruta satis fuit & non longe ab infantia recedens, nisi corporeo quodam incremento ac robore membrorum, rationis lumine paulo admodum plus se exerente.

At ab Abraham ad Moysen vsq; pueritiæ finem & adolescentiæ initium. Nam sub Abraham non paulo plus luminis & illustrationis accepit, quem vnum ex omnibus, qui tum viuebant, electum ex cuius semine humanā naturam assumere nasciq; dignaretur deus, etiam familiari suo frequentiq; colloquio dignum habuit, eductumq; e terra sua, è cognatione & domo patris sui in terram, quam ipsi seminiq; eius daturum se promisit, speciali fœdere sibi sociauit, pactumq; inijt cū ipso & semine eius fœderis sempiterni, vt esset ipsorum deus, Vtq; in semine eius benedictionem ac salutem acciperent vniuersæ cognationes terræ. Hunc primū cum familia & cum semine suo sensibili signaculo segregauit deus, non ab ecclesia impiorū ac Satanę, sed & à reliqua catholica ecclesia sua vniuersa. Quā eo tempore longe lateq; diffusam, & non in vnam Abrahæ domum coarctatam, clare indicat scriptura Genesios. Quæ & in domo Nachor fratris eius in Mesopotamia, vnde filio suo Isaac Rebeccam acciuit vxorem, & in domo Loth deo fidelis accepticq; viguisse fidem cultumq; veri dei attestatur. Sed & Melchisedech, regem Salem sacerdotem dei altissimi, eiusq; benedictionem ad Abraham cōmemorat. Quod si rex Salem, sacerdos erat dei altissimi, nec populū cui is imperabat, alienum fuisse à vera dei fide, cultuq; dubitari non potest. Quin & Abimelech regem Geraræ Palæstinorū cum suis. Item & filios Heth, veri dei cognitionē, fidemq; habuisse, nec à catholica dei ecclesia fuisse alienos, haud obscure eadem scriptura subindicat. Sed & S. Iob hic possem meminisse, non Israelitæ, sed Idumæi. Qui (vt Origenes, & post illū Augustinus supputant) quinta generatione q Abraham, & tertia q Iob posterior extitit, quem deo singulariter placuisse, eiusq; ecclesię membrū fuisse non vulgare, toties D

Gen. 12. 15. 17. &c.

Gen. 24.

Iob. 1.

A totics testantur sacræ literæ. Possem quoq; & Magorum, quos gentiles nō Iudæos, nato nouiter saluatore, ab Oriente mysticis cum muneribus ad eun- Matth. 2 dem adorādum index stella exciuit & produxit, quos à veri dei fide, cultuque non alienos, neq; ante nasciturí, & tunc nati saluatoris mundi, prorsus fuisse ignaros, mystica illa, quæ secum attulerunt, munera attestantur, vna cū Ibidem. euangelica historia. Quæ omnia eo pertinent, ne in Abraham, per illud circuncisionis signaculum catholica dei ecclesia sensibili illi signo distincta fuisse credatur ab ecclesia impiorum & Satanæ: aut solus ille cum suo semine exclusis cæteris nationibus & gentibus, pertinuisse ad dei ecclesiam: vt hoc male crediderunt crassi, carnalesque Iudæi: qui vniuersos non suæ nationis execrabantur vt immundos, & impios, alienosq; à dei ecclesia. Ita enim contra professionem Nicenæ fidei, vna catholica ac vniuersalis non fuisset ecclesia: sed vnius tantum familiæ aut populi. Quin potius ex vniuersa sua ecclesia, vnum elegit Abraham, & semen eius, in peculiarem sibi populum, ex quo nasci vellet: vt in illo paulatim inciperet erudire, ac pedetentim, magis magisq; illuminare ecclesiam suam vniuersam. In vno illo populo, veluti præludio quodam adumbraturus, & effigiaturus, qualem ipse in terras descendens, ædificaturus esset ecclesiam suam vniuersam. Nam vniuersum illius populi statum, & quæcunq; in illo operatus est deus, adumbrationem quan- 1. Cor. 10 dam fuisse eorum, quæ in Christo & eius catholica ecclesia enituerunt, toties clamant & inculcant apostolicæ literæ.

In Abraham ergo & patriarchis, ad Moysen vsq; finem cepisse secundā catholicæ ecclesiæ ætatem, eiusq; pueritiam (vt de ecclesia humano more loquamur) cœpisseq; iam adolescere, multiplicato semine Israel sub seruitute Aegyptiaca in multa centena millia, haud incongruenter intellexerimus. Exod. 1.

B A Moyse vero, egressuq; filiorum Israel ex Aegypto, in tot mirabilibus, tot portentis, primum per mare rubrum, deinde per desertū, itinere tot an- Exod. 12. norum, tam laborioso, tot tentationibus pleno, tot mansionibus distincto, tot regibus deuictis, tot hostibus cæsis, tot bellis confectis, vsq; dum introducti implantatiq; essent in terram promissionis, adolescentiā catholicæ ecclesiæ non inconuenienter accipiemus. Ea enim ætate incipit se exerere rationis lumen. Quemadmodū & tunc ecclesia per Moysen longe plus lucis fidei accepit. De prioribus enim illis patribus, atq; adeo Abraham, Isaac & Exod. 6. Iacob loquens dominus Moysi: Nomen, inquit, meū tetragrammaton non indicaui illis, significans se illud Moysi præ illis indicasse. Cui & loquebatur facie ad faciem, & quemadmodū loqui solet homo ad amicū suum. Sed & adolescentiæ adhibentur pædagogi, præceptores & magistri. Itaq; & huic Exod. 20 ecclesiæ ætati, primū adhibuit deus pædagogū, legem, ad coercendas transgressiones, & ad Christū, eiusq; ecclesiam, cæremoniarū vmbris, multiplicibusq; figuris significandū ac docendum: Ordinato mirabili illo veteri tabernaculo, cū sacerdotio suo, sacrificijs, cæremonijs, ritibusq; vniuersis, quibus veritatem ipsam, quæ sub Christo, & per Christū enituit, præcurrendo adumbrauit, hominumq; mentes, ad eandem facilius recipiendam disposuit. Non enim erat lux tanta, nisi præexercitatis, & iam paulisper assuetis oculis, subito offundenda: alioqui repentino tanti fulgoris obiectu perstrictura, non illuminatura acies humanarū mentium. Non poterant ab initio intendere filij Israel in apertam, reuelatamq; faciem Moysi: hoc est, in nu- Exod. 34 dam claramq; veritatem eorum, quæ per Moysen figuris illis significabantur. Sed necesse habebat velare faciem suam, quoties à conspectu & collo-

gulo domini prodibat ad populum. Legem itaq; pædagogũ nostrum, hoc G
est, catholicæ ecclesiæ fuisse in Christo Iesu, non sine causa testatur Apósto-
Galat. 4 lus. Et rursus: Dico, inquit, quãto tempore hæres paruulus est, nihil differt
à seruo, cum sit dominus omnium: sed sub tutoribus & actoribus est, vsq;
Matt. 27 ad præfinitum tempus à patre. Quod cum aduenisset, iam nudus de crucis
patibulo coruscabat euangelium, iam illud velum veteris templi discissum
est, iam eius abdita & recondita patuerunt.

Adolescentia autem in iuuentutem transit, vt tandem perueniat ad ætatem perfectam. In qua tametsi longe plus vigeat rationis lumen, à pædagogi tamen cura, præceptorũ exactorumq; autoritate nondum eximitur.

Ab inducto itaq; implantatoq; per Iosue & sequentes iudices in terram promissionis Israelitico populo, per reges prophetasq; ad plenitudinem vsque temporis perfectamq; ætatem, & saluatoris nostri aduentum, iuuentutem catholicæ ecclesiæ recte videbimur extendere. Eo enim tempore quãuis à pædagogi cura nondum exempta plurimas clarissimasq; de Christo eiusq; ecclesia & regno vniuersisq; nostræ fidei mysterijs, per Dauid, Esaiam, reliquosq; prophetas reuelationes accepit.

Galat. 4 At vbi venit, inquit Apostolus, plenitudo temporis, misit deus filium
suum natum ex muliere, natum sub lege: vt eos, qui sub lege erant, redime
ret. Lex ergo, vt diximus, pædagogi tantum defuncta officio, neminem
ad perfectum adduxerat, nullum iustificauerat, nullum saluauerat. Quan-
Hebr. 7. doquidem & qui sub lege erant, redemptore, saluatore, iustificatoreq; ad-
huc opus habent: Christo, inquam, Iesu, in quem pendebant & patriarcha-
rum omnium vota, & prophetarum oracula, & veteris illius tabernaculi, le-
gisq; ritus & cæremoniæ, omnibus gentibus benedictione ac salute in illo
Psal. 86. repromissa & exhibita. Fundator itaq; & sanctificator ecclesiæ, tunc natus D
est in ea: iuxta regis prophetæ vaticinium. Nam in Sion, inquit, gloria di-
cetur passim apud omnes, altissimus ille qui condidit ac fundauit eam, na-
tus est in ea. Hic est altissimus ille, altissimi dei filius, qui ab initio vna cum
deo patre suo iustitiæ gratiam operatus est, non tantum in illis veteris legis
cultoribus, sed in omnibus hominibus, pia in ipsum fide credentibus, & re-
Hebr. 1. demptorem ipsum expectantibus. Prius ecclesiæ suæ locutus in patribus &
prophetis, nouissime in sua ipsius persona ipsam inuisere dignatus tanquã
vnus ex nobis, atq; adeo frater noster effectus, velamen illud super faciem
Moysi positum, abstulit: & claram euangelicæ veritatis lucem in veteri illa
lege, vni Israeli datæ eiusq; cæremonijs ac ritibus veluti cortice quodam ob-
tectam & inclusam, palam & ex æquo toti mundo vniuersæq; ecclesiæ suæ
manifestauit. Quam completis nostræ redemptionis mysterijs, persolutisq;
Coloss. 2 veteris Adæ peccatorum debitis, deletoq; chirographo illo, quod aduersus
nos erat, crucíq; affixo, reuersus ad patrem, apostolorũ suorum ministerio
ex omni, quæ sub cœlo est, gente, natione, populo, talem sibi congregauit,
construxit & ordinauit: qualem in illa veteri synagoga, tabernaculoq; ac sa
cerdotio deliniauerat ac adumbrauerat. Nam omnia illa figuram fuisse no-
stræ ecclesiæ, toties inculcat Apostolus.

Ecclesia Christiana. Hæc est illa, quam inuestigamus, catholica nostra, apostolicaq; Christi ecclesia. Quæ tametsi à Christo tum primum incœpisse & apostolorũ suorum ministerio ex Hierusalem in vniuersum orbem propagata, ac proinde noua quædam & à veteri illa catholica dei ecclesia distincta videri possit: noua lege, nouo sacerdotio, nouis sacramentis acceptis & veteribus illis ab-

rogatis omnibus, præsertim cum idem ipse eius fundator, nobiscū in mor-
A tali carne adhuc agens quasi nondum ædificatā, ædificaturū se super desi- Matt. 16
gnatā illam petrā promiserit: vnam tamen catholicā ecclesiam profitemur, Vnitas Christianæ ecclesiæ cum veteri.
in quælibet loca & tempora, suos palmites extendentem, & ab ipsa origine
mundi, secundū seriem successionis nascentiū & decedentiū, ad seculi vsq;
consummationē continuatā, sub vno duce inuisibili deo in fidei & religio-
nis vnitate. Itaq; nō est alia Christiana ecclesia, ab illa veteri: sed & hæc & il-
la veluti vna quædam ciuitas magna fundata est super fundamentū prophe
tarum & apostolorū Christum, quem patres expectauerunt, prophetę præ- Rom. 9
dixerunt, apostoli aduenisse prædicauerūt. Ioannes vero demōstrauit præ-
sentem, verum illum agnū esse significans, in cuius sanguinis virtute ab ini- Ioan. 1.
tio dimissa essent peccata mundi, videlicet alludens ad vetera illa sacrificia,
quibus ab ipso mundi exordio, patres suam fidem in redemptorē nostræq;
redemptionis modū protestabantur. Vna igitur est ecclesia Christi cū illa Ephe. 2
veteri, vtranq; cōnectente illo angulari lapide. Eandē tamen & nouā esse, &
à Christo cœpisse ædificari, & apostolorū ministerio ab Hierusalem in vni-
uersum orbem propagatā, nihilo minus cum sanctis patribus confitemur.
Quandoquidem impletis euacuatisq; iam veteris illius tabernaculi vmbris
ac figuris, nouo quodā habitu ornatuq; prodijt: noua promissæ olim, nunc
autem impletæ, atq; adeo exhibitæ veritatis luce illustrata. Eundē quidem
cum prioribus fidei ac vitæ spiritū, sed abundātiori mensura accipiens. Quo
corda timida, subito transformata sunt & imbuta cœlesti mirabiliq; virtute.
Qui & noua quædā admirandaq; operatus est in linguis nouis, in prodigijs
& signis, in sacramentis nouis, in doctrina noua euangelica, per quā gratia
& veritas annunciata est omnibus per Christū Iesum sublata macerie, qua
diuisi fuerant Iudæi à gentibus, æquatisq; in Christo absq; vlla distinctione
B omnibus. Domine deus virtutum, inquit diuinus ille psaltes, conuertere ad Psal. 79
nos, respice de cœlo & vide ac visita vineā istam, & perfice eam, quā planta-
uit dextera tua, & super filium hominis, quem confirmasti tibi. Vinea do-
mini Sabaoth, domus Israel est. Ad quam tunc deus virtutū conuersus est,
cum in suo filio eandem visitare dignatus est. Virtutū, inquam, deus, cuius
nusq̄ mirabilior potentia apparuit, nunq̄ maiores magisq; stupendas virtu- Ioan. 1
tes operatus est, quàm cum verbū eius caro fieret. Tum quoq; ille virtutum
deus, infinitæ clementiæ suæ vultū ad nos conuertit; & faciem atq; adeo ima
ginem suam viuā ad nos transmisit, pijssimo, benignissimoq; misericordiæ
suæ oculo nos respexit, vidit & visitauit: visitauit vineam suam, tametsi illa
visitationis suæ tempus non cognosceret. Visitauit, inquam, atq; perfecit,
quam exterminauerat syluestris aper, & fera in agro depasta erat. Non ergo
eradicata priori, nouam vineam plantauit Christus, sed resectis palmitibus
arescentibus, atq; eidem trunco insertis nouis, male multatis agricolis ma-
lis, hoc est, Iudæorū rabinis, sacerdotibus & pontificibus, qui vnigenitum Lucæ 20
dei filium, vniuersorū hæredem occiderunt, eandem locauit agricolis alijs,
hoc est, apostolis, apostolicisq; viris, episcopis & presbyteris: sub quibus di-
latata in vniuersum orbem, diligenterq; exculta, fructum vberrimū fecit. Rom. 11.
Non enim, inquit Apostolus, repulit deus plebem suam, quam præsciuit,
sed gentilem populum, veluti oleastrum, illi inseruit, tanquam oliuæ bonæ.
Qui particeps factus pinguedinis radicis illius, veteribus illis ramis fere are-
scentibus, & fractis, vberrime latissimeq; excreuit.

Vetus est ergo Christi ecclesia, & quodammodo noua à Christo per

Psal. 18. 19. Apostolos sumens exordium, & ad terminos vsq; orbis & seculi propagan- C
da. Eadem cum priori & quodammodo diuersa, propria videlicet forma sua distincta ac deliniata, vnde & apostolica simul & catholica recte prædicatur. De cuius vnitate, forma & hierarchia, qua à suo illo autore ac fundatore apostolorum ordinata est ministerio, priusquàm agere aggrediamur, ante stabilienda sunt futuræ demonstrationis principia. Ita enim expedita magis, dilucidiorq; erit subsequens nostra disputatio. Quandoquidem, quæ hactenus certa indubitataq; fuerunt, nunc fere in dubium & controuersiam reuocantur vniuersa.

Ex quibus principijs certo demonstrari possit, verum esse aliquid, & indubitato tenendum, in fide & religione Christiana. CAP. II.

DVO hæc esse omnino principia, ex quibus demonstrari possit, quid credere & obseruare debeamus in fide religioneq; Christiana, nempe canonicam scripturam, & sine scripto ecclesiasticam traditionem, demonstrare iam aggrediemur. Quorum alterū auferre ac eripere nobis conātes hæretici, ipsam videlicet traditionem ecclesiasticā, adeo confusa, dubia, incertaq; reddūt omnia, vt nec ipsa illis constare possit scripturæ autoritas. Et in media caligine, densissimisq; tenebris Andabatarum more versantes, etiam nobis conantur verum orthodoxæ fidei lumen extinguere, propter quos aliquanto altius exordiendum est.

Religionem, fidemq; Christianam ad supernaturalem hominis finem spectare, & propterea rationis naturalis lumen excedere, sed à lumine supernaturali dependere, nobis omnibus in confesso est, ab ipso, inquam, deo reuelante, & testificante. De quo cōmuni quadam conceptione animi, hoc semper crediderunt omnes homines, & fidelem esse, & veracem, tametsi in veri dei cognitione aberrauerit mortalium pars multo maxima. Diuinæ er- D
Primum nostræ fidei principium. Gen. 1. go infallibiliq; veritati innititur fides nostra & religio. Diuinæ, inquam, veritati, quæ suum hominibus finem, ad quem conditi sumus, & media, quibus ad eundem pertingeremus (cum ad vtrunq; per se infirma esset natura) reuelare, & ordinare dignata est.

Hoc est primum nostræ fidei religionisq; principium, certum & infallibile. Diuina, inquam, veritas, nec falli potens, nec fallere. Ad quam reducere oportet, quicquid certo creditur ad fidem religionemq; nostram necessario pertinere.

Quod si omnes vocem audiremus, nobis intus aut extra loquentis dei, & docentis necessaria cognitu creditúq; omnia, certiq; essemus deum esse, qui intus nobis loqueretur aut extra, nihil vtiq; hæsitaremus deo testificanti credere, ex illa generali, quam diximus, de deo prænotione & axiomate. Nec incideret fidelibus, vlla aut ambiguitas, aut cōtrouersia, quid ad fidem, religionemq; nostram certo pertinere, necessario esset tenendum. Nempe omne & solum illud, quod certo nobis constaret reuelatum à deo.

Sed quoniā non ita per seipsum, nobis omnibus loquitur deus, docetq; quæ nos credere vult necessaria omnia, & multę frequēter in ecclesia de hoc ambiguitati ac fluctuationi, nostræq; huius inquisitioni locus factus est. Interim tamen ab illo nostrę fidei religionisq; primo principio, nō recedemus latum digitum: diuina, inquā, reuelatione, ad quam necessario reducendū est, quicquid ad fidem religionemq; nostram certo pertinere, credi oportet. In qua tamen reductione ad ipsius fidei nostræ meritū ac profectū, difficultatem nonnullā inesse voluit diuina prouidētia, vt nōnihil ad fidem pius cooperare-

operaretur affectus. Nam deo ita nobis palam loquenti, testificantiq; omnino non possemus non credere, illa semel, quam diximus, cōmuni de eius certa infallibiliq; veritate prænotione recepta. Nullæ enim in eo iam essent partes arbitrij nostri, sed quemadmodum etiam dæmones credunt, & necessario credunt & contremiscunt. Thomæ post Christi mortem & resurrectionem, nolenti credere cōdiscipulis testificantibus se vidisse viuentem dominum, nisi suis ipse oculis inspexisset, & manibus pertractasset fixuras clauorum ipsius: incredulitati eius occurrens ac satisfaciens pius dominus, eidemq; apparens in aliorum præsentia condiscipulorum: Infer, inquit, digitum tuum huc, & vide manus meas, & adfer manum tuam & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Vides vt ex arbitrio & voluntate nostra quadantenus pendeat fides nostra & credulitas? Noli, inquit, esse incredulus, sed fidelis esse velis. Id enim necessario subaudiendum est. Credenti deinde, ac dominum deumq; confitenti: quia, inquit, vidisti me Thoma, credidisti. Quid deinde? nunquid propterea illum beatū pronunciauit, quemadmodum ante Simonem credentem, clareq; confitentem eum, quem carne mortali obtectum viderat, esse viuentis dei filium? minime omnium. Quorum igitur fidem beatitudinis præmio remunerationeq; dignam censuit? Beati, inquit, qui non viderūt & crediderunt, quasi diceret: Tu quidem credis, sed quia vidisti, quia palpasti, nihil magnum facis. Sed illi demum beati erunt, illorum fides digna remuneratione & præmio, qui non videntes in me credituri sunt.

A — Iacob. 2. — Ioan. 20. — Ibidem. — Matt. 16.

Sed vnde tandem nobis, qui nihil vidimus, qui nunquam audiuimus loquentem dominum, quibus nihil reuelatum est, certo constare poterit reuelatum aliquid à deo tanquā certa fide tenendum? Multifariam, inquit Apostolus, multisq; modis, olim deus locutus est in patribus & in prophetis: nouissime vero diebus istis locutus est nobis in filio. Ex scriptura Geneseos, autore testeq; Moyse, intelligimus, & mundi & hominis creationem, & ad quid hic conditus fuerit, quo etiam pacto ab illo fœlici, in quo creatus erat, statu & à regno illo fœlicitatis supernæ, præuaricatione sua exciderit cū posteritate sua vniuersa, & præcipitatus in hanc lachrymarū vallem, miserijs conditionis humanæ, & vtriq; morti sit factus obnoxius. Iusto quidem iudicio dei, spe tamen veniæ accepta, in fide mediatoris dei & hominū, præordinato tempore ex semine suo nasc{i}turi: & in virtute sanguinis illius agni immaculati, qui ablaturus erat peccata mundi. Quæ vniuersa primos illos parentes nostros suos filios docuisse, & fidem, cultum, timoremq; dei, cum spe certa veniæ, & remissionis præuaricationū suarum, & cœlestis illius regni, vnde quod facti erant, & vnde se nosq; præcipitauerat, assequendi, etiam sensibilibus quibusdam signis, oblationibus & sacrificijs ad id significandum, & contestandum institutis, ex eadem scriptura satis intelligimus. Quæ ita cōtinua serie traditionis, à pijs parētibus descendisse in filios, ad Noe, Abraham, ad ipsum vsq; Moysen, eidem scripturæ indubitato credimus. Quæ & specialis reuelationis diuinæ multis in medio patribus, Enoch, Noe, Abrahæ, cæterisq; patriarchis sæpe factæ cōmeminit, extendens eousq; ab initio continua successionis serie, stirpē humani generis, & deinceps perscribens vniuersam veteris illius populi, quæ sub ipso eius duce, legislatore & historiographo contigit, historiā. Quibus mirabilibus ac portentis eductus sit ex Aegypto, & digito dei scriptā legem acceperit: vna cum veteri illo tabernaculo mirabiliter cōstructo & ordinato. Quo nostra adumbrata præfigura-

B — Hebr. 1. — Gen. 1. — 1. Tim. 2 — Ioan. 1. — Gen. 5. 6. — Exod. 8.

figurataq; est ecclesia. Post Moysen vero, quæ illi populo contigerunt, quæ
Exo.31. insuper, iam iam aduentante Christo, de eius aduentu redemptioneq; per il
Exo.25. lum totius humani generis, & nouæ ecclesiæ statu, nouiq; regni Mesiæ, ve C
luti è propinquo eidem clarius reuelata sunt, in libris Iosue, Iudicum, Re-
gnorum, Paralipomenon, Esaiæ, Hieremiæ, Ezechielis, Danielis, prophe-
tarum duodecim, reliquisq; qui ad veteris instrumenti canonem pertinent,
libris legimus. Itaq; ab ipso mundi exordio, quæ à deo cum humano genere
facta gestaq; sunt, illis ter mille septingentis circiter annis, omniū antiquis-
simam habemus Moysi scripturam, quo nemo ethnicorum scriptorum ex-
tat vetustior.

Vnde apud nos constet scripturarū autoritas.

Sed hic iam interrogare tempestiuum est istos, qui abrogata semel eccle-
siasticæ traditionis autoritate, omnem quæstionem & controuersiam nunc
ad scripturas prouocant: vnde nobis certū est, hæc esse Moysi scripta, quæ
sub eius nomine legimus, vt qui autographa eius nunquam vidimus? Et si
videremus, quis certos redderet Moysi tam multis seculis mortui, ea scripta
manu? Deinde vt hoc nobis constaret, quis securos reddidit, vera esse quæ il-
le scribit omnia? vere sibi apparuisse deum, & ex ipsius ore ac iussu scripsisse
egisseq; ea vniuersa? vnde hæc apud nos scriptis eius indubia fides & autori-
tas? Idem de prophetarum libris, reliquisq; veteris testamenti scripturis in-
terrogari potest. Quam nobis quæstionem si explicare potuerint scriptura-
rij isti (libet enim nouo nomine noua hæc portenta appellare) & scripturæ
autoritatē sine ecclesiasticæ traditionis autoritate defendere ac statuere, age
herbam illis porrigemus.

Si dicant etiam Christum perhibuisse Moysi, legi & prophetis veritatis
testimoniū, interrogabo rursus: vnde constet nobis hæc esse quæ legimus
Moysi & prophetarū scripta & oracula, etiam vt ex Christi testimonio cer-
to constaret, illos fideles veracesq; fuisse? Vnde insuper hoc tibi certum est,
quod Moysi, legi & prophetis Christus veritatis perhibuerit testimonium, D
qui prædicantem Christum nec vidisti, nec audisti? Ex euangelijs, inquies,
apostolicisq; literis. Sed iam relabimur in eundem circulum. Nam de euan-
gelijs rursus pergam interrogare, qui sciant hæc esse Matthæi, Marci, Lu-
cæ, Ioannis, quæ sub illorū nomine legimus: vt qui autographa eorum nun-
quā viderint: & si viderint, non agnoscerent: & vt certo agnoscerent, quis
Lucæ 1. certos reddidit vera esse, certaq; quæ scribunt omnia de Christo (præsertim
Marcus & Lucas) quæ nunquā viderant, sed crediderunt narrantibus alijs?
Idem interrogari potest de Matthæo & Ioanne, quibus tametsi in hoc cre-
damus, quod dictis actisq; Christi interfuerunt, non tamen omnibus, quæ
scripserunt, potuerunt etiam & labi memoria, & mentiri, vt omnis homo
2. Pet. 1. falli potest & fallere. Si diuino illos spiritu afflatos, dicas scripsisse sua euan
gelia, nihil magis explicas. Nam hoc vnum quæritur, vnde nobis certū sit,
diuino spiritu afflatos illos scripsisse sua euangelia: vnde insuper hæc quæ
leguntur, illorum esse germana, non falsata, non subdititia? Nunquam sane
poterunt, quoquo se verterint, quomodocunq; se torserint, seruare ac defen-
dere sacrarum scripturarum autoritatem, nisi ex autoritate traditionis eccle
siasticæ. Nos certe regulam nullam habemus aliam ad internoscendū quæ
scripturæ diuinam autoritatem habeant, illiq; infallibili veritati prorsus in-
nitantur, quæ nobis sint ac esse debeant canonicæ, quàm testimoniū eccle-
siæ intellectæ secundum successionem ab initio patrum & episcoporum ad
hæc vsq; tempora. Nullam habuerunt aliam ab initio orthodoxi patres no-

stri,

strl,Dionysius,Clemens,Polycarpus,Ignatius,Irenæus,Tertullianus,Ori-
A genes,Cyprianus,Athanasius,Basilius,Hilarius,Chrysostomus,Hieronymus,Augustinus, Ambrosius, cæteriq; orthodoxi vniuersi,quã ipsam communem sanctorũ omnium patrum professionem,communem sensum, secundum suorum temporũ successiones, magna concordia veritati scripturæ sacræ reddentium testimonium. Ex quo communi consensu ipsius ecclesiæ, quæ columna est & firmamentum veritatis, ab initio sic testificantis indubitatum fideleq; colligimus testimonium. 1.Tim.3

Quod vt paulo explicemus clarius & illustrius. Scripsit Moyses Pentateuchum. Cuius tam certa & indubia erat veracitas illi tot centenorũ millium cui præerat synagogæ, veteriq; illi populo,& quod ex ore dei ea protulerit,gesserit,scripseritq; omnia,vt omnes illi viderent &audirent ad ipsum loquentem dominum: qui suæ præsentiæ tot portentis, tot signis, tot mirabilibus,indubiam ipsis fidem faciebat. Iam nunc veniam inquit Moysi,ad te in caligine nubis, vt audiat me populus loquenrem ad te, & credat tibi in perpetuum. Rursus illo ascendente in montem, vt legem & tabulas acciperet digito dei scriptas, palã apparebat dominus ascendentibus cum illo septuaginta senioribus,qui viderunt,inquit scriptura, deum Israel. Et iterum: Cum egrederetur Moyses ad tabernaculũ, surgebat,inquit, vniuersa plebs, & stabat vnusquisq; in ostio papilionis sui respiciebantq; tergum Moysi,donec ingrederetur tentorium. Ingresso autem illo tabernaculũ fœderis, descendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturq; dominus cum Moyse, cernentibus vniuersis, &c. Stabantq; ipsi & adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loquebatur autem dominus ad Moysen facie ad faciem,sicut loqui solet homo ad amicum suum. Et rursus: Ego,inquit, inibo pactum, videntibus cunctis signa faciam, quæ nunquam visa sunt super
B terram, nec in vllis gentibus, vt cernat populus iste, in cuius es medio, opus domini terribile, quod facturus sum. Vidit præterea vniuersus ille populus redeuntis Moysi à consortio loquentis sibi domini, cornutam faciem: atq; ita resplendentem, vt in eam non possent intendere. Ex quibus sane omnibus manifestum est, quàm fuerit notum, quàm contestatũ illi veteri populo ac synagogæ, in cuius medio erat Moyses, vt ex ore domini & edixerit & gesserit & scripserit ea vniuersa. Et qua certitudinis claritate, ea à tanta populi multitudine primũ recepta fuerunt, à parentibus in filios continuæ successionis longa serie, sed æquali certitudine peruenisse, in admonitoria quadam ad populum oratione, ita orditur diuinus ille psaltes: Attendite popule meus legem meam, inclinare aurem vestram in verba oris mei. Aperiam ad parabolas os meum, loquar propositiones ab initio. Quanta audiuimus & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis. Non sunt occulta à filijs eorum in generatione altera. Narrantes laudes domini, & virtutes, & mirabilia eius quæ fecit. Constituit enim fœdus cum Iacob, & legem Israeli tulit, de qua mandauit patribus nostris, notam facere eam filijs suis, vt posteri, filij qui nascituri & orituri erant, & cognoscerent. & filijs suis exponerent. Post annos mille quingentos post Moysen dicebant apud Ioannẽ, scribæ & pharisæi illi cæco à natiuitate, qui visum receperat à Christo: Nos scimus quia Moysi locutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit. Scimus, inquiunt, quia Moysi locutus est deus. Magna fidei certitudo. Certe vniuersam ab ea quæ sub Moyse erat ad Christum vsq;, sibi continua serie succedentem synagogã, eandem fidei certitudinem habuisse de scriptis Moysi,

De canonicis scripturis testamenti veteris.

Exod.19 Exod.24 Exod.33. Exod.34 Psal.77. Ioan.9

ex

ex poſterorum teſtimonijs euidenter cognoſcimus, Ioſue, Samuelis, Dauidis, Eſaiæ, Hieremiæ, Ezechielis, cæterorumq́; propheta rũ & pontificum, C
protracta ſucceſsionis ſerie ad tempora vſq; Chriſti. Ex quorum ſcripturis
intelligimus plane, antiquũ illum populum, & dei eccleſiam, poſt Moyſen
ſemper crediſſe, docuiſſe, prædicaſſe, vt vera, vt indubitata, quæcunq; in
August. ſuo volumine ille poſteris legenda ſeruandaq́; commendauerat. A Moyſe, inquit Auguſtinus, magna diligentia ſuccedentium ſibi ſacerdotũ, in ſynagoga ac templo integre ſeruabatur canon veteris ſcripturæ ac teſtamenti:
Deut. 31. idq; ex ipſius Moyſi ordinatione & præcepto. Ita enim legimus in Deuteronomio: Poſtquam ſcripſit Moyſes verba legis huius in volumine, & compleuit, præcepit Leuitis, qui portabant arcam fœderis domini, dicens: Tollite librũ iſtum, & ponite eum in latere arcæ fœderis domini dei veſtri. Sic
2. Petri 1 & Ioſue poſt Moyſen, omnia verba quæ ad populum locutus eſt dominus, ſcripſit in volumine legis domini. Quemadmodum legitur Ioſue vltimo. Ita & cæteri ſecundum ſucceſsionis ſeriem prophetici viri, quæ diuino afflati ſpiritu ſcripſerunt volumina, ſub certo indubitatoq; eius quæ tunc erat ſynagogæ teſtimonio, fideq́; publica recepta ſuccedentium ſibi diligentia ſacerdotum, conſeruata ſunt ſyncera & germana, etiam autographis ipſis reconditis, vna cum libris Moyſi in arcæ latere. Quæ tametſi Babylonico illo incendio tradant perijſſe omnia: eodem tamen, quo ſcripta erant ſpiritu, ab Eſdra ſacerdote poſt reſtituta ſunt. Itaq; diuina prouidentia, ac diligentia ſibi ab illo ad Chriſtum vſq; ſuccedentium ſacerdotum, & à Chriſto ad nos continua ſerie ſibi ſuccedentis eccleſiæ, ſyncera integraq́; peruenerũt. In quo & hoc diuinæ prouidentiæ, benignitatiq́; ferimus acceptũ, quod etiam hoſtes & inimicos noſtros Iudæos, certæ fidei, integritatisq; ſcripturarum noſtrarum teſtes habemus. Qui per vniuerſas gentes diſperſi, & diuinæ legis prophetarumq; codices proferentes, teſtimonio nobis ſunt, veteris teſta- D
menti canonicas ſcripturas, integras apud nos haberi et conſeruari: quas tanta quidem diligentia illi ſeruant & cuſtodiunt, vt ſingula pene verba, quoties quodq́; eorum in vniuerſo veteris inſtrumenti canone contineatur, in
Rom. 11. numerato habeant. Sed nobis ſeruant, non ſibi: niſi ad iudiciũ & condemnationem. Dedit enim illis deus, inquit Apoſtolus, ſpiritum cõpunctionis, oculos vt non videant, aures vt non audiant, vſq; in hodiernũ diem, factaq; eſt menſa eorum, coram ipſis in laqueum, in ſcandalũ & in retributionem illis. Seruant itaq; illi diligenter fideliterq́; ſcripturas, ſed nobis non ſibi. Nec
August. in epiſt. ad Vincen. tamen propter illos ſcripturis credimus, ſed ex eccleſiæ teſtimonio. Siquidem tot linguarum literis, inquit Auguſtinus, & ordine ac ſucceſsione celebrationis eccleſiaſticæ cuſtodita, certiſsima fide peruenit ad nos. Libenter tamen etiam ab his qui foris ſunt, etiam ab hoſtibus & inimicis noſtris, contra ipſos accipimus teſtimonium.

Sed hæc de veteris inſtrumenti canone, vnde apud nos conſtet eius indubia ac ſacroſancta fides & autoritas. Quam ex nullo alio, quàm vna eccleſia-
Differentia nouæ legis a veteri, q̄ illa ſcripturæ eſt, hæc traditionis. ſticæ traditionis autoritate quiſquam nobis defendere ac ſtatuere poterit. Quæ quidem autoritas traditionis eccleſiaſticæ in fide, religioneq; Chriſtiana longe plus ſibi vendicat, quàm in illa ſynagoga veteri. Quod ita fiet clarius & illuſtrius, ſi perpenderimus hanc Moſaicæ & euangelicæ legis differentiã, quòd illa diligentiſsime perſcripta erat à ſuo legiſlatore Moyſe, ſub certo veteris illius ſynagogæ aut eccleſiæ teſtimonio, transfuſaq́; in multa certiſsimæ fidei exemplaria, etiam autographo eius maxima cura aſſeruato

A uato in arca fœderis domini. At lex noua tradita tantum est viua voce spiritusq; unctione, à Christo, apostolis & discipulis, & ab illis primitiuæ ecclesiæ, à qua continua successione, veluti per manus tradita, ad nos peruenit. Nihil enim scripsit Christus, nihil scribendum mandauit apostolis & discipulis. Sed euntes, inquit, docete omnes gentes seruare quæcunq; mandaui vobis: & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, ad seculi vsq; consummationem. Et apud Marcum: Euntes in mundũ vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Illi autem profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Vides, vt docere, vt prædicare, non scribere, iussi sint Apostoli & discipuli à Christo, quæ ipsos mandauerat. Matt. 28. Mar. vlt.

Hæc enim vna est, eaq; insignis, à Hieremia propheta longe ante prædicta, euangelicæ legis ab illa veteri differentia, quòd illa in lapideis tabulis, atq; etiam atramento in charta asseruabatur descripta. At nostra non ita, sed in cordibus hominum. Ecce, inquit, dies venient, dicit dominus, & consummabo super domum Israel testamentum nouum, non secundum testamentum quod feci cum patribus eorum, in die qua eduxi eos de terra Aegypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel post dies illos. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribã eam. Hæc est lex nostra euangelica, quæ nouum testamentum appellatur à legislatore nostro, cum nouissima illa cœna preciosum sanguinem suum discipulis suis commendans & propinans: Hic, inquit, est calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti. Veteri equidem lecto mandato legis à Moyse vniuerso populo, accipiens, inquit Apostolus, sanguinem vitulorũ & hircorum, cum aqua & lana Hier. 31. Hebr. 9.
B coccinea, & hysopo, ipsum quoq; librum, & omnem populum aspersit, dicens: Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos deus. At Christus assistens pontifex futurorum bonorum, suam etiam legem, suumq; testamentum dedicaturus & confirmaturus in sanguine: Hic, inquit, est calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti. Calix sanguinis, secundum parabolam prioris tabernaculi, non tamen vitulorum, aut hircorum, sed sanguinis mei. Non veteris illius, & tunc continuo euacuandi, sed noui & æterni testamenti, nouæ legis, nouo more promulgatæ, ac inscribendæ in visceribus & cordibus hominum. Symbolum fidei, spei nostræ, inquit Hieronymus ab apostolis traditum, non inscribitur in charta & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus. Hier. ad Pãmachium.

Profecti itaq; in orbem vniuersum Apostoli, prædicauerunt vbiq; euangelium, quod acceperant à domino, cooperante eodem, & sermonem confirmante sequentibus signis. Cum euangelium audis, nolo imagineris Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis scripturas, quæ tunc nullæ erant. Nam & ante Christi passionem, indigne ferentibus iacturam vnguenti à Maria effusi in caput ipsius, idem pro ea respondens. Quid, inquit, molesti estis huic mulieri? Amen dico vobis, vbicunq; prædicatum fuerit euangelium hoc in toto mundo, dicetur quod hæc fecit in memoriam eius. Hoc euangelium, inquit, vnicum, solumq; designans euangelium esse, non quæ nos Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannisq; dicimus euangelia IIII. Qui nondum cogitauerant de scribendis euangeliis. Sed hoc, inquit, euangelium quod ascensurus ad patrem, mandauit apostolis prædicare omni creaturæ. Euãgeliũ quid. Matt. 26. Mar. 14. Vnicũ euangelium.

Si quæras, quodnam illud sit euangeliũ? Ipsum est salutis & redemptio-

nis nostrę fœlicissimum nuncium. Nam euangeliū bonum nuncium signi- A
ficare omnibus notum est. At non pro quocunq; bono nūcio ipsum accepit
Christus, sed pro nuncio redemptionis & salutis nostræ æternæ: quæ pro-
missa quidem fuit patribus, adumbrata, significataq; in lege, prænunciata à C
prophetis, sed tandem in plenitudine temporū exhibita ab vno Christo. Ad
Mat.ult. quā annunciandam orbi vniuerso mittebantur apostoli. Quibus tametsi eti
am præceptum erat, vt oēs doceret seruare quæcūq; ipsis mandauerat Chri
stus: illa tamen non erant hoc euangelium, quod idem saluator noster signi
ficauit. Sed lætū illud redemptionis, salutisq; nostræ nunciū, quo per aposto-
los exhilarauit & impleuit orbem terrarū. Ita enim nato saluatore nostro ad
pastores angelus: Ecce, inquit, euangelizo vobis gaudiū magnū: quia natus
Luc.2 est hodie vobis saluator. Hoc est illud, hoc, inquam, illud lætū est, fœlixq; nun
cium, hoc euangelium, per apostolos prędicandum omni creaturæ. Proinde
& euangelium pacis, reconciliatæ videlicet inter deum & humanam naturā
euangelium regni cœlorū, vnde excideramus, nobis restituti, euangeliū gra
tiæ & misericordiæ dei, in mysterio redemptionis nostræ nobis tam copio-
Rom.1 sæ exhibitæ, subinde appellatur in apostolicis literis. Et apud Paulū: Euan
gelium virtus dei est, in salutem omni credenti, hoc est, instrumentum vir-
tutis dei, perinde ac si diceret: Virtus dei per euangelium operatur salutem
omni, tam læto, festiuoq; nuncio credenti, & ipsum, vt oportet & decet, am-
Hebr.2. plexanti, quod alibi simpliciter salutem appellat. Ita enim Hebræis scribit. Si
qui per Moysen dictus est sermo, factus est firmus, & omnis p̄uaricatio & in
obedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugie-
mus, si tantam neglexerimus salutem? Quæ cum initium accepisset enarra
ri per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante deo
signis & portentis, & varijs virtutibus, & spiritus sancti distributionibus, se
cundum suā voluntatem. Hoc itaq; solo & vnico euangelio repleru nt orbem
apostoli, hoc descripserunt, non in lapideis tabulis, sed in cordibus hominū.
2.Cor.3. Vnde Corinthiorū ecclesiæ scribit Paulus apostolus: Epistola estis Christi D
ministrata à nobis, & scripta, non atramento, sed spiritu dei viui, non in tabu
lis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Itaque & doctrina fidei, religio-
nisq; Christianæ, maxima parte imbuerant orbem contestante deo verita-
tem eorum, signis euidentibus priusquam scripta essent, ea quæ nos voca-
mus euangelia.

Hac itaq; fide, euidenti, inquā, cōtestatione diuinæ veritatis, suam ab ini-
tio fidem ab ipsis apostolis accepit ecclesia primitiua, & qua fide accepit, eadē
custodiuit, & continua successionis serie, veluti per manus succedentium si-
bi patrum & episcoporum, transmisit ad posteros, transmitteq; vsque ad cō
summationem seculi.

Ex ecclesiasticæ igitur traditionis autoritate magis q̄ ex scripto ad nos p
uenit Christi, apostolorumq; doctrina. Cum contra, illa Mosaica magis ad
nos scripto q̄ traditione peruenerit. Quandoquidem illam descripserat Mo
Hiere.31 yses in tabulis lapideis & charta: nostram vero Christus & apostoli in visce-
Si unicū euange- ribus tantum & cordibus hominum. Tametsi nec scripturæ illius veteris si-
liū, idq; ne ecclesiasticæ traditionis autoritate, quemadmodum supra demonstraui-
non scri mus, constare apud nos possit autoritas.
ptū, unde ergo Sed hic mihi occurret aliquis: Si vnū solum est euangeliū, q̄d saluator no-
nobis ster mādauit apostolis p̄dicare orbi vniuerso, non scribere, vnde ergo nobis
scripta 4 IIII. eaq; scripta, euangelia? Et si viua tantū voce acceptā ab apostolis Christi

do-

A doctrinam, fideliterq; conseruatam, ecclesia primitiua, veluti per manus succedentium sibi episcoporum continua serie integram ad nos synceramq; transmisit, quis ergo canonis noui testamenti scripturarumq; vsus erit?

Hic nobis ante omnia repetenda est, quã nunc adstruximus, illa nouæ legis à veteri differentia: Quod hæc à suo ipsius legislatore perscripta fuit diligenter, magna etiã cura ac prouidẽtia adhibita, vt incorrupta perduraret, veniretq; ad posteros. Cũ nostra omnino scripta nõ fuerit, nisi in cordibus hominũ, sed, vt diximus, tradita ab apostolis primitiuæ ecclesiæ. Quorũ ministerio, cum iam diffusa esset in orbẽ pene vniuersum, excitauit sacer ille spũs pro cõfirmanda fide & deuotione fidelium sanctorũ quorundã virorũ pium studiũ, vt literis cõmendarent & commendarentur, redemptionis nostræ à Christo peractã in terris historiã: ab incarnatione, natiuitateq; eius auspicantes, ad gloriosam triumphalemq; ipsius ascensionẽ in cœlũ. Non quidem, vt scripta illa p̄essent fidei religioniq; nostræ, sed subessent potius, sicut accesserunt eisdem iam propagatis in orbẽ, non p̄cesserunt. Accesserunt, inquam, veluti pia quædam cõmonitoria, excitandæ recordationis eorũ, q̃ iamdudũ viua voce ab apostolis acceperat ecclesia. Neq; etiam eorũ omniũ, sed, vt diximus, redemptionis nostræ historiæ, & dictorũ actorũq; à Christo in terris. Quæ tamen ipsa nec subscripserunt velut ex reuelatione, quanuis instigante, & calamum eorum pro suo temperãte arbitrio diuino illo spiritu: sed partim ex memoria eorum quæ viderant & audierant: partim, quæ didicerant referentibus Apostolis, aut alijs. Quæ scripta diuino equidem spiritu, apud nos tamen autoritatem habent: non quidem ex suis autoribus aut scriptoribus, sed propter ecclesiasticæ traditionis autoritatem & testimonium. Qua occasione, & quomodo à Marco scriptum sit euangelium, Clemens Alexan-
B drinus presbyter, apostolicis temporibus proximus, nostræq; religionis asser tor imprimis eruditus & vehemens, VI. dispositionum libro, & Papias Hieropolites, apostolorum auditor, Ioannis quippe euangelistæ discipulus, attestantur. Quorum ad nos hac de re testimoniã, & Eusebius Cæsariensis, & D. noster Hieron. certa, fideliq; relatione deduxerunt. Hic in scriptoribus ecclesiasticis, ille in ecclesiastica, quã describit, historia. In qua clemẽtia prouidentiæ diuinæ, ad vrbẽ Romã aduersus Simonẽ Magũ, ipsis Claudij tẽporibus deductũ scribens apostolorũ principẽ Petrum, qui primus salutaris prædicationis verbo, euangelij sui clauibus, regni cœlestis illic ianuã aperuerit. Romæ igitur vrbi cum clarum verbi dei lumen fuisset exortum, Simonis quidem tenebræ, inquit, cum suo autore restinctæ sunt, sermo aũt veritatis & lucis, qui p Petrum prædicabatur, vniuersorũ mentes placido illustrauit auditu ita vt quotidie audientibus nulla vnquã satietas fieret. Vnde neq; auditio eis sola suffecit: sed Marcũ discipulũ eius (vt qui iam olim sectator ipsius fuisset) multis precibus exorant, vt ea quæ ille verbo prædicabat, ad perpetuã eorũ cõmonitionem habendã, scripturæ traderet: quo domi, forisq; in huiuscemodi verbi meditationibus p̄manerent. Nec prius ab obsecrando desistunt, q̃ q̃ orabant, impetrarent. Et hæc fuit causa scribendi, q̃d secundũ Marcũ dicit, euãgelij. Petrus vero, vt p spm̃ S. religioso se spoliatũ cõperit furto, delectatus est, fidẽ eorũ p hæc, deuotionẽq; cõsiderans, factũq; cõfirmauit, & in p̄petuũ legendã scripturã ecclesijs tradidit. Hęc post Clementẽ & Papiã ille Eusebius. In q̃bus audis euangelizantẽ Petrũ, non Marcũ: vtq; is primus euãgelij clauibus ianuã cœlestis regni Romanis aperuerit, nõ sua, aut cuiusq̃ inculcans scripta alterius, sed salutaris p̄dicationis verbo hoc annuncians euangeliũ, quod

Vt scripserint euãgelista sua euãgelia

De Marco.

Eusebius ecclesiasticæ historiæ, libro II. & VI.

Mar. 16. iusserat Christus prædicari omni creaturæ. Audis quoq; scripsisse Marcum, C non quasi ex reuelatione, sed instinctu nihilo minus diuini spiritus excepisse dicta magistri sui, veluti fidum aliquem notariũ, eaq; retulisse in codicẽ. In quibus tametsi (vt credibile est) hoc conatus sit, vt Romanorũ religioso desiderio satisfaciens, ipsis explicarent dictorũ, actorumq; Christi in terris historiã: nõ tamen vniuersam cõplexus est, nec ita visum est diuino spiritui, vt ab vno ea absoluer etur historia. Exorsus siquidẽ ab eius baptismate, neq; vniuersa deinceps dicta, actaq; ipsius exequutus est, nec deniq; eo quo dicta gestáue sunt ordine: sed multa præpostere, quemadmodũ eius euangeliũ conferenti cum tribus alijs, cõstat luce clarius. Audis postremo, vt quę viua voce docuerat Petrus, à subsequẽtibus Marci scriptis nõ acceperint autoritatis pondus, aut veritatis testimoniũ: sed contra magis, hæc ab illis, vt quia eius scripta, apostolicę prædicationi & doctrinæ inueniebãtur conformia. Itaq; oculatus fidusq; omniũ eorũ testis Petrus, sua autoritate cõfirmauit scripturã, & perpetuo legendã ecclesiæ tradidit, tanquã veram, canonicam & diuinæ illi infallibiliq; veritati prorsus innitentẽ, non tanquã vniuersam Christi aut historiã, aut doctrinã, integre, & ex ordine cõplectentem.

De Luca & eius euangelio. Et hæc, quæ de Marci euangelio diximus, omnia etiam in Lucæ euangelium cõpetere æque certum est. Qui & ipse nõ fuit oculatus testis eorũ quæ scripsit de Christo, neq; etiã ex reuelatione, vt Ioannes Apocalypsim suam, ea scripsit: sed quæ ab ijs qui ab initio cũ domino versati fuerant, diligenti inquisitione potuit intelligere. Cuius idem ipse luculẽtissimus testis est. Ita enim præfatur in scriptã à se euangelicã historiam: Quoniam quidẽ multi conati sunt ordinare narrationẽ earum, quæ in nobis cõpletæ sunt, rerũ, sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt & ministri fuerunt sermonis: visum est mihi assecuto omnia, à principio diligẽter ex ordine tibi scribere, optime Theophile, vt cognoscas eorum verborũ, de quibus eruditus est, D veritatẽ. Tradũt plerięq; ex ore Pauli descripsisse Lucã suũ euangeliũ. Certe idem ipse testatur ex traditione nõ vnius, sed eorũ, qui ipsi ab initio viderunt, & ministri fuerũt sermonis assequutũ se omnia, conatũ ea à principio diligẽter ex ordine scribere. In quo tamen nõ hoc prẽstitit vniuersum, quod veluti humano cõsilio conatus est. Prætermisit enim nõ pauca, multa etiam non eo, quo dicta gestáue sunt, ordine retulit. Id q; conferenti cũ suo Matthęi euangeliũ (qui visa vt plurimũ, nõ audita retulit) apparebit luce clarius.

Matthęus quibus suũ euangelium conscripserit. Quem & ipsum nõ orbi, sed Iudæis suis in Iudæa Hebraice scripsisse Christi euangelium, pro perpetua cõmonitione eorum, quæ ex apostolorũ prędicatione ac traditione acceperant, post Clementẽ Alexandrinũ illis temporibus proximum, affirmat Origenes libro cõmentariorum in illud ipsum Matthęi euangeliũ, & D. Hierony. in catalogo scrip. eccle. Atq; in illo principio, cum necdũ Græce aut Latine versum esset, certum est latius lectũ non fuisse, q̃ à Iudæis quibusdã Christi fidelibus. Quo tempore cũ & Lucas diuerso orbis loco vni suo Theophilo (quãuis alio respexerit diuinus ille spiritus) suũ Græce scriberet euangeliũ, et Marcus loco tertio, ab vtroq; eorum distantissimo, pro Romanorũ, vt audisti, cõmonitione, & cõfirmanda memoria ex his, quæ passim docuerat prædicaueratq; Petrus: nec quisquã omniũ saluatoris nostri peractã in terris historiã integre & ex ordine assequutus sit: nõ est cogitandũ studio id factũ ab ipsis, quasi vnus etiã alteri scribenda voluerit relinquere, quos verisimile est de se mutuo nõ cogitasse, cũ eodẽ fere tẽpore diuersissimis orbis locis eadẽ scriberẽt: sed quemq; pro se, virilią;

viribus suis conatũ integre & ex ordine explicare redemptionis salutisq; nostræ à Christo saluatore nostro peractã inter homines pro hominibus histo

A riam, atq; eius dicta actaq; omnia, quæ vniuersa ad nostrã ædificationem & doctrinã pertinebant, diligenter perscribere. In quo quisq; tantũ assequutus est, quantũ voluit ille sacer spiritus. Cuius etiam in hoc diuinæ prouidentiæ & dispensationis munus haud vulgare agnoscimus, vt à multis, nõ velut ex cõposito, sed diuersissimis orbis locis, cũ vnus nihil cogitaret de altero, sibi tamen mutuo perhibẽtibus veritatis testimoniũ, eadem perscripta, certiori fide, nõ tamen inutiliter legeretur à nobis salutis nostræ historia, quasi vnus aliquis assequutus integre fuisset, frustra eadem legeretur in alio. Nũc cum omnibus desit aliquid, eandẽ apud omnes legimus, vt prætermissa ab vno, discamus apud aliũ. Itaq; vt reuertamur ad institutũ, certum est ab illorũ autoritate nõ dependisse ab initio certitudinẽ nostræ religionis ac fidei, sed contra magis, illorũ autoritatem à certitudine fidei religionisq; nostræ: quemadmodũ accesserunt, vt audisti, fidei religioniq; nostræ iam diffusæ in orbẽ, nõ præcesserunt. Nullũ adhuc publice in ecclesia legebatur scriptũ euangeliũ, cũ apostolica autoritas summa cũ seueritate decerneret anathema, quicunq; euangelizaret aliud euangeliũ præter id, quod in ecclesijs iam euangelizatũ erat. Non ergo ex scriptis à Matthæo, Marco, Luca & Ioanne euangelijs ab initio accepit Christi ecclesia, quod crederet: sed illa ecclesiæ fidei accesserunt, & ab ea suã, quod ad nos attinet, autoritatẽ sortiti sunt, aut vt significantius dicã, suę autoritatis fidẽ indubiũq; testimoniũ. Marcũ supra demonstrauimus ex sparsim dictis à Petro suũ excerpsisse & collegisse euangeliũ. Nõ quidem sine ope diuini spiritus, quo & Petrum plenũ fuisse constat, atq; æque non destitutũ Marcũ. Quia tamẽ nec prophetico se ea spiritu, aut diuina reuelatione scripsisse, certã reddidit primitiuã ecclesiã, quæ fidi tantũ notarij eum functũ testatur officio, neq; visa à se, sed narrata ab alijs retulit: nõ

B potuit ipsemet esse ecclesiæ infallibilis veritatis ac fidei à se scriptorũ testis idoneus. Proinde neq; à Marco scriptũ illud, vt indubitatæ canonicæq; fidei accepit ecclesia, sed à Petro, ipsius ecclesiæ summo pastore ac principe, cuius se Marcus in ea scriptura exhibuerat notariũ, vt qui illorũ omniũ oculatus testis fuerat. Cuius etiã ea in re fidem, signis, portentis, & varijs virtutibus primitiuæ ecclesiæ diuina veritas contestata est. Eadem omnia in Lucã competunt, qui & ipse narrata ab alijs, nõ visa retulit, & propterea, neq; ipse potuit esse ecclesiæ Christi veritatis ac fidei à se scriptorũ testis idoneus: sed contra, ipsa primitiua & apostolica ecclesia, videns eius scripta cõsonare per omnia, in ipsa rei substãtia, ijs quæ docentibus apostolis de Christo acceperat, canonicę veritatis scriptorũ Lucę testis effecta, eadẽ sub illo sigilli sui certo testimonio, veluti per manus succedentiũ sibi episcoporũ & patrũ, sibi mutuo & primitiuæ ecclesiæ perhibentiũ testimoniũ, certa ad nos fide perduxit.

Itaq; etiam viuentibus Marco & Luca, euangelijs eorum non propter ipsos fides est habita, etiã ab ijs, qui certo sciebant ea scripta ab illis, atq; adeo, qui eorum habebant autographa: sed propter illam apostolorũ ecclesiam, quæ ipsis testimoniũ veritatis perhibuit. Nos vero non solũ quod vera certaq; Lucas & Marcus de Christo scripserint, sed etiam quod ea, quæ sub eorum nominibus cõmuniter per ecclesiam legimus, siue per omnia consona scriptis eorum autographis, nõ falsata, non subdititia, vni testificanti ecclesię credimus, vt qui manu eorũ scripta euangelia nunquã vidimus: & si videremus, minime agnoscerentur à nobis, vt constet rectissime dixisse illũ san-

Marcũ & Lucã nõ fuisse testes idoneos veritatis scriptorum a se euangeliorũ ecclesiæ.

Lucæ 1.

Omnem euangeliorũ autoritatẽ nobis de pendere ex autoritate ecclesiæ.

ctum Augustinũ, euangelio se non credere, nisi ecclesiæ ipsum ad hoc coegisset autoritas. Idemq; ab omni vere Christiano dici sentiriq; oportere. C

Palam est igitur, vt eiusdẽ Augustini hic verbis dicam, quantũ in re dubia ad fidem & certitudinẽ valeat catholicæ ecclesiæ autoritas, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorũ, vsq; in hodiernũ diem succedentibus sibi episcopis, secundũ seriem successionis, & tot populorũ cõsensione firmatur. In hac ecclesia factis signis & miraculis deus olim demonstrauit se loqui, in apostolis primitus à Christo missis, accipientibus visibili signo spiritũ dei, spiritum veritatis, qui & palam doctrinã eorum approbauit sub attestatione signorum & prodigiorũ, quemadmodum dicitur Marci vltimo: Illi autem profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Proinde ipsius ecclesiæ veracitas magis tunc erat contestata & manifesta, quàm veritas euangelicæ scripturæ: quippe quæ cognoscebatur sacra & vera ex ea, quæ tunc erat ecclesia. Cui ipse Christus perhibuit testimonium, & viua voce, & signorum prodigiorumq; attestatione. Cuius autoritas scripturarum nobis autoritatem statuit: statuit inquam nobis, vt quæ nisi ab ecclesia veritatis accepto testimonio, nullam ex seipsis aut suis autoribus apud nos autoritatem haberent.

Augus. contra Manichæos. *Acto. 2.*

Ante scripta ab illis euangelia ita decernit Paulus apostolus: Sed licet aut nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis, præter id quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Quid est quod ait: Sed licet nos? Cur non potius: Sed licet ego? Hoc est, quod ait: Etiam si Petrus, etiam si Andreas, etiam si Matthæus & Ioannes, etiam si omnis deniq; apostolorũ chorus euangelizet vobis, præter id quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Nec suffecerat illi humanã tantam cõmemorasse naturã, nisi & angelicã quoq; excellentiã cõprehendisset. Licet nos, inquit, aut angelus de cœlo. Hoc nimirũ significans, autoritatẽ nobis fidei religionisq; nostræ, nõ constare ex autoritate annunciãtis, angelica, aut humana, sed dei, qui sua illa esse, nõ cõmenta ab apostolis, signis, portẽtis, & varijs virtutibus, illi ecclesiæ euidẽter attestatus est. D

Galat. 1.

Quare siue ipse Petrus, siue ipse Paulus, siue omnes deniq; in vnum apostoli, siue etiã angelus de cœlo noui aliquid, & præter id, quod sub illa diuinæ attestationis certitudine primitiuæ traditũ est ecclesiæ, nobis euangelizauerit, anathema sit, inquit Apostolus, hoc est, separatus, segregatus, exclusus, ne vnius ouis dirum contagiũ, innoxium Christi gregẽ venenata permixtione contaminet. Non sufficit ergo apostolicum scriptis nomen prætexere aut titulũ, sed debent ab ecclesiasticæ traditionis autoritate accipere testimonium, quod nihil noui aut alieni contineant, præter id quod illa viua & à deo contestata apostolica traditione ab initio accepit Christi ecclesia.

De euangelio scripto sub nomine Petri. *2. Cor. 11*

Non erat diu post mortem Petri, cum legeretur à plærisq; in ecclesia sub eius nomine conscriptũ euangelium, siue illud nothum plane ac subdititiũ fuerit, transfigurato in angelum lucis angelo Satanæ, siue falsatum ab hæreticis, quo sub apostolicæ tantæq; autoritatis prætextu venena sua facilius propinarẽt incautis & simplicibus, nobis incertũ est. Hoc constat, noua quędam, & præter ea, quæ ex primitiuæ ecclesiæ traditione eatenus crediderat & obseruarat ecclesia, in eo fuisse. Cuius occasione, cũ in Rhoso Ciliciæ orta fuisset inter fratres dissensio, cõtendentibus quibusdã, ipsum in ecclesia legi debere ob singularẽ autoritatẽ eius, cuius titulũ nomenq; præferebat: alijs cautioribus, & quibus mens erat sanior, cõtendentibus contra, ob dissonantiam, quã in eo deprehenderant, ab antiqua ecclesiastica traditione, atq; eam

ob

ob causam pene ad seditionē vsq; dissecarentur, delata est controuersia hæc
A ad iudiciū Serapionis Antiocheni episcopi, tum forte ibidē præsentis. Qui non satis diligenter excusso libro, ad seditionē sedandā, legi eum permisit. At post deprehenso, quod in eo latebat, veneno, mederi cupiens deceptis ea occasione fratribus Rhosijs, librum scripsit de illo Petri euangelio, vbi falsa quædā illi inserta coarguit. Ex quo Eusebius Pamphili Cæsar. episcopus, VI. ecclesiasticæ suæ historiæ lib. hæc eius verba inseruit: Nos eñ, inquit, fratres & Petrū & alios apostolos recepimus sicut Christū: quæ aūt sub eorū nomine falsa ab alijs conscripta sunt, veluti gnari eorū sensus ac sententiæ declinamus: scientes ꝙ talia nō sunt nobis tradita. Ego enim cū essem apud vos, putabā omnes rectæ fidei esse inter vos, et nondū plene decurso libello, qui mihi offerebat, in quo nomine Petri conscriptū euangeliū ferebatur, dixi: Si hoc est solū, ꝙ inter vos inimicitiā simultatēq; videtur inferre, legat codex. Nūc aūt cōpertū habeo, ꝙ hi q codicē legi debere asserūt, prospectu cuiusdā occultæ hæreseos hoc fieri poposcerūt. Hactenus verba Serapionis ad Rhosios, referente Eusebio. Fuit aūt hic octauus ab initio Antioch. episcopus, vir eruditus, etiā Clemente illo Alexandrino vetustior, proximus apostolicis tēporibus. Quē audis, quo lydio lapide discernat doctrinā vere apostolicā à falsa, notha & subdititia: nēpe ex consonantia ad vetustā traditionē ecclesiasticā, à qua quicquid dissonat, minime germanū aut genuinum esse, sed suspectū, sed falsum ac reijciendū. Nos, inquit, Petrū & alios apostolos recipimus. At quæ sub eorū nomine ab alijs falsa cōscripta sunt, declināmus. Quo indice? Scientes, inquit, ꝙ talia nobis nō sunt tradita. Verā nimirū germanāq; eorū doctrinā ecclesiastica traditione cōprobans. Idem fecit etiā ante hunc ille Irenæus Lugdunen. episcopus insignis, sancti Polycarpi Ioannis euāgelistæ discipuli auditor, qui lib. iij. aduersus Valentinū, cæterosq; sui seculi
B hæreticos ostendēs, quænā sit vera doctrina apostolica: Traditionē, inquit, apostolorū toto orbe manifestā in omni ecclesia adest perspicere omnibus, q vera voluerint audire. Eam videlicet, quā primitiua ecclesia per successionē continuā patrū & episcoporū transmisit ad nos. Sed quoniā, inquit, ꝑ omnes ecclesias discurrere prolixū esset & operis infiniti, ex omnibus maximā et antiquissimā, atq; omnibus cognitā Romę à gloriosiss. duobus apostolis Petro & Paulo fundatā eligens, eius fidem traditionēq;, quā habet ab apostolis annunciatā, et per successiones episcoporū, ad nos peruenientē indicantes, inquit, cōfundimus omnes eos, qui quoquo pacto, vel per sui placentiā, vel vanā gloriā, vel per cæcitatē & malā sententiā, fidē, præterꝗ oportet, colligunt. Cuius occasione continuā in Romana ecclesia successionē episcoporū à beatissimis apostolis ad Eleutheriū, qui eidē tunc præsidebat enumerans: Hac, inquit, ordinatione & successiōe, ea quæ ab apostolis, traditio in ecclesia, & veritatis præconizatio peruenit vsq; ad nos. Et est plenissima hæc ostensio, demonstrans vnā & eandem fidem esse, quæ in ecclesijs ab apostolis est tradita, & vsq; nunc conseruata in veritate. Hæc ille Irenæus.

Qua amussi discernebant patres doctrinam vere apostolicā a falsa, notha & subdititia.

Irenæus.

Vides itaq;, quo indice etiā illo seculo sancti patres nostri discernebant, & agnoscendā docebāt doctrinā vere apostolicā à falsa, quāuis obtecta sub aromate eloquiorū cœlestiū. Nō quidem ex ipsis euangelistarū scripturis, sed ex autoritate traditionis ecclesiasticæ, per quā, quæ ab apostolis accepit primitiua Christi ecclesia, veluti per manus succedentiū sibi patrum & episcoporū, eadē fide ad nos transmisit, nihil vnꝗ admiscēs alieni, nihil amittēs proprij, sed sedula & cauta dispositorū apud se dogmatum custos. In quibus

nihil permutat vnq̃, nihil minuit, nihil addit: sed hoc vnũ omni industria studet, vt vetera fideliter sapienterq́; tractando, si qua illa sunt antiquitus informata & inchoata, accuret ac poliat: si qua iã expressa & enucleata, cõsolidet, firmet: si qua iam cõfirmata ac definita, custodiat. Hoc, inquã, vnũ ab initio semper, diligẽterq́; egit catholica ecclesia, neq; vnq̃ aliud conciliorũ suorũ decretis enisa est, nisi vt q̃ antea simpliciter credebat, hoc idẽ postea diligẽtius crederetur: q̃ ante lentius frigidiusq́; prædicabat, hoc idẽ postea instantius prędicaretur: q̃ ante securius colebat, hoc idem postea sollicitius excoleretur. Hoc semper, hoc inquã semper, nec quicq̃ præterea, hæreticorũ nouitatibus excitata, conciliorũ suorũ decretis pfecit ecclesia, nisi vt q̃ prius à maioribus sola traditiõe susceperat, hoc deinde posteris aduersus pphanas hæreticorũ nouitates, etiã per scripturæ chirographum cõsignaret. Sed ne longius ab instituto nos abripiat orationis impetus. Vides, quo ariete vicerint illi sancti patres nostri hęreticorũ machinas ac munitiões, quo gladio iugularint introductas cõtra venerandã vetustatẽ prophanas p eos nouitates. Breuiter, q̃ irreuincibili argumento cõfirmarint nostra, & cõuicerint aliena.

C

Eos, inquit ille, qui quoquo modo, vel per sui placentiã malã, vel per vanã gloriã, vel per cæcitatẽ, præterq̃ oportet, fidẽ colligunt, cõfundimus. Sed qua obsecro tã euidẽti ratione: quo tam irreuincibili argumẽto, aduersus q̃ hæreticorum impudentiæ ac peruicacitati nõ sit cõtradictioni locus: nunquid scripturis: nõ est difficile illas torquere, retorquere, & in quemcunq́; sensum vertere, a deo vt doceat Tertulliã. nõ solum inutilẽ, sed etiã perniciosam esse cum hæreticis ex scripturis conflictationẽ, quemadmodũ post suo loco clarius demõstrabimus. Quid ergo proferẽtes puicaces illos & qui cõfundi nesciunt, cõfundimus hæreticos: Indicãtes, inquit, fidẽ traditionẽq́; maximæ & antiquissimæ ecclesiæ, Romæ à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo fundatæ ac cõstitutæ. Quã enim illa fidẽ traditionẽq́; ab apostolis accepit, cõtinua succedentiũ episcoporũ serie, sibi mutuo & primitiuę ecclesiæ reddentiũ testimoniũ, certissima fide integrã synceramq́; ad nos transmisit. Hoc gladio fidelis ille Dauid, hoc est, catholica ecclesia, per suos, qui in ea

D

1. Reg. 17 præsidẽt, summos pastores, semper prosternit superbum Goliath, qui vnus
Eccl. 47. audet exprobrare aciei dei viuentis, hoc est, ecclesiæ catholicæ, quã ille vidit veluti castrorũ aciẽ ordinatã. In hoc vno aduersus suorũ temporũ hæreticos fœlicissime depugnarũt patres nostri. Hoc illũ Valentinũ confecit Irenæus, Marchionem Tertullianus, Celsum Origenes, Nouatũ Cyprianus, hoc Luciferanos, Iouinianũ & Vigilantiũ Hieronymus, Donatistas & Pelagianos Augustinus, hoc Arrianos Nicenum iugulauit conciliũ, Macedonium, Sabellium, Eunomiũ & consortes, Constantinopolitanum I. Nestorianã impietatem Ephesinum primũ, Euthicetis blasphemiã cum suo Dioschoro Chalcedonense. Breuiter, hoc vno in cõcilijs vniuersalibus omnibus impias hæreticorũ nouitates semper exterminauit catholica ecclesia, hoc ecclesiæ proceres aduersus insurgẽtes hæreticos veterẽ orthodoxãq́; fidẽ asseruerũt.

Augus. Canon fũdatissimæ veritatis ecclesiæ autoritas.

Paruulorũ baptisma aduersus Donatistas defendens & adstruens D. Augustinus: Paruuli, inquit, baptizati ponuntur in numero credentiũ. Et hoc solũ ex cõsuetudine ecclesię antiqua, canonica, fundatissima. Et iterũ: Iam, inquit, superius ostendimus paruulũ credere, & inter baptizatos cõputari: hoc habet autoritas matris ecclesiæ: hoc fundatissimæ veritatis obtinet canonicõ tra hoc robur, cõtra hunc inexpugnabilẽ murũ quisquis arietauerit, ipse potius confringitur. Audis, quẽ hic tam cõfidenter iactet fundatissimæ

A veritatis canonem? quod robur plusquam adamantinũ? quem inexpugnabilem murum? Nunquid scripturas? Sunt enim illæ veluti plumbea quædã Lesbiæ ædificationis regula, quæ ad sensum, quem quis ante secum præsumpserit, accommodari se facile patiantur. Quid igitur? hoc, inquit, habet autoritas matris ecclesiæ? hæc illa fundatissimæ veritatis regula? hoc illud adamantinum inflexibileq́ robur? hic ille inexpugnabilis murus.

De canonicis noui testamenti scripturis libro primo commentariorum in euangeliũ secundum Matthæum ita scribit Origenes: Ex traditione, inquit, didici de quatuor euangelijs, quia hæc sola absq; vlla contradictione suscipi debent in omnibus, quæ sub cœlo sunt ecclesijs dei. Ita enim tradiderunt patres. Et quod primũ omnium scriptum sit euangeliũ à Matthæo, qui aliquando fuerat publicanus, Hebraicis literis, & traditũ his, qui ex circuncisione crediderãt. Secundum vero scriptum esse à Marco, iuxta ea quæ sibi tradiderat Petrus. Tertiũ esse secundum Lucã, quod Paulus apostolus collãudat tanquam his, qui ex gentibus crediderant, scriptum. Super omnia vero euangelium esse Ioannis. Is vero qui idoneus factus est minister noui testamenti, nõ literæ sed spiritus, Paulũ dico, qui repleuit euangelio omnia ab Hierusalẽ in circuitu vsq; ad Illyricũ, non ad omnes, quas docuerat, ecclesias scripsit, sed quatuordecim solas epistolas, & in eis plures breuissimas. Quamuis nõnulli de ea, quæ ad Hebræos scripta est, dubitauerint, pro eo q̃ nõ videatur in ea seruari illa eius sententia, quã de seipse pronunciat, dicens se imperitũ esse sermone. Sed ego, inquit, dico sicut mihi à maioribus traditũ est, quia manifestissime Pauli est. Et semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam vt Pauli epistolã susceperunt. Hæc Origenes. In quibus audis, didicisse illum de quatuor euangelijs, ea sola absq; vlla cõtradictione suscipi debere in omnibus, quę sub cœlo sunt, ecclesijs. Audis certo affirmantẽ, epistolã ad Hebræos, de qua dubitatũ est à plerisq;, manifestissime esse Pauli. Sed vnde & quo docente aut testificãte hoc tam certo didicisti, Adamanti, de quatuor euãgelijs, q̃ ea sola absq; vlla cõtradictione suscipi debeant in omnibus quæ sub cœlo sunt, ecclesijs? Ex traditione, inquit, hoc dici, nimirum ecclesiastica. Sed epistolã ad Hebræos qua nota internosti? Quo indicio certo manifestissime deprehendisti esse Pauli, quæ Pauli nomen non præfert, & de qua ob characteris diuersitatem dubitarunt nõ pauci? Sic enim mihi, inquit à maioribus est traditũ, & semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam vt Pauli epistolã receperunt. Leuis hæc Adamantij tibi cõiectura videtur, & ob quã nõ debeat ita certo definire ac statuere? Tu quisquis es, profer aliã, si potes, notam, aliud indiciũ, aliud argumentũ, quod quas sub Pauli, Petri aut aliorũ nomine legimus epistolas, vere illorum sint. Quod hæc euangelia sint Matthæi, Marci, Lucæ & Ioannis, quodq; nihil in se falsi contineant. Et eum te sursum deorsumq; verteris, scio aliud nihil te inuenturum.

Origenes.

2. Cor. 11

B

Ecclesiastica traditio Origenis.

Scripturis ergo euangelistarum omnium, certam canonicæ veritatis fidem nobis fecit primitiua ecclesia, non ipsi scriptores euangelistæ, suo videlicet testimonio cõprobans, quod consonarent doctrinæ apostolicæ, quam sub certa illa diuinæ contestationis fide acceperat ab apostolis. Quas sub eadem fide & certitudine consignatas, traditionis eius autoritate, per manus succedentium sibi episcoporum & patrum, nos recepimus, credimusq; scripturis nostris propter ecclesiam, non contra ecclesiã propter scripturas.

Credimus euangelijs, non propter euangelistas, sed ecclesiam.

Habemus igitur, non solũ non inferiorem, nõ solum parem, imo & quodammodo superiorẽ, & notiorem ecclesiæ autoritatẽ autoritate scripturarũ.

Notiorẽ autoritatẽ ecclesiæ q̃ scripturarũ.

Siqui-

C

Siquidem scripturis quibusdã, eisq; præcipuis, hoc est, euangelistarũ, quam neq; ex se, neq; ex scriptoribus suis apud nos habebant, canonicã impertita est autoritatẽ: alijs vero quam ex autoribus suis habebant, autoritatẽ conseruauit, easq; veluti chirographi aut sigilli sui certo testimonio cõmunitas ad nos certa fide deduxit: perinde ac cum ex pontificio, aut imperiali diplomate, per se quidẽ authentico, sed quod nunq̃ ipsi viderimus, ad nos transmitterentur ignota manu descripta exemplaria. Eis siquidem, nisi sub testimonio, chirographo, aut sigillo fide dignæ alicuius publicæq; & notæ personæ, quod concordarent cũ ipsis originalibus integris, certæq; fidei & authenticis, nulla prorsus fides haberetur: ita vero transsumptis (etiã vt deinde perirent, nec vsquã extarent autographa, aut ipsæ originales literæ) æqua fides haberetur atq; ipsis, si proferrentur, principalibus, ob notũ videlicet sigillũ aut chirographũ transsumentis, adhibitosq; testes, sub quorũ attestatione trãssumpta fuere. Ita plane est de scripturis canonicis. Veteris equidẽ instrumenti canonicas scripturas autographas perijsse vniuersas Babylonico illo incendio vna cũ arca fœderis, in qua asseruabãtur, tradit antiquitas. Et si adhuc extarent, nihilo maiorẽ apud nos inuenirent autoritatẽ aut fidẽ, q̃ quæ nunc legũtur eorundẽ exẽplaria, nisi extrinsecus accepto testimonio, quod vere essent illa autographa, suo illo seculo sub certa diuinæ attestationis fide tradita tunc viuẽti ecclesiæ, & ita recepta ab eadẽ. Perinde em̃, ac apud nos plata instrumẽta publica, notarij publici ac authentici subscripta manu, sed quæ nobis vna cũ ipso notario plane esset incognita. Exẽplaribus aũt illis, q̃ habemus & legimus, scripturarũ, nulla apud nos maior fides aut autoritas esse posset, q̃ quibuslibet scripturis apocryphis, aut q̃ esset illi scripturæ, cuius paulo ante meminimus, q̃ Petri se mentiebat̃ euangeliũ, nisi nobis commendarent̃ ecclesiæ testimonio. Nihilo em̃ plus illud Petri nõ esse, q̃ hoc esse Matthæi, Ioãnis, Marci, Lucæ, & deniq; hæc Moysi, Esaiæ, Hiere. cæterorũq; quorũ titulos præferũt, nobis posset cõstare. Propter ecclesiã ergo solã, eiusq; autoritatẽ nũc credimus scripturæ vniuersæ: partim vt trãssumptis ab eadẽ exẽplaribus diplomatũ, quorũ perierũt originalia: partim vt his, quorũ etiã originalibus publicã indubiæ veritatis fidẽ autoritatẽq; ipsa impartita est.

D

Quibus veteris testamẽti libris uetus illa synagoga autoritatẽ, quã alias nõ habebant, impartita est.

Veteris instrumenti historia, maxime quæ post Iesum Naue accidit, fere incertis autoribus scripta est, vt libri Iudicũ, Ruth, Regnorũ, Paralipomenon, Tobiæ, Iudith, Ester, Iob. In quibus illius temporis synagoga aut ecclesia, non solum sub fide publica transsumentiũ, & ad nos transmittentiũ ex autographis publicis & authenticis vice defuncta est, sed & autographis ipsis, quãuis sine nomine & titulo scriptis, publicã autoritatẽ nobis impartita est. Testis quippe veritatis eorũ, quæ sibi certo cõstabant, effecta, sua veluti subscriptione ac testimonio publicas authenticasq; scripturas, quod ex autoribus aut scriptoribus suis, qui ignorantur, nõ habent, nobis effecit, & ad nos transmisit. Idẽ à Christiana ecclesia in euangelistarũ scripturis, & præcipue Lucæ & Marci factũ, supra demõstrauimus, vt qui à se scriptorũ nõ fuerunt testes oculati, sed crediderũt narrãtibus alijs. At sciuit, quæ tũc viuebat apostolica primitiua illa ecclesia, q̃ certę veritatis eorundẽ testis effecta publicã indubię veritatis autoritatẽ illis impartita est. Om̃is ergo, q̃ nũc apud nos est, scripturarũ autoritas, ab ecclesiæ autoritate depẽdet necessario. Neq; em̃ aliter eis credere possem9, nisi q̃a testimoniũ illis p̃hibẽti ecclesię credimus.

Omnem nobis vtriusq; testamenti scripturarũ autoritatẽ necessario depẽdere ab autoritate ecclesiæ.

Palã igitur est (vt repetitis illis Augustini verbis hic tandem finiamus) palam, inquã, est ex prædictis, quantum in re dubia ad fidem & certitudinem

valeat

valeat catholicæ ecclesiæ autoritas, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorum vsq; in hodiernū diem succedētibus sibi episcopis secundū seriem successionis, & tot populorū consensione firmatur. Quam scripturarū autoritate demonstrauimus in nullo inferiorem, imo quanto eo maior sit, in sequēti oratione conabimur explicare accuratius. Certe ab ea scripturarū omnem autoritatē nobis dependere, & magnā earum partem, vniuersam suā autoritatem ab ea accepisse, iam nunc fecimus euidentissimū. Duo proinde nos habere certa principia, ex quibus quid in fide religioneq; Christiana necessario tenendū sit, certo demonstrari possit, canonicā videlicet scripturam, & sine scripto ecclesiasticā traditionem. Cui qui nunc autoritatem suam detrahere nituntur hæretici, non intelligunt stupidi, cæci & miseri, se omnem prorsus autoritatem canonicarū scripturarum è medio tollere, & vnū hoc conari, vt vniuersum orthodoxę fidei & veritatis lumen, sibi alijsq; eripiant.

Autoritatem ecclesiasticæ traditionis, in certitudine quidem veritatis esse parem autoritati scripturarū, sed eandem notiorē nobis, & ad longe plura se extendere. CAP. III.

Vandoquidem vno hoc fœliciter iacto constitutoq; principio, autoritate, inquā, sacrosancta ecclesiasticæ traditionis, non solū quæ hic demonstranda suscepimus, procedent nullo negocio, sed etiā vniuersa, quæ nunc in ecclesiā Christi grassatur, pestilentissimarū hæresium abominanda lues & colluuies, traduci omnibus, & euidenter conuinci facile poterit: operæpreciū visum est, huic aliquanto insistere diligentius. Ita enim luce clarius apparebit, quanta sit illorū insania, qui abrogata ecclesiasticæ traditionis autoritate, alterā tantū nobis relinquūt fidei religionisq; nostræ principiū, nempe scripturā canonicam, ad quam nunc omnem quæstionē & controuersiā prouocant: hoc interim nō intelligentes stupidi & miseri, etiā eam ipsam se scripturarū autoritatem vniuersam tollere, vt q̄ omnē, quanta quanta est, nobis depēdere ab vna ecclesiasticæ traditionis autoritate, superiori capite euidēter demōstrauimus. Ex quo et hoc cōsequens

B est imprimis, scripturarū autoritate eam inferiorē esse nō posse. Quę an par illi sit per omnia, an vero eandem etiā excedat, nunc explicare aggredimur.

Parem autem esse ecclesiasticæ traditionis & scripturarum autoritatem, aut potius eandem, in certitudine ac indubiæ veritatis fide, ex his, quæ iam proxime demonstrauimus, facile cuiq; perspectum fore confidimus. Nam scripturis non nisi testificantis ecclesiæ fidem autoritatemq; nos credere, nunc fecimus euidentissimum. Par autem, aut potius eadem sit oportet, fides testis & dicti à se testimonij, notarij & instrumenti à se publicati, chirographiq; sui roborati testimonio.

Ecclesiasticæ traditionis & scripturarū par autoritas in veritatis certitudine.

Notiorem tamen nobis ecclesiasticā autoritatem q̄ scripturarū esse oportere, æque manifesto consequitur. Si enim scripturis, quemadmodū demonstrauimus, propter testificantem ecclesiā solum credimus, magis perspecta nobis sit oportet, ecclesiasticæ traditionis veritas, q̄ scripturarū. Nobis, inquam, qui indicium, aut argumentū aliud nullū habemus, quòd nostra hęc, quæ legimus, scripturarū exemplaria consonent cum suis autographis, quæ perierūt fortassis vniuersa ante multa secula, quodq; autographa illa, certæ, indubitatæq; fidei fuerunt, vel ab ipsis eorum autoribus, sub manifesta diuinæ cōtestationis fide, tūc viuenti ecclesiæ tradita, vel tūc viuentis ecclesiæ certo testimonio roborata. Hęc enī nullo alio argumēto aut indicio nobis constant, q̄ vnius traditionis ecclesiasticę, quę (vt illius August. verbis dicā) ab ipsis fundatissimis apostolorū sedibus, vsq; in hodiernū diē succedētibus sibi episcopis,

Notior nobis autoritas ecclesiastica, q̄ scripturarum.

Augustinus cōtra Manichęos.

episcopis,continua serie,& tot populorũ consensione ad nos peruenit. Nota ergo nobis magis sit oportet,fides veritasq; traditiõis ecclesiasticæ, quàm scripturarũ. Quemadmodum de situ Asiæ,Aphricæ, aliarumq; nobis ignotarum regionum,& incolarum moribus,credimus referentibus nobis spectatæ fidei testibus oculatis, videlicet ignotis nobis narrationibus,ob notã referentiũ fidem. Itaq; & in ecclesia, inquit Augustinus, factis signis & miraculis deus olim demõstrauit se loqui,in apostolis primitus,à Christo missis, accipientibus visibili signo spiritum dei,spiritũ veritatis. Qui & palam doctrinam eorum sub attestatione signorum & prodigiorum approbauit, sicut dicitur Marci vltimo. Proinde illius ecclesiæ veracitas magis, inquit, manifesta erat,quàm veritas scripturæ euangelicæ. Quippe quæ cognoscebatur sacra & vera,ex ea quæ tunc erat ecclesia. G

Magis vniuersalẽ esse autoritatem traditionis ecclesiasticæ, q̃ scripturarum. Capite 2

Nunc vt illud euidens faciamus, magis vniuersalem esse ecclesiasticæ traditionis,quàm scripturarum autoritatem : hoc est,latius patere, & ad longe plura se extendere, hoc imprimis admonendum putaui : Nos hic loqui de ecclesia Christiana, vt distinguitur contra illam veterem, initiumq; cepit à Christo, per ministerium apostolorum propagata in fines orbis & seculi. Deinde repetenda est illa,quã superiori capite demonstrauimus,nouę legis nostræ à veteri differentia. Quod hæc traditionis tantum est nõ scripturæ: contra vero, illa scripturæ potius q̃ traditionis. Siquidem illa à suo legislatore perscripta fuit diligenter, & sic scripta, magno studio conseruata, & transmissa ad posteros, etiam in arca fœderis domini recondito & custodiro eius autographo. At nostra tradita tantum est, primum à Christo, apostolis ac discipulis suis,partim viuæ vocis doctrina, partim spiritus vnctione. Quem etiam visibili attestante signo (quo & ipsis crederetur accepta tradentibus) acceperunt. A quibus viuæ vocis oraculo,sub illa quã diximus, diuinæ veritatis manifesta attestatione, ea accepit primitiua ecclesia. Nihil enim scripsit legislator noster Christus,vt fecerat ille Moyses,nihil mandauit scribendũ apostolis. Sed euntes, inquit, in mundum vniuersum docete omnes gentes seruare quæcunq; mandaui vobis, & prædicate euangelium omni creaturæ. Illi autem profecti,inquit Marcus,prædicauerunt vbiq;, domino cooperante,& sermonem confirmante sequentibus signis. Itaq; audisti supra Petrum euangelizantem Romæ, non scribentem. Marcum vero eo inscio, & veluti furtim colligentẽ, ex prædicatis passim ab illo, sui euangelij historiam,coactum ad hoc Romanorũ Christi fidelium deuotione & pijs precibus pro eorum confirmanda memoria. Eadem & Lucæ scribendi causa fuit,& alijs. Ita quoq; à Iacobo, Petro, Ioanne & Iuda, scriptæ epistolæ illæ,quas vocamus catholicas. Non quidem ad infideles, quos per illas conarentur ad Christi fidem conuertere. Sed ad fratres iam Christianos ex viua apostolorum traditione & doctrina. Ita Paulus Romanis scribens, dilectis dei vocatis sanctis : Primum quidem gratias, inquit, ago deo meo per Iesum Christum,pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. D

Viua traditione, non scripto, vniuersam ecclesiã ab initio suscepisse fidem Christi. Mar.vi.

1. Cor. 1.

Ita ecclesiæ dei quæ erat Corinthi, & sanctificatis in Christo Iesu : Gratias inquit,ago deo meo semper pro vobis, in gratia dei quæ data est vobis in Christo Iesu,quod in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo & omni scientia. Ita ecclesijs Galatiæ : Miror, quòd tam cito transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud euangelium : quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt conuertere euangelium

A lium Christi. Sed licet nos, aut angelus de coelo euangelizet vobis, praeterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Ita omnibus sanctis qui erant Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu: Propterea, inquit, & ego audiens fidem vestram, quae est in Christo Iesu, & dilectionem in omnes sanctos, non cesso, gratias agens pro vobis, memoriam vestri facere in omnibus orationibus meis. Ita quoque omnibus sanctis in Christo Iesu qui erant Philippis, cum episcopis & diaconibus: Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro vobis, super cõmunicatione vestra in euangelio Christi. Ita & eis qui erant Colosis sanctis, & fidelibus fratribus in Christo Iesu: Gratias, inquit, agimus deo, & patri domini nostri Iesu Christi, semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Iesu. Ita ecclesiae Thessalonicensi: Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis, memores operum fidei vestrae, & laborum, & charitatis, & sustinentiae spei domini nostri Iesu Christi, ante deum patrem nostrum. Ita Timotheo iam dilecto filio in fide. Quem in hoc constituerat remanere Ephesi, vt docentibus aliter, quàm erant ab ipso & apostolis edocti, resisteret. Ita postremo & Tito, dilecto filio secundum communem fidem. Quem in hoc reliquerat Cretae, vt ea quae illis adhuc deessent, corrigeret, suppleret & constitueret. Ex quibus sane omnibus, luce clarius est videre, non veluti ex scripto aut commentario primitiuam ecclesiam docuisse apostolos euangelium, quod à Christo docendum praedicandumq; acceperant, & quaecunq; ad fidem, religionemq; nostram pertinebant, sed viua tantum traditione ac doctrina. Nec quae ita docuerant, reliquisse iam fidelibus & credentibus collecta & conscripta in charta aut tabulis, sed in eorundẽ cordibus tantum & memoria: quorum tantum ad eosdem scribentes ipsos commonefaciunt. Audis enim Romanorum fidem, quam euangelizante eis Petro acceperant, iam annunciatam, diuulgatamq; fuisse per vniuersum orbem, priusquam Paulus ad illos scriberet. Audis & Corinthios iamdudum instructos (viua nimirum traditione) in omni verbo fidei, & scientia salutis, ita vt nihil ipsis deesset, antequam binae illae ab Apostolo scriberentur ad ipsos epistolae. Sic & Galatas sub interminatione admonet, non transferri ab eo euangelio, quod ante ipsis euangelizatum erat, nimirum viuae vocis oraculo. Ita & Ephesiorum, & Colossensium, & Thessalonicensium praedicatã fidem, & charitatem, suis commendat literis. Philippensium quoq; communicationem in euangelio Christi, quod viua illa traditione iamdudum acceperant, ante scriptas ad ipsos apostolicas illas literas. 1. Thes. 1 1. Tim. 1 Marc. 16 B

Vides itaque primitiuae illi ecclesiae, traditum viuae vocis oraculo, non scripto consignatum euangelium Christi, traditam fidem, religionem, doctrinamq; Christianam. Quibus accessere illa apostolorum & euangelistarum scripta, veluti excitandae, cõfirmandaeq; viuae illius traditionis pia quaedam commonitoria, aut corrigendi, extirpandiq;, si quid praeter illam primaeuam traditionem zizaniae, inimici astu superseminatum extiterat, gratia. Thessalonicensibus ita scribit Paulus apostolus: De caetero ergo fratres, rogamus vos & obsecramus in domino Iesu Christo, vt quemadmodum accepistis à nobis quomodo oporteat vos ambulare, & placere deo, ita & ambuletis vt abundetis magis. Scitis enim quae praecepta dederim vobis per dominũ Iesum. Ita fere nihil facit aliud in epistolis suis vniuersis, quàm quod admonet, rogat, obsecrat eos ad quos scribit & nonnunquã sub anathemate

Qua occasione praedicatae iam si de accesserint apostolica & euangelistarum scripta. 1. Thes. 4

themate interminatur, ne ab ea quam semel acceperant, traditione apostolica, & euangelio ipsis prædicato, declinent in nouum dogma aut peregrinum aliquod, sed primææ illi traditioni firmiter inhæreant. Quæ tamen illa sit, nusquam conatur vniuersam repetere, aut exprimere suis illis literis. Quin potius illius meminisse iubet, vt secundum eam ambulent, quo deo placeant. Rogamus, inquit, vos & obsecramus, vt ita ambuletis quemadmodū accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare. Scitis enim, quæ præcepta dederim vobis per dominum Iesum. Sed pro nata tantum occasione & necessitate scribit alijs alia. Sic & Corinthijs suis: Ego enim accepi à domino, quod & tradidi vobis, & infra: Cætera autem, cum venero, disponam. Vides iamdudum viuo verbo illum tradidisse Corinthijs de cœna dominica, quæ hic scripto replicat, ad extirpandos subintroductos aduersus traditionem illam errores cōtrarios. Nec tamen vniuersum illum agendi ordinem explicasse scripto, sed inquit: Cætera, cum venero, disponam. Hinc sane, inquit Augustinus ad Ianuarium, intelligitur, quia multum erat, vt in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur. De quo disputare quin ita faciendum sit, insolentissimæ insaniæ est. G

Postremo & hoc statuendum ob oculos est, quod fuerit euangelistis scribendi argumentum, qui scopus. Nam causam occasionemq́; scripturæ eorum iam satis indicauimus. Neq; enim hoc conati sunt literis commendare, quæ præcepta primitiuæ ecclesiæ dederint apostoli per dominum Iesum, quo ordine, quo ritu, quibus sacramentis & cæremonijs eandem instituerint autore, doctoreq́; Christo, & spiritu sancto. Sed Christi tantū conuersationem in terris, dictorum actorumq́; eius à baptismo Ioannis præcursoris fere incipientes, ad eius gloriosam ascensionem in cœlos, vtcunq; potuerunt explicare historiam. Quam tamen nec vnus quilibet, neque omnes in vnum nobis reddiderunt integram. Quemadmodum superiore capite luce clarius demonstrauimus, & ipse Ioannes euangelistarum præcipuus, qui nouissimus scripsit euangelium, ingenue confitetur: Sunt, inquit, & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. At quæ ad ecclesiæ institutionem, hierarchiam, sacramentaq́; pertinent, ad illam historiam non pertinent: sed maxima parte ea acceperunt apostoli, vnctione spiritus sancti. Quod ne quis à nobis diuinari calumnietur, idem Ioannes haud obscure indicat. Ita enim scribit Christum proxima iam sua morte dixisse discipulis: Adhue multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, hoc est, nondum estis illorum capaces. Quæ vel maxime fuisse ea quæ ad ecclesiasticam disciplinam, hierarchiam, gubernationemq́; pertinebant, hoc certissimo constat argumento, quod de ecclesia nullum adhuc verbum sane intelligebant, alia quædam (qualia adhuc somniat Iudaica cæcitas & obstinatio) carnalia, de Christi regno & Israelis restitutione animo concipientes. Id quod indicat euidenter ambitio illa filiorum Zebedæi sedendi in regno eius, ad ipsius dextram & sinistram: Duorum quoque discipulorum domini, post eius resurrectionem euntium in Emaus, cum eodem ratiocinatio, qua communem omnium discipulorum Christi sententiam exprimebant: Nos autem, inquiunt, sperabamus quia ipse esset redempturus Israel. Nos, inquam, discipuli eius. Itaque etiam ascensurum iam iam ad patrem, D

Ioan. vi. [beside "multa quæ fecit Iesus"]
Iohan. 16 [beside "pulis: Adhuc multa habeo"]
Matt. 20. [beside "tes. Id quod indicat"]
Lucæ 24 [beside "mebant: Nos autem"]

A trem, interrogabant in vnum apostoli, num eo tempore esset restiturus regnum Israeli. Vides itaque quam nihil sane intelligebant etiam tum apostoli de regno Christi, quod est eius ecclesia. Itaque quæ ad ecclesiæ suæ disciplinam, hierarchiam, sacramenta, institutionemque vniuersam pertinebant, tunc non docuit carnales adhuc incapacesque eorum apostolos, cum ipsis in carne mortali manens. Sed spiritus vnctioni ea reseruauerat. Adhuc multa, inquit, habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Itaque illa tam multa reseruata vnctioni spiritus, didicerunt postmodum apostoli, cum eundem spiritum, sub visibili signo acciperent, eademque tradiderunt ecclesijs: quæ veluti per manus succedentium sibi episcoporum & patrum sibi mutuo & primitiuæ ecclesiæ perhibentium testimonium, certa fidelique traditione ad nos peruenerunt. Quæ qui ex euangelistarũ scriptis sibi velit comprobari, æque facit absurde & ridicule, ac si, quando diuisi à se apostoli, orbem terrarum inter se partiti sunt vomere euangelicæ prædicationis excolendum, quæ inter se tunc cõstituerint. (Constituisse enim inter se plurima pro ecclesiastica disciplina, hierarchia, ordineque conseruando, certũ est. Nam apostolicos canones agnouit vniuersa Christi ecclesia, atque adeo Nicenum concilium) quam quisque prouinciã sortitus, quid in ea egerit, quo exitu glorificauerit deum, quid Antiochiæ aut Romæ gesserit Petrus, quo pacto sub Nerone vna cum Paulo gloriosum ibidem consummauerit martyrium, ex eisdem sibi exegerit demonstrari, alioqui nihil omniũ eorum crediturus: cum euangelia vnam saluatoris nostri explicare conentur peractam in terris historiam, & inter homines vitam & conuersationem. Ita & apostolicæ illæ epistolę pro nata occasione necessitatis vnius aut alterius ecclesiarũ particularium scriptæ sunt. Ne quis opinetur, si non vna, saltem vniuersis epistolis suis voluisse Apostolum comprehendere vniuersa nostræ fidei, Christianæque doctrinæ præcepta & mysteria. Non enim velut continuũ aliquod opus, illas contexuit epistolas: sed tanquàm sollicitudinem gerens ecclesiarum Christi, vt audiuit vspiam aliquid exortum scandali, aut superseminatum zizaniæ aduersus primæuam, germanamque traditionem apostolicam, statim occurrit: fideles magis corroborans in fide, dubios confirmans, errantes, seductosque reuocans, seductoribus resistens, vnũ hoc vniuersis suis illis epistolis agens perpetuo, ne ab ea, quam acceperant, apostolica traditione declinarent latum digitum. Nec mihi fit verisimile, cum primam earum scriberet, quicquam cogitasse de scribendis reliquis, nondum videlicet enatis scribendi earundem occasionibus & argumentis. Nec scripsisse illas ecclesiæ catholicæ, sed singulas singulis ecclesijs particularibus aut personis, vt quæque scribendi peculiarem causam exhibuit. Id quod euidenter conuincitur in ea quę ad Philemonem scripta est epistola. Quæ præter familiarem commendationem & deprecationem pro vno Onesimo seruo eius fugitiuo, nihil prorsus continet. Quam certum est, in hoc scriptam non fuisse à Paulo, vt publice legeretur in catholica Christi ecclesia. Obtinuit tamen hoc eius in vniuersam ecclesiam sollicitudo, studium, labor, & officium fideliter prædicati longe, lateque euangelij, singularisque autoritas, vt quicquid Pauli certo agnosceretur, ab omnibus religiose, & summa cum veneratione amplexaretur & tandem publice legeretur in ecclesia. Quæ quatuordecim illas eius epistolas sub sui chirographi certa fide consignatas, nobis legendas tradidit, cum alioqui nobis prorsus essent incognitæ.

Ioan. 16.

B

Ex his euidens factum puto, latius patere, & magis vniuersalem esse ecclesiasticæ traditionis, quàm scripturarum autoritatem: quemadmodum & nobis est ea notior ac manifestior. Siquidem harũ autoritatem ab illius autoritate nobis dependere, supra euidenter demonstrauimus. Deinde nec continere has ex professo, vniuersam illam Christianæ doctrinæ traditionem, quam ab apostolis primitiua ecclesia acceptam, fideliterq; conseruatam, continua successione episcoporum & patrum transmisit ad nos, vt traditione magis, quàm scripto nititur lex euangelica. C

Origenes in numer. homilia 5. In Numeros ita scribit Origenes: In ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla, quæ cum omnibus facere necesse est, non tamen eorum ratio omnibus patet. Nam quod (verbi gratia) genua flectimus orantes, & quod ex omnibus cœli plagis ad solam Orientis partem conuersi fundimus orationem, non facile cuiquam puto esse rationem compertam. Sed & eucharistiæ, seu percipiendæ, sed quo ritu geritur explicandæ, vel eorum quæ geruntur in baptismo verborum, gestorumq;, atq; interrogationum ac responsionum, quis facile rationem explicet? Et tamen hæc omnia, operta licet & velata, portamus super humeros, cum ita implemus ea & exequimur, vt à pontifice magno Christo, & filijs eius tradita & commendata suscepimus. Hactenus Origenes. Quæ tamen ita velim legas, vt in illis intelligas, non vnius Origenis sensum, sed catholicæ, quæ suo seculo fuit, orthodoxæq; ecclesiæ: cuius illis verbis ea de re sententiam exprimit. Ex quibus vides vnde nobis, quas nunc stolidi ac miselli quidam contemnunt, quod in euangelio scriptæ non sunt cæremoniæ illæ ecclesiasticæ. A quo suscepit Christi ecclesia, quam adhuc retinet formam, ritumq; verborum & gestorũ in sacramentis suis, nempe à pontifice magno Christo & filijs eius apostolis ipso nimirũ autore, doctoreq; commendata ac tradita. Neq; enim alia ecclesijs tradidisse apostolos, quàm quæ edocti erant vnctione spiritus: aut alia illius spiritus, D

Ioan. 16. alia vero Christi esse credendũ est. Non enim loquetur, inquit, à semetipso, sed quæ audiet loquetur. Quid est, quod à semetipso non loquitur? hoc nimirum, quod à semetipso non est. A quo ergo audit quæ loquitur? ab eo vtiq; à quo, & est, & mittitur. Cũ autem venerit, inquit, paracletus, quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, qui à patre procedit. Nunquid mittentem non audis, & cuius sit spiritus? nempe veritatis & Christi.

Ibidem. Audit ergo à patre & filio: neq; alia quàm quæ audit, loquitur. Ille, inquit, me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Vides ergo cui accepta referenda sunt, quæ apostolos docuit vnctio spiritus, & quæ ex apostolica traditione accepit, seruatq; sancta mater ecclesia. Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, Origene quidem paulo posterior, tamen eidem contemporaneus, de ablutione pedum, quam de louis sancta, ritu solenni, vniuersa seruat ecclesia, audi quid scribat sermone de ea peculiari: Ipse summus sacerdos, sui est sacramenti, eucharistiæ videlicet institutor & autor. In cæteris homines spiritum sanctum habuere doctorem. At sicut par est spiritui sancto & Christo diuinitas, ita in suis statutis æqua est autoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante spiritu sancto tradiderunt apostoli, quàm quod ipse tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri præcepit. Manet singulis dignitas propria, & vniformis in suo genere stat autoritas omnium, nihil addi, nihil subtrahi, nihil corrigi potest vel mutari. Hactenus ille Cyprianus. Quo teste, rursus audis catholicæ ecclesiæ, quæ illo seculo viuebat, ad nos prolatam sententiã, ei per omnia consonam, quam

& Origene illo, ex altero & diuersissimo orbis loco testificante, paulo ante
A audisti, vnde nobis ritus illi solennes, quos adhuc hodie obseruat sancta
mater ecclesia. Et quod nuper nati non sunt, nec ab homunculis conficti,
vt nunc impia temeritate somniant, qui præcipuum nobis auferre conantur nostræ fidei, religionisq; principium. Sed ex ipsa traditione apostolica. Videsquoque apostolicæ traditionis eiusmodi autoritatem, quæ spiritum sanctum doctorem autoremq; habuit. Sicut enim par, inquit, est spiritui sancto, & Christo diuinitas: ita in suis statutis æqua est autoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante spiritu sancto tradiderunt apostoli, quàm quod ipse per se tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri præcepit.

Tertullianus ille sui temporis clarissimus in ecclesia scriptor, Origeni quidem cōtemporaneus, sed aliquanto vetustior, Cypriani autem illius gloriosi pontificis & martyris præceptor, libro de corona militis, scribit in hæc verba: Aquam baptismatis adituri aliquanto prius sub antistitis manu contestamur, nos renunciare diabolo, pompis, & angelis eius, & dehinc ter immergimur, & cætera. Eucharistiæ sacramentum omnibus mandatum à domino etiam antelucanis cætibus, nec de aliorum manu quàm præsidentium accipimus, oblationes pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus, die dominico ieiunium nephas ducimus, vel geniculis adorare, eadem immunitate à die Paschæ vsq; in Pentecosten gaudemus, calicis etiam, aut panis nostri aliquid decuti in terram anxie patimur, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, ad calcearum, ad mensas, ad cubilia, frontem crucis signaculo terimus, & cætera. Istarum & aliarum ecclesiasticarum disciplinarum si expostulas legem, nulla legis traditio tibi prætendetur, auctrix est consuetudo, & idonea testis est traditionis veteris. Antiquas obseruationes ecclesiæ,
B si nulla scriptura determinauit, certe consuetudo roborauit, quæ sine dubio, de traditione apostolica manauit. Hactenus ille. Ex quibus facile intelligis, quàm sit ecclesia custos fida traditionis, quam semel recepit, apostolicæ. Quas enim ille absq; vllo scripto obseruationes eo seculo, hoc est, annis centum septuaginta post Christum, per vniuersam ab initio ecclesiam commemorat, easdem videmus in hodiernum vsq; diem obseruari. Audis insuper, quæ à primitiua ecclesia, continua illa obseruatione, veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos peruenerunt, quamuis absq; vllo scripto, ex apostolica descendisse traditione.

Irenæum Lugdunensem episcopum Polycarpi auditorem supra audisti, vt ipse aduersus hæreticos statuat ac demonstret traditionem veram & germane apostolicam, videlicet, quam ab ipsis apostolis receptam primitiua ecclesia per continuam successionem episcoporum transmisit ad nos. Satis habens eandem demonstrare in vna ecclesia Romana, fundata à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo. Cui, vt omnium maximæ & principalissimæ, necesse sit vniuersam ecclesiam confirmari & consentire in fide. Cuius vnius fidem, obseruationemq;, quam habet ab apostolis annunciatā, & per successiones episcoporum ad nos peruenientem, magna cum fiducia obiectat hęreticis, & cōfundit omnes, qui fidem aliter, q̄ oportet, colligunt.

Magnus ille Basilius libro de spiritu sancto ostendit apostolicum esse dogma, non scriptis ecclesiæ traditionibus inhærere: Laudo vos, inquit Apostolus, quod per omnia mei meministis, & quemadmodum tradidi vobis traditiones, obtinetis: siue per sermonem, siue per epistolā. Dogma-

tum ergo quæ in ecclesia prædicantur, quædam, inquit, habemus è doctrina scripto prodita, quædam rursus ex apostolorũ traditione in mysterio, id est, occulto tradita recepimus. Quorum vtraq; parem vim habent ad pietatem, nec in his quisquã contradicit, quisquis sane vel tenuiter expertus est. Nam si consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquã haud multum habentes momenti, conemur reijcere, imprudentes & ea damnabimus, quę in euangelio necessaria ad salutem habentur: imo potius ipsam fidei prædicationem, ad nudum nomen contrahemus. Quod genus est (vt eius quod primum est vulgatissimũ, primo loco commemorem) vt signo crucis eos qui spem collocarunt in Christum signemus, quis scripto docuit? vt ad Orientem versi precemur, quæ nos docuit scriptura? Inuocationis verba cum ostenditur panis eucharistiæ & poculum benedictionis, quis sanctorum in
1.Cor.11 scriptis nobis reliquit? Nec enim his contenti sumus quæ cõmemorat Apostolus, aut euangelium, verum & alia quoq; & ante & post dicimus, tanquam multum habentia momenti ad mysterium, quæ ex traditione citra scriptum accepimus. Consecramus autem & aquam baptismatis, & oleum vnctionis, ex quibus scriptis? nõnne ex tacita secretaq; traditione? Ipsam porro olei vnctionem, quis scripto proditam docuit? Iam ter immergi homines vnde traditum? velut renunciare Satanæ & angelis eius, ex qua scriptura habemus? nonne ex priuata & arcana hoc traditione? nonne ex doctrina quam patres nostri in silentio (quod curiosos excitat & ociosos submouet) seruarunt? pulchre quidem illi, nimirum docti arcanorũ venerationem silentio conseruari. Nam quæ nec intueri fas est non initiatis, qui cõueniebat
Exod.30 horum disciplinã publicitus circumferri scripto? Aut quid tandem sibi vo-
Lucæ.1. luit magnus ille Moyses, qui non omnia quæ erant in tabernaculo, passus sit
Leuit.21 omnibus esse peruia? Sed prophanos extra sacros cancellos statuit, puriora atria purioribus permittens, Leuitas solos dignos censuit numinis ministerio, mactationes, & holocaustomatũ oblationes, reliquumq; ministerium sacerdotibus assignauit, atq; vnum ex omnibus selectum recepit, ac ne id quidem semper, sed vno tantũ die quotannis: rursus & huius diei certam horam qua fas esset ingredi præstitit, quo propter nouitatem & insuetudinem cum stupore intuerentur sancta sanctorum, probe sciens pro sua sapientia, res vsu tritas, & vndecunq; parabiles expositas esse contemptui: quod vero sepositum, quodq; rarum est, huic natura coniunctam summam admirationem. Ad eundem profecto modum, & qui in primordijs ecclesiæ certos ritus præscripserunt apostoli, in occulto, silentioq;, mysterijs suam seruauere dignitatem. Neq; enim omnino mysterium est, quod ad populares, aut vulgares aures effertur. Hæc est ratio cur quædam citra scriptum sunt tradita, ne dogmatum cognitio propter assuetudinem vulgo veniret in contemptum. Aliud autem est dogma, aliud edictum. Nam dogmata silentur, edicta publicantur. Est autem silentij instar obscuritas, qua vtitur scriptura, mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens. Idq; ad vtilitatem versantium in scripturis. Post commemoratas deinde & alias plurimas obseruationes, quas ab ipsis apostolorum temporibus, nihil dubium, ex apostolica traditione citra scriptum obseruat catholica Christi ecclesia: Dies, inquit, me deficiet, si ecclesiæ mysteria vniuersa citra scriptum tradita pergam recensere. Hæc ille vere magnus Basilius. In quibus audis, ad quàm multa se extendat ecclesiasticæ traditionis autoritas, ad quæ se non extendunt scripturæ. Audis præterea, cur non expediat omnia nostræ religionis

mysteria

mysteria scripto commendari. Audis denique, quæ citra scriptum obseruat
A sancta mater ecclesia, non minorem vim ad pietatem habere, quàm quæ scripta sunt in euangelijs.

Diuum Augustinum superius audiuisti asserentem baptisma paruulorum, nunquid ex scripturis? Paruuli, inquit, baptizati ponuntur in numero credentium, & hoc solum ex consuetudine ecclesiæ antiqua, canonica, fundatissima. Hoc habet, inquit, autoritas matris ecclesiæ, hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon. Audis fundatissimæ veritatis canonem, non equidem scripturas, sed ecclesiasticam sine scripto obseruationem.

Hieronymus Vigilantium contemnentem, ridentemq́ue ritum ecclesiæ in veneratione sanctorum, tanquam sub religionis prætextu ex gentilitate introductum, in ecclesijs cereorum moles fulgente sole accendere, & puluerem reliquiarum beatorum martyrum in precioso vasculo circundatum lintheo aliquo precioso osculando adorare, & æstimare inde honorem competere sanctis martyribus, tanquam nostro lumine illustrandis, quos agnus in medio throni cum omni fulgore maiestatis suæ illustrat. Dicentem insuper, Apoca.5 stulte à nobis implorari suffragia sanctorum, vt qui nobis adesse & opitulari non possint. Hunc, inquam, Vigilantium (cuius proh dolor iam multi reuixerunt discipuli, etiam qui egregie pij videri volunt) quibus tandem armis congressus est orthodoxus ille Hieronymus? quibus confecit ac iugulauit telis? Certe scripturas non audies. Nam reijciens ac refellens primo notariam quam ille orthodoxis catholicæ ecclesiæ filijs intentauit calumniam, impudensq́ue mendacium? Quis, inquit, martyres vnquam adorauit, aut martyrum ossa? Non omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. Veneramur martyrum reliquias, non adoramus. Ipsam venerationem reliquiarum sanctorum martyrum nunc audi quo adstruat argumento. Si sa-
B crilegi sunt, inquit, qui veneramur illa, ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, ergo omnes ecclesiarum episcopi, non solum sacrilegi, sed & fatui, qui reliquias in serico & vase aureo portauere. Constantinus Imperator Constantinopolim transtulit sanctas Andreæ, Lucæ, & Timothei reliquias, apud quas dæmones rugiunt. Romanus pontifex offert domino sacrificia super mortuorum hominum Petri & Pauli ossa veneranda, & tumulos eorum arbitratur altaria Christi. Hæc quidem ille de veneratione reliquiarum sanctorum martyrum, in quibus audis adamantinum illud robur traditionis ecclesiasticæ, & communis per orbem catholicæ ecclesiæ obseruationis, non euangelicas scripturas. Ritum vero illum quem Vigilantius ridebat, venerationis per accensos cereos, & id genus alia, hac ratione tuetur? Causabantur, inquit, olim Iudas & apostoli quod periret vnguentum effusum in caput domini, sed voce illius correpti sunt. Neque Matt.26 Mar.14 Christus indigebat vnguento, neque martyres lumine cereorum qui accenduntur, non ad illuminandum martyres, non ad fugandas ab illis tenebras, sed vniuscuiusque deuotio recipitur à deo, & sub typo luminis corporalis lux æterna ostenditur. Sic per totas Orientis ecclesias quando legitur euangelium, accenduntur luminaria, iam sole rutilante. Hic nunquid alias scripturas audis? Pro suffragijs vero sanctorum & martyrum nobis magnopere expetendis. Si, inquit, apostoli & martyres, cum adhuc essent constituti in corpore, potuerunt orare pro cæteris, quando adhuc pro seipsis debebant esse solliciti, quanto magis orant pro alijs post coronas, post triumphos & victorias? Vnus Moyses sexcentis millibus armato-

 rum

rum impetrauit à deo veniam. Stephanus imitator domini sui & primus
Actor. 7 martyr, pro persequutoribus suis veniam deprecabatur. Quomodo minus C
valebunt cum Christo iam regnantes? Hæc ille orthodoxus Hieronymus aduersus Vigilantium, quem ipse communem ecclesiæ sententiam, obseruationemq; contemnentem, non dubitauit habere pro hæretico, quamuis scripturis non contradiceret: quemadmodũ eundem habuit vniuersa deinceps orthodoxa Christi ecclesia. Ita & in Esaiam scribens, dicit fuisse quosdam hæreticos, qui contemnebant sanctorũ martyrum basilicas. Quales, inquit, nuper sub magistro cerebroso in Gallia pullularunt, qui basilicas martyrum declinantes, nos, qui orationes ex more celebramus, quasi immundos fugiunt. Audis hæreticos Hieronymo fuisse, qui contemnebant ad basilicas & venerandas reliquias martyrum iuxta morem ecclesiæ orationes celebrare. Quod si orthodoxo illi communicamus in fide, & in beatitudine optamus communicare, nunquid & nobis non sunt hæretici? Sunt plane. Et sunt anathema, quicunq; communi, receptæq; ab antiquo obseruationi & traditioni ecclesiasticæ contradicunt, tametsi nullæ scripturæ aduersentur aperte.

Audis itaq; istis omnibus, tam multis, tam sanctis, tam doctis patribus, quanto, quàm scripturarũ sit vniuersalior autoritas traditionis ecclesiasticæ, q̃ multa sine scripto ex ea teneant. Et cum Irenæũ audis, cum Origenẽ, Cyprianũ, Basilium, Hieronymũ, Augustinum, hac de re consonã, imo vnam proferentes sententiã, nolo imagineris totidem hominum, eruditissimorũ quidem & sanctissimorũ, attamen hominum te audire sententiã, quę nobis præiudicare non possit, nec fidei, religionisq; legem præscribere. Neq; enim eorum tantum, sed totius orthodoxæ per vniuersum orbem tunc diffusæ ecclesiæ (cuius & sunt & fuerunt columnæ quædam præcipuæ) audis sententiam. Quæ per illos ex quatuor orbis terræ cardinibus consonam, imò D
vnicam suam ad nos profert sententiam. Neq; enim aliud Irenæum, Tertullianum, Origenem, Cyprianum, Basilium, Hieronymum, Augustinum, de ecclesiasticæ traditionis & obseruationis autoritate, tanto consensu sensisse credendum est, quàm quod cõmuniter sentiebat orthodoxa Christi ecclesia, de qua cuiusq; sententia, non de sua ipsorũ, proprie semper loquuntur. Cuius si hac de re propria ipsius voce sententiam adhuc audire desideras, eam audies ex libello professionis orthodoxæ fidei, sub qua ab illo Orientalium ecclesiarum per Acatium Constantinopolitanum episcopum, excitato schismate sub Hormisda Romano pontifice, eædem recõciliari meruerunt, & redierunt ad gremiũ, vnitatemq; matris ecclesiæ. Quam notorium est, fuisse orthodoxæ & catholicæ ecclesiæ fidem ac professionem, ad cuius vnitatem ea fidei professione reuertebantur. In quo quidem professionis libello, inter alia multa ita legitur: Quia prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & à patrũ traditione nullatenus deuiare. Sed post eius tragœdiæ plenius explicandæ locus incidet cõmodior, vbi & sub certissima fide proferemus illum professionis orthodoxæ fidei libellum. Ex quo hoc interim audis, quæ sit & fuerit sententia ac fides catholicæ Christi ecclesiæ de traditione patrum & ecclesiastica, nempe hoc esse salutis principium, illi firmiter inhærere & ab ea nullatenus deuiare. At ecclesiæ testimonium perhi-
1. Tim. 3 bent & Christus & Apostolus: Quod ipsa sit columna & firmamentum veritatis, secum permanentem habens in æternum illustratorem, doctoremq; spiritum sanctum. Cuius sententiam, qui non audit, non amplexatur,

non

A non sequitur, ad ouile Christi non pertinet. Sed sit tibi, inquit ipse Christus, tanquam ethnicus & publicanus. Quanquam quod ad præsentem disputationem pertinet, non puto dubitaturum quenquam, qui quæ superiori capite demonstrauimus, diligenter legerit, quin latius longe pateat ecclesiasticæ traditionis, quàm scripturarum autoritas vel eo solo, quod illam ad ipsas etiam scripturas se extendere, & non contra, fecimus euidentissimum. Scripturis enim non propter vllas scripturas credimus: quæ omnes, quantum ex ipsis est, æque nobis ignotæ sunt: sed tantum propter testificantem ecclesiam. Matth.

Magis idoneam & efficaciorem esse ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quam scripturarum, in re dubia, ad fidem, certitudinemque faciendam: etiam, vbi id, de quo agitur, ex scripturis constare poterit. CAP. IIII.

Hunc & hoc demonstrandum est, quod magis idonea sit & efficacior ecclesiasticæ traditionis autoritas in re dubia, aut quacunque excitata controuersia, ad fidem, certitudinemque faciendam, quàm sint ipsæ scripturæ. Quandoquidem clariorem esse constat, magisque apertam & plane inflexibilem communem ecclesiæ sententiam, traditionemque ecclesiasticam. Cum contra scripturæ plurimũ frequenter obscuritatis habeant, & se trahi, accõmodarique in diuersam, & ad eam quam quis secum ante præsumpsit sententiam, & eludi cauta expositione, facile permittant. Proinde & harum certam, inflexibilemque amussim esse ecclesiasticę traditionis communem sententiam. Cui quando aptantur, si qui locus incidat obscurior, si quid difficultatis occurrat, aberrari à veritate nõ posse certum est. Quemadmodum, cum neglecta, contempta, reiectaque amussi illa leguntur & tractantur pro cuiusque captu & ingenio, fit nobis mensa nostra in laqueum, in captionem & scandalum: & vnde refici, instruique nos oportebat, omnis nobis erroris, omniumque hæresium fit seminarium. B

Sanctus ille gloriosusque martyr & pontifex Clemens, beati Petri successor, scribit docuisse Petrum diligenter obseruandum esse, vt lex dei cum legitur, non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim, inquit, multa in scripturis diuinis, quæ trahi possunt ad eum sensum, quem sibi vnusquisque præsumit. Et ideo oportet intelligentiam scripturarum ab eo discere, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruat. Vides scripturarum amussim, ecclesiasticæ traditionis veritatem à maioribus acceptam. Scripturarum obscuritas.

Imprudentissime iactitant superbi tumidique hæretici, à quibus sapientiã suam abscondit deus, omnia sibi esse peruia in scripturis, non se præceptores, non interpretes requirere, nõ quid ecclesia in scripturis sentiat, sed ipsas sibi esse per se facillimas & suipsius interpretes. Discendas ipsas per seipsas. Hæc sibi persuasit impurus ille impiusque Lutherus, hæc & alijs nititur persuadere, quo ecclesiasticę traditionis autoritatem, vt nullius momenti, vt superuacuã tollat è medio, & nos, ecclesiamque Christi in densissimas tenebras, in cõfusionem plusquam Babylonicã præcipitaret. At ille orthodoxus eruditissimusque Hieron. qui ab adolescentia (vt de se scribit) non cessauit aut legere vnquã, aut doctos viros ea quæ nesciebat, interrogare. (Neque enim, inquit, meipsum tantum, vt plerique, habui magistrum. Denique nuper ob hanc vel maxime causam perrexi Alexandriam, vt viderem Didymũ & ab eo in scripturis omnibus quæ habebam dubia sciscitarer) Hic, inquã, ille Hieronymus ad Paulinũ scribens, & difficultatem, obscuritatemque scripturarum com-

commemorans, ostendit nos in eisdem, sine præuio & præmonstrante doctore, semitam ingredi non posse. Et impudens os illud sibi per se peruia iactat omnia sine præuio duce ac præmonstrante iter doctore? C

Scilicet hi sunt illi paruuli in oculis suis, quibus sapientiam suam reuelauit deus pater. Esaiam, Hieremiam, Ezechielem & Danielem, quis (inquit ille) potest intelligere vel exponere? Quorum tertius Ezechiel, principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta, vt apud Hebræos ipsæ partes cum exordio Genesios ante annos X X X. non legantur. In Actibus

Actor. 8. Esaiæ 53. apostolorũ sanctus ille Eunuchus cum legeret Esaiam prophetam, interrogatus à Philippo, putasne quæ legis, intelligis? respõdit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego, inquit ille Hierony. vt de me loquar interim, nec sanctior sum hoc Eunucho, qui de Aethiopia, id est, de extremis mundi finibus, relicta aula regia venit ad templum; nec studiosior, tantus quippe amator legis, diuinæq; scientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret sacras literas. Et tu quisquis es, qui persuades tibi tam faciles intellectu scripturas, vide qua fronte te sanctiorẽ, diligentiorẽmq; præsumas, aut illo sanctissimo, studiosissimo, eruditissimoq; Hieronymo, aut sancto illo, quem tantopere præ se prædicat, Eunucho? idem ille Hieronymus: Iacobus, inquit, Petrus, Ioannes & Iudas, VII. epistolas ædiderunt, tam mysticas quàm succinctas & breues pariter & longas, breues in verbis, longas in sententijs: vt rarus sit, qui non in earum cæcutiat lectione. Et quis est omnium tractatorum veterũ, qui in Paulinis epistolis non confiteatur nimia se difficultate & perplexitate tam sententiarũ quàm sermonis retineri? Apocalypsis Ioannis tot habet, inquit ille, sacramenta, quot verba, imo in singulis verbis multiplices latent intelligentiæ. Hæc eorũ de sacris literis censura est, quorum omne studium, omnis voluntas semper fuit in lege domini, & qui eas vita, moribusq; expresserunt, & inhabitantis in se Christi spiritus euidentissima signa ædiderunt. Et nunc si dijs placet, derepente factæ sunt intellectu tam faciles, tam apertæ, tam peruiæ, etiam agricolis, opificibus, nautis & vilissimæ feci ex infima plebe. Qui nihil vnquam minus q̃ cogitauerunt de deo, sed quorum omne studium fuit inter aleam, ceruisiam & scorta, sub nouo hoc suo magistro Luthero, nouo scilicet paracleto, qui suos omnes derepente in alios homines transformat & θεοδιδάκτους facit. Petrus de Paulinis epi D

1. Petri 3 stolis loquens: Sunt, inquit, in illis quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. At isti nulla in illis difficultate remorantur. Sed videant ne ipsos veluti digito designet Apostolus indoctos & instabiles, qui deprauent scripturas ad suam aliorumq; perditionem. Proposita est in commune mensa diuinæ scripturę, tam nobis, hoc est, catholicę ecclesiæ filijs, quàm Iudæis & hæreticis. Sed nobis ad animæ refectionem, fidei robur & salutem: Iudæis vero & hæreticis in laqueum, in captionem, in scandalum & in retributionem. Iudæis quidem (vt quibus in hodiernum diem manus plenæ sunt Christi sanguine, quippe consentientibus patrum suorum parricidio, & Christum dominum blasphemantibus) miscuit deus spiritum soporis in tanti sceleris retributionem, factaq; est ipsis scriptura sancta in captionem,

2. Cor. 3. in scandalum & in iudicium proprium. Nos, inquit Apostolus, spem habentes in Christum, multa fiducia vtimur, & non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius, quod euacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum, vsque in hodiernum enim diem

A dicm idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non reuelatū, quoniam in Chriſto euacuatur. Sed vſque in hodiernum diem, cum legitur Moyſes, velamen poſitū eſt ſuper cor eorum. Cum autem conuerſi fuerint ad dominum, auferetur velamen. In Chriſto enim, inquit, euacuatur. Ipſe enim eſt ille, qui vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, vnus omnium qui in cœlo, & qui in terra inuentus, qui aperiret librum, & solueret ſignacula eius, hoc eſt, recluderet myſteria legis & prophetarum. Ad quem qui ex Iudæis non conuertuntur, ipſis eſt viſio omnium, veluti verba libri ſignati. Eſt itaque & nobis & Iudæis communis veteris teſtamenti ſcriptura, ſed non intelligentia. Eſt & hæreticis vtriuſque teſtamenti communis nobiſcum ſcriptura, quam vtrique veriſſimam, & certæ indubitatæq; fidei cõfitemur, ſed diſcors etiam intelligentia. Siquidem nos eam dirigimus ad amuſſim illam eccleſiaſtici & catholici ſenſus: illi relicta & contempta eccleſiaſticæ traditionis illa regula, ſuo eam ſenſu intelligunt: qua m illa amuſſi non adhibita, tot fere & tam pugnantibus modis contingit intelligere, quot ſunt homines, & quàm diuerſi. Neque ideo ſunt hæretici, Nouatianus, Sabellius, Donatus, Arrius, Eunomius, Macedonius, Photinus, Apollinaris, Priſcillianus, Iouinianus, Pelagius, Cæleſtius, Neſtorius, & poſtremo vniuerſæ quæ nunc per eccleſiam Chriſti longe lateque debacchatur, quamuis inter ſe pugnantiſſimorum, ſub vno tamen magiſtro Luthero, hæreticorum colluuies, tam varijs & pugnantibus inter ſe ſectis & ſententijs, vt dinumerari vix poſſint. Hi, inquam, vniuerſi non ideo ſunt hæretici, quia ſcripturis non credunt: ſed quia non credunt eccleſiæ, quia ſcripturas ſuo, non eccleſię ſenſu intelligunt, quia contempta catholica antiquitate eccleſiaſticæ traditionis, prophanas dogmatum ſuorum nouitates introducunt. Nouitates, inquam, quæ ſunt catholicæ vetuſtati contrariæ: non quærentes Chriſtum in corpore eccleſiæ, ſed in deſerto, in angulis, in domorum penetralibus: vbi eodem Chriſto teſte, fruſtra quæritur. Ita nulla vnquam hæreſis, niſi ſub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit, & prophani alicuius dogmatis nouitatem excogitauit. Nouitatem, inquam, quam ante ignorauerat catholica Chriſti eccleſia. Quis enim ante ſceleratum Arrium indiuiduæ trinitatis vnitatem diſcindere, quis ante impium Sabellium vnitatis trinitatem confundere in eccleſia auſus eſt? Quis ante crudeliſsimum Nouatianum crudelem deum dixit, eo quod mallet mortē morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante Magum Simonem apoſtolica diſtrictione percuſſum (à quo vetus ille turpitudinum gurges ad nouiſsimū Priſcillianum continua & occulta ſucceſsione manauit) autorem malorum, id eſt, ſcelerum, impietatum, flagitiorumq; noſtrorum, auſus eſt dicere creatorem deum? Quis vnquam ante prophanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præſumpſit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus actus ſingulos adiuuandum, neceſſariam dei gratiam non putaret? Quis ante prodigioſum diſcipulum eius Cœleſtium, reatu præuaricationis Adæ, omne humanum genus denegauit adſtrictum? Innumera ſunt eiuſmodi, quibus cunctis ſatis euidenter perſpicueq; monſtratur hoc apud omnes hæreſes ſolenne ac legitimum eſſe, vt prophanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis ſcita faſtidiant, & per oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ à fide naufragent. Non deſunt illis ſcripturarum teſtimonia: vna illis deeſt amuſsis, & regula recte intelligentiæ earundem. Nam ſi legas, ſeu veterum, ſeu recentium hæreticorum opuſcula, cernas prope nullam omitti paginam, quæ non noui aut veteris

Apoca. 5

B

C

veteris testamenti sententijs fucata & colorata sit. Sed tanto magis pertimescendi & cauendi sunt, quanto occultius sub diuinæ legis vmbraculis latitant, & sub cœlestis eloquij veluti quodam aromate ac dulcedine, virus suũ propinant incautis. Cuius & ipse saluator nos admonet: Attendite, inquit, à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, ab intus autem sunt lupi rapaces. Quid autem est vestitus ouium, nisi prophetarum, apostolorum & euangelistarum proloquia: quæ ijdem ouili quadam synceritate agno illi immaculato, tanquam vellera quædam intexuerunt. Qui vero lupi rapaces, his velleribus obtecti, nisi sensus hæreticorum feri & rabidi: qui caulas ecclesiæ semper infestant, & gregem domini, quaqua possunt, lacerant: Sed vt fallacius incautis ouibus obrepant, manente lupina ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententijs, quasi velleribus quibusdam obuoluunt, vt cum quisq; lanarum mollitiem præsenserit, dentium aculeos nequaquam pertimescat. Sed quid ait saluator: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Hoc est: Cum cœperint diuinas illas voces non proferre tantum, sed suis, non Christi dogmatibus accõmodare: non tantum iactare, sed suo, non ecclesiæ sensu eas interpretari & exponere: tunc se prodit illa amaritudo & acerbitas, tunc ferina rabies intelligitur, tunc exhalatur nouitiũ virus, tunc prophanæ nouitates experiuntur, tunc primum scindi sepem videas, tunc transferri patrum terminos, tunc catholicam fidem cædi, tunc ecclesiasticum dogma lacerari. Tales erant hi, quos percutit Paulus apostolus dicens: Nam huiusmodi pseudapostoli operarij subdoli transfigurant sese in apostolos Christi. Nec mirum est, inquit. Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis. Non ergo magnum, si ministri eius transfigurentur sicut ministri iustitiæ: si capitis sui callida machinamenta sectentur, quæ ille ad nocendum efficacissima nouit. Nulla enim est alia ad fallẽdum via facilior, quàm vbi nefarij erroris subinducitur fraudulentia, ibi diuinorum verborum prætendatur autoritas. Quod si ipsum dominum maiestatis non dubitauit his armis appetere, quid non faciet misellis hominibus: Apud Matthæum ita legitur: Tunc assumpsit illum diabolus id est, dominum saluatorem, & statuit illum supra pinnam templi, & dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quod angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Si, inquit, filius dei es, mitte te deorsum. Quare: Scriptum est enim, inquit. Hic (quod ille diligenter admonuit) nobis quoq; iterum iterumq; inculcandum est, vt huius loci doctrinã magnopere & attendamus & retineamus omnes, quo tanto euangelicæ autoritatis exemplo, quando apostolica seu prophetica aliquem verba contra catholicam, vniuersalemq; ecclesiæ fidem proferre viderimus, diabolum per eum loqui nihil dubitemus. Nam quemadmodũ tunc caput capiti, ita nunc quoq; membra membris loquuntur: membra scilicet diaboli membris Christi, perfidi fidelibus: sacrilegi religiosis: hæretici postremo orthodoxæ & catholicæ ecclesiæ filijs. Et quid tandem dicunt: Si filius dei esse vis, si hæreditatem regni cœlestis consequi, mitte te deorsum, dimitte te ex arce illa catholicæ ecclesiæ, quæ ædificata est vt ciuitas super montem posita, dimissaq; ecclesiasticæ traditionis ac doctrinæ antiquitate, nostras adinuentiones sequere, mitte Christum quærere in corpore ecclesiæ, & nobiscum quære ipsum in deserto, in domorum angulis & penetralibus. Si vnde ita tibi faciendum probet, vnde persuadeat, interroges, statim ille: Scriptũ est enim. Et continuo mille testimonia, mille exempla, mille autoritates parat: de lege,

D

Marginal references: Matth. 7 (beside "tant, & sub cœlestis…"); Ibidem. (beside "nequaquam pertimescat…"); 2. Cor. 11. (beside "sticum dogma lacerari…"); Matth. 4 (beside "thæum ita legitur…").

ge, de psalmis, de apostolis, de prophetis, quibus nouo & malo more interp̃tatis ex arce catholicæ ecclesię in hæreseos barathrum infœlix anima præcipitetur. Iam vero & illis quæ sequuntur promissionibus, miro modo deci pere consueuerunt incautos. Audent enim polliceri & docere se dei legitimos filios esse: & quod in ecclesia sua, id est, communionis suæ conuenticulo, magna & singularis ac plane personalis quædam adsit dei gratia: adeo, vt sine vllo labore, sine operibus bonis omnibus, qui ad suum numerum pertinent, sola in Christum aut eius promissiones fide, certa sit salus: sine vllo studio aut industria, ipsis cunctis ita diuinitus cuncta dispensentur, vt angelica protectione seruati, nunquam possint ad lapidem offendere pedem suum, nunquam scandalizari.

Quid igitur cum ijs facient matris ecclesiæ filij: Hoc enim primo expediendum est. Post quod explicabimus deinceps, quo pacto facile tuti esse poterunt aduersus illius antiqui hostis tam graues, tā periculosas insidias. Quō resistere aduersus illa diuinorum eloquiorum fulmina, quibus sua dogmata hæretici statuunt, tanta aliquãdo probabilitate, vt etiam eruditissimis magnum facessant negocium. Qua demum via, qua certa methodo, exurgētium hæreticorū fraudes deprehendet orthodoxus: & in quacunq; proposita quæstione quocunq; dogmate orthodoxæ fidei veritatē ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet. Hæc in sequentibus suo ordine & loco omnia diligenter explicare & demonstrare conabimur. Quod vero nunc est in manibus, quid cum hæreticis, qui sua nobis contra communem catholicæ ecclesię fidem conantur persuadere, faciendum est matris ecclesię filijs: Nunquid ad disputationis certamen in arenam cum illis descendendum est, vt scripturarum conuincantur argumentis efficacioribus, & euidentioribus: Tertullia no imprimis non videtur hoc vtile consilium. Sed nec Paulo apostolo: Hæreticum, inquit, hominem post vnam & alterā correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Quid est quod ait: Hæreticum de scripturis conuinces: minime. Imo: Hæreticum hominem deuita: quod disputando facere non possumus. Sed fortassis post vnam & alteram disputationem: Non sic Apostolus: sed post vnam & alteram correptionem. Corripiendus igitur est, non disputatione conuincendus hæreticus. Et post correptionem alteram deuita, inquit. Sed quid causæ, cur in vno hæretico obseruandus non sit ordo ille correptionis fraternæ, nobis præscriptus à Christo: Cur non ante denunciandus ecclesiæ, q̃ vitandus à nobis, vt alius quilibet frater: quem tamen vt fratrem semel & iterum iubemur corripere: Cur in hoc vno non expectamus, sed præuenimus censuram ecclesiæ: Ipse ad hæc nobis respondeat Apostolus: Sciens, inquit ille, quia subuersus est, qui est eiusmodi. Horrenda profecto sententia, & grauis nimium aduersus hæreticos apostolica censura.

Ad Ti. 3.

Ideo peccantem in nos fratrem corripimus & denunciamus ecclesiæ, vt emendetur. At de hæreticis post vnam & alteram correptionem, omnem no bis spem emendæ præscidit Apostolus: Sciens, inquit, quia subuersus est, hoc est, funditus euersus. Nam à fundamento omnis emendæ, & conuersionis (quod est orthodoxa & catholica fides) auulsus, suopte iudicio cōdemnatus est. Quare in vno hæretico expectanda nobis non est districtio censuræ in ipsum ecclesiasticæ. Sua enim ipsius sententia, à communi catholicæ ecclesiæ censu recedens, ab eadem se exemit, imo contra ecclesiā se statuit. A qua tamen vel recedere, damnari est. Quisquis enim, inquit Cyprianus, ab eccle

sia segregatur, adulteræ iungitur, & à promissis ecclesiæ separatur. Nec pertinet ad Christi præmia, qui Christi relinquit ecclesiam, alienus est, prophanus est, hostis est. Habere iam non potest deum patrem, qui ecclesiam nō habet matrem. Si potuit euadere qui extra arcam Noe fuit, & qui extra ecclesi- C
Lucæ. 11 am foris fuerit, euadet. Monet dominus & dicit, qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Hæc ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex. Sua ergo ipsius sententia, suo iudicio, ac per seipsum damnatus est, qui suum sensum aduersus communem ecclesiæ sensum statuit, atq; ita se vltro & sponte ab ecclesia separat, quærēs Christum in deserto aut domorum penetralibus, & se diuidens ab eo corpore ad quod congregātur aquilę. In quo vno Christus est, ad seculi vsq; finem & cōsummationem. De-
Mat. vi. uitandum ergo dicit Apostolus tanquam deploratum, nec vltra denunciandus ecclesiæ, qui ecclesiæ sententiam & iudicium nihil facit, sed suum, aut magistri alicuius sui hæretici sensum eidem præfert. Cuius tamen autoritas alijs peccatoribus nihilo minus est & manet sacrosancta, & propterea ad correctionem, emendamq; eorum efficax. Deuita, inquit, tanquam deplo-
2. Tim. 2. ratum, tanquam pestilentem, tanquam præsentem pestem, nec nouis vocibus eorum aures accommoda, ne & tu quoque eorum contagione inficiaris. Multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum velut cancer serpit. Dum ergo (inquit ille Tertullianus) nouis vocibus eorum interdicit aures accommodare, simul & de scripturis cum eis disputationem interdixit: primum, quod nihil proficiunt: deinde, quod scripturæ ad ipsos non pertineant. Nam cum ex vna ecclesiasticæ traditionis autoritate (quemadmodum supra demonstrauimus) nobis constet scripturarum autoritas, certum est ad eos solos pertinere scripturas, qui ecclesiasticam autoritatem agnoscunt. Quam cum contemnant hæretici, nihil eis cum scripturis commune est, nihil ad eos pertinet scripturarum possessio. Quibus merito dicit ecclesia: Qui estis vos? vnde & quando venistis? quid in meo agitis non mei? quo iure syluam meam cæditis? qua licentia fontes meos transuertitis? Mea hæc est possessio. Iam olim possideo, habeo origines firmas. Ego D
sum apostolorum hæres. Ipsi apostoli sicut testamento suo cauerunt, sicut fidei meæ commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo. Vos certe exhæredarunt semper, & abdicarunt, vt extraneos, vt inimicos. Vnde autem estis extranei & inimici apostolis? nisi ex diuersitate doctrinæ, quam vnusquisque vestrum aduersus apostolicam doctrinam, quam ab apostolis acceptam catholica seruat ecclesia, de suo sensu & arbitrio profert, scripturas ad suam sententiam attrahens, & diuersis expositionibus & commentis peruertens. Quibus super prophanis, inquit ille, dogmatibus suis neutiquam permittenda est ad scripturas prouocatio: quas non ad inflexibilem illam suam amussim, sed ad suum ipsorum sensum intelligunt. Quare quantumuis in scripturis quis exercitatus, cum illis disputatione cōgrediens, nihil proficiet, neque ipsis, neq; audientibus orthodoxis. Quoniam siue defenderis tu quid, siue negaueris, scripturas veluti Lesbiæ ædificationis plumbeam quandam regulam, ingenij versutia, in contrarium sibi accommodabunt. Quos si dixeris vim afferre scripturis, & incongrua eas expositione torquere, idem occlamabunt tibi, à se videlicet veritatem earundem stare, à te vero adulterari easdem. Itaque si tu cum illis in congressum descendas scripturarum propter causam alterius, quem dubitantem in via fidei velis confirmare. Is cum videbit ex scripturis nihil aliud quam hinc inde altercationes fieri, disce-

det

det incertior, ignorans quam partem hæresim iudicare debeat: æqua par-
A te videlicet, negandi vtrinq; & affirmandi. Ergo nec ad scripturas prouocandum est, inquit, nec in ijs aduersus hæreticos constituendum certamen, in quibus aut incerta aut parum certa est victoria. Hæc ante annos mille trecentos est & fuit illius Tertulliani sententia, atq; adeo Pauli apostoli.

Cum hæreticis igitur quid nobis, hoc est, catholicæ ecclesiæ filijs, faciendum sit, idem clare nos docuit Apostolus: Quibus post vnam & alteram correptionem nihil vult amplius adhiberi remedij: non informari eos, aut conuinci ex scripturis, non ecclesiæ denunciari: sed deuitari velut plane incorrigibiles, & qui abierunt in profundum malorum: Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi, & tibi ex illo graue imminet contagionis periculum. Deuita ergo quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum, ne te non solum tactu, sed etiam visu ac flatu q; percutiant. Quid est deuitare? Cum huiusmodi nec cibum sumere. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non affert. Quam doctrinam? nisi catholicam & vniuersalem, & vnam eandemq; per singulas ætatum successiones, incorrupta veritatis traditione manentem, & vsq; in secula sine fine mansurã. Quid tum? Nolite, inquit, recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis: Qui enim dicit illi aue, communicat operibus eius malignis. Sicut prædiximus, inquit, & nunc iterum dico: Si quis vobis, nimirum Christianis & catholicis ecclesiæ filijs, euangelizauerit præterquam quod accepistis, anathema sit: Id est, separatus, segregatus, exclusus, ne vnius ouis dirum contagium innoxium Christi gregem venenata permixtione contaminet. Vides itaque quid nos doceant apostolicæ literæ, quo nos pacto erga hæreticos gerere oporteat, ne venenata eorum contagione inficiamur. Certe apostoli, apostoliciq; viri magna cura, summoq; studio (ad nostram nimirum doctrinam & in-
B structionem) sibi cauerunt, ne vel verbo communicarent hæreticis, memores apostolicæ doctrinæ præfatæ.

Galat. 1.

De sancto Polycarpo beati Ioannis euangelistæ discipulo, pontifice & martyre gloriosissimo scribit eiusdem auditor sacer Irenæus: Sunt, inquit, qui audierunt eum dicentem: Quoniã Ioannes domini discipulus in Epheso iens lauari, cum intus vidisset Cerinthum, exilierit de balneo non lotus, dicens se metuere, ne balneum concideret, cum intus esset Cerinthus, inimicus veritatis. Et ipse Polycarpus Martioni Romæ aliquando occurrenti sibi, ac dicenti, cognoscis nos? respondit: cognosco te primogenitum Satanæ: Tantum, inquit, apostoli & horum discipuli habuerunt timorem, vt neq; verbotenus communicarent alicui eorum qui adulterarent catholicam veritatem, quemadmodum Paulus ait: Hæreticum hominem, &c. deuita. Ad Ti. 3.
Hæc ille Irenæus.

Cuius apostolicæ doctrinæ si & nos memores fuissemus, meliore sane loco essent res Christianæ. Sed dum ostentandi ingenij & eruditionis gratia cum Luthero in certamen descenditur scripturarum, dum ad publicas disputationes (quæ in eiusmodi ad nihil valent quàm ad subuertenda audientium corda, & ad euentilandas sub cineribus male consopitas hæreticæ prauitatis scintillas) prouocatur, breuiter dum non vitantur hæretici, excitatum est hoc quod nunc proh dolor videmus incendium. Et peruasit hæc pestifera lues & venenata contagio, non solum pagos, castella, oppida, ciuitates: sed regna, nationes, populos, & ab ipsis pene fundamentis orbem Christianum excitauit, concussit & commouit: vt nullo vnquam tempore

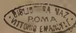
ab initio fœdior fuerit Christianæ ecclesiæ facies, magis confusus ordo, contemptior ecclesiastica disciplina, neglectior religio: & semel resuscitata ab inferis vniuersa iam olim damnatarũ hæresium prodigia ac portenta. Sed hactenus erga hæreticos ipsos quo pacto nos gerere oporteat. G

Qua via ac certa regula exurgentium hæreticorum fraudes facile deprehendet orthodoxus matris ecclesiæ filius: & catholicę fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet. CAP. V.

Non est leue, quod hic docere aggredimur. Sed vt semper magnopere ad salutem necessarium: ita hoc periculosissimo tempore
Marc. 13 (quo in errorem, si fieri potest, seducuntur et electi) omnibus qui seduci nõ volunt, sed in orthodoxæ fidei synceritate fideliter permanere, summopere attendendum, qua via ac certa regula exurgentiũ hæreticorum fraudes, ne eis seducamur, deprehendendæ sint. Hoc enim primum est, & omnibus necessariũ ad salutem, veluti declinare à malo. Quod vero deinceps, & velut secundo loco, posse certa methodo, via, ac ratione catholicæ fidei veritatem, in quacunq; proposita quæstione & controuersia, ab hæreticę prauitatis falsitate discernere ac internoscere, nõ exigitur æque ab omnibus: sed his tantum qui præsunt, & quibus plus datum est. Siquidem simplicioribus satis est, fide pasci iuxta arantes boues. Omnibus tamen æque necessarium, à fidei integritate non seduci. Qua itaq; via ac certa regula exurgentium hæreticorũ fraudes nobis omnibus deprehendendæ sint, quo antidoto, quo vmbone tuti erimus aduersus illorum venena, & periculosas insidias, priusquam publice innotuit, ipsos esse hæreticos: quomodo deprehendendum latens venenum sub aromate eloquiorũ cœlestium, deniq; qua nota internoscendi nobis sint hæretici, quos iubemur fugere, vt pestilentes, atq; adeo, vt ipsam pestem, ipse nos docet Christus, istorum nobis aduentũ prænuncians, & aduersus eorum virus lethale suos præmuniens. D
Matt. 14 Et multi, inquit, pseudoprophetæ surgent, & seducent multos: tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in deserto, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Audis doctrinam Christi saluatoris nostri: Surgent, inquit, multi pseudoprophetæ, nunquid mentitus est? nunquid impletum hoc ipsi non cernimus oculis nostris? Quam multi nobis derepente nunc prodierunt prophetæ? Sed surgent, hoc est, venient à se ipsis, cum dominus non miserit eos. Quanquam & generalius & ad propositum accommodatius per pseudoprophetas intelligimus eos, qui peruerse interpretantur scripturas, & suo, non ecclesiæ sensu easdem intelligunt.
1. Cor. 14 Hoc enim Paulo est prophetare, scripturas interpretari & exponere. Sectamini, inquit, charitatem, æmulamini spiritualia, magis autem vt prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, nemo enim audit. Qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem. Et paulo post: Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare: nam maior est qui prophetat, quàm qui loquitur linguis, nisi interpretetur, vt ecclesia ædificationem accipiat, &c. Ideo qui loquitur lingua, oret vt interpretetur. Prophetæ itaq; & Paulo &
Matth. 7 Christo sunt interpretes scripturarum. Pseudo vero prophetæ, qui sub velleribus ouium, tecta lupina feritate grassantur in ouile Christi, qui nefarij erroris fraudulentiam, prætextu autoritatis diuinorum eloquiorum subinducunt, qui scripturas suo sensui accommodant & non suum sensum scripturis: breuiter, qui scripturas suo ipsorum, non ecclesiæ catholicæ sensu

A sensu intelligunt. Surgent, inquit, multi pseudoprophetæ, sed vnde agnoscemus eos, vt caueamus ac deuitemus? Ab operibus, inquit, eorum agnoscetis eos. At quæ tandem hæc sunt opera? seducent, inquit, multos. Quid est seducere? seorsum ducere, abducere à corpore illo ecclesiasticæ vnitatis, à doctrina catholica & vniuersali, in nouitates prophanas, in opiniones singulares, in angulos domorum & penetralia. Hæc sunt istorum pseudoprophetarũ opera, à quibus nobis æstimandi & internoscendi sunt. Seducent multos, sed tu caue ne ab illo corpore te seduci permittas. Sed si quis tunc dixerit tibi: Ecce hic est Christus: Ecce illic: Ecce apud nos est vera ecclesia Christi, vera proinde salus quæ expectatur à Christo, nostræ sententiæ, nostræ fidei & doctrinæ consortibus: nolite, inquit, credere, nolite seduci, nolite exire ab illo corpore. Illius enim solius corporis, caput, vita & salus Christus est. Ego, inquit, vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad consummationem seculi. Itaque ab illo corpore quisquis te seducere conatur in desertum Iudaismum, in angulos domorum & penetralia, hoc est, in nouas & singulares aliquas opiniones, à communi sensu illius corporis extraneas, & pugnantes cum doctrina catholicæ ecclesiæ, agnosce iuxta saluatoris nostri doctrinam, pseudoprophetam ex operibus suis: agnosce lupum obtectum velleribus ouium: & caue credas, caue exeas. Si quemadmodum infœlix mater nostra serpenti, ita & tu pseudoprophetæ cœperis adhibere aures, si credideris insuper, si seduci te permiseris, si exieris, nihil habes quod cuiquã possis imputare: nihil quod errori tuæ excusationis prætendere, quasi tibi non sit prædictum satis à Christo: quasi te non satis præmonitum: aut demum, quasi nescias, quid sentiat catholica per orbem diffusa ecclesia: vt cuius vocem & sententiam nunquam audieris. Nam & hanc tuam excusationem præuenit & submouit Christus. Vbicunq; enim, inquit ille, fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Vides, quo pacto intelligere possis totius corporis sensum. Nam si non ex totius corporis voce, certe ex congregatione aquilarum. Vbicunque enim illæ congregantur, ibi corpus est: quæ est illarum concors sententia, idem totius corporis sensus est. Et quæ tandem illæ aquilæ? qui in carne præter carnem viuunt aut vixerunt: quorum est et fuit, quamuis hic peregrinantium, in cœlis conuersatio: quorum omne studiũ, omnis meditatio, omnis voluntas in lege domini: quam & vita, & moribus expresserunt. Qui signa inhabitantis in se dei spiritus euidentia ædiderunt. Vbicunq; illæ aquilæ congregantur, illic certum habe esse corpus illud, cui associari, cui consentire debeas, & in quo Christum & salutem quærere. Nunquid aut obscura aut difficilis est hæc doctrina Christi? Nunquid qui seduci se permittunt à corpore illo in desertum, in angulos domorum, & penetralia, qui exeunt, & seductores sequuntur ac illis credunt, habent quod errori suo excusationis prætexant? Si opertum est, inquit ille, euangelium nostrum, in his qui pereunt opertum est. Quorum deus excæcauit mentes, vt non fulgeat in eis illuminatio euangelij gloriæ Christi. Qui exeunt ergo ab illo corpore, qui seductores pseudoprophetas sequuntur vltro, horum, inquit, excæcauit deus mentes. Et profecto prodigiosæ cuiusdam cæcitatis est, vnum aliquem carnalem homuncionem sibi persuadere, quod hactenus vniuersa Ecclesia Christi non intellexerit euangelium & scripturas: ipse vero eorundem nunc primum verum germanumq; intellectum habeat. Quod catholica ecclesia nescierit hactenus quid credi oporteat: sed credenda vniuersa nunc demum sibi pri-

Mat. vl. (beside "vsq; ad consummationem")
Mat. 24 (beside "Iudaismum")
B (beside "sationem præuenit")
2. Cor. 4 (beside "est, inquit ille, euangelium nostrum")

mitus innotuerint. Imo quod mille quingentis ferme annis nulla fuerit ecclesia, in qua esset regnaretq; Christus, aduersus fidelem eiusdem promissionem, dicentis ijs qui ab initio constituebant ecclesiam: Ego vobiscũ sum omnibus diebus ad consummationem vsq; seculi. A quo tempore certum est non defecisse nec defecturum illud corpus, in quo Christus permanet, nisi infidelem et mendacem æternã dei veritatem facere voluerimus. Quod tamen istis hominibus, qui impudentibus buccis assidue crepant euangelium: cum nihil minus ad ipsos pertineat, supra annos mille ducentos, trecentos & eo amplius nullum fuisse certum est. Nam quibusdam ex his (vt in exemplo quod dixi fiat apertius) nemo est Christianus nisi baptizatus ætate adulta, & cum actuali fide: paruulorum vero baptisma, vt vanum ac nullius momenti rident & contemnunt. Certum est autem supra mille, & tanto amplius annos vix vllos fuisse aliter baptizatos, nisi forte paucos ex Iudaismo aut gentilitate conuersos ad fidem Christi. Quare nec vllos vere Christianos, vllámue ecclesiam Christi. Quod si negare audeant, proferant nobis, quo orbis loco interim continua serie aliter facti sint Christiani, & quemadmodum nos adhuc infantes & paruuli: vt vel fingere possint in aliquo orbis loco conseruatam continue ecclesiam, quam certum est deficere non posse ad consummationem vsq; seculi. C

In omni itaq; hæreticæ tempestatis suborto turbine ac procella, quisquis se continet intra arcam illam ecclesiæ catholicæ, atq; eius corpori se firmiter agglutinat, quisquis in dubio obseruat, sequiturq; aquilarũ illarum conuentum & congregationem, illi nihil potest imminere periculi, sed fixus immotusq; permanet. Contra vero, qui dimissa illa sacra ancora, animo fluctuare incipit, qui aures præbere impiorum sermonibus, qui rationibus eorum magna aliquando probabilitate, ex diuinorum eloquiorũ autoritate cõtextis attendere: is paulatim ab illis seduci se permittit: illiq; fit tentatio, ad profectum alioqui nostrum à deo permissa, in captionem & scandalum, sed sua vtiq; culpa, quia consilio Christi expedito & facili nõ est obsecutus. Fidele est & plane Christianum illius Adamantij consilium, quod vtinam idem ipse perpetuo secutus fuisset. Quoties, inquit, aduersus ea quæ obseruat vniuersa Christi ecclesia, canonicas aliqui scripturas proferunt, quibus omnis Christianus orbis consentit & credit, videntur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis, sed nos illis credere non debemus: nec exire à paterna ecclesiasticaq; traditione, nec aliter credere nisi quemadmodũ ecclesiæ tradiderunt nobis. Hactenus ille. In quibus audis factam ancorã quæ nos stabiliat aduersus omnem fluctuationẽ in suborta tempestate hæretica. Quæ tentationi quidem est omnibus, sed in profectum illis, qui memores doctrinæ Christi se diligenter continent intra tutissimam stationem catholicæ ecclesiæ. In laqueum vero & scandalum fluctuantibus, quibus domi sordent vetusta omnia: sed vltro exeuntes, omnem prophanam nouitatem captant. Scribit in Deuteronomio B. Moyses: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, hoc est (vt nostro id accommodemus proposito) magister aliquis in ecclesia, tantæ opinionis & autoritatis apud populũ, vt diuino propheticoq; spiritu doceri credatur, & in eius confirmationem prædixerit, inquit, signum atq; portentum, & euenerit quod locutus est. Magna profecto doctrinæ commendatio, certo futura prædicere, & re ipsa euentusq; prædictionis veritatem comprobari. Quid deinde? Et dixerit, inquit, tibi: Eamus & sequamur deos alienos, quos ignoras. D

Deut. 13

Deos

Deos autem alienos, etiã aliena nouaq; dogmata, allegorico sermone haud
A incongruenter intelligere possumus. Et seruiamus, inquit, eis, hoc est, creda
mus eis. Quid ad extremũ? Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Sed
quid est causæ cur à deo permittatur doceri, q̃ nõ permittitur audiri? Quia,
inquit, tentat vos dominus deus vester, vt palam fiat vtrum diligatis eum,
an non in toto corde, & tota anima vestra. Audis cur quosdam interdum ec
clesiarum magistros, noua quædam dogmata introducere patiatur diuina
prouidentia, vt tentet, inquit, vos dominus deus vester. Et profecto haud est
leuis tentatio, ijs præsertim, qui salutare illud Christi consilium nõ semper
ante oculos statuunt, cum ille, quem tu velut prophetam venerabaris, quem
doctorem veritatis putabas, subito latenter sub prætextu & inuolucro elo
quiorum cœlestium noxios suffundit errores, quos nec tu cito deprehen-
dere valeas, dum antiqui magisterij duceris præiudicio, nec facile damnare
fas ducis. Quemadmodũ cum hinc infœlix ille Nestorius magna primum
gratia omnibus cõmendatus, magno sacerdotum studio, magno sanctorũ
amore, summo populi fauore, quotidie palam diuina pertractans eloquia et
noxios quosq; Iudæorum ac gentilium confutans errores. Inde vero Apol-
linaris haud paucioribus ante cõmendatus nominibus, summo quippe in-
genij acumine, singulari eruditione ac doctrina præcellens, & qui insanas
Porphyrij calumnias triginta libris doctissime confutauerat: cum, inquam,
hi subito ex pastoribus conuersi in lupos, hæreseos suæ veneno incautos
inficerent, de incarnatione domini & saluatoris nostri Iesu Christi, noua
blasphemaq; introducentes dogmata, sed sibi mutuo cõtraria: cum alter ob
duas in Christo naturas, duas quoq; ex eodẽ personas faceret: alter contra,
vt vnitatem seruaret suppositi, duarũ in eodem naturarũ negauit veritatem.
Nunc vero (quorsum istos induximus) quid tandem insani miseriq; Anaba
B ptistæ sibi poterũt excusationis prętexere, qui nulla tentationis vi, sed mera
errandi aliosq; seducendi libidine, damnatas iam tot seculis totiusq; catho-
licæ ecclesiæ explosas præiudicio, illorũ quoq; pestiferas hæreses reuocare co
nantur ab inferis? quid deniq;, qui iam obscuros quosdã & indignos qui no
minentur homunculos, nulla autoritatis, nulla meritorũ, nulla sanctioris vi-
tæ, etiam quod ad speciem attinet, nulla doctrinæ prærogatiua, in illis iam-
dudum excussis, & infami nota, maledictoq; inustis, ne quis in ea forte ober
rare incautus & incidere posset, hæreticorũ antris, angulis, & latibulis mon
strantes Christum, contra Christũ sequuntur? Quid enim hoc nunc proba-
bilitatis habere poterit, etiam nunc aliquos Nestorij, Apollinaris & similiũ
errores vltro sequi, longe ante annos mille anathematizatos à catholica
Christi ecclesia? & hi cum vtroq; blasphemare malunt Christi incarnationẽ,
q̃ cum orthodoxa ecclesia de eadem recte sentire: cum altero negantes dei
verbum assumpsisse carnem ex Maria virgine: cum altero eandem esse dei-
param aut θεοτόκον. Nunquid non est hoc scientem volentemq; insanire,
& vltro abire in præceps? nunquid non vltro recedere à corpore catholicæ
ecclesiæ, & Christum contra Christum quærere in deserto, in domorum Matt. 24
angulis & penetralibus, vbi idem ipse testatur inueniri se non posse? Quis
vlla hos dignabitur aut venia, aut misericordia? certe magnæ alicuius au-
toritatis, eruditionis, doctrinæ magistrum sequi, quandiu & vitæ merito
commendatur, nec aperta ecclesiæ censura perstrictus est, vtique probabi-
lem excusationem recipit, & venia misericordiaq; dignum est. Cum vero
iam detracta illi persona est sub qua fefellerat incautosq; deceperat, cum

iam palam est lupum esse, qui se ouem, aut etiam pastorem simulauerat, qui ad illum iam palam rabientem ferocientemq; vltro accurrerent, relicto ouili in quo securi custodiebantur, necesse est aut cæcos esse aut lymphaticos. Illorum enim quem non misereseeret, si qui admirabilis illius Origenis autoritatem secuti, in nouum aliquod & alienum dogma prolapsi fuerunt: præsertim priusquam aperta ecclesiæ definitione & orthodoxorum sententijs, atro id carbone notatum esset? vt vnum ex plurimis, atq; adeo ex omnibus commemorem, in quo plurima, adeo singularia & mira enituerunt, vt inter initia habendam cunctis assertionibus eius fidem, quiuis ille facile iudicaret. Nam si genus, si vita, si eruditio autoritatem pariunt, quem illi sanctissimorum facile comparabimus? Qui primum in ea domo natus est, quæ est illustrata martyrio, deinde pro Christo non solum patre, sed omni quoq; facultate spoliatus, tantum inter sanctæ paupertatis profecit angustias, vt pro nomine dominicæ confeßionis sæpius affligeretur. Qui puerulus adhuc, in tantū capessendi martyrij ardorem exarserat, vt frequenter sponte se ingereret periculis, atq; alijs in certamine positis, præceps in medium rueret, ita vt insectari ipsam mortem, & rapere velle videretur, qui quod Leonidi patri in martyrio socius non fuit, suæ voluntatis non fuit: sed maternis dolis effectum est, quæ gloriosæ mortis eius desyderia impediuit. Siquidem cum primo maternis ei obsecrationibus supplicaret, vt sibi cōsuleret, vt parceret matri: & ille ex his precibus inflammatior ad amorem martyrij redderetur: maxime ex eo, quod patrem iam teneri cognouisset in vinculis: & ipse propere socius effici vinculorū eius & martyrij festinaret: arte quadam materni affectus inhibetur. Etenim cum maturare eum velle, & antelucanum prorumpere ad agonum certamina præsensisset: noctu cubiculū filij dormientis ingressa, omnia eius indumenta, quibus procedi ad publicū poterat, furata subtraxit: vt per hoc domi residere neceßitate cogeretur. Ille vero maternis impeditus dolis, cū nihil aliud agere posset, nec tamen mens eius quiesceret, audet aliquid supra ætatem. Epistolam scribit ad patrem, se quidem maternis artibus detineri, sed illum tenere debere quod cœpit. Et addidit etiam hoc: Vide pater ne propter nos aliud aliquid velis. Hæc fuerunt prima puerilia Origenis rudimenta: hic ludus eius infantiæ: hæc à tenero pietatis & religionis indicia: quæ procedente magno profectu accumulata sunt. His adfuit ingenij vis tanta, tam profundi, tam acris, tam elegantis, vt omnes pene multū longeq; superaret: tanta doctrinę & totius eruditionis magnificentia, vt pauca forent diuinę, pene fortaßis nulla humanæ philosophiæ, quæ non penitus assequeretur. Cui ingenio cū non sufficerent Græca: Hebræa quoq; elaborata sunt. Eloquentiā vero quid commemorem? Cuius fuit tam amœna, tam læta, tam dulcis oratio, vt ex ore eius non tam verba q̄ Attica mella fluxisse videantur. Sed pauca forte scripsit, pauca huius tanti ingenij, tantę eruditionis, doctrinæ, eloquentiæq; reliquit monumenta. Imo nemo mortalium plura: adeo, vt miraculū sit, non solum scribi ab vno: sed etiam legi ea omnia potuisse. Cui ne quicquā ad scientiæ consummationē deesset, etiam plenitudo exabundauit ætatis. Ex cuius etiam sinu innumeri doctores, innumeri sacerdotes, confessores, martyres exierunt. Iam vero quanta apud omnes illius admiratio, quanta gratia, quanta gloria fuerit, quis exequi valeat? Quis nō ad eum paulo religiosior, etiam ex vltimis mundi partibus aduolauit? Quis Christianorū non pene vt prophetam? quis philosophorū non vt magistrū veneratus est? Quam autem non solum

Origenis ad patrē in vinculis detentū adhortatio.

C D

A solum priuatæ conditioni, sed ipsi quoque fuerit reuerendus imperio, declarant historiæ, quæ eum à Mammea matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt. Cœlestis vtique sapientiæ merito: cuius & ille gratia, & amore illa flagrabat. Sed & eiusdem epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum Imperatorem, qui primus Romanorum principum Christianus fuit, Christiani magisterij autoritate conscripsit. De cuius incredibili quadam consummataque eruditione ac scientia, si quis referentibus nobis Christianũ testimonium non accipit, saltem philosophis testificantibus, gentilem accipiat confessionem. Ait namque impius ille religionis nostræ ex professo hostis Porphyrius, se fama ipsius excitum Alexandriam puerum fere perrexisse: ibique eum vidisse iam senem: sed plane talem tantumque qui arcem totius scientiæ conscendisset. Dies profecto me deficeret citius, quàm vt ea quæ in illo viro præclara extiterunt, aliqua ex parte perstringam.

Quorsum autem hæc dicta sunt omnia? Hunc talem, tanti ingenij, tantæ doctrinæ, tantæ gratiæ virum. (De quo etiam diui Hieronymi aliquando fuit vox ista: Se cum Origene errare malle, quàm vera sentire cum alijs) quis non facile, etiam quouis sequeretur securus? At huius vel vnius exemplo euidenter discimus, nullius omnino hominis ducatum, secure nos sequi posse: sed illius doctrinæ Christi, nos perpetuo memores esse oportere. Nã eo res & in Origene decidit, vt tanti viri, tanti doctoris, tanti prophetæ, non humana aliqua, sed periculosa nimium tentatio, ipsum sequentes securius & incautius plurimos, à fidei integritate seduceret. Quã obrem hic idem Origenes, tantus ac talis, dum gratia dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, dum sibi plus satis credidit, & antiquam Christianæ religionis simplicitatem non satis magni facit, dum se plus cunctis sapere

B præsumit, dum ecclesiasticas traditiones & veterum magisteria contemnens, quædam scripturarũ capitula nouo more interpretatur: meruit, vt de se quoque diceretur dei ecclesiæ: Si surrexerit in medio tui propheta, & paulo post: Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Et item: Quia, inquit, tentat vos dominus deus vester vtrum diligatis eum, an non. Vere non solum tentatio fuit, sed & magna tentatio: deditam sibi, atque in se pendentem ecclesiam, admiratione ingenij, scientiæ, eloquentiæ, conuersationis & gratiæ, nihil de se suspicantem, nihil verentem, subito à veteri religione in prophanam aliquam nouitatem, sensim, paulatimque traducere. Deut. 13.

Talis notæ magistros, antequam manifesto patuisset lupos obtectos sub velleribus ouium, si in nouum & peregrinũ dogma aliquod, de quo tamen nondum ita clare audissent catholicæ ecclesiæ sententiã, sequerentur hi, qui nunc per ecclesiã debacchantur Anabaptistæ, Sacramentarij, Lutherani: humanus vtique foret lapsus, graui ad modũ tentationi succubuisse. At nũc cum apud illos nihil audias, quàm Lutheros, Suuinglios, Brentios, Oecolampadios, & vt breuiter dicã, eiusmodi portenta hominum carnaliũ, palam seditiosorũ, sceleratæ vitæ, & qui voluntentur in cœno voluptatũ carnalium: non dissimulanter, non tecte & callide, sed palã auocantes à corpore catholicæ ecclesiæ: imo eandem probris, maledictis, execrandisque cõuitijs (quasi aliter non satis paterent cuius spiritus essent) scurriliter insectantes, ad ea dogmata, de quibus omnibus nota est catholicæ ecclesiæ sentẽtia & cẽsura, imo quæ ante annos plus mille ab eadẽ cũ suis adsertoribus execrata et anathematizata sunt. Qui hos sequit, dimisso illo corpore catholicæ ecclesiæ, certe nõ alicui graui tentationi succubuisse, sed datus plane in reprobũ sensum, & diuino iudicio

excæcatus videtur: vt non fulgeat in eo euangelium gloriæ Christi. Quod si fulgeret, nunquid dimisso illo corpore, in quo solo Christus est, Christum alibi contra Christum quæreret? Quod si quibus forte tentationi est, quod horũ plurimi pro suæ impietatis defensione, non solum patienter, sed etiam alacriter mortem excipere videantur, quod sese in ministros Christi transfigurent, patrem suum vocantes deum, & pro persequutoribus suis orantes, atque id genus alia quædam, quæ simplicibus quibusdam, sed incautis, imo & doctioribus nonnullis, sed instabilibus in fide, atq; illi ancoræ sacræ non satis firmiter adhærentibus, sunt non tentationi solum, verumetiam scandalo, ij non perpendunt antiqui illius callidiq; hostis artes & potentiam

2.Cor.11 in eos quos semel totos obsedit. Neq; enim præmonente nos id Apostolo, cuiquam mirum videri debet, cum ipse Satanas sese transfiguret frequen-

Matth.7 ter in angelum lucis, si ministri eius transfigurentur sicut ministri iustitiæ. Sed ex operibus eorum, inquit doctor & saluator noster Christus, cognoscetis eos. Quæ qui perpendit, nunquid in illis non clare agnoscit artes, vim & potentiam Satanæ? sed in sua ipsius membra. Vidit nuper ex ijs Amsterdama viros & mulieres aliquot, qui omnis honestatis & pudoris obliti, bacchantium more, nudi, & veluti phanatici ac mente capti horribiliter vociferantes, tota vrbe discurrerent. In quibus erant & vterum gestantes prouectæq; ætatis mulieres quædam, & eleganti forma puellæ aliquot: quæ post interrogatæ in carcere, quid ita indecore, ita omnis verecũdiæ sui sexus oblitæ, inaudito more sic discurrissent nudæ per vrbem, quod honesta mulier sola noctu in suo verecundaretur cubiculo: nihil respõderunt aliud, quàm sensu quodam interno, cui non possent resistere, se ad id fuisse coactas: vt clare intelligas, hos postquam legitimo abnegato baptismo, Christianitate & orthodoxa fide, se totos diabolo semel permiserunt, fieri instrumenta quædam & organa Satanæ. Nam & hi etiam tripudiantes, & pro suis interfectoribus orantes ibant ad supplicium.

Ita quoq; his ipsis diebus eadem vidit ciuitas, tam multos ex eis conjuratos in necem innocentum ciuium, in tam celebris, tam opulentæ vrbis excidium & internectionẽ. Attamen illi ipsi notorij sicarij, parricidæ & perduelliones, in ipso crimine post armis occupatũ nocte intempesta forum & prætorium, post trucidatum cum multis ciuibus consulem, comprehensi æqua animi (vt ipsi dicerent) constantia & alacritate, perinde quasi nihil cõmisissent mali, quasi pro veritate fidei & religionis mortem oppeterent, supplicia pertulerunt. Quod quis nõ videat & clarissime intelligat excæcatæ mentis & diabolicæ obstinationis fuisse duriciem? Qua de re audi obsecro, & memoriæ tuæ cõmenda, quæ scribat gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus tractatu aduersus Nouatianũ: Cum deo, inquit, manere nõ pos-

1.Cor.13 sunt, qui esse in ecclesia dei vnanimes noluerunt. Ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel obiecti bestijs animas suas ponant, nõ erit illa fidei corona: sed pœna perfidiæ, nec religiosæ virtutis gloriosus exitus: sed desperationis interitus. Occidi talis potest: sed coronari nõ potest. Hæc ille Cyprianus. Itaq; nihil est, q Christi fidelis aliquis vel tantillũ inde moueri debeat. Sed si periculosæ alicuius tentationis exemplũ requiras, eã in Origene expli cauimus. Aduersus q̃ opus erat, & attento arrectoq; Moysi illa præmonitione, & præmunito Christi, q̃ hic explicamus, doctrina admonitioneq; animo.

Scribit ad Corinthios Paulus apostolus: Oportet hæreses esse, vt probati manifesti fiant in vobis. Ac si diceret: ob hoc hæreseon non statim diuinitus

uinitus eradicantur autores, vt probati manifesti fiant: vt appareat vnusquisque quam tenax, quam fidelis & fixus catholicæ fidei sit amator. Et reuera eum quæq; nouitas ebullit, statim secernitur frumentorum grauitas, & leuiA tas palearum: tunc enim sine magno molimine excutitur ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Nanq; alij illico prorsus auolant: alij vero tantummodo excussi: sed quia illi sacræ ancoræ non firmiter adhæserunt, alij saucij, semineces ac semiuiui, inter vtrunq; miseranda plane conditione distrahuntur & iactantur. Corpori illi ecclesiæ catholicæ nō satis firmiter incorporati sunt, aquilarum congregationem, nec obseruant, nec quanti opōrtet faciunt: præbent autem pseudoprophetis ac seductoribus aures, nec tamen illis prorsus accedunt. Mouentur rationibus eorum & cœlestiū eloquiorum autoritate magna aliquando probabilitate contextis: sed non aduertunt ipsis tunc dici: Ecce hic est Christus, ecce illic, nec memores sunt doctrinæ ipsius Christi, iubentis illis non credere, nō exire ab illo corpore. Ita fit, vt magnis curarum æstibus, magnis turbinibus, frequenter exagitentur. Nunc enim quā ventus ille tentationis impulerit, incitato errore rapiuntur: nunc in semetipsos reuersi, tanquam contrarij fluctus relidūtur. Nunc temeraria præsumptione, & ea quæ incerta sunt approbant, nunc irrationabili metu etiam, quæ certa sunt, expauescunt. Incerti qua eant, qua redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubij & malependuli cordis afflictio diuinæ erga ipsos miserationis est medicina, si sapiant. Iccirco enim extra tutissimū catholicæ fidei portum diuersis cogitationum quatiuntur, verberantur, ac pene necātur procellis, vt eleuata in altum elatæ mentis vela contrahant & deponant, quæ male nouitatum ventis expāderant, sesesq; intra fidissimam stationem placidæ ac bonæ matris reducāt, & deinceps contineant, atq; amaros illos turbulentosq; errorum succos primitus reuomant, vt possint deinceps viuæ & salientis aquæ fluenta potare. Cur ob- tear hæ- reses esse

Quæ cum ita sint, ille demū verus est & germane catholicus, qui veritatē B dei, qui ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui diuinę religioni, qui catholicæ fidei nihil præponit: non hominis cuiuspiam autoritatem, nō amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philosophiam. Sed cuncta hæc despiciens, in fide fixus ac stabilis permanēs, quicquid vniuersaliter antiquitus ecclesiam catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum credendūq; decernit: quicquid vero ab aliquo deinceps vno præter omnes, aut contra omnes sanctos, nouum aut inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed tentationem potius pertinere non dubitat. Quod enim nouum, q̄d particulare, id catholicum non esse, quisquis diligenter aduerterit, facile intelligit. A vehementi autem tentationis tempestate ac procella excuti aliquē ex arca illa catholicæ ecclesiæ, & transuersum abripi, miserandum magis ac dolendum quam mirandum aut execrandum est. At mirari mecum satis nequeo tantam hac nostra ætate multorum hominum vesaniam, tantam excæcatæ mentis impietatem, tantam postremo errandi libidinem, vt vltro & absque vlla tentationis vi, tutissimum illum deserant catholicæ fidei portum, ad omnem prophanam nouitatem accurrant, ad vniuscuiusque vocem dicentis: Ecce hic est Christus, ecce illic, non exeant, sed exiliant. Iubet Christus non exire ab illo corpore ecclesiæ catholicæ, iubet non credere extra eandem demonstrantibus, aut quærere iubentibus CHRISTUM: Aristi è diametro omnia. Clamat & repetendo clamat, & omnibus, & semper, & vbique per literas suas clamat, ille vas electionis, ille apostolorum Vere & germane catholicus qui. Mat. 24 Marc. 13 Luc. 17.

tuba,

Galat. 1. tuba, ille terrarum preco, ille cœlorum conscius, vt si quis nouũ dogma an-
nunciauerit, anathemetur. Et contra reclamant ranæ quædam & cyniphes,
& muscæ morituræ: Nobis autoribus, nobis principibus, nobis expositori- C
bus, damnate quæ tenebatis, tenete quę damnabatis, reijcite antiquam fidẽ,
paterna instituta, maiorum deposita: & recipite, quænã illa tandem? horreo
dicere. Sunt enim tam superba, tam impia, tam execranda, vt mihi non mo
do affirmari, sed ne refelli quidem sine piaculo posse videantur. Et tamen
videas iam homines, neglecta tuba illa apostolica, cateruatim ad hos accur-
rere. Prodigiosa profecto, & plusquam diabolica impiæ mentis excæcatio
Christo de Christo non credere, vilissimis homuncionibus, quam illi electo
apostolo, illi arcanorum cœlestium spectatori, plus fidei adhibere. Præmo-
nuit suos Christus de instante hac hæreticorum tentatione & docuit, quo nos
pacto ab ea tuti esse possemus, videlicet illi corpori in quo solo Christus est,
firmiter inhærendo à quo iubet non exire, nec alibi monstrantibus Christũ
credere. Isti vltro aufugiunt ab eo corpore, vltro accurrũt ad omnes, qui ali-
bi monstrant Christum.

Paulus anathemari iubet omnem qui nouum dogma annunciauerit pręter
id quod accepit & tenet vniuersalis Christi ecclesia, etiam si ipse, etiam si Pe
trus, etiam si omnes in vnum apostoli, deniq; etiam si angelus de cœlo. At hi
etiam vilissimis nebulonibus attendunt, annunciantibus non solum noui a-
liquid & præter id quod hactenus accepit ac tenuit catholica ecclesia, sed eti-
am quæ illa palã execratur, & ante annos plus mille execrata est. Quid hoc
Ad Tit. 3 est aliud quam mera errandi libido? Quid facias his hominibus? Deuita, in-
quit Apostolus, post vnam correptionem & alteram. Quare? Sciens, inquit,
1. Tim. 2. quia subuersus est qui est eiusmodi. Horrenda sententia, sed nimis quam
vera. Insuper: Et sermo, inquit, eorum velut cancer serpit. Deuita igitur, ne
& te venenosa contagione afficiant.

Quanto metu immutatæ fidei ac temeratæ religionis piaculũ nobis pertimescendum sit.

Magno certe metu nobis immutatæ fidei, ac temeratæ religionis piaculũ D
pertimescendum est. Scitum est enim cunctis quàm grauiter, quã seuere, quã vehe-
menter inuehatur in quosdam beatus Apostolus, qui mira leuitate nimium
cito translati fuerant ab eo qui eos vocauerat in graciam Christi. Quod non
erat aliud, quã quod coaceruauerant sibi magistros ad desyderia sua, à veritate
quidem auditum auertentes, conuersi vero ad fabulas: habentes damnatio-
nem, quod primã fidem irritã fecissent. Quos deceperant hi, de quibus ad Ro-
manos scribit idem Apostolus: Rogo autẽ vos fratres, vt obseruetis eos, qui
Gal. 1. dissensiones & offendicula, præter doctrinam, quam ipsi didicistis, faciunt,
Rom. 16 & declinare ab illis. Huiusmodi enim Christo domino non seruiunt, sed suo
ventri: & per dulces sermones seducunt corda innocentium, & captiuas du-
cunt mulierculas oneratas peccatis. Quæ ducuntur varijs desyderijs, semper
discentes, & ad scientiam veritatis nunquam peruenĩẽtes. Vaniloqui & se-
ductores, & qui bonam conscientiam repellentes, naufragauerunt circa fi-
dem. Quorum prophana vaniloquia multum proficiunt ad impietatẽ, & ser-
2. Tim. 2 mo eorum vt cancer serpit. Tales quidam circumeuntes prouincias & ciuita
tes, atq; errores venalitios circumferentes, cũ ad Galatas quoq; deuenissent,
hiq; auditis illis nausea quadam veritatis affecti apostolicæ catholicæq; doctri-
næ manna reuomentes, hæreticę nouitatis sordibus oblectarentur: ita in eos
exanduit apostolicæ autoritatis seueritas, vt insensatos eos diceret: O insen
Galat. 3. sati, inquit, Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati? iamdudum tra-
ditæ, iamdudum receptæ? Insuper æquali vehementia addidit: Sed licet, aut
nos,

nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod euangeliza
A uimus vobis, anathema sit. Nec contentus, semel contra nouatores ita intonuisse: sed idem iterum repetendo. Sicut, inquit, prædiximus, & nunc iterum dico. Galat. 1.
Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit: vobis, inquit, non Galatis tantum, sed Christianis & catholicæ ecclesiæ filijs vniuersis, si quis annunciauerit præter id quod didicistis in sancta & catholica ecclesia, præter id quod ex apostolica traditione, primitiua illa ecclesia acceptum, veluti per manus succedentium sibi episcoporum & patrum ad vos transmisit, præter id quod accepistis, anathema sit. Vides apostolicæ autoritatis seueritatem, nec sibi pepercit, nec coapostolis, nec deniq; angelis de cœlo, si contra facerent. Non quod sancti cœlestesq; spiritus peccare iam possint. Sed hoc est quod ait, etiam si fieret, quod fieri non potest. Quisquis ille traditam semel fidem mutare tentauerit, anathema sit.

Beatus Iudas apostolus admonens nos apostolicæ prædictionis ac præmonitionis de temporibus ac seductoribus istis: Vos autem, inquit, charissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt à sanctis apostolis domini nostri Iesu Christi. Qui dicebant vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desyderia sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes. Nunquid nō graphice tibi depinxisse videtur beatus apostolus nostri temporis prophetas & hæresium magistros? Venient, inquit, illusores. An tibi tales non videntur? ita apud miseros, quos deceperunt, fingunt miseriores, à deo patre sibi reuelari, quæ circulatorio quodam artificio apud se compo-

Graphice descriptio Iudæ nostri tēporis hæresiarchæ.

suerunt. Quæ quisquis sanę mentis oculis aspicit, intelligit meritissimas esse illusiones: & veluti miserorum hominum fascinationes. Sed quorsum tendent illæ illusiones ac fascinationes ipsorum? nimirum vt ambulent in desy-
B derijs suis. Venient, inquit, illusores secundum desyderia sua ambulantes. Lutherum quid impulit impugnare apostolicæ ecclesiæ statuta & traditiones? quid apostatare à deo, à fide ac religione Christiana? Quid, inquam, nisi vnum illud, vt ambularet secundū desyderia sua, vt volutaretur in cœno carnalium voluptatum, vt sacrilegam incestamq; libidinem suam matrimonij titulo palliaret? Quid quosdam principes nostræ ætatis, aduersus matris ecclesiæ & apostolicæ sedis armauit autoritatem, cuius se solebant gloriari defensores ac propugnatores? quid impulit in prodigiosam & crassissimam hæresim, qua seipsos faciunt capita ecclesiæ sub Christo? quid in immanem & plusquam Neronicam rabiem, qua in viros doctissimos, sanctissimos, & de se, ditionibusq; suis optime meritos tam crudeliter sæuierunt? nimirum hoc vnum, hoc solum, vt ambularent secundum desyderia sua, vt cupiditates suas Christianæ religionis titulo honestarent. Breuiter, quid hos vniuersos? quàm vt ecclesiarum, monasteriorum, honestiorumq; ciuium opes fortunasq; inuaderent, vt viuerent licenter, sine vindice, nullis legibus, nulla superioris autoritate constricti? vt ambularent secundum desyderia sua in impietatibus. Quid est pietas? An non diuinus cultus, quem Græci εὐσέβεια vocant? dicta (vt doctissimi veteres tradiderunt) quod quæ in ea sunt, penitus & in penetralibus recondantur. Nunquid ergo cuiquam obscurum est, an hi in impietatibus ambulent, qui vniuersum semel diuinum cultum tollunt è medio. Sed qua propria nota, istos facile internoscam, priusquam se palam prodidit obtecta sub velleribus ouium lupina feritas? Hi sunt, inquit, qui segregant semetipsos. Hoc est primum, ac proprium istorum opus. Sed

vnde segregant semetipsos? nimirum ab illo corpore ecclesiæ catholicæ, ad quod congregantur aquilæ, & in quo solo, Christo teste, Christus inueniri C potest.

Notum est & illud beatissimi Pauli apostoli, quo omnes omnium hæreseon sceleratæ nouitates, veluti quodam gladio spiritali, sæpe truncatæ, semperq; truncandæ sunt: O Timothee depositū custodi, deuitans prophanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ. Quam quidā pro-
1.Tim.6 mittentes circa fidem exciderunt. Et post hæc inueniuntur aliqui tanta inueteratæ frontis duricia, tam præfractæ induratæq; impudentiæ, tam adamantinæ pertinaciç, qui tantis eloquiorū cœlestium molibus non fatiscant, tantis ponderibus non succumbant, tantis malleis non conquassentur, tantis postremo fulminibus non conterantur? Deuita, inquit, prophanas vocum nouitates. Non dixit antiquitates, nō dixit vetustates: imo plane, quid econtrario sequeretur ostendit. Nam si vitanda est nouitas, tenenda est vetustas. Si prophana est nouitas, sacra est vetustas. Et oppositiones, inquit, falsi nominis scientiæ. Vere falsum nomen apud doctrinas hæreticorū est, vt ignorantia scientiæ, caligo serenitatis, densissimæ ac plane palpabiles tenebræ noui luminis, pestilentissimæ hæreses euangelicæ doctrinæ appellatione fucentur. Quam quidam, inquit, promittentes, circa fidem exciderunt. Quid promittentes exciderunt? nisi nouam nescio quam, & à catholica ecclesia ignoratam doctrinam. Audias enim quosdam ipsorum dicere: venite o insipientes & miseri, qui vulgo catholici vocitamini, discite veram fidem, quam præter nos nullus intelligit: quæ multis ante seculis latuit, nuper vero nobis reuelata & ostensa est. Sed discite furtim, delectabit enim vos: & cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne ecclesia sciat: paucis nanq; concessum est, tanti mysterij capere secretum.

Sed libet ob nouatores istos, hunc Apostoli locum pertractare paulo dili- D gentius, aut potius, quemadmodum à vetustis autoribus diligenter excussum inuenio, hic insulcire. O Timothee, inquit, depositū custodi. In primis exclamatio ista, magni aliquid portendit, & attentionem legentis excitat, ad grande aliquid magniq; momenti. O Timothee. Quis hodie est hic Timotheus? nisi vel generaliter vniuersa ecclesia, vel specialiter omnes præpositi, qui integram diuini cultus scientiā habere ipsi debent, & alios docere. Depositū custodi: custodi, inquit, propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus, superseminent zizania super illud tritici bonum semen, quod seminauerat filius hominis in agro suo. Depositum, inquit, custodi: quid est depositū? id est, quod tibi creditum est, nō à te inuentum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenij, sed doctrinæ: non vsurpationis priuatæ, sed publicæ traditionis: rem ad te perductam, non à te prolatam: In qua non autor esse debes, sed custos, non institutor, sed sectator,
Custodi re depositum. non ducens, sed sequens. Depositū custodi, catholicæ fidei talentum, inuiolatum, illibatumq; conserua. Quod tibi est creditum, hoc apud te maneat, hoc à te tradatur. Deuitans quasi viperam aut basiliscū, prophanas vocum nouitates. Quid est prophanas? quæ nihil habent sacri, nihil religiosi ab ecclesiæ penetralibus, quæ est templū dei, penitus extraneas. Prophanas, inquit, vocū nouitates. Vocum, id est, dogmatū, rerum, sententiarū, nouitates, quæ sunt vetustati, quę vniuersitati cōtrariæ. Quæ si recipiantur, necesse est, vt fides beatorū patrum, aut tota, aut certe magna ex parte violetur. Necesse est, vt omnes omniū ætatum fideles, omnes sancti, omnes casti, cōtinentes,

virgines,

virgines, omnes clerici, Leuitæ, sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti
A martyrum exercitus, tanta vrbium, tanta populorum celebritas & multitudo, tot nationes, gentes, prouinciæ, regna, totus postremo Christianus orbis, per catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto seculorum tractu, ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, dicatur. Necesse est mendacem fuisse Christum, qui iam ascensurus ad patrem, promisit se deinceps non deserturum ecclesiam suam: sed cum ea, & in ea se permansurum continuo, ad seculi vsque consummationem. Matt. 28

Sed forsan hic nobis occurret aliquis: Si nihil vnquam licuit aut licet recipere noui in fide religioneque Christi, præter id, quod ab initio ex apostolica traditione accepit primitiua Christi ecclesia: nunquid ergo simul tradita ab initio fuerunt omnia? Nunquid cum Iudæis à principio conuersis ad Christum non conniuerunt apostoli, vt se suosque circumcidere permitterent, obseruarentque veteris legis cæremonias? nunquid non simularunt etiam ipsi se seruare easdem? Nunquid Corinthijs suis non dicit Paulus: Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis? Et vt dicam semel, nullusne ergo in ecclesia dei profectus habitus est, aut habebitur fidei, religionisque Christianæ? Habeatur plane vel maximus. Quis enim ille est tam inuidus hominibus, tam inimicus deo, qui istud prohibere conetur? Sed ita tamen, vt vere profectus sit ille fidei, non permutatio. Siquidem ad profectum pertinet, vt in semetipsa vnaquæque res amplificetur. Ad permutationem vero, vt aliquid ex alio in aliud transuertatur. Crescat igitur oportet, & multum vehementerque proficiat, tam singulorũ quàm omnium: tam vnius hominis, quàm totius ecclesiæ, ætatum ac seculorum gradibus, intelligentia, scientia, sapientia. Sed in suo
B duntaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia. Imitetur animarum religio rationem corporum. Quæ licet annorum processu suos numeros explicent & absoluant, eadem tamen quæ erant, permanent. Multum interest inter pueritiæ florem, & senectutis maturitatem. Sed ijdem ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescentes: vt quãuis vnius eiusdemque hominis status habitusque mutetur, vna tamen nihilo minus, eademque natura, vna eademque persona sit. Parua lactentium membra, magna iuuenum, eadem ipsa sunt tamen, quot paruulorum artus, tot virorum. Et si quæ illa sunt quæ æui maturioris ætate pariuntur, iam in seminis ratione proserta erant, vt nihil nouum postea proferatur in senibus, quod non in pueris iam ante latitauerit. Vnde dubium non est hanc esse legitimam & rectam proficiendi regulam, hunc certum atque pulcherrimum crescendi ordinem, si eas semper in grandioribus partes ac formas, numerus detexat ætatis, quas in paruulis creatoris sapientia præformauerat. Quod si humana species, in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certe addatur quippiam, aut detrahatur membrorum numero: necesse est vt totum corpus vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certe debilitetur. Ita etiam religionis dogma sequatur, has decet profectuum leges, vt annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate: incorruptum tamen, illibatumque permaneat. Et vniuersis partium suarum mensuris, cunctisque quasi membris ac sensibus proprijs plenum atque perfectũ sit. Quod nihil præterea permutationis adimat, nulla proprietatis dispendia, nullam definitionis sustineat varietatem. Seuerunt maiores nostri antiquitus in

Vt fidei religionisque profectus sem per fine nouitate fuerit.

1. Cor. 3

Altera collatio ad semẽtem & messem. hac ecclesiastica segete triticeæ fidei semina: nunquid non valde iniquum foret & incongruum, si nos eorum posteri, pro germana veritate frumenti, subdititiũ zizaneæ eligeremus errorem? Nunquid non hoc rectum potius & congruum est, vt primis extremisq; sibi non discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis, triticei quoq; dogmatis frugem demetamus: vtq; quod ex illis seminum primordijs accessu temporis excreuit, & nunc excolatur quoq; ac dilatetur: ita tamen vt nihil de germinis proprietate mutetur interim. Addatur licet species, forma, distinctio, eadem tamen cuiusq; generis natura permaneat. Absit enim, vt rosea illa catholici sensus plantaria, in carduos, spinasq; degenerent. Absit, inquam, vt in isto spiritali paradiso de cynamomi & balsami surculis, lolium repente ac aconita proueniant. Quodcunque igitur in hac ecclesiæ dei agricultura, fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet, excolatur: & obseruetur hoc idem, floreat & maturescat, hoc idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim, vt prisca illa cœlestis philosophiæ dogmata, processu temporis excurentur, limentur, poliantur: sed nefas est, vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt mutilentur. Accipiant licet, lucem, euidentiam, distinctionem: sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem. Si te diuinum munus idoneum fecerit ingenio, exercitatione, doctrina: esto spiritalis taber-

Exodi 31 naculi Bezelehel, preciosas diuini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter. Adijce splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrius, quod ante obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen quæ didicisti doce, cum dicas noue, non dicas noua. Sed hactenus ista aduersus nouatores plus satis.

Ex Christi itaq; & apostolorum doctrina, satis, ni fallor, euidens fecimus: quo pacto quiuis facile possit exurgentium hæreticorum fraudes declinare, & aduersus eorum insidias & venena tutus esse, videlicet si se firmiter contineat in isto corpore ecclesiæ catholicæ, ad quod congregantur aquilæ. Ita enim neque si erret, quicquam illi oberit ad salutem. Operæprecium mihi videtur hoc loco meminisse memorabilis cuiusdam exempli, quod olim puer audisse memini. Eximius quidam sacrarum literarum professor, cum in simplicissimum quendam, qui sibi videbatur, incidisset heminem carbonarium, animi causa, & curiositate quadam tentandi simplicitatem hominis, percunctabatur illum de sua fide, quid crederet. Qui cum præter generales illos articulos fidei de deo, quos frequenter audiendo in ecclesia didicerat, ac memoriæ commendauerat, ad cætera interrogata omnia, nihil responderet aliud, quàm hoc se credere quod ecclesia crederet. De ecclesiæ tamen fide nihil habens definiti ac expliciti, interrogantem de ea, velut circulo quodam eludebat. Hoc enim de singulis, vltra interrogatus, ecclesiam aiebat credere, quod ipse crederet: & hoc se quod ecclesia. Fit postea, vt idem Theologus ex grauissimo morbo decumbens, & in vitæ periculum incidens, astu suggestuq; Satanæ grauiter tentaretur de fide. Vnde sese aliter explicare non potuit, quàm recordatione simplicis quidem, sed tutissimæ fidei illius carbonarij: ad quam in æstu illo tentationis, conquassatus vehementer, & distractus, veluti ad securissimum quendam portum confugere coactus fuit, ita vt subinde clara voce exclamaret (vt carbonarius) Mirabantur assidentes, & ex vi morbi delirare hominem, & aliena loqui credebant. Quem postea conualescentem interrogant, quid sibi voluisset in

A illo agone suo, ita frequenter & vehementer exclamans (vti carbonarius) Ille vero vniuersam illis rem explicat ordine. Et quod in illa agonia sua, quemadmodum ille carbonarius, ad fidem catholicæ ecclesiæ, velut ad tutissimum asylum semper confugisset. In qua vna in eo necessitatis articulo plus inuenisset præsidij, quàm in omni, quã tota vita meditatus fuerat, exercitatione scripturarũ, diuinæ misericordiæ hoc acceptum referens, quod incidisset in simplicem illum carbonarium. Cuius nisi succurrisset sibi exemplum, magnum se discrimen & periculum aditurum fuisse. Magnus est antiqui illius callidiq; serpentis astus, & graues periculosæq; insidiæ: Quas nunquam non struit nobis: sed tunc maxime, cum periculosissime illis capimur, hoc est, in ipsa hora instantis mortis. Fides vero, vt omnibus æque est ad salutem necessaria: ita quo est quisq; excellentiori perspicacioriq; ingenio, eo arietatur, & vehemẽtius & facilius, nisi quis magna attentione & custodia, intellectũ suum captiuum teneat, intra arcã illam catholicæ ecclesiæ, in qua sola saluamur ab aquis inundantis diluuij. Multa enim suggeruntur nobis, quæ inconstantem, mobilemq; natura animũ transuersum abripiant: si semel illis incipit attendere: & nisi veluti clausis ad omnia oculis, & obturatis auribus, sese abscondat ac veluti in tutissimo asylo, firmiter cõtineat in fide catholicæ ecclesiæ: atq; ad omnem eiusmodi suggestam tentationem, clamet cum illo, vti ille carbonarius. Quod dum facit nihil illi est periculi, etiã si humano more erret in aliquo, quod ad fidem religionemq; pertinet: quod equidem fieri potest, quamdiu, quid de eo sentiat ac teneat catholica per orbem ecclesia, ita certum definitumq; non est. In exemplo aliquo ecclesiastico, quod dico, erit illustrius. Agrippinus quondam Carthaginensis episcopus primus omnium mortalium rebaptizandum censebat. Quæ eius

Contineti se firmiter in fide catholicæ ecclesiæ nihil esse periculi, etiã si erret in fide.

B præsumptio tantum mali inuexit, vt non solum hæreticis formã sacrilegij, sed etiam quibusdam catholicis (qui ad apostolicam illam quam explicauimus atq; adeo Christi doctrinam, ea in re non attenderant satis diligenter) occasionem præbuerit erroris: adeo, vt etiam sanctũ illum pontificem & martyrem Cyprianum, vna cum vniuerso illo suo Aphricano concilio, traxerit in consensum erroris. Magna enim vis ingenij magna eloquentiæ, magna similitudo veri, magnus adsertorũ numerus, adsuit nouitiæ illi adinuentioni, tanta vero diuinæ legis oracula, sed plane nouo ac malo more intellecta, vt omnis illa conspiratio, nullo modo destrui posse videretur: nisi vno illo ariete, & veluti apostolico mucrone, quo ille præcipit depositum custodiri, & deuitari prophanas nouitates. Itaq; cum vndiq; ad nouitatem rei reclamarent pleriq; & quaqua versum plurimi sacerdotes, pro suo quisque studio reniterentur, beatæ memoriæ papa Stephanus, apostolicæ sedis antistes, apostolico illo quem diximus gladio, errorem illum succidit vniuersum, ac funditus resecauit: his verbis sanciens in epistola, quæ ea de re tunc in Aphricam missa est: Nihil, inquit, nouandum est, præter id quod traditum est. Intelligebat sane vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia qua fide à patribus essent suscepta, eadem fide filijs consignarentur: nosq; religionem non qua vellemus ducere: sed potius qua illa duceret, sequi nos oportere. Idq; esse proprium Christianæ modestiæ & grauitatis, non sua posteris tradere, sed à maioribus accepta seruare. Ipsius itaque Aphricani concilij decreta, quibus nouitia illa Agrippini confirmabatur adinuentio, vniuersa tanquam falsa, tanquam somnia, tanquam fabulæ abolita, antiquata, calcata sunt, & retenta ecclesiasticæ

Vt hæretici sint discipuli & sectatores impij dogmatis, vbi tamen magistri sūt catholici.

traditionis antiquitas. Et (quorsum hæc adducta sunt omnia) mira quadam rerum conuersione, autores eius falsi & impij dogmatis, catholici confessatores vero iudicantur hæretici: absoluuntur magistri, condemnantur discipuli. Conscriptores librorum opinionis erroneæ, filij regni sunt: assertores vera gehenna suscipiet. Nam quis est ille tam demens, tam temerarius, qui illud sanctorū omnium, & episcoporum & martyrum lumen Cyprianum, cum cæteris collegis suis in æternum dubitet regnare cum Christo? Aut quis contra tam sacrilegus, tam impius, qui Donatistas ac cæteras pestes, quæ illius autoritate concilij rebaptizare se iactitant, in sempiternū neget arsuros esse cum diabolo? Si causam quæras, cur absoluantur magistri erroris, & damnentur discipuli, ea est, quam supra indicauimus. Nam illi tenacissime semper adhæserunt illi sacræ ancoræ, atq; intra arcam catholicæ ecclesiæ & eius septa diligenter se cōtinuerunt. A cuius fide & communi sensu, tametsi humano lapsu dissentirent, imprudentes & catholicæ ecclesiæ fidem ea in re non satis perspectam habentes: suam tamen fidem ecclesiæ fidei semper submiserunt. Vnde quod post plenius audies, decreta sui concilij miserunt ad beatum Stephanum Romanæ & vniuersalis ecclesiæ pontificem, vt eius autoritate aut probarentur, aut infirmarentur. At postquam ea re semel in quæstionem deducta, palam innotuit, quænam esset catholicæ ecclesiæ de eadem fides ac sententia: qui ea dimissa, in deserto, in domorum angulis, Christum contra Christum pergerent quærere: quid nisi dati in reprobum sensum eiusmodi dici possunt, vt non fulgeat ipsis illuminatio euangelij gloriæ Christi?

Qua certa via, ratione ac methodo orthodoxæ fidei veritas in quacūq; proposita quæstione, quocūq; dogmate ab hæreticæ prauitatis falsitate discernenda sit. CAP. VI.

Hoc secundū est eorum quæ proxime demonstranda suscepimus ijs, qui pie viuere volūt in Christo, qui in fidei & religionis eius synceritate firmiter permanere, vt semper magnopere, ita hoc tempore, quo omnes omniū seculorum hæreses ab inferis resuscitatæ, & in ecclesiam Christi magna rerum & ordinum omnium confusione, effractis repagulis effusæ, libere debacchantur, maximopere necessarium. Qua certa via, ratione ac methodo, in quacunq; proposita quæstione, quocunq; dogmate, orthodoxæ fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate possimus discernere. Quod tametsi superiori disputatione virtute satis sit traditum, operæpreciū tamen est, eidem aliquanto insistere diligentius, & exemplis ecclesiasticis ipsum magis, magisq; illustrare, vt exercitatū reddamus lectorem in re præcipue necessaria. Demonstratum à nobis est, duo nos habere principia, ex quibus in fide, religioneq; Christiana quid verum aut falsum sit, certo cognosci possit, nempe diuinæ scripturæ canonem, & ecclesiasticam traditionem. Vtriusq; autem eorum parem quidem esse autoritatem, quantū ad indubiæ veritatis certitudinem attinet. At ecclesiasticam traditionem, in re dubia ad fidem, certitudinemq; faciendam esse magis idoneam. Quandoquidem ecclesiastica traditio, vbi de ea constat, plana est & aperta, nec flecti torquerive potest in hanc aut illam sententiā: quare & columnam & firmamentū veritatis ecclesiam Christi prædicat Paulus apostolus. Cum cōtra scripturas pro suo plerīq; arbitratu interpretantes, varias inde opiniones, erroresq; concipiant. Neq; vsquā tam sunt apertæ & expositæ, vt se trahi in diuersam sententiam, callida expositione non facile patiantur, adeo, vt qui in eis errare noluerit, necesse habeat illis adhibere, velut inflexibilem

bilem quandam ipsarum amussim ac regulam, ecclesiasticæ traditionis autoritatem, easq; secundum vniuersalis ecclesiæ traditiones, & iuxta catholici dogmatis regulas intelligere ac interpretari. Itaq; quemadmodū ille damnabiliter errare non potest, etiam si erret in fide, qui intra arcam catholicæ ecclesiæ se continet, qui illi ancoræ sacræ firmiter adhæret: ita ille in omnibus orthodoxam rectamq; fidem tenet, qui hoc credit de singulis, quod credit catholica Christi ecclesia. Hic itaq; est scopus ille, in quem respicere oportet, quoties emergit nouitas aliqua, quoties controuersia aut quæstio in fide, religioneq; consurgit. Quid de eo teneat aut credat illa inflexibilis columna, illud firmamentum veritatis, catholica ecclesia. Hoc enim solum verum, ac germanum est. Quicquid autem illi aduersatur, etiam quibuscunq; diuinarum scripturarum adumbretur, pallietur & adstruatur oraculis, falsum, nothum, prophanum, impium & iure merito execrandum.

In quem scopū in omni emergēte controuersia respicere oporteat, vt orthodoxā veritatē assequamur.

Hoc ergo hic nunc agendum est, quo pacto de quocunq; proposito dogmate, de quacunq; quæstione & controuersia scire & certo inuenire possimus, quid credat ac sentiat catholica Christi ecclesia. Quod postquam constat, qui nihilo minus dubitat, & multo magis, qui sentit diuersum, iam sese præcipitauit extra arcam catholicæ ecclesiæ, iam se diuisit ab illo corpore in quo solo Christus est & veritas, & suo ipsius iam cōdemnatus iudicio. Quid vero de quocunq; dogmate ac proposita quæstione catholica ecclesia sentiat, non in omnibus æque expositū ac manifestum est, nec æque inuentu perspectuq; facile. Quædam enim sunt, de quibus expressam distinctamq; fidem omnes habent, etiam simplices, atq; adeo vulgus Christianorum, de quibus, quis sit communis catholicæ ecclesiæ sensus & consensus, non est difficile perspicere: Cuiusmodi sunt, qui in apostolico symbolo articuli fidei continentur, & alia pleraq;, de quibus mox audies. Quædam vero simplicium captum superant, vt indiuiduæ trinitatis, incarnationisq; mysteria, & quæ eius generis sunt: De quibus quoniam nihil distincte & explicite credit vulgus Christi fidelium (quibus in eiusmodi satis est, vt pascantur iuxta arantes boues, & se contineant intra septa catholicæ ecclesiæ) non æque notum ac perspectum est, quæ in ijs sit communis fides vniuersalis ecclesiæ. Quare in eis quæstioni ac dubitationi sæpe locus incidit. Quæ tamdiu probabilis esse potuit, quamdiu non certo constitit, quid de eiusmodi sentiret & crederet orthodoxa ecclesia. At postquam id innotuit, iam non probabilis, sed damnabilis & execrabilis habetur, iam hæresis est error eiusmodi: & hæreticus, qui dimissa communi ecclesiæ sententia, suam illi aut alicuius magistri sui sententiam præfert. Catholicam autem Christi ecclesiam, intelligo ecclesiam vniuersalem, non tantum quæ nunc est, sed quæ à Christo cepit initium, & per apostolos in totum orbem propagata, continua succedentium sibi patrum & episcoporum serie, eadem ad nos vsque perdurat, & perdurabit in finem. Quæ huius totius ab initio ad nos vsque fides est, eam catholicam esse, ipsa indicat nominis ratio. Sed & vera eadem & orthodoxa sit necessario oportet, nisi mentiatur Apostolus ecclesiam columnam esse, firmamentumq; veritatis. Imo, nisi falsus & infidelis sit Christus, qui promisit se mansurum in eadem continuo, atque omnibus omnino diebus ad seculi vsque consummationem. Quicquid vero sub certo nomine, certo autore, certo tempore, certo loco nouitatis vsquam ebulliuit, id constat catholicum & vniuersale non esse, proinde nec verum aut orthodoxum: sed erroneum, falsum, hæreticum. Itaque

si se particula aliqua ecclesiæ, ab vniuersalis fidei communione præciderit, C quid orthodoxo Christiano faciendum sit, haud obscurum est. Pestifero enim, corruptoq; membro sanitatem vniuersi corporis anteponet. Quod si nouella aliqua contagio, non iam portiunculam tantum, sed totam pariter ecclesiam commaculare conetur, nec tunc obscurum est Christianum orthodoxum quid sequi oporteat, nempe antiquitati inhærere, & custodire depositum, & iuxta apostolicum præceptū deuitare prophanas nouitates. Exemplis quod dico illustrandum est, & paulo exaggerandum vberius.

Tempore Donati, à quo Donatistæ, cum sese multa pars Africæ in erroris illius furias præcipitaret. Cumq; immemor nominis, religionis, professionis vnius hominis sacrilegam temeritatem ecclesiæ Christi præponeret, tunc quicunq; per Africam constituti prophano schismate detestato, vniuersis mundi ecclesijs associati sunt, soli ex illis omnibus intra catholicæ fidei sacraria salui esse potuerunt. Nobis egregiam formam relinquentes, quemadmodum scilicet & deinceps bono more, vnius aut certe paucorum vesaniæ, sanitas vniuersitatis anteferretur. Item, quando Arrianorū venenum, non iam portiunculam quandam, sed pene totum orbem contaminauerat, adeo vt cunctis pene, non solum Orientis, sed & Occidentis episcopis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædā mentibus offunderetur, quidnam potissimum in tanta rerum confusione sequendum foret. Tunc quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fidem nouellæ perfidiæ præferendo, nulla contagij ipsius peste maculatus est. Cuius equidem temporis periculo, vt inquit ille, satis superq; monstratum est, quantum inuehatur calamitatis nouelli dogmatis inductione. Tunc siquidem non solum paruæ res, sed etiam maximæ labefactatæ sunt. Nec enim tantum affinitates, cognationes, amicitiæ, domus, verumetiā vrbes, populi, prouinciæ, D nationes, vniuersum deniq; Romanum imperium funditus concussum & emotum est. Namq; cum prophana illa Arrianorum nouitas, velut quædam Bellona & furia, capto prius omnium imperatore, cuncta deinde palatij culmina legibus nouis subiugasset, nequaquam deinceps destitit vniuersa miscere atq; vexare, priuata & publica, sacra, prophanaq; omnia, nullum boni & veri gerere discrimen, sed quoscunq; collibuisset tanquā de superiori loco percutere. Tunc enim veluti in publico totius orbis aduersum se bello, temeratæ coniuges, populatæ viduæ, prophanatæ sanctimoniales, tunc dilacerata monasteria, disturbati clerici, verberati leuitæ, eiecti suis ecclesijs ac sedibus & acti in exilium sacerdotes & episcopi, oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla quorum pars maxima, interdictis sibi vrbibus protensi atq; extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti, contumelijs etiam verberibusq; affecti, cōtriti & tabefacti sunt. Nullam equidem aliam ob causam, quàm quod pro cœlesti dogmate, humanas introductas superstitiones suscipere noluerunt, quàm quod bene fundatam antiquitatem, scelesta subrui nouitate, quod superiorum instituta violari, rescindi scita patrum, conuelli definita maiorum non permiserunt. Quod extra incorruptæ sacrataeq; vetustatis limites, extra arcam catholicæ ecclesiæ in deserto aut domorum penetralibus Christum noluerunt quærere, nec eo sequi quo pertrahebat prophanæ ac nouellæ curiositatis libido, præclare sane in posteros ædito exemplo, videlicet quo nos docerent, ne à defensione fidei maiorum, vlla nos vis depelleret, non minæ, non blandimenta, non palatium, non satellites, non imperator, non imperium, non vita, non mors, non

Exemplum nouitatis pene in vniuersa.

A non homines, non dæmones, non angeli denique de cœlo si annunciarent alitert Dignos hercle viros, per quos diuina misericordia prostratas restauraret ecclesias, extinctos spiritales populos viuificaret, deiectas sacerdotum coronas reponeret, nefarias nouellæ impietatis, non literas, sed lituras, infuso cœlitus episcopis fidelium lachrymarum fonte deleret, vniuersum postremo iam pene mundum sæua repentinæ hæreseos tempestate perculsum, ad antiquam fidem, à nouella perfidia, ad antiquam sanitatem, à nouitatis vesania, ad antiquam lucem à nouitatis cæcitate reuocaret. Vnde & ad tantam illi gloriam peruenire meruerunt, vt non solum confessores, verumetiam principes confessorum iure meritoque habeantur. Magnum hoc igitur eorundem beatorum exemplum, planeque diuinum, veris quibusque Christianis, vt semper, ita hoc potissimum tempore, qui periclitari noluerit, inter tot, tam varias, tam discrepantes, tam prodigiosas per ecclesiam Christi debacchantes errorum hæreses, iugi, indefessaque meditatione recolendum. Clarissimam siquidem posteris illi formam præmonstrarunt, quonam modo deinceps per singula quæque errorum vaniloquia, catholicæ veritatis, sacrataeque vetustatis autoritate, impiæ singularitatis præsumptio, & prophanæ nouitatis conteratur audacia.

Sed, inquies, iamdudum nihil dubitare te, quin catholicæ ecclesiæ fidem, communemque sententiã, per omnia sequi oporteat. Sed quomodo de quacunque quæ inciderit quæstione & cõtrouersia, ea certo cognosci possit, nondum te satis intelligere. Quandoquidem catholica ecclesia longe, lateque in orbem diffusa est, & in omnes se retro ætates extendit. Cuius vniuersæ tam late patentis, communem sententiam, cuius præconis vocem vt audias, & certo agnoscas, vt clarius tibi demonstremus, fortassis efflagitas. *In omni genere incidentiũ controuersiarũ vt certo inueniri possit catholicæ ecclesiæ sententia.*

B Mos tibi gerendus est petenti vtilia, & digna quæ pertractentur diligentius & vberius. Non tamen hic statim à principio ita agam tecum (quamuis iuste possem) quemadmodũ facer ille Irenæus apostolicis temporibus proximus (Polycarpi quippe beatissimi Ioannis discipuli auditor) egit aduersus Valentinum, cæterosque sui seculi hæreticos. Aduersus quos quum sane intelligeret parum efficacem esse ex scripturis pugnam et conflictationem, atque adeo etiam inutilem (quod & superius demonstrauimus) apostolicam traditionem affert & obijcit. Non tamen ex scripto, sed ex obseruatione, consensu, fideque vniuersalis ecclesiæ. Quam obseruationẽ ac fidem demonstraturus, quum (vt inquit) prolixum esset & operis infiniti, discurrere per vniuersas orbis ecclesias, vnam ex omnibus, & pro omnibus affert Romanam ecclesiam: eius fidem & traditionem ab apostolis per continuam in ea successionem episcoporum incorruptam ad nos peruenisse affirmans. Cuius, inquit, ecclesiæ fidem, traditionemque proferentes (vt cui omnes alias ecclesias conuenire, consentireque necesse sit) confundimus omnes, qui quoquo modo fidem præterquam oportet, colligunt. Verissime quidem ille, & quo pacto etiam nos tuæ quæstioni breuiter satisfacere possemus, videlicet hoc de singulis tenere & credere catholicam Christi ecclesiam, quod tenet & credit Romana ecclesia. Cuius fidem, traditionemque per singula non est difficile ostendere, nec si dubitaremus, consulere eandem.

Sed quoniam etiam Romanæ ecclesiæ autoritas, dignitas, & prærogatiua nunc reuocatur in dubium, sed ab ijs qui omnia etiam ante mille annos certa ac definita, nunc impugnant ac reijciunt, & econtra statuunt, quæ hactenus aut non nouit aut etiã damnauit & execrata ẽst catholica Christi ecclesia.

clesia : aduersus quos instituta est præsens nostra disputatio : ita hic nunc agam tecum, vt non sit aut cauillationi aut subterfugio locus. G

Vnam esse Christi ecclesiam ab illo ipso per apostolorum ministerium in omnem terram propagatam, & in fines orbis terræ & seculi propagandam continua serie successionis nascentium & decedentium sub vno capite, duce, ac imperatore nostro Christo, in fidei & religionis vnitate, supra demonstrauimus. Sed de eius vnitate & integritate in quo consistat, & vt conseruetur, nondum disputationem absoluimus. Quod tamen conferret non parum ad id quod nunc agimus. Interim tamen crassiori, quod aiunt, Minerua vnitatem catholicæ ecclesiæ intelligentes, eius fidem de quacunque proposita quæstione intelligimus, quæ est singulorũ Christi fidelium, non tantum qui nostro seculo viuunt, sed etiam qui seculis superioribus ad Christum vsq;. Eorum tamen, quos constat in catholicæ ecclesiæ communione, & communi fide permansisse. Duo autem esse genera eorum, quæ in fide ac religione in quæstionem aut controuersiam reuocari possunt, paulo ante indicauimus: alterum eorum, de quibus etiam vulgus Christi fidelium explicitam, distinctamq; fidem aliquam habet: alterum eorum, quæ à captu vulgi sunt remotiora, sed ad altiora, reconditioraq; fidei mysteria pertinent. In his quæstionibus quæ ad primum genus pertinent, non est difficile, imo paratum & cuiq; obuium inuenire catholicæ ecclesiæ fidem, consensum & sententiam, percurrenti ecclesiam vniuersam, eiusq; partes præcipuas, tam secundum loca, quàm tempora. Exclusis tamen semper ab eiusmodi consideratione ĳs, à quibus nouitas aliqua aduersus communem antiquamq; fidem aut inuecta est aut asseritur. In altero genere quandoquidem ad doctores, magisq; illuminatos in fide, ac spiritaliores eorum explicita, distinctaq; fides pertinet, quos Christus aquilarum appellatione designat, eorum consensum, communemq; sententiã inuestigare oportet. Vbi enim illæ congregantur, quicquid illi omnes pariter, vno, eodemq; consensu, aperte, frequenter, perseueranter tenuisse, scripsisse, docuisse cognoscuntur, ille totius corporis sensus & consensus est, illic Christus & veritas: hoc sciat quisque & intelligat absq; vlla sibi dubitatione sequendum. Sed in exemplis illustriora hæc faciamus. Primi itaq; generis eiusmodi nunc introducuntur quæstiones. D

In altero genere, vt ex aquilarũ consensu catholicæ ecclesiæ fides certo cognoscitur

Vtrum baptisma collatum paruulis sit efficax ad salutem: an vero necesse sit baptizari adultis & cum actuali fide, illo quod infantibus nobis collatum est, baptismate abrogato & pro nihilo habito.

Vtrum in eucharistia sub speciebus panis & vini, sint vere & realiter corpus & sanguis redemptoris nostri Iesu Christi: an vero velut in signo tantum aut symbolo aliquo illa repræsententur.

Vtrum viuorum suffragia defunctis animabus prosint: an vero sint inutilia, vt quia post hanc vitam nõ sit purgationi peccatorum locus: sed mox decedentes sint, aut in damnatione, aut in beatitudine, aut medio quodam ad futurum iudicium loco.

Vtrum diui regnantes cum Christo sint colendi, eorumq; reliquiæ cum veneratione & honore apud nos habendæ, eorundem apud deum nobis imploranda suffragia: an vero hæc omnia superstitiose & inutiliter fiant à nobis, imo cum derogatione cultus soli deo à nobis debiti.

Vtrum sancti amiciq; dei statuis, imaginibus & picturis à nobis honorandi sint, eorumq; trophæa & gloriosa certamina per hæc statuenda continue

tinue ob oculos: an vero hæc non solum inutiliter, sed & gentiliter fiant, &
A idololatriæ speciem referant.

Vtrum templa, vniuersáq; illa diuini cultus qui in eis peragitur, exterior facies, ad veram pietatem conferant: an vero, veluti laruas quasdam & facies Antichristi aboleri magis expediat omnia.

Vtrum cæremonias, ritusq; quos toto orbe seruat ecclesia, dies item festos, quibus redemptionis nostræ mysteria, anniuersaria solennitate recolimus, ieiunium quadragesimæ, cæteráq; eiusmodi, quæ toto orbe obseruat Christiana ecclesia, veluti ex apostolica Christiq; institutione à nobis necessario obseruari oporteat: an vero hæc veluti indifferentia habenda sint, & cuiusq; relinquenda arbitrio, eo quod in euangelio aut apostolicis literis præcepta non inueniantur.

Vtrum indecens sit totius ecclesiæ ritus, in decantandis publice in ecclesia psalmis & hymnis ecclesiasticis, atque in eo sacerdotes Baal imitetur: an vero decens, pius & ad exemplar cœlestium illorum spirituum, in illa Hierusalem cœlesti.

Vtrum benedictionum & consecrationum ecclesiasticarum in chrismate, aut oleo sacro, in aqua benedicta, in locis, templis, altaribus, vestibus, vasis, diuino cultui mancipatis, sit aliqua efficacia & vtilitas: an vero nulla sacri sit & prophani distantia, & hæc non solum inutiliter, sed etiam superstitiose fiant ab ecclesia.

Vtrum antiquum, pium & sanctum sit monasticum institutum, votáq; monastica accepta deo, & coram eodem obligatoria: an vero hæc diaboli instinctu nuper sint introducta in orbem, in captionem & laqueum fidelis populi, votáq; monastica sint stulta & impia, vtpote impossibilia & libertati Christianæ contraria.

B Hæc fere sunt, aut eiusmodi quæstiones, quibus (proh dolor & pudor) adeo misere nunc exagitatur, & pene à fundamentis cōcutitur ecclesia Christi, ob hæc ex arca catholicæ ecclesiæ vltro scientes volentesq; se præcipitant miseri in barathrum damnationis æternæ, & summo studio stupenda & plusq̃ diabolica animi obstinatione obfirmata, in mortes, in laqueos, ignes, cruces atq; omnia suppliciorum genera, hoc agunt, vt alios quàm plurimos secum pertrahant in perditionem præcipites, omniáq; confundant, diuina, humana, sacra, prophana, orbemq; cōmisceant cæde & incendio. In quibus omnibus, cum sit luce meridiana clarius, quæ sit fides, quæ sententia catholicæ & orthodoxæ Christi ecclesiæ: quæ hæc est excæcatæ mentis vesania, illi non credere, illi se nolle conformare, imo eam palam oppugnare, & aduersus illius catholicam fidem, suam aliquam opinionem statuere? præsertim qui Christianos se haberi volunt, & nihil quàm euangelicas, apostolicasq; scripturas iactitant. In euangelio aperte nos docet Christus, vt audiamus ecclesiam, obaudientemq; habeamus vt publicanum, vt ethnicum. Et hi contra è diametro omnes audientes, consentientesq; ecclesiæ, atque adeo ita præcipienti Christo, ἀθέους vocant, & pro ethnicis & publicanis ducunt. Promisit Christus ecclesiæ suæ non præualituras vnquam aduersus eam inferorum portas, hoc est, infidelitatem aut erroneam fidem. Quin potius ne vnquam deficeret eius fides, sua illi oratione impetrauit, securamq; fecit se permansurum in eadem continuo, atque omnibus diebus vsque ad seculi consummationem. Et hi perinde ac si iam annis plus mille nulla fuisset orthodoxa & catholica Christi ecclesia, ac si falsus & infidelis Christus,

Matt. 18
Matt. 16
Lucæ 22
Mat. vlt.

Chriſtus, & ſuæ eccleſiæ tam longo tempore deſertor, nouam nunc eccle-
ſiam congregant, nouam fidem, noua ſacramenta, noua ſacerdotia, nouam G
religionem, nouam ſalutem docent.

Affirmat ille magiſter gentium, ille conſcius cœlorum, & qui in cœlis didicerat quæ in terris doceret, eccleſiam non tantum veracem eſſe, ſed columnam inflexibilem, ſed certum firmamentum & ſuſtentaculum omnis veritatis, quæ ad fidem, religionem, ſalutemq; pertinet. Eriſti mendaciſsimam, fallaciſsimamq; faciunt eccleſiam vniuerſam, quæ fuit abhinc multis ſeculis, & miſerandis deceptam, inuolutamq; erroribus.

1. Tim. 3

Sed dicet quiſpiam, & verum fortaſsis dicet, iſtis perſpicuum non eſſe, de his qui introducunt noua, contra communem, receptamq; ſententiam, quænam ſit vniuerſalis per orbem eccleſiæ catholicæ fides: quorum videlicet occulto ſuo, iuſtoq; iudicio excæcauit deus mentes, vt non fulgeat in ipſis illuminatio euangelij gloriæ Chriſti: vt clariſsimam lucem non videant. Alioqui quis eſt, cui oculus fidei euulſus aut excæcatus non eſt, qui non clariſsime videat & intelligat, quid de his ſentiat & credat catholica Chriſti eccleſia?

2. Cor. 4.

Explicatur tradita methodus in prædictis controuerſijs.

Et vt ordiamur à baptiſmate paruulorum, quod nobis omnibus eſt ſalutis quoddam exordium, & Chriſtianitatis ſymbolum: quis nõ videat, quid de eo credat & credidit catholica Chriſti eccleſia, antequam eadem nuper per Lutherũ oppugnata & patefacta ſemel ad omnem impietatem ianua (dum liberum cuiq; fecit id ſentire & credere, quod ſibi ex ſcripturis videretur aut probari poſſet) inuecta eſt etiam in orbem, atq; ex illo veluti Troiano equo proſilijt iſta Anabaptiſtarum furia, omnem ſecum impietatem trahens, omnem pietatem eliminans, omnem ordinem perturbans, omnia confundens rapinis, ſacrilegijs, parricidijs, incendijs. Nec tamen per hos aliter credit, quàm ſemper credidit. Sed hoc dico, quod ante hos toto orbe ter- D
rarum de paruulorum baptiſmate iam annis plus mille, nemo vel tantillum hæſitauerat. Percurre eccleſiã vniuerſam per ſuas partes, Italiam, Galliam, Hiſpaniam, Germaniam, Sarmatiam, his adde inſulas quaqua verſum in mari Oceano, in quibus viget & viguit fides, religioq; Chriſtiana, Angliã, Scotiam, Hyberniam, Gothiam, Suueuiam, Noortvuegiam, ex Oceano ſeptentrionali, Siciliam, Cretam, Cyprum, Rhodum, Sardiniã, Corſicam, cæteraſq; Mediterranei maris inſulas Chriſtianas. Adde inſuper Græcos & Moſcos, tametſi iam diu ſchiſmaticos, & varijs implicitos erroribus: tamen hac in re à fide catholicæ eccleſiæ non diſſentientes. Adde etiam quotquot adhuc in Syria & Armenia Chriſti nomen profitentur. Adde poſtremo numeroſiſsimos illos, toto pene orbe à nobis diſiunctos Indorum populos, ſub illius, quem Presbyterum Ioannem falſo appellare conſueuimus, degentes imperio: apud quos ab initio ad hunc diem conſeruatam fuiſſe fidei, religioniſq; noſtræ integritatem, vt alias frequenter & pene quotannis ex ijs quos illinc per immenſa terrarum, mariumq; ſpacia, pium religioſumq; ſancta loca viſendi votum, primum Hieroſolymam, & inde Romam (cuius Pontificem, vt caput vniuerſalis eccleſiæ venerantur) perducit: ita abhinc biennio, ab illorum Imperatore, ad Clementem VII. Pontificem Maximũ miſſa Bononiam, præſente ibidem Imperatore noſtro Carolo, ſolenni legatione plane compertum eſt. Quæ & fidem, religionemq; ſuæ gentis, noſtræ per omnia conſonam coram eodem Pontifice in publico Cardinaliũ conſiſtorio expoſuit: eidemq; vt ſummo vniuerſalis eccleſiæ epiſcopo & capiti

ſui

A sui imperatoris & gentis nomine reuerentiã, obedientiamq; detulit. Apud hos omnes, ad præsentem vsq; natam aut excitatam insaniam, nemo ex Christianis parentibus natus, aliter fit Christianus, quàm baptismate collato paruulo, nemo factus est à maioribus nostris, annis abhinc centum, ducentis, trecentis & supra mille. Nunquid ergo non est euidentissimum hac de re quis sit sensus & consensus, quæ fides catholicæ ecclesiæ? Aduersus quam omnibus notoriam & perspectam, nunquid non est euidentis insaniæ, Christianum aliquem, qui se videri & nominari voluerit, suam opinionem statuere ex aduerso, ob vnum aliquem aut alterum scripturæ locum, quasi illam hactenus aut non legerint, aut non intellexerint omnes orthodoxi patres nostri, omnes fideles, omnes sancti, martyres, pontifices, confessores: quasi denique tot seculis obdormisset Christus, & aduersus suam ipsius promissionem neglexisset & deseruisset ecclesiam suam ille fidelis & verax? Quid insanius cogitari potest ab homine Christianum se profitente? Ad eundem sane modum, consonam toto orbe terrarum, eandemq; omnium Christi fidelium fidem, de omnibus quas supra memorauimus quæstionibus & controuersijs, clarissime, apertissimeq; inuenies. Quam quod insani quidam & Satanæ mancipia, tanto nunc tumultu, tanta totius orbis confusione, obstinatissime oppugnant, & execrandas blasphemias suas aduersus eandem introducere conantur, ita vt pene à cardinibus & fundamentis concutiant Christi ecclesiam, ego sane quid sit intelligere nõ possum, nec mecum satis admirari. Matt. 28

Fuerunt etiam prioribus temporibus, qui dati in sensum reprobum, & excæcati diuino iudicio, eiusmodi prophanis, impijsq; nouitatibus niterentur conturbare ecclesiam, & in desertũ, & angulos, penetraliaq; domorum, Matt. 24
B ab illo corpore ad quod aquilæ congregantur, & in quo Christus perpetuo manet & inuenitur, abducere incautos, & parum stabiles in fide, quiq; illi sacræ ancoræ non satis firmiter adhærebant. Sed eiusmodi semper execrata est catholica ecclesia, & iuxta apostolicam doctrinam anathematizauit cum adinuentionibus suis. Lucæ 14 Galat. 1.

Diui Bernardi temporibus, annis abhinc quadringentis, & eo amplius, etiam surrexerant nonnulli eiusdem amentiæ homines, qui communem catholicæ ecclesiæ fidem in prædictis pene omnibus euertere niterentur, & suam impietatẽ simplicibus & incautis persuadere. De quibus (ne isti nunc glorientur se inuentores istarum hæreseon, sed vt intelligatur quos præceptores, & magistros sequantur) audi quid scribat idem vir sanctus: Se dicunt, inquit, esse successores apostolorum & ecclesiam, non habentes, videlicet neque agros, neque possessiones: Ecclesiam autem habentem agros & possessiones, non esse Christi ecclesiam. Irrident nos quod baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod suffragia sanctorum postulamus. Non credunt ignem purgatorij restare post mortem, sed animam à corpore solutam, statim vel ad requiem, vel ad damnationem transire. Ecclesiam non agnoscunt, & iccirco ordinibus ecclesiæ detrahunt, & eius instituta non recipiunt, eius sacramenta contemnunt. Mandatis episcoporum non obediunt. Peccatores enim, inquiunt, sunt apostolici, archiepiscopi, episcopi, presbyteri, & per hoc nec dandis sacramentis, nec recipiendis idonei. Multa quidem & alia huic populo stulto & insipienti à spiritibus erroris in hypocrisi loquentium mendacia persuasa sunt. Nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt: nec autoritatibus corriguntur, quia nõ recipiunt: 1. Tim. 4

nec flectuntur suasionibus, quia subuersi sunt. Probatum est, mori magis volunt, quam conuerti: horum finis interitus, horum nouissima incendiū manet. Mirabantur, inquit, aliqui quod non modo patienter, sed & læti (vt videbatur) ducerentur ad mortem. Sed non inde mirandū, si aduertatur quanta sit potestas diaboli, non modo in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possederit. Nonne plus est hominem sibimet iniicere manus, quàm id libenter ab alio sustinere? Hoc autem potuisse diabolum, frequenter experti sumus in multis, qui semetipsos aut submerserunt in aquas, aut fecerunt ex sublimi præcipites, aut laqueo se suspenderunt. Nihil ergo simile habent constantia martyrum, & pertinacia hæreticorum. Quia in illis, pietas: in istis, cordis duricia contemptum mortis operatur. Proinde, inquit, opus non est multa aduersus homines stultissimos & obstinatissimos dicere: Sufficit innotuisse illos, vt vitentur. Melius tamen foret procul dubio quod coercerentur gladio illius, qui non sine causa gladium portat, quàm & multos in suos errores attrahere permittantur. Hæc atque eiusmodi ille Bernardus vir plane apostolicus, & plenus dei spiritu. Quem suo seculo diuina misericordia, etiam prænuncio ostento ac prodigio, cum adhuc gestaretur in materno vtero, singulariter in hoc excitasse videtur, vt feruore fidei eius mundum torpentem excitaret. Per quem intelligis, eandem quæ nunc est, & quæ ante nos patrum nostrorum (ex quorum traditione veluti per manus catholicam fidem suscepimus) fuit, etiam illo seculo, hoc est, annis ante nos quadringentis, fuisse catholicæ ecclesiæ, de quæstionibus supra dictis orthodoxam, catholicamque fidem: eandemque nec nouam tunc fuisse, nec aliam ab ea quam ipsi didicerant in catholica ecclesia, & à patribus ac maioribus, sibi ab initio continua serie succedentibus acceperant. Sed nouas tunc fuisse eorum quas commeminit blasphemias, aduersus antiquam, catholicamque fidem. Quorum qui nunc easdem interim sepultas & extinctas resuscitare conantur discipuli, vides vt in nullo ab egregiis suis illis magistris & præceptoribus degenerent: vt qui à spiritibus erroris (quibus abnegato baptismo & Christianitate se totos permiserunt) plane obsessi, abierunt in profundum impietatis & obstinationis. Quæ vna causa est, vt & ipsi, quemadmodum illi præceptores ipsorum, illatas sibi mortes, non solum patienter, sed etiam alacriter excipere videantur, transfigurantes se in prophetas, in apostolos, in euangelistas, in martyres Christi. Sed
2.Cor.11 mirum non est, inquit Apostolus, cum ipse etiam Satanas se transfiguret in angelum lucis, si ministri eius transfigurentur, sicut ministri iustitiæ. Itaque quibus ea res est tentationi aut scandalo, illi sacræ ancoræ satis firmiter inhærere mihi non videntur, nec stabiles admodum fideles, fixique esse catholicæ fidei zelatores.

Quod si etiam ante diui Bernardi secula ad initium vsque religionis nostræ, de quæstionibus supra memoratis, catholicæ ecclesiæ fidem ac sententiam demonstrari tibi exegeris: quanquam ita possem respondere, alio ad id demonstrandū argumento opus nos non habere, quàm quod ecclesia catholica, quæ nūc est, ita credat & sentiat (Nam vna eademque necesse est, quæ nunc est fides eius, etiā semper fuerit: si modo vna sit catholica ecclesia, ab initio haud interrupta, imo continua successionis serie ad seculi vsque consummationē vnitatem suam conseruans, vnam autem necessario esse supra demonstrauimus) tamen vt vna eademque opera, & tibi morem geramus, vt in prædictis, quibus nunc exagitamur quæstionibus, etiam hoc ipsum clare demon-

A demonstremus, vnam eandemq; ab initio ad præsens perdurare fidem catholicæ ecclesiæ. Hoc imprimis nobis omnibus est manifestum & notoriū, quod nos de prædictis quæstionibus vniuersis in catholica didicimus ecclesia, idem didicisse & credidisse etiam patres nostros, longa retro seculorum serie. Qui si nunc reuiuiscerent, stuperent ad impias has, quæ nunc passim efferuntur & occurrunt nouitates. Idem quoq; creditū fuisse annis ante nos quadringentis, diui Bernardi tēporibus, illo ipso fideli teste, iamdudum intellexisti. Neq; enim ipse ijs in rebus suam opinionem singularem, sed vniuersalem catholicæ ecclesiæ fidem, sententiamq; exprimit. Eos insectans vt impios & hæreticos, qui aduersus catholicam totius ecclesiæ fidem, prophanas suas, impiasq; assertiones conabantur inducere. Neq; etiam, quæ erat eo seculo catholicæ per orbem ecclesiæ communis fides, tum primum nata est, sed ea demū erat, quam à maioribus suis fideli traditione acceperant. Nam eandem fuisse de ijs omnibus communem, vniuersalemq; totius ecclesiæ fidem, trecentis, quadringentis, sexcentis, octingentis, & eo amplius annis, ante diui Bernardi tempora, ex eorum seculorum scriptoribus est videre luce meridiana clarius. Siquidem Augustini, Chrysostomi, Hieronymi, Ambrosijq; temporibus, hoc est, annis ante nos supra mille, centum, ducentis, æque vt nostris, æque vt Bernardi temporibus, a q; interim continue semper vniuersa Christi ecclesia baptizauit infantes. In eucharistia sub speciebus panis & vini, verum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi firmiter credidit, orauit pro defunctis, diuos cum Christo regnantes religioso cultu prosecuta est, in eorum venerationem dedicauit basilisças & altaria, eorum implorauit suffragia, reliquias fidelibus venerandas exhibuit, quadragenariam abstinentiam, & redemptionis nostræ anniuer-
B sarias solennitates, cæremonias præterea, ritusq; ecclesiasticos eosdem prorsus, quos in præsentem vsq; diem per vniuersam ecclesiam obseruari videmus, veluti ex apostolica traditione, doctore spiritu sancto primitiuæ ecclesiæ traditos, religiosissime & summa cum veneratione obseruauit, monasticum institutum probauit vt pium, sanctum, & salutiferum. Atq; ea omnia neq; etiam tunc excogitauit nouiter, aut ab inuentoribus nouitatum accepit. Semper enim memor grauissimæ illius apostolicæ censuræ & comminationis: Si quis vobis euangelizauerit quicquam præter id quod accepistis, anathema sit, accepta à maioribus, atq; ab illis tradita, diligenter conseruauit. Galat. 1. Itaque etiam ante hos ad ipsum vsq; Christianæ religionis initium, eandem prorsus fuisse de prædictis omnibus, quæ nostro, quæ diui Bernardi, quæ illorum seculis, catholicæ ecclesiæ fidem & sententiā, ex eorum temporum scriptoribus luce clarius inuenies.

De baptisma te paruulorū secundum dictā methodum exactius demonstrare fidem catholicæ ecclesiæ

De paruulorum baptismate diui Augustini seculo quid crediderit catholica per orbem Christi ecclesia, idem ipse clarissimis verbis attestatur. Nam aduersus Donatistas hæreticos (ex quorum cineribus nouum hoc & grauissimum resuscitatum nunc videmus incendium) exigentes, qua scripturæ autoritate stabiliri possit baptismum prodesse paruulis, qui nondum possunt corde credere ad iustitiam: cum scripturæ promittentes regnum dei baptizatis, plane loqui videantur de his qui iam credunt euangelio, & ex fide baptisma suscipiunt. Aduersus hos, inquam, diuus Augustinus nihil profert aliud, quàm communem fidem & autoritatem catholicæ ecclesiæ. Hoc, inquit, habet autoritas matris ecclesiæ, hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon. Quod enim vniuersa tenet ecclesia, nec in concilijs statutū, sed semper Lib. 4 c 23. & 22.

retentum est, non nisi apostolica autoritate traditum, rectissime creditur. Audis itaque de paruulorum baptismate quid tunc crediderit vniuersa per orbem ecclesia, nempe idem, quod hoc nostro seculo credit, & quod interim credidit semper. Audis praeterea quid nobis respondendum sit haereticis, horum omniũ ex scripturis demonstrationem exigentibus. Hoc nempe vnum respondere satis est, quod ita habeat, ita teneat sancta mater ecclesia. Cuius autoritas, & communis obseruatio fundatissimae nobis veritatis canon est. Sed & ante Augustini tempora annis ferme ducentis, Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, suo tempore nouitiam quandam adinuentionem, & tunc exurgentem haeresim ex Iudaico illo fermento, videlicet quod instar veteris illius circuncisionis, etiam nostri paruuli non ante octauũ diem baptizari deberent, magna vehementia & autoritate repressit: contendens idem sanctissimus martyr & pontifex, aduersus antiquam ecclesiae obseruationẽ & consuetudinem nihil nouari debere. Cuius etiam diuus Augustinus meminit, de immortalitate animae, scribens ad Hieronymum. Ante Cyprianum etiam ille sacer Irenaeus libro secundo aduersus Valentini haereses scribit in haec verba: Omnes Christus per seipsum saluare venit, omnes, inquam, qui per illum renascuntur in deum, infantes, & paruulos, pueros, & iuuenes, & seniores. Ideoque per omnem aetatem venit, Infantibus factus est infans, sanctificans infantes: paruulis, factus paruulus: iuuenibus, iuuenis: senioribus, senior: vt omnes sanctificaret. Haec ille Irenaeus beatissimi Polycarpi Ioannis euangelistae discipuli auditor. His libet adscribere ex Origene luculentum adeo testimonium, vt vnum illud sufficeret expungere vniuersam hanc, quae baptismo paruulorũ detrahit, impijssimam haeresim, clarissime enim demonstrat traditionem, quam de hoc ipso ecclesia accepit ab apostolis. Hic itaque lib. 6. commentariorũ in epistolam Pauli ad Romanos, ostendens corpus nostrũ, corpus peccati & mortis saepe appellari in diuinis scripturis: Denique, inquit, & in lege pro illo, qui natus fuerit, iubetur offerri hostia, par turturũ aut duo pulli columbini, ex quibus vnus pro peccato, & alius in holocaustomata. Pro quo peccato offertur hic pullus vnus? nunquid nuper aeditus paruulus peccare potuit? & tamẽ habet peccatũ, pro quo hostia offerri iubetur, à quo mũdus negatur quis esse, etsi vnius diei fuerit vita eius. De hoc ergo Dauid dixisse credendus est illud, quod supra memorauimus. Quia in peccato cõcepit me mater mea. Secundum historiã enim nullum matris eius declaratur peccatũ. Pro hoc et ecclesia ab apostolis traditionẽ suscepit, etiã paruulis baptismũ dare. Sciebant enim illi, quibus mysteriorũ secreta cõmissa sunt diuinorũ, quia essẽt in omnibus genuinę sordes peccati, quę per aquã & spiritũ ablui deberẽt. Hactenus ille. Ex quo intelligis, etiã illo seculo in ipsissima primitiua ecclesia, eandẽ ex apostolorũ traditione ab ipso initio semper baptizasse paruulos, ita vt ex his luce clarius cõstet, eandẽ quae nunc est ab initio, & inde cõtinuo & semper fuisse catholicae ecclesiae de paruulorũ baptismo fidem & sententiã: vt nõ immerito ita definitũ fuerit in Lateranensi concilio, quod celebratũ est sub Innocentio tertio: Sacramentũ baptismi, quod ad dei inuocationẽ & indiuiduae trinitatis, videlicet patris & filij & spiritus sancti cõsecratur in aqua, tam paruulis quàm adultis, in forma ecclesiae à quocunque collatum, proficit ad salutem.

Eadem tẽpore Irenaei.

Definitio Lateranensis concilij.

Non possum committere, quin hic adscribam, quae diuus ille Bernardus aduersus hos scribit pro catholicae ecclesiae fide ac sententia. Irrident, inquit, nos, quia baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod sanctorum suffragia

suffragia postulamus. In omni genere hominum, atque in utroque sexu festi-
A nant proscribere Christũ, in adultis & paruulis, in viuis & mortuis, &c. Sed absit, inquit, non enim relinquet dominus plebem suam, quæ est sicut arena maris: nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui omnes redemit: Neque enim parua, sed plane copiosa apud eum redemptio. Quantus vero numerus istorum ad magnitudinem precij? Sed magis precio fraudant, qui ipsum euacuare conantur. Quid enim, si infans pro se loqui non potest, pro quo vox sanguinis fratris sui & talis fratris clamat ad deum de terra? Astat & clamat nihilo minus mater ecclesia. Quid tamen infans? Nonne & ipse videtur tibi inhiare quodãmodo de fontibus saluatoris, & vociferari ad deũ, suisque vagitibus clamitare: Domine vim patior, responde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur a b origine. Clamat innocentia miseri, clamat ignorantia paruuli, clamat addicti infirmitas, Itaque ergo clamant hęc omnia sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri, miseria destituti. & clamatur ad patrem. Porro pater seipsum negare non potest, pater est. Nemo mihi dicat, quia non habet fidem, cui mater impartit suam, inuoluens illi in sacramento, quousque idoneus fiat proprio, non tantum sensu, sed assensu euolutam, puramque percipere. Nunquid breue est pallium, vt non possit ambo cooperire? Magna est ecclesiæ fides. Nunquid minor fide Chananææ mulieris, quam constat & filiæ sufficere potuisse & sibi? Ideo audiuit: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti. Nunquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, & animæ illi & corporis simul obtinuere salutem? Denique habes: Quorum fidem vt vidit, ait paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et paulo post: Tolle grabatum tuum & ambula. Qui hæc credit, facile huic persuadebitur, merito ecclesiam præsumere, non solum paruulis baptizatis in sua fide salutem, sed etiam interfectis pro Christo infantibus coronam martyrij. Matt. 15 Matt. 9. Ioan. 5.

B Quæ cum ita sint, nullum præiudiciũ sustinebunt regenerati, de eo quod dictũ est: Sine fide impossibile est placere deo, cum sine fide non sint, qui in testimoniũ fidei baptismi gratiã perceperunt. Sed neque de eo, quod item dictum est: Qui vero nõ crediderit, condemnabitur. Quid enim credere est, nisi fidem habere? &c. Propter hoc quoque & infans natus est, & per singulos ætatũ gradus profecit in virum, vt nulli deesset ætati. Hactenus ille Bernar. Hebr. 7. Mar. vl.

Quanquam autem singula ferme Christianæ religionis catholica dogmata hæreticorum prophanis nouitatibus & impijs adinuentionibus sæpe, multumque exagitata inueniamus: vt qui Christum, salutem, & fidei religionisque synceritatem non quærebant vbi oportebat, in illo corpore catholicæ ecclesiæ, sed in angulis & penetralibus domorum, hoc est, in proprijs suis & singularibus, quas sibi quisque ex scripturis fingebat, opinionibus: vnum tamen inter omnia eucharistiæ sacramentum, tametsi omnium fere quæ in fide, religioneque nostra habentur creditu difficilimum, & à captu humanæ rationis longissime abscedens: minus tamen patuit hæreticorum vexationibus, blasphemijs & iniurijs. Siquidem ante quendam Berengarium Andegauensis ecclesiæ archidiaconum (cuius impietas sub Leone pontifice eius nominis nono, anno quinquagesimo primo supra millesimum Vercellensi concilio damnata est) nulla omnino de ea hæresis legitur. Sed omnium tam orthodoxorũ, quàm hæreticorum, de vno hoc sacramento, vna semper fides extitit: videlicet, consecratis in mensa dominica per sacerdotum ministerium pane & vino, diuina virtute verti eorum substantias

in verum Christi corpus & sanguinem. Opinor, propter tam clara Christi verba, quæ describuntur ab euangelistis & apostolo. Quippe qui nouissima cœna, accepto & benedicto pane, illum distribuens discipulis, & sacramentum commendans: Accipite, inquit, & manducate, hoc est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter de calice: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorū. Accepit panem & vini calicem, at discipulis suis, nō panem & vinum, sed corpus & sanguinem suum tradidit. Accipite, inquit: Hoc enim est corpus meum: hic sanguis meus. De quibus prædixerat apud Ioannem: Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Primus itaq;, vt dixi, Berengarius omnium qui ante se fuerunt, hæreticorū impijssimus & præsumptuosissimus, circiter annum domini M. L. aduersus tam clara, tam aperta cœlestium eloquiorum testimonia, tam antiquam, tam consonam totius ab initio ecclesiæ, & omnium Christi nomen profitentium fidem & sententiam, nouitiam suam adinuentionem attulit: Et blasphemo polluto q; ore primus omnium mortalium sacrosanctæ eucharistiæ dignitatem eleuare, & apud suos traducere conatus, affirmauit: post consecrationem panis & vini in altari, æque vt prius manere eorundem substantias. Christi vero ea carnem & sanguinem propterea vocari, quod in memoriam crucifixæ carnis eius, & de latere effusi sanguinis in ecclesia celebrentur. Aduersus quem eo tempore scripsit Lanfrancus quidam, archiepiscopus Cantuariensis, vir non minus pietate, quàm eruditione insignis: sed tanquam aduersus notoriam, manifestamq; omnibus impietatem, breuiter ac compendiarie nec multum accurate, & veluti epistolari, vt dicit, angustia perstringens nonnulla, quæ sufficere existimabat. Orditur autem ad ipsum scribens in hunc modum (libuit enim verba eius adscribere, nam ex ipsa phrasi scripturæ eius, catholicæ ecclesiæ, quæ tunc erat, communem fidem, sententiamq; plane perspicies) Lanfrancus, misericordia dei catholicus, Berengario catholicæ ecclesiæ aduersario: Si diuina pietas cordi tuo inspirare dignaretur, vt mecum loqui velles, locumq; opportunum in quo id competenter posset fieri, salubri deliberatione eligeres, multum fortassis tibi, procul dubio autem plurimum his consuleres, quos decipis, deceptos vero ac morte præuentos in pœnas æternas transmittis. Etenim cooperante spiritu qui vbi vult spirat, eueniret è duobus alterutrum, videlicet, aut tu ipse deposito superbiæ fastu, quo plenus contra orbem terrarum sentire cœpisti, autoritati totius ecclesiæ sanctæ, rectisq; sanctarum scripturarum expositionibus acquiesceres, ac sic te & sequaces tuos de tenebris erroris ac profundæ iniquitatis erueres, aut te in tua pertinacia persistente, ipsi auditis rationibus miserante deo resipiscerent, & ad veram fidem, quam sancta ecclesia dei prædicare non cessat, consilio meliore redirent. Exposita deinde fide catholicæ eccclesiæ de sacramento eucharistiæ: Quæ, inquit, credit terrenas illas substantias, quæ in mensa dominica per sacerdotale ministerium diuinitus sanctificantur, ineffabiliter, incomprehensibiliter & mirabiliter operante superna potentia, conuerti in essentiam dominici corporis & sanguinis, reseruatis ipsarum rerum speciebus & qualitatibus: ne videlicet in proprio illo suo modo ac genere ea percipientes Christi fideles, cruda & cruenta horrescerent, & vt credentes fidei præmia ampliora perciperent: ipso nihilo minus dominico corpore permanente in cœlestibus ad dextram patris, inuiolato, integro, incōtaminato, illæso, nempe impassibili & immortali; vt vere vtrumq; dici

Lanfranci aduersus Berēgarium epistola catholicæ, quæ tūc erat, ecclesiæ fidē clarissime demonstrans.

A dici possit, & ipsum corpus quod de virgine sumptum est, atque ipsum sanguinem, qui in ara crucis pro nobis effusus est, sub speciebus panis & vini nos sumere, & quodam modo non ipsum: ipsum quidem, quantum ad veræ vtriusque naturæ essentiam, proprietatem & virtutem: non ipsum autem, si modum illum ineffabilem spectes, quo sub alienis speciebus mirabiliter & incomprehensibiliter latitat. Hac, inquam, fide catholicæ ecclesiæ per Lanfrancum illum exposita: Quam, inquit, tenuit à priscis temporibus & nunc tenet ecclesia, quæ per totum orbem diffusa catholica nominatur, atque è regione explicata illi contraria assertione hæretica Berengarij: Igitur, inquit, si verum est quod tu credis & adstruis, falsum est quod ab ecclesia vbique gentium ea de re creditur & adstruitur. Omnes enim, qui Christianos se esse, dicíq; lætantur, veram Christi carnem, veruḿq; eius sanguinem, vera vtraque sumpta de virgine in hoc sacramento se percipere gloriantur. Interroga omnes, qui Latinæ linguæ nostrarúmue literarum noticiam perceperunt: interroga Græcos, Armenos, seu cuiuslibet nationis quoscunque Christianos homines: vno ore hanc se fidem testabuntur habere. Porro si vniuersalis ecclesiæ fides falsa existit, aut nunquam fuit catholica ecclesia, aut perijt. Nihil namq; efficacius ad interitum animarum, quàm perniciosus error. Sed non fuisse, aut perijsse ecclesiam, catholicus nemo consenserit. Quam vnam catholicam haud interrupta continuæ successionis serie à Christo & apostolis perduraturam in fines seculi catholica fide profitemur.

Nam quod dicitis, prædicatū quidem in omnibus gentibus euangelium etiam dudum credidisse mundum, atq; vberem fructū m fecisse seminatum verbum, & inde excreuisse in ecclesiam toto orbe diffusam: sed eandem imperitia male intelligentium scripturas & euangelium aberrasse ac perijsse

B postea, & in vobis & sequacibus vestris tandem resuscitata remanere, conseruariq; in terris: eam sacrilegam vanitatem euertit, inquit, euangelica veritas, & prophetarum atq; sanctorum patrum non violanda autoritas. Vnde ecclesiæ suæ sanctæ dominus in euangelio pollicetur, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, ad consummationem vsq; seculi. Quod minime diceret, si ecclesiam suam ante consummationē seculi perituram præsciret. Et alibi: Tunc si quis dixerit vobis, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in deserto, nolite exire: ecce in domorum angulis & penetralibus, nolite credere. Sed vbicunq; corpus est, illic congregantur & aquilæ. Corpus autem, inquit Augustinus, est ecclesia, non ista aut illa, sed toto orbe diffusa. Est enim Christus spes omniū finium terræ, non vnius anguli, non vnius Iudææ, non spes solius Africæ, Orientis, aut Occidentis: sed spes omnium finiū terræ, & in mari longe. Hæc enim, inquit, prophetia propter eos præmissa est, qui putant religionem nominis Christiani, vsq; ad certum tempus in hoc seculo duraturam, & postea non futuram. Permanebit autem cum sole, hoc est, quandiu sol oritur aut occidit, quandiu tempora ista voluentur, non deerit ecclesia, id est, corpus Christi, in terris. Domum tuam, inquit Psaltes ille dominus, decet sanctitudo in longitudine dierum, hoc est, quandiu durabunt dies & tempora. Domum tuam, inquit, non hic aut illic, sed domum tuam totam per totum orbem terrarum. Quare per totum orbem terrarum? Quia correxit orbem terræ, qui non commouebitur.

Mat. vl.

Matt. 24

Psal. 92

Psal. 95

Quid igitur est (subdit Augustinus) quod dicis hæretice iam perijsse ecclesiam de omnibus gentibus? Ergo vsque in finem seculi erit ecclesia in

omnibus gentibus: vbi ſunt qui dicunt periiſſe de mundo eccleſiam quando nec inclinari poteſt? Ex his itaq; aduerſus Berengarium ita tandem concludit ille Lanfrancus: Falſum igitur eſt, inquit, quod de corpore Chriſti à te creditur. Ergo vera eſt eius caro quam accipimus, & verus ſanguis quem potamus. C Hæc ideo non piguit adſcribere aliquanto prolixius, quo palam faceremus, quæ ſemper fuerit catholicæ eccleſiæ de ineffabili hoc euchariſtiæ ſacramento fides & ſententia. Eandem enim quæ noſtra omnium ad præſentes vſq; Sacramentarios eſt & fuit, ille, tanquam totius per orbem diffuſæ catholicæ eccleſiæ per Orientem, Occidentem, Meridiem, Septentrionem, & quacunq; tunc patebat nomen Chriſtianum, ſuo ſeculo, hoc eſt, ante annos quingentos, Berengario obiicit: Qui omnium, vt dixi, mortalium primus veritatem corporis & ſanguinis Chriſti negauit in euchariſtia. Adeo conſona ante illum annis plus mille fuit omnium Chriſti nomen profitentiū ea de re vox & ſententia, & nihilo minus manſit etiam poſt execrandū illum ad noſtra vſq; tempora.

Vuiclefus, Huſſita & Lutherus, Berengarij impietatem reſuſcitarūt, ſed non ex integro.

Nullos enim poſt ſe perfidiæ ſuæ ſectatores & aſſertores inuenit præter Ioannem quendam Vuiclefum, & Ioannem Huſsitam eius diſcipulum longo ſatis poſt ipſum temporis interuallo damnatos Conſtantienſi concilio, qui impietatem eandem, non tamen qua parte erat peſsima, reſuſcitare conati ſunt. Concedentes namq; veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in euchariſtia, negarunt verti in ipſa panis & vini ſubſtantias: quin potius cum eiſdem vt ante permanentibus, ſubingredi corpus Chriſti & ſanguinem. Quorum diſcipulus Lutherus, quemadmodū impiæ doctrinæ præceptorū ſuorum nonnihil abſurditatis ſuperaddidit, ita etiam & ipſe genuit ſe nequiores diſcipulos plurimos. Nam panis & vini ſubſtantias permanere poſt conſecrationem, etiam ipſe, vt Vuiclefus & Huſsita, affirmat: ſed hoc inſuper in ſe repugnantiam & contradictionem includens, dicit panem eſſe corpus Chriſti, & vinum ſanguinem. Diſcipuli autem eius D Oecolampadius Zvuinglius, & alij nonnulli Sacramentariorum antiſtites, deteſtandi illius Berengarij blaſphemiam reſuſcitarunt ex integro, ſtupenda profecto cæcitate & cæca arrogantia, æque aduerſus apertiſsima & clariſſima Chriſti ipſius verba (quibus quantumuis impius Lutherus, & qui omnia nouare ſtuduit, non tamen eſt auſus contradicere) atq; aduerſus totius ab initio eccleſiæ conſonam, imo vnam eandemq; ſententiam. Quorum ſi ſit vera opinio (quod Lanfrancus ille aduerſus Berengarium non male ſubinferebat) neceſſe eſt ab initio ad illum ipſum vſq; Berengarium, nullam fuiſſe catholicam Chriſti eccleſiam, neceſſe quoq; & in ipſo rurſus ſubito defeciſſe, annis circiter quingentis, & in his denuo renaſci & reuiuiſcere. Nam qui execrandam illius impietatem interim continuo ſecuti ſint, nullo Chriſtiani orbis angulo proferent. Quanquam non in angulis domorum penetralibus, ſed in ipſo corpore catholicæ per orbem eccleſiæ, quærendam eſſe Chriſtianę fidei, religionisq; veritatem, ipſe nos Chriſtus doceat. Cuius quæ ſit hac de re communis fides & ſententia ſi quis vniuerſam in ſuas partes diſtributam percurrat, & attente conſideret: nemo erit niſi plane cæcus, qui non clariſsime perſpiciat. Eandem enim prorſus inuenies ſeu Italos, ſeu Hiſpanos, ſeu Gallos, ſeu Germanos, ſeu Græcos, ſeu Armenios, ſeu denique extremos Indos percontėris, quam ante annos quingentos, vt totius per orbem eccleſiæ Lanfrancus obiicit Berengario, & Vercellenſe, Turonenſeq; concilium adſerit, & chirographi ſui teſtimonio aduerſus prophanas hæreticorum, impiasq; nouationes conſignauit. Et quæcunq; tunc fuit,

ſicut

A sicut neq; in apice neq; in iota interim immutata est, ita eadem prorsus fuit cum ea, quæ ab initio fuit, atq; adeo eadem, vt nec ab hæreticis vnquam antea exagitatam fuisse villa controuersia, etiam si omnes retro scriptores ecclesiasticos percurras & excutias, vsquam inuenies.

Quod vt verum esse intelligas, audi quid aliquot annorum centenarijs, ante dictum Berengarium & Vercellense concilium, scribat Theophylactus ille Bulgarorum episcopus, exponens illud Ioannis: Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita: Attende, inquit, quod panis qui à nobis in mysterijs manducatur, non est tantum figuratio quædam carnis domini, sed ipsa caro domini. Non enim dixit, panis quem ego dabo, figura est carnis. Transformatur enim arcanis verbis panis ille, per mysticam benedictionem, & accessionem spiritus sancti in carnem domini. Et ne quem conturbet, quod credendus sit panis caro. Etenim in carne ambulante domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille qui manducabatur in corpus eius mutabatur, & similis fiebat sanctæ eius carni, & in augmentum & sustentationem conferebat, iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem domini mutatur. Et quomodo, inquit, non apparet nobis caro, sed panis: vt non abhorreamus ab eius esu. Nam si quidem caro apparuisset, insuauiter affecti essemus erga communionem. Nunc autē condescendente domino nostræ infirmitati, talis apparet nobis mysticus cibus, qualibus alioqui assueti sumus. Hæc ille Theophylactus Bulgarorum archiepiscopus, trecentis circiter annis ante Berengarium & Vercellense concilium. Floruit enim sub Nicolao primo Romano pontifice, tempore octaui vniuersalis concilij, in quo damnatus extitit Photius Constantinopolitanæ sedis occupator. Audis itaq; hoc referente, quid eo seculo, hoc est, ante annos octingentos, de sacramento eucharistiæ crediderit Græcia, B Thracia, Bulgaria: quamuis iam declinarent ad seditiones, & schismata. Cœpit enim eo tempore exitiosum illud schisma excitatum per illum, quem diximus Photium, quod vniuerso pene Orienti causa fuit ruinæ & interitus, donec exterminaret eos aper de sylua, & singularis fera depasceret eos, vt est dies hodierna.

Trāsformati panem per mysticā benedictionem in corpus domini. Cur non appareat caro, sed panis.

Sed & alium audi æque Græcum, Ioannem Damascenum Theologum insignem, illo Theophylacto circiter ducentis annis antiquiorem. Qui suo tempore vniuersa pene Christianæ religionis dogmata & sententias, magna diligentia explicans libris quatuor, quos intitulauit de fide orthodoxa, quoniam catholicæ ecclesiæ orthodoxam de hoc sacramento fidem lucu-lentissime & admodum pie explicat, non piguit eius verba adscribere, aliquanto prolixius, nec te pigebit legere Christiane lector. Hic itaq; libro quarto orthodoxæ fidei, de sacrosanctis his tractans mysterijs, scribit in hæc verba: Bonus atq; adeo supra quàm bonus deus, imo totus existens bonitas, per superabundantes diuitias bonitatis suæ non est passus solum esse bonū, id est, suam ipsius naturam, à nullo participatū. Huius gratia fecit primum quidem intellectuales & cœlestes virtutes, deinde visibilem & sensibilem mundum, mox & intellectuali & sensibili natura hominem. Cuncta igitur quæ ab ipso facta sunt, participant eius bonitatem secundum esse, quia & ab ipso, & in ipso sunt omnia, non modo quia ex nihilo adesse ea deduxit: sed quia sunt ipsa eius actio & factura, quæ ab ipso facta sunt, conseruat & continet. Ex abundanti autem animalia, nam secundum esse, & vitam participando communicant bono. Rationalia vero & secundum prædicta,

sed

sed non solum, verum & secundũ rationem. Et hæc magis familiaria quoquo pacto sunt ad ipsum: quanquam omnibus improportionabiliter supereemineat. Cæterum homo rationalis & arbitrio liber factus, potestatem accepit vehementer per propriam electionem vniri deo, si permansisset in bono, hoc est, in creantis obedientia. Postquam vero eius qui illum fecit, transgressus est præceptum, & morti & corruptioni succubuit, factor & opifex generis nostri, propter viscera misericordiæ suæ, similis factus nobis secundum omnia, factus homo est sine peccato, & naturæ nostræ vnitus. At vero, quia tradiderat nobis propriam imaginem, & propriũ spiritum, & non custodiuimus, ipse pauperem nostram & imbecillem assumpsit naturam, vt nos repurgaret & incorruptibiles faceret, rursusq; deitatis suæ participes restitueret. Atqui oportebat non solum primitias nostræ naturæ in participationem venire melioris, sed & totum hominem secunda natiuitate renasci, & nutriri cibo nouo illi natiuitati conuenienti, atq; ita peruenire ad mensuram perfectionis. Per suam itaq; natiuitatem, id est, incarnationem, baptisma, passionem & resurrectionem, liberauit naturam nostram à peccato primi parentis, à morte & corruptione, & resurrectionis primitiæ factus, viam, formam & exemplum seipsum constituit: vt & nos vestigia eius sequentes efficiamur adoptatione, quod & ipse est natura, filij & hæredes dei & sui cohæredes. Dedit igitur nobis, ceu iam dixi, secundam natiuitatem, vt quemadmodum nati ex Adam assimilabantur ipsi: ita & ex eo nati assimilemur ei, & hæreditate adipiscamur incorruptionem & benedictionem, & gloriam eius. Et quia ipse spiritualis est Adam, decuit & natiuitatem spiritualem fore, similiter autem & cibum. Natiuitas igitur per aquam nobis & spiritum donata est, per sanctum dico baptismum: cibus vero, ipse panis vitæ dominus noster Iesus Christus, qui de cœlo descendit. Nam suscepturus voluntariam pro nobis mortem in nocte in qua seipsum obtulit, testamentum nouum disposuit sanctis discipulis & apostolis, & per ipsos omnibus alijs in ipsum credentibus. In cœnaculo igitur sanctæ & gloriosæ Sion, antiquum pascha cum discipulis suis manducans, & implens instrumentum antiquum, lauit pedes discipulorum, signum sancti baptismatis præbens. Deinde frangens panem, dedit illis, dicens: Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorum. Similiter accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc facite in meam commemorationem: quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem hunc bibetis, mortem filij hominis annunciatis, & resurrectionem eius confitemini, donec veniat. Si igitur verbum dei viuens est & efficax, & omnia quæcunque voluit deus fecit: si dixit, fiat lux & facta est lux, fiat firmamentum, & factum est: si verbo dei cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum: si cœlum, terra, aqua, ignis & aer, & omnis ornatus eorum verbo dei perfecta sunt, & homo ipse vbique diuulgatum animal: si volens ipse deus verbum factus est homo, & ex sanctæ virginis purissimis & illibatissimis sanguinibus in seipso, sine semine carnem sustentauit: non potest panem suum ipsius corpus facere? & vinum & aquam sanguinem? Dixit in principio deus: Producat terra herbam virentem, & vsque nunc pluuia facta producit germina diuino coadiuta & vigorata præcepto. Dixit deus: Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, & hoc facite in meam commemo-

Argumentis cõfirmat, ei verbũ posse panẽ suum ipsius corpus, & vinũ sanguinẽ facere.

commemorationem, & omnipotenti eius præcepto, donec veniat, effici-
A tur: sic enim dixit, donec veniat, & fit pluuia nouæ huic agriculturæ per inuocationem spiritus sancti obumbrans virtus. Nam quemadmodũ omnia quæ fecit deus, spiritu sancto cooperante fecit: sic & nunc spiritus sancti operatione hæc supra naturam operatur, quæ non potest cognoscere nisi sola fides. Quomodo fiet mihi istud, dicit sancta virgo, quoniam virum non cognosco? Respondit Gabriel archangelus: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Itaq; si & nunc interrogas, quomodo panis fit corpus Christi, & vinum & aqua sanguis Christi? Respondeo & ego tibi: Spiritus sanctus obumbrat, & hæc supra sermonem & intelligentiam operatur. Panis autem & vinum transsumuntur. Nouit enim deus humanam infirmitatem, quod auersetur insuiata moleste ferens. Assueto igitur condescensu vsus, per consueta naturæ ea fecit, quæ sunt supra naturam. Et quemadmodum in baptismate, quia consuetudo est hominibus in aqua lauari & oleo vngi, coniunxit aquæ & oleo gratiam spiritus sancti, & lauacrum regenerationis illud instituit: hunc in modum, quia mos est hominibus panem manducare, & vinum aquamq; bibere, coniunxit his ipsis suam diuinitatem, & fecit hæc suum corpus & sanguinem: vt per assueta & quæ sunt secundum naturam, in his quæ sunt supra naturam, collocemur. Corpus enim secundum veritatem coniunctum est diuinitati, quod ex sancta virgine corpus est: non quod ipsum corpus assumptum ex cœlo descendat, sed quod ipse panis & vinum transmutantur in corpus & sanguinem dei. Si autem modum requiras, quo hoc fiat pacto, sat tibi sit audire, quoniam per spiritum sanctum. Quemadmodum ex sancta deipara seipso & in seipso dominus carnem sustentauit, & nihil de eo amplius cognoscimus, quàm quod verbum dei verum est, & efficax & omnipotens:
B modus autem nobis est inscrutabilis. Neq; & hoc etiam dictu promptum est, quomodo naturaliter per comestionem panis, & vinum atq; aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, & non fit aliud corpus præter id quod erat prius. Sic & propositionis panis, vinumq; & aqua, per inuocationem & aduentum spiritus sancti, transmutantur in corpus & sanguinem Christi: & non sunt duo, sed vnum & idem. Fit igitur ijs qui fide digne assumunt in remissionem peccatorum, & vitam æternam, & custodiam animæ & corporis: ijs autem qui in infidelitate indigne participant, in punitionem & supplicium. Quemadmodum & Christi mors, credentibus facta est vita, & incorruptibilitas, in fruitionem beatitudinis sempiternæ: infidelibus autem & domini interfectoribus, in supplicium & pœnam sempiternam. Non est figura panis & vinum corporis & sanguinis Christi (absit enim hoc credere) sed est ipsum corpus domini deificatum, ipso dicente: Hoc est meum, non corporis mei figura, sed corpus, non figura sanguinis, sed sanguis. Et ante hoc ipsis Iudæis: Quoniam nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Caro mea verus est cibus, & sanguis meus verus est potus. Proinde omni cum timore & conscientia pura, & indubitabili fide accedamus, &c. Et veneremur ipsum omni puritate animi & corporis, accedamus ei desyderio ardenti, manus in modum crucis formantes, crucifixi corpus suscipiamus, & apponentes oculos, labia & frontem, diuinum carbonem concipiamus, vt ignis in nobis desyderij, sumens ex eo carbone ignitionem, comburat peccata nostra, & illuminet corda nostra, & pat-

Nõ figuras, sed verum a nobis corpus Christi & sãgui nẽ sumi.

C

& participatione diuini ignis igniamur & deificemur, &c. Pane & vino suscepit Melchisedech Abraham ex cæde alienigenarũ reuertentem: qui erat sacerdos dei altissimi. Illa mensa hanc mysticam præfigurabat mensam, veluti & sacerdos ille Christi veri sacerdotis figuram præ se ferebat & imaginem. Tu es, inquit, sacerdos in æternum secundũ ordinem Melchisedech. Hunc panem panes figurabant propositionis. Hæc est pura illa hostia & incruenta, quam ab ortu solis vsq; ad occasum, ipsi offerri per prophetã dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi, in stabilimentũ animæ nostræ & corporis inconsumptũ & incorruptum, non in secessum iens (absit enim eiusmodi imaginatio,) sed in nostrã sustentationem & conseruationẽ, omnimodi nocumenti reparatio, sordis omnis purgatio, &c. Per illud purgati vnimur corpori domini, & spiritui eius, et efficimur corpus Christi. Iste panis est præceptio quædam futuri illius panis, qui & est supersubstantialis. Supersubstãtiale enim significat, aut eum qui futurus est, id est, venturi seculi, aut eum qui ad conseruationẽ nostræ substantiæ sumitur. Siue igitur hoc, siue illo modo corpus Christi accommodare dicetur. Nam spiritus viuificans est caro domini, quia ex viuificante spiritu concepta est, quod enim natum est ex spiritu, spiritus est. Hoc autem dico, non auferens corporis naturam, sed viuificationem & diuinitatem eius ostendere volens. Etsi quidam exemplaria corporis & sanguinis domini panem & vinum vocauerunt, vt deifer vocauit Basilius: non tamen post sanctificationem dixit, sed priusquam sanctificaretur ipsa oblatio, ita vocabant. Quæ & participatio etiam dicitur, nam per ipsam Iesu diuinitatem participamus. Dicitur & cõmunio, & est reuera, quia per ipsam communicamus Christo, & participamus eius carne & diuinitate, & quia communicamus & vnimur inuicem per illam. Nam quia ex vno pane participamus, omnes vnum corpus Christi, & inuicem membra efficimur, incorporati Christo existentes. Hæc ille Damascenus. D In quibus clarissime audis, quæ fuerit orthodoxa catholicæ ecclesiæ fides de sacramento eucharistiæ ante annos mille. Eadem nempe, quam ante annos quingentos Berengario Lanfrancus obiecit, & Vercellense, Turonenseq; aduersus eundem concilia adseruerunt, & quam nos quoq; didicimus à patribus nostris in catholica ecclesia. Cui interim nec iota vnum additum aut detractum est. Audis non esse figuras tantum & signa, quemadmodum impij nunc Sacramentarij post suum Berengarium blasphemant, sed verũ in ea corpus & sanguinem domini nos sumere. Audis etiam transsumi panem & vinum & transmutari in corpus ipsius & sanguinem, atq; adeo panem fieri Christi corpus, & vinũ sanguinem, nec remanere id quod prius fuerunt, tametsi remaneant species: vt confundatur impudens os illud Lutheri, qui sola impudentia, pro singulari eruditione & doctrinã apud suos abutens, non veretur affirmare, recens hoc esse scholasticorum Theologorum, de versione aut transmutatione panis & vini in corpus Christi & sanguinem, atq; adeo intra annos trecentos inuentum.

Nota identitatẽ fidei catholicæ ecclesiæ de eucharistia et hoc tẽpore & ante annos mille.

Quod si ab illo Damasceno adhuc pergas procedere altius per vniuersos retro scriptores ecclesiasticos, ad originem vsq; religionis nostræ, eandem semper fuisse, per omnes catholicæ ecclesiæ & ætates & partes, certissimo inuenies. Quod ne confidentius à nobis, quàm verius iactari existimes, breuiter efficiam, vt clarissime intelligas.

Beatus Gregorius Romanæ sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopus, catholicæ fidei fidelis doctor, in homilia paschali his verbis suæ fidei admonet

fidelem

A fidelem populum: Quid nanq; ſit, inquit, ſanguis agni, non iam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui ſanguis ſuper vtrunq; poſtem ponitur, quando non ſolum ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. Idem exponens illud Iob. 6. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: Natus dominus in pſepe ponitur, vt ſignificaretur, quod ſancta animalia, quæ ieiuna diu apud legem inuenta ſunt, incarnationis eius fœno ſatiarentur. Præſepe enim natus impleuit, qui cibum ſemetipſum mortalium mentibus præbuit, dicens: Qui comedit carnem & bibit ſanguinem meum, in me manet & ego in eo. Hæc ille Gregorius, qui inter prædictos Theophylactum & Damaſcenum interceſſit medius. At ille beatiſſ. Leo, eiuſdem ſedis & eccleſiæ catholicæ epiſcopus, dicto Damaſceno aliquanto antiquior, electus nanq; in Romanũ pontificem anno CCCC. XLIII. audi quã fidem catholicã vbiq; prædicet. Ita ſcribit in epiſt. ad Conſtantinopolitanos: In eccleſia dei omnium ore tam conſonum eſt, vt nec ab infantium linguis veritas corporis & ſanguinis Chriſti inter cõmunis ſacramenta fidei taceatur. Quia in illa myſtica diſtributione, ſpiritalis alimoniæ hoc impartitur, vt accipientes virtutem cœleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus. Audis conſonam totius eccleſiæ confeſſionem, etiam infantium linguis prædicatam. Rurſus in ſermone de ieiunio menſis ſeptimi: Hanc, inquit, confeſſionem dilectiſſimi toto corde promentes, impia hæreticorum commenta reſpuite: vt ieiunia veſtra, & eleemoſynæ nullius erroris contagio polluantur. Tunc enim & ſacrificij munda eſt oblatio, & miſericordiæ ſancta largitio, quando hi qui iſta dependunt, quod operantur, intelligunt. Nam dicente domino, niſi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in

Nota cõſonã eccleſiæ cõfeſſionẽ etiam infantium linguis prædicatam.

Euchariſtia oblatio & ſacrificiũ.

B vobis: ſic ſanctæ menſæ cõmunicare debetis, vt nihil prorſus de veritate corporis Chriſti & ſanguinis ambigatis. Hoc enim ore ſumitur, quod fide creditur, & fruſtra ab illis amen reſpondetur, à quibus cõtra id quod accipitur, diſputatur. Et in ſermone de dominica paſſione: Feſellit, inquit, diabolum malignitas ſua, intulit ſupplicium filio dei, quod cunctis filijs hominũ in remedium verteretur: fudit ſanguinem iuſtum, qui reconciliando mundo & precium eſſet & poculum. Item in epiſtola ad Anaſtaſiũ Theſſalonicen. epiſcopum ſuum per Orientem legatum: Aliter enim in eccleſia dei, quæ corpus eſt Chriſti, nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera ſacrificia, niſi in noſtræ proprietate naturę verus nos pontifex recõciliet: verus immaculati agni ſanguis emundet. Qui licet in patris ſit dextera conſtitutus, in eadem tamen carne quam ſumpſit ex virgine, ſacramentum propitiationis exequitur. Hæc ille beatiſſ. Leo, cui ter ſancto ab vniuerſa Chalcedonen. ſynodo ſexcentorũ triginta ex toto orbe epiſcoporum acclamatũ eſt. Qui catholicæ. quã concionibus & ſcriptis ſuis inſtituebat, eccleſiæ nihil inculcabat aliud, ꝗ ſynceram orthodoxamq; fidem, eandem aduerſus Euthicetis (quæ tunc enaſcebatur) blaſphemiam & peſtilentiſſimam hæreſim, munire ſatagens: quæ veritatem humanæ naturæ negabat in Chriſto, carnem vero quam verbum aſſumpſerat de virgine, conuerſam in ipſam verbi naturam impie aſſerebat. In cuius confutationem ille profert veritatem (quæ tunc omnibus erat in confeſſo, atq; adeo infantiũ linguis prædicata) corporis & ſanguinis domini in ſacramento, quod euchariſtiæ dicimus.

Sanguis domini & preciũ redẽptionis & vitæ poculũ.

Iam & in diuo Auguſtino, qui illum Leonem aliquantum præceſſit, eandem audi catholicæ eccleſiæ fidem & ſententiam: quam paſſim vbicunq; tulit occaſio, ſcriptis ſuis infulſit. Hic homi. II. in pſal. XXXIII. ſcribit in hæc

verba: Accesserunt Iudæi ad Christum vt crucifigerent. Nos ad eum accedamus, vt corpus & sanguinem eius accipiamus. Illi crucifixi dño obtenebrati sunt: nos manducando crucifixũ & eius sanguinem bibendo, illuminamur, &c. Vere magnus dominus & magna misericordia eius, qui nobis vere dedit manducare corpus suum, in quo tãta perpessus est, & sanguinem bibere. Eandem sententiam & confessionem inculcat, homilia in psalmum XLV. & in psalmum LXV. & in psalmum XCVIII. Quæro, inquit, quid sit scabellum pedum eius: Et dicit mihi scriptura: Terra scabellum pedũ meorũ. Fluctuans conuerto me ad Christum, qui ipsum quæro hic, & inuenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum eius. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit, & quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducãdam ad salutem dedit. Et paulo post: Tunc a[?]t quando dñs hoc commendans, de carne sua locutus erat & dixerat: Nisi quis manducauerit carnem meã, nõ habebit in se vitam æternam, scandalizati sunt discipuli eius quidã ex LXX. & dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum intelligere: & recesserũt ab eo, & amplius cum eo non ambulauerunt, durũ illis visum est, quod ait: Nisi quis manducauerit carnem meam, nõ habebit vitam æternam. Acceperunt illud stulte, carnaliter illud cogitauerunt, & putauerũt q̃ præcisurus esset dñs particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis, & dixerunt: Durus est hic sermo. Ipsi erant duri, non sermo. Nõ hic p̃teribo, quod præmissis paulo post subnectens, in suæ blasphemiæ & impietatis confirmationem nunc rapiunt hæretici, quasi & Augustinus ipsis consenserit, & secum negarit veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia. Subdit enim, veluti ex persona Christi ad scandalizatos ex ipsius sermone discipulos. Spiritualiter, inquit, intelligite quod locutus sum. Nõ hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illũ sanguinem, quẽ fusuri sunt qui me crucifigent. Hic attollunt cristas, hic exultant, & vociferãtur pro se stare Augustinũ. Quem quia credibile non est de tanto sacramento nõ tenuisse orthodoxã catholicæ ecclesiæ fidem, quid ex eius subscriptione & testimonio collectum velint, & à se deceptis persuadeant, facile intelligis. Sed quid est, quod hic detorques, quod hic deprauas hæretice? Quid ex his verbis sanctum illum & singularem catholicæ ecclesiæ columnam Augustinũ, tecum blasphemare catholicam fidem colligis? Cuius si quæras vt sequaris, non vt insidieris, non vt deprau es sententiam, nunquid non audisti toties inculcantem, in eucharistiæ sacramẽto nos corpus & sanguinem dñi sumere? vere nobis manducandum dedisse suum corpus, quod de Mariæ carne suscepit, in quo nobiscum hic ambulauit, in quo tanta est perpessus, & suum sanguinem bibendum propinare? Qui in sermone ad neophytos (quos de fidei sacramentis, non per figuras aut ænigmata, sed simplicissimis quantum potest, verbis & clarissimis instruit) ita loquitur: Hoc accipite in pane, quod pepẽdit in cruce, hoc accipite in calice, quod effusum est de latere Christi. Erit enim illi mors non vita, qui mendacem putauerit Christum. Qui deniq; libro 4. de trinitate: Quid, inquit, tam mundum pro mundandis vitijs mortalium, quam sine vlla contagione carnalis cõcupiscentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali? & quid tam grate offerri & suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? Nunquid dubitare potes, quæ sit huius de sacramento eucharistiæ sententia, qui tam clare, tam cõstanter vbique prædicat & inculcat fidem, quam supra demonstrauimus, catholicæ

Cauilli hæreticorum ex August. verbis remotio.

Eucharistia sacrificium.

A licæ ecclesiæ? Sed dicit, inquiunt, non hoc corpus quod viderunt discipuli nos manducare, nec illum sanguinem bibere, qui à crucifigentibus effusus est. Dicit quidem, sed non sic, quemadmodum tu detruncas & deprauas impiíssimo quemadmodum ille præmisit, scandalizatos ex verbis Christi discipulos hoc intellexisse. Quasi, inquit, præcisurus esset dñs particulas quasdā de suo corpore atq; illis daturus. Non sic impij, nō sic carnales. Non ita comedimus visibile corpus Christi, aut sanguinem bibimus. Sed potius id sumimus, & id credimus, quod non videmus, vt eius quoq; valeat esse fides, quod corpus & sanguinem domini sumimus: quæ nulla prorsus esset: si eadem visibiliter sumeremus. Vnde exponēs mox illud quod obscurius ab eo dictū videri posset. Etsi, inquit, necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen inuisibiliter intelligi. Existimabant namq; illi q̃ præciperet eis dominus suū corpus quod videbant, ita corporaliter se habens, beluino more ac rictu deuorare, & sorbere sanguinem, quem crucifigentes effusuri erant. Quam eorum carnalem intelligentiam apud Ioannem redarguebat Christus, dicens: Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Quod exponēs idem Augustinus: Quid ergo est, inquit, non prodest quicquam caro? Non prodest quicquam, sed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Hoc est q̃d supra apud Theophylactum, deinde apud Ioannem illum Damascenum audisti. Quomodo, inquit ille, non apparet nobis caro sed panis? vt non abhorreamus ab eius esu. Nam si quidem caro apparuisset, insuauiter affecti essemus erga communionem. Nunc autem condescendente domino nostræ infirmitati, talis apparet nobis mysticus cibus, qualibus alioqui assueti sumus. Quod idem his verbis dicit ille Damascenus: Nouit enim deus humanam

Quō intelligen dū: Spūs est qui viuificat, caro non prodest quicquā

B infirmitatem, quod auersetur inusitata. Assueto igitur condescensu vsus, per consueta naturæ ea fecit, quæ sunt supra naturam. Hoc idem ille Lanfrancus in expositione fidei catholicæ de hoc sacramento aduersus Berengariū, qui eo modo corpus & sanguinem Christi in hoc sacramēto affirmat nos sumere, vt vere dici possit, & ipsum corpus quod de virgine sumptum est, nos sumere, ipsumq; sanguinem preciosum, qui pro nobis in ara crucis effusus est: & quodammodo non ipsum. Ipsum quidem si essentiam & veræ vtriusq; naturæ proprietatem, & virtutem spectes: non ipsum autem, si ad modum illum ineffabilem, quo sub panis viniq; speciebus illa mirabiliter & nobis incomprehensibiliter latitant, respiciamus: vt clare intelligas eãdem fuisse D. Augustini de ineffabili hoc sacramento fidem, quę & catholicæ ecclesiæ tẽ eandemq; catholicæ ecclesiæ, quæ Augustini seculo extitit, quæ interim semper, & quæ nostro hoc seculo existit.

Quod ipsum vt alio quoq; æque idoneo teste, & ex alio orbis cardine intelligas, perlege, obsecro te lector, diui Cyrilli Alexandrini episcopi in Ioannem commentariorum librum tertium ab eius capite 34. vsque ad 24. libri sequentis: quibus verba Christi, quæ de hoc sacramento describuntur à Ioanne, magnifico illo suo spiritu & orthodoxo catholicoq; sensu explicat. Certo scio q̃ laboris illius te nō pœnitebit. Intelliges enim huius sacramenti, nō solum veritatem, sed & viuificam efficaciam. Et quam impie deprauent scripturas, qui vniuersa illa detorquent alio: & quocunq; malunt pertinere, quā ad sacrosanctum hoc eucharistiæ sacramentum. Interim tamen illius sententiam in compendiū hic cōtrahemus: q̃ & illis consulamus, quibus hoc promptum non est, aut certe (quod dici solet) mihi & Musis. Dicentibus itaque Iohan. 6

Christo Iudæis, quod ergo tu signum facis, vt videamus & credamus tibi? Patres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptũ est: Panem de cœlo dedit eis manducare. Perinde ac si dicerent: Honoratur à nobis merito beatus ille Moyses, acceptus deo, atq; inter eundem & homines mediator. Dedit enim huius rei hoc præcipuum signum, q̃ pauit cœlesti cibo aut manna annis quadraginta, quotquot secum fuere in deserto. Tu vero, qui maiora q̃ ille exigere videris, qui illius præcepta mutare, quo eiusmodi miraculo ad nouam nostuam doctrinam adducis? Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Non fuit ille eius, aut alterius cuiusquam miraculi patrator, quemadmodum illi non solum stulte, sed & impie tribuitis: sed pater meus & tunc dedit patribus vestris illud manna (nõ quidem qualem facitis, cœlestem aut angelorum panem, sed eius figuram tantum) & nũc dat vobis panem de cœlo verum. Nunc, inquam, quando figurarum tempus exactum est, & veritas adest in ianuis, dat vobis panem de cœlo, non vmbraticum, aut alterius melioris significationis tantum causa, sed ipsum verum. Ille enim vni tantum populo corporale corruptibileq; nutrimentum ad tempus exhibuit: at panis iste verus, qui de cœlo descendit, dat vitam (quod ex ipso est) mundo vniuerso. Non fuit ille verus panis cœlestis: sed ipse vnigenitus patris, est panis ille verus: qui cum sit ex substãtia patris, naturaliter vita est, viuificans cuncta. Vt enim terrestris hic panis imbecillitatem corporis nostri sustinet & conseruat: Ita & ipse per spiritum sanctum viuificat spiritum nostrum, & corpus à corruptione liberat. Respondentibus autem ad hæc Iudæis: Domine da nobis semper panem hunc, dixit Iesus, Ego sum panis vitæ.

Quanquam consueuerit Christus ænigmaticę quodammodo, nec minus aperte exponere mysteria: hic tamen & propter imperitiam audientium, & simul propter necessitatem eius quod docebat, omni orationis figura semota, dilucide breuiterq; vniuersam mysterij vim incipit explicare. Multis cũ verbis vltro citroq; habitis, quibus oblique subindicabat, ineffabile hoc mysterium, postquam illos nihil eius intelligere videbat, apertissimis tandem verbis: Ego, inquit, sum panis ille vitæ: non corporeæ tantum fami (vt vetus illud manna) remedium afferens: sed qui totum simul hominem ad vitam æternam reformo, & morte superius facio. Quibus verbis ostendit sanctissimi sui corporis & sanguinis gratiam & vitam, qua in nobis vnigeniti proprietas, id est, vita & ingreditur & permanet. Magna est igitur huius veri panis & illius Mosaici differentia. Qui enim venit, inquit, ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet vnquam. Dederit ergo (vt & hoc vobis concedatur) Moyses manna, tamen qui comederunt, esurierũt iterum. Produxerit copiosa ex lapide flumina, sed qui bibebant, rursus sitiebant. Qui vero ad me venit, nunquam esuriet: & qui in me credit, nunquam sitiet. Vides, quam benedictionem Christus credentibus polliceatur: quam, inquit, communicatione corporis & sanguinis sui assequimur. Vnde ad eam incorruptionem integre reducemur, vt cibo & potu corporali non indigeamus, viuificat enim corpus Christi & ad incorruptionem sua participatione reducit. Non enim alterius cuiusdam, sed ipsius vitæ corpus est virtutem incarnati verbi retinens, & plenum potestate illius, quo vniuersa & viuunt & sunt.

Cum ergo murmurassent Iudæi de illo, quia dixisset, ego sum panis qui de cœlo descendi: & respondisset Iesus aduersus incredulitatem eorum plerăq;

Margin notes: Cap. 33. (beside "ad nouam nostuam doctrinam"); Cap. 34. (beside "pater meus & tunc"); Cap. 36. (beside "Quanquam consueuerit"); Cap. 37. (beside "ri panis & illius Mosaici"); Libro 4. cap. 9. (beside "Cum ergo murmurassent"). Section letters: G (top right), D (right, middle).

A raq;, & inter cætera eorundem tarditatem & infirmitatem ad fidem erigens
& propositis velut iureiurando præmijs ad se attrahens, postquam dixisset
Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam: subiungit
repetendo iterum, quod paulo ante dixerat, vnde sibi credens, eam vitam es
set petiturus: Ego sum panis vitæ, patres vestri manducauerunt manna, & Cap. 10.
mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens, vt si quis ex ipso manducaue
rit non morietur. Ego, inquit, sum panis vitæ. Itaq; si credis Christo, scis quo
pacto mortem possis effugere: quomodo vitam æternã adipisci, nempe ex
hoc pane manducando, qui solus mortem & interitum destruere põt. Mor-
tui sunt, inquit, maiores vestri, quamuis Mosaicum illud manna manducaue
rint, quia nullam inde virtutem vitæ perpetuæ acceperunt: nam præterq; e-
rat figura & significatio melioris, famem solummodo corporalem leuabat
ad tempus. Qui vero panem vitæ suscipiunt, immortalitatem consequẽtur,
& omnia interitus mala effugient, cum Christo æternaliter victuri. Ego enĩ Cap. 11
sum, inquit, panis viuus qui de cœlo descendi, si quis manducauerit ex hoc
pane, viuet in æternum. Eadem dicit iterum atq; iterum, vt intelligeremus,
quantopere nobis esset necessarium intelligere, vnde nobis vita petenda sit,
expers corruptionis, & quo pacto primæuæ integritati restitui possemus.
Antiquus ille panis figura, imago, vmbraq; solummodo fuit, nec quicquã p̃-
terea, quam q; corruptibili corpori, corruptibile nutrimẽtum, ad modicum
tempus exhibebat. Ego vero sum ille panis viuus & viuificans in æternum.
Et panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita. Vi-
des, vt paulatim magis magisque se aperiat & explicet mirificum hoc myste Cap. 12.
rium. Dixit se panem viuum & viuificantem, qui se manducantes faceret cor
ruptionis expertes, & donaret immortalitate. Nunc dicit panem illum carnẽ
B suam esse, quam daturus erat pro mundi vita, & per quã nos illa participan-
tes, viuificaturus. Siquidem verbi viuificãs natura, illi ineffabili illo vnionis
modo coniuncta, viuificantem eandem effecit: & propterea participantes vi
uificat ista caro: eijcit enim ab eis mortem, & interitũ penitus expellit. Sed
hic forte obijciet aliquis: Nũquid ergo ipse Christus sua est ipsius caro? Hic Dissonã
mire statim incipiens tibi respondebit euangelista: Et verbum caro factum ua præ-
est. Non enim in carnem venisse ipsum, sed vt mirabilem ineffabilemq; vni- dictorũ
onem ostenderet, carnem factum esse dicere non dubitauit. Itaq; quæ pau- compõ.
lo ante Christus de se toto dicit, mox suæ carni attribuit. Quanquã nõ car- Cap. 15
nem nudam intelligat. De ea enim sic intellecta, idem paulo post dixit Chri Ioan. 1.
stus: Caro non prodest quicquam, sed spiritus est qui viuificat. Nam secun-
dum se intellecta, nos viuificare non potest, sed viuificante alio opus habet. Cap. 23
Sed si ad incarnationis mysterium respicias, quamuis per seipsam nihil pos-
sit caro, viuificam tamen factam nihil dubitabis. Est enim non cuiusuis ca
ro, sed ipsius vitæ, saluatoris nostri Iesu Christi, in quo deitatis plenitudo cor
poraliter inhabitat. Spiritum vero seipsum appellat, quoniam deus spiritus
est. Et, vt ait Paulus: Dominus spiritus est. Litigabant ad hæc Iudæi adinui Ioan. 4
cem dicentes: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducan 2. Cor. 3.
dum? Ita facit animus arrogans & malignus, quæcunq; eius captum superãt,
tanquam friuola aut falsa mox reijcit. Oportuisset sane eos, qui diuinam sal
uatoris virtutem ac potestatem, tot signorum miraculo perceperunt, eius
sermoni credere, & si qua difficilia videbantur, humiliter inquirere, & pete-
re eorum elucidationem. At contra, hi de deo non sine magna impietate
conclamant: Quomodo hic potest carnem suam nobis dare? nec in men-

tem venit, nihil esse impossibile apud deum. Animales homines spiritualia intelligere non poterant. imo fatuitas quædam tam magnum mysteriū ipsius videbatur. Sed nos magnum quæso, à peccatis aliorum profectū faciamus, & firmam fidem mysterijs adhibentes, nunquam in tam sublimibus rebus illud quomodo, aut cogitemus, aut proferamus. Iudaicū enim hoc verbum est, & extremi supplicij causa. Aliorū igitur culpa perdocti, non quæramus quomodo, sed operis sui viam & scientiam illi soli concedamus. Nam quemadmodum, quamuis nullus nouit, quidnam secundū naturā sit deus, iustificatur tamen per fidem, cum credit præmia illum redditurū quærentibus eum: sic etsi operum eius rationem ignoret, si certa tamen fide omnia illum posse non dubitet, non contemnenda probitatis huius præmia cōsequetur. Qui enim sapientia & virtute adeo excellit, quomodo non operabitur ita miraculose, vt operum eius ratio mentem nostram effugiat? Nonne vides, etiam humano ingenio & industria facta sæpenumero captum nostrū superare? Quæ alioqui incredibilia nobis viderentur, nisi sæpius facta conspiceremus. Quomodo igitur extremo supplicio digni non erunt, qui rerū omnium opificem deum ita contemnunt, vt quomodo, in operibus eius dicere audeant? quem totius sapientiæ largitorē non ignorant, quem omnia posse, ipsa nos docuit scriptura? Si vero tu o Iudæe, quomodo etiam nunc clames, hanc tuam imperitiam ego quoq; secutus, libenter quomodo ex Aegypto exiuisti rogabo? quomodo in serpentē Mosaica fuit virga cōuersa? quomodo lepra manus affecta, vno temporis momento in pristinū statum restituta fuerit? quomodo in naturam sanguinis aquæ transierunt? quomodo patres tui per media maria vt per aridam effugerunt? quomodo per lignum amaritudo aquarum in dulcedinem recidit? quomodo è lapide fontes aquarum fluebant? quomodo stetit Iordanis? quomodo solo clamore inexpugnabilis Hiericho cecidit? Innumerabilia sunt, in quibus si quomodo quæras, vniuersam tibi scripturam euertere necesse erit, prophetarum doctrinam & ipsius Moysi scripta contemnenti. Quare & Christo magis credidisse vos oportuit: & si quid arduum uidebatur, ab eo humiliter petere, quam velut temulentos exclamare: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare?

Quanto pere nobis fugiendū Iudaicū illud, quō in diuinis operibus.

Sed audiamus iam, istorum incredulitati quid responderit mitissimus & misericors dominus. Certe non iurgatur neq; contendit: sed viuificantis huius mysterij cognitionem, iterum iterumq; mentibus eorum studet inserere. Et quomodo quidem daturus erat carnem suam ad manducandum, non docet, quia intelligere non poterant. Sed quam magna bona sint amissuri, nisi cum fide manducauerint, quid contra ita manducando adipiscentur, id iterū atq; iterum aperit, dicens: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinē, non habebitis vitam in vobis. Contra vero, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternā, videlicet ipsius vitæ æternæ naturali desyderio eos ad fidem attrahens. per quam etiā hoc ipsum quod quærebant, doceri facilius poterant. Sic enim Esaias ait: Si non credideritis, non intelligetis. Oportebat sane primum fidei radices in animo iacere, deinde ea quærere, quæ quærenda videbantur. Illi vero contra, antequā crederent, importune quærebant. Hac igitur de causa dominus, quomodo id fieri posset, non enodauit: sed certa fide id credendum hortatur. Credentibus vero discipulis fragmenta panis dedit dicens: Accipite & manducate, hoc est enim corpus meū. Similiter & calicem

Cap. 14.

licem circũtulit, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic eſt calix ſanguinis mei, qui
A pro multis effundetur in remiſſionẽ peccatorũ. Itaq; ſine fide quærentibus,
myſterij modũ nequaquã explanauit: credentibus autẽ etiam non quæren-
tibus expoſuit. Audiant hæc increduli: Niſi manducaueritis carne filij homi
nis, non habebitis vitam in vobis. Non enim poſſunt beatæ vitæ participes
fieri, qui per myſticam benedictionẽ (ita euchariſtiam appellat) Ieſum non
ſuſceperunt. Vita enim ſecundũ naturã, ille eſt, qui ex viuo patre eſt genitus.
Sed non minus caro quoq; eius viuificat, tanquã coniuncta verbo dei, à quo
cuncta viuificantur. Quam cum comedimus, tunc vitam habemus in nobis:
illi coniuncti, quæ viuifica effecta eſt. Quã ob cauſam in exuſcitandis mor
tuis, non ſolũ verbo & imperio, vt deus vtebatur: verumetiã carnem ſuam,
vt cooperatricẽ, nonnunq̃ adhibebat, ut reipſa comprobaret, carnem quoq;
ſuã, quoniã ſibi cõiuncta eſt, viuificã eſſe. Ita principis ſynagogæ filiolam ap
prehenſa manu erigens, & verbo, & viuificę carnis ſuæ tactu excitauit. Ita &
ciuitatem Naim ingrediens adoleſcentis, qui mortuus efferebatur, corpus
tetigit, dicens: Adoleſcens tibi dico ſurge. Non ergo ſolum verbo, vt dixi-
mus, verum etiã tactu, mortuos excitauit: vt oſtenderet corpus quoq; ſuum
viuificare poſſe. Quod ſi ſolo tactu ſuo corrupta redintegrantur, quomodo
non viuemus, qui carnem illam & guſtamus & manducamus? Reforma-
bit certe ad immortalitatẽ participes ſui. Hoc enim eſt quod dicit: Qui man-
ducat meam carnẽ, & bibit meum ſanguinẽ, habet uitam æternã: & ego re-
ſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Ego, inquit, verbũ factum caro, comeden-
tes meam carnem reſuſcitabo ad vitam beatam & immortalem. Nec velis Iu
daice, quomodo, quærere, ſed recordare, quamuis naturaliter aqua frigidi-
or ſit, aduentu tamen ignis, frigiditatis ſuæ oblita æſtuat. Hoc ſane modo
etiam nos, quamuis propter naturã carnis, corruptibiles ſumus, participatio-
B ne tamen vitæ ab imbecillitate noſtra reuocati, ad proprietatem illius, ad vi-
tam reformamur. Oportuit enim certe, vt non ſolum anima per ſpiritũ ſan-
ctum in beatam vitam aſcenderet, verumetiam, vt rude atq; terreſtre hoc
corpus cognato ſibi guſtu, tactu, & cibo ad immortalitatẽ reduceretur. Nec
putet ex tarditate mentis ſuæ Iudæus, inaudita nobis excogitata eſſe myſte-
ria. Videbit enim ſi attentius quærat, hoc ipſum à Moyſi temporibus facti-
tatum fuiſſe. Quid enim maiores eorum & à morte & à pernicie Aegyp-
tiaca liberauit, quando mors in primogenita Aegypti deſæuiebat? Nonne o-
mnibus palam eſt, quia diuina inſtitutione perdocti agni carnes manduca-
runt, & poſtes ac ſuperliminaria agni ſanguine perunxerũt, propterea mor
tem ab eis diuertiſſe? Pernicies nanq;, id eſt, carnis huius mors, aduerſus hu
manum genus propter primi hominis tranſgreſſionẽ furebat: Terra enim
es, & in terram reuerteris, propter peccatum audiuimus. Verumquoniam
per carnem ſuam Chriſtus atrocẽ hunc euerſurus erat tyrannũ, propterea
id myſterio apud priſcos obumbrabatur, & ouinis carnibus & ſanguine ſan
ctificati, deo ita volente, perniciem effugiebant. Quid igitur o Iudæe turba
ris, præfiguratã diu veritatem iam videns? Cur, inquã, turbaris, ſi Chriſtus
dicit: Niſi manducaueritis carnẽ filij hominis & biberitis eius ſanguinẽ, non
habebitis vitã in vobis, quũ oporteret Moſaicis te legib. inſtitutũ, & priſcis
vmbris ad credendũ perdoctũ, ad intelligenda hæc myſteria paratiſſimũ eſ-
ſe? Vmbrã & figurã noſti, diſce ergo ipſam rei veritatẽ. Caro eñ mea, inq̃t,
vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Rurſus diſtinguit inter myſti
cã benedictionẽ, & manna, aquarũ fluenta ex lapide, & calicis ſancti cõmuni

Caro Chriſti vt viuifi cat.

Cõfirma tio veri tatis ex figura veteri.

cationem: ne magis mannæ miraculum admirentur; sed ipsum potius suscipiant, qui cœlestis panis est, & æternæ vitæ largitor. Mannæ nanque alimentum non æternam vitam, sed breue famis remedium attulit. Non erat ergo ille verus cibus; sanctum vero Christi corpus, ad immortalitatem & vitam æternã nutriens cibus est. Aqua etiã illa è petra ad momentũ corporalẽ sitim leuabat, nec quicquam afferebat præterea: non erat ergo potus ille verus, sed verus potus est sanguis Christi, quo radicitus mors euertitur & destruitur. Non enim hominis simpliciter sanguis est, sed eius qui naturali vi- C

Cap. 17. tæ coniunctus, vita effectus est. Præterea corpus & membra Christi sumus, quia per hanc benedictionem mysterij, ipsum dei filiũ suscipimus. Sed quoniã res ardua est, & fide magis q̃ ratione suscipienda; ideo multis varijsq; modis mirabilem eius vtilitatem exponit, fundamentũ & basim fidem esse confirmans; Itaq; qui manducat, inquit, carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. Sicuti enim, si quis liquefactæ ceræ aliam ceram superinfuderit. alteram cum altera per totum cõmisceat oportet: Ita si quis carnem & sanguinem domini recipit, cum ipso ita coniungatur necesse est, vt Christus in ipso, & ipse in Christo inueniatur. Et sicut parum (ut ait Paulus) fermenti totã massam fermentat; sic paruula benedictio (eucharistiam intelligit) totũ hominẽ in seipsum attrahit, & sua gratia replet. Et hoc modo in nobis manet Christus, & nos in Christo: vere enim totum fermentum in totã massam pertransit. Sicut, inquit, misit me viuens pater & ego viuo propter patrem; & qui manducat me, ipse viuet propter me. Cum missum se dicit filius, nihil aliud quam incarnatũ se vult significare. Consueuit aũt Christus, quæ vim excedunt humanam, ea patri tribuere. Humiliauit enim seipsum factus homo, & ideo conuenientem homini mensurã nõ recusat: Pater, inquit, qui manet in me, ipse facit opera. Patri ergo etiam in- D

Christo nos uniri participatione corporis eius & sanguinis & q̃modo?

Cap. 18. Quomodo missus a patre filius viuificat se mãducantes.

carnationis operationẽ, quoniam vim excedit humanã, vt solet, accõmodat. Hoc ergo est quod dicit: Quemadmodũ ego factus homo sum voluntate patris, & viuo propter patrem, quia videlicet è vita quæ secundum essentiã est, naturaliter emanaui, & genitoris naturam ad vnguem conseruo, vt & ego naturaliter vita sim; Ita qui manducat carnem meam, ipse viuet propter me: totus ad me reformatus, qui vita sum & viuificare possum. Se vero manducari dicit, cum sua caro manducatur: quia uerbum caro factũ est, non naturarum confusione, sed ineffabili illo vnionis modo. Concludens tandem de ineffabili hoc & sacrosancto mysterio sermonem; Hic, inquit, est panis qui de cœlo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Non est, inquit, vulgaris hic panis, sed qui ex deo procedit, qui de cœlo descendit, qui æternam

Cap. 19. comedentibus vitã elargitur; vita quippe existens à patre. Non autem sicut illud manna, quod manducãtes patres vestri mortui sunt. Sed lex ista vt magna in paruis figurabat. Vmbram enim & imaginem futurorum bonorũ, non ipsam eorundem veritatem exhibebat. Itaq; in alimento mannæ benedi-

Cap. 21. ctio Christi figurabatur & futura denotabatur.

Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt; Durus est sermo hic, quis potest eum audire? Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus

Cap. 22. dei. Audientes enim: Nisi comederitis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, ad immanes ferarum mores vocari se à Christo arbitrabantur; incitariq;, ut uellent crudas hominis carnes manducare, & sanguinem bibere quæ vel auditu sunt horrenda. Non-

dum

A dum enim mysterij huius formam & dispensationẽ pulcherrimam, (quam nouissima cœna suis discipulis tradidit & commendauit) cognouerant. Adhæc cogitabant, quomodo caro huius hominis æternam nobis vitam largiretur: aut quomodo mortalis ad immortalitatem adducere poterit? Quæ cum intelligeret is, cuius oculis omnia nuda sunt & aperta, alia re mirabili ad fidem illos impellit. Hoc, inquit, vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat prius? Quasi dicat, Si propter verba mea, quæ vestrum captum superant, conturbamini, nunquid eis credetis, quando oculis ipsi vestris cernetis ascendentem filium hominis in cœlum? Nam qui terrestre hoc corpus cœleste faciet, is & viuificum effecit, quamuis natura sui corruptibile fuerit. Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Non prodest, inquam, si per se sine spiritu intelligatur. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Totum corpus suum, viuifica spiritus virtute plenum esse ostendit. Spiritum enim hic ipsam carnem suam nuncupauit. Non quia carnis naturam amiserit, & in spiritum mutata sit: sed quia summe cum eo coniuncta, totam viuificandi vim hausit. Nec indecenter hoc dictum quisquam existimet. Nam qui domino conglutinatur, vnus cũ eo spiritus est, quomodo igitur caro sua vna cum eo non appellabitur? Huiusmodi ergo est quod dicitur: Putatis me dixisse, viuificum natura sui esse terrestre & mortale hoc corpus: ego vero de spiritu & vita loquutus sum. Non enim natura carnis secundum se viuificare potest: sed virtus ipsius spiritus viuificantem carnem reddidit. Verba ergo quæ loquutus sum, id est, ea de quibus loquutus sum vobis, sunt spiritus & vita, qua ipsa etiam caro mea viuit & viuifica est. Cap. 25 Cap. 24

B Hæc est sana & orthodoxa verborum Christi de sacramento sui corporis & sanguinis sententia, exponente beatissimo & doctissimo Cyrillo. Quam ideo non piguit adscribere aliquanto prolixius, quam requirat institutum negocium, quod vniuersa illa Christi verba, quibus energiam & efficaciam sacrosancti huius mysterij clarissime explicat, alio nunc detorqueantur ab hæreticis. Quæ quocunq; magis, quam ad ineffabile illud preciosi sui corporis & sanguinis sacramentum, spectare contendunt, & impijs suis detortisq; expositionibus persuadent indoctis. Confido autem, quod nec te pigebit legisse. Siquidem clarissime intelliges, quam dictorum Christi verborum intelligentiam, ante annos mille, atq; adeo ab ipso religionis nostræ initio in catholica ecclesia didicerint, quam docuerint orthodoxi sanctissimiq; patres nostri: vt confundatur os loquentium iniqua.

Non possum committere, quin adscribam eiusdem sanctissimi patris piam & vere Christianam exhortationem ad frequentem communionem & participationem huius sacrosancti mysterij aduersus eos, qui ex conscientia indignitatis suæ se ab eodem diutius abstinent. Quandoquidẽ viuificat corpus Christi, hoc sciant, inquit, baptizati omnes, & diuinæ gratiæ participes facti, si rarius in ecclesiam proficiscantur, & longo temporũ spacio propter simulatam religionem (videlicet cõscientiam) aut reputationem indignitatis suæ, mystice communicare Christo recusent, ab æterna se vita procul depellere. Quippe recusatio eiusmodi quamuis ex religiõe proficisci videatur, & scandalum facit, & laqueos struit. Quare oportet omnibus viribus à peccato mundari, & recte viuendi iactis fundamentis, magna cum fiducia ad sumendam vitam concurrere. Sed variæ sunt diaboli ad decipiendum insidiæ. Nam primum ad viuendum turpiter inducit: deinde, cum malis onerati fuerint, Lib. 3. c. 36.

fuerint,

fuerint, tunc abhorrere à Christi gloria persuadet, qua possent à turpitudine C voluptatis, quasi ab ebrietate reuocari. Quare oro, demus operam, vt vinculis eius abruptis & iugo seruitutis peccatorum excusso, in timore domino seruiamus, carnisque voluptate per continentiam superata ad cœlestem gratiam, ad recipiendam benedictionem libenter concurramus, & corporis Christi participes efficiamur, si æternam vitam consequi, si largitorem immortalitatis in nobis desideramus habere. Caueamusque ne loco laquei dānosam religionem diabolus prætendat. Sic enim, sic inquam, & ipsum diabolum subigimus, & diuinæ naturæ participes effecti, ad vitam & incorruptibilitatē ascendemus. Obijciens deinde sibi ex persona timoratorum, & eorum qui in peccatis iacentes, diutius ab hoc viuifico sacramento se abstinent. Sed dices, inquit, recte quidem nos admonere, simul tamen scriptum te nō ignorare, iudicium sibi comedere & bibere illum, qui de pane illo comedit, & de calice bibit indigne. Ego igitur probo meipsum, & indignum inuenio. Quādo igitur, quicunque tu es, qui ista dicis, dignus eris? quando Christo teipsum offeres? Nam si peccando indignus es, & peccare non desinis (quis enim delicta intelligit, secundum psalmistam) expers omnino eris viuificæ huius sanctificationis. Quare pias, quæso, cogitationes suscipias, studiose sancteque viuas, & benedictione participes: Quæ mihi crede, non mortem solum, verūetiam morbos omnes depellit. Sedat enim, cum in nobis maneat Christus, sæuientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit. Nec in quibus sumus peccatis, considerat, sed ægrotos curat, collisos redintegrat: & sicut pastor bonus, qui pro ouibus suis animam suam posuit, ab omni nos erigit casu. Hæc ille beatiss. Cyrillus Alexandrinus patriarcha. Cuius præcipuum studium, singularem strenuamque operam pro defensione orthodoxæ fidei aduersus Nestoriū, cæterosque sui seculi hæreticos, experta est, & probauit Christi catholica ecclesia. Cuius sanctā D & veræ consolationis plenissimā exhortationem vt amplectamur, omnibus nobis merito curandum est quibus salutis suæ, & vitæ æternæ cura est. Audis autem quæ eius fuerit, imo quæ catholicæ ecclesiæ (cuius fidem reddidit) de sacrosancto hoc dominici corporis & sanguinis sacramento sententia. Quod ille nunc gratiam (nos eucharistiam, hoc est, bonam gratiā) nunc vitam, nunc benedictionem simpliciter, nūc mysticam benedictionem, aut benedictionem mysterij, nunc viuificā sanctificationem, aut viuificans mysterium appellat. Quæ denique eius nobis percipiendæ sit vtilitas, imo necessitas. Quanquam autē hi sufficere possent, quos induximus, testes, ad demonstrandam catholicæ ecclesiæ de ineffabili hoc sacramento fidem & sententiam: præsertim cum de eo non sit instituta nobis præsens tractatio: sed incidenter tantum, & veluti exempli gratia in ipsum inciderimus: quia tamen de re tanta, tam salutifera, tam necessaria, nullam omnino hæsitationem, nullum scrupulū in pectoribus Christi fidelium residere fas est, etiam aliorum sanctissimorum patrum (quos ea de re certum est nihil credidisse aliud quam quod credidit catholica Christi per orbē ecclesia, cuius extitere membra non vulgaria, imo præcipua, imo columnæ quædam) idem comprobare visum est testimonio: vt ex omni seculo, omni ætate omni loco orbis consonæ huius, imo vnius orthodoxæ catholicæque fidei indubitatum accipias testimonium.

Lib. 4. cap. 17.

Quid in nobis operetur communio.

Diui itaque Ioannis Chrysostomi, Antiocheni quidem natione, sed Cōstantinopolitani episcopi, perlege obsecro homilias libro super Matthæum & in eun

in eundem de cœna domini, & in caput ix. epistolæ ad Hebræos, & clarissi-
A me intelliges, idem tunc Antiochiæ, Constantinopoli, & toto Oriente credi disse Christi fideles, imo toto orbe terrarum credidisse catholicam Christi ecclesiam, de ineffabili hoc sacramento corporis & sanguinis domini, quod nos in catholica didicimus ecclesia, & quod suis temporibus credidisse eandem superioribus illis testificantibus audiuisti: videlicet semel passibiliter in cruce oblatum Christum à nobis quotidie offerri aut sacrificari in altari. Iccirco, inquit, cum manum videmus porrigentis nobis corpus domini sacerdotis, arbitrari nos oportet, non sacerdotis, sed Christi manũ ad nos porrigi, dicentis: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Et homilia decimaseptima in dictam epistolam ad Hebræos: Hoc inquit, sacrificium nostrum exemplar est illius semel oblati in cruce. Idipsum autem semper offerimus, nec nunc quidem alium agnum, crastino alium, sed semper idipsum. Nec quia multis locis offertur, multi sunt Christi, sed vnus vbique, & hic plenus existens. Rursus homilia LX, de indigne sumentibus sacrosancta mysteria, docet per res sensibiles, donari nobis res intelligibiles & spiritales à Christo, vt per sensibilem & exteriorẽ baptismum, intus fieri intelligibilem regenerationem ac renouationem. Atq; in eo quod dicit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, ipsum dare nobis seipsum, atq; in eo credere nos illi oportere, licet cogitationibus & oculis nostris aduersari id videatur. Eadem inculcat homilia subsequente. Et in oratione de beato Philogenio, dicit mensam dominicam vicem præsepis explere: nã & in hac reponi corpus dominicum, non quidem fascijs inuolutum, sed spiritu sancto vndequaq; conuestitum. Euchari stia sacrificium.

Eiusdem fidei catholicæ ecclesiæ diuus quoque Hieronymus testis est, ad Hebidiam quęstione 2. scribens in hæc verba: Nos autem audiamus, inquit,
B panem quem fregit dominus, deditq; discipulis suis, esse corpus domini saluatoris, ipso dicente: Hoc est corpus meum, accipite & comedite. Et calicem illum de quo iterum loquutus est: Hic est sanguis meus noui testamenti, q pro multis effundetur. Iste est calix, de quo in propheta legimus: Calicem salutaris accipiam. Et alibi, calix tuus inebrians quam præclarus est, & cæt. Non Moyses dedit vobis panem verum, sed dominus Iesus: & ipse cõuiua, & conuiuium: ipse comedens, & qui comeditur, illius bibimus sanguinem, & sine ipso potare nõ possumus. Et quotidie in sacrificijs eius, de genimine vitis veræ, & vineæ Sorec (quæ interpretatur electa) rubentia musta calcamus: & nouum ex his vinum bibimus de regno patris, nequaquam in vetustate literæ, sed in nouitate spiritus, cantantes canticum nouum, quod nemo canere potest, nisi in regno ecclesiæ, quod est regnum patris. Hæc fuit fides orthodoxi illius, sanctissimiq; Hieronymi, quam in catholica didicerat ecclesia, eadem per omnia cum illa, quam & nos à patribus nostris in eadem didicimus & accepimus.

Iam & D. Ambrosium audiamus, quã ipse fidem didicerat in catholica ecclesia, quã doceat initiandos & nouitios in fide. Ita habet in sermone, de mysterijs fidei ad Neophytos, sacramentũ hoc nostrũ comparans illi suæ figuræ veteri: Considera nunc, inquit, vtrum pstantior sit panis angelorũ, an caro Christi: quæ vtiq; corpus est vitæ? Manna illud è cœlo: sed hoc supra cœlum: illud cœli, hoc dñi cœlorũ: illud corruptioni obnoxiũ, si in alterum diẽ reseruaretur, hoc alienũ ab omĩ corruptiõe, qd qcunq; religiose gustauerit, mortẽ sentire nõ poterit: illis aq̃ fluxit è petra, tibi sanguis è Chrõ, illos ad horã satia uit Idem D. Amb. cõfirmare testimonio.

uit aqua, te sanguis Christi diluit in æternum: Iudæus bibit & sititi tu cum bi beris, sitire non poteris: & illud vmbra, hoc autem in veritate. Et paulo post. Potior itaq; est lux q̃ vmbra: veritas q̃ figura: corpus autoris, q̃ manna è cœlo. Obijciens deinde sibi ipsi, veluti ex persona neophytorum, humanæ apparentiæ & incredulitatis in contrarium argumenta: Forte dicas, inquit, aliud video, quomodo tu mihi asseris, q corpus Christi accipiā? Et hoc nobis ergo superest, tibi vt probemus. Quantis igitur vtimur argumentis, corpus hoc non esse id quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremq; vim esse benedictionis q̃ naturæ: Quia benedictione, inquit, etiam ipsa mutatur natura, virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens, rursus prendit caudam serpentis, & in virgæ naturā reuertitur. Vides igitur prophetica gratia his mutatam esse naturam, & serpentis & virgæ? Currebant Aegypti flumina puro aquarum meatu, & subito de fontium venis sanguis cœpit erumpere. Nō erat potus in fluuijs, rursus ad prophetæ vocem cessauit cruor fluminū, aquarum natura remeauit. His atq; alijs eiusmodi miraculis, quæ ineffabili diuinitatis operatiōe fiunt, enarratis post aliqua subiūgit: Aduertimus igitur maioris virtutis esse gratiam q̃ naturam. Et adhuc tamen propheticæ tantum benedictionis numeramus gratiam. Quod si tantum valuit humana benedictio vt naturam conuerteret, quid dicemus de ipsa cōsecratione diuina, vbi verba ipsi domini saluatoris operātur? Nam sacramentum illud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quod si tantū valuit sermo Heliæ, vt ignem cœlo deuocaret, non valebit Christi sermo, vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Sermo ergo Christi qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus est nouas rebus dare, q̃ mutare naturas. Si argumentis vtimur, suis proprijsq; vtamur, incarnationisq; exemplis huius mysterij adstruamus veritatem. Nunquid natura operata est, cum dominus Iesus nasceretur ex Maria virgine? Si naturæ ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare consueuit: Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse dominus Iesus partus ex virgine? Audis hic, quam ille catholicam fidem doceat initiandos in fide, non tropis, figuris, aut circumlocutionibus verborum: sed planissimo, quantum fieri potuit, apertissimoq; sermone. Audis in hoc sacramēto veram Christi carnem, verumq; sanguinē. Audis ineffabili dei potentia mutari naturas panis & vini in id, quod non erant, hoc est, in corpus domini nostri Iesu & sanguinem: quod posteriores haud insignificanter transsubstantiari dixerunt: nouo quidem vocabulo, sed antiqua catholicæ fidei sententia. Rursus libro IIII. de sacramentis: Tu forte dicis, inquit, meus iste panis est, & vsitatus. Est quidem panis iste, qualem dicis, ante verba sacramentorum: vbi autē accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi. Et paulo post: Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem Dauid: Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Ergo tibi vt respondeam: Nō erat corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi, quia iam est corpus Christi. Ipse enim dixit, & factū est. ipse mandauit & creatum est. Et post aliqua: Antequam consecretur, panis est: vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi. Audi enim dicētem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc est enim corpus meum. Et ante verba Christi calix est vi ni &

Hūanæ incredulitatis argumēta in cōtrarium soluit.

Benedictiōe mutari naturam.

G

D

A ni & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte, inquit, quantis generibus potens sit sermo Christi vniuersa conuertere. Deinde, ipse dominus Iesus testificatur nobis quod corpus suum accipiamus, & sanguinē, nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? Ex libro sexto de sacramentis: Sicut verus est, inquit, dei filius dominus noster Iesus Christus, nō quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius in substantia patris: ita vera eius caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus sanguis eius est, quem potamus. Hæc ille Ambrosius, catholicæ fidei doctor & assertor fidelissimus. Cuius, vt audisti, non captauimus trunca verba, nostroq; ea sensui (quæ hæreticorum sunt artes) seruire coegimus, sed planissimis verbis, frequenter, & constanter, eandem quam nos, orthodoxam catholicamq; fidem docere, prædicare, & vbiq; inculcare fecimus euidentissimum.

Eadem fere tempestate, quamuis ante Ambrosium, diuus ille Hilarius Pictauorum episcopus, orthodoxæ & catholicæ fidei strenuus propugnator, atq; eo nomine ab impio Constantio relegatus exilio: audi in illo ipso exilio, quod pro Christi fide constanter fortiterq; pertulit, quid scribat libro octauo de trinitate: Vbi probans vnius substantiæ & naturæ filium cum patre, ex illis Christi verbis apud Ioannem: Ego & pater vnū sumus, aduersus hæreticorum prauam detortamq; expositionem, qua Christi illa verba, ad voluntatum vnionem mutuamq; dilectionem referebant, etiam dominicis verbis, quæ alibi apud Ioannem legimus, hoc comprobantes. Siquidem pro salute fidelium suorum patrem exorans: Pater, inquit, sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos, &c. Sicut & tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, &c. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Putant autem nullā inter nos,
B aut cum deo habere nos realem vnitatem, aut quæ sit per veritatem naturæ, quam ille naturalem appellat, sed per animorum concordiam & mutuam charitatem tantum. Quare nec filij ad patrem, aliam ex dictis verbis vnitatem comprobari posse contendunt. Aduersus hanc, inquam, hæreticorum calumniam, quæ prima facie nonnihil probabilitatis habere videtur, agens sanctus & orthodoxus episcopus, & catholicæ ecclesiæ sanam intelligentiā adstruens: Eos nunc, inquit, qui inter patrem & filium voluntatis tantum ingerunt vnitatem, interrogo, vtrumne per naturæ veritatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam tantum voluntatis? Si enim vere verbum caro factum est, & nos vere verbum carnem cibo dominico sumimus, quomodo non naturaliter in nobis manere existimandus est, qui & naturam carnis nostræ iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad naturam æternitatis, sub sacramento nobis communicandæ carnis admiscuit? Ita enim omnes vnum sumus, quia & in Christo pater est, & Christus in nobis est. Quisquis ergo naturaliter patrem in Christo negabit, neget prius, naturaliter vel se in Christo, vel Christum sibi inesse. Quia in Christo pater, & Christus in nobis, vnum in his esse nos faciunt. Si vere igitur carnem corporis nostri Christus assumpsit, & vere homo ille qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosq; vere sub mysterio carnem corporis sui sumimus, & per hoc vnum erimus, quia pater in eo est, & ille in nobis, quomodo voluntatis vnitas asseritur, cum naturalis per sacramentum proprietas, perfectæ sacramentum sit vnitatis? Non est humano aut seculi sensu in dei rebus loquendum, neq; per violentiā atq; impudentem prædicationem

Nos cō-muniōe corporis et sanguinis Christi eidem et deo vni ri naturaliter, hoc est, vere & realiter.

cœlestium dictorum sanitati, alienæ atque impiæ intelligentiæ extorquenda peruersitas est. Quæ scripta sunt, legamus: quæ legerimus, intelligamus: & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Christi veritate, quæ dicimus, nisi ab eo didicimus, stulte atque impie dicimus. Ipse enim ait: Caro mea vera est esca, & sanguis meus vere est potus. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis, non est relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipsius domini professione, & fide nostra, vere caro est, & vere sanguis est. Et hæc accepta atque hausta id efficiunt, vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit. An ne hoc veritas non est? &c. Quod autem in eo per sacramentum communicatæ carnis & sanguinis simus, ipse testatur dicens: Et hic mundus iam me non videt, vos autem me videbitis: quoniam ego viuo, & vos viuetis: quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis, &c. Quod autem in nobis naturalis hæc vnitas sit, ipse ita testatus est: Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Non enim quis in eo erit, nisi in quo ipse fuerit, eius tantum in se assumptam habens carnem, qui suam sumpserit. Perfectæ autem huius vnitatis sacramentum superius docuerat, dicens: Sicut misit me viuens pater, & ego viuo per patrem, & qui manducat meam carnem, & ipse viuet per me. Viuit ergo per patrem, & quo modo per patrem viuit, eodem modo nos per carnem eius viuemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præsumitur, vt id de quo agitur, secundum propositum exemplum assequamur. Hæc vero vitæ nostræ causa est, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Christum habemus, victuris nobis per eum ea conditione, qua viuit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter secundum carnem per eum viuimus, id est, naturam carnis suæ adepti: quomodo non naturaliter secundum spiritum in se patrem habeat, cum ipse viuat per patrem? Hæc ille sanctus Hilarius. Ex quo identidem intelligis, non modo orthodoxam catholicæ ecclesiæ de veritate corporis & sanguinis domini in sacramento hoc ineffabili, indubiamque fidem & sententiam: verumetiam verborum Christi, quibus energiam, virtutemque eius indicat, veram sanamque intelligentiam: quam eandem, & à Damasceno, & Cyrillo superius audiuisti. Admonet tamen nos locus iste, vti (quemadmodum idem ille Cyrillus alio loco) prædicta Christi apud Ioannem verba, modo ab Hilario tractata, paulo clarius explicemus. Siquidem commentariorum in Ioannem libro nono dictam Christi pro fidelibus suis orationem: Rogo vt sint vnum sicut & nos vnum sumus, explicans, cum præmisisset de vnione inter nos consensus & mutuæ charitatis posse intelligi: quasi charitatis, pacis & concordiæ nobis vinculum petijsset Christus, quo ad tantam spiritalem vnionem perduceremur, vt naturalis, consubstantialisque in patre, filio atque spiritu vnionis similitudinem ea ipsa quodammodo imitaremur: Verum, inquit, quoniam propositi textus vis sublimiora dicere cogit: Saluator quoque inuitat, dicens: Sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint: considerandum est, si ad vnitatem consensus & voluntatis, naturalem etiam inuenire possimus, per quam nos inter nos, & omnes deo colligemur, &c. Age igitur cum trinitas vnum natura sit, consideremus, quomodo etiam nos ipsi inter nos corporaliter, & cum deo spiritualiter vnum simus. Ex dei patris substantia vnigenitus prodiens, & totam in sua genitoris naturam possidens, caro factus, seipsum naturæ nostræ ineffabiliter coniunxit & vniuit,

Eucharistia perfectæ vnitatis nostræ sacramentũ cum Christo.

Qualem in nobis vnionẽ operetur communio corporis & sanguinis Christi, tam cũ ipso & deo, quã cũ proximo.

A vniuit, verus deus simul & homo, quæ plurimum inter se secundum naturam distant, in vno seipso coniunxit, & naturæ diuinæ participes nos effecit, &c. Qui vt inter nos & deum, singulos nos vniret, quamuis corpore simul & anima distemus, modum tamen adinuenit consilio patris & sapientiæ suæ congruentem. Suo enim corpore credentes per cõmunionem mysticam benedicens, & secum, & inter nos, vnum nos corpus effecit. Quis enim eos, qui vnius sancti corporis vnione in vno Christo vniti sunt, ab hac naturali vnione alienos putabit? Nam si omnes vnũ panem manducamus, vnum omnes corpus efficimur: diuidi enim atq; seiungi Christus non patitur. Iccirco etiam ecclesia corpus Christi effecta est, & nos singuli membra Christi, secundum Paulum: vni enim Christo, per corpus suum coniuncti, quoniam in nobis illum, qui est indiuisibilis, accipimus, ipsi potius, quàm nobis membra nostra commodantur. Quod enim ecclesia corpus Christi sit, ex singulis hominibus tanquam membris compositũ, Paulus ostendit, dicens: Vt veritatem sequentes in charitate crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate. Quod autem corporalis hæc vnio ad Christum participatione carnis eius acquiritur, ipse rursus Paulus de mysterio pietatis disserens testatur: Quod alijs, inquit, generationibus non est agnitum filijs hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis apostolis eius, & prophetis in spiritu esse gentes cohæredes, & concorpores, & comparticipes promissionis in Christo. Si autem omnes inter nos in Christo vnum corpus sumus, nec inter nos solum, verumetiam cum eo, qui per carnem suam ad nos transiuit, quomodo vniuersi & inter nos, & in Christo vnum non erimus? Christus enim est vnionis huius vinculum, qui deus simul & homo est. Sed de vnione, inquit, corporali satis. De spiritali autem eandem viam sequentes dicimus. Quia spiritu sancto recepto & inter nos quodammodo, & cum deo vnimur. Nam sicut virtus sacratissimæ Christi carnis vnum corpus facit participantes, eodem arbitror pacto, in quibus indiuisibilis dei spiritus inhabitat, eos omnes ad vnitatem spiritalem conducit, &c. Ergo, inquit, in patre, filio & spiritu sancto omnes vnum sumus. Vnum autem dico, habitudine & affectu, vnum pietatis consensu, vnum sanctæ Christi carnis communione, vnum vnius sancti spiritus participatione. Et ego claritatem, inquit, quam dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Naturalem, consubstantialemq; vnionem cum patre, quamuis vnigenitus habeat, propter nostram tamen salutem, à sua illa dignitate, gloria & claritate quasi exiuit (hoc enim significat: Exinaniuit semetipsum) atq; ideo accepit rursus cum carne claritatem & gloriam, quam semper vt deus habet. Quoniam enim templum quod à virgine accepit, quamuis consubstantiale deo patri non sit, vnum tamen cum deo verbo est, datum sibi vnigenitus ait, quod templo suo datum est. Datum sibi à patre per ipsum in spiritu. Hanc igitur claritatem, inquit, & gloriam pater, quam mihi dedisti, quæ est, vt tecum vnum sim, dedi eis, vt sint vnum, sicut nos vnum sumus. Vniuntur enim inter se fideles illis modis, quos iam exposuimus: vniuntur etiam deo, & modum ipse saluator aperuit, dicens: Ego in ipsis, & tu in me, vt in vnum sint consummati. Corporaliter enim filius per benedictionem mysticam nobis, vt homo, vnitur:

Ephe. 4.

B

Quomodo claritatem q̃ Christus accipit a patre, dederit nobis, ita vt vnũ simus, sicut ipse & pater vnum sunt.

spiritaliter autem vt deus, sui spiritus gratia nostrum ad nouam vitam & diuinæ naturæ participationem spiritum redintegrans. Nexus igitur vnionis nostræ ad deum patrem, Christus est, nobis quidem vt homo, deo autem patri, vt deus naturaliter vnitus. Non enim erat possibile corruptioni subiectam hominis naturã, ad immortalitatem conscendere, nisi natura immortalis atq; incommutabilis ad eam descendisset, ac communione participationeq; sui, à mortalitatis nostræ terminis ad suum bonum reformatos eleuaret. Consummati ergo sumus, reductiq; ad vnionem dei patris, mediatione saluatoris, id est, Christi, filium enim dei natura patri vnimur corporaliter, substantialiterq; (vt dictum est) accipientes, clarifica mur, glorificamurq; supernæ facti naturæ participes. Hæc ille Cyrillus. Imo hæc catholica Christi per orbem ecclesia, cuius communem sensum & catholicam audis fidem, tot orthodoxis, tot sanctissimis patribus, eiusdem columnis præcipuis, ex quatuor orbis terræ cardinibus consona voce profitentibus. Idq; eo seculo, quo pene simul effulserunt in ecclesiam, tot illa luminaria, quot nunquã ante aut postea. Quorum adhuc lumen ita præfulget nobis, vt in eo ambulantes impingere non possimus. Dico illum orthodoxum Hieronymum, illum sanctum Ambrosium: illos gloriosos orthodoxæ fidei propugnatores, Hilarium, Augustinum, Ioannem Chrysostomum, Ioannem Damascenum: illos catholicæ ecclesiæ antistites, Leonem ter sanctum (quo elogio adhuc viuum honorauit vniuersa Chalcedonensis synodus) illum quoq; sanctũ Gregorium. Quorum (vt audisti) non captauimus trunca verba, eaq; nostro sensui (qui hæreticorum mos est) seruire coegimus: sed quos vno ore vnam fidem ex diuersissimis orbis terrarum partibus, de veritate corporis & sanguinis Christi in altaris sacramento audis clarissime proferentes, irreuincibili sane testimonio catholicæ fidei eius, quæ tunc erat per orbem ecclesiæ. Et quæcunq; tunc erat, tum non cœpisse, sed eandem fuisse à principio, certum est. Nunquam enim cessat clamare apostolica illa tuba: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Et in Timotheo suo semper inculcat ecclesiæ aut propositis eius: O Timothee, depositũ custodi, deuitans prophanas vocum nouitates. O Timothee, o sacerdos, o tractator scripturarum, o doctor, depositum custodi, catholicæ fidei talentum illibatum, inuiolatumq; conserua. Quod tibi creditum est, hoc à te tradatur: quod creditum, inquam, nõ quod à te inuentum: quod accepisti, non quod excogitasti: quod ad te perductum est, non quod à te prolatum. Cuius tu non autor, sed custos esse debes: deuitans prophanas nouitates. Itaq; quæcunq; tunc fides catholicæ ecclesiæ fuit, noua nõ fuit: sed quam à maioribus velut per manus accepit: quemadmodũ eandem & successoribus tradidit, & consignauit. Quod tametsi aliter probare non oporteat, præsertim cum ab illis ad nos eandem permansisse clarissime demonstrauerimus, percurrenti tamen etiam ab illis retro eorum scriptorum ecclesiasticorum, monumenta, qui ea secula præcesserunt, ad ipsum Christianæ religionis initiũ, Cyprianum dico, Origenem, Tertullianũ, Irenæum, Ignatium, Dionysiũ, eandem per omnes, & apud omnes fidẽ catholicę ecclesiæ fuisse, erit meridiana luce clarius. Sed non vacat hic hærere prolixius, nimis enim vni huic (quod exempli tantum causa assumpsimus) immorati sumus. Vnum hic Tertull. præterire non possumus, vt cuius alicubi verba ad suam impietatem detorquent hæretici. Ita autem scribit aduersus Martionem lib. IIII. Professus itaq; se concupiscentia concupisse edere pascha, vtiq; suum (indignum enim vt

Quomodo mortalis natura ad immortalitatẽ conscẽdat.

A vt quid alienum concupisceret deus) acceptum panem & distributum discipulis corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum dicendo. Hactenus ille. Cui nō aduersatur, quemadmodum volunt hæretici, id quod velut exponendo prædicta, continuo subiungit: Id est, figura corporis mei. Nam figura non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Siquidem res vacua, quod est phantasma, figuram capere non potest. Hæc namq; Tertulliani velut expositiua adiectio, non refertur ad illud quod ante absolute pronunciauit, videlicet, acceptum & distributum discipulis panem, suum corpus eum fecisse, sed ad id quod proxime præcedit (dicendo, hoc est corpus meum) vere equidem fecit, & non figuratiue, panem suum corpus. Nihilo minus hoc ipsum eius corpus, vt ex pane, vtq; est in sacramento eucharistiæ, simul est figura sui vt immolatum est, & pependit in cruce, atque in eius memoriam iussum est à Christo in ecclesia celebrari & offerri. Quare nihil à veritate orthodoxæ fidei ea in re alienum dixit Tertullianus affirmans Christum acceptum panem suum corpus fecisse, & nihilo minus hoc ipsum fuisse eiusdem sui corporis vt in cruce tum immolandi figuram. Ita & diuus Augustinus, quem toties audiuisti veritatem corporis Christi in eucharistia prædicare, nihil veretur idipsum etiam figuram dicere. In prologo Psalmi III. de proditore Iuda loquens: Cum, inquit, Christus eius cogitationes non ignoraret, eum tamen adhibuit ad conuiuium, in quo sui corporis & sanguinis figuram discipulis commendauit. Vides etiam Augustinum hic dicere figuram corporis & sanguinis domini, quod alibi toties verum corpus & sanguinem eiusdem affirmat, vere suum corpus, quod de Mariæ carne suscepit, in quo hic nobiscum ambulauit, in quo tanta perpessus est, nobis manducandum dedisse, & sanguinem in cruce effusum, bibendum propinasse. Quod vero indubia fuerit, & Tertulliani, & catholicæ ecclesiæ eiusdem seculo sententia & fides de veritate corporis & sanguinis Christi in eucharistia, idem ipse clarissime demonstrat in libro de carnis resurrectione.

B In quo postquam multis carnem nostram extulit præconijs: videamus, inquit, nunc de propria etiam Christiani nominis forma, quanta huic substantiæ friuolæ ac sordidæ apud deum prærogatiua sit. Et si sufficeret illi, quod nulla anima salutem possit adipisci, nisi dum est in carne, crediderit, adeo caro salutis est cardo, de qua cum anima deo alligatur, ipsa est quæ efficit, vt anima deo alligari possit. Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima consecretur: caro signatur, vt & anima muniatur: caro manus impositione adumbratur, vt anima spiritu illuminetur: caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt anima de deo saginetur. Audis hic clarissime Tertulliani atque adeo catholicæ, quæ tunc erat ecclesiæ, confessionem & fidem de veritate corporis & sanguinis Christi, quibus pascimur in eucharistia.

Non possum, quantumuis abrumpere orationem quæro, hoc loco præterire diui Irenæi (Qui & ipso Tertulliano fuit antiquior) de fide catholicæ ecclesiæ, sua illa ætate, hoc est, in ipsissima primitiua ecclesia, luculentissimum hac de re testimonium. Hic Valentinianos, atq; illius seculi hæreticorum portenta, cap. XXXIIII. lib. IIII. aduersus eosdem audi obsecro vt aggrediatur atq; etiam conficiat ex sententia catholicæ ecclesiæ de eucharistia. Quomodo autem, inquit, constabit eis, eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse domini sui: & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius, &c. Quomodo autem rursus

dicunt carnem in corruptionem deuenire, & nõ percipere vitam, quæ à corpore domini & sanguine alitur: Ergo aut sententiam mutent, aut abstineant ab offerendo, quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia eucharistiæ, & eucharistia rursus confirmat sententiã nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim qui ex terra est panis, percipiens inuocationem dei, iam non communis panis est, sed eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra percipientia eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei, non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi eius sanctificantis creaturam. Quemadmodum enim deus non indiget eorum, quę à nobis sunt, sic nos indigemus offerre aliquid deo, sicut Salomon ait: Qui miseretur pauperis, fœneratur deo. Qui enim nullius indigens est deus in se, assumit bonas operationes nostras ad hoc, vt præstet nobis retributionem bonorũ suorum, &c. Hæc ille Irenæus gloriosus Christi confessor & pontifex. Ex quo clarissime intelligis etiam illo seculo, in illa ipsa primitiua ecclesia, adeo indubitatam confessamq́; omnibus Christi fidem professis, seu orthodoxis, seu hæreticis, veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, vt ex ea prodigiosam & pene palpabilem impietatem Valentini & suorum redarguat velut sibi non constantem. Nam cum illi ipsi, quantumuis impudenter impij, veritatem tamen corporis & sanguinis domini, etiam infantium linguis toto orbe decantatam in ecclesia confiterentur in altaris sacrificio: Quomodo, inquit, constabit eis panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse domini sui, & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant, id est, verbum eius? Quomodo præterea negant carnis resurrectionem ad vitam immortalem, quæ corpore domini, & sanguine alitur: Et adhuc dubitari poterit, quæ fuerit illo seculo catholicæ per orbem ecclesiæ hac de re certa indubitataq́; fides & confesio, adeo vt nec hæreticissimi ea de re dubitare auderent, quos vide vt vrgeat. Aut ergo, inquit, sententiã mutent, aut abstineant ab offerenda eucharistia. Quin & hoc perpende, quod sequitur: Nostra autem sententia est consonans eucharistiæ, & eucharistia rursus confirmat nostram sententiã. Probantur controuersa aut dubia ex consonantia eorum cum certis, confessis ac indubijs, atq; id, per quod confirmatur aliquid, debet esse aut certius aut notius eo, quod per ipsum confirmatur. Dicit autem suam illam, quã aduersus hæreticos adstruit, sententiam consonare eucharistiæ, & eucharistiam eius veritatem confirmare. Sed quæ tandem erat illa eius sententia, quam dicit confirmari per eucharistiam? Hæc nempe, Iesum Christum dominũ nostrum esse filium dei creatoris cœli & terræ. Item, eundem in veritate assumptæ naturæ & carnis nostræ post impleta redemptionis salutisq́; nostrę mysteria vere resurrexisse à mortuis, primitias resurgentiũ, quæ tunc negabantur ab impijs hæreticis. Ergo his ipsis magis tunc erat indubitata veritas corporis & sanguinis Christi in eucharistia, in qua cum negare non auderent, dicit eos secum non constare. Offerimus enim, inquit, ei quæ sunt eius, congruenter cõmunicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim, qui ex terra est panis, percipiens inuocationem dei, iam non communis panis est, sed eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra percipientia eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Et te nõ pudet impie Sacramentarie nunc demum

A mum in dubium reuocare, nunc demum negare, veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, quam vides in primitiua ecclesia magis consonanter atq; indubitanter creditam, quàm assumptam à verbo veritatem carnis nostræ? quàm Christum filium creatoris cœli & terræ? q̃ deniq; carnis nostræ resurrectionem? Non vos pudet impudentissimi Lutherani ita impudenter nunc insultare missæ sacrificio, quod vides quàm certa, consona atque indubitata fide toto orbe ab initio obtulit catholica Christi ecclesia? Proinde, vt hic tandem concludamus, clarissime demonstratum existimo, eandem quæ nunc est, fuisse ab initio, & deinceps continuo catholicæ ecclesiæ fidem de sacramento eucharistiæ rita, vt hoc fere vnum omniũ nostræ fidei mysteriorũ nullis vnquam hæreticorũ prophanatum, vexatum aut exagitatum fuerit nouitatibus ante illum prodigiosæ, impiæq; temeritatis Berengarium demirari satis mecum non valeo. tantam istorum hominũ excæcatæ mentis impietatem, tantam errandi libidinem, vt dimissa clarissima & apertissima fide catholica, Christum contra Christum, in angulis domorũ ac penetralibus obfirmata duritia ac animi obstinatione pergant quærere.

Sed forte hic nobis occurret aliquis, aduersus id quod diximus, ante primum Berengarium nullis vnquam hæreticorũ nouitatibus exagitatam fuisse fidem catholicam circa vnum sacramentum eucharistiæ: videri enim ex epistola primi Ephesini concilij ad Nestoriũ, etiam tunc eodem autore exortam fuisse impiam quandam circa idem hoc sacramentũ sententiam: non quidem negantium veritatem corporis & sanguinis filij hominis in eucharistia, vtpote dicente Christo in euangelio: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sed dubitantium, quisnam esset ille filius hominis, adeo, vt quem supra memo-
B rauimus, Lanfrancus, vir alioqui & eruditus & emunctæ satis naris, coniecerit ex verbis illius epistolæ, quæ mox subijciemus, & censura prædicti concilij, duas circa hoc exortas fuisse hæreses, quibusdam arbitrantibus filium illum hominis oportere intelligi vnumquemlibet hominẽ, in cuius carnem & sanguinẽ conuersa panis & vini substantia sumeretur à nobis in remissionem peccatorũ: alijs æque hæretica pertinacia contra contendentibus, non hunc esse de turba quemlibet hominem, sed virum iustum, sanctificatum, à communi hominum vita per suæ vitæ celsitudinem segregatum, qui templum dei esset, qui diuinam in se habitationem verissime possideret.

Sed salua tanti viri reuerentia, ipse potius ex illis verbis imaginatus est illas hæreses, quarum nemo vnquam assertor extitit, nec inuenitur apud aliquem eorum, qui nobis hæreseon perscripsere catalogos. Quanquã sint inter eos, qui illius autoritate decepti, post eundem, has percenseant inter hæreses. Quis enim dubitare posset, modo credens Christi verbis, & ob ea, in corpus & sanguinem filij hominis, panis & vini substantias conuerti nõ dubitans, quisnam esset ille filius hominis? Cum idem ipse præmittat Christus: Ego sum panis vitæ: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit de hoc pane, viuet in æternũ. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo Iudæi adinuicem (inquit Euangelista) dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nõ habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habebit vitam æternam. Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, &c.

Dicta [illegible] confutatio.

In his Christi verbis nunquid ulla est dubitandi occasio, ei modo, qui Christo credit & euangelio, quisnam ille sit filius hominis, de cuius carne à nobis manducanda, & bibendo sanguine loquatur, qui suam ipsius, non alterius carnem dicit esse illum panem vitæ & viuificum, suum ipsius sanguinem illum potum vitalem? G

Confessio Ephesinæ synodi, de veritate corporis, & sanguinis Christi in eucharistia.

Verba vero epistolæ Ephesini concilij ad Nestorium, quibus ille imaginatur damnatas eiusmodi, quas fingit hæreses, hæc sunt: Necessario igitur & hoc adijcimus, inquiunt: Annunciantes enim secundũ carnem, mortem vnigeniti filij dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionẽ eius, & in cœlos ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in ecclesijs sacrificij veritatem, sic etiã ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis, & preciosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris effecti: non vt cõmunem carnem percipientes (quod absit) nec vt viri sanctificati, & verbo coniuncti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed vt vere viuificatricem, & ipsius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter vt deus existens, quia propriæ carni vnitus, viuificatricem eam esse professus est. Et ideo quamuis dicat ad nos: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non tamen vt hominis vnius ex nobis æstimare debemus. Quomodo enim secundum naturam suam viuificatrix esse caro hominis poterit? Sed vt vere propriam eius factam, qui propter nos filius hominis & factus est, & vocatus. Ex his verbis illius concilij Lanfrancus ille duas apud se eiusmodi finxit hæreses, quasi contra eas illa dicerentur: & non aduertit omnia illa dicta aduersus Nestorium: non equidem, quod ille dubitaret panem & vinum in sacramento altaris conuerti in Christi corpus & sanguinem, sed quod asserebat Christum natura esse purum hominem, vt vnumquemlibet ex nobis, quem postea inhabitasset dei verbum. Aduersus cuius execrandam, impiamq; blasphemiam, sanctum concilium etiam hoc vtitur argumento, quod Christus affirmat carnem suam manducatam à nobis viuificatricem esse, & immortalitatis in nobis effectricem, quod non habet communis hominis caro, sed solum dei verbi, qui est vita per naturam & essentiam. Vnde post finem epistolæ subnectunt articulos aliquot, qui consequebantur ad impiam assertionem ipsius Nestorij, à se subiectos anathemati, inter eos hic est penultimus: Si quis non confitetur carnem domini viuificatricem esse, tanquam propriam ipsius dei verbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter ipsum coniuncti quidem ei secundum dignitatem, seu solam diuinam inhabitationem habentis, & non potius viuificatricem, sicut diximus, quia facta est propria verbi omnia viuificare valentis, anathema sit. Hunc anathematismum diuus ille Cyrillus Alexandrinus, cuius præcipue autoritas vigebat in eo concilio, aduersus Nestoriũ, interpretatur hoc pacto: Sanctam & viuificatricem & incruentam immolationem in ecclesijs celebramus, non vnius secundum nos, hominisq; communis corpus, quod offertur, esse credentes. Similiter autem & preciosum sanguinẽ, suscipientes autem potius, tanquam propriũ corpus factum, nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Cõmunis enim caro viuificare non potest, & in hoc testis est ipse saluator, dicens: Caro non prodest quicquã, spiritus est qui viuificat. Quia enim verbi propria facta est, idcirco intelligitur & est viuificatrix, sicut ait ipse saluator: Et sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui comedit me, & ille viuet propter me. Quia vero D

Nestorius

A Nestorius & qui eius sapiunt sectas, indocte virtutem destruunt sacramenti: iccirco recte anathematisamus hic factus est. Hactenus Cyrillus. Ex quibus clare constat, nō in confictas illas à Lanfranco hæreses, sed in Nestorium ea dicta fuisse à sancto concilio, cuius impia de Christi humanitate opinio, etiam huius sacramenti virtutem destruebat: quamuis ipse hoc nō animaduerteret, nec negaret vere à nobis manducari Christi corpus, & bibi sanguinem. Id quod ex eiusdem Nestorij clarissima confessione constat. Ita enim aduersus dictum anathematismum scribens & suam ipse exponens sententiam: Audite, inquit, verba respicientes: Qui manducat meā carnem. Memoramini quia de carne sermo est, & quia non à me adiectū carnis nomen, ne videar apud eos male interpretatus: Qui comedit, inquit, meam carnem, & bibit meum sanguinem: nunquid dixit: Qui comedit meam diuinitatem? Qui comedit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Memoramini quia de carne est quod dicitur. Sed forsan male interpretor. Audiamus ex reliquis: Sicut misit me viuens pater. Ille dicit diuinitatem, ego humanitatem. Videamus qui male interpretetur. Sicut misit me viuens pater. Dicit hæreticus hic diuinitatem: dicit, misit me deum verbum viuens pater. Secundum illos, & ego deus verbum viuo propter patrem. Deinde post hoc: & qui manducat me, & ille viuit. Quem comedimus? diuinitatem, an carnem? Hactenus Nestorius. Quem audis clare confitentem nos comedere Christi carnem, sed quæ non dei verbi esset propria caro, sed Christi hominis, & puri, quantum ad naturam attinet hominis. Aduersus quem ad caliginosos sensus celeste (vt inquit) protrahentem mentes fidelium, et humanis cogitationibus conantem subijcere, quæ sola & exquisita fide percipiuntur, diuus ille Cyrillus orthodoxam sancti concilij & catholicæ ecclesiæ sententiam asserens, & inculcans: Perscrutantes, inquit, apostolatus modum qui in hoc dicitur, ex diuinis scripturis hunc sensum colligimus. Ait enim per Esaiæ vocem: Spiritus domini super me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me, prædicare captiuis remissionem, & cæcis illuminationem. Missum itaq; Christum à deo patre, factum hominem. Decet enim satis rectæ exinanitionis mensuris, apostolatus, id est, missionis, & nomen & res. Missum autem est, non nudum & sine carne ex deo patre verbum, sed magis natiuitatem præferens secundum carnem, seu corpus sumens ex sancta virgine, & hoc ineffabiliter & inconfuse sibi vniens illuxit nobis deus dominus secundū scripturas. Quoniam vero vita secundum naturam est ex deo patre verbum, viuificatricem ostendit suam carnem, iccirco facta est nobis benedictio viuificans. Denique dicebat Christus: Amen dico vobis, ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi, & vitam dedi mundo. Et rursus: Panis autem quem ego dedero, caro mea est pro mundi vita. Et iterum: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Considera itaq; quemadmodum se vbiq; suū corpus quod ex muliere est, nominat, propter summam vnitatem hanc habente mysterio rationem, &c. Quanquam autem diuinitatis non comedatur natura, non tamen propter hoc sanctum Christi corpus commune esse credendum est, sed proprium omnia viuificantis verbi. Quoniam vero est corpus vitæ, viuificans est. Per ipsum namq; mortalibus corporibus vitam elargitur, vt etiam destruat mortis imperium. Hæc aduersus expositionem Nestorij Cyrillus.

Et hactenus quidem de fide catholicæ ecclesiæ, circa sacramentū eucharistiæ,

Etiā Nestorij cōfessione in eucharistia vere sumi corpus Christi & sanguinem.

Esaiæ 61

Vt Christus suā se carnē dicat.

B

ſtiæ. In qua explicanda ſentio quidem præter inſtitutum me prouectũ longius. C Nam exempli tantum cauſa hæc commemoranda aſſumpſimus, vt in vno exemplo & altero exercitatus lector, in promptu haberet de quocunque dogmate inuenire catholicæ eccleſiæ fidem & ſententiam. Quia tamen ea ad hoc exempla delegimus, quæ noſtri temporis requirebat calamitas, & huius ſacramenti (vnde præcipue nobis ſalus vitaq; dependet) ſynceram fidem conſtitui aduerſus Sacramentariorum inſaniam (quorum proh dolor, adhuc eſt infinitus numerus) ſummopere erat neceſſarium, corroborariq; Chriſti fideliũ fidem aduerſus errores eorum peſtilentiſsimos: viſum eſt non ſine operæprecio illi aliquanto inſtitiſſe prolixius & accuratius.

Quod ſi hoc pacto per ſingulas catholicæ eccleſiæ ætates ad ſuum initium vſq; percurrens, de ſingulis prædictis quæſtionibus, eiuſdem catholicam fidem & ſententiam perſcrutatus fueris: eandem prorſus fuiſſe cum ea, quam nos à patribus noſtris in eadem eccleſia didicimus & accepimus, clariſsime inuenies: atq; hoc perpetuo verum eſſe, re ipſa docebere, quemadmodum vna ab initio ad conſummationem vſq; ſeculi perdurat catholica eccleſia: ita & fidei catholicæ vnitatem neceſſario conſeruari, adeo, vt hoc ipſo ſatis probatum cuiq; eſſe debeat, quid crediderit catholica ab initio eccleſia, de quacunq; quæſtione propoſita, ſi conſtiterit, vel in præſentiarum ita credere eandem, vel ita crediſſe aliquo ſeculo.

Catholicæ eccleſiæ fidẽ de ſuffragijs viuorum pro mortuis, deque igne purgatorij demonſtrare.

De viuorum ſuffragijs an proſint defunctis, & an poſt hanc vitam ſit purgationi peccatorum locus, quid teneat quæ in præſentiarum eſt catholica per orbem eccleſia, nulli dubium eſſe poteſt: vt quæ toto orbe terrarum quacunq; patet nomen Chriſtianum, orat pro defunctis, & altaris offert pro eis ſacrificium, anniuerſarias quoq;, ſolenneſq; pro eiſdem ſupplicationes inſtituit. Ita fecit & patrum noſtrorum temporibus, à quibus catholicam fidem didicimus & accepimus: ita ante nos annis plus quadringentis diui Bernardi ſeculo, qui nonnullos ſuo tempore catholicæ eccleſiæ fidem ea in re contemnentes & deridentes, vt inſanos & hæreticos inſectatur, quemadmodum eodem referente audiſti ſuperius: ita credidit & fecit ante nos annis mille ducentis, trecentis, quadringentis. D

Iſidorus ante annos D. C C C C. eccleſiaſticorum, quæ tunc per orbem vniuerſum obſeruabantur, officiorũ rationem explicans, tradit ex apoſtolica inſtitutione hoc ab initio recepiſſe eccleſiam, vt pro requie defunctorum altaris ſacrificium offerat: idq; hoc argumento: quoniam, inquit, per totum orbem ſemper à temporibus apoſtolorum hoc cuſtoditum eſt, credimus ab ipſis apoſtolis eſſe traditum. Audis quo ille ante annos nongentos argumento vſus ſit, quod ex apoſtolica inſtitutione hoc obſeruarit eccleſia. Quoniam per totum orbem ita obſeruauit ab ipſis apoſtolorum temporibus. Neq; (vt mox audies) hoc mentitus eſt. Nam idem ducentis circiter annis ante illum affirmauit Auguſtinus libro de cura agenda pro mortuis. Per vniuerſum, inquit, orbem eccleſia pro defunctis ſupplicare conſueuit. Siquidem in precibus ſacerdotum quæ domino deo ad altare funduntur, locum ſuum habere commendationem mortuorum, quin & ante Chriſtum antiquis patribus eandem hac de re oſtendit fuiſſe fidem & ſententiam ex libro Machab. & probat iuxta catholicæ eccleſiæ obſeruationem ſepulturis & exequijs honoranda eſſe defunctorum corpora, quibus vſus eſt ſpiritus ſanctus ad omne opus bonum, quæ & in reſurrectione futura ſunt glorioſa. Et pium eſſe obſequi deſyderio morientium, vt in huius aut illius martyris

A basilica tumulentur. Rursus homilia LXXXIIII. super Ioannem: Ad mensam domini non sic sanctos martyres commemoramus, quemadmodum illos, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oremus: sed magis, vt orent ipsi pro nobis, eorumq; suffragijs adiuuemur. Idem alijs locis innumeris inculcat. Et libro de hæresibus, capite LV. enarrat Aerij cuiusdam suo seculo hæretici prophana dogmata, quæ confinxit contra fidem catholicam, vt eo pacto dolorem suum vlcisceretur, quod episcopatum, quem impotenter ambierat, assequi non poterat. Docuit autem, inquit, non oportere nos nec orare, nec offerre oblationem pro mortuis, nec solenniter celebrare statuta ieiunia: sed cum quisq; voluerit, ieiunandum esse, ne videatur esse sub lege, & presbyterum ab episcopo nulla differentia discerni debere. Hæc recitante Augustino, fuere Aerij illius hæreses. Constat ergo quæ fuerit illis è diametro catholicæ ecclesiæ fides & confesssio. Idem libro IX. confess. matrem suam commendat, quod instante resolutionis die, non de sepulchri honore, nec de funeris pompa, sed solum de hoc vno esset sollicita, vt frequens ipsius memoria fieret ad altare, in quo sciret dispensari victimam illam sanctam, qua deletum est chirographum peccati. Cur sepulturis & exequijs honoranda defunctorum corpora.

Confirmat idem eodem seculo, quamuis ex alio orbis terræ cardine, sanctus ille Chrysostomus homilia LXIX. earum quas Latinitate donauit Bernardus Brixianus. Non enim temere, inquit, ab apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciebant enim illis multum inde contingere lucrum, vtilitatem multam. Cum enim totus populus constiterit extensis manibus, & sacerdotalis plenitudo, ac tremendum propinatur sacrificiũ, quomodo deum non exorabimus pro his supplicantes? Rursus super Ioan. homilia LXXXIIII. fidelem po-
B pulum ad hanc erga defunctos pietatem exhortans: Eam, inquit, morientium curam habeamus, quæ & nobis & illis conferat ad gloriam dei, largas pro his eleemosynas faciamus, & mittamus eis pulcherrima viatica.

Ille sacer Ambrosius ad Faustinum in consolatoria super morte sororis epistola: Ego, inquit, non tam deplorandam quàm orationibus prosequendam reor, non mœstificandam lachrymis, sed magis oblationibus animam eius domino commendandam. Idem in oratione funebri pro Theodosio imperatore, de exitu vitæ & virtutibus eius hanc pro eodem precationem ad deum inseruit: Tu domine da defuncto seruo tuo Theodosio requiem, quam præparasti seruis tuis, vt illo conuertatur anima eius vnde descenderat. Dilexi eum, & idcirco prosequor eum vsq; ad regionem viuorum, nec deseram, donec fletu, precibusq; inducam virum, quo illum sua merita vocant, in montem domini.

Diuus Hieronymus aduersus Vigilantium eiusdem fidei catholicæ ecclesiæ, non solum testis, sed etiam assertor & propugnator est. Nam & ille inter cætera blasphemiarum suarum portenta, quæ eructabat aduersus catholicam ecclesiam, etiam hoc asserebat, viuentes tantum nos mutuo pro nobis orare posse, at postquam mortui fuerimus, nullius, inquit, pro alio est exaudienda oratio.

Ita & magnus ille Athanasius quæstione XXXIIII. ad Antiochũ principem, docet defunctorum animas sentire beneficia viuentium, cum super ipsis fiunt conuentus & peractiones bonorum operum. Nam si in nullo, inquit, beneficia nostra participarent, nõ fieret in cura pro mortuis, & exequijs eorundem cõmemoratio. At sicut, inquit, vitis florescit in agro, & odorem

eius

eius sentit in vase vinum reclusum, sicq; conflorescit etiam ipsum: ita intelligimus defunctorum animas participare aliqua beneficia ab incruenta immolatione, & gratificatione pro ipsis facta: sicut solus ordinat & præcipit, qui viuorum & mortuorum potestatem gerit deus noster. Hęc ille Athanasius. G

Lib. 1. epist. 9. Cyprianus ille ante hos annis fere ducentis, non ita multum distans ab origine Christianæ ecclesiæ, de Victore quodam scribens, quod aduersus episcoporum decretum, presbyterum quendam rerum suarum actorem testamento constituerat, prohibet pro eius dormitione oblationem fieri, aut deprecationem aliquam in ecclesia. Cuius verba sunt hæc: Iampridem, inquit, in concilio episcoporum statutum est, ne quis de clericis & de ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, quia singuli diuino sacerdotio honorati, & cuncti in clericali ministerio constituti, non nisi altari, sacrificijsq; deseruire, precibusq; & orationibus vacare debent. Scriptum est enim: Nemo militans deo, implicat se negocijs secularibus. Quod cum de omnibus dictum sit, quanto magis de his, qui diuinis rebus, & spiritualibus debent esse occupati, vt sunt episcopi & sacerdotes: Cuius ordinationis formam prius in lege tenuerunt Leuitæ, qui altaribus, ministerijsq; diuinis vacantes, alijs terram colentibus, decimas ab eis percipiebant: vt nulla re auocarentur, nec cogitare aut agere secularia cogerentur. Quod episcopi antecessores nostri religiose considerantes, salubriter statuerunt, ne quis frater excedens de seculo ad tutelam vel curam clericum nominaret. Quia si quis hoc fecerit, non offeratur pro illo, nec sacrificium pro eius dormitione celebretur. Neq; enim ad altare dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui sacerdotem ab altari voluerit reuocare. Et ideo Victor cum contra formam nuper à sacerdotibus datam Geminium Faustum presbyterū ausus sit actorem constituere, non est, quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua in ecclesia eius nomine frequentetur: vt sacerdotum decretum religiose & necessitate factum seruetur à nobis, simul & cæteris fratribus detur exemplū, ne quis sacerdotes dei ad seculares molestias deuocet. Hactenus Cyprianus. Vides itaq; etiā eo seculo catholicæ ecclesiæ morem, pro requie defunctorum per sacerdotes offerri ad altare preces & sacrificium. Vides vigorem ecclesiasticæ disciplinæ, vtq; in aliorum exemplum & terrorem interdictum sit à sanctissimo pontifice & martyre pro eo defuncto preces offerri in ecclesia, aut eius ad sacrum altare vllam mentionem fieri, qui dei sacerdotes seculari vlla grauarit molestia, quos liberos à munijs illis omnibus voluit esse dominus, quod sacrosancto altari suo deseruire ac vacare possint liberius. Idem epistola ad Antonianum, præmittens ecclesiam adulteris & mœchis concedere pœnitentiæ tempus: Sed aliud est, inquit, ad veniam stare, aliud ad gloriam peruenire, aliud missum in carcerem non exire, donec soluat nouissimum quadrantem, aliud statim accipere fructum atq; virtutum mercedem, videlicet: suam sententiam de peccatorum post hanc vitam purgatione significans: Quanquam ea ad priorem sententiam necessario consequatur. D

Catholicæ ecclesiæ fides Cypriani seculo, eiusque testimonio.

Eandem plane sententiam apud Origenem, Tertullianum & Dionysium illum Areopagitam inuenies: atq; ita inuenies, vt clarissime testentur catholicæ per vniuersum orbem ecclesiæ eam fuisse fidem & sententiam. Apud Tertullianum libro de Monagamia. Item de corona militis: Oblationes, inquit, pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus. Et inter antiquas ecclesiæ consuetudines numerat, quibus tribuit apostolicam authoritatem.

A tatem Apud Origenem ita frequẽter, vt plus nimio. Nam & damnatorum statum, post hanc vitam nihil aliud quàm peccatorũ purgationem quandam esse censet. Tamen Homilia XV. in Exodũ & Homilia III. in Psalmum XXXVI. conformiter sententiæ catholicæ ecclesiæ, exponit illud Apostoli I. ad Corinthios III. (Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, sic tamen quasi per ignem) de igne qui post hanc vitam purgabit leuia peccata. Similiter in Leuiticum Homilia VIII. Dicendum secundo de illis ipsis peccatis, quæ nobiscum transeunt. Significari intelligendũ est esse in ipsis quædam ita animabus infixa, vt nequeant aboleri: alia vero, quæ purgationem possunt recipere, secundum inspectionem & iudiciũ illius pontificis, quem occulta latere non possunt. Dionysius vero capite VII. ecclesiasticæ suæ hierarchiæ describit etiam cæremonias, quas suo tempore in exequijs defunctorum obseruabat ecclesia: Accedens, inquit, deinde venerandus antistes, precem suam super mortuum peragit, postq; precem & ipse præsul eum salutat, & suo deinceps ordine qui adstant omnes. Precatur oratio illa diuinã clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eumq; in luce statuat & regione viuorum, in finibus Abrahæ, Isaac & Iacob, in loco vnde effugit dolor, tristitia & gemitus. Hæc ille Dionysius Areopagita, in ipso nascentis ecclesiæ exordio.

Cum his itaq; aquilis quisquis consentire, quisquis congregari recusauerit, ad illud corpus ecclesiæ catholicæ, sed potius sequitur seducentes ab eodem Donatos, Vigilantios, Aerios, Iouinianos, Berengarios, Lutheros, Oecolampadios, & eiusmodi pestes, monstrantes Christum in deserto, in angulis & domorum penetralibus, atq; illic Christum contra Christum pergit quærere: num sanæ tibi mentis videtur? num plane excæcatus & datus in sensum reprobũ, vt non fulgeat in eo illuminatio Euangelij gloriæ Christi? *Cõclusio.*

B De cultu diuorum regnantium cum Christo, & de veneratione sacris eorundem reliquijs exhibenda, quid sentiat catholica per orbem ecclesia quæ nunc est, quid ante nos senserit & crediderit ab initio, si homines tacerent, si scriptorum monumentis ad nos perlatum non esset: res ipsa eloquitur, testantur basilicæ, & templa antiquitatis venerandæ. Quæ toto orbe terrarũ ante annos mille, magnifico opere in eorundem honorem extructa adhuc visuntur. Clamant gloriosi eorundem natales, quos ab antiquo sancta instituit & obseruauit vniuersa Christi ecclesia. Cui nunc occinunt obscuri quidam & vesani homunculi. Non esse honorandos diuos, scriptum enim: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Et apud Paulum: Regi seculorũ immortali, inuisibili, soli deo honor & gloria. Deinde frustra etiam nobis implorari illorũ opem, & apud deum suffragia, cum aduocatũ habeamus Christum apud patrem, per quem nobis ad illum patet aditus, & in cuius nomine postulantibus nobis idem ipse promisit negaturũ nihil, sed omnia concessurum. Postremo internuncijs aut intercessoribus opus nos non habere, qui vota nostra deo exponant, siquidem ipsum scrutari corda nostra & renes, ipsum nosse quorum indigeamus. O cæcitatem prodigiosam, & impudentiam cæcam. Quasi catholica ecclesia ignorarit hactenus, quid scriptum sit in lege aut euangelio. Imo quasi hactenus nulla fuerit Christi ecclesia: & falsus, mendaxq; Christus, qui promisit se continuo & omnibus omnino diebus ad consummationem vsq; seculi permansurum in eadem. Tota per orbem catholica ecclesia veneratur, & ante annos quaterdecies centenos, & interim semper venerata est sanctos regnantes cum Christo: & *De cultu diuorum catholicæ ecclesiæ fidẽ demõstrare.* *Solutio.*

tu hoc dicis idololatriã esse, contra primum illud & præcipuũ legis præceptum: Dominum deum tuum adorabis, & illi soli servies? O plusquam sacrilegam temeritatem. Quid his hominibus facias? Qui cum se solos Christianos haberi volunt, & nos catholicæ ecclesiæ filios pro hæreticis, imo & ethnicis ducunt, Christo tamen de seipso non credunt. Præmonuit nos ille, ne alibi quàm in corpore catholicæ ecclesiæ monstrantibus Christum crederemus: sed sequeremur aquilarum illarum consensum. At hi è diametro omnia, & non solum excidunt aut elabuntur incauti ex arca illa catholicæ ecclesiæ: sed exiliunt, sed aperta insania impugnant eandem, & probris, maledictisq; lacerant. Sed scriptum est, inquiunt: Dominum deum tuum adorabis & illi soli servies. Ita & nos scriptũ novimus, ita quoq; etiam ante nos scriptum sciuit vniuersa Christi ecclesia. Nunquid proptereaa non est veneranda diuos regnantes cum Christo? Adorari scriptura solum deum voluit, non solum venerari. Neq; enim omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. Veneramur martyrum reliquias (inquit Hieronymus aduersus Vigilantium) non adoramus. Quanquam etiam generalius vtatur scriptura adorationis vocabulo, vt non soli deo, sed etiam à mortalibus hominibus sibi mutuo, & angelis, diuisq; impenditur. Ita Iacob adorauit septies obuiantem sibi fratrem suum Esau, ita Nabuchodonosor adorauit Danielem, ita Bethsabee adorauit regem Dauid, ita Iudith adorauit Holofernem in conopœo sedentem, ita quoq; & Abraham, & Iosue, & alij quàm plurimi angelos adorasse leguntur. Quid igitur prohibet etiam hoc pacto diuos adorari à nobis? Si autem absq; distinctionis & sanæ intelligentiæ condimento illa legenda existimas, facis sibijpsi repugnantem scripturam: quemadmodum & in illo quod mox subditur: Et illi soli seruies, & in illo Pauli citato loco: Soli deo honor & gloria. Nam & idem Paulus: Gloria, inquit & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & Græco. Neq; etiam hominibus seruiri idem interdicit, quin potius, vt serui omni diligẽtia seruiant suis dominis, præcipit cum timore & tremore, non ad oculum, sed quasi Christo, dicens illam esse voluntatem dei. Si ergo adorationis, si honoris, si seruitutis distinctione opus est, cur simpliciter pronũcias quod est varium & multijugum? cur in vnum sectionis membrum sic inclinas, vt reijcias alterum? cur secum pugnantes facis sacras literas? Si rationem audire vis, ea est, quoniam non ad amussim illam suam easdem intelligis, quia non respicis ad aquilarum illarum consensum & congregationem, quia tuo, non catholicæ, quam oppugnas, ecclesiæ sensu scripturas interpretaris. Ita tibi factæ sunt in laqueum, in captionem, in scandalum. Illa enim solum deum adorat, vt omnium creatorem, vt dominum, vt redemptorem ac saluatorem, vt remuneratorem: ita & illi soli seruit, vt tali congruentem honorem soli defert, & nihilo minus etiam diuos adorat ac veneratur vt deo amicos, proximos, & illius diuinæ excellentiæ quodammodo consortes: Quos & ille diuinus Psaltes deos vocat, & filios excelsi omnes, quos deus prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, quos denique Christus suos fratres, sorores & matres appellat. Digni sane honore maximo, vt quos rex ille regum voluit honorare. Si quis, inquit, mihi ministrauerit, honorificabit illum pater meus. Illud adorationis genus ab aquilis illis, & sacrosanctis ecclesiæ doctoribus λατρεία, hoc vero δουλεία appellari consueuit. Quæ tu scire contemnens mauis errare in tenebris, quàm sequi Christum in luce, quæ in catholica ecclesia fulget.

Marginal notes: Inter adorationẽ & venerationẽ differẽtia. — Gene. 33. — Daniel. 2. — 3. Reg. 1. — Iudith. 10. — Psalm. 8. — Roma. 8. — Matt. 12. — Marc. 3. — Ioan. 12.

A Sed cineres & reliquiæ martyrum te offendunt, & doles, quod eas preciofo vafculo aut velamine inclufas feruamus reuerenter, & non potius abijcimus in fterquilinio. Quid hic, te rogo, offendit honorificentius haberi à nobis fanctorum venerandas reliquias? Quid facra à nobis offa venerari, quibus corpus compaginatum fuit inhabitantis Chrifti domicilium, & templum fpiritus fancti? Quibus olim diuina virtute rurfus coeuntibus, redintegratum corpus fimul cum anima beatitudinis particeps erit? Quæ deus ipfe in fanctis fuis mirabilis exiftens, à nobis velut reuerenter, honorificenterq́; haberi: vt qui frequenter fanctis epifcopis eorundem defoffas reliquias indicauit, iufsitq́; effoffas honorificentius collocari: & euidentibus fignis, miraculisq́; atteftatus eft, fibi fe ferre acceptum, quod illis venerationis impenditur. Qua in re vt prætereeam innumera certifsimæ fidei exempla, ipfe de fe teftis eft D. Ambrofius diuina fibi reuelatione indicata fuiffe corpora beatifsimorum martyrum Geruafij & Protafij defoffa fub terra duodecim pedum altitudine. Quæ & effodere iuffus eft, & ad venerationem fidelis populi decenter collocare, profequente deo honorem martyrum fuorum euidenti miraculo. Siquidem cōcurrente venerationis caufa ad eorum corpora vniuerfo populo cęcus illuminatus eft, vifumq́; recepit. Cuius etiam D. Auguftinus, beatifsimi tunc Ambrofij auditor, & fpectator & teftis luculentifsimus factus eft, vt in ore duorum vel trium ftaret omne verbum. Qui libro XXII. de ciuitate dei, huic rei his verbis perhibet teftimoniū: Miraculum quod Mediolani factum eft, cum illic effemus, ad multorū noticiam potuit peruenire: quia vniuerfo populo tefte res gefta eft concurrente ad corpora martyrum Geruafij & Protafij: quæ cum penitus nefcirentur, epifcopo Ambrofio reuelata, reperta funt: vbi cæcus depulfis veteribus tenebris diem vidit. Refert idem Victorianæ (quæ villa eft ab Hippone

B XXX. millibus paffuum) ad memoriam eorundem martyrum adolefcentem quendam liberatum à dæmonio, reftituto illi euulfo oculo, perfectæq́; fanitati reddito. Plurima deinde narrat facta ad memoriā aut reliquias gloriofi protomartyris Stephani. Nam primo ad aquas Tibilitanas, cum facrum pignus deferret Proiectus epifcopus, mulieri cæcæ vifus reftitutus, cum oculorum veftigijs flores à facris reliquijs adhiberet, videntibus & ftupentibus, qui aderant omnibus, & deum in fanctis fuis glorificantibus. Lucillum etiam epifcopum eiufdem piæ farcinæ geftatione curatum à fiftula, qua moleftifsime laborauerat. Martialem quoque virum quendam primarium cum ægrotaret ad mortem, & à noftra religione abhorreret, nec poffet aut filiæ aut generi fidelium precibus, aut perfuafione ad fidem induci, eiufdem meritis fubito & miraculofe conuerfum, dum gener pro eodem fufa ad beatifsimi martyris memoriam oratione, ablatos ex altari flores dormientis foceri capiti fuppofuiffet, continuo enim expergefactus, clamat accerfi epifcopum, qui mecum, inquit Auguftinus, forte tunc erat apud Hipponem, quem vt abfentem audiuit, poftulauit presbyteros, quibus venientibus, fidelem fe profeffus eft, & effufo omnium gaudio facrum baptifma fufcepit, totoq́; ægritudinis tempore (vnde paulo poft decefsit) illam deinceps extremam beatifsimi martyris in fuo fupplicio vocem, quamuis eius fuiffe ignoraret, in ore habebat: Domine Chrifte accipe fpiritum meum. Refert præterea, quinque mortuos refufcitatos, Anduri puerum oppreffum vehiculo, cum ad memoriam eiufdem beatifsimi martyris delatus effet à matre. Et fanctimonialem quandam in poffefsione Cafpaliana ad conta-

De veneradis reliquijs fāctorum.

ctum vestis à beatissimi martyris memoria relatæ. Idem contigisse & eodem prorsus modo Basis Syri cuiusdam apud Hipponem filiæ. Et Hyrenæi cuiusdã filio, quem oleo eiusdem martyris reliquijs contactu perunxerant fideles quidam. Et filio infantulo Eleulini viri Tribunitij, qui positũ super memoria eiusdem martyris mortuum, post orationem viuum recepit. Et præter innumera alia, scribit de duobus germanis fratre & sorore, matris maledicto toto corpore & membris omnibus deformissime tremulis, curatis sub sua & totius sui populi præsentia, & memoriam eiusdem gloriosissimi martyris. Hæc & eiusmodi plurima certissimæ fidei refert Augustinus loco memorato. Et te non pudet irreligiose diuorum contemptor, in eorundem cineres repositos nobiscum, confingere mordacem iocum, & linguam coinquinatam exerere? Ecclesiæ catholicæ atq; eius antiquissimæ obseruationi, cuius deum autorẽ habet, impudentissime insultare, atq; vnus, veluti impurus ille Goliath, exprobrare agminibus dei viuentis? C

Quare venerandi diui iã regnantes cum Christo, quia honore digni sunt, vt eos intercessores habeamus.

Honorat catholica per orbem ecclesia diuos iam regnantes cum Christo, & dies festos in eorundem venerationem quotannis celebrat: partim, quia honore digni sunt, vt quos rex ille seculorum immortalis voluit honorare: partim etiam, vt eos intercessores pro nobis habeamus apud deum, quem etiam hoc ipso in suis sanctis solum adoramus, soliq; seruimus illo latriæ cultu, siquidem ad illum omnia referentes, & propter ipsum amicos & proximos eius honore prosequentes. Gratiori nimirum, & magis accepto illi cultu, quo magis sub eo ita humiliamur, reputantes nos indignos, qui sine medio ad illam maiestatem accedamus, quàm si per nosipsos ad illum rogaturi præsumamus accedere. Decet namq; peccatorẽ iam tantæ maiestatis reum, tot mortibus obnoxium, profunde humiliari sub manu omnipotentis dei, iudicis sui tremendi, à quo eo plerunq; maiorem consolationem impetrat, quo ab altitudine illa maiestatis tantæ, quã peccatis suis tam grauiter, tamq; multipliciter offendit, veluti in seipsum, suamq; indignitatem refugiens, cum illo publicano retro se recipiat: non audens præ verecundia vel ad cœlum attollere oculos, sed vel dicat cum Petro: Exi à me domine, quoniam homo peccator sum ego; vel cũ muliere Chananæa procuret sibi apud Christum amicos eius intercessores. Quos aut nolle, aut non posse opitulari necessitatibus nostris, vtrunq; æque sentire est impium. Si enim (vt aduersus Vigilantium dicit Hieronymus) apostoli & martyres cum adhuc essent in corpore constituti, potuerunt orare pro cæteris, quando adhuc pro seipsis debebant esse solliciti, quanto magis orant pro alijs post coronas, post triumphos & victorias? Vnus, inquit, Moyses sexcentis millibus armatorum impetrauit veniam à deo, Stephanus imitator domini sui, & primus martyr pro persecutoribus veniam deprecabatur: quomodo minus valebunt iam regnantes cum Christo? Et diuus ille Ambrosius tractans illud Lucæ quarto: Cum socrus Simonis magnis febribus cruciaretur, Petrus & Andreas rogauerunt pro illa: Habes, inquit, proximos qui deo pro te supplicent, habes apostolos proximos, martyres proximos, si ipse martyribus deuotionis societate, misericordiæ quoque muneribus appropinques. Petrus & Andreas tunc sancti cum viuerent, poterant rogare pro viduis: nunc omnia possunt pro nobis & pro omnibus impetrare. Lucas testis est mortua Thabita, discipulos præsentes grauiter ferentes eius mortem, vt cuius sanctis existimabant necessarium ministerium, non tamen immediate ad deum, sed ad Petrum cucurrisse. Hunc orant venire, & deum rogare, vt illam resu- D

Lucæ 18
Lucæ 9.

resuscitet, de propriæ orationis efficacia tantum non præsumentes, & impe
A trant oratione aliena, quod non fecissent propria. Hoc ipso, istorum superbissimam de se præsumptionem confundens sacer spiritus, & catholicum hac de re sensum explicans Christi fidelium ab initio. Theodosius ille Christianissimus imperator aduersus Eugenium tyrannum paganitatem reducere satagentem bellum gesturus, non tam armorum, telorumque (inquit Ruffinus) quàm ieiuniorum, orationumque subsidijs, nec tam excubiarum vigilijs, quàm obsecrationum pernoctatione munitus, circuibat cum sacerdotibus & populo omnia orationum loca, ante martyrum & apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fida sanctorum intercessione poscebat. Ita omnibus faciendū Cyprianus gloriosus martyr passim prædicat & inculcat. Ita etiam ante illum Origenes, qui tractans illud Matthæi: Rachel plorans filios suos, &c. Bene, inquit, quod secundum dei voluntatem horum innocentium memoriam sancti patres celebrare mandarunt sempiternam in ecclesijs veluti pro domino morientium, vt primorum martyrum pro domino occisorum, vt ipsis parentibus intercessio filiorum apud deum plurimum prodesset. Eiusdem seculo aduersus hanc ipsam, quam hic traducimus, magis quàm oppugnamus, hæresim scripsit Tertullianus vir eruditus insigne volumen, cuius etiam D. Hieronymus aduersus Vigilantium meminit. Quo intelligas, eandem hanc semper fuisse ab initio catholicæ ecclesiæ de cultu diuorum fidem: quam & nos didicimus in eadem ecclesia: & à patribus nostris veluti per manus accipimus, nec iota vnum illi, aut additum, aut subtractum. Nam quæ in angulis & penetralibus mussant aut latrant hæretici, Vigilantij, Vandenses, Vuiclefistæ, Hussitæ, Lutheri, Oecolampadij, & eiusmodi pestes humani generis, ac dei diuorumque hostes, ad catholicam ecclesiam, aut eius fidem non pertinent. Nobis
B certe valde honorati sunt amici tui deus. Certe quid hac de re senserint, non solum Christianæ religionis duces & antistites ab initio, quod iam satis superque demonstrauimus, sed & sancti illi & gloriosi in generationibus suis patriarchæ nostri, tam sub lege, quàm ante legem, imo quid deus ipse & illos & nos sentire voluerit, testimonio est ille Moyses, qui ita refert ad Isaac loquutum dominum. Ne, inquit, descenderis in Aegyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi, & peregrinare in ea. Tibi enim, & semini tuo dabo vniuersas regiones has, complens iuramentum, quod spopondi Abraham patri tuo, &c. eo quod obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea, & cæremonias legesque seruauerit. Si propter Abraham benefecit Isaac, & tot benedictionibus repleuit, qui adhuc à regno illius cœlesti extorris agebat, propter superbenedictam, & gloriosissimam matrem suam cœlestis aulæ reginam, propter sanctissimos apostolos & martyres suos, qui suum pro eo sanguinem effuderunt, aliosque nunc sibi amicissimos, & regnantes secum, nihil faciet? Itaque & Iacob diuinum implorans auxilium aduersus timorem Esau fratris, per memoriam Abraham & Isaac patrum suorum, quos sciebat placere & placuisse deo, non ignorauit illud ipsum implorandum, & obtinuit. Ita quoque & ipse Moyses orans pro præuaricato illo populo, cum ob crimen adorati vituli aurei internitioni destinaretur à deo: Recordare, inquit, domine Abraham, Isaac & Iacob, seruorum tuorum. Vides, vt etiam hic per memoriam eorum, quos amicos sciebat deo, tametsi illi nondum coniuncti essent in gloria, orauerit, atque etiam impetrauerit veniam tot centenis millibus, aduersus

quos alioqui pro grauissimo idololatriæ peccato decreta fuerat iræ & furoris domini sententia. In eundem modum, tres illi Hebraici pueri ab impio rege Babylonico in ardentem fornacem missi, diuinam implorarunt misericordiam. Ne auferas, inquiunt, à nobis misericordiam tuam, domine deus noster, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Iacob sanctum tuum. Itaque & Ezechiæ regi Iuda, rebus humanitus desperatis, ad diuinum confugienti auxilium, hoc per prophetam est responsum à domino: Protegam, inquit, vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum. Et nos nihil diuorum meritis & precibus feremus acceptum? frustra nobis implorari dicis eorum apud deum fida suffragia & auxilia? G

Sed forte dicet aliquis, non inueniri in lege veteri sanctorum iam vita functorum à quoquam implorata suffragia, tametsi per eorum memoriam supplicatum deo fuerit. Nihil sane hoc mirandum est, nec tamen minus vtiliter hoc fit à nobis. Tunc equidem frustra eorum fuissent implorata suffragia, vtpote nondum coniunctorum cum deo in gloria, sed reconciliationem & regni apertionem per sanguinem redemptoris Christi, loco quodam ordinato à deo adhuc expectantium, & propterea non percipientium orationes & vota viuentium. Attamen deum propter eorum merita contulisse viuentibus beneficia, ipso fideli teste, & mortalium tunc certa & indubia fide per eorum memoriam diuina beneficia implorantium, certum atque indubitatum est. Quæ equidem merita, si speciali eorundem iam summa charitate coniunctorum deo & secum triumphantium in gloria intercessione, adiuta fuissent, tanto vtique efficaciora haud dubie extitissent. Qua in re, nostra est, quàm illorum veterum tunc fuit, conditio fœlicior. Siquidem diui iam regnantes cum Christo, etiam nostras preces, votaq; exaudiunt, ea omnia in verbo velut speculo intuentes clarissime. Nec minori, imo longe vberiori fructu, eorum nunc imploramus apud deum suffragia & auxilia, quàm si adhuc nobiscum hic viuerent, tanto, inquam, vberiori, quanto ardentiori charitate illi iam coniuncti in gloria, plus apud ipsum valent, nec minori erga nos affecti amore à beneuolentia, nempe confecti, ac velut compatientes nostræ miseriæ, vnde iam erepti sunt. Animæ, inquit ille, sanctorum, non clamorem vocis, sed cordis exaudiunt, & se fideliter inuocantibus subueniunt. Quare non cessat catholica ipsa & sancta mater ecclesia, nec cessauit ab initio, neque etiam cessabit, quamdiu erit in hac militia, diuorum suffragia, vt rumpantur ilia eorundem hostibus & impugnatoribus, pia quotidie deuotione implorare. D

Aug. lib. de cognitione veræ vitæ cap. 39.

Hac itaq; & iustissima sane ratione, catholica Christi ecclesia, postquam ille morte sua deuicta iam morte gloriosus triumphator ascendens in cœlum, suis regnis cœlestis aperuit aditum, sanctorum vita functorum, velut iam regnantium cum Christo, nostraq; vota exaudientium implorat suffragia: quod ante Christum non fiebat in veteri ecclesia, quamuis per memoriam eorundem & merita, vt ostendimus, deo supplicandum non ignorarent, quemadmodum neque solennibus etiam gaudijs, vt nunc, celebrabant iustorum exitus. Quod indignum arbitrarentur quantumlibet laudabili morte, quæ Christi mortem præcederet, diem festum impendere, præsertim cum ante illam salutiferam passionem, non festiua gaudia, sed claustra tenebrosa morientes quosque exciperent. At post, non solum eorum,

A rum, qui Christum subsequuti sunt, sed etiam eorū, qui præcesserunt, gloriosos natales, Christi ecclesia celebrabat, Ioannis Baptistæ, sanctorum Innocentum, Machabæorum martyrum, & aliorum nonnullorum, qui etsi suis seculis morientes transierunt ad inferos, post Christum tamen passum, & cum Christo migrauerunt in cœlum. Itaque tametsi ante Christi aduentū plerię fuerint gloriosi martyres, haud incongrua tamen ratione, in beati Stephani sanguine primitias martyrum dedicauit ecclesia, quod ipse primus fuit, qui peracto suæ passionis triumpho, non sicut precedentes ipsum, descendit ad inferos, sed mox migrauit in cœlos: proinde in ipso agone irruentium eiaculatorumq; in se lapidem ait: Video cœlos apertos & Iesum stantem à dextris dei. Sed hæc de venerandis diuis, & implorandis eorum suffragijs satis multa.

Affinis dictorum insaniæ est impugnantium sacras imagines, & non ferentium ea in re consuetudinem consensumq; Christianæ ecclesiæ. Quam idololatriæ ream agunt, quasi contra præceptū sibi faciat & adoret sculptile aut conflatile: homines reprobi, & mentis excæcatæ, qui veram scripturarum intelligentiam fastidiunt, & contemnunt humiliter discere in catholica ecclesia, quæ horum damnauit præiudicium & amentiam in VII. vniuersali concilio, Niceno II. Quod celebratum est sub Adriano Romano pontifice, instantibus Constantino VI. imperatore, & Hyrene eius matre. In quo cum declaratū esset, eum ab initio fuisse catholicæ per orbem ecclesiæ morem, ab ipsis vsque apostolorum temporibus ad nos custoditum, vt diuorum imagines in veneratione haberentur, earundem impugnatores perpetuo anathemati subiecerunt. Nam ex quo ecclesiæ Christi quietis & pacis apertæ sunt fores, constat depicta fuisse oratoria, basilicas, templa,
B & exornata diuorum statuis & imaginibus, quas illis honoris causa ponimus. Hoc enim veluti præcipui cuiusdam honoris insigne ab antiquo habuit consensus mortalium. Itaque solebant de publico bene meritis, seu viuentibus, seu mortuis, in publico statuas ponere. Neque id sine causa aut inutiliter: sed velut stimulos intuentium ad virtutem, cui publico mortalium consensu tantum honoris deferri cernerent. In illis etiam legit vulgus illiteratum, & aliquanto quàm in scripturis efficacius, fortia facta, gloriososq; triumphos & agones ducum nostrorū. Græce enim pictura ζωγραφία, id est, viua scriptura vocatur. Proinde, quem imaginibus sacris impendimus honorem, non ipsis impendimus picturis aut statuis: sed illis, quos nobis referunt: & vt D. Basilij verbis dicam, refertur is ad prototypum. Illum, inquit sanctus Gregorius, in toto corde diligis, cuius imaginem præ oculis habere desideras. Neque enim ante imaginem quasi ante diuinitatem prosternimur: sed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut passum, aut in cœlestis gloriæ throno residentem, recordamur. Et dum ipsa pictura, quasi scriptura quædam, nobis ad memoriam filium dei reducit, animum pium de passione demulcet, ac de resurrectione lætificat.

Per imagines honorari illos, quorū sunt.

Proinde, picturas passionis domini nostri Iesu Christi, & sanctorum martyrum, in templis, in oratorijs, in cubiculis suis, duplici (vt indicauimus) causa, magnaq; vtilitate custodit Christianus populus, & illis virtutum, victoriarum, & triumphorum, veluti trophæa quædam honoris causa statuens, & in eisdem, ceu scripturis aut signis quibusdam, redemptionis nostræ mysteria, operaq; sanctorum martyrum, patriarcharum

Sacrarū imaginū & picturarū duplex vtilitas.

& apostolorum, quæ imitetur legens, & assidue ob oculos mentis statuens. Ita magnus ille Constantinus, primus Romanorum principum, religionem nostram honorare cupiens, crucis signum summo honore prosequutus est: ipso & militaria signa exornans, & numismata signans, & præcipua quæque imperialia insignia in speciem dominicæ crucis transformans. Quin & statuæ sibi de Maxentio triumphanti à S. P. Q. R. erectæ in dextera aptari iussit vexillū crucis dominicæ, hoc subtus adiecto elogio: Quia in hoc signo singulari, quod est veræ virtutis insigne, vrbem Romam, Senatumq́ & populum Romanum iugo tyrannicæ dominationis ereptum pristinæ libertati, nobilitatiq́ restituit. Itaque quæ sacris imaginibus irrogatur ab impijs, contumelia & ignominia, non ad imagines pertinet, sed ad eos, quorum honori illæ dicatæ & erectæ sunt. G

Christianissimus ille, cordatissimusq́ Theodosius imperator, quàm indigne tulerit ab Antiochenis populari seditione ob imperata grauius tributa, deiectam & contumelia affectam statuam Placillæ coniugis suæ, laudatissimæ fœminæ, paulo ante defunctæ, testatur vindicta, quam idem meditabatur, atq; etiam serio comminabatur vrbi florentissimæ: quam & priuilegijs mulctare, & in vici formam redigere cogitabat. Sed placatus libertate Macedonij eremitæ viri sancti, rescribens ad eosdem, remisit quidem vindictam omnem: iustam tamen suæ tam grauis indignationis causam aperiens: Non enim oportebat, inquit, me peccante mulierem omni fauore dignissimam, post mortem tantam contumeliam sustinere. Aduersum me nanq; furorem indignantes decebat armare. Vides ad quem pertineat contumelia illata imagini? Quod ipsum etiam communis hominum sensus comprobat. Quis enim imperatori aut principi non iudicaret irrogatam contumeliam, qui eius imaginem in publico ignominiæ causa, vel euerteret, vel atro colore obliteraret, aut luto, stercoréue impeteret, fœdaret, & conspurcaret? Quis illum negaret læsæ maiestatis reum, & iusto ob idipsum supplicio affici? Quanto grauiori supplicio digni sunt, qui domini maiestatis, regis regum, & omnium nostrum imperatoris immortalis, & amicorum suorum iam secum regnantium, ignominiæ causa, aut euertat, aut obliteret luto, stercoreq́ commaculet ipsis positas aut erectas honoris causa imagines sacras aut statuas? qui illud crucis trophæum à religiosissimo imperatore tanto in honore habitum confringat, & pollutis pedibus proterat? Certe non esse nouitium inuentum, qualia sunt hæreticorum omnia, vsum in ecclesijs imaginum, sed ab ipsis apostolorum temporibus continuo ad hæc tempora decursu seruatam, Cæsariensis Eusebius luculentissimus testis est. Qui in ecclesiastica sua historia, postquam in Cæsareæ Philippi mentionem incidisset: Verum, inquit, quia huius vrbis mentionem fecimus, iustum videtur cōmemorare etiam illud in ea, quod historia dignū duximus: Mulierem quam sanguinis profluuio laborantem, à saluatore curatam euangelia tradiderunt, huius vrbis ciuem constat fuisse, domusq́ eius in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus vero domus ipsius basis quodam in loco æditiore collocata monstratur. In qua mulieris ipsius veluti genibus prouolutæ, palmasq́ suppliciter tendentis imago ære videtur expressa. Adstat vero alia ære nihilo minus fusa statua habitu viri, stola compte circundati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedem statuæ, è basi herba quædam noua specie nascitur, quæ cum exorta fuerit, excrescere vsq; ad stolæ illius ærei indumenti fimbriam D

Vsum sacrarum imaginum, ab initio fuisse in ecclesia ab ipsis apostolorum temporibus.

A solet: quam cum summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresq; conquirit: ita, vt quæcunq; illa sue rit infirmitas corporis, hausto exiguo madelacti salutaris graminis depellatur, nihil virium gerens, si antequam æreæ fimbriæ summitatem crescendo contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vultus IESV formatam tradebant, quæ permansit ad nostra vsq; tempora, sicut ipsi oculis nostris inspeximus. Et nihil mirum, si hi qui ex gentilibus crediderant, pro beneficijs quæ à saluatore fuerant consecuti, huiusmodi velut munus videbantur offerre: cum videamus etiam nunc apostolorum Petri & Pauli, & ipsius saluatoris imagines designari, tabulasq; depingi. Sed & antiquas ipsorum imagines à quibusdam conseruatas nos vidimus. Quod mihi vi detur ex gentili consuetudine indifferenter obseruatum, quod ita soleant honorare, quos honore dignos duxerunt. Insignia enim veterum seruari ad posterorum memoriam, illorum honoris, horum vero amoris indicium est. Hactenus ille Cæsariensis archiepiscopus eruditissimus, simul & studiosissimus nostræ religionis assertor: quem habes horum testem oculatum. Qui tametsi dicat, sibi ita videri ex gentili consuetudine introductum (vt & alia nostra pleraq;) vti saluatorem nostrum amicosq; eius, positis statuis & imaginibus honoremus: illum tamen honorem deo esse fuisseq; acceptissimum, euidenti, quod adscribit, diuino miraculo comprobat. Eandem hanc statuam Iulianus imperator apostata inuidens honori & gloriæ Christi saluatoris nostri, aliquandiu postea deiecit; & suam eodem in loco reposuit. De quo Socrates eorundem temporum scriptor in hæc verba perhibet testimonium: Illud quoq;, inquit, quod sub Iuliano accidit, non silebo. Fuit enim signum quidem virtutis Christi, & indicium contra principem iræ dei. Cum enim cognouisset in Cæsarea Philippi ciuitate Phœniciæ,

Vis viuifica & salutaris herbæ concepta areactu statuæ.

B quam Paneada vocabant, insigne Christi esse simulacrum, quod mulier illa sanguinis libera ta profluuio constituerat, eo deposito suam ibi statuam collocauit: quæ violento igne de cœlo cadente circa pectus eius diuisa est, & caput cum ceruicis vna parte deiectum & in terra fixum: reliqua vero pars hactenus superfuit, & fulminis indicium reseruauit. Statuam vero Christi, tunc quidem trahentes pagani confregerunt, postea vero Christiani recolligentes in ecclesiam condiderunt, vbi hactenus reseruatur. Audis impie, quot miraculis euidenter sit attestata diuinitas, gratum sibi honorem, qui per statuas & imagines à catholica per orbem ecclesia Christo diuisq; impenditur. Sed illi qui te exagitat, spiritui, omnis honor impensus Christo & amicis eius, ingratus est. Quem hoc male habet, translatum à se honorem illum, quem cæca & præstigijs eius capta illi impie impenderat mortalitas, deo vero Christo saluatori nostro, & sibi coniunctis charisq; merito deferri.

Ex eadem radice procedit, quod nunc illius apostoli, ipso nimirũ incentore, sed præcentore & magistro Luthero, vniuersum omnino dei cultum abolere nituntur. Nam & templa & monasteria simul cum omnibus quæ in illis cultus diuini causa peraguntur, meras esse laruas & facies Antichristi, impurus ille ante annos plus XII. docuit, & in eorum excidium seditiosos, & per se male religioni Christianæ affectos instigauit atque armauit: quos & charos dei filios, & veros prædicat Christianos, si in illud sacrilegij barathrum se eousq; præcipitent, vt se, vitam, fortunasq; in hoc deuoueant. Hi omnes omnino ecclesiasticos ritus, obseruationes & cæremonias,

De cultu diuino & cæremonijs ecclesiasticis Lutheri sententia.

quos

quos & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto orbe obseruat C
Christi ecclesia & ex apostolica institutione seruauit ante nos omnibus retro seculis ab initio, contemnunt, rident, & vt veræ pietati officientes oblitterare omnibus modis satagunt. Hoc nimirum per suos satellites agens antiquus ille humani generis hostis, vt pietatem omnem (quæ cæremonijs eiusmodi souetur, nutritur & conseruatur) tollat è mentibus hominum. Aufer enim cæremonias ab ecclesia, & apud maximam Christianorum partem (quod ille vnum agit) dei cultum extinctum videbis, fac ne quisquam orando, ad cœlum oculos aut manus leuet, nec flectat genua, nec pectus tundat, ne humi prostratus adoret, ne caput orans detegat, ne cum legitur euangelium, audientes erecti stent in pedes, ne eucharistia cum ostenditur populo, omnia reuerentiæ & honoris signa exhibeantur (vtque id genus cætera prætermittantur omnia) & intra paucos dies, quod illis vnice cordi est, omnem pietatem & quam vocamus deuotionem, quæ ritibus modisque eiusmodi & excitatur, & souetur augeturque, penitus extinctã videbis in pectoribus hominum, & prorsus frigere dei cultum. Nos vero, qui sumus catholicæ ecclesiæ filij, diligenter reuerenterque obseruabimus, quicquid ab illa toto orbe terrarũ obseruari videmus: nec ab eius sententia, consensu ac traditione, etiam si ex euangelistarum scripturis, aut apostolorum, quas legimus, epistolis, ortum ea habere non videantur, transuersum (quod aiunt) digitum discedemus, hoc nimirum scientes, antiquiorem esse Christianã religionem, quàm sint illæ scripturæ, antiquiorem ecclesiam, antiquiorem eius fidem, traditionem & obseruationem antiquiorem denique atque etiam magis vniuersalem, nec minus ponderis habentem ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quàm scripturarũ eiusmodi, quemadmodum superius demonstrauimus: nec quicquã dubitantes (vt illius ter sancti Leonis verbis dicamus) quin omnis Christianæ ecclesiæ communis obseruantia sit eruditionis diuinæ, & quicquid ab D
ecclesia in consuetudinem est deuotionis receptum, de apostolica traditione & spiritus sancti prodire disciplina. De qua etiam ille ecclesiæ catholicæ per omnia consentiens Augustinus ad inquisitiones Ianuarij, dicit insolentissimæ esse insaniæ, reuocare in dubium, quæ tota per orbem frequentat ecclesia, aut de his disputare, num facienda sint. Illa enim quæ in canonicis scripturis non continentur, sed tradita custodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obseruantur, datur, inquit, intelligi vel ab apostolis ipsis, vel à plenarijs concilijs (quorum est in ecclesia saluberrima autoritas) commendata atque statuta retineri. Sicuti quod anniuersaria solennitate celebratur dominica passio, resurrectio, ascensio in cœlum, spiritus sancti aduentus de cœlos & si quid tale occurrerit quod obseruatur ab vniuersis: vt quod corpus sanguinem Christi vnusquisque ieiunus accipiat, obseruatio diei dominicæ post sabbatum, & quadragesima, quam Christus suo exemplo docuit, & ecclesiæ consensus roborauit. Hactenus Augustinus. Quanquam, quæ hic exempli causa commemorat omnia obseruata citra scripturam ab vniuersa per orbem ecclesia, non ex vniuersalibus, aut (vt ipse loquitur) plenarijs ortum habuisse concilijs, sed ex apostolica traditione ab initio, à primitiua ecclesia veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos deriuasse, certum est: quemadmodum & cæremonias ecclesiasticas vniuersas, & ritus quos in cultu diuino, in ecclesiasticis sacramentis, cæterisque adhuc generaliter obseruari videmus in vniuersa Christi ecclesia. Siquidem longe ante, seu plenaria seu vniuersalia dicere velis, concilia omnia, quorum primum

Lutheranæ perfidiæ impugnatio, & catholicæ fidei assertio.

mum Nicenũ extitit, Basilio, Cypriano, Origene, Tertulliano, Dionysioq;
A testibus, ab illo ipso nascentis ecclesiæ exordio veluti ex apostolica traditione obseruata ea omnia, etsi aliud agentes, superius demonstrauimus. De quibus ille Origenes, quamuis aperta ac velata, ita vt eorum ex scripturis rationem ignoremus, dicit nos ea portare super humeros, cum ita ea implemus & exequimur, vt à pontifice magno Christo, & filijs eius tradita commendataq; suscepimus. Et Tertullianus affirmat antiquas eiusmodi catholicæ ecclesiæ obseruationes vniuersas de traditione apostolica emanasse. Additq; Cyprianus, æquam his esse autoritatem (vt quæ dictante spiritu sancto ecclesiæ tradiderunt apostoli) atq; illis, quæ ipse immediate ac per se instituit Christus, & ab euangelistis descripta leguntur. Quid igitur? vniuersa Christi ecclesia hæc pie & religiose obseruat, & honoris venerationisq; deo impendit obsequia, & suos filios ad veram pietatem atq; internam animi deuotionem his prouocat & excitat, & veneranda reuerendaq; vulgo his exhibet salutaria sacramenta, quæ nuda alioqui frigerent & venirent in contemptum. Ita obseruauit & fecit ante nos semper ab ipsis ecclesiæ nascentis incunabulis, ex institutione nimirum apostolica: quam sanctissimi patres haud minoris censent autoritatis & ponderis, quàm quæ perscripta sunt in euangelijs. Contra, Lutherus cum suo Vuicleff dicit hæc omnia meras laruas & facies Antichristi. Nunquid hic dubitabit vllus Christi nomen professus, cui assertioni credendum sit? Nota argumentum, Ecclesia probat, Lutherus improbat, cui ergo credendum?

Eodem carbone ab illis notantur, quæcunque sine scripto ex apostolica traditione seruauit ab initio, & interim continuo obseruat tota per orbem ecclesia, eo pertinentia, vt à nobis assidue honoretur & laudetur deus, vtq; maiori cum reuerentia & decentia cultus ille à nobis deo impendatur, & sacramenta nobis ad remedium & salutem data salubrius suscipiantur. Et
B quæcunque in varios nobis vsus sub diuini nominis inuocatione sanctificata & consecrata commendat, quæ & efficacia experiuntur, qui fide simplici & bona illis vtuntur. Hoc vnum agens ille paracletus, qui illos instigat & exagitat, vt aboleatur cultus omnis diuinus, vt pietas extinguatur è mentibus hominum, vt religio Christiana ad nudum & inane nomen recidat, id quod facile & cito succederet, si per hos suos nuncios & apostolos omnibus persuaderet.

Itaq; in primis illi rident ecclesiasticum cantum, sacerdotes Baal nos interim facientes. At contra Christi ecclesia docta sancto spiritu, & memor propheticæ illius exhortationis: Cantate domino canticum nouum, bene psallite ei in vociferatione, dicit cum eodem propheta: Benedicã dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Et filios suos ad idem excitans: Magnificate, inquit, dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Atque eodem doctore spiritu ordinauit, vt in templis, conuentibus & monasterijs essent chori, qui omnibus horis vicibus alternis, sancta quadam æmulatione laudes deo concinerent, cœlestem illam Hierusalem hac parte quadantenus referentes. In qua scribuntur duo Cherubin clamare alter ad alterum: Sanctus, sanctus, sanctus dominus, deus Sabaoth, plena est omnis terra gloria eius. Ad idem angelico partim prouocata exemplo, qui nato saluatore laudabant deum & gloriæ canticum illi concinebant, dicentes: Gloria in excelsis deo. Partim vero discipulorũ Christi, eo Hierosolymam introeunte à suscitato Lazaro, qui cœperunt (vt inquit Lucas) gaudentes laudare deum super omnibus, quas viderant, virtutibus dicentes:

dicentes: Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in cœlo, & gloria in excelsis. Quod quum moleste ferrent pharisæi, quemadmodũ nunc isti Satanæ & Antichristi apostoli, & dicerent domino, vt increparet discipulos suos, illis ipse respondit: Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamarent. Certe hunc ab initio fuisse catholicæ ecclesiæ morem vel ab ipsis eius incunabulis, clarissime attestatur Philo ille Iudæus in libello, quem inscribit de vita contemplatiua supplicum, quod videlicet cœlestia contemplarentur, & semper deum orarent, vt libri titulum interpretatur diuus Hieronymus. In quo vir ille ecclesiasticæ institutionis initia, & originem apostolicæ atque euangelicæ traditionis, vt inquit Eusebius, intexuit: sed fidei nostræ mysteria perspecta plane non habens, suæ genti id nostræ laudis ducebat gloriæ, vnde videbatur primitiua illa nostra ecclesia traxisse originem. Est, inquit, in multis orbis partibus hoc hominum genus. Oportebat namque perfecti huius boni participem fieri omnem Græciam, omnemque Barbariam. In Aegypto tamen maior est copia per singula quæque territoria, præcipue autem circa Alexandriam, &c. Est autem in singulis apud eos locis consecrata, inquit, domus, quæ appellatur Conuentus, aut Monasterium. In quo secedentes, honestæ & castæ vitæ mysteria celebrant. Et post multa de vitæ eorum instituto, exercitijs & studijs, quod ad propositũ attinet: Non solum, inquit, subtilius intelligunt hymnos veterum, sed ipsi faciunt nouos in deum, omnibus eos & metris & sonis, honesta satis & suaui compage modulantes. Addens deinde eius modulationis morem, dicit, vt vnus ex omnibus consurgens, in medio psalmum honestis modulis concinat, vtque præcinenti ei vnum versiculum, omnis multitudo respondeat. Hæc ille Philo de nostræ ecclesiæ (vt ita dicam) infantia, qui Christi & apostolorum vixit temporibus. Idem æque comprobatur Plinij secundi testimonio. Qui cum sub Traiano in prouincia, quam administrabat, secundum edicta principalia, per magistratus locorum plurimi quotidie Christianorum trucidarentur, eundem eius admonuit, testimonium dans innocentiæ eorum, & scribens multa quotidie hominum millia obtruncari, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, neque aliquid contrarium Romanis legibus, nisi hoc vnum quod sacrificare nollent & antelucanis cœtibus hymnos Christo cuidam canerent deo, alioqui suo ipsorũ instituto proprie abhorrentes ab omni crimine & scelere, homicidijs, furtis, adulterijs, latrocinijs & his similibus. Vides impie, quàm non nuper hæc cœperit consuetudo canendi psalmos & hymnos deo in ecclesia? Quæ interim semper obseruata est, & eo viguit magis, quanto maior religioni Christianæ concessa est libertas se explicandi. Flebam, inquit Augustinus, vberrime in hymnis & cantibus, suaue sonantibus, ecclesiæ vocibus vehementer affectus, voces quidem influebant in auribus meis, & veritas eliquabatur in cor meum. Et diuus ille Ambrosius in quadam oratione aduersus Maxentium, de basilicis tradendis: Itaque & hodie, inquit, cum laudatur Christus Arrianorum amentia verberatur. Gezareni præsentiam Christi ferre non poterant, isti nec laudationem Christi sustinere possunt. Vident pueros Christi gloriam concinentes, quia scriptum est: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Irrident istam ætatulã fidei plenam & dicunt: Ecce quid clamant. Sed respondet ijs Christus: Si tacuerint hi, lapides clamabunt: hoc est, fortiores clamabunt, clamabunt & iuuenes, clamabunt & maturiores, clamabunt & senes. Hactenus Ambrosius. Vides itaque etiam hac in re obseruatio-

nem

Ecclesiastici cantus antiquitas Philonis testimonio.

Eccle. hist. lib. 2. cap. 17

C

D

A nem catholicæ ecclesiæ sibi per omnia consonam. Et quemadmodũ nunc ad præsentem vsq; tempestatem per hæreticos hos excitatam toto orbe terrarum, quacunq; patet nomen Christianum, obseruari videmus, idem obseruatum fuisse à patribus nostris, à quibus fidem didicimus in catholica ecclesia, idem obseruatum temporibus Augustini & Ambrosij, idem quoque ipsis apostolorum temporibus.

Rident impij Vuiclefistæ, quod catholica per orbem ecclesia aquam sale exorcizet in vsus varios: quod baptismi fontem sanctificet & benedicat: quod baptizatos & ordinatos in sacerdotes, aut episcopos inungat chrismate aut sacro oleo, quod templa, altaria, & vniuersa diuino mancipata cultui, benedictionibus sanctificet ac dedicet: nec rident tantum, imo vt impia, & necromanticæ artis vestigium referentia execrantur. Ex quorum fontibus hausit execrandus ille Lutherus venenum, quod propinauit orbi, vtq; suos doceat sacro chrismate (quod fœtidum rancidumq; oleum appellat) inungere calceos, aquam benedictam fœdare stercore, fontem baptismatis sanctum effundere velut noxium, & absq; oleo sancto aut chrismate infantes aqua communi in derisum catholicæ ecclesiæ baptizare: breuiter nullam sacri & prophani habere distantiam. Ex cuius schola prodierunt nobis hi Anabaptistæ, qui hæc omnia, sed aliquanto impudentius & efferatius prædicant, atq; etiam manu asserunt. Sed hæc Vuiclefistæ, Lutherani, Anabaptistæ, & eius farinæ hæretici. Contra, ex ecclesiæ catholicæ traditione vera pietate homines dei, aeream potestatem, inimicam contrariamq; pietati, exorcizando eijciunt, non placando, omnes tentationes aduersitatesq; eius vincunt, orando, non ipsam, sed deum suum aduersus ipsam. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem assumpsit, egitq; sine peccato, vt in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum.

B Itaq; de aqua benedicta scribit ille sanctus Alexander, eius nominis primus, qui sub Traiano Romanæ ecclesiæ præfuit. Aquam, inquit, sale conspersam, populis benedicimus: vt ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulæ aspersus sanguine populũ sanctificabat atq; mundabat: multo magis aqua sale aspersa diuinisq; precibus sacrata, populum sanctificat & emundat. Et si sale asperso per Helizeum prophetam, sterilitas aquæ sanata est: quanto magis diuinis precibus sacratus sterilitatem aufert rerum humanarum, & coinquinatos sanctificat, mundat & expurgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatis & versutijs eius homines defendit? Nam si tactu fimbriæ vestimenti saluatoris saluatos infirmos non dubitamus: quanto magis virtute sacrorum eius verborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas? Hæc illo tempore, ille Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus. — *Antiquissimus vsus aquæ benedictæ.*

De sacris vestibus, pallis & vasis, qua reuerentia contrectari debeant, scribit beatus Clemens martyr & pontifex, B. Petri in Romana ecclesia successor. Fuisse quoq; ab ipsis apostolorum temporibus toto orbe, deo dicatas ædes & oratoria, in quibus cõuentus & collecta fieret populi per vnam sabbati ad audiendum verbum dei, & percipiendum dominici corporis & sanguinis sacramentum, vel ex ipsius Philonis (quod supra citauimus) euidens est testimonio, & apostolicæ confirmant epistolæ, & sanctorum omnium monumenta attestantur. Quæ licet salibus exorcizabantur, nondum chris- — *Antiquissimus vsus cõsecrationis sacrorũ locorũ, vestiũ, vasorum.*

mate inungebantur, nec stabat erectum altare in titulum, in figura domini C
nostri Iesu Christi, qui est altare nostrum, sacerdos & hostia. At postquam per Constantinum confirmata est pax ecclesiæ, Syluester papa primus publice consecrauit Lateranensem ecclesiã, & alteram in honorem principis apostolorum Petri, in qua super corpus apostoli erexit altare lapideum, & chrismate perunctũ benedixit & consecrauit, moremq; illum obseruandum sanciuit pastoribus ecclesiarũ omnium. Quod tamen episcopalis tantum esse muneris, ex veteris tabernaculi figura beatissimus Damasus & Leo illius Syluestri successores definiuerunt.

Iam & baptizatos inungi chrismate, seu oleo in altari sanctificato, aquam etiam fontis baptismalis consecrari, non nuper cœpisse, sed ab initio in ecclesia ex apostolica traditione obseruatum fuisse, antiquissimos & omni exceptione maiores testes habes. Dionysium in hierarchia ecclesiastica, Clementem in recognitionibus, Cyprianum in epistola ad Ianuarium, Origenem in epistolam ad Romanos, Magnum Basilium libro de spiritu sancto, cuius superius audiuisti testimonium.

Dies festos præcipue autem, quibus redemptionis & salutis nostræ annua celebritate recoluntur mysteria incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis, ascensionis in cœlum, demissi in discipulos spiritus sancti. Præterea diem dominicum per hebdomadas singulas (ita vocantes primam sabbati) in memoriam resurrectionis dominicæ, ex apostolica traditione, quæ spiritum sanctum haud dubie doctorem habuit, ab initio magna cum veneratione religiose obseruatos fuisse ab vniuersa Christi ecclesia, testes sunt, in primis ipse Ioannes euangelista, qui dominicæ diei in Apocalypsi meminit. Deinde gloriosus ille martyr, & à beato Petro sibi in Antiochena ecclesia successor constitutus Ignatius: qui in epistola ad Magnesianos, D
docet in locum sabbati apud nos successisse dominicũ diem, in memoriam & honorem resurrectionis dominicæ. Quo die iubet omnem populũ vnanimiter concurrere in ecclesiam dei. In epistola ad Philippenses, quadragesimæ & hebdomadæ passionis specialiter meminit. Et de celebrando paschate, non cum Iudæis quarta decima mensis primi, sed dominica proxima. Vtramq; vero hanc epistolam illius indubitato esse B. Hieronymus affirmat in scriptoribus ecclesiasticis. Idem Origenes locis quàm plurimis. In Matthæum autem non solum prædictas nostræ redemptionis annuas solennitates, sed etiam sanctorũ quorundam testatur obseruatas fuisse ab initio ecclesiæ. Siquidem sanctorum Innocentum memoriam sempiternã dicitã sanctis patribus mandatam celebrari in ecclesijs. Idem ex Maximo, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo, Theophilo Alexandrino, & alijs euidentissimum est videre: quorum extant plurimæ conciones, quas per singulas anni festiuitates habuerunt ad populũ: qui etiam omnes quadragenarium ieiunium nobis commendant, non tanquam ab hominibus constitutũ, sed diuinitus consecratum: nec terrena cogitatione initiatum, sed cœlesti maiestate præceptum, apostolorũ ordinatione ac ministerio. Quod tametsi quidam tradant à Thelesphoro institutũ, qui septimus à beato Petro catholicæ ecclesiæ præfuit, hoc ita accipiendum est, non quasi autor ipse, sed exactor fuerit, suoq; decreto negligentiores ac desides coegerit obseruare, quod ante ipsum veluti ex apostolica institutione, tota ecclesia certum est obseruatum fuisse. Contra, impij isti omnia hæc rident, contemnunt, & abolere conantur, quia præscripta non inueniuntur

Quadragenariũ ieiuniũ diuinitus consecratũ, & apostolorum ordinatiõe traditũ.

in

A in euangelio & apostolicis literis. Quid igitur? Nunquid dubitabit vllus qui Christianus haberi voluerit, sequetur ne catholicæ ecclesiæ traditionẽ, obseruationem & sententiam? An vero execrandos illos, & iamdudum à catholica ecclesia execratos, & anathematizatos, Vuiclefum, Lutherum, & cæteras pestes eiusmodi?

De votis monasticis quid sentiat catholica per orbem ecclesia, haud obscurum cuiquam esse potest, cum videre sit eiusce instituti homines toto orbe Christiano, non solum apud eos, qui Romanã agnoscunt, & sequuntur ecclesiam, sed etiam apud Græcos, Asiaticos, Armenos, Indos, breuiter quacunq; patet nomen Christianum. Neq; cœpisse nuper, sed fuisse ab initio nascentis ecclesiæ, certũ est. Cuius rei Philo ille, quem supra citauimus, luculentissimum perhibet testimonium eo libello, quem inscribit de vita contemplatiua supplicum, quorum institutum, vt pium, vt sanctum, & in primis fructuosum, semper probauit Christi ecclesia. Et quo pacto posset à quoquam sanæ mentis non vehementer probari, vt iuxta Ioannis euangelistæ consilium, abrenunciato mundo hoc fallaci & nequam, speciali se voto & sacramento adstringat aliquis assidue stare in procinctu, in acie, aduersus inimicas phalanges, quibus ille nos quotidie oppugnat & oscitantes securosq; capit: concupiscentiam dico carnis & oculorum, & superbiam vitæ, hostes sane quàm infestissimos, atq; aduersus illos, obedientiæ, castitatis, & paupertatis se votis adstringat: superbiam vitæ, obedientiæ vinculo coercens, per quam quis semetipsum prorsus abnegat, ac se infra se deijcit, superiorisq; arbitrio totum committit, carnis vero concupiscentiam frenans & alligans voto perpetuæ castitatis, & semetipsum castrans propter regnum cœlorum. Insatiabilem vero illam concupiscentiã oculorum circunscribens, & prorsus eruens voto voluntariæ paupertatis, & omnium rerum huius mundi abdicatione. Sed non est omnibus datum, assequi optima: qui vero potest capere, capiat: qui non potest, saltem suam ipsius imperfectionem agnoscat & doleat, saltem admiretur meliora, & æmulari, qua potest, studeat. Sed postquam quis apposuit manum ad aratrum, si instar vxoris Loth respiciat retro ad Sodomam, quam reliquit, vt se saluaret in monte: si quæ distinxerunt labia sua, fecit irrita, iam non est aptus regno dei, sed sibi parauit damnationem, quia primam fidem irritam fecit, inquit Apostolus. Si enim nolueris polliceri, absq; peccato eris: quod autem semel egressum est de labijs tuis, obseruabis & facies, sicut promisisti domino deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es: siquidem requiret illud dominus deus tuus. Hæc est, & semper fuit catholicæ ecclesiæ de votis monasticis & religiosorum instituto sententia. Quam & plerisq; concilijs aduersus prophanas hæreticorum nouitates, etiam per scripturæ chirographũ Christi fidelibus consignauit: vt Carthaginensis quarto capite vltimo decretorum suorum, similiter Toletano IIII. cap. XLVIII. LI. & LV. Item concilio Valentino cap. vlt. Et Arausicensis cap. XVII. Elebertino cap. XIII. Eandem hanc sententiã in omnibus orthodoxorum, qui ab initio fuerunt, patrum scriptis, quorum pars non exigua eiusdem instituti sectatores & assertores fuere, inuenies, Dionysio, Ignatio, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Hieronymo, Chrysostomo, Augustino, Gregorio, breuiter omnibus. Ex quibus prolixitatem fugientes, libet Augustini ad quendam Armentanũ (qui abrenunciato mundo vna cum vxore sua se voto adstrinxerat) verba adscribere: Priusquã, inquit, esses voti reus, liberum fuit quo esses inferior:

B

De votis monasticis catholicæ ecclesiæ sententia.

1. Tim. 5. Deut. 23.

Cõcors sententia patrum.

quamuis non sit gratulanda libertas, qua fit, vt non debeatur, quod cum lucro redditur. Nunc vero, quia tenetur apud deum sponsio tua, non te ad magnam iustitiam inuito, sed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, si non feceris quod vouisti, qualis fuisses, si nihil tale voluisses. Minor enim tunc esses, non peior. Modo autem tanto (quod absit) miserior, si fidem deo fregeris, quanto beatior, si persolueris. Nec ideo te vouisse pœniteat, imo gaude iam tibi sic non licere, quod cum detrimento tuo licuisset. Aggredere itaq; intrepidus & dicta imple factis. Ipse iuuabit, qui vota tua expetit, fœlix est necessitas, quæ ad meliora compellit. Hæc ille Augustinus. Imo hæc illi quos citaui, vniuersi: sed libuit communem omnium sententiam his Augustini verbis referre. G

Lutheri impijssima de votis monasticis sententia.

Aduersus hanc catholicæ ecclesiæ sententiã insurgit impurus ille & omni execratione ac odio dignus Lutherus, monastici instituti secundum regulam dicti beatissimi patris Augustini professor. Qui pœnitens emissi ante annos quàm plurimos voti, reuertensq; velut canis ad vomitũ, & cum vxore Loth respiciens retro ad Sodomã quam reliquerat, & sanctimoniali (quam miseram secum pertraxit in perditionem & interitum) incœsta copulatus libidine, vt & illius & suæ cauteriatæ conscientiæ blandiretur, & vlcerí obduceret crustam (an sibi persuadeat, nescio) saltem prædicat & docet, vota quæ diximus monastica, obedientiæ, perpetuæ castitatis, & voluntariæ paupertatis, esse stulta & impia, vtpote impossibilia, & libertati Christianæ contraria: & propterea nec obligatoria corã deo: hoc vnum omnibus viribus agens, vt quàm plurimos vna secum in perditionem pertrahat. Qui quàm multos hac pestilentissima sua doctrina & persuasione vtriusq; sexus attraxerit ex sancto instituto in fornices, & prostibula, & deo mancipata vasa conspurcarit fœdissima libidine, in qua volutatur velut sus in volutabro luti, horret meminisse animus, & reperiri pudet Christi nomen professos, qui huius tam prodigiosam, tam insanam impietatem sequantur, relicta clarissima atq; omnibus nota sententia catholicæ ecclesiæ & aquilarum eius. D Non pudet cynicum & impurum illum publice asserere, æque non esse arbitrij sui, vt se seruet ab abusu & cõmixtione fœminæ, quàm non est sui arbitrij, mas sit an fœmina. Credo sane illum de se iam vere dicere, & quandoquidem se totum mancipauit Satanæ, non esse illum amplius sui arbitrij, sed sese illi exhibere organum per omnia obsequentissimum. Sed absit hæc impuritas, non dicam à Christianis mentibus, sed à castis pudicisq; auribus. Ille Philo de primis huiusce instituti cultoribus in ipso nascentis ecclesiæ exordio: Cum viris, inquit, quos dicimus, sunt autem & fœminæ, in quibus plures iam grandæuæ sunt virgines, integritatem casti corporis, non necessitate aliqua, sed deuotione seruantes: dum sapientiæ studijs semet gestiunt, non solum animo, sed & corpore consecrare. Indignum ducentes libidini mancipare vas ad capiendam sapientiam præparatum, & edere partum eas, à quibus diuini verbi concubitus sacrosanctus & immortalis expetitur, ex quo posteritas relinquatur corruptelæ mortalitatis obnoxia. Hoc ille Philo prædicat eo tempore vulgare per orbem institutum fuisse, quod hi impossibile faciunt. Sed non obijciam impuro illi, nostras virgines, quæ sequuntur agnum, quocunque ierit, & quarum apud nos celebratur gloriosa & sempiterna memoria, sed ethnicas proferre possum innumeras, quæ aduersus illum consurgent in iudicio. Quid de Vestalibus Romanis dicet hoc libidinis mancipium,

quarum

A quarum institutum durauit tot seculis, & præuaricatio mortis animaduertebatur supplicio? Viuæ siquidem defodiebantur, si quæ se polluissent incœstu. Si illæ puellæ, & mulierculæ dæmoni dicatam sponte castitatem corporis seruare poterant, non potuerunt nec possunt hoc viri & fœminæ, qui se dicauerunt Christo & diuino cultui manciparunt, illius præsertim adiuti auxilio, apud quem omnia sunt posibilia, & qui suos sibiq; fidentes nunquam deserit? Quam multæ sine Christo, etiam aduersus barbaricam & hostilem vim vi sibi illata vindicauerunt pudicitiam & castitatem corporis, ita mori præeligentes, quàm vt vel inuitæ paterent virorum libidini? Et hic ille euangelicæ castitatis præco, absq; vlla prorsus verecundia mittit sanctimoniales omnes, & monachos, qui deo se consecrauerunt, in fornices & prostibula, nempe ad opus (ut dicit) magis necessariũ, quàm sit edere aut bibere, quàm screare, expuere, aut ventrem exonerare, quàm dormire aut vigilare. Et hactenus quidem, sed fortasis prolixius quàm requirebat instituti ratio (dum veluti catena quadam pestilentissimarum hæresium, quibus infœlici tempestate nostra iactatur & miserabiliter diuexatur ecclesia, trahor per singula erratorum capita) velut in multis exemplis exercitatum te reddere studui, Christiane lector, quo pacto per singulas quasque quæ circa fidem religionemq; nostram incidunt, controuersias, certo inuenire posis ipsius catholicæ ecclesiæ, quam sequi debeas, fidem & sententiam, eamq; ab hæreticæ prauitatis impietate discernere. Sed in altero tantum genere, quæ incidere possunt, quæstionum & controuersiarum, nempe de quibus etiam vulgus Christianorũ explicitam aliquam distinctamq; fidem habet. In quo hoc interim velut vsuræ sorti accesit, quod clarissime intellexisti, eandem quæcunq; nunc est, etiam semper fuisse catholicæ B ecclesiæ de quocunq; dogmate fidem & sententiam, nec quicquam temporis processu vnquam recepisse aut superaddidisse noui, sed diligenter custodiuisse semper depositum. Et quodcunq; ex apostolica ab initio traditione acceperat, quamuis politum aliquando, distinctum, explicitumq; magis, idem tamen, immutatumq; transmisisse ad posteros.

Peroratio de inueniẽda orthodoxa fide in cõtrouersijs primi generis.

In altero autem genere, eorum videlicet, quæ à captu vulgi sunt remotiora sed ad reconditiora fidei nostræ mysteria pertinent, vt in singulis catholicæ ecclesiæ fidem ac sententiã inuenias, & ab hæretica falsitate discernas, aquilarum, vt superius diximus, nostrarum consensum vt exquiras, necesse est. Vbi enim illæ congregantur, ibi corpus est, ibi Christus, & veritas. Quarum consensus est communis ipsius ecclesiæ sensus, cuius illæ sunt columnæ quædam, & membra præcipua, præ cæteris donata abundantiori mensura spiritus, & subtiliori quodam sensu prædita, ita vt in illis vniuersi corporis sensus præcipue vigeat. Ab hoc tamen ipso labore in omnibus fere quæ suboriri possunt, quæstionibus, iamdudum ipsa nos liberauit ecclesia, & in sanctis concilijs aduersus impia pleraq; hæreticorum dogmata de sacrosanctis & ineffabilibus illis nostræ fidei, indiuiduæ (inquam) trinitatis & incarnationis alijsq; mysterijs, quæ velut zizania quædam inimici illius astu triticeæ fidei seminibus superseminata fuerunt, hoc pro nobis subijt & desudauit laboris, vt obseruata aquilarum congregatione, quis earum, atque adeo catholicæ ecclesiæ, de singulis consensus fuerit, scripturæ suæ chirographo nobis consignauerit. Quod quotiescunque factum inuenerimus, nihil dubitabimus sequi, quicquid vniuersalis concilij autoritate rite decretum fuerit. Si quid vero nouæ quæstionis exurgeret,

vbi id factum minime reperiretur: tunc tibi id laboris desudandum erit, & recurrendum ad sanctorum patrum sententias, eorum duntaxat, qui suis quique temporibus & locis in vnitate communionis & fidei permanentes, magistri probabiles extiterunt. Et quicquid vno sensu & consensu tenuisse inueneris, eum catholicæ ecclesiæ verum catholicumque sensum, veram sententiam, veram fidem absque vllo scrupulo teneas. Quod ipsum quoque vt ecclesiastico tibi exemplo aliquo comprobem, ex quo & certo simul intelligere possis veram inuestigandæ sententiæ ac fidei catholicæ ecclesiæ nos explicasse methodum, & formam habeas quam huiusmodi in re absque scrupulo sequi possis & debeas: clarius nullum adhibere poterimus, quàm sancti illius Ephesini concilij, quod sub Celestino Romano pontifice, anno nostræ salutis quadringentesimo tricesimo quarto celebratum est, ob Nestorij Constantinopolitani episcopi, de verbi diuini incarnatione execrandam blasphemiam, qui Christum ex Maria purum hominem, non deum natum, diuinitatem vero illi post dono collatam, velut pro merito, prophana impiaque nouitate adferebat. Vbi cum deanciendis antiquis & sacrosanctis fidei dogmatibus ageretur, ne qua forte etiam illic obreperet prophana nouitas in modum Ariminensis perfidiæ, vniuersis sacerdotibus, qui illo circiter ducenti numero conuenerant, pene ex maiori parte Metropolitani episcopi, tantæ eruditionis & doctrinæ, vt pene omnes idonei essent, qui possent disputare de dogmatibus: vt tamen non solum in præsentirem bene disponerent, verum & posteris exempla profutura relinquerent, hoc fidelissimum atque optimum factu visum est. Quandoquidem diuinæ scripturæ verba (quæ perperam intellecta etiam iactabantur ab hæreticis) pro suo plerique arbitratu interpretantes, varias inde opiniones erroresque conciperent, vt in medium sanctorum patrum proferrentur sententiæ: quorum alios martyres, alios confessores, omnes vero catholicos sacerdotes fuisse & permansisse constaret, vt scilicet rite & solenniter ex eorum consensu atque decreto, & diuinæ scripturæ recte intelligerentur proloquia, & antiqui dogmatis regula confirmaretur, condemnareturque prophanæ nouitatis blasphemia. Quorum & nomina & numerum, ne quid ad fidem rerum deesset, nobis ædiderunt, & scripto reliquerunt illi patres nostri, qui tempore eiusdem celebrati concilij florentes, posteritatis curam habuerunt, atque eiusdem concilij saluberrimum exemplum, vt fidissimum & securissimum in omni exorta nouitate hæretica imitandum nobis proposuerunt. Fuerunt ergo hi viri, quorum in illo concilio seu tanquam iudicum, seu tanquam catholicæ fidei & sententiæ testium scripta prolata sunt, sanctus Petrus Alexandrinus episcopus, & martyr beatissimus, sanctus Athanasius eiusdem ciuitatis antistes, & confessor, multis hæreticorum persequutionibus probatus & exercitus: sanctus Theophilus, eiusdem item vrbis episcopus, vir fide, vita & doctrina clarus. Cui successit venerandus Cyrillus, qui tunc Alexandrinam illustrabat ecclesiam, atque illi concilio præsidebat: à quo illius, quamuis viuentis suffragium ob singularem eius vitæ, fidei, doctrinæque præeminentiam, cæteris adnumerari meruit. Et ne forte vnius ciuitatis aut prouinciæ fides, quatuor his testibus explorata, pro catholica fide imprudenter velut subdita putaretur, adhibita sunt etiam illa Cappadociæ lumina, sanctus Gregorius Nazianzenus, sanctus Basilius, Cæsareæ, Cappadociæ episcopi & confessores: sanctus item alter Gregorius Nyssenus episcopus, fidei, conuersationis, integritatis & sapientiæ

Clarissimum exemplum Ephesinæ synodi, & merito imitandum.

C

D

plentiæ merito Basilio fratre dignissimus. Sed ne aut Græcia sola, aut Ori-
A ens tantum, verum etiam Occidentalis & Latinus orbis ita semper sensisse
probaretur, lectæ sunt quoque ibi quædã ad quosdam epistolæ sancti Fœli
cis martyris, & sancti Iulij vrbis Romæ episcoporum. Et vt non solum ca-
put orbis, verumetiam & latera, illi iudicio testimonium perhiberent, ad-
hibitus est à Meridie beatissimus Cyprianus Carthaginensis episcopus &
martyr, à Septentrione sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus. Hi
sunt igitur omnes apud Ephesum sacrato decalogi numero, Magistri, Con
ciliarij, Iudices, testesq; producti: quorum beata illa synodus doctrinam te-
nens, concilium sequens, credens testimonio, obediens iudicio, absq; tædio
aut præsumptione de fidei regulis pronunciauit. Et quanquam multo am-
plior numerus adhiberi potuerit, posteris tamen in hoc formam & exem-
plum relinquentes, illis paucis contenti fuerunt: vt quos non aliud ita con-
sonanter sensisse de mysterijs catholicæ fidei, quàm cæteros collegas suos
omnes, quàm denique catholicã ecclesiam vniuersam, nemo dubitabat: quo-
rum deinceps exemplũ in omnibus subsequentibus concilijs saluberrimo
exemplo semper secuti fuere. Id quod & nobis eorundem posteris & legi-
timis filijs diligenter sequendum atq; obseruandum est, si quid noui prius
non definitum emerserit. Cuius post in processu instituti operis
subinde exhibebimus exemplum. Nunc vero ad eccle-
siam, eiusq; vnitatem, hierarchiam & formam
redeundum est.

LIBRI PRIMI FINIS.

B HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE, LIBER SECVNDVS.

Vnitatem catholicæ ecclesiæ non consistere in vinculo charitatis aut gratiæ, quo membra eius sibi inuicem colligentur & capiti. CAP. I.

ONSTITVTIS iam, cõstabilitisq; principijs, qui- Continuatio.
bus in subsequenti, atq; adeo in omni, quæ de fide ac
religione Christiana est, disputatione nobis vtendum
est: vtpote, ex quibus omnis ea quæstio certo resolui,
demonstrariq; possit: redeundum est ad id quod pro-
posuimus à principio, videlicet ad catholicam Christi
ecclesiam, eius formam, vnitatem, hierarchiam, qua
eandem instituit, ordinauitq; Christus. De qua hoc primum inuenimus, es-
se multitudinem, cœtum, aut societatem quandam Christi fideliũ, sub vno
inuisibili duce & capite Christo, apostolorum ministerio propagatam in
fines orbis & seculi, eandemq; hanc esse cũ illa priori catholica dei ecclesia,
& quodammodo diuersam, veterem, & quodammodo nouam: à Christo
per apostolos sumentem exordiũ: & propria sua forma distinctam & deli-
niatam. Cuius quoniam tam omnibus est confessa ac cantata, q; necessaria
vnitas, de ea prius agendum est. Ex ea enim inuestigatione deducemur ad
propriam eius formam: vnde vt & alterius cuiusq; rei, etiam ipsius vnitas
dependet. Scribit de ea gloriosus ille Cyprianus martyr & pontifex, quod

eius vnitatem quisquis deserit, legem dei non retineat, non teneat patris & filij fidem, vitam non retineat nec salutem. Sententiam hanc æque probant omnes, tam catholicæ ecclesiæ filij, quàm schismatici & hæretici, quisq; confitetur ecclesiæ vnitatem nisi damnabiliter scindi non posse; & æque nullū nunc extra ecclesiam saluum fieri, quàm dudum extra arcam illam à diluuio. Sed quisq; contendit vnitatem se seruare ecclesiæ, & intra eius gremiū permanere. Quam apud se esse volunt, tam schismatici, quàm hæretici, nos vero catholicæ ecclesiæ filios ab eadem extorres agere. Controuersia hæc inter nos est, inquit Augustinus aduersus Donatistas, vbi vera sit ecclesia CHRISTI, apud vos, an apud nos. Hoc igitur expediendum est, quo vinculo in vnitatem catholicæ ecclesiæ colligentur Christi fideles, ipsius ecclesiæ membra. Quod si notum erit, quisnam abrupto hoc vinculo ab eius vnitate se diuidit, latere non poterit. C

Quo vinculo colligentur fideles in vnitatem catholicæ ecclesię.

Donatus quidam Afer, aduersus quem suo tempore decertabat diuus Augustinus, cum Ceciliano Carthaginensi episcopo infensus esset, & eius promotionem confictis aduersus eum criminibus frustra impedire moliretur, se diuidens à catholica ecclesia, & magnam Africæ partem in sui erroris consensum attrahens, docebat apud se solum & quos deceperat, remansisse veram Christi ecclesiā. In diuersa vero, quæ toto orbe erat, parte, quoniam Ceciliano communicabat, perijsse eandem. Siquidem malos, qualem videri & haberi volebat Cecilianum, contendebat minime pertinere ad ecclesiam; bonos vero malorum communione pollui, & ob id vna cum malis extra ecclesiam fieri. Ex cuius schola prodierunt etiam Montenses, Rogatiani, Circumcelliones, & id genus monstra alia. Aduersus quorum errorem pro veritate & vnitate catholicæ ecclesiæ præcipue decertauit diuus Augustinus, plerisque suorum operum tractatibus, vt aduersus Vincentium Donatistam. Item aduersus Fulgentium quendam eiusdem farinæ hominem, præcipue autem aduersus Petiliani epistolam, ostendens illum lapidem de monte abscissum sine manibus non includi in vnū aliquem Africæ angulum, quandoquidem ipse factus mons magnus impleuit vniuersam terram. Habet, inquit ille, & semper habebit Christus integram hæreditatem suam, & possessionem suam terminos terræ. Se vero huic hæreditati potius subtrahunt, qui illam Christo conantur detrahere. Non enim relinquet dominus plebem suam, quæ est sicut arena maris; nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui venit omnes redimere; neque enim parua, sed plane copiosa apud eum redemptio est. Quantus est vero istorum numerus ad magnitudinem precij? Quo se magis fraudant, qui ipsum euacuare conantur. Ex dictorum etiam fontibus suam quoque impietatem hausit Ioannes ille Hussita, damnatus Constantiensi concilio. Cuius (vt in alijs vniuersis) Lutherum quoque suum assertorem inuenit. Hic tamen, non vt illi, charitate & gratum faciente gratia (vt dicam scholastice) secundum præsentem iustitiam, sed gratia prædestinationis, velut vinculo quodam colligari dicit corpus ecclesiæ, & quodlibet eius membrum, ipsi suo capiti indissolubiliter vniri. Hic itaque non peccatores solum, sed & præscitos omnes (tametsi sint in charitate dei & gratia secundum præsentem iustitiam) eliminat ab catholica dei ecclesia, nec vult eius partem vllatenus posse fieri. D

Horum omnium intelligere non possum impia magis, an stultior sit assertio, qua inter nos dicunt plusquam Cimmerias tenebras, vt nec mutuo

nos,

A nos, nec catholicæ ecclesiæ ministros, prælatosq; nostros, nec ipsam deniq; ecclesiam, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quid est ergo, quod Christus nos iubet denunciare ecclesiæ, si peccans in nos frater correptione nostra emendari noluerit? vbi hanc requiremus? vt agnoscemus? Certe non talem ecclesiam suam ipse nobis depinxit eius autor, cum eam assimilaret sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congreganti: Quam, inquit, cum impleta esset, educentes ac secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt: Sic erit in cōsummatione seculi. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Vides in ecclesiæ sagena malos & bonos contineri ad consummationem vsq; seculi. Rursus, & nuptiarum illa parabola (quas filio suo apparabat rex ille regum, qui bus suum intra nos regnum, hoc est, ecclesiam suam idem filius iterum nobis explicat) etiam clarissime significat bonos & malos permixtim contineri in eadem, ad tempus vsq; iudicij, & donec ingrediatur rex videre discumbentes. Nam cum inuitati Iudæi, quorum erat adoptio filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa, quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem, super omnia deus benedictus in secula. Cum, inquam, inuitati illi non solum venire contemnerent, sed etiam conuocantes ipsos ad nuptias summi illius regis filij (hoc est, vt idem ipse exponit, ad ecclesiam suam) seruos eius retinerent & contumelijs affectos occiderent, præcepit rex seruis, quandoquidem inuitati illi indignos se reddiderunt qui inducerentur, vt irent ad exitus viarum, hoc est, in fines orbis vsq;, & quoscunq; inuentos vocarent ad nuptias. Et egressi, inquit, serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Vides iterum, bonos & malos congregatos ad nuptias, quibus regnum cœlorum, hoc est, ecclesiam suam, nobis Christus explicat. Et ne cauilleris hoc pertinere ad vocationis initium: intus vero solos bonos inueniri, illam tuam cauillationem quasi præuidens ac præueniens idem exclusit Christus, ita subiungens in eadem parabola: Intrauit autem rex vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Cui ait: Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Vidit ibi, hoc est, in ipsis nuptijs, in sua ecclesia: id quod clarius indicat subsequens illa interrogatio: Amice quomodo huc intrasti? Et ne peccatorem illum fuisse dubites, carentem veste nuptiali gratiæ & charitatis quæ operit multitudinem peccatorum, ligatis manibus & pedibus, iussit illum mitti in tenebras exteriores: vbi erit fletus & stridor dentium. Iterum comparauit idem regnum cœlorum, hoc est, ecclesiam suam huius status & temporis, decem virginibus, quarum quinq; erant fatuæ, & ob stultitiā suam exclusæ à nuptijs sponsi & sponsæ. Quare in magna domo ecclesiæ non solum vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia esse prædicat Apostolus: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

Peccatores esse mēbra ecclesiæ. Matt. 13

Matt. 22

B

Matt. 25

2. Tim. 2

Sed dicet aliquis, ecclesia vnum quoddam corpus est, cuius caput Christus, & nos singuli eius membra de carne eius, & de ossibus eius, vt docet Apostolus. Non est autem membrum corporis quod nullum habet vitę officium, nullum influxum recipit à capite, aut membris eius cæteris, nullam cum eis conspirationem habet aut consensum. Si enim gaudet vnum membrum (inquit Apostolus) congaudent omnia membra: si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Et rursus ad Ephesios quarto: Veritatem

Ephe. 4

Veritatem facientes, creſcamus in illo per omnia qui eſt caput Chriſtus: ex C
quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam ſub-
miniſtrationis, ſecundum operationem in menſuram vniuſcuiuſq; mem-
bri, augmentū corporis facit in ædificationem ſui in charitate. Ex quo con-
ſtat, vt à capite illius myſtici corporis per membra eius vniuerſa vitalis qui-
dam ſpiritus diſcurrat, per quem arcano quodam inſtinctu ſympathian &
conſpirationem inter ſe habeant. Sed peccatores, præcipue mortali pec-
cato obnoxij, vitæ illius ſpiritualis expertes ſunt, nullum influxū recipiunt
à capite aut membris cæteris, nec vllam cum eiſdem conſpirationem aut con
ſenſum habere poſſunt. Quare non videntur pertinere ad corpus illud my
ſticum eccleſiæ, nec eius vllo pacto membra eſſe: niſi plane mortua ac pu-
trida, quæ reuera membra dici non poſſunt: non magis quàm homo mor-
Ephe. 5. tuus homo. Præterea dicit idem Apoſtolus, Chriſtum ſe tradidiſſe pro
eccleſia, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt
exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam, non habentem maculam, aut ru-
gam, aut aliquid huiuſmodi: ſed vt eſſet ſancta & immaculata. Ex quo
conſequens videtur, mortalis peccati maculam eſſe non poſſe in eccleſia:
quæ vtique ineſſet, ſi eſſent in ea peccato mortali obnoxij.

His vt reſpondeamus: Si dixerimus, inquit Ioannes, quoniā peccatum
non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt: adeo, vt ne-
mo ſit noſtrū, qui opus non habeat quotidie pro ſuo ipſius peccato veniam
Manere precari. Chriſtus, & in ſagena illa, & in nuptijs, & in virginum illo dena-
peccato rio (quibus aſsimilauit nobiſq; expreſsit eccleſiā ſuam) malos vna cum bo-
res mem nis ineſſe affirmauit ad ſeculi vſq; conſummationem, & dum ingrediatur
bra ec- rex videre diſcumbentes, aut ſponſus ſuam ſponſam introducat in thala-
cleſiæ, quouſq; mum, atq; eius coniungatur amplexibus. Quod ſi non poſſunt eſſe pecca- D
ab ea p̄- cidātur. tores in eccleſia, quorſum attinet id quod præcipit Chriſtus, vt peccantem
in nos fratrem corripiamus, primum ſecreto & abſq; arbitris, vt eius parca-
mus & famæ & verecundiæ: deinde adhibito vno teſte aut altero: & po-
ſtremo, ſi ita emendatus non fuerit, vt eum denunciemus eccleſiæ. De fra-
tre enim loquitur ac membro eccleſiæ, non de eo qui foris eſt. Eiuſmodi
1. Cor. 5. enim non iubet denunciari eccleſiæ. Quid enim mihi (inquit Apoſtolus)
de ijs qui foris ſunt, iudicare? Nonne de ijs qui intus ſunt, vos iudicatis? (ec-
cleſiæ dei loquitur quæ Corinthi eſt) nam eos qui foris ſunt, deus iudica-
bit. Si peccatores non ſunt in eccleſia dei, quid igitur Paulus ſcribens ec-
cleſiæ dei, quæ erat Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, hoc eſt, per bap-
tiſmum regeneratis in Chriſto, eoſdem de multis, etiam minitabundus re-
darguit? Cum enim ſit inter vos, inquit, zelus & contentio, nonne carna
les eſtis? nonne ſecundum hominem ambulatis? Et iterum: Quid vultis,
in virga veniam ad vos, an in ſpiritu manſuetudinis? Si peccatum nullum
erat in eccleſia dei, quid virgam minitatur Apoſtolus? Et rurſus: Omni-
no auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes.
Inter vos, inquit, quos paulo ante eccleſiam dei nominauit, & ſanctificatos
in Chriſto Ieſu, quos etiam ob id redarguit, quod eum qui eiuſmodi forni-
cationem commiſerat, nimia conniuentia tamdiu intra ſe paſsi eſſent, &
non potius eieciſſent extra eccleſiam. Quare vt peccator extra eccleſiam
fiat, neceſſe eſt, vt inde eijciatur. Idq; aut ipſius eccleſiæ authoritate & iudi-
cio, aut propria peccantis amentia, & peruicacia, qua ſeſe extra eccleſiam
præcipitet vltro. Quod fieri in peccato ſchiſmatis & hæreſis certum eſt.

De

A De correpto à nobis fratre & deinde denunciato ecclesiæ, si ecclesiam, inquit Christus, non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. Vides ecclesiæ iudicio fratrem peccatorem ab ecclesia eijci, & velut ethnicum fieri. Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, inquit Apostolus, sciens quia subuersus est qui est huiusmodi, & suopte iudicio condemnatus, hoc est, sua ipsius sententia extra ecclesiam factus. In schismatico idem esse indicat ipsa ratio nominis: sed quandiu non constat in quo consistat ecclesiæ vnitas, nec quis schismaticus dici mereatur, potest esse perspicuum: hoc tamen constat interim, esse peccatores in ecclesia, donec inde eijciantur, aut sese ipsos inde præcipitent.

Quod ergo ex Apostolo dicitur: Ecclesiam vnum quoddam esse corpus, cuius caput Christus, & nos singuli membra eius, de carne & ossibus eius, libenter amplectimur. Quod vero subiungitur, nō esse corporis membrum quod nullum habet vitæ officium, nullum influxum recipit à capite aut membris cæteris, nullā cum eis conspirationem aut sympathian habet, neq; hoc diffitemur sane intellectum: præsertim, si de viuo corpore sermo fiat, quale suo modo intelligimus mysticum hoc nostrū corpus ecclesiæ. Sed quando subsumitur: Peccatorem vitę spiritalis mystici illius corporis prorsus expertem, nec vllum à capite aut membris cæteris influxum recipere, aut conspirationē cum eisdem consensumq; habere, hoc prorsus negamus. Neq; enim intelligendum est, vniuersum illud corpus, quatenus eiusmodi, viuere vita charitatis, aut gratum facientis gratiæ. Hæc enim singulorum, non totius est, ad quam, quæ toti illi vt eiusmodi conueniunt, tanquam ad finem proximū ordinata sunt. Sed alia quædam vita intelligenda est illius corporis, quam ad ædificationem totius, influit membris eius caput Christus per spiritū suum, quo facit totius connexionem & compaginem quandam, in vnum fidei sacramentum, vnum gregem, vnum ouile, sub pastore vno, & cuiq; membro propriam conuenientemq; operationem distribuit, ad totius augmentum, in ædificationem cuiusq; membri in charitate. Sicut, inquit Apostolus, in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra nō eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes, siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando. Et rursus: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones ministrationum sunt, idem autem dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuiq; autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem totius corporis: alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ, secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem spiritus, diuidens singulis prout vult, & efficiens vt quodq; membrum indigeat opera alterius: ne esset schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita essent membra, & compaterentur congauderentq; inuicem. Et quosdam, inquit, posuit deus in ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarū, interpretationes sermonum. Audis itaq; corpus ecclesiæ & eius membra, audis eorundem membrorum functio-

Peccatores non esse expertes vitæ corporis illius mystici: & membris ea, ne Christus per spm̃ sanctum influit.

B

Rom. 12

1. Cor. 12

functiones,quas à capite in ea influit ille Christi vitalis spiritus. Nunquid au- C
tem hæ functiones vniuersæ necessario præsupponunt & requirunt in suis
illis,quorum sunt,membris vitam charitatis & gratiæ? Posuit, inquit, deus
in ecclesia sua, primum apostolos. Sed nunquid etiam Iudas non erat apo-
stolus?& licet sceleratus et auarus,in hoc electus à domino sorte,vt istorum,
quam præuiderat,impietatem confunderet. An tu (inquit ille Bernardus)
de illius apostolatu dubitas,quem dominus elegit? Nonne ego,inquit, vos
duodecim elegi,& vnus ex vobis diabolus est? Audis eundem electum apo
stolum & extitisse diabolum: & negas posse esse qualecunq; membrum ec
clesiæ, quod non viuat vita charitatis & gratiæ? Nunquid Petrus aposto-
latu excidit,postquam suum ter abnegauit dominum? Posuit,inquit, deus
in ecclesia,primum,apostolos: secundo, prophetas: tertio, doctores: dein-
de virtutes,exinde gratias curationum. Sed nunquid non sunt multi dictu-
Matth.7 ri in die illa: Domine,domine,nonne in nomine tuo prophetauimus,& in
nomine tuo dæmonia eiecimus,& in nomine tuo virtutes multas fecimus?
Et tunc,inquit,confitebor illis,quia nunquam noui vos. Discedite à me ope
rarij iniquitatis. Nunquid ergo adhuc dubitas, diuisiones ac donationes i-
stas gratiarum,quas ad totius corporis vtilitatem,membris ecclesiæ ille spi-
ritus influit, etiam malæ vitæ, & operarijs iniquitatis distribui, & per eos-
dem si non in suam,in aliorum tamen vtilitatem exerceri? Itaq; & pontifi-
ces & sacerdotes omnes, legitima ordinatione sedentes in apostolorum ca-
thedra,aut ab eadem ordinationem habentes,quàm diu suam stationem re
tinent,& in sua quisq; vocatione permanet membrum ecclesiæ, nec ab eius
vnitate se separat, recipiunt influxum sancti illius spiritus, quo per eorum
ministerium in ecclesia remittuntur peccata: tametsi ipsi mali sint,& iniqui
tatis operarij, audituri in die illa à Christo: Discedite à me, quia nunquam D
cognoui vos. Ad omnes enim illos pertinet illud Christi verbum: Accipite
spiritum sanctum,quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Accipite,
inquit,spiritum sanctum,non quo vos sancti sitis, sed per quem ministerio
vestro aliorum peccata remittantur: vt doceret,non ministrorum merito,
qui plerunq; mali sunt, sed per eorum ministerium (quod idem est & bo-
norum & malorum omnium) spiritus sancti operatione, qui & ipse idem
est, hæc fieri in salutem fidelium, & augmentum corporis ecclesiastici, &
Sacramentorum efficaciã nõ dependere a ministrorũ merito. in ædificationem vniuscuiusq; membri in charitate. Alioqui si ministrorũ
merito,valerent ministrata per eos sacramenta, à Christo relicta & commen-
data ecclesiæ in salutem fidelium ea suscipientium: tanta erit in accipienti-
bus baptismorum (vt exempli causa dicam) varietas, quanta in ministris di
uersitas meritorum. Meliorem igitur baptismũ dedit Paulus quàm Apol-
lo,qui meritis inferior erat Paulo. Hoc autem falsum est, & eiusdem Pauli
doctrinæ contrarium, qui de huiusmodi errore Corinthios arguit: Cum
enim sit inter vos,inquit,zelus & contentio,nonne carnales estis?& secun-
dum hominem ambulatis?Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pau-
li, hoc est, baptizatus à Paulo,alius autem: Ego Apollo, nonne homines
estis?Ago gratias,quod neminem vestrum baptizaui, ne quis dicat, quod
in meo nomine baptizati sitis. Non est ponenda spes in homine, inquit Au
gustinus, sed in eo de quo dicitur: Hic est qui baptizat. Non est melius sa-
cramentum quod per meliorem datur, nec deterius quod per deteriorem.
Neq; enim qui plantat aliquid est, neq; qui rigat, sed qui incrementum dat
deus. Maledictus homo,qui spem ponit in homine. Quid est Paulus?quid
Apollo?

A Apollo? quid alius sacerdos quilibet? nisi ministri eius, qui intus lauat, intus incrementum donat. Talis ergo, inquit, baptismus est, qualis est ille in cuius potestate datur, non qualis ille per cuius datur ministerium. Non ergo exhorreat columba ministerium malorum, sed domini respiciat potestatem. Ego, inquit, dico, & nos dicimus omnes, quia iustos oportet esse omnes per quos baptizatur. Iustos oportet esse tanti iudicis ministros, si ministrare iuste voluerint. Si noluerint esse iusti qui in cathedra Moysi sedent, securum me facit magister meus, de quo spiritus eius dicit: Hic est, qui baptizat. Haec Augustinus. Falsum est ergo, peccatorem non esse capacem influxus illius spiritus, qui à capite corporis illius mystici diffusus, membris singulis suas functiones tribuit, nullum vitae habere officium, nullam conspirationem, consensum aut sympathian cum membris reliquis. Sympathian siquidem illam facit identitas fidei, cohaerentia insuper illa, & colligatio, qua in vnitatem vnius veluti corporis rediguntur glutino quodam, quod nunc venamur & inuestigamus: sed in excussis à nobis his Donatistarum, Husitarum, atque eius farinae haereticorum angulis, penetralibus aut latibulis non inuenimus. Quare & alibi donec assequamur, pergendum est inuestigare & quaerere.

Ad id vero quod secundo loco adducitur ex Apostolo, quod Christus seipsum tradiderit pro ecclesia, vt illam sanctificaret, mundando eam lauacro aquae in verbo vitae, vt exhiberet ipsi sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, sed vt esset sancta & immaculata: non diffitemur illa fecisse Christum ecclesiae suae, & pro ecclesia sua, vt tandem exhiberet eam sibi gloriosam, non habentem maculam nec rugam. Non quidem in praesenti, quamdiu est in hac militia, quamdiu stat in procinctu, in acie, non solum aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, aduersus dominos mundi, rectores tenebrarum harum, aduersus spiritales astutias in coelestibus, hac saucia, illa cicatricosa, obsita sudore & puluere, & à solis aestu decolorata: quamdiu, inquam, hic expurgatur ab illa scoria peccati, & malos vna cum bonis intra sagenam suam permixtim inclusos retinet, neque vllos perpetuo bonos, sed velut in lubrico decertantes, nunc cadentes, nunc resurgentes. Sed facta tandem separatione in littore maris angelico ministerio, & recollectis bonis piscibus in vasa, foras abiectis malis, accipiet iam illam vir suus Christus gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed sanctam & immaculatam. Vide, inquit Hieronymus, quanta habeat loca ecclesia, & quomodo illud apostolicum, vt sit sine macula & ruga, in futuro & in coelestibus seruetur. Audis angulos, audis scabiem, audis ruinas & cineres: & de tua virtute & impeccantia gloriaris?

Quando ecclesia erit sine ruga & macula.

B

In Hier. cap. 3.

Et hactenus quidem, quod charitas, aut gratia, seu gratum faciens secundum praesentem iustitiam, seu praedestinationis, non sit illud glutinum aut vinculum, quo in vnitatem mystici corporis membra ecclesiae & inter se & cum suo capite colligantur: vt non minus stulte, quàm impie aduersus catholicae ecclesiae sententiam, & clarissimam euangelicae lucis veritatem opinati sunt Donatistae, Husitae, & eius farinae, aut potius amentiae homines, satis superque demonstrauimus.

Vnitatem catholicae Christi ecclesiae, in eius ordine necessario consistere & conseruari. CAP. II.

L Non

On est ecclesia occulta aut abdita, in angulis, in domorum penetralibus, in deserto & inuio, quæ inueniri facile, aut adiri non possit: qualem illi imaginantur, quorum impietatem præcedenti capite conuicimus: quum ad eam quotidie nobis sit habendus recursus, imo cum omnibus qui ab aquis mystici illius diluuij saluari cupiunt, intra eius septa & vnitatem se continere necesse sit. Proinde, nec in angulis aut penetralibus domorum, nec in deserto monstrantibus Christum credere, ipse nos Christus docuit, qui ecclesiam suam comparauit insigni alicui ciuitati supra montem positæ, quæ abscondi non potest, sed facile ab omnibus conspici. Quinimo ecclesiam Christianam esse cœtum & societatem Christi fidelium ab ipso Christo, apostolorum & discipulorum eius ministerio, ex omni gente, lingua, natione & populo congregatam, & propagatam in fines orbis & seculi, superius demonstrauimus. Quam & in indiuiduā quandam vnius veluti corporis vnitatem redactam esse, quæ scindi se omnino non patiatur, apostolicis æque literis, & catholicæ fidei professione, quam quotidie decantamus in ecclesia, manifestum est. Nam tametsi ab eius vnitate se quidam abscindant, vt hæretici & schismatici faciunt, alij ipsius ecclesiæ autoritate & censuræ districtione abscindantur ab eadem: ecclesiæ nihilo minus in se manet vnitas: siquidem abscissa illa putrida membra, amplius ad ecclesiam non pertinent. Vna est, inquit ille Cyprianus, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: quomodo solis radij multi, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum. Et cum de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate: vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore, si potes: diuisionem lucis vnitas non patitur. Ab arbore frange ramum, præcisus arescet: Sic & ecclesia domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit: vnum tamen lumen est, quod vbiq; diffunditur, nec vnitas separatur corporis: ramos tamen suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profluentes largiter riuos latius expandit, vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater fœcunditatis successibus copiosa. Et quisquam credit, hanc vnitatem de diuina firmitate venientem, sacramentis cœlestibus cohærentem, scindi in ecclesia posse, & voluntatem collidentium dissidio separari? Haud sane ita credimus, o gloriose martyr & pontifex: quinpotius, indiuiduam plane eius vnitatem permansuram in fines seculi.

Indiuiduam ecclesię vnitatem, non scindi p hæreticos aut schismaticos, tametsi ipsi ab ea se diuidant.

C

D

Quo tamen vinculo, tam immensa, tam diffusa illa multitudo, in tam arctam, tam indiuiduā colligata sit vnitatem, id nunc explicandum est. Neque enim id esse charitatem, aut gratiam, seu gratum facientem, seu prædestinationis (quam nemo hic mortalium posset nec in seipso nosse, cum nesciat homo odio aut amore dignus sit, & multo minus in alio) sed potius sensibile quippiam, per quod sese mutuo, qui ad eandem pertinent, atq; ipsam etiam ecclesiam, possint facile agnoscere, ex his quæ superius demonstrauimus, confido cuiq; perspectum fore.

Cyprianus ille prædictis verbis haud obscure subindicat, in quo consistat hæc vnitas & requirenda sit. Hoc tamen certius ita cognoscetur, si ante demonstrauerimus immutabili lege sanciuisse naturam, vt omnis multitudo, si subsistere debeat, necessario ordinetur per aliquod vnum, quod principatum obtineat (ἡγεμονικὸν id Græci vocant) vnum esse ordinem, non solum qui speciem det rebus & decorem, sed etiam per quem sese mutuo complexu,

A complexu, velut vnius alicuius animantis membra, fouent, alunt, conseruant & sympathian quandam, consensumq; obtinent. Quod quando demonstratum erit, ne hoc quid diffusam illam toto orbe multitudinem, in vnitatem religat, quid tueatur & conseruet, in obscuro remanebit.

Ad ipsam itaq; nos rerum naturam admonentem docentemq;, si attollamus mentem & oculos, hoc plane inculcant, docentq; omnia, siue vniuersam complexus fueris, siue in quamcunq; eius te partem conuerteris. Sic enim videmus corporum omnium illa elementa, sic totam hanc diuersissimorum corporum subcœlestem machinam, vt miro quodam ordinis concentu, in quo suam quodq; stationem perpetuo retinet, inter sese contemperari, & inuicem (alioqui inter se pugnantia) ad totius decorem & conseruationem conciliari, ita superiorum, cœlestiumq; corporum virtute sustineri, vegetari & gubernari. Sed & cœli enarrant hanc legem dei, & firmamentum insigne opus manuum illius. Quod si animos, oculosq; nostros ab terrenis his sordibus auocare, & in se aliquando conuertere potuit, sit ille diuinus vere ornatus mundi, sui illius opificis maiestatem haud obscuris vocibus prædicans, ille tot sempiternorum ignium speciosissimus fulgor, tam varius, tam mirabilis, tam ordinatus incessus, & vix comprehensibilē suam velocitatem, sub specie stantis immotiq; operis abscondens, tantamq; rerū molem certa mirabiliq; lege, serie, cōnexione, sub silentio illo suo euoluens secum, statisq; temporibus ac limitibus dispensans & adducens orbi, oculos, mentemq; tuam perstrinxit vnquam: scio nobiscū confitebere, vt nihil iucundius aut mirabilius, ita nihil te spectasse ordinatius illo ordine cœlestis militiæ. Quam vere militiā esse non diffiteberis, si consideres comprehendasq; animo, quemadmodū inter VII. illos errantium (vt vocant) syderum orbes, veluti in quodā exercitu, haud secus quàm dux quidam & imperator, sol medius incedat, reliquis omnibus, quasi ratione vtereutur suorum motuum, progressuū, regressuum, stationumq; certas velut leges præscribens, quas præuaricari non audeant. Adeo videmus illos, non nisi ad certam quandam præscriptamq; cum sole configurationē tanquam accepto ab imperatore suo militandi signo, omnes motuū suorū varietates, numerosq; absoluere, & nunc quasi aduocatos occurrere, nunc festinare, peregreq; velocius, q̄ cœperant, nunc ad aliud signū remorari incessum, nunc gradum sistere, nunc etiā regredi, & venienti è regione soli pergere in occursum, & quasi honoris officijq; causa obuiā procedere. A quibus, si adhuc altius mentem attollamus & oculos, etiā hæc omnia, quamuis ordinatissima, à maiori quadam superioriq; vnitate contineri, gubernariq; videbimus, cui obediant & obsequantur inferiora vniuersa. Vt enim illud primum, omniaq; continens cœlū, vno semper, maxime simili, regulari irreq̄uietoq; motu, ab exortu per summū cœlum in exortum recurrens, diei vnius spacio immensum illum suum circulum absoluit: ita vniuersos sub se planetarū orbes, imo & inferiorum corporum machinam vniuersam, ad infimam vsq; immotamq; terram, tantillo temporis spacio circunducit secum: vt plane sit videre inferiorum multitudinem vniuersam, supremum illud sequi, vniq; primo, primæq; vnitati semper eidem ac simili, cuncta tamen mouenti, parere obsequiq; alia vniuersa: ita vt in vniuerso hoc rerum ordine, præcipue appareat vnitatis quidam motus, quædam vis & energia ab ipso primo & ἡγεμονικῷ veluti maximi cuiusdā animantis capite, diffusa in corpus vniuersum, per quam membra singula contineantur, & conspirent in vnum, vegetentur ac

Ordo & militia cœlestiū corporum.

B

 mouean-

mouentur. Et hæc num clarissimis tibi & ab omnibus intellectis vocibus C.
loqui & attestari videntur, omnem necessario multitudinem ordine contineri, in quo sit vnum aliquod primum & præcipuum? Nam si nec illa cœlestia non tam numerosa corpora absq; mirabili illo ordine esse potuerunt, nunquid dissidentium hominum innumerā turbam absque ordine subsistere posse sperabimus? Quod si corpoream quoq; machinam vniuersam animo transcendere, & cum Paulo ad tertium vsq; cœlum euolare potueris: videbis cum eodem etiā in sacris illis spiritibus, cœlestem illam, vereq; ordinatissimam hierarchiam: videbis in illis quoq; præfecturas, principatus & potestates, dominationes quoq; & virtutes. Aut si acies nostra caligat ad tam claram lucem, si in solares radios nō sit assueta intendere, aut in ea quæ vel ipso sole sunt clariora natura, sed lucifugarum instar in hæc tantum obscura, crassa, tenebricosa ac terrena: age, in aliud quoduis conuertamus intuitum. Quocunq; enim respexeris, siue in teipsum, siue in ea quæ quaqua versum sunt in circuitu: videbis vbiq; in omni multitudine quam conciliauit natura, ordinem & in omni ordine primum aliquid & præcipuū. Et ne putes huius rei longe petenda, aut diligenter perquirenda argumenta, passim & quotidie incurrunt in oculos, nisi dormiamus animo. In proxima quæq;, aut potius in teipsum inspice. Est enim & in nobis quoq; multitudinem quandam cernere, sed haud numerosam, si ad primas compositionis nostræ partes respexerimus. Nam animo tantum, corporeq; componimur: nec tamen hæc ipsa subsistebat dualitas, si non huic ille præesset imperio, illi vero hoc obsequeretur. Nunquid enim & manus, & pedes, & oculi, & totum corpus animo non gerunt negocium? nunquid illius non iacemus iussu? illius & inquieti discurrimus? nunquid non ad illius imperium, si est auarus dominus, terras, mariaq; lucri causa scrutamur? si ambitiosus, dex- D
tram obijcimus flammis? breuiter, quid nō agit, obsequiturq; corpus, etiam nulla sui habita ratione, vbi instat ille, exigitq; vehementius & importunius? Quod si rursus singulam quanq; harum per se expenderis partium, immutabili lege naturæ sancitum, vt quæcunq; multa in vnum coalescere, cōireq; debeant, ordine quodam inuicem concilientur, & in idem conspirantia fiant, clarissima intuebere. Erat corpus nostrum ex multis membris, organisq; necessario componendum, vt seruiret animo. At inter illa ipsa, quædam principatū obtinere videmus, ex quibus videlicet defertur animalis illa vis, qua & sentimus, & mouemur, in corpus vniuersum, alia deputauit natura ad ministeriū principantium. Et quoniam non est bona multitudo dominantium, nisi & illa moderetur & concilietur in vnum superiori quodam vnius imperio: inter has ipsas principes nostri corporis partes, constituit vnam præcipuā, pro qua non dubitant cæteræ certo etiam discrimini se exponere. Ita enim videmus natura constitutū in brutissimis etiam animantium (ne rationis id potius, q̄ naturæ instinctus esse putes) vt cuncta membra se deuoueant ac obijciant pro vno capite, eiusq; salutem propria sua chariorem habeant: neq; enim alia ratione hæc tam multa in vnum erant coitura. Ad animū nunc conuerte intuitum, est enim & ipse ex quibusdam veluti partibus, ratione & appetitu. Inter quas eadem rursus lege hic erat ordo necessarius, vt præesset ratio, subsequeretur vero appetitus. Qui si ab illa desciscat (vt sancti illius Basilij verbis dicam) non solum animum in præceps, sed & corpus trahit. Breuiter ne frustra te morer pluribus, si per singulas rerū naturæ partes hoc pacto philosophari libeat: in omni multitudine conspi-

Hierarchia & ordo cœlestium spirituū.

A conspirante in vnum aliquod, necessariũ ordinem, in omni ordine inuenies aliquid quod præsit ἡγεμονικόν. Sic & brutis quoq; animantibus, quæcunq; non degunt solitaria, sed conueniunt, aggreganturq; inuicem, communis vtilitatis & reipub. aliquem sensum, curamq; prouida ingenerauit natura, ordinemq; docuit, & obsequi inuicem, & præesse, ducemq; sequi. Quorum vt passim innumera nec iniucunda occurrunt argumenta, quibus est studium animantium ingenia, naturasq; perscrutari: ita minutissimorũ quorundam & nusquam non obuiorum animalculorũ nobis proposuisse videtur exemplũ, quibus nostram industriam prouocaret, nostram nobis exprobraret socordiam, cæcitatem, & amentiam. Quid enim formicis minutius, ad quas subinde nos remittit scriptura? at ijsdem quid laboriosius? quid magis industriũ? Sed & quæ in illis, quàm manifesta reipub. cura & ratio? Nullæ sibi, sed in cõmune laborant omnes. Et in opere qui tandem labor? quæ sedulitas? quàm mira operarũ, officiorumq; distributio? Sed & apum illo regno quid mirabilius? quid ordinatius? quid iucundius? seu dum ipsæ è folijs natos & suauibus herbis ore legunt, ipsæ sibi reges, paruosq; Quirites sufficiunt, & cerea regna refigunt: seu dum suas illas ciuitates intus ædificijs vario, miroq; ordine extruunt? foris propugnaculis, portisq; muniunt? In quo vno omnibus obuio, minimoq; in lectili ipsa rerum natura, aut eius autor & opifex, qualis humana vita politica esse deberet, miro quodã, stupendoq; modo diligentissime expressisse videtur. Quarum seu industriam, seu officiorũ operarumq; ordinatissimam distributionem, seu publicã, eamq; exactissimã disciplinam consideres, absolutum plane quoddam humanæ pollitiæ simulacrũ inuenies. Qua profecto non tantum nullius vnquam reipub. sed nec monastici vllius conuentus, ad priscũ illum morem religiosissime

B viuentis disciplina, perfecte aut præstitit, aut exhibuit. Nũquid autem aut de formicis aut de apibus tanta hæc cura fuit deo? An non potius ad nos erudiendos hæc effinxisse credendum est? Mihi sane rerum omniũ parentis in homine erudiendo diligentiam hanc fuisse videtur. Quæ non ad alios nos præceptores remisit, ne queri possemus, quod per prophetã in persona inertis & ingratæ multitudinis dicitur: Quis ostendit nobis bona? Signatũ est enim lumen vultus tui super nos domine, aperti vndiq; libri, quocunque conuerterimus oculos, nõ à Socrate, Platone, aut Aristotele: sed ab ipsa rerũ natura diligentissime perscripti. In quibus, quæ lex ipsa naturæ nobis præscribit ad bene viuendũ necessaria, nisi ociosi, oscitantesq; aut cæci potius spectatores fuerimus, haud obscure descripta cõspicimus, clarissime autem ea, quæcunq; erant maxime necessaria. Quare cum absq; ordine, absq; magistratibus, supereminentiq; vna aliqua potestate, nullus plane futurus erat conuentus, nulla societas, aut potius nulla vita hominũ, nihil fecit magis obuium, nihil inculcauit frequentius, nihil docuit euidentius, quàm nullam in vnum conuenire multitudinem absq; ordine atq; in eo principante aliquo. Quem cum non in brutis tantũ animantibus, sed etiam in inanimis corporibus, in ipsisquoq; cœlestibus orbibus: præterea & in illis supercœlestibus spiritibus esse necessariũ, & ab ipso rerum opifice diligentissime, sapientissimeq; constitutũ demonstrauerimus: quo nõ bruto erit insensatior, qui hominũ conuentus absq; ordine principaliq; aliquo, quo contineatur imperio, subsistere posse existimat? Aufer à ciuitatibus, cæterisq; cõuentibus hominũ magistratus, potestatesq; publicas, atq; inter eas supereminentem aliquam, quæ moderetur & in officio contineat cæteras: & quid relinques, quàm

Quibus nos aut libris aut præceptoribus ipsa rerũ natura erudiat.

 fœdissi-

fœdissimas seditiones, rapinas, cædes, & horrendos quosdam, confusosq; tumultus? Numerosum aliquem si contempleris exercitum, in quo vigeat militaris illa disciplina, in suos illos manipulos, centurias, cohortes, legiones rite distributus, & per suos decuriones, centuriones, primipilos, tribunos, cæteraq; militaris dignitatis disciplinæq; officia ita ordinatus, vt vnius imperatoris iussa & sentiant omnes, & exequantur. Quid eo aspectu pulchrius? quid expeditius? quid validius? quid terribilius? A quo si mens illa imperij vnius subtrahatur, quid est eo informius? quid perplexius? quid imbellius? quid deniq; magis iniuriæ obnoxium? Quæ si perpendas, an tibi non videtur hoc in exercitu esse imperator, cuius imperio ductuq; continetur, regitur & mouetur multitudo tam immensa, quod caput in homine, in quo viget mens & ratio? Illa vero militaris disciplinæ officia, illi gradus & ordines, quod neruorū à capite in corpus distributio, per quos sibi inuicem & capiti cohærent continuanturq; membra, animalisq; ille spiritus ab eodem capite defertur in corpus vniuersum, per quem, vt rationis imperia etiā extremę corporis partes, quamuis longissime sitę à mentis domicilio, vno tamen veluti momento & percipiunt, & exequuntur. Ita in quantōuis magno exercitu, in officijs ordinibusq; tot millibus vndiq; præsens est imperator, vndiq; sentitur & exequutioni mandatur vnius eius imperium. Et nunquid hoc veluti vinculo nō cohæret, sustentatur & mouetur, multitudo tam immensa, alioqui seipsam flatura, suo pondere, suisq; se viribus oppressura? Regi incolumi, mens omnibus vna est, amisso rumpere fidem. Ex quibus sane omnibus ipsa luce clarius est, quemadmodū ipsa nos rerum parens natura clarissime doceat, nullā omnino multitudinem conuenire posse absq; ordine, qui sit ad vnum aliquid, quod præsit, præcipuū: sine quo nec vlla vnquam fuit humana societas. Neq; in eas nunc descendimus disputationū angustias, vni ne, an pluribus supremam illam in repub. aut alia quauis societate potestatem, cōmitti magis expediat. Hactenus enim hoc demonstrasse sufficerat, absq; principio & capite nullū esse ordinem, absq; ordine nullam omnino subsistere multitudinem. Quam etiam certum est, eo conuenire & conuiuere fœlicius, quanto est disposita ordinatius, & in arctiorem vnitatem redacta. Neq; enim vnius modi est omnis humana societas, neq; in qualibet optime degunt homines. Qualiscunq; tamen est, ordine aliquo contineri & suprema aliqua autoritate eam gubernari, necesse est. Quæ tametsi pluribus commissa fuerit, quia tamen suprema est, nisi vnica esse non potest. Quanquā hoc interim certum est, si ipsam rerum rationem contemplemur, si cœlestium illorum corporum, quem memorauimus ordinem, si illam hierarchiam cœlestem, si ipsam deniq; totius vniuersi naturam, & totius naturæ tenorem consideremus attentius, omnem eo rectius, fœliciusq; multitudinem degere, quo magis per vnius imperium in arctissimā quàm fieri potest, redigatur vnitatē. In quo societatis genere si quid occurrat nonnunquā, quod posset offendere, ac reprehensione dignum sit, ex hominum vitio, qui optimis etiam quibusq; abuti possunt: non autem ex ipsa societatis ratione, quam nihil dubium est esse perfectissimam, id oriri certum est. Principium enim malorum, inquit ille Origenes, est multitudo & diuisio: principium vero bonorum, vnio, & à turbis à multitudine in vnitatem redactio. Itaq; nos omnes si saluari velimus, ad vnionem niti necesse est. Proinde verissima est sancti illius Dionysij pontificis sententia, ad hoc diuinæ dispensationis prouisione, gradus diuersos & ordines distinctos esse constitutos

Perfectissimæ societatis ratio.

A stitutos in humanis rebus, vt dum reuerentiam inferiores superioribus exhiberent, & vicissim isti illis dilectionis, necessariæq; gubernationis impenderent officia: vna concordiæ fieret ex diuersitate connexio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neq; enim alia vniuersitas, inquit, potuit ratione subsistere, nisi huiusmodi eam magnus differentiæ ordo seruaret. Quod vero creatura in vna, eademq; æqualitate viuere non potest, cœlestis militiæ exemplũ nos instituit. In qua dum sunt angeli, sunt & archangeli, liquet quia nō æquales sunt, sed potestate & ordine differunt alter ab altero. Si ergo inter eos qui sine peccato sunt, constat istam esse distinctionem, quis hominum abnuat huic se libenter dispositioni submittere? Hinc enim & pax & charitas mutua se vice complectuntur, & manet firma cōcordiæ in alterna & deo placita dilectione synceritas. Hæc ille Dionysius.

Et hactenus quidem satis demonstratum existimo, immutabili lege sancitum à natura, vt omnis multitudo si subsistere debeat, necessario redigatur in vnitatem, ordinis aliquo vinculo, quod tueatur & conseruet vnius alicuius ἡγεμονικοῦ principatus: atq; inde ad humanas societates facto transitu, vt omnis illa necessario ordinata est, & suo quodam modo in vnitatem redacta, per supremam aliquam in vnaquaq;, qua continetur, gubernatur & dirigitur, autoritatem: ita requirere rationem societatis perfectissimæ, vt ad exemplar cœlestis illius militiæ, atq; adeo totius, quã memorauimus rerum naturæ, ordine diligentissime constituto, per supremi vnius præsidentis imperium in vnitatem redigatur arctissimam.

Ex quibus ad id quod inuestigamus, proximus gradus iactus est, quo videlicet vinculo contineatur in vnum catholica Christi ecclesia. Quæ cum sit immensa quædam infinitorũ hominum societas, non terrenæ aut externæ alicuius vtilitatis causa, ab ipsis inter se conciliata hominibus, sed finis B illius supernaturalis, salutis videlicet animarum nostrarum, cœlestisq; illius hæreditatis assequendæ gratia, ab ipso cōciliata dei filio (qui hanc sibi communitatem, hoc in quo super nos regnaret, regnũ elegit, imo precioso suo sanguine & amarissima morte redimendo cōquisiuit, & de manibus infernalium potestatum eripuit) omnino dubitari non potest, quin ordine diligentissime constituto, per vnius in ea præsidentis imperiũ in arctissimam, quàm fieri poterat, vnitatem debuerit redigi, atq; adeo ab ipso suo autore redacta fuerit. Si enim in vniuersa rerum natura nulla omnino multitudo absq; ordine in vnum conciliari potuit, & in hominũ societate nec imaginari quidem sit aliam q̃ ordinis vnitatem, sine qua nec vna domus aut cognata familia vel tantillum posset subsistere: ipsa Christiana ecclesia ex tam dispari multitudine, tanta populorũ, nationum, linguarũq; diuersitate congregata, q̃ diligenti ordine disciplinaq; per vnius principalis autoritatis potestatem in vnum continenda & gubernanda erat, si modo ex tanta, tam multiformi disparitate aliqua futura erat vnitas, quis non intelligit? Quod si insuper, & autorem quoq; eius æstimemus Christum, cuius debebant esse perfectissima opera. & finem eius illum supernaturalem, qui omnium humanarum societatũ fines longissime superat, cui formam speciemq; congruentem à suo illo autore sortiri vtiq; debuit: quis non videat ad illius cœlestis hierarchiæ exemplar, ecclesiasticam quoq; hierarchiam effigiari debuisse, atq; ordine diligentissime constituto, per vnius in eadem præsidentis imperium, in perfectissimam vnitatem redigi, atq; adeo redactam esse: nisi illum cuius vbiq; perfecta sunt opera, in vno hoc opere, quod omnium illi

Cōcluditur ex p̄dictis q̃ vinculo in vnum cōtineatur catholica ecclesia.

operũ suorũ causa extitit, propter quod cœlum, terram & omnia quæ in eis G
Ecclsia expressa a propheta sub nomie Hierusalē. sunt condidit, sui ipsius oblitum voluerimus: Sed si oblitus fuero tui Hierusalem, inquit ille, obliuioni detur dextera mea. Certe tali quadã specie longe ante præuiderunt spiritu sancto inspirati prophetæ, & sub nomine illius Hierusalem nobis eam expresserunt. Ad quam aspirabat & animo gestiebat diuinus ille Psaltes, cũ ita de ea præcineret: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum domini ibimus: stent pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem, Hierusalem, quæ ædificatur vt quælibet nobilissima ciuitas, cuius ciues in vnum coeunt. (Ita elegantius & significantius expressit quidã veritatem Hebraicam) in quam ascendunt tribus, tribus domini, cœtus Israelis, ad confitendũ laudem nomini domini. Istic enim consistit iudicij solium. Sed hæc paulo post explicabimus clarius. Interim hoc audis, ædificatam nostram Hierusalem instar ciuitatis nobilissimæ, cuius ciues in vnum coeunt. Quam vero diligenti magistratuum & officiorum ordine, ordinatam oportet esse institutam optime ciuitatem, nulli obscurũ est, docente id omnium seculorũ, omniũ se oculis vbiq; ingerente experientia. De eadem etiam ita loquitur excelsus ille, qui eam condidit, ac deinde in eadem natus
Cant. 7. est: Quid videtis in Sunamite nisi cohorts castrorum? Et rursus: Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora cõsurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis velut castrorũ acies ordinata? Sed quali eam ordine constituerit, & in vnitatem redegerit ille eius conditor & opifex, iam nunc videbimus. Certe ex his quæ nũc diximus, satis demonstratũ existimo, ordine diligentissime constituto in arctissimã, q̃ fieri potuit, vnitatem redigi oportuisse.

Sacrum ecclesiæ ordinem discriminari a prophana multitudine, nec esse ociosorum & ignorantium hominum figmentum, vt impie blasphemat ille Lutherus, sed diuinum omnino opificium. CAP. III.

D

INuentum est iam nunc illud vinculũ, quo in mystici corporis redigatur vnitatẽ immensa illa multitudo, toto orbe diffusa Christi fidelium, atq; inuicem colligentur eius membra & suo capiti, nempe ordinis, sine quo nulla potest multitudo subsistere. Qui qualis sit Christi ecclesiæ, ita perspiciemus clarius, si vmbram corpori, & figuræ suam vnitatem accommodauerimus. Superius enim docuimus, vniuersam formam ac statum Christianæ ecclesiæ illum eius architectũ, antequã eam conderet, velut prælúdio quodam adumbrasse & delineasse in veteri illo populo, eius lege, sacerdotio ac tabernaculo. Lex, inquit Apostolus, vmbram habet futurorũ bonorum, non ipsam imaginem rerũ. Ab vmbra autem ad suum corpus, ab imagine illa ad ipsam sibi correspondentem rei veritatem, secundũ eiusdem Pauli dialecticam, efficax argumentationis locus est. Qui approbaturus diuini euangelicique iuris esse, vt qui euangelium annunciant, possint de euangelio & viuere, atq; ita ordinatum fuisse à Christo: nullis tamen id Christi ipsius verbis proprie adstruit, sed adducens primum probabilia quædã ad id argumenta, quod ita deceat. (Quis enim militat, inquit, suis stipendijs vnquã? Quis plantat vineã, & de fructu eius non edit?) diuinæ Christiq; institutionis nullum argumentũ affert aliud, quàm quod ita erat ordinatum à domino in vmbra & figura veteri, & propterea ita etiam sit in sibi correspondente solida veritate. Quare post dialectica illa argumenta, quod sic exigat & requirat ratio, ita subiungit: Nunquid secundum hominem hæc dico? hoc est: An humanis tantum rationibus id adstruo? An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non

alligabis

A alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus hæc cura est deo? An propter nos vtiq; hæc dicit? Nam propter nos vtiq; scripta sunt. Quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod idem rursus paulo post confirmat ex vmbra sua veteris illius tabernaculi: An nescitis, inquit, quoniam qui in sacrario operantur, quæ in sacrario sunt, edunt? & qui altario deseruiunt, cum altario participant? Ita & dominus ordinauit his, qui euangelium annunciant, de euangelio & viuere. Hactenus Apostolus. Audis itaq; quo pacto hic ostendat diuini iuris esse, & ita constitutum à domino, vt viuant de euangelio, qui annunciant euangelium: quandoquidem qui in veteri illo tabernaculo operabantur, viuebant ex tabernaculo: & qui deseruiebant altari, participabant ex altari, perinde ac si diceret: Fuit in vmbra & figura, ergo est in corpore & veritate.

Age itaq; ipsam paulisper vmbram & figuram complectemur aliquanto exactius, & ab ea ad solidam rei veritatem transferamus oculos, suam cuiq; aptantes particulam. Quod enim in vtroq; correspondenter se habere videbimus, nihil dubitabimus eiusdem id esse opificis in ipsa rei veritate, cuius fuit ea deliniatio in vmbra & figura. In primis videmus in veteri illa synagoga, distinctionem prophanæ multitudinis ab his, qui numinis dicati mancipatiq; erant ministerio. De Aaron & filijs eius notum est, vt separati fuerint à vulgo filiorum Israel, & sanctificati oleo vnctionis sancto consecratiq; domino. De Leuitis idem testatur vetus scriptura. Tribum Leui, inquit dominus Moysi, noli numerare, neq; pones summam eorum cum filijs Israel: sed constitues eos super tabernaculum testimonij, & cuncta vasa eius, & quicquid ad cæremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum & omnia vtensilia eius. Quisquis externorum accesserit, occidetur. Vides quanto discrimine hi segregantur ab externis, & prophana multitudine. Et rursus, descripto ritu consecrationis & sanctificationis eorundem: Statues, inquit, Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos domino, & separabis de medio filiorum Israel, vt sint mei, & postea ingrediantur tabernaculum fœderis, vt seruiant mihi.

Distinctio prophanæ multitudinis ab his, q diuino cultui mancipati sunt. Num. 1. — B — Num. 8.

Deinde bipartitum illic sacerdotalem videmus ordinem, nempe & Aaronem sacerdotem, & filios eius. Sed ille non solum sacerdos, sed etiam pontifex, hoc est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est sanctæ vnctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt: filij autem eius inferioris gradus sacerdotes, quorum manus tantum, non etiam capita, oleo sanctæ vnctionis in sacerdotio consecratæ sunt. Quin & sacer ille vestitus eorundem, pontificalis eminentiæ à gradu sacerdotali euidentem differentiam indicat. Nam illius vnionis ex auro, hyacintho, purpura gemmisq; preciosissimis refulgens ornatus, omnium excellentissimorum artificum exercuit & stupefecit manus & ingenia: cum filijs Aaron inferioris gradus sacerdotibus, lineæ tantum paratæ essent tunicæ. Leuit. 8

Leuiticus autem ordo, tametsi vno consecrationis ritu sanctificaretur domino ad excubias & ministeriũ eius tabernaculi: varijs tamen officiorum & ministeriorum ordinibus distinctus, & in tres ordines sub suis capitibus ac principibus distributus, & suus cuiq; locus in excubijs & ministerio assignatus est. His quidem, hoc est, filijs Caath, sub principe Helisaphan, sacratiorum cura ministerioq; demandatis, interiorum videlicet tabernaculi, hoc est, sanctuarij, arcæ, mensæ sacræ, candelabri, altarium, & vasorũ vniuersæq; suppellectilis ad prædicta pertinentium. Alijs, hoc est, filijs Gerson,

ſub ſuo principe Heliſaphan, externorum tabernaculi cura commiſſa eſt, C
cooperimentorum, inquam, eius cortinarum atrij, & tentorij in introitu atrij, atque id genus vtenſilium. Alijs vero, hoc eſt, filijs Merari ſub principe Suriele tabulamenta, vectes, columnæ cum baſibus, paxillis, & funibus ſuis, tam tabernaculi, quàm atrij per circuitum geſtanda, reponenda, erigendaq; commiſſa fuerunt.

Princeps autem principum Leuitarum, inquit, Eleazar filius Aaron ſacerdotis, erit ſuper excubitores cuſtodiæ tabernaculi. Et hic quid videtis in Sunamite, niſi choros caſtrorum? Sed nunquid veteris illius tabernaculi, in quo nihil, quàm quod manu & opere humano fabrefactum fuerat, præter lapideas illas tabulas, cuius ſanctificatio in cruore aſperſo animantium & cinere vitulæ, cuius hoſtiæ, mactatio boum, vitulorum, hircorum, arietum, illius, inquam, tabernaculi, nunquid propter ipſum tanta hæc cura fuit deo? & nõ potius propter nos vniuerſa hæc ita & acta & ſcripta ſunt? Et quemadmodum diximus in principio, vt in vno illo ex omnibus electo populo adumbraret, & velut præludimento quodam oſtenderet, qualem in plenitudine temporum deſcendens ipſe in terras, catholicam ſuam toto orbe diffuſam ædificaturus eſſet eccleſiam, vt vera ſit apoſtolica illa, quam citauimus, ſententia: Legem vmbram futurorum bonorum habere, non ipſam rerum imaginem. Et quod iterum idem affirmat Apoſtolus: Omnia illis in figura contigiſſe, ſcripta vero ad eruditionem noſtram.

Ordinẽ veteris tabernaculi, nihil fuiſſe, q̃ præludium quoddã ordinis noſtræ eccleſiæ.

Quid ergo hic dicturus eſt effrons ille & omni execratione dignus Lutherus, excæcatus odio quod exercet aduerſus catholicã Chriſti eccleſiam, pluſquam diabolico, cui omnem ſuum decorem, omnem ordinem, quo velut caſtrorum aciesquædam ab illo ſuo opifice ordinata eſt, ille auferre nititur, & confuſiſsimam quandam Babylonem facere? Nunquid enim ſoliditatem vmbratici illius ordinis veteris tabernaculi diligentiſsime conſtituti à deo, nõ oportuit in Chriſtiana eſſe eccleſia? Nunquid abbreuiata fuit manus domini, aut infirma omnipotens illa ſapientia, quæ attingit à fine ad finem fortiter, quo minus diſponeret etiam ſuauiter omnia? quo minus talem potuerit formare eccleſiam ſuam, qualem adumbrauerat ac delineauerat in veteri illo populo & tabernaculo? Nunquid indignã exiſtimauit ille eius architectus & opifex, in qua ordinanda & ornanda tantum laboraret, quantum in ſynagoga illa veteri? Hanc, inquam, quam non hircorũ aut vitulorũ, vt illam, ſed proprio ſuo precioſiſsimo ſanguine, ſua deniq; morte ſanctificauit ſibiq; dedicauit? Certe diligit dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob. Aut forte nullo hic ordine opus erat, cum vetus illa ſynagoga non poſſet abſq; ordine diligentiſsime conſtituto ſubſiſtere? Quaſi non luce clarius demonſtrauerimus, nullam omnino multitudinem, in vniuerſa rerum natura, abſque ordine in vnum conciliari potuiſſe aut ſubſiſtere, & multo minus hominum: inter quos nec imaginari eſt aliam vnitatem, quàm ordine. Sine quo cum non poſsit nec domus vna ſubſiſtere, aut cognata familia, quàm diligenti ordine ipſa Chriſti eccleſia, ex tam diſpari multitudine, tanta populorum, nationum, linguarum diuerſitate congregata in vnum contineri, gubernariq; debuerit. quis non intelligit? Certe tanto præ illa veteri, exactiori hæc ordine conſtituenda neceſſario, ordinandaq; fuerat, quanto indiuiduam vnitatem & concordiam difficilius eſt ſeruare in tam diſpari toto orbe diffuſa multitudine, quàm in vno, cognatoq; populo eiſdem ſemper & moribus & ritibus aſſuefacto. Et in hoc D

vno

A vno tantoperè neceſſario, nunquid defuiſſe illi autor ille ſuus credendus
eſt? Nunquid non perfecta eſt ab eodem illa hierarchia ſua, ſine qua non ſo-
lum imperfecta, imo nulla futura erat eccleſia? præſertim, quam idem ipſe,
& vnam, & perfectā prædicat, non confuſam, velut Babylonem quandam,
ſed decoram ſicut Hieruſalem, cuius ciues in vnum coeunt, & tanquam ca-
ſtrorum aciem ordinatam? Certe non dormitauit neq; dormiet illa omni-
potens ſapientia, quæ & ab initio condidit & nunc etiam cuſtodit Iſrael.

Tametſi autem quod ad Lutherū attinet, ſcio me ſurdo canere, quando-
quidem iamdudum ſubuerſus eſt, & datus in ſenſum reprobum, non qui-
dem meo, ſed apoſtolico præiudicio: mirari tamen mecum ſatis non poſ-
ſum, qua fronte, quantumuis effrons ſit, ab vmbra illa ad ſolidam (quæ in
noſtra eccleſia eſt) veritatem reſpiciens, & ſingula conferens, dicere audeat
eccleſiæ Chriſtianæ ordinem ſacrum nihil eſſe aliud, quàm merum figmen
tum hominum ignorantiū, nec de ſacramento, nec de re eccleſiaſtica quic-
quam intelligentium, Chriſto autore, non eſſe in eccleſia, dignitatis & au-
toritatis imparitatē, omnes eandem à Chriſto poteſtatem habere, omnes
in eodem gradu conſiſtere, omnes æque ſacerdotes eſſe, viros, mulieres, pue
ros: nulla ſtatus, ſexus, ætatis diſcretione facta, nullam eſſe ſacri & propha-
ni differentiam. Tametſi nolit licere omnibus illa poteſtate vti, ſed his tan-
tum, quibus à communitate & populo hoc committitur. Quid igitur? Vi-
lius eſt & indignius quod ſumma cum veneratione ac reuerentia tracte-
tur, illud quod à noſtræ legis ſacerdotibus offertur ſacrificium, illa precio-
ſiſsimi corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti hoſtia, veteris legis
illis hoſtijs & ſacrificijs: taurorū, inquam, hircorum, & vitulorum ſangui-
ne & cadaueribus? Ozias rex Iuda lepra percuſſus eſt à domino, quod ſacer 2.Par.10
B dotalis ordinis munus vſurpare præſumpſit & offerre incenſum ſuper al-
tare thymiamatis: & iam cuiuſuis erit, etiam ex infima fece plebis, etiam
mulierum & puerorum, offerre illam ſacroſanctam & vere ſalutarem cor-
poris & ſanguinis redemptoris noſtri hoſtiam: hoc incenſum, quod ille
pro totius mundi ſalute adoleuit in ara crucis? Non licebat cuiquā in vmbra
illa veteri vaſa ſanctuarij nuda tangere, nec Leuitis ipſis, etiam primi ordi- Num.18
nis, niſi ſolis ſacerdotibus, à quibus præcipiebantur inuoluta tradi filijs Ca-
ath, qui ad ea portanda deſtinati fuerant, ne forte ea nuda tangentes more-
rentur: & vaſa, quibus nos vtimur in ſacroſanctis noſtris, tremendiſq; my-
ſterijs, quibus excipitur & reconditur ſanctiſsima euchariſtia, communia,
prophana & immunda erunt, & abſq; vlla reuerentia viliſsimorū quibuſq;
contrectanda manibus? Balthaſar ille rex temulentus, bibens ex ſacris vaſis
templi, ilico vindicem dei manum ſenſit, vita ſimul mulctatus & regno: &
impio illo doctore & ſuaſore, calices & patinæ, quibus corpus & ſanguis
dei & redemptoris noſtri excipiuntur, in eiuſdem ignominiam ac contume
liam à prophanis & ſceleratis hominibus tractantur indigniſsime. Ozam
percuſsit dominus, quod inclinatam arcam & minitantem ruinam ſuſten-
taret, & laicas ad illam manus extenderet: & panis ille qui de cœlo deſcen-
dit & dat vitam mundo, quorumlibet contrectari debet manibus? O fron-
tem effrontem & perfrictam. In veteris tabernaculi vmbra clariſsime ex-
preſſum videt, quàm diligenti ordine noſtra formanda erat eccleſia. Videt ad-
ſcriptos omnes altaris & tabernaculi miniſterio, cōſecrari domino & ſegre-
gari à reliqua prophana multitudine. Videt eiuſdem tabernaculi ſacrificia
ſolis commiſſa ſacerdotibus, & ſub pœna mortis interdictum, ne quis vltra

ſuam

suam sortem, suumque gradum, quid præsumeret quod esset alterius, nec cuiquam impune unquam cessisse præsumptionem huiusmodi, sed præsenti vltione tanquam se irreuerentius habitum, contemptumque vindicasse dominum. Requirebat ratio nostræ legis sacrificiorum, maiori longe apud nos ea haberi veneratione & reuerentia, quàm illa in vmbra veteri. Constat autem communi omnium sensu, quæ communia sunt & exposita omnibus, vilescere & in contemptum abire. Videmus præterea, id quod requirebat necessario ratio, quod expressum erat in illa vmbra veteri, nunquam defuisse nostræ ecclesiæ: sed fuisse in eadem ab initio ab ipsis apostolorum temporibus, & in hunc vsque diem toto orbe terrarum, quacunque patet nomen Christianum, adhuc conseruari, videlicet prophanæ multitudinis à clero, hoc est, Leuitico & sacerdotali ordine discriminationem. Quid est ergo quod hic quisquam aut requirere aut dubitare poterit? Absque ordine illo sacro esse aut subsistere omnino non poterat Christi ecclesia. Quam talem longe ante, quàm faceret, deliniauit & expressit omnipotens illa sapientia. Ordinatam præterea videmus eandem varijs sacrorum ministeriorum gradibus correspondenter ad vmbram illam veterem: & de autore eius ordinis quisquam dubitat? Toto orbe terrarum hunc ordinem agnoscit & agnouit, ab ipso sui initio vniuersa Christi ecclesia: quem ergo autorem alium habere potuisset, quàm Christum ipsum autorem ecclesiæ per apostolorum doctrinam & ministerium? Cuius alterius hominis traditionem tanto consensu recepisset & tam diu retinuisset orbis vniuersus? Fuisse autem ab initio ex apostolorum doctrina & traditione in ecclesia, fidem faciunt in primis apostolorum canones, præsertim XLII. & XLIII. Beatus item Ignatius S. Ioannis euangelistæ discipulus, gloriosus martyr & pontifex, quem cathedræ suæ Antiochenæ beatus Petrus præfecit in locum Enodij, in epistola sua ad Trallianos, & rursus in altera ad Antiochenos. Deinde beatus Anacletus sanctissimus martyr & pontifex etiam à beatissimo Petro ordinatus presbyter, & post ex interuallo eiusdem successor effectus in Romana ecclesia, in epistola sua, de patriarchis, primatibus, & reliquis episcopis, cuius partem post inseremus opportunius. His consonant & subscribunt subsequentes orthodoxi vniuersi, absque vlla prorsus aut hæsitatione aut dissonantia, & in omnium sanctorum patrum, ex omni ætate, omni totius orbis regione & loco scriptis, ac monumentis, eandem fidem & sententiam, clarissime adest perspicere.

Non est ergo humanum figmentum, vt blasphemat ille, sacer ordo ecclesiæ, sed eiusdem opificis, cuius & ipsa ecclesia. Nec communitatis electione aut consensu, confertur sacerdotalis muneris exercitium: sed ab ipso deo per suorum sacerdotum & pontificum ministerium. Sicut in corpore nostro, inquit sanctus ille Gregorius Nazianzenus, alia sunt membra, quæ regunt corpus atque omnibus eius motibus præsident, alia quæ reguntur & obsequium rectoribus præbent: ita & in ecclesia statuit deus, æquitatis eam legem dispensans, & per diuinam prouidentiam suam, quæ vniuersa componit, meritorum temperans priuilegia, alios constituit regi & gubernari, quibus hoc vtilius est, vt verbo & opere rectorum ad id quod expedit, imbuantur. Alios pastores dedit & doctores ad perfectionem ecclesiæ. Et hi, inquit, præ cæteris virtute animi præditi, familiarius deo assistunt, & id officij in ecclesia gerunt, quod vel anima in corpore, vel mens & ratio operatur in anima, vt vtraque pariter compaginata, & sibi inuicem mixta, in quo quid

A quid deest, & in quo abundat, velut in membrorum diuersitate consonantia facta per spiritum, perfectum & integrum atque ad omnia aptũ corpus existat, & dignum quod Christũ habeat caput. Hactenus ille Gregorius. Vides itaque cuius opificis figmentum sit sacer ille ordo ecclesiæ. Ita, inquit, & in ecclesia statuit, non homo, non communitas, sed deus. Similiter beatus Chrysostomus nostri sacerdotij dignitatem efferens: Agitur quidem, in quit, in terris, sed officium eius cœlestibus negocijs cõtinetur. Non homo, non angelus, non archangelus, non virtus, non alia quæuis creatura: sed ipse spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne mini sterio præstitit fungi angelorum. Li.3. dia. cap.4.

Paulus apostolus effectus est, & primi ordinis sacerdos, nunquid commissione seu electione cõmunitatis aut populi? Certe Galatis ipse scribens testatur se non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christũ, & deum patrem constitutum fuisse apostolum. Deinde etiam ipse multos alios ordinauit sacerdotes & põtifices. Inter quos Titus & Timotheus, qui non plebis electione aut consensu sed vt idem ipse Paulus testatur, suarum manuum impositione, sacerdotes ac pontifices effecti sunt. Ita enim scribit ad Timotheum: Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuũ presbyterij, aut (ut forte significantius vertit Erasmus) autoritate sacerdotij. Vides non plebis alicuius, sed diuina autoritate Timotheum sacerdotem factum & episcopum, per ipsius Pauli ordinationem & ministerium. Qui & in altera ad illum epistola eundem admonet, vt adsit gratiæ diuinæ, quam in ea ordinatione acceperat: Vt resuscites, inquit, gratiam quæ est in te per impositionem manuũ mearum. Similiter ad Titum scribens, suique illum officij admonens: Huius, in- 1. Tim. 4 2. Tim. 1

B quit, rei gratia reliqui de Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Vides vt ex eius dispositione & ordinatione Titus primi ordinis sacerdotium adeptus sit. Vides non plebis autoritate aut electione, sed episcopali ordinatione constituendos esse per ciuitates, sacerdotes aut presbyteros. Quod si insuper ab vmbra & figura ad solidam ipsam rei veritatem respicias, num te pudebit Luthere impij tui figmenti, quo sacerdotium nostrum facis figmẽtum hominum? Illic non à plebis, sed dei electione erat, tam Leuitici ordinis ad ministeria tabernaculi adscriptio, quam sacerdotalis ad illius legis sacrificia, propitiationes, & hostias, vt Exodus, Leuiticus, & Numerorum libri demonstrãt. Et Hebræis scribens Apostolus: Nec quisquam, inquit, sibi sumit honorẽ, sed qui vocatur à deo, quemadmodum Aaron.

Imo, quam nihil ea in re plebem, reliquamque multitudinem voluerit autoritatis habere, in Chore, Dathan, & Abiron, complicibusque eorum, tam euidenti, quã horrendo memorabilique in posteros exemplo ostendit. Qui cum insurrexissent aduersus Moysen & Aaron, aliique filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagogæ, & qui tempore concilij per nomina vocabantur, & præsumerent (quemadmodum & nunc isti) vniuersam multitudinem sanctificatam esse, nec solum Aaron cum filijs suis, sed etiam ipsos ad munia sacerdotalia admitti debere, dicentes: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, cur eleuamini super populũ domini? Respondissetque eis Moyses, dominum facturum iudicium in crastinum & demonstraturum, quos sanctificasset vt sibi fungerentur sacerdotio. Non defuit iuxta verbum illius diuinum iudicium: sed Chore cum ducentis quin Num. 16.

M quagin-

quaginta illis synagogæ proceribus, qui ad sacerdotalis dignitatis munus C
ausi sunt se ingerere, egressa à domino vltrix flamma absumpsit: Dathan vero & Abiron dictis Moysi inobedientes, rebelles, seditiosos & schismaticos, inaudito à seculis supplicio, dehiscens sub pedibus eorum terra, cum omnibus, quæ ad eos pertinebant, viuos absorbuit, demisitque ad inferos. Vides vt nihil permiserit populo ac multitudini in sacerdotio illius veteris manufacti & vmbratici tabernaculi. Et nostrum hoc Christi sacerdotium (cuius tantū significandi & præcurrendi causa illud vetus erat, tanto vtique præ illo augustius, quanto potioribus nos litamus hostijs & sacrificijs) hoc, inquam, nostrum, velut ethnicum, aut idolorum sacerdotium in manu erit & potestate prophanæ multitudinis, vt cuiuscunque illi collibitum sit de nouissimis populi implere manum, ille sit Christi sacerdos, vt quondam suos

1 Reg. 13 sacerdotes excelsorum constituebat ille Hieroboam? Vt ergo illud vetus vmbra, hoc solida rei veritas: & non potius vice versa, illud plus habebit solidæ dignitatis & nostro erit augustius?

Sed dicis ad omnes Christianos pertinere id quod dicit Petrus: Vos estis genus electum, regale sacerdotiū, gens sancta. Scio ego ita scriptum à Petro, sciuit hoc ipsum ante nos vniuersa Christi ecclesia: nemo tamen ab initio ante prophanum hunc & impium Lutherum prophanauit propterea Christi sacerdotium, nemo omnes sacerdotes fecit, etiam mulieres & pueros, nemo non discriminauit sacerdotes à laicis. Vnde ergo huic ex illis Petri verbis tam noua & hactenus inaudita hæc opinionum portenta? Quia Christum contra Christum quærit in deserto, in angulis domorum & penetralibus: non in illo catholicæ ecclesiæ corpore, ad quod congregantur aquilæ, quia suum in scripturis, nō catholicæ ecclesiæ sensum sequitur. Sed mirum est, cum qui nihil quam scripturas vbique iactat, vbique crepitat, ad solas eas prouocat, solas obijcit communi, receptæque per orbem sententiæ catholicæ ecclesiæ, quasi aut primus aut solus legerit in dictis verbis Petri, ex quibus tam absurdam, tam nouam, atque omnibus seculis inauditam, omniumque consensu damnatam opinionem statuere ac stabilire nititur, adeo dormitasse supine, in quibus plus omnibus videre debuisset, nec semel respexisse retroad

Sana intelligētia verborū Petri. Vos estis regale sacerdotium. ea, quæ in Exodo describuntur à domino veteri illi populo dicta verba, quæ Petrus inde sumpta nobis accommodauit. Ex illis enim & veram horum intelligentiam, & suæ sententiæ falsitatem, impietatemque facile potuisset dignoscere & cognoscere. Moysi ita dictum legitur à domino: Hæc dices domui Iacob, & annunciabis filijs Israel: Vos ipsi vidistis quæ fecerim Aegyptijs, quomodo portauerim vos super alas aquilarum & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam & custodieritis pactum meum, eritis mihi in

Exod. 19 peculium de cunctis populis (mea est enim omnis terra) & vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta. Hæc sunt verba, quæ loqueris ad filios Israel. Hic nota verba, & signa mysteria. Veteri illi populo dictum est à domino: Vos eritis mihi in peculium de cunctis populis. Quod ipsum alijs verbis nobis dicitur à Petro: Vos estis genus electum. Illis additur, & eritis mihi in regnum sacerdotale, gens sancta. Nobis vero, sacerdotium regale, gens sancta. Hoc itaque in primis animaduertendum est, vniuersæ multitudini seu communitati collectim, vtrunque dici: illud veteri illi synagogæ: hoc vero nostræ Christianæ ecclesiæ, & non vnicuilibet nostrum. Nemo enim nostrum, est gens sancta. Quare sicut ex illis domini verbis dictis veteri synagogæ non poterat vnusquilibet è plebe se regem facere, aut sibi re-

gnum

A gnum præsumere, sed alius erat rex, alius illi subiectus populus: ita neque ex his nobis dictis a Petro, potest vnusquilibet sibi vendicare sacerdotiū: imo alius apud nos est sacerdos, alius prophanus populus. Sumus tamen nos, hoc est, vniuersa collectim Christi ecclesia, genus electum, & gens sancta, habens in se regale sacerdotium, aut honestata regali sacerdotio. Hoc insuper ociose transeundum non est, sed diligenter notandum, quod veteris illius populi status regnum dicitur sacerdotale, noster vero non regnum, sed sacerdotium: non qualecunque, sed regale, vt dignitatem ostenderet & efferret nostri sacerdotij. Illius siquidem populi status regnum magis dicitur, quam sacerdotium, quia in illo regalis dignitas præfulgebat sacerdotali, quamuis essent vtriusque distincta munia. Rex imperabat sacerdotibus eorum, & Leuitarum ordines in sua officia distribuebat. Insuper illius synagogæ aut populi vnitas à regni, quā sacerdotij, vnitate magis pendebat. Quare illic schismatici & velut ethnici habebantur, non si qui sacerdotij, sed qui regni vnitatem diuisissent: non Annas & Caiphas partiti summum sacerdotium, quod per vices (quamuis contra legem) annuum gerebant, sed decē tribus, quod se diuisissent à domo Dauid, & regno Iuda. Et indignatus est, inquit, dominus omni semini Israel & demolitus est eos, & dedit in direptionem, donec abijceret eos à facie sua, quia dissipatus est Israel à domo Dauid, & constituerunt sibi regem Hieroboam filium Naboth. Quin & ipse dominus in euangelio, eosdem velut ethnicos & gentiles habendos censuit & clarissime indicauit. Nam discipulis, quum primum in salutis ministerium eos mitteret, hoc in mandatis dedit: In vias gentium, inquit, ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad oues, quæ perierunt domus Israel. Vides missos ad oues perditas domus Is-

B rael, & nihilo minus prohibitos ire ad Samaritas, hoc est, reliquias decē illarum tribuum. Non ergo putauit illos pertinere ad domum Israel, quamuis essent Israelis pars multo maxima, nempe tribus decem ex duodecim, eo quod diuisi fuissent à rege Iuda, suo capite, & Hierosolymis relictis secessissent in Samariam, sed cum gentibus eos connumerauit. At nostræ ecclesiæ status, nō regnum, sed sacerdotium regale dicitur, à sacerdotio enim dependet præcipue: & eius vnitatem qui conatur scindere, non vero, qui regni aut imperij Christiani, ille apud nos est schismaticus, & velut ethnicus ac infidelis, iure merito habendus.

Cur veteris populi status regnū sacerdotale, noster vero sacerdotium regale dicatur.
3. Reg. 2.
2. Para. 8

Episcopatus apud nos vnus est, inquit ille Cyprianus, cuius à singulis pars tenetur in solidum: quomodo solis radij multi, sed lumen vnū, & rami arboris multi, sed robur vnū tenaci radice fundatū, fons vnus, sed riui plurimi. In quibus omnibus numerositas licet diffusa sit exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine, à qua si præscinditur seu radius, seu ramus, seu riuulus, mox perit præscisum ac arescit. Sic in ecclesia domini vnum sacerdotium est, quod tametsi per orbem vniuersus suos radios porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, vnum caput, & origo vna, vnus siquidem pastor & grex vnus. Sed in quo consistat sacerdotij nostri vnitas, atque adeo gregis Christi, seu Christianæ ecclesiæ, post erit euidētius. Interim causa à nobis explicata est, quur veterem synagogam dixerit deus, regnum sacerdotale, nostram vero Christianam ecclesiam Petrus apostolus non regnum, sed sacerdotium, tamen regale, hoc ipso dignitatem Christiani sacerdotij præ veteri illo significans. Illud enim seruiebat & obsequebatur regali dignitati, vt euidenter demonstrat regnorum sacra histo-

In sacerdotij vnitate præcipue cōsistere vnitatē nostræ ecclesiæ.

M ij ria

3.Reg 2. ria. Nam Salomon eiecit Abiathar, vt non esset sacerdos dñi, hoc est, ne am- C
plius fungeretur sacerdotali officio, sed iussit secedere in Anathoth agrum
suum, & posuit pro eo Sadoc summum sacerdotem. Constituit insuper iu-
2.Para.8 xta dispositionem patris sui Dauid, officia sacerdotũ & Leuitarũ in mini-
sterijs suis, in ordine suo. Nec prætergressi sunt, inquit, de mãdatis regis tã
sacerdotes, quã Leuitæ ex omnibus quæ præceperat. Nostrum vero sacer-
dotium tanto augustius est ab illo veteri, quanto potius est nostrum precio
sissimi corporis & sanguinis dei & redemptoris nostri sacrificium illis vete
ribus hostijs & sacrificijs, quanto nostra sancta sanctorum præ illis veteri-
bus sacratiora sunt. Proinde regale est nostrum sacerdotium, nec, vt illud,
subiectum regibus & principibus: sed cui etiam principes, reges & impera
tores non dedignãtur sua sceptra submittere, & ad ipsos vsq; pedes sacerdo-
tum nostrorum exosculandos se humiliare. Quem honorem si non requi
runt merita personarum, ipsi tamen regali sacerdotio impendere non dedi
gnantur. Et hactenus quidem satis, ni fallor, superq; demonstratũ est, quã
turpiter hallucinatur prophanus execrandusq; Lutherus, qui ex prædictis
verbis Petri sacrum ecclesiæ ordinem, quo velut castrorum quædam acies
ab illo opifice suo cõstituta & ordinata est, prorsus abolere conatur & e me
dio tollere, figmentum ipsum faciens imperitorum hominum: omnes do-
cens æque sacerdotes esse, viros, mulieres, pueros, nulla conditionis, sexus,
ætatis discretione facta, nulla sacri prophaniue differentia. Quanquam ea-
dem Petri verba ad mysticum quendam sensum, mysticum sacerdotiũ &
Lib. 4. regnum referant alij, quemadmodum & illa Ioannis in Apocalypsi: Rede-
cap. 1. misti nos deo in sanguine tuo, & fecisti nos deo nostro regnum & sacerdo
tes. Ita sane facit Ambrosius libro de sacra: Quid hoc ad populum, si virga
sacerdotis aruerat & refloruit? populus ipse qd est nisi sacerdotalis? quibus D
dictum est: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, vt ait Petrus.
Vnusquisq; vngitur in sacerdotium, vngitur in regnum: sed spiritale regnũ
est, & sacerdotium spiritale. Hactenus Ambrosius. Quanquam (vt supra
dixi) nulla sit necessitas hic ad mysticam vllam intelligentiam recurrere, vt
saluemus distinctionem augustissimi ordinis a prophana multitudine. Si-
quidem (vt supra diximus) de ecclesia vniuersa collectim loquitur, non de
vnoquolibet nostrum: collectiua enim nomina hæc sunt, genus, regnum,
sacerdotium. Neq; vnicuilibet nostrum hæc conueniunt, sed ecclesiæ. Illa
enim est gens sancta, & regnum Christi, sacerdotio sancto ornatum: in quo
idem rex & pontifex super nos regnat.

De gradibus sacri ordinis ecclesiastici. CAP. IIII.

EAdem qua cœpimus via pergendũ est, & vmbra cum solida ipsa
rei veritate conferenda diligenter. Ita enim quod quærimus, in-
ueniemus facilius, & recte nos inuenisse certiores erimus. De-
monstratum iam est, esse in ecclesia sacrũ quendam ordinem, di-
scriminatũ à prophana laicaq; multitudine: eumq; nõ esse commentũ homi
num, sed diuinum plane institutum & opificium. Quoniam autem omnis
ordo ex multis necessario consistit gradibus, eisq; imparibus aut inæqua-
libus, vnius enim ordo non est, sed plurium, non eodem gradu, sed con-
sequenter se habentium. In quibus aliquod est primum, aliquod secundũ,
& ita deinceps. Inuestigandum nunc est, qui & quot gradus sint sacri ordi-
nis ecclesiastici, vt veniamus tandem ad sacrosanctum regalis nostri sacer-
dotij ordinem, gradus, munia propria, sacrumq; qui in eodem cõsistit, prin
cipatum.

A cipatum. Ipſam itaq; vmbram & figuram conſiderantes attentius, tres in eadem gradus ſacri illius ordinis demonſtrauimus, Leuiticum, ſacerdotalem, & pontificium. Leuiticum ſub ſacerdotali, & ſacerdotalem ſub pontificio. Tribum Leui fac ſtare, inquit, in cõſpectu Aaron ſacerdotis, vt miniſtrent ei. Et rurſus: Princeps autem principum Leuitarum Eleazar filius Aaron ſacerdotis. Num. 3.
Sacerdotali æque gradui præerat pontifex, hoc eſt, ſacerdos maximus inter fratres ſuos. Eſſe hos gradus ſacri ordinis, & diſtinctos, æque manifeſtũ fecimus: primum, quod ſine conſecratione ad hos gradus nemo adſcriptus ſit. Deinde, quod ſuo cuiq; gradui proprius ſuus diſtinctusq; conſecrationis ritus extitit. Ritus ſiquidem conſecrationis gradus Leuitici deſcribitur Numerorũ octauo capite. Statues, inquit, Leuitas in conſpectu Aaron & filiorum eius, & conſecrabis oblatos domino, & ſeparabis de medio filiorum Iſrael, vt ſint mei, & poſtea ingrediantur tabernaculũ fœderis, vt ſeruiant mihi: ſicq; purificabis et conſecrabis eos, &c. Sacerdotes illis etiã amplius conſecrati ſunt domino. Induti equidem ſacro illo ſuo veſtitui, initiabantur manus eorũ, & conſecrabantur ſacro chriſmate, iuxta ritum qui in Exodo & Leuitico deſcribitur. At Aaron maximus ſacerdotũ & ponti- Exod. 29
fex præ his eodem chriſmate ſacro inungebatur & caput. Quin & habitus Leuit. 8
ſacerdotalis, vt longiorem eorundem, non ſolũ à prophana multitudine, ſed etiam à Leuitis diſtantiã diſcriminationemq; indicat. Ita & pontificius ille ornatus, eius gradus ſuper ſacerdotalem excellentiã clariſsime demonſtrat.

Age ab ipſa hac vmbra ad ſolidam veritatem conuertamus oculos, atq; eam præcipue eius partem, quæ tractatæ iam à nobis illius vmbræ particulæ è regione reſpondet. Gradus hic inueſtigamus & inquirimus ſacri ordinis eccleſiaſtici: quem autore Chriſto eſſe in eccleſia diſtinctũ à prophana
B multitudine, ſupra demonſtrauimus. In vmbra autem tres vt minimũ gradus dictos inuenimus, Leuiticum, ſacerdotalem, & pontificiũ. Eoſdem nun quid nõ videmus in ipſa ſoliditate Chriſtianæ eccleſiæ? Siquidem & apud nos diaconi ſunt, Leuitis illis è regione reſpondentes: quorum & nomine nominantur ſubinde ob officij miniſterijq; correſpondentiam. Sunt & ſacerdotes, ſunt & pontifices, quos & epiſcopos, functionis magis quàm gradus nomine dicimus. Hæ partes, hi gradus ſunt ſacri apud nos ordinis: non hominũ figmenta, vt blaſphemat ille, ſed eiuſdem plane opificis, cuius ipſe ordo ſacer, atq; adeo ipſa Chriſti eccleſia, eodem autore per apoſtolorũ ſuorum conſtituti miniſterium. Conſtat enim diaconatus ordinem ab ipſis celebratum apoſtolis, quando (vt in Actis legitur) ſeptem viros plenos ſpiritu ſancto, ad hunc elegerunt gradum miniſterij, & oratione præmiſſa manus eis impoſuerunt, conſecrationis eorundem formam tradentes & relinquentes poſteris. Vnde & conſuetudo inoleuit, vt in omni matrice eccleſia ſeptem diaconi, quaſi ſeptem columnæ circa aram Chriſti aſsiſtant. Quin & Paulus ad Timotheum, poſt deliniatum & ſuis virtutum coloribus expreſſum, qualem requirebat epiſcopũ, etiam diacones quales eſſe oporteat, ſubijcit. Nec eſt, vt æque incircunſpecte ac impie poſt Lutherum affirmat Cardinalis Caietanus, ſuo quàm catholicæ eccleſiæ ſenſui (quod eſt omnis hæreticæ prauitatis initium) nimio plus indulgens ac tribuens, in dictam Pauli ſcribens epiſtolam, diaconos inſtitutos ab apoſtolis, non altaris, ſed menſarum prophanarum miniſtros, & qui temporalibus tantummodo menſis in communi viuentium præeſſent: argumentũ hinc ſumens, quod Hieroſolymis vbi communiter viuebant Chriſtiani, diacones illi ſeptem menſis le-

Improbatur Lutheri & Cardinalis Caietani ſentẽtia, qui diaconatũ prophanum miniſterium faciunt.

gantur præfecti, & curæ administrandorum temporalium illius ecclesiæ. G
Quandoquidē Paulus Philippensibus scribens, in salutatione diacones subiungit episcopis dicens: Omnibus sanctis qui sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus. Et in epistola ad Timotheum, qui Ephesinæ præerat ecclesiæ, describit quales eligere deberet diacones. At nec Philippis, nec Ephesi, vt Hierosolymis, communiter vixisse Christianos, vt mensarum illic indigerent diaconibus, certum est, nec ecclesiam eo tempore in communi possedisse temporalia, quorum administrandorum cura requireret præfectos diaconos. Quare altaris & sacri ministerij illic describit diacones. Quanquā & in eo satis crasse fallitur idem reuerendissimus, quod existimat mensas illas, quibus præfecti leguntur Hierosolymis primi illi septem diaconi fuisse absque sacramento & sacrosancto sacrificio. Nam quum id nondum liceret nouellæ illi ecclesiæ, litare, & de eodem communicare in templo, adhuc seruienti vmbræ veteri ac Mosaicæ, aut in alijs publicis locis, quæ nondum ei mysterio dicata & consecrata habebantur, per domos & mensas frangebant panem illum sacrosanctum & viuificum. Erat perseuerabant, inquit Lucas, in fractione panis. Et Apostolus in prima ad Corinthios dominicam cœnam vocat, quando conueniebant ad participandū corpus & sanguinem domini, vnde & ordinat, quomodo in ea se habere honeste ac decenter debeant. Diaconi ergo illi sacrosancti mysterij erant ministratores. Alioqui quam est indignum, tam graues, tantiq; testimonij viros, ea cum solennitate, per ieiunia, per orationes, per apostolicarum manuum impositionem, præfectos fuisse tam vili prophanoq; ministerio, & quemadmodum imaginatur ille, ad fercula mulierculis ministranda paranymphos pocillatoresq; factos? Nec tamen etiam temporalium rerum, ecclesiæ curam administrationemq;, quo sacerdotes forent liberiores, illis creditam fuisse, quando etiam illis cœpit abundare ecclesia, ad formam & exemplum illorum primorum, qui constituti fuerant Hierosolymis, imus inficias. Certe non prophano, sed sacro præcipue ministerio adscriptos ab initio fuisse diacones, testatur Ignatius gloriosus martyr & pontifex, & Dionysius ille Areopagita, ambo apostolorū discipuli. Ille in epistola ad Hieronem diaconum scribens in hæc verba: Sine episcopis nihil agas: sacerdotes enim sunt, tu vero minister sacerdotum. Illi enim baptizant, sacerdotiū agunt, ordinant, manus imponūt: tu vero eis ministras, sicut sancto Iacobo Stephanus. Dionysius vero in ecclesiastica sua, vt mox audies, hierarchia. In ea insuper, quæ ad Demophilum est epistola, in qua scribit in hæc verba: Si distinctiones ordinesq; confundere sacratissimas dei sanctiones iuraq; transgredi est: omni profecto ratione caret, dei causa peruertere traditum diuinitus ordinem. Et paulo post, gradus ordinis diuinitus instituti subiungens: Neq; enim, inquit, sancta sanctorum simpliciter omnibus sunt inaccessa: verum ijs appropinquat magis pontificum sacra distinctio, deinde sacerdotum ordo, quos deinceps diaconorum seu ministrorum ordo sequitur. Vides hoc teste, qui ab apostolis eruditus est, diuinitus institutū sacrum ordinem, cum suis etiam diaconorum seu ministrorum gradibus & ordinibus. Quod tametsi factum sit per apostolorum ministerium, quos ad id maturandum excitauit & coegit communis vitæ, quę tunc inter fideles Hierosolymis obseruabatur, necessitas: autorem tamen hoc ipsum habebat Christum, doctoremq; sacrum spiritum, cuius ordinatione & instigatione etiam per vniuersas orbis ecclesias, in quibus ea necessitas, hoc non requirebat, continuo

D

A tinuo diacones, cum presbyteris & episcopis ordinati sunt: quemadmodum apostolicæ hoc testantur epistolæ.

Quanquam aūt diaconus proprie ministrum significet, adeo, vt Timotheo scribens Apostolus, & muneris sui (qui tamen episcopus & pontifex extitit) ipsum admonens, illud ipsum diaconium aut diaconatum appellet. Quod enim nos legimus: Ministerium tuum imple, eius loco Græce διακονίαν legitur, hoc est, diaconatum tuum, ministerium vocans officium episcopi: ecclesiæ tamen vsus obtinuit, vt certo gradui ordinis sacri, immediate deputato ad sacerdotalis ordinis ministerium, vt quondam ille Leuiticus, appropriaretur illa diaconatus appellatio ac denominatio.

Diacony generis vocabulum, vniuersum ordinem ministrātium cōplectitur

Porro Leuiticum gradum in vmbra veteri, haudquaquam simplicem, indiscriminatum, indistinctumq; fuisse, sed in tres primū veluti classes aut ordines sub suis principibus distributum, supra demonstrauimus. Ex quibus quidā proximiores erant illis sacratioribus, alij ab eisdē magis distantes ac remotiores. Deinde postquā per Salomonem ædificata esset domus dñi, nec vltra per Leuitas portari oporteret tabernaculū atq; eius vasa supellexq; circumferri, rursus ad eandē rationē sortito diuisi sunt per domos, familias, familiarumq; principes, adscriptiq; suis quiq; ministerijs in tres similiter classes & ordines. Nam ex his adscripti sunt in opera ministerij domus dñi, alij in cantores & psaltes, ad confitendū & canendū dño, in organis musicis quæ fecerat Dauid, tam mane quā vesperi, alij vero in ostiarios & ianitores domus dñi. Et præterea ob honorem ordinis constituti ex Leuitis, scribæ & præpositi regiorū negociorum, & toto regno super populum iudices, numero sex millia. Hac etiam parte vmbrę suæ & figurę veteri pulchre ipsa respondet veritas. Nam adscriptorū ad sacra ministeria sub ordi-

1. Par. 24

B ne sacerdotali, haudquaquam simplex æqualisve apud nos gradus est, sed secundum incumbentia sibi ministeria decenter ornati. Sunt eñ primo loco, quos appropriato vocabulo & velut per excellentiam quandā diacones, atq; etiam Leuitas dicimus, deinde hypodiaconi, aut, vt nos dicimus, subdiaconi. His vasorū sacrosancti sacrificij & materiæ, ex qua id conficitur, cura ordinate cōmissa est, sub suis principibus, nempe archidiaconis & archisubdiaconis. Quos filij Caath referebāt in vmbra illa veteri. Post quos sunt acolyti, quasi sequentes dicas, quos & cereferarios appellant. Deinde exorcistę, lectores, ostiarij, & postremo clericorū vulgus: quos & clericos, tanquam diuinæ sorti ac ministerio adscriptos: & cantores, a psalmodijs in ecclesia decantandis, quin & psalmistas inuenimus antiquitus appellari. Hi sunt septē gradus ordinis sacri sub regali eoq; bipartito sacerdotio: quos ab initio ex apostolorum doctrina & institutione, autore nimirum Christo & sancto spiritu agnouit, quibusq; velut castrorum quædam acies ordinata est Christi ecclesia, ad exemplar quod illi monstratum est in monte illius (inquam) hierarchiæ cœlestis, nouem angelorum ordinibus sub principe ac rege seculorum immortali deo ordinatissime ordinatæ: quemadmodum iamdudū deliniata & adumbrata fuerat in illa sua vmbra & figura veteris tabernaculi. Qui quod plures cernātur & distinctiores in ipsa solida rei veritate, quā in eius vmbra, nihil mirandum est, nusquam eñ vmbra distinctionem particularum sui solidi corporis assequitur. Certe testantur in primis apostolici canones, deinde sanctissimorum patrum monumenta, omnes hos gradus sacri ordinis fuisse ab initio in primitiua ecclesia. Nam XLII. & XLIII. apostolicorum canonum, discrimen inter episcopum, presbyterum, diaco-

Septem gradus ordinis ministrātium sub sacerdotio.

num,subdiaconum,lectorem,& cantorem indicant. Et sanctus ille Ignatius Ioannis euangelistæ discipulus, gloriosus martyr & pontifex, in epistola ad Antiochenos suos: Saluto, inquit, sanctum presbyterum vestrum, saluto sanctos diaconos, saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, atque confessores. Sic & beatiss. Cyprianus scribens ad Cornelium Romanum pontificem, meminit eius literas se accepisse per Satyrũ acolytum suum. Quin & idem sanctiss. pontifex & martyr Cornelius in sua ad Flauianum Antiochenum episcopum epistola, qua de Nouato singula quæque docet, quis, qualis fuerit, vel vita, vel moribus, et quomodo ab ecclesia dei episcopatus ambitione & impotenti cupiditate desciuerit, faciem illius primitiuæ ecclesiæ in dictis omnibus gradibus ordinis sacri, clarissime explicat & velut oculis subijcit, tametsi obiter & agens aliud. Is ergo, inquit, qui euangelium vendicabat, nesciebat in ecclesia catholica vnum episcopum esse debere, vbi videbat esse presbyteros quadraginta & sex, diaconos septem, subdiaconos septem, acolytos quadraginta & duos, exorcistas & lectores cum ostiarijs quinquaginta & duos, viduas cum indigentibus mille quingentas, quos omnes deus alit in ecclesia sua. Hactenus ille Cornelius. Audis itaque illius primitiuæ ecclesiæ faciem, quando sub impijs ac paganis idololatrisque oppressa imperatoribus, decorem suum nondum plene explicare potuit. Ad hæc vetustissimam ecclesiæ ab initio de his obseruationem, traditionem, & consecrationis ritum, quartum Carthaginense concilium comprobat, & velut chirographi sui confirmatione consignatum (ne quid hominem temeritate in diuinis rebus temere mutaretur) tradidit posteris. Omnes enim gradus prædictos, ex antiquissima ecclesiæ obseruatione, quæ per continuam ab initio ecclesiasticæ traditionis successionem ad ipsos peruenerat, & singulorum ordinationis ritum, ab episcopo ad nouissimum ostiarium, nouem primis decretorum suorum describit canonibus. Sed de inferioribus his sacri ministerij gradibus, singulorumque officijs ac munijs proprijs non vacat festinanti ad institutam nũc de ecclesiastica hierarchia, quæ in sacerdotali præcipue ordine consistit, tractationem exactius persequi, vt quæ ab alijs plerisque explicata sunt diligenter, & in forma ordinationis vniuscuiusque clare adest perspicere. Tantũ cõferenti (ad demonstrandum id quod institutum est) ecclesiam nostram cũ vmbra sua & figura veteri, obiter hæc percurrenda fuerant, vt clarissime intelligeretur vmbram suæ soliditati, & veritati figuram exactissime respondere per omnia.

De euangelico sacerdotio & eius muneribus, & in primis de eius sacrificio. CAP. V.

Translationẽ legis consequi ad translationẽ sacerdocij.

Paulus ille gentium doctor, veteris legis imperfectionẽ approbaturus Iudæis & propterea vt in perfectionẽ necessario commutanda fuerat, ostendit præuidisse in spiritu diuinum illum Psaltem, surrecturum sacerdotium nouum secundum ordinem Melchisedec. Si enim consummatio, inquit, per sacerdotium Leuiticum erat, quid necesse erat secundum ordinem Melchisedec adhuc alium sacerdotẽ surgere, & non secundum ordinem Aaron dici? Translato autem sacerdotio, necesse est vt legis translatio fiat. Persuasione hac ex suis ipsorũ scripturis opus habebant illi, quibus nondum illuxerat lumen veritatis euangelicæ, quibus adhuc erat velatus Moyses, vt qui ignorabãt vmbræ se & figuræ seruire cœlestiũ, veteraque illa omnia adumbrationes quasdam potiorum fuisse; eorũ, inquam, quæ sunt exhibita sub luce euangelica. At nos huic luci assueti, facile

A facile credimus affirmanti Apostolo, vniuersum illum statū veteris populi, vmbram fuisse eorum, quæ exhibita sunt in Christi ecclesia. Et quemadmodum translata vetus illa lex est in nouam & potiorem, ita translatum & illud sacerdotium in aliud augustius & multo excellentius. Veteris autem illius sacerdotij munera erant, offerre varia sacrificiorum genera, holocausta, hostias pro peccato, præterea panes sanctos & mundissimos deo, eosq; proponere in mensa propositionis, incensum insuper super altare thymiamatis in odorem suauitatis: quorum ritus in Exodo & Leuitico longe lateq; describuntur. Quorum omnium, quàm multiplicium, tam imperfectorū loco, in euangelico sacerdotio vnicum tantū, sed perfectū sacrificiū, vnica, sed munda successit hostia & oblatio, corporis, inquā, & sanguinis agni illius vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Hanc veteris sacerdotij in nostrū longe excellentius translationem veterum multipliciumq; sacrificiorum in hoc vnum solum & perfectū commutationem, ex cuius virtute illa vetera omnem suam efficaciam habuerunt, spiritu afflatus Malachias, clarissime prædixit, atq; adeo per os prophetæ sui ipse dominus, veteris illius tabernaculi sacerdotibus loquens: Non est mihi voluntas in vobis, dicit dominus exercituum, & munus nō suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnū est nomen meum in gentibus, dicit dominus exercituū. Audis primum denunciari veteris illius, quod secundum ordinem Aaron erat, sacerdotij oblationem succedente nouo (de quo Apostolus) secundum ordinem Melchisedech. Non est, inquit, mihi voluntas perpetua in vobis, vobis, inquam, Aaroniticis sacerdotibus, nec vltra suscipiā munus aut sacrificia de manibus vestris. Quid

Veteris sacerdotij & sacrificiorū eius translatio in nouum, augustius & vnicū perfectū sacrificium.

B ita? Quoniam non tantum in vno hoc populo Israel, cui seruiebat illud vetus sacerdotium, sed in omnibus gentibus, ab ortu solis vsq; ad occasum magnum erit nomen meum. Neq; ex vna hac familia Aaron, sed ex omnibus gentibus nouos mihi sacerdotes deligam, nouo ordine, abrogato veteri. Nec vetera illa vobis constituta & in vno loco offerenda sacrificia amplius de manu vestra suscipiam: sed in omni orbis loco sacrificabitur & offeretur nomini meo oblatio munda: propheta enim de futuro, ob certitudinem, vt solent, in præsenti loquitur: non sacrificia multa, sed vna & sola munda oblatio. Quid enim, vt Augustini verbis dicam, tam mundū pro mundandis vitijs mortaliū, quàm sine vlla contagione carnalis concupiscentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali? & quid tam grate offerri & suscipi posset, quàm caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? Nullam imaginari est oblationem mundā aliam, quæ per ecclesiam offertur in omni orbis loco, quàm in eucharistiæ sacramento caro & sanguis agni immaculati. Nam ieiunia, eleemosynæ, orationes, sacrificium cordis contriti, breuiter vniuersæ iustitiæ nostræ, sunt veluti pannus menstruatæ.

Hic iam rursus aduersus Christi ecclesiā insurgit ter execrandus ille Lutherus, eamq; preciosissimo illo omniumq; perfectissimo sacrificio spoliare contendit, vt quam etiam sacerdotio suo spoliare conatus est, nullam sacri inter nos prophaniq; relinquens distantiam. Qua in re tametsi impietas impietatem velut ansa ansam trahat, satis tamen oculatus extitit ad consequentiā attendens, & recte intelligens hæc duo sese consequi, sacerdotium, inquam, & sacrificiū, vt hoc ipsum clare attestatur Apostolus: Omnis namq; vt pontifex, ita & sacerdos, ad offerendum munera & hostias constituitur: vnde

Catholicæ ecclesiæ de sacrificio nostræ legis sententia asseritur.

vnde necesse est & hunc habere sacrificium aliquod quod offerat. Itaque vt primum abstulit à Christi ecclesia, ne statim ipse pugnaret secum & se euerteret, consequentiam in hoc recte obseruans, etiam secundum auferre conatus est, quamuis aduersus clarissimum vt iam demonstrauimus, scripturæ testimoniũ, totius ab initio Christianæ ecclesiæ, eandemq; fidem & confessionem, quæ sacrosanctũ hoc sacrificium in omni orbis loco quotidie offert deo patri, sacrificium equidem laudis & gratiarum actionis, pro beneficijs, quæ per dominum Iesum Christum saluatorem nostrum accepimus: & in honorem sanctorum omnium: salutem quoq; nostram & peccatorum remissionem, & viuis hoc ipsum prodesse credens, & mortuis. Hæc est per totum orbem catholicæ Christi ecclesiæ sententia, fides & confessio, hæc & fuit ab initio, si modo vna vsq; nunc ab initio fuit catholica ecclesia. Cui consona voce testimoniũ perhibet vniuersus ille sanctissimorum ab initio patrum sibi succedentium venerabilis chorus. Beatus Ignatius, Ioannis euangelistę discipulus, in ea quę est ad Smirnenses epistola, sacrificij nostri, quod immolatur quotidie à nostris sacerdotibus & episcopis in ecclesia, meminit. Clemens quoq; beatissimi Petri in apostolica cathedra successor, in ea, quã superius citauimus, decretali epistola, sacrificium offerre prohibet & missas celebrare nisi in locis, in quibus episcopus iusserit. Sanctus Irenæus beatissimi Polycarpi Ioannis euangelistæ discipuli auditor, aduersus insana Valentini dogmata, sacrosanctam eucharistiam offerre nos deo affirmat, non quasi indigenti, sed quasi donationi eius gratias agentes. Iesum siquidem dominum nostrum, acceptum panem in suum corpus, & vini calicem vertendo in suum sanguinem noui testamenti, nouam docuisse dicit oblationem, quam ecclesia ab apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert deo, de quo Malachias: Ab ortu solis vsq; ad occasum magnũ est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Hæc ille Irenæus apostolis proximus, & quo tempore adhuc viuebant qui cum apostolis vixerant, à quibus ille affirmat institutam à Christo noui testamenti nouam oblationem accepisse ecclesiam, & offerre in vniuerso mundo iuxta prophetæ vaticinium. Alexander item eius nominis primus, continuo post apostolorum tempora, sub Traiano videlicet, etiam apostolicæ cathedræ præsidens, in decretali quadam de non vexandis sacerdotibus: Cyprianus quoq; gloriosus martyr & pontifex in epistola ad Ceciliũ, & in sermone de cœna domini, eidem catholicæ veritati testimonium perhibent. Gregorius ille Nazianzenus, in præclaro quodam de sacerdotali dignitate carmine, inter cætera ita cecinit: O sacrificia mittentes incruenta sacerdotes, o animarum custodes gloriosi, o magni figmentum dei vestris in manibus ferentes. Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Augustini, Chrysostomi, Cyrilli, Leonis, Damasceni, Gregorij, frequentiora passim occurrunt in hanc sententiam testimonia, quàm vt hic anxie corroganda sint. Ex quibus vnum illud Chrysostomi hic libet adscribere, quod in posteriorem ad Timotheum epistolam scribit in hæc verba: Volo quidem adijcere plane mirabile, & nolite mirari, neq; turbemini. Quid vero istud est? Sacra ipsa oblatio, siue Petrus, siue Paulus, siue cuiusuis meriti sacerdos offerat, eadem est, quã dedit Christus ipse discipulis, quamq; sacerdotes modo conficiunt. Nihil habet ista præ illa minus. Cur ita? quia non sanctificant hanc homines, sed Christus, qui ante sacrificauerat. Et paulo post: Et hoc igitur Christi corpus, & illud est. Qui autem hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat

A rat Christum esse, qui etiam nunc adest atque operatur. Hæc ille Chrysostomus. Breuiter, in his omnibus catholicæ ecclesiæ columnis & membris præcipuis, eorundem monumenta diligenter euoluenti (ne hic sim in citandis dictis eorum prolixior) catholicæ ecclesiæ de veritate sacrosancti excellentissimique sacrificij nostri communem fidem & confessionem clarissime adest perspicere. Quam si malueris totius ecclesiæ voce audire & intelligere, audi confessionem sanctissimi illius Ephesini primi vniuersalis concilij, quod ante annos M.C. sub Cælestino, vt supra diximus, Roma. pont. celebratum est, præsidente in eodem Cyrillo sanctiss. & doctiss. Alexandrino pontifice. Hoc in synodali ad Nestorium epistola (aduersus cuius impietatem præcipue congregatum extitit) scribit in hæc verba: Necessario igitur & hoc adijcimus. Annunciantes enim secundum carnem mortem vnigeniti filij dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionē eius, & in cœlos pariter ascensionem confitentes, incruentam celebramus in ecclesijs sacrificij veritatem, si etiam ad mysticas benedictiones accedimus & sanctificamur, participes facti corporis & preciosi sanguinis Christi omnium redemptoris effecti. Audis ex toto orbe in vnum conuenientium sanctorum pontificum, atque adeo vniuersæ simul in eis Christi ecclesiæ confessionem: nos celebrare incruentam in ecclesijs sacrificij veritatem, sancti (inquam) corporis & preciosi sanguinis Christi omnium redemptoris nostri. Et diuus Cyrillus, cuius in eo concilio præcipue enituit autoritas, adiectum in fine eiusdem synodalis epistolæ anathematismum, in penultimum inter alios articulorum ad præfati Nestorij assertionem impiam consequentium, aduersus detractores asserens, & eiusdem sancti, cui præfuit concilij, atque adeo catholicæ ecclesiæ sententiam clarius explicans: Sanctam, inquit, & viuificatricem & incruentam immolationem in ecclesijs celebramus, non vnius secundum nos corpus hominis quod offertur esse credentes, similiter autem & preciosum sanguinem. suscipientes autem potius tanquam proprium corpus factum, nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Communis enim caro viuificare non potest. Hæc ille ex dicti concilij, atque adeo totius Christi ecclesiæ sententia. Cui per omnia consonat definitio Lateranensis concilij sub Innocentio tertio, in hæc verba: Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quā nullus saluatur omnino. In qua idem ipse sacerdos est & sacrificiū Christus Iesus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, &c. Et hoc vtique sacramentum nemo conficere potest nisi solus sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundum claues ecclesiæ, quas ipse concessit apostolis eorumque successoribus. Audis impie, audis impure, Christianæ ecclesiæ & sacrificium & sacerdotiū. Idque ipsius catholicæ Christi ecclesiæ confessione, & clarissimo testimonio. Cui quod impudenti sacrilegoque ore insultas, quod detrahis, quod repugnas, quid aliud facis, quàm quod te hæreticū esse omnibus palam facis, nec pertinere ad Christi corpus, nec sacrosancti sacrificij eius promissionumque participem fieri?

Ex testimonio catholicæ ecclesiæ in Ephesina synodo.

B (marginal letter beside "tam immolationem in ecclesijs celebramus")

Sed dicis ita scriptum ab Apostolo, vt Christus perfectorum bonorum pontifex per proprium sanguinem semel introierit in sancta æterna redemptione inuenta: vt deinceps appareat vultui dei pro nobis: neque vt sæpe offerat seipsum, qui semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, & nos sanctificaret per oblationē corporis sui semel, vna enim oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Si autem vnica semel oblata à Christo hostia consummauit in æternum sanctificatos, si negat Paulus sæpius offerri

Rationes Lutheri aduersus veritatē nostri sacrificij.

Christum

Christum: quis igitur, inquis, tam multis missis, tam multis sacrificijs, tam C
multis eiusdem semel sufficienter oblatæ atq; immolatæ hostiæ repetitis
oblationibus locus est? Quasi contra claram doctrinam Apostoli non suffi-
ceret semel oblatam esse in cruce, nisi instar veterum illarum hostiarũ re-
peteretur ac offerretur, non solum per annos singulos, sed etiam infinitis
pene locis per dies singulos. Hi fumi sunt, quos Christi fidelium mentibus
offundere conaris ex verbis Apostoli. Deinde ingeris etiam scrupulos hu-
iusmodi: Non inueniri scilicet scriptum ab euangelistis, quod in vltima cœ-
na deo patri se Christus obtulerit, sed in cruce. Quod si tunc sacrificiũ non
fuerit, nihilo magis nunc esse in missa, in qua sacerdos dominicam illam cœ
nam refert. Quod vero ibi Christus non se obtulerit patri, videtur ex di-
ctis verbis Apostoli, quibus affirmat semel tantum seipsum obtulisse Chri-
stum. Addis ex verbis euangelistarum magis apparere missam aut eucha-
ristiam, esse testamentum nouum, quàm sacrificium. Nam de calice dicit Lu
Cap. 22. cas: Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine. At diuersa sunt
toto genere testamentum & sacrificium. Siquidem testamentum promis-
sio est, aut vltima voluntas testatoris, eius morte confirmata, qua bonorum
Cap. 9. suorum, quos vult, hæredes instituit, vt etiam ad Hebræos innuit Aposto-
lus. Inde & ridiculum vis videri ecclesiæ catholicæ morem & fidem, quo
missæ sacrificiũ pro vniuersa catholica ecclesia, & viuis offert atq; mortuis,
eisdemq; prodesse fideliter credit: cum non sit aliud (vt tu existimas) quàm
aut promissio, aut donum & sacramentũ dei. Sed sacramenta non prosunt
alijs, quàm ea sumentibus, quemadmodum baptismi efficacia vltra bapti-
zatum non extenditur. Nemo enim baptizatur pro alio. Similiter nec alte-
ri prodest alterius laici cõmunio. Postremo, neq; hæc cohærere existimas,
sacramentũ eucharistiæ, in missa offerri deo, esseq; sacrificium: attamen to- D
tum insumi à sacerdote: cũ hoc (vt tu dicis) magis sit à deo accipere nobisq;
tribui, quàm ipsi offerre aliquid. Huiusmodi ratiunculis impudens ille au-
det lacessere communem totius catholicæ Christi ecclesiæ fidem & senten-
tiam, audet solus velut alter Goliath exprobrare agminibus dei viuentis.

Quibus priusquam respondeamus, ad memoriam tibi reuocare volui le-
ctor Christiane, fidele illud & plane Christianũ illius Origenis consilium,
quod homilia quadam in Matthæum his verbis inculcat: Quoties, inquit,
aduersus ea, quæ obseruat vniuersa Christi ecclesia, canonicas scripturas ali-
qui proferunt, quibus omnis Christianus orbis consentit & credit, viden-
tur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis. Sed nos illis credere non
debemus, nec exire à paterna ecclesiasticaq; traditione, nec aliter credere,
nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderunt nobis. Huius, inquam, fidelis san-
ctiq; consilij admonitum te volui lector, ne si forte aut ego, aut alius quiuis,
in diluendis his similibusq; hæreticorum obiectionibus, iudicio tuo minus
satisfecerimus, ne vel tantillum propterea apud te periclitetur catholica ve-
ritas, ne de communi catholicæ ecclesiæ fide & sententia propterea quic-
quam hæsites, nec propter quamcunq; quæ tibi forte videretur aut scriptu-
rarum aut rationum in contrarium euidentiam, à paterna ecclesiasticaq; tra-
ditione exeas, ne credas aliter, quàm didicisti in catholica ecclesia. Cuius cer
tam indubiamq; hac de re sententiam diuinis concordantem eloquijs, tam
commune eiusdem in sanctissimis vniuersalibus concilijs conuenientis vo-
ce, quàm membrorum eius præcipuorum, atq; adeo columnarum eius, quæ
fuerunt ab initio, ex omni orbis loco, omni ætate & seculo consona confes-
sione

sione clarissime demonstrauimus. Et quæ obsecro, vel fingi à quoquam po
A test alia munda oblatio, succedens in locum omniũ illarum veterum, quam inter gentes in omni orbis loco sacrificandam & offerendam propheta affirmat, quàm ea quæ offertur in missæ sacrificio? Si dicas illam qua Christus semetipsum semel in cruce obtulit, vnaq; consummauit in æternum sanctificatos: certũ est illam, non inter gentes, nec in omni orbis loco, sed in vna Iudæa, in vnico orbis loco fuisse oblatam. At illa, de qua propheta, sacrificatur in omni orbis loco, & offertur nomini domini. Si cordis contriti, humiliati & sanctificati, sacrificium dicas prophetam intelligere, quod etiam omni orbis loco nunc offertur deo: illud equidem non despiciet misericors dominus: sed non est illa munda & perfecta oblatio, succedens in priorum sacrificiorum locum, de qua propheta. Siquidem vetera illa omnia, ad agnum hunc vere immaculatum respiciebant: quæ sola veritas suam figuram euacuat. At nostri cordis sacrificium, & quicquid ex nobis deo offerre possumus, indignũ plane est, quod ita simpliciter munda dicatur oblatio: quandoquidem iustitiæ nostræ omnes sunt velut pannus sordidatus mulieris immundæ, quæ menstruum fluxum patitur. Deinde, vt veritas figuræ suæ respondeat, totius catholicæ ecclesiæ consensu & apostoli testimonio, certum est, illum agnum paschalem veterem, typum fuisse agni nostri vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Pascha nostrum, inquit ille, Christus est. Non solum vt semel in cruce oblatus est, sed etiam vt à nobis in missæ sacrificio offertur quotidie. Siquidem ille non immolabatur tantum, sed edebatur etiam: qui nostri, vt in mysſæ sacrificio typus est. De quo catholicæ Christi ecclesiæ ille eius pontifex sanctissimus Leo, ita non minus eleganter quàm vere in sermone quodam paschali loquitur: Vt vmbræ cederent corpori, & cessarent imagines sub præsentia veritatis, antiqua obser- Serm. 7.
B uantia nouo tollitur sacramento, hostia in hostiam transit, sanguis sanguinem excludit, & legalis festiuitas dum mutatur, impletur. Constat autem præceptum fuisse à domino in lege veteri, vt typicus ille agnus ante immolaretur, deinde ederetur. Ita enim in Exodo scriptum legitur: Immolabitq; Cap. 12. eum vniuersa multitudo filiorum Israel ad vesperam. Et rursus de eodem: Ite tollentes animal per familias vestras, & immolate phase. Et iterum victima dicitur transitus domini. Itaq; à sacerdotibus nostris verus ille agnus offerri immolariq; ante debet, deinde & comedi.

Quanquam autem luce clarius demonstrata sit à nobis catholicæ fidei hæc veritas & confessio, committere tamen non possum, quin hic veluti auctarij loco adscribam beatissimi apostoli Andreæ clarissimũ testimonium: Testimonio beatissimi Andreæ apostoli. quod si non scripturæ, at sanguinis sui chirographo nobis consignauit. Et quamuis à Luca perscriptum nõ sit, vt cui vnius Pauli, quamdiu illi adhæsit comes indiuiduus, magis quàm in vniuersum apostolicorum actorum studium fuit perscribere historiam: vniuersus tamen ordo sacerdotũ Achaiæ, qui spectatores & testes extiterunt gloriosi eius martyrij, literarum suarum certa fide, et tunc vniuersæ Christi ecclesiæ perhibuerunt fidele testimoniũ, & transmiserunt ad posteros. Autor est Philaterus, ecclesiasticarum rerum Philaterus Capite 39. scriptor antiquus. Aegeæ itaq; dicenti beatissimo apostolo, nisi consentias dijs immortalibus sacrificare, in ipsa quam laudas cruce fustigatum te affigi præcipiã, ita illis testificantibus respondit Andreas: Ego omnipotenti deo, qui vnus & verus est, omni die sacrifico, non thuris fumum, nec hircorum aut taurorum sanguinem, sed immaculatũ agnum quotidie in altari sacrifi-

co. Cuius carnes, postquàm omnis populus credentium manducauerit & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est, nihilo minus integre perseuerat, & viuus, & cum vere sacrificatus sit, & vere eius carnes manducatæ sint à populo, & vere eius sanguis haustus: tamen, vt dixi, integer permanet, & immaculatus & viuus. Hæc fuit illius, hæc & apostolorum omnium, fides, doctrina & confessio. Quam vt tradiderunt primitiuæ illi ecclesiæ sub manifesta diuinæ virtutis attestatione, & sanguinis sui sigillo consignauerunt, ita ab eo tempore vsque nunc immutatam permansisse cernimus. Nam quod tu & similes tui aliquot, eandem allatratis, canes rabidi & ferino morsu appetitis, vestro hoc malo, in vestram que tacitis perniciem, quæ non expectat. Nam inferorum portæ aduersus eandem nunquam præualebunt. Aduersus quam eum Apostolum & scripturas inducis, & hic & alibi sæpe mecum mirari cogor, quidnam tibi persuadeas. An solum & primum te legisse scripturas, an solum te recte eas intellexisse & intelligere? Nam alterum est necessarium, vtrunque autem æque non dicam temerarium, impudentiæ, impietatis & arrogantiæ plusquàm diabolicæ, sed stultitiæ, amentiæ, & euidentis insaniæ plenissimum.

Quàm sit euidentis insaniæ aduersus cōmunē catholicæ ecclesiæ sententiam scripturis certare.

C

Ignorare non potes, etiam si velis, cōmunem per orbem ecclesiæ de missæ sacrificio sententiam, assertioni tuæ contrariam, sanctissimos præterea doctissimosque patres ab initio vniuersos, consensisse huic catholicę fidei & tuam, quam ex Apostolo stabilire conaris, damnare assertionem, qui potes nescire tantus doctor & magister in Israel, qui solus plus omnibus sapis? Ignatium dico, & Clementem pontifices & Christi martyres, Irenæum, Alexandrum primum, & ipsum apostolicæ sedis episcopum, Cyprianū etiam martyrio gloriosum pontificem. Gregorium præterea illum Nazianzenū, quem præ cæteris Theologi cognomine, eruditissima illa dignata est antiquitas. Hilarium insuper, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, Cyrillum, Damascenum, Gregorium alterum, & quotquot deinceps subsequuti sunt. Vniuersos denique totius orbis orthodoxos episcopos, qui aut congregati fuerunt in sancto illo Ephesino vniuersali concilio, aut eidem consenserunt & subscripserunt: qui omnes vno ore affirmant nos offerre quotidie hostiam illam mundam & viuificatricem preciosi corporis & sanguinis omnium redemptoris nostri, & incruentam celebrare in ecclesijs sacrificij veritatem. Aduersus quos omnes cum tu inducis Apostolum, quid aliud dicis, quàm vni tibi tandem illuxisse veram Apostoli & scripturarum intelligentiam, quam nemo illorum omnium assequutus sit? Quod ipsum quis sanæ mentis feret, etiam prius quàm è propinquo discutiatur ea de qua agitur sententia? Quis non statim te explodet, exsibilabit, execrabitur, vt hostem catholicæ ecclesiæ? vt pertinacem hæreticum?

D

Sed quid obsecro aduersus communem hanc totius ecclesiæ fidem dicit Apostolus? Christus, inquit, perfectorū bonorum pontifex, per proprium semel sanguinem introiuit in sancta, vt deinceps appareat vultui dei pro nobis. Non sæpe offerens semetipsum, sed semel oblatus, ad multorum exhaurienda peccata, semel nos sanctificauit per oblationē corporis sui, vnaque oblatione consummauit in æternū sanctificatos. Et nos quidem hæc legimus in Apostolo, legerūt & sancti illi doctissimique, quos memorauimus, patres: nihil tamen in his contrariū fidei catholicę ecclesiæ intelleximus, æque nos, æque & illi omnes cum catholica Christi ecclesia credimus, nos celebrare incruentam sacrificij veritatem, & sanctam viuificatricemque nos offerre hostiam.

ftiam. Sed negat, inquit, Apoftolus, vt fæpe feipfum Chriftus offerat, fed
A vna oblatione affirmat cōfummaffe fanctificatos. Et nos confentimus Apoftolo. Et nos quoq; negamus Chriftum fæpius obtuliffe feipfum, hoc enim femel in ara crucis fecit. Sed nos ipfum quotidie offerimus in ecclefia. Non negat Apoftolus ipfum fæpius offerri, fed negat fæpe offerre feipfum. Deinde & vnitatem apud nos falutaris hoftiæ adftruit. Vmbræ enim illius veteris hoftiæ, repetitæ funt in annos fingulos, quoniā nihil in fe perfecti habebant, nec mundabant, nec cōfummabant accedentes. Nam fi vna earum fuiffet perfecta aliqua ad remittenda peccata, confummandosq; accedentes, nihil opus erat fuccedente & repetita altera. At nos, inquit, fanctificati fumus per oblationem corporis Iefu Chrifti femel, qui vnam pro peccatis offerens hoftiam, in fempiternū fedet ad dexteram dei, vna enim oblatione confummauit in æternum fanctificatos. Vides, quorfum vnitatem hoftiæ femel oblatæ à Chrifto commendet Apoftolus, nempe à plenitudine & perfectione. Vna enim illa fatis eft delendis ab initio totius mundi peccatis, vna confummauit in æternū eos qui fanctificantur. Nulla alia opus eft, neq; vt iterum fefe Chriftus offerat, fed nobis tantum opus eft, vt plenitudinis illius participes efficiamur. Nihilo plus faceret, fi iterū in terras defcendens, rurfus fe crucifigi permitteret, fi iterum fe deo patri offerret in ara crucis, nihilo plus fibi aut nobis mereri poffet. Totum promeruit, quicquid mereri potuit, femel oblata illa hoftia, quæ fatis eft & fufficit totius ab initio mundi peccatis omnibus, imo infinitorum, fi effent, mundorum. Quid igitur? Nunquid vna illa oblata hoftia, totius mundi peccata deleta funt? nunquid fanctificati & confummati in æternum omnes? Non hoc dicit Apoftolus, fed vna oblatione confummaffe aut perfectos feciffe dicit in æternum omnes, qui fanctificantur. Sed nunquid etiam infideles & increduli Iudæi, Sara-
B ceni, & gentes idololatræ, quæ ignorant deū, vna illa oblatione omnes fanctificati funt? Nunquid etiam fanctificati omnes qui credunt in Chriftum, etfi fint adulteri, fures, homicidæ, facrilegi? Certe de his affirmat Apoftolus, quod regnum dei non pofsidebunt. Nunquid propterea non eft perfecta illa hoftia? Nūquid amplius his fieret, fi quotidie Chriftus feipfum pro illis offerret in cruce? Certe, quantum ad hoftiæ illius perfectionem attinet, inexhauftæ plenitudinis eft, omnibus patet, omnibus fufficit, nunquā exhaurietur eius meritū, nec altera aut iterata hoftia opus eft, fed per nos ftat, quo minus plenitudinis illius efficiamur participes. Quæ cum tantum fluat in Chrifti myftico corpore, in eius membra à capite, neceffe eft ante omnia, membrum fit illius corporis, qui plenitudinis quæ confiftit in capite & ab eo in membra influit, particeps effe voluerit. Deinde, ne eiufmodi influxui ponat obftaculum, fuisq; ipfum peccatis excludat. Duo enim funt quæ impediunt influxum à capite in membrum aliquod corporis. Vnum, fi diuifa fit eius ad caput continuitas, fecto videlicet neruo per quem continuatur & coniungitur capiti: alterum, fi falua ea continuitate neruus ille, per quem à capite animalis facultas in membrum influit, impeditus fit, hoc eft, vel obftructus, vel oppreffus: ita vt influenti (quantū in ipfa eft) parti principi feu capiti facultatiq; tranfmiffæ nō pateat aditus. Quod fit, fi vel hamo, laqueoue comprehenfus adftringatur fortiter, alioqui fanus neruus & integer. Videbitur enim ftatim membrū hoc quod per eum neruum contineatur capiti (quemadmodum in anatomicis medicorum experimentis videre eft) fenfu & motu repente deftitui. Idē accidit, fi vifcofo aliquo craffoq; humore

Chriftū femel quidē feipfum offerre, at nos ipfum offerre quotidie.

neruus constipetur immodice, aut si aliqua sui parte, phlegmone aut scirro proprio occupetur, aut vicinæ partis affectu eiusmodi ipse veluti ab incumbente sibi onere cõprimatur extrinsecus, aut vbi luxatis fractisue ossibus, meatus per quos incedunt, arctiores redduntur. His omnibus modis, principio exigua admodũm facultatis portiuncula influentis à capite, admissa ad membra, ob impeditum transitum, eadem redduntur stupida: deinde aucto noxio affectu, excluso plane influxu à capite, sensu omnino motuq; destituuntur. Nominatur à medicis paralysis eiusmodi eorum vicium. Quod si diutius hæreat, ipsa etiam membra exclusa diutius à commerito & influxu capitis, propriũ vitium contrahunt, tandem plane irremediabile, etiam vt primum illud, quod in neruo eatenus hęserat, amoliri potuisset. Idem ad rationem accidit in corpore Christi mystico. In primis hoc per se notum est, neminem participem fieri vitalis illius salutarisq; influxus à capite, nisi qui eius corporis membrum est, & qui manens in vnitate ecclesiæ, eius capiti suo illo modo continuatur & coniungitur. Potest tamen etiam salua illa vnitate & connexione, influxum capitis excludere, vt si illi ponat peccati mortalis obicem. Quem nisi amoueat, nisi fenestram & meatum aperiat, per quem influxus ille ad eum ingrediatur à plenitudine capitis, non potest eius particeps fieri. Non quidem ob defectum virtutis & plenitudinis, quæ exundat in capite: sed quia, obstructo meatu, excludit eandem. Qua si diutius careat, etiam peiorem affectũ contrahit, per quem prorsus fit alienus à salutari illo viuificoq; influxu à capite. Peccator enim cum in profundum venerit, contemnit. Corpori Christi mystico incorporamur per baptismum, sacramentum fidei, quod prima ianua est aut fenestra, per quam salutaris illius hostiæ participes efficimur, per quã plenitudo illa meriti Christi & gratiæ, ad nos influit à capite. In cuius innocentia quandiu permanemus, ea nos sanctificat & perfectos efficit. Quod si fenestram illam obturauerimus, per mortalis peccati obicem, necesse est, vt relictis peccatis ad salutaria, quæ supersunt & nobis à Christo ad remedium & salutem relicta sunt, sacramenta confugiamus, quibus amoliamur positum obicem: necesse est, vt ieiunijs, eleemosynis, orationibus & sacrificio cordis contriti, noxium quem contraximus, amouere studeamus affectum, vt nos rursus exhibeamus aptos & idoneos influxui meriti ac plenitudinis illius salutaris hostiæ à Christo capite: necesse est, vt illum nostra culpa à nobis auersum, diuinæ misericordiæ prouocatione rursum allicere, & ad nos conuertere studeamus. Ad quod cum multa nobis remedia reliquerit diuina benignitas, nullum certe efficacius, quàm quod eiusdem illius hostiæ mundæ deo patri gratissimæ illius inæstimabilis sacrificij (quod antea in ara crucis ille ipse summus sacerdos noster & pontifex eidem obtulit) quoties placeret etiam nobis eidem offerendi potestatem copiamq; fecit. Quæ plenitudinem sui vt semel in cruce oblata est, ad nos refundit, diuinamq; ad nos benignitatem deuocat, & nos deo eiusdem salutaris hostiæ glutino, ineffabili quodã modo coniungit, atque ad caput nostrum mirabilem quandam cognationem familiaritatemq; tribuit, atque eius influxibus percipiendis quàm aptissimos paratissimosq; reddit. Vides, quàm pulchre nobis conueniat cum Apostolo. Quem quod tu aliter, quàm nos, intelligis, hinc est, quia tuum, non Apostoli, nõ scripturarum sensum quæris in scripturis & Apostolo. Is enim scripturarum vere germanus sensus est, qui est communis catholicæ per orbem ecclesiæ. Ad quem perpetuo respicit, quisquis in tractandis scriptu-

Sacramentum baptismi, prima ianua, per quã plenitudo illius hostiæ & meriti passiõis Christi in nos influit.

C D

scripturis hallucinari nolueris. Nihil ergo mirum, si tu contempta vnica illa
A infallibiliq; rectæ scripturarum intelligentiæ amussi, tuorum somniorum
portenta impia, pro scripturis eorumq; natiuo sensu intrudis.

Sed iam reliquum rationum tuarum, quibus communem ecclesię fidem
conaris euertere, expendendum est.

An Christus etiã in nouissima cœna se sacrificauerit.

Dicis non esse scriptum in euangelijs, quod Christus in nouissima cœna
se sacrificauerit aut obtulerit deo patri. Sed etiam hoc scriptum meministi
in euangelio, multa fecisse Christũ quæ in euangelio scripta non sunt. Itaq;
hac tua collectione per se infirma, & quam riderent atq; etiam exsibilarent
ac exploderent dialectici, quàm nihil, non dico, demonstras, imo ne nullam
veri similitudinē facis, primo libro clarissime demonstrauimus. Itaq; si hic
dixero, quod ab alijs ante nos orthodoxis dictum inuenio, trifariã seipsum
obtulisse Christum. Primum typice, in agno paschali ex ritu veteri, vt qui
implere & consummare venerat legem, nō soluere: deinde in sacramento,
vt completa iam illa legali hostia noua succederet, nouumq; quod tunc insti
tuit sacerdotiũ (dicendo, hoc facite in meam commemorationem) nouum
haberet iugeq; quod offerret sacrificiũ: postremo, in ara crucis, de qua Pau-
lus ad Hebræos, quod vna illa sic oblata hostia consummauit in æternum
eos qui sanctificantur. Si, inquam, ad hunc modum, nec improbabiliter di-
stinguerem de Christi sacrificio, de tertio hoc intelligens loqui ad Hebræos
Apostolum, alijs quàm adhuc audierim, rationibus conuincendus essem.
Certe verborum, quibus hoc nobis mysterium euangelistæ explicant, ener
gia manifeste hoc innuere videtur, vt in nouissima illa cœna Christus seip-
sum verum & innocentissimum agnum, sub specie panis & vini immolaue-
rit, iuxta ritum noui sacerdotij secundum ordinem Melchisedech. Iurauit
enim ille deus pater, quod sacerdos esset secundũ ordinem Melchisedech,
B cuius in pane & vino oblationem fuisse testatur scriptura. At nusquã alibi
quàm in nouissima cœna hoc sacrificij genus obtulisse & cōsummasse Chri
stus legitur, quando sub panis & vini specie suum corpus & sanguinem cum
gratiarum actione deo patri obtulit, simul & sumenda discipulis distribuit.
Ita iam vere exercens nouum illud sacerdotium secundum ordinem Mel-
chisedech, & nouo instituto adimplens figurã phase illius veteris. Ita enim
recumbens cum apostolis suis duodecim loquitur apud Lucam: Desiderio
desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Hoc pascha,
inquit, non illud vetus, typicum & veruecinum, in quo nihil dignum erat
tanto Christi desiderio, sed nouum illud, quod in locum veteris substituit.
Hoc certe diligenter annotauit ille Tertullianus aduersus Marcionem, scri-
bens in hæc verba: Professus est itaq; se concupiscentia concupisse edere pa
scha, sed suum, indignum enim, vt quid alienum tantopere concupisceret
deus, acceptumq; panem, distributumq; discipulis, corpus suum illum fecit.
Vides, quod pascha ille tanto desiderio desiderauit manducare cum discipu
lis suis priusquam pateretur, nempe sub nouo sacramento suum corpus &
sanguinem. Tot ante annis Iudæorum pascha manducauerat, etiam cum di-
scipulis manducauerat & semel & iterum atq; iterum. Quare de eo minime
loquutũ, certum est. Nouum ergo verumq; illud erat, quod tantopere desi-
derabat cum discipulis comedere. Si autem pascha, ergo vt responderet fi-
guræ suæ adumbrationiq; veteri, immolari prius, deinde & manducari de-
buit. Hic enim veteris illius phase ritus præscriptus fuerat à domino. Ita sa-
ne ante nos hoc intellexerũt sancti patres nostri, quos si in hoc imitabimur,

Trifariam se obtulisse Christũ.

nihil profecto aberrabimus. In primis sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex ita docuit fidelem populum in sermone de cœna domini. C
Cœna itaque disposita, inquit ille, inter sacramentales epulas, obuiauerunt sibi instituta antiqua & noua, & consumpto agno quem antiqua traditio proponebat, inconsumptibilem cibum magister apponit discipulis. Nec iam ad elaborata impensis & arte conuiuia inuitantur populi, sed immortalitatis alimonia datur, à communibus cibis differens, corporalis substantiæ retinens speciem, sed virtutis diuinę inuisibili efficientia probans adesse pręsentiam. Significata olim à tempore Melchisedech prodeunt sacramenta, & filijs Abrahæ, facientibus opera eius, summus sacerdos panem profert & vinũ. Hoc est, inquit, corpus meum. Manducauerant & biberant de eodem pane secundum formã visibilem, sed ante verba illa, cibus ille communis tantummodo nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporalis subsidium ministrabat. Sed postqua à domino dictum est, hoc facite in meam cõmemorationem, hæc est caro mea, & hic est sanguis meus, quotiescunque his verbis & hac fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solenni sacratus, ad totius hominis vitam salutemque proficit, medicamentum & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existẽs. Hactenus Cyprianus. In quibus verbis hoc primũ annotabis, quod in illa cœna dicit obuiasse sibi instituta antiqua & noua in figura veteri, & in eius exhibita veritate, pascha vetus, & pascha nouum. Deinde quod clare affirmat nouũ hoc pascha in eucharistiæ sacramento, duplicem habere rationem, & medicamenti ad sanandas infirmitates, & holocausti ad purgandas iniquitates. Eodem modo hoc intellexit diuus Hieronymus in commentarijs in caput XXVI. Matthæi, in hæc verba scribens: Et finem carnali festiuitati volens imponere, vmbraque transeunte, paschæ reddere veritatem, dixit: Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, ante- D
quam patiar, etenim pascha nostrũ immolatus est Christus. Hæc Hieronymus. Eodem quoque modo hoc ipsum Augustinus intelligit libro II. aduersus Petiliani epistolam: Aliud, inquit, est pascha quod Iudæi de oue celebrabant, aliud quod nos in corpore & sanguine domini accipimus. Eandẽ sententiã Chrysostomus in concione quadam inculcat fideli populo: Et ideo, inquit, in ipsa mensa vtrunque pascha & typi & veritatis celebratũ est. Nam sicut pictores pingendam tabulam vestigijs quibusdam adumbrare consueuerunt, & sic colorũ varietate perficere: ita & Christus fecit in mensa, & typum paschæ descripsit, & pascha veritatis ostendit. Ille etiam Leo sanctissimus pontifex, in his quę paulo ante citauimus paschalis cuiusdam sermonis verbis: Vt, inquit, vmbrę cederent corpori, & cessarent imagines sub præsentia veritatis, antiqua obseruantia nouo sacramento tollitur, hostia in hostiam transit, sanguis sanguinẽ excludit, & legalis festiuitas dum mutatur impletur. Vides vmbrã paschæ veteris, & respondens sibi corpus noui paschatis quod cum discipulis edere tantopere desiderauerat Christus. Vides imagines excludi præsentia veritatis, antiquam obseruantiã nouo sublatam sacramento, & hostiã transire in hostiam, & excludi sanguine sanguinem. Hostia ergo etiam tunc fuit pascha illud nostrũ. Ita sane etiam hoc ipsum catholica Christi intelligit ecclesia: quæ toto orbe terrarũ post prolata illa mystica consecrationis verba (Hoc est corpus meum, hic est calix sanguis mei. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriã facietis) ita subiungit: Vnde & memores domine nos tui serui, sed & plebs tua sancta eiusdem Christi filij

Chrysostomus homilia de proditione Iudæ.

Ex catholicæ ecclesiæ sententia.

filij tui tam beatæ passionis, &c. offerimus præclaræ maiestati tuæ de tuis A donis & datis hostiam puram, hostiam sanctam & immaculatam. Vides, quid sibi præceptum intelligat ecclesia a Christo dicente in illa cœna nouissima: Hoc facite in meam commemorationem, cuius se memorem esse testatur, nempe, vt offerat diuinæ maiestati hostiam illam sanctam & immaculatam, quemadmodum Christus suo præmonstrarat & instituerat exemplo. Vbi ergo tuæ illæ frigidæ, nugacissimæque ratiunculæ, quibus hunc cõmunem ecclesiæ sensum, communemque fidem conaris euertere? Scilicet, nõ esse scriptum in euangelio, quod in illa nouissima cœna ipse sese obtulerit Christus? O impietatem cœcam, & cæcitatem impudentissimam. Quanquam vt daremus, non significatum hoc ab vllo euangelistarũ, quod Christus in illa cœna sub nouo sacramento habuisset etiam rationẽ hostiæ, quemadmodum neque hoc satis clare explicant, quibus ipse verbis consecrauerit: imo vt etiam hoc daremus, quod Christus sese non obtulisset tunc in sacramento, nondum videlicet oblatus in cruce, sed tantum se exhibuisset suis discipulis, vt panem viuificum, vt medicamentum ad sanandas eorum infirmitates, vt immortalitatis arrabonem, vt pignus immensi sui erga nos amoris, sicut cum veluti communio exhibetur laicis: quid obsecro impediret, quo minus nobis posset habere rationem sacrificij? Nunquid res ipsa talis non est quæ possit diuinæ maiestati offerri? Nunquid quæ accepta non est? Nunquid non est illa vna & sola deo placens perfectissimaque hostia? Nunquid non ille agnus immaculatus qui tollit peccata mundi? Cuius cum misericordissimus deus infinita bonitate sua nobis quotidie copiam faciat, cum in nobis nihil inueniamus, quod tantæ maiestatis oculis digne offerre possumus, quin sua sibi dona & munera, sibique gratissimam hostiam offeramus, quid quæso impedimenti est? Quid, inquit Augustinus, magis gratũ B vel a nobis offerri, vel a deo suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? An quia ipse nobis donauit, donatque seipsum, ideo ipsum diuinæ maiestatis oculis offerre non possumus? Num quid habet homo a deo quod non acceperit? In manu tua, inquit ille fidelis Dauid, magnitudo & imperium omnium, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. An quia semel in cruce oblata est sacrosancta hæc hostia, iterato a nobis offerri non potest? Quid obest obsecro, quando semel oblatum, nobis redditur integrum, quo minus iterato possit offerri a nobis? Ille opus nõ habet seipsum offerre sæpius, quandoquidem vnius suæ oblationis inexhausta meriti plenitudo in æternum permanet. At nos opus habemus, vt fontem illum meritorum oblationis illius perennem ad nos deriuemus, ad nos aduocemus, auersum a nobis ac repulsum mole peccatorum nostrorũ, quam illi frequenter obijcimus, qua influxum in nos eius excludimus.

Etiam vt non obtulisset se Christus in sacramento, a nobis nihilominus posse offerri

Tanti ferme, aut minoris etiam ponderis est, quod nugaris consequenter, missam testamentum potius nouum esse, quam sacrificium, cum apud Lucam ita dominus loquatur de calice: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Sed impudentiam tuam satis mirari mecum non possum, qui tot sanctissimorum catholicæ ecclesiæ præsidum, tot doctissimorum patrum Christiani orbis luminarium, totius denique ecclesiæ consensum cõmunemque sententiam pluris non facias, quam vt illum eiusmodi nugis & ineptijs audeas lacessere & conuellere. Nam testamentum pro lege accipi in sacris literis, si nescias, miserandum: si sciens dissimulas, ridendum sane est, te omes adeo existimare stupidos, vt nemo intellecturus sit. Testamentũ enim

Testamentũ quid.

 lex quæ-

lex quædam est testatoris. Vnde prior, vetus testamentum dictum est, & lex noua, testamentum nouum. Quoniam autem nec primum quidem testamentum sine sanguine dedicatum est. (Lecto enim, inquit Apostolus, omni mandato legis a Moyse vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua, & lana coccinea, ipsum quoq; librum & omnem populum conspersit, dicens: Hic est sanguis testamenti quod mandauit ad vos dominus.) Ad eundem modum, vt figuræ sua responderet veritas, nouum etiam testamentum, nouamq; legem suam, Christus dedicaturus in sanguine, vini calicem conuertit in suum ipsius sanguinem, quo non aspersit, sed potauit suos apostolos, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic enim est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Ita loquitur apud Matthæum & Marcum. Ex quibus clare cõstat, qua locutionis figura hoc intelligendum sit apud Lucam & Apostolum, qui ita referunt dixisse dominum: Hic calix, aut hoc poculum, nouum testamentum in meo sanguine, aut per meum sanguinem. Hoc est, hic calix, aut hoc poculum, confirmat nouum testamẽtum in meo sanguine. Aut vt illi dicunt: Hic est sanguis meus noui testamenti confirmatiuus.

C

Stupida Lutheri impietas qua virtutẽ nostri sacrificij eua cuae nec alij quũ sumenti vult prodesse.

In quo vero sacrificij nostri efficaciam conaris circumscribere, ne alteri prosit seu viuenti seu mortuo, quam instar baptismi & reliquorum sacramentorum vni illi a quo sumitur, quam quæso ridiculum teipsum facis, & malignitate stupidum? Adeo non intelligis de ratione sacrificij esse, vt offeratur pro alio? Omnis pontifex, inquit Apostolus, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit ijs qui ignorant & errant, quoniam & ipse circundatus est infirmitate: & propterea debet quemadmodum pro populo, ita & pro semetipso offerre pro peccatis.

Quam insuper etiam illud ridiculum, imo stupidum & plane pudendum, quod putas non cohærere, vt eucharistia in missa sacrificij rationem habeat & insumatur a sacerdote? Videris enim eiusmodi afferens, nunquã legisse sacras literas, quas tamen tibi solus vendicas. Perlege Exodum & Leuiticum sacros libros, & vide a quibus edebantur victimarum, hostiarũ & sacrificiorum carnes. Videbis sane, quam consona, quam expedita illi sint in scripturis omnia, qui suam illis amussim adhibet, nempe, catholicæ ecclesiæ communem sententiam, atq; ad illum perpetuo respicit. Et quibus contra errorum tenebris, quibus perplexitatibus inuoluatur, qui illa regula aut neglecta aut contempta suo fidit ingenio, suum sensum sequitur. Sed hæc de noui sacerdotij nostri nouo sacrificio, eiusq; veritate, aduersus Lutherum eiusq; impietatis & amentiæ sectatores plus satis.

D

De efficacia sacerdotalis orationis pro populo, inter quem & deum sacerdos mediator quidam constitutus est: vtq; eiusdem sit populo benedicere & inuocare nomen domini super eum. CAP. VI.

Omnis sacerdos ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad deum. Quod tametsi de pontifice dicat Apostolus, de sacerdotio tamen in vniuersum hoc ipsum intelligere, idem ille ipse haud obscure significat, ad Christi hoc sacerdotium applicans. Nam cum subiungeret, honorem sacerdotij neminem sibi vsurpare posse, sed qui vocatur a deo, quemadmodum Aaron. Sic, inquit, & Christus non semetipsum clarificauit vt pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in

& in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchi
A sedec. Vides vt de pontificio & sacerdotio indistincte illic loquatur Aposto lus. Omnis itaq; sacerdos constituitur pro hominibus in his quæ sunt ad deum, vt sit velut mediator quidam inter deum & populum. Quod autem ho minum ad deum est, nequaquam simplex est nec vnius generis, sed multa & varia, vt plurali locutione ipse etiam Apostolus indicat. In eis, inquiens, quæ sunt ad deum, non in eo quod ad deum est. Quorum primum est, offerre diuinæ maiestati pro peccatis tam viuorum, quam mortuorum sacrificium. Deinde, orare pro eisdem. Hæc in veteri vmbra fuisse sacerdotalis muneris, vniuersa pene eiusdem testatur historia. Si peccauerit omnis turba filiorum Israel, oblata pro eius peccato iuxta ritum præscriptum constituta hostia, & rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis dominus. Hæc dei ipsius verba sunt: Similiter si peccauerit seu princeps seu vnusquilibet e populo, oblata pro eius peccato ad præscriptum ritum constituta hostia, rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius & dimittetur ei. Audis sacerdotale officium, audis quoque nec frustra illum suo defungi officio. Rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hoc dicit illa æterna veritas, cuius verba cœlo, terraque firmiora sunt: cuius non imputare peccata, est eadem esse remissa. Beatus equidem vir, cui non imputabit dominus peccatum. Sed nunquid etiam sanctus est omnis sacerdos, vt ob vitæ sanctimoniam præ cæteris mereatur pro aliorum peccatis, eius exaudiri oratio? Nam & ipsum infirmitate & peccatis circundatum, si forte dubitas, testatur Apostolus, & propterea, inquit, debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis. Quid igitur? Orabit, inquit, pro eo sacerdos & pro peccato eius, & dimittetur ei. Ideo dimittetur, quia orat sacerdos, non quia vir sanctus, nulli peccato obnoxius. Itaque
B cum post diuinam vltionem in Chore, Dathan, Abiron, & complices synagogæ proceres præsumentes vniuersam multitudinem sanctificatam esse ad sacerdotium, imputasset populus ipsis Moysi & Aaroni, tot virorum optimatum necem, quasi pro sua ipsorum dignitate zelantibus, & ob id aduersus eos tumultuarentur, & seditionem commouerent, dicens: Vos interfecistis populum domini, egressaque a domino plaga ea propter grassaretur in populum, & iacerent tam Moyses quam Aaron proni in terra, orantes coram domino, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, vt roges pro eis. Iam enim egressa est ira a domino, & plaga desæuit. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama, & stans inter viuos & mortuos, pro populo deprecatus est, & cessauit plaga. Vides quamuis vitæ merito & specialis gratiæ prærogatiua apud deum magis valeret Moyses, quam Aaron, atque etiam hoc ipsum videret in spiritu, quod latebat Aaronem, vltricem flammam iam in populum egressam a domino: tamen vt sacerdotalis autoritatis dignitatem & efficaciam commendaret ac demonstraret posteris, Aaronem iussit currere ad populum, & orare pro eis. Quod cum fecisset, & misso incenso pro eis deprecatus esset, plaga substitit.

Sacerdos mediator quidam inter deum & populum. Sacerdotalia munia, Sacrificiũ. Oratio.

Leuit. 4

Num. 16

Et quanquam de viuis tantum hæc dici videantur, quibus prosit sacerdotale sacrificium & oratio, etiam defunctis efficaciter prodesse, sacra testatur Machabæorum historia, de fortissimo Iuda Machabæo scribens,

vt pro his qui ceciderant in prælio, propterea quod contra legem se polluissent in anathemate, & sustulissent de idolorum donarijs, a quibus lex prohibet Iudæos, conuersus ad preces cum suis, deum rogauerit, vt id quod factum erat delictum, obliuioni traderet. Et facta, inquit, collatione duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium. Vides etiam ante Christum, fide illorum veterum sacerdotale sacrificium, tametsi vmbraticum, & orationem, prodesse ac profuisse etiam defunctis. Neque est quod autoritatem librorum Machabæorum hic quisquam in dubium reuocet, eo quod reijciantur ab Hebræorum canone. Indubiam siquidem illis autoritatem tribuit ecclesiæ Christi autoritas, vnde scripturarum omnium autoritatem nobis dependere, libro primo luce clarius demonstrauimus. De quibus D. Augustinus libro decimo octauo de ciuitate dei, hoc ipsum quod nunc diximus, constantissime affirmat: Machabæorum libros, inquit, non Iudæi, sed ecclesia Christi pro canonicis habet. Nec temere aut ex suo capite hoc de illis sanctissimus episcopus & singularis ecclesiæ doctor confinxit testimonium, sed catholicæ ecclesiæ sensum, consensumque expressit. Nihil ipse præsumit definire de scripturis canonicis, sed ecclesia, inquit, Christi pro canonicis habet. Non vt nunc miseri homuntiones quidam execranda impudentia Aristarchos se constituunt diuinarum scripturarum omnium, atque adeo sacri spiritus, easque pro suo spiritu & ingenio, in classes describunt ac distribuunt, quasdam etiam ad viuum resecant, alias eorum autorum pernegant, sub quorum titulo ante annos mille leguntur a catholica ecclesia, homines vt in alijs plerisque corrupti mente & reprobi circa fidem, ita hac in re intolerandæ temeritatis præsumptionis & superbiæ exagitati spiritu. Ita Erasmo plus ponderis habet vnus quam alius canonicæ scripturæ liber, etiam quem nihil dubitat esse de canone. Eidem non videtur prima illa epistolarum canonicarum esse Iacobi apostoli, nec referre maiestatem illam aut grauitatem apostolicam. Hoc præcentore hic subsultat Lutherus, & obelisco hanc epistolam iugulat (o definitores temerarios, & ex suo spiritu metientes apostolicum spiritum) indignam affirmantes, quæ profecta sit ab apostolico spiritu, quod ipsius impietatem per eandem euidentissime conuellit diuinus ille spiritus. Petri epistolam secundam tametsi a canone non amoueat, Petri tamen esse non credit. Sed mirum est, virum tantum, & qui censorem diuinarum scripturarum omnium agere non erubescit, tam ridicule & puerililer labi, nec consequentiam attendere, sed sibi euidenter contradicere. Nam in vna hac epistola euidentissime sequitur, si Petri non sit, canonicam esse non posse. Imo impostoris alicuius & mendacis hominis necessario fuerit oportet si Petri non sit: cum autor Simonem Petrum & apostolum Iesu Christi se faciat affirmetque se fuisse cum domino Iesu in monte sancto, speculatoremque eius maiestatis & gloriæ, audisse cœlitus delapsam illam patris vocem: Hic est filius meus dilectus. Aut ergo canonicam neget oportet, aut veracem fuisse eius autorem, qui se Simonem Petrum affirmat, Iesu Christi apostolum, & qui præsens inter fuit cum Christo cum transfiguraretur. Ita quoque epistolam ad Hebræos Pauli esse non credit, sub cuius nomine & titulo, longe ante mille annos, & inde continuo legitur ab vniuersa CHRISTI ecclesia. Sed de eius, inquit, autore, vt ingenue fatear, adhuc dubito, dubitaturus, donec expressum super hac re iudicium ecclesiæ videro. Neque enim Nicenum concilium aut Carthaginense ex sese obligabat vniuersam ecclesiam. Hæc

Libros Machabæorum esse de canone Christianæ ecclesiæ.

Capite trigesimo septimo.

C

D

A Hæc ille ad verbū in ſuppūtationibus. Sed miror, quale hic iudiciū eccleſię, cui acquieſcat, expectet, cui nō videtur definitio Niceni concilij eſſe iudiciū eccleſiæ. Quo ēm pacto aliter poſſit videre iudiciū eccleſię, niſi vel in totius eccleſię cōſenſu (quem alicubi facile adeſt perſpicere, & præſertim in eo, de quo ipſe expectat iudicium eccleſiæ, ſiquidem toto orbe terrarum epiſtolam ad Hebræos legit ſub nomine Pauli apoſtoli) aut in definitione vniuerſalis concilij legitime congregati & celebrati. In quo vna cum ſuo capite, vniuerſalis eccleſiæ antiſtite, aut eius legatis congregantur & conueniunt ex toto orbe terrarum eccleſiarum antiſtites. Aut ex definitione catholicæ eccleſiæ præſulis, quæ ex cathedra Petri profertur. Quo, inquam, pacto aliter, quam aliquo horum trium modorum, quiſquā poſſit videre iudicium eccleſiæ, ego ſane non intelligo. Ipſe ſi quem alium modum expectet per quem videat iudicium eccleſiæ, eum doceat nos oportet. Nobis certe vt nullus conſtat modus alius, ita quilibet eorum ſatis eſt ad videndum eccleſiæ iudicium. Quod enim toto orbe terrarum videmus eccleſiam tenere & credere, qui dubitari poteſt, hoc eſſe eccleſiæ iudicium? Quod inſuper vniuerſi ex toto orbe terrarum, aut ſaltem præcipui & ſaniores eccleſiarum antiſtites vna cum ſuo totius eccleſiæ præſule credunt & definiunt an non ipſius eccleſiæ hæc eſt fides, hæc ſententia, hoc iudicium? Sed de duabus his vijs ad intelligendam eccleſiæ fidem, ſententiam ac iudicium lib. I. prolixius egimus. Tertiam vero viam magis expeditam & æque certam, libro IIII. euidenter adſtruemus. Cui vero his modis compertum eſſe non poteſt eccleſiæ de re quacunq; iudicium, ſed expectat vt vniuerſa eccleſia toto orbe diffuſa aliter quam vt dictū eſt ſibi loquatur, ſuumq; ſibi iudicium exprimat, hærebit perpetuo, neceſſe eſt: nam aliter iudicium eccleſiæ non intelliget. Nos vero illis valere iuſſis, certi de iudicio eccleſiæ (vt redeamus ad id vnde
B nos diſtraxit iſtorum impia temeritas) dicimus cum Auguſtino Machabęorum libros, non equidem Iudæos, ſed eccleſiam Chriſti pro canonicis habere. De cuius hac de re ſentētia, ſi nihil aliud, certos nos reddidit definitio III. Carthagineñ. cōcilij, cui idē B. Auguſtinus interfuit, cuius decreto XLVII. vterq; Machab. liber inter canonicas & diuinas ſcripturas connumeratur.

Sed quomodocunq; autoritatem ſacræ Machabæorum hiſtoriæ quiſquā aut poſſet aut vellet reuocare in dubium, dubia eſſe non poteſt catholicæ per orbem eccleſiæ (quam velimus nolimus confiteri oportet columnā & firmamentū veritatis, & cuius vnius autoritas ſcripturarū nobis omniū autoritatē ſtatuit) de hoc ipſo de quo agitur, catholica fides & ſentētia. Quę non ſolū nunc, ſed annos mille, atq; adeo a ſui initio, ex apoſtolica traditione ſacrificium hoc noſtrū agni immaculati in miſſa offert pro viuis & defunctis: quemadmodū libro primo, cū de viuorū ſuffragijs, an defunctis prodeſſent, catholicæ eccleſiæ explicauimus ſententiā, ex Iſidoro, Auguſtino, Chryſoſtomo, Ambroſio, Cypriano, cæteriſq; clariſſime demonſtrauimus. Et cuiq; ſacerdoti in ſua ordinatione dicit eccleſia: Accipe poteſtatem offerendi ſacrificiū deo, miſſaſq; celebrādi pro viuis & defunctis in nomine dñi. Iam & ſacerdotalis muneris eſſe, benedicere populo, & inuocare nomen domini ſuper eum, vt in ſacerdotio Melchiſedec (quod fuit ſingularis quædam, expreſſiorq; noſtri ſacerdotij figura, hoc teſtante Apoſtolo) oſtendit vetus ſcriptura ita in ordinatiōe noſtrorū ſacerdotum clariſſime indicat ſancta mater eccleſia. De Melchiſedec, cum Abraham victor & opimis ſpolijs onuſtus

Certa fides catholicæ eccleſiæ de efficacia ſacrificij & orationis ſacerdotalis pro defunctis.

onustus a cæde regum illorum Orientalium reuerteretur, ita habet scriptu C
Gene.14 ra: At vero Melchisedec rex salem proferens panem & vinum (erat enim sacerdos dei altissimi) benedixit Abrahæ, & ait: Benedictus Abraham deo excelso, & benedictus deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei Abraham decimas ex omnibus. Vides sacerdotalis muneris esse, benedicere populo. Melchisedec benedixit Abrahæ. Quare? Quia erat sacerdos dei altissimi. In ordinatione quoque vniuscuiusque sacerdotis sancta mater ecclesia ordinandum, vt tam sublimē gradum digne suscipiat primum admonens, quæ eius munera sunt, subijcit dicens: Oportet enim presbyterum offerre, benedicere, præesse, prædicare & baptizare. Deinde sancto oleo manus ordinandorum consecrans, dicit: Consecrare & sanctificare digneris domine manus istas, per istam vnctionem, & nostram benedictionem, vt quæcunque benedixerint, benedicantur: & quæcunque consecrauerint, consecrentur, & sanctificentur in nomine domini Iesu, amen. Quem equidem ordinationis ritum, ex apostolica traditione acceptum toto orbe seruat sancta mater ecclesia. Qui quod deum Christumque autorem habeat (vt omnis ab apostolis accepta & ab ecclesia conseruata traditio) clarissime demonstratur ex illa eius vmbra in tabernaculo veteri. Siquidē ad
Nume. 6 Moysen ita locutus est dominus: Loquere filijs Aaron & dices ad eos: sic benedicetis filijs Israel, & dicetis eis: Benedicat tibi dominus & custodiat te, ostendat dominus faciem suam tibi & misereatur tui. Conuertat dominus vultum suum ad te & det pacem tibi. Inuocabuntque nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis. Vides sacerdotalis muneris esse benedicere populo, & inuocare nomen domini super eum. Vides insuper deum neque hac parte sacerdotum suorum deesse functioni, neque inefficax, aut vanum destituere sacerdotium suum. Quin potius ipso se teste & sponsore fideli, ad sacerdotalem benedictionem, etiam diuinam benedictionem subsequi. Itaque & per Ezechielem ita præceptum est a domino: Primitiua cibo rum vestrorum dabitis sacerdoti, vt reponat benedictionem domui tuæ. Quid autem nobis cum sacerdotali benedictione, si quam alterius cuiusuis e populo nihilo esset efficacior, & nisi ad eādem subsequeretur benedictio domini? Sed hæc de sacerdotalis orationis, benedictionisque efficacia hic in transcursu dicta sufficiant. D

Efficacia benedictionis sacerdotalis.

C.XLII

De sacerdotali quadam diuina potestate super remittendis peccatis, vtque sit omnibus a Christo imposita necessitas sacerdotum suorum medio ac ministerio per humilem, distinctamque peccatorum suorum confessionem, sacerdotalemque absolutionem eorundem quærere & impetrare remissionem a deo. CAP. VII.

Collatio vmbræ & figuræ ad solidam veritatem.

Tametsi in vmbra sit videre effigiem sui solidi corporis, nulla tamen vmbræ ad suum corpus est ratio aut proportio. Ita sane in vmbra sacerdotij veteris videmus nostri haud obscuram, sed expressam, claramque quādam effigiem. At soliditas, si rationem ineas, absque vlla ratione vmbram suam excedit, & figuram veritas. Veteris sacerdotij sacrificia, tauri erant, vituli & bruta pecora: at nostri, munda illa, perfectaque oblatio agni illius vere immaculati, qui tollit peccata mundi. Cuius ad illa vetera quæ comparatio? Ita & reliqua nostri sacerdotij vniuersa tanto certum est excedere sibi respondentia in illo veteri, quanto solidam ipsam rei veritatem suam vmbram in omnibus par est excedere.

Erat veteris illius & vmbratici sacerdotij officium, inter sanctū & prophanum, inter mundum & pollutum, inter lepram & non lepram dijudicare ac

A reac discernēre. Habebat equidem vetus illud tabernaculū suum sanctum seculare, & iustificationes culturæ, vt dicit Apostolus, ad cuius ministeria nihil prophani admitti fas erat. Insuper & lex à quibusdam vt immundis abstinere iubebat, quorum non solum esu, sed fortuito etiam polluebantur contactu. Erant præterea & immundiciæ quædam legales, nonnullæ quidem leuiores, ad quorum purificationem sacerdotali ministerio opus non erat, sed à quibus quisq; semetipsum emaculare & abluere poterat: aliæ à quibus non nisi sacerdotali ministerio, sacrificio & oratione purificari poterant. Primi generis eiusmodi erant, quas euitari vix erat possibile, vt quas contrahebat quis ex alterius immundi vel fortuito contactu, item mulier ex fluxu menstruo, & ex emisso semine coitus, vir & mulier. Ab his atq; eiusmodi, seipsos vestimentaq; sua lauantes mundificabantur, post præscriptum ad rationem cuiusq; immundiciæ tempus. Ad secundum genus pertinet, quam contrahebat ex partu mulier, siquidem post expleta à partu purificationis suæ tempora, iussa est ad ostium tabernaculi adducere sacerdoti hostiam: qui, inquit offeret illam coram domino, & rogabit pro ea: & sic mundabitur à profluuio sanguinis sui. Vir item & mulier à fluxu seminis & sanguinis. Deinde omnis lepræ contagio in sex suas species à legislatore ordinate distincta. In quibus vt vmbram & imaginem habentibus eorum, quæ in euangelica luce clare & manifeste sunt exhibita, cuicunq; de lectione veteris testamenti velamen abstraxit dominus, cui apparent illa mirabilia sub cortice literæ clausa in lege domini, ad quæ cernenda oculos ille sibi aperiri postulabat à domino, vnamquamq; peccatorum speciem, & animarum nostrarum lepram & vlcera, maculasq; quas ex peccatis contrahimus, deinde vt ab illis emundari, purificariq; oporteat, is clare perspicit ac intelligit. Leprosus primum, in quo contumaciter adhuc viget, dominaturq; lepræ contagio, ad sacerdotis arbitriū separatur & eijcitur extra castra, communionemq; ecclesiæ. Quod si non amplius efferbuerit lepræ virus, si resederit vicium, si sanitati quoq; redditus fuerit: non suffecerit illi, suæ ea in re conscientiæ testimonium, nec propria sua autoritate, seu temeritate potius, ad castra regredi poterit, sed ad sacerdotē adducitur, vt ab eodem mundetur, primum ligno cedrino, cocco torto, seu vermiculo & hyssopo. Indiget enim vt per lignum cedrinum purificetur, is qui purificandus est. Impossibile namq; est, sine ligno crucis, peccati lepram posse purgari, impossibile, inquam, nisi adhibeatur & lignum, in quo, sicut Apostolus dicit, exuit & spoliauit principatus & potestates triumphans eos in ligno. Iungitur ad huius lepræ emundationem etiam coccum tortum, seu vermiculus, sociatur & hyssopus. Coccum tortum figuram sacri sanguinis continet, qui de agni illius immaculati latere per lanceæ vulnus effluxit, sine cuius virtute nulla emaculari potest lepra animæ, nullius fit peccati remissio. Et hæc ad emundationem & purificationem eius, qui lepræ contagioni fuit obnoxius, adhibentur sacerdotali ministerio. Siquidem per adhibita ab illis sacramenta, quæ suæ Christus reliquit ecclesiæ, virtus nobis applicatur passionis Christi, & nos aspergimur sanguine illius salutaris hostiæ. Ad lepræ tamē emundationem necessario adhibetur & hyssopus. Hyssopi siquidem naturam hanc tradunt medici, vt extenuare & diluere crassum, lentumq; humorem, qui hæret in præcordijs, vniuersisq; visceribus, atq; illum educere vel in primis sit idonea. Quare eius decoctum peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspiriosis, orthopnoicis, & in vniuersum, quibus à lento, noxioq; humore oc-

Leuit. 12

B

Lepra animæ vt emūdāda, vt figuræ veteris ad suam veritatem accōmodatio.

cupantur præcordia, mire auxiliari, Dioscorides autor est, & quotidiano experimento cognitum. Itaque ad expurgationem peccatorum necessario & huius graminis figura suscepta est. Oportet namque, vt quia lepra animæ sacerdotali ministerio emundandus est, eijciat vomicam quæ reclusa latet in visceribus: vt noxium humorem vniuersum, qui obsidet & grauat præcordia, per os reijciat, vt deducat latentia omnia sub sacerdotis noticiam, vt illi per humilem, apertam, integramque latentium delictorũ suorum confessionem, se nudum clare inspiciendum, contemplandum, dijudicandumque exhibeat. Intuebitur, inquit ille, eum sacerdos, hoc est, intus tuebitur etiam latentia quæque. Quem si quicquã celare conabitur, se, non sacerdotem decipit, & pro expectata quam per eius ministerium accepturus erat, salute & mundicie, insuper grauioris peccati se inuoluit contagio. Siquidem deus sacerdotum prorsus hac in re nos subiecit iudicio. In vmbra illa veteri, vmbratica ista lepra exhibebatur necessario sacerdotis oculis & examini, ad vnius eius separabatur arbitriũ, si digna separatione illi videbatur contagio: etsi sanitatem recepisse videretur plaga, ad eius tamen solius iudicium reddebatur mundiciæ. Si forte recruduerat curata semel plaga sacerdotalique lustrata ac mundata ministerio, iterum ad sacerdotis iudiciũ adductus eiusmodi con- G

Leuit. 13 demnabatur immundiciæ. Et contaminabit, inquit, eum sacerdos, vt intelligas à sacerdotibus hac in re aliquid fieri in partem vnam & alterã. Quod ipsum, an tibi in luce veritatis euangelicæ, cum veteri legi detraheret velamẽ literæ, non luce clarius expressisse videtur saluator noster, suorũ sacerdotum autoritatem illam supra humanã consummans ac statuens, cum ita eosdem post resurrectionem suam alloquitur: Accipite spiritum sanctũ, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt? Nam quod tunc ille dixit præsentibus, quotidie per ecclesiam suam dicit ordinatis ab eadem sacerdotibus omnibus. Nunquid hic nõ audis quid absque omni inuolucro imaginum & figurarum, clarissimis apertissimisque verbis dicat æterna veritas? Nunquid non vides, detracto velamine literæ Mosaicæ legis, clarissimam, quæ sub illo veteri purificationis leprosorum ritu latebat, relucentemque veritatem? Vtque purificatio lepræ animarũ nostrarum à sacerdotibus necessario requirenda sit? illis siquidem suam ipsius potestatem Christus impartitus est, remittendi videlicet peccata hominibus, eademque retinendi, vt aptissime respondeant figura & veritas.

Clara lux veritatis euãgelicæ ita sub cortice legis veteris.

D

Hic iam prodeat aut Vuiclefista, aut Lutheranus, aut alius quilibet ex hæreticorum antris & latibulis, atque hac etiam in re Christum quærat proscribere, & fidelibus suis oblatam ab eo certissimam suorum peccatorũ & contagionis spiritalis lepræ medicinam, subdola (vt antiquus ille serpens) persuasione conetur eripere, dicendo, non esse diuinum, sed humanum institutum, vt latentium peccatorum maculas sacerdoti ostendamus, vt ei animæ nostræ vulnera, & vniuersam lepræ contagionem detegamus. Cuius

Ioan. 14. enim est obsecro ea vox apud Ioannem: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorũ retinueritis, retenta sunt? An non Christi? Et quibus dicta? nunquid alijs quàm apostolis, & discipulis illis suis, quos coadiutores, ob messis magnitudinem, suis apostolis Christus elegerat, hoc est, quàm suis presbyteris et sacerdotibus? Dicit ergo Christus sanatam illi & mundatam plagam lepræ, illi remissa peccata à deo, cui remissa erunt sacerdotali autoritate ac ministerio. Affirmat ille retentũ à deo, quod ab eis remissum non est. Idque verbis tam claris & apertis, vt nihil

A prae se ferant dubij, nihil vnde cuiquam suboriri posit vel tenuisima figuratae alicuius locutionis suspicio. Imo, quod tantã, qualem prae se ferunt verba, & plane diuinam autoritatem suis sacerdotibus illis ipsis verbis tribuere volebat Christus, hoc est, remittendi peccata, quod alioqui solius dei est, & nobis imponendi necesitatem, vt qui deo eiusq; praeceptis elatae mentis superbia subijci nolentes, eius offensam, indignationemq; incurrimus, pro eius venia impetranda, non solum sub deo, sed etiam sub mortali homine nos submittamus ac humiliemur: vtq; ab illis peccatorum nostrorum remisionem humiliter quaeramus & impetremus, retenta denuncians, quae sacerdotali non remitterentur ministerio: ipsius Christi verbis & actu, insuper & tempore quo illa dixit discipulis, clarisime nobis expresit euangelista. Neq; enim in mortali carne cum eis manens (cum etiam de ipsius illa tanta potestate, atq; adeo diuinitate, nec ipsis fortasis discipulis omnibus, firma omnino fides haberetur, cum multa illis diceret in parabolis & prouerbijs) sed postquã resurrexerat à mortuis, quando iam clare viderent circumuestitum immortalitatis gloria, mortalis carnis iam remoto velamine, sub quo ante latitauerat diuinitas, quum iam transisset parabolarum tempus, cum iam venisset illa hora, quãdo non amplius in parabolis se illis locuturũ, sed clare, idem ipse pollicitus fuerat. Tunc, inquam, dixit eisdem: *Sicut misit me pater, ecce ego mitto vos.* Vides in primis cuius defungantur legatione sacerdotes, nempe Christi, sicut ipse dei patris sui legatione defunctus est. Quid deinde? Et haec, inquit, cum dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Magnum profecto subsequuturũ aliquid ostendit magnificum eiusmodi praemissum procemium. Insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Nunquid eousq; plane destituti fuerant apostoli, atq; illi eorũ coadiutores discipuli, spiritus sancti gratia? Nunquid etiam paulo post frustra demisit in eosdem eundem illum sacrũ spiritum? Quid igitur hoc est, quod cum eiusmodi insufflationis actu dicit: Accipite spiritum sanctum? Sed hic nobis succurrit Apostolus, dicens esse diuisiones gratiarũ eiusdem spiritus, non omnia tribuentis omnibus, sed vnicuiq; illius mystici corporis membro suam facultatem influens, per quam propriam functionem suam exerceat: Quemadmodum in humano corpore animalis ille qui in vniuersum corpus à capite influit spiritus, non vnãm & eandem, sed suam cuiq; membro & organo propriam facultatem inuehit, per quam suum quoq; opus proprium exerceat, oculis facultatem visoriam, olfactoriam naribus, auribus vero per quam audire posint, & sonorum diuersitatem omnem percipere, linguae & palato, per quam saporum discernere differentias, atq; vniuerso pene corpori sensum & motũ tribuit. Idem tamen hic spiritus est (si Galeno credimus, non medicorum tantum, sed philosophorum naturalium facile principi) qui in diuersis membris & organis adeo operatur diuersa. Itaq; etiam hic cũ suis Christus apostolis cum praeuio sensibili illo insufflationis signo dixit: Accipite spiritum sanctum, quem iamdudum quantum ad iustificationis gratiam, haud dubie acceperant, hoc vtiq; significauit, quoad nouae facultatis, nouaeq; functionis & operationis gratiam, eundem iam tribuere denuo. Quemadmodum cum non multo post iam iam ascensurus ad patrem, praecepit eisdem vt expectarent Hierosolymis promissum patris spiritum sanctum, quo, inquit, baptizabimini non post multos hos dies, quo & repleti sunt completis diebus pentecostalibus. Non quod alium tunc acceperint spiritum, quàm iamdudum acceperant,

Quomodo cum insufflatiõe dederit discipulis spiritum sanctũ, quẽ ante acceperant, & paulo post iterũ acceperũt in die Pentecostes.

B

1. Cor. 12

ceperant, quàm hic cum insufflatione eisdem tribuerat: sed aliam gratiam, C
alia dona eiusdem spiritus, quæ & in signis quæ aderant, sensibilibus significarentur, nempe in linguis igneis super eosdem visibiliter apparentibus, in repentino sonitu facto de cœlo. Nam quia eosdem inde missurus erat in orbem terrarum vniuersum, quem velut ingenti tonitru de cœlo facto sua prædicatione concussuri erant, opus habebant in primis intelligentia mysteriorum nouæ legis omnium, quæ eatenus intelligere non poterant, opus quoque noticia linguarum omnium & vsu expedito, vt omni in omnem terrã, quo mittebantur creaturæ euangelizare, essent idonei: opus denique virtute & cõstantia, vt essent velut murus æneus aduersus gentes et regna, principes & potestates, & mundi dominos. Hæc partim ante promiserat se daturum eisdem vnctione spiritus, partim præsentibus, vt dixi, signis dare attestatus est. Omnium scitu necessariorum intelligentiam illis promisit à cœna nouissima dicens: Hæc locutus sum vobis apud vos manens, paracletus autem ille spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Hæc, inquit, locutus sum vobis apud vos manens. Quasi diceret: Neque omnia locutus sum, neque hæc ipsa quę locutus sum, aut intellexistis aut meministis. Quod in eodem sermone paulo post claris verbis expressit, dicens: Adhue multa habeo vobis dicere, sed nõ potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. De dono constantiæ & virtutis promissum acceperant ab iam ascensuro ad patrem: Ego, inquit, mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Donis linguarum aderat ardentium linguarum super eos visibile signum. Hæc itaque dona, hæc charismata, muneri cui destinabantur necessaria, eis tunc contulit idem ille quem iamdudum acceperant, quo iamdudum sanctificati fuerant, sacer spiritus. Quid itaque noui doni, nouæ gratiæ, nouæ facultatis, autoritatis, functionis illius sacri spiritus etiam hic suis apostolis & discipulis Christus tribuerit, cum eos designaret legatos suos, cum eisdem cum insufflatione diceret: Accipite spiritũ sanctum, continuo exprimit, dicens: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorũ retinueritis, retenta sunt. Quasi diceret: Ad hoc nunc accipite spiritum sanctum, vt per vos peccata remittat. Magna plane & diuina autoritas cõmunicata & tributa hominibus dimittendi peccata. Obquam cum sibi oblato paralytico diceret Christus: Fili remittuntur tibi peccata tua, blasphemare eum blasphemabant impij Iudæi, elatæ mentis excæcati superbia. Quid, inquiunt, hic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus deus? At nobis deo agendæ gratiæ sunt, qui potestatem talem dedit hominibus. Nunquid enim & nos dubitabimus increduli, cum Iudæis incredulis, an suis sacerdotibus talem potestatem communicare potuerit Christus? Potuit certe, si ipsi credimus. Siquidem qui apud Matthæum vicariam illam pro se (quam diximus) legationem, eisdem illis committens, præmisit dicens: Data est omnis potestas in cœlo & in terra, is ille ipse eisdem dixit: Quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: & quisquam qui credit Christo, de potestate eorum dubitat? Quanquã vicaria hæc sit, qua hac in re sacerdotes defunguntur, potestas & autoritas. Remittunt equidem peccata, & vere, efficaciterque remittunt. Quis enim hoc audebit negare, quod affirmat æterna veritas? Quorum, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis. Proinde quisquis laborat

Ioan. 14.

Ioan. 16.

Lucę 24

D

Marci 2.

A boras sub peccatorum mole & sarcina, cuicunque saucia est, & vulnerata conscientia, cui lepræ alicuius cōtagio infecta anima, breuiter, quisquis tibi conscius es offendisse deum, quisquis remissione peccatorum indiges, arripe præsens, quod tibi Christus auxilium offert, confuge ad medicum, quem tibi ille constituit animæ tuæ, cui medicinam, quam tibi exhibeat salutarem, impartitus est, submitte & humilia te ex animo sub Christi ipsius vicario, quamuis mortali homine. Nec tibi ille vilis sit, cuiuscunque alioqui tibi precij videatur, misellusque homuntio, quem Christus suū non dedignatur vicarium. Illi tua vulnera detege, lepram ostende, peccata, quibus deum offendisse tibi conscius es, humiliter, fideliterque confitere, & corde contrito ac humiliato remissionem expete, & fidelis Christi verbis confide, quæ ille, qualis qualis alioqui fuerit, sua illa legatione defungens tibi remiserit, hoc remissum fore apud deum. Ille enim suæ fidei deesse non poterit, non magis falli, quàm fallere. Ipse iudex noster erit. Remissum ipse refert, quod eius nomine sacerdos remiserit. Ipse enim est qui dixit remissa fore illorum omnium peccata, quibus à sacerdotibus suis remissum est. Diuus Ambrosius aduersus Nouatianos disputans, qui negabant in sacramento pœnitentiæ remitti peccata à sacerdotibus: Cur, inquit, baptizatis, si per hominem peccata dimitti non licet? In baptismo vtique remissio omnium peccatorū est. Quid interest vtrum per pœnitentiam, an per lauacrum, hoc ius sibi datum sacerdotes vendicent? vnum in vtroque ministerium est. Sed dices: Quia in lauacro operatur mysteriorum gratia. Quid in pœnitentia? nonne dei nomen operatur? Quid ergo? Vbi vultis, vendicatis vobis dei gratiam: vbi vultis, repudiatis: Hæc ille Ambrosius. Audis itaque, quæ ante annos mille ducentos de sacerdotali autoritate, quo ad remittenda pœnitentibus peccata, fuerit orthodoxa catholicæ ecclesiæ sententia, quam ille sanctissimus episcopus aduersus hæreticam perfidiam defendit & asserit. B

Lib. 1. de Pœnitent. capite 7.

Sed dices, audisse equidem te autoritatem à Christo datam suis sacerdotibus, audisse dictum illis: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. At confessionis latentium peccatorum tuorum sacerdoti necessario faciendæ hic nullam mentionem fieri.

Non occludam hic os tibi, quamuis vere possem, illis Iacobi verbis: Confitemini alterutrum peccata vestra. Et eo quod eodem pertinet dictum à Ioanne: Si confitemur peccata nostra, fidelis est deus qui remittat nobis. Nam de confessione sacerdoti necessario facienda locutos hos apostolos, post luce clarius intelliges. Quin tu ipse vide, quemcunque momorderit serpens in silentio, cuicunque lethali peccato, quod intra secreta cordis tui commisisti, saucia & vulnerata est conscientia, cui infecta latente in animo qualicunque contagione lepræ. Tu, inquam, vide, vt illati vulneris, latentisque plagæ tibi sanitatem procures, & peccati à deo remissionem impetres. Quod quo pacto facere possis & debeas, modū audisti tibi præscriptum à Christo. Nam ille promittit remissū fore, si suus tibi sacerdos remiserit: negat remissum, etiam quicquid tu feceris, quod per sacerdotes suos retentum est, hoc est, remissum non est. Torque te vt volueris, ascende in cœlū, descende in abyssum, & aliam post baptismum tibi relictam tabulam non inuenies, qua te possis subducere à naufragio, nec aliam viam, qua possis tuorum peccatorum veniam ac remissionem consequi, quàm si corde contrito ac humiliato à sacerdote Christi ea tibi remitti impetraueris. Tibi itaque incumbit, tuæ partes illæ sunt, vt latentium in corde tuo delictorum à sacerdote remissionem

Demonstratur cōfessionis peccatorū sacerdoti faciendæ, a Christo nobis imposita necessitas.

fionem impetres. Ille equidem poteftatẽ ea tibi condonandi accepit à Chriſto, ſed tibi incumbit, vt remitti ea fideliter & humiliter ſaltem poſtules. Quod quo pacto facias, niſi illi quæ tibi ſoli nota ſunt indicaueris? niſi illi aperias & confitearis te commiſiſſe quod remitti ab illo poſtules? Aut quomodo ille, vt tibi remittat, diuinabit quæ tu ſolus in ſecreto cordis tui commiſeris? Quomodo latenti in intimo conſcientiæ tuæ plagæ malagma ſalutare imponet, niſi eam aperias medico, niſi te nudum ſacerdoti oſtenderis? Hic nemo tibi perſuadeat, aliam nobis viam patere, qua veniã & remiſſionem peccatorum noſtrorum poſsimus conſequi, quàm per ſacerdotale miniſterium: nempe, ſi coram deo de commiſsis peccatis ingemuerimus, ſi ſacrificium illi cordis contriti & humiliati obtulerimus, ſi toto ad illum corde conuerſi fuerimus. Scriptum equidem per prophetam: Quacunque hora ingemuerit peccator pro peccatis ſuis, & conuerſus fuerit, omniũ iniquitatum eius non recordabor amplius. Et rurſus: Sacrificium deo ſpiritus contribulatus, cor contritum ac humiliatum deus nõ deſpiciet. Itaq; non eſſe nobis neceſſarium, peccatorum noſtrorum remiſsionem impetrare à ſacerdotibus, tametſi illi autoritatem ea remittendi à Chriſto habeant: proinde, nec illis confiteri, niſi quando eorum opera vti voluerimus, & per miniſterium eorundem, peccatorum noſtrorum remiſsionem conſequi. Sed cum eius etiam alia nobis via pateat, in noſtra dimiſſum hoc electione & arbitrio, hac an illa vti voluerimus. Nemo, inquam, his ſimilibusq; verbis ſibi aut alijs perſuadeat, ſed Chriſto potius, eiuſq; verbis credat. Voluit mitis & humilis magiſter noſter nos humiliari, nõ ſolum ſub potenti manu dei, ſed etiam ſub manu mortalis hominis, ſui tamen ſacerdotis & vicarij, eidem ſibi datam à deo patre ſuo poteſtatem dimittendi peccata, cõmittens & communicans: atq; ita communicans, vt plane teſtetur à ſe quoq; reſeruatũ iri, quicquid non quæſieris remitti illius miniſterio: quo ita magis frangeretur noſtra elatæ mentis aduerſus deum ſeſe efferentis ſuperbia, & quo rubore & verecundia confuſi, detegere cogeremur ſacerdoti & presbytero, mortali alioqui & nullius precij homini, quibus diuinæ maieſtatis oculos offendere nõ erubuimus. Quo igitur pacto cor contritum ac humiliatũ exhibebis Chriſto, ſi obſtinatæ mentis ſuperbia, recuſas vltro oblatã ab eo ſalutem, ab eius ſacerdote requirere? Si hoc verecundiæ & ruboris deuorare non vis, vt illi tua peccata detegas, quo poſsit remittere, ſi ab illo peccatorũ tuorum remiſsionẽ humiliter poſtulare contemnas: quæ obſecro erit hæc contriti cordis humiliatio? quæ totius ad deum noſtri cordis conuerſio?

Contritioni ſuę neminẽ cõfidere poſſe, vt ſufficienti ad peccatorum remiſsionem impetrandam.

Non imus inficias, quin ob humiliati cordis vehementem contritionem, ſacerdotum ſuorum remiſsionem aliquando præueniat dominus, ſed tunc, quando illa vere humiliati cordis contritio, ſaltem virtute includit votum impetrandæ à Chriſti ſacerdote, quàm primum opportunum fuerit, remiſſionis huiuſmodi. Nec debet ſibi quiſquã facile perſuadere, ſe merito propriæ contritionis, impetraſſe à deo remiſsionem eiuſmodi, ſed cum ſancto illo Iob veteri omnia opera ſua, & ne quid minus fecerit, antequam per ſacerdotem remitti ſibi impetrauerit: niſi impoſsibilitas eius opportunitatẽ excludat. Quo articulo miſericordiæ dei fidendũ eſt, vt ipſe ſuppleat, quod noſtra ex parte minus eſt. Alioqui vbi & certum & facile remediũ ad manum eſt, qui ſuæ contritioni & conuerſioni ad deum fidens, illud negligit, an ille ſalutẽ ſuam videtur magni facere? Non ex noſtro merito, noſtra contritione, noſtra ad deum cõuerſione: ſed ex merito & virtute illius ſalutaris

pro

A pro nobis oblatæ hostiæ, illius immaculati agni, atq; aspersione eius sanguinis, fit peccatorum nostrorum remissio. At sanguine illo sacerdotum nos ministerio aspergimur, quemadmodum demonstrat vmbra & figura veteris illius tabernaculi. Meritum siquidem illius hostiæ, per sacramenta sua, quæ nobis reliquit & instituit Christus, & quorũ sacerdotes ministri sunt, veluti per canales quosdam ad nos deriuare & influere ordinauit æterna illa dei sapientia. A nostro ergo merito, nostra contritione, nostra conuersione, contempto agni illius immaculati sanguine, quo per Christi sacramenta aspergimur, peccatorum nostrorum remissionem, salutemque nostram expectabimus? Nunquid tantillum nos pudoris impediet, quandoquidem cisternæ nostræ aquam non continent, quò minus etiam cum gaudio hauriamus aquas salutares de fontibus saluatoris? Et hæc nunquid aut nostra est, aut a nobis excogitata in dictis Christi verbis sententia? Certe si noua esset, & non potius ea quam ab initio accepisset, & intellexisset in eisdem catholica Christi per orbem ecclesia, mea ipsius ante omnes damnaretur subscriptione, & iudicio, etiam quantumuis mihi probabilitatis habere videretur. Quo animo vtinam fuissent omnes, qui nunc tractant sacras literas, vtinam perpetuo memores illius apostolicæ censuræ: Si quis vobis euangelizauerit noui aliquid præter id quod accepistis, anathema sit, & non paulo tranquilliores nunc essent res Christianæ. Nõ videremus vna hac tempestate nostra, tot simul prophanis nouitatibus, tot impijs, execrandisq; hæresibus, exagitari ecclesiam Christi, quot nunquã retro seculis vniuersis. Sed vnde certius intelligemus catholicæ ecclesiæ hac de re, quam tractamus, sententiam & fidem, quam ex ore eiusdem catholicæ ecclesiæ episcopi, apostolicæ illi cathedræ præsidentis pro cuius vnius, vt post audies, B fide, ne deficeret ad confirmandos toto orbe Christianos fratres in fide, si quando (quod sæpissime vsu venit) hæreticæ alicuius tempestatis procella ea tentaretur, ille rogauit, qui exauditus est pro sua reuerentia? Sed cum plurimos eodem ex hoc albo proferre possemus eius, quam hic statuimus, fidei & sententiæ catholicæ testes indubitatæ fidei, vnum pro omnibus proferemus Leonem, illum, inquam, cui ab vniuerso illo, atque omnium, quæ vnquam extiterunt, frequentissimo, Oecumenico Chalcedonensi concilio (cum in eodem pulcherrima illa, & vere digna præsule catholicæ ecclesiæ, de incarnatione verbi, aduersus Eutichen, ad beatum Flauianum Constantinopolitanum episcopum recitaretur eius epistola) ter sancto acclamatum est, vt custodi & assertori orthodoxæ ac syncerae fidei, qua velut aureum quoddam flumen vniuersam irrigasset ecclesiam. Hunc, inquam, aut potius CHRISTVM ipsum per os eius nobis loquentem e nauicula & cathedra Petri audiamus, quid scribat ad Theodorum Foroliuiensem episcopum: Multiplex, inquit, misericordia dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent, sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia dei nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim dei & hominum, homo CHRISTVS IESVS, hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtiq; operi ipse saluator interuenit, nec vnquã ab his abest,

Catholicæ ecclesiæ sententiam de necessitate cõfessionis demonstrare ex patrũ cõcordi testimonio

Leonis.

Epistola LXIX.

quæ ministris exequenda commisit, dicens: Ego vobiscum sum ad consummationem vsque seculi, quicquid per seruitutem nostram bono ordine & gratulando impletur affectu, non ambigamus per spiritum sanctū fuisse donatum. Hactenus ille. Quem audis prædicantem diuinæ bonitatis ita ordinata præsidia, vt indulgentia dei, nisi supplicatione & interuentu sacerdotum nequeat obtineri. Ne quisquam tibi persuadeat, in remissione peccatorum obtinenda, sacerdotali ministerio opus te non habere. G

August. Quin & Augustinum interrogemus, quam & ipse fidem didicerit in catholica ecclesia, quam docuerit fideles sibi commissos populos? Quos in homilia quadam ita alloquitur: Qui post vxores vestras vos illicito concubitu maculastis, si præter vxores vestras cum aliqua concubuistis, agite pœnitentiam, qualis agitur in ecclesia, vt oret pro vobis ecclesia. Nemo sibi dicat, occulte ago, apud deum ago, nouit deus qui mihi ignoscit, quoniam in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cœlo? Ergo sine causa datæ sunt claues ecclesiæ dei? Frustramus euangelium dei, frustramus verba Christi, promittimus nobis quod ille negat, nō

C.IIII. ne nos decipimus? Et rursus libro secundo de visitatione infirmorū: Sunt, inquit, quidam qui sufficere sibi existimant, si soli deo, cui nihil occultum est, quem nullius latet conscientia, sua confiteantur crimina. Nolunt enim aut erubescunt, siue dedignantur ostendere se sacerdotibus: quos tamen inter lepram & lepram discernere per legislatorem constituit dominus. Sed nolo, vt ipsa decipiaris opinione, quatenus confundaris confiteri corā Christi vicario, tabescens præ rubore, vel ceruicosus præ indignatione. Nam ipsius humiliter subeundum est iudicium, quem dominus sibi non dedignatur vicarium. Ergo ad te venire roges sacerdotem, & fac ipsum conscientiarum tuarum penitus participem. Non te seducat somniantium illa superstitio, quæ in visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad deū peccatorum confessio. Nos autem non abnegamus, quin sit ad deum frequenter referenda peccatorum confessio. Beatus etenim, qui tenebit & allidet paruulos suos vel maximos ad petram, petra autem Christus est. Sed testamur & testatur & illud sana doctrina (ne tibi applaudentium faueas auribus) quoniam prius eges sacerdotis, qui mediator fit ad deum tuum, salubri iudicio. Alioqui & sub lege & sub gratia: Ite & ostendite vos sacerdotibus, responsum diuinum quomodo consummaretur? Confitemini alterutrum peccata vestra, quomodo compleretur? Audis quam & ille fidem orthodoxus, doctissimusque pontifex didicerit in catholica Christi ecclesia, quam docuerit sibi commissum fidelem populum? Euangelium dei & verba Christi frustrare, se, aliosque decipere, sibi promittere quod negat Christus, qui persuadent sibi aut alijs peccatorum se remissionem consequi, qui non humiliter se submiserint sacerdotis iudicio, qui aut dedignantur aut erubescunt se illi ostendere, sua illi peccata confiteri, suam aperire conscientiam. Hoc, inquit, testatur, sana doctrina, catholicæ videlicet ecclesiæ, quod sacerdote opus habeas, qui inter deum & te mediator sit: hoc dominum in vmbra & figura illa veteris tabernaculi, hoc docuisse CHRISTVM in luce veritatis euangelicæ, qua illam ipsam figuram expressit, hoc continere apostolicum præceptum, quo iubet nos confiteri peccata nostra, non deo tantum, sed confratri mortali homini. Hoc enim significare volebat Apostolus, dicens: Confitemini alterutrum peccata vestra, hoc est, frater fratri: homo homini: sed presbytero, quem accersi D

iussit

A iussit ad infirmum. Et ne nos remoraretur verecundia, subiunxit eiusmodi confessionis fructum: Vt, inquit, saluemini. Quasi diceret: Ita facite, si modo saluari volueritis.

Eodem sane modo hoc ipsum intellexit Magnus ille Basilius, libro quē scribit de institutione monachorum, docens nobis necessario confitenda esse peccata, non quibuslibet: quemadmodum nunc quidam affirmant intelligenda verba Iacobi: sed ijs, quibus dispensatio mysteriorum dei credita & commissa est.

Eandem fidem, & apostolicorum & Christi verborum intelligentiam in catholica didicit Christi ecclesia, sanctissimus, eruditissimusq; ille Chrysostomus, eandem docuit fidelem sibi commissum populum, quem in homilia quadam seu concione ita alloquitur: Confessio peccatorum, testimonium est conscientiæ timentis deum. Qui enim timet iudicium dei, peccata sua non erubescit confiteri: qui autem erubescit, non timet, perfectus ēm timor soluit omnem pudorem. Illic enim turpitudo confessionis aspicitur, vbi futuri iudicij pœna non creditur. Nunquid nescimus, quia confessio peccatorum habet pudorem: & quia hoc ipsum, erubescere, inquam, pœna est grauis: Sed ideo magis iubet deus confiteri peccata nostra, vt verecundiam patiamur pro pœna. Audis quid vir ille in dictis Christi, apostolicisq; verbis intellexerit, nempe necessitatem nobis confitendi impositam, & nō positam confessionem in nostro arbitrio: quasi aliud nobis post baptisma relictum sit assequendæ remissionis peccatorum nostrorum remedium. Sed ideo, inquit, magis deus iubet confiteri peccata, vt verecundiam patiamur pro pœna. Cuius vnius testimonio, & Antiochenæ (in qua nomen Christo dedit, in qua & presbyterij honore postmodum sublimatus erudiēdæ plebis eiusdem ecclesiæ prouinciam, quod plurimæ eius homiliæ testantur,

B cum laude & fructu exercuit) simul & ecclesiæ Constantinopolitanæ (cuius deinceps episcopus factus est) fidem, quam hac de re eo seculo, hoc est, longe ante annos mille habuerint, discimus.

Eandem catholicæ ecclesiæ sententiam etiam ex verbis diui Ambrosij superius recitatis partim audiuisti. Quam adhuc clarius explicat lib. II. de pœnitentia. Idem docet Cyrillus ille Alexandrinus episcopus (vt ex omni orbis loco catholicæ ecclesiæ fidei testimonium audias) exponens illud Leuitici V. Anima quæ iurauerit & protulerit labijs suis, vt vel male quid faceret, aut bene, & non fecerit, pronunciet, seu confitebitur peccatum quod peccauerit. Ita ipse legit iuxta veritatem Hebraicam. Quem locum ipse detorquet ad peccatorū confessionē, quæ nunc agitur, ita etiā tunc peragebatur in ecclesia. Ex illo confirmans esse necessarium, vt oīa peccata nostra pronunciemus, aut confiteamur, neq; vllum celemus, si modo diaboli voluerimus accusationem effugere. Cum Cyrillum audis, cum Leonem, Chrysostomū, Augustinū, Ambrosiū, Basiliū, suis quemq; temporibus docentem Christi ecclesiā, nolo imagineris, totidē hominū, sanctissimorū quidē & doctissimorum patrum, attamen totidem hominum te audire sententiam. (Quanquam nec parui momenti tot aquilarū congregatio & conuentus nobis habendus est, si modo fidē habuerimus Christo, ibi esse corpus vbi aquilæ cōgregantur) quin potius ita cogita, per vnumquemq; eorū ipsius ecclesiæ catholicæ te fidē audire & sententiā. Certū est ēm tales, tātosq; patres & sanctis. episcopos nihil aliud credendū inculcasse & docuisse fideles, quibus præerant, populos, quā quod sciebāt credi ab orthodoxa & catholica Christi ecclesia

Concluditur ex dictis fides catholicæ ecclesiæ de confessione peccatorum

Obiectio-

Obiectionum quarundam aduersus iam demonstratam necessitatem confessionis peccatorum sacerdoti faciendæ dissolutio. CAP. VIII. C

Entio me hic remorari diutius, quam pro instituto. Sacerdotalia enim munia hic percurrere magis, quam exacte asserere decretum fuerat, quo citius perueniremus, quo properamus, ad hierarchiam ecclesiasticam. Sed retinet me zelus domus domini, vt videlicet diligentius expungerem receptam plerisque pestilentissimam opinionem, quam hauserunt & adhuc hauriunt in dies ex scriptis Erasmi Roterodami, hominis quidem eruditissimi; sed qui in tractandis sacris literis fuit liberiore quam fas est iudicio, nec satis didicit religione captiuare intellectum suum in obsequium fidei. Qui in plerisque annotationibus suis in diuum Hieronymum omnes coniecturas captat, quibus persuadeat, Hieronymi tempestate & antea, fuisse quidem confessionem nonnullam, sed tantum apertam, eamque in genere, nec exactam a quoquam, sed cuiusque permissam arbitrio. Eam vero, quæ nunc recepta est, clācularium & in aurem natam sibi videri ex priuatis consultationibus, quæ solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquam vrgeret animum. Et in methodo, quam docet studij Theologici (quā vtinam didicisset fœlicius, antequam docuisset alios) ridet Theologos quasi suum dogma ingerentes: Confessionem, quoniam necessaria est ad consequendam remissionem peccatorum per sacramentum pœnitentiæ, institutam a Christo, & non a patribus aut ecclesia. Et præterea in libello, quem scribit de confessione, ita de ea agit, trutinatis hinc inde veluti in bilance eius commodis & incommodis, vt plane declaret, tametsi sub inuolucro verborum, in quam partem suo iudicio lanx præponderet. Contendens equidem probari non posse institutam a Christo, ita dubitat, an humana constitutione tantum onus imponi potuerit hominibus, vt clare subindicet imponi non potuisse, & cum sit impositum præstare rursus aboleri, eo quod plus officiat quam conducat pietati. Addens oneris eiusmodi impositionem aduersari charitati fraternæ, quæ suadet, vt aliorum potius onera subleuemus: adductis etiam apostolorum Petri & Pauli exemplis, quorum hic (vt ait) indulgens infirmitati hominum etiam remisit aliquid de præcepto domini, ille non est passus iugum legis Moysi imponi gentibus. Qua igitur fronte, qui cum Petro, inquit, & Paulo comparandi non sunt, imponunt talem sarcinam confessionis vltra legem domini? Interim tamen nihil hic vult videri velle asserere, sed alijs cogitandi ansam suggerere. Quin & dialogis plerisque, quos scribit rudi illi imperitæque ætatulæ, nunc hoc insinuare & inserere puerilibus animis suo illo artificio nititur, sufficere videlicet deo cōfiteri qui solus remittit peccata, nunc etiam petulantius confessionem traducit, & ridiculam facit pueris. Quibus sane dialogis (vt dicam ingenue, quod sentio) nihil ad noxam religionis excogitari potuit a diabolo efficacius, non solum ob vnum hoc, de quo nunc agitur (tametsi hoc ipsum satis graue & magnum sit) sed ob eiusdem impietatis plurima, quæ illic sub compositæ & elegantis orationis lenocinio mira verborum festiuitate ætati propinat incautæ, melle oblitum scilicet venenum lethale, & animæ toxicum. Quo semel imbuta recens testa, ad quos sit vsus valitura in posterum, quos deinceps promittat fructus præoccupata semel eiusmodi seminibus noxijs indoles tenera, quis non videat? Meo sane iudicio minus læderent vniuersi blasphemiarum libri ter execrādi illius Lutheri, quibus ex professo, & aperto Marte exporrectoque frōte conuellit

Erasmi de confessione peccatorum sententia

D

A convellit vniuersa dogmata hactenus recepta catholicæ Christi ecclesiæ, si legantur a viris, quibus vel tantillum est iudicij (quamuis pene nullis non sit periculosa eiusmodi lectio, quæ fere affricat contagionis & scabiei aliquid, & noxios aliquos scrupulos relinquit in animis legentium, vt decertis discant ambigere) minus, inquam, læderent vniuersa hæc lecta ijs, quibus est rationis & iudicij aliquid, quam dialogi eiusmodi lecti pueris, & illis cui scripti sunt ætati teneræ ex quibus religione soluti eorum animi, qua maxime eam ætatem constringi oportuit, discant deinceps de rebus diuinis, de ecclesiasticis dogmatibus & institutis, libere iudicare ac pronunciare, pro suo quisq; capitu & ingenio discant flocci pendere, contemnere, deridere. Ex qua semente, quam messem factura propediem sit Christi ecclesia, quis non intelligit? Vtinam non solum pontificio, sed etiam imperiali edicto & anathemate exularent perpetuo a ludis literarijs omnibus, aut ita emacularentur, vt absq; pietatis periculo & iactura legi possent a pueris. Et quod nunc fit a quibusdam ludimagistris, qui selectos aliquot legendos pueris exhibent. Reliquos vt noxios subtrahunt, ita in vniuersum fieret.

Voluissem sane Erasmum hic præterire silentio, si tulisset instituti ratio, ne qui eius studiosiores, mortuo detrahere nos calumnientur, quod viuo non auderemus. Sed quoniam noui plurimos eius lectione persuasos (vt cætera taceam) negligere & contemnere vnam solamq; nobis post baptisma relictam a Christo salutis tabulam, per quam enatare & saluari possimus e naufragio, sacramentum, inquam, pœnitentiæ, per quod solum remissionem peccatorum sacerdotali ministerio consequimur, & quotidie, quam velim, magis experior. Quorum causa, quod hic obiter transire & percurrere requirebat susceptum negocium, cum sim coactus tractare exactius & demonstrare aliam salutis & assequendæ remissionis peccatorum viam post baptismum nobis non patere, nec relictam a Christo, quam si humili confessione præuia eam impetremus a Christi sacerdotibus, sicut necessario & inuitus in eius mentionem incidi, ita dolorem meum dissimulare non potui, neq; de eo non libere, quod sentio, proloqui. Cui si adhuc satis probatum non sit, confessionem institutam a Christo, & non superimpositam nobis ab hominibus, nescio quando quid satis probatum esse poterit, quod ipse non probauerit.

B

Demonstrauimus lib. priore, duo nos habere certa indubiaq; principia, quibus veluti a Christo traditum aliquid necessario nos credere & tenere oportere in his, quæ ad fidem religionemq; pertinent, certo demonstrari possit, nempe scripturam canonicam & ecclesiasticæ traditionis autoritatem. Quam in eo consistere etiam demonstrauimus, non solum, si ecclesiæ proceres in generali aliquo conuentu quippiam definiant velut ex Christi traditione tenendum, tametsi non possit ita euidenter deduci ex sacris literis, vt proteruus nihil habeat, quod contra diceret: sed etiam, si sine scripto, qualia sunt plurima, velut ex apostolica traditione ita obseruauit, tenuit & credidit catholica per orbem ecclesia. Quandoquidem certum est, non omnia fidei nostræ mysteria scripta ab euangelistis, neq; etiam in paucis illis, quæ leguntur, apostolorum epistolis Et æque certũ est, quicquid primitiuæ ecclesiæ tradiderunt apostoli, autore Christo, & doctore spiritu sancto, qui eorum doctrinam & traditionem confirmauit signis, prodigijs, & varijs virtutum operationibus, tradidisse eosdem. Apostolicæ autẽ traditionis eiusmodi hoc certum esse documẽtum & infallibile, q̃d magno cõsensu

Aduersus Erasmi opinionẽ de confessione peccatorum catholicæ fidei assertio.

ita tenuit & obseruauit per orbem vniuersum catholica ecclesia, priusquā C
daretur facultas ecclesiæ proceribus & episcopis conueniēdi in vnum gene
rale concilium. Nam quæ concilia præcessisse inueniuntur communis per
orbem consonæq; obseruationis ecclesiæ, eorum præsertim quæ in scriptu
ris non continētur euidenter, nec imaginari est aliud quam apostolicæ tra-
ditionis fuisse initium. Nos vero ex vtroque hoc principio demonstraui-
mus, confessionem pecatorum sacerdoti faciendam, velut ex Christi insti
tutione necessario tenere nos oportere. Primum, quoniam ille non solum
sacerdotibus suis remittendorum peccatorum potestatem apud Ioannem
impartitus est, sed etiam clarissime affirmauit, nisi illorum ministerio eo-
rundem remissionem nos minime consequi, dicens apud deum retentum
fore, hoc est, minime remissum, quicquid ab illis remissum non fuerit. Sed
sine præuia humili confessione sacerdos suo defungi non potest officio.
Necesse est enim vt sciat quid tu tibi remitti postules, aut quid ipse remit-
tere debeat. Constat ergo ex dictis verbis Christi, confessionis sacerdoti
faciendæ necessitatem nobis impositam. His addidimus & alteram demon
strationem ex secundo illo, quod stabiliuimus, principio. Ostendimus enī
magno consensu tenuisse & credidisse catholicam Christi per orbem ec-
clesiam, quod sacerdotibus necessario facienda esset peccatorum confessio,
priusquam per ecclesiæ proceres de confessione facienda vllum esset ver-
bum statutum in vllo concilio. Eiusmodi autem consonæ obseruationis &
fidei aliam causam, aliudve initium, nec proferri, nec imaginari posse, quā
traditionem apostolicam. quæ vniuersa Christum autorem habeat. Fidei
vero & obseruationis eiusmodi testes produximus, in primis sanctum il-
lum Leonem vniuersalis ecclesiæ pontificem, etiam apostolicæ, in qua se-
dit, cathedræ suffultum priuilegio, Cui ab Occidente adiunximus sanctis- D
simum Ambrosium Mediolanensem Episcopum, a Meridie ex Africa bea
tissimum Augustinum: ex Alexandria & Aegypto B. Cyrillum, catholicæ
fidei fortissimum propugnatorē: ex Antiochia Constantinopoli, atq; adeo
vniuerso Oriente, B. Ioannem cognomento Chrysostomum: ex Cappado-
cia & Septenrrione, illum Magnum Basilium: qui omnes hoc ipsum credi-
derunt, & Christi fideles hoc credendum tenendumq; docuerunt, sacerdo-
ti necessario faciendam confessionem peccatorum nostrorum, vt eius mi-
nisterio eorundem remissionem assequamur: imo docuerunt hoc ita con-
stitutum & ordinatum a domino. Sic enim inquit ille, diuinę bonitatis sunt
ordinata presidia, vt indulgentia dei nisi supplicatione sacerdotum neque
at obtineri. Mediator enim dei, & hominū homo Christus Iesus hanc præ-
positis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœniten
tiæ darent, & salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramen-
torum, per ianuam reconciliationis admitterent. Habes autorem huius in-
stitutionis Christum Iesum, qui hanc ecclesiæ præpositis potestatem tradi
dit, vt confitentibus actionem modumq; præscriberent, & per ianuam re-
conciliationis aut remissionis peccatorum ad salubrium sacramentorum,
corporis nimirum & sanguinis dominici, communionem admitterent. Et
quanquam hi, quos produximus, testes fidei catholicæ per orbem ecclesiæ
diuersis locis sanctissimi episcopi, non præcesserint vniuersa generalia con-
cilia, quorum primum Nicenum extitit, sed illud sint paulo post, subsequu
ti nihil tamen, quod ad hoc de quo agimus perinde est ac si præcessissent
omnia, nec in Niceno concilio, nec in vllo alio conciliorum omnium ante
ipsos,

ipsos,nec iota quidem vllum de confessione faciēda statutum legitur. Qua
A reconcordis eius per vniuersam ecclesiam obseruationis & fidei:non constitutio synodica,sed consona & conformis toto orbe traditio apostolica causa extitit,neq; vel imaginari potest vlla alia. Tametsi ijdem illi non tantum necessario faciendæ confessioni testimonium perhibeant, sed etiam dicta Christi apud Ioannem,deinde Iacobi verba ita intelligunt,quasi in illis sit instituta a Christo,& in his inculcata & tradita ab Apostolo. At aquilarum eiusmodi congregationem in subortis his tentationibus sane quam periculosissimis,in quibus multi surgunt pseudoprophetæ quærentes abducere incautos & simplices ab orthodoxa fide catholicæ ecclesiæ,in desertum, in angulos domorum & penetralia,dicentes: Ecce hic est Christus, ecce illic ipse nobis Christus certum orthodoxæ & catholicæ veritatis, infallibileq; signum constituit:quemadmodum libro præcedenti demonstrauimus.

Imaginatio Erasmi nuda nec vllis argumētis fulcita.

Aduersus hæc omnia quid tandem habet Erasmus, quod ipsum dubitare cogat,aut potius credere, confessionem peccatorum sacerdoti faciendam introductam constitutione hominum:Sibi ipse persuasit,non esse antiquum institutum confessionis huiusmodi.Itaq; quoties in veteribus,præsertim Hieronymo occurit locus,vbi confessionem peccatorum vt necessariam exigunt,ille Theologos nostros taxat quasi parum attentos, qui eiusmodi intelligunt de confessione,qualis modo peragitur in ecclesia:quæ eo tempore in vsu non fuerit,sed ipse ad publicam quandam & generalem detorquet.Quam nihil putat fuisse aliud,quam signis quibusdam & piaminibus ab episcopo indictis aliquem se peccatorem & sacramentorum communione indignum agnoscere. Eiusmodi quædam in scholijs primi tomi in Hieronymum infulcit.Nec his dissimilia in annotationibus. Nam cum negare non possit antiquissimum fuisse confessionis institutum in catholica
B Christi ecclesia:non tamen sustinet eam fuisse qualis modo exigitur,distinctam,& sacerdoti factam in aurem:sed plane diuersi generis, apertam videlicet quandam,& (vt ipse dicit) in genere.Nec ipsam, inquit, legimus exactam absquoquam. Cæterum,quæ nunc recepta est , clancularium natam videri ex consultationibus priuatis,quæ solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquam vrgeret animum.Illa vero Iacobi apostoli:Confitemini alterutrum peccata vestra,non pertinere ad confessionem ecclesiasticam. Sentire siquidem Apostolum de quotidianis offensis Christianorum inter ipsos,quos continuo vult reconciliari,alioqui,inquit, si de illa quam partem sacramenti dicimus,intellexisset,non addidisset vobis inuicem,sed sacerdotibus.Et hæc quidem atq; eiusmodi Erasmus.

Falsitas opiniōis Erasmi de confeßione.

Tu vero ex ijs quæ superius demonstrauimus,animaduertes Christiane lector,Erasmi hæc esse haud sana somnia:quibus ne seduceremur, admonitos cautosq; reddidit sanctus ille orthodoxæ fidei doctor Augustinus.Non te seducat,inquit,somniantium illa superstitio,quæ in ægroto visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad deum peccatorum confessio. Et paulo post:Testamur, inquit, & hoc ipsum testatur sana doctrina catholicæ ecclesiæ,quod sacerdotis egeas, qui mediator sit ad deum tuum salubri iudicio:aliqui,& sub lege & sub gratia:Ite & ostendite vos sacerdotibus,responsum quomodo consummaretur: Confitemini alterutrū peccata vestra,quomodo compleretur:Audis quam graphice hic nobis explicarit Erasmi somnia.Sed quam falso somniarit Hieronymi temporibus aliam confessionem in vsu non fuisse,quam publicam quandam & genera-

Li. 2. de visita. infir. cap. 4

lem,qua tantum se peccatorem quis confitebatur,idem tibi Augustinus te C
stis est,qui fuit,Hieronymo contemporaneus. Praeterea ex ijs, quos supra induximus,Ambrosius,Basilius,Chrysostomus, qui omnes Hieronymo contemporanei, testimonium perhibent fuisse tunc in ecclesia, receptum vsum confitendi,non illum qualem Erasmus somniat,in genere, sed quo deteguntur secreta conscientiae. Qui quoniam erubescentiā necessario habet comitem,adhibet aduersus illam Chrysostomus timorem diuini iudicij.Illic enim,inquit,turpitudo confessionis aspicitur,vbi futuri iudicij poena non creditur.Quin & ipse Hieronymus multis locis falsam diuinationē Erasmi coarguit.Ita scribit in XVIII.caput Ecclesiastes:Si quem serpens diabolus occulte momorderit,& nullo conscio eum veneno peccati infecerit,si tacuerit qui percussus est,& non egerit poenitentiam, nec vulnus suū fratri & magistro suo voluerit confiteri,magister qui linguam habet ad curandum,ei prodesse non poterit.Si enim erubescit aegrotus vulnus medico confiteri,quod ignorat medicina non curat. Vides hic,qualem confessionē Hieronymus doceat faciendam illi,quem serpens momorderit in occulto, qui peccati veneno infectus est nullo conscio,nempe talem, per quam hoc ipsum latens conscientiae suae vulnus detegit,non deo, cui nihil occultū est: sed fratri & magistro,sacerdoti videlicet, quem nobis Christus animarum nostrarum constituit medicum:denuncians,nisi illi cōfessus fuerit curationem minime recepturum.Si tacuerit,inquit, qui percussus est & non egerit poenitentiam. Vides illum clarissime significare confessionem necessario praerequiri ad poenitentiam peragendam. Nec semel hoc dixisse contentus,continuo ipsum repetit,& alijs verbis iterum inculcat.Si vulnus,inquit,suum fratri & magistro suo noluerit confiteri, ille cui a Christo data est medicandi,hoc est,peccata remittendi potestas, prodesse ipsi non poterit:si erubescat aegrotus vulnus confiteri medico, quod ignorat medicina, D
non curat.Vides vt hic doceat non generalem sed specificam vulneris conscientiae detectionem,alioqui ipsum curari non posse poenitentiae medicamento,& remissionis curatione,quam impartit animarum magister & medicus. Quod si adhuc persistas eum de publica confessione loqui,nihil promoues. De ea enim loqui certum est, per quam cordis intima deteguntur animarum medico non tantum,qua se quis peccatorem confitetur in genere,sed speciatim quae in secreto cordis sui sola cogitatione perpetrauit, aperit,non deo,sed fratri,mortali homini,nō qualicunque,sed magistro spirituali.Eiusmodi confessionem ille docet & exigit,vt quis digne poeniteat,& cōmissorum veniam ac remissionem possit percipere. Quae si malis publice & sub multorum testimonio confiteri,per me licet vt facias,modo ita exigat aut peccati qualitas,aut aliorum tuaque aedificatio.Neque enim ex parte confitentis omnino est de necessitate confessionis secretū, sed est necessarium, vt secreta sacerdoti palam facias,quo te possit impartiri absolutionis ac remissionis eorundem beneficio. Sed vt secreto atque vni in aurem confiteri satis sit,nostrae hoc verecundiae datum est.Nam graue nimium esset & plenum euidentibus periculis,si publice secreta quaeque nostra confiteri cogeremur,neque vnquā hoc exactū est a quoquā, cuius occultū peccatū extitit.

Quid ergo sit quod ille somniat,Hieronymi tempore non fuisse nisi publicam generalemque confessionem quandam, eamque nec exactam a quoquam, haud sane intelligo, non quod receptarum opinionum nostrarum imagines non solum per quietem & insomnium, sed & vigilantibus saepe occurrunt,

A occurrunt, etiam si nihil sit quod eiusmodi suggerat. Quemadmodum febrienti, cui gustandi sensorium flaua bile infectum est, etiam dulcia quæque amara videntur. Sed non sentit is quod in re ipsa est, sed noxium humorem, qui linguam suam palatumq; occupauit.

Imo, quod non solum Hieronymi, sed etiam Cypriani, Origenis, Tertulliani, & Dionysij temporibus, hoc est, annis circiter ducentis ante Hieronymum, vsitata in ecclesia, & tanquam necessaria exacta fuerit peccatorum quantumuis occultorum distincta, & non illa generalis, quā Erasmus somniat, coram sacerdote confessio, idem ipsi luculentissimi testes sunt. Cyprianus ille sanctiss. martyr & pontifex sermone quinto de lapsis de his loquēs qui in corde tantum lapsi sunt. Hi, inquit, quamuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti sunt, quoniā tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes dei dolenter & simpliciter confiteantur, exomologesim conscientiæ suæ faciant, animi sui pondus exponant, salutarem medelam, paruis licet & modicis vulneribus exquirant. Et paulo post: Confiteantur singuli, quæso vos fratres, delictum suum, dum adhuc qui delinquit, in seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio per sacerdotem, apud dominum grata est. Hactenus Cyprianus. Et adhuc illum non pudebit sui eius insomnij, quod diui Hieronymi temporibus nondū fuerit in ecclesia, nisi publica & generalis quædam cōfessio, eaq; nec exacta a quoquam: Cum Cyprianus fere ducentis ante Hieronymum annis, doceat sola cogitatione lapsos, hoc ipsum apud sacerdotes dei dolenter & simpliciter confiteri debere, & obsecrando exhortetur omnes, delictum quemq; suum dum tempus habet, dum remissio per sacerdotem facta, apud dominum grata est, confiteri.

Quodante Hieronymi tempora, ab initio ecclesię vsitata, & vt necessaria exacta fuerit peccatorū etiā occultorum distincta coram sacerdote confessio Cypriani testimonio

Ante hunc etiam Origenes ille audi quale confessioni ecclesiasticæ, qualis vsq; nunc celebratur, perhibeat testimonium. B Ita scribit in psalmum tricesimum septimum: Vide, inquit, quid nos edocet scriptura diuina. Quia oportet peccatum non celare intrinsecus, fortassis enim sicut hi, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut phlegmatis humorem stomacho grauiter & moleste imminentem, si vomuerint, releuantur. Ita etiam hi qui peccauerunt, siquidem & occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus vrgentur, & propemodum suffocantur a phlegmate aut humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat seipsum & confitetur, simul euomit delictum atq; omnē morbi digerit causam. Tantummodo circunspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum, proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi nouerit disciplinam: vt ita demum, si quid ille dixerit, si quid consilij dederit, facias & sequaris. Et si intellexerit & præuiderit talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione & satis perito medici consilio procurandum est. Vide, vt hic doceat quodcunq; delictum lethale in animi penetralibus latens euomendum per confessionem, si modo sanari peccator voluerit: quod quamdiu factum non est, miseram intus vrgeri & suffocari conscientiam. Vide insuper, & diligenter attende, quam hic clare distinguat publicam (non tamen qualem ille somniat) confessionem & pœnitentiam a priuata, & in aurem, quæ quotidie de omni lethali delicto facienda est. Nam de priuata & clācularia hoc nos admonet, vt circunspiciamus caute, cui credamus secreta nostra, vt ante

Origenis testimonio.

probatus nobis sit medicus, cui exponamus languorem nostrum, qui sciat condolere & compati infirmitati alienæ. De publica vero docet, non facile nec temere ad ipsam veniendum esse, nec nisi præuia confessione priuata apud sacerdotem peritum, & de eius matura deliberatione & consilio. Idque ob causas, quas idem commeminit, videlicet si peccatum eiusmodi sit, vt & tua correctio & aliorum ædificatio publicam tuam requirere pœnitentiam videantur: vt publice commissum homicidium, stuprum aut adulterium notorium, item si qui in persequutione suppliciorum aut mortis metu Christi nomen abnegarunt. Si qui seducti in schisma aliquod aut hæresim, a catholica se diuiserunt ecclesia. In ijs atq; eiusmodi, tamen iuxta consilium prudentis medici & sacerdotis, cui secreta primum facta est peccatorum confessio, publica pœnitentia in totius ecclesiæ conspectu imponenda est, vt qui scandalizati sunt de peccato, emendentur de correctione & pœnitentia. Quin & in epistola Dionysij ad Demophilum monachum, clarissime est videre eundem ritum confessionis secretæ, qui adhuc hodie observatur in ecclesia. Ita enim scribit inter cætera: Tu vero vt tuæ literæ indicant, procidentem sacerdoti impium (vt ais) atq; peccatorem, nescio quo pacto contra ordinem disciplinæ adstans, calce abiecisti, quum ille quidem verecunde, quod oportuit, fateretur se ad peccatorum remedia quærenda venisse. Neq; exhorruisti insuper sacerdotem optimum lacerare conuicijs, miserabilem eum dicens, qui pœnitentem atq; impium iustificasset. Hactenus ille. In quibus verbis hoc in primis notandum est, quod Demophilum grauiter arguat, quod cum in ordine sacerdotali non esset, contra ecclesiasticæ disciplinæ ordinem adstitisset sacerdoti, cum ante eum pœnitentiæ causa procideret peccator peccatorum suorum quærens remedia: clare indicãs ordinem ecclesiasticæ disciplinæ etiam tunc in pœnitentia & confessione secretum requisisse. Deinde, & illud obseruandum, quod scribit peccatorẽ ante sacerdotem procidisse, peccata detexisse, veniam eorundem postulasse, eademq; deinde a sacerdote fuisse remissa. Ob quod ille etiam sacerdoti conuicium fecit, quod iustificasset impium, sed pœnitentem, & peccatorũ suorum remedium, remissionemq; humiliter expetentem: qui manifeste etiam nostratis confessionis, vt hodie celebratur in ecclesia, ritus est.

Ob quas causas imponẽda & peragenda publica pœnitentia.

Hæc itaq; eiusmodi, mallem annotasset ille, & vbiq; inculcasset pro confirmanda fide catholicæ per orbem ecclesiæ quam aduersus eam etiam videtorsisset omnia, quæ tamen nihil contra faciunt, & arma studiose subministrasset ijs, qui nunc impie lacerant & proscindunt sacramenta, & dogmata vniuersæ ecclesiæ, & præterea imposuisset simplicioribus, quos pauci cautos aduersus tentationem eiusmodi, nec satis memores Mosaicæ illius quã libro I. inculcauimus, Christiq; aduersus eandem præmonitionis & doctrinæ, cepit sua illa suadela & compositæ orationis dulcedine. Quibus persuasum est, quicquid annotat aut obseruat Erasmus, ipso euangelio esse certius, & temerarium, atq; adeo nephas esse illi contradici a quoquam. Non quod hoc ipsum dicam requisisse ab alijs, sed quod plurimis ex ijs eius sectatoribus ita persuasum esse re ipsa quotidie experior. Tanto equidem cautius ex ulcerato hoc seculo sibi scribendum fuerat, quanto maiori applausu sua sciebat a plerisq; recipi, quanto etiam videbat ad nouitates & hæreses hanc tempestatem procliuiora habere ingenia.

Non possum hic aut dissimulare aut præterire quorundam, qui ex eadem lacuna cœnosam turbidamq; hauserunt aquã, aduersus antiquitatem

quam

(quam demonstrauimus) concordem ecclesiasticæ obseruationis, circa confessionis, qualem adhuc hodie obseruamus, ritum detortas violentasq; annotationes ex Tripartita, quam vocant, historia, hoc est, centone ecclesiasti-
A cæ historiæ ex tribus Græcis autoribus, Theodoreto Cyri episcopo, Socrate quodam Constantinopolitano, & Zozomeno, De quibus hoc in primis præfari conuenit, Cassiodori studio versos a quodã Epiphanio vtriusq; linguæ haud satis perito, qui in plerisq; suam diuinationem, non autorum illorum sententiam, pro germana lectione lectori suppofuit. Deinde illos ipsos autores a præfato Cassiodoro minutatim concisos, & truncatim commixtos, in continuum (vt ipse vocat) historiæ compendium, adeo vt in plerisq; ob concisionem truncationemq; eiusmodi merito dubites, quænam fuerit citati autoris certa sententia, quod ex præcedentibus sequentibusq; verbis (dum breuitati studet) resectis, certius clariusq; apparuisset.

Nunc vt veniamus ad id, de quo agitur, dicta quædam Socratis & Zozomeni, quibus antiquissimum ritum nostratis & clancularíæ confessionis clarissime adstruunt, detorquent quidam ad confessionem publicam, quasi eam solam agnouisset primitiua ecclesia, eamque ipsam nec ab initio, sed quasi introductam primum post Nouatianorum schisma & hæresim. Ita autem loquitur Socrates de tempore, quo Nectarius Constantinopolitanæ præerat ecclesiæ, anno circiter quadringentesimo, cum diuus Augustinus floreret in Africa: Hoc porro tempore placuit, vt presbyteri, qui erant super pœnitentes constituti, remouerentur ob causam huiusmodi (quam priusquam explicet, antiquitatem repetens ritus confitendi, tunc per eam occasionem eo tempore aboliti Constantinopoli) Ex quo, inquit, Nouatiani ab ecclesia sunt diuisi, cum ijs qui deliquerant sub persequutione imperatoris Decij communicare nolentes, ex illo tempore episcopi pro ecclesiastica regula, presbyterum super pœnitentes esse constituerunt. Ex quibus verbis demonstratum volunt, tum primum cœpisse & inoleuisse ritum confiten-
B di in ecclesia. Sed hic meminerit is lector, trunca te verba audire illius Socratis, de initio (vt istis videtur) ac institutione confessionis peccatorum, qualis in ecclesia peragitur, videlicet per occasionem schismatis, & hæresis Nouatianorum, quæ ipsius tempora pene ducentis annis præcesserat, sub Cornelio Ro. pontifice, & Cypriano Carthagineñ. gloriosis martyribus initium capiens. Ex quibus quod notant illi qui confessioni ecclesiasticæ, quasi humana constitutione introductæ detrahunt, quod ante illud schisma non fuerint super pœnitentes presbyteri (quod tamen & ipsum, nisi de publice pœnitentibus nolunt intelligi aut veritatem obtinuisse) tametsi nullum ex dictis Socratis verbis consequatur, vt tamen vtrunq; adstrueret, ex his quæ præmisimus, facile quiuis iudicabit quantum id haberet ponderis & autoritatis. Cum ex Cypriano, Origene & Dionysio clarissime demonstrauerimus, falsum esse vtrumq;, imo ante Nouatianorum hæresim consueuisse pœnitentes peccata sua distincte & secreto confiteri. Quod vero innuit Socrates per occasionem sæpe dictæ hæresis constitutum fuisse, vt super pœnitentes episcopi presbyterum in ecclesijs constituerent, quantum ex verbis Zozomeni (quibus cœptam illius verbis narrari prosequitur & absoluit historiam) conijcere licet, id est huiusmodi. Siquidem Nouatus Romanæ ecclesiæ presbyter, elatione quadam tumidus, & post baptismum lapsis, etiam si digne pœniteamus, spem pœnitus salutis crudeli præsumptione nobis adimens, princeps hæresios Nouatianorum factus est, qui se paratí ab ecclesia, superbo nomine seipsos, καθαρούς, id est, mundos appella-

Quo argumento confessionis ritum primum introductum volunt post Nouatianorum schisma & hæresim

runt. Potuit igitur fieri, vt in condemnationem superbissimæ, inhumanissimæ & crudelis eius impietatis, ex decreto Cornelij, vrbis Rom. pontificis & concilij secum congregati (de quo tamen nullū extat decretum eiusdem pontificis aut concilij) per catholicā ecclesiam publice ordinati constitutiq; sint ab episcopis per singulas quasque ecclesias presbyteri conuersationis honestæ & scientes seruare secretum. Quos ad hoc specialiter deputatos publice in ecclesia, vt etiam nunc fit, veluti in theatro sub testimonio ecclesiastici populi audirent pœnitentes, delicta sua tamen secreto & in aurem confitentes, recipiensq; secundum modum culpæ iniunctam pœnitentiam, vt hæc ex Zozomeni verbis clarius intelliguntur. Hoc, inquam, est, quod per occasionem illius schismatis & hæresis hac in re noui introductum videtur, vt in singulis quibusq; ecclesijs vnus aut plures velut ex officio publice præessent pœnitentibus, vt nunc parochiarum pastores singularum, quos audire tenerentur, cum antea for(?) elicere(?), aut mos esset etiam in locis priuatis cuicunq; liberet sacerdoti confiteri. Hæc, inquam, solennitas tunc ordinata videtur, cum ob causam quam diximus: vt sic catholica per orbem ecclesia peccantes quoslibet & pœnitentes sub conspectum omnium ad pœnitentiam recipiens, re ipsa vbiq; & publice detestari videretur crudelem Nouatianorum amentiam: tum etiam ob vitanda pericula & scandala, quæ ex pœnitentium confessionibus in priuatis locis aut ædibus presbyterorum accidere poterant. Imo nouum tunc non fuisse, quod pœnitentes se submitterent sacerdotibus, idem ipse eisdem trūcis verbis satis innuit Socrates, dicens illud tunc ita ordinatum fuisse pro ecclesiastica regula, circa pœnitentes nimirum, melius & commodius implenda. Quæ ita se habere, quemadmodum diximus, ex verbis Zozomeni, quæ in eadem continuo subijciuntur historia, clarius est intelligere. Scribit autem in hæc verba: Quoniam omnino non peccare, diuinum & vltra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem & pœnitentiam agentibus veniam dari, deus præcepit: qui vero confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt: propterea visum est antiquis pontificibus, vt velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur, & ad hanc rem presbyterum bonæ conuersationis, seruantemq; secretum ac sapientem virum statuerunt, ad quem accedentes hi qui deliquerunt, delicta propria fatebantur: at ille secundum vniuscuiusq; culpam indicebat & mulctam. Quod etiam hactenus diligenter in Occidentalibus seruatur ecclesijs. Hæc Zozomenus, veluti prolixius clariusque exponens illud, quod ex Socrate concisius obscuriusque relatum fuerat. In quibus verbis clarissime distinguit ordinationem diuinam ab ecclesiastica: Diuinam ordinationem requirere significans, vt peccantes per humilem confessionem peccatorum suorum recurrant ad pœnitentiam: aperte affirmans, eos, qui refugerent confiteri peccata sua, grauius onus peccatorum incurrere. Quod minime esset, nisi ad confessionem obligaremur. Et ob eam causam visum est, inquit, antiquis pontificibus, super hoc ædere ordinationem ecclesiasticam, per quam dei ordinatio impleretur decentius, & minori confitentium periculo, electis ad id muneris presbyteris bonæ conuersationis, sapientibus & prudentibus, & continentibus secretū: qui non in suis ædibus priuatis (ne hoc prætextu matronis & virginibus machinari aliquid posset periculi) sed velut in theatro & sub testimonio ecclesiastici populi (quo abesset omnis mali aut species aut suspicio) confitentium peccata audirent, & salutatem eis

Antiquitas ritus confessionis clancularia, qui adhuc hodie obseruatur.

A eis pœnitentiam iniungerent. Vides quàm clare hic explicet eundem confessionis ritum, qui adhuc hodie obseruatur per catholicam ecclesiam, ab antiquis pontificibus ordinatum fuisse. Vides insuper, vt apertissime loquatur de confessione secreta, non publica, quando illi præfectus erat sacerdos sciens seruare secretum, cui in eo quod detectum est confessione publica, quis locus esse posset? Fuisse tamen præter quotidianam illam priuatamq; confessionem & pœnitentiã, etiam aliam in vsu solennem quandam & publicam, sed hoc solum in quibusdam casibus & criminibus publicis, supra ex Origene annotauimus & demonstrauimus. Ad quam pertinent, quæ subijcit Zozomenus de eo modo pœnitendi, quem scribit etiam tum obseruari in Romana ecclesia: significans tamen Constantinopoli aut Orientalibus illis non ita vsitatum fuisse, sed tantum illam secretam, tamen publice susceptam à presbytero sub testimonio ecclesiæ. Iam cuius occasione altius illi hæc repetita fuere, historiam, quæ sub Nectario accidit, subijciens: Porro, inquit, Constantinopoli presbyter super pœnitentes fuit vsq; ad illud tempus, quo quædam mulier nobilissima, cum sua peccata fuisset confessa, & ei à presbytero præceptum vt ieiunaret, & deo operibus supplicaret, cum hoc obseruaret, crebrius in ecclesia cum diacono se concubuisse confessa est. Hæc cum populus cognouisset, sæuiebat in sacerdotes quasi per eos facta fuisset iniuria ecclesiæ. Tum Nectarius episcopus amouit diaconum sceleratum, & quibusdam suadentibus, vt singulos ad communicandum iudicio conscientiæ suæ relinqueret, etiam presbyterũ nequaquam super pœnitentes esse præcepit. Ex illo tempore antiquitatis consuetudo sublata est. Cum, vt arbitror, minora peccata pro pudore cõfessionis & subtilitate examinantium perpetrarentur. Hactenus Zozomenus. Vides ita-

B que, quod ille refert de sublata vetusta confitendi consuetudine factum, non per catholicam ecclesiam, sed in vna Constantinopolitana ciuitate. Idq; quorundam consilio, an satis sano, ipsi viderint: factum à Nectario, vt occurreret furori tumultuantis populi. Vides insuper, nec ipsi Zozomeno probari illud consilium auferendæ necessitatis confitendi, & relinquendi vnumquenq; suæ conscientiæ iudicio, cum ipse arbitretur pauciora ob pudorem necessariæ confessionis patrari peccata. Et quemadmodum illi non probatum est hoc consilium, ita nec probatum est episcopis, qui Nectarium subsequuti sunt, sub quibus antiqua catholicæ ecclesiæ consuetudo & obseruatio etiam illic reuocata & exacta fuit. Quod ex beati Ioannis Chrysostomi, qui Nectarium continuo subsequutus est, verbis quæ superius citauimus, luce clarius est cernere. Et hactenus obiectionibus quorundam aduersus necessitatem confessionis peccatorum nostrorum sacerdoti faciendæ, plus satis, & quàm pro instituto, responsum est.

Antiqua confitendi cõsuetudinem etiã Constantinopoli, continuo post Nectarium reuocatã & exactã per Chrysostomũ.

Bipartitũ æque nouæ legis ac illius veteris, discriminatumq; diuina ordinatione esse sacerdotium, & quæ pontificalis proprie sint muneris & officij. CAP. IX.

Bieris vmbraticiq; illius sacerdotij, si formam, si dignitatem autoritatemq;(vt præmissum est) consideremus attentius, & ab eodem ad nostræ legis Christianũ sacerdotium, velut ab vmbra ad solidũ corpus, à figura ad ipsam veritatem, mentis nostræ conuertamus oculos: haud puto cuiq; dubium fore, quin admirabilis quædã excellẽtissimaq; sit eius dignitas, quę tanta cernitur in illa vmbra et figura veteri, & singulari quadã autoritatis pręrogatiua dotatũ & insignitũ à Christo. Cuius vt apud nos gradus clare cõspiciatur, quo inter se pacto discriminentur,

vtq; suæ etiã vmbræ exactissime respondeant: in primis & apud nos quoq; bipartitum videre est, sacerdotalem gradus inferioris, qui genericum nomen retinet: & pontificium. Quorum tametsi hic etiam illum includat, insuper & vltra aliquid continet. Vtrunq; etiam instar illius veteris, visibili quoq; ordinationis & consecrationis ritu confertur, sed suo quisq; & proprio. Visibilibus enim sacerdotibus opus habemus, quos possimus internoscere & requirere in his quæ eorum sunt officij. Sacerdotibus manus initiantur in sacerdotio, & cõsecrantur sacræ vnctionis oleo, pontificibus etiam caput inungitur: quin & propria horum præ sacerdotibus munia sunt. Ad hos enim pertinet ordinare & constituere cæteros in suis gradibus ordinis ecclesiastici. Confirmationis quoq; sacramento baptizatis abundantiorem spiritus gratiam tribuere, præterea dedicare & consecrare templa, altaria, & vasa, & quæcunq; diuino mancipata cultui, adhæc sacræ vnctionis chrisma, cuius in illis omnibus vsus est, conficere & consecrare. Insuper et oleum sanctificare ac benedicere in varios vsus ecclesiæ. Hæc magno totius per orbem consensu ecclesiæ, pontificalis tantum apicis munera sunt: nec aut requiruntur, aut administrantur ab inferioris gradus sacerdotibus. Neq; hoc episcoporũ fastu & vsurpatione potius quàm iure factũ est, vt blasphemant impij plerięq;, quibus aduersus catholicam ecclesiam & hierarchiã eius exitiale bellum est. Sed quod hac in re toto orbe terrarum nunc seruat Christi ecclesia, hoc ipsum eodem inconcussoq; tenore omnibus retro seculis obseruauit ab ipsis apostolorum temporibus. Quod vt demonstremus per singula, ab ipso sacro chrismate exordiendum est, cuius & in cæteris pontificijs muneribus pene omnibus necessarius vsus est. C

Sacri chrismatis cõsecrationẽ ex apostolica traditione ab initio accepisse ecclesiam, ex Dionysio capite 4.

Diuus ille Dionysius beati Pauli apostoli auditor & discipulus, autore Christo doctoreq; spiritu sancto, testatur eius institutionẽ factam per apostolorum ministerium. Ita enim scribit in sua hierarchia ecclesiastica: Alia est, inquit, veneranda confectio vnguenti seu chrismatis, consecrationẽ eam vocant præceptores nostri, &c. Vnde opinor iuxta sacratiorem sensum traditione diuina sancti nostræ sacerdotalis functionis duces, honestissimum illud vnguenti consecrandi munus, teleten, hoc est, perfectionem & sanctificationem, ab effectu rei, quæ in eo perficitur, nominant. Et ibidem ritum describens, quo sanctum illud chrisma apostolicis primisq; illis temporibus conficiebatur & sanctificabatur à pontifice: Vbi, inquit, præcessit pontificis circa omnem phani ambitũ redolens thure profectio, psalmorumq; modulatio, & lectio diuinarum scripturarum, sumptum deinde vnguentum sacrum imponit altaribus, duodecim sacris alis tectum, resonantibus omnibus voce sanctissima melos sacrum, quod diuinitus afflati prophetæ cecinerunt (hoc est illud angelicum apud Esaiam canticum: Sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus sabaoth) completa super eo oratione solenni, in sanctissimis consummationibus eo vtitur, ad omnem ferme sacerdotalis officij functionem. Audis quid scribat sacer ille Dionysius, videsq; in sacris illis cæremonijs, quas magno consensu adhuc obseruat tota per orbem ecclesia, nihil esse immutatum ab ipsis vsq; apostolorum temporibus. Eodem enim modo ac ritu & nunc sacrum chrisma à pontificibus consecratur, quo ille describit ex apostolica traditione tunc consecrari consueuisse. Huic & alter accedit æque idoneus testis, sanctissimus Fabianus martyr & pontifex, qui annis circiter ducentis post Christum Romanæ & vniuersali ecclesiæ præfuit. Hic iuxta morem ecclesiasticæ disciplinæ super ecclesiasticis quibusdã D

negocijs

A negocijs consultus ab Orientis episcopis, eisdem respondens, etiam hac de re inter cætera scribit in hæc verba: Literis vestris inter cætera insertum inuenimus, quosdam regionis vestræ episcopos non per singulos annos in cœna domini chrisma conficere, sed duos aut tres annos conlectionem sancti chrismatis semel actam conseruare. Errant qui talia excogitant. Siquidem in illa die dominus Iesus postquàm cœnauit cum discipulis suis, & lauit pedes eorum, sicut à sanctis apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt, chrisma conficere docuit. Cuius diei solennitas sicut per singulos annos est celebranda: ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est peragenda: quia nouum sacramentum est per singulos annos, & iam dicto die innouandum, & vetus in sanctis ecclesijs cremandum. Ista à sanctis apostolis & eorum successoribus accepimus, vobisq; tenenda mandamus. Hæc sancta Romana & Antiochena ecclesia à temporibus apostolorum custodit, hæc Hierosolymorum & Ephesiorum tenet, in quibus apostoli præsidentes hæc docuerunt. Hæc ille Fabianus. Quæ epistolæ eius verba suæ compilationi Gratianus inserit. Literis, de consec. dist. III. Audis itaq; quid ille tanquam vniuersalis ecclesiæ episcopatum gerens martyr sanctissimus Orientis episcopos doceat ex apostolica catenus traditione & doctrina tenuisse & custodisse Romanam ecclesiam, Antiochenam, Ephesinam, & Hierosolymitanam, in quibus præfuerunt apostoli, atque adeo ecclesiam catholicam, quid deniq; illis velut ex eadem traditione tenendum præcipiat, idq; eo tempore, quod non multum distabat ab illo ipso nostræ religionis initio, & quo apostolicæ illius traditionis tam longe lateq; patentis nondum obliterata esse poterat memoria. Vides insuper atque ex bis clarissime perspicis, quàm sit fida custos apostolicæ traditionis
B catholica ecclesia. Nam quod ille annis antehac mille trecentis prædicauit obseruatum ab initio, etiam hodie, eodem tenore & consensu obseruatur ab vniuersa per orbem ecclesia.

Hic iam prodeat catholicæ ecclesiæ hostis, contemptor irrisorq; Lutherus, eidemq; insultans sacrum chrisma, rancidum oleum appellet, & suos doceat ex eo inungere calceos. Sacerdotes nostros, quod hoc chrismate vncti sunt, vnctos rasosq; nominet, à quo etiam hoc expectamus propediem, vt Christianos omnes per derisum, lotos lymphatosq; appellet, & sacrum etiam baptisma, quod visibili & exteriori peragatur corporis ablutione, irrideat: & in his omnibus sectatores inueniat æque vt ipse est impios, & excœcatos diuino iudicio. Quid tandem his perficit aliud, quàm vt clarissime ostendat se non pertinere ad catholicam ecclesiam, sed eius se esse hostem & persequutorem, cui insultat suis conuitijs?

In vmbra veteri, quæ efficacia fuerit sanctæ illius vnctionis olei sacerdotali ore benedicti & consecrati, testatur sacra vetus historia. Siquidem illo inuncti sunt reges à sacerdotibus ad gubernationem populi. Ille & sacerdotes & pontifices, ad sua quique, quæ supra explicauimus, obeunda perficiendaq; munera. Neque vana fuit aut inefficax eiusmodi vnctio, nec nugator deus, qui eandem instituit & præcepit fieri. Quin potius internã spiritus gratiam ad opus, cui destinabantur, ac ministeriũ contulit. Itaq; mox vt à Samuele inunctus esset in regem Saul, immutauit ei deus cor aliud. Similiter cum idem in regem vnxisset Dauid in medio fratrum suorum: Directus est (inquit scriptura) spiritus domini à die illa in Dauid & deinceps. Vides vnctionis illius efficaciã & effectum. Quamuis de vngendis regibus nihil

Demonstratur efficacia sacri chrisma tis ex vmbra veteri.
1.Re.10.
1.Re.16.

nihil ſpecialiter conſtitutũ ordinatumq́; legatur à domino, nec pro illis prin C
cipaliter inſtituta ſacra vnctio, ſed tantum, quo ſacerdotalis ordinis nobis
commendaret excellentiam, dignitatem, & efficaciam, quos ad regale faſti-
gium ſublimabat, aut populi ſui eligebat gubernationem & ducatum, ſacer
dotali inunctione, aut manuũ impoſitione adiutrice ſpiritus gratia, nempe
Num. 27 ſapientiæ & fortitudinis, ad tantum onus ſubeundum confirmabat. Ita mo
riturus Moyſes, cum oraret dominum loco ſui prouidere tantæ multitudi-
ni de duce idoneo, dixit dominus ad eum: Tolle Ioſue filiũ Nun, virum
in quo eſt ſpiritus dei: & pone manum tuam ſuper eum. Qui ſtabit coram
Eleazaro ſacerdote & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis vi-
dentibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis ſynagoga filiorũ Iſra-
el. Pro hoc ſi quid agendum erit, Eleazar ſacerdos conſulet dominũ, ad ver
bum eius egredietur & ingredietur ipſe & omnes filij Iſrael cum eo. Audis
Moyſen ſummũ ſacerdotem domini, per impoſitionem manuum ſuarum
dediſſe Ioſue, quem ſibi ſucceſſorem in ducatum populi, nõ autem ſacerdo-
tio ſuo (in quo nullũ ſucceſſorem habuit) delegerat dominus partem gloriæ
Deu. vi. ſuæ. At quænam eſſet ea pars gloriæ ſuæ, eodem exponente intelliges. Ita
enim hoc ipſum in Deuteronomio replicatur: Ioſue vero filius Nun, reple
tus eſt ſpiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum manus ſuas. Audis,
quam partem gloriæ ſuæ Moyſes dederit manuũ ſuarum impoſitione. Re-
pletus eſt, inquit, ſpiritu ſapientiæ is, in quo tamen ante erat ſpiritus dei. Au
dis quoq; efficaciam impoſitionis manuum ſacerdotaliũ. Dabis, inquit, illi
partem gloriæ tuæ: hoc eſt, ſpiritũ ſapientiæ. Nunquid Moyſes dedit Ioſue
ſpiritum ſapientiæ? nunquid nõ dei ſolius hoc eſt? Tamen vt impoſitionis
manuum ſacerdotaliũ, ſuiq; ſacerdotij efficaciam dignitatemq́; nobis com-
mẽdaret deus, ita loquitur, quaſi à ſacerdote fieret, quod ſolus operatur deus D
ad ſacerdotũ ſuorum miniſterium. Quod ſi tantũ valuit illa ſacra vnctio in
vmbra veteri, nunquid in ipſo corpore ac veritate in Chriſtiana eccleſia, ex
ipſius Chriſti inſtitutione per apoſtolicam traditionem et miniſteriũ, per di
uini nominis inuocationem ſanctificatũ à pontificibus noſtris ſacrũ chriſ-
ma vanum erit, & omni effectu vacuũ? nunquid rancidum id oleum ab eo
qui Chriſtianum ſe profitetur, per contemptum appellari feret Chriſtianus
animus? Quin audiat ille, quo pacto de eo loquatur ſanctus ille Cyprianus
glorioſus Chriſti martyr & pontifex, vt confundatur os illud impudens &
blaſphemũ. Non hæc, inquit ille, medendis corporibus eſt vnctio inſtituta:
quia ſanctificatis elementis iam nõ propria natura præbet effectũ, ſed virtus
diuina potentius operatur, ſed adeſt veritas ſigno, & virtus ſacramento, vt
& ipſis rerũ efficientijs gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quanta
ex his detur autoritas, deiformi conuerſatione & ſanctis moribus innote-
ſcat. Hoc oleo antiquitus ſacerdotes ſacrabantur & reges, & ipſi altarium la
pides delibuti ſpiritalem intelligi volebant ſacris myſterijs ineſſe pinguedi
nem, & ſicut oleũ fluidis & humidis quibuslibet ſuperfertur: ita excellen-
tia ſacerdotalis & regiæ dignitatis ſecundum formam dei & Chriſti ſub ſe
omnia continens regimen & munimen tam actiuæ q̃ contemplatiuæ vitæ
continet, & ex hoc humore conſtat deſcendere omnes gratiarũ diuiſiones,
quas ſpiritus ſanctus, prout vult, ſingulis diſtribuit & largitur. Hæc ille Cy-
prianus. Audis itaq; irreligioſe Chriſtorum domini hoſtis irriſor, & con-
temptor, quàm diuerſa ſit à te ſanctiſsimi illius Chriſti ſacerdotis & mar-
tyris, atque adeo catholicæ eccleſiæ, de ſacro chriſmate ſententia. Quod

tametſi

A tametsi tu irrideas, & mordacibus insecteris dicterijs, nos minime erubescimus, sed serio gloriamur illo nos perunctos in Christos domini, scientes quem habeamus nostræ dignitatis assertorem & vindicem. Qui enim vos tangit, inquit ille, tangit pupillam oculi mei. Et per diuinum illum Psaltem: Nolite tangere Christos meos. Sed de chrismate sacro ab episcopo consecrando, hæc satis superq́;.

Iam & solius pontificalis esse muneris, confirmare baptizatos ad percipiendam abundantiorem spiritus gratiam, æque docet communis per orbem ecclesiæ obseruatio, quæ ex apostolica traditione ab ipsis ecclesiæ incunabulis ad nos perducta est. In ipsis siquidē actis apostolicis legitur: Cum audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbū dei, miserunt ad eos Petrū & Ioannem. Qui cum venissent, orauerunt pro ipsis vt acciperent spiritum sanctum, nondum enim in quenquā eorum superuenerat, sed baptizati tantum erant in nomine Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Vides apostolicarum demum manuum impositione, illos baptizatos à Philippo diacono accepisse spiritum sanctum. Cuius tametsi gratia non omnino destituti essent, rite percepto baptismate Christiano, haud tamen perceperant ea plenitudine, quæ etiam sensibilia sui signa exhibebat. Ita & Paulus baptizatis in nomine Iesu, postquam imposuisset manus, venit, inquit, spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Itaq; in illo nascentis ecclesiæ principio à nemine præsumptum est confirmare credentes, quàm à solis apostolis. Quare beatus Damasus ante annos mille & ferme ducentos, ita scripsit in epistola de eo episcopis. Quod autem solis apostolis eorumq́; successoribus proprij sit officij tradere spiritū sanctum, liber actorum apostolicorum edocet, præsertim cum nullis ex L X X. discipulis, quorum officium presbyteri in ecclesia gerunt, legatur donum spiritus sancti per manus impositionem tradidisse. Et Innocentius hanc confirmationē, & quam Lucas manuum impositionem instinctius vocat, vsitato tunc vocabulo, consignationem appellans ex ritu quo tunc vsa est, & etiam nunc vtitur in confirmatione ecclesia, consignando videlicet frontem confirmati signo crucis ex sacro chrismate, qua ratione ab alijs etiam chrismatio dicitur. Ita scribit ad Decentium Egubinum episcopum: De consignandis vero infantibus, manifestum est ab alio fieri quàm episcopo non licere. Nam presbyteri licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent: hoc autem pontificibus solis deberi, vt vel consignent, vel spiritum paracletum tradant, non solum ecclesiastica consuetudo demonstrat, verumetiam & illa lectio actorum apostolorum, quæ asserit Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent spiritum sanctum. Nam presbyteris cum baptizant, chrismate baptizatos vngere licet: sed quod ab episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis episcopis debetur cum tradunt spiritum paracletum. Hactenus ille Innocentius ante annos vndecies centenos. Vides autem quam ille ecclesiasticam obseruationem & consuetudinem, quæ ad hodiernum diem perpetuo tenore obseruatur, ab apostolica traditione & doctrina dicit traxisse originē. Idem docet & inculcat Leo primus, sanctissimus pontifex in epistola ad Germaniæ & Galliæ episcopos, qui L X V I. est in ordine. Et ante hos aliquot annorū centenarijs, Vrbanus papa, sub Alexandro Mammeæ glorioso consummatus martyrio, in sua quadam decretali epistola: Omnes, inquit, fideles

Ex apostolica traditione ad solos episcopos pertinere, cōfirmare baptizatos, ex actis apostolicis.

B

fideles per manus impositionem episcoporum spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur. Idem ante hunc docuit & inculcauit Clemens ille beatissimus Petri discipulus & successor, tam in apostolica cathedra quàm in glorioso quo consummatus est, martyrio, in epistola ad Iulium & Iulianũ episcopos: Omnibus festinandum est, inquit, sine mora renasci deo, & demum designari ab episcopo, id est, septiformem spiritus sancti gratiam percipere, quia incertus est vniuscuiusq; exitus vitæ. Cum autem regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformi spiritus gratia, ab episcopo, vt memoratum est, confirmatus (quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut voluntate remanserit) vt habeat quod à Petro accepimus, & cæteri sancti apostoli præcipiente domino docuerunt, &c. Hæc ille Clemens. Idem docet eiusdem contemporaneus, S. Dionysius, B. Pauli discipulus capite quarto hierarchiæ suæ ecclesiasticæ, simul vniuersum ritum explicans, quo tunc in ecclesia confirmabantur baptizati. Vt confundatur impius ille Vuiclefus iustissime damnatus Constantiensi concilio. Cuius hic inter cæteros illic memoratur erratorum articulus: Confirmatio iuuenum & clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur papæ & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris. Qui error ex alio pendet magis pestifero, vt qui hierarchiã vniuersam tollit Christianæ ecclesiæ. Affirmat enim is post Vualdenses suos, pontificum & reliquorum sacerdotum nullum esse discrimen in Christi ecclesia. Cui sententiæ vtraq; manu subscribit inexhaustum illud impietatum omnium velut barathrum quoddam Lutherus. Quin & longe nequiorem commentus est, veluti vniuersos certans impietate vincere. Non enim inter sacerdotes tantum & pontifices, sed etiam inter sacerdotes & prophanam multitudinem, omne discrimen tollit è medio. Hoc vbiq; contestatus sibi admodum placere, si quid vsquam in quibuscunq; hæreticorum antris, penetralibus, ac latibulis potest offendere, dissidens à communi sensu, fide & sententia catholicæ ecclesiæ; sed ipsum pudere aliorum tantum esse sectatorem & discipulum, & semper vti inuentis. Quare impijs aliorum inuentis ipse magis impia vbiq; superaddere conatur. Sed magna iam parte detecta & traducta est horum impietas, eritq; luce meridiana clarior, postquã præsentem tractationem absoluerimus. Ad pensum itaq; redeundum est.

Eiusdẽ impietas quod pontificũ & reliquorũ sacerdotum nullũ sit discrimen in ecclesia Christi.

Pontificalis insuper esse muneris constituere, ordinare, & consecrare eos qui singulis perfungantur gradibus sacri ordinis ecclesiastici, æque docet catholicæ ecclesiæ per orbem obseruatio, ab ipsis vsque apostolorum temporibus eodem tenore ad nos obseruata. Quod enim ea etiam in re, vt in omnibus, suum morem seruarit ecclesia, apostolicæ semper doctrinæ memor, hoc est, quod diligenter custodierit depositum ab apostolis, nec quicquàm præterea noui admiserit, certo cognosces, si obseruationem quam nostro & patrum nostrorum seculo per vniuersam ecclesiam adest perspicere, ad eam contuleris, quæ fuit in primitiua illa ecclesia, recenter erudita doctrina ac traditione apostolica. Quam ex B. Dionysio illo Pauli discipulo luce clarius est intelligere. Ita enim scribit in sua hierarchia ecclesiastica: Pontificum ordo sacratior primus est diuina speculantium ordinum, idemq; & summus & vltimus, quippe in quo definit sacerdotij nostri omnis distinctio. Porro pontificalis ordinis virtus in sacris omnibus distinctionibus capitur, & per omnẽs sacros ordines operatur propria hierarchię mysteria. Et paulo

A paulo post: Et quamuis à sacerdotibus perficiantur quædam venerabilia signa, nunquam tamen diuinam regenerationem sine sacratissimo consummabunt vnguento: neque sacrosanctæ communionis sacramenta perficient, nisi signis tanti mysterij altaribus venerandis impositis: ne ipse quidem sacerdos erit, nisi pontificalibus officijs ad hoc promotus fuerit. Audis Dionysij, atque adeo apostolorum temporibus morem Christianæ ecclesiæ, vt sacerdotes diuinæ regenerationis sacramenta sine sacratissimo vnguento, hoc est, chrismate, nõ consummauerint, cuius confectionem & consecrationem quoniam ille pontificij muneris esse præmiserat, ex eo confectum volebat, etiam in conferendo baptismate episcopalis autoritatis indigere sacerdotes. Idem in eucharistiæ sacramento illis vsu venire declarat. Neque enim, inquit, sacrosanctæ communionis sacramenta perficient, nisi signis tanti mysterij altaribus venerandis superimpositis, hoc est, nisi altare ad hoc dedicatum consecratumque à pontifice habuerit, sacrosancta illa mysteria & sacrificia sacerdos non perficit. Imo hoc ipsum, quod sacerdos est, totum debet & acceptum fert pontificali officio. Itaque apostoli ordinarunt primum per loca opportuna pontifices aut episcopos, qui similem ordinandorum aliorum, seu episcoporum, seu presbyterorum potestatem obtinuerunt. Ita Paulus Timotheum & Titum ordinauit episcopos: cuius idem ipse testis est, cum eadem, quam diximus, autoritate & potestate. Quibus etiam præscribit, quales ipsi debeant ordinare episcopos, presbyteros & diaconos. Noli, inquit, negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij. Et rursus: Admoneo, inquit, te, vt resuscites gratiam, quæ in te est per impositionem manuum mearum. Et ad Titum: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt quæ desunt corrigas, & constituas B per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Vides, cuius sit constituere presbyteros aut sacerdotes, reliquosque in suis gradibus ecclesiastici ordinis. Non equidem prophanæ multitudinis: quæ ea in re (vt superius demonstrauimus) nihil potestatis, autoritatisque obtinet, quemadmodum illi persuadere conatur ille Christi ecclesiæ infelicissimus Lutherus: sed pontificum, aut episcoporum, Tito, non Cretensi alteriue populo hoc muneris iniungit Apostolus: & sine episcopali, non autem plebea, promotione affirmat ille sacerdotem non fieri.

Ex actis apostolicis.
1. Tim. 4
2. Tim. 1
Capite 1

Neque huc pertinet, quod non solebat antiquitus sine plebis assensu electio fieri, ad quam impius ille diuino iure, vniuersum hoc ius eligendorum & ordinandorum episcoporum & presbyterorum pertinere contendit. Siquidem ordinationem ab electione aliam esse non vult, consecrationem etiam deridet, & abominatur. Electionem vero ad ius populi pertinere cõfirmare nititur ex Origene, qui in Leuiticum scribens, affirmat in ordinando sacerdote requiri & præsentiam populi, vt sciant, inquit, omnes & certi sint, quia qui est præstantior ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium: & hoc adstante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Sed hic aut ignorat, aut dissimulat ille, longo hæc interuallo distare, eligere & electioni assensum ac bonum testimonium perhibere, electum denique ordinare aut cõsecrare in gradu, ad quem electus est, potestatemque & autoritatem gradui, officioque suo congruentem tribuere. Siquidem sancti patres nostri considerantes spiritalem profectum Christianæ plebis hoc requirere, vt sacerdotes & episcopos suos omni, nõ solum honore, sed etiam amore prosequerentur,

rentur, hoc in primis etiam sacris sanctionibus prouidendum curauerunt, C
nequis inuitis obtruderetur episcopus. Ne, inquit ille, ciuitas episcopū non optatum contemnat aut oderit, & fiat minus religiosa, quàm conuenit, cui non licuit habere, quem voluit. Itaq; nō plebis, sed cleri erat eligere, gratum tamen, acceptumq; plebi: cuius erat, electioni consentire, & bonum electo perhibere testimoniū. Et hoc est quod significauit Origenes, requiri præsentiam populi, non vt eligeret, sed vt electo perhiberet bonum testimonium: vt sciant, inquit, omnes & certi sint, quia qui præstantior est ex omni populo, ille eligitur ad sacerdotium, vt sciant eligi præstantiorem, non vt eligant. Cuius nobis formā in Saulis electione sacra exhibet historia. Electus siquidem ille à deo est, & sacerdotis sui visibili cōsecratus ministerio. At iam electū statuit Samuel in medio populi, dicens ad eum: Certe videtis quem elegit dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Quanquam & plebis postea desierit consensus expeti, eam ob causam, ob quam diuus Augustinus viuens sibi in coadiutorem & successorem in episcopatu suo assumpsit Eradium. Quam causam idem ipse expressit quadam sua epistola: Scio enim, inquit, post obitus episcoporum per ambitiosos aut contentiosos, solere perturbari ecclesias: quod sæpe expertus sum & doleo. Attamen nec illa ipsa cleri electione, nec plebis assensu, sed sola pontificali ordinatione ac consecratione quisquā fit sacerdos aut pontifex. Cui non homo, sed deus ipse sacerdotalem, pontificalemq; autoritatem plane diuinam tribuit. Quare non ab homine, sed à Christo ipso & sacro spiritu, tametsi humano ministerio sacerdotes, pontificesq; constitui affirmant sacræ literæ. Paulus ipse & Timotheus ac Titus per ciuitates ordinarunt episcopos, quibus tamen idem dicit Paulus: Attendite vobis atq; omni gregi vestro, in quo vos spiritus S. posuit episcopos, regere ecclesiam domini Iesu. Vides quos ille di- D
cat spiritū S. posuisse episcopos ad regendam ecclesiam dei. Itaq; pontificali ministerio ordinati & consecrati in sacerdotes & episcopos, à deo vocati ad honorem huiusmodi dicuntur ab Apostolo. Nec quisquā, inquit, sibi sumit honorem, sed qui vocatur à deo, quemadmodū & Aaron. Quo verbo neq; ordinatis à se Tito & Timotheo, neq; eis etiam, qui ab illis vlterius ordinati sunt, honorem de quo loquitur, pontificiū aut sacerdotalem abrogat. Sed quemadmodū illos, quamuis humano ministerio, tamen à spiritu S. constitutos episcopos affirmauit, ita eosdem hic significat vocatos à deo. Dignum est igitur, inquit ille gloriosus martyr Ignatius, & ipse apostolico plenus & imbutus spiritu, vos obedire episcopo vestro, & in nullo ei contradicere. Terribile enim est tali contradicere. Non enim istum visibilem quis spernit, sed illum inuisibilem in eo contemnit, qui non potest à quoquam contemni, hic enim non ab homine, sed à deo habet promotionem. Vides illum recte intellexisse ex prædictis verbis Apostoli, episcopum quamuis ordinatum & consecratum humano ministerio, tamen à deo, non ab homine promotionem habere. Eodem sane pacto idem intellexit eruditissimus ille Origenes. Quid, inquit, loquar de parentibus & filijs? Si Iesus dei filius subijcitur Ioseph & Mariæ, ego nō subijciar episcopo, qui mihi à deo ordinatus est patrer? non subijciar presbytero, qui mihi dei dignatione præpositus est? Et ille gloriosus Christi martyr & pontifex Cyprianus ad Pupianū, etiam diuinitus sibi reuelatum testatur. Quod qui Christo nō credit sacerdotem facienti, postea tandem & sero incipiet credere sacerdotem vindicanti, pro fide sibi factæ reuelationis ad dei tribunal prouocans. Ex quibus quilibet facile

Sacerdotalē autoritatē a deo tribui quāuis hominū ministerio.

Autoritate Apostoli.

Hebr. 6.

A facile intelligit, qualis, quantique momenti sit pontificalis ordinatio, per quam deus ipse ad sui sacerdotij honorem ordinatos eligit, & spiritus sanctus constituit episcopos & presbyteros ad ecclesiæ Christianæ regimen. Et hos execrandus ille polluto, blasphemoq; ore vnctos & rasos per contemptum appellabit? Cur non & lotos, lymphatosq; derideat Christianos vniuersos, si adeo nihil in exteriore corporis seu ablutione seu vnctione existimat inesse energiæ & viuæ virtutis?

Sed dicet aliquis: Ordinationis in Apostolicis literis, non per consecrationem, vnctionemq; sacri chrismatis, sed tantum per impositionem manuum mentionem fieri. Quemadmodum Titum Paulus admonet resuscitare gratiam quam per manuum suarum impositionem susceperat, de chrismate aut consecratione nulla mentione facta. Et Timotheum non temere quenquam ordinandum docens ad sacerdotium, sed maturo, exactoq; iudicio: Manus, inquit, cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis.

Hic si nihil dicam aliud quàm quod primo libro demonstrauimus, magis ex traditione, quàm scripto pendere religionem Christianam & legem euangelicã, factum satis cuiq; pie affecto Christiano nihil dubitauerim. Nihil enim scripsit legislator noster, nihil scribendum mandauit apostolis, sed euntes, inquit, in mundum vniuersum prædicate euangelium omni creaturæ. Quod illi etiam strenue executi sunt, viuæ vocis doctrina, non scripto commendantes primitiuæ illi ecclesiæ quæ didicerant à Christo & sacro spiritu. Nam nec euangelistas quatuor, nec Petrum, Paulum, Iacobum, Ioannem, Iudam, illis suis epistolijs complexos vniuersa nostræ fidei mysteria, imo plurima & grauissima quæque sola nos ecclesiasticæ traditionis autoritate & succesione accepisse, superius luce clarius demonstrauimus.

B Deinde hoc etiam certum est, in rudi illo Christianitatis initio, nondũ videlicet ordinata & constituta hierarchia & disciplina ecclesiastica, plurima perfunctorie ex quadam spiritus S. dispensatione pro necessitate illius temporis peracta fuisse à b apostolis. Quæ paulo post eodem ductore & autore spiritu, qui suis quæq; dispensat vniuersa temporibus, eorundem apostolorum traditione & ordinatione præscriptam, certamq; formam receperunt. Quam videmus ab ipsis apostolorũ temporibus continua ecclesiasticæ traditionis succesione, eodem tenore, toto orbe terrarũ ad nos vsq; seruatam. Certe sacri chrismatis inunctione, eodem quo nunc ritu etiam ab ipsis apostolorum temporibus, ordinari consueuisse sacerdotes & episcopos, Dionysij illius Pauli discipuli luculentissimo demõstrauimus testimonio. Cui accedit & alter æque testis idoneus, beatissimus Clemẽs papa & martyr, æque apostolorũ, atq; adeo beatissimi Petri discipulus, & ab eodem in apostolica cathedra sibi designatus succeßor. Hic itaq; quemadmodũ de ecclesiasticæ hierarchiæ ordinatione à spiritu sancto constituta à tanto præceptore edoctus fuerat, ex apostolica cathedra etiam alios docens & instruens, in hæc verba scribit cunctis episcopis & vniuersis ordinibus ecclesiasticis: Primus pontifex Aaron chrismate compositionis perunctus, princeps populi fuit, & tanquam rex primitias & tributum per capita accepit, & iudicandi populos sorte suscepta de mundis immundisq; iudicabat. Sed & si alius ex ipso vnguento perunctus est, virtute inde concepta etiam ipse rex aut propheta, aut pontifex sacerdósue fiebat, &c. Quid autem in præsenti seculo propheta gloriosius, pontifice clarius, rege sublimius? Omnis enim pontifex sacro

Ex patrũ testimonio ab ipsis apostolorũ temporibus.

Q ij chrismate

chrismate perunctus, & in ciuitate constitutus, scripturis sacris eruditus, charus & preciosus hominibus oppido esse debet: Quem quasi Christi locum tenentem honorare omnes debent, eique seruire & obedientes ad salutem suā existere, scientes, quod siue honor, siue iniuria, quæ ei defertur, in Christum redundat, & à Christo in deum, &c. Hæc ille Clemens apostolorū discipulus & in cathedra successor. In quibus audis etiam tunc ab ipsis apostolorum temporibus, atque adeo ex apostolica traditione sacro chrismate inunctos fuisse sacerdotes & pontifices. Eiusdem successor Anacletus, æque Petri discipulus, in epistola ad vniuersos episcopos per Italiam, scribit in hæc verba: Ordinationes episcoporū autoritate apostolica ab omnibus, qui in eadem prouincia fuerint episcopis, aut saltem minus, quàm à duobus aut tribus, reliquis omnibus assensum præbentibus sunt celebrandæ. Qui simul conuenientes scrutinium diligenter agant, ieiuniumque cum orationibus celebrent, & manus cum sanctis euangelijs quæ prædicaturi sunt, imponentes, dominica die, hora III. orantes, sacraque vnctione, exemplo prophetarū & regum, capita eorum, more apostolorum & Moysi vngentes, quia omnis sanctificatio cōstat in sancto spiritu, cuius virtus inuisibilis sancto chrismate est permixta. Et hoc ritu solennem celebrent ordinationem. Audis ritum ordinationis episcoporum ab ipsis apostolorum temporibus. Consona sunt his quæ libro de vnctione chrismatis scribit sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex, & ante hunc Tertullianus, libro quem de carnis resurrectione ædidit. Breuiter huic obseruationi vno consensu testimonium perhibet venerabilis ille sanctorum patrum omnium chorus, ipsa rei euidentia, & totius orbis consensus & cōcors obseruatio subscribit. Vmbra & figura veteris illius tabernaculi atque eius sacerdotij, suo corpori, solidæque veritati adstipulatur & consonat. Quid igitur hic dubij aut scrupuli cuiquam Christiano esse poterit, haud sane intelligo.

Anacleti.

Postremo, pontificalis proprie muneris & hæc esse, templorum, oratoriorum, altarium, vasorum diuino cultui mancipatorum, reliquique ornatus sacri dedicationes & consecrationes, testis est communis per orbem ecclesiæ concors obseruatio, quam non cepit ab heri aut nudiustertius, sed sicut ab initio normam fidei Christianæ suscepit ita immutatam fideliter conseruauit. Cui rei sanctus ille Leo apostolicæ cathedræ, atque adeo vniuersali ecclesiæ præsidens luculentissimum perhibet testimonium, ad vniuersos Germaniæ & Galliæ ecclesiarum episcopos, scribens in hæc verba: In diuinis scripturis, præcipiente domino, solus Moyses in tabernaculo dei erexit altare, solus vnxit, qui vtique summus sacerdos dei erat, sicut scriptum est de eo: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Ideoque id quod tantum facere principibus sacerdotum iussum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt, omnino decretum est, vt presbyteri, quorū filij Aaron gestabant figuram, arripere non præsumant. Hæc ille Leo ante tot secula nouellæ Christi per Germanias & Gallias plantationi suggerit, & inculcat antiquam obseruationem catholicæ ecclesiæ, & quid ad quenque gradum ecclesiasticum proprie pertineat.

Hæc autem de muneribus pontificalibus, aduersus hostes catholicæ ecclesiæ, & impugnatores hierarchiæ, qua à Christo ordinata, & ornata est, ideo tractauimus aliquanto prolixius, quo clarius pateret etiam hac parte ab vmbra & figura sua non dissidere solidam rei veritatem. Quin & apud nos quoque discriminatum ac bipartitū esse sacerdotalem ordinem, quemadmodum

admodum fuit in vmbra veteri, & in sublimiori gradu sacræ ordinationis
A constitutos pontifices & episcopos præ sacerdotibus. Id tam ex ritu consecrationis, quę vt illic, ita etiam hic, illorũ propria est prę sacerdotibus (quemadmodum conferenti nostrum hunc, quem ab initio obseruatũ demonstrauimus, ad illũ veterem, erit luce clarius) q̃ ex proprijs plerisq; horũ officijs, quæ simplicibus sacerdotibus nõ conueniũt. Idq; attestante totius catholicæ ecclesiæ (quę columna & firmamentũ veritatis est) cõsensu & obseruatione, vt vniuersali, ita antiqua ab ipsis vsq; apostolorũ tẽporibus ad nos deducta.

Rationes quasdam dissoluere, quibus conantur hæretici pontificalis & sacerdotalis gradus discrimen tollere. CAP. X.

Diuus Augustinus scribens de hæresibus, quæ eatenus Christi ecclesiam exagitauerant, inter cæteros hæresiarchas meminit & Aerij cuiusdam, qui cum episcopatum impotenter & frustra ambiuisset, auersus à catholica Christi ecclesia in hæresim Arrianã prolapsus est, & ne in vulgo tantum hæreticorum latere videretur, etiam ipse Arrianæ impietati impia plura dogmata superaddere conatus est. Quorum hoc vnum fuit & præcipuum: Nullum esse discrimen simplicis sacerdotis, seu presbyteri & episcopi. Ita se studens vindicare de catholica Christi ecclesia, quod illum dignata non esset pontificali illo honore & ordine. Sed cum paucissimos aut nullos impiæ illius suæ & totius Christianæ ecclesiæ communi sensu consensuq; explosæ assertionis sectatores & assertores inuenisset illo suo seculo: impij tandem idiotæ stupidiq; Vualdenses (quos & pauperes de Lugduno appellant) inter cætera execranda impietatũ suarum portenta, etiam hoc illius Aerij dogma impium ab inferis resuscitare conati sunt. At cum nec tum latius serperet ea impietas, sed in illis ipsis pene suis rursus extingueretur professoribus, vt quibus velut idiotis & simplicibus nec arma suppeterent, nec ingenium, quibus persuaderent alijs paulo

Aerij hæresis, q nullũ sit discrimẽ põtificis & sacerdotis simplicis.

Vualdẽses discipuli Aerij.

B cordatioribus: tandem ex busto & cineribus extincti tot seculis Aerij venenatissimus quidam serpens prodijt Ioannes Vuiclefus in Anglia, qui venenoso suo afflatu infecit plurimos, & multis pestilentissimis librorũ suorum voluminibus persecutus est Christi ecclesiam. Quibus dogmata impia plurima, de diuino & humano iure, de ecclesia & eius hierarchia, de cæremonijs ecclesiasticis, de statu monastico, de subditorum erga prælatos & superiores suos obedientia, vulgo persuadere conatus est, & velut classico ad seditionem commouere populos. Abusus ad hoc opportunitate temporis, quo multis annis sub schismate laborauerat Christi ecclesia, incerta quem cathedræ apostolicæ præsidentẽ pastorem suum sequi deberet, cum simul se tres gererent pro summis pontificibus, & eorum quisq; suos sectatores haberet. Qua temporum iniquitate ille ad suam impietatem abusus, non parua clade affecit Christi ecclesiam. Fuit enim vir, vt natura seditiosus, ita ingenio acer ac vehemens, & pro sua illa ætate satis disertus ac eloquens. Nam circa annum domini octuagesimum supra mille trecentos vexauit Christi ecclesiam. Exagitauerat autem illum idem ille superbiæ & ambitionis spiritus, qui suum illum præceptorem Aerium. Nam cum & ipse assequi non posset episcopatum Vigoriensem, quem impotenter ambierat, aggressus est se vindicare de Christi ecclesia, Vualdensium illorum impias hæreses resuscitans: & quod illi non poterant, scripturarum eas colorauit & adstruxit testimonijs. Itaque inter cætera discrimen auferens inter presbyteros & episcopos, atque vniuersam inde ecclesiasticam hierarchiam tol-

Q iij lens

lens è medio, vnde magnum impietati suæ profectum videbat, ex apostolicis literis hoc ipsum persuadere conatus est, inter sacerdotes olim nullum C fuisse discrimen: sed humana demum ordinatione illud ipsum introductũ, tanquam ad tollenda schismata necessarium. Siquidem Paulus ad Timotheum scribens, episcoporum & diaconorum tantum meminit, illos officij sui admonens, & quales esse debeant præscribens: presbyterorum nulla ibi facta mentione. Quare videtur duos tantum eo tempore fuisse gradus sacri ordinis ecclesiastici, vlteriorem autem eius distinctionẽ postea superinductam ab hominibus. Idem innuere videtur Philippensibus scribens. Siquidem in salutatione episcopos coniungit diaconibus, sacerdotum aut presbyterorum nulla mentione habita. Quorum tametsi meminerit alibi, vt in epistola ad Titum, tamen eodem loco eorundem & episcoporum appellationem in idem confundit. Quos enim primo vocat presbyteros, eosdem continuo dicit episcopos. Huius, inquit, gratia reliqui te Ephesi, vt constituas per ciuitates presbyteros. Qui quales esse deberent cum adscriberet, subiungit: Oportet enim episcopũ sine crimine esse. Idem facit apud Lucam in Actis: Nam vocatos ad se Ephesinæ ecclesiæ presbyteros, mox episcopos appellat: Attendite, inquiens, vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Ex quibus locis etiam diuus Hieronymus hoc annotasse & intellexisse videtur, olim inter presbyteros & episcopos nullum fuisse discrimen: sed humana postmodum ordinatione illud ipsum, quod nunc cernimus, introductũ. Ita enim scribit in dictam Apostoli ad Titum epistolam: Idem ergo olim presbyter, qui episcopus: & antequã diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero Cephæ, communi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquã vero vnusquisq; quos baptizauerat, suos putabat esse non Christi, in toto orbe decretum est, vt vnus ex presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. D Sicut ergo presbyteri sciunt ex ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi fuerit præpositus, esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine, quàm dominicæ dispensationis veritate presbyteris esse maiores, & in communi debere ecclesiam regere. In eandem sententiam idem scribit ad Euagrium: A principio nullum discrimen fuisse episcoporum & presbyterorum, quod autem postea vnus electus est, qui præponeretur cæteris, in schismatum remedium esse factum, ne vnusquisq; ad se trahens ecclesiam Christi, eius rumperet vnitatem. Nam & Alexandriæ, inquit, à Marco euangelista vsq; ad Esdram & Dionysium episcopos, presbyteri vnum semper ex se eligebant & in superiori loco collocabant, quem nominabant episcopum: quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat. Quid enim facit, excepta ordinatione, episcopus quod non facit presbyter?

1. Tim 3

Philip. 1

Act. 20.

Diui Hieronymi opinio, quod olim inter presbyteros et episcopos nullũ fuerit discrimẽ

Quibus priusquam respondeamus, repetenda sunt breuiter argumentorum capita, quibus bipartitum apud nos sacerdotalem ordinem demonstrauimus, & catholicam ab initio Christi ecclesiam ex apostolorũ doctrina & traditione agnouisse & recepisse discrimen pontificum, seu vt nunc dicimus, episcoporum à sacerdotibus & presbyteris. Et primum ab vmbra & figura ad solidam suam euangelicæ lucis veritatem arguendo, imitantes in hoc Pauli apostoli dialecticam. In veteri tabernaculo bipartitum illum ordinem supra demonstrauimus, tam ex distincto consecrationis ritu, quem specialem præ cæteris sacerdotibus requirebat pontifex, quàm ex sacro

eius

eius ornatu, qui multis parasangis sublimiorem eius gradum, dignitatem
A que demonstrabat, præ sacerdotibus reliquis, & postremo ex proprijs qui busdam eius munijs, quæ vni competebant pontifici, & non reliquis sacerdotibus. Quod si in vmbra hæc est distinctio, necesse est eandem aut etiã maiorem esse in solida veritate. Quum rerum natura non capiat, vt distinctior sit vmbra quã ipsa veritatis soliditas. Deinde ex totius catholicæ Christi ecclesiæ communi consensu & obseruatione, non eius tantum quæ nunc est, sed etiam eius quæ fuit ab initio. Quæ vniuersa ex apostolica doctrina & traditione hoc discrimen agnouit inter pontifices & inferiores sacerdotes. Ad illos solos credens pertinere confectionem chrismatis sacri, confirmare baptizatos, ordinare ministros ecclesiæ in singulis gradibus ecclesiasticis, templa, altaria, & cætera diuino cultui mancipata consecrare & benedicere: præterea & specialem ritum habuit consecrationis episcoporum præ sacerdotibus reliquis. Quare si vere affirmauit Apostolus ecclesiam columnam esse veritatis, si superiori etiam libro recte demonstrauimus, non inferiorem esse ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quam sanctarum scripturarum, si non male hoc intellexerunt sanctissimi patres nostri, qui columnę quædam præcipuæ fuerunt catholicæ ecclesiæ, & viua templa inhabitantis in eis sacri spiritus, quod quicquid ante omnia vniuersalia concilia per vniuersum orbem tenuit Christi ecclesia, ab apostolica id venerit traditione & disciplina. (Quæ certo est doctrina Christi, quamuis non habeatur in euangelio, vt qui vnctione sacri spiritus omnem illos veritatem docuit) certum vtiq; & indubitatum est Christo autore, doctoreq; sacro spiritu ex apostolica traditione, discrimen pontificum & sacerdotum intellexisse & accepisse Christi ecclesiam. Quæ enim eius præsentis per orbem diffusæ & aliquot ante nos seculis sit hac de re sententia, quę obseruatio, secundum eam,
B quam libro I. explicauimus, methodum, cuique adest luce clarius perspicere.

Et quanquam etiam illic demonstratum sit, catholicam ecclesiam fidelissimam esse custodem depositorum ab initio apud se dogmatũ, nec quicquam præterea noui admisisse, illius apostolicæ censuræ perpetuo memor, qua vniuersis, qui præter id quod a principio accepit ecclesia, noui quicquã annunciant & superinducere conantur, anathema denunciat idem Apostolus. Id quod multis exemplis velut inductiue demonstrauimus, adeo, vt eo ipso satis demonstratum sit, quid & ab initio tenuerit catholica ecclesia de quacunq; quæstione proposita, si certum sit quid nostro seculo teneat. Nihilo minus etiam in hoc ipso de quo agitur, sui semper fuisse similem, testantur illæ, quas supra citauimus, ecclesiæ columnæ, illæ aquilæ, in quibus præcipue viguit sensus ecclesiastici corporis, in quo Christus est. Imo maiorem fuisse apostolorum autoritatem (qui primi fuere nostrę religionis pontifices & quibus successerunt reliqui episcopi) præ illis LXXII. discipulis, quos dominus deputauit in apostolorum suorum adiutorium, & ante se præmisit binos & binos in omnem locum, quo ipse erat venturus, quorum formam presbyteri nobis exhibent, plane attestatur euangelica historia, nec minus Lucas in Actis apostolicis. Quod enim non eadem fuerit apostolica & illorum autoritas, ordo vocationis eorum a Christo indicat, & deinde confirmat Lucas in electione Matthiæ. Primum designauit dominus apostolos duodecim, nec maiore numero, nec plures, quamdiu in terris ageret, in eundẽ acciuit ordinẽ, sed longe post electos illos designauit & alios

Ostenditur differentia inter autoritatem apostolicã & discipulorum LXXII.

Lucæ 10

septuaginta duos, non apostolos, sed apostolorum sub eisdem coadiutores, formam exhibens eisdem ordinandorum sub se presbyterorum, maiore C numero pro plebium & fidelis populi necessitate, remanente tamen apostolica illa episcopalicq; autoritate (ne frequentia vilesceret) apud non ita multos. Itaq; cum ex hoc ordine præuaricatus excidisset Iudas, Petrus velut apo-
Acto. 1. stolici illius ordinis princeps, post Christi ascensionem in cœlum, exurgens in medio apostolorum & discipulorum vna congregatorum, dixit de proditore, qui connumeratus fuerat inter apostolos, & sortitus sortem eius ministerij, vt suspensus crepuerit medius, vtq; secundum prædictionem spiritus sancti per os Dauid, episcopatum eius alter accepturus esset: Oportet ergo, inquit, ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph cognomento iustum, & Matthiam, & orantes dixerunt: Tu domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus accipere locum ministerij huius, & apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locũ suum, & dederunt sortes eis, & sors cecidit super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim apostolis. Hactenus Lucas. In quibus verbis hoc primum notandum est, quod Petrus apostolicum gradum & ordinem, episcopatum dixerit. Deinde, quod ex illis LXX. duobus discipulis, qui vna cum apostolis semper sequuti fuerant dominum, vnum sortito elegerũt in locum apostolatus, aut episcopatum Iudæ. Notum est autem ex inferiori gradu ad superiorem electionem fieri. Ex quo constat apostolos præ illis LXX. discipulis maiori, hoc est, pontificali aut episcopali autoritate fuisse præditos a deo. Quod ipsum discrimen etiam in eo adest perspicere, quod quamuis cæteri apostolico ordini additi a principio, coadiutores illi LXXII. presbyteri, deinde & VII. illi electi diaconi, etiam prædicarent verbum dei, etiam plurimos Christo lucrifacerent, & baptizarent ad fidem conuersos, sacrosanctũ, D viuificumq; illum panem per domos ac mensas Christi fidelium frangerẽt, cæteraq; necessaria sacramenta administrarent. Attamen baptizatos confirmasse dono sancti spiritus soli leguntur apostoli, quamuis in rudi illo principio nondum constituta ab illis forma hierarchiæ ecclesiasticæ (quam constituerunt deinceps priusquam a se diuisi orbem terrarum inter se partirentur aggrediendum & excolendum euangelicæ prædicationis vomere) quã uis, inquam, in primo illo initio religionis nostræ pleraq; adhuc agerentur ab illis perfunctorie, & promiscue, dispensatione quadam sacri spiritus, pro necessitate illius temporis: quæ deinceps eodem doctore & autore spiritu, decentius ordinata sunt, & suum cuiq; præscriptum officium, quod non liceat trãsgredi: attamen illius confirmationis sacramentum nulli vnquam præsumpsisse leguntur, quam soli apostoli. Quæ autem constituta iam per apostolos forma hierarchiæ ecclesiasticæ, hac etiam de re fuerit apostolica doctrina & traditio, quæ illius primitiuæ ecclesiæ communis sententia & obseruatio, attestantur apostolici canones: quorum plurimi euidens discrimen indicant inter episcopum, presbyterum & diaconos, seu ordinem ministrantium. Nam primus iubet episcopum non nisi a duobus aut tribus episcopis ordinari: cum presbyterorum ordinatio non nisi vnum requirat episcopum, iuxta decretum secundi canonis. Quintus euidenter indicat, vnius ecclesiæ non nisi vnum esse episcopum: cum tamen multos presbyteros habeat. Quintus decimus ostendit presbyteros & inferiores omnes esse sub po-

Differentia episcopi & presbyteri ex canonibus apostolicis ostẽditur.

A sub potestate sui episcopi. Breuiter, vniuersi pene omnes gradus sacri ordinis ecclesiastici in tres dirimunt, episcopos, presbyteros & diacones, sub his vniuersum inferiorem ordinem ministrantium & seruiētium comprehendentes. Nec est, quod apostolicorum canonum autoritatem quis eleuet, aut nothos, subditicios & ab aliquo quouis impostore confictos, non autem ab apostolis quis dicat æditos: vt istos homines nihil pudet comminisci, quā tumuis sit impudens, quiduis dicere, reijcere, asserere pro sua temeritate & arbitrio. Primum, quoniam ex ijs solis non pendet negocium, quandoquidem (vt mox audies) suppetunt testes alij & plurimi & irrefragabiles: sed tantum ad maiorem veritatis confirmationem eos canones adduximus. Deinde, horum canonum autoritatem receptam per ecclesiā ab ipsis mox apostolorum temporibus, probant Anacletus beati Clementis successor, & beatissimi Petri apostolorum principis discipulus, atq; ab eodem, vt idem ipse testatur, ordinatus presbyter in epistola, quam scribit episcopis omnibus catholicæ ecclesiæ. Huius quoq; successor Euaristus in epistola ad Aegyptiorum episcopos, Sixtus item eius nominis primus in sua ad episcopos per catholicam ecclesiam, Victor præterea in epistola sua ad Theophilum Alexandrinum & Aegyptiorum episcopos, Sixtus quoq; eius nominis secundus, in epistola ad Gratum episcopum, rursus in altera ad episcopos per Hispaniam, Marcellus etiam ad episcopos Antiochenæ prouinciæ, apostolicorum canonum autoritatem proferunt. Quibus omnibus præter vitæ meritum & quod glorioso fere cōsummarunt martyrio, etiam cathedræ Christi & apostolicæ in qua resederunt, adfuit priuilegium. Quæ maiori haud dubie priuilegio a Christo dotata est præ illa Mosaica. Cui tamen præsidentibus, etiam scelcratis & impijs, iubet Christus credere & obsequi per omnia B in his quæ illius legis & religionis fuerant. Ne quis de fide illorum, quæ tam consonanter ab illis affirmantur, quicquam dubitare possit. Quorum hac de re testimonia postea afferemus opportunius.

Præterea testes sunt fidei, sententiæ & obseruationis illius primitiuæ recens ab apostolis institutæ ecclesiæ. Inprimis Clemens B. Petri discipulus & successor, qui in epistola ad Iacobum scribit ex eiusdem Petri traditione & doctrina, in singulis ciuitatibus singulos, non binos aut ternos cōstituendos episcopos, quibus per omnia subsint presbyteri. Porro episcopos vicem apostolorum gerere, at illorum LXX. discipulorum presbyteros, atq; hoc ipsum docuisse dominum. Quin & ex Anacleto huius in apostolica cathedra successore, atq; B. Petri discipulo proprium, distinctumq; ritum consecrationis episcopi, & inferioris gradus sacerdotis aut presbyteri intellexisti superius: Quorum discrimen in eadem epistola adstruit ex vmbra legis veteris. Primus, inquit, Aaron in lege sacerdotale nomen accepit, primusq; pontificali stola indutus victimas obtulit, iubente domino & loquente ad Moysen: Accipe, inquit, Aaron & filios eius, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cumq; laueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, lineam tunicam & superhumerale & rationale, quod constringes baltheo, & pones thyaram in capite eius, & laminam sanctam super thyaram, & oleum vnctionis fundes super caput eius, atq; hoc ritu consecrabitur domino, filios quoq; illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque baltheo Aaron & liberos eius, & impones eis mitras, eruntq; mihi sacerdotes religione perpetua. Quo loco contēplari oportet Aaronem summū sacerdotem, hoc est, episcopū fuisse: porro filios eius

Idem demonstra re ex cōcordi patrum testimonio Clementis.

Anaclet.

Exod. 29

eius presbyterorum demonstrasse figuram. Hoc enim interfuit inter Aaron summum sacerdotem & filios eius, qui sacerdotes erant, quod Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam, & coronam auream, mitram & zonam auream, & superhumerale & reliqua quæ præfixa sunt: filij autem Aaron super tunicas lineas cincti tantummodo & thyarati assistebant sacrificio domini. Hactenus ille. Vides comparando vmbram & figuram ad suam solidam veritatem, quantum ex ipsa dei lege sit discrimen episcoporum & presbyterorum nostrorum, & quæ fuerit ea de re ipsius primitiuæ ecclesiæ sententia & obseruatio. Qui & in alia epistola, quam scribit de hierarchia ecclesiastica: Sacerdotū, inquit, ordo bipartitus est, & sicut dominus illum constituit, a nullo debet perturbari. Vides a domino non hominibus bipartitum esse sacerdotalem ordinem. Idem confirmat sacer ille Dionysius. Qui, vt supra ostendimus, diuina ordinatione a sanctis nostræ sacerdotalis functionis ducibus, hoc est, ab ipsis apostolis, dicit eandem recepisse ritum consecrationis sacri chrismatis, a solis pontificibus peragendum. Quibus & cætera, quæ supra memorauimus, pontificalia munia, non autem presbyteris conuenire affirmat. Quin & proprium, distinctumq́ ritum consecrationis vtrorumq́ explicat. Ignatius item & ipse apostolorum discipulus, & auditor in ea, quæ est ad Smyrnenses epistola, clare distinguit hos gradus sacri ordinis. Omnes, inquit, episcopum sequimini, sicut Christus Iesus patrem: presbyteros sicut apostolos, diaconos autem veneramini, sicut dei mandato ministrantes. Vides ex comparatione, quātum & quam immensum ille discrimen indicat inter episcopos & presbyteros. Omitto hic citare subsequentium sanctissimorum patrum, Irenæi, Origenis, Cypriani, eorumq́, qui deinceps magno numero subsequuti sunt, eiusdem indubitatæ sententiæ certissima testimonia. Quandoquidem quos iam citauimus, idem quod nunc discrimen seruat & agnoscit inter episcopum & presbyterum vniuersa per orbem Christi ecclesia etiam obseruasse primitiuam illam recens ab apostolis institutam ecclesiam, velut ex Christi institutione & magisterio, certum & indubitatum faciunt, certamq́ & indubiam veritatem demonstrant eius, de qua nunc agitur, veritatis catholicæ. A qua quoniam dissentire non potest, eiusdem ille magnificus præco, assertor doctorq́ Apostolus: nunc videndum est, quantum idem pro Aerio, Vualdensibus, Vuiclefo, Luthero, cæterisq́ eius farinæ hæreticis faciat, quandoquidem illius autoritatem etiam nobis & vniuersæ Christi ecclesiæ sacrosanctam suæ impietati nituntur prætexere: atq́ eorundem aduersus catholicā hanc, orthodoxamq́ veritatem diluendæ obiectiones & calumniæ.

Dionysij Hierarchiæ ecclesiasticæ ca. 4. & 5.

Ignatij.

C

D

Quod priusquam facio, si forte id minus accurate fecero, nec omnium in eo iudicio satisfecero, iterum meminisse te cupio Christiane lector, fidelis illius & plane Christiani consilij, quod ex Origene superius inculcauimus. Quo idem nos admonet, ne ab ijs, quæ obseruat catholica Christi ecclesia, vlla canonicarum scripturarum, quæ nobis forte videretur, euidentia aut apparentia nos abduci sinamus. Quæ quoties inducuntur aduersus communem obseruationem ecclesiæ, ea nos tentatione pulsari putemus, de qua nos cautos, præmonitosq́ fecit Christus, nobisq́ monstrari Christum, quamuis contra Christum, in deserto aut domorum penetralibus: qui seipso teste non est, nisi in corpore catholicæ ecclesiæ. Sed nos, inquit ille, credere illis non debemus, neq́ exire a paterna ecclesiasticaque traditione, neq́ aliter vnquam credere, nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderūt nobis: hoc

Ad rationes ex verbis Apostoli quibus etiam Hieronymus tollere videtur discrimen episcoporū & presbyterorum.

A bis;hoc est,successio illa ecclesiastica. Quo vere fideli, sanctoq; consilio tuæ commendato memoriæ,iam quem ex Apostolo fumum aduersus præfatam catholicam veritatem fidelium mentibus offundere nituntur hæretici,claræ veritatis luce discutiamus.

Cum dicitur,ex eo significari nullum fuisse discrimen episcopi & presbyteri,quod Paulus Timotheo scribens episcoporum tantum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla facta mentione:illos tantum officij sui admonens,& quales esse debeant,describens.

Leue hoc admodum, neq; vrgens argumentum est, & quale riderent & exploderent Dialectici:Vno hoc loco duorum tantum graduum sacri ordinis Paulus meminit,ergo non fuit tertius.Ego vero omnium , quos supra explicauimus,sacri ordinis ecclesiastici graduum , & non duorum aut trium illic meminisse Apostolum, nihil dubito. Siquidem omnes gradus sacri ordinis ecclesiastici in duo omnino genera diuiduntur, in principantes aut superintendentes ac ministrantes. Primum genus tametsi bipartitū sit,vno tamen generico vocabulo proprie episcoporum dicitur. Siquidem episcopus Græca vox superintendentem significat. Vtriusq; autem est,hoc est,& pontificis & sacerdotis,præesse populo,atq; eius curæ, regiminiq; superintendere:ordinate tamen , quemadmodum superius etiam ex vmbra veteris tabernaculi demonstrauimus. Ad vniuersum ergo hoc genus pertinent,quæ illic describit Apostolus : Oportet episcopum irreprehensibilem esse,&c. Secundum etiam genus graduum sacri ordinis ecclesiastici, tametsi in multas insuper species ordine se habentes distributum (quemadmodum etiam in vmbra sua cernebatur expressum) superius demonstrauerimus:omnes tamen illas sub vna hac generica appellatione contineri certum est,diaconorum,inquam. Diaconus enim & ipsa Græca vox,proprie ministrum significat,adeo vt Timotheum etiam pontificem & episcopum Paulus admoneat implere diaconatum,seu diaconium suum . Ita enim Græce dicitur. Cuius loco interpres noster ita vertit:Ministerium tuū imple. Quare quæ de diaconis ibi dicit Paulus, non ad solos eos, quos nunc generico vocabulo ad præcipuam specierum appropriato,diacones dicimus, sed etiā ad subdiaconos,reliquosq; ministrantes sacri ordinis gradus pertinēt,quamuis ad principaliores præcipue. Itaq; Pauli illa instructio & doctrina haudquaquam diminuta aut manca est,imo vniuersos sacri ordinis gradus comprehendit sub duobus illis capitibus & vocabulis genericis, & sufficienter præscribit,quales esse debeant constituendi in singulis gradibus ordinis ecclesiastici. Quod vero ita sit vsus Apostolus his vocabulis episcoporum & presbyterorum,vt genericis,inquam,non vt appropriatis, quemadmodum postea vsus obtinuit,idem ad Philippenses clare attestatur, scribens in hæc verba:Paulus & Timotheus serui Iesu Christi,omnibus sanctis in Christo Iesu,qui sunt Philippis , cum episcopis & diaconibus, gratia vobis & pax. Constat autem secundi ordinis sacerdotes(quos presbyteros magis appropriate,q̄ proprie dici vsus obtinuit) non pontifices,quos nunc solos episcoporum dignamur vocabulo,illic per episcopos Paulum intellexisse. Quandoquidem vnius ciuitatis,neq; nunc est,neq; tunc fuit,nisi vnus pontifex, seu,vt nunc loquimur, episcopus : quemadmodum confirmant Clemens, Anacletus,Dionysius,Ignatius,apostolorum discipuli & proximi successores,& breuiter,omnis ille sanctorum patrum venerabilis chorus. Hanc episcopi,presbyteriq; genericam, indiscretamq; appellationem, in prædictis verbis

Apostolum oēs gradus ordinis ecclesiastici sub episcopi & diaconi vocabulis cōprehendere.

B

verbis Apostoli, mihi animaduertisse & notasse videt Theophylactus ille, C scribēs in primū caput epistolæ ad Philippēses, atq; exponens illud: Cū episcopis, & diaconibus, episcopos, inqt, sacerdotes dicit. Neq; eñ plures præter vnum erant episcopi, qui singulis ciuitatibus præsideret. Quippe, cū non dum essent huiusmodi nomina dispartita, sed episcopi tantum diaconi & presbyteri dicebantur. Hactenus Theophylactus, cui vides, vt etiam subo-
XIX. luerit in Paulo indiscreta illa & confusa, genericaque dictorum vocabulorū appellatio. Eodem respexisse mihi videtur Augustinus in quadā ad diuū Hieronymum epistola, qua scribit in hæc verba: Quanquam enim secundum honorum vocabula, quæ iam ecclesiæ vsus obtinuit, episcopatus presbyterio maior sit, tamen Augustinus Hieronymo minor est. Quibus verbis clare innuit, non ex propria vocabulorum ratione episcopatum presbyterio esse maiorem, cum sit vtrumq; genericum, & ex sua ratione æque latepatens vocabulum, quorum vsus indiscretus extitit ab initio, & indifferens, communisq; vtriq; gradui sacerdotalis ordinis: quemadmodum iam nunc demonstrauimus. Sed vsu ecclesiæ introductum postea, vt alterum vni eius speciei appropriaretur, & alteri aliud, hoc est, pontificali gradui episcopi, & inferioris ordinis sacerdotij, vocabulum presbyteri. Itaq; ex vsu vocabulorum, quem iam obtinuit ecclesia, non autem quem obtinuit ab initio, episcopatus presbyterio maior est. Idq; propterea, quod per vsum loquēdi sunt appropriata speciebus diuersis, quarum altera, non ex vsu loquendi tantum, sed reipsa altera maior est. Itaq; indistinctis ab initio ex ratione propria vocabulis, per abusum & appropriationem ad res diuersas, facta est distinctio. Hæc qui non obseruant in verbis Apostoli, inuoluuntur difficultatibus, vnde se facile extricare non possunt. Itaq; etiam sacer ille Ambrosius dicta Pauli verba satis absurde interpretari cogitur, quasi Paulus & Timotheus secum & cum suis ministris pacem & gratiam imprecarentur Philippensibus. Ita enim ait: Cum episcopis & diaconibus, hoc est, cum Paulo & Timotheo, qui vtique episcopi erant, simul & significauit diacones, qui ministrabant eis. Ad plebem enim scribit, nam si episcopis scriberet & diaconibus, ad personas eorum scriberet, & loci ipsius episcopo scribendum erat, non duobus vel tribus, sicut & ad Titum & Timotheum. Hæc Ambrosius. Quem non animaduersa generica illa episcopi appellatio familiaris Apostolo, & ad eam, quam post vsus obtinuit, appropriatam respicientem (ne euidentem falsitatem cogeretur admittere) videlicet, eiusdem Pauli temporibus vnius ciuitatis plures fuisse episcopos, id est, pontifices, ad absurdam illam, extraneamq; expositionem declinare coegit. In hoc vtiq; cōmendandus, quod Adamantij illius, atque adeo Christi consilij memor, ob nullam quamtumuis apparentem difficultatem ex scripturis, aduersus ea, quæ tenet communis per orbem ecclesiæ obseruatio, quicquam admisit scrupuli: sed conatus est quacunq; potius expositione lenire ingestam ex scripturis difficultatem, quam ob quamcunq; scripturarum in contrarium, vt cuiq; videretur, euidentiam, communem ecclesiæ consensum & obseruationem reuocare in dubium. Quam enim nihil tollat ingestam ex Apostolo difficultatem dicta Ambrosij expositio, si non aduertas genericam il-
Acto 20 lam, propriamq; rationem episcopi, secundum quam in apostolicis literis, quoties episcopi atq; etiam presbyteri fit mentio, semper accipiuntur hæc vocabula, eiusdem Pauli apud Lucam verbis manifestum est. Quandoqui dem vocatos ad se Ephesinæ ciuitatis presbyteros, eosdem mox episcopos appellat,

Non animaduersa illa generica episcopi & presbyteri appellatio, quā multos difficultatibus inuoluit, & inter hos Ambrosium.

D

appellat, dicens: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit spiritus sanctus episcopos, regere ecclesiam dei. Quod enim de inferioris gradus sacerdotibus (quos nunc presbyteros vocari vsus obtinuit) illic loquatur Apostolus, certum est, cum non possint vnius ciuitatis esse plures pontifices, aut (vt nunc loquimur) episcopi. Eadem ratione, primum hoc genus graduum sacri ordinis principantium aut superintendentium, secundum totam illam genericam suam latitudinem, antiquitas illa appellauit presbyteros, honoris potius, quam aut officij aut proprij gradus nomine: perinde quasi aut patres aut seniores dixeris. Presbyter enim Græca vox est, Latine seniorem significans, hoc est, honoratiorem. Quādoquidem bonor ille etiam qui prudentiæ, sensuumque maturitati, & morum integritati competit, illo senioris aut presbyteri significatur vocabulo: Senectus, inquit ille, venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero supputata. Cani enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Et rursus: Consummatus in breui compleuit tempora multa. Itaque Timotheus non solum sacerdos aut presbyter, sed etiam pontifex, & (vt nunc dicimus) episcopus, haud quaquam ætate senex erat, eodem teste Apostolo, qui ita scribit ad eundē: Nemo adolescentiam tuam contemnat. Quod autem Apostolus secundū eam genericam indifferentiam vsus sit hoc presbyteri vocabulo, & non quemadmodum nos, vni ipsum speciei sacerdotij applicantes, idem ipse testis est: qui nunc inferioris ordinis sacerdotes vocat presbyteros, nunc episcopos, vt nunc loquimur, hoc est, pontifices. Primum facit apud Lucā Actorum vigesimo: A Mileto enim mittens Ephesum vocauit presbyteros (ita Græce legitur, quod noster vertit, maiores natu ecclesiæ) qui cū venissent ad eum & simul essent, dixit eis inter cætera: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Presbyteros illic appellat secundi ordinis sacerdotes, quos nūc solos presbyteros dicimus, vt quos plures vna capit & capiebat ciuitas, tamen sub vno pontifice. Rursus etiam pontifices, aut (vt nunc dicimus) episcopos presbyterorum nomine appellaria Paulo, idem ipse ad Titum scribens clarissime attestatur, cum ait: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros. Nam præcipiens continuo, quales vellet ordinari & constitui presbyteros, nempe, si quis sine crimine est, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos, subiungit: Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut dei dispensatorem, continuo episcopum vocans, quem ante presbyterum. Quod enim illic de constituendis episcopis, hoc est, pontificibus præcipue mandauerit, diuus Chrysostomus in eundem locum scribens, & post eum Theophylactus diligenter annotauit. Nolebat enim Apostolus immensam, populosissimamque insulam, centum quondam vrbibus nobilem, vnius tantum episcopi, sed plurium per opportunas ciuitates dispositorum demandari curæ & regimini, hoc magis existimans fore e re Christi fidelium, religionis ac fidei, vt insignis quæque ciuitas suum haberet episcopum. Ita & Petrus apostolorū princeps, & Christianorum pontifex primus (vt vere dicit Cæsariēsis ille Eusebius) presbyterum se vocat, dicens: Presbyteros ergo qui in vobis sunt, obsecro compresbyter. Similiter & Ioannes apostolus in secunda sua epistola: Presbyter electæ dominæ & natis eius. Et rursus in tertia: Presbyter Gaio charissimo.

Presbyter vocabulū generi cum demonstratur.

1. Pet. 5

Hanc itaque genericam, indiscretamque horum vocabulorum, episcopi &

presbyteri,ad bipartitum sacerdotalem ordinem, & vtrumq; eius gradum C communem,in distinctamq; appellationem,qui obseruat in Apostolo, nulla in verbis eius hærebit difficultate, nec ob indiscreta vocabula, in vnum confundet gradus,quos demonstrauimus distinctos,sacri illius ordinis ecclesiastici. Quæ non animaduersa etiam diuum Hieronymum inuoluit per plexitatibus,vnde se extricare non potuit. Cum hinc staret communis ecclesiæ sensus, inde & in diuersum sibi trahere viderentur verba Apostoli. Imo nec secum ipse consentit,sed nunc discrimen tollit inter presbyteros (vt nunc loquimur) & episcopos,nunc rursum statuit,ipsa rei veritate coactus, & communi consensu ecclesiæ. Itaq; causam explicans, quare ad Timotheũ scribens Paulus,tantum episcoporum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla mentione habita: Cur,inquit, Paulus de presbyteris nullam facit mentionem,sed eos in episcoporum numero comprehendit? Quia secundus,imo pene vnus gradus est. Sicut ad Philippenses episcopis & diaconis scribit,cum vna ciuitas plures episcopos habere non posset. Vides eum hic fateri etiam apostolorum temporibus discrimen inter presbyteros (vt nunc loquimur) & episcopos. Cum vna ciuitas plures habere non potuerit episcopos,at bene presbyteros: item quia secundus gradus presbyterorum est in sacro ordine ecclesiæ: primus ergo sit episcoporum, necesse est, & a secundo distinctus. Quod addidit, imo pene vnus, fecit respiciens ad illam in gestam sibi perplexitatem ex non obseruato indiscreto vsu horum vocabulorum in Apostolo. Non tamen vnum dicere illic ausus est, qui iuxta ecclesiæ consensum eosdem vt duos, distinctosq; gradus apertissime distinxerat,sed addidit,pene vnus, vicinitatem eorundem, non identitatem significans. Itaq; in epistola ad Euagrium, tametsi ad refrenandam diaconorum quorundam insolentiam,qui presbyteris se æquare,aut præferre etiam nitebantur, immodice gradum eorundem efferat, in hoc abusus dictis verbis Apostoli, per quæ (cum in confesso esset omnibus episcoporum excellentia & sublimitas, vt ita presbyterorum quoque dignitatem & excellentiam contestatam faceret, diaconorumq; illorum insolentiam magis deprimeret) inter presbyteros & episcopos nullam olim distinctionem fuisse contendit: sed postea in schismatum remedium esse factum, vt ex presbyteris electus vnus præponeretur cæteris, ne vnusquisq; ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vnitatem rumperet: quomodo si exercitus sibi imperatorẽ faciat. Mox tamen ipsa rei veritate & communi consensu (qui illi reclamabat) ecclesiæ coactus, & veluti sibi ipsi contrarius subiungit: Quid enim facit, excepta ordinatione, episcopus, quod non facit presbyter? Si ordinationem excipis, confiteris vtique eandem a solo episcopo & non presbyteris posse fieri. Magnum ergo discrimen inter episcopos & presbyteros statuis, idque diuina etiam ordinatione: dei enim sacramenta hæc sunt, & ex diuina non humana ordinatione sortiuntur ministros, a quibus conferri possint, proprios. Quod ipsum etiam in fine eiusdem epistolæ eadem veritate coactus rursus confitetur. Et vt sciamus, inquit, traditiones apostolicas sumptas de testamento veteri. Quod Aaron & filij eius, atque Leuitæ in templo fuerunt, hoc sibi episcopi, presbyteri & diaconi vendicent in ecclesia. Quod idem affirmat in epistola ad Nepotianum his verbis: Quod Aaron & filios eius, hoc episcopum & presbyteros esse nouerimus. Si vmbræ suæ, vt hic affirmat Hieronymus, etiã hac parte respõdet veritas, si hoc sunt in ecclesia Christi episcopi, vt nunc loquimur, presbyteri & diaconi, quod in veteri

Vt hæret Hieronymus in verbis Apostoli ob non animaduersam genericam appellationem episcopi & presbyteri.

A In veteri illo tabernaculo Aaron, filij eius & Leuitæ, constat autem & luce clarius a nobis supra demonstratum est, inter Aaronis pontificatum, & filiorum eius sacerdotium, ex diuina institutione interfuisse plurimum: nihilo minus certum est, ex Christi institutione tantundem, aut etiam plus interesse inter pontificalem apud nos, & sacerdotum inferiorum ordinem: seu, vt nunc dicimus, inter episcopos & presbyteros.

Iam vero neq; hoc secum mihi quadrare videtur, sed multas rimas ducere, vnde coargui facile possit, quod in epistolam ad Titum scribens idem ait Hieronymus, olim idem fuisse presbyterum & episcopum, & antequā diaboli instinctu studia in religione fierēt, diceretur q; in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, communi presbyterorum consilio ecclesias gubernatas: postquam autem vnusquisq; eos, quos baptizauerat, suos esse putabat, non Christi, in toto orbe decretū fuisse, vt vnus ex presbyteris electus superponeretur, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret, vt schismatum semina tollerentur. Quod ipsum tamen ecclesiæ magis consuetudini, quam diuinæ dispensationis illic tribuit autoritati. Hæc, inquam, minime secum mihi co hærere videntur. Libenter enim interrogarem Hieronymum, aut si quis alius hac in re eius assertor esse voluerit, quando fuerat illud olim, aut quādiu se extenderat, quando dicit nullū fuisse discrimen episcopi & presbyteri, sed communi presbyterorū consilio gubernatas ecclesias: Quandoquidē quæ diaboli instinctu studia in religione facta sunt, ita vt diceretur in populis: Ego Pauli sum, ego Apollo, aut Cephæ, ad quæ tollenda necessario introductum fatetur discrimen inter episcopum & presbyteros, statim ab initio Christianæ ecclesiæ introducta sunt. Scriptam enim primam illam epistolam ad Corinthios, qua eos eiusmodi studiorum arguit: circa annū quartum aut quintum Claudij, certum est, quo fames illa Agabi prophetia præ
B dicta totum orbem inuaserat, ob quam pro subuentione eorū qui Hierosolymis in cōmune viuebāt Christi fidelium, collectas per ecclesias Achaiæ, Galatiæ, & Corinthiorum, idem ordinauerat Apostolus, de quibus in eadē epistola mentionem facit: hoc est, annis tredecim aut quatuordecim a Christi ascensione in cœlum. Exiguū ergo est, & momentaneū pene illud olim, antequam diaboli instinctu in religione fierent studia, & diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, aut Cephæ. Nam ab eo tempore quod introductum est, & toto orbe ordinatum & decretum, ab ipsis haud dubie decretum est, & ordinatum apostolis, autore nimirum Christo & doctore sacro spiritu. Nam eo tempore qui aliter per vniuersam toto orbe ecclesiā consonanter decerni id ordinariq; potuerit, nisi consona traditione apostolica, nec imaginari quidem est. Quomodo ergo diuinæ hoc dispensationis fuisse quisquam negare poterit, haud equidē intelligo. Insuper cum idem ipse rei euidentia conuictus fateatur Hieronymus, ad schismata tollenda ab ecclesia Christi necessario introductum discrimen presbyterorum & episcopi, idq; ab ipso statim initio & vsq; nunc conseruatum tenore perpetuo, certumq; est non defuisse Christum suæ dilectissimæ sponsæ in necessarijs: quo pacto cuiquam credibile videbitur, eundem non fuisse autorem huius tam necessarij discriminis atq; ordinis inter presbyteros & episcopos, sine quo non subsistebat ecclesiæ vnitas neq; ad modicum? præsertim si ab illa vmbra tabernaculi veteris (in quo hoc discrimine hunc ordinem a deo prouidentissime, diligentissimeq; constitutum demonstrauimus) ad Christi ecclesiam transferamus oculos.

In hæc itaq; absurda, perplexa, minimeque cohærentia, atq; adeo inter se pugnantia delapsus est vir alioqui doctissimus & eruditissimus, dum scripturarum quam ecclesiasticæ traditionis autoritati nimio plus tribuens, in eorundem vero, germanoq; intellectu (in quo facilis & procliuis lapsus est, præsertim si quis proprio fidat ingenio, & ad amussim illam rectæ intelligentiæ scripturarum non satis respiciat) ob non obseruatam, quam demonstrauimus, indiscretam, genericamq; vocabulorum episcopi & presbyteri significationem in apostolicis literis, in eisdem hallucinatus est. Et quis omnibus horis sapit? Ab illo itaq; vno dissentire, quo vniuersæ Christi ecclesiæ consentiamus, nullum cuiquam piaculum videri debet. Et hæc ad hæreticorum aduersus catholicam veritatē argumenta & obiectiones, quibus discrimen episcoporum & presbyterorum auferre nituntur, atq; adeo vniuersam hierarchiam ecclesiæ e medio tollere, satis superque multa. C

Hactenus de vnitate ecclesiæ, quod in ordine consistat, & quis sit ille ordo sacer, quo constitutus autore, qui eius gradus, quæ singulorum munia propria, satis (ni fallor) dilucide a nobis demonstratum est.

Ecclesiasticæ hierarchiæ libri II. FINIS.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER TERTIVS.

Eorum, quæ deinceps tractabuntur, ordo constituitur. CAP. I.

VNAM esse catholicam ecclesiam, omnibus in confesso est, & Niceno decantatum symbolo. Nec præterea aliud quam ordinis esse vinculum, quod in vnum conciliet tam immensam multitudinem, etiam demonstratum est. Sacrum insuper ordinem illum ecclesiæ, a deo constitutum, in suos gradus partiti sumus: quo tandem perueniremus ad hierarchiam, hoc est, sacrum illū principatum ecclesiæ. Inuenimus autem duos gradus principantium, nempe presbyteralem, vt nunc loquimur, & episcopalem. Quorum hic tametsi primus sit, isque vnus gradus, non sinit tamen natura Christianæ ecclesiæ hac in re, vmbræ suæ veteri conformari exacte: sed maiorem distinctionem requirit veritas corporis, quam sit in vmbra aut figura cernere. Veteris siquidem illius synagogæ paucitas, vt vnius tantum cognatiq; populi, vni tantū templo, vni altari, tabernaculoque deseruiens, vnico pontifice contēta erat. Quare illic in gradu pontificali superuacuum erat alium ordinem quærere. At veritati cedente vmbra veteri, eum iam non vno tantum in templo, vno altari, vno orbis angulo, sed in omni loco, iuxta Malachiæ vaticinium, offertur deo oblatio illa munda, cum suum quæque ciuitas pontificem, seu episcopum, suos presbyteros requireret, æque erat necessarium episcoporum pene infinitam illam multitudinem in vnum contineri & redigi, ne vnusquisque ad se rapiens ecclesiam CHRISTI, eius vnitatē scinderet. Quæ enim requirebat necessitas, particularis vnius ecclesiæ eum ordinem, vt vni vnus præsideret episcopus, atque ad eum eius cura pertineret præcipua, eadem & multo maior, eam requirebat vnitatem catholicæ ecclesiæ, eum ordinē, vt sibi mutuo præessent & subessent tam multi episcopi, atq; omnibus D

Episcopa ŭ vnũ esse, primũq; gradum ordinis ecclesiastici.

Episcoporum multitudinem necessario ordinatā esse debere.

A vnus præsideret ac superintenderet: alioqui quo non pacto vnoquoq; ad se rapiente Christi ecclesiam, tot derepente enata forent schismata, quot essent pastores & episcopi?

Itaq; si superius recte a nobis demonstratum est, nullam omnino in vnum conciliari posse multitudinem absque ordine ad vnum aliquod ἡγεμονικὸν: si omnem humanam societatem aliquo ordinis vinculo necessario contineri, & in vnitatem redigi per superintendentem aliquam, qua dirigitur ac gubernatur, autoritatem: si insuper hoc requirere rationem societatis, vt maximæ, ita perfectissimæ, nempe Christianæ ecclesiæ, vt ordine perfectissimo, ac diligentissime constituto, per supremi vnius præsidentis imperium, in vnitatem redigatur arctissimam: idque siue hinc ad figuram atq; vmbram eius veterem, siue illinc ad ipsum eius exemplar (quod imitatur, & ad quod effigiata est) hierarchiæ cœlestis, siue ad finem, siue autorē eius respiciamus, omnipotentem illam dei patris sapientiam Christum (cuius vt debebant esse perfectissima opera, ita effusissimum sui in eandē amoris preciosi sui sanguinis & amarissimæ mortis, documentum certissimum præbuit) dubitari omnino non potest, quin ita ab eodem constituta sit Christo, & velut castrorum quædam acies ordinata sicut eam ab initio perdurasse videmus, sacro illo presbyterorum, episcoporum, archiepiscoporū, primatumq; ordine, per loca opportuna apostolico ministerio distributo & dispositio: per quos ad vnum caput, vnam Petri cathedram, vnum summū pontificē, totius ecclesiæ cura ordinatissime deferretur & conflueret. Hunc enim ordinem talem ab initio viguisse in ecclesia, omnes ab initio ecclesiastici scriptores testimonium perhibent. Id quod libet vnius aut alterius verbis hic breuiter adscribere, ne præter necessitatem sim prolixior (nam exactius hæc deinceps demonstranda sunt) Occurrit autem inter cæteros beatissimus ille Leo in hæc verba scribens ad Anastasium: Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi sumus vnum corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Hæc connexio totius quidem corporis vnitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus tametsi sacerdotij sit dignitas communis, non est tamen ordo æqualis. Quoniam & inter beatissimos apostolos, in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præemineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio & necessaria dispensatione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus vrbibus constituti, sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiæ cura cōflueret. Hæc ille Leo. Ex quibus intelligis ecclesiasticam, quam diximus hierarchiam, non solum suis illis temporibus, hoc est, ante annos mille centum, sed ex ipsa apostolorum institutione ab initio viguisse in vniuersa Christi ecclesia. Quod ipsum si alio quoque teste æque aut etiam magis idoneo audire volueris, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, Anacletum accipe, illum beatissimi Petri discipulum, atq; ab eodem ordinatum presbyterum quique eo seculo, in ea ecclesia dignus inuentus est, cui vniuersalis ecclesiæ cōmitterentur gubernacula. Hunc, inquam, Anacletum audi, non præcedentium seculorum, aut longe ante se gestam historiam, sed cuius aut ipse pars fuit, aut quę a beatissimo Petro audiuit, scribentē in hęc verba,

Ab initio ecclesiæ viguisse in ea illum sacrū ordinem.

B

Anacleti De ordine ecclesiarum, qui fuit a principio.

Anacletus seruus Iesu Christi, in apostolica sede a domino constitutus, & a sancto Petro apostolorum principe presbyter ordinatus, omnibus episcopis & reliquis Christi fidelibus salutem. Deinde continuo post exordium epistolae: De primatibus, inquit, charissimi super quibus me quidam vestrum consuluerunt, & apostolicae autoritatis (qua licet indigni domino dispensante fungimur) decretum postularunt, si esse deberent an secus, quã tum hactenus de his a beato Petro & reliquis apostolis, ac a beato Clemente sancto praedecessore nostro & martyre nouimus statutum, denegare vobis minime possumus, &c. Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus est: & sicut dominus illum constituit, a nullo debet perturbari. Scitis enim a domino electos & constitutos apostolos, & postea per diuersas prouincias ad praedicandum dispersos. Cum vero messis coepisset crescere videns dominus paucos esse operarios, ad eorum adiumentum elegit septuaginta discipulos. Episcopi vero domini apostolorum, presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum obtinent. Et paulo post: Amplius quam hos duos ordines sacerdotum, nec Christus nobis contulit, nec apostoli docuerunt. Episcoporum vero ordo vnus est, licet sint primates illi, qui primas ciuitates tenent: qui & in quibusdam locis patriarchae a nonnullis vocantur. Illi autem qui in metropoli a beato Petro ordinante domino, & a praedecessore nostro praedicto sancto Clemente, seu a nobis constituti sunt, non omnes patriarchae aut primates esse possunt: sed illarum vrbium, quae priscis temporibus primatum tenuere, episcopi, primatum aut patriarcharum: reliquae vero metropoles archiepiscoporum aut metropolitanorum, non autem primatum aut patriarcharum vtantur nominibus, &c. Aliae autem primae ciuitates (quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus) a sanctis apostolis, & a beato Clemente, siue etiam a nobis primates praedicatores acceperunt. Haec vero sancta Romana & apostolica ecclesia, nõ ab ipsis apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super ecclesias vniuersas, & totum populi Christiani gregem assequuta est. Sicut ipse dixit beato Apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferorum non praeualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni coelorum: & quaecunque ligaueris super terram, ligata erunt & in coelis: & quaecunque solueris super terram, soluta erunt & in coelis, &c. Prima ergo sedes est coelesti beneficio Romanae ecclesiae, quam beatissimi apostoli Petrus & Paulus suo martyrio consecrauerunt, &c. Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine, a Marco eius discipulo & euangelista consecrata est. Qui in Aegypto primus verbum veritatis directus a Petro praedicauit & gloriosum suscepit martyrium. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem beati Petri apostoli nomine habetur honorabilis. Quia illic priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit. Illic etiam primum Christianorum nomen nouellae gentis exortum est. Reliquas vero (vt praediximus) primates sedes prolixitatem vitantes epistolae, in quodam tomo vobis conscriptas direximus. Hoc ipsum namque & beati apostoli inter se statuerunt, vt episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Nam & inter beatos apostolos quaedam fuit discretio potestatis. Et licet omnes essent apostoli, Petro tamen concessum est a domino, & hoc ipsum inter se ipsi voluerunt, vt reliquis omnibus praeesset apostolis, & Cephas existens, principium &ca-

Romana ab ipso Christo obtinuisse primatum.

Ca. apo. 33.

C

D

A & caput teneret apostolatus. Hactenus ille Anacletus. Quem audis affirmantem, vt ab apostolis, atque adeo principe apostolorum Petro & successoribus eius, se & Clemente constituta sit hierarchia inter reliquas ecclesias, earumque antistites sub vna Romana ecclesia, eiusque pontifice. Vtque eadem ipsa Romana ecclesia, eiusque pontifices, veluti beatissimi Petri in ea successores, non ab hominibus, non ab apostolis, sed immediate ab ipso domino saluatore nostro, super omnes omnino ecclesias, & vniuersum Christiani populi gregem, primatum obtinuerint, & eminentiam potestatis. Qui & in alia epistola, quam scribit catholicæ Christi ecclesiæ: Si, inquit, difficiliores ortæ fuerint quæstiones, aut episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causæ, ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, referantur. Quoniam apostoli hoc statuerunt iussione saluatoris, vt maiores & difficiles quæstiones semper ad sedem deferantur apostolicam, super quam Christus vniuersam struxit ecclesiam, dicente domino ad beatum principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Vides itaque quo autore, & per quorum ministerium ordinata & constituta sit ecclesiastica hierarchia, ad quod caput vniuersa referenda sit. De quorum indubia fide certaque veritate, tametsi nemo possit merito ambigere: omnium siquidem ab initio, & totius ecclesiæ Christianæ consensu, illi perhibente testimonium: nihilo minus propter catholicæ ecclesiæ, atque eius hierarchiæ hostes & aduersarios, quibus vilis est & nullius ponderis autoritas traditionis ecclesiasticæ, scripturas autem ad suum sensum detorquent, & earum verum germanumque sensum adulterant, pressius, articulatius, distinctiusque hæc nobis demonstranda sunt. Quandoquidem in his pendet caput & cardo totius rei ecclesiasticæ.

B Inprimis itaque luce clarius demonstrabimus, Petrum constitutum à Christo apostolici illius chori principem, atque adeo vniuersæ ecclesiæ pastorem summum & præcipuum, aduersariorũ simul machinationes & argumenta diluentes in contrarium. Deinde, qui Petro successerint in illo primatu ecclesiastico, quandoquidem & hoc nunc in dubium reuocant. Tertio loco, quam autoritatem conueniebat habere totius ecclesiæ præsidem. Et quod eadem ipsi Petro & successoribus eius singulari prærogatiua à Christo collata fuerit. Postremo, de conciliorũ autoritate disputabimus, qualem quantamque habeant: & an ea subiecta sit capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, an vero contra. Quæ vbi modum finemque congruentem sortita fuerint, haud longe à suo scopo ad præsens instituta aberrarit tractatio. Capita argumẽtorum, q hoc libro explicãtur.

Petrum constitutum a Christo, apostolorum, atque adeo totius hierarchiæ ecclesiasticæ caput & principem. CAP. II.

TAm etsi ex his, quæ superius demonstrata sunt, satis clare pateat veritas eius, quod hic demonstrandum assumitur. Quandoquidem cum absque diligentissime constituta hierarchia ecclesiastica, ordinataque per vnius præsidentis supereminentem autoritatem, nec ad momentum subsistere potuisset ecclesia, & testes sunt omnes ab initio scriptores ab ipsis omnino apostolorum temporibus ita constitutam ab initio, nec aliud caput, alium suum præsidentem recognouisse, quàm Romanos pontifices, velut successores Petri, nullum etiam nec ab ipso initio se gessisse pro eiusmodi, nullum hæreticum aut schismaticũ, quantumuis arrogantem, sibi præsumpsisse autoritatẽ huiusmodi. Vniuersos autem ab initio Romanos pontifices, quo supra nomine, magna confidentia exercuisse

eandem super vniuersam ecclesiam, Idq; recognoscente & approbante eadem, quacunq; patebat, catholica Christi ecclesia (quod partim testificantibus Anacleto & Leone sanctissimis pontificibus paulo ante intellexisti, & post luce clarius intelliges) cuius communem sensum & consensum ea perpetua successionis serie ad nos deductum, haud minorem ipsis euangelicis literis autoritatem habere, libro primo euidenter demonstrauimus. Quis dubitabit illam ecclesiastici primatus autoritatem à Christo commissam Petro, & successoribus eius, Romanis pontificibus: nisi si quis forte dubitet eodem autore esse apt fuisse ecclesiam? Nicolaus ille sanctissimus pontifex beati Petri in apostolica cathedra successor, ad Michaelem imperatorem aduersus eiusdem autoritatem ferocientem, ante annos circiter septingentos, scripsit in hæc verba: Priuilegia istius sedis perpetua sunt, diuinitus radicata atque plantata sunt, impingi possunt, transferri non possunt: quæ ante imperium vestrum fuerunt, & permanent (deo gratiæ) hactenus illibata, manebuntq; post vos, & quousque Christianũ nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt immutilata. Ista igitur priuilegia huic sanctæ ecclesiæ à Christo donata sunt, à synodis donata non sunt, sed celebrata ac venerata solummodo: per quæ non tam honor quàm onus nobis incumbit. Licet ipsum honorem non meritis nostris, sed ordinatione gratiæ dei per beatum Petrum, & in beato Petro simul adepti, nos cogunt, nosq; compellunt omnium habere sollicitudinem ecclesiarum dei. Hæc ille Nicolaus imperatori tunc se efferenti aduersus huius sanctæ sedis autoritatem, confidentissime obiecit. Hæc eadem comprobata videlicet circiter septingentorum deinceps annorum continua successione, aduersus gigantes istos, qui Christo, eiusq; vicario, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi internitiale bellum inferre non cessant, & lacerare sacrosanctam illam autoritatem, multo obijciemus confidentius: Ante vos fuerunt, etiam nunc permanent, etsi vos rupertis, permanebuntq; post vos huius sanctæ sedis illa priuilegia, nec quousq; prædicatum nomen Christianum fuerit, eadem cessabunt immutilata subsistere.

Ex euangelicis scripturis demonstrare primatũ Petri in ecclesiastica hierarchia.

Sed quoniam ijdem illi sacrosanctæ maiestatis gigantei oppugnatores ecclesiasticam autoritatem nullius faciunt, nihil recipiunt, nisi demonstratum ex sacris literis: quas tamen & ipsas pro suo sensu & arbitrio, probant, reprobant: & si quando suæ impietati aduersari manifeste videntur, ex albo submouent & exautorant, proscindunt, lacerant, torquent, adulterant. Et impudenti ore, omnibus retro scriptoribus, & vniuersæ ab initio Christi ecclesiæ reclamantes, nullum in euangelicis aut apostolicis literis verbũ inueniri contendunt, quod pro Petri & successorum eius in ecclesiastica hierarchia primatu faciat: quo cœcam eorundem impudentiam magis traducamus, si quo modo vt resipiscant, confundi poterunt, vtq; medeamur infirmioribus in fide, quibus illi de certis, & tot seculorum totius ecclesiæ consensu firmatis, vel scrupulum ingesserunt, vel etiam secum pertraxerunt in barathrum impietatis & perfidiæ: ipsæ nobis euangelicæ apostolicæq; literæ hic excutiendæ sunt, & videndum, num quid in eis deprehendi possit, quod pro Petri in ecclesiastica hierarchia primatu faciat.

Mihi vero ita consonanter omnia huic vni perhibere testimoniũ videntur, ita diligenter & accurate, cum in carne cum carnalibus adhuc ageret apostolis, eundem constituisse & subinde repetisse & inculcasse Christum, vt nihil omnium maiori sibi curæ fuisse videatur. Spero autem etiam te, quisquis

A quisquis es lector, modo æquum nobis animum tantisper accommodare volueris, idem nobiscum iudicaturum.

Quod priusquam demonstrare aggrediamur, hoc te præmonere volumus, pleraq; inter illos adhuc rudes & carnales apostolos dixisse, egisseq; Christum, quibus latentis aliquid sacramenti significare & cōmendare eisdem volebat: quorum tamen illi adeo nondum intelligebant mysteria, vt etiā in apertissimis eius sermonibus vel ipsa luce meridiana clarioribus frequenter hallucinarentur, quemadmodū vniuersa ferme attestatur historia euangelica. Quare toties audiunt: Adhuc & vos sine intellectu estis? Non- Matt.15. dum cognoscitis & intelligitis? Adhuc cœcatum habetis cor vestrum? Ocu Marci 8. los habentes non videtis, & aures habentes non auditis? Sic & Petro recu- Ioan.13. santi sibi lauari pedes dictum est: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. Hæc itaq; vniuersa, quamuis carnalibus adhuc nec intelligentibus, ideo tamen inculcabat præceptor optimus, vt eorum omnium recordarentur postea, induti ex alto virtute spiritus, qui eosdem & mysteria simul edocuit, omnemq; rectæ intelligentiæ eorundem veritatē. Qua de re, cum proxima iam morte in custodia sermonum suorum doceret esse salutem, ne ex hoc turbarentur, quod eosdē nec fideli mandasset memoriæ, nec sane intellexissent, subiunxit pius & misericors dominus: Paracletus autē Ioan.14. spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunq; dixi vobis: ille me clarificabit, hoc est, præstabit meorum & dictorum & actorum omniū intelligentiam veram.

Itaq; si dictorum actorumq; Christi omniū rationem mysteriaq; diligenter perquisieris, facile confido te inuenturū nobiscum, quod pro Petri primatu in ecclesiastica hierarchia faciat, imo vbi idem designarit Petrū eccle-B siæ suæ caput & principem. Mihi sane videtur hoc ipsum fecisse, cum nomen illi mutaret, ac de suo illud petræ saxiq; imponeret. Neq; enim frustra, aut sine magno mysterio mutatū alicui nomen in scripturis inuenimus. Sic Abrahæ confœderato iam sibi magnifico illo gloriosoq; fœdere. (Ego, inquit, sum, & ponam pactum meum tecum, erisq; pater multarū gentium) nomen imposuit, quod hoc ipsum significaret. Nec, inquit, vltra vocabitur Gene.17 nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarū gentium constitui te: faciam te crescere vehementissime. Ita & Sarai, Isaac, Iacob, Salomoni, Ioanni quoq; præcursori cæterisq; ne sim prolixior, non sine grandi mysterio aut commutatū nomen, aut nascituris impositū legimus. Quare neq; hic suum defuisse mysteriū confidendum est. Sed non vni, inquies, Petro inter apostolos mutatum nomen à Christo: quin & Iacobo & Ioanni filijs Zebedæi. Et imposuit illis, inquit, nomina Boanerges, quod est Marci3. filij tonitrui. Et his quoq; fatemur nouum nomen impositum à Christo, aut potius commune quoddam cognomen additum verius, q̃ mutatum principale ac proprium. Nusquam enim aliter q̃ prioribus illis suis appellantur nominibus, neq; etiam huius cognominis vsquā fit mentio, nisi vbi hoc illis imponitur semel omnino apud Marcū. Nec tamen vel huius cognominis additio singulari carebat prærogatiua & mysterio. Nam & hos duos vna Matt.17 cum Petro ad secretissima quæq; admisit, vnde excludebat reliquos, hos solos adduxit secum in montem, & regni sui, suæq; gloriæ prægustamentum quoddā eisdem exhibuit, speculatoresq; fecit illius magnificæ gloriæ. Vnde hanc cœlitus delapsam vocem audierunt: Hic est filius meus dilectus, &c. Cum ingrederetur quoq; archisynagogi illius domum suscitare mortuam Marci5. puellam,

puellam, non permisit vt quisquam se sequeretur, inquit euangelista, præter Petrum, Iacobum, & Ioannem. Ab illa etiam nouissima cœna cum exiuisset orare in prædium, cæteris quidem discipulis dixit: Sedete hic, donec orem. Assumpto autem Petro & duobus filijs Zebedæi, cœpit pauere, tædere, contristari & mœstus esse, atque ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem: vt quibus suæ gloriæ in carne mortali gustum quendam præbuerat, suæ etiam infirmitatis præ alijs testes magis familiares haberet. Nec his dixit, vt cæteris. Sedete hic, donec orem, sed sustinete hic & vigilate mecum. Ex quibus facile intelligis, nec Zebedæi filijs absque speciali aliqua prærogatiua magnoque mysterio fuisse illam additionem noui cognominis. C

Sed sicut diuersa hæc sunt, Petri, inquam, & Boanerges vocabula, ita sua cuique mysteria quæ ipsis nominibus significantur. Hos quidem tonitrui cognominauit filios, velut ad diuinorum secreta mysteriorum euolaturos altius. At nec res defuit cognomini. De Iacobo equidem qualis fuerit inter apostolos, facile indicat illa Herodis in ecclesiam recens natam mota persequutio, quam incepit à Iacobo, tanquã ab eo qui esset singularis cuiusdam prærogatiuæ & dignitatis inter apostolos, ab eo ad Petrum continue veniens totius ecclesiæ principem. Ioanne vero quis euolauit sublimius? cum ad ipsum dei verbum, nõ tam audaci, vt inquit ille, quàm fœlici temeritate prorumperet, ac cœlesti reuelatione saturatus, illud procemium cœlo veniens eructaret: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum, hoc erat in principio apud deum. Nunquid non audis hic tonitrui filium? At Simoni alia est ratio noui nominis, quod illi à seipso deriuatum imposuit, nempe Cephæ, hoc est, lapidis aut petræ. Petra enim erat Christus, inquit Apostolus, ac proinde à Christo petra dictus est Petrus, vt hac ipsa sui nominis communicatione, suas quoque vices gesturum ipsum in ecclesia, atque eius pro se caput futurum significaret, vnde vniuersa ecclesia dependeret, haud secus quàm à fundamento ædificium. Hoc enim illius ex multis sibi conuenientibus electi singularis nominis mysterio clare significauit, vt super ipsum, velut super saxum aliquod totius ecclesiasticæ structuræ, construenda foret ædificatio. Quomodo de Iosua prædicit Iacob suo filio Ioseph ex ipso egressurum illum pastorem & lapidem Israel. Itaque vt primum adduxisset illum eius frater Andreas ad Iesum, vt qui prior secutus erat dominum iamdudum Ioannis discipulus, quem de illo dicentem audierat: Ecce agnus dei, intuitus eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus aut lapis. Intuitus est eum, inquit ille Cyrillus, vt deum decebat, qui corda & renes scrutatur, videtque, qui nihil ignorat, ad quantam & fidem & virtutem discipulus peruenturus sit, & antea quàm aliquid de eo quæsiuisset, tam ipsum, quàm patrem eius nomine appellat, & hac re discipulũ instruit illum, se esse qui cuncta etiam antequam fiant, nouit, nec Simon iam fore nomen sibi, sed Petrus prædicit, vocabulo ipso commode significans, quod in eo tanquam in petra lapideque firmissimo suam esset ædificaturus ecclesiam. Hæc ille Cyrillus. Audis itaque huius nominis mysterium. Sed & Chrysostomus eundem locum exponens: Aduertendum autem, inquit, quod nõ omnia, quæ ventura erant ei, hoc primo congressu prædixit: non enim appellauit eum Petrum, non dixit super eam petram ædificaturum se ecclesiam suam, sed dixit: Tu vocaberis Cephas, adhuc in futurum hoc differens, maioris enim erat autoritatis & potestatis nomen. Ea enim Christus nunc continuit, humilius à

Mysterium nominis Cephæ aut Petri.

D

Ioan. 1.

In Ioan. homilia 16.

principio

A principio loquitur. Cum vero diuinitatem suam monstraret, maiora narrauit, inquiens: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Audis & hic ex Chrysostomo maioris esse autoritatis ac potestatis nomen Cephæ aut Petri. Et nunquid vanus fuit aut nugator Christus, vt non tribuerit hoc ipsum Petro, quod in promisso illi tam auspicato nomine euenturum significauit, nempe maiorem illam, vt Chrysostomus loquitur, & vicariam pro se autoritatem & potestatem? vtque super ipsum tanquam super petram & solidissimum saxum non construxerit ecclesiam suam? nunquid mendacem illum faciemus, qui dixit non præteritura m generationem illam, donec omnia, quæ dixisset, implerentur?

Sed quoniam iuxta sententiā præfatam Chrysostomi, in primo illo congressu nondum imposuit illi hoc tam augustum & magnificum nomen Petri, sed tanquam in futurum respiciens dixit: Tu vocaberis Cephas, maiori adhuc merito illud ipsum reseruans, tempestiuum videtur, vt ad ipsum accedamus locum vbi illi hoc impositum est de præsenti, plus forte lucis ibidem inuenturi, atque ab ipso eius autore energiam quoque eius ac mysteria intellecturi planius. Habet itaque Matthæus in hunc modum: Cum venisset Iesus in partes Cæsariæ Philippi, interrogauit discipulos suos dicēs: Quem me dicunt homines esse filium hominis? Illi vero dicebant: Alij quidem Ioannem baptistam, alij autem Heliam, alij vero Hieremiam, aut vnum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens autem Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius dei viui, & respondens Iesus dixit illi: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Hactenus verba euangelistæ. In quibus audis primum, quali merito ille Simon Ioannis tam augusto Petri nomine donatus fuerit, quanta cum commendatione, quamque magnificis ipsum promissis eidem sit impositum: vt vel ex eo quiuis facile intelligeret, non vulgare in eo contineri mysterium. Quod tametsi ipsa ratio nominis per se satis clare indicet, ne tamen in re tantopere necessaria, cuiquam esset seu dubitandi seu hallucinandi locus, idem ipse nobis Christus clarissime explicauit, dicens: Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Audis quid nomine illo Cephæ, hoc est, Petri aut lapidis illi imposito, omnibus inculcare volebat Christus, nempe super ipsum, veluti solidum quoddam fundamentum suam ædificatam ecclesiam, quæ haud secus ab eo dependeret, quàm à suo fundamento ædificium. Vt futura, inquit ille Chrysostomus, ecclesia, tot tantisque fluctibus impetu irrumpentibus, immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo, atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet. Et hæc omnia Christus, quæ solius dei sunt, pollicetur se daturum Petro. Ita quoque & pater ad Hieremiam dicebat: Sicut columnam ferream & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater, hunc autem vniuerso orbi terrarum Christus præposuit, &c. Tu vero (lectori ait) mecum ex ijs omnibus quanta sit Petri potestas, intellige: Ego, inquit, dico tibi: Tu es Petrus, & super te ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Hactenus ille. Audis itaque mysterium augustissimi nominis, audis piscatorem hominem

Matt. 16

B

In Matt. hom. 55

hominem caput hic & pastorem constitutum ecclesiæ, audis vniuerso orbi terrarum præpositum, totius deniq; ecclesiastici ædificij, velut fundamentum quoddam in se molem sustinens, ac continens compaginis vnitatem. C

Orthodoxæ sanæq; intelligentiæ dictorum Christi verborum ad Petrum asserto aduersus deprauationem hæreticam. CAP. III.

Ideo hic veritatis hostes laborare plurimum, eidemq; quantum possunt, manibus pedibusq; repugnare, & dicta Christi verba torquere, retorquere, ac sursum deorsumq; miscere & confundere omnia, quo Petro diuinitus sibi tributum honorem eripiant. Principio itaq; hæc tam magnifica Christi verba ad Petrum: Beatus es Simon Bar Iona, & quæ sequuntur cætera, nihil propria aut peculiariter ad Petrũ pertinere contendunt: sed vel ad omnes æque apostolos, vt quos vniuersos interrogauit, quid de se sentirent: pro quibus omnibus suo illo more, in persona ac veluti organum omnium respondisse vnum Petrum, quemadmodum & diuo Hieronymo alicubi visum est. Vel ad ecclesiam ipsam, cuius sunt illæ claues promissæ Petro, vt qui eius velut in figura videtur gessisse personam, vt nonnunquam Augustinus affirmat.

Deinde, nec per petram, super quam ædificaturũ se ecclesiam suam promisit Christus, vlla ratione Petrum volunt intelligi. Sed nonnulli ipsam Petri confessionem aut fidem, quemadmodum Hilarius & Augustinus cæteriq; nonnunquã loqui videntur. Alij vero, nec Petrum, nec fidem eius: sed Christum ipsum, idq; eiusdem Augustini autoritate, cui alicubi visum est hunc locum etiam hoc pacto posse intelligi, perinde ac si dixisset: Tu es Petrus, & super hanc petram, quam confessus es, super hanc petram, quam cognouisti, dicens: Tu es Christus filius dei viui, ædificabo ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te. Cui sententiæ adstipulari volunt
1.Cor.3. etiam illud Apostoli: Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter quod positũ est, quod est Christus Iesus, qui & idem est caput ecclesiæ suæ. D
Non potest autem duo fundamenta habere ecclesia non magis, quàm bina capita, nisi monstrum quoddam eam facere voluerimus. Et hæc atque eiusmodi obganniunt aduersarij.

Ad vnũ propriè Petrum pertinuisse illa Christi verba: Beat9 es Simon Bar Iona, &c.

Nos vero à planissima verborum Christi intelligentia nec latum digitum recedentes, ad vnum proprijssime Petrum hæc eiusdem Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona, & cætera quæ sequuntur, pertinere contendimus, qui de sua tantũ ipsius fide interroganti saluatori respondit id quod sibi reuelauerat cœlestis pater: Tu es Christus filius dei viui. Illum ipsum vere esse eam petram, super quam fundata Christi ecclesia, nullis inferorum potestatibus cedit. Eidem illi promissas datasq; claues regni cœlorũ, & præpotentem illam etiam cœlos penetrantem ligandi soluendiq; autoritatem. Et nequis hanc nobis veram orthodoxamq; verborum Christi sententiam vlla vi quocunq; torquendo possit auertere, primũ ex illis ipsis Christi verbis clarissimam hanc esse quam protulimus, germanamq; eorundem intelligentiam, ostendere conabimur. Deinde eisdem adhibebimus inflexibilem illam rectæ scripturarum intelligentiæ amussim, nempe communem orthodoxæ ecclesiæ sensum: quem (vt primo libro demonstratum est) in sanctorum orthodoxorumq; patrum (in quibus eundem illum Christi viguisse spiritum certum est, quem & illa columna, illud firmamentum veritatis ecclesia instructorem nacta est) concordi sententia clarissime licebit perspicere.

Primum

A Primum itaq; haud sane intelligo, quid hic dubitari possit, si quis ipsam Christi interrogationem paulo perpendat attentius, quin pro vno se illa respondetit Petrus dicens: Tu es Christus filius dei viui, cum certum sit, si quis eius, quod interrogabatur, naturam perpendat, ipsum pro nullo alio respondere potuisse. Nam interroganti ante de vulgi turbæq; sententia, poterant communiter respondere, vt alios alia loquentes audierant. Quare etiam communiter ac pluraliter tunc responderunt dicentes: Alij quidem Ioannem Baptistam, alij vero Heliam, Hieremiã, aut ex illis antiquis prophetis aliquem. At rursus interrogati, quid sentirent ipsi de Christo, hoc est, quisq; secum ac in corde suo, iam non erat amplius in commune respondendi locus, neque enim vna erat eorum omnium communisq; de Christo sententia. Quæ etsi fuisset, nemo tamen fidei conscientiæq; alterius testis esse poterat, nemo videre de alio, quãm vno se respondere quid crederet. Hic iam tacentibus cæteris pro seipso respondit vnus Petrus: Tu es Christus ille filius dei viuentis. Fortasis verum est quod scribit Hilarius apud reliquos nondum constitutam illam firmamq; fuisse de Christo sententiam, vt quæ communem fidem Iudæorum, etiam de suo illo quem expectabant, Messia superabat: supra quem non est incredibile illos adhuc nihil sensisse de Christo altius aut magnificentius. At Petro sublimius aliquid reuelauerat cœlestis pater: quemadmodum ipsa Christi verba clarissime attestantur. Vtcunq; tamen illud se habeat, hoc certo certius est, vnius Petri hanc pro seipso fuisse confessionem. Quo enim pacto alienæ fidei, eiusq; fidei quæ communem omnium de Messia fidem superabat, potuisset perhibere testimonium, qui corda cogitationesq; aliorum intueri non poterat: quandoquidem latet fides in intimis cordium penetralibus. Nisi forte inter se habuisse

B quis dicat deliberationem in commune de quæstione proposita: quam nullam præcessisse, clare demonstrat euangelicæ lectionis series. Siquidem continuo, vt de sua sunt interrogati sententia, non respexit ad alios Petrus, non ad carnem & sanguinem: sed moræ impatiens pro suo consueto ac familiari in Christum feruore continuo prasiliuit, & alios anteuertens nec ab eis, quid sibi respondendũ foret, expectans, in gloriosam illam confessionem prorupit, quam vni sibi singulariter præ alijs reuelauerat cœlestis pater: Tu es Christus ille, &c. Cuius tam gloriosæ confessionis merito, vnus quoq; audiuit à Christo: Beatus es Simon fili Ioannis.

Ex ipsis Christi verbis demonstrare.

Non erat illi satis hic Simonem dicere, nisi & patris proprij cognomẽ adijceret. Ergóne fuit alius quisquam apostolorum Simon Ionæ filius? Quia caro, inquit, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis. Tibi, inquit, nõ vobis omnibus. Ex quibus verbis, vt satis clare constat, eo tempore nullum cæterorum apostolorũ ad tantam fidei sublimitatem peruenisse: ita omnino certum est, nec tunc, nec longe postea fuisse vnam illam apostolorum omnium de Christo sententiam, quum illum Satanam ac proditorem Iudam inter illos fuisse, inficiari non possis. Qui si aut tunc, aut etiam postea, ex[illegible]o credidisse esse illum Messiam, dei viuentis filium, nunquid dominum gloriæ prodidisset ad mortem? certe incredibile ipsum videtur Paulo apostolo. Sed quid opus est hac coniectura, tametsi euidentissima, hoc colligere, cuius ipse nobis Christus luculentissimum perhibuit testimonium? Cum enim scandalizati essent etiam discipulorum eius plerique ob ea, quæ dixerat de carne sua manducanda & bibendo sanguine, ad eosdem conuersus: Sunt quidam, inquit, ex vobis, qui non credunt. Et quod Ioan. 6.

S inter

inter hos non credentes, notauerit etiam Iudam, quamuis apostolum, continuo explicat euangelista dicens: Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credentes in eum, & quis traditurus esset eum. Vides ergo Iudam illum nō credidisse in Christum. Quomodo igitur pro apostolis omnibus hic respondisset Petrus id, quod certum est non omnes sensisse de Christo? C

Iam & sequentia expende verborum Christi, ex quibus nihilo minus est euidens hæc omnia pertinere ad vnum propriissime Petrum. Nam postquā beatum pronunciasset, non Iudam Ischariotis, non Iacobum aut Ioannem Zebedæi, sed Simonem Ionæ filium, quem ad tam excellentem fidem illuminauerat cœlestis pater, subiungit: Et ego quoque dico tibi, quod tu es Petrus. Dixerat illi in primo illo congressu, cuius Andreas frater suus dux & pro. urator fuerat: Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, hoc est, lapis. Nunquid idem dixit venienti ad se Andreæ, Iacobo, aut Ioanni Zebedæi filijs? Vocaberis, inquit, veluti prænuncians, nondum vocaris, aut es. Augustius enim erat hoc nomen, quemadmodum ex Chrysostomo paulo ante audiuimus, maiorisque autoritatis ac dignitatis, quàm vt sine insigni merito esset tribuendum. Nunc vero cum eius diuinitatem monstrauit, & tacentibus cæteris, & vt par credere est, nondum credentibus, clare, constanter, promptissimeque confessus est confessionem illam gloriosam eximio veluti premio remunerans, promissum implet, nunc dicit illi non vt prius, tu es Simon Ionæ filius, tu vocaberis Petrus, sed tu es Petrus, aut lapis, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Perinde ac si diceret: Tametsi ego sim natura illa inuiolabilis & firma petra, cui ecclesiastica inędificata domus aduersus ingruentem vim omnem inconcussa & stabilis permanet: ego ille lapis angularis, qui totius ædificij vnitatem contineo: ego quoque illud fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere, & in quo omnis constructa ædificatio crescit in templum sanctum in domino: ego habeam clauem illam Dauid, qui aperio & nemo claudit, claudo & nemo aperit: tibi nihilo minus mecum participatione communia hæc erunt omnia, quæ mihi sunt naturalia. Nam & tu petra es, super quam inædificata ecclesia, nec infernalium potestatum vim pertimescet: tu lapis ecclesiastici ædificij compaginis vnitatem continens: tu denique fundamentum etiam ecclesiæ. Et tibi quoque dabo claues regni cœlorum, atque eam autoritatem, vt quicquid hic ligaueris aut solueris in ecclesia, hoc ipsum ratum firmumque habeatur in cœlis. Hæc est verborum Christi ad Petrum, non contorta, non adulterata, non vi inducta, sed plana, germana, natiuaque & ex ipsis verbis nascens intelligentia, sibi vndique consona, & cui tam præcedentia, quàm subsequentia omnia perhibent testimonium. D

Scripturas ab hęretico rū vi & iniuria se prorsus vindicare nō posse

Sed quoniam nullus scripturæ locus ita planus est aut apertus, qui ab hæreticorum scripturas adulterantium, torquentium, & ad suum sensum deprauantium, vi & iniuria se prorsus vindicet. Sunt enim illæ (vt non minus vere, quàm festiue dixit quidam) velut nasus cereus, qui se horsum, illorsum, & in quam volueris partem, trahi, retrahi, fingique facile permittit, & tanquam plumbea quædam Lesbiæ ædificationis regula, quam non sit difficile accōmodare ad quiduis volueris. Suam illis amussim adhibere oportet, non plumbeā aliquam & æque facile flexibilem: sed firmam & rigidā, sed illam columnam, illud firmamentū veritatis catholicæ, inquam, ecclesiæ communem sensum & sententiam. Tum demum certi securique de genuina veraque earundem intelligentia, si illi per omnia consonet, quæ vt canonicam

scripturis

A scripturis autoritatem impartita est, ita veræ orthodoxæq; earundem intelligentiæ Lydius lapis est. Eam autem ex concordi sanctorum orthodoxorumq; ab initio ad nos vsq; patrum sententia certo colligendā supra demonstrauimus. Vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas: nō autem in hæreticorū desertis, antris, penetralibus & latibulis.

Age itaq; in concilium conuocemus illarum aquilarum, & sanctissimorum patrum nostrorum venerabilem illum chorum, & per singulos ipsorum de Christi verbis propositis ad Petrum sciscitemur sententiam. Quæ si explicatæ paulo ante à nobis concordare inuenta fuerit, de orthodoxa eius veritate securi, hæreticum illum pronunciare, quisquis eidem studiose aduersatus fuerit, nihil dubitabimus.

Interrogemus autem in primis gloriosum illum Christi martyrē & beatiss. Petri successorem & discipulum Clementem, quam ipse de prædictis Christi verbis intelligentiam à suo illo præceptore didicerit, quam docuerit catholicam, cui præsidebat, ecclesiam. Hic in epistola prima ad Iacobum fratrem domini, quā ante annos mille & circiter ducentos, è Græco in Latinū vertit Ruffinus ille Toranus, tot insigniū autorum interpres, Origenis, inquam, Xisti philosophi, Eusebij Cæsariensis, Gregorij Nazianzeni, Basilij Magni, Pamphili martyris, Euagrij quoq;, Theologicæ rei è Græcis, quod in confesso est, facile principū, ne quis (vt nunc certissima omnia in dubium reuocantur) de eius fide & antiquitate dubitet. In hac, inquam, epistola in ipso statim initio affirmat, Simonem Petrum veræ fidei merito fundamentum definitum esse ecclesiæ. Qua, inquit, de causa etiam domini ore diuino cognominatus est Petrus, qui fuit primitiæ electionis domini apostolorū primus, cui & primo deus pater filium reuelauit, cui & Christus competen-
B ter beatitudinem contulit. Hæc ille Clemens. A quo audis confirmari per omnia, quam ante statuimus, de prædictis Christi verbis sententiam, vni Petro singularem illam beatitudinem collatam à Christo, vni primo reuelatum à deo patre filiū, vnum gloriosæ illius confessionis merito honoratū illo Petri augustissimo cognomine, ac definitum esse fundamentū ecclesiæ.

Iam & huius successorē æque in glorioso martyrio, atq; in cathedra apostolica Anacletum proximo loco interrogemus, etiam B. Petri discipulum, & quem idem presbyterum ordinauerat, quam & ipse de prædictis Christi verbis intelligentiam ab illo suo præceptore didicerit, quam docuerit catholicam, cui præsedit, ecclesiam. Scribit hic in epistola ad episcopos per Italiam paulo vltra medium: In nouo autem testamento post Christum dominum à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia datus est, dicente domino ad eum: Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Rursus in epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos, affirmans & inculcans Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso domino, saluatore nostro obtinuisse primatum & eminentiam potestatis super alias ecclesias vniuersas, & totius Christiani populi gregem, hoc ipsum dictis Christi ad Petrum comprobat: Sicut, inquit, ipse beato Petro apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc ædificabo ecclesiam meam. Vides itaq; etiam ex huius sententia, non solum ad vnum proprie Petrum & successores eius Romanos pontifices pertinuisse prædicta Christi verba: sed & pontificem primum, pastoremq; summum & caput per ea constitutum ecclesiæ.

Anacleti testimonio Petrū caput ecclesiæ & pontificem primum dictis verbis constitutum a Christo.

Nunc Tertullianum etiam & ipsum apostolicis temporibus proximum, audiamus quid sentiat, aut potius, quam ipse de Christi verbis sententiam, velut communem, vulgatam, & omnium consensu celebratam subindicet. Latuit, inquit, aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum, claues regni cœlorum consecutum, & soluendi & ligandi in cœlis, & in terris potestatem? Audis de qua petra sit locutus Christus, cum dixit Simoni: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, ipse velut supponit communem atque omnibus notoriam ecclesiæ sententiam? Cui datæ claues regni cœlorum, & supereminens illa ligandi soluendiq; potestas? C

Sequenti hinc loco mirabilem illum Origenem rogemus suam proferre sententiam, aut potius quæ suo tempore communis fuerit catholicæ ecclesiæ. Scribit hic in Matthæū de canone noui testamenti loquens in hæc verba: Petrus vero (super quem Christus fundauit ecclesiam) duas tantummodo epistolas scribit: è quibus à nonnullis de secunda dubitatur. Rursus in cap. VI. epistolæ ad Ro. Petro, inquit, cum summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum tanquam super terram fundaretur ecclesia, nullius cōfessio virtutis alterius, nisi charitatis exigitur. Iterum homilia V. in Exodum, magno illi ecclesiæ fundamento petræq; solidissimæ, super quam Christus fundauit ecclesiam suam, vide quid dicatur: Modicæ fidei quare dubitasti? Audis, vt hic dicat super Petrum fundasse Christum ecclesiam suam? Non Hercle, tanquam aliquod controuersum, dubium aut obscurum, quod aliis docendum existimet: sed tanquam suo illum vbiq; designans cantato omnibus recepto communi ecclesiæ sensu elogio.

Hos continuò subsequitur gloriosus ille martyr & pontifex Cyprianus. Quem audiidem passim significantem, quod ille Origenes, nempe eam, quam supra adstruximus, indubiam suo seculo fuisse totius ecclesiæ de Petro sententiā. Is lib. de simplicitate prælatorum causam docens, cur se aliosq; decipiant hæretici subuertentes fidei veritatem, & corporis Christi vnitatem corrumpentes, rapientes videlicet de ecclesia Christi homines, etiam eos, qui sibi nō videntur deserere Christi ecclesiam. Et cum, nec cum Christo, nec cum illius lege, nec euangelio reuera consistant, existimantes tamen se habere Christi doctrinam veramq; euangeliorum fidem, & apud se esse sanctam & apostolicam ecclesiam. His, inquam, cur se aliosq; inuoluant fallaciis explicans, docensq; hoc inde prouenire, quia non respiciunt, non assurgunt ad ecclesiasticæ vnitatis originem, nec caput quærunt, quod tamen clarissime doceat doctrina cœlestis euangelij cuiq; obuia. Eam hanc tandem profert: Loquitur, inquit, dominus ad Petrum: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam, & portæ inferorum non vincent eam. Tibi dabo claues regni cœlorum, & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce oues meas. Vides quod ille & ex quibus verbis euangelij ostendat caput ecclesiasticæ hierarchiæ, atq; vnitatis eiusdem originem? Qui hoc ipsum in epistola ad Iubaianum adhuc clarius explicat. D

Petrus caput ecclesiæ & ecclesiasticę vnitatis origo.

Manifestum est, inquit, vbi & per quos remissio peccatorum dari possit. Nam dominus primū Petro, super quem ædificauit ecclesiam suam, & vnde vnitatis originem instituit & ostendit, potestatem istam dedit. Et infra in eadem: Christus ecclesiam suam, quę vna est, fundauit super vnum. Et in epistola ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quem primum dominus elegit,

Sup Petrū fundatam a Christo ecclesiā.

& super

A & super quam ædificauit ecclesiam suam, cum Paulus de circuncisione postea disceptaret, se vindicauit, sin aliquid insolenter aut arroganter sibi assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi à nouellis ac posteris potius oportere. Iterum ad Cornelium: Petrus super quem ædificata ab eodem domino fuerat ecclesia, vnus pro omnibus loquens, & ecclesiæ voce respondens, ait: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognoscimus, quia tu es Christus filius dei viui. Hactenus ille. Quam eandem sententiam etiam plerisque alijs locis inculcat & repetit. Ex his itaque clarissime perspicis etiam illius Cypriani sententiam, nostræ, quam supra adstruximus, per omnia consonam, videlicet Christum elegisse ex omnibus Petrum, qui primus esset, & primatum obtineret in ecclesia. Super illum fundasse ecclesiam suam. Illi dedisse claues regni cœlorum, potestatemque illam magnificam ligandi & soluendi. Quod si & ipsam his omnibus locutionis figuram aut energiam attendas, facile intelligis, ita hæc dicta ab illis tanquam notoria atque omnibus confessa, & quæ habebat communis consensus catholicæ ecclesiæ.

Sed iam reliquos adhuc audiamus, qui prædictos deinceps subsecuti sunt, & eundem cum illis Christi spiritum habentes, idem etiam hac de re concorditer loquuntur & sentiunt. Magnus ille Basilius aduersus Eunomium, de quibusdã signis Petrum exprimentibus verba faciens: Per hanc, inquit, vocem intelligimus Ionæ filium, qui fuit ex Bethsaida, Andreæ fratrem, qui ex piscatore in apostolatus ministeriũ vocatus est. Qui quoniam fide præstabat, ecclesiæ in se ædificationem suscepit. Nunquid etiam hic non vides illam petram super quam Christus ædificauit ecclesiam, videlicet Ionæ filium, & Andreæ fratrem?

Petrũ in se suscepisse ædificationẽ ecclesiæ.

B Huius contemporaneus diuus Hilarius gloriosus Christi confessor suam nunc sententiam proferat, aut potius catholicæ sententiam ecclesiæ. Hic in Matthæum scribens dicta Christi verba explicat hoc pacto: Editis itaque quæ diuersæ de eo erant, hominum opinionibus, quid ipsi de se sentiant quærit. Petrus respondit: Tu es Christus filius dei viui, &c. Et dignum plane confessio Petri præmium consequuta est, quia dei filium vidisset in homine. Beatus hic est, & vltra humanum modum oculos intendisse & vidisse laudatus est, non id quod ex carne & sanguine erat contuens, sed dei filium, cœlestis patris reuelatione conspiciens, dignusque iudicatus, qui quod in Christo dei esset, primus cognosceret. O in nuncupatione noui nominis fœlix ecclesiæ fundamentum, digna ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues regni æterni aditus traduntur. Cuius terrestre iudicium præiudicata autoritas sit in cœlo: vt quæ in terris ligata sint aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo.

Idem rursus lib. VI. de Trinitate: O miseræ, inquit, stultitiæ furor impius, non intelligens beatæ senectutis fideique martyrem, & martyrem Petrum, pro quo pater rogatus est, ne fides eius in tentatione deficeret, qui iterata à se dilectionis in deum postulata professione, tentari se tanquam ambiguum & incertũ tertia interrogatione congemuit. Per id quoque à domino post tertiam tentationis infirmitatem, pasce oues meas, ter meruit audire. Qui in cunctorũ apostolorum silentio, dei filium reuelatione patris intelligens, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentem beatæ fidei confessione locum promeruit. Hactenus ille. Audis hic vt in cunctorũ silentio

vnus Petrus dei filium reuelatione patris intellexerit: vt vnus dignus sit habitus, qui quod in Christo dei esset, primus cognosceret: vt beatæ huius fidei confessione, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentem in ecclesia locum promeruerit. Audis deniq; mysteriũ augustissimi nominis sibi impositi, quod suo effectu nequaquam destitutum est. Vtq; in nuncupatione noui nominis factus fœlix ecclesiæ fundamentum, dignaq; illius ædificatione petra, & inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissoluens, vt eius arbitrio, tanquam cœli ianitori, claues aditus regni cœlorum committuntur. Vt eius terrestre iudicium præiudicata sit in cœlis autoritas. Audis, inquam, quæ sit dictorum Christi verborum orthodoxa, genuina, eaq; planissima & simplicissima intelligentia, & quæ, qualis, quantaq; beato Petro his ipsis sit contributa autoritas. C

Iam & eius, qui hunc continuo subsequitur sacri illius Ambrosij, audiamus sententiam, an sit conformis prædictorũ omnium. In sermone, quem habuit ad sibi commissam ecclesiam, de natali Petri & Pauli: Diximus, inquit, frequenter ipsum Petrum à domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Rursus sermone XLVII. de fide Petri disserens: Petrus deniq; pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut ait dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Petra enim dicitur, quod primum in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile, totius operis Christiani compagem molemq; contineat, &c. Recte ergo meretur consortium nominis, qui consortium meretur & operis. Iterum de vocatione omnium gentium lib. II. Vbi postquàm de Petri pugna multa disseruit, scribit in hæc verba: Quis ambigat, quis ignoret hanc firmissimam petram, quæ ab illa principali petra communionem & virtutis sumpsit & nominis, hoc desiderium semper habuisse, vt sibi moriendi pro Christo daretur constantia? Audis quid ille frequenter dixerit in suis ad fidelem populum concionibus (cui non controuersa aut ambigua inculcantur, sed quæ habet communis fides ecclesiæ) ipsum Petrum videlicet illam petram nuncupatum à domino, quæ totius Christiani operis compaginem, molemq; velut quoddam saxum immobile contineat, cum diceret eidem: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. D

Petrus petra, super quã fundata ecclesia.

Cap. 9.

Diui nunc Hieronymi, qui illum continuo sequitur, tempestiuũ est etiam perscrutari sententiam. Eam clare explicat, scribens in Matthæum, & dicta Christi verba expendens & ponderans: Ego, inquit, dico tibi, quid est quod ait, & ego dico tibi? quia tu mihi dixisti: Tu es Christus filius dei viui: & ego dico tibi, non sermone crasso, nec vllum opus habente, sed dico tibi, quia meum dixisse fecisse est: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Sicut ipse lumen apostolis donauit, vt mundi lumen appellarentur, cæteraq; ex domino sortiti sunt vocabula: ita & Simoni, qui credebat in Christum, Petri largitus est nomen, ac secundum metaphoram petræ recte dicitur ei: Aedificabo ecclesiã meam super te. Hæc ille Hieronymus. Cuius plurima eiusdem sententiæ testimonia post audies, cum ad obiectionem, quam ex eiusdem autoritate nobis faciunt aduersarij, respondebimus: ex quibus clare apparebit, ipsum constantissime sensisse nobiscum. Interim vides, cuius erat illa gloriosa confessio, & ad quem pertineant dicta Christi verba, quibus eandem remunerat. Vides illam petram, super quam ædificata est Christi ecclesia.

Augustinus

A Augustinus tametsi fere non persistat vbiq; in eadem sententia, sed tentat, rimatur, subodoraturq; omnia; & quicquid vel probabile occurrit alicubi amplectitur, alicubi placet, quod rursus post displicet. Quemadmodum in his verbis Christi ad Petrũ, modo Christum vult esse illam petram, super quam idem dixit se ædificaturũ ecclesiam suam, modo Petrum, modo neque Christum, neq; Petrum, sed fidem Petri. Tamen in omnibus suis ad fidelem populum concionibus, ab illa, quam hactenus adstruximus, orthoxæ ecclesiæ communi sententia non recedit. Eamque nec tanquam ambiguam profert, sed tanquam notoriam omnibus & confessam. In hæc enim verba loquitur in sermone de cathedra Petri, qui in eiusdem solennitate cõmuniter legitur in ecclesiasticis lectionibus: Institutio solennitatis hodiernæ a senioribus nostris cathedræ nomen accipit, ideo quod primus apostolorum Petrus hodie episcopatus cathedram suscepisse referatur. Recte igitur ecclesiæ natalem sedis illius colunt, quam Apostolus pro ecclesiarum salute suscepit, dicente domino: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Petrum itaq; ecclesiæ fundamentũ nominauit: & ideo digne hoc fundamentum ecclesia colit, super quod ecclesiastici ædificij altitudo consurgit. Vnde conuenienter psalmus qui lectus est dicit: Exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Bene ergo deus cum in ecclesia exaltari præcepit, quia dignum est, vt fundamẽtum hoc in ecclesia honoretur, per quod cœlum ascenditur.

Rursus in alio sermone dicit in hæc verba: Primum signum mirabile B. apostolus Petrus fecit, claudo pedum restituendo vestigia. Audistis frequenter ipsum Petrum a domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si ergo Petrus petra

B est, super quam ædificatur ecclesia, recte prius pedes sanat: vt sicut in ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Recte, inquam, pedes Christiano curat, vt iam non trepidus quis nec imbecillis possit supra petram ecclesiæ stare, sed robustus & fortis incedere. Hactenus ille. Vides itaq; & clarissime ex his verbis perspicis cõmunem hunc fuisse totius ecclesiæ de Petro sensum. Dicit eos frequenter audiuisse tanquam rem vulgatam, confessam & notoriam, ipsum Petrum a domino nuncupatum petram, super quam ædificaturus esset suam ecclesiam. Eandem ferme sententiam alio sermone inculcat XVI. de tempore. Et iterum sermone CXXIIII.

Credendæ, inquit, erant Petro apostolo claues ecclesiæ, imo creditæ sunt ei claues regni cœlorum, credenda quoq; erat ei populorum innumera multitudo, quæ esset pro suæ naturæ vicijs ac passionibus, culpis inuoluta & peccatis. Deniq; sic ad eũ saluator dicit: Tibi, inquit, dedi claues regni cœlorum, deinde sequitur, dicens: Quæcunq; ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: videlicet vt in clauibus fidelis esset ianitor, & in sententijs clementissimus dispensator. Erat enim reuera hic Petrus paulo durior & seuerus, sicut eius austeritatem truncata ob Christi iniuriam serui principis sacerdotum declarat auricula. Hic tam durus, tamque seuerus, si donum non peccandi fuisset indeptus a domino, quæ venia commissis populis donaretur? Sed idcirco diuinæ prouidentiæ secretum ita temperauit, atq; permisit, vt primus ipse laberetur ac rueret in peccatum, quo erga peccantes duriorem sententiam proprij casus intuitus temperaret. Quantum igitur diuini muneris erga salutẽ hominũ, quantũ curæ fuit, quantumq; sollicitudinis

Petro credita claues regni cœlorum, & super omnes iurisdictionis autoritatem.

impenditur, aduertite. Totius corporis morbum in ipso capite curat ecclesiæ, & in ipso vertice componit membrorum omnium sanitatem. In ipso confessionis Christi crepidine, in ipso immobili fidei fundamẽto, in Petro scilicet illo, qui dixerat, etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Hæc ille Augustinus. Audis itaq; quo hic pacto de Petro semper loquatur ad fidelem sibi commissum populum? Quem dicat ecclesiæ caput & verticem? quem ipsum immobile fundamentum fidei? cuinam creditas prædicet claues regni cœlorum? cui commissam populorum innumeram multitudinem? quem ianitorem cœli? quem iudicem in terris? C

Chrysostomi quoq; ea de re, deq; eisdem Christi verbis, quæ sit sententia, supra clarissime intellexisti. Adhortatur enim te homilia LV. in Matthæum, secum vt perpendas atq; intelligas ex illis tam magnificis Christi verbis ad Petrum, quanta eius sit potestas. Ego, inquit, dico tibi: Tu es Petrus, & super te ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Hæc ille. Rursus in homilia de diuite & paupere, ipsum vocat principem apostolorum, super quem Christus fundauerit ecclesiam suam, vere immobilem petrã, vtq; pro hamo piscatorio acceperit claues regni cœlorũ.

Ita & diui illius Cyrilli Alexandrini patriarchæ superius audiuisti sententiam, qui libro II. Commentariorum in Ioannem, affirmat Christum in noui nominis, Petri, inquam, imposito vocabulo hoc significasse, quod in eo tanquam in petra, lapideq; firmissimo suam esset ædificaturus ecclesiam. Cui consonant, & quæ Thesaurorum libro XII. & de spiritu sancto libro XIII. atq; alijs etiam locis plerisq; habet.

Leonis sententia. His si placet, etiã ter sanctum illũ Leonem adiungere (quo elogio a frequẽtissima Chalcedonẽsi synodo honoratus est) & eius quoq; explorare sententiã, ea passim in scriptis eius, nec ambigua, nec obscura occurrit. Siquidẽ in sermone tertio de passione dominica, vniuersum hunc euãgelistæ locũ Christi fidelibus hoc pacto elegantissime explicat: Vnus, inqt, de toto mundo eligit Petrus, q & vniuersarũ gentiũ vocationi, & omnibus apostolis, cunctisq; ecclesiæ patribus præponat, vt quãuis in populo dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores, oẽs tamẽ regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnũ & mirabile huic viro dilectissimi, consortiũ potentiæ suæ diuina tribuit dignatio, & si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per istum dedit, quicquid cæteris non negauit. Omnes deniq; apostolos, quid de se opinentur homines, interrogat, & tamdiu respondentium communis est sermo, quamdiu humanæ intelligentiæ explicatur ambiguitas. At vbi quid sensus habeat discipulorũ, exigitur: primus est in domini confessione, qui primus est in apostolica dignitate & potestate. Qui cum dixisset: Tu es Christus filius dei viui, respondit ei Iesus: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Ideo beatus es, quia pater meus te docuit, nec terrena te opinio fefellit, sed inspiratio cœlestis te instruxit, & nõ caro & sanguis, sed ille tibi cuius sum filius vnigenitus indicauit, & inquit: Ego dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam. Quia tu es Petrus, id est, cum ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraq; vnum, ego fundamẽtum, præter quod nemo potest aliud ponere: tamen & tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, tibi sint mecũ participatione communia, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & D

Petrus omniũ gentium vocationi & cũctis ecclesiæ patribus præpositus.

Petrus, petra.

portæ

A portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Super hoc, inquit, saxum, hanc soliditatem & fortitudinem, æternum construam templū, & ecclesiæ meæ cœlo inferenda sublimitas, in huius firmitate cōsurget. Hæc ille Leo.

Audis quanta hic aduersum te dicat testimonia? Vnum de toto mundo electum Petrum, qui vniuersarum gentium vocationi, apostolis omnibus, cunctisq; ecclesiæ patribus præponeretur, cui potentiæ suæ consortiū vna cum nomine tribuerit diuina dignatio, quam & in vniuersum ecclesiæ corpus per ipsum ordinatissime deriuauit. Audis icelix fundamentū ecclesiæ, firmamq; illam petram, super quam eius cœlo consurgit inferenda sublimitas.

Idem in homilia illa, quæ sabbato post dominicam quadragesimæ legitur in ecclesiasticis lectionibus. Saluator, inquit, humani generis, deus Christus condens eam fidem, quæ impios ad iustitiam, & mortuos reuocat ad vitam, ad hoc discipulos suos doctrinæ monitu, & operum miraculis imbuebat, vt idem & vnigenitus dei & hominis filius crederetur, nam vnum horum sine altero non proderat ad salutem, &c. Ad confirmandam ergo huius fidei salubritatem, interrogauerat discipulos suos dominus inter diuersas aliorum opiniones, quid de ipso crederent, quidve sentirent. Vbi Petrus per reuelationem summi patris corporea superans, & humana transcē dens, vidit oculis mentis filium dei viui, & confessus est gloriā deitatis, &c. Tantumq; in hac fidei sublimitate complacuit, vt beatitudinis fœlicitate donatus, sacram inuiolabilis petræ firmitatem acciperet, super quam fundata ecclesia portis inferni & mortis legibus prævaleret, nec in soluendis aut ligandis quorumcunq; causis aliud ratum esset in cœlo, quam quod Petri decisum esset arbitrio. Hæc idem ille Leo, qui eandem etiam sententiam, sermone I I. de anniuersario suæ pontificiæ assumptionis, facundissime explicat. Eandem quoq; in epistola ad beatum Flauianū, de vera verbi incarnatione aduersus Euticetis blasphemiā, & alijs plerisq; locis inculcat & repetit. *Petri autoritas iudiciaria.*

B In hoc tam celebri & venerando consessu magnum illum Gregorium præterire nephas mihi videtur, ne forte credāt aduersarij, studio illum nos declinasse, quasi pro ipsis faceret. Cuius sententiæ testis est eius ad Eulogium epistola, in qua scribit in hæc verba: Quis, inquit, nesciat sanctam ecclesiam in apostolorum principis soliditate firmatam? Qui firmitatem traxit in nomine, vt Petrus a petra vocaretur. Cui veritatis voce dicitur: Tibi dabo claues regni cœlorū. Cui rursus: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iterumq;: Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Itaq; cum multi sint apostoli pro ipso tamen principatu, sola apostolorum principis sedes in autoritate conualuit. Rursus in altera epistola: Cunctis, inquit, euangelium scientibus liquet, quod voce dominica, sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetijt cribrare vos, sicut triticum: & ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. Hæc ille. Vides ergo etiam huius sententia, vt nulli scienti euangelium dubium esse possit, quin Petro omnium apostolorum principi, totius ecclesiæ cura commissa sit, vt ipse Petrus, aut petra (idem enim vtroque nomine Græce significatur) a domino dictus est, vt sancta ecclesia in eius petræ soliditate fundata. *Gregorij sententia* *Libro 6. epistola. 37.* *Lib. 4 epistola 32.*

Sed ne

Sed ne dum per singulos in celeberrimo hoc sanctissimorum patrum consessu pergo singulorum de prædictis Christi verbis sigillatim sententias quærere, nunquam finem sit inuentura oratio, simul interrogemus plurimos, simulq; & coniunctim suam nobis depromant sententiam. Et hic se se opportunissime nobis offert illa Alexandrina synodus ex vniuersis Aegyptiorum, Thebæorum, ac Libyorum episcopis, cuius caput se effert ille magnus Athanasius, qui ad Felicem Romanum pontificem memorantes inter cætera statuta Niceni concilij, in quo a patribus consonanter constitutum affirmant, vt si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, sanctam Romanam appellet sedē, cui ab ipso domino potestas ligandi & soluēdi speciali est priuilegio super alios concessa. Ipsa enim, inquiunt, firmamentum a deo fixum & immobile percepit. Quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimā dominus noster Iesus Christus constituit. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur, &c. Tu es (sicut diuinum veraciter testatur eloquium) Petrus & super fundamentum tuum ecclesiæ columnæ, id est, episcopi, qui ecclesiam sustinere & proprijs humeris portare debent, tibi sunt confirmatæ, tibiq; claues regni cœlorum commisit, atq; ligare & soluere potestatiue, quæ in terra & quæ in cœlis sunt, promulgauit. Tu prophanarum hæresium, & imperitorum atq; omnium infestantium depositor, vt princeps & doctor, caputq; omnium orthodoxę doctrinæ immaculatæ fidei existis. Hæc illi tam multi, tam sancti episcopi, cū suo illo gloriosissimo orthodoxæ fidei propugnatore Athanasio, pro eiusdem fidei aduersus Arrianam perfidiam defensione congregati in Alexandrina synodo: quibus nihil dubium est medium interfuisse Christum, & nihil discrepasse illos a catholicæ ecclesiæ fide ac sententia. In quibus audis, quæ, quantaq; dictis Christi verbis, non solum Petro, sed & successoribus eius omnibus sit contributa autoritas, atq; ad vniuersos illos proprie pertinere dictorum Christi verborum effectum. Vnde scribentes Romano pontifici, qui annis plusquam trecentis successit Petro, ipsum dicunt & affirmant esse Petrum, contestante hoc diuino eloquio, & super ipsum sustineri ecclesiam & in eo velut in sacro cardine, moueri, regi & gubernari. Ligandi quoq; soluendiq; potestatem speciali super alios priuilegio ipsi concessam a domino. Ipsum velut caput, principem & doctorem orthodoxæ doctrinæ, immaculatæq; fidei esse depositorem prophanarum hæresium, atq; omnis erroris catholicam infestantis ecclesiam.

Petri & sedis eius autoritas iudiciaria super vniuersam ecclesiam.

Petrus ecclesiæ fundamētum.

Post quos tam multos, tantæq; autoritatis patres, æque Græcos ac Latinos, imo ex omni orbis loco ab initio nascentis ecclesiæ, ad ea vsq; tempora quando etiam aduersarij conuicti ipsa rei euidentia coguntur confiteri & conqueri nimiam hanc fuisse autoritatem Romanorum pontificum, velut successorum Petri, & in quam, vt ipsi dicunt, irruperint conniuentia, aut potius oscitantia vniuersæ ecclesiæ. Posteriorum frustra exquireremus sententiam, quæ vt est omnium vna & indubitata ita tantorum, quos citauimus, patrum obscuraretur splendore & autoritate. Quos omnes si deus aliquis in vnum aliquod concilium reuocet, vt de proposita, de qua agimus, controuersia suam inter nos proferrent sententiam (de vero, inquam, genuinoq; intellectu verborum Christi ad Petrum, quem tu contra vim verborum inferre alium, violenterq; intrudere conaris: audires autem concordem, atq; adeo vnam omnium, quam iam audisti superius) nunquid post

A talium,tantorumque definitionem,quorum nemo fuit, in quo non erant euidentissima signa inhabitantis Christi spiritus cernere, adhuc dubitare audetes,adhuc hæsitare,num ea esset Christi,spiritusque sententia, quam ita cō corditer protulissent tot illi pleni sancto spiritu? Nunquid tibi non videretur arrogantiæ & præsumptionis plusquam diabolicæ, vt sibi quis vni plus arrogaret in scripturarum intelligentia,quam fuisset in illis tam multis,iam doctis,iam sanctis patribus,quorum omnis & meditatio & voluntas diu, noctuque fuit in lege domini,quam non secus vita sanctissima ac in terris cō uersatione pene angelica expresserunt? Quantæ ergo autoritatis illorum omnium habenda erit tam concors sententia,quam non communi inter se tractatu habito,sed e remotissimis orbis partibus,aliquot etiam a se seculis distantes tanta tamen concordia protulerunt? Hoc ipso videlicet euidentissime demonstrantes totius quacunque patebat, catholicæ ecclesiæ communem istam semper fuisse sententiam: a qua tam multos,tam sanctos,doctosque patres,quos tanquam præcipua membra vniuersa Christi colit & veneratur ecclesia,in tanta inter se concordia non discrepasse certum est. Cum enim catholicæ ecclesiæ ille orthodoxus,communisque sensus sit,quem fidelium mentibus inserit ille sacer spiritus, cuius vocem intima quadam eius perfusione agnoscit omnis, qui ex spiritu natus est, & a voce alienorum, hæreticorumque refugit: vnde quæso clarius perspicere illum poterimus, quam in talium,tantorumque patrum, qui non qualiacunque membra ecclesiæ,sed eius columnæ quædam insignes extiterunt, & primitias Christi spiritus acceperunt,tam consona confessione ac sententia?

Ex præ-dictis cō-cludere catholicæ ecclesiæ per orbē sententiam.

Tenemus igitur illam sacram ancoram,illud fixum,inflexibileque robur ac firmamentum veritatis,illum murum inexpugnabilem,nempe cōmunem sensum catholicæ ecclesiæ,qui pro nobis hanc profert sententiam, videlicet quod Petrus a CHRISTO constitutus sit caput totius ecclesiæ, cum & nominis sui, & suæ potestatis illi consortium, communionemque faceret dicens eidem: Tu es Petrus,hoc est,lapis, & super hanc petram, id est,super te,ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam,videlicet quæ super te constructa erit. Ad ecclesiam vero Christi non magis pertinere,quicunque ab hoc se diuiserint capite, quam quod a suo fundamento diuellitur ac dissoluitur ædificium, quod mox diruit ac comminui certum est. Datas quoque eidem ecclesiæ capiti claues regni cœlorum,supereminentemque illam,quæ totius præsidi necessaria erat ligandi,soluendique, & cæteram omnimodam potestatem, de qua post agemus accuratius. Ab hoc ergo veritatis firmamento quisquis recesserit, quisquis huic orthodoxæ ecclesiæ sensui refragatus fuerit,ad CHRISTI ouile non pertinere,sed hæreticum esse non dubitabimus: si is recte hæreticus supra definitus est,cui non placet communis sensus orthodoxæ ecclesiæ ab illo CHRISTI spiritu influens,sed singulare ac proprium aliquid eligit, quod illi e diuerso statuat,sua ipsius se damnans sententia,nempe seiungens se ac separans a catholica ecclesia a qua se separare damnari est. Proinde tanquam deploratum hunc,aut potius,tanquam pestilentem, Apostolo hoc nos admonente deuitabimus.

Conclusio.

B

Obiectionum quarundam aduersus præassertam(de Christi verbis Petri primatum in ecclesiastica hierarchia statuentibus)orthodoxam catholicæ ecclesiæ intelligentiam dissolutio. CAP. IIII.

Vetus

Præmunitio christiani lectoris adversus hæreticorum argutias.

Etus hoc est hostis humani generis commentum, sub ipso Christiani nominis titulo incautos fallere, & sub fuco eloquiorum cœlestium subuertere veritatem fidei, & ecclesiastici corporis vnitatem corrumpere, dum per suos illos apostolos, hæreticos & schismaticos Christum demonstrat in deserto, in angulis domorum ac penetralibus, quo abducat a vero illo Christi corpore, rapiens videlicet de ecclesia homines, qui sibi videntur non deserere ecclesiam. Sed nos aduersus horum insidias Christi doctrina, præmonitioneque cauti a b illo corpore abduci nos non sinemus, etiam si canonicas illi scripturas proferant, non recedemus a communi orthodoxæ ecclesiæ sensu, etiam quicquid illi obganniant. Ne tamen frustra sibi blandiantur de victoria, & scripturarum peritia se efferant, eorum obiectionibus paucis respondendum est. Ita enim illustrior erit veritatis victoria. C

Primum itaque, quod contendunt prædicta Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona, & quæ sequuntur, ad vnum Petrum proprie non pertinere, sed vel ad omnes apostolos, quorum omnium nomine responderit interroganti omnes Christo, dicens: Tu es Christus, &c. Vel ad ecclesiam vniuersam, cuius non nusquam videtur Augustino tunc gessisse figuram, satis, ni fallor, demonstrauimus supra, tam ex planissimis Christi verbis, quam ex totius orthodoxæ ecclesiæ communi sensu (quem in tantorum, quos audisti, sanctissimorum patrum tam concordi sententia euidentissimũ est perspicere) verba illa Christi ad vnum propriissime pertinere Petrum. Qui de nullius alterius, quam de sua ipsius sententia, sibi cœlitus reuelata, respondit ipsum esse Christum viuentis dei filium, cæteris apostolis de ipso adhuc nihil sapientibus altius aut sublimius, quam vulgo Iudæorum credebatur de suo, quem expectabant, Messia, si tamen talis, tantaque de ipso fides fuerat illorum omnibus: quod equidem haud sane crediderim, quãdoquidem & proditorem illum Iudam vnum fuisse ex illis, certum est. At ipsum esse viuentis dei filium, quem conspiciebant mortalem hominem, humanam omnino excedebat intelligentiam. Quare vni Petro continuo respondit dominus: Beatus est Simon Bar Iona, quoniam non caro & sanguis hoc reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis. Tibi, inquit, non vobis. Beatus ergo tu Simon Ioannis fili. D

Petri singularis & pro vno se diuinitatis Christi cõfessio.

Non consequitur autem manifestum est: Interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent & crederent, ergo responderunt omnes, aut vnus pro omnibus Petrus. Poterant enim & tacuisse, tanquam dubii quid responderent: tacuisse autem certum est ex euangelio, æque certum est Petrum pro nullo alio respondere potuisse quam vno se, quid quisque de Christo in corde suo sentiret & crederet. Nec cuiquam mirum videri debet, quod non responderunt omnes quamuis interrogati, quando quod responderent, certum, constitutumque non habebant.

Marci 9

Sed & frequenter interrogatos inuenies nihil respondisse, vt cum post transfigurationem descenderet Iesus de monte: Veniens, inquit Marcus, ad discipulos suos vidit turbam magnam circa eos, & scribas conquirentes cum illis, & confestim omnis populus videns Iesum obstupefactus est, & expauerunt, & accurrentes (nimirum discipuli) salutabant eum, & interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? Habes hic interrogationem Christi, attamen nec discipulorum quisquam, quos certum est interrogatos fuisse, tanquam primos ac præcipuos inter occurrentes & salutantes (si tamen quisquam

A quam cum illis occurrit saluator alius) nec scribarum aliquis, quos vidit cõ-
5. quirentes cum discipulis, vllum illi respondit verbum. Pudebat enim eos, suas illi indicare disceptationes. Vnus autem quidam de turba respondens dixit: Magister attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, & dixi discipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt. Rursus quod paulo post est apud eundem: Venerunt, inquit, Capernaum, qui cũ domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebant, siquidem in via disputauerant, quis eorum maior esset. Audis itaq; qualis sit illa argumentatio. Interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent: ergo responderunt omnes, aut vnus Petrus pro omnibus.

Neq; est, quod propterea ad omnes pertinuisse quis putet id quod vnus responderat Petrus, quia pro suo illo quem inter omnes gessit primatu, ipse alicubi nomine omnium & respondisse & interrogasse legatur. Neq; enim hoc illis fuit perpetuum, sed frequenter & interrogarunt & responderunt, aut per se vnusquisq;, aut pluraliter & communiter omnes: quemadmodũ & hoc ipso, quem tractamus, loco, quamdiu de vulgi sententia interrogabantur, omnes responderunt dicentes: Alij Ioannem Baptistam, alij alium. Cum vero de sua eos rogaret (vt Chrysostomi verbis dicam) præsiliuit Petrus, & alios præueniens, ait: Tu es Christus, &c. Ita & alibi bis decies eos fecisse reperies. Ne ita os & organum omnium existimes fuisse Petrum, vt quicquid responderunt interrogati a Christo, id respónderint voce vnius Petri: aut quicquid dixit, respondit q; Petrus, id fuerit continuo apostolorũ omnium. Quod etsi in alijs omnibus ita fuisset, in vna hac interrogatione ita fieri non poterat, qua cum interrogarentur de sua quisq;, quam in corde suo de Christo habebat, fide ac sententia, nemo pro alio, quam vno se respõ-
B dere poterat.

Qui vero Petrum hic figuram gestasse volunt ecclesiæ, non multũ eis pugnabo. Non enim alienum est allegorijs, tropologijsq; haud inepte excogitatis, in scripturis ludere, & in varios easdẽ sensus ducere, modo ipsam nobis historiæ veritatem non euacuent. Ita & Abel illeа sanctis patribus saluatoris nostri figuram gestasse dicitur, siquidem & virgo, & sacerdos, & martyr fuisse videtur. Non tamen propterea negabimus Abel reuera fuisse illum protoplasti filium, pastorem ouium, interfectum a Cain fratre suo. Sina & Sion figuræ sunt apud Apostolum, & de Sara & Agar ab eodem typice quædam dicuntur, figura etiam petra illa, quam percussit Moyses, ex cuius latere fluxerunt aquæ in salutem, refectionemq; populi. Bibebant, inquit, de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus. Nec minus & in virga qua percussit, & in aqua quæ effluxit, & in Moyse, Aaroneque, qui addubitarunt, figura potest intelligi. Sed nunquid propterea sacræ illi historiæ sua ad literam non constabit veritas? Ita & Isaac holocaustum, sibi ipsi portans ligna, Iacob, qui lippientem Lyam, hoc est, cœcam synagogam, & decoram Rachaelem iuniorem ex gentibus coniugio sibi copulauit ecclesiam, Ioseph a fratribus venundatus in multorum, atq; adeo humani generis salutem, Samson meretricem ex gentibus deperiens, qui moriens, quam viuus maiorem multo stragem hostium edidit, gesserunt saluatoris nostri typum haud obscurum: nihilo tamen minus reuera gesta sunt, in proprijs illorum personis, quæ de eisdem narrat sacra historia. Breuiter, vniuersa illa veteris synagogæ historia vmbra quædam est & figura futurorum bonorum, quæ sub euangelica veritate enituerunt: Non tamen pro-

Ob nullam figuram imaginatam in Petro euacuandam euãgelicæ historiæ veritatẽ.

 ptere a.

pterea illi negabimus suam veritatem historicam. Quare neque si quis & in Petro hic qualemcunque figuram intelligat, propterea negabimus veritatem euangelicæ historiæ, non dicemus illi Simoni Ioannis filio non dictum a Christo: Beatus es Simon Bar Iona, tu es Petrus, & super te petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni, cæteraque quæ sequuntur. Quorum ad literam, historicamque veritatem, si quis qualicunque in Petro ex cogitata figura euacuare conatus fuerit, dicemus illi cum orthodoxo illo Hieronymo, vt eorum deliramenta conticescant, qui vmbras & imagines in veritate quærentes, ipsam conantur euertere veritatem. C

Quin potius, qui ecclesiæ figuram imaginantur in Petro, propter primatum quem idem gessit in ecclesia, eandem figuram intelligunt: quare orthodoxam (quam hic adstruimus) veritatem dupliciter comprobare intelligendi sunt. Non minus, inquam, ex ea quam fingunt figura, quam ex euangelicæ veritatis historia. Ita diuus Augustinus scribens in Psalmū centesimum octauum. Sicut, inquit, quædam dicuntur, quæ ad apostolum Petrum proprie pertinere videntur, nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referūtur ad ecclesiam, cuius noscitur in figura gessisse personam, propter primatum quem in discipulis habuit, sicut est: Tibi dabo claues regni cœlorum, & si qua sunt eiusmodi. Hæc ille. Audis itaque cur in Petro hic intelligat figuram ecclesiæ. Quanquam ego, quod Augustino videatur Petrum ecclesiæ figuram hic gessisse, & hæc Christi ad illum verba: Tibi dabo claues regni, &c. magis illustrem intellectum habere relata ad ecclesiā, quam ad personam Petri, eo pertinere crediderim, quod hūc quem in ipso Petro instituit, monarchicum ecclesiæ primatum, illas claues regni cœlorū illam magnificam potestatem alligandi & soluendi, non vult respexisse vnam personam Petri, sed permansisse ac permanere in ecclesia, etiam post Petrum, & transijsse ad eius successores. Hac quippe ratione magis ad ecclesiam pertinuisse hæc tam magnifica Christi dona, promissaque, quam ad vnam personam Petri certum est, sed tamen non nisi mediante Petro, atque in Petro hæc accepit, habetque ecclesia, a quo continua episcoporum catholicæ ecclesiæ præsidentium successione, in finem vsque propagabuntur. Non enim præteribit generatio hæc, continuaque in cathedra Petri catholica episcoporum successio, donec omnia fiant. Illi siquidem vni, quemadmodum euidentissime demonstrauimus, singulariter dixit Christus: Ego dico tibi: Tu es Petrus. Ab illo fecit ecclesiæ suæ exordium. Super te, aut super hanc petram inquit, ædificabo ecclesiam meam. D

De obiurgatione Petri a Christo, vt ea non euacuauerit effectū verborū Christi præcedētium.

Sed instant rursus: Si, inquiunt, ad Petrum proprie pertinebat illa Christi commendatio, qua beatum eum pronunciauit, vt cui reuelauerat pater ipsum esse viuentis dei filium: quomodo ergo post audiuit, cum eundem a sua passione auocare & abstrahere molliretur: Vade post me Satana, scandalum mihi es, non enim sapis ea, quæ dei sunt? Quia enim hic est vituperatus tanquam dei ignarus, demonstratum volūt superiorem illum Petrum, qui Christi ore beatus pronunciatus est, tanquam cœlesti illustratus reuelatione, cui promissæ sunt claues regni cœlorum, non fuisse illum Simonem Bar Iona (vt proprijs illorum verbis dicam) sed ecclesiam verbo dei genitā.

Sed hic oro te, vt sis prudens lector, & cum beato Hieronymo inquiras & consideres, si potes, quomodo post tantam beatitudinem: Beatus es Simon Bar Iona. Et Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris aut solueris,

A ueris, &c. nunc audiat Vade retro me Satana, scandalum mihi es. Nam & illi doctissimo Hieronymo hoc in primis admirabile, & dignum considera tu videtur. Quod si nondum possis intelligere sensum domini aut cõsiliorum, operumq; eius rationem perspicere, noli, inquit Apostolus, altum sape re, sed time, sed sustine, noli inniti prudentiæ tuæ, sed captiua interim intellectum tuum in obsequium fidei, si forte dignabitur & tibi dominus reuelare, noli interim ex tuo capite negare illud quod clarissime affirmat veritas, quæ beatum pronunciauit, non mathematicum aliquem aut fictitiũ Petrum, sed Simonem Ioannis (ne errares) filium, cui dicit cœlitus a patre suo reuelatam diuinitatem suam, cui & petræ nomen de seipso imposuit, super quem ecclesiam suam ædificaturum se promisit, cui & claues regni cœlestis elargitus est.

Quod si me interrogare pergas, quomodo ergo post tantam beatitudinem continuo audiuit, vade post me Satana, & post illam cœlestis patris reuelationem dicatur non sapere, quæ dei sunt: quid si non intelligerem diuinorum hæc operum admiranda mysteria, si nescirem eorundem tibi rationem explicare, nunquid propterea aduersus euangelium & Christum negabo eundem illum Petrum, illum, inquam, Simonem Bar Iona, Christi ore pronunciatum beatum? nunquid factam illi cœlitus reuelationem? nunquid Petri nomen impositum? Hoc scio cum illo Origene, non ante Christi passionem perfectos fuisse apostolos, sed erat omnium (vt habet Hilarius) trepida fides ad resurrectionis vsq; tempus, quam in domino contuentes, expectationis suæ securitate firmati sunt. Hinc & illud a Christo dictum: Tristis est anima mea vsq; ad mortem, intelligit nõ propter mortem sua dixisse illum: sed quia apostolorum metus per humilitatem passionis exortus (adeo vt firma illa superædificandæ ecclesiæ petra trepidaret) post mortem & resurrectionem domini desineret. Idcirco vsq; ad mortem tristis est, postquam trepidantis fidei essent securitate firmandi. (Homil. III. in Matth.) (In Psalmũ 141.) B

Fortassis autem interrogationi tuæ satisfaciet D. Chrysostomus, ita scribens in hunc locum Matthæi, homilia XV. Non intelligentibus, inquit, discipulis passionem, resurrectionemq; Christi, timebant eum interrogare. Petrus autem iterum ex feruore solus audet ea de re quicquam dicere: que id palam, sed sigillatim, ac seorsum ab alijs discipulis: Propitius, inquit, tibi esto, nec fiat tibi hoc. Quid nam hoc est, o Petre? tu qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues regni cœlorum traditæ, tam cito adeo grauiter lapsus cecidisti? Et respondens sibi in persona Petri: Cur mirũ tibi videtur, inquit, si in ea re id passus, de qua mihi nihil reuelatum est? Hinc certe clare videmus, non ex seipso, sed ex reuelatione, illa dixisse, Quia in his quæ reuelata non sunt, turbatur, & centies audiendo non sentit, quod dicitur: Didicit certe, quia filius dei est, quid autem mysterium crucis & resurrectionis sibi velit, nondum didicit. Erat, ait, occultus ab eis hic sermo. Perspicis quia iure mandauit, ne in publicum hęc efferrentur. Vbi enim isti turbantur, quibus hæc necessario committuntur, quid non facerent cæteri? Ipse vt ostenderet se sponte sua ad passionem venire, increpauit Petrum, & Satanam appellauit. Audiant quicunq; passionis Christi crucem verecundantur. Nam si apostolorum vertex etiam antequam crucis mysterium disceret, Satanas vocatus est, quam veniam impetrabunt, qui vbiq; prædicatam crucem Christi negare audent? Nam si qui ex deo beatificatus fuerat Petrus, qui & ex reuelatione fuit veritatem con- (Chrysostomi sententia de illa obiurgatione Petri.)

fessus, sic acriter increpatur, quo non supplicio cruciabuntur, qui crucis mysterium non suscipiunt: Hæc ille Chrysostomus. Quem audis nihil dubitasse, quin Petrus apostolorum vertex, paulo ante, quam tali hic conuitio excipere tur, beatus Christi ore pronunciatus fuerit, quin idem ille, cœlitus illuminatus a patre, primum diuinitatem Christi & cognouerit & confessus fuerit, quin idem acceperit claues regni cœlorum. Audis denique quid pro Petro tuæ quæstioni respondeat. Quod si vnus tibi non sufficiat Chrysostomus, etiam Hilarium audiamus quid sentiat, & num ad eundem Petrū pertineat hæc tam grauis obiurgatio Christi, ad quem pertinuit paulo ante præmissa illa tam magnifica commendatio. C

Scribit autem in illum versiculum Psalmi CXXXI. (Sicut iurauit domino, votum vouit deo Iacob) vniuersum de Christo intelligēs, in hæc verba: Sacramenti, inquit, mentio ad professionem voluntatis assumitur, & nescio an vnigenitus iurauerit, certe ita gessit & locutus est omnia, vt sacramento religionis satisfacere videretur. Namque cum quædam de passione sua locutus ad discipulos fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc dei filio detestatus esset, Petrum, cui claues regni cœlorum dederat, super quem ecclesiam suam ædificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerent, quæque in terris vel soluisset vel ligasset, ea in cœlis vel soluta vel ligata persisterent. Hunc, inquam, tali conuitio detestantem sacramentum passionis excepit: Vade post me Satana, scandalum mihi es. Tanta enim ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, vt Petrum primum dei filij confessionem, ecclesiæ fundamentum, cœlestis regni ianitorem, & in terreno iudicio cœli iudicem, Satanæ conuitio nuncuparet, &c. Hactenus Hilarius, qui eandem ferme sententiam repetit de trinitate libro decimo. Idem fere est & apud Augustinū legere libro secūdo, aduersus Parmeniani epistolā. D

Origenis sententia de eadem. Origenes vero hanc Petri a domino obiurgationem eleuat & extenuat, nec tam grauem fuisse vult, quam nobis forte videatur. Siquidem conuersus Iesus ad Petrum dixit: Vade post me Satana. Beatus, inquit, is fuerit ad quem conuertitur Christus, etiam si corripiendi causa conuertatur, sicut hic conuersus est ad Petrum, quemadmodum & post eiusdem trinam abnegationem. Et conuersus, inquit, dominus respexit Petrum, qui continuo reuersus ad se, & recordatus verbi Iesu, egressus foras fleuit amare. Deinde vult semper in bonā partem accipi, quoties dicitur a domino: vade post me. Bonum est enim, quando quis post dominum vadit: contrarium vero, quādo quis reijcit sermonem domini post se, & vadit post concupiscentias suas. Vnde & Helias III. Regnorum libro dicit ad populum: Vsquequo claudicatis vos vtrisque pedibus vestris? Si deus dominus est, ite post eum: si autem Baal, ite post illum. Hæc itaque huiusmodi Origenes.

Vides itaque quemadmodum & illis doctissimis, sanctissimisque patribus dignum in primis consideratione atque admiratione visum est, quod Petrus post tam magnificam illam Christi commendationem, post cœlestem illā adeo sublimē reuelationem, post acceptum a Christo nominis, potestatisque consortium, continuo post audiat: Vade post me Satana, &: Non percipis ea quæ dei sunt. Non tamen dubitant, quin idem ille hæc audierit Petrus: ille, inquam, primus diuinitatis Christi confessor, illud ecclesiæ fundamentum, cœlestisque regni ianitor, & in terreno iudicio cœli arbiter. Cum quibus neque etiam nos contra euangelium, imo contra clarissimam vocem Christi, nouum aliquem fingemus, imaginariumque Petrū, præter illum Simonem

Bar Iona,

A Bar Iona, qui Christum confessus sit, sed admirandam potius mysteriorum diuinorum operũ dispensationẽ humiliter inquiremus & cõtemplabimur.

Quod vero Petrus sit ea petra, super quam suam Christus fundauit ecclesiam, tam ex ipsis Christi verbis, quam ex infallibili illa rectæ intelligentiæ scripturarum amussi, catholicæ ecclesiæ communi sententia euidentissime demonstrauimus. A qua nullæ nos abducent hæreticorum argutiæ.

Non tamen ob id imus inficias, etiam Christum dici, esseq; & fundamentum & caput ecclesiæ, vtrumq; de ipso affirmante Apostolo. Fundamentum equidem, quod propria sua virtute contineat ædificium, compaginemq; membrorum ecclesiæ, ipsamq; firmam, stabilem, immobilemq; in se efficiat. Caput vero, vnde vitalis ille influxus, spiritusq; deriuatur in mẽbra reliqua. Nec tamen propterea bina ecclesiæ fundamenta facimus, bina capita, monstrosamq; (vt illi volunt) ecclesiam, cum alia ratione, & sub Christo Petrus sit caput ecclesiæ, super Christum quoq; fundatus ipse, ecclesiæ in se ædificationem recipit. Erat Christo redeundum ad patrem post peracta salutis nostræ, redemptionisq; mysteria. At eius ecclesia, quæ ex omnibus populis, nationibus, linguis, apostolorum suorum congreganda erat ministerio, requirebat necessario secum manens in terris caput congeniũ, quod gubernaret atq; in vnum contineret molem, compaginemq; tam vasti illius immensiq; corporis, sine quo (quemadmodum supra demõstrauimus) nulla prorsus futura erat ecclesia. Quare magis Petrum, quam seipsum pronũciauit Christus suæ fundamentum ecclesiæ.

Cur Petrum magis, quã se Christus pronunciauit fundamentum ecclesiæ.

Sed ne quid nouum hac in re aut ab hominibus commentum te audire existimes, & non potius, quæ longe ante, quàm fierent, ita vt facta cernũtur, futura prænunciata præfigurataq; fuerunt, vmbram ipsam paulisper
B nobiscum contemplare synagogæ veteris, in qua nostræ ecclesiæ haud obscuram aut confusam, sed expressam, distinctamq; est videre imaginẽ, adeo vt conferenti vmbram vniuersam, ad suum corpus, partesq; partibus, haud sit difficile & inuenire & cernere, illius quam quæque partem figuret, adumbret, & exprimat nostræ ecclesiæ. Nam si Pharaonem illum, si captiuũ Iudæorum populum, si durissimam illam seruitutem Aegyptiacam, si exitum ab Aegypto, si agnum & phase, si mare rubrum, si iter per desertũ annorum XL. laboriosissimum sane, & tot calamitatibus, tot tentationibus, tot afflictionibus, tot pugnis plenum, si deniq; ipsam promissionis terram considerauerimus, requiramusq; eorum singulorum solidam veritatem, quam exprimunt in corpore nostræ ecclesiæ, clarissime quodque, quemadmodum in vmbra ac figura expressum est, ac distinctissime cernitur. Quare & Moysen legislatorem illius populi, & Aaronem summum sacerdotẽ, a quo in ea synagoga cœpit sacerdotium, quid exprimant, adumbrentque solidæ veritatis in nostra ecclesia, nunc considerandum est. Sed nec difficile inuentu est, adeo distincte, exacteq; reddit hæc vmbra suam illã sibi respondentem soliditatem, siquidem & nobis legislator Christus est, quod illis Moyses. Nobis quoque, quod illis Aaron, summus sacerdos Petrus, a quo sacerdotalem ordinem in sua ecclesia Christus & inchoauit ac instituit. Super te, inquit, ædificabo ecclesiam meam. Fuit nihilo minus & in veteri illa synagoga sacerdos Moyses, quemadmodum testatur propheta, dicẽs: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Et quamuis summus sacerdos Aaron, nõ tamen sub Aarone Moyses, quin potius cõtra, cum tam illum sacerdotem summum, quam filios eius inferioris ordinis sacerdotes, ipse consecrauerit,

Collatio vmbræ synagogæ veteris ad solidam ipsam nostræ ecclesiæ veritatem.

suæ vero ordinationis non alium, quam deum autorem habuerit. In omnibus quoque quæ ad deum attinebant negocijs, ipse prior erat, deoque proximior ac velut inter Aaronem & deum mediator quidam, & internuncius. Sed & passim scripturæ hunc illi præferunt, quemadmodum & in alio loco apud eundem prophetam: Deduxisti inquit, populum tuum in manu Moysi & Aaron. Summus ergo vterq; sacerdos, si summus Aaron, quamuis sub Moyse Aaron. Attamen non a Moyse, sed ab Aarone ducitur illius sacerdotij principium, indeque porrigebatur continua serie, nec sacerdotij Moysi, sed Aaronis successores sequentes ex ordine facti sunt. Ita & nobis pontifex Christus. Habentes enim, inquit Apostolus, pontificem magnū, qui penetrauit cœlos, Iesum filium dei, teneamus spei nostræ confessionē. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Sed & nobis pontifex Petrus, & pontifex summus, quemadmodum supra demonstratum est. Non tamen sub eo, sed supra eum Christus, qui non semetipsum clarificauit, vt pontifex fieret, sed ille, qui dixit ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Hic itaq; a solo deo patre pontificatum, sacerdotijque honorem adeptus, Petro pro se vicarium sacerdotij honorem cōtulit, quem in ecclesia gererent tam ipse, quā qui ei legitima ordinatione succederent. Quem non a se, sed a Petro potius inchoauit, atq; ab illo eius originem deriuari voluit. Non enim dixit: Super me ædificabo ecclesiam meam, sed: Tu es Cephas, tu saxum, aut lapis, & super hunc lapidem, super te, ædificabo ecclesiam meam. Vides ergo & in nostra ecclesia Moysen, vides Aaronem, virumque sacerdotem, vtrumq; summum, sed maximum illum qui a deo patre suo clarificatus vt esset pontifex & sacerdos in æternum, hunc pro se nobis constituit vicarium, cum nomine suo etiam potestatis participem faciens, ipse reuersus ad patrem vt esset nobis apud eum & aduocatus & mediator. Itaq; iam, opinor, intelligis, in noua lege a Petro initium fecisse Christum sacerdotalis dignitatis, quemadmodum in veteri ab Aarone Moyses: quamuis & in illa supra Aaronem etiam sacerdos Moyses, & in hac nostra quoq; supra Petrum sacerdos, pontifexque Christus. Quod tamen nec illam veterem synagogam, nec nostrā ecclesiam bicephalem facit: sed sub Christo caput Petrus, imo Christi apud patrem existentis vices inter nos gerit Petrus. Quemadmodum idem ipse Christus in nomine illi de seipso imposito, cæterisq; illis tam magnificis, quæ audisti, verbis euidentissime significauit.

Christi sacerdotiū inchoari a Petro, non a Christo.

C

D

Ad obiectiones ex verbis diui Hieronymi & Augustini, quæ prædictis repugnare videntur, respondere. CAP. V.

QVandoquidem non orthodoxum, sed hæreticum, supra contendimus, quisquis prædictæ verborum Christi ad Petrum sententiæ, quam æque ex euangelicæ historiæ planissimo contextu, atque ex communi catholicæ ecclesiæ sententia, clarissime demonstrauimus, diui nobis Hieronymus & Augustinus ab hac nota & iniuria vindicandi sunt, & quos orthodoxos haud dubie sanctissimosq; patres, in sua castra pertrahere, & aduersum nos statuere moliuntur hæretici, quod præassertæ veritati non solum non aduersentur, sed vna cum orthodoxa ecclesia modis omnibus consentiant, eandemq; vbiq; aperta, clarissimaq; confessione confirment & prædicent, iam nunc demonstrandū est. Quanquam autem

autem (quod fere moris est scripturarũ tractatoribus, & his duobus præcipue) nonnusquã etiam diuersam aliquam à communi, etsi non repugnantem in illis scripturarum verbis sententiam inquirere visi sunt: hoc tamen tentandi magis, excutiendiq; omnia, quàm adstruendi studio eos fecisse certum est. De quo hoc in primis te admonuisse conuenit, nihil esse aut mirum aut absurdum, si ex illo profundo, fertilissimoq; diuinarum scripturarũ pelago, plures, eosq; non incongruentes expiscati fuerimus sensus. Quandoquidem diuina scriptura (vt pulchre habet Origenes) non solum sacramentorum debet continere sententiam, verumetiam mores, gestaq; informare discentium. Ipsa enim per Salomonem diuina sapientia sese ipsam nobis dupliciter, tripliciterq; descripsisse affirmat, & Noe præcepit dominus arcam bicameratam ac tricameratam constitui. Hinc est (quod frequentissime euenire videmus) vt eundem scripturæ locum idem sacri tractatores, nunc aliter aliterq; interpretentur, atq; etiam allegorijs, tropologijs, anagogicisq; interpretationibus, vertant in aliam, aliamq; faciem & accommodent ad instructionem audientium. Manet tamen firma & vnica illa germana primatiuaq; scripturarum intelligentia, quam primo in eis intendit ille sacer spiritus. De qua si forte ambigitur, si ipsa scripturarum verba per se obscuriora dubitationem nonnullam inferant, ea esse indubie putanda est, quam communis tenet ecclesiæ sententia, & in quam orthodoxi, sanctiq; patres magis conuenisse deprehenduntur. In prædictis autem Christi apud Matthæum verbis, ex quibus Petrum caput, fundamentumq; ecclesiæ supra demonstrauimus, adeo nulla est aut obscuritas aut ambiguitas, vt omnes, tam Græci, quàm Latini orthodoxi patres, maximo inter se consensu conuenisse in eam sententiam, quam dudum audisti, inueniantur. A quibus non discordasse Hieronymum & Augustinum, sed vt spiritu, ita & sensu, quàm maxime consensisse, nunc euidens faciemus.

De Hieronymo autem adeo nulla est ambiguitas, vt nusquã fere vel commemorarit diuersam sententiam. Vnde in hunc ipsum Matthæi locum scribens, audisti supra quo pacto hæc Christi verba explicauerit: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quid, inquit, est quod ait: Ego dico tibi? Quia tu mihi dixisti: Tu es Christus filius dei viui: ego vicissim dico tibi, ego, inquam, cuius dixisse, fecisse est, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et sicut ipse lumen apostolis donauit, vt lumen mundi appellarentur: ita & Simoni, qui credebat in Christum, Petri largitus est nomen, & secundũ metaphoram petræ recte ei dicitur, ædificabo ecclesiam meam super te. Hæc ille. Rursus eodem loco, explicans illud quod continuo apud eundem euangelistam sequitur, vbi Petrus mox à tam sublimi reuelatione patris, tam gloriosa confessione, tam magnificis acceptis donis promissisq; Satanæ conuitio excipitur: Multi putant, inquit, quod non Petrus correptus sit, sed aduersarius spiritus, qui hæc dicere suggerebat apostolum. Sed mihi hic error apostolicus, de pietatis affectu veniens, nunquam incentiuũ diaboli videtur. Diabolo dicitur: Vade retro Satana, Petrus audit: vade retro me, hoc est, sequere sententiã meam, quia nõ sapis ea quæ dei sunt, sed quæ hominũ. Meæ voluntatis est & patris, cuius veni facere voluntatem, vt pro hominũ salute moriar. Tu tuam tantum considerans voluntatem, non vis granum frumenti in terram cadere, vt multos fructus afferat. Subdit: Prudens lector inquirat, quomodo post tantam beatitudinem: Beatus es Simon Bar Iona,

Perpetuo sibi cæterisque orthodoxis consentiens Hieronymus in intelligẽtia verborum Christi ad Petrũ

Et: Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et: Tibi dabo claues regni cœlorum. Et: Quod ligaueris aut solueris super terram, erit ligatum vel solutum in cœlis, nunc audiat: Vade retro me Satana, scandalum mihi es. Hactenus Hieronymus. Idem in Ezechielem scribit in hæc verba: Apostolus Petrus, super quem dominus fundamenta ecclesiæ solidauit, transcendit in cœnaculum. Rursus in Esaiam capite secundo, de ecclesia catholica loquens: Hæc, inquit, domus ædificata est super fundamentũ apostolorum & prophetarum, qui & ipsi montes sunt, quasi imitatores Christi. De hac domo & Hierusalem Psalmista conclamat, dicens: Qui confidunt in domino, sicut mons Sion, non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. Montes in circuitu eius, & dominus in circuitu populi sui. Vnde & super vnum montium dominus fundauit ecclesiam, & loquitur ad eum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Hactenus ille. Vides itaque hic ex Hieronymi sententia, ad quem proprie pertineant illa Christi verba: Beatus est Simon Bar Iona, vides petram ecclesiæ fundamentum, vides cœlestis regni clauigerum, vides iudicem, cuius autoritas, sententiaq; etiam in cœlis alligat. C

Vides præterea vt clarissime distinguat inter Christum fundamentum apostolorum & prophetarum, super quem ædificata est ecclesia, & inter vnum illorum montium, super quem idem ipse Christus etiam suam fundauit ecclesiam, cui dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quod idem ad Montanum in epistola ad Marcellam etiam repetit. Habes itaq; & secum, & cum orthodoxis patribus omnibus communiq; sensu ecclesiæ, vbiq; consentientem illum vere orthodoxum Hieronymum. Apud quem haud temere te inuenturum crediderim, vbi hæc Christi verba ad Petrum aliter intelligat. D

D. Augustinus varius & incõstãs in scripturarum expositione.

In Augustino maior fuit varietas, quæ huic in scripturarum expositione pene familiaris est. Nusquam hæret, nusquam figit pedem, sed vbiq; explorat, vbiq; tentat, subodoraturq; omnia: & quicquid vel probabile occurrit, alicubi amplectitur, quod continuo post displicet & rursus retractatur. Quemadmodum in his Christi verbis ad Petrum plerumq; consentit communi orthodoxorum patrum, quam audisti, sententiæ, per petram super quam Christus dixit ædificaturũ se ecclesiam suam, Petrum intelligens: alibi vero, nõ Petrum, sed fidem eius: rursus alibi, nec Petrum, nec eius fidem, sed ipsum Christum. Sed aliud est, aliquid adstruere & docere tanquã certum & indubium: aliud vero, velut inuestigando tanquam probabile referre. Hoc fit, cũ in ocio apud nos scripturas excutiendo, quicquid meditantibus occurrit, chartis illinimus. Illud vero, quoties docemus nobis cõmissum populum, cui non nisi explorata, certaq; tradere certum est, eaq; in primis, quæ habet communis traditio ecclesiæ. itaq; si D. Augustini ad populum conciones excutias, nusquam fere à communi, quam audisti, orthodoxorum patrum & ecclesiæ sententia latum digitũ recessisse inuenies: quemadmodum superius ex aliquot eius sermonibus luculentissime demonstrauimus. Vnde in sermone illo solennitatis cathedræ Petri dicit Petrum ecclesiæ fundamentum nominatum à domino, & super eum fundasse Christum ecclesiam suam: proinde merito ecclesiam suum fundamentũ colere, per quod cœlos ascendit. Rursus in altero sermone de sanctis, dicit fidelem (cui loquitur)

A loquitur)populum audisse frequenter,Petrum à domino petram nuncupatum,super quam fundauerit ecclesiam suam,sicut ait: Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.Iterum in alio sermone, dicit eum ecclesiæ caput & verticem,immobile fidei fundamentum,cui creditæ erant claues regni cœlorum,cui commissa populorum innumera multitudo, qui acceptis clauibus fidelis factus est ianitor,in sententijs clemētissimus dispensator,&c.Hæcitaq; docentis Augustini sunt, docentis, inquam, sibi cōmissam ecclesiam.Cui non temere quæuis vtcunq; visa & apparentia, sed certa explorataq;, & communi orthodoxæ ecclesiæ sensui congruentia tradidisse,nihil dubium est.Quem vt in alijs fortassis quis sit, non ita facile est intelligere,sic nec si quis ab eo diuersum quid doceat,tam facile deprehenditur. At de capite ecclesiæ vt Christianos omnes, quantumuis simplices, certum est aliquem sensum habere: ita haud difficulter deprehenditur, quod hac in re à communi sensu orthodoxorum discrepat.Quanquā & ipsa vis & energia verborum Augustini in his sermonibus clarissime indicat, quis fuerit cōmunis sensus orthodoxi populi, & ecclesiæ: Frequenter, inquit, audistis in ecclesia,ipsum Petrum à domino petram nuncupatum, super quem fundauerit ecclesiam suam.Hæc igitur(vt diximus) docentis Augustini sunt: ea vero, in quibus ab his diuersam aliquam imaginatur sententiam, ociose secum inquirentis & tentantis omnia.In qua disquisitione nunc hoc, nunc illud arridebat: frequentissime tamen hoc ipsum commune ac catholicum. Vnde in suis enarrationibus in psalmos,frequentissime communē hanc sententiam adstruit,vt in psalmum XXX.in psalmos quoq; XXXIII.& XXXIX.Item in epistolis suis frequēter.Libro quoq; II. Quæst.ad Simplicianum.Rursus aduersus epistolam Donati,& alijs locis plerisq;.in Retra

B ctationibus autem huius suæ inconstantiæ memor, postquā meminisset libri à se scripti aduersus epistolam Donati, subiungit in hæc verba: In hoc libro dixi in quodam loco de apostolo Petro,quod in eo tanquā in petra fundata sit ecclesia,qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosij in matutinis laudibus,quibus de galli cantu loquens:Hoc ipso, inquit, petra ecclesiæ canente culpam diluit. Sed scio me postea sæpissime sic exposuisse, quod à domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: vt super hanc intelligeretur quam confessus est Petrus: Tu es Christus filius dei viui, ac si Petrus ab hac petra appellatus personā ecclesiæ figuraret, quæ super petram ædificatur, & accepit claues regni cœlorum. Non enim dictum est illi: Tu es petra, sed tu es Petrus,petra autem erat Christus, quam confessus Simon, sicut eum tota ecclesia profitetur, dictus est Petrus. Harum autem duarum sententiarū quæ sit probabilior,eligat lector. Hactenus ille. Vides itaq; Augustinū non asserendi,sed inquirendi studio diuersam hanc à cōmuni expositionem verborum Christi ad Petrum induxisse, lectori relinquens iudicium, vtra sit probabilior.Quod nunquid dijudicare difficile est:quando in alteram conuenit omnium orthodoxorum patrum & communis ecclesiæ sententia,cuius & ipse,vt audisti,Augustinus etiam in his ipsis verbis perhibet testimonium, vt quā fatetur celebrari & publice decantari per ecclesias, in versibus beatissimi Ambrosij,quemadmodum ab eo tempore in hodiernum vsq; diem continuo decantata est. Altera vero nullum vnquam assertorem inuenit, nec ipsum quidem (vt vides) Augustinum. Deinde cum & contorta euidenter appareat hæc expositio, atq; adeo ipsis verbis Christi manifeste aduer-

Contorta expoſitio Auguſtini, qua per petrã ſuper quã ædificata eſt eccleſia, Chriſtũ, non Petrũ intelligit.

aduerſaria. Nam cum primum adduceretur Petrus per Andream fratrem ſuum ad Chriſtum, dixerat ei Ieſus: Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas, quod (inquit euangeliſta) interpretatur πέτρος. Quem locum ita nobis reddidit Eraſmus: Tu vocaberis Cephas, quod ſonat (ſi interpreteris) lapis, πέτρος enim lapidem aut ſaxum ſignificat, eſtq; cũ petra eiuſdem plane ſignificationis. Quomodo Iſaac & Iſaacus, tametſi alterũ accipiat propriam viri terminationem. Imo vocabulũ Cephas non quemlibet lapidem, ſed ingentem aliquam petram, & velut ſcopulum aut rupem ſignificare, cui arx aut graue quoddam ædificium poſsit ſuperſtrui, clare ex Ioſephi hiſtoria intelligitur. Nam ſcopuloſus ille collis, vnde Hieruſalem ab obſidentibus Romanis poſsit conſpici, Cephas, inquit, dicebatur. Illud autem nomen Cephæ, quamuis in primo illo congreſſu mox Simoni deſtinauerat Chriſtus, maiori tamen merito reſeruauit in futurum, vſq; dum cœlitus illuminatus à patre, eius diuinitatem & agnoſceret & confiteretur. Tunc autem dixit illi, non in illo congreſſu primo, tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas: ſed tu es Cephas. Quod ille, quiſquis fuit, Matthei interpres expreſsit vocabulo πέτρου, dicens: Ego dico tibi, quod tu es πέτρος, & ſuper hanc petram ædificabo, &c. Qui ſi ſeruaſſet illud Hebraicum aut Syriacum Cephæ, quo haud dubie vſus eſt Chriſtus, quemadmodum clariſsime indicat Ioannes, ſcribens eum dixiſſe illi primum ad ſe venienti: Tu vocaberis Cephas, quod idem Græce interpretatur πέτρος, nobis autem interpretatũ ſonat ſaxum, aut lapidem. Si, inquam, proprium illud Cephæ, quo Chriſtus vſus eſt, ſeruaſſet vocabulũ, quemadmodum quamuis Græce ſcribens, fecit Ioannes adiecta eius interpretatione, iam omnis prorſus anſa huius interpretationis ablata foret, nec fuiſſet vlla aberrandi occaſio. Quis enim ſi ita reddidiſſet interpres ille (quiſquis fuit) Matthæi, qui eius euangeliũ ex Hebræo ſermone, in quo primo ſcriptũ non ſolum Hieronymus, ſed etiam Origenes, eius quoq; præceptor Clemens Alexandrinus proximus apoſtolorum temporibus, Irenæus quoq; ille, qui Polycarpum beatiſsimi Ioannis euangeliſtæ audiuit diſcipulum (quicquid nunc nugantur & ſomniant quidam, qui nouitatum titillantur prurigine) velut vno ore teſtantur. Quis, inquam, dubitaret, de qua petra locutus eſt Chriſtus, ſi ille interpres Ioannem imitatus, hoc pacto reddidiſſet hunc locum: Ego dico tibi, quod tu es Cephas, quod interpretatũ ſonat ſaxum aut petram, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam? Nunc vero dum omnia reddere voluit Græce & loco nominis Cephæ, Petri nomen adaptat Simoni (cuius ſignificationem veluti clarius exprimens, continuo id reddidit ac mutat per petræ vocabulum, dicens: Et ſuper hanc petram, &c.) data eſt Auguſtino huius quamuis parum congruæ expoſitionis occaſio, in qua pleraq; ſunt, quæ merito reprehendi poſſe videntur. Dicit enim, non eſſe illi dictum à Chriſto: Tu es petra, ſed tu es Petrus. Ego vero neq; vnum, neq; alterum verbum à Chriſto dictum illi certo affirmare nõ dubitauerim: aut ſicut vnum, ita & alterum. Non enim Græce illi loquebatur Chriſtus, neq; etiam Græce ſcripſit Matthæus: ſed quemadmodum clare conſtat ex Ioanne, dictum eſt ei à Chriſto: Tu es Cephas, quod Græcis ſonat Petrum, nobis ſaxum aut lapidem. Quare in forma neutrum, in virtute vero æque vtrumq; ei dictum eſt, cum ſit vtriuſq; eadem plane ſignificatio, reddens vim & energiam illius nominis Cephæ. Quare & orthodoxi illi patres, quos ſupra induximus, non ſolum Petrum, ſed & petram eum vocatum affirmant à Chriſto. Ita

Tertul-

A Tertullianus: Latuit aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum? Ita Origenes: Magno illi ecclesiæ fundamento, petræque solidissimæ, super quam Christus fundauit ecclesiam suam, & cætera. Ita ille orthodoxus Hieronymus: Non solum, inquit, petræ Christus, sed & apostolo Petro donauit, vt vocaretur petra. Quam sententiam diuersis locis bis decies inculcat. Ita quoque sacer Ambrosius: Petrus pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut dicit dominus: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ita & alij vniuersi. Sed quid opus est aliorum aduersus Augustinum requirere testimonia, quem possumus de suo ipsius ore conuincere, qui in sermone quem citauimus supra, in hæc verba loquitur sibi commissæ ecclesiæ: Audistis frequenter ipsum Petrum, à domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Si audierunt frequenter in ecclesia Christi fideles, quod tu ipse testaris, ipsum Petrum, à domino petram nuncupatum, cum ei diceret: Tu es Cephas aut πέτρος, & super hanc petram ædificabo, &c. Quid ergo negas dictum illi à domino, tu es petra, sed tantū: Tu es Petrus? Sed hæc aduersus Augustini illam expositionem, qua per petram illam, super quam Christus dixit se ædificaturum ecclesiam suam, non Petrum, sed ipsum Christum voluit intelligi, satis fortassis superque fuerit.

Illa vero altera eius expositio, qua per petram illam iam, neque Christum, neque Petrum, sed fidem Petri imaginatur intelligi, præter hoc quod euidentissime coarguitur ipsis Christi verbis, qui non de fide, sed de fideli Petro loquitur dicens: Beatus es Simon Bar Iona, tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo, &c. Tibi dabo claues, &c. etiam in se multo est absurdissima, nec digna aduersus quā agamus pluribus. Quis enim nesciat ecclesiam B ædificium quoddam, ex viuis rationabilibusque constructū lapidibus, quod nimirum fundamentum requirit sibi congeneum. Est autem fides toto genere diuersa res ab illis, ex quibus construitur hoc ædificium, nempe qualitas quædam necessaria quidem, non fundamento soli, sed & omnibus eius structuræ lapidibus, qua qui caret, ad hoc ædificium nequaquam pertinere certum est: at fundamentum vt sit, fieri non potest. Nam cuius obsecro omnium hominum fidem fundamentum faciemus ecclesiæ? Nunquid Petri? ille enim iamdudum credere desijt, videns facie ad faciem. Cuiuslibétne igitur Christiani? mirum ergo monstrosumque faciemus ædificiū, cuius omnis lapis totius ædificij fundamentum est, aut potius in quolibet lapide continetur fundamentum vniuersum. Aut forte mathematicam aliquam & per se sine subiecto intellectam fidem fundamentū dicemus ecclesiæ? hoc est, tantæ talisque structuræ, cuius in cœlum conscendit sublimitas, id quod nusquam est gentium, sed plane fictitium & imaginarium. Quisnam hæc si perpendat, minime cohærere hanc expositionem non intelligat? Et quanquam inueniantur & alij sancti patres nonnunquam ita locuti, vt dicant orthodoxam fidem esse fundamentum ecclesiæ, non tamen ita loquentes respiciunt ad illam petram super ædificandæ ecclesiæ, sed hoc tantum significare voluerunt, orthodoxam fidem esse plane necessariam omni membro ecclesiæ, & hæreticos, eosque qui rectæ fidei non sunt, non pertinere ad Christi ecclesiam, nec participes esse ecclesiasticæ illius autoritatis datæ apostolorum principi pro vniuersa ecclesia.

Quomodo sane intelligi possit fidem esse fundamentum ecclesiæ.

Stat ergo firma & immobilis euangelica illa rupes, illa petra, quæ Simonem Ioannis filium ob patris cœlestis sublimem illam reuelationē beatum pronun-

pronunciauit. Stat verbum domini in æternū, quo eundem etiam Cepham, C
hoc est, saxum aut petram affirmauit, super quam ædificaturus erat ecclesiam suam. Et vt illius beatissimi Leonis verbis concludamus: Manet in æternum dispositio veritatis. Sicut enim permanet, quod in Christo Petrus credidit: ita permanet quod in Petro Christus instituit, & B. Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerans suscepta ecclesiæ gubernacula non reliquit. Sic enim præ cæteris est ordinatus, vt dum petra dicitur, dum fundamentum pronunciatur, dum regni cœlorum ianitor constituitur, dum ligandorum soluendorumq; arbiter mansura etiam in cœlis subditorū suorum functione præficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum eius mysteria nosceremus. Hæc ille Leo.

Vniuersam pene euangelicam historiam primatui Petri in ecclesiastica hierarchia consonanter perhibere testimonium. CAP. VI.

Vantopere necessaria esset hierarchia Christianæ ecclesiæ, quæ per vnius in eadem præsidentis supereminentē autoritatem contineretur in vnitate & officio, & sine qua nec ad momentum substitisset: quam tamen ille eius autor permansurā cum sole & ante lunam in fines seculorum, & quousq; voluuntur tempora, instituerat & destinauerat, satis superq; à nobis superius demonstratum est. Huic igitur tam necessario eius ordini pro suo in eandem singulari studio & amore prouisurus Christus, non satis habuit semel designasse eius caput & principem, & supereminentem sacrosanctamq; eiusdem constituisse autoritatem, per quam inferiores omnes ordines disponeret, & in officio contineret. Quandoquidem præpotentium illorum verborum ad Petrum nondum plane mysterium intelligebant carnales adhuc apostoli, qui aliud quoddam imaginabantur regnum Christi, de ecclesia eius nullum verbum sane intelligentes. Quare & infirmitati eorum occurrens pius præceptor, atq; eius, cuius D
iam caput instituerat, ecclesiasticæ hierarchiæ singularem necessitatem nobis curamq; commendans, idem sæpius tam factis quàm verbis & inculcauit & repetiuit: nunc illud ipsum à se constitutum caput singulari honore sibi quodammodo adæquans, alijsq; venerandum insinuans: nunc reliquorum discipulorum ambitionem reprimens, eisdemq; significans, quem vellet vice sua præesse cæteris: nunc eidem præsentibus audientibusq; reliquis apostolis & discipulis eorundem & totius ecclesiæ curam committens. Itaq; in ea, quæ mox post designatum ecclesiæ caput & principem Petrum, sacrosanctamq; illius constabilitā autoritatem, didrachmatis solutione apud eundem Matthæum sequitur, re ipsa comprobat, quod suis illis præpotentibus efficacibusq; verbis paulo ante adstruxerat. Siquidem cum iam Romanis subiecti penderent tributa Iudæi, quæ didrachmatis valore constituta erant in singula familiarium capita, venissentq; publicani illi tributiq; exactores ad Petrum percunctari, num magister eius esset persoluturus tributum, ipse veniētis ob id ad se Petri verba præueniens, cum se prius liberum demonstrasset à tributo: Verum, inquit, ne scandalizemus eos, profectus ad mare mitte hamum, & eum piscem qui ascenderit primus tolle, & aperto ore illius inuenies staterem, acceptum illum da illis pro me & te. Quid nam hoc est obsecro? quæ noua hæc Christi in soluendo tributo quamuis indebito liberalitas? Exigunt publicani, non à Petro, nec pro Petro, sed à solo Christo, tanquam apostolici illius gregis patrefamilias ac magistro didrachma solum. Neq; enim dicebant Petro, num tu: num socij tui? sed, num

In didrachmatis solutiōe cōprobatur a Christo primatū Petri.

Matt. 17

magister

A magister vester didrachma persoluit? At Christo satis non erat pro se simplex didrachma (quantum videlicet exigebatur) persoluisse, sed inuenies, inquit, staterem quod est didrachma duplum, quem acceptum da illis, non pro me solo, sed pro me & te. Quo facto nunquid obscurũ est, quid significarit? Neq; enim vel imaginari est aliud hic egisse Christum, quàm vt intelligerent apostoli, non frustra se imposuisse illi nomen de seipso, non vano aut crasso sermone illi dixisse: Tu es Petrus, & super hanc petram, hoc est, super te ædificabo ecclesiam meam, &c: Tibi dabo claues regni cœlorum, item: Quodcunq; ligaueris aut solueris super terram, ligatum, solutumq; erit in cœlis: vt quem viderent hic sibi associare, & adæquare quodammodo in cura & honore patrisfamilias ecclesiasticæ domus, & plane significare, non solum se, sed & ipsum pro se Petrum totius illius congregationis magistrum, quem pro se constituerat cæterorum caput, totius dominici gregis pastorem, & fundamentum ædificandæ ecclesiæ, siquidem & pro ipso, sicut pro se iussit persolui didrachma, quod à solo magistro, solo exigebatur congregationis capite. Et quanquã diuo Augustino libro quæstionum veteris & noui testamenti quæstione LXXV. videantur illi tributi exactores, non à solo domino & magistro exegisse didrachma, sed ab apostolis singulis, cuius contrarium (vt ostendimus) indicat ipse euangelicæ contextus historiæ, fuissetq; tributum eiusmodi graue nimis & intolerabile, præsertim tenuioribus, si census eiusmodi in singula constitutus fuisset humana capita. Nec fit verisimile, si tredecim didrachmata debuissent habere publicani illi à Christo, vt pote pro ipso, & duodecim eius apostolis, quod aut ipsi cum duobus pro tredecim contenti esse voluissent, aut minus exoluere voluisset Christus, cui nihilo plus negocij tredecim erat quàm

B bina soluere: præsertim cum ne scandalizaret eos, quamuis alioqui à tributo esset liber, communi legi subdi voluit. Nihil tamen minus hoc facto apud eundem autoritatis dignitatisq; recognoscitur in Petro. Scribit enim in hæc verba: Dicunt didrachmatis exactores ad Petrum apostolum: Magister vester num soluit didrachma? quo dicto magistrum, vt pro omnibus solueret discipulis, conuenerunt. Saluator autem, cum pro se & Petro dari iubet, pro omnibus exoluisse videtur, quia sicut in saluatore erant omnes magisterij causa: ita & post saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit caput eorum, vt pastor esset dominici gregis. Nam cæteris dicit discipulis, vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Petro autem dicit: Ecce Satanas expostulauit, vt vos ventilet sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu tandem conuersus confirma fratres tuos. Hæc Augustinus. Vides itaq; etiam apud hunc, cur staterem iusserit pro se solui & Petro, nempe quoniã ipsum constituerat apostolorum caput & dominici gregis pastorem. Et sicut in Christo omnes continentur magisterij causa: ita & post Christum eadem causa in Petro omnes contineri.

Sed nec huius facti mysterium tunc prorsus latuit, quamuis rudes carnalesq; apostolos, sed subintelligebant sibi præpositum Petrum, quem viderant à Christo sibi in ecclesiasticæ illius domus magisterio quodammodo adæquatum. Hinc & illa inter ipsos continuo suborta est ambitiosa disceptatio, quisnam primas teneret in regno cœlorum. Quorum carnalem adhuc ambitionem, aduocato ad se puello compescens dominus, docuit eum quidem maximum fore in regno cœlorum, quisquis ad paruuli illius exem

plum in suis oculis hic esset minimus. Suæ tamen hic familiæ, suiq; gregis tore pastorem, quem ante designauerat Petrum. C

Vt contendentibus de primatu apostolis, Christus indicarit Petro eum se cõmisisse.

Quemadmodum rursus, cum & post illam mysticam peractam cœnam, iam iam transituro ex hoc mundo Christo in eandem iterũ contentionem recidissent, quisnam eorum videretur esse maior (adeo est mortalibus insita quædam superbia & ambitio) illos quidem primum ad modestiam suo reuocauit exemplo, docens, quàm non esset ipsis ambiendum vt præessent, plurimum siquidem interesse inter huius mundi (quem adhuc imaginabantur) & ecclesiasticum illum, quem ipse instituerat principatum, & cuius sese formam exhibuerat & exemplum, tum in alijs quàm plurimis, tum in lauandis (quod cõtinuo fecerat) pedibus eorundem. Nam reges, inquit, gentium dominantur eis, vos autem non sic. Subindicans deinde, quam ipse in ecclesia sua disponebat hierarchiam, nihil obfuturam subditis, quo minus, si pares maiorésue meritis forent præpositis suis, eisdem ipsis aut æquarentur, aut præferrentur etiam in regno illo cœlorum. In quo quisq; seu superior, seu inferior gradum locumq; obtineret, non secundum dignitatem quam hic gessit, sed secundum opera sua, vtcunq; hic gessit impositam sibi à deo personam, qualiscunq; deniq; ea sit. Quo animæquiores redderet, repromittit tandem ipsis omnibus in illo regno vberrimam retributionem, quod secum hic permansissent in tentationibus suis. Quem autem hic vellet vice

Ioan 6.

sua præesse iterum repetendo significans, ait Simoni: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vides hic quo pacto apostolis tunc ambitiosulis & de primatu (quem non intelligebant) more puerorum contendentibus, iterum clare significauerit, quem inter ipsos vellet vice sua præesse cæteris: eundem namq; illum cui ante dixerat, super te ædificabo ecclesiam meam. Nam vniuersis eatenus loquens, ad solum hic Petrũ sermonem conuertit. Quem, quamuis singulariter proprio nomine compellet, non tamen dicit: ecce Satanas expetiuit te, sed expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: vt quem totius gregis sui constituerat pastorem, admoneret & sollicitudinem gerere pro vniuersis, illi vni denunciato communi & omnibus imminente periculo, ad quem vnum totius ecclesiæ cura præcipue pertinebat. Itaq; & subiunxit: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Vides hic, cui fratrum & totius ecclesiæ cura singulariter commendetur. Vides, vt hic noster Moyses, Aaronis quoq; nostri gesserit negocia apud deum, vtq; illi uicissim suas vices commiserit ad populum. Ita enim Moysi illi à deo constitutum legimus: Ipse pro te loquetur ad populum & eris os, tu autem eris ei in his, quæ apud deum pertinent. D

Denunciat Christus Petro expetitam à Satana vniuersam suam ecclesiam, vt eam cribraret sicut triticum. Ego autem, inquit, rogaui pro te, nimirum cœlestem patrem, ne deficiat fides tua. Ecce, vt eius apud deum gesserit negocium. Sed & suas illi vices ad ecclesiam nunquid obscurum est ipsum cõmisisse cum dixit: Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos? Nunquid non illi mandatæ sunt vices Christi, cuius nunquam defectura fides singulari priuilegio conseruatur ad confirmandos fratres in fide? Nunquid ob aliud magis in hunc mundum venit Christus, quàm vt credamus & confiteamur, quoniam dominus Iesus ipse est in gloria dei patris?

Iam & illud rursus expende, quàm diligenter post resurrectionem suam, iam

A iam iam ascensurus ad patrem vni Petro totius gregis sui curam iterum iterumq; commiserit, vtq; illum præsentibus apostolis reliquis declarauerit suarum ouium pastorem, rectorem & principem.

Quã diligenter a cœlurg ad patrẽ Christg vni Petro sui gregis curã cõmiserit. Ioan. 21.

Cum iuisset piscatum Petrus & cum eo nonnulli ex apostolis & discipulis, & cognouisset ex Ioannis admonitione stantem in littore Christũ, alijs paulatim nauigantibus ad terram, vnus ipse non patitur moras: sed tunica accinctus statim se præcipitat in fluctus, ac natando festinat ad dominũ, pro cuius affectu & amoris ardore nimis tarde incedebat nauicula. Cum autem prandissent vna, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? dicit ei, etiã domine, tu scis quod amem te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? ait illi, etiã domine, tu scis quod amem te. Dicit ei: Rege oues meas, ita enim est Græce ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. Dicit ei tertio: Simon Ioannis amas me? Contristatus est Petrus, quod dixisset sibi tertio amas me? dixitq; ei: Domine, tu omnia nosti, tu scis quod amem te. Dicit ei Iesus: Pasce oues meas. Hic nota diligenter verba & signa mysteria. Constituerat ante & cæteros apostolos suos velut legatos in orbem vniuersum, dicens eis: Euntes in mundũ vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Dederat & illis potestatem, vt quorum dimitterent peccata, dimitterentur eis: & quorũ retinerent, retinerentur. Ne quis itaq; per hæc derogasse quicquã ei, quam disposuerat & cuius iamdudum caput toties designauerat, ecclesiasticæ hierarchiæ forte arbitraretur, aut apostolorum omnium imaginaretur æqualitatem, iterum designat eum ad quem, tanquam eius legationis caput & principem vniuersæ ecclesiæ suæ curam præcipue referri vellet. In aliorũ præsentia vnum singulariter appellans Petrum, non quidem illo pleno mysterij Petri nomine, ne quis in eo & hic figu-

B ram vllam posset cõfingere: sed illo suo proprio à parentibus indito, Simonis, inquam, etiam patris adiecto cognomine, quo manifestius vnius personæ eius singularitatem exprimeret. Cuius vt præscius horum temporum, præcipuam mihi curam ille sacer spiritus habuisse videtur: quoties euangelistæ tradunt aliquid ad Petri præeminentiam primatumq; pertinens. Neq; hoc contentus, sed ab alijs ipsum apostolis vna præsentibus, etiam comparatione seiungit, atq; illis è diuerso constituit dicens: Simon Ioannis, diligis me plus his? Perinde ac si diceret: Diligunt quidem & isti, sed à te plus est quod exigo. Te ijs plus amare cõuenit, quem præ ijs, & super hos pastorem ouilis mei constitui. Respondente autem quod amaret Petro, & sui amoris non alium, quã omnia scientem Christum testem citante, dicit ei: Pasce agnos meos, rege, pasceq; oues meas. Et ne suspicari quis posset, ob trinam illius negationem irrita se fecisse verba sua, quibus ante ob gloriosam illam suæ deitatis confessionẽ, eundem pronunciauerat esse illam petram, super quam fundaturus erat ecclesiam suam, etiam tertio ecclesiæ suæ curam illi commisit. Itaq; diuus Chrysostomus hunc locũ explicans: Quid tandem est, inquit, quod omissis alijs duntaxat affatur Petrũ? vt ei ostenderet iam habendam fiduciam, tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum ei curam committit, neq; negationis meminit, nec exprobrat, tantum dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias: & quomodo in omnibus dilectionem ostendisti, & qua dilector nunc ostende, & animam, quam pro me te positurũ dixisti, hanc pro ouibus meis trade. Vides cur præsentibus alijs vni duntaxat Petro ouilis sui curam tertio cõmiserit, ne quis forte arbitraretur ob trinam domini sui abnegationem excidisse illum à sibi ante collato in ecclesia prin-

cipatu, quem promeruerat contraria illa gloriosa confessione. Vides quàm diligenter occurrit istorum impietati, & cauillationibus prophanis qui ecclesiasticam hierarchiam vna cum religione Christiana euertere & funditus extirpare omni studio moliuntur. C

Quid autem significet illud ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, Theophilus ille in Ioannem scribens hoc pacto explicat: Postquam, inquit, finitum est illis prandium, Petro præposituram ouium orbis terrarum tradidit (ita enim habet Græce προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων) nec alij sed isti ipsam dedit: primus quidem omniũ electus & os chori totius. Cui ostendens postea quod oporteret confidere, tanquam negatione abolita, negationem non profert, nec exprobrat, dicit autem: quod si amas me, πρόστασο τῶν ἀδελφῶν, hoc est, præsis fratribus, & feruentem amorem, quem dicebas habere erga me, vt & mori mea causa velles, amodo ostende. Interrogat autẽ ipsum tertio, simul ostendens quantam habeat curam credentium, & quod tantum diligat oues vt sit hoc signum amoris erga ipsum, ouibus præesse. Hactenus ille. Cui vides quid visum sit significare: Pasce agnos meos, rege, pasceq; oues meas, hoc est, præesto fratribus, vtq; hic intellexerit præposituram ouium orbis terrarum vni Petro commissam à Christo.

Quamuis autem Græcum illud verbum ποιμαίνω ambiguæ sit significationis & ad id quod proprie dicimus pascere, & ad regere, gubernare, præesseq; cum autoritate & imperio: hic tamen in secunda significatione accipi ab euangelista, ex eo manifestum est, quod mutauerit verbum. Primum enim cum agnos suos ei pascendos committeret, βόσκε verbo vsus est, quod proprie pascere significat: hoc ipso significans agnos suos nouellos tenerioresq; mollius dulciusq; tractandos. At cum ouium illi curam secundo commisit, mutauit verbum, & ποίμαινε inquit, quod non temere aut frustra fecisse illum certum est. Fecisset autem frustra, nisi hic quid aliud, quàm pascere significare voluisset, atq; aliter quodammodo tractandas oues iam robustas, aliter vero tenellos agniculos. Pascere igitur hos præcipit, illas verò & regere seuerius, si quando hoc exigit ecclesiasticæ disciplinæ vigor, aliorumq; & exemplum & confirmatio, etiam in virga ferrea. Alioqui & has ipsius mitius tractandas docens, nisi aliud suadeat, aut harum ipsarũ, aut publica vtilitas, tertio earundem curam illi commendans ad pascendi verbum reuertitur. Quam mutationem, certum est non carere suo mysterio. D

Quod vero noster interpres hanc Christi verborum non explicuit differentiam, neq; illam eorundem energiam ita clare reddidit, ex eo factum arbitror, quod etiam pascendi verbum duplicem illam apud nos significationem obtinuit: alteram quidem propriam, & per translationem alteram, adeo vt cum ad rationalem gregem transfertur, idem fere sit pascere, quod regere gubernareq; cum autoritate, potestate & imperio: quemadmodum regum, principũ, magistratuumq; proprium est, quos ob id & pastores subinde appellat scriptura. Vnde congregatus, inquit, omnis Israel ad Dauid in Hebron dixit: Ecce os tuum & caro tua sumus. Heri quoq; & nudiustertius cum adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas & introducebas Israel. Tibi enim dixit deus tuus, tu pasces populũ meum Israel, & tu eris princeps aut dux super eum. Audis hic quid sit populum pascere. Rursus Ezechielis XXXIIII. Et suscitabo, inquit, super pecora mea pastorem vnum, qui pascat ea, seruũ meum Dauid, & ipse pascet ea, & ipse erit eis in pastorem: ego autẽ ero eis in deum, & seruus meus Dauid princeps in medio eorum. Vides

Quid pascere populos, et qui pastores.

2.Reg.5.

A Vides vt etiam hic idem sit princeps & pastor. Loquitur autem de Christo,
qui dixit: Ego sum pastor bonus, & ad patrem reuertens, ouilis sui Petrum
pro se pastorem substituit. De quo etiam ita præcinuit Micheas: Et tu Be-
thlehem Effrata, paruulus es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui sit Cap. 5.
dominator in Israel, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis, &c. & sta
bit & pascet in fortitudine domini. Quem locum ita expresit Matthæus:
Ex te mihi egressurus est dux, qui reget populum meum Israel. Quod di- Cap. 2.
xit propheta, qui erit dominator, reddidit euangelista, ὅς τις ποιμανεῖ, quod
noster interpres vertit: Qui reget, quemadmodum & alijs plerisque locis fe-
cit, vt psalmo II. Et reges eos in virga ferrea: & psalm. XXIII. Dominus
regit me, nihil mihi deerit: & psalmo LXVII. Ipse reget nos in secula:
& LXXIX. Qui regis Israel intende, & alijs locis sexcentis. In quibus Græ
cus eodem vocabulo perpetuo vtitur, noster autem variat, & nunc per re-
gendi, nunc per pascendi verbum idipsum indifferenter exprimit. Sicut &
fecit in priori Petri epistola, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ χριστοῦ. Vbi dicit Cap. 5.
noster: Pascite quod in vobis est, gregem Christi. Rursus & regem pasto-
rem appellat scriptura, vt Esaiæ XLIIII. Qui dico Cyro pastor meus es.
Huiusmodi ergo pastor à Christo constitutus est Petrus super ouile suum,
hoc est, super catholicam ecclesiam. Eiusdem illius omnipotens filius, qui
ante dixerat Dauid: Tu pasces populũ meum Israel, nunc dixit Petro: Tu
pasce oues meas, non vnius populi Israel, sed simpliciter vniuersas & totius
(vt Theophilus ille exprimit) orbis terrarum. Huc ille verus Dauid prin-
ceps pastorúmque noster iam iam reuersurus ad patrem suum inter nos consti-
tuit vicarium, gregémque illi suum trina (vt audisti) commendatione com-
misit. Ne vel hac parte inanis esset illa eius veteris synagogæ vmbræque par- Aptissima correspondentia figuræ & veritatis.
B ticula, qua vetus ille Moyses iam conscensurus in montem, vt cum deo lo-
queretur pro populo, Aaronem illum post se reliquit, cui super gubernan-
do populo suas vices committeret. An non hæc omnia conquadrant exa-
ctissime, veritas cum figura, sequentia Christi verba cum præcedentibus,
& secum vniuersa vndique euangelica historia? Conscendit ille Moyses in
montem Sinai, vt cum deo tractaret negocia populi. Conscendit noster Ie-
sus in ipsum cœlum, vt appareat nunc vultui dei pro nobis, atque vt esset ad-
uocatus noster apud patrem. Eóque iam iam ascensurus, tam serio (vt audisti)
gregem suum nostro Aaroni, nostro pontifici primo summóque commen-
dauit Petro. Itaque vt hic concludamus, habes iam, vt caput fundamentúmque
sit ecclesiæ Christus: caput etiam fundamentúmque Petrus. Nec ea propter
monstrosa ecclesiam esse forma, quin potius decentissima, & vt effigiata
delineatáque erat illa synagoga & vmbra veteri. Est manétque in æternum sa-
cerdos Christus, iam pontifex immortalis factus, caput ecclesiæ nostræ,
quare nec sibi successorem vllum instituit. Sed quoniam necesse erat, vt
vnde venerat reuerteretur, nostrum pro nobis apud patrem acturus nego-
cium, suum pro se nobis reliquit vicariũ mortalem Petrum, qui inter mor-
tales nos, suum deique ageret negocium, & ab eo nostræ militantis ecclesiæ,
ex viuis quidem tamen mortalibus constructæ lapidibus, sacerdotium in-
choauit, & per mortales homines, donec omnes immortalitatem indueri-
mus, succesione continua ad finem vsque geri, propagari, conseruaríque vo-
luit. Vides vt in his omnibus, nihil sit inæquale, nihil contortum, sed planis-
sima & sibi vndique consonans veritas, quam prædicat & confitetur commu-
nis mater orthodoxa per orbem ecclesia.

V iij Rationes

Rationes explicare, quibus Petrum in ordinem cogere nituntur hæretici, apostolorumq; omnium æqualitatem statuere, & aduersus easdem orthodoxam veritatem asserere. CAP. VII. C

QVemadmodū catholicam orthodoxamq; veritatem de Petri in ecclesiastica hierarchia primatu, tam euidenti scripturarū testimonio, quàm orthodoxorū patrum, atq; adeo catholicæ ecclesiæ consensu luce clarius demonstrauimus: ita nunc hæreticorū aduersus eandē machinæ & explicandæ & dissoluendæ sunt, quas ex scripturis partim euangelicis, partim Actorum apostolorū, partim vero ex Paulinis contexunt epistolis. Magna quidem ad speciē, probabilitatis apparentia, & quibus male affectis facile persuadeant id, quo vltro inclinat & propendet impietas, simplicioribus vero et incautis saltem scrupulos ingerunt.

Conātur itaq; persuadere, pares fuisse in apostolica dignitate omnes apostolos, æque omnes œcumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiæ curæ regiminiq; præpositos, parem deniq; autoritatem potestatemq; sortitos à Christo.

Ratio prima, q̃ omnium apostolorū æq; illimitata probari videtur autoritas.

Siquidem æque immediate omnes à Christo apostolicam illam autoritatem accepisse videntur. Omnes quoq; æque videtur ille misisse legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gubernandam: hoc enim sonat apostoli vocabulum, nempe nuncium aut legatum. Itaq; dixit vniuersis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et rursus: Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Quare æque illimitatam sortiti videntur omnes autoritatem super vniuersam ecclesiam Christi: nō autem quales nunc sunt episcoporum diœceses, certis limitibus circunscriptam, quemadmodum ex illius primo nascentis ecclesiæ & Actorum apostolicorū est videre historia. Quam enim laboribus trophæisq; Pauli in ecclesia Christi metam præscribemus? qui ab Hierosolymis per Illyricum in circuitu ad vrbem vsq; D Romam euangelij sui luce omnes illustrauit ecclesias, etiam Hispanias meditans & concipiens animo, quemadmodum idem ipse in sua ad Romanos testatur epistola. Sed & omnium ecclesiarum sollicitudine se premi, etiam in alia attestatur epistola. Proinde haud recte dictum videri, quod cæteri episcopi apostolis reliquis, Petro autem in autoritate successerint Romani pontifices: quum horum certis limitibus circumscribantur diœceses, potestas & autoritas, apostolorum vero nullis circumscripta limitibus, sed in ecclesiam vniuersam. Siquidem in mundum vniuersum illos misit Christus prædicare euangelium omni creaturæ.

Iam & parem omnium autoritatem volunt, & nihil præ cæteris accepisse Petrum, tametsi vni specialiter dictum sit à Christo: Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunq; ligaueris super terram, & cætera quæ sequuntur. Siquidem promissionis tantum ea verba esse: quæ etsi vni facta sit Petro, non tamen suo solius, sed omnium, & totius ecclesiæ nomine, quo vnitatis sacramentum commendaretur. Quæ enim illic vni promittuntur Petro, omnia absq; vllo prorsus discrimine aliquanto post vna cum illo etiam reliquos accepisse apostolos. Claues quidem Ioannis penul. Postquam dixisset eis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Accipite, inquit, spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Illam vero ligandi soluendiq; autoritatē, paulo post promissionem illam factam Petro Matthæi decimo octauo, vbi dixit apostolis vniuersis: Amen amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram,

ligata

ligata, erunt & in cœlo, & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & A in cœlo. Nihil ergo aut potestatis aut autoritatis præ cæteris apostolis videri accepisse Petrum.

Sed nec legimus, inquiunt, in Actis apostolicis, vllam superiorem autoritatem super cæteros apostolos exercuisse Petrũ, quin contra potius, quemadmodum Actorum octauo: Cum audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Constat autem quod maior non est, qui mittitur, mittente, sed potius contra, iuxta verbum Christi: Non est seruus maior domino suo, nec apostolus eo, qui misit illum.

In illo quoq; apostolorum concilio super quæstione legalium videtur Iacobus maiori quadam præ Petro autoritate vsus fuisse, in cuius, non Petri sententiam conclusit concilium.

Præterea Paulus in nullo se submittit Petro aut inferiorem facit, sed parem se illi asserere videtur, scribens ad Galatas. Dicit namq;, nec Petrum, nec cæteros qui Hierosolymis erant apostolos, sibi quicquam contulisse: sed contra, inquit, cum vidissent quod creditum est mihi euangelium præputij, sicut & Petro circuncisionis, qui enim operatus est Petro in apostolatũ circuncisionis, operatus est mihi inter gentes, & cum cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dexteras mihi dederunt & Barnabæ societatis, &c. Ex quibus verbis videtur, non solum non superiorem Paulo fuisse Petrum, sed tantum fuisse circuncisionis apostolum, quemadmodum & Paulus gentium. Rursus, quum venisset, inquit, Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quoniam reprehensibilis erat, & simulatione sua cogẽs gentes Iudaizare. Quod ipsum non videtur fuisse subditi erga suum superiorem, sed potius erga fratrem B fratris aut socij officium. Hæc fere sunt quæ iactantur ab aduersarijs, quibus conantur ecclesiasticam hierarchiam persuadere esse commentum hominum Petro sibi datum diuinitus honorem principalemq; illam autoritatem eripere & æquare cæteris apostolis.

Sed quoniam vt clare hæc diluantur, singula quæq; obiectionum capita, suo ordine prolixius distinctiusq; necessario pertractanda, diligenterq; excutienda sunt, ne vllus ex eis hæreat ambiguitatis scrupulus. Prius tamen quam id facimus, meminisse te volo Christiane lector eorum, quæ iam antea demonstrauimus, simul & salutaris illius Adamantij consilij te commonefacere, quod superius non semel a nobis inculcatum est. Quæ si memoria retinueris, scio nec tantillum te mouebunt vniuersa, quæcumq; aduersus catholicam orthodoxamq; quam demonstrauimus veritatem, quacumque apparentia quibuscumque fucata scripturis afferri poterunt. Demonstrauimus enim fuisse omnino necessarium Christianæ ecclesiæ, vt hierarchia sua contineretur per vnius in ea præsidentis supereminentem autoritatem, sine quo nec ad momentum potuisset subsistere. Ita quoque delineatam fuisse illa sua vmbra veteri, ita requirere exemplar ad quod effigiata est hierarchiæ cœlestis, ita materiam ex qua constructa, nempe infinitorum hominum toto orbe diffusam multitudinem, ita finem, ita quoque eius autorem: quibus omnibus ipsa subscriberet rei euidentia, quæ demonstrat ita quoque eam fuisse ab initio & vsq; ad nos perdurasse. Ipsa prætera sibi vndique consonans euangelica historia, in qua (vt audisti) Petrũ apostolorum omnium & totius ecclesiæ caput, pastorem, & principem

Orthodoxæ veritatis de primatu Petri assertio.

 designa-

designauit Christus, super ipsum totam, quanta quanta erat, constructurũ C se promisit ecclesiam suam. Super hãc, inquit, petram ædificabo ecclesiam meam: cuius pars, imo præcipua pars & columnæ quædam fuere apostoli. Ab eius iurisdictione neminem prorsus ostendit fuisse exemptum. Quod cumq; inquit, ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. Ipsum in solutione didrachmatis, in magisterio ecclesiasticæ domus sibi quodammodo adæquasse Christum. Ipsi vni contendentibus inter se de primatu apostolis, totius ecclesiæ & fratrum coapostolorum curam commissam. Vni præsentibus cæteris & apostolis & discipulis, ab ascensuro iam iam ad patrem Christo etiam tertio dictum, pasce regeq; oues meas. Inter quas nihil dubium est comprehensos cæteros apostolos. Inter quos vnius illius primatum miro studio maximoq; consensu, veluti horum temporum præscij, omnes euangelistæ mihi expressisse videntur. Qui omnes quoties apostolorum duodecim, aut aliquot ex eis, inter quos ipse interesset Petrus, mentionem faciunt, vno ore, & tanquam ex condicto, semper primo ipsum loco constituunt. Quod ne casu factum quisquam cauillari posset, cur id omnes fecerint, Matthæus duodecim apostolorum nomina recensens, in hunc modum clarius explicat: Duodecim autem apostolorum nomina hæc sunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus. Vides cur primo inter apostolos loco ab omnibus euangelistis statuatur Petrus, quia ipse erat omnium apostolorũ primus. Quod ne ad vocationis ordinem referre possis, ipse tibi occurrit Ioannes, qui Andream fratrem Petri affirmat fuisse vnum ex duobus illis discipulis, qui audierant de Iesu dicentem Ioannem: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi, & ob id ipsum eundem secuti fuerant. Inuenit autem hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam, adduxitq; eum ad Iesum qui intuitus eum dixit: Tu es Simon Ionæ filius, tu D vocaberis Cephas, &c. Prius itaq; inquit ille D. Ambrosius, sequutus est Andreas saluatorem quam Petrus: & tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus.

Capi. 10.

In ca. 12. secundæ ad Corinthi.

Et quanquam fuisset etiã vocatione primus inter apostolos Petrus, qui primus erat dignitate & autoritate: tamen ad vocatiõis ordinẽ certũ est non respexisse euangelistas, alioqui cõuenirent etiã in reliquorum ordine, cum certus constitutusq; fuerit vocationis ordo & inter cæteros. In quibus tñ omnibus variãtibus per oĩa. Siquidẽ Andreã Simonis fratrẽ, quẽ secundũ enumerat Matthæus, Marcus, et Lucas in Actis apostolicis posuerũt quarto loco, Iacobũ aũt Zebedæi, qui quintus est Matthæo, Marco secũdus est, Lucæ autem tertius: & Ioannes eius frater, qui apud Matthæũ quintus est, apud Lucam in Actis est secundus, apud Marcum tertius, quartus etiam apud Lucam in euangelio. Ita & in reliquis videbis apud illos variari ordinem. Et quod possis mirari magis, vnum Lucam non solum dissentire a cæteris in ordine reliquorum apostolorum a Petro, imo & a seipso, cum eos in Actis enumerat, & cum in euangelio. Illic enim quartum Andream facit, hic autem cum Matthæo secundum. In Ioannis etiam ordine, nec cum vllo cæterorum euangelistarum, neque secum ipse consentit. Nam secundum hunc numerat in Actis in euangelio quartum, quem tertium Marcus, sextum autem Mattheus facit. Similiter & in Bartholomæo, & in Thoma, & in Matthæo, nec secum, nec cum cæteris consonat. Vnum autem Petrum omnes vbique, seu cum omnibus, seu cum aliquibus tantum nominatur, veluti ex condicto vno ore primo loco constituunt, tanquam caput & ducem

A & ducem cæterorum hoc nimirum clarissime significantes, inter cæteros apostolos, non fuisse a Christo in apostolatu ordinem constitutum, & propterea non admodum retulisse, quo ordine recenserentur. At Petro, quem coryphæum & verticem apostolici chori non ignorauerunt, suum vbique locum & honorem maximo consensu tribuerunt. Quem & alia elocutionis figura nonnunquam efferunt, solum subinde seorsum a cæteris Petrum ex omnibus nominantes, quando tamen de omnibus communiter loquuntur. Ita enim apud Lucam, cum illa sanguiflua a XII. annis quæ nulla medicorum opera curari poterat, ingessisset se inter turbas ad tangendam retro fimbriam vestimenti saluatoris, atque ita confestim sanitati restituta fuisset. Percontante Iesu quis eum tetigisset, & negantibus omnibus, dixit Petrus & qui cum illo erant: Præceptor, &c. Rursus apud eundem Acto. II. Stans inquit, Petrus cum vndecim, & Acto. V. Respondens autem Petrus & apostoli dixerunt, &c. Quid igitur est, quod vnus ex omnibus nominatim exprimitur Petrus, non Iacobus, non Ioannes, & reliqui eidē collectim adiunguntur, si non ipse fuit caput & princeps apostolici chori? Qui mos admodum familiaris est scripturæ, cum multitudinis alicuius mentionem facit, principem eius, & caput exprimere nominatim, reliquam multitudinem secundum hanc locutionis formam illi adiungendo. Ita toties Moysen, Iosue, Dauid, Machabæos, atque alios etiam populi principes, nominans, etiam hoc pacto illis multitudinem associat.

His omnibus subscribit sanctorum omnium ab initio patrum, vt audisti, communis concorsque sententia, quæ Petrum confitetur caput fundamētumque ecclesiæ, cui singulari priuilegio datæ sint claues regni cœlorum, atque omnibus supereminens illa ligandi soluendique potestas. Hoc ipsum probat

B & confitetur totius ab initio catholicæ ecclesiæ status, quæ primo Petrum, deinde successores eius Romanos pontifices recognouit totius ecclesiæ præsides, atque in eisdem sacrosanctam illam supereminentemque autoritatem vni Petro singulariter datam a domino venerata est: quemadmodū partim audisti superius beatissimi Anacleti, Athanasij & vniuersæ cum eo conuenientis Alexandrinæ synodi, Leonis quoque & Nicolai testimonio, & post vniuersa totius primitiuæ ecclesiæ comprobante historia, luce meridiana clarius intelliges.

Aduersus quæ omnia cum audiemus nobis ingeri scrupulos, cum inducī canonicas scripturas, vt nos seducant ab illo corpore catholicæ ecclesiæ, vt in suos angulos & penetralia pertrahant, meminerimus ex præmonitione CHRISTI tunc nobis dici: Ecce hic est CHRISTVS, ecce illic. Meminerimus & doctrinæ eiusdem aduersus tentationes suggestionesque eiusmodi. Sed nolite, inquit, credere, aliter videlicet, quā illud corpus, ad quod congregantur aquilæ, in quo vere CHRISTVS est, nolite exire e septis catholicæ ecclesiæ, & aduersus noxias venenatasque suggestiones eiusmodi sepi aures tuas spinis, ne sis pruriēs auribus, quemadmodum illi de quibus Apostolus. Captiua te, intellectumque tuum in obsequium fidei, & ad omnē impietatis suggestionem, vnde aliter te extricare non possis, velut obturatis auribus clama cum illo, cuius libro primo meminimus (vt illi carbonarius.) Hoc ergo saluberrimum & fidele illius Adamantij consilium omnibus amplexandum firmiterque tenendum suadeo: ijs præsertim qui cōtinua iugique meditatione exercitationeque scripturarum non eo profecerunt vt possint earundem verum germanumque sensum vbique depromere. Quin &

eruditis-

eruditissimis frequenter vsu venit, vt ad hoc veluti tutissimum asylum sacramq; ancoram aduersus antiqui illius callidique hostis suggestiones sit necesse confugere, nisi velint agi præcipites in impietatis perditionisq; barathrum, vno hoc vmbone impenetrabili aduersus ignea illius iacula se tueri. Ne tamen illi, vt faciunt, non cessent sine fine & modo nobis insultare scripturis, quas, vt inquiunt, contra nec angelus de cœlo credendum sit, simplicioribus autem ingerere scrupulos, per se vero male pietati affectis ansam præbere suæ perditionis, & arma subministrare impietati ac iniustitiæ, ad dissolutionem obiectionum iam veniendum est. C

Rationes dissoluere, quibus persuadere conantur fuisse pares omnes in apostolica dignitate apostolos & æque œcumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiæ curæ regiminiq; præpositos. CAP. VIII.

QVandoquidem scripturæ omnes diuinitus inspiratæ dictatæ sunt eodem illo veritatis spiritu, non potest eisdem inesse contrarietas. Siquidem omne verum omni vero consonat. Quæ si quãdo ad speciem appareat, necesse tunc est ad inflexibilem illam rectæ intelligentiæ earundem amussim recurrere, ad illam columnam, illudq; robur firmamentumq; veritatis, nempe ad catholicæ ecclesiæ communem orthodoxamq; sententiam, vt qua testificante scripturis credimus, eidem testificanti credamus, quæ vera sit earundem germanaq; intelligẽtia. Id quod ad sequentia omnia in vniuersum dictum sit. Quod itaq; dicitur, apostolos omnes æque immediate suam illam apostolicam autoritatem accepisse a Christo, eamq; parem cum Petro. Illum siquidem omnes æque misisse legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gubernandam, iussisseq; illorum omnium D autoritatem, non certis diœcesium limitibus circumscriptam, sed super vniuersam æque ecclesiam, quemadmodum acta Pauli probare videntur.

Quanuis apostoli oẽs missi sint a Christo eius legati in orbem vniuersum, ex eo tamen non cõsequi, omnium autoritatem fuisse œcumenicã & æqualem.

Hic fatemur primum apostolos omnes apostolicam illam autoritatem æque immediate accepisse a Christo, nec solum apostolos, sed & septuaginta duos illos discipulos, qui presbyterorum nobis ordinem referunt, suam quoq; autoritatem æque immediate ab eodem accepisse Christo, eosdem quoq; missos in orbem euangelizare euangelium regni vna cum apostolis. Siquidem & illos designatos ipse adhuc in terris agens misit binos & binos ante faciem suam, dicens eisdem: Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate ergo dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Ite, ecce ego mitto vos, & cæt. eadem vniuersa ad illos repetens, quæ paulo ante dixerat ad apostolos, cum eos mitteret prædicare regnum dei, etiam illud subiungens in fine: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Dedit quoq; & illis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones & super omnem virtutem inimici: & nihil, inquit, vobis nocebit. Sed & post resurrectionem suam eisdem illis vna cum apostolis præsentibus dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Quæ cum dixisset, insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Nam quod nõ solis apostolis ea dicta fuerint a Christo, sed etiam discipulis vna præsentibus, manifeste indicat euangelista præmittẽs in hæc verba: Cum ergo sero esset die illo vna sabbatorum, & fores essent

clausæ

A clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum venit Iesus & stetit in medio & dixit eis: Pax vobis, sicut misit me pater, & ego mitto vos: Accipite spiritum sanctum, & cæt. Vides non solis apostolis, sed & discipulis vna congregatis hæc dicta fuisse. Vbi, inquit, congregati erant, non apostoli, sed discipuli ob metum Iudæorum. Consueuisse enim tunc non solos apostolos seorsim segregari a discipulis, sed vna cum eis ob metũ Iudæorum, manifeste indicat Lucas Actorũ primo. Sed nec dubitari quicquam potest ista nõ solis apostolis, sed etiam discipulis dicta fuisse, ad quos vna cum apostolis indifferenter pertinuisse sequẽtia Christi verba, quibus dedit eis potestatem dimittendi retinendiq; peccata hominibus, certũ est. Omnibus enim sacerdotibus (qui illis septuaginta discipulis succedunt.) in sua ordinatione dicitur ab ecclesia: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt.

Quare si ex hoc, quod omnes apostoli æque immediate a CHRISTO sortiti sunt apostolicam dignitatem, missique ab eodem in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam ac ædificandam, nec fuerit eorum autoritas certis conclusa limitibus aut diœcesibus, demonstratum putas pari eos cum Petro potestate fuisse, hac sane ratione non solos apostolos, sed & discipulos illos septuaginta duos eidem Petro æquauerimus, qui & ipsi sacerdotalem, vt audisti, autoritatem non a Petro, sed immediate a CHRISTO sortiti sunt. Missi quoque & ipsi euangelizare in orbem vniuersum, quod munus sibi commissum eorum plurimi haud segniter obierunt. Vnde ex prædicatione Philippi, non apostoli, sed vnius ex discipulis, recepit Samaria verbum dei: qui baptizauit quidem Samaritas, sua prædicatione conuersos, sed supra ordinem suum

B nihil sibi vsurpauit, vnde ad eosdem spiritus sancti traditione confirmandos, quod episcopale & primi ordinis sacerdotum munus erat, venerunt Petrus & Ioannes. Similiter & in alijs locis per discipulos prædicabatur verbũ dei cum fiducia, & prosperabatur opus domini in manibus eorum. Sed nunquid propterea non subijciemus discipulos illos, non solum Petro, sed & cæteris apostolis: nunquid propterea non acceperunt etiam apostoli autoritatem alios quoque ordinandi presbyteros, qui similem æqualemq; cũ discipulis illis potestatem in ecclesia obtinerent: Acceperunt itaque illi suam autoritatem immediate a CHRISTO tattamen & a Petro, & etiam a cæteris apostolis, nisi eos præuertisset CHRISTVS, eandem accipere potuissent. Quod si tempora prudenter distinxeris, facile concordabis scripturas. Erat siquidem tunc messis plurima, operarij vero admodum pauci. Erat tunc tempus quomodocumque congregãdi in horrea. In quod illi tunc a Christo electi operarij, operam strenuissimam nanauerunt, vtcumque & vndecumq; potuere. Attamen iam congregata in horrea disponebat ac ordinabat ille, quem hic reliquit Christus super vniuersam familiam suam, & cui totius ouilis sui curam specialiter demandauerat, Petrus eiusque in primatu ecclesiasticæ hierarchiæ successores. Non erat opus vnius Petri, vniuersum aggredi terrarum orbem, & in ouile sibi commissum cogere, sed multorum ad hoc opera erat necessaria. Quare ad hoc misit nõ solum apostolos, sed & illos septuaginta duos discipulos, misit & alios quos ad hoc munus etiam post ascensionem suam speciali gratia & illuminatione selegit, quemadmodum & Paulum & Barnabam Actorum decimo quinto, & alios plerosque: nec certos eis limites suorum laborum præscripsit,

quia

quin potius misit in orbem vniuersum, vndecumque poterant colligere C
& congregare. Qua quidem in re tametsi apostolorum omnium æqualis quodammodo videri possit commissio, non tamen tam erat hæc autoritas vniuersalem ecclesiam gubernandi, quam cōgregandi in ouile Christi, cuius summus pastor constitutus erat Petrus & successores eius. Neq; enim Babylonem quandam per illos ædificare volebat Christus: quin potius ordinatissimam quandam ciuitatem, secūdum exemplar, quod videret apud patrem, illamq; supercœlestem Hierusalem hic in terris effingere, cuius esset, non secus, quam aciei castrorum ordinatissima graduum ordinumq; distributio, per quos ad vnum caput ac præsidem ordinaretur tanta multitudo, atq; vnius contineretur, sustentaretur, gubernareturque autoritate & imperio.

In comment. epistolæ ad Ephesios. Inter initia fidei, inquit diuus Ambrosius, omnes docebant, omnes de clero baptizabant, quibuscunque diebus & locis & temporibus fuisset occasio. Neq; Philippus tempus quæsiuit aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neq; ieiunium interposuit, adhuc præter septem diacones nullus fuerat ordinatus: vt ergo cresceret & multiplicaretur ecclesia, omnibus de clero inter initia concessum est & euangelizare & baptizare & scripturas in ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est ecclesia, ex tunc sunt constituta conuenticula, & rectores & officia in ecclesia subordinata: vt nullus de clero qui ordinatus non esset, præsumere auderet officium, quod sibi nō esset creditum & concessum. Et ita cœpit alio ordine & prudentia gubernari ecclesia. Quia si omnes eadem possent, irrationabile esset, & vulgaris res vilissimaq; videretur. Hinc est, vt nunc neque diaconi in populo prædicent, neq; clerici, neq; laici baptizent. Hactenus Ambrosius. Itaq; qui prudenter distinguit tempora, facile hac parte concordabit scripturas, & intelligit illimitatam illam apostolorum autoritatem magis fuisse ad congregandum omnes in ouile Christi commissum Petro, quam ad illud ipsum ouile gubernandum. D

Quod si cæteros quoq; apostolos etiam regiminis autoritatem vis habuisse super ecclesiam, quam congregassent Christo, vt hoc donemus, ex eo tamen consequens non est, vt cuiusquam eorum autoritas fuerit super ecclesiam vniuersam, quando nemo vnus congregauit vniuersam. Quin potius testantur historiæ, cum diuiderētur a se apostoli in orbem vniuersum, suam cuiq; deputatam prouinciam, quam vomere suæ prædicationis excoleret, & apostolica autoritate gubernaret. Nulli autem commissam totius orbis curam, quam vni Petro. Cuius autoritate vna cum senatu illo apostolico constitutum tunc illum ordinem sacrū ecclesiæ, qui ab eo tempore perdurat hactenus, sedium quidem principalium in honorem vnius Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis: deinde & reliquarum primatum ac metropolitanarum, prout locorum hoc desiderabat opportunitas, & ecclesiæ totius hoc expostulabat necessitas: vt totius quanta esset, per orbem ecclesiæ cura ad vnam sedem Petri ordinatissime referretur, atq; eius in vniuersam vicissim deferretur autoritas tam immensæ multitudinis corpus in vnum continens: omnino certum est, attestante hoc in primis ipsa rei euidentia, deinde illius sanctissimi Anacleti Petri discipuli & in cathedra successoris, quam supra citauimus, epistola, qua vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos de apostolica hac ordinatione instruit.

Iam vt etiam hoc donaremus, apostolorum omnium illimitatam atq; œcumeni-

A œcumenicam autoritatem fuiſſe in eccleſiam vniuerſam, nec in illa diuiſione partitam certis limitibus: nihil tamen hoc ipſum derogaret autoritati Petri ſuper cæteros vniuerſos. Non magis, inquam, quam ſi nunc intelligeremus a Romanis pontificibus mitti aliquos ſuos legatos, ad eccleſiaſticā diſciplinam toto orbe collapſam, vbique reformandam, & in priſtinum ſtatum reuocandam, idque quocumq; accederent, cum poteſtate pleniſſima: non, inquam, magis quam legatorum eiuſmodi autoritas derogaret autoritati Romani pontificis. Nam quamuis & iſti vterentur poteſtate illimitata & œcumenica, eaque plenaria: tamen ſub Romano pontifice, & dependenter ab eodem. Et quemadmodum non inſignificanter dicerent ſcholaſtici, eſſent quidem hi, quamdiu duraret illa eorum legatio, æquales Romano pontifici, quantum ad præſentem adminiſtrationem attinet: nequaquam tamē in ipſa fontali autoritatis plenitudine. Ita & de apoſtolis ac Petro dicendū eſſet, vt daretur illorum omnium vniuerſalem fuiſſe autoritatem & œcumenicam.

Sed Chriſti, inquies, non Petri legati fuere apoſtoli: ab ipſo Chriſto, nō a Petro ſuam illam autoritatem poteſtatemq; acceperunt. Eſto acceperint a Chriſto non a Petro, ſuam poteſtatem apoſtoli. Ita & illi ſeptuaginta duo diſcipuli, ſuam quoq; poteſtatem æque immediate acceperunt a Chriſto, & ab eodem etiam miſſi ſunt in orbem vniuerſum prædicare euangelium omni creaturæ: nihil tamen dubium eſt illos ſubfuiſſe apoſtolis, & in primis Petro, a quorum autoritate non minus eorum dependebat autoritas, quam ſi ab eiſdem & ordinati & miſſi fuiſſent, quorum ordinandorum pleniſſimam poteſtatem acceperant. Nam quamuis illos primos, tanquam apoſtolos ſuos inſtruens, & imitationis exemplum præbens, per ſeipſum inſti-
B tuerit Chriſtus: attamen ordinatos inſtituit, vni capiti totius eccleſiæ paſtori ſubeſſe voluit, vni illi inniti & quaſi fundamento firmiter adhærere, ſuper quem ædificauit eccleſiam ſuam. Non enim diſſenſionis Chriſtus autor fuit, ſed pacis, concordiæ, vnitatis, quæ in immenſa multitudine abſq; ordine diligentiſſime conſtituto omnino ſeruari non potuit, nec voluit Babylonem quandam ædificare, ſed cœleſtem illam Hieruſalem in terris effingere. Neq; per hoc, quod illi immediate a Chriſto ordinati fuerunt, quicquam acceperunt amplius præ ijs, quos ordinarunt apoſtoli. Ita quoque & de apoſtolis, eorumq; autoritate & Petro haud dubie exiſtimandum eſt, æque autoritatem eorum plenariam & illimitatam (ſi tamen talem acceperunt) ad ædificationem gubernationemq; vniuerſalis eccleſiæ ſubfuiſſe Petro, ac ab eodem dependiſſe, penes quem erat eccleſiaſticæ poteſtatis plenitudo, haud ſecus quam ſi eandem ab ipſo accepiſſent Petro, a quo haud dubie eam accipere potuiſſent, niſi accepiſſent a Chriſto. Quemadmodum (vt in exemplo rem clarius intelligas) ſi ipſe Romanus pontifex, quod nunc fieri quotidie videmus, epiſcopi alicuius in ſua diœceſi ordinationem præueniens, alicui eius plebi inſtituat presbyterum, quem alioqui ordinaria autoritate inſtituere debuiſſet epiſcopus: ille nihilo minus æque ſubiectus eſt ſuo epiſcopo, ac ſi ab eodem cōſtitutus ordinatusq; fuiſſet, nec minus ſub ordinata eſt epiſcopo eius autoritas: Ita & de ſeptuaginta duobus illis diſcipulis ſub apoſtolis, & de apoſtolis ſub Petro pariformiter intelligendum eſt. In quibus ordinem illum ſubiectionis prælationiſque nihil prorſus variat, quod in eorundem ordinatione ordinariam ipſam autoritatem (quæ ſumma penes Petrum extitit) ſua ordinatione præuenerit Chriſtus.

Leonis verissima sententia.

Proinde verissimum est id quod scribit beatissimus Leo ad episcopos per Viennen prouinciam constitutos: Diuinæ, inquit, cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesque nationes dei voluit gratia coruscare, ita dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium apostolorum summo principaliter collocaretur: vt ab ipso veluti a quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, & exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, vt æterni ædificatio templi, mirabili munere gratiæ dei in Petri soliditate consisteret, hac ecclesiam suam firmitate corroborans, vt illam, nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferi præualere. Verum hanc petræ istius sacratissimam firmitatem, deo ædificante constructam, nimis impia vult præsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere. Cui cum præ cæteris soluendi & ligandi sit tradita potestas, pascendarum tamen ouium cura specialius mandata est. Cui quisquis principatū æstimat denegandū, illius quidē nullo modo minuere potest dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ suæ, semetipsum ad inferna demergit. Hæc ille ter sanctus Leo. C

Per hæc itaque abunde mihi satisfactum videtur primæ illi aduersariorū rationi, qua apostolorum omnium æqualitatem statuere conantur, ex eo quod omnes acceperint suam illam autoritatem æque immediate a Christo, & quod omnes missi fuerint in orbem vniuersum cum potestate illimitata & œcumenica super vniuersam ecclesiam. D

Rationes dissoluere, quibus apostolorum & Petri parem inter se autoritatis plenitudinem statuunt. CAP. IX.

Bifariā intelligi, æquam aut parē esse aliquorum autoritatem.

Bifariam intelligi potest æquam aut parem aliquorum autoritatē, vel quod æque late pateat, hoc est, æque multis præsit: vel vt ipsa in se consideretur potestatis mensura ac plenitudo, quam ex proprijs eius actibus & effectibus est intelligere: vt si eadem prorsus omnia possit hæc & illa æque diuitem in se, plenamque potestatē, atque hac ratione parem, haud incongrue intellexerimus. Qua quidem in re posset stare æqualitas, vbi secundum priorem rationem esset longa imparitas, vt duorum episcoporum, quorum vnius arcta est, alterius late patens diœcesis. Duorum item legatorum a latere Romani pontificis, vnius quidē ad vnā aliquam, exiguamque prouinciam, alterius ad plures, easque longe, lateque patentes: vbi tamen æque plena esset ipsa eorum in se facultas. Hanc differentiam suo more explicauerint scholastici, nobis loquendum est, vt intelligamur ab omnibus. Superiori autem capite rationes dissoluimus, quibus persuadere conantur, æque longe lateque patuisse autoritatē apostolorum aliorum & Petri, æque nullam diœcesium coarctatam limitibus, æque omniū œcumenicam. Quicquid enim ea in re conantur de apostolis statuere, necesse est eadem prorsus ratione, vt de septuaginta discipulis statuant. Quorū tamen autoritatem, certū est & notoriū, fuisse sub autoritate apostolica: sicut hanc sub autoritate illa supereminēti capitis totius hierarchiæ ecclesiasticæ.

Ad ipsam nunc in se potestatis eorundem mensuram, plenitudinemq;
A venientes, tametsi libro sequenti eandem exactius explicabimus & demō-
strabimus: interim tamen hic rationes dissoluendæ sunt, quibus parem hac ratione apostolorum omnium cum Petro autoritatem statuunt: quandoquidem hoc etiam ante explicatam exacte eiusmodi in se autoritatis mensuram fieri poterit.

Cum itaq; dicitur, Petrum nihil præ cæteris accepisse apostolis. Neq; etiam claues regni cœlorum, neq; illam iurisdictionis soluendi, alligandiq; potestatem. Nam quantum ad claues attinet, non datas specialiter vni Petro, quum superædificandæ ecclesiæ fundamentum pronunciaretur a Christo, sed promissas tantum. Nam dabo, inquit, tibi claues, nō do: quas postea dedit indiscriminatim omnibus, Ioannis penultimo dicens: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt. Similiter dicunt de potestate iurisdictionis, quæ tametsi data videatur ante alios Petro, tamen continuo post data est etiam apostolis omnibus, Matthæi decimo octauo, vbi omnibus loquens: Quæcunq; inquit, alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, &c. Ad hæc dicimus, & primum de clauibus, quod earum nulla vnquam apud euangelistas fit mentio, neq; Ioannis penultimo, nec vsquam alibi, quam Matthæi decimo sexto, vbi vni singulariter Petro promittuntur. Pertinuit fortassis & illa potestas dimittendi hominibus peccata etiam ad claues regni cœlorum, veluti pars quædam earundem, sed ampliorem longe, magnificentioremq; potestatem mihi importare videntur, aut potius ipsam totius ecclesiasticæ potestatis plenitudinem, quanta decebat illum, qui Christi in ecclesia vices gereret vniuersa ea comprehendens, quæcunq; ad finem ecclesiasticæ societatis assequendum erant necessaria. Cuius mensuram libro sequenti inuesti- Quid p̄ claues regni intelligendum sit.
B gabimus. Quam in metaphora clauium regni cœlorum expressit, eius veluti maiestatem commendans, significansq; etiam regni cœlestis potestatē ipsum habiturum in terris. Quas claues, sicut vni singulariter promisit Petro, ita vni singulariter dedit.

Quod vero promissas tantum illi claues volunt non datas. Ego vero si promissæ hic sunt non datæ, ab illo promissas scio, cuius nomen est fidelis & verax, imo qui est ipsa æterna veritas, cuius dixisse fecisse est, ille dixit vni Petro: Tibi dabo claues regni cœlorum. Quare audisti supra in illius Athanasij & Alexandrinæ synodi tot sanctissimorū episcoporum epistola, quid dicant successori Petri: Tu, inquiunt, es sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, & super tuum fundamentum ecclesiæ columnæ sunt confirmatæ: Tibi claues regni cœlorum commisit, ac ligare & soluere potestatiue, quæ in cœlis, & quæ in terris sunt, promulgauit, &c.

Quod si non tantum promissas, sed etiam datas hic vni Petro claues illas contenderem, haberem non paruí nominis suffragatores, per quos hanc tuerer sententiam, a quibus haud scio an dissentire tutum sit. Illic enim corpus est, illic Christus & veritas, vbi congregantur aquilæ. Et primo Tertulliani hæc fuit certissima sententia, qui libro de præscrip. hæretico. de Petro ita interrogat: Latuit aliquid Petrum ædificandæ ecclesiæ petram dictum, claues regni cœlorum consequutum, & soluendi ac ligandi in cœlis & in terris potestatem? Loquitur autē de eo quod post audiuit a Christo: Quod ego facio tu nescis modo, quo tempore iam ante fatetur accepisse illum claues regni cœlorum. Quare vna cum promissione etiam accepisse illum cla-

ues credidit,cum alibi vbi accepiſſet,nuſquam inueniatur. In eadem ſenten C
Ambroſij ſententia. tia eſt diuus Ambroſius,quod in Lucam ſcribens teſtatur,dicens: Reſurrectionis tempore præſto ſunt mulieres,& cũ viri fugarentur, ſolæ tamen ab angelo ne timeant admonentur. Petrum euocant,ſtudio priores,ſed poſteriores fiducia:denique ille ſine metu aduenit,& incunctanter, qui poſterior venerat,primus ingreditur,quaſi qui claues regni vt alijs aperiret,acceperat. Vides & huius ſententia etiam ante paſſionem & reſurrectionem domini Petrum claues accepiſſe regni cœlorum,non autem poſt, cum diceretur omnibus: Accipite ſpiritum ſanctum,quorum remiſeritis peccata,remittuntur,&c. Hoc idem affirmat libro de Iſaac & anima: Petro, inquit, dicenti
CIII. quo vadis,reſpondit verbum dei,nõ potes me ſequi modo, ſequeris autem poſtea. Claues ante commiſerat regni cœlorum, & ſequendo imparem iudicauit. Si claues iamdudum illi commiſerat, certum eſt verborum illorũ effectum (Tibi dabo claues,&c.) non fuiſſe dilatum in futurum, ſed ſimul præſentem ſecum habuiſſe effectum. Id quod adeo non dubitat etiam di-
Auguſtini concors ſententia. uus Auguſtinus,vt hoc verbum Chriſti apud Matthæum (Tibi dabo claues) ipſe nonnuſquam verterit verbo præteriti temporis,perinde ac ſi dixiſſet Chriſtus: Tibi dedi claues regni cœlorum. Ita enim habet ſermone CXXIIII. de tempore: Credendæ erant Petro claues eccleſiæ,imo creditæ ſunt ei claues regni cœlorum,credenda quoque erat ei populorum innumera multitudo,quæ eſſet profuſæ naturæ vitijs ac paſſionibus,culpis inuoluta et peccatis,denique ſic ad eum ait: Tibi dedi claues regni cœlorum, deinde ſequitur,dicens: Quæcunque ligaueris ſuper terram,erunt ligata & in cœlis, videlicet,vt in clauibus fidelis ianitor,& in ſententijs eſſet clementiſſimus diſpenſator,&c. Vides hic affirmare Auguſtinum, imo docere ſibi commiſſam eccleſiam,quod Chriſtus dixerit Petro: Tibi dedi claues regni cœlorum. Non quod ignorauerit legi apud Matthæum: Tibi dabo,ſed quoniã D
certum habebat illam promiſſionem Chriſti,quam euãgeliſta explicat verbo futuri temporis,non ſolum certum,ſed etiam ſecum præſentem habuiſ-
CXXIIII ſe effectum. Quare etiam libro ſecundo aduerſus Gaudentij epiſtolam ſcribit in hæc verba: Nunquid melior Raſias quam apoſtolus Petrus? Qui vbi dixit: Tu es Chriſtus filius dei viui,tam beatus a domino pronunciatus eſt, vt claues regni cœlorum mereretur accipere. Nec tamen creditur imitandus,vbi mox eodem momento reprehẽſus audiuit: vade poſt me,&c. Eandẽ ſententiã probat & ſequitur ſcribẽs in Ioannẽ Tractatu quinquageſimo.

Eodem prorſus modo intellexit hoc ipſum ſanctus Hilarius. Siquidẽ in Matthæum hæc ipſa Chriſti ad Petrum verba explicãs,ſubiungit in hæc verba: O in nũcupatione noui nominis fœlix eccleſiæ fundamentũ,dignaque ædificatione illius petra,quæ infernas leges, & tartari portas & omnia mortis clauſtra diſſolueret. O beatus cœli ianitor,cuius arbitrio claues regni æterni aditus traduntur,cuius terreſtre iudicium præiudicata autoritas ſit in cœlis. Vides etiam huius ſententia traditas vna cum promiſſione claues a Chriſto. Et in pſalmum LII. Conſcius dominus infirmitatis humanæ,cum apoſtolis dixiſſet: Omnes vos ſcandalum patiemini in me nocte hac, & beato Petro ter,non ad denunciationem damnatæ negationis, ſed quia per timorem carnis demutabilis homo,id quod negaturus eſſet admonito, negãti quidem claues cœlorum non ademit. Supponit ergo iamdudum accepiſſe eundem claues,ita vt intelligatur præcedens clauium promiſſio,præſentem ſecum habuiſſe effectum. Rurſus in pſalm. CXXXI. Cum quædam,

inqu,

A inquit, de passione sua ad discipulos locutus fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc dei filio detestatus esset, cui superius claues regni cœlorum dederat, super quem ecclesiam ædificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerent, quæque in terris vel soluisset vel ligasset, ea in cœlis vel soluta vel ligata persisterent, hunc, inquam, tali conuicio detestantem sacramentum hoc passionis excepit: Vade post me Satana. Audis itaq; quam constanter vbiq; sentiat hic Hilarius, non promissionis tantum de futuro verba illa Christi fuisse ad Petrum: Tibi dabo claues, &c. sed quæ præsentem habuerunt cum promissione effectum. Nam illo conuicio exceptum Petrum continuo post dicta illa ad se verba Christi testatur Matthæus, at iam superius datas illi claues affirmat. Datæ ergo sunt vna cum promissione. Eiusdem omnino sententiæ est diuus ille Chrysostomus, quam & alibi plerumque & hunc ipsum euangelij locū explicans clarissime significat, vbi continuo post illa magnifica Christi verba ad Petrum, cum de passione sua quædam subiunxisset, moliretur q; Petrus eum auertere a passionis ignominia, dicens: Propitius tibi esto, nec fiat tibi hoc, ita interrogat: Quidnam hoc est o Petre? Tu qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues regni cœlorum traditæ, tam cito, adeo grauiter lapsus, cecidisti? Vides non promissas tantum, sed & traditas fuisse claues regni cœlorum. *Chrysostomi cōsona sententia.*

Ab his tantis patribus dissentire, haud scio an satis tutum sit, præsertim cum ipse testetur Christus congregationem aquilarum nobis certo indicare, vbi sit corpus, vbi Christus & veritas. Nec quicquam nos debet aduersus hæc mouere verbum futuri temporis apud euangelistam, cum non ignoremus esse morem scripturæ admodum familiarem, & modum pro *Soluuntur argumenta in contrarium.*
B modo ponere, & tēpus pro tēpore. Ita enim quæcunq; Ezechielis XXXI. capite dicuntur de rege Assyriorum futuro tempore, a LXX. (quemadmodum etiam testatur Hieronymus) quasi transacta memorantur. Sic & de cruce & passione domini diu ante prædictum fuerat: Foderunt manus meas & pedes meos. Et alibi: Quasi ouis ad victimam ductus est. Et rursus: Et liuore eius sanati sumus. Et iterum: Ab iniquitatibus populi mei ductus est in mortem. Quid igitur mirum, si & hic pro tempore tempus, pro præsenti futurum posuerit, velut ad vsum & exercitium iam tum datarum clauium respiciens, quemadmodum tot sancti, orthodoxiq; patres intellexerunt, adeo vt diuus Augustinus nihil dubitet, sicut audisti, non solum præsens, sed etiam præteritum pro futuro hoc loco ponere, ac dicere, sic dixisse Christum ad Petrum: Tibi dedi claues regni cœlorum.

Quod si tot orthodoxis, sanctisq; patribus omnino reclamare pergas, si congregationem illarum aquilarum, nos ducentium ad verum sensum ecclesiastici corporis contemnere nō erubescis, si attendere monstrantibus Christum in angulis & penetralibus contra Christum omnino decretum est, ita vt prorsus contendas promissas hic tamen claues Petro, non etiam datas, vt hoc tibi donaremus, certe quin dederit aliquando ille fidelis & verax, quod tam serio, tam solenniter repromisit, omnino negare non poteris: & si non ante, saltem tunc, cum post resurrectionem suam iam iam rediturus ad patrem, constituit illum super vniuersam familiam suam, suumq; ouile illi tertio gubernandum commisit, dedisse eidem etiam iamdudum promissas illas claues regni, hoc est, potestatem plenissimā ac pro se vicariam, sine qua regere ecclesiam & in finem suū dirigere cōuenienter nō poterat.

Non datas illas claues regni apostolis omnibus. Ioannis penult. Quorũ remiser. pecc remit. eis, &c.

Quod insuper dicitur, datas claues indiscriminatim apostolis omnibus, C
cum illis apud Ioannem diceret Christus: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Respondemus clauium illic nullam mentionem fieri. Illud enim dictum fuisse non solis apostolis, sed & discipulis vna præsentibus, atq; in eis sacerdotibus omnibus, qui eãdem potestatem remittendi peccata accipiunt. Quibus omnibus, si claues illæ regni cœlorum absq; discrimine committuntur, quorsum ergo ab orthodoxis patribus omnibus, atq; adeo vniuersa Christi ecclesia, Petrus dicitur ianitor cœli, & regni cœlestis clauiger? Quorsum illa Alexandrina synodus cum mirabili suo gloriosissimo Christi confessore Athanasio scribunt Petri successori: Tu es, sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, & super fundamentum tuum ecclesiæ columnæ sunt confirmatæ. Tibiq; claues regni cœlorum commisit ac ligare & soluere potestatiue, quæ in cœlis & quæ in terris sunt, promulgauit. Vides non vnicuilibet sacerdoti, non cuilibet episcopo, sed Romano pontifici Petri successori, commissas claues regni cœlorum. Idque tot sanctissimorum, eruditissimorumq; pontificum, pro defensione orthodoxæ fidei synodice congregatorum testimonio. Nec tamen imus inficias, quin & cæteri episcopi & presbyteri easdẽ claues quadantenus participent: tamen ordinate, & omnes sub vno ecclesiasticæ hierarchiæ capite. Ita huius muneris sacramentum dominus ad omnium apostolorum officium (vt beatissimi Leonis verbis dicam) pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium apostolorum summo principaliter collocaret, vt ab ipso veluti a quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. De potestate vero illa iurisdictionis alligandi & soluendi, quam parem cum Petro volunt accepisse etiam reliquos apostolos, Matth. D
XVIII. vbi dictum est omnibus: quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Quemadmodum paulo ante dictum erat Petro: Quodcunq; ligaueris super terrã, &c. Dico primum, mihi ita videri, verba illa Christi Matth. XVIII. Quæcunq; alligaueritis, &c. non pertinuisse proprie ad apostolos, sed ad ecclesiam, cuius Petrus caput erat & fundamentum. Quare quancunque illic autoritatem dederit, eam non posse referri ad apostolos, qui non erant ecclesia, sed pars ecclesiæ: præsertim, si eos non solum collectim, sed etiam sigillatim intelligas. De secundo: Quod ad quoscunq; pertineant verba illa Christi, seu ad ecclesiam, seu ad apostolos omnes, & singulos: non tamen illis datam esse tantam iurisdictionis autoritatem, quantam ante dedit vni Petro. Quin potius ex eo ordine, quod prius, magnificentiusq; eam dedit vni Petro: deinde autem, seu ecclesiæ seu apostolis, vtcunq; volueris, omnibus & singulis, euidentissime significari, hanc illi subiectã esse oportere.

Quod autem illa verba Christi Matthæi XVIII. ad apostolos nõ pertineant, maxime si eos sigillatim intelligas, sed ad ecclesiam, quamuis illic solis apostolis locutus videatur, euidenter mihi ostendere videtur ipsa verborum Christi series, si diligenter conferamus vniuersa. Nam cum ordinẽ correptionis fraternæ illic nos docuisset (quam non ad solos apostolos, aut eorum in apostolica autoritate successores episcopos, sed ad omnes æque Christi fideles pertinere certũ est) insuper & iussisset fratrem, si nostra correptione non emendaretur, ecclesiæ denũciare, quo nobis eiusdem ecclesiæ in suis iudicijs commendaret autoritatem, & nos doceret obedientiam,

subiunxit

A subiunxit: Quod si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus, pro ratione subijciens: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo: & quæcunque solueritis, soluta. In quibus verbis hoc animaduertendum est, quod quamdiu docuit, quemadmodum peccantem in nos fratrem corripere ac reducere debeamus, tanquã vnumquemlibet nostrum singulariter appellans, dixit: Si peccauerit in te frater suus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, &c. Si te nõ audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, &c. Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, &c. Hactenus enim cuiuslibet nostrum officium instruit, & æque hæc pertinent vniuersa ad vnumquemlibet Christianum. At cum ecclesiastici nobis iudicij autoritatem commendat, denuncians ipsum in cœlo ratum fore, quo ecclesiam iudicantem, alligantemque, hoc est, congregationem, cœtumque Christi fideliũ indicaret apertius, & non vnumquemlibet ligatorem, vnumquemlibet apostolum, mutat numerum, nec iam amplius vt prius singulariter loquitur, sed dicit: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solueritis, soluta. Quæ si quis ita vellet dicta communiter ad omnes, ad quos ille Christi sermo dirigebatur, vt etiam singulos eorum per se ac sigillatim accepisse contendat illam ligandi, soluendique potestatem, vnicuilibet nostrum, & non solis apostolis & eorum successoribus hanc potestatem attribuet, & vnusquisque alium ligabit & soluet. Siquidem ad omnes in vniuersum Christi fideles, & ad vnumquemlibet nostrum dirigitur vniuersa illa præcedentium Christi verborum series: Si peccauerit in te, &c. Si te non audierit, &c. Si ecclesiam non audierit, &c. Quæ vero sequuntur, nequaquam ad alios conuersa oratione refert, quàm quibus eatenus locutus est, sed eisdem ipsis dicit: Quæcunque al-

B ligaueritis, non vnusquislibet vestrum, sed congregati in nomine meo & ecclesiam constituentes, hoc est, quæcunque alligauerit ecclesia, cuius iudicio præcepi vnumquemlibet vestrum obedire, erunt ligata in cœlo: & quæcunque solueritis, soluta. Quod enim de ecclesia & Christi fidelium congregatione hæc locutus sit Christus, præter ea quæ iam diximus euidenter id demonstrantia, etiam clare indicant & confirmant ea, quæ continuo subiungit: Iterum, inquit, dico vobis, si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est, vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Vides itaque hic ecclesiæ & congregationis Christi fidelium prærogatiuam, vides & autoritatem. Vnde diuus Hieronymus de ecclesiastica domo loquens: Accepit, inquit, & hæc domus potestatem alligandi & soluendi: hanc domum, si quis corrigentem, corripientemque contempserit, sit tibi, inquit, tanquam ethnicus & publicanus. Audis cui illic à Christo ligandi, soluendique potestas contributa sit, non Andreæ, non Iacobo aut Ioanni, sed ecclesiasticæ domui. Quod si ecclesiastica domus hic ligandi, soluendique potestatem acceperit, qua ratione vnumquemlibet apostolorum eam potestatem hic accepisse velint, haud sane intelligo, cum ecclesiam collectiuũ nomen esse nec vni personæ conuenire, certum sit. Hoc omnino certum est, attestante euangelista, non solis apostolis duodecim, sed in vniuersum discipulis suis, quorum præter apostolos, iam LXXII. mittebantur bini & bini ante faciem eius, toto eo sermone locutum fuisse Christum. Quare qua ratione ad omnes & singulos apostolos pertinuisse vis illa verba

Ecclesiasticæ domui data ligandi soluendique potestas.

Christi: Quæcunq; alligaueritis, &c. necesse est fatearis æque pertinuisse ad omnes & singulos discipulos, atq; ita ad omnes æque sacerdotes & presbyteros, qui in ordine & autoritate succedunt LXXII. discipulis. E

Quanquam non eam inficias, apostolos eorumq; successores episcopos, vt ecclesiarum particularium capita (de quibus, non autem de vniuersali ecclesia hic proprie loqui Christum, suo post loco demonstrabimus) includendos esse in ecclesia, vt hanc alligandi soluendiq; potestatem habeat ac possit exercere. Quibus seclusis, reliquam multitudinem alligare aut soluere posse haud sane crediderim. Est enim Christo ecclesia non informis aut confusa multitudo, sed velut castrorum acies decentissime ordinata.

Itaq; in primitiua ecclesia, quemadmodum attestantur Dionysius, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Basilius, cæteriq; eius temporis scriptores, imo vsq; post Augustini tempora, denunciatio illa correpti fratris fiebat ecclesiæ, non episcopo seorsum ab ecclesia, sed vna cum præsente ecclesia: quã corripientem contemnens, habebatur tanquam ethnicus & publicanus. At successu temporis, vt omnis vigor Christianæ, ecclesiasticæq; disciplinæ elanguit ac remissus est: ita & mos ille correptionis, denunciationisq; fraternæ vere euangelicus obsoleuit, & loco ecclesiæ nunc solis seorsum episcopis, aut etiam Archidiaconibus, aut substitutis ab eis Officialibus fit denunciatio ista, haud scio an satis euangelica, apud quos etiam ex tacito consensu aut conniuentia ecclesiæ est nunc exercitium huius potestatis soluendi, ligandiq; datæ à Christo ecclesiæ. Quam tamen haud temere inuenies vsquam sibi vsurpasse apostolos, nisi vbi se coniungunt cum ecclesia. Quemadmodum fecit Paulus in excõmunicatione Corinthij illius fornicatoris: quam ipse, non sua singulari & velut apostolica in eum autoritate solus protulit, sed se coniunxit cum Corinthiorum ecclesia. Quam primum redarguens, D quod fornicatorem illum tulissent tamdiu, & non eiecissent de medio sui, hoc ipso demonstrans ad cuius id pertineret autoritatẽ, ita subiunxit: Nam ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam decreui tanquam præsens, vt is qui hoc patrauit, in nomine domini Iesu Christi congregatis vobis & meo spiritu, vna cũ potestate domini nostri Iesu Christi, vt tradatur Satanæ in interitum carnis, quo spiritus saluus sit in die domini Iesu.

Certe nullum scio verbum inuenies in vniuerso euangelio, per quod vna aliqua singularis persona, hanc sibi ligandi, soluendiq; potestatem arrogare possit, quàm vnus Petrus, & qui illi in hac autoritate legitima ordinatione succedunt: vni siquidem Petro dictum est: Quodcunq; ligaueris aut solueris super terrã, ligatum solutumq; erit & in cœlis. Deinde etiam dictum est congregationi ecclesiasticæ aut ecclesijs, quarum iudicio nos obedire præcepit, hoc est, vnumquemlibet suæ: Quæcunq; alligaueritis aut solueritis, ligata, solutaq; erunt. Nulli vero reliquorum apostolorum de hac potestate vllum dictum verbum reperies. Itaq; & Petrus, sicut singulariter potestatem illam singularem accepit à Christo, ita quoties ipse tulit sententiam, non (velut Paulum audistis) se coniungit aut cum ecclesia, aut cum apostolis cæteris, quamuis præsentibus, sed singulari quadam autoritate semper vsus est, semper velut ex sua & propria autoritate loquitur. Ita Ananiã fraudantem de precio agri venditi, ponentemq; partem eius ad pedes apostolorum, ipse vnus non communicato cum alijs, quamuis præsentibus, apostolis consilio, primum conuicit mendacij, deinde & horribili mortis sententia vltus est, ita vt oriretur timor magnus super vniuersam ecclesiã. Simili autoritate

Singularis potestas Petri & successorũ eius.

A toritate Simonem magnum offerentem apostolis pecuniam pro dono sancti spiritus, non ipsi apostoli, sed vnus singulariter Petrus condemnauit, dicens: Pecunia tua tecum sit in perditionem, &c. Quare in primitiuæ illius ecclesiæ historia haud fere inuenies episcoporũ vllum, quamuis primarum sedium, hanc sibi autoritatem singulariter vsurpasse proferendi in aliquem anathematis sententiam. In vno autem Romano pontifice tanquam Petri successore eiusdem quoque autoritatem recognitam ab vniuersis, quam & libere exercuisse inueniuntur in ecclesiam vniuersam. Idque approbante orbe vniuerso. Itaque audisti, quemadmodum ille Athanasius vna cum vniuersa illa tot sanctissimorum episcoporum Alexandrina secum congregata synodo scripserint Romano pontifici, velut successori Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi: Tibi, inquiunt, claues regni cœlorum commisit Christus, & ligandi, soluendique & in terris & in cœlis potestatem. Et rursus: Semper fuit vestræ apostolicæ sedis potestas, iniuste damnatos vel excommunicatos, potestatiue autoritate sua restituere, & eis sua omnia reddere, illosque qui omnes condemnauerunt aut excommunicauerunt, apostolico punire priuilegio: sicut etiam nostris & anterioribus cognouimus actum temporibus. Hæc illi tot sancti episcopi ex Alexandrina & Oriente & vltra vasta interiacentia maria ad Romanum pontificem: ne qua tibi hic sit adulationis seruilis suspicio. Sed post luce clarius ista faciemus ex totius primitiuæ ecclesiæ toto orbe diffusæ historia.

Iam vt etiam hoc tibi donaremus non ad congregationem aut domum ecclesiasticam, sed ad omnes & singulos apostolos, eorumque successores episcopos, pertinuisse illa verba Christi Matthæi X VIII. Quæcunque alligaueritis, &c. tametsi contrarium ex illis ipsis verbis luculenter demonstrauimus:
B vt, inquam, hoc donaremus tibi, parum tamen tuæ suffragaretur sententiæ. Nam hoc nobis confitearis necesse est, prius atque etiam magnificentius datam vni Petro totius ecclesiæ capiti supereminentem illam ligandi, soluendique autoritatem à Christo, quàm seu ecclesiæ seu apostolis postea diceret: Quæcunque alligaueritis, &c. Illi vni post traditas claues regni cœlorum iam dictum erat: Quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit & in cœlis, cum post aliquanto diceretur ecclesiasticæ congregationi, seu, vt tu vis, apostolis singulis: Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo. Illic plurium, atque adeo omnium cœlorum & in clauibus & in alliganda, soluendique potestate fit mentio, hic vnius cœli tantum, idque in vna alligandi, soluendique potestate. Quam verborum Christi differentiam non esse ociosam, certum est, nec suo carere mysterio: præsertim cum ab eodem euangelista, eodem pene loco, vtraque referantur: sed magnificentius aliquid significare voluisse Christum, cum diceret: Quodcunque ligatum à Petro, fore ligatum in cœlis omnibus, quàm cum postea diceret, de ecclesiastica domo & congregatione, ligata ab eadem, fore ligata in cœlo, tanquam vno ex multis, hoc ipso vniuersalem Petri autoritatem, in vniuersum Christi ouile significans, quod regnum cœlorũ toties dicitur à Christo, vt cum regalibus nuptijs, cum sagenæ missæ in mari, cum decem virginibus ab eodem comparatur: particularem autem domus aut congregationis ecclesiasticæ, in eos tantum qui sibi subiecti sunt, non autem qui subiecti sunt congregationi alteri: vt Traiectensis ecclesiæ in Traiectenses solummodo, non in Leodienses etiam. Hanc verborũ Christi primo ad Petrum, deinde ad congregationem ecclesiasticã, cui iussit denunciare peccantem in nos fratrem, nostra correp-

Vniuersaliorem Petro datam autoritatẽ ligandi, quàm cõgregatiõi ecclesiasticæ.

correptione non emendatum, differentiam non tulit vt ociosam præteriret diligentissimus ille scripturarum excussor Origenes: subindicans quidem C
latere magni aliquid mysterij, tamen quid hoc ipsum sit, nō satis explicans. Siquidem homilia VI. in Matthæum scribit in hæc verba: Sed quoniam, inquit, oportebat aliquid maius habere Petrum præ illis qui ter arguerunt, ideo illi quidem sic dicit: Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis: & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis. Non ergo modica differentia est, quum Petro quidem datæ sunt claues, non vnius cœli, sed multorum cœlorum: & quæcunque ille ligauerit super terram, sunt ligata non tantum in vno cœlo, sed in omnibus cœlis. Ad eos autem qui multi sunt ligatores & solutores, sic dicit, vt soluant & alligent, non in cœlis, sicut Petrus, sed in vno cœlo, quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, vt alligent & soluant in cœlis omnibus. Hactenus Origenes. Audis itaque etiam huius testimonio, illam ligandi, soluendique potestatem, ampliorem ante datam vni Petro, quàm post multis ligatoribus & solutoribus, hoc est, cōgregationi ecclesiasticę. Eamque ipsam ibi datam Petro, vbi docuit super ipsum fundari vniuersam ecclesiam, vt intelligerent omnes, à basi aut fundamento ecclesiasticæ hierarchiæ, à capite & vertice hanc potestatem, ad singulorum membrorum vtilitatem & ædificationem profluere in corpus vniuersum, quamdiu illi suo capiti indissolubili connexionis vinculo cohæreret, à quo quicquid separatur, protinus ruina est, protinus mortuum ac iners truncus.

A Christo ergo data est hæc alligandi, soluendique autoritas, & capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, & domui seu congregationi ecclesiasticæ: vel vt tu vis, apostolis, eorumque successoribus episcopis: sed ordine quodam, vt à capite secundum ordinatissimam rerum natura distributionem, omnem vim & energiam profluere intelligeremus. Longissime abest igitur, vel hac li- D
gandi soluendique autoritate, vel vlla prorsus re alia, quæ ad præsidentis in ecclesiastica hierarchia autoritatem pertineret, reliquos apostolos Petro adæquarit Christus, cui omnes subesse præcepit.

Rationes dissoluere, quibus ex Actis apostolicis contendunt nō apparere maiorem super cæteros apostolos autoritatem exercuisse Petrū, sed contra potius. CAP. X.

Acta, q̃ dicimus apostolorum, magis esse cōmentariū peregrinationis Lucæ cum Paulo, q̃ in vniuersum, aut actorū apostolicorum, aut etiā vnius Pauli

Vemadmodū Petro suam illam inter apostolos singularem autoritatem vindicauimus aduersus hæreticorum, schismaticorumque calumnias: ita quod eandem ipse nec ignorauerit, nec immemor eius fuerit, quoties hoc ipsum res & causa postularunt, aduersus eosdem palā nunc faciemus. Qui contendunt nō reperiri in Actis apostolicis, ipsum se vspiam extulisse super apostolos reliquos, aut superiorem vllam autoritatem exercuisse. Quin contra potius, missum vna cum Ioanne ab apostolis in Samariam, cum euangelico testimonio minor sit mittente, qui mittitur. In illo quoque apostolorum concilio super quæstione legalium, videri maiorem quandam Iacobi enituisse autoritatem, quàm Petri. In eius siquidem, non Petri sententiam conclusum fuisse ab illo concilio.

His tamen priusquam respondeamus, hoc in primis admonitum te voluit lector quod nolim quis Petri gesta ad eam paupertatem, angustiamque redigat, vt nihil illi concedat, quàm quæ in Actis perscribuntur à Luca. Quæ si quis excusserit, expenderitque diligentius, clarissime intelliget non tam apostolicorum actorum, q̃ vnius Pauli, cuius erat comes indiuiduus, texere studuisse historiā. Quam tametsi paulo altius repetit, ab ipso videlicet nascentis

ecclesiæ

A ecclesiæ exordio: quod tamen vnius Pauli quam commentabatur historiæ occasione, hoc ipsum fecerit, re ipsa testatus est in prosecutione historię. Siquidem postquã ad eius vsq; conuersionem & vocationem ad munus apostolicum perduxit illius primo nascentis ecclesiæ historiam, eiusdem vnius deinceps acta describit, & persequitur, nec vllius reliquorum apostolorum omnium meminit, nisi semel omnino, vbi actorum Pauli hoc requirebat ratio, in illo videlicet apostolorum & presbyterorum concilio, quod eiusdem occasione celebratum fuerat, super quæstione legalium, ob quam tumultuante Antiochena ecclesia, inde Hierosolymam destinati erant idem Paulus & Barnabas. Præter quem locum nullum plane verbum inuenies de vllo apostolorum, à principio capitis decimi tertij, vbi Paulus vocatus est ad munus apostolicum, ad finem vsq;, quam de vno Paulo, & comitibus eius. Itaq; nec de mora Petri & cathedra eius apud Antiochiam vllum verbum, Nec de diuisione apostolorum, aut quando inter se partiti sunt orbem rerarũ, quo se quisq; contulerit, quas gentes conuerterit ad fidem Christi, quo martyrij triumpho glorificarit Christum. Sed vnius, vt diximus, Pauli est commentus historiam. Quam tamen ipsam plurimum abest vt absoluerit, adeo vt videri possit suæ tantum cum eodem peregrinationis scribere voluisse commentarios. Nam ibi continuo desinit, & magis abrumpit, quàm finit historiam, vbi ipse vna cum Paulo Romam peruenit: quemadmodum diuus Clemens nonnullam suæ peregrinationis partem cum Petro, à Cæsaria videlicet vsq; Antiochiam, decem illis libris recognitionum commentatus est: illis ipsis clarissime demonstrans, quàm multis voluminibus opus fuisset ad vniuersa vnius Petri gesta explicanda.

Ex quibus facile intelligis, quàm sit friuolum argumentum: Non legi-
B tur apud Lucam in Actis, quod Petrus autoritatem superiorem exercuerit super cæteros apostolos, non exercuit igitur.

Deinde, vt daremus Petrũ in illo nascentis ecclesiæ primordio erga confratres suos se gessisse submissius, memorẽ doctrinæ præceptoris sui: Qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator: vt seipsum formam exhiberet præpositis omnibus, quemadmodum beatissimus Cyprianus de eo testatur ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quem primum dominus elegit: & super quem ædificauit ecclesiã suam, cum Paulus de circuncisione postea disceptaret, se vindicauit, seu aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi à nouellis ac posteris potius oportere. Nolim tamen hanc Petri modestiã & humilitatem conuerti in autoritatis eius iniuriã, cuius nihilo minus memor erat, quoties hoc requirebat ecclesiæ vtilitas, aliorumq; ædificatio. Testantur hoc satis (ni fallor) Ananias cum vxore Saphyra, in quos exiguæ pecuniæ fraudem, in aliorum exemplum horribili mortis sententia vltus est.

Petri in ter cõfra tres modestiam non conuerti debere in autorita tis suę iniuriam.

Postremo, tempora nobis distinguenda sunt, vt scripturas concordemus. Non tam erat in illo principio nascentis ecclesiæ, tempus moderandi, ordinandiq; ecclesiã, illa hierarchia quam disposuerat sacer spiritus, & cuius caput Petrum iamdudum constituerat Christus, quàm congregandi ecclesiam illa hierarchia ordinandam, & in quam Petri autoritati, eiusq; exercitio locus fieret. Quare & omnes tunc manibus, pedibusq; (quod dicitur) in hoc annixi sunt vndecunq; potuerunt, dispersas palantesq; oues congregare in ouile Christi commissum Petro. In quas iam congregatas & introductas, locus erat exercitio autoritatis Petri.

Hæc

Vt semper se gesserit Petrus inter apostolos tanquam caput collegij apostolici.

Hæc quamuis sufficerent ad illam obiectionem, qua dicitur non reperiri, quod se extulerit super alios apostolos Petrus, tanquam superiorem super eos autoritatem obtinens: nihilo minus, tam ex euangelistis, quàm ex Luca in Actis satis constare dicimus, quod tam ante passionem, quàm post ascensionem Christi ad patrem, ita se inter apostolos gesserit, tanquam princeps & caput collegij. Ita fere pro omnibus interroganti Christo respondet, & pro omnibus interrogat & loquitur, quod nemo reliquorum inuenitur sibi vnquam vsurpasse. Itaq; apud Matthæum cum adolescentem illum perfectionis viam docuisset Christus, vt diuenditis omnibus & distributis in pauperes se sequeretur, subiunxissetq; aduersus diuites illa paradoxa, vnus pro omnibus interrogat Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Apud Lucam quoq; post enarratam à Christo parabolam de patrefamilias, ait ei Petrus: Ad nos dicit hanc parabolam, an ad omnes? Et apud Ioannem, cum scandalizati essent etiam discipulorũ Christi nonnulli, ex ipsius sermonibus de sua carne manducanda, & bibendo sanguine, abijssentq; iam retro, nec amplius ipsum sequerentur, dixissetq; ad duodecim, num & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus, quod tu es Christus filius dei viui. Quid causæ igitur, quod magis pro omnibus, & respondet & interrogat Petrus, quàm Iacobus, aut Ioannes, aut cæterorum aliquis, nisi quia ille erat caput apostolici chori? Vnde B. Cyrillus dictum Ioannis locum explicans scribit in hæc verba: Respondet Simon Petrus, domine ad quem ibimus, &c. Per vnum qui præerat, respondent omnes, sanctam profecto, sanctisq; congruentem disciplinam optime conseruantes, & posterioribus prudentiæ atq; modestiæ laudabilia præbentes exempla. Decet enim non omnes confuse, nec prosilientes impudenter quasi rapta vel oratione, sed cedere his, qui & consilio & ordine sunt præpositi, &c. Opus erat diuinitus comprobatæ prudentiæ soli responsionem committere illi, qui ordine maior erat. Vides itaq; Petrum respondisse pro apostolis omnibus, tanquam qui ordine omnibus præemineret, essetq; caput totius consortij. Ita & Theophilus dictam Petri interrogationem explicans: Domine ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Petrus, inquit, cui iam commissa ecclesia fuerat, quasi omniũ curam gerens, inquirit an ad omnes dominus parabolam protulisset. Sed non erat locus exercitio autoritatis Petri, quamdiu vna cum illis in carne versaretur Christus. Siquidem præsente principe, cessat vicarij eius autoritas. At postquàm ab eis assumptus est Christus, reuersusq; ad patrem commissa cura familiæ suæ Petro, non ignorauit autoritatem suam, neq; illi defuit: id quod multo nobis esset euidentius, si res, actaq; apostolorum omnium, tam diligenter prosecutus esset Lucas, quàm vnius Pauli. Attamen etiam ex his quæ ab illo quasi obiter memorantur de Petro, haudquaquam obscurum est, illum se gessisse velut caput inter apostolos. Itaq; cum à Christi ascensione reuersi Hierosolymam apostoli, manerent vna in cœnaculo, perseuerantes vnanimiter in oratione, & expectantes promissum spiritum cum Maria matre Iesu, non alius quisquam, sed Petrus exurgens in medio discipulorum, qui erant simul fere centũ viginti, autor fuit alium substituendi in locum proditoris Iudæ, dicens: Viri fratres, oportuit impleri scripturam hanc, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux ijs, qui comprehenderunt Iesum, qui cooptatus erat in numerum nostrum, & sortitus

Vnus Petrus autor eligendi Mathiam in locũ Iudę, Act. 1

sortem

A sortem ministerij huius, &c. Oportet ergo ex ijs viris, qui nobiscum versati sunt toto tempore, quo dominus Iesus perpetuam vitæ consuetudinem egit nobiscum, exorsus à baptismo Ioannis, vsq; ad diem quo receptus est à nobis, vnusquispiam constituatur, qui sit vna nobiscum testis resurrectionis eius, &c. Audis hic Petri inter apostolos autoritatem. Nō proposuit in commune deliberandum, num esset eligendus aliquis in locum Iudæ, nec reliquorum de hoc aut expectauit, aut expetiuit iudicium: sed suam ipse sententiam, tanquam autoritatem habens, & totius familiæ curam gerens, statim interposuit dicens: Oportet vt ex his viris, &c. Rursus cum die Pentecostes repleti discipuli spiritu sancto cœpissent loqui alijs linguis magnalia dei, dicerenturq; ab irridentibus musto pleni, stans vnus ex omnibus Petrus, eleuauit vocem suam, & locutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hierosolymis vniuersi, hoc vobis notū sit, & auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt, &c. Quibus auditis compuncti corde, dixerunt quidem ad Petrum & reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Vnus tamen Petrus pro sua inter cæteros autoritate respondit: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, &c. Et accesserunt illo die ex sermone eius, animæ circiter tria millia. Deinde cum ascendisset cum Ioanne in templum ad horam precationis nonam, & claudus ille ab vtero matris in vtrumq; intendens, rogasset ipsos eleemosynam, respondit vnus Petrus: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula, & apprehensa manu eius dextera erexit eum, &c. Hic animaduerte obsecro, num tibi videntur hæc verba maiorem quandam præ Ioanne, qui tamen & ipse erat inter primos apostolos, autoritatem ac potestatem præ se ferentis? vterq; est rogatus eleemosynam, in vtrumq; iussit aspicere Petrus: attamen non dixit quasi communiter pro vtroq;: Argentū & aurum non est nobis, quod autem habemus tibi damus. Sed tanquā principalem & singularem quandam autoritatem præ se ferens ait: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Itaq; & ipse vnus concurrentem ad eos, & stupefactum hoc prodigio populum facundissima oratione alloquitur. Congregatis deinde principibus, senioribus & scribis, & ipsos in medio constitutos interrogantibus, in qua virtute fecissent illud, repletus tunc spiritu sancto Petrus ita illis respondit, vt mirarentur omnes, comperto quod homines essent idiotæ & sine literis. Iterum, cum multitudinis credentium esset cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed essent illis omnia cōmunia, vendentibus agros ac ædes, quotquot erant possessores, & diuenditorum precia ad pedes apostolorum afferentibus distribuenda in commune, prout cuiq; opus erat, Ananiam & vxorem eius, fraudantes de precio agri diuenditi (ne tam sanctum violaretur institutum, exemplíq; pernicies inficeret etiam alios) primum fraudis, mendacijq; coarguit coram omnibus, deinde terribili mortis sententia perculit. Simili autoritate singulariter vsum in Simonem magum, supra indicauimus.

Acto. 1. Acto. 3. B Acto. 4. Acto. 5.

Tu igitur quisquis es, qui autoritate, potestateq; pares fuisse apostolos omnes contendis, alium (si potes) mihi profer apostolum, qui præsente Petro aut dixerit, aut fecerit aliquid, quod præferret singularem aliquam autoritatem ac potestatē eiusmodi, qualem in dictis actisq; Petri omnibus in

Act. 5. Eni mi raculorum prodigiorūq; virtute omnes excelluisse Petrum.

omnium apostolorū præsentia nunc audisti. Cuius si mira perpendas opera, videbis vt autoritate ac potestate, ita miraculorum, prodigiorumq́; virtute supereminentem omnibus, mirabilioremq́; fuisse, vndiq; comprobante deo, & honorabilem reddente datum illi à se primatum. Nam quamuis per manus apostolorū ædderentur signa & prodigia multa in populo, Petri tamen adeo sublimis erat inter cæteros apostolos apostolica maiestas, vt in plateas exportarent infirmos ac ponerent in lectulis ac grabatis, vt transeuntis eius vel vmbra obumbraret aliquem illorum, conueniebatq; Hierosolymam & vicinarum ciuitatum multitudo, afferens ægros ac vexatos à spiritibus immundis, & sanabantur omnes. Legimus quidē & de Paulo, quod à corpore eius deferrentur sudaria, & semicincta super infirmos, & recederent ab eis morbi, & spiritus mali egrederentur. De saluatore etiam nostro, quod sanguiflua illa tactu vestimenti eius curata fuerit. At quod cuiusquam vmbra ita passim curarit ægrotos omnes, nec de ipso quidem saluatore nostro legimus, sed de solo Petro, quem ita mirabiliter super omnes alios exaltauit deus. Sed hæc (vt diximus) multo illustriora, augustioraq́; viderentur, si acta ipsius Petri, in illa primitiua ecclesia tam essent perscripta à Luca, quàm sunt ipsius Pauli. Qui neq; Petri, neq; vllius reliquorum apostolorum, nisi obiter meminit: vnius tantum Pauli, aut potius suæ cum eodem peregrinationis (vt superius indicauimus) commentatus historiam. C

Quod vero obijcitur, Petrum missum cum Ioanne ab apostolis in Samariam, mihi adeo nihil derogare videtur autoritati Petri inter apostolos, vt eandem etiam apertissime comprobet. Nam licet prædicante Philippo recepisset Samaria verbum dei, & per eundem multa ibidem signa æderentur: nondum tamen spiritū sanctum acceperant. Quod cum audissent apostoli, qui erant Hierosolymis, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, vt maiori quadam autoritate cōfirmarentur nouiter conuersi ad fidem. Miserunt autem, veluti si decerneret Senatus, fore ex repub. vt non Prætor, nō Legatus, non Proconsul, sed ipse per se Consul, Senatus, Princeps, administret difficilem, periculosamq́; aliquam prouinciam aut bellum gerat. Quod nequaquā fuisse insolens aut nouū, Romanæ docent historiæ. Nec tamen propterea non erat inter Senatores maior, imo suprema, consularis potestas & autoritas. Quod idem, si ex sacra tibi malis comprobari historia, audi ergo quid scriptum sit Iosue vigesimo secundo: Cum reuerterentur filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse à filijs Israel de Sylo, vt intrarent Galaad terram possessionis suæ, quam obtinuerant iuxta imperium domini, in manu Moysi vltra Iordanem, cum venissent ad tumulos Iordanis in terram Chanaan, ædificauerunt iuxta Iordanem altare magnitudinis infinitæ. Quod cum audissent filij Israel, & ad eos certi nuncij detulissent, conuenerunt omnes in Sylo, vt ascenderent & dimicarent contra eos: & interim miserunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis, & decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus. Vides hic à populo & multitudine filiorum Israel mitti Phinees, sacerdotem magnum in lege, filium Eleazari, filij Aaron, maximum & dignissimum in populo, & cum eo decem principes de singulis tribubus. Nunquid propterea desijt Phinees esse (quod de eo scribitur) dux eorum coram domino, aut nunquid illi decem principes tribuum propter hoc principes non fuerunt, quod à tribubus missi sunt? Quare nec Petri autoritati quicquam derogat, quod hoc pacto missus fuerit cum Ioanne ab apostolis: præsertim si etiam hoc D

A cogites, quod vna manentes, & necdum à se diuisi apostoli, communi consilio administrabant ecclesiam, cuius tametsi esset caput Petrus, modestia tamen ac humilitate æquabat, atq; adeo submittebat se omnibus, nisi vbi opus erat meminisse autoritatis suæ. Illud vero, quod ex Ioanne adducitur: Non est seruus maior domino, nec apostolus eo qui mittit illum, facile intelligis non pertinere ad propositum. Non enim ita missus est ab apostolis Petrus tanquam eorum apostolus aut nuncius: sed tanquam honoratissimus apostolici senatus, & princeps ecclesiæ.

Restat nunc paucis respondere de Iacobo, quem in illo apostolorum concilio super quæstione legalium, volunt se extulisse super Petrum, à quo tota abfuit diametro. Fuit quidem hic vir admirabilis, tantæ sanctitatis ac opinionis in populo (quod de eo testatur diuus Hieronymus) vt fimbriam vestimenti eius cuperent certatim attingere. Attamen quisnam hunc Hierosolymorum constituerit episcopum, si Chrysostomum interrogas, respondebit tibi à Petro totius orbis magistro illum constitutum fuisse, tantum abest, vt ipso fuerit superior. Ita enim scribit homilia octuagesima septima in Ioannem: Si quis, inquit, à me percontaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit, responderem ego hunc totius orbis magistrum præposuisse Petrum. Quod ipsum etiam attestatur beatus Anacletus martyr beatissimi Petri discipulus, & in cathedra successor, in epistola ad episcopos per Italiam, tametsi Petro hac in re etiam Iacobum & Ioannem Zebedæi filios adiungat, vt tunc communi adhuc apostolorum nondum à se diuisorum consilio gubernabatur ecclesia. Confirmat quoq; (vt post audies) Etherianus ille. Quibus facile crediturus es, si & alia Petri acta perpenderis, quæ quamuis ex plurimis paucula, & velut obiter perstringat Lucas: satis tamen ex eis constat, se inter apostolos gessisse Petrum, tanquam ad quem præcipua totius ecclesiæ cura pertineret: præsertim si illam Matthiæ electionem in sortem apostolatus in locum proditoris Iudæ consideres attentius. Nam quamuis non per homines, sed per ipsum Christum primi illi eligendi fuerant in apostolatus ministerium, quos sibi & actæ vitæ, & resurrectionis suæ testes habere voluisset, ea propter nec suffragijs sit electus Matthias, sed constitutis duobus, domino tota est commissa electio, missis sortibus. Attamen huius talis electionis, quantum ab humano opere pendebat, vnus (quemadmodum superius audisti) fuit autor Petrus.

Iacobus constitutus episcopus Hierosolymorum a Petro.

B

Sed operæprecium est audire, vt Iacobum supra Petrum se extulisse videri velint. In illa ad apostolorũ ac presbyterorum, qui Hierosolymis erant, iudicium relata quæstione. Nam ex gentibus conuersi ad Christum legalibus onerandi essent oneribus, Petrus prior suam dixit sententiam, eos in totum liberos pronuncians, Iacobus deinde confirmauit eandem, etiã prophetico testimonio. Sed vt Iudæi Christi fideles facilius coalescerent cum conuersis ad Christum ex gentibus, restringendam nonnihil libertatem illam censuit, & paucula quædam onera illis imponere. In cuius sententiam itum est à concilio, & scripta ad gentes epistola.

Hic te interrogo: Cum in concilijs quædam discutienda proponuntur, nunquid non est vsitatum & commune, vt honoratior, & cuius inter omnes est maior autoritas, primus suam dicat sententiam, & qui sequuntur eandem aut approbẽt, aut mutent, aut addant aliquid, prout cuiq; visum fuerit? Plus enim vident multi, quàm vnicus: alioqui si autoritate tantum maiore

definienda erant proposita, quid opus erat concilio? Nunquid ergo illius continuo maior est inter omnes autoritas, cuius forte sententia (quod frequenter nouissimo accidit) probabilior est visa concilio? Petrus cum magna esset inter apostolos & presbyteros disceptatio, super quæstione proposita, pro sua inter omnes autoritate, prior dixit sententiam, cui si quædam addenda visa sunt Iacobo approbante concilio, nunquid propterea Iacobi maior erat, quàm Petri autoritas? Quod si insuper vtriusq; perpendas sententiam, inuenies illam Petri continuo post præualuisse in orbem vniuersum. Illam vero Iacobi, quæ tunc placebat concilio, vix ad modicum perdurasse, sed mox fuisse abolitam, ita mirabiliter approbante vbiq; & confirmante deo Petri super omnes autoritatem. Petrus siquidem Christi fideles conuersos ex gentibus à legalibus oneribus liberos in totum pronuncia- C

Acto. 15. uit, dicēs in hæc verba: Viri fratres, vos scitis quod ab antiquis diebus deus inter nos elegit, vt per os meum audirent gentes verbum euangelij & crederent: & qui nouit corda deus, testimonium perhibuit illis, dans illis spiritum sanctum, sicut & nobis, nihilq; discreuit inter illos & nos, quum fide purificauerit corda illorum. Nunc ergo quid tentatis deum, vt imponatur iugum super ceruices discipulorum, quod neq; patres nostri, neq; nos portare potuimus, sed gratia domini nostri Iesu Christi credimus nos saluos futuros, quemadmodum & illi. Tacentibus autem cunctis ad hanc orationem Petri, & narrantibus Paulo & Barnaba, quanta per ipsos fecisset deus inter gentes, Iacobus Hebræorum episcopus, non ita liberos esse voluit conuersos ex gentibus, sed censuit scribendum ad eos, vt abstinerent ab immolatis simulacris, suffocatis & sanguine: quo facilius conglutinarentur Iudæis, qui inueterata ex lege consuetudine ab his abhorrebant vehementer. In quam sententiam placuit concilio ad conuersos ex gentibus scribere. Tu itaque nunc vide ac dijudica, an Iacobi & illius concilij, an vero vnius Petri per orbem obtinuerit sententia. Nunquid enim à sanguine & suffocato deinceps abstinuerunt Christi fideles, & non potius omnem creaturam dei bonam existimarunt, quæ cum gratiarum actione percipitur, tanquam iuxta Petri sententiam liberi in vniuersum ab oneribus legalibus? Quare non multo post illius concilij decretum Corinthijs suis ita scribit Paulus: Omne quod in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est terra & plenitudo eius. Quod si quis vocat vos infidelium ad cœnam, & vultis ire, quicquid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Porro conscientiam dico, non tuam, sed alterius. Cur enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Quod si ego cum gratia participo, cur ob id mihi maledicitur, pro quo gratias ago? Rursus Tito suo: Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum. Iterum ad Romanos decimoquarto: Scio & confido in domino Iesu, quia nihil est commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse. Et ad Colossenses: Nemo vos iudicet in cibo & potu, aut parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, hoc est, nemo vos veluti Iudæos in his discernat ab ijs, inter quos habitatis. Et hæc fere continuo post illius decretum concilij docuit & prædicauit apostolus: vt intelligas, non Iacobi & illius concilij, sed vnius Petri sententiam, etiam tunc statim obtinuisse per ecclesiam. Ita re ipsa comprobauit & confirmauit dominus, quod non frustra pro fide vnius Petri rogauerit, pro confirmatione aliorum in fide. D

Quæ

A Quæ ex Paulo obijciuntur, dissoluere. CAP. XI.

Nunc ad ea, quæ de Paulo obiecta sunt, nonnihil dicendum est: Tria autem sunt, quæ obijciuntur. Primum, quod in nullo concesserit Petro, cum scribat Galatis suis nihil sibi contulisse nec Petrum nec cæteros apostolos, qui erant Hierosolymis. Secundum, quod Petro restiterit in faciem. Tertium, quod illum circuncisionis tantum, se vero gentium videatur facere apostolum.

Ad primum itaq;, quod dicitur Paulum in nullo concessisse Petro, hoc plane falsum est. Concessit Petro haud dubie plurimum, vt merito debuit, adeo vt eius spectandi cupiditate Hierosolymam ascenderit, cuius idem ipse testis est. Non equidem humanum aliquid in eo passus. Neq; enim puto, inquit Hieronymus, apostolicæ fuisse grauitatis, vt post tantā triennij præparationem, humanū aliquid in Petro voluerit aspicere, sed his oculis aspexit eum, quibus & modo in epistolis suis videtur. Iuit autem non quidem discendi studio, qui & ipse eundem habuerat doctorem & magistrum sanctum spiritum, sed honoris deferendi gratia, adeo (inquit Theophylactus in dictam Pauli epistolam) illum venerabatur & coluit. De qua eius profectione in eandem epistolam ita scribit sacer Ambrosius: Dignum fuit, inquit, vt cuperet videre Petrum, quia primus erat inter apostolos, cui & delegauerat saluator curam ecclesiarū: non vtiq; vt ab eo aliquid disceret, qui iam ab eodem autore didicerat, à quo ipse fuerat instructus Petrus, sed propter affectum apostolatus, & vt sciret Petrus hanc illi datam licentiam euangelium prædicandi, quam ipse acceperat. Veniens ergo ad eum hospitio receptus est, & mansit apud eum diebus quindecim, tanquam vnanimis apostolus. Hoc ideo manifestat, vt ostendat se concordiam cum apostolis

Quod Paulus plurimū cōcesserit Petro.

B habuisse, nec in aliquo ab eis dissensisse, sicut de eo susurrabant pseudapostoli, vt eum apud gentium diffamarent ecclesias, & sua mala simplicioribus insererent, dicentes ea conuenire cum doctrina maiorum apostolorum. Hactenus Ambrosius. Vides itaq; quàm sit falsum, Paulum in nullo concessisse Petro, quem è tam longinquo visitauit honoris deferendi gratia, tanquam primum inter apostolos, cui delegauerat saluator curam ecclesiarum omnium.

Quod vero ipse dicit sibi nihil contulisse Petrum aut reliquos, qui Hierosolymis erant apostolos, hoc voluit significare, se quoq; Christum, non Petrum aut apostolos habuisse sui apostolatus autorem, atq; etiam euangelij quod prædicabat doctorem, quemadmodum & cæteri apostoli.

Ad secundum autem, quod se dicit Antiochiæ restitisse Petro in faciem. Scio hic affirmari à Clemente illo Alexandrino Origenis præceptore, non fuisse illum Petrum apostolorum principem, cui Paulus se restitisse scribit in faciem, sed ex LXX. discipulis aliquem. Cuius ita meminit Eusebius libro primo histor. ecclesiastic. Clemens vero, inquit, in quarto dispositionum libro Cephæ mentionem facit, de quo Paulus dixit: Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, & dicit eum vnum esse ex LXX. discipulis cognomine Petri apostoli. Hæc Eusebius. Fuit autem ille Clemens doctissimus diligentissimusq; nostræ religionis assertor, apostolicis temporibus proximus, ea fere scribens, quæ ab apostolorum auditoribus ipse acceperat. Siquidem Στρωματέων libro primo enumerans, quos apostolicæ prædicationis viros repererit, ad quos se contulisset discendi studio, & apud Achaiam, & apud Syriam, & in Oriente, & apud Palestinā, ad

De reprehensione Petri a Paulo.

vltimum autem, inquit, in Aegypto magisterio vsus sum viri virtutis & scientiæ merito omnibus præferendi (Pantenum intelligit) Et illi quidem diuinæ doctrinæ veritatem, quæ sibi ab ipsis statim primis autoribus Petro, & Iacobo, & Ioanne, & Paulo sanctis apostolis tradita fuerat, tanquam patres filio commendarunt. Sed pauci patribus similes filij, tamen deo fauente per ipsos in nobis germinis apostolici plantata sunt semina. Hæc idem ipse Clemens. Qui dignus habitus est in ea ecclesia, cui secundo post apostolos loco apud Alexandriam ecclesiasticæ scholæ committeretur magisterium, vt doctoris eidem præesset officio post Antænum, cui primo post apostolos id mandatum erat officij. Habuit autem & discipulum & cathedræ suæ successorem illum vere admirandum Origenem. Quæ ideo hic libuit adscribere, ne leue putes huius viri hac de re testimonium. C

Hieronymi, Chrysostomi, & Theophylacti sentẽtia, nõ fuisse seriam illã reprehensionem. Deinde, vt donemus fuisse illum Petrum apostolũ, diui Hieronymi aduersus Augustinum haud improbabilis sententia est, simulatam fuisse illam reprehensionem Pauli. Nam quemadmodum Petrus cæterique apostoli, atque ipse etiam Paulus, ob scandalum Iudæorum simulate seruarunt legalia, ita cum ex ea simulatione, quæ erat necessaria ad seruandos Iudæos à scandalo, scandalizarentur gentes, ei scandalo gentium Paulus simulata reprehensione occurrit, non quidem præsentibus illis Iudæis, sed gentibus ex Petri simulatione scandalizatis. Quo pacto vtrorumque scandalum excluserunt, Iudæorum sua simulatione Petrus, gentium Paulus illa simulationis simulata reprehensione. Nam quod eodem concilio ipse etiam Paulus coram Iudæis simulauit se seruare legalia, quamuis liberrimus alioqui euangelicæ libertatis vindex & assertor, testatur Lucas Actorum XVI. Peruenit, inquit, in Derben & Lystram, & ecce discipulus quidã erat ibi, nomine Timotheus filius mulieris viduæ fidelis, patre gentili, cui bonum testimonium perhibebant, qui in Lystris erant & Iconio fratres. Hunc voluit Paulus proficisci secum, & assumens circuncidit eum propter Iudæos, qui erant in illis locis, sciebant enim omnes, quod pater eius erat gentilis. Vides hic Paulum videri voluisse Iudæis non solum ipse seruare legem, sed etiam gentes, quas conuertit ad Christum, docere ac persuadere Iudaismum. Quod autem simulate ob scandalum Iudæorũ vitandum, & vt hoc pacto magis se illis insinuaret, & non serio id fecerit, satis indicat Lucas, dicens eum hoc fecisse propter Iudæos, qui erant in illis locis, atque idem ipse luculentissimus testis est, qui toties clamat, toties inculcat: Si circuncidemini, Christus vobis nihil proderit. Eadem ratione, eodemque consilio totonderat sibi caput in Cenchreis tanquam persoluens votum, & rursus Actorum XX. Cum venisset Hierosolymam, salutatoque Iacobo & fratribus, narrasset illis, quæ per eius ministerium fecisset deus in gentibus, responderunt illi dicentes: Vides frater, quot millia sunt in Iudæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis: audierunt autem de te, quod discessionem doceas à Moyse, eorum qui per gentes sunt Iudæorũ dicens, non debere eos circuncidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi, quid ergo erit? Oportet vtique conuenire multitudinem, audient enim te superuenisse. Hoc ergo fac quod dicimus. Sunt nobis viri quatuor votum habentes super se: his assumptis sanctifica tecum illis, & impende in illis, vt radant capita, & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt: sed ambulas & ipse custodiens legem, &c. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur D

pro

A pro vnoquoque eorum oblatio, & cæt. Vides hic ex quorum cõsilio, & qua ratione ductus ipse coram Iudæis seruarit legalia. Non equidem serio, sed specie tenus & simulate: quo fidem faceret Iudæis falsam quidem, attamen pro eo tempore ipsis vtilem, falsa esse quæ de ipso audierant, quæ tamen nõ erant omnino falsa, quemadmodum eius epistolæ, maxime autem quę ad Galatas, testantur: & quod ambularet etiam ipse custodiens legem, quam tamen certum est eum non seruasse. Si itaq; etiam Paulus ob scãdalum Iudæorum declinandum toties inuenitur simulasse, non solum se obseruare legem, sed etiam gentes ad Iudaismum attrahere, vt in circuncisione gentilis Timothei, cum tamen reuera oppositum faceret e diametro, qua fronte ipse hanc simulationem reprehendisset in Petro: nisi (vt diximus ex diui Hieronymi sententia) & hæc quoque simulata fuisset reprehẽsio ad medendum scandalo gentium nato ex illa simulatiõe Petri. Quæ sicut ad hoc valebat cum fieret, ita quoq; eius conmemoratio, perinde quasi seria fuisset, non erat inutilis Galatis, quos nonnulli pseudapostoli Iudaizare cogebant. Eadem est Chrysostomi sententia, in dictam Pauli epistolam: Qui hoc ipsum quod dicit Paulus: In faciem illi restiti, ita legit Græce, κατὰ πρόσωπον, id est, iuxta faciẽ, perinde quasi dixisset: In speciem. Etenim, inquit, si vere fuisset inter ipsos contentio, nequaquam præsentibus discipulis se inuicem increpassent, & cæt. Nunc autem vtilis erat, palam in speciem adhibita dissensio. Eidem sententiæ etiam Theophylactus subscribit in eandẽ Pauli epistolam. Postremo, quamuis etiam hoc daremus, quod tantopere volunt, nec nos omnino reprehendimus, Petrum illum apostolorum principem serio reprehensum a Paulo, nihil tamen hoc eius derogaret autoritati. Neq; enim incõueniens existimamus superiores ac præpositos nostros

B si aut aberrent in fide, aut alios verbo vel facto aberrare faciãt, admonere & charitatiue corripere, aut etiam publice eis verbo resistere, si hoc causa fidei postulet: quemadmodum postulabat in proposito, seu seriam, seu simulatã eam reprehensionem voluerimus. Ad quod induci exemplum hoc Pauli, haud grauatim admittimus.

Ad tertium vero illud, quod ex Paulo obijcitur, Petro commissas fuisse, non oues vniuersas, sed eas tantum quæ ex circuncisione. Siquidem circuncisionis ipsum apostolum, Paulus vocat, se vero gentium.

Dicimus Petro vniuersas Christi oues commissas, non solum, quæ ex Iudæis, sed multo magis, quæ ex gentibus, quas iam ascensurus ad patrem tertio illi commendauit, dicens: Pasce agnos meos, rege, pasceq; oues meas. Nullas omnino excepit, sed vniuersas eius regimini commisit, super quem ædificauit ecclesiam suam vniuersam. Cuius autoritati omẽs subiecit, quotquot essent in terris, dicens: Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatũ & in cœlis, vbi dicitur: quodcumq;, ibi excipitur nihil. Quare beatus Chrysostomus tractans dicta verba Christi ad Petrum: Tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et quodcumq; ligaueris super terram, &c. Hæc, inquit, omnia quæ solius dei sunt, Christus pollicetur se daturum Petro. Ita & pater ad Hieremiam dicebat, sicut columnam ferream, & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater hunc autem vniuerso orbi terrarum præposuit Christus. Idem in Ioannem dicit totius orbis curã Petro commissam a Christo. Similiter ille ter sanctus Leo sermone tertio de passione dominica (quod & superius audiuisti) vnus, inquit, de toto mundo eligitur Petrus, qui & vniuersarum gentium vocatio-

Vniuersas oues Christi commissas Petro

 ni, &

ni,& omnibus apostolis cunctisq; ecclesiæ patribus præponatur : vt quamuis in populo dei multi sint sacerdotes, multiq; pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile huic viro dilectissimi consortiū potentiæ suæ diuina tribuit dignatio, vt si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per istum dedit, quicquid cæteris non negauit, &c. Diuusquoq; Gregorius: Cunctis inquit, euangeliū scientibus liquet, quod voce dominica sancto & omniū apostolorum principi Petro totius ecclesiæ cura cōmissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Quē euangelistæ locū tractans & explicans ille Theophilus: Cum, inquit, finitum esset illis prandium. Petro præposituram ouium orbis terrarum tradidit. Rursus in illud, quod Petro percontanti de Ioanne continuo post respondit Christus: Sic eum volo manere, &c. Tu me sequere: Te namq;, inquit, nunc dimitto ad orbis pontificatū, & in hoc me sequere. Sed & sanctissimi quoq; Bernardi hic libet verba adscribere. Cuius viri inter antiquos illos vere orthodoxos scriptores memoriam libenter insero, quod in eo in nouissimis his temporibus plane apostolicum spiritum renouasse deus, & exuscitasse videtur, haud minora per manus eius operatus signa ac prodigia, quā dudū p illos suos apostolos. C

Hic libro secundo de consideratione ad suum Eugenium, inter cætera scribit in hæc verba: Age, inquit, indagemus adhuc diligenter qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia dei. Quis es? sacerdos magnus, summus pontifex, tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, ordine Melchisedec, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctiōe Christus, &c. nec modo ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Vnde id probē quæris? ex verbo domini. Cui enim non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Et paulo post: Cui nō planum est, omnes oues designasse? nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Rursus post alia pleraq;: Inde est quod alij singuli singulas sortiti sint plebes scientes sacramentum, deniq; Iacobus, qui videbatur columna vna ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Tandem concludens ait: Alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem vocatus [illegible] potestatis, aliorum potestas arctatur certis limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu episcopo cœlū claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere Satanæ potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum, tam in datis clauibus, quam in ouibus commendatis. Hactenus ille. Non igitur circuncisionis tantum, sed ouium vniuersarum, nec ouium modo, sed & pastorum, vnus omniū pastor constitutus est Petrus. Quem vniuerso orbi terrarum, cunctarumq; gentium vocationi, omnibus deniq; apostolis cunctisq; ecclesiæ patribus, vt iā audisti, præposuit Christus. Cur vero circuncisionis apostolus ipse dictus sit a Paulo, qui se gentium gloriatur apostolum, haud difficulter intelliges, si perpendas, & quod de seipso testificatus est saluator noster dicens: Nō sum missus, nisi ad oues quæ perierūt domus Israel. Et q̄d apostolis duodecim præcepit, cū eis daret potestatē spirituum immundorum, & vt curarent omnē languorem, & omnem infirmitatem, videlicet ne abirēt in vias gentium, nec Samaritanorū ingrederentur ciuitates: sed ite, inquit, potius ad oues perditas domus Israel. Quas suum populum, & oues gregis sui peculiariter sæpe vocat deus in scriptura. D

Cur Petrus circuncisionis apostolus dicatur a Paulo se glorian te aposto lum esse gentium

A in scriptura. Quorum Christi mandatorum memores apostoli, etiam diu post acceptum spiritum sanctum, existimauerunt solis Iudæis missum fuisse verbum salutis, idq; tamdiu vsq; dum viso admonitus Petrus, primum omnium susciperet Cornelium Centurionem gentilem & incircuncisum hominem ad baptismum. Ad hoc igitur vsq; temporis, tam Petrus, quam vniuersi cum eo apostoli, solis Iudæis euangelizabāt verbum fidei. Vnde nihil mirum, si Petrus eatenus circuncisorum præcipue diceretur apostolus ad quos solos missum se dixerat Christus, missi etiā principio apostoli, ita quidem vt diu eis non reuelaret spiritus sanctus etiam gentibus communicandum euangelium in salutem. Cuius cum tempus iam adesset opportunum & placitum deo, siquidem Iudæis iam satis diuulgato euangelio, non Paulo, non Iacobo, non Ioanni, sed Petro, totius nimirum ecclesiæ summo pastori (quæ eatenus circuncisionis tātum fuerat) apparuit visio de cœlo, qua positus in mentis excessu vidit apertum cœlum, atq; inde vas quoddam veluti linteum magnum quatuor initijs alligatum demitti in terram, in quo erant omnis generis quadrupedia terræ, bestiæq; & reptilia & volatilia cœli, & facta est vox ad eum: Surge Petre, occide & manduca. Quo viso, vt post intellexit, admonebatur etiam gentes incorporare Christo, gentiū enim immundiciæ per quadrupedia terræ, bestias, reptilia, volatiliaq; significabantur. Quas deus intra linteum ecclesiæ recipere iam existimās opportunum, Petro præcepit primum, vt eas mactaret verbo dei quouis gladio vtrinque incidente penetratiori: deinde vt manducaret, hoc est, cibi more in ecclesię corpus traijceret, sibiq; conglutinaret vt ecclesiæ fundamēto. Et ne quis eū teneret scrupulus, ita etiam tertio est admonitus: & continuo post visionē venerunt a Cornelio quidam eius accersendi gratia, quatenus ipsum erudiret in ijs, quæ salutis suæ erant. Cum quibus proficisci iussus a spiritu, vt accessisset ad Cornelium, eidem cum omni domo sua annunciauit regnum dei, hunc in modum exorsus: Re ipsa comperio quod non sit personarum respectus apud deum, sed in omni gente, qui timet ipsum, & operatur iustitiam, hic acceptus est illi. Sermonem, inquit, quem misit deus filijs Israel, annuncians pacem per Iesum, ipsi nostis, &c. huic omnes prophetæ testimonium ferunt, quod remissionem peccatorum accepturus sit per nomen eius, quisquis crediderit in eum. Et cum adhuc eo loquēte excidisset spiritus sanctus super omnes qui audiebant sermonem, obstupefactis miraculo his qui ex circuncisione venerant cum Petro, iussit eos baptizari in nomine domini. Per hunc itaq; Petrum totius ecclesiæ caput & magistrum, didicerūt primo & cæteri apostoli, quod & gentibus concesserat deus pœnitentiam ad vitam. Quare & exorta postea disceptatione non exigua, an gentes oneran di essent oneribus legalibus, in apostolorum desuper habito concilio, surgēs Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quod ab antiquis diebus deus inter nos elegit, vt per os meū audirent gentes verbū euangelij & crederēt.

(The marginal letter B stands beside the line beginning "ret in ijs, quæ salutis suæ erant.")

Audis quid hic dicat Petrus, deum videlicet ab antiquis diebus elegisse, vt per os ipsius inter omnes apostolos audirent gentes verbum euangelij & crederent, vt qui antea fuerat solius circuncisionis pastor & apostolus, quippe quæ sola in ouili dominico eatenus continebatur, efficeretur etiam pastor gentium, quas cum placuisset deo etiam in ouile suum adducere, & ad agnitionem veritatis venire, elegit hoc fieri ministerio Petri, vt velut præuidens istorū calumnias, dominici gregis magis cōmendaret vnitatem, contestatumq; faceret vnicum ouile sub vnico pastore esse oportere.

Quod

Quod vero Paulus se gentium, Petrum vero circuncisionis facit apostolũ, C
non eo pertinet, quasi gentibus tantum ipse euangelizauerit. Siquidem &
ipse primum semper euangelizauit Iudæis per synagogas. sed cũ pene vbi-
que ab illis contradiceretur sibi, dixit vna cum Barnaba: Vobis oportebat
primum loqui sermonem dei, sed quoniam repulistis illũ, & indignos vos
iudicatis æterna vita, ecce conuertimur ad gentes. Merito igitur se gentiũ
gloriatur apostolum, in quas præcipuus laboris eius fructus enituit. De Iu
dæis gloriari nõ audet, a quibus pene vbiq; male acceptus est. At Petro, cui
totius ouilis cura commissa est, æquus pene fructus fuit, & in Iudæis & in
gẽtibus. Sed quoniam Iudæis primum loqui oportuit verbum dei, primus
quoq; labor eius ad eos in ouile Christi sibi commissum introducendos ma
ximo cum fructu ac prouentu desudauit, adeo vt vnico primoq; eius sermo
ne, quem ipso die pentecostes habuit, tria millia circiter animarum conuer-
terẽtur ad Christum. Quare ea ratione in illo principio merito vocatus est
a Paulo circuncisionis apostolus. In qua tum fructus eius cernebatur maxi-
mus. Sed postea nihilo secius nec minori fructu laborauit in gentes, quam
ante in circuncisionem fecerat. Cum enim (vt beatissimi Leonis verbis di-
camus) apostoli duodecim accepta per spiritum sanctum, omnium locutio-
ne linguarum imbuendum euangelio mundum distributum sibi terrarũ
partibus suscepissent, & beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis, iam
populos qui ex circuncisione erant, erudierat, Antiochenam ecclesiam, vbi
primum Christiani nominis dignitas est orta, fundauerat, & Pontum, Ga-
latiam, Cappadociam, Asiam atq; Bithyniam legibus euangelicæ prædica-
tionis impleuerat, ad arcem Romani destinatur imperij: vt hic sicut esset
terrenus imperator & rector orbis, ita & ibidem præsideret hic pastor qui
præsul esset & caput ecclesiæ totius. Qua de re in hæc etiam verba scribit il
le Cæsarieñ. Eusebius, Simonis magi ex Iustino & Irenæo enarrans histo- D
riam, & quemadmodum maleficis suis artibus ita dementauerat Roma-
nos, vt diuinos sibi honores impenderent. Sed non in longum, inquit, per-
manet fraude quæsita diuinitas. Continuo namq; in ipsis Claudij tempori-
bus, clementiæ diuinæ prouidentia, probatissimum omnium apostolorum
& maximum fidei magnificentia, virtutis merito primorem principem Pe
trum ad vrbem Romam, veluti aduersus humani generis communem per
niciem repugnaturum deducit, ducem quendam & magistrum militiæ suę
scientem diuina prælia & virtutum castra ductare. Idem in chronicis suis in
Claudij Cæsaris annum secundum scribit his verbis: Petrus natione Gali-
læus, Christianorum pontifex primus, cum primum Antiochenam fundas
set ecclesiam, Romam proficiscitur, vbi euãgelium prædicans viginti quin
que annis eiusdem vrbis perseuerat episcopus. Audis itaq; Christianorum
omnium, non Iudæorum pontificem primum Petrum, qui Romanæ vr-
bis, orbis & gentium dominæ, annis XXV. episcopatum tenuit. Cuius cu
ræ vt vniuersa Christi ecclesia commissa est, ita vt in vniuersam se extende
rit, adhuc volo ex Hugonis Etheriani verbis clarius intelligas, qui Ema-
nuelis Constantinopolitani imperatoris temporibus suos Græcos a schis-
mate ad matris gremium reducere satagens, de Petro & eius successoribus
Romanis pontificibus scribit in hæc verba: Ex ipsa, inquit, rei euidentia li
quido apparet, quod Petrum eiusq; successorem Christus principem & ca-
put, non modo Latinorum, Græcorum, Occidentis & Septentrionis vni-
uersi: verum Armeniorum, Arabum, Iudæorum, Madianitarum, Amale-
chitarum,

In sermone de Petro & Paulo.

Ecclesi. historiæ lib. 2.

A chitarum, & totius Orientis & Meridiani climatis in perpetuum cõstituit. Ob quam rem occidui solis limites vniuersi Petri successorem vsq; nunc sibi dominum recognoscunt, & sub illo præsule diriguntur. Quod omnem ab vtero & gremio matris errantem tacere opportunum est. Petrus enim magnus Christi apostolus, in omnibus fere ciuitatibus, Syriæ, Cappadociæ, Phrygiæ, Macedoniæ, Ellades, Epyri, Siciliæ, Italiæ, Galliæ, Hispaniæ ac extremitatum episcopos ordinauit: etenim Iacobus eius fauore Hierosolymorum thronum tenuit, deinde Enodium Antiochiæ ordinauit: Tharsi Vrbanum, Epaphrodytum Lyciæ, Figellum Ephesi, Smyrnæ Apellem, Philippis Olympam, Thessalonicæ Iasonem, Sylam Corinthi, Patras Erodiana, Tauromenij Magnum, Alexandriæ Marcum. Amplius autẽ in Niceæ, Nicomediæ & Thraciæ partibus, similem apparatus est ordinẽ; te eadem factum iri suis successoribus commendauit. Hactenus Etherianus ille.

Cuius pium studium vtinam æmulari potius conarentur nostrates homines, quam addere ignem incendio, & labefactatam vna cum ecclesiasticę hierarchiæ vigore religionem Christianam funditus euertere, prudentes facti illorum miserando deplorandoq; exemplo, quos iamdudum dedit dominus in direptionem nationum barbararum, & in conculcationem omnium bestiarum agri: & abiecita facie sua, eo quod deseruerunt ecclesiastici ædificij fundamentum, quod separati sunt a cathedra Petri, sicut quondam Israel a domo Dauid. Sed hæc satis superq; ad dictã obiectionem fuerint. Nam quod totius ouilis dominici pastor constitutus sit Petrus, & qua ratione in illo principio, non incongrue dictus sit a Paulo circuncisionis apostolus, ex his satis perspicuum arbitror.

B Aduersus illorum calumnias, qui Petri cathedram, eiusq; in ecclesiastico primatu successores nobis in dubiũ reuocãt, catholicæ veritatis assertio. CAP. XII.

Mirum est, quam nihil non permittat sibi quorundã impudentia, qui excæcati odio plusquam diabolico in hierarchiam ecclesię, nullum non mouent lapidẽ, quo turbent & confundant omnia. Qui cum vident sibi non succedere de Petro, vt eum redigere possent in ordinem, saltẽ cathedram eius, & qui sibi successerũt in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu, in dubium nobis reuocare conantur. De quo tamen ad hęc vsq; secula dubitauit nemo. Vt ẽm fuerit, inquiunt, ecclesiæ Christi necessarium sua hierarchia contineri, in qua vnius supereminenti summaq; autoritate, inferiores oẽs in officio continerentur, sitq; ea data Petro a Christo, quid hæc tandem ad Romanã ecclesiã, & eius pontifices, de quibus nullum verbum dixit aut constituit Christus? Quin potius videri ad Hierosolymitanam ecclesiam (si ad quam omnino) hoc pertinere priuilegiũ, quã pręRomana multo potioribus prærogatiuis a saluatore nostro decoratã cõspicimus: vt in qua dñs noster Iesus Christus salutem humani generis operari dignatus est, in qua primũ de crucis patibulo coruscauit euãgeliũ, in qua idẽ ipse dux & legislator noster suam legem docuit, docuere etiã primũ omnium oẽs apostoli, & primã illã sanctissimamq; Christo congregarũt ecclesiã. Videri siquidẽ ex his rationibus illi magis deberi ecclesiasticæ hierarchiæ primatũ, quã Romanæ ecclesiæ: præsertim quũ de illa lõge ante prędictũ sit per prophetam: De Sion exibit lex, & verbum domini de Hierusalem. Et hactenus quidem illos obijcientes audire tolerabile est, & respõdere operæ precium. Siquidẽ rationem a nobis exigunt, cur potius Romanos, quã Hierosolymitanos aut Antiochenos episcopos (quãdoquidẽ Antiochię suã

Ratiões, quib9 cathedra Petri nobis reuocatur in dubium.

Petrus

Petrus cathedram primum tenuit) dicamus successores Petri, in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu, illaque principali ecclesiastici regiminis autoritate. C
Cum de Romana ecclesia eiusve priuilegio, nihil vnquam specialiter statutum videatur a Christo.

Sed illorum plane intolerabilis est cœcitas & impudentia, qui tot retro seculis, toti ab initio vsque nunc ecclesiæ, impudentissime reclamare non erubescunt, & plusquam prodigiosa temeritate ac pertinacia affirmare, quod Petrus Romæ nunquam fuerit, quo Romanis pontificibus Petri successionem autoritatemque derogent, atque ita omnem ecclesiasticam hierarchiam, omnem superiorem autoritatem, tollant e medio, & ex ea, quam Christus instar castrorum ordinatam instituit, ecclesia nobis Babylonem ædificent. Itaque prioribus illis haud irrationabiliter quærentibus ante respondentes, dicimus: Quod si ex ijs atque eiusmodi rationibus, quas ijdem commemorant, constaret in ecclesiastica hierarchia priuilegium & autoritas, haud esset improbabilis eorum sententia, nec immerito Roma Hierosolymæ cederet. Sed non ab his rebus parari prærogatiuam & priuilegium loci aut ecclesiarum, certum est: sed dei verbo atque ordinatione, cuius iudicia sunt abyssus multa. Neque enim ignoras in illa lege veteri, quam miranda fecerit deus, primum in Aegygto, cum inde educeret populum suum in manu forti & brachio excelso: deinde illis quadraginta annis in deserto, qualia non fecit in terra promissionis, non Hierosolymæ sed in monte Sinai tradidisse legē, tanta cum maiestate, in tot prodigijs & signis, & illic construxisse vetus illud tabernaculum, totamque eam faciem illius synagogæ decentissime sapientissimeque ordinasse. Attamen non in Aegypto, non in Arabiæ desertis, non in monte Sinai erat locus ille, cui cathedræ illius synagogæ (quam post audies) prærogatiuam constituerat dominus: sed vbicunque cum tabernaculo D
& arca fœderis resideret summus eorum sacerdos & pontifex.

Vt comprobetur in Romana ecclesia hæreditario quodā iure cōseruari Petri autoritas.

Cum itaque dicis Romanæ ecclesiæ nullam mentionem factam a Christo, per quam se possit efferre super omnes totius orbis ecclesias, & hunc sibi vendicare primatum, tanquam ipsa sit ea cathedra Petri, in qua hæreditario quodam iure dicta Petri conferuetur & perpetuetur autoritas: oblitus hic mihi videris eorum, quæ primo libro demonstrauimus de autoritate traditionis ecclesiasticæ, aut consensus ecclesiastici: quæ sicut scripturarū omnium nobis autoritatem statuit, ita quæ sine scripto nobis commendat, ad nos perducta ab initio, non minoris apud nos sunt ponderis & fidei, quā si perscripta essent ab euangelistis omnibus.

Superius audiuisti & post luce clarius adhuc intelliges, eum fuisse totius ab initio catholicæ ecclesiæ sensum, eam sententiam de cathedra Petri et eius successoribus in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu. Hoc enim omnes ab initio recognouerunt semper in Romana ecclesia & pontificibus eius, quibus ea in re ab initio ad nostram hanc vsque ætatem nulla vnquam controuersia facta est.

Quod itaque dicis, Romanæ ecclesiæ a Christo nullam factam mentionem, qui scis obsecro? Quia, inquis, non legitur apud euangelistas, aut Lucam in Actis. Ipsius iam euangelij parum hic meminisse videris, in quo testatur euangelistarum præcipuus, plurima & præcipua quæque fidei mysteria non docuisse apostolos in carne cum eis manētem (quæ sola persequuntur euangelistæ) sed reseruasse vnctioni spiritus: vt non dicam cum eodem euangelista, nec omnia dicta actaque Christi in terris perscripta ab eisdem.

Qui

A Qui igitur nosti hoc non fuisse vnum vel ex præcipuis (vt ex quo totius ecclesiæ pendet vigor, disciplina & vnitas) quæ Christus docuit apostolos vnctione spiritus? Præsertim cum ea de hoc fuerit totius ab initio ecclesiæ cōcors sententia. Scribit, vt audisti, ille Anacletus beatissimi Petri discipulus, & tam in eius cathedra, quam glorioso martyrio successor, Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso Christo saluatore nostro primatū obtinuisse & eminentiā potestatis super omnes ecclesias vniuersumq; adeo gregem Christi. Ad eius pontifices tanquam successores Petri pertinere illa vniuersa, quæ eidem Petro dicta sunt a domino. Illa quoq; Alexandrina synodus tot sanctorum episcoporum cum suo Athanasio Romano pontifici tanquam Petri successori scribeñ. Tu es, inquiunt, Petrus (potestate videlicet) tibi claues regni cœlorum commisit, & ligandi soluendiq; in terris & in cœlis potestatem. Et tu negas Romanæ ecclesiæ a Christo vllam factam esse mentionem? Romanæ ecclesiæ ab Christo stabilitū primatꝰ priuilegium.

Præceptum erat illis in synagoga veteri, vt difficile omne & ambiguum iudicium referrent ad locum, quem inter eos elegisset dominus, & facerent iuxta omnia, quæ inde annunciarentur, & quæ præciperet ille, quisquis pro tempore illi loco præsideret. Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Referebat ergo & illos magnopere scire, quis esset ille locus eiusmodi inter eos prærogatiua priuilegioq; sublimatus & cui talem reuerentiam, tamq; districtam obedientiam debebant. Neq; tamen etiam ibi in vniuersa lege vsquam hic erat nominatim constitutus a legislatore, sed is erat locus ille, in quo cum arca fœderis residebat summus sacerdos, vbicunq; tandem fuisset ille, qui nec Hierosolymis fuit ab initio, sed

B aliquot annorum centenarijs permansit in Sylo.

Hoc tamen erat diligentissime constitutum in lege, quisnam summo sacerdotio persungi deberet, nempe Aaron & qui de semine eius legitima illi ordinatione succederent. Ita & in nostra ecclesia, non Romæ, sed Petri a legislatore nostro, diligentissima mentio facta legitur. Ipse constitutus inter nos summus sacerdos & pontifex. Quare & locus ille, cui is præsidebat, eiusq; cathedra insignita est illo singularis supereminentisq; autoritatis priuilegio. Cum Petro venit loco autoritas, vbicunq; tandem is resideret, non Petro a loco. Romanæ tamen ecclesiæ (quam sibi in totius orbis domina ille totius orbis magister, vt beati Chrysostomi verbis dicam, sedem elegit, & in qua ille Christianorum pontifex primus, vt loquitur Cæsariensis Eusebius, postquam Antiochenam fundasset ecclesiam, viginti quinq; annis prædicans euangelium Christi, episcopus perseuerauit) in morte cum suo sanguine confirmauit ac stabiliuit dignitatem illam, & Clementi successoribusque in eadem suis, eandem autoritatem potestatemq; tradidit, quam acceperat ipse a Christo, Cuius is ille ipse Clemens haud vanus testis est, ad Iacobū fratrem domini, ad quem scribens de Petri excessu, suæ etiam ipsius ordinationis his verbis meminit: Symon, inquit, Petrus vbi finē vitæ suæ adesse sensit, in corona fratrum positus, apprehensa manu mea: Hunc, inquit, episcopum vrbis constituo, &c. Ipsi trado a domino mihi traditam potestatem ligandi & soluendi: vt de omnibus quæcunq; decreuerit in terris, hoc decretum sit in cœlis. Itaq; B. Innocentius ad Alexandrum Antiochenum episcopum, de priuilegio loquens sedis Antiochenæ, ex antiqua patrum atque apostolorum constitutione: Vnde, inquit, aduertimus, nō tam propter

ciuitatis magnificentiam hoc eidem attributum, quam quod prima primi apostoli sedes esse monstratur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & quæ conuentum apostolorum propter se fieri celeberrimum meruit, quæq; vrbis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit, ista suscepto apud se consummatoq; gauderet. Et B. Ambrosius dicens Romani imperij latitudinem diuina prouidentia præparatam vocandis in vnitatem Christi corporis nationibus, non tamen cõtentam fuisse Christianam gratiam, eosdem quos Roma limites habere affirmat, vt quæ iam tum multos populorum sceptro Christi subdiderit, quos armis suis illa non domuit. Quæ tamen, inquit, per apostolici sacerdotij principatum amplior acta est arce religionis, quam solio terrenæ potestatis. Vides quomodo dicat ille, Romæ apostolici sacerdotij residere principatum, & per illum factũ longe ampliorem arce religionis, quã vnquã fuerit solio imperialis aut terrenę potestatis. C

Cur vero Romæ quam Hierosolymæ potius voluerit esse Christus sedem cathedramq; Petri, in qua velut hæreditario quodam iure successione perpetua continuaretur illa Petri autoritas: quis cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Porte id factum est propterea nõ solum, quoniam in vltionem mortis Christi erat euertenda funditus, nec relinquendus in ea lapis super lapidem: sed etiam quo cæcam illam & carnalem confunderet Iudæorum peruicaciam, expectantium Messiam suum regnaturum in Hierusalem. In quo errore fuisse etiam ipsos Christi apostolos, tã post, quam ante eius passionem & resurrectionem, indicat illa filiorum Zebedæi ambitio in regno eius sedendi ad dexteram & ad sinistram. Verba quoq; discipulorum euntium in Emaus ad Christum, insuper apostolorũ omnium interrogatio, qua iam ascensurum ad patrem percontabantur, nũ in eo tempore esset regnum restituturus Israeli? D

Sed quid hic verbis pugnare opus est, cum res ipsa loquatur, & euidentissimum de se perhibeat testimonium? Certum est enim Hierosolymitanam sedem ex apostolorum ordinatione, non solum inter principales nullum ab initio locum accepisse, sed subiectam fuisse metropolitano Palestinæ prouinciæ Cæsariensi episcopo. Id quod decretum Niceni concilij adhuc testatur, & clarissime indicat. In quo dum sanctiss. illi patres Hierosolymitanam sedem honorare vellent ob loci reuerentiam, antiquam tamen illam apostolorum ordinationem inuertere, nephas existimarunt, sed statuerunt in hunc modum: vt episcopo Hierosolymorum antiquitus tradita honoris prærogatiua seruetur, manente nihilo minus & metropolitani ipsius prouinciæ dignitate. Audis vt ab antiquo Hierosolymitana ecclesia subdita fuerit Palestinæ metropolitano Cæsariensi episcopo, qui tamen nec ipse erat inter principalium sedium antistites.

Quod si rem ipsam perpendas diligentius, clarissime intelliges omnes illas primas principalesq; sedes, quas ex apostolorum ordinatione primitiua agnouit ecclesia, non nisi ex vnius Petri autoritate tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principis, præ cæteris accepisse dignitatis prærogatiuam & excellentiam: cæterorum apostolorum, quamuis ex communi omnium ordinatione, nullam prorsus ea in re rationem habitam. Tres equidem sedes principales ac patriarchales fuisse leguntur illa prima ætate nascentis ecclesiæ, ex ordinatione apostolica. Romana prima, cuius ad mortẽ vsq; Petrus perseuerauerit episcopus. Alexandrina secunda, cui idem ipse de latere suo Marcum transmisit episcopum. Antiochena tertia, cui etiam ipse aliquãdiu præsederat,

A præsederat, & primam in ea cathedram suam tenuerat. In qua deinde, Romam profectus, Enodium pro se substituit episcopum, atque eo sublato sanctum Ignatium. Tu igitur mihi responde, quid causæ, quod post Romanã ecclesiam, totius semper orbis consensu prælatam omnibus, vt cui ille totius ecclesiæ summus pontifex præsidens Petrus, moriẽs suo sanguine eam dignitatem stabiliuit, non Ephesus, in qua tot annis præsedit ille tonitrui filius, ille discipulus, quem singulari amoris prærogatiua dilexit dominus, Ioannes qui supra pectus eius in illa sacra cœna recubuit, non Hierosolyma, cui præfuit ille mirabilis Iacobus frater domini, & ipse vnus ex colũnis (vt Paulus loquitur) & apostolorum præcipuis, non reliquarum vlla ciuitatem quibus cæteri præfuere apostoli: sed Alexandria cum Marco, non apostolo, sed Petri discipulo honorem secundum, & Antiochia cum Enodio tum Ignatio tertium locum inter omnes totius orbis acceperunt ecclesias? Mihi sane nihil aliud hinc datur intelligere, quam hac sua ordinatione diligentissime voluisse in vnum apostolos, omnem in posterum de principatu in ecclesiastica hierarchia ambiguitatem & contentionem tollere, dum ex vnius Petri autoritate viderent omnes, omnem esse in ecclesijs omnibus dignitatis & prærogatiuæ præeminentiam. Et hactenus nõ irrationabiliter quærentibus de sede & cathedra Petri, cur eam Romanam ecclesiam tota ab initio tenuit & confessa est Christi ecclesia, eiusque pontifices, tanquam Petri in autoritate & primatu ecclesiastico successores, rationem reddidimus.

Aduersus eorum impudentiam, qui negant Petrum Romæ fuisse, catholicæ ecclesiæ consensum asserere. CAP. XIII.

B NVnquam puto eo se prorupisse amentiæ vniuersos in vnum omnibus retro seculis hæreticos, vt pro sua statuenda impietate quisquam ausus fuerit negare certissimam omnium seculorum, omnium scriptorum, omnium nationum & gentium cõsensu celebratam & comprobatam historiam, cuius in hodiernum vsque diem certa visuntur vestigia, extantque præclara venerandæ vetustatis, & quæ omniũ totius orbis celeberrimo loco longe ante mille annos celebrata sunt, certissima monumenta. Quod nunc audent quidam omnium mortalium impudentissimi, negantes Petrum vnquam fuisse Romæ, quo Romanis pontificibus (cum vident omnia alia non succedere) Petri illam successionem autoritatemque derogent. Quod si obtinerẽt, omnem ecclesiasticam hierarchiã, omnem superiorem autoritatem e medio sustulisse confidunt, & (quo tendit vniuersus eorum conatus) omnem plane religionem e mentibus hominum. Id quod consequi continuo necesse est, si ab ecclesia suum tollas ordinem, suam illam supereminentem vnius autoritatem, si faciamus licere cuique id sentire ac dicere, quod sibi visum fuerit. In qua licentia quid vsquam erit inter nos consonum? & non potius tot de religione sententiæ, quot capita? Vbi, quæso, se sistet hominũ impudentia, postquam semel refractis modestiæ claustris, contempta autoritate ecclesiæ quisque præ alio comminisci conatur absurdius ac magis impium aliquid? Ita nunc videmus omnia illa pestilentissimarum hæresium portenta cateruatim ac certatim proruere, reuocarique ab inferis, quin & noua, magisque horrenda emergere quotidie. Imo hic vide, obsecro, quo tandem hoc malum euaserit? vt illos nihil pudeat tãto consensui, tot seculorum totius orbis, tot scriptorum, tot historiarum indubitate per tot secula fidei se obijcere, & cõtra statuere, quicquid vel ebrijs

Stupẽda impudẽtia hæreticorum nostri tẽporis.

vel somniantibus apparuit. O impudentiam cæcam & impudentissimã cæcitatem, vt semel pertractis pietatis religionisq; legibus, in profundũ præcipitata nullum amplius modum nosti, nusquã subsistere, sed prolabi semper in peius & in deterius? Et hi sunt illi noui scilicet euangelij præcones, apud quos præ se desipiunt sanctissimi illi, quotquot fuerunt, doctissimiq; patres nostri, orthodoxæ ecclesiæ proceres & columnæ, quibus errauerunt quotquot fuerunt, sacrosancta illa œcumenica concilia, quæ vniuersa Romanos pontifices recognoscunt & venerantur vt successores Petri (quemadmodum suo loco vbi de concilijs pertractabimus post commodius audies) & post tot secula, in se solos iam tandem peruenisse regnum dei, & totas miserationum dei diuitias gloriantur. Hi sunt, inquam, qui apud rudem indoctumq; populum, leuesq; mulierculas, plenis buccis vociferantur: Verbum domini, verbum domini: euangelium, euangelium, cui e diametro aduersantur homines vanissimi & ignorantissimi, quos excæcauit superbia. Quorum fructus proh nimis iam sunt manifesti. Non illi spiritales digni deo, sed carnales, sed diabolici, nempe detractiones, seditiões, blasphemiæ, rapinæ, sacrilegia, stupra, incendia, strages hominum infirmorum, qui eorum opera suffocati sunt in sceleribus suis: ita prouidente suis infinita misericordia dei, & dante metuentibus se signum, quo fugere possint, saluatiq; a facie arcus. C

Sed forte, inquies, necessaria ratione, aut euidenti scriptura, aduersus cuius autoritatem nec angelis quidem de cœlo, si aliter annunciarent, credi voluit Apostolus, tot retro actis seculis & scriptoribus reclamare coacti sunt, & dissentire a tota, quæ hactenus fuit, Christi ecclesia.

Non licere ob vllam scripturarũ aut rationum euidentiam dissentire a communi, quæ ab initio fuit, consensu ecclesiæ.

Ego vero nulli omnino hominum licere existimo, ob quascunq; euidẽtes (vt sibi viderentur) scripturas dissentire a communi qui hactenus ab initio fuit, consensu ecclesiæ, & proprium aliquid nouumq; inducere. Hoc enĩ est in deserto Christum quærere aut in latibulis domorumq; penetralibus: vbi eodem teste frustra quæritur, sed inuenitur in corpore catholicæ ecclesiæ, atq; eius consensu, quem nobis indicat (vbi is alias parum pateret) illarũ aquilarum consensus & congregatio: vbi enim illæ congregantur, ibi corpus, ibi Christus & veritas. D

Nec de scripturis quicquam loquitur Apostolus, sed de ecclesiastica traditione, quam ab apostolis acceptam, velut per manus succedentium sibi patrum & episcoporum continua successionis serie ad nos transmisit illa primitiua Christi ecclesia. Aduersus hanc, nec sibi, nec apostolis, nec angelis de cœlo, si aliter annunciarent, quicquam vult credi Apostolus. Nõ enim dixit: Si quis præter id quod nos, aut Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes, cæteriq; apostoli scripsimus, sed: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, ex traditione nimirum nostra & apostolica, præter id quod euangelizauimus vobis, viua videlicet traditione (nam eatenus nihil scripsisse legitur Galatis quos alloquitur) anathema sit. Vides itaq; non loqui illum de scripturis apostolorum aut euangelistarum: sed de viua sua & apostolorum traditione: quam sine scripto ad nos perlatam libro primo demõstrauimus.

Et quæ tandem esset plusquam diabolica hæc arrogantia, & superbissima de se præsumptio, aliquem sibi persuadere, vnum se rectius intelligere scripturas, quam eas vniuersa ab initio intellexit orthodoxa ecclesia? quam inflexibilẽ columnã, roburq; & firmamentũ veritatis prædicat Apostolus, & cũ ea tot illæ secũ congregatæ aquilæ, tot sanct. doctissimiq; patres, quorũ

omne

A omne studium, omnis meditatio, omnis voluntas diuque noctuq; fuit in lege domini, in quibus viguisse eundem illum Christi spiritum quo scripturæ dictatæ sunt, idem ipse Christus certissimus testis est, qui per manus eorum innumeras virtutes & miracula ædidit, testis quoq; vita eorum plane euangelica, spiritalis in carne, & in terra cœlestis conuersatio. Sed supra frequenter audisti, quisnam sit hæreticus, quem tanquam deploratum ac irremediabilem, imo tanquam certam contagiosamq; pestem vitare iubet Apostolus, nempe qui a communi ecclesiæ sententia propriam ac diuersam, quam e regione statuat, eligit.

Sed vt intelligas, quam nugacibus futilibusq; ratiunculis audeāt hi vniuersæ ecclesiæ se opponere (scripsit enim quidam ex his Antichristi apostolis non exiguum hac de re libellum) hæc summa est nugacissimorum, quæ ineptissime profundit, verborum, quamuis mortalium omnium longe sapientissimus, doctissimusq; sibi videatur. Non meminit, inquit, Lucas in Actis apostolicis aduentus Petri in vrbem Romā. Quin potius ex eodem constat illum interfuisse Hierosolymis apostolico illi concilio super quæstione legalium, quod vt minimum XVII. aut XVIII. annis post ascensionē Christi celebratum est. Ante quod si vera esse debeant quæ de eo scribuntur, iamdudum debuerat fuisse Romæ. Sed nec Paulus, aut ad Romanos, aut Romæ scribens Petri vllam mentionem facit. Præterea & inter scriptores, quo primum tempore eo peruenerit, haud satis conuenit: sed hi in vnū alij in alterum Claudij annum tradunt hoc accidisse. At constat, inquit, discordiam in scriptoribus falsitatis esse argumentum, vt contra est veritatis concordia. Hæc, inquam, summa est scripturarum & rationum omnium, quibus fulti audent reclamare tot seculis, tot scriptoribus, tanto totius orbis consensui, audent dicere, viri scilicet modestissimi & prudentissimi, mētitos Clementem & Anacletum Petri discipulos & in cathedra successores, quæ de suo nobis magistro prodiderunt. Ignatium quoq;, Polycarpū, Dionysium, Papiam Hieropoliten, etiam Petri & apostolorum discipulos. Egesippum insuper, Dionysium alterum, Irenæum, Clementem Alexandrinū, Tertullianum, & quotquot illo seculo vixerunt, patres sanctissimos & doctissimos: qui aut viderunt ipsi in humanis apostolos, aut non supra vnius hominis ætatem ab eis abfuerunt. Mentitos etiam post illos & Origenem, & Cyprianum, & Athanasium. Eusebium quoq; Cæsariensem, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, Leonem, Gregorium et breuiter vniuersos, quicunq; hac de re prodiderunt aliquid. Decepta præterea tot sanctissimorum patrum œcumenica concilia, quæ (quod post clarius intelliges) Romanam ecclesiam, Petri cathedram in qua hæreditario quodam iure suprema illa ecclesiastici regiminis autoritas, & alligandi soluendiq; potestas perpetuo seruaretur, semper cognouerunt. Et si his credimus, a morte Petri in hunc vsq; diem ignorauit orbis vniuersus, vbi nam mortuus sit ille apostolorum omnium princeps, scilicet inter apostolos adeo obscurus & ignobilis, & ignotissimo aliquo, nescio quo, orbis angulo delirescens ac trucidatus, vt nec vitæ, nec mortis eis certum vllum ad nos peruenerit indicium: & adhuc misere deciperemur omnes, nisi isti plusquā Argi ac Lyncei propicijs tandem superis nunc demum nobis succurrissent, clarius nimirum nunc intuentes tot retro actis seculis, & tam longe nos præcedentem historiam, quam qui aut præsentes, aut proximi eidē affuere. A quibus propediem expectamus, & nouam geneseos huius mundi enarrationē. Quan

Rationes, quibus probacent Petrū nō fuisse Romæ.

B

doquidem æque credibile est,& illum Moysen cæcutiuisse ob senectutem, neq; tam longe,neq; tam acute retro ac post se cernere potuisse,quam nunc isti vident. C

Quos si quis percontari pergat,vnde ergo hæc tam impudens in orbē introducta sit fabula,aut quis eam ita persuaserit mortalibus omnibus,eadem modestia & sapientia respondent nobis confictam fuisse a Romanæ curiæ palponibus: qui Romanam ecclesiam,mediante Petro,primatum accepisse super omnes mundi ecclesias videri volunt, repugnantibus (vt dicunt) omnibus ferme historijs ipsiusmet Christi voce,ecclesiæ quoq; primitiuæ ritu & exemplo.Quod tamen ita nihil mirum, nec incredibile videri volunt,quandoquidem in recenti adhuc memoria,vnde hic primatus Romanæ ecclesiæ cœpit exordium: certum est tamen inueniri non paucos, qui eundem ab initio fuisse contendant, atque pro eo quasi pro re seria, & magnopere ad nostram religionem pertinente,nō secus ac pro aris & focis digladiantur.

Hæc sunt Christiane lector,hæc,inquam,sunt argumenta, hæ scripturæ demonstrationes,quibus hi nituntur aduersus totius orbis consensum, tot seculorum fidem,tot sanctissimorum patrum & totius ecclesiæ autoritatem.Aduersus quam cum nulla scripturarum euidentia,sed nec angeli de cœlo nobis valere deberet autoritas,isti impudentissima sua somnia obijcere ac statuere non verentur.Contra quos sufficeret sanæ illud Eusebij Cæsarieñ.qui ante annos mile ducentos circiter,cum a Nerone Paulum capite in ipsa vrbe Roma,Petrum vero crucis patibulo condemnatum referat:Horum,inquit,testimonia extrinsecus quærere superfluum puto , cum rem gestam vsq; in hodiernum diem splendidissima eorum monumenta testentur. Veruntamen scribit de his etiam Gaius quidam scriptor antiquus, qui sub Zepherino episcopo Romano, aduersus Proculum quendam Cataphrygam disputans,hæc de apostolorum commemorat locis: Ego,inquit, habeo trophæa apostolorum,quæ ostendam. Siue enim via regali pergas, quæ ad Vaticanum ducit,siue via Ostiensi , inuenies trophæa defixa, quibus ab vtraq; parte statutis Romana communitur ecclesia. Hactenus ille. Fuit autem prædictus Zepherinus sub Seuero centum triginta tribus annis post Petri & Pauli excessum,quo tempore quæ apostolorum trophæa defixa cernebantur in Vaticano & via Ostiensi,eadem eisdem in locis in hodiernum diem perseuerant. D

Quanquam autem non merebantur hi,vt singulari cum eis congrederemur certamine,vt quorum toto hoc opere nostro satis redarguitur cæcitas & impietas,præcipue autem ex his, quæ deinceps tractaturi sumus: ex quibus vniuersam ab initio ecclesiam recognouisse Romanam ecclesiam pro cathedra Petri,eiusq; pontifices pro Petri successoribus, erit euidentissimum. Vt tamen breuiter intelligeres lector,quam sint hi,vt impietatem taceam,omnis etiam (qua se iactant) scripturæ,omnis antiquitatis, omnis veteris historiæ ignorantissimi,in quibus etiam communem sensum desideres,sola auditorum auribus prurientium (quorum affectibus se accommodant) leuitate & ignorantia abutentes: & quo ex hoc vno æstimationem facias,qualia sint reliqua eorum vniuersa,quæ tamen magno applausu excipiuntur a plerisq;,quibus deprauatus est animus, paulisper hic immorabimur impudentissimam horum cæcitatem paulo clarius traducturi.

Quod vt fiat,in primis reuocandum est ob oculos, quale sit quod nunc

tandem reuocatur in dubium. Est autem, nō quidem abditum aliquod nostræ fidei mysterium, sed quæ in conspectu totius orbis est acta historia, talisq; historia, quæ non die vnico, non mensibus aliquot, sed annis peracta est plurimis in celeberrimo totius orbis loco, inter personas toto orbe notissimas. In qua non video, quis fictioni aut mendacio locus esse potuerit. Hoc nunc quæritur, num Petrus Romæ fuerit? Num ibidem primus episcopatum gesserit? Num sub Nerone martyrium fecerit, quemadmodum omnes vna scriptores, tam Græci, quàm Latini magno consensu affirmant, & vniuersa confitetur Christi ecclesia. Itaq; si & locum & personas perpenderimus huius historiæ, nempe Petrum apostolorum & totius ecclesiæ principem, Romanorum, imo Christianorum omnium pontificem primum, Neronem quoq; non minus sceleribus, quàm imperio notissimū. Romam insuper orbis terrarum dominam, & tunc veluti commune omnium nationum hospitium: facile intelligit quiuis, quod non potuerit in vtramuis partem ea tunc latere historia, sed necesse est toti orbi fuisse notissimā, & qualiscunque tunc fuerit, magna celebritate peruenisse ad posteros. De qua cum idem tradant, & qui præsentes eam viderunt, & qui eo vixerunt seculo, & qui continuo subsecuti sunt, sitq; de eadem omnium scriptorum, omnium nationum, & totius orbis consensus tan non prodigiosæ tibi videtur, cæcitatis dicam, an peruicaciæ, an amentiæ (neque enim dignum huic pesti vocabulum inuenio) tot tantorumq; scriptorum fidem, qui suorum temporum, eamq; talem & tali concordia prodiderunt historiam, tot seculorum, totius orbis consensu probatam, tot antiquissimis celeberrimisq; monumentis contestatam conuellere, & nunc demum post mille quingentos annos nouam confingere?

Ex omnium scriptorū, atq; adeo totius orbis consensu.

Sed quoniam totius orbis consensum sentimus quiq; aduersus obstinatos quàm demonstramus facilius, quanquàm hac de re & hunc ex ijs, quæ deinceps tractaturi sumus, euidentissimum faciemus: quod nunc magis in promptu est, veterum illorum scriptorū breuiter memorabimus, qui veritati huius historię luculentissimū testimonium perhibent: quamuis obiter et velut aliud agentes. Notior enim erat omnibus, q̄ vt de ea quisq̄ ex instituto scriberet, nisi quibus eorū temporum propositū erat cōmentari historiam.

Clementem itaq; iamdudum audisti hac de re perhibentem testimonium, cuius ipse pars fuerat, videlicet se iam iam morituro Petro vrbis Romæ constitutum episcopum, suamq; ipsi cathedram commendatam, & quam ipse à deo acceperat, ligandi soluendiq; potestatem traditam.

Anacletum etiam successorem Clementis à beatissimo Petro ordinatum presbyterum audisti non semel affirmantem, quo pacto Romana ecclesia mediante Petro totius orbis primatum acceperit. Qui & passionis eiusdem vna cum Paulo his verbis meminit: Adhibita est etiam societas in eadem vrbe Roma beatissimi apostoli Pauli vasis electionis, qui vno eodemq; tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrarunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo, sua præsentia atq; venerando triumpho eam prætulerunt.

Euaristus quoq;, Alexander & Sixtus, sanctissimi pontifices, qui & ipsi Petrum in humanis videre potuerunt, eadem de illo & Romana cui præsederunt ecclesia, suis scriptis & epistolis attestati sunt: quemadmodum, quamuis in alia causa, post audies opportunius.

Polycarpi item Smyrnei episcopi Ioannis euangelistæ discipuli , qui & i- C
pse vixit Petri temporibus, sequēti libro in historia Pij pontificis (ob cuius
decretum ex Asia Romam profectus est) prolixiorem narrationem facie-
mus. Papias etiam ille Hieropolites , qui & ipse vixit vna cum Petro & apo-
stolis (Ioannis quippe & apostolorum discipulus) affirmat priorem illam
Petri epistolam ad aduenas dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadocię, Asiæ,
Bithyniæ, scriptam ex vrbe Roma : quam tropice Babylonem nominauit.
Et hi omnes fuere testes oculati. Nam tali sane in re ac historia, quotquot eo
tempore vixerunt alicuius nominis in ecclesia, etiam si Romæ non fuissent
præsentes, eius tamen testes oculatos dicere non dubitauerim, quū tales la-
tere fuerit impossibile, vbi resideret ille tam mirabilis Petrus, totius eccle-
siæ pastor & pontifex , & in quem respiciebant toto orbe apostoli & Chri-
sti fideles vniuersi. Illius autem Papiæ hac de re testimonium tam Clemens
ille Alexandrinus, quàm Victor Antiochenus presbyteri , non minus reli-
gione, quàm eruditione insignes ad nos pertulere : quorū iste in Marcum

Priorem Petri epistolā scriptā Romæ, quā tropice Babylonē appellat.

scribens, ita vtriusq; meminit : Fuit, inquit, Romę Marcus cū Petro, quem-
admodū in priori eius epistola scribens ait : Salutat vos ecclesia, quæ in Ba-
bylone est electa, & Marcus filius meus. Clemens item Alexandrinus pres-
byter sexto Informationū libro hunc librum Marci euangelistæ commen-
dat, cui attestatur Hieropolites episcopus nomine Papias, Romæ vero Pe-
trus creauit eum episcopū, & in Aegyptum transmisit, vbi ecclesiā Alexan-
driæ confirmauit. Hęc ille Victor. Cui per omnia consentit D. Hieronymus
in Marci vita scribens in hæc verba : Marcus discipulus & interpres Petri,
iuxta quod Petrum referentem audierat rogatus Romæ à fratribus breue
scripsit euangelium : quod cum Petrus audisset, probauit & ecclesiæ legen
dum sua autoritate ædidit, sicut Clemens in sexto dispositionum libro scri D
bit , & Papias Hieropolitanus episcopus. Meminit huius Marci & Petrus
in epistola sua prima sub nomine Babylonis figuraliter Romā significans.
Salutat vos quæ in Babylone electa est ecclesia, & Marcus filius meus. As-
sumpto itaq; euangelio quod ipse confecerat, perrexit in Aegyptum & pri-
mus Alexandriæ Christū annuncians constituit ecclesiam. Hactenus Hie-
ronymus. Eusebius quoq; ille Cæsariensis libro secundo ecclesiasticæ histo-
riæ scribens, vt Petrus ipsis Claudij temporibus Romā venerit, & salutaris
ibi prædicationis verbo , euangelij sui clauibus, regni cœlestis ianuam pri-
mus aperuerit, hac de re subiungit in hęc verba : Sermo autem, inquit, veri
tatis & lucis, qui per Petrum prædicabatur, vniuersorū mentes placido illu
strauit auditu, ita vt quotidie audientibus nulla facietas fieret. Vnde neq; au
ditio eius sola suffecit, sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exo
rant, vt quæ ille verbo prædicabat, ad perpetuam eorum commonitionem
habendam scripturæ traderet : & hæc fuit causa scribendi quod secundum
Marcum dei euangelij. Petrus vero vt per spiritum sanctū religioso se spo-
liatum furto comperit, delectatus est, fidem eorum per hæc deuotionemq;
considerans, factumq; confirmauit, & in perpetuum legendam scripturam
ecclesijs tradidit. Clemens, inquit, in sexto dispositionū libro hæc ita gesta
describit. Cui simile dat testimonium Hieropolites episcopus nomine Pa-
pias, qui & hæc dicit, quod Petrus in prima epistola sua, quam de vrbe Ro-
ma scripsit, meminerit Marci. In qua tropice Romam Babylonem nomina-
uerit, cum dicit : Salutat vos ea quæ in Babylone est electa, &c. Hæc ille Eu-
sebius ad verbum. Qui iterum libro sexto eiusdem historię refert eundem
illum

A stium Clementem de ordine euangeliorum scribere, à presbyteris & senioribus apostolorum auditoribus se accepisse, quod priora fuissent euangelia, quæ de generationibus continent, id est Matthæi & Lucæ. Causam vero euangelij secundum Marcum fuisse huiuscemodi: Cum Petrus Romæ publice prædicasset verbum dei, & in spiritu exposuisset euangeliū, auditores rogasse Marcum, qui iam sectator ipsius fuisset, conscribere, quæ sciebat prædicata ab apostolo. Cumq; id factum Petrus postmodum cognouisset, licet fieri non iusserat, attamen factum non prohibuisse. Hæc ille Clemens Alexandrinus presbyter, de Marco primo Alexandrinorum episcopo, eo tempore cum viuerent plerique Marci auditores & discipuli, siquidem & ipse (vt supra audiuisti) testatur se præceptores habuisse auditores apostolorū, Petri, Iacobi, Ioannis & Pauli. Quæ ideo aliquanto studiosius accumulauimus testimonia, quoniam ex illa priori epistola argumentum sumunt, in Aegyptiaca Babylone Cayro eam scriptam fuisse, atq; ex eadem, non ex vrbe Roma Marci mentionem facere, ridentes tropum quem intelligunt ac docent tot, talesq; scriptores, & quos latere non potuerit eius rei veritas. Cui etiam Irenæus Polycarpi auditor beatissimi Ioannis euangelistæ discipuli, æque clarum perhibet testimonium. Siquidem de ordine euangeliorum scribens libro tertio aduersus hæreticos: Matthæus, inquit, Hebræis ipsorum lingua scripturam ædidit euangelij, cum Petrus & Paulus Romæ euangelizarent, & ecclesiæ inibi fundamenta locarent: deinde & Marcus discipulus & interrogatio Petri, & ipse quæ à Petro nunciata erant, nobis tradidit. Postea Ioannes discipulus domini, qui supra pectus eius recumbebat, & ipse ædidit euangelium, Ephesi Asiæ commorans. Et quidem obiter illa de Petro, Paulo & Marco. At paulo post idem rursus non iam obiter,

Quale fuerit Clemēt. de Marco & Petro testimoniū.

B sed velut ex instituto copiosissime idem prosequitur, enumerans omnem episcoporum in Romana ecclesia à beatissimo Petro ad Eleutherium sui temporis pontificem, successionem. Idq; eo (vt dixi) tempore, quo eo ignorari non potuerunt, nempe qui in principe orbis Romana ecclesia eousq; præfuerint episcopi, quando post mortem Petri parum supra annos C. durauerat. Quod si insuper perpendas quorsum ille enumeret successionem eiusmodi, certissimo intelliges, quod esse non potuerit aut ficta aut dubia. Nam eam adducit, vt argumentum certum contra hæreticos conseruatæ in Romana ecclesia integritatis ac veritatis traditionis apostolicæ: quæ eiusmodi continua successione ad ea vsq; tempora perdurasset. Hac, inquit, ordinatione & successione ea quæ est ab apostolis traditio in ecclesia, & veritatis præconisatio peruenit vsque ad nos, & est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem nunc viuificatricem fidem esse in ecclesijs, quæ ab apostolis fuit tradita, conseruatamq; in veritate. Hæc ille Irenæus.

Egesippus præterea etiā Irenæo aliquanto vetustior (quem sub Aniceto Romam venisse vna cum Polycarpo Ioannis discipulo, ex eodem de se referente testis est D. Hieronymus) lib. III. Hierosolymitani excidij, late describit apostolorū excessum, vtq; dato à Nerone vt cōprehenderentur præcepto, Petrus sit rogatus à fratribus alio se cōferre. Resistebat, inquit ille, dicens nequaquam se facturū, vt metu mortis territus cessisse videretur: Bonū esse pro Christo pati, qui pro omnibus se morti obtulisset: non mortem illam, sed immortalitatē futuram. Iamq; indignū vt ipse fugeret, qui multos doctrina sua cōpulisset se hostiam pro Christo offerre. Deberi sibi secundū domini vocem, vt & ipse in passione sua Christo gloriā & honorem daret.

Hæc

Hæc & alia Petrus obtexere: sed plebs lachrymis quærens ne se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gentilium destitueret, obtestari: victus fletibus Petrus cessit, promisit se vrbem egressurum proxima nocte, salutatis fratribus & celebrata oratione proficisci solus cœpit. Vbi ad portam ventum est, videt sibi Christum occurrere, quem adorans, dixit: Domine quo venis? Dicit ei Christus: Iterum venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua id dictum passione, quod in eo Christus passurus videretur, qui patitur in suis, non vtique corporis dolore, sed quadam misericordi compassione, aut gloriæ celebritate, & conuersus in vrbem rediјt, captusque à persequutoribus, crucique adiudicatus, poposcit, vt inuersis vestigiјs cruci affigeretur, quod indignus esset qui simili modo crucifigeretur, vt passus est dei filius. Quo impetrato, vel quia ita debebat fieri vt Christus prædixerat, vel quia persequutor non inuitus indulget pœnarum incrementa, & ipse Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est. Hæc Egesippus de Petro scribit eo tempore, quo supererant plurimi, qui & viuentem audierant & morientē viderant. C

Eodem fere tempore etiam Dionysius ille Corinthiorū episcopus, quem sub Sotere clarum fuisse constat, ex vrbe Roma, ad quam velut ad communem matrem & magistram omnium qui vbique sunt Christi fidelium, ecclesiastica ipsum negocia pertraxerant, ecclesiæ suæ scribens, huius de Petro historiæ tanquam omnibus notoriæ obiter meminit, & clarissimum illis perhibuit veritatis testimonium. Cuius hæc verba Eusebius ille Cæsariensis suæ historiæ inseruit: Vos, inquit, à Petro & Paulo commonitionem habentes, & Romanæ & Corinthiorum ecclesiæ plantationem coniunxistis. Ambo enim aduentantes, & in nostra Corinthiorum docuerunt ecclesia, & per omnem Italiam, atque in hac vrbe simul docentes, etiam martyrio pariter vno, eodemque tempore coronati sunt. Hæc ille Dionysius. D

Eadem quoque tempestate Tertullianus ille florens Carthaginensis presbyter, omnium ecclesiarū sermone (quod Eusebius de eo testatur) celebratissimus, libro tertio de hæreticorum præscripto. scripsit in hæc verba: Percurre, inquit, ecclesias apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocem, repræsentantes faciem. Proxima est tibi Achaia, habes Corinthum, si nō longe abes à Macedonia, habes Philippos, si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiam adieris, habes Romam, vnde nobis quoque autoritas præsto est, statuta fœlix ecclesia. Vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. Idem libro IIII. aduersus Martionem, dicit Petrum & Paulū reliquisse Romanis suo sanguine obsignatum euangelium, & hi omnes vnius circiter hominis ætatem scripserunt à morte Petri. Quo tempore impossibile est nō toti ecclesiæ notissimam fuisse Petri historiam, pro eius singulari in ecclesia autoritate & principatu. Hos continuo subsequuti sunt eruditissimi illi, sanctissimique ecclesiæ proceres, Adamantius Origenes & Cæcilius Cyprianus, quorum ille libro tertio explanationum Genesis, Petrum post prædicatum euangelium in Ponto, Galatia, Bithynia, Cappadocia, ad vltimum in vrbe Roma commoratum scribit, ibique crucifixum inuersis vestigiјs, hoc ita fieri eo precante, ne domino suo æqualis videretur. At Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, vbi non cognoscit cathedram Petri? vbi non prædicat, non inculcat singularem eius in ecclesia autoritatem? Qui Romæ docet exortam sacerdotalis dignitatis vnitatem, ob Petri & successorum eius

Quale fuerit p̄cedentiū testimonium de Petro.

Romanæ

A Romanæ ecclesiæ præsulum, in ecclesiastica hierarchia primatũ, per quem ecclesiastici, sacerdotalisq; ordinis vnitas & conseruatur & subsistit. Quam ob rem dicit vnitatem ecclesiæ ab vnitate episcopatus Petri pendere, à quo exordium ecclesiæ post Christum, tanquã ab vnitate quadam profectum affirmat. Similiter in epistola ad Cornelium Rom. pontificem scribit se non prius quosdam, qui negarunt Romani pontificis primatũ, intra ecclesiam suam admisisse, quàm suum illum errorem publice reuocantes, primatum eundem denuo solẽniter fuissent confessi in hæc verba: Nos, inquiunt, Cornelium episcopum sanctissimæ catholicæ ecclesiæ, erectum à deo omnipotenti, & Christo domino nostro scimus. Nos errorem nostrum confitemur. Circumuẽti sumus perfidiæ loquacitate factiosa amantes, videbamur quasi quandam communicationem cum schismatico homine habuisse, syncera tamen mens nostra semper in ecclesia fuit, nec ignoramus vnum deum esse, & vnum Christum esse dominum, quem confessi sumus, vnum spiritum sanctum, vnum episcopum in catholica ecclesia esse debere.

Nota q̃lem confessionẽ exegerit Cyprianus ab his, qui detraxerant primatui Romani põtificis

Post hos tales & tantos, & qui tam propinqui apostolicis temporibus, in recentissima earum rerum memoria scripserunt, nam horum nouissimus Cyprianus vix centum & quadraginta annis subsecutus est Petrum, quid adhuc posteriorum meminisse attinet? Quid Athanasij Alexandrini? quid Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani episcoporum? qui principalem illam Petri in Romanos pontifices successione deriuatam super omnes ecclesias autoritatem non solum scripto confessi ac venerati sunt, sed & facto aduersus persequutores suos eam toties implorarunt, atq; ad eandem tanquam ad sacram ancoram (quod post intelliges) in huius pelagi tempestatibus confugerunt?

B Quid præterea Eusebium Pamphili, non Romanum, sed Cæsariensem pontificem commemorasse opus est? Qui scribit Petrũ omnium apostolorum principem, & Christianorum pontificem primum venisse Romam secundo anno Claudij, vbi post gestum ibidem episcopatũ annis XXV. vna cum Paulo, glorioso sit coronatus martyrio. A cuius pontificatu per successionem episcoporum in Romana ecclesia temporũ suorum continuam historiam texuit. Quid deniq; diui Aurelij Augustini, nõ Romani, sed Afri, Hipponensis episcopi, post tantam præcedentiũ scriptorum multitudinem adhuc refert audire testimonium? Qui aduersus Petilianum cathedram apostolicam (vt hi nunc faciunt) blasphemantem, scribit in hæc verba: Si omnes per totum orbem tales essent episcopi, quales tu vanissime criminaris, quid tibi fecit ecclesiæ Romanæ cathedra, in qua Petrus sedit, & in qua Anastasius sedet? vel Hierosolymitanæ, in qua Iacobus sedit, & in qua hodie Ioannes sedet? quibus nos in catholica vnitate connectimur, & à quibus nefario furore vos separastis. Quare appellas cathedram pestilentiæ cathedram apostolicam? Si propter homines, quos putas legem loqui, non facere, nunquid dominus Iesus Christus pharisæorum (de quibus ait, dicunt enim & non faciunt) cathedræ in qua sedebant, illam fecit iniuriam? nónne illam cathedram Moysi commendauit, & illos, qui non seruabant cathedræ honorem, redarguit? Hæc si cogitaretis, non propter homines, quos infamatis, blasphemaretis cathedram apostolorũ, cui non communicatis. Hæc ille Augustinus. A quo vide q̃ hi dissentiant tota diametro. Fatetur ille (aduersus Manichæi epistolã scribens) in catholicæ ecclesiæ gremio se præcipue retentum successione continua episcoporũ in sede & cathedra Petri, cui, inquit,

dominus

dominus post resurrectionem suam, pascendas oues suas commendauit, ad C
sui temporis episcopatum, quem Anastasius gessit. Quam eandem succes-
sionem ille, vt audisti, sacer Irenæus magna cum fiducia obiectat hæreticis,
plenißimam eam demonstrationem affirmans, quod in Romana ecclesia
eadem conseruata sit fides, quæ tradita est ab apostolorū principibus. At hi
vniuersam illam successionem cōmentitiam affirmant. Necesse est ergo rei
omnino friuolæ, imo falsißimæ fidem, salutemq; suam acceptā referre san-
ctißimos illos, doctißimosq; patres, eaq; vt irreuincibili argumento, ortho-
doxæ fidei aduersus perfidos vti, aut hos esse falsißimos, perfidißimosq;.

Postremo, quid post istos omnes, in quos nulla prorsus cadit suspicio, quod in gratiam Romanæ ecclesiæ finxerint aliquid de Petro, quid, inquā, etiam nostrorum, hoc est, Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Gregorij, Orosij, Lactantij, Eutropij & sexcentorum aliorum oportet colligere testimonia? Qui tamen omnes, ante mille, vndecies, duodecies, tredeciesue centenos an nos eadem de Petro atq; eius sede Romana ecclesia prodiderunt. Et nunquid hi omnes à Romana curia conducti, tanquam venales quidam gnatones ac adulatores, certo mentiendi, decipiendiq; studio hæc omnia (quo offerrent autoritatem Romanæ ecclesiæ) de suo capite confinxerunt? Quid ille orthodoxus Hieronymus, mendacij alioqui hostis & persecutor acerrimus, à tam impudenti (vt hi dicerent) mendacio ecclesiasticorum scriptorum auspicatur exordium: Simon, inquit, Petrus, filius Ioannis, prouinciæ Galileæ vico Bethsaida, frater Andreæ apostoli, & princeps apostolorum, post episcopatum Antiochenæ ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum, qui de circuncisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem magum Ro mā pergit, ibiq; viginti quinq; annis cathedrā sacerdotalem tenuit, vsque ad D
vltimum annum Neronis, id est, quartum decimum, à quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & pedibus eleuatis in sublime, asserens se indignum, qui sic crucifigeretur vt dominus suus. Quid illum etiam fascinauit sanctum, doctißimumq; Ambrosium, vt nodos in scir po quæreret, & in ea veluti toti orbi nota historia, latentium quorundam mysteriorū rationem, fideli sibi commisso populo, hoc est (vt isti dicerent) nugas in fabulis, his verbis explicaret? Non enim, inquit, sine causa factum putamus, quod vna die, vno in loco, sub eodem persecutore paßi sunt (de Petro & Paulo loquitur) vna die, vt ad Christum pariter peruenirent: vno in loco, ne alter deesset Romæ: sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrumq; constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor pro virtute. Et quo tandem loco martyrium pertulerunt? In vrbe Roma, quæ caput & principatum nationum obtinet: scilicet vt vbi caput superstitionum erat, illic caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur. Hactenus ille.

Euidentißime demonstratur stupida ignorantia dictorū de Petro et Romana ecclesia.

Audis itaq;, quis sit istorum omnium consensus, quæ concordia. In quibus totius ab initio ecclesię sensum, facile ad est intelligere ac perspicere. Aduersus quos, quem vel vnum, vel obscurum tu nobis profers autorem, qui tradat Petrum non fuisse Romæ, non gessisse ibi episcopatum, nec coronatum sub Nerone martyrio? Dicis Lucam te afferre, qui multorum, imo omnium illorum instar sit, atq; adeo præponderet. Meliora verba, quæso. Ego sane (quod de euangelio dixit Augustinus, eidem se non crediturum, nisi ecclesiæ ipsum coegisset autoritas) nec Lucæ crederem, si dissentiret à prædictis

A dictis omnibus, atque adeo à catholica ecclesia. Sed absit, vt ab illis omnibus dissentiat Lucas, aut illa à Luca. Qui tametsi non scribat Petrum fuisse Romæ, non tamen negat: non magis quàm ipsum etiam fuisse Antiochiæ, cuius æque non meminit, etsi Paulus eius apud Antiochiam mansionis perhibeat testimonium: quemadmodum vniuersa Christi ecclesia, quæ ante annos M. CCC. & eo amplius, ad præsentem vsque diem, solennitatem cathedræ eius primo ibidem collocatæ anniuersariam celebrat. Et de tam multis, talibus, tantisque patribus quid dices? Nunquid certo mentiendi studio illa prodidisse de Petro, quo efferrent aut stabilirent Romani pontificis tyrannidem? Indignum sane hoc viris talibus. Aut nunquid hæc scripsisse deceptos etiam à Romanæ curiæ palponibus? Et quæ, obsecro, erat eo seculo Romana curia, cui tales, tantique seruierunt palpones, qui tam multis, tam sanctis, tam eruditis patribus, toti denique orbi potuerunt imponere, quando Romanus pontificatus nihil erat nisi labor immensus, & certum martyrium? Aut quis hic fictioni locus aut mendacio? nempe in successione ex ordine episcoporum, in principe ac nobilissima totius orbis ecclesia: quam, si quid aliud, diligentissime semper annotare consueuerũt sui temporis quique & certa fide transmittere ad posteros. Eo præsertim tempore, quod non ita longe aberat ab initio, & cum adhuc superessent plerique, qui & Petrum, & omnem illam ab eo successionem episcoporum, quam memorabant illi, & certissimæ autoritatis loco obijciebãt hæreticis, videre potuissent? Quid Petro, Neroneque suo illo tempore notius? quid Roma celebrius? Quid igitur incredibilius, quàm vt statim post vtriusque mortem, & viuentibus adhuc plurimis, qui vtrumque viderant, in principe orbis Roma, de orbis & apostolorum principibus, tam impudens sit receptum mendacium, quod Nero

B Petrum Romæ cruci affigi iusserit quem nec viderat Nero, nec Roma? Iactat Alexandria Marcum Petri discipulum suum primum episcopum. Antiochia Enodium & Ignatium sibi datos à Petro ac pro se substitutos veneratur ac prædicat, & ab eis suorum episcoporum initium numerat. Hierosolyma Iacobum agnoscit fratrem domini, & ipsum sibi datum à Petro totius orbis magistro. Et vna Romana ecclesia, ad quam semper ex toto orbe respexerunt Christi fideles omnes, tam repente obliuisci potuit sui capitis & principij? Non potuit suos ab initio numerare episcopos, quando supra vnius hominis ætatem vix durauerat? Et quid illa continua successione episcoporum à Petro in Romana ecclesia Augustinus fatetur se retentum in gremio catholicæ ecclesiæ? quid eadem ille sacer Irenæus conuincit hæreticos, si adeo incerta, si adeo fallax, imo mendacissime conficta fuerit? Breuiter, plane impossibile est, vt non fuerit toti ecclesiæ notissima, seu mors, seu vita, seu sedes, aut cathedra Petri, pro singulari eius in ecclesia dignitate & primatu, vbicunque tandem is moratus fuerit, & qualiscunque fuit ab initio, celebritate per vniuersam ecclesiam maxima transmissa ad posteros. Quod si non Romæ, sed Hierosolymæ aut in Aegyptiaca Babylone Cayro, vt hi nunc somniant, ad vltimum vitæ præsedit & passus sit Petrus, cur nulla alia ecclesia in hanc vsque horam venerandos exhibuit sacratissimos eius cineres? Cur principalem illam autoritatem, & ecclesiasticæ hierarchiæ primatum, quem à Christo datum Petro supra demonstrauimus, nulla alia ecclesia velut ex successione Petri sibi vsurpare tentauit? Aut nunquid post Petrum nulla fuit hierarchia ecclesiastica? Nullus ordo in Christi ecclesia? nemo ad quem ouilis dominici cura pertineret præcipua? An vero nõ multo ma-

gis hæc erant necessaria, quando in totum latissime orbem terrarum se diffudit Christiana religio, quàm in illo exiguo adhuc, pusilloq; grege primo nascentis ecclesiæ? & nunquid vltra Petrum suæ ecclesiæ nõ prouidit Christus, sed eam continuo post illum, Babylonem quandam esse voluit, absq; vnitate, absq; hierarchia, absq; pastore & capite? Audis horum hominum quam sit cæca impietas, quos excæcatos odio plusquam diabolico, nescio an in Romanam ecclesiam (quemadmodum præ se ferunt) an potius in Christianam religionem (aduersus quam internitiale bellum gerunt) non pudet quiduis comminisci, quiduis dicere & asserere, quantumuis absurdum, quantumuis repugnans, & secum, & rei euidentiæ, aduersus tot seculorum totius orbis consensum, & indubitatam fidem, tantorum, taliumq; scriptorum autoritatem. C

Prædictorum calumnias breuiter diluere. CAP. XIIII.

Quamuis certo confiderem, tametsi nihil diceremus amplius, dictorum cauillis ac ratiunculis neminem bene affectum attenturũ, qui modo legisset quæ præmisimus, neq; vllo ex eisdẽ scrupulo affectũ iri, tamen vt breuiter illas ipsas diluamus calũnias, sic fere ratiocinantur: Non meminit, inquiunt, Lucas in Actis apostolicis aduentus Petri in vrbem Romã, & cæteri scriptores qui de eo prodiderunt, non consentiunt de tempore. Solet autem falsitatis argumentũ esse discordia, vt est concordia veritatis. Hactenus illi. Tu nunc audi, quo pacto ex eisdem principijs demonstrabimus propositũ. Si autorum de re quacunq; consentiens & concors traditio, veritatis indubium argumentũ est, quo pacto non erit vero verius, Petrum fuisse primum Romanorum pontificem, & à Nerone vna cum Paulo Romæ glorioso coronatũ martyrio? Hoc enim scriptores omnes vno tanquam ore affirmant, hoc tot seculorum totius orbis tam pertinax consensus, tot publica ac vetustissima probant monumenta. D

Non discordare scriptores vetustos de tẽpore, quo Petrus Romã profectus est.

Quod vero dicunt discordare scriptores de anno, quo primum Romam profectus est, dicam primum mihi nondum contigisse videre eam discordiam, præsertim inter autores illos vetustos ac præcipuos. Siquidem Eusebius Cæsariensis, temporum & rerum ecclesiasticarum scriptor diligentissimus, secundo anno Claudij dicit ipsum profectum Romam aduersus Simonem magum. Idem ad verbum affirmat diuus Hieronymus. Quibus consentit Orosius, tametsi hunc cum illis velint pugnantem facere. Non enim certum aliquem annum iste tradit, sed circa initium imperij Claudij scribit ipsum aduentasse Romam. Quod si vniuersum eius imperiũ (quod XIIII. circiter annos durauit) partiare in principium, medium & finem, certum est circa principium imperij eiusdem accidisse, quæ acciderunt anno eius secundo. Et certo scio huius notæ scriptorum neminem inuenturos, qui hac de re prodiderit aliter. Tametsi posteriorum nonnulli sua ingesserint somnia, quemadmodum illi cõmemorant de nescio quo fasciculo temporum, cui respondere prorsus indignum sit.

Bedam etiam non ignoro (tametsi in supputandis temporibus singulariter elaborauerit) longe lateq; dissentire ab Eusebio, Hieronymo, Orosio, imo à publica, recepta, veraq; ratione temporum, per annales historiographosq; annis imperatorum sibi succedentiũ digesta. In quem errorem incidisse mihi videtur, dum ex nostris, quæ absq; temporum digestione scripta sunt, suo quasi Marte eruere conatur tẽpora, & ad illa, quæ sibi inuenisse videtur, publicã, receptam, indubitatamq; apud omnes temporũ fidem, non

tam

A tam accommodare, quàm mutare & corrigere, seu potius deprauare. Siquidem ex incerto & dubio rectificare conatur id, quod est longe certius, cum contra potius oporteat. Itaq; quoniam Petrum post illud apostolorum & presbyterorum concilium, de quo Lucas in Actis meminit, Romam profectum existimat, multa comminiscitur, vt habeat annos ab illo X X V. quibus Romanis episcopus præfuit, plurimaq; connectit absurda, & non cohærentia, in X V. caput Actorum scribens in hæc verba: Scimus, inquit, Petrum & Paulum apostolos anno post passionem domini trigesimo octauo, id est, vltimo anno Neronis, passos fuisse martyrium, & B. Petrum Romæ X X V. annis episcopalem rexisse cathedram. X X V. autem, & quatuordecim, non triginta octo, sed triginta nouem faciunt. Sequitur ergo vt B. Petrum eodem decimo quarto post domini passionem anno, quo eum Hierosolymis alloquitur Paulus, hoc est, quarto anno Claudij Romam venisse credamus. Simulq;, nisi fallor, ex hac positione beatum Paulum apostolum, eodem quo dominus passus est & resurrexit anno, ad fidem venisse probatur. Hæc ille. In quibus primum noua confingit imperatorum tempora, aduersus omnium historiographorum & annalium publicam receptamq; fidem. Nam à Christi morte & ascẽsione, hoc est, decimo octauo anno Tiberij, ad quartum decimum Neronis, annos triginta octo computat. Cum certum sit non integros triginta septem interuenisse. Siquidem Tiberius imperauit annis viginti tribus, aut vt alij volunt viginti duobus tãtum. Caius annis quatuor non integris. Claudius annis tredecim, mensibus nouem. Quibus si addas Neronis quatuordecim, non habebis X X X V I I. annos integros post X V I I I. Tiberij, aut X X X V. tantum cum aliquot mensibus, si (vt plerique tradunt, & dubitat Eusebius) X X I I. tantum annis imperauit Tiberius. Actor. 15

B Deinde, quod vult celebratum fuisse illud apostolorum concilium circa initium X I I I I. anni ab ascensione domini, ita vt ille annus connumerari & adscribi posset episcopatui Petri in vrbe Roma, quo constent anni eius X X V. vsq; ad Neronis vltimum. Item, quod Paulus eodem anno, quo dominus resurrexit, ad fidem conuersus fuerit, neq; cum Luca consonant, neq; cum Paulinis epistolis. Nam si perpenderis vniuersa, quæ Lucas accidisse scribit ab ascensione Christi ad Pauli vsq; cõuersionem, & V I I I. capitibus prolixe cõmemorat, vix credibile alicui videbitur, omnia illa in primũ, vnicumq; annum incidere potuisse, ordo enim & series eorum omnium erat non pauci temporis, iamq; longe, lateq; propagatum euangelium, & per Samariam & per Damascum, aliasq; vicinas ciuitates, iam diu ante constituta Hierosolymis forma vitæ communis inter Christi fideles, iam deinde electi illi septem diaconi, quibus committebatur ecclesiasticarum etiam rerum dispensatio, iam lapidatus Stephanus & excitata illa persequutio ecclesiæ, quæ omnia non fuerunt exigui temporis: & si darentur incidisse in primum illum annum, illud omnino dubitari non poterit, conuersionem Pauli quæ dicta omnia subsecuta est, saltem non nisi in finem anni illius potuisse incidere: si tamen (quod vix est credibile) in primum illum annum includi potuerit. At post annos I I I. à sua conuersione, idem scribit se venisse Hierosolymã videre Petrum, & deinde post annos X I I I I. iterum ascendisse Hierosolymã, causa quæstionis illius: Num ex gentibus conuersi ad Christum essent onerandi legalibus, ob quam celebratum est memoratum concilium. Habes ergo ipso teste Paulo, inter conuersionem eius, & celebratum De tempore celebrati Hierosolymis cõcilij apostolici.

Aa ij illud

illud concilium annos vt minimum XVII. si III. illos cum XIIII. coniun C xeris. Quod si hic rursus subterfugias, dicasq; III. illos priores annos, à conuersione Pauli, post quos venit videre Petrũ, includi oportere in illis XIIII. post quos dicit se secundo ascendisse Hierosolymam. Quamuis hic verba Apostoli apertissime tibi reclamare videantur, saltem negari omnino non potest, concilium illud celebratũ fuisse aliquanto post annos XIIII. ab eius conuersione. Siquidem suis Galatis fidem facturus, quod non ab homine, neq; ex aliorum apostolorũ traditione, sed per reuelationẽ acceperat quod eis prædicauerat euangelium, breuiter cõmemorat, vbi & quæ illi fuerat à sua conuersione cum cæteris apostolis conuersatio, scribens in hæc verba: Notum vobis facio fratres euangelium, quod à me euangelizatum est, quia non secundum hominem est, neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationem Iesu Christi. Audistis enim conuersationẽ meam aliquando in Iudaismo, &c. Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit me per gratiam suam, vt reuelaret filium suũ in me, vt euangelizarem illum in gentibus: continuo nõ acquieui carni & sanguini, neq; veni Hierosolymam ad antecessores meos apostolos, sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum, deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, &c. Vides, vt hos tres annos computet, vel à tempore quo ex Arabia Damascum reuersus sit, aut saltem non longius, q̃ à sua conuersione. Subiungit: Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ, &c. Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymã cum Barnaba, &c. Quanquam itaq; hos annos quatuordecim computare videatur post primum illum suum cum Petro congressum dicens, deinde, id est, post ea, post præmissa videlicet, hoc est, post profectionem in Arabiam, & reditum in Damascum, primumq; congressum cum Petro, peragratamq; Syriam & D Ciliciam. Hoc enim indicat vocabulũ deinde, hoc est, post ea, quæ præmissa fuerant annis quatuordecim. Vteunq; tamen hæc torseris, vel vtcunq; ad tuum sensum traxeris, hoc omnino certum est, non posse eorum initium altius repeti quàm ab eius conuersione, vnde numerare cœpit, quibus in locis, & quando, quantũmue cum apostolis cõuersatus fuerit, fuerunt ergo vt minimum transacti anni quatuordecim à sua conuersione, priusquã secundo ascenderet Hierosolymã: fuit autem Pauli conuersio post ascensionem domini vt minimum vnius anni tempore. Quam si in primo anno includi volueris (si modo aliquam præcedentis historiæ rationem habueris) saltem non nisi in fine illius anni accidere potuisse confitebere. Quare inter ascensionem domini, & illud apostolorum concilium, etiam hac supputationis ratione vt minimum annos XV. interuenisse certum est. Inter quæ Beda solum tredecim annos computat. Nam in principio XIIII. concilium illud celebratum fuisse credit, adeo vt eundem annum episcopatui Petri in Romana ecclesia connumeret. Quem tamen post illud concilium, primo illuc profectum affirmat. Præterea, si consideremus quod post illud concilium Paulus adhuc conuenerit Petrum Antiochiæ, quemadmodũ ipse testatur in epistola ad Galatas, quod tamen non accidisse continuo post illud concilium certum est, à quo cum Paulo & Barnaba missi sunt in Antiochiam Iudas, & Sylas, non Petrus. Si insuper horum locorum, nempe Hierosolymæ, Antiochiæ & vrbis Romæ distantiam cogitauerimus, quæ immensa est. Si deniq; quod Petrus in illo suo cum Paulo congressu, non tanquam ex itinere cursim, raptímue Antiochenam salutarit ecclesiam, sed multum in eadem

A eadem temporis commoratus fuerit, ita vt illuc ad eum ex Hierosolymis, à ducentis circiter miliaribus, Iacobus quosdam mitteret, tanquam ad illum, ad quem pertineret cura totius ecclesiæ. Id quod idem Paulus attestatur, siquidem illorum causa fuit ea, quam reprehendebat Petri simulatio, scandalum præbens conuersis ex gentibus. Si postremo etiam hoc perpendamus, quod & apud alias ecclesias, per quas illinc Romam profecturus erat, pro commissa sibi omnium ecclesiarũ cura, atque omnium erga ipsum singulari deuotione ac reuerentia, moram haud exiguã necessario facere debuerit. Si, inquam, hæc contuleris vniuersa, vix vnquam crediturus es Petrum, eodem illo, quo Hierosolymis celebratum fuit illud apostolorũ concilium, anno Romã peruenire potuisse. Tamen vtcunque contraxeris hęc tempora omnia, necessario fateberis, satis superque habuisse negocij, si in fine eius anni eo peruenire potuit. Qua ratione ac supputatione, ab ascensione domini ad Petri aduentum in vrbem Romam, si eo post illud conciliũ primo profectus fuerit, XVI. vt minimũ anni inuenientur. Quibus si viginti quinque adiungas, quibus illic rexit episcopalem cathedrã, prouenient anni XLI. quibus vixisset post ascensionẽ domini: à qua tamen XXXVII. annos illum non superuixisse certo cõperies, si à XVIII. anno Tiberij, ad XIIII. Neronis, imperatorum tempora diligenter supputaueris. His itaque rationibus ductus Bedam in tempore aduentus Petri ad vrbem Romam, ab Eusebio, Hieronymo, cæterisque dissentientẽ, aberrasse à veritate nihil dubitauerim: sed aduentasse ipsum ad vrbem, vt illi tradunt, anno Claudij secundo.

Vt itaque daremus, non conuenisse inter omnes scriptores de tempore & anno, quo Petrus Romam primo venerit: attamen inter omnes conuenit, quod Romam venerit, quodque ibidem post gestum annis plurimis episcoparum sub Nerone glorioso sit consummatus martyrio. B

Discordiã scriptorum in tempore non infirmare fidẽ rei gestæ, quæ inter omnes conuenit.

Ita & inter scriptores vniuersos non conuenit de tempore, quo aut natus aut crucifixus est saluator noster. Siquidem Tertullianus aduersus Iudæos asserit natum fuisse anno Augusti XLI. passum autem anno quintodecimo Tiberij, qui Lucæ nobisque Christo fuit tricesimus, Tertulliano autem tricesimus primus. Idem sensisse Appollinarim Hieropolitanũ episcopum diuus Hieronymus in Danielem autor est. Quibus consentit Lactantius, cuius libro quarto diuinarum institutionum hæc verba sunt: Sub imperio Tiberij Cæsaris, eius anno quintodecimo duobus geminis consulibus ante diem decimum Calendarum Aprilium Iudæi Christum cruci affixerunt. Ignatius vero in epistola ad Trallianos triginta annos agentem Christum baptizatum scribit à Ioanne, & tribus annis prædicasse euangelium. At tricesimus eius annus erat quintusdecimus Tiberij, teste Luca. Chrysostomus vero homilia X. super Matthæum, post triginta annos tradit venisse ad baptismum, legem veterem soluturum. Beda in exordio anni tricesimi baptizatum supputat cum Luca & Ignatio, at post baptismum superuixisse aliquanto plus annis quatuor ita scribens ad verbum in suis temporibus: Habet enim, ni fallor, ecclesiæ fides dominum in carne paulo plus annis triginta tribus superuixisse.

Augustinus cum Ignatio consentit per omnia, nempe baptizatum Christum exordio anni tricesimi, & anno deinceps tertio passum. At libro de doctrina Christiana, affirmat plerosque credidisse quadraginta sex annos vixisse Christum in terris, iuxta numerum annorum, quibus ædificatũ erat templum, quod dominici corporis volunt gessisse imaginem, atque ita passum

anno ætatis suæ quadragesimo sexto. Vides igitur inter quales, quantosq; scriptores, quàm parum conueniat in temporibus, non qualiscunq; historiæ, sed eius ex qua pendet summa religionis, fideiq; nostræ, nempe natiuitatis, baptismi, passionisq; redemptoris nostri. Nunquid propterea natum, baptizatum, crucifixum pro nobis Christum dubitabimus? Et quis tandem extricabit pugnam, quæ est in supputatione temporum sacræ veteris testamenti historiæ, in qua inter se variant LXX. interpretes, & Hebraica (vt ipsi volunt) veritas, in aliquot annorum centenarijs? Nunquam tamen propterea in dubium aut quæstionem reuocata fuit fides sacræ illius historiæ. Quandoquidem hoc omnes facile intelligunt, temporum, quemadmodum & numerorum omnium annotationem, lubricam esse admodum, in qua sit lapsus facilimus, siquidem vno inuerso aut transposito apiculo, errorem statim exoriri immensum, & qui ex præcedentibus, subsequentibusq; non ita facile restituitur, quàm si in re ipsa esset multorum versuum. Quare nihil mirum est de remotissimis nobis temporibus parum conuenire inter scriptores. Quos tamen cum minime pugnarent ab initio, pugnantes frequenter fecit librariorum incuria.

C

Lubricã temporũ & numerorũ annotationem.

Expunguntur aduersariorũ calumniæ.

Quod obijciunt Lucam non meminisse aduentus, actorumq; Petri in vrbe. Similiter neq; Paulum in epistolis suis, seu quas Romæ, seu quas Romanis scripsit, vllam mentionem fecisse Petri: eiusmodi argumenta sunt, quæ exploderentur à pueris in scholis dialecticis. Scribit Paulus in epistola ad Galatas, vt statim post conuersionem suam abierit in Arabiam atque inde sit reuersus Damascum, & quod deinde post triennium profectus sit Hierosolymam causa visendi Petri, apud quem manserit diebus XV. & quod rursum illum conuenerit Antiochiæ, atq; in faciem eidem restiterit. At horum omnium nullum est omnino verbum apud Lucam, tametsi Pauli acta ita prosequatur, vt eius solius causa magis, quàm actorum reliquorũ apostolorum videatur texuisse illam historiam. Vides ergo quale illud sit: Lucas non meminit actorum Petri in vrbe, ergo ibi non fuit. Multæ etiam causæ incidere potuerunt, cur Paulus scribens Romanis, aut è Roma, non meminerit Petri. Nam aberat tunc forte alio orbis loco, tanquam totius ecclesiæ curam gerens, cum ad Romanos scriberet. Inde vero scribens, quod eius, quamuis fortassis vna præsentis, non meminerit in salutationibus familiaribus, honoris gratia forte factum est. Quandoquidem in eiusmodi salutationibus familiaribus, familiarium tantum nostrorum meminisse solemus, non etiam præpositorum nostrorum aut principum. Quæcunq; vero illi eius causa fuerit, ob captatas persuasiunculas eiusmodi, quæ nihil efficaciter concludunt, omnium scriptorum ecclesiasticorum ab initio, omnium sanctorum patrum autoritatem, totius orbis consensum, vetustissima ac celeberrima actæ rei monumenta impugnare & conuellere, euidentis mihi insaniæ videtur.

D

Ad illud vero, quod dicitur Petrus interfuisse illi apostolorum concilio celebrato Hierosolymis, post quod nõ supersunt anni XXV. ad decimum quartum vsq; Neronis, videtur sanctæ memoriæ reuerendissimo domino Ioanni Roffensi sanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero Cardinali, qui non ita nuper pro synceritate orthodoxæ fidei glorioso cõsummatus martyrio, prædictorum etiam calumnijs respondebat vna cum Beda, celebratum fuisse illud concilium principio anni XIIII. ab ascensione domini, post quod ad Neronis XIIII. adhuc XXV. annos superesse cõputat. Atq; ita nihilo

minus

A minus constare sibi existimat omnia, quamuis post illud concilium se Petrus primum Romam contulerit. Sed nobis cur minime probetur illa Bedæ sententia, paulo ante indicauimus, multa enim parum consona, imo manifeste falsa & pugnantia in se complectitur.

Quare dicimus cũ Cæsariensi Eusebio & diuo Hieronymo, Petrum venisse Romam anno II. Claudij, hoc est, post Christi ascensionem XI. Concilium autem illud celebratum circa IX. annum Claudij qui post ascensionem dñi XVIII. extitit, quemadmodum ex Luca & Paulinis epistolis supputat Hieronymus. Nam inter ascensionem dñi & Pauli conuersionem vt mininum annus vnus interfuit, postquam triennio ascendit Hierosolymã videre Petrum, & postea post annos XIIII. secundo illuc ascendit ad illud concilium. Nihil autem neq; pugnans, neq; absurdum est, quod Petrus illi concilio interfuerit, & nihilo minus iam ante septennium, hoc est, II. anno Claudij Romam venerat. Imo consonum, tam Lucæ, quam prophanis historijs. Suetonius siquidem in Claudio autor est, Iudæos circa ea tempora, aut paulo ante, quã illud conciliũ celebratũ diximus, principis edicto vrbe expulsos. Quod idẽ confirmat Lucas Acto. XVIII. Post hæc, inquit, Paulus digressus Athenis, venit Corinthũ, & nactus quendã Iudęum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillã vxorẽ eius, eo quod præcepisset Claudius, omnes Iudæos Roma decedere, &c. Quid igitur mirum est, aut quo non pacto verisimilimum, & huic narrationi cõsonum, etiam Petrum (qui iam annis VI. aut VII. præfuerat Romanæ ecclesiæ) edicto principali obtemperantem (quandoquidem non religionis aut Christianæ fidei, sed gentis nationisq; peculiaris erat ea persecutio, eiusque adhuc vita ecclesiæ esset omnino necessaria) vna cũ cæteris Iudęis decessisse Roma, demãdata eius ecclesiæ cura Lino & Cleto presbyteris, quos in partẽ pastoralis sollicitudinis iamdudũ assũpserat, & reuersum ad suos Hierosolymam, videre quid profecissent in fide Christi? Quẽ alioqui existimãdũ nõ est, ita perpetuis XXV. annis desedisse Romæ, vt vrbis portas egressus nunquã fuerit ad alios quoq; instruẽdos & cõfirmandos in fide, qui nõ vnius Romæ, sed totius dñici ouilis pastorẽ cõstitutũ se meminerat a Christo: quemadmodũ & de suo Paulo, vt fere in perpetua peregrinatione vitã exegerit, testatur Lucas. Concludendũ itaq; nobis est Romanã ecclesiã, totius orbis cõsensu, & catholicæ ab initio ecclesiæ cõfessione ac recognitione esse indubitatã cathedrã Petri, & Ro. pontifices Petri in primatu ecclesiasticę hierarchię, illaq; regiminis ecclesiastici principali autoritate successores

(margin: Suetonius. — B — Conclusio.)

FINIS LIBRI III.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER QVARTVS.

Quam districtam subditi obedientiam debeant in ecclesiastica hierarchia sibi prępositis. CAP. I.

ACTENVS demonstrauimus, vt sacri ordinis vinculo, in vnũ corpus connecti necessario debuerit Christi ecclesia, ex infinita alioqui toto orbe diffusa multitudine, ex omni gente, lingua, natione & populo congregata, regique & gubernari sua illa hierarchia, aut sacro principatu. Cuius caput Petrum designatum a Christo cui-

sto euidenter etiam demonstrauimus. A quo vna cum cæteris apostolis au- C
tore nihilo minus Christo, doctoreque sacro spiritu constituta sit reliqua sub ipso ecclesiasticæ hierarchiæ facies, episcopis, archiepiscopis, primatibusque per loca opportuna ita dispositis, vt ad vnum caput, vnam Petri cathedram, eiusque præsidem catholicæ ecclesiæ pontificem totius quoque ecclesiæ cura ordinatissime, decentissimeque referretur atque conflueret. Demonstrauimus insuper Romanam ecclesiam esse illam cathedram Petri, in qua ille ecclesiasticæ hierarchiæ primatus, illaque ecclesiastici regiminis supereminens autoritas & potestas alligandi atque soluēdi super ecclesiam vniuersam post Petrum perpetuo resideret. Eiusque pontifices, veluti catholicæ etiam ecclesiæ episcopos, in eandem per omnia autoritatem, quasi hæreditario quodam iure Petro succedere. Simul clarissime diluentes vniuersas calumnias, quibus hierarchiam ecclesiasticā impugnare conantur hæretici, atque adeo ex Christi ecclesia per suum illum architectum ad instar illius ciuitatis Hierusalem diligentissime constructa, decentissimeque ordinata, Babylonem quandā facere: & quod est necessario consequens, omnem religionem tollere e mentibus hominum. Quæ tamen vniuersa etiam ex ijs, quæ deinceps demonstrabimus, euidentissime confirmabuntur.

Restat nunc tractare aliquanto exactius de ipsa potestate & autoritate ecclesiastica, quæ, qualis, quantaque erat necessaria ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi. Quod quum inuenisse videbimur, respiciendum erit ad vmbram & figuram illam nostræ ecclesiæ, synagogam veterem. In qua si etiam hoc ipsum diligenter constitutum, ordinatumque a suo illo legislatore inuenerimus, & nobis confidendum erit, neque Christum ea in re suæ defuisse ecclesiæ: sed tanto hoc in ea constituisse diligentius & accuratius, quanto id ipsum huic, quam illi erat magis necessarium, quantoque ipsam solidam veritatem suam vmbram in omnibus par est excedere. Conandumque deinceps ex duobus illis, quæ ante constituimus, omnis nostræ disputationis certis principijs idem inuestigare, asserere, demonstrare atque euidens facere. D

Quam districtam obedientiam debemus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis.

Quod tamen priusquam aggrediamur, ante demonstrandum erit, quam districtam obedientiam debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis. Id quod hoc pacto fiet euidentius, si aliquanto ordiētes altius, ad ipsas humanorum conuentum & societatem varias species in vniuersum respexerimus. Vt enim absque ordine nulla subsistit humana societas, nec ordo sine principio & capite: Ita cuique societati suus ordo, & cuique ordini suum principium erat necessarium: vt in domo priuata paterfamilias. In ciuitate consules, prætores, magistratus summi, quocunque tandem nomine illi nominentur. In dominijs, prouincijs regnis, barones, comites, duces, reges, imperatores. In voluntarijs hominum conuentibus, sui patres, sui abbates & præpositi: Ita quoque & in catholica CHRISTI ecclesia summus pontifex, sub quo per prouincias primates, archiepiscopi, deinde episcopi per singulas diœceses, & sub eis singularum plebium presbyteri. Neque enim nisi diligenti membrorum omnium connexione hoc tam immensum corpus in vnum cohærere, continerique potuit. Vt autem societatum hæc sunt distincta genera atque inter se differentia, ita alia in eis, aliaque præsidentium autoritas: tam cuique sua, cui inferiores omnes, quisque in suo ordine, obedire tenentur. Hoc enim ipsa dictat recta ratio, atque adeo lex naturæ inscripta humanis cordibus, hoc ipsum cōfirmant diuinæ, sacræque literæ. Non sunt audiendi quidā Satanæ apostoli, sed vitandi veluti humani

generis

A generis certa pestis, certum exitium, qui omnem humanam societatem, o-
mnem ordinem euertere conantur, & subditos committere aduersus supe
riores suos, eisq; pro obedientia debita rebellionem persuadere, docentes
humanorum præceptorum transgressores haud quaquam peccare coram
deo, sed legales tantum (si quæ statutæ sunt) pœnas incurrere, quasi non de
beat obedientiam homo homini, sed soli deo. Qua doctrina non video
quid esse possit perniciosius, quid denique falsius, quum ipsa (vt dixi) eui-
dentissima naturæ lex, rectaq; ratio hoc dictet, in suo quemque ordine su-
perioribus suis obedientiam debere: eadem, inquam, quæ hos ordines in-
ter homines conciliauit & constituit. Hoc enim necessario habet omnis or
do, vt præsit, & vt subsit aliquid. Quum autē quemq; in suo ordine, in quo
a deo constitutus est, impositam sibi personam recte peragere oporteat, e-
uidens est, superioribus subditos obedientiam debere, sine qua & omnis or
do & omnis humana dissoluetur societas, atq; adeo nec humana ipsa vita
subsistet. Quid enim, si homo ex diuina lege non debet obedientiam ho-
mini, toties diuina clamat scriptura: Filij, obedite parentibus vestris & sub
iacete eis? Quid rursus? Serui, obedite dominis carnalibus cum timore &
tremore, in simplicitate cordis, sicut Christo: non ad oculum seruientes,
quasi hominibus placentes, sed vt serui IESV CHRISTI, facientes vo
luntatem dei ex animo, cum bona voluntate seruientes, sicut domino, &
non hominibus. Hæc Apostoli ipsius verba sunt. In quibus audis, vt dei vo- Ephe. 6.
luntas sit & præceptum, seruos dominis obedire, vt seruire illos doceat A- Colos. 3.
postolus, non ad oculum, aut pœnæ tātum timore, sed ex animo quasi deo,
non hominibus, qui hanc illis personam imposuit. Ita & publicis potestati-
bus, magistratibusque, tametsi ab infidelibus gererentur (quando in eo lo
B co atq; ordine constituti essemus a domino) obediendum vbique clamant,
admonent, inculcantque apostolicæ literæ. Omnis anima, inquit Paulus, Rom. 13.
sublimioribus potestatibus subdita sit, non est enim potestas nisi a deo:
quæ autem sunt, a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordi-
nationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt, &c.
Ideoque & necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiā pro-
pter conscientiam. Audis itaque non solum propter ciuilem in transgres-
sores pœnam: sed etiam propter conscientiam, magistratibus ac publicis
potestatibus subditos nos esse oportere. Petrus autem vno verbo comple 1. Petri 2
xus vniuersa: Subditi, inquit, estote omni humanæ creaturæ propter deū.
Omni humanæ creaturæ, inquit, cui videlicet nos subiecit, seu ipsa nascen-
di sors nostra, seu rerum publicarum status & conditio, seu ipsa nostra vo-
luntas. Neque ęque hic dominos suis seruis subesse præcepit, nec reges aut
magistratus vnicuilibet e populo, sed contra, quid intelligat, continue ex-
plicat, Siue regi, inquit, tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo
missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est vo-
luntas dei, &c. Serui subditi estote in omni timore dominis, nō tantum bo-
nis, sed etiam discolis, &c. Similiter & mulieres subditæ sint viris suis. Vi-
des quo pacto in omni ordine obedientiam quisque & subiectionem de-
beat, non soli deo, sed & omni humanæ creaturæ, cui nos subdidit, seu vo-
luntas propria, vt viris suis mulieres, seu quæcunque nostra, seu publica, seu
priuata conditio. Publica nos magistratibus, priuata serues dominis. Nun-
quid igitur non graphice descripsisse illos tibi videtur idē Petrus, qui vela-
men facientes malitiæ Christianam libertatē, nullis superiorum præceptis 2. Pet. 2.

nos

nos adstringi volunt, quando nos admonet & fuisse pseudoprophetas in populo, & futuros etiam in nobis magistros mendaces, qui introducturi essent sectas perditionis, seducturiq; plurimos. Sed nouit, inquit, deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem iudicij seruare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immundiciæ ambulant, dominationemq; contemnunt, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes. Audis quo loco hic habeat dominationem contemnentes, nempe inter iniquos, quos deus cruciandos seruat in diem iudicij. Qui vt gradibus quibusdã iniqui sunt, & vnus magis præ alio: ita inter hos principem istos locum habere Apostolus indicat: Magis, inquit, eos, qui post carnem in concupiscentia immundiciæ ambulant, dominationemq; contẽnunt. Duo hæc non sine causa coniungit Apostolus, quandoquidem hęc fere omnibus causa est contemptus superioris autoritatis, proprijs cupiditatibus indulgere, quibus non patiuntur sibi frena imponi a suis, quibus obedire tenentur, præpositis & superioribus, sed sibi sternunt cubile, in quo molliter cubent in peccatis & concupiscentijs suis, Christianam libertatem. C

Ex comparatione demõstratur, quam arctã obedientiã debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis.

Quod si in humanis societatibus, quas propter humaniorem conuictũ, atque operæ mutuæ indigentiam, necessitudinemq; ipsi inter se mortales contraxerunt, aut in quas nos quomodocunq; coniecit, seu publica, seu priuata sors nostra & conditio, suam quemq; stationem tam diligenter seruare, & recta nos doceat ratio, & naturæ simul lex, diuinæq; scripturæ præcipiant: quid in ecclesia Christiana, eiusq; hierarchia nobis faciẽdum est, quã non ipsi inter se homines humani conuictus gratia, sed fidei religionisq; inter nos conseruandæ, imo æternæ vitæ, salutisq; animarum nostrarum, ipse dei filius Christus instituit? & qua obsecro cura? quo studio? quo labore? suo videlicet precioso sanguine acerbissima denique & ignominiosissima morte, gloriosam sibi ecclesiam faciens: sibi regnum in quo dominaretur, comparans. CHRISTI enim hoc regnum est, non Romanorum, non Macedonum. Christiana hæc est, CHRISTI, inquam, ipsius hæc est ecclesia, in quam redemptos nos suo ipsius sanguine, e Pharaonis durissima seruitute, ex infinita misericordia sua conuocauit. In hac igitur ecclesia Christiana, in hac, inquam, domo dei viuentis, quãto timore, tremoreq; nobis conuersandum est? Quanto studio, quanta sollicitudine suam quemque stationem, in qua constitutus est a Christo, obseruare conuenit? Si seruos carnalibus dominis obedire cum timore & tremore in simplicitate cordis, sicut Christo, doceat Apostolus: qualem tandem, quam humilẽ, quam sollicitam obedientiam nostris, quos in illo suo regno, in sua ecclesia Christus præfecit, præpositis nos debebimus? Si prophanis magistratibus, publicisque potestatibus etiam infidelibus, quas humanæ leges, ciuilesque reipublicæ, quieti inter homines conuictus gratia constituerunt, ipsa lex dei & naturæ nobis diligenter subesse præcipit: quid sacrosanctis magistratibus, quos æternæ salutis animarum nostrarum causa, in sua ecclesia constituit ipse dei filius? Si parentibus carnalibus tam diligenter debent subesse filij, quantopere nos episcopis nostris, quos patres nobis ipse CHRISTVS, autor & vitæ nostræ & salutis, constituit? Si reges humanæq; politiæ principes omni nos honore oportet prosequi, ipsum igitur Christianæ ecclesiæ principem, Romanum põtificem, quem ipse pro se nobis CHRISTVS vicarium in hoc suo regno constituit, quo non prosequemur honoris genere? Quæ tametsi non demonstraremus aliter, nunquid vlli possent esse dubia? Audi D

A bia? Audi tamen ipsum legislatorem nostrum, & ecclesiasticæ hierarchiæ autorem Christum, quo pacto ad suum id contemptum pertinere arbitratur, cum ordines, magistratusq; in ecclesia ab ipso constitutos contemnimus. Ita enim loquitur ad apostolos, atq; eos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt, episcopos: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Qui vos, inquit, spernit, me spernit. Vides ad cuius contemptum pertineat, cum mortalem hominem contemnimus episcopum? Quid ergo, si episcoporum omniũ principem? Scriptum est in lege Moysi: Si quis superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, morietur homo ille, & auferes malum de Israel, cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Si ergo in vmbra illa nostræ ecclesiæ, synagoga veteri tanta erat dignitas, tam sacrosancta autoritas eius, qui præsidebat vmbratico illi tabernaculo, vt sub horribili mortis pœna præcceptum fuerit absq; vlla contradictione illi obedire per omnia: nunquid ex comparatione non facile intelligimus, quanta sit dignitas catholicæ ecclesiæ Christi præsidis? quam sacrosancta autoritas? quam districta illi a nobis debeatur obedientia?

Scribit ad Magnesianos ille gloriosus Christi martyr & pontifex Ignatius: Dignum est, inquit, vos obedire episcopo vestro, & in nullo ei contra dicere: terribile enim est tali contradicere, non enim istum visibilem quis spernit, sed illum inuisibilem in eo contemnit, qui non potest a quoquam contemni. Hic enim non ab homine, sed a deo habet promotionem. Dicit enim dominus Samueli de contemptoribus eius. Non te spreuerũt, sed me, ne regnem super eos. Nam & Moyses populo aduersum se murmuranti di-
B cit: Non aduersum me murmuratis, sed aduersus dominum deum. Nec quisquam inultus remansit, qui se aduersus potiores extulit. Siquidem & Dathan & Abiron Moysi resistẽtes viui descendcrũt ad inferos. Sed & Chore, & qui conspirauerant cum eo aduersus Aaron ducenti quinquaginta viri cœlesti igne consumpti sunt. Ozias quoq; factus est leprosus, qui contra sacerdotes sacerdotium sibi ausus est arrogare. Saul etiam sacrificare præsumens, regali dignitate dehonoratus est, quod non expectauerit principem sacerdotum Samuelẽ, &c. Hæc ille Ignatius, quem ipse beatissimus Petrus post se Antiochenæ præfecit ecclesiæ. Quis igitur non horreat Christianus animus, quis ferat ter execrandi illius Lutheri & suorum plusquam diabolicam maledicentiam & impietatem, qui ipsum Christianæ ecclesiæ principem, & qui Christi in hoc eius regno præcipuum inter nos agit vicarium, atque adeo ipsum in eo Christum in faciem cædunt, tot execrandis, intolerandisq; maledictis, probris, contumelijs incessunt, lacerant, vt non credam ipsum per se Satanam vnquam ausurum, quod pro ludo & ioco agunt hæc eius mancipia? Si mortis reus erat, qui in illa vmbra nostræ ecclesiæ recusabat obedire summi illius, vmbratici licet, sacerdotis imperio, qui pro tempore ministrabat domino, quo non supplicio quot non mortibus dignos iudicabimus, qui ipsius catholicæ Christi ecclesiæ summo sacerdoti ac pontifici contumacissime resistunt, contumeliosissime reclamant, & subditorum aduersus ipsum seditiones conciliant?

Dathan & Abiron, quod murmurarent aduersus Moysen, eiusque præceptis obedire contemnerent, dicit scriptura blasphemasse contra dominum, quos & in testimonium eius blasphemiæ deglutiuit terra, viuosque demisit

demisit ad inferos. Quo igitur loco horum statuemus blasphemias? quod his dignum quisquam excogitabit supplicium? Mirum sane vel solo hoc nomine, non statim hos agnosci a Christianis omnibus, non intelligi, quis per hos loquatur spiritus, non statim explodi atque abijci, tanquam certo infectū veneno & toxico, quicquid sub horum nomine circumfertur, aut prodit in publicum. vt quos constat Christianæ ecclesiæ esse hostes iuratissimos, atque omnium infensissimos. C

Sed moribus, inquiunt præsidentium, vitaque offendimur. Neque enim Christum aut Petrum sed Annam potius & Caipham referunt. Et tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. Tu autem ouis es (inquit ille sanctissimus Cyprianus) noli discutere pastorem, ne eius quoque criminis reus tenearis, noli te iudicē dei constituere & Christi, qui dicit ad apostolos, & per hoc ad omnes præpositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim hæreses & schismata oborta sunt & oriuntur, nisi dum episcopus, qui vnus est & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille gloriosus martyr & pontifex, a quo vide quantum tu dissentias.

Iob. 34. Si mali tibi videantur præpositi, tu forte peior es. Forte tua culpa mali sunt, siquidem propter peccata populi regnare facit hominem hypocritam,
Esaiæ 43 & principes sanctos contaminat. Ita cum addidisset furor domini irasci contra Israelem, commouit Dauid, vt numeraret Iudam & Israel. Nos ergo ipsos iudicemus potius, accusemus propria peccata, quibus iratus dominus labi permittit pastores nostros, & adhærere facit linguam palato eorum, vt sint muti nescientes loqui, mandatque nubibus, ne pluant super nos imbrē, D quia nos sumus domus exasperans. Interim tamē scis, quid præceperit Christus: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite, secundum opera vero eorū nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Audis hic, quid præcipiat nobis legislator noster. Certe homines sumus tam præpositi, quam subditi, ex hominibus ecclesiam suam congregauit constituitque Christus. Adhuc grauamur corpore mortis huius, & sub hoc pondere ingemiscimus, labimur, surgimus, manibus pedibusque reptamus, etiam qui primitias inter nos spiritus acceperūt. Et nunquid malo patri, si nihil male præcipiat, nō debet obedire filius? nunquid non discolis etiam dominis serui? nunquid nō Christiani infidelibus etiam, si ita fors tulerit, magistratibus? nunquid sancti erant omnes illius veteris tabernaculi pontifices, quibus sub mortis pœna obedire lex præcipit? Nunquid nō erat inter illos Iudas ille proditor, quibus dixit dominus: Quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo aut ciuitate excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die iudicij, quam illi ciuitati. Iam & hoc quid tibi videtur, quod ipse apostolorum omnium & totius ecclesiæ princeps Petrus, post susceptum ecclesiasticæ hierarchiæ primatum post acceptas claues regni cœlorum, potestatemque illam terrificam ligandi soluendique & in terris & in cœlis, ter suum abnegarit dominum? Num tibi sine causa hec permisisse videtur Christus? Mihi sane ad eruditionem omnium nostrorum ita factum videtur, vt disceremus ferre compatique inuicem, & vt obstruerentur istorum ora loquentium

Aequo malis præpositis obediendum.

tium

A tium iniqua. Et cur non potius cum illo Origene & sentimus & dicimus? Quid loquar, inquit, de parentibus & filijs? Si Iesus dei filius subijcitur Ioseph & Mariæ: ego non subijciar episcopo, qui mihi a deo ordinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi dei dignatione præpositus est? Videat ergo vnusquisq; quod sæpe melioribus præpositus est inferior, & non nunquam accidit, vt ille qui subiectus est, melior sit eo, qui præpositus esse videtur. Quod cum intellexerit dignitate sublimior, non eleuabitur superbia ex eo, quod maior est, sed sciat ita sibi meliorem esse subiectum, quemadmodum Iesus subiectus est Ioseph. Hæc ille Origenes. Et hactenus quidem, quam districtam obedientiam debeamus præpositis nostris in hierarchia ecclesiastica.

Qualem quantamq; autoritatem conueniebat habere ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, ex ipsa ratione ecclesiasticæ societatis inuestigare. CAP. II.

Vam districtam obedientiam debeamus his, qui in ecclesiastica nobis hierarchia sunt præpositi, ex eo fecimus euidetius, quod & in alijs humanis societatibus atq; conuentibus, quos humani conuictus gratia excogitauit ratio & necessitas, necessario vnus præesset alteri, atque vnus alteri obedientiam deberet. Idque clamante tam iure naturali inscripto humanis cordibus, quam diuinis apostolicisque literis. Etenim in omni humana societate suus ordo necessarius, in omni ordine suum caput, cui reliqui (quisq; in suo ordine & gradu) subesse obedireq; tenerentur. Sed cum sint varia humanarum societatum genera, vt sua cuique est forma propria, suus ordo & proprium suum cuiq; ordini caput ac principium: ita sua in vnaquaq; præsidenti erat necessaria autoritas, non eadem omnibus, sed tamen cuiq; sua: quæ simili ratione inter se differunt, B qua ipsæ inter se societates. Alia est enim domus, alia ciuitatis, alia regni, alia exercitus militiæque, alia vero ecclesiæ forma ac species. Domus partes sumus, quatenus patres, matres, filijve familias, famuli, ancillæ, serui. Quos ea ratio in vnum conciliat, vt in vna domo, eisdemque parietibus & tectis inter se conuiuant commodius. Ad quem finem quæcunq; recta præscribit dictatque ratio, ad patrisfamilias autoritatem pertinent. In quibus reliquos eiusdem familiæ omnes, in suo quemque gradu ac ordine illi obedire oportet, nempe si vxori præcipiat, quæ vxorem non dedeceant, si filijs, si famulis, si seruis, omnes dicto eius audientes esse conuenit, & naturali diuinaque lege, quemadmodum demonstrauimus, adstringuntur. Secus vero, si omnino iniqua præciperet, aut etiam si suæ autoritatis limites plane excederet. Iniqua præcipere intelligendus est, non solum cum superioribus, quibus & ipse subest, potestatibus contraria præcipit, hoc est, deo, ecclesiæ, & quibus subijcitur ciuilibus magistratibus: sed etiam si ordinis personarum que rationem non obseruat: vt si vxori præcipiat quæ seruorum sunt, si seruis, quę aut non ferrent vires, aut ab humana abhorrent conditione. Omnino autem limites suæ autoritatis transgreditur, si quid iubeat, quod plane sit præter rationem domesticam. Nec refert, malum id sit, an non sit, neque quod ab alia potestate, aut alio superiori idem imperatum teneremur exequi, nec deniq; quod etiam de se bonum sit id, quod præcipitur. Vt si filio præcipiat pater vim huic aut illi inferre, armis congredi, ferire, cædere, quæ imperatore in acie præcipiente teneretur exequi, non debet iubente patre vt huiusmodi. Rursus, si vxori familięq; aut ieiunia, aut eiusmodi opera pœnitentiæ præscribat præter ea, ad quæ lege dei aut ecclesiæ adstringuntur,

Quando præsidēs in quacunq; societate intelligendus est iniqua præcipere, &c.

Bb quam-

quamuis de se bona sint, præcipienti tamen patrifamilias obedientiam nõ debent. Hæc enim ad sacerdotes & episcopos pertinent. C

Huiusmodi itaq; qualia sint, in singulis humanis societatibus, & quid in quoq; ordine nostris debeamus superioribus, neq; enim idem omnibus, ipsam formam speciemq; societatis, in qua superiores sunt, æstimanti secundum hoc exemplum, non est difficile diiudicare, quando rationis regulam non obliquat deprauatus affectus. Suam autem cuiq; formam ac speciem societati præscribit finis, ob quem ipsa contracta est societas. Qui quidem finis est & regula & scopus, in quem perpetuo respicere debet præsidentis autoritas, adeo vt quicquid, non dico illum scopum non attigerit (id enim in omnibus est difficilimũ, ne dicam, mortalibus impossibile) sed quicquid manifeste præter illum scopum est, multo magis si ab eo abducat etiã, manifestum est ad eam autoritatem non pertinere, nec eidem præcipiendi obedientiam in eo deberi.

Quod si hic percontari me pergas: quandoquidem in omni societate humana, superiori, qua gubernatur, autoritati in his, quæ ad finem suæ, cui præest, societatis pertinent, iuste riteq; præcipienti ex lege diuina & naturæ obedientiam debere omnes subditos iam nunc contendimus: an ergo omnis in his inobedientia & præuaricatio mortale peccatum sit? Quod videtur consequi, præsertim cum eam nõ excusat aut ignorantia aut subreptio: cum scienter volenterq; mandata dei & naturæ transgredi mortale peccatum videatur. Quod si sit inter tot tam varios superiores, tot leges humanas, ecclesiasticas, ciuiles, œconomicas, tot statuta, tot præcepta, quænam esse posset salus hominis?

Tametsi hæc quæstio (vt post intelliges) plus habeat in recessu, quod vt pertractatione exquisita dignum est, ita est alterius & loci & negocij: breuiter tamen eidem respondentes dicimus, neq; omnem, neq; nullam inobedientiam & præuaricationem eiusmodi mortale peccatum esse. Quare & methodo, qua hæc discernantur, opus nos habere. In primis hoc plane certum est, non omnem præuaricationem legis diuinæ & naturalis esse mortale peccatum, etiam si nec ignorantia, nec subreptione excusetur. Prohibet enim lex dei & naturæ in vniuersum omne mendacium: tamen iocosum, & multo magis officiosum, quo nemo læditur, imo quo & iuuatur aliquis, nemo inter delicta mortalia connumerat. Similiter præscribit nobis lex naturæ & diuina, in cibo & potu obseruare medium ac regulam temperantiæ, quæ in eo consistit, vt tantum & non vltra sumatur, quantum exigit necessitas aut vtilitas corporis: cuius transgressio, gula videlicet, etiam inter capitalia septem connumeratur peccata. Attamen frequenter, ne dicam pene quotidie, transgredimur illam regulam satis notabili magnoque excessu, dũ vel consuetudini, vel societati, vel amicis morem gerimus, nec quisquam excessum eiusmodi, nisi sit plane immodicus, inter mortalia peccata statuit. Eadem nobis lex naturæ ac diuina præscribit, vt in omnibus & factis & dictis obseruemus, vt suo modo & in suum finem tendant omnia, eoq; dirigatur vniuersa hominis intentio, ne quid non solum indecore, sed nec ociose aut frustra fiat a nobis. Quandoquidem & de omni verbo ocioso reddituros nos rationem affirmat Christus in die iudicij. Absit tamen, vt in his omnibus esset mortalis præuaricatio. D

In eundem modum, nec omnis inobedientia aut præuaricatio humanorum præceptorum, mortalis censenda est. Sed æque hic vt in præuaricatione

A tione mandatorum dei & naturæ distinctione opus est.

Deinde etiam hoc certum est, si non omnem inobedientiam, tamen omnem contemptum autoritatis superioris, mortale peccatum esse. Id quod apertissimis verbis in vniuersum nos docet Petrus, qui contemnentes dominationem aut superiorem autoritatem statuit inter illorum iniquorum præcipuos, quos dominus cruciandos seruat in diem iudicij. Nouit, inquit, deus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem iudicij seruare cruciandos, magis autem eos, qui post carnem in cōcupiscentia immundiciæ ambulant dominationemq; contemnunt. Oēm cō temptū autorita tis supe rioris mortale peccatū esse.

Vt autem, quid contemptum intelligamus, intelligas, distinguit quidem Aristoteles tres eius species, despectum, detractionem, contumeliam, despectum definiens, dum quis aliquem nihili pendit, existimans rei dignum nullius. Detractionem, dum alterius voluntati quispiam impedimēto est, non vt sibi, sed ne illi. Contumeliam vero, damno atq; dolore in his afficere, in quibus turpe est patienti. Nos tamē ex vsu scripturarum, etiam contumaciter resistere, & nolle obedire superioris autoritati, mortalem, quem diximus, contemptū appellamus. Quod ipsum tamen fere videtur, saltem re ipsa despectus & nihilipensio autoritatis superioris. Ita dicit scriptura: Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Ita & Paulus resistentes potestati publicæ in ciuili politia, dicit sibi damnationem acquirere. Ita Christus se quoque sperni testatur, cum quis spernit de ordinatione in ecclesia sibi præpositos. Et in vnaquali bet superioritatis specie, morte expiabatur contemptus hic in lege veteri: vt filius proteruus & contumax, inobediens patris & matris imperio, & qui coercitus obedire contempserat, obrui lapidibus a populo ciuitatis iussus
B est. Similiter, si quis ex superbia recusabat obedire sacerdotis imperio qui tabernaculo præerat, aut loco quem elegerat dominus, aut etiā iudici pro tempore, morti erat obnoxius. Et morietur, inquit, homo ille, & auferes malum de Israel. Reliquæ vero duæ contemptus species, quas describit Aristoteles, subditorum erga superiores suos, nusquam memorantur a scriptura. Neq; enim ad humanam, sed diabolicam malitiam pertinent, qualis est Lutheri & suorum.

In his vero, quæ non ex contemptu procedunt, transgressionibus humanorum præceptorum, vt cum quis seu ex negligentia, seu ignauia, aut socordia, non implet superiorum pręcepta & imperia, aut transgreditur etiam, vt morem gerat desiderijs suis & concupiscentijs, methodo quadam, vt dixi, ac regula opus est, qua venialem inobedientiā a mortali valeamus discernere. Nam æque falsum est, & omnem, & nullam transgressionem eiusmodi, mortalem dicere: quemadmodū etiam in transgressionibus diuinæ & naturalis legis ostēdimus. Qua vero methodo hæc discerni possint in singulis, exactoque iudicio ponderari singulorum peccatorum grauitas, prolixioris hoc esset operæ, & alterius negocij, nosq; ab instituto longius protraheret. Alioqui in inuestigationibus nostris circa definitiones ac sententias theologicas, hoc ipsum diligentius & plenius explicauimus, quas si deus & vitā concesserit & ociū, aliquando pietatis studiosis cōmunicabimus.

Ex fine tamen autoritatis in quam committimus, veluti ex scopo, hæc æstimanda sunt omnia. Siquidem & fines harum autoritatum ordinate se habere certum est, nec esse vnius momenti & ponderis. Quare nec æque graue quod abducit ab vno, & quod abducit ab alio. Iam nec est æqualis re

cessus prævaricationum omnium a suo scopo, sed vna plus, alia minus rece C
dit: quemadmodum quæ imperata sunt, magis aut minus, aut non magno pere necessaria sunt pro attingendo fine, ad quem ordinatur præcipientis autoritas. Ex quibus vir prudens poterit horum omnium coniectare atque ponderare grauitatem, in rectæ rationis trutina & examine. Sed hæc vt exactius hic pertractentur a nobis, non est instituti præsentis. Quo vt recurrat oratio. De societate catholicæ Christi ecclesiæ iam proprie inquirendum est, quæ sit ea qua gubernatur autoritas. Quæ cum in quacunque humana societate ex propria eius forma ac specie, quam sortitur ex suo fine, præscribatur atque ortum habeat, perpendere in primis oportet, & huius societatis formam, & finem, ob quem in eandem conciliati sumus. Formam indicat ipsa ratio nominis, nempe Christi fidelium omnium, quatenus Christiani sunt, societatem varijs presbyterorum, episcoporum, archiepiscoporum, primatuumque ordinibus (vt in tam immenso corpore omnino erat necessarium) ad vnum summum pontificem, ecclesiæ præsidem, decentissime ordinatam. Finis eius est, quo legem fidemque Christi, quam edocti a spiritu sancto apostoli, viua voce tradiderunt ecclesijs, quemadmodum tradita est ab initio, incorruptam conseruemus, vt non sint in nobis schismata, sed idem dicamus sentiamusque omnes, assequamurque per hęc vna cœlestem illam, ad quam per Christum vocati sumus, & cuius ipse nos sibi cohæredes effecit, hæreditatem. Ergo apud ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem eorum omniū debuit esse autoritas, quæ ad conseruandam hãc ecclesiasticam societatem in sua vnitate, suoque vigore, eandemque dirigẽdam efficaciter in illum suum finem erant necessaria. Necessarium autem ante omnia, vt omnes nos homines sumus, & inter homines viuimus, suboriri subinde de ecclesiasticis rebus ordinibusque contentiones, idque non solū inter inferioris gradus Chri D
stianos, sed etiam inter ecclesiarum præpositos, quemadmodum pene ab initio factum videmus. Quare ne dissidentibus inter se ecclesiarum præpositis, vnusquisque ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vnitatem scinderet, hoc erat in primis necessarium, vt eorum omnium summa potestas esset penes vnum totius ecclesiæ præsidem, ad quem tandem referretur omnis quæstio & controuersia, quæcunque inter pastores rectoresque ecclesiarum exoriri contingeret, cuius sacrosanctum, irrefragabile atque vltimum apud omnes haberetur iudicium. Hanc autem iudiciariam ecclesiæ potestatem appellamus, cuius summa quidem, vt dixi, est penes ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem autoritas, atque inde ordine quodam transit etiam in reliquos sub ipso ecclesiasticæ hierarchiæ præpositos. Cui subditi sunt Christiani omnes, quatenus Christiani sunt & ecclesiæ filij. Causæ vero quæ ex natura sua ad eandem peculiariter pertinent, sunt quæcunque de ordinibus, gradibus, sacramentis, obseruationibus, alijsque rebus ecclesiasticis quæstiones & controuersiæ, quicquid denique inter quoscunque Christianos ortum habens ex aliquo quod specialiter ad ecclesiam, legem, fidemve Christianam pertinet. Quam quidem autoritatem esse in ecclesia, & eius summam penes ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, haud foret aliter probari necesse, quam ex eo quod est ecclesia, quæ esse constareque non posset absque autoritate huiusmodi: quemadmodum & in alijs humanarum societatum generibus, quas excogitauit conuictus humani ratio, seu regna sunt, seu respublicæ, ciuitates, castella, domus, suus cuique ordo est necessarius, & in quoque ordine suum caput, cui & sua est autoritas necessaria, per quã ea consistet

Autoritas iudiciaria ecclesiæ.

Quæ causæ ad eandem pertineant.

mode-

A modereturq; societas, eademq; ratio quæ societates illas inuenit, autoritatem quoq; illam suo cuiq; asseruit capiti. Quas tametsi ipsi inter se cõstituerunt homines, docente nimirum eos natura, vsu & ratione, nisi sic conciliatis in vnum vitam humanam non posse subsistere: æque tamen dei ordinationi resistere, grauiterque peccare, qui suis superioribus (in suo quisq; ordine) resistunt, non cessant clamare diuinæ apostolicæque literæ. Id quod nihilo minus ante omnes diuinas scripturas, omnemque scriptam legem, verum extitit. Ne quis hinc potius, quam ex sua cuiusq; forma dependere autoritatem, qua gubernetur, existimet. Neq; enim Paulus nouam vllam legem promulgauit, quum diceret: Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, &: Qui potestati resistit, dei ordinationi resistit, & sibi damnationem acquirit. Sed antiquam ea in re legem naturæ, quæ fuit ab initio, obscuratam fortassis peccatorum demerito in quorũdam cordibus ob oculos reuocat & inculcat. Itaq; & ante Paulum semper subditi obedientiam debebant publicis magistratibus, filij parentibus, vxores maritis suis, famuli & ancillæ dominis.

Itaq; si sit & esse debeat Christiana ecclesia, ea autem (quemadmodum demonstrauimus) sine prædicta autoritate nõ subsisteret, sicut nec sine sua quæque aliæ, æque est hæc in ecclesia, sicut in domo patrisfamilias, in ciuitate & regno sua politica ciuilisq; autoritas necessaria. Pendet enim hæc atq; oritur ex ipsa ecclesiæ forma & essentia, quã sortitur ex fine ob quem hæc cohæret societas: vt & sua quæque in societatibus alijs. Qui cum vnicuique autoritati suam metam, suos præscribit limites, age ex eodem pergamus, vt cœpimus, inuestigare vniuersam ecclesiasticæ autoritatis substantiam.

Diximus ecclesiasticæ autoritatis finem esse, vt recte nos habeamus in B his quæ ad Christum & deum sunt, hoc est, vt legem fidemque Christi, quam docti a spiritu sancto apostoli viuæ vocis doctrina ecclesijs tradiderunt a principio, incorruptam intemeratamque conseruemus vsque in finẽ seculi, idem in ea dicentes sentientesq; omnes, absq; sectis inter nos, aut schismatibus: vtq; tandem per hæc regni illius cœlestis, ad quod vocati sumus, a Christo hæreditatem consequamur. Qui equidem finis, vt illam formam ecclesiasticæ hierarchiæ constituit, qua in vnum contineretur tam immensa multitudo, sentiretq; vnius præsidentis autoritatem & imperia: ita tantã præsidenti potestatem autoritatemq; attribuit, quanta illi erat ad dirigendam efficaciter ecclesiam ad hunc suum finem consequendum necessaria. Erat autem in primis ad pacificam inter se Christianorum conuersationem tãta illi iurisdictionis autoritas necessaria, quantam iam demonstrauimus, qua omnes inferiores gradus atq; ordines, Christianosq; vniuersos contineret in officio, in vnitate & concordia. Sed non videtur hæc sola sufficere. Neque enim (vt diximus) ob id solum constituta est Christianæ ecclesiæ societas, vt inuicem conuersaremur pacifice, nec interturbarentur ecclesiastici ordines: sed multo maxime, vt in lege, religione, fideque Christi id ut dicamus & sentiamus omnes. Itaq; etiam si scripto nobis commendasset legem suam Christus, quemadmodum veteri synagogæ illam suam Moyses, suboriri subinde ex scripturis de lege, fide, religioneq; dubitatiões quæstiones & controuersias nihilo minus fuisset necessarium. Quare & eas (si modo inter nos futura erat fidei vnitas & concordia) præsidentis autoritate necesse erat terminari, definiriq; iudicio.

Nec est quod ad scripturarum iudicium quisquam dicat referendas

 quæstio-

quæstiones & controuersias eiusmodi. Primum, quoniam scripturæ sunt muti iudices: quare æque foret necessarium, vt quisquam ex scripturis huiusmodi proferret iudicium, quod necesse esset omnibus absque contradictione sequi, etiam quicquid sibi videretur de huiusmodi iudicio. Deinde, quum pars vtraque pro suo quem adstruit sensu scripturarum adferat testimonia, & partis alterius scripturas expositione sibi accommodet & contorquear, quis hos in suo sensu vtrinque pertinaces conciliabit inuicē, si in his non subijciemur præsidentis iudicio? Quis tandem dubitationum, quæstionum & altercationum finis erit? An non continuo videres tot de scripturis, & tam discrepātes sententias ac interpretationes, quot sunt hominum & quam diuersa capita? Sunt enim (vt superius demonstrauimus) scripturæ, velut Lesbiæ cuiusdam ædificationis plumbea regula, quæ flecti, duci, & in diuersam etiam sententiam trahi se facile patiuntur. Si quis veram illam rigidam inflexibilemque earundem amussim, nempe ecclesiasticæ traditionis autoritatem & sensum illis minime adhibeat. Quam ob causam sanctis illis patribus, nostræ religionis antesignanis & ducibus, nequaquam visum est, ad scripturas prouocationem concedi hæreticis, vt quas non ad illam suam amussim, sed ad suum ipsorum sensum intelligunt & accommodant. Quare quantumuis in scripturis quis exercitatus cum illis disputatione congrediens (vt ante annos mille trecentos verissime tradidit ille Tertullianus) nihil proficiet, neque ipsis, neque auditoribus Christi fidelibus, sed oberit potius. Quandoquidem seu defenderis tu aliquid, seu negaueris, scripturas veluti plumbeam quandam, vt dixi, regulam, ingenij versutia, facile vertent & accommodabunt quocunque voluerint. Quas si tu dicas torqueri ab eisdem expositione incongrua, idem occlamabunt tibi, a se stare earum veritatem, per te adulterari easdem. In hunc modum, cum sine modo & fine processerit altercatio, etiam audiētibus ingeritur scrupulus, quid verum aut falsum habere debeant, atque ipsi tanto obstinatiores discedunt, quanto viderint orthodoxos minus promouisse. Hæc, inquam, atque eiusmodi ante tot secula ille Tertullianus docuit, & verissime docuit. Cui vtinam plus attendissent plerique nostrum, & minus in disputationē scripturarum descendissent cū hæreticis, & meliore sane loco se haberet Christiana religio. Iam & illud omnino certum est, non esse cuiusuis, nec facile veram inuenire scripturarum intelligentiam, ex quibus dum eas quique pro suo sensu intelligere conati sunt, tot pestilentissimas hæreses ortum traxisse videmus. Sunt enim, inquit Petrus, de Paulinis epistolis loquens, in illis quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Et inter has tot difficultates, tot ambiguitates, tot altercantes, quo saltem confugient, quo se vertent simplices miserique Christiani, vt sciant quid verum sibique sequendum in eo, in quo errare damnari est?

Cur sanctis patribus haud visum est ad scripturas prouocationē cōcedendā hæreticis

Docuimus quidem libro primo, quo pacto quisque apud se de quacunque proposita quæstione inuenire poterit orthodoxæ fidei veritatem indubitam. Sed hoc paci & vnitati catholicæ ecclesiæ non sufficit: quin & aduersantium sanæ fidei altercationes reprimi, impiam doctrinam, quæ velut cancer serpit & obrepit incautis & simplicioribus, compesci coercerique erat necessarium. Quare præsidenti in ecclesiastica hierarchia necessaria erat & ea autoritas, vt altercationes eiusmodi & ad ipsius referri iudicium & definitione terminari oporteat. Ita sant (quemadmodū post audies) nō ad scripturas,

sed

ſed ad ſacerdotes Leuitici generis, & ſummi inter eos præſidentis iudiciũ,
A in quæſtionibus & altercationibus eiuſmodi etiam ſuos illos remiſit Moyſes. Vnde nec nobis minus erat neceſſarium ſubortas controuerſias & dubitationes eiuſmodi præſidentis autoritate definiri, etiam ſi ſcripto ſuam nobis legem commendaſſet Chriſtus, quemadmodum ſuam illam veterem Moyſes.

Moyſen in quæſtionibus eiuſmodi remiſiſſe ſuos, nõ ad ſcripturas, sed ad ſacerdotale & præſidentis iudicium.

Quoniam autem non de humanis hic legibus agitur, quas poſſet ciuilis ſocietatis princeps interpretatione ſua aut moderari, aut mutare etiam pro ratione locorum & temporũ: ſed de diuinis, de quibus nec apicem nec iota præterire oportet, & quas omnino ab hominibus immutari non licet, neq; à præſide erat & hic plane neceſſarium ſpeciali aliquo priuilegio, quo diri gereturà deo præſidẽtis illius autoritas, nec aberrare ſineretur ab eius quod dubitabatur iudicij veritate: ne forte malũ pro bono nobis ſtatuens, aut lucem tenebras, dux cæcus cæcis factus, eos vna ſecum pertraheret in foueam.

Et hæc quidem nobis cum veteri illa ſynagoga communia erant omnia, niſi quod horum omnium in eccleſia Chriſti tanto maior erat neceſsitas, quanto eſt difficilius in tam diſpari multitudine, ex nullis nõ gentibus, nationibus, linguiſq; congregata, atq; in vniuerſum terrarũ orbem diſperſa, ſeruari indiuiduã vnitatem, & in fide religioneq; concordiam, quàm in illa ſynagoga veteri, in vno cognatoq; populo, eiſdem ſemper & moribus & ritibus aſſuefacto. Quæ tamen cum omnia diligentiſsime prouiſa ordinataq; à ſuo illo legislatore videbimus in vmbratico illo tabernaculo veteri, nihil merito dubitabimus à Chriſto tanto etiam diligentius ordinatiusq; prouiſa ſuæ eccleſiæ, quanto vtiq; ipſam ſolidam veritatẽ par erat ſuam vmbram omni perfectione excedere, quanto etiam hæc præ illa veteri deo charior & precioſior extitit, vt cuius gratia non Moyſes aliquis, non angelus de cœlo,
B ſed ipſe miſſus venit dei filius ſeruilem formam accipiens, & non hircorum aut taurorum, ſed ſuo precioſiſsimo ſanguine & morte acerbiſsima eandem conſecrans & ſanctificans: quanto denique vniuerſa hæc eccleſiæ Chriſti, quàm ſynagogæ veteri, magis demonſtrauimus neceſſaria.

Erat præterea & aliud quiddam noſtræ eccleſiæ peculiariter neceſſariũ, cuius nullus vſus fuerat in ſynagoga illa veteri: hinc exoriente inter illos noſq; hac diuerſitate, quod noſtra lex euangelica, viuę traditionis magis eſt quàm ſcripturæ, vt vetus ſcripturæ, non traditionis. Siquidem illis, hoc eſt, vni cognatoq; populo diligentiſsime perſcriptã legem ſuam tradidit Moyſes. Nobis vero, hoc eſt, orbi vniuerſo, atq; omni, quæ ſub cœlo eſt nationi, legislator noſter Chriſtus legem ſuam viua tantum apoſtolorum traditione, quos neq; ſcripto, nec de omnibus viuo verbo, ſed multo magis ſpiritus ſancti vnctione eandem ipſe docuerat. Attamen hanc noſtram, multo magis perdurare intemeratam, incorruptam, immutatamq; ad finem vſq; ſeculi erat neceſſarium, quemadmodum tradita eſt ab initio: quàm veterem illam & vmbraticam, non multo poſt euacuandam, ſuccedente eidem noſtræ legis luce & veritate. Legem tamen diligenter perſcriptam, atq; ita, vt dictum eſt, vni cognatoq; populo traditam, perdurare in longum tempus, conſeruariq; immutatam, non eſt adeo operoſum & difficile. At quæ viua tantum voce tradita eſt, nec tradita paucis, neque vni tantum cognatoq; populo, ſed diſperſa in orbem vniuerſum, in omnes gentes, nationes, populos, tam diſſonis inſtitutis moribuſq; viuentes, quàm linguis vtentes, eandem vbiq; in finem vſque ſeculi conſeruari, vt idem prorſus in ea dicamus

ſentiamusq; omnes, plane ſtupendum eſt, atq; omnem omnino humanum captum ſuperat. Qua equidem in re ſingularem quandam miramq; ſuæ legis præ aliis omnibus prærogatiuam, vim & energiam demonſtrare voluit Chriſtus. Tamen vt conſeruari potuerit inter tot hæreticæ perſecutionis fluctus, turbines, & tempeſtates, quibus (quod poſt clarius intelliges) totus aliquando orbis pene à fundamentis concuſſus eſt, Satanaſq; ille euentilauit eccleſiam, ſicut qui cribrat triticum, nec imaginari eſt, niſi in vna aliqua eaq; principali totius orbis ſede, in qua præcipue reſideret, & perpetuo continuaretur eccleſiaſticæ hierarchiæ prima ſummaq; autoritas (quam Romanam eccleſiam ſupra demonſtrauimus) ſingulari priuilegio conſeruaſſet eandem. In qua nunquam interrupta epiſcoporum ſucceſsione ad finem vſque ſeculi propagaretur, ad quam in eiuſmodi fluctibus tempeſtatibusq; reſpicientes orthodoxi à naufragio eripere ſe, ſaluariq; poſſent, & in tutum velut portum recipere. C

Hæc ſunt quæ noſtræ eccleſiæ in præſide hierarchiæ ſuæ, atq; eius cathedra, videbantur omnino neceſſaria, ita vt ſine his in finem ſuum congrue non poſſet dirigi. Quæ an prouiſa diligenter nobis omnia ſint à Chriſto, iam nunc inquirendum eſt.

Eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidi talem tantamq; iuriſdictionis autoritatẽ competere, qua vniuerſam ſibi commiſſam eccleſiã in officio continere poſsit. Inſuper & definiendi controuerſias omnes, quæ in fide, religione, legeq; Chriſti emergunt. Cuius ſit vltimum iudiciũ, quod omnes ſine contradictione ſequi oporteat, ex vmbra ſynagogæ veteris demonſtrare. CAP. III.

Repetitio proxime demõſtratorũ cũ tranſitu ad ſequẽtia.

Vperiori inquiſitione ex ipſa eccleſiaſticæ ſocietatis forma & ſpecie, atq; eius fine inuenimus, præſidenti in eccleſiaſtica hierarchia neceſſariam in primis talem tantamq; iuriſdictionis autoritatem, qua ordines eccleſiaſticos inferiores omnes, vniuerſamq; ſibi com- D miſſam eccleſiam in officio continere poſsit, eccleſiaſtici ſtatus perturbatores coercere, publice in legem Chriſti delinquentes corrigere, cæteraq; exequi omnia, quæcunq; ad finem ſuum conſequendum ſunt aut neceſſaria, aut opportuna & congrua. Deinde vt penes eundem ſumma eſſe debuerit ſubortas inter nos de fide, religione, legeq; Chriſti quæſtiones & controuerſias definiendi autoritas. Cuius ſententiam non ſecus, quam Chriſti ipſius (cuius nobis vices refert) ſequi omnes tenerentur. Sine quo inter nos conſeruari prorſus non poſſet fidei vnitas, tam ad eccleſiaſticam vnitatem, quàm ad finem eccleſiaſticæ congregationis cõſequendũ, vel in primis neceſſaria. Ex conſequenti autem circa eorundem præſidentium, ſententiam definitionemq; & iudicia ſingulare quoddam diuinæ aſsiſtentiæ priuilegium: ne forte ſi pro iuſto iniquum, pro luce tenebras nobis ſtatuerint, cæciq; cæcis ducatum præbuerint, vna cum eis præcipitaremur in foueam.

Et quoniam hæc vniuerſa noſtræ eccleſiæ cum ſua illa vmbra ſynagoga veteri, ad proportionem fuere communia, niſi quod tanto maior horum omniũ apud nos erat neceſsitas, quanto difficilius eſt multitudinem adeo immenſam ex nullis non gentibus, nationibus, linguis, populis, in tam ſolidam vnitatem contineri, quàm vnum cognatumq; populum, qualis maxime fuit Hebræorum. Ad illam ipſam nunc vmbram primo reſpiciendum eſt. In qua, ſi hæc omnia diligenter prouiſa ordinataq; à ſuo illo legiſlatore inuenerimus, nihil vtiq; dubitabimus, neq; Chriſtum in re tam neceſſaria

defuiſſe

A defuisse suæ sponsæ charissimæ ecclesiæ, etiam si nullum de hoc verbum legeretur apud euangelistas: præsertim quando hæc omnia fuisse in ecclesia, res ipsa testaretur ab initio.

Quod autem dicta omnia diligentissime prouisa fuerint illi vmbræ & synagogæ veteri, testatur scriptura Deuteronomij in hæc verba: *Si difficile & ambiguũ apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variare, surge & ascende ad locũ, quem elegerit dominus deus tuus, veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunq; dixerint, qui præsunt loco quem elegerit dominus, sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neq; ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel. Cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia.* Hic audis in primis, in subortis dubijs & controuersijs, quę per singularum ciuitatum iudices expediri non poterant, ad quos suos illos altercantes remiserit Moyses. Certe non ad scripturas, sed ad sacerdotes Leuitici generis, qui præsunt loco quẽ elegerit dominus. Audis item quid promittat, nempe inuenturos ibi dubij iudicij, aut motæ controuersiæ veritatem. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Audis præterea, quàm districte præcipiat illorum obedire iudicio, nec de eorum sententia inquiri amplius. Et facies, inquit, quodcunq; dixerint, qui præsunt loco quem elegerit dominus. Sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neq; ad sinistram. Audis postremo, vt contumacia aduersus præsidentis sa-

B cerdotis autoritatem, expianda necessario fuerit mortis supplicio.

Sed video hic quid dicturi sint veritatis hostes & aduersarij, nempe suis se artibus à nobis peti. Non enim citari à nobis, vt sunt, integra legis verba, sed exceptis eis, quæ proposito nostro erant commoda, omissum id, quod fuit caput & cardo & vnde plane conuincimur, etiam iudicij præsidentium loco, quem elegerit dominus, sacerdotum, iudicem esse debere scripturam. Non enim ita dictum simpliciter, quemadmodum nos citauimus, & facies quodcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit dominus, sed additam hanc velut restrictionem, & docuerint te iuxta legem eius. Ergo, inquiunt, nisi nos docuerint iuxta legem domini, non tenebimur tenere aut facere, quod docent aut præcipiunt. Quo pacto etiam illud legislatoris nostri dictum in euangelio intelligi volunt: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis facite, hoc est, quæ dixerint aut docuerint secundum cathedram. Et quo tandem pacto, an secundum legem aut cathedram doceant, nisi ex lege scripturaq; dijudicandum est? Quæ si ita se habeant, an non plane ridiculus videbitur, seu ille Moyses, seu sacer spiritus, & non prorsus lusisse operam, quid dubitantes nos legis scripturarumq; occasione, remittit ad sacerdotale, præsidentisq; iudicium? Nam si per me mihi constabat quid esset secundum legem, vnde dubium? quorsum ad præsidentium remittor iudicium? Si eorum rursus sententia & iudicium, nobis ad examen iudiciumq; reuocandum est, quid erat necesse eorum iudicium & sententiam exquirere, & non potius nostro contentos stare iudicio, quibus adhuc de illorum iudicio, an secundum legem sit & scriptu-

Coarguitur falsitas lectionis vulgaris

Deu. 17. Si difficile, &c.

tas, diiudicandũ est? Quid est ergo quod præcipit facere absq; discrimine, quodcunq; illi dixerint? Quid eorum sententiam prorsus atq; indiscusse sequi, nec ad dexteram ab ea declinantes, nec ad sinistram? hoc est, qualiscunque tandem nobis visa fuerit, nec ad dexteram quidem, hoc est, ad eam partem quæ nobis forte æquior videretur. Quid postremo, quod mortis supplicio mulctabat lex inobedientiam erga sacerdotem præsidem, absq; vlla omnino exceptione, nullum relinquens inobedientiæ pallium, nullũ subterfugiũ superbis & contemptoribus sacrosanctæ autoritatis, quasi possent sacerdotale & præsidentiũ iudicium suo rursus submittere iudicio? Hæc, vt verum fatear, primo mihi scrupulum ingesserunt de hac clausula (& docuerint te iuxta legem eius) vt quæ nec præcedentibus, nec sequentibus vllo pacto cohærere videretur: sed inconcinne intrusa & assuta à nescio quo, suspectumq; reddiderunt hoc loco nostrum interpretem, quicunque tandem is fuerit, admonueruntq; primum ad septuaginta Interpretes, deinde etiam ad fontem ipsum, hoc est, Hebraicam veritatem recurrere, à quibus plurimum variat nostra vulgaris æditio, cuiuscunq; tandem autoris sit. Quod vt intelligas, apud LXX. Interpretes ita hic locus redditus est Græce: C

Ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ῥῆμα ἀπὸ σοῦ ἐν κρίσει ἀναμέσον αἷμα αἵματος καὶ ἀναμέσον κρίσις κρίσεως, καὶ ἀναμέσον ἁφὴ ἁφῆς, καὶ ἀναμέσον ἀντιλογία ἀντιλογίας ῥήματα κρίσεως ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ἀναστὰς ἀναβήσῃ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς λευίτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν ἀναγγείλωσί σοι ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου καὶ φυλάξῃ σφόδρα ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν νομοθετηθῇ σοι κατὰ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν ἣν εἴπωσιν ἄν σοι ποιήσεις, οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος οὗ ἂν ἀναγγελῶσί σοι δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν ὑπερηφανίᾳ τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖς τὸ πονηρὸν ἐξ ἰσραήλ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας φοβηθήσεται καὶ οὐκ ἀσεβήσει ἔτι. Quæ Latine sic fere ad verbum exprimuntur: D

Hic vide. q̃ districtè p̃cipiat lex obedire iudicio sacerdotali et sententiæ præsidentium cathedræ.

Si autem impossibile fuerit verbum à te in iudicio, inter sanguinem & sanguinem, & inter iudicium & iudicium, & inter lepram & lepram, & inter contradictionem & contradictionem, verba iudicij in ciuitatibus tuis: surges & ascendes in locum, quem elegerit dominus deus tuus, vt inuocetur nomen eius illic. Et venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & exquirentes annunciabunt tibi ipsum iudicium. Et facies secundum verbum, quod annunciabunt tibi ex loco, quem elegerit dominus deus tuus. Et custodies valde, vt facias iuxta omnia, quæcunq; sancita fuerint tibi. Iuxta legem quæ fuerit, secundum iudicium quod dixerint tibi, facies. Non declinabis à verbo quod annunciauerint tibi ad dexteram nec ad sinistram. Et homo qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotem stantem ad ministrandum in nomine domini dei tui, aut iudicem qui fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & auferes malum ex Israel. Hactenus hic locus iuxta septuaginta Interpretes pene ad verbum expressus est.

Hebraicam vero veritatem hoc loco ita nobis ad verbum dudum reddidit vetus sodalis & amicus, cum vna in vrbe viueremus, Ioannes Stunica Hispanus, vir trium linguarum peritia insignis, at Hebraicæ in primis linguæ peritissimus.

Cum abscõdita fuerit à te res, deducta ad iudiciũ inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter lepram & leprã, verbaq; contentionũ in

A in portis tuis: surges & ascendes ad locum, quem elegerit dominus deus tuus in eo, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & requires, & annunciabunt tibi verbum iudicij. Et facies iuxta verbum, quod annunciabunt tibi, de loco quem elegerit dominus, & custodies, vt facias iuxta omne quod te docuerint. Iuxta legem quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes à verbo quod annunciauerint tibi, ad dexteram aut sinistram. Et vir qui fecerit in superbia ne audiat sacerdotem stantem, vt seruiat ibi domino deo tuo, aut iudicem, morietur vir ille, & auferes malum de Israel.

Hæc est eiusmodi loci iuxta Hebraicam veritatem, ad verbum expressa sententia, æditioni septuaginta Interpretum per omnia consona, nisi quod est aliquanto clarior & apertior. Interpretatio vero Chaldaica Pentateuchi, iuxta translationem, quam imprimendam curauit reuerendissimus quondam D. Franciscus cardinalis Toletanus, habet in hæc verba:

Si difficile tibi fuerit verbum iudicij inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter plagam lepræ & plagam lepræ, & fuerint verba iudicũ discordantia in ciuitatibus tuis, cõsurges & ascendes in locum, quem elegerit dominus deus tuus, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & iudicẽ qui fuerint in diebus illis, & quæres ab eis, & annunciabunt tibi verbũ iudicij. Et facies secundum præceptum & verbum quod nunciauerint tibi de loco quem elegerit dominus. Et custodies vt facias iuxta omnia quæ docuerint te. Iuxta præceptum legis quod docuerint, & secundum iudicium, quod dixerint tibi, facies. Non declinabis à verbo, quod indicauerint tibi, ad dexteram neq; ad sinistram. Vir autem qui maligne egerit, vt non obediat sacerdotibus, qui stant ibi vt ministrent coram domino deo tuo, aut iudici, occi-
B detur vir ille, & auferes facientem malum de Israel. Et omnis populus audient & timebunt, & non agent impie deinceps. Vides in his omnibus clarissima legis verba, quæ superbis inobedientibusq; nullam excusationem relinquunt. Quin diligenter occurrere videntur horũ pernicioso admodum errori, qui pulcherrimũ illum tabernaculi ordinem inuertere moliuntur, & subditos armare aduersus sacrosanctos magistratus sibi præpositos & constitutos à domino: imo vero vnumquemlibet è populo constituere iudicem dei & Christi. Tanquã præuidens spiritus hæc nouissima tempora, in quibus doctrinã sanam reiecturi essent homines, & ad sua desideria coaceruaturi sibi magistros prurientes auribus. Et facies, inquit, iuxta verbũ, quod annunciabunt de loco, quem elegerit dominus, & custodies valde, vt facias secundum omnia, quæ te docuerint. Vides quantam à nobis in obedientia sollicitudinem ac diligentiam requirat. Neq; addit hic tuam illam restrictionem, tuum inobedientiæ subterfugium, vt ea tantum iubeat facere quæ nos docuerint iuxta legem domini, sed simpliciter iubet diligenter valde obseruare, vt faciamus secundum omnia quæ nos docuerint. Ibi enim diuisa est sententia, tam apud LXX. quàm in Hebraica veritate. Statuit autem vbiq; duo hæc è regione, ea coniungens diuersitatis copula, videlicet vt faciamus iuxta verbum, hoc est, præceptum aut iudicium, quod nunciauerint, & iuxta doctrinam, quam docuerint. Quorum primum ad supremam illam iudiciariam autoritatem pertinet: secundum vero ad illam definiendi incidentia circa legem religionemq; dubia. Nec contentus semel hæc dixisse, iterum vtrumque inculcat ac repetit: Iuxta legem, inquit, quam docuerint, & iuxta iudicium, quod dicent tibi, facies. Quandoquidem

Nota diligenter legis verba, vt simpliciter ac diligenter obseq iubeant & præcepto & definitioni ac doctrinæ p̃sidum.

de

de legis praeceptis caeremonijsq́ est quaestio & ambiguitas, tunc iuxta legem quam docuerint facies, hoc est, quicquid illi legis esse docuerint. Cum C
vero ambiguum aut difficile est iudicium cuiuscunq; alterius negocij, quod intra portas tuas rite expediri non potuit, quodcunq; tunc ius aut iudicium dixerint, aut sancierint, facies, nihil tuo in his omnibus reseruando iudicio, nihil tuae sententiae. Nec enim declinabis, inquit, à verbo quod dixerint tibi, ad dexteram aut sinistram. Vt autem istorum, seu iudicium, seu doctrinam perinde à nobis accipi voluerit, tanquam suum ipsius de loco illo per os eorum nobis loquentis, indicat horribilis poena, quam in inobedientes constituit: & vir, inquit, qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotem stantem, vt seruiat ibi domino deo tuo, seu vt habet nostra translatio: Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.

Vides vir bone, non tuis te artibus petitum, non truncata à nobis, aut vi oblique detorta legis verba, sed simplicem, synceram germanamq́; citatam lectionem: eliminatum autem expunctumq; id, quod erat subdititium & adulterinum, & à tibi simili aliquo, nescio quo, male infartum, ansam inobedientiae & contumaciae praebens superbis, & quod rapiunt impij ad suam aliorumq; perditionem. Tu autem iam audisti Christiane lector, quemadmodum in veteri synagogę diligentissime prouisum fuerit à deo de vtraq; illa autoritate, quam ostendimus in ecclesiastica hierarchia necessariã. Vna ad quam referretur omne difficile negocium, cuius esset vltimũ, ratum & sacrosanctum apud omnes iudicium. Altera qua definiretur omnis de lege aut scripturis orta quaestio, altercatio & contentio. Omnibus imposita necessitate, absq; vlla contradictione aut exceptione, sequendi sacerdotis praesidentis loco quem elegisset dominus, doctrinam, sententiam & imperium. D

Sed nunquid, inquiunt, etiam si legi dei repugnantia docuerit & praeceperit? Hic respondet ille tibi, cuius verbo coeli firmati sunt, & cui nemo dicere potest, quare sic praecepisti? te diligenter custodire debere, vt facias secundum omne quod te docuerint, néue declines aut discedas à verbo, quod annunciauerint tibi, ad dexterã aut sinistram. Haec enim ipsa sunt legis verba, de quibus nec apicem, nec iota praeterire oportet. Sed idem ille, qui hoc tam districte exigit, tuae illi interrogationi occurrit. Siquidem securos nos reddidit de veritate doctrinae, & aequitate iudicij eorum, quae ex illo loco docentur & sanciuntur, qualescunq; tandem essent ei praesidentes. Haec est enim illa praerogatiua cathedrae & loci, quem elegit dominus, cui semper adest singulari priuilegio, atq; ita dirigit sententiã & iudicium eidem praesidentium, vt suum magis, quàm illorũ hoc nobis habendum sit, nec de eius veritate & rectitudine quicquam haesitandum. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem, aut vt habent L X X. Ipsum iudiciũ, videlicet quod quaerebatur. Haec ille dixit, cuius dixisse fecisse est, & qui non potest nec falli, nec fallere. De cuius fide nunquid dubitabimus? Qui si de veritate iudicij eorum nos securos reddidit, quid adhuc discutimus? quid hęsitamus sequi eorum sententiam, quam ille tantopere, tam districte nos sequi praecipit? Adhuc timemus, ne forte sequendo errabimus? Certe si errauerimus, non dubitabo ego cum Augustino dicere: Tu domine decepisti me. Quod si vita te offendat praesidentium, habent illi iudicem suum. Tu vero audisti quid te oporteat facere. Nec propter vitam illorum suae fidei deerit ille fidelis & verax,

Diuinae assistentię singulare priuilegiũ cathedrae & eidẽ praesidentium in his, q̃ eorũ sũt officij.

A verax, quin tibi iuxta ipsius verbum sint indicaturi iudicij veritatem. Idq; non ob merita sua, sed partim ob sacerdotalis dignitatis prærogatiuam, partim ob cathedræ locíq;, quem elegerit dominus, priuilegium.

Supra explicauimus varia sacerdotalia munia, ad quæ consecrantur sacerdotes, visibili quidem consecrationis ritu, & per hominū ministerium, cui tamen diuina virtus inuisibiliter adest, ordinatis ipsis virtutem potestatemq; tribuens efficaciter implendi, quæ eorum commissa sunt officio, cui tali ordinatione consecrationeq; præficiuntur. Nisi inanem quandam inefficacium cæremoniarum pompam, & ordinationis consecrationisq; in sacerdotium vanum inefficacemq; ritum per Moysen illum in vmbra veteri, & per apostolos in Christi ecclesia institutum volueris ab omnipotente illa sapientia. Quæ etiam prophanioribus ministerijs quoscunq; specialiter addixerat & adscripserat, gratiam tribuit eiusmodi ministerio congruā. Itaq; etiam mechanicis illis artificibus, quos elegerat ad perficiendum consummandumq; opus tabernaculi, quod designauerat Moysi, spiritu dei impleuit, quo sapientiam artemq; eorundem perfecit, & ad mechanica illa opera auctiorem efficacioremq; reddidit. Ecce, inquit, vocaui ex nomine Beseleel filium Huri, filij Hur de tribu Iuda, & impleui eum spiritu dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum quicquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, marmore & gemmis, & diuersitate lignorum, deditq; ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan, & in corde omnis eruditi posui sapientiam, vt faciant cuncta quæ præcepi tibi. Exod. 31.

Audis spiritum dei illos impleuisse sapientia, intelligentia & scientia, nō ad gubernandum populum illum domini, non ad docendam legem & eius cæremonias, sed ad excogitandum in opere mechanico, quæ fabrefieri possent ex auro, argento, reliquaq; ad vsum tabernaculi & ornatus eius necessaria materia. Rursus, cum grauaretur Moyses regimine tantæ cui præerat multitudinis, nec solus ferendo esset tam immenso oneri, petijssetq; à domino sibi ea in re dari coadiutores socios. Congrega, inquit illi dominus, mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sunt & magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesq; ibi stare tecum, vt descendam & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamq; eis, vt sustentent tecum onus populi, & tu non solus graueris. Vides, & hos electos à Moyse coadiutores ad ciuile regimen, gubernationemq; populi, accepisse etiam gratiam spiritus, non ad quiduis, sed ad illud proprie officium implendum, ad quod specialiter assumpti sunt. Tradam, inquit, eis de spiritu tuo, vt sustentent tecum onus populi. Et iterum, Iosue cum committeretur ducatus populi, repletus est, inquit, spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Vides vnicuiq; membro mystici nostri corporis, à capite influi specialem energiam & efficaciam ad suam propriam functionem, vnicuiq; distribui specialem gratiam spiritus ad opus ministerij & officium cui deputatus est. Ita quoq; deinceps à sacerdotibus inuncti sunt reges sacro oleo super populum domini. Nec vana fuit eiusmodi vnctio, neq; nugator deus, qui eandem fieri præcepit & instituit, sed internam spiritus gratiam per eam contulit adiutricem & directricem ad regimen cui præficiebantur populi. Itaq; mox vt à Samuele Saul inunctus esset in regem, immutauit, inquit, ei deus cor aliud. Similiter, cum idem vnxisset Dauid in regem in medio fratrum suorum, directus est, inquit, spiritus domini à die illa in Dauid, & deinceps.

B (margin, beside "sent ex auro")

Num. 11 · Deu. vlt.

Quod si deus, ad mechanica illa opera deputatos, præuenit spiritus gratia ad ea congrua, si electos ad prophanum populi principatum gerendum repleuit spiritu sapientiæ & fortitudinis per impositionem manuum sacerdotalium, aut vnctionem sacri olei, nunquid inanes reliquit sacerdotes suos, quos tam diligenti sanctæ consecrationis ritu adscripsit & sanctificauit ad munia sacerdotalia? Nunquid vanum esse voluit illum tam diligenter à se institutum sanctificationis ritum, qui solam sacerdotalium manuum impositionem tam efficacem esse contestatus est? Certe idem ipse testis est fidelis & verax, minime inefficacem esse & fuisse ordinationem & consecrationem eiusmodi, sed contulisse semper internam spiritus gratiam ad efficaciter peragenda, quæcunque tanti sunt ministerij. C

Sacerdotalis officij & muneris hæc esse supra ostendimus, offerre hostias & orare pro populo & peccatis eius. Eidem benedicere & inuocare nomen domini super eum, præterea & mundare tunc lepram corporis, nunc lepram animi. Atque in his omnibus simul & sacerdotalis dignitatis efficaciã demonstrauimus. itaque ad sacrificantis sacerdotis orationem promisit deus

Leui. 4. propitium se futurum populo & dimissurum peccatum eius. Si, inquit, peccauerit omnis turba filiorum Israel, oblata pro peccato eius constituta hostia, rogante que pro eis sacerdote propitius erit eis dominus. Similiter, si vnusquilibet è populo, seu princeps, seu alius peccauerit, oblata pro peccato eius hostia constituta: rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hæc dei ipsius verba sunt, qui æque non potest falli ac fallere. Ita quoque suam benedictionem ad sacerdotalem benedictionem certo subsecuturam promisit, dicens: Loquere Aaron & filijs eius: Sic benedicetis filijs Israel, &c. Inuocabunt que nomen domini super filios Israel, & ego benedicam eis. Audis quid repromittat æterna veritas. Cui si nõ credimus, propter infidelitatem nostram, nõ autem ob sacerdotalis benedictionis inefficaciam, eius effectum non percipimus. Ille certe negare seipsum non potest. Anna sterili in amaritudine animæ suæ orante dominum, & Heli sacerdotis eius haud alioqui laudati benedictionem humiliter expetente, ad be- D

1. Reg. 1. nedictionem eiusdem obtinuit quod petiuit, & concepit, peperit que Samuelem filium. Et rursus, cum illum obtulisset domino, benedixit, inquit, Heli Helcanæ & vxori eius, dixit que ei: Reddat tibi dominus semen de muliere hac pro fœnore, quod commodasti domino: visitauit ergo dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios & duas filias. Vides quàm diligenter exprimat scriptura, vt fidelibus non sit vana benedictio, quamuis illaudati & reprobati à deo sacerdotis. Ita quoque nec inefficacem esse sacerdotum nostrorum autoritatem, super mundanda lepra animæ, eadem testatur æterna veritas, quæ affirmat omnibus illis remissa peccata eoram deo, quæ remissa sunt sacerdotali ministerio, remissum negans, quicquid ab illis remissum non est. Quorum, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis. & quorũ retinueritis, retenta sunt. Et in his omnibus nunquid nos vitam sacerdotis discutiemus, & nõ nisi à sanctis & vitæ inculpatæ horum omnium expectabimus efficaciam? Nunquid inefficax erat baptisma, vana hostia & eucharistia, inanis absolutio & peccatorum remissio, sacerdotis peccato obnoxij?

Sacerdotalis etiam officij esse præterea, quæ commemorauimus, docere populum, quæcunque ad cultum dei pertinent, ritus cæremoniarum, & legi-

Leui. 10. tima vniuersa, testatur dominus ad Aaron: Vinum, inquit, & omne quod inebriare potest nõ bibetis tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij,

A testimonij, quia præceptum sempiternum est in generationes vestras, & vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum, doceatisq; filios Israël omnia legitima mea. Et rursus in Deutero. Accedent, inquit, sacerdotes filij Leui, quos elegerit dominus deus tuus vt ministrent ei, & benedicant in nomine eius, & ad verbum eorum omne negocium pendet: & quicquid mundum est vel immundum iudicetur. Et iterum per Ezechielem: Populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum ostendent eis. Et cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. Deut. 21.

Audis in his omnibus sacerdotalis muneris & officij esse, docere populum quæ ad legem dei, cæremonias, diuinumq; cultum pertinent. Et in his solis quæ grauissimi maximiq; omnium sunt momenti, inefficax & inanis eorum erit autoritas? nihilo hic plus habebunt adiutricis gratię, quàm prophanus quilibet à populo? Mechanici illi opifices, præfecti constructioni & operibus vmbratici illius tabernaculi, ad ea rite perficienda, repleti sunt ex gratia spiritus, sapientia, intelligentia & scientia: & sacerdotibus, quibus commissum est munus docendi, quæ absq; vlla comparatione maioris momenti sunt, nempe legem dei, atq; eius colendi ritum & sacras cæremonias, iudicandi quoq; in his exortas quæstiones & controuersias nulla præ alijs in his aderit prærogatiua spiritalis gratiæ, & directricis in his sapientiæ? Duces, regesq; prophanos, quo sufficere possent imposito ipsis gubernandi populi officio, per sacerdotalium manuum impositionem, iactamue vnctionem, repleuit spiritu sapientiæ, & fortitudinis: & sacerdotes præfectos non solum populo, sed etiam regibus, in ijs, quæ ad deum sunt, & naturale rationis lumen excedunt, destituit omni prorsus adiutrice ad hæc gratia?

B Certe, qui præcepit in his recurrere ad sacerdotum iudicium, & ab eo non declinare, nec ad dextram, nec ad sinistram, idem securos fecit de iudicij eorundem veritate, & indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Habes sponsorem fidelem, qui sibi permittet imputari, si eius præcepto obtemperans, in subortis controuersijs & quæstionibus erraueris, sacerdotū secutus sententiam & iudicium. Hoc siquidem est illud pactum, quod per prophetam indignis sacerdotibus exprobrat se pepigisse cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine (nam Leui aliquot annorum centenarijs præcesserat vniuersum illud vetus sacerdotium) quod illi, quantum in ipsis erat, faciebant irritum. Pactum meum fuit cum Leui dicit dominus exercituum, pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis. Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius, in pace & æquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate, labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituum est.

Vides ex pacto dei, legem veritatis fuisse in ore sacerdotum Leuiticæ tribus, nec iniquitatem inuentam in labijs eius. Non dicit in manibus eius, sed in labijs: Labia enim sacerdotum custodire scientiam, vnde & legem requirendam ex ore eius, non autem ex operibus. Quod ipsum vide quopacto clarissime explicet saluator noster in euangelio præcipiēs, vt faciamus quæcunq; nobis dicunt, qui in cathedra Moysi resident, etiamsi sint vitæ perditæ. Nam multa dicens in scribas & pharisæos, & væ iterū, iterumq; eis comminatus, ne tamen existimaremus eorum demerita quicquā detrahere, aut priuilegio cathedræ, cui præsidebant, aut prærogatiuæ, autoritatiq; sacerdotalisq; officij, quod indigni tenebant, adiungit: Super cathedram Moysi

Legē veritatis fuisse in ore sacerdotum præsidentiā cathedræ, etsi nō semp in manibus.

Cc ij sederunt

sederunt scribæ & pharisæi, omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite: secundum opera vero eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Vides ex ore & labijs, non ex operibus sacerdotum discendam esse dei legem. Vides nihil derogare nec prærogatiuæ cathedræ cui præsident, nec autoritati sacerdotalis officij, vitæ eorundem indignitatem. Aeque illos tibi annunciare quæsiti iudicij veritatem, æque te sequi oportere eorũ sententiam, & facere iuxta omnia quæ dixerint aut docuerint. Omnia, inquit, quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite. Non suffecerat illi dixisse omnia, sed addidit, quæcunq;, vt omnem semel exceptionem excluderet. Et quid causæ, cur magis iubeor seruare & facere quæ dicunt illi, quàm quæ alij illis fortassis longe doctiores & meliores? Quoniam super cathedram sedent. Hanc causam saluator noster in euangelio clarissime explicat. Nam scribas & pharisæos suis depictos ante coloribus, affirmat tamen super cathedram Moysi sedere, & subiungit: Omnia ergo quæcunq; vobis dixerint, seruate & facite. Ideo seruate, non quia scribæ & pharisæi, non quia tales, quales descripserat: sed quia supra cathedram sedent.

Nota vt cathedræ priuilegiũ statuerit, nobisq; cõmẽdauerit Christus.

Notabis autem in præmissis, & ecclesiasticæ hierarchiæ ordinem nobis diligenter commendari, & cathedræ cui præsidet summus pro tempore sacerdos & pontifex, singulare priuilegium adstrui, & stabiliri clarissime. Audisti enim pertinere ad sacerdotalis dignitatis officium, etiam legem dei docere populum, & quid sit inter sanctum & prophanũ, pollutum & mundum: & cum fuerit super his controuersia, stabunt, inquit, in iudicijs meis, & iudicabunt. Qui etsi passim habitantes in suis vrbibus, distributis in vniuerso Israel, non destituebantur quidem autoritate sui officij, non tamen subleuabantur illa prærogatiua cathedræ. Itaq; etiam ad ipsos relatas quæstiones & iudicia, in suis quisq; ciuitatibus, definiebant quidem pro suo captu & modulo: sicubi tamen eorum discordabant sententiæ, necesse tum erat recurrere ad supremum tribunal, & iudicium, & ad locum quem elegerat dominus, tunc iubebatur referri quæstio, ad sacerdotes videlicet Leuitas, qui pro tempore in eo ministrabant domino. De his autem dicitur: Et indicabunt tibi iudicij veritatem. Itaq; hic demum animaduertis cathedræ priuilegium, quo sustentabantur pro tempore, quandiu in ordine vicis suæ in loco illo ministrabant domino,

Priorum tamen iudicium non fuit plane destitutum officium auxilio supernæ gratiæ: attamen, quia subalternum, non erat omnino firmum & sacrosanctum. At horum vltimorum, & prouocationem vlteriorem non admittebat, sed omnimodam exigebat obedientiam, ita & certæ veritatis testimonium accepit à deo, ob singulare cathedræ priuilegium. Itaq; dignum notatu est, quod dignum audisti à Christo, ideo oportere nos esse audientes per omnia eorum doctrinæ, sententiæ & iudicio, quia super cathedram sedent. Quamuis autem multorum, atq; adeo omnium sacerdotum, qui pro tempore ibi ministrabant domino, ad vltima eiusmodi iudicia adhibebatur consilium, tamen vnius in eo vigebat summi sacerdotis & pontificis autoritas. Itaq; iudicium illud, aut sententia ac definitio, nunc multorum, nunc vnius dicitur: multorum, si respicias ad sacerdotale, quod adhibebatur concilium: vnius, quantũ ad autoritatem, qua proferebatur præsidentis cathedræ, aut summi sacerdotis & pontificis. Quare controuersiam inter se habentibus, quæ inferiorum iudicum terminari non potuit iudicio, dicitur, vt ascendant ad locum, quem elegerit dominus, vtq; ibidem interrogent sacer

dotes

A dotes Leuitas. Qui indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Explicans deinde cuius autoritate subsistat hoc iudicium, reuertitur ad singularem vnitatem præsidis. Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hic iam non plurium sacerdotum, sed vnius, præsidis videlicet, mentionem fieri, cuius censeatur illa sententia & iudicium, & aduersus quem inobedientia morte plectenda sit. Nō enim dicitur: Si quis superbierit inobediens sacerdotum Leuitarum imperio, sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo tuo, vt habet Hebraica veritas, simul & æditio LXX. interpretum, stantis, inquam, super alios, ac loco illi præsidentis. Sed hæc post suo loco explicabuntur vberius & commodius.

Interim hic nunc clare demonstrauimus, vt veteri illi synagogæ diligenter prouiderit deus, tam de autoritate iurisdictionis, per quam terminaretur omne difficile & ambiguum iudicium, quàm de autoritate definiendi omnem ex lege & scripturis exortam quæstionem & controuersiam, cuius sententiam & iudicium absq; vlla exceptione aut discussione sequi omnes necessario oporteret. Vtramq; autem residere in cathedra cui præsideret summus sacerdos & pontifex, loco videlicet quem elegisset dominus, atq; adeo in ipso summo sacerdote & pontifice. Nam aduersus illum commissa inobedientia, mortis expiabatur supplicio. Quare nihil dubium est ecclesiæ suæ de vtraq; tanto etiam diligentius prouidisse Christum, quanto vtriusque maiorem hic supra ostendimus necessitatem, quàm in synagoga veteri, quanto præterea, quàm vmbra & figura potior est solida ipsa rei veritas, quanto deniq; nostram ecclesiam, præ illa synagoga veteri preciosiorem, charioremq; habuit.

B *Autoritatē omnem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, quam ex ipsa primū ratione societatis ecclesiasticæ, deinde ex eius vmbra & figura synagogę veteri cōpetere ipsi demōstrauimus, ipsius Christi verbis cōfirmare & adstruere.* CAP. IIII.

DVadus vijs, quæ quantaq; autoritas ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi competat, iam demonstrauimus. Primum ex ipsa ratione societatis ecclesiasticæ, vti alterius cuiusq; societatis humanæ, sua præsidi propria, ex ipsa eius societatis ratione stabilitur autoritas, cōfirmata quidem, & elucidata sacris literis, sed quæ ante omnes literas, tam sacras, quàm prophanas ex ipsa societatis ratione & essentia, suam firmitatem obtinuit. Deinde ex ipsa eius vmbra veteri, vnde ad solidam euangelicæ lucis veritatem efficax argumentū est. testante hoc Paulo & apostolis, quos haud temere inuenies alijs argumentis aut scripturis comprobare nostræ fidei dogmata & mysteria. Itaq; Paulus approbaturus diuini, euangelicíq; iuris esse, vt qui euangelium annunciant, per sint de euangelio & viuere, atq; ita ordinatū fuisse à Christo legislatore nostro: Scriptum est enim, inquit, non alligabis os boui trituranti. Nunquid autem de bobus cura est deo: an propter nos vtiq; hæc dicit: Nam propter nos vtiq; scripta sunt, quoniam debent in spe qui arant, arare. Quod ipsum rursus confirmat hoc argumento à simili, ab vmbra videlicet ad suam soliditatem: Nescitis, inquit, quoniam qui in sacrario operantur, quæ in sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cū altari participant: Ita & dominus ordinauit his, qui euangelium annunciant, de euangelio & viuere. Vides dialecticam & locos argumentationū Pauli, quibus approbat institutum quid à Christo: quibus, & nec fere alijs, vtuntur apostoli, & vniuersi illi scriptores veteres. Nō dicit:

Recollectio supra demōstratorū cū transitu ad sequentia.

ita apud Matthæum, Lucam, Marcum aut Ioannem dixisse dominum, sed ita constitutũ fuisse in vmbra veteri; proinde extare eiusdem soliditatem, in luce euangelicæ veritatis, & Christiana ecclesia. Quæ ideo inculcaui & admonui, ne quis parui momenti existimet argumentum illud à simili ab vmbra illa veteri ad suam soliditatem, à figura ad sibi è regione correspondentem euangelicæ veritatis claram lucem. Et vtinam obsecro, leue hoc argumentũ videri poterit? De vtraq; hac autoritate, tam iurisdictionis, quàm definitionis, diligenter prouisum erat vmbræ & synagogæ veteri. Et vtraq; longe magis ecclesiæ Christianæ fuit necessaria. Ergo Christus nec suæ defuit ecclesiæ, sed de vtraq; prouidit sufficienter. Quod ipsum nunc clarissimis Christi verbis comprobare conabimur, & adstruere. C

Itaq; cum Petrum Christus suæ caput & fundamentum pronunciaret ecclesiæ, aduersus quam inferorum portæ nunquam essent præualituræ, ne ipsi, vt eiusmodi capiti, deesset efficax & necessaria autoritas, continuo subiungit: Et tibi dabo claues regni cœlorũ. Porro claues illas regni cœlorum tunc, seu datas, seu promissas Petro, intelligunt omnes, vniuersam ipsam ecclesiasticam potestatem, quæ vniuersa illa comprehendat, quæcunq; nobis fragilibus, & sub peccato venundatis hominibus, vt efficaciter dirigeremur ad cœlestem illam hæreditatem consequendam (qui finis est & societatis hierarchiæ ecclesiasticæ) fuerant necessaria: ligandi, inquam, & soluendi, dimittendi & retinendi peccata hominibus, cæteraq; vniuersa quæcunq; ad conseruandam catholicam Christi ecclesiam in vnitate religionis & fidei, eandemq; dirigendam in finem suum, quem diximus, fuerunt necessaria. Quæ qualia sint, partim continuo pergit explicare Christus, partim alibi per opportunitatem explicat. Quare & claues regni cœlorum appellat à fine, vt diximus, tam congregationis, quàm autoritatis ecclesiasticæ: simul & augustam eius potestatem, magnificentiamq; hac veluti elocutionis metaphora explicans: vt quæ in terris existens, etiàm in regnum cœlorum vim suam exerat, eoq; nos dirigat, promoueat & introducat. D

Claues regni cœlorũ vni promissas datasq; Petro, non reliquis apostolis aut ecclesiæ, ex ipsis verbis Christi.

Has, inquam, claues regni ipsius cœlestis, vni promisit deditq; Petro, nulli autem reliquorum apostolorum, quamuis præsentibus vniuersis, non etiam ecclesiæ ædificatæ super Petrum, sed tibi, inquit, dabo claues regni cœlorum. Ecclesiæ quidem super ipsum tunc construendæ, nunc vero constructæ, quod inferorum aduersus ipsam portæ præualituræ non essent, promisit. Illi tamen promissioni nequaquam de clauibus addidit, quod ipsi easdem esset daturus: sed tibi, inquit, ecclesiæ capiti, & fundamento, aut basi, dabo claues regni cœlorum.

Quamuis autem diuo Augustino alicubi videatur has claues magis pertinere ad ecclesiam, quàm ad personam Petri. Id quo pacto sane, recteq; intelligi possit, supra indicauimus: non enim datas vni personæ Petri certum est, sed etiam post Petrum perpetuo conseruari in eius cathedra, & hæreditaria quadam successione transire in eius successores, non tamen illas habuit aut habet ecclesia, nisi mediante Petro, & in successoribus eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidibus. Si enim ecclesiæ eas immediate conferre voluisset Christus, quorsum ergo cũ continuo loqueretur de ecclesia addidissetq; magnificam illam promissionẽ ad eadem pertinentem: Et portæ inferorũ non præualebunt aduersus eam, non tamen continuauit de ea loqui, neq; dixit: Et illi dabo claues, sed reuersus ad petram fundamentum ecclesiæ: Et tibi, inquit, dabo claues regni cœlorũ? Quis hic non videat, non ipsi immediate

ecclesiæ,

A ecclesiæ, sed eius capiti Petro, promissas, datasq; illas claues cœlestis regni? Et quod hic verus sit, germanusq; dictorum Christi verborum sensus, ex ipso sensu & consensu catholicæ per orbem ecclesiæ, ex ipsa videlicet certa, infallibiliq; rectæ intelligentiæ scripturarū amussi, paulo post intelliges.

Iam illam velut potestatem clauium particulatim explicare incipiens, iudiciariam in primis aut iurisdictionis eius autoritatem statuit, subiungens continuo ad Petrum: Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quibus verbis non video quid dici potuerit efficacius, augustius aut magnificentius. In primis autoritatem eius & imperiū nulla coarctauit certa diœcesi, nullis circunscripsit limitibus, sed quicquid ligaueris, inquit, super terram, orbem videlicet terræ vniuersum eius autoritati subijciens & imperio. Deinde, non restrictam ad vnum aliquid aut alterum, sed vniuersalem illi omnium, quæ in ecclesiastica domo dispensanda, constituenda, ordinandaq; forent, autoritatem attribuit dicens: Quodcunq; ligaueris, ligatum erit. Qui dicit, quodcunque, nihil excipit omnium. Ligat autem nos ecclesiasticæ domui præsidens, non funibus aut catenis, sed vinculo obligationis & præcepti. Quod ille tanquam commodum & vtile ad ecclesiasticæ societatis finem constituit, præcipit atq; ordinat in ecclesiastica domo, hoc ipso obligamur omnes, qui eiusdem sumus ouilis Christi & familiæ: quemadmodum suo quodammodo in domo priuata patrisfamilias præceptum ligat omnes, qui ad eam domum & familiam pertinent. Si quid vero ante laudabiliter constitutum, temporum post occasione aliud exigente, soluitur ab ecclesiasticæ hierarchiæ præside, hoc ipsum iam liberum factū est, cum prius obligaret. Et ne quis tanquam humanas tātum eiusmodi ob
B ligationes parui penderet, vt ex quibus nihil præter humanas offensas, legalesq; aut canonicas (si quæ statutæ essent) pœnas nobis metuendum foret, affirmat in cœlo, hoc est, coram deo ligatum, quicquid ligauerit Petrus coram deo eiusdem nos obligari vinculis & præceptis, eisdem nos obedientiam debere. Nec est quod quisquam imaginetur, aut de potestate excommunicandi, aut dimittendi hominibus peccata, eademq; retinendi hic loquutum Christum. Quandoquidem illa excommunicandi potestas non est aliquis singularis ecclesiæ autoritas, sed consequitur ex hac, quam hic adstruimus, vniuersali potestate clauiū. Nam in excommunicatione nihil aliud facit ecclesia, quam quod putrida membra sua, hoc est, ecclesiasticæ autoritati contumacia, ordinem eiusdem & disciplinā dissoluentia, & quæ nolunt obedire monenti, præcipientiq; ecclesiæ, a se abscindit, simul interdicē do suis fidelibus, ne eisdem communicent, quo confundantur, coganturq; reuerti ad cor, & ecclesiasticæ se disciplinæ humiliter submittere. Quæ quidem includuntur vniuersa in illa vniuersali potestate clauium, hoc est, autoritate eius, qui præsidet ecclesiasticæ domui. Qui sicut pro ecclesiasticæ societatis fine interdicere illis potest, qui intus atq; eiusdē domus sunt, ne communicent ijs, quos ipse notauerit, tanquam domesticæ tranquillitatis, & disciplinæ perturbatores: ita potest & alia vniuersa, quecunq; ad eundem finē pertinent. Quod ipsum clarissime innuit Christus Matthęi XVIII. vbi & ecclesię similem quandam autoritatem nobis commendat, modum docens, & ordinem pręscribens corripiendi in nos peccantis fratris, quem nostra correptione non emendatum iubet denunciari ecclesiæ: Si, inquit, ecclesiam non audierit, sit tibi tanquā ethnicus & publicanus: autoritatē hoc

ipso nobis commendans præcipientis ecclesiæ, & suo præcepto nos cōstrin gentis ad aliquid: Si, inquit, ecclesiam non audierit, hoc est, præcipienti ec clesiæ non obedierit. Sed quare nobis vt ethnicus, publicanusq; habendus est, si quis contumaciter est inobediens ecclesiæ, ipse tibi respondet Christus: Quia, inquit, quæcunq; alligaueritis vos ecclesiam constituentes & re præsentantes, hoc est, quæcunq; alligauerit ecclesia suæ præceptionis vinculo (neq; enim alios funes habet, alia vincula, quibus fideles alliget) alligata erunt & in cœlo. Quasi diceret: Non solum hac in re Christianus quilibet obedientiam debet ecclesiæ, sed in omni præcepto. Nō enim solum quod hac in re ligat, sed quæcunq; alligat, coram deo etiam ligata sunt. Quæcunque, inquit, subintelligendum, ad ecclesiasticæ societatis finem consequendum ordinata & commoda. Nos tamen præcipienti ecclesiæ simpliciter in omnibus obedire tenemur, & non de præceptis eius, an ad finem suum conducant, superbiæ & rebellionis inflati spiritu, temere iudicare. Quare & a nobis obedientiam erga præcipientem ecclesiam exigens, nihil prorsus excepit, sed quæcunq;, inquit, alligaueritis vos existentes ecclesia, ligata erunt & in cœlo. Quanquam vt ordinate se habeant & hæc ecclesiæ & illa ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritas, partim a nobis supra indicatum est, & sequenti libro adhuc explicabitur clarius. C

Ad potestatem vero dimittendi peccata hominibus, quam & apostolis, & discipulis omnibus indifferenter post resurrectionem suam contulit, non pertinere prædicta Christi verba ad Petrum, æque clarum est.

Petro vt basi & capiti ecclesiasticæ hierarchiæ autoritatem necessarium contulit ad gubernādam sibi commissam domum ecclesiasticam, affirmās toto orbe Christi fideles illius præceptis ligari etiam coram deo & in cœlis. Omnibus vero apostolis & discipulis, hoc est, sacerdotibus omnibus, potestatem illam dimittendi peccata, cuius quotidie inter omnes Christianos, D

Differentia longa inter potestatem ligādi & soluēdi, & dimittendi peccata & retinendi.

& vbique est, & vsus mutuus, & necessitas, postea indifferenter tribuit. Cuius ab illa Petri, vt est toto genere diuersa substātia, ita diuersa vtriusq; opera, ipsius Christi verba clarissime explicant. Illius autoritatis Petri, ecclesiasticæ hierarchiæ capitis opus præcipuum est ligare, huius peccata remittere: illi quasi priuatiue opponitur soluere: huic vero retinere, hoc est, non remittere. Vides vt hæc toto genere diuersa sint. Hanc autoritatem sacerdotibus omnibus competere, certum est: illam datam vni Petro, testatur communis fides & cōsensus catholicæ ecclesiæ, illa videlicet columna, illud robur, & firmamentum veritatis. Quod vt post clarissime intelliges, ita nūc breuiter tibi ad memoriam reuocabimus consona confessione & testimonio, tot episcoporum orthodoxorum totius Aegypti, Thebaidos & Libyæ vna cum glorioso illo Christi cōfessore, & orthodoxo fidei assertore Athanasio: quorum vt frequenter meminimus fidem consonam atque adeo eādem, testatur omnium nomine scripta ad Felicem Romanum pontificem epistola, in qua scribunt in hæc verba: A sanctis, inquiunt, patribus in Nicena synodo congregatis definitum est cōsonanter, vt si quis episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam appellet sedem: cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi, speciali est priuilegio super alios cōcessa. Hæc illi tā multi, tam sancti patres: quorum cōfessione vides, nō ad quoslibet sacerdotes, sed ad vnum Petrum eiusq; in ecclesiastica hierarchia successores, pertinere illa verba Christi ad Petrū, vni illi apostolorū omniū, & successoribus eius, speciali

A speciali priuilegio concessam a domino supereminentem illam ligandi, sol uendicp super omnes autoritatem. Et hactenus quidem illam regiminis ecclesiasticæ domus, iurisdictionisq; principalem autoritatem, datam Petro & successoribus eius, ecclesiasticæ domui præsidentibus. Et qualis, quantaque ea sit, ipsis Christi verbis satis explicauimus.

Iam & eiusdem autoritatis esse, subortas de fide & religione controuersias, quæstionesq; dogmatice definire, & cathedræ Petri ea in re singulare priuilegium, in eisdem, quæ supra memorauimus, verbis haud obscure innuit Christus, & alibi adhuc clarius exprimit. Siquidem contendentibus inter se apostolis, quis eorum esset maior, cum pleraq; dixisset ad omnes, quibus carnalem adhuc ambitionem eorum exprimeret, dicit vni Simoni Petro: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Hic tu nota nobiscum verba, & signa mysteria. Vni, vt audisti, Simoni denunciat commune fratrum & ecclesiæ periculum, dicit enim: Ecce Satanas expetiuit, non te, sed vos, vt ventilaret. Et quamuis omnes sint expetiti a Satana, pro vno tamen Petro singulariter rogauit dicens: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Non dicit, rogaui pro vobis, vt nō deficiat fides vestra: sed vnius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, atq; eius cathedræ, singulare ea in re priuilegium statuit. Subiungens itaq;, cuius esset in subortis eiusmodi dubitationum fluctibus, & hæreticæ persecutionis tempestatibus ac procellis, confirmare fluctuantes fratres in fide: Et tu, inquit, aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vides itaq;, ad cuius autoritatem Christus voluerit pertinere, dubia, controuersiasque, quæ inter nos de fide, lege, religioneq; Christi, quomodolibet oriuntur, de

B finiri, ad cuius iudicium in omni ambiguo difficilique negocio, nobis recurrēdum sit: nempe eiusdem illius, cui claues regni cœlorum credidit, cui commisit ecclesiæ suæ gubernationem & regimen, & super eandem plenissimam autoritatem impartitus est. Vides deniq; quodnam vni Petro atque eius cathedræ sua Christus oratione priuilegium impetrauerit: ne videlicet ad fratres confirmandos in fide deficeret eius fides. Quę tamen Christi oratio haudquaquam pro illo statu & tempore ad Petrum pertinuisse videtur, ex quo continuo post ipsum ter abnegauerit: sed magis ad sequētem statum ecclesiæ, cum abiens a nobis Christus in cœlum, illum super vniuersam familiam suam pastorem constituit, quam eius curæ etiam tertio repetita diligenter commendatione commisit. Quod ipsum eisdem ipsis verbis satis innuit, dicens: Et tu aliquando conuersus, innuēs videlicet, cum prius defecturum in fide, sed deinceps eius fidem, eius, inquam, & qui locum eius tenerent, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, non defecturam aliquando ad ecclesiæ confirmationem: nisi vanam, inefficacemq; illam Christi orationē esse voluerimus: quem tamen Paulus exauditū affirmat pro sua reuerētia.

Sed dices etiam pro alijs apostolis rogasse Christum, cuius orationis effectum haud dubie impletum cur non porrigimus etiam ad successores eorundem, episcopos reliquos, quemadmodum prædictæ de non defectura fide Petri, ad ipsius quoq; successores? *Obiectionis remotio.*

Facilis hic est, certaque responsio. Nam quæcunque dixit Christus aut Petro, vt ecclesiasticæ hierarchiæ principi, aut apostolis, cæterisque discipulis, ad officij, gradus & ordinis eorundem autoritatem pertinentia, æque ad successores eorundem pertinent. Vt illud dictum apostolis omnibus:

Qui

Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. C

Et rursus, quod indifferenter dictum est apostolis vna & discipulis illis LXXII. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Et quæcunq; Petro dicta sunt, tanquam basi & capiti ecclesiæ. Non enim illius pusilli gregis tantummodo curam certum est habuisse Christum: sed multo magis suæ huius ecclesiæ in orbem dispersæ & propagatæ. Non voluit continuo post apostolos derelinquere ecclesiam suam, sine ordine & hierarchia a se disposita, tumultuantem velut Babylonem quandam: quæ quanto magis cresceret, & latius diffunderetur, tanto magis opus habebat, suo ordine & hierarchia in vnitate contineri, & in finē suum dirigi. Itaq; & hoc vnum esse eorum quæ ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ pertinent, videlicet vt eius inobliquabilis conseruaretur fides, cuius sententia in subortis de fide dubitationibus alijs esse debebat certæ, rectæque fidei regula, tam ex ratione ecclesiasticæ societatis, quam ex eius vmbra & figura synagogæ veteris supra demonstrauimus. Quod ipsum cum hic Christus oratione sua, velut singulare priuilegium, vni inter apostolos, quamuis vna præsentes Petro ecclesiasticæ domus velut patrifamilias impetrauerit, nunquid dubitabimus ad successores eius porrigere? Certe quod hic pro vno inter apostolos Petro vt capite & basi ecclesiastici ædificij rogauerit Christus, idem ipse tibi testis est. Qui in omnium præsentia vni Simoni dixit: Ecce Satanas expetiuit ventilare vos, confratres nimirum indicans. Attamen non dicit se rogasse pro illis, sed pro te, inquit, rogaui ne deficiat fides tua, vt tu illos confirmes. Vides hic singularem pro vno Petro orationem, vides illi tanquam omnium pastori impetratum speciali priuilegio, ne vnquam fides eius aut deficeret, aut titubaret.

Confirmatio a testimonio Alexandrinæ synodi sub Athanasio.

Itaq; illa Alexandrina (vt audisti) synodus trecentis & eo amplius annis post Petrum Romano pontifici scribens, affirmat ipsi cathedræ Petri, Romanæ ecclesiæ hæreditario quodam perpetuoq; iure constabilita vniuersa, quę ad ecclesiastici regiminis principalem autoritatem pertinent, & inprimis ligandi illam, quam explicauimus, super alios concessam ab ipso domino. Ipsam cōstitutam lucidissimam formam Christianę religionis & fidei. Ipsius pontificem dicit & confitetur esse Petrum, autoritate videlicet & officio, ita testante diuino eloquio: Tu es, inquit, sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, tibiq; claues regni cœlorum commisit, & ligandi, soluendiq; super alios potestatem. Item: Tu prophanarum hæresiū, & imperitorum atq; infestantium omnium depositor, vt princeps & caput omnium, doctorq; orthodoxę doctrinę & immaculatæ fidei existis. Et ad finem epistolę: Vos ergo, qui in summa specula gratia dei positi estis oramus, vt minime despiciatis humilitatis nostrę, & omnium Orietalium orthodoxorum sacerdotum & populorum afflictiones, & deprecationes cum lachrymis oblatas: sed sicut luminaria vniuerso mundo verbum vitę retinentes, introductas extinguite tenebras nefandissimorum insidiatorum, temporibus nostris procaciter germinatas: quatenus funditus extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplendeat per vos sanctissime pater, & dogmatica definitio omnes lætificans, quam gloriosi ecclesiæ sancti patres, per propria pijssime dogmata in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur, &c. Vides hic tantę synodi, tot sanctissimorum episcoporum & Christi confessorum ex secunda ipsa totius orbis ecclesia e medio Oriente & Meridie, immensis terrarum mariumq; spacijs distantium a cathedra Petri, atq; D

adeo

A adeo Orientalium omnium orthodoxorum, tam sacerdotum, quam populorum confessione (quam nihil dubium est fuisse & esse catholicæ confessionem ecclesiæ) quænam a Christo dicta ad Petrum, pertineant etiam ad successores eius, Rom. pontifices, & in eius cathedra, Romana ecclesia singulari priuilegio perpetuo conseruentur, nempe claues regni cœlorum. Illa supereminens gubernandi ecclesiasticam domum autoritas, omnesq; toto orbe terrarum Christi fideles ligandi & soluendi. Item in subortis hæresium tempestatibus & procellis, docere orthodoxam doctrinam, & immaculatam fidem. In qua ne errarent, Christi oratione impetratum ipsis singulari priuilegio, vt verbum vitæ fideliter retineant & conseruent ad aliorum confirmationem in fide. Ad eosdem etiam pertinere, condemnare hæreses, & omnem altitudinem extollentem se aduersus orthodoxam Christi fidē & religionem, deijcere. Iam & illud perpende, quid Simoni dixerit Christus, cum magnificum illud Cephæ aut Petri illi nomen imponeret, & basim caputq; pronunciaret ecclesiastici ædificij: Ego, inquit, dico tibi, quod tu es Cephas, hoc est, lapis aut petra, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Potest autem hoc relatiuum, eam, tam petram illam, ecclesiæ caput & fundamentū, quam ecclesiam ipsam desuper ædificatam intelligi referre. Quanquam si sermonis proprietatem spectes, ad petram, velut principale antecedens, vnde sermo orditur, & propter quam susceptus est potissimum, quod necesse habent reliqua subsequi, & non ad ecclesiam, cuius obiter mentio intercidit, magis referendum intelliges. Alioqui potius, aduersus hanc dicendum fuisset, quod hanc propinquius, eam remotius monstret. Vtcunq; autem hoc ipsum intelligatur, siue quod promiserit non præualituras infernales portas aduersus petram illam superædificandæ ecclesiæ fundamētum, pro
B cuius fide ne deficeret sed integra, synceraq; semper perduraret, ad aliorum confirmationem, vt iam audisti, singulariter rogauit omnipotētem patrē: siue ad ecclesiam super Petrum ædificatam intelligatur pertinere illa promissio, vtroq; modo certum est, etiam ad petram illam ecclesiæ fundamentum pertinere eandem. Nam si nunquam præualituræ sint inferorum portæ aduersus ecclesiam, quæ Petro vt capiti adhæret & connectitur, eidemq; veluti fundamento innititur, certum est multo minus aduersus fundamentum illud præualituras easdem. Siquidem fundamento euerso, necesse est corruere & ædificium: non autem e conuerso, sed posset subsistere fundamentum, etiam diruto ædificio. Quare si syncera, orthodoxaq; semper permanebit fides ecclesiæ, quæ Petro capiti indissolubili vnitate cohæret, ipsius quoq; capitis fidem multo magis necesse est perdurare integram.

Cum autem non præualituras infernales portas aduersus ecclesiam super Petrum ædificatam specialiter promiserit Christus, quodnam illis impenderet exitium, qui ab hoc se capite & fundamento separassent, haud obscure significauit & innuit. Quare & orthodoxus ille Hieronymus ad Damasum Rom. pontificem scribens: Ego, inquit, nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatā ecclesiā scio. Quicunq; extra hanc domū agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Et nunquid mētitus est vir ille sanctissimus? An tibi præualuisse non vidētur inferorum portæ aduersus omnes ecclesias, quæ ab hoc fundamento se separauerūt? Nunquid illud inundatiōis diluuiū iā non absorbuisse

sorbuisse videmus ac merito dolemus, quoscunque extra hanc arcam, extra nauiculam Petri inuenit? Vbi nunc sunt illæ quondam superbæ Orientis ecclesiæ? Vbi illa Constantinopolitana Romanæ autoritatis æmula, & quæ collatum diuinitus Petro priuilegium, toties frustra in totius Orientis ambiuit perniciem? Vbi centum illæ & quinquaginta tres cathedrales ecclesiæ, quæ olim sub vno Antiocheno fuisse commemorantur? Vbi tot illæ Asiæ, Syriæ, Cæsareæ, Palestinæ, tot Damasci, tot Apamearum quondam florentissimæ ecclesiæ? Vbi illa Alexandrina cum Aegypto vniuersa, vtraque Arabia cum tot Thebaidis, Libyæque ecclesijs? Vbi illa Carthaginēsis? Et in Africa, Numidia, Mauritania, vbi nunc tot episcoporum cathedræ, ex quibus Africanorum illorum & Carthaginensium conciliorum autores, tam multi præsules in vnum cōuenere? Et vt propius ad nos accedam, vbi nunc illa Thessalonicensium, Corinthiorum, Athenarum, cum Græcia vniuersa? Nunquid nō est demolitus eas aper de sylua, & fera pessima depasta est? Cuius si causam diligenter, prudenterque perquisieris, haud aliam inuenies, quam quod se diuiserunt à fundamēto ecclesiastici ædificij. Solas aūt, atque adeo illas omnes ex hoc diluuio superesse videmus, quas saluauit nauicula Petri, & quæ ecclesiastici ædificij fundamento firmiter inhæserunt. In cæteras deseuit eadem diuina vltio, quæ illas tribus decem, quod se separauerant a Iuda & Beniamin. Et indignatus est, inquit, dominus omni semini Israel, & demolitus est eos, & dedit in direptionem: donec abijceret eos a facie sua, quia dissipatus est Israel a domo Dauid. C

Quod si non verbis tantum, sed & factis suis nos instruxerit Christus, facile perspicis nec illud carere mysterio, quod tam diligenter exprimunt euangelistæ, videlicet quod turbas docturus, in vnius Petri non alterius nauiculam ascenderit, de qua loqueretur populo, hoc nimirum significans, quod de nauicula, cathedraque Petri perpetuo nobis esset locuturus ad finem vsque seculi, qui se eousque nobiscum esse, foreque promisit. Hanc solam, inquit sacer ille Ambrosius, ecclesiæ nauem ascendit dominus, in qua Petrus magister est constitutus, hæc semper supernatat in altum huius seculi: ita vt pereunte mundo omnes, quos suscepit, seruet illæsos. Illi siquidem promissum est, quod portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. D

Cur Petrus eum ecclesiæ fundamentum pronunciaretur a Christo, cœlitus illuminatus est ad diuinitatē Christi præ alijs confitendam.

Sed nec illud mysterio vacuum est, quod vnus ex omnibus apostolis Petrus ad Christi diuinitatem & cognoscendam & prædicandam, cœlestis patris reuelatione illuminatus est, cum superædificandæ ecclesiæ petra & fundamentum constitueretur à Christo. Mihi certe etiam hoc ipso clare significasse videtur ecclesiasticæ hierarchiæ capiti ac præsidi, quantum ad confessionem, doctrinamque syncerae fidei attinet, singularius præ alijs adesse diuinam illuminationem, & linguam eius fieri mirabilis illius scribæ calamum velociter scribentis: quantumuis moribus, vitaque permittantur cadere.

Itaque vt hic tandem finiamus: Habes cui claues regni cœlorum Christus commiserit, cui crediderit regendam, gubernandamque suam ecclesiam, quam illi autoritatem obligandi vniuersos vinculis præceptionum suarum dederit, affirmans coram deo illis nos obligari. Habes quoque ad cuius autoritatem pertineat definire subortas inter nos dubitationes & controuersias. Habes denique tam cathedræ Petri, quàm in eadem præsidentium impetratum oratione Christi, eiusque fideli promissione constabilitum singulare priuilegium, ex dictis actisque Christi non minus euidenter demonstratum,

A stratum, quam ex ipsa eius vmbra & figura in synagoga veteri, ex ipsa de-
niq; ecclesiasticæ societatis ratione ante demonstratum est. Quod etiam i-
psum cum subsecuta (vt paulo post audies) comprobet rei ipsius euidentia,
nec minus catholicæ ecclesiæ communis, consonaq; confessio, qui huic dero
gat, haud dubie ad arcam illam non pertinet, in qua sola salus est a diluuio
huius seculi, ab ea se iam separauit ecclesia, aduersus quam non præualent
inferorum portæ, iam auulsus à basi ædificij ecclesiastici, in se collapsus cor
ruit, & per seipsum, suoq; ipsius iudicio damnatus est.

Quæ de autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, & singulari priuilegio eius cathedræ triplici iam medio demõstrauimus, ex communi catholicæ ecclesiæ fide & cõfessiõe, ipsaq; attestãte rerũ fide, adhuc euidẽs facere. CAP. V.

Vtoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis ex ipsa ratione ec-
clesiasticæ societatis inuẽtam, & tam ex vmbra & figura in syna
goga veteri, quam clarissima luce veritatis euangelicæ, ipsisque
Christi verbis, gestisq; comprobatã, vna cum cathedræ tam Mo-
saicæ, quam apostolicæ singulari, sed suo cuiusq; priuilegio, nunc ex ipsa eti
am totius catholicæ ecclesiæ communi fide confessioneq;, ipsa quoq; euidẽ
ti attestante rerum fide, demonstrare conabimur. Tunc enim securi, certiq;
esse possumus, veram nos inuenisse in scripturis, germanamq; earum intelli
gentiam, si adhibita illis sua illa amussi & inobliquabili regula i communi,
inquam, catholicæ ecclesiæ sensu & sententia, illi per om̃ia consonet id, quod
in scripturis recte intellexisse, inuenisseq; confidimus.
Et quanquam catholicæ per orbem ecclesiæ hac de re communem sen-
tentiam, attestantemq; eidem ipsam rei euidentiam ex vniuersis, quæ hoc
libro deinceps tractabuntur, euidens erit cernere: hic tamen ex tenore pro
B fessionis orthodoxæ fidei ipsius catholicæ ecclesiæ, sub qua reuertentes a
schismate, ad gremium & communionem catholicæ ecclesiæ, in extremo
Oriente, Septentrione & Meridie, ante annos M. recepti sunt. Ex ipsa quo
que Alexandrinæ synodi synodali epistola hoc specialiter demonstrare co-
nabimur. In illo Orientalium ecclesiarum schismate, quod per Acatium Cõ
stantinopolitanum episcopum excitatum est (cuius post audies longam tra
gœdiam euidentius comprobantem, quod hic paucioribus demonstrare
conamur) cum illius successor Ioannes, seu fidelis populi votis (qui ægerri-
me ferebat se diuisum a fundamento ecclesiastici ædificij, communioneq;
sedis apostolicæ) seu Iustini imperatoris zelo fidei prouocatus, ad catholicæ
ecclesiæ vnionem reuerti cuperet, reunirią; suo capiti, ecclesiasticæ hierar-
chiæ præsidi, libellum professionis & fidei orthodoxæ & catholicæ ecclesię
propriæ suæ manus subscriptione roboratum, etiam dicto in seipsum ana-
themate, seu eum vnquam transgrederetur in posterum, misit ad B. Hor-
misdam ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, quo mereretur ab eo in com-
munionem recipi. Cuius tenor ad verbum insertus legitur in eiusdem Ioan
nis ad eundem beatiss. Hormisdam epistola, quam ad rei fidem hic adscri-
bere libuit: Redditis, inquit, mihi vestræ sanctitatis literis, in Christo fra-
ter charissime, nuper per Gratum clarissimum comitem, nũc vero per Ger
manum & Ioannem reuerendissimos episcopos, & Felicem & Dioschorũ
sanctissimos diacones, & Blandum presbyterum, lætatus sum de speciali
charitatis vestræ sanctitate, quod vnitatem ecclesiarum dei secundum vete
rum patrum requiris traditionem, & dilaceratores rationabilis gregis Chri
sti sponte pulsare festinas. Certus igitur scito per omnia sanctissime, quia
D d secundum

secundum quod vobis scripsi tecū cum veritate consentiens, omnes a te repudiatos hæreticos renuo, &c. Omnibus actis a sanctissimis IIII. synodis, Nicena, Constantinopolitana, Ephesina & Chalcedonensi de confirmatione fidei, instituta esse ecclesiæ assentior, & nihil titubare de bene iudicatis patior, sed & conantes in ipsis vsq; ad vnum apicem placitorum turbare, lapsos esse a sancta dei generali & apostolica ecclesia scio. Et tuis verbis recte dictis euidenter vtens, per præsentia scripta hæc dico: Quia prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & à patrum traditione nullatenus deuiare. Et quia non potest domini Iesu prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Atq; hæc ipsa, quæ dicta sunt, rerum comprobātur effectibus. Quoniam in apostolica sede inuiolabilis semper fides catholica custoditur. Hæc igitur fides est, a qua nec cadere cupientes, sed patrum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses, & præcipue Nestorium hæreticum, qui quondam Constantinopolitanæ vrbis fuit episcopus, damnatum in concilio Ephesino, a beato Celestino papa vrbis Romæ, & a venerabili Cyrillo episcopo Alexandrinæ ciuitatis, & vna cum illo anathematizamus & Euticetem & Dioschorum Alexandrinæ ciuitatis episcopum, damnatum in sancta synoda Chalcedonensi, quam venerantes sequimur & amplectimur, quæ sequens sanctam Nicenam synodum, apostolicam fidem prædicauit. His coniungentes Timotheum parricidam, Hellurū cognominatum, anathematizamus, & huius discipulum, & sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum similiter condemnantes. Anathematizamus similiter Acatium, quondam Constantinopolitanæ vrbis episcopum, complicem eorum & sequacem factum, nec non perseuerantem in eorum communione & participatione. Quorum enim quis communionem amplectitur, eorum etiam similem adiudicationem in cōdemnatione consequitur. Simili modo & Petrus Antiochenum condemnantes anathematizamus cum sequacibus suis, & omībus supradictis. Vnde probamus & amplectimur epistolas omnes beati Leonis papæ vrbis Romæ, quas conscripsit de recta fide. Quapropter, sicut prædiximus, sequentes in omnibus sedem apostolicam, prædicamus etiam omnia, quæ ab ipsa decreta sunt. Et propterea spero in vna communione vobiscum, quam apostolica sedes prædicat, me futurum, in qua est semper integra deuotio Christianæ religionis & perfecta soliditas. Promittens in sequenti tempore sequestratos a communione ecclesiæ catholicæ, id est, in omnibus non consentientes sedi apostolicæ, eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria. Quod si in aliquo a professione hac mea deuiare tentauero, his, quos cōdemnaui, etiam per condemnationem propriam, consortem me esse profiteor. Huic vero professioni subscripsi manu mea, & direxi per scripta tibi Hormisdæ sancto & beatiss. fratri & papæ magnæ Romæ, per supradictos Germanum & Ioannem venerabiles episcopos, Felicem & Dioschorum diacones, & Blandum presbyterum. Huic suæ professioni propria manu subscripsit in hæc verba: Ioannes misericordia dei episcopus Cōstantinopolitanæ ecclesiæ, nouellæ Romæ, huic meæ professioni cōsentiens omnibus supradictis subscripsi sanus in domino. Dat. mense Martio, die XXVIII. In dictione XI. Consulibus dño Iustino imperatore August. & Heraclio IIII. CC. Eiusdem libelli professionis & fidei catholicæ ecclesiæ tenorem, idem Hormisda inseruit suis literis ad Hispaniarum episcopos: vt si quis (super

quo

A quo consuluerant) Orientalium clericorum a prædicto schismate veniens, ecclesiasticã ab eis communionem posceret, secundum eius formam admitteretur, secundũ quam & de Thraciæ & Scythiæ, Illyriciq; partibus, similiter & Syriæ, affirmat multos fuisse receptos, gaudentes ad recta confluere, & deuia declinasse. Vides itaq;, quæ sit & fuerit fides catholicæ per orbẽ ecclesiæ, videlicet vt salus nostra præcipue consistat in custodia rectæ fidei, & traditionis paternæ, seu ecclesiasticæ; vt infallibilis illa Christi sentẽtia, qua Simonem petram constituit, & fundamentum superædificandæ ecclesiæ, nunquã deficiat in eius cathedra, eiusdemq; præsidibus & pontificibus, comprobante hoc ipsa rei euidentia, subsecutisq; effectibus, vt eius decretis & præceptis oẽs obedientiã debeant, vt in omnibus sequi eius fidẽ, in qua est & conseruatur integra, inuiolabilis, perfectaq; Christianæ religionis & fidei soliditas, cuius eandem agnoscunt & prædicant ducem & magistrum vt apostolicæ sedi non cõsentientes, sequestrati sunt a communione catholicæ ecclesiæ. Simili fere tenore Carthaginensis ecclesia sub Bonifacio II. reconciliari meruit, quæ sub Bonifacio I. & B. Celestino, aduersus Romanam ecclesiã ceruices suas erigere cœperat, autore Aurelio Carthaginensi episcopo, cui graue videbatur, quod a trãsmarinis illis ecclesijs episcoporũ iudicia ad huius sedis examen referri oporteret. Volebat enĩ cõprouincialiũ ea in re vltimum, ratumq; absq; retractatiõe manere iudicium. Cuius occasione, etiam in VI. Carthaginensi synodo, illa de Niceni cõcilij canonibus disceptatio exorta est; præsertim super eo, quod id expresse constitutũ fuerat ab illis sanctissimis patribus, quã post latius explicaturi sumus tragœdiam. Itaq; cũ etiam post illum Aurelium, nonnulli eius in Carthaginensi ecclesia successores, exempli quoq; imitatores fierent, debitamq; & consuetam obedientiã

B detractarent Romanis pontificibus, prolaberenturq; ob id in multos, variosq; errores, qui semper vna cum schismate veniunt, & dissoluto ecclesiasticæ disciplinæ vigore, in Africana illa ecclesia, magna iam exorta esset omnium ordinum confusio, tot tantisq; prædecessorum suorum, & totius illius ecclesiæ malis edoctus Bulalius Carthaginensis episcopus, vna cum cæteris Africanæ ecclesię episcopis, ad gremium matris ecclesię, & apostolicę sedis obedientiam supplices recurrerunt. & communionẽ humiliter expetentes, eam obtinuerunt a præfato Bonifacio, sub huiusmodi suæ professionis libello. Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, & a patrum constitutis nullatenus deuiare. Et quia nõ potest dñi nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam: & hæc quæ dicta sunt, rerum comprobantur effectibus, quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. De qua spe & fide minime separari cupientes. & patrum sequens constituta, anathematizamus omnes, qui contra sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam superbiendo suas erigunt ceruices, sequentes in omnibus apostolicam sedẽ, & prædicantes eius omnia constituta: & per omnia spero, vt in vna communione vobiscum, quam apostolica sedes prædicat, esse merear. In qua est integra & vera Christianæ religionis & perfecta soliditas. Promittens sequestratos a communione ecclesiæ catholicæ, id est, non cõsentientes sedi apostolicę, eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria. Quod si in aliquo a professione mea deuiare tentauero, his quos damnaui, complicem me esse mea sententia profiteor. Hanc autem professionem meam mea manu subscripsi. &

Nota cõfessionẽ catholicæ ecclesiæ.

Bonifacio sancto & venerabili papæ vrbis Romæ direxi: damnans & antecessores, & successores meos, & omnes, qui sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ priuilegia cassare nituntur. Hactenus libelli tenor. C

Hæc autem ita gesta, euidenter comprobat eiusdem Bonifacij ad Eulalium Alexandrinum epistola, qua Carthaginensis illi ecclesiæ reconciliationem significat, cui prædicti libelli tenorem ad verbum inseruit, quam ad veritatis fidem visum est haud alienum adscribere.

Bonifacij Rom. pontificis ad Eulaliũ Alexand. epistola historiæ prędictę testimoniũ perhibens.

Bonifacius episcopus Eulalio episcopo salutem: Olim, & ab initio tantam percepimus a beato Petro apostolorum principe fiduciam, vt habeamus autoritatem vniuersali ecclesiæ auxiliante domino subuenire, & quicquid nociuum est, autoritate apostolica corrigere & emendare. Ad hoc enĩ diuinæ dispositionis prouisio gradus & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vna concordiæ fieret ex diuersitate cõnexio & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neq; enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret, &c. Quia igitur vnumquodq; salubriter tunc completur officium, cum fuerit vnus ad quem recurri possit præpositus, vota nostra charitatem tuam latere noluimus, ne qui particeps fuit sollicitudinis, gaudiorum fructus reddatur extorris. Et ideo Carthaginensem ecclesiam ad communionem nostram rediisse, domino propitiante, præsentibus significamus alloquijs, & mandatorum, quæ legatis nostris dedimus, seriem in omnibus fuisse completam. De qua parte vt ad dilectionem tuam plenius perfecte gaudium perueniret, libellum Eulalij fratris & consacerdotis nostri, Carthaginensis episcopi, & Iustiniani clementissimi principis Orientis sacrarum literarum exemplaria, pariter credidimus destinanda, indicantes nihilo minus per Orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest, vt a nobis competentibus precibus exorata diuinitas concedat, quatenus de aliarum quoq; ecclesiarum redintegratione gratulemur. Aurelius enim prædictæ Carthaginensis ecclesiæ olim episcopus cum collegis suis instigante diabolo, superbire temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacij atq; Celestini contra Romanam ecclesiam cœpit. Sed videns se modo peccatis Aurelij Eulalius a communione Romanæ ecclesiæ segregatũ, humilians recognouit se, pacem & communionem Romanæ ecclesiæ petens. Et subscribendo vna cum collegis suis damnauit omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ ecclesiæ priuilegia quoquo ingenio factæ fuerunt. Exemplar autem precum & libelli eius hoc est: Prima salus, &c. quemadmodũ a nobis adscriptum est. Committit deinde eidem Eulalio Alexandrino suas vices in reliquis (si qui adhuc extra essent, & ad gremium catholicæ ecclesiæ humiliter recurrerent) reconciliandis & recipiendis, forma illi præscripta quam obseruare deberent, quædam filius prudentiæ plenarie committens, quædam etiam suo iudicio reseruans quæ volebat ad huius sedis noticiam specialiter referri. Vides & hic rursus catholicę per orbem diffusę ecclesiæ orthodoxam fidem. In sede apostolica fidem catholicam extra maculã semper conseruari, atq; integram, veram, perfectamq; Christianę religionis soliditatem. Vides anathema effici, nec ad corpus catholicę ecclesiæ pertinere, quisquis superbiendo aduersus apostolicam sedem atq; eius quæ supra adstruximus, singularia priuilegia suas ceruices erigit. Vides vt eandem omnes sequi oporteat, & omnia eius decreta & præcepta obseruare. Et verissimum

D

A simum esse quod dixit ille Bonifacius, non aliter multitudinem in officio contineri posse, nisi sit vnus ad quem recurratur præpositus. Eandem plane catholicæ ecclesiæ confessionem orthodoxæ fidei de prædictis omnibus est perspicere in illa Alexandrinæ synodi orthodoxorum episcoporum (cũ Arrianorum graui persecutione premerentur) ad Felicem Romanum pontificem supra citata subinde a nobis synodali epistola. Quæ quoniam prolixa est, totaq; conformis in eandem, quam audisti, sententiam, ex ea sequẽtia decerpsimus, vt ex quibus totius catholicæ & orthodoxæ per orbem ecclesiæ sententiam possis euidenter intelligere. Est autem in hæc verba:

Domino beatissimo & honorabili, sancto patri Felici, sanctæ sedis apostolicæ vrbis Romæ papæ, Athanasius, & vniuersi Aegyptiorum, Thebaidorum & Libyorum episcopi, in sancta Alexandrina synodo, gratia dei cõgregati. Deinde post plcraq; : Quia apostolicis vestræ beatitudo visceribus commota per tribulationem nostram, nos omnes hortata est ad tuitionem catholicæ & apostolicæ ecclesiæ in vnum conuenire, & de nostra oppressione, canonice & vnanimiter tractare, satagentes ne aliqua de eis, quæ nobis creditæ sunt, rationabilibus ouibus à bestijs capiatur. Ideo pater beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos a vestra apostolica sancta sede auxilium hausimus, & nostri vos curam habere cognouimus, præfatam apostolicam & summam sedem, iuxta canonum decreta expetimus, vt inde auxilium capiamus, vnde prædecessores nostri ordinationes, & dogmata acceperunt. Ad eam quoq; quasi ad matrẽ recurrimus, vt eius vberibus nutriamur. Quomodo non potest mater obliuisci infantem suum: sic & vos nolite obliuisci nos vobis commissos, quoniam non leuibus nos inimici nostri implicauerunt, & quotidie magis implicare moliuntur afflictionibus,
B ferroq; constringere minitantur, nisi eorum consentiamus opinionibus: id quod nequaquam vobis inconsultis agere præsumimus, canonibus quippe iubentibus, de maioribus causis nos absq; Romano pontifice nihil debere decernere. Ideoq; ad propositum recurrẽtes, &c. vestræ apostolicæ sedis imploramus auxilium, quia vt credimus, non despexit deus preces cum lachrymis sibi oblatas seruorum suorum, sed ob id vos, prædecessoresq; vestros apostolicos, videlicet præsules, in summitatis arce cõstituit dominus, omnium q; ecclesiarum curam habere præcepit: vt nobis succurratis, nos tuentes (cui omne episcoporum iudicium est commissum) liberare ab hostibus nostris non negligatis.

Nam scimus in Nicena magna synodo CCCXVIII. episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absq; Romani pontificis sententia concilia celebrari, nec episcopos damnari. Licet hæc & alia quã plura necessaria ab hæreticis (qui nos quotidie infestant, & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint) sint synodica capitula incensa, nobisq; sublata. Qua de re, hac inuenta occasione indifferenter, omni canonica & apostolica postposita autoritate, nos vi a proprijs, vobis inconsultis, illicite expellunt sedibus, ouesq; nobis a Christo domino, apostolica commissas gratia, inuadunt, gradibus priuant, & quod pessimum est, & omnibus Christianis legibus inimicum, perdere decertant.

Nicena concilio cõfirmatos antiquos canones, nec præter sententiã Romani pontificis, aut celebren tur concilia, aut damnentur episcopi.

Vos ergo, vt semper vestræ sanctæ sedi consuetudo fuit, periclitantibus subuenite, oppressos roborate, taliaq; prohibete, & leges imponite, vt apostolica doctrina, quæ in vobis est, citro ad victoriam iudicium perducere valeat nostrum, nosq; apostolorum suffragante principe Petro ab imminentibus periculis liberate.

 Deinde

Deinde memorantes etiam statuti Niceni concilij de ordine & modo obseruando in accusationibus episcoporum: Similiter, inquiunt, & a supra dictis patribus est definitum consonanter, vt si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellet sedem, cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi, speciali est priuilegio super alios concessa. Ipsa enim firmamentum a deo fixum & immobile percepit, quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam dominus Iesus Christus vestram apostolicam constituit sedem. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur. C

Appellationes ex toto orbe ad sedem apostolicam

Deinde ipsum affirmantes (vt superiori capite audiuisti) Petrum autoritate & officio, & basim, caputq; ecclesiastici aedificij, cui commissae sint a Christo claues regni coelorum, & illa supereminens ligandi, soluendiq; potestas. Ad quem pertineat & haereses damnare, & orthodoxam omnibus, sanamq; fidem docere & praescribere.

Igitur, inquiunt, ne despicias pater tuorum patrum pietatem, bonamq; intentionem: sed sicut illi patres, praedecessoresq; nostros a multis liberauerunt oppressionibus & angustijs ita & nos liberare digneris.

Nam fuit semper vestrae apostolicae sedi potestas iniuste damnatos, & vel excommunicatos, potestatiue autoritate sua restituere, & eis sua omnia reddere, illosque qui eos condemnauerunt aut excommunicauerunt, apostolico punire priuilegio: sicut etiam nostris & anterioribus cognouimus actum temporibus. Deinde post pauca in haec erumpunt verba: O sanctissime pater patrum, abscinde blasphemias & iactantiam vaniloquorum, & insidiantium infestationes, nos & fratres nostros opprimentium & perdere volentium, qui ad vos quasi ad caput confugimus, vt vestro fulti auxilio liberemur, & vobis, nobisq; commissas Christi oues, a luporum ore, domino adminiculante, antequam deglutiantur, eripiamus. D

Neq; enim fas est apostolicae sedi, supplicum scripto, aut sine scripto, oblatas preces despicere: sed vt condecet, & priuilegium vestrae sedis est, & nos & illi nostri aduersarij, regulariter conuocemur, & ante vos de nostris obiectionibus cum omni probitate concertemus: sicut praedecessores nostri penes vestros fecerunt antecessores, & sicut canonica in praedicta sancta synodo docent instituta.

Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quamuis in remotis & longe positis prouincijs super episcoporum querelis, & accusationibus ageretur, non prius accipiendum esset, quam ad noticiam almae sedis vestrae fuisset pronunciatio prolata, quae firmaret aut infirmaret, &c. ne passim ab accusatoribus aut calumniatoribus columnae conuellerentur ecclesiae.

Ecce enim dei ecclesia non leuiter perturbatur, columnaeq; eius nimis infestantur, atq; a prauis hominibus amoueri nituntur. Christianorum vero voces & gemitus episcoporum, longe lateq; resonāt, nouitates insurgūt, calumniae crescunt, persecutio grassatur, perditio fit populorum. Vestrum itaq; est, nobis manum porrigere, quia vobis commissi sumus: vestrum est nos defendere & liberare, nostrumq; est a vobis auxiliū expetere, vestris parere iussionibus. Tandē concludentes epistolā, orant eū in summa ecclesiae specula dei gratia positū, nō despicere, nō solū ipsorū, sed & Orientalium omnium orthodoxorum, tam populorum, quam sacerdotum deprecationes oblatas cū lachrymis: sed sicut, inquiūt, luminaria vniuerso mundo verbum

vitae

A vitæ retinentes, introductas extinguite tenebras nephandissimorum temporibus nostris procaciter germinatas, quatenus fundirus extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplendeat per vos sanctissimus pater, & dogmatica definitio omnes lætificans, quam gloriosi ecclesiæ sancti patres, in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur.

Incolumem te & beneplacitum deo sanctissime pater patrum, orantem pro nobis dominus custodiat in æuum.

Hæc non Romanus, sed Alexandrinus secundæ sedis pontifex: neque is qualiscunque, sed sanctus ille vereque magnus & gloriosus Christi confessor Athanasius, cuius fides, tot persecutionibus, tot exilijs, probata est: neque is vnus, sed vniuersi vna Aegyptiorum, Thebaidorum & Libyorum orthodoxi episcopi. In quibus nunquid dubitabimus viguisse illum Christi spiritum: tam multis: tam sanctis: tot persecutionibus pro Christi nomine, eiusque orthodoxæ fidei confessione, tanquam aurum in igne probatissimis, & in hoc vnum congregatis & conuenientibus, vt orthodoxam fidem aduersus Arrianam tuerentur perfidiam, cum ipse Christus affirmet etiam duobus aut tribus in nomine suo congregatis se interesse medium? Nunquid hos ista confinxisse adulationis studio vlla suspicio est? Nunquid vt Romanæ ecclesiæ (cum re vera non esset) autoritatem supra se efferrent & statuerent? Nunquid alia prædicasse, quàm ipsa erat rei veritas, quàm ipsa tenebat catholica & orthodoxa per orbem ecclesia? Quàm sit fa cienda fides p edicta cōfessio.

Audis autem quàm non obscure, quàm non dubie, sed veluti omnibus notoriam, vniuersoque orbi confessam ac recognitā, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, atque apostolicæ eius sedis autoritatē, & quale supra adstruximus, singulare priuilegium, quàm recurrant supplices ad cathedram Petri, ad

B summam & apostolicam sedem, tanquam ad vbera matris Christianitatis vniuersæ, tanquam ad sacrum verticem, & caput hierarchiæ ecclesiasticæ. Inde auxilium experentes, vnde fatentur suos prædecessores, & ordinationes, & dogmata, & subleuationes accepisse.

Audis hos confitentes ac prædicantes, quod canones ecclesiastici, omnes maiores ecclesiasticas causas, huius sedis discussioni reseruarint. Et propterea in summitatis arce cōstitutos à domino Romanos pontifices omnium illius ecclesiarum cura demandata, vt per præsidentis vnitatem & autoritatem pax & vnitas Christiana conseruaretur in ecclesia: ne qui opprimerentur iniuste, ne ecclesiarum pastores aduersum sese tumultuarentur, & tot fierent schismata, quot sacerdotes: ne ille sacer ordo cōfunderetur ecclesiæ: fuisseque semper ab initio eam huic sanctæ sedi consuetudinem, vt subueniret periclitantibus, releuaret oppressos, legesque præscriberet, per quas malorum cohiberetur improbitas, & triumpharet doctrina apostolica.

Audis insuper apostolicæ sedis semper eam fuisse autoritatem, iniuste damnatos, sua autoritate potestatiue restituere, & iudices iniquos apostolico punire priuilegio. Id quod testantur etiā suis, etiam anterioribus factum temporibus. Vt nunquam licuerit appellationem seu verbo, seu scripto ad apostolicam sedem cuiquam contemnere, aut ei non reuerenter deferre. Vt eius iuris & priuilegij fuerit, quosuis inter se concertantes è toto orbe terrarum, etiam vltra marinis partibus, etiam primarum sedium antistites, coram se euocare, vtque sic euocati quemadmodū tenebantur, ita etiam comparere consueuerint & suas inter se querelas coram eadem sede canonice prosequi, atque inde suum reportare iudicium. Sicut, inquiunt, prædecessores

nostri, penes vestros fecerunt antecessores. Cuius veritatem adhuc post clarius intelliges. C

Audis praeterea, vt ante mille ducentos annos testati sint illi tot tantiq; pontifices, non tunc nuper & à recenti eorũ memoria, sed ab antiquis temporibus, antiquis regulis sancitum fuisse in ecclesia Christi: vt quicquid quamuis in remotis longinquisq; prouincijs, super quorumlibet episcoporum querelis ageretur, non ante firmitatem & robur obtineret, quàm ad huius sedis esset relatum noticiam, etiam firmatum aut infirmatum autoritate & iudicio, quod etiam in coelis ratum haberi ipse nobis Christus attestatus est. Vt confundatur caeca Lutheri & suorum impudentia & impudentissima ignorantia (si tamen confundi & erubescere poterunt) qui non ita nuper, atq; adeo à nostra memoria dicunt Romanam se extulisse ecclesiam, & sibi vendicasse primatum super alias ecclesias. Idq; contra omnem antiquitatem vetustamq; historiam, quam nec salutasse vnquam mihi videntur à limine, contra primitiuae ecclesiae ritum & exemplum, contra ipsam denique Christi vocem. Quorum hominum prodigiosa dicam impudentia, an ignorantia, in progressu adhuc erit illustrior.

Audis denique vt ab vno Romano pontifice eiusq; cathedra, expectetur ab orbe toto dogmatica verae fidei definitio, omnes laetificans, per quam extincta haereticae prauitatis caligine orbi lucifer resplendeat. Vides sacram ancoram, ad quam in quacunq; aduersarij machinatione exorta haereticae impietatis tempestate sancti patres omnes & toto orbe orthodoxi semper confugerunt: vt in qua extra maculam semper sit conseruata fides catholica, & integra, vera, perfectaq; Christianae religionis soliditas.

Fidem, sententiã ac definitionem apostolicae sedis semper concordare cum orthodoxa fide & sententia catholicae ecclesiae. Proinde ipsam esse tertium indubiae veritatis eorum, quae certa nobis fide tenenda, credendaq; sunt, principium. D

CAP. VI.

DEmonstrauimus libro primo duo nos habere certa nostrae fidei principia, & ex quibus certo demonstrari possit, quid ad fidem nostram religionemq; pertineat, nempe canonicam scripturam & ecclesiasticae traditionis autoritatem, quam euidenter sit perspicere, etiam sine scripto, etiam absq; definitione synodica, in consona videlicet fide atq; obseruatione totius ab initio ecclesiae, vt quam certum est descendisse ex viua traditione apostolica. Et quoniam scripturas suo quilibet sensu intelligit, nec vsquam ita sunt apertae, vt ab haereticorum vi fraudeq; se prorsus vindicent, vt quouis flecti, trahi, detorqueriue, non se patiantur à callido versutoq; ingenio: in omni fluctuatione, dubitatione, exortaq; nouitate haeretica ad catholicae ecclesiae communem sensum, velut ad sacram ancoram, velut ad inflexibilem columnam, roburq; & firmamentum veritatis, velut ad indubitatam orthodoxae veritatis regulam, & magistram rectae intelligentiae scripturarum omnium, quàm ad ipsas scripturas potius confugiendum docuimus.

Ecclesiasticae traditionis autoritas, & in qua consistat.

Sed quoniam inter illos haereticae persecutionis turbines, tempestates & procellas, quibus ab ipsis pene fundamentis vniuersum fere terrarum orbem concussum aliquando, paulo post clarissime intelliges, non erat quorumlibet, nec in singulis facile illum perspicere atq; intelligere. Itaq; ne inter eiusmodi turbas & fluctus incerti fluctuarentur Christi fideles, circunferrenturq; omni vento doctrinae, ecclesiae suae prouidens misericordissimus dominus

A dominus, speculam quandam inter nos constituit, cathedram videlicet apostolorum, & totius ecclesiasticae hierarchiae principis Petri, ad quam facilis cuique pateret recursus, quam in omni dubitatione posset facile consulere. In ea singulari priuilegio incorruptam semper seruans apostolicam illam doctrinam & traditionem, quam viua voce ab initio ab ipsis accepit apostolorum principibus, ipsamque catholicae fidei & Christianae religionis integritatem ac soliditatem, continuaque orthodoxorum in ea episcoporum successione propagaret ad finem vsque seculi, ad quam inter fluctus & turbines eiusmodi, velut ad certam orthodoxae veritatis magistram, & regulam respicerent, quam sequerentur, quicunque errare nollent Christi fideles. Et vnde omnium ad eandem relatarum quaestionum certa omnibus veritas expectanda foret. Quod cum Mosaicae illi cathedrae diligenter prouisum fuisse à domino, supra demonstrauerimus, nunquid suae Christum ecclesiae tanta in re defuisse credendum est? praesertim quem audisti rogasse singulariter pro fide Petri ecclesiasticae hierarchiae capitis, ne vnquam deficeret et ad confirmandos fratres in fide. De quo si insuper certam semel acceperimus catholicae per orbem ecclesiae confessionem & sententiam, iam tertium nobis partum demonstratumque erit indubiae veritatis eorum, quae certa fide tenenda credendaque nobis sunt, principium, nempe fides, sententia ac definitio sedis apostolicae. Ita enim quamcunque huius fidem intellexerimus, definitionem & sententiam, eandem catholicae esse ecclesiae iam certi erimus. Quanquam autem catholicae per orbem ecclesiae, certam de hoc fidem, confessionem, & sententiam, praecedenti capite euidenter demonstrauerimus ex tenore professionis orthodoxae fidei, sub qua toto Oriente, Meridie, & Septentrione, à schismate reuertentes meruerunt ad communionem apo- Apostolicae sedis autoritatē esse orthodoxae fidei regulā, ex catholicae ecclesiae fide et cōfessione demonstrare.

B stolicae sedis, & catholicae Christi ecclesiae recipi (quam eiusdem catholicae ecclesiae fuisse fidem & confessionem nihil dubitandum est. Nam quos separauerat fidei confessionisque diuersitas, eosdem catholicae ecclesiae rursus reconciliauit fidei confessionisque vnitas) Quae vt audisti, clarissime affirmat infallibilem illam Christi sententiam, qua Simonem, petram fundamentumque superaedificandae ecclesiae constituit, nunquam deficere in eius cathedra & successoribus, hoc ipsum comprobante rei euidentia, subsecutisque effectibus, quod aduersus illam cathedram portae inferorum nunquam praeualuerunt. Imo quod in eadem fides catholica extra maculam semper conseruata sit, & Christianae religionis integra, vera, perfectaque soliditas. Idem comprobat tot orthodoxorum & sanctissimorum episcoporum in Alexandrinam synodum conuenientium synodalis epistola, qua omnes illi attestantur & confitentur, verbum vitae in ea cathedra fideliter retineri ad aliorum confirmationem, atque ad extinguendas vbique exortas haereticorum tenebras. Indeque à toto orbe expectari dogmaticam definitionem exortarum vbicunque controuersiarum & dubitationum, quam omnes sequi oporteat. Cui etiam vniuersam (quam post explicabimus) primitiuae ecclesiae intelliges attestari historiam. Hic tamen aliquot sanctorum patrum, in quibus illum catholicae ecclesiae communem sensum facile erit intelligere ac perspicere, addemus hoc ipsum confirmare & adstruere testimonijs.

Irenaeus ille beatissimus Polycarpi Ioannis discipuli auditor, aduersus Valentinum caeterosque sui seculi haereticos (vt primo libro explicauimus) ostendens, quae nam esset vera apostolorum doctrina, affirmat eandem perspici in ecclesijs vniuersis, quae (modo orthodoxae sint, & membra catholicae

ecclesiae)

ecclesiæ) adhuc hoc ipsum obseruant, quod ab initio traditum receperunt C ab apostolis. Aduersus hæreticos tamen, vt inefficacem aut vt infinitum per vniuersas ecclesias discursum fugiens, vnam ex omnibus & pro omnibus profert maximam, vt dicit, antiquissimam, atque omnibus cognitam Romanam ecclesiam, atq; eius fidem proferens, confundit vniuersos, qui scripturis confundi non possunt, hæreticos.

Quoniam igitur, inquit, valde longum esset omnium hic ecclesiarũ enumerare successiones, maximæ & antiquissimæ, ac ab omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo fundatæ ecclesiæ, eam quam habet ab apostolis & annunciatam omnibus fidem per successiones episcoporum ad nos vsq; peruenientem iudicantes confundimus omnes, qui quoquo modo, vel per sui placentiam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & sententiã malam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vbiq; fideles, in qua ab his qui sunt vndiq; conseruata est ea quæ ab apostolis traditio. A quibus enumerans deinceps successionem in Romana ecclesia episcoporum vniuersam, ad Eleutherium vsq;, qui tunc præsidebat sedi apostolicæ: Hac, inquit, ordinatione episcoporum & successione, ea quæ est ab apostolis traditio in ecclesia & veritatis præconizatio peruenit vsq; ad nos, & est plenissima hæc ostensio, demonstrans vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quæ in ecclesijs ab apostolis est tradita & vsq; nunc conseruata in veritate.

Audis quid dicat ille sanctus Irenæus, vix vnius hominis ætate post apostolorum tempora vniuersam toto orbe ecclesiam, & eos qui sunt vbiq; fideles, necessario conuenire debere ad Romanam ecclesiam, propter potentiorem eius principalitatem, hoc est, ob primatum quem obtinet, & etiam D tunc (vt vides) obtinuit inter ecclesias. Quem à recenti atq; adeo nostra memoria, isti sacrosanctæ maiestatis & autoritatis ecclesiasticæ gigantei oppugnatores, dicunt eandem sibi vsurpasse, & vt similes habent labra lactucas, inueniunt quibus hoc persuadeant.

Audis quid ille velut adamantinum murum confidentissime obijciat hæreticis, quo confundat eorum, qui confundi alioqui nesciunt, peruicaciam, nempe Romanæ ecclesiæ fidem: in eadem incorruptam conseruari affirmans apostolicam ab initio doctrinã & traditionem: idem videlicet, quod in libello illo professionis orthodoxæ & catholicæ fidei capite præcedenti, iterum iterumq; audiuisti.

Audis deniq; vt eadem perueniat ad nos, haud equidem scripto, sed continua in eadem sede ab apostolis orthodoxorum episcoporum perenniq; successione, quam in vna hac sede ab ipso Petro ad Paulum vsq; tertiũ, qui eidem nunc cathedræ præsidet certum est non defecisse. Quam & ille plenissimæ probationis loco statuit conseruatæ integritatis, vnitatisq; fidei in eadem cathedra, ab apostolis ad nos vsque. Cuius etiam diuus Augustinus in se virtutem fatetur & efficaciam, per eandem se retentum affirmans in catholica ecclesia, ita scribens aduersus Manichæi epistolam: In catholica ecclesia, atq; eius gremio me iustissime tenet ab ipsa sede beati Petri apostoli, cui pascendas oues suas dominus commendauit, vsque ad præsentem episcopatũ successio sacerdotũ, tenet & ipsum catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista obtinuit. Vides itaq; etiam Augustinum quid retinuerit in catholicæ ecclesiæ gremio. Vides inter tot

Sedes apostolica cur catholica.

vndiq;

A vndique exortas hæreses, vnam Petri sedem catholicæ nomen semper cum fide retinuisse, nec frustra pro eo rogasse Christum, ne deficeret fides eius ad alios confirmandos in fide. Quod vide quoties in facie totius orbis iactitent, & tanquam notoria perspectaque omnibus rei euidentia comprobatum proferant sanctissimi illi pontifices.

Lucius ille gloriosus martyr & pontifex ante annos mille & circiter trecentos, ad consulta Occidentalium per Gallias & Hispanias episcoporũ ex autoritate apostolicæ sedis respondens, post explicatam de omnibus eiusdem sedis sententiã, eamque viuam, non scripram traditionem apostolorum affirmans, subiungit in hæc verba: Hæc sancta & apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei apostolicæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet secundum ipsius domini saluatoris nostri diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum principi in suis fatus est euangelijs: Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit, vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, ne deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Hactenus ille. Luciũ te stimõio.

Audis quid dicat gloriosus ille Christi martyr & pontifex, quo tempore, & quibus dicat, non in angulis domorum aut penetralibus, sed in facie totius ecclesiæ, omnibus Galliarum Hispaniarumque episcopis, & tanquam rem omnibus confessam & notoriam. Dicit autem idem, quod iam ex Irenæo, & paulo ante ex confessione orthodoxæ fidei catholicæ toties audiuisti, nempe vnam hanc sedem à tramite apostolicæ traditionis nunquam ab-

B errare, nunquam pollui hæreticorum prophanis nouitatibus: sed normam fidei vt ab initio accepit ab apostolis, ad finem vsque seculorum, conseruare incorruptam.

Eadem prorsus scribit ille Felix eidem cathedræ præsidens ad Benignũ episcopum, respondens literis eius, quibus apostolicam sedem super quibusdam quæstionibus & dogmatibus fidei consuluerat. Post cuius explicatam sententiam dicit, quod ille Lucius, eam esse apostolorum viuam traditionem. In cuius confirmationem subiungit dicta verba ante vsurpata à Lucio. Hæc enim, inquit, sancta & apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam aberrasse probatur. Et cætera, vt ex Lucio citata sunt. Addit deinceps: Quoniam dominus & saluator omnium, cuius fides est, &c. & qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare quoque eum fratres suos admonuit, quod apostolicos pontifices, meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio cupit pedissequa existere. Hæc ille Felix non longe post Lucium. Marcus præterea, eiusdem sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopus, ad beatissimum Athanasium, & vniuersos Aegyptiorum episcopos, respondens de quibus consultus erat decretis Nicenæ synodi, quæ Arriani per vniuersum Orientem autentica curauerant aboleri incendio, affirmat in primis scriptorum ab ipsis veritatem diligenter se inuestigasse ac didicisse à suis qui eidem etiam interfuissent concilio: Non, inquit, quasi nos sinistrum aliquid vestra ex parte arbitraremur: sed quia nos, & vos, aliosque Marci pontificis.

absque

absq; vlla in posterum titubatione, vnum sentire optaremus, & sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & domino prouidente, & beato Petro opem ferente in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione, firma & immobilis omni tempore persisteret. Deinde post consignatam eisdem apostolicæ sedis autoritate fidem & veritatem capitulorum aut decretorum Nicenorum, quæ ipsis per copiam aut transumptum mittebat, de eiusdem sedis autoritate & priuilegio subiungens: Hæc, inquit, sancta & apostolica mater omnium ecclesiarũ Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquã aberrasse probatur. Et cætera omnia eisdẽ verbis, vt à Lucio & Felice ea ante dicta fuerunt. C

Ante hunc Eusebius eiusdem Romanæ & vniuersalis ecclesiæ sanctissimus pontifex, in epistola ad vniuersos per Campaniam & Tusciam episcopos, inter alia docens, vt diligenter obseruent decreta sedis apostolicæ, subdit in hęc verba: Prima enim salus est rectæ fidei regulas custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare. Nec potest domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et hæc quæ dicta sunt, rerum comprobantur effectibus: quia in sede apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. Vides vt hac ipsa rei euidentia, quod videlicet in sede apostolica semper extra maculam seruetur Christiana religio, comprobet, eius decretis obediendum esse, vt eius super quam suo modo constructum sit vniuersum ædificium ecclesiasticum. Eandem catholicæ ecclesiæ de hac apostolica sede sententiam in illius magnæ Chalcedonensis synodi sexcentorum triginta episcoporũ ad beatissimum Leonem synodali epistola, qua actis definitionibusq; suis apostolicæ autoritatis robur impartiri postulabat, adest perspicere. In qua inter cætera, gratulantes eidem sedi tam doctum, tamq; sanctũ pontificem: Non desinimus, inquiunt, domino deo nostro gratias agere & pariter supplicare gratulantes, quod tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæq; doctrinæ apostolicæ sedi, vnde religionis nostræ fons & origo manat, antistitem dederit. Audis quid illi DC.XXX. patres, imo vero quid vniuersa de apostolica sede sentiat Christi ecclesia, nempe vt inde in ecclesiam vniuersam, velut perennis quidam fons & origo religionis nostræ, syncerissimos riuos deriuet. Atq; idem vniuersos de ea orthodoxos sanctosq; patres sensisse inuenies. D

Synodi Chalceden. testimonio.

Hinc & ille orthodoxus doctissimusq; Hieronymus, in Oriente prope Antiochiam habitans, non confidens de his quas pertractabat fidei scripturarumq; quæstionibus, quisnã certus esset catholicę ecclesię sensus, inter tot tumultuantes Orientis ecclesias, inuenire posse ac perspicere, vltra tam vasta terrarũm mariumq; spacia apud vnam Petri cathedram eundem requirendum censuit, in hæc verba scribens ad Damasum Romanum pontificem.

Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam domini tunicam, & desuper contextam minutatim discerpit, & Christi vineam exterminant vulpes, vt inter lacus contritos qui aquam non habent, difficile, vbi fons signatus & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi cathedram Petri, apostolico ore laudatam, censui consulendam, inde nunc animæ meæ postulans cibum, vnde olim Christi vestimenta suscepi. Neq; vero vastitas tanti elementi liquentis, & interiacens latitudo terrarum me à preciosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. Vbicunq; fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ. Profligato à sobole mala patrimonio,

A nio, apud vos solos incorrupta patrum seruatur hæreditas. Ibi cespite terra fœcundo dominici seminis puritatem centeno fructu refert, hic obruta fulcis frumenta, in lolium auenasq; degenerant. Nunc in Occidente sol iustitiæ oritur: in Oriente autem Lucifer ille qui ceciderat, super sydera posuit thronum suum. Vos estis lux mundi, vos sal terræ, vos vasa aurea & argentea, hic testacea vasa & lignea, virgam ferream, & æternum opperiuntur incendium. Quanquam autem me tua terreat magnitudo, inuitat tamen humanitas. A sacerdote victimam salutis, à pastore præsidium ouis flagito, facessat inuidia Romani culminis, recedat ambitio. Cum successore piscatoris & discipulo crucis loquor: Ego nullum primũ nisi Christum sequens beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatam ecclesiam scio. Quicunq; extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Hæc ille Hieronymus. Qui rursus ad eundem, post expositũ à se symbolum fidei, subiungit in hæc verba: Hæc est fides, Papa beatissime, quam in catholica didicimus ecclesia, quamq; semper tenuimus. In qua si minus perite, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, se imperitum, vel maleuolum, vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobabit. Hæc iterum ille Hieronymus. Qui etiam aduersus Ruffinum scribens huius sedis fidem etiam angelis de cœlo præfert, si aliter annunciarent. Nunquid igitur etiam in orthodoxo hoc Hieronymo non perspicis quisnam semper fuerit ac sit catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ sensus & consensus: idem nempe, quem toties ex totius ecclesiæ confessione audisti superius, & post adhuc clarius intelliges. Vt ad illam tanquam orthodoxæ veritatis regulam ac magistram, suboriente aliquo hæretici flatus turbine sit confugiendum. In qua sola seruatur, inquit, incorrupta illa patrum hæreditas. Viua illa apostolica traditio, quam ab initio ab ipsis apostolorum principibus accepit. Illa orthodoxa catholicæ ecclesiæ fides, quam etiam angelis de cœlo, si aliter annunciarent, præferre non dubitat. Vt ad illam necesse sit omnem ecclesiam conuenire, & eos qui sunt vbiq; fideles, à qua quisquis diuisus fuerit, quisquis extra eam agnum comederit, prophanus est, inquit, extra arcam illam est, quæ sola saluat: & peribit, inquit, ingruente diluuio. Quare & alibi etiam dicit: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est. Vitalem non nosco, Melitum respuo, Paulinum ignoro, vt qui ab huius sedis communione se separauerunt. Vides vt etiam non catholicum, sed hæreticum pronunciare non dubitet, quisquis huius sedis damnat, impugnátue iudicium.

B (margin letter beside "ritatis regulam")

Eundem catholicæ ecclesiæ orthodoxum sensum videnum prospicias in illis Terraconensis prouinciæ vniuersis episcopis, qui exortas inter se dubitationes ad Petri cathedrã referentes, ante annos vndecies fere centenos in hæc verba scripserunt ad B. Hilarium Romanum pontificem: Etiamsi, inquiunt, nulla dictaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum nobis reuera fuerat illud priuilegium sedis vestræ, quo susceptis regni clauibus, post resurrectionem saluatoris per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio, vniuersorum illuminationi prospexit. Cuius successoris principatus, sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus & amandus. Proinde nos demum in vobis primitus adorantes, cui sine querela seruitis, ad

Episcoporum Terraconensi. prouinciæ cõmuni testimonio.

fidem recurrimus apostolico ore laudatam: inde responsa quærentes, vnde C
nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur. Hactenus illi. Mihi sane idem fuisse & in illis videtur, quem ante audiuisti, de sede apostolica communis catholicæ ecclesiæ sensus, vt agnouerint huius sedis singulare priuilegium, vt non ignorauerint, vnde in occurrentibus dubijs deberent responsa petere, vnde Christus ipse, tanquam de nauicula Petri, nobis perpetuo respondeat. In primis enim fatentur ecclesiasticæ disciplinæ hoc necessitatem requirere, vt quicquid toto orbe mouetur, vnde oritur aliquid turbationis aut scandali in ecclesia, ad apostolicam sedem hoc referendum sit. Quæ, inquiunt, etiam si non vrgeret necessitas, tamen illius sedis priuilegium omnibus merito expetendum esset & consulendum pro discutiendis dubitationum ac nouitatum exortis tenebris, quo vniuersorum Christus illuminationi prospexit. Deinde principatum ecclesiæ agnoscentes & confitentes in successoribus Petri, omnibus reuerendum atque amandum, ad fidem recurrunt eius cathedræ, vnde nihil errore, sed pontificali totum deliberatione præcipitur.

Episcoporū Numidiç cōmuni testimōio.

Idem fecisse & sensisse vniuersos Numidiæ episcopos, testis est beatissimi Damasi ad eosdem epistola illa de corepiscopis: Non probare, inquit, non possumus vestram diligentiam circa instituta maiorum, qua cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput (vt semper fuit consuetudo) deferre non desinitis, vt inde capiatis responsa, vnde accepistis institutionem & normam recte viuendi. Vnde nec immemores vos canonum esse recordamur, qui & ipsum fieri præcipiunt. Non quasi vobis scientiæ ecclesiasticæ regulæ aliquid desit, sed vt autoritate sedis apostolicæ fulti in nullo ab eius deuietis institutis. Hæc ille Damasus. In quibus audis, quid ante mille ducentos annos, requirebat antiqua & semper ab D
initio obseruata ecclesiastica consuetudo, quid regulæ aut canones ecclesiasticæ disciplinæ, nempe vt ad caput referretur omnis vbique orta quæstio, dubitatio, aut controuersia.

Et quando ex vniuersis quæ tractabimus deinceps, non erit obscurum intelligere catholicæ ecclesiæ consensum de illo singulari priuilegio quod hic adstruimus cathedræ Petri. Vnum adhuc adiungere prædictis libuit ex Oriente testimonium, sed quod multorum instar erit, & in quo non erit difficile totius etiam catholicæ ecclesiæ consensum perspicere. Iustiniani, inquam, gloriosissimi & vere orthodoxi imperatoris. Qui cum in Orientalibus partibus quidam Nestorianā renouarent perfidiam, audi quàm religiose, quanta cum reuerentia id tulerit ad cathedram Petri in hæc verba scribens ad Ioannem Romanum pontificem per suos ad ipsum oratores Hyppatium & Demetrium.

Victor Iustinianus, &c. Reddentes honorem debitum apostolicæ sedi, & vestræ sanctitati, quod in votis nobis fuit & est, & vt decet tanquam patrem honorantes vestram beatitudinem, omnia quæ ad statum ecclesiarum pertinent, festinamus ad noticiam deferre vestræ sanctitatis. Quoniam magnum semper nobis fuit studium autoritatem vestræ apostolicæ sedis, & statum sanctarum ecclesiarum dei custodiri, quem hactenus obtinet, & qui incommote permanet, nulla intercedente contrarietate. Ideoque sacerdotes omnes Orientalis tractus, & subijcere, & vniri sedi vestræ sanctitatis propérauimus. In præsenti ergo, quoniā ita commodum est, tametsi manifesta videantur, quæ nunc mouentur, & secundum apostolicæ sedis vestræ doctrinam

nam

nam ab omnibus semper sacerdotibus custodita, & prædicata, necessarium A tamen duximus ad noticiam vestræ sanctitatis peruenire. Neque patimur quicquid quod ad ecclesiarū statum pertinet, quamuis manifestum & indubitatum sit quod mouetur, vt nō etiam vestræ innotescat sanctitati, quia caput est omnium sanctarum ecclesiarum, cui per omnia stud mus honorem & autoritatem accrescere. Subiungens deinde, quemadmodum à quibusdam monachis renouaretur olim damnata Nestoriana perfidia: Rogamus ergo, inquit, vestrum paternum affectum, vt vestras ad nos destinetis literas, & ad sanctissimum episcopum huius almæ vrbis vestrum fratrem (quoniam & ipse per Hyppatium & Demetriū scribit ad vestram sanctitatem festinans in omnibus sequi sedem apostolicā beatitudinis vestræ) quibus manifestum nobis faciatis, quod omnes qui prædicta recte confitentur, suscipit vestræ sanctitatis & eorum qui Iudaice ausi sunt negare fidem rectam, condemnat perfidiam, plus enim ita, & circa nos omnium amor, & vestræ sedis crescet autoritas, & quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur, quando per vos didicerint omnes beatissimi episcopi, eorum, quæ ad vos relata sunt, synceram vestræ sanctitatis doctrinam, &c. Diuinitas te seruet per multos annos, sancte & religiosissime pater. Hactenus ille Iustinianus. Sed hæc paulo citra mille annos scripta sunt, inclinante iam orbe ad schismata & seditiones grauissimaq; scandala, Constantinopolitanorum præcipue episcoporum ambitione excitata, qua se inter Orientis ecclesias supra modum suum efferre conati sunt. Labefactato quoq; iam plurimum ecclesiasticæ hierarchiæ vigore. In qua, quo versus illam primatiuam ecclesiam ascenderis altius, tanto semper sedis apostolicæ dignitatem autoritatemq; magis viguisse inuenies, quanto magis ipsa viguit Christiana religio. Attamen illo ipso seculo vides, vt vere orthodoxus imperator B statum sanctarum ecclesiarum, qui eatenus inconcusse durauerat ab initio, conseruari cupiens & studens, vniuersos Orientalis tractus sacerdotes & episcopos, qui per præcedentia (de quibus post audies) schismata excitata per Acatium Constantinopolitanum & alios adhuc extra communionem remanserant catholicæ ecclesiæ & sedis apostolicæ, eidem sedi subditos rursus & vnitos facere sedulo curauerit. Vtq; (quod diligenter notandum est) fateatur velut toti orbi euidens & notorium, vnitatem sanctarum dei ecclesiarum consistere in earum vnitate ad Romanum pontificem. Ita enim, inquit, quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur. Præterea, vt nihil ad statum sanctarum ecclesiarum pertinens, quamuis manifestum & indubitatum videretur, moueri permiserit, inconsulto Romano pontifice omnium, vt dicit, ecclesiarum capite. Vt doctrinam huius sanctæ sedis (de quo nunc præcipue agimus) tanquam magistræ rectæ fidei toto orbe tenuerint, crediderint, & confessi fuerint omnes orthodoxi sacerdotes & episcopi. Vt non satis habuerint Constantinopolitanus & Orientalium sedium orthodoxi episcopi quosdam damnatæ olim in Ephesina synodo Nestorij impietati communicare ad hoc vt à communione excluderentur fidelium, nisi suis literis eis significasset Romanus pontifex, se quoque tales à sua communione alienos habere, secus autem sentientes recipere, vt huic orthodoxi illius Hieronymi (quam supra audisti) catholicæ sententiæ: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est, animo fideliter acquiescentes: ita magnopere metuentes, ne quos inconsulta temeritate damnarent, quos non damnasset apostolicæ sedis iudicium.

Apostolicæ sedis, vt magistræ rectę fidei, doctrinā secutos semp: orthodoxos omnes.

Vides postremo vt non dissimulanter habuerit prudentissimus alioqui victoriosissimusq; imperator, sibi quoq; subditorum erga se animos & amorem hinc aucupari, quod suo studio Romani pontificis literis innotesceret omnibus apostolicæ sedis, de quibus consuluerat, sententia. C

Epilog9 demonstratorũ hactenus.

Itaq; vt hic tandem concludamus: Habes iam multifariam demonstratum cathedræ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis singulare priuilegium. Primum ex ipsa ratione societatis ecclesiasticæ, quæ sine hoc omnino subsistere non poterat, nec ad suum finem attingere. Deinde ex ipsa ecclesiæ nostræ vmbra & figura in synagoga veteri, à qua ad correspondentem sibi euangelicæ lucis soliditatem efficax esse argumentum ostendimus.

Præterea ex ipsis scripturis euangelicis, fidelibusq; Christi ipsius verbis. Postremo ex ipsa rectæ intelligentiæ scripturarum amussi, certaq; regula, videlicet catholicæ ipsius ecclesiæ consensu apertaq; confessione.

Habes insuper illam Christi fidelem promissionem: Et portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, non minus pertinere ad caput fundamentumq; ecclesiæ, atq; eius cathedram, quàm ad catholicam desuper ædificatam ecclesiã: sicut non potest fundamento euerso subsistere ædificium, hoc ipsum comprobante rei euidentia subsequutisq; effectibus. Aeque non posse illius fidem deficere. In qua perpetuo conseruatur apostolicæ traditionis fideiq; integritas atq; integra patrum hæreditas, nulla vnquam infecta contagione prauitatis hæreticæ nunquam maculanda.

Habes postremo demonstrarum constabilitumq; tertium indubiæ veritatis eorum, quæ certa fide reuenda nobis credendaq; sunt, principium, nempe fidem, sententiam, definitionemq; sedis apostolicæ: quæ certa est orthodoxæ veritatis magistra & regula, talemq; semper se exhibuit in omni turbine tempestateq; hæretica, qua ab ipsis fundamentis & sedibus, vna hac persistente immobili, totus aliquando terrarum orbis concussus commotusq; est: quemadmodum post luce clarius demonstrabimus. A cuius fide & sententia æque non potest dissentire catholica per orbem ecclesia, quàm non potest corpus vniuersum à suo capite, à quo illi omnis sensus influit. D

Hæreticorum aduersus præassertam catholicam, orthodoxamq; de priuilegio cathedræ Petri veritatem, calumnias obiectionesq; dissoluere. CAP. VII.

T orthodoxis omnibus reuerenda & sacrosancta, ita hæreticis schismaticisq; grauis nimium, inuidiosaq; fuit apostolicæ sedis autoritas: vt quæ sola semper vigilauit & viguit aduersus eorum perfidiam, & impijs eorum conatibus obstitit. Sed nunquam eo temeritatis & insolentiæ eorum euasit ac prorupit improbitas, vt palam apertoq; Marte eius impugnarint autoritatem: quemadmodum quidam nostro seculo. Aduersus quos quum iam euidenter demonstrauerimus illius cathedræ Christi oratione impetratum illi singulare priuilegium comprobatum (vt toties audisti) aperta catholicæ ecclesiæ confesione, communiq; consensu atque ipsa rei euidentia. Vtq; aduersus eandem portæ inferorum nunquam præualere poterunt, quid tandem habent, quod obijciant?

Sed inquiunt: Si nunquam præualituræ sunt inferorum portæ, nec aduersus catholicam ecclesiam super Petrum ædificatam, nec aduersus fundamentum caputq; ecclesiastici ædificij Petrum ipsiusq; successores, & cathedram, quid ergo aduersus successorum eius plurimos, quos fuisse vita

scele-

sceleratissima constat, atque adeo aduersus Romanam illam curiam, quam
A sentinam malorum omnium videri volunt, in tantum præualuisse easdem
videmus? Et hic omnes maledicentiæ suæ neruos intendit & explicat ille angelicæ castitatis & sanctimoniæ Lutherus, & quicquid viciorum & impuritatis comminisci potest (quæ sane non pauca illi ad manum est) homo ex vicijs & conuicijs consutus, polluto, blasphemoque ore in apostolicam sedem expuit.

At nos nullius palpamus vicia, sed dicimus cum beatissimo Augustino, quia iustos oportet esse dei ministros & ecclesiasticæ hierarchiæ præpositos, si iuste ministrare voluerint. Si iusti esse noluerint, habent ipsi iudicem suum, cuius iudicium & manus non effugient, & potentes potenter tormenta patientur. Nos vero quid eo casu facere oporteat, clarissime docuit Christus, dicens de sceleratis hominibus, qui cathedræ præsidebant: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quæcunque vobis dixerint, seruate & facite: sed secundum opera eorum nolite facere. Omnia ergo, quia super cathedram sedent, & quæcunque vobis dixerint, absque vlla exceptione seruate diligenter & facite, hoc est, obedite per omnia. Vides peccata præsidentium non derogare priuilegio cathedræ quemadmodum hoc supra euidenter demonstrauimus.

Quare illorum respondentes calumniæ dicimus, illam Christi fidelem promissionem, qua inferorum portas promisit non præualituras aduersus ecclesiam super Petrum ædificatam, & ex consequenti, multo minus aduersus Petrum, vt caput fundamentumque ecclesiæ, de fide intelligenda esse, vt quæ & in petra illa fundamentoque ecclesiæ, & in ecclesia super eadem ædificata, integra semper synceraque permansura sit. Nam à peccato, quandiu in hac militia sumus, nemo immunis, neque ecclesiastici fundamentum ædifi-
B cij, aut caput hierarchiæ ecclesiasticæ, neque ipsa ecclesia, quam aliud non esse, quàm Christi fidelium congregationem quandam, supra demonstrauimus. Inter quos, cum nemo sit, non solum impeccabilis, sed neque qui opus non habeat quotidie etiam pro suo ipsius peccato deprecari deum (Si enim, inquit ille, dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est) quomodo ergo absque peccato etiam mortali nostram hanc vendicabimus ecclesiam? Nisi in damnatam iamdudum explosamque eorum sententiã reincidere voluerimus, qui omni mortali peccato contendunt nos extra ecclesiam fieri, & ab eius vnitate separari. Proinde nec sacerdotes, nec episcopos hoc esse, quod dicuntur aut habentur, nec vllam in ecclesia potestatem autoritatemque exercere posse, si in mortalem aliquam culpam inciderunt, plusquam cimerias tenebras inter nos inducentes, vt nec mutuo nos, nec ecclesiæ ministros prælatosque nostros, sed nec ipsam ecclesiam, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quorum cæcam impiamque assertionem libro II. euidenter confutauimus.

A peccato nemi nem hic esse immunem, nec ecclesiam.

Itaque cum ecclesiam intra se continere, non solum iam expurgatos ab omni scoria peccati, qui hic plane nullus est, nisi mentiatur Apostolus, sed etiam multo plurimos mortalibus peccatis illaqueatos, certum sit, & malos permixtos bonis: quo pacto impleta erit illa Christi promissio, quod portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, si quolibet peccato superari eam dixerimus à portis infernalibus? Quod si hic dicas, in ecclesia semper esse mundos à peccato aliquos, in quibus illa saluetur verificeturque diuina promissio, secundum quod dicit diuinum responsum: Adhuc reliqui mihi se-

ptem millia virorũ, qui non curuauerunt genua sua ante Baal. Quo te obse cro pacto, & quos nostri inter nos mundos, etiam à mortali peccato: præsertim si illorum dogma recipiamus, qui nos maxime impugnant, qui inter peccatũ mortale & veniale ex se nullam statuunt differentiam? Nam scriptura quæ inducitur, vides à quo peccato dicat reseruasse sibi septies mille viros, nempe infidelitatis & idololatriæ: Qui, inquit, non curuauerunt genua sua ante Baal, à quo peccato etiam ecclesiam suam perpetuo immunem fore pollicitus est Christus, cum aduersus eandem promitteret non præualituras inferorum portas. Sed quod inter illa septem millia nemo fuerit alteri alicui peccato obnoxius, non dixit diuinum responsum. Vt autem daremus, ab omni labe mortalis peccati esse inter nos immunes aliquot, vbi quæso hos requiremus, si quando ad ecclesiam nobis referendum sit aliquid, aut ecclesiastica sacramenta petenda, vt agnoscemus? Et nunquid hi vnus & alter, & (quod verendum est) admodum pauci? præsertim hoc tempore, quo refrixit charitas, & abundauit iniquitas, quo maxime impletum cernimus illud prophetæ: Non est qui faciat bonum, non est ad vnum. Hi, inquam, vnus & alter in diuersis mundi angulis forsitan latitantes, nunquid soli ad ecclesiam pertinebunt? Quod si non soli, quomodo ergo verum erit non præualere inferni portas aduersus ecclesiam, aduersus cuius membra pene omnia & præcipua ipsas præualuisse confiteris? Certum est enim illos vnum & alterum, si qui tamen sunt ab omni peccato immunes, non esse catholicam ecclesiam, sed vix minimam eius particulam. At aduersus ecclesiam catholicam ædificatam super Petrum, non præualituras vnquam infernales portas promisit Christus. C

Fidem, nec in capite ecclesiastica hierarchiæ, nec in ecclesia catholica vnq̃ defecisse.

De fide ergo intelligendum constat, quod ea & in petra fundamento ecclesiæ, & in ecclesia super eandem ædificata semper permansura sit integra, cum dixit Christus: Et portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Pro qua audisti etiam singulariter rogasse Christum, vt pro aliorum confirmatione ea maneret integra in petra ecclesiæ. Quam nec in veteri illa synagoga defecisse significat diuinum illud quod inductum est responsum, cum Helias se solũ superesse ex dei cultoribus quereretur, & adhuc quæri animam suam. Siquidem non solum superesse illum, sed adhuc septem millia ex dei cultoribus superesse. D

Constat sane etiam Petrum illum ecclesiæ caput & fundamentum, non solum post acceptam illam magnificam in ecclesia autoritatem, post acceptas claues regni cœlorum, continuo post audisse à Christo: vade retro me Satana, scandalum mihi es, & grauissime deinceps peccasse, ter abnegando suum dominum.

Imo si Luthero credimus, etiam post acceptum spiritum sanctum mortaliter deliquisse, cum facto suo scandalizaret gentes, & iudaizare cogeret, ob id in faciem reprehensus à Paulo. Quo minus de successoribus eius mirandum est, si non fuerint omnes confirmati in gratia, si inueniantur fuisse homines peccatores. Sed ad fidem pertinet adamantina hæc, quæ promittitur, firmitas ac soliditas, aduersus quam nec inferni portæ, nec vlla potestas præualitura est. Quare & Petro sua oratione impetrauit Christus, non quidem nec peccaturus esset vnquam, sed ne deficeret fides eius. Cuius equidem orationis effectum, non ad vnam eius singularem personam, sed tanquam ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ pertinere & pertinuisse, ex aperta claraq; confessione catholicæ ecclesiæ supra demonstrauimus.

Ipsa

A Ipsa quoque comprobante rei euidentia, Romanam ecclesiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam aberrasse, nec hæreticorum nouitatibus deprauatam succubuisse: sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit à suis autoribus, apostolorum Christi principibus, illibatam semper conseruasse. Quod ipsum libet adhuc sancti illius Agathonis verbis, & vniuersalis concilij eisdem consentientis testimonio hic iterum comprobare.

Cum totus pene Oriens infectus esset Monothelica hæresi, omnesque illæ principales sedes, Alexandrina, Antiochena, & Cōstantinopolitana eam ob rem à communione apostolicæ sedis (quæ vt semper, ita tunc pene sola, integritatem rectæ fidei tutata est & custodiuit) aliquandiu mansissent diuisæ, Constantinus religiosissimus imperator, quàm primum reipublicæ suscepisset gubernacula, grauiter admodum ferens ita discerpi inconsutilem domini tunicam, omni studio annixus est, vt vniuersalis synodus congregaretur.

Qua de re cum scripsisset ad Domium Romanum pontificem vt sua autoritate, & per suos dignaretur adesse expetito concilio, eoque priusquā perferrentur iam exempto rebus humanis, Agatho ille factus successor recepisset religiosi principis literas, nihil ille cūctatus suos legatos misit ad præfatum conciliū, vt eidem orthodoxæ fidei apostolicæ sedis normam præscriberent, quam sequi amplectique omnes deberent. Per quos in epistola, quam ea de re scribit Constantino imperatori præfato, & Heracleo, Tyberioque Augustis, post expositam eis apostolicæ sedis, de quæstione proposita fidem ac traditionem subiungit in hæc verba:

Hæc est apostolica atque euangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri fœlicissimi imperij mater, apostolica Christi ecclesia, hæc est mera confes-
B sio pietatis, hæc Christianæ religionis vera immaculataque professio, &c. quam cooperator piorum laborum vestrorum beatus Petrus apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed vt tuba clarius in toto orbe prædicetur, quia eius confessio à patre de cœlis est reuelata, pro qua à domino omnium beatus pronunciatus est.

Qui & spiritales oues ecclesiæ ab ipso redemptore omnium, trina commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio hæc apostolica eius ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius autoritatem, vtpote apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt.

Omnesque venerabiles patres, apostolicam eius doctrinā amplexi. Quam & sancti quidem doctores venerati atque secuti sunt, hæretici autem falsis criminationum odijs insecuti, &c.

Hæc est enim veræ fidei regula, quam & in prosperis & aduersis viuaciter tenuit & defendit, hæc spiritalis mater tranquillissimi vestri imperij, apostolica Christi ecclesia, quæ per omnipotentis dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit, sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi principibus illibata fine tenus permanet, secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitationem, quam discipulorum suorum principi in sacris euangelijs fatus est: Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus

Vide de sū pertineat illa Christi oratio pro Petro, ne eius fides deficeret ad cōfirmandos fratres.

Ee iiij confirma

confirma fratres tuos. Hæc ille Agatho. Qui iuxta illud Christi præceptum præcessorum suorum ea in re imitatus exemplum, ea se ait scribere ad fratrum suorum in eam synodum conuenientium confirmationem in orthodoxa & catholica fide. Cuius si tibi tanquam in causa propria non videatur sufficiens testimoniū (quanquam si scribentis autoritatem attendas, si scripturæ energiam, si ad quos hæc scripserit, facile intelliges, nihil in his noui commentum de suo capite, sed toti orbi fuisse hæc & confessa & notoria. Nam ipsa rei euidentia eorum, quæ dicit, veritatem comprobat) audisti tamen superius etiam catholicæ ecclesiæ hac de re clarissimā confessionem, tam in reconciliatione Constantinopolitanæ, quàm Carthaginensis ecclesiæ, præterea & ex synodali epistola Alexandrinæ synodi. Quin & eandem audi ex censura illius ipsius sextæ synodi de præfata Agathonis epistola. Ita enim in actis eiusdem legitur. Cum prælecta esset in concilio dicta Agathonis epistola, rogarenturq; vniuersi ab imperatore pijssimo, num illi & suggestionibus eius, toto animo consentirent, primus Gregorius Constantinopolitanus episcopus, abiecta contraria, quam ante defenderat, monothelica hæresi, professus est, illi toto animo se assentiri amplectiq; apostolicæ sedis fidem & sententiam. Post quem & cæteri episcopi omnes surgentes in hæc & similia verba, pro se quisq; professi sunt, & dixerunt: Suggestiones à patre nostro Agathone, sanctissimo archiepiscopo principalis sedis antiquæ Romæ, &c. tanquam à spiritu sancto dictatas per os sancti & beatissimi principis apostolorum Petri prædico, & digito ter beatissimi Agathonis scriptas suscipio, & amplector, & ita credo, ita sentio. Ab eis vero quos ab errore monothelico ad pœnitentiam receperunt, suæ fidei professionisq; libellos exegerunt, quibus professi sunt, se simpliciter in omnibus consentire dictæ epistolæ sanctissimi ac beatissimi Papæ Agathonis, & permanere in eunctis, quæ in ea continentur.

C

D

Rursus in sermone prosphonetico eiusdem synodi ad Constantinum imperatorem, velut gratias agentes deo, quod per apostolicam sedem ipsis refulsisset orthodoxa veritas: Summus, inquiunt, nobiscum concertabat apostolorum princeps. Illius enim imitatorem & sedis successorem, habuimus fautorem, & diuini sacramenta mysterij illustrantem. Per literas confessionem tibi à deo inscriptam, illa Romana antiqua ciuitas obtulit, & diem catholici dogmatis à vespertinis partibus extulit, e charta & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur. Hæc verba synodi sunt. Ipse quoq; imperator ex sententia synodi, in epistola ad Occidentis episcopos, qui sub Agathone conuenerant, gratulatoria de fœliciter eorum quoq; opera peracta synodo: Interfuistis namq; & vos, inquit, cum vniuersali principe pastorū, simul cum ipso diuinitus loquentes, tam spiritu, quàm litera. Suscepimus enim non solum ex beatitudine eius, verumetiam à sanctitudine vestra directas nobis literas, quæ prolatæ, lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, orthodoxamq; fidem depinxerunt, &c. Iccirco omnes consonanter mente & lingua concredimus, & similiter confessi sumus, & tanquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus. Non enim discrepauit nisi vnus, &c. Hactenus ille.

Vide vt vniuersale concilīū confiteatur Romanam ecclesiā esse cathedram Petri.

Audis itaq; verbis dictæ vniuersalis synodi, catholicæ ecclesiæ, censuram de dicta Agathonis epistola, tanquam enim dictatam à spiritu sancto per os principis apostolorū Petri, eandem acceperunt omnes, & amplexi sunt. Non ergo me atitus est, quæ in faciem totius ecclesiæ de huius sedis autoritate

A tate & singulari priuilegio promulsit & inculcat, vt apostolicã euangelicamq; traditionem, & Christianę religionis veram immaculatamq; confessionem semper retinuerit, nec vnquam à via veritatis deflexerit in quemlibet prophanæ nouitatis errorem. Vtq; eius autoritatem, velut magistram & regulam orthodoxæ fidei, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ sint. Quin potius ex eiusdem ecclesiæ consensu confessioneq; constat esse verissima. Non ergo ad vnam personam Petri pertinuit illud Christi oratione eidem impetratum priuilegiũ, ne deficeret fides eius ad fratrum confirmationem in fide, quod perpetuo in eius cathedra adesse perspicere: sed tanquam ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ etiam in successoribus eius conseruatum est. Quos etiam singulariter tuetur illa Christi promissio, qua promisit ecclesiæ, cuius basis caputq; esset Petrus & eius successores, ne inferorum portæ vnquam præualerent aduersus eam. Per inferorum autem portas ostendimus infidelitatem, aut non rectam fidem designari. Vt enim fidei integritas est ianua aut porta, qua ingredimur ad viam perducentem ad regnum cœlorum: ita infidelitas & peruersa fides porta est, per quam ingredientes recta vadunt ad perditionem & interitum.

Non solum ad cathedrã Petri, sed etiã ad ipsum & successores eius Romanos pontifices pertinere illud Christi oratione eidem impetratũ priuilegium, ne quando deficere possit eius fides ad fratrum confirmationem in fide. CAP. VIII.

Non sum nescius in ipso statim limine, & nostræ huius disputationis ingressu exclamaturos quosdam per se male affectos hierarchiæ ecclesiasticæ, adulari hic nos Romanis pontificibus, & ex hominibus deos facere, qui negamus eos fieri posse hæreticos:

B quod concedit schola Canonistarũ vniuersa ex c. Si papa, XL. distinctione, quod & Theologi omnes, quicunq; hac de re prodiderunt & scripserunt aliquid. Sed nolim ita quisquã sibi de nobis persuadeat. Nihil em̃ (ita mihi velim Christum propitiũ in die iudicij) hic aut dixi aut dicturus sum in cuiusquam gratiam, quàm vnius veritatis. Quam si non assequor vbiq;, certe studium non defuit. Non tamen multum me mouet Canonistarum ille consensus, quid bili arundineoq; (vt post audies) fundamento innititur dicti c. Si papa. Sed hæc nobis ex certissimis illis, quæ supra stabiliuimus, principijs nostræ fidei religionisq; eruenda sunt, nempe scriptura canonica eiusq; rectæ intelligentiæ certa inflexibiliq; amussi, catholicæ ecclesiæ confessione, consensu & orthodoxa sententia, & (quod paulo ante his addidimus) apostolicæ sedis certa definitione, fide & sententia. Ex quibus quicquid nobis non stabilitur, seu à Canonistis, seu Theologis, nõ magni apud nos ponderis, aut momenti est. Attamen in hac causa vltimo illo, quamuis certo, vt à nobis demonstratum est, non vtemur principio, ne velut in causa propria, minus ponderis efficaciæq; habeat. Ego tamen hac in re vt nolim aliquid statuere aut affirmare pertinacius, ita non possum non libere etiam proferre, quicquid ex illis ipsis nostræ fidei religionisq; indubitatis principijs mihi euidenter consequi videtur. Cessurus cuicunq;, qui nostris his rationibus dissolutis certius euidentiusq; aliquid attulerit in contrarium.

Vt autem cuiq; pateat clarius, seu vt sequatur, si persuaserimus, seu vt improbet, si certius aliquid attulerit nostra hac in re sententia, repetenda quædam sunt eorũ, quæ superius demonstrauimus. Demonstrauimus autem omnem fidei quæstionem, & subortas circa eam inter nos dubitationes & contro-

controuersias, ad præsidentis in ecclesiastica hierarchia autoritatem referri necessario oportere, illiusq; definiri iudicio: quod omnes sequi necesse esset, si modo in lege, religione, fideq; Christi idem dicere et sentire omnes debeamus, imo si vila esse debuit ecclesia. Quandoquidē sine illo futuræ erant tot hereses, quot capita, quot deniq; Christiani. Quare & prĕsidentis fidem, singulari aliquo munitā, conseruatamq; oportuit priuilegio, quæ in alijs omnibus orthodoxæ fidei esse debuit & regula & magistra. Alioqui, si & ipse, sicut vnusquilibet nostrū, errare permitteretur in fide, ad quem omnis inter nos fidei quæstio referenda est, & cuius omnes sequi oportet iudiciū & sententiam, quid restaret, q̄ vt cæcis cæcus dux factus, nos vna omnes secum in foueam traheret? Quo igitur pacto suæ Christus recte, sufficienterq; prouidisset ecclesiæ? Sed vt hac in re diligentissime prouisum erit etiam illi synagogæ veteri, figuræ atq; adeo vmbræ nostræ ecclesiæ: ita Christum nō minorem habuisse curam suæ sponsæ dilectissimæ, sed & in hoc, & in alijs omnibus eidem prouidisse sufficienter, satis superq; etiam demonstrauimus. Quare non absre pro vno rogauit Petro, ne deficeret fides eius, quo reliquos confirmaret in fide. Cuius orationis effectū, ad ipsum pertinuisse tanq̄ ad caput hierarchiæ ecclesiasticæ, proinde etiam ad successores eius, nō vero tanquā ad vnam personam eius Simonem Ioannis filium, vt aperte indicat illa orationis Christi pro vno Petro inter omnes apostolos, quāuis præsentes, singularitas: ita ex illa rectæ intelligentiæ scripturarū amussi communi catholicæ ecclesiæ sensu luce clarius supra à nobis demonstratum est. Neq; enim illius tantum pusilli gregis curam gessit Christus, sed multo magis huius suæ in vniuersum orbem propagandæ ecclesiæ necessitati prospexit. Hoc in primis certum est, quod & ipsa comprobauit rei euidentia, & totius per orbem catholicæ ecclesiæ, quam toties audiuistis, confessio & recognitio, quod vna cathedra Petri, speciali cōseruata diuinæ protectionis priuilegio, nulla vnquā hæreticæ nouitatis contagione infecta fuerit, sed normam orthodoxæ fidei, vt eam à principio accepit ab ipsis apostolorū principibus, illibatam custodierit semper, diuinæ illi promissioni hoc referentes acceptū, qua Petro Christus promisit, ne deficeret fides eius ad confirmandos fratres in fide, adeo vt Orientales illæ ecclesiæ reuertentes à schismate ad gremiū catholicæ ecclesiæ (quod in Constantinopolitana, Carthaginensi, & alijs plerisq; ostendimus) non dubitauerint ad hanc se fidei professionem, etiam anathemate in se dicto, perpetuo adstringere: vt firmiter crederent, non posse domini nostri Iesu Christi prætermitti sententiā, quæ Petrum petram superædificandæ ecclesiæ pronunciat, nec inferorū portas aduersus eandem præualere posse, quæ illi adhæret, vt capiti, & velut fundamento inseparabiliter vnitur ædificiū, quandoquidem eam constet rerum comprobari effectibus: Quoniam, inquiunt, in apostolica sede inuiolabilis semper fides catholica custoditur. Quare ad illā, vt sacri illius Irenæi v[illegible]bis dicam, necesse est omnem conuenire ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt vbiq; fideles, in qua, inquit, semper cōseruata est ea, quæ est ab apostolis, traditio.

Secunda ex ante demonstrato & toti ecclesiæ cō fesso indefectibilis fidei priuilegio cathedræ apostolicæ.

Si autem cathedræ Petri hoc est certum, & ab vniuersa Christi ecclesia ab initio recognitum priuilegium, multo magis est ipsius Petri, vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis. Nam pro Petro rogauit, non pro eius cathedra Romana ecclesia. Cum Petro venit sedi priuilegium, & non contra. Quod vero Petri est vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, æque ad successores eius omnes pertinere indubitatum est.

Nec

A Nec minus efficaciter probare mihi videtur indefectibilem fidem Petri & successorum eius, ecclesiasticae hierarchiae praesidum, diuinum illud promissum, quo pollicetur Christus non praeualituras inferorum portas, hoc est, vt praecedenti capite demonstrauimus, infidelitatem aut peruersam fidem aduersus ecclesiam, quae Petrum caput fundamentumque habeat. Nam si nec haeresis nec infidelitas praeualebit aduersus ecclesiam, quae Petro fundamento innititur, & cohaeret vt capiti: quomodo haec praeualebunt aduersus illud fundamentum & caput ecclesiae? Si enim aduersus fundamentum praeualent, si hoc euertunt, quo pacto stabit aedificiũ? Quomodo subsistet illa catholicae ecclesiae fides & confessio, quae diuino illi promisso rerum euidentiam, effectumque profitetur subscribere? Quomodo in vna apostolica sede inuiolabilis semper conseruata est orthodoxa fides, quam accepit ab apostolis, si eius caput haeretica contagione subinde fuit obnoxium?

Scribit beatissimus Gregorius aduersus Ioannis Constantinopolitani episcopi, qui oecumenicum & vniuersalem se faciebat patriarcham, stultissimam insolentiam, ad Mauritium imperatorem: Certe, inquit, multos Constantinopolitanae ecclesiae in haereseos voraginem incidisse nouimus sacerdotes: & non solum haereticos, sed etiam haeresiarchas factos, hoc ipsum demonstrans in Nestorio & Macedonio Constantinopolitanis episcopis. Si igitur, inquit, illud nomen vniuersalis episcopi, in ea ecclesia sibi quisquam arripit, vniuersa ecclesia, quod absit, à suo statu corruit, cum is quiappellatur vniuersalis, cadit. Vides quid ille dicat doctor & pontifex sanctissimus: Vniuersam videlicet ecclesiam à suo statu corruere, si ille cui vniuersae cura, episcopatusque commissus est, in haeresim cadat.

Demonstratum est superius, legislatorem nostrum Christum, non scripto, vt illum veterem Moysen, sed viua tantum apostolorum traditione, legem suam ab initio commendasse ecclesijs, Quam tamen immutatam, incorruptamque perdurare in finem erat omnino necessarium, id quod diligentissime perscriptis legibus admodum est difficile. At viua tantum traditione commendatam, neque vni alicui, cognatoque populo, sed totius orbis nationibus, tanta linguarum, morum, institutionum diuersitate viuentibus, inter tot haereticorum horrendas tempestates, quibus ab ipsis pene fundamentis vniuersam saepe ecclesiam commotam post intelliges, conseruari eandem erat prorsus impossibile: nisi in vna aliqua totius orbis sede (quam supra demonstrauimus esse cathedram Petri Romanam ecclesiam) singulari priuilegio conseruata fuisset, ad quam in eiusmodi fluctibus, tempestatibusque respicientes orthodoxi, se possent eripere à naufragio. Vt autem ea conseruari potuerit, nec imaginari est, nisi eo, quo videmus, modo, perenni videlicet successione orthodoxorum sibi mutuo succedentium episcoporum, ab ipsis apostolis ad finem vsque seculi, per quos velut per manus tradita apostolica illa traditio perueniret ad posteros. Quam equidem successionem indeficientem, & in vna hac sede ad praesentem vsque diem conseruatam, à beatissimo principe apostolorum Petro ad sua vsque tempora enumerans ille sacer Irenaeus: Haec, inquit, successio est plenissima ostensio vnam & eandem viuificatricem fidem perdurare in ecclesijs, quae est ab apostolis tradita, conseruataque in veritate. In qua successione si interuenissent haeretici episcopi, per quos haeretica contagione infecta fuisset illa apostolica traditio, quo pacto esse posset ostensio plenissima (quemadmodum ille tanta cum fiducia profert aduersus haereticos) conseruatae per eam integri-

Quarta ex necessitate cõseruãdae in finẽ legis euangelicae.

B

integritatis fidei & traditionis apostolicæ? Nam ægrotum & pestilens caput quam cito vniuersum corpus inficiat, quis non intelligit? C

Quinta ex ipsis verbis Christi, quibus affirmat se rogasse pro Petro, ne fides eius deficeret

Iam & illud perpende, ad eundem pertinere effectum illius orationis Christi pro Petro de indefectibili eius fide, ad quem pertinet reliquos confirmare in fide. Sed hoc erat & est Petri, vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, & successoris eius: non cathedræ, sed sedentis in cathedra. Quare & idem præcepit Christus vt diligenter seruemus, & faciamus omnia, quæcunque nobis dixerint, qui sedent super cathedram. Non enim loquitur cathedra, sed qui sedent in cathedra. Hinc supra audisti, sanctissimi pontifices vt sui memores officij cunctos semper toto orbe Christianos fratres, quoties per hæreticos exagitata fides est, confirmauerint in fide. Ita ille gloriosus CHRISTI martyr & pontifex Lucius, ad vniuersos scribens Occidentis per Gallias & Hispanias episcopos, postquam eorundem consultus respondit, hortatusque est, vt fidem, sententiamque apostolicæ sedis firmiter sequantur, vt quæ per omnipotentis dei gratiam, apostolicæ traditionis semper conseruauit integritatem, quæ nulla apud eadem vnquam infecta est nouitate contagionis hæreticæ, Idque Christi oratione impetrato illi singulari priuilegio in Petro, ne fides eius deficeret, cui & præcepit confirmare fratres in fide, tanquam hoc ipsum sibi & omnibus eidem cathedræ præsidentibus dictũ intelligens, subdit: Quod apostolicos meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse, cunctis semper est cognitum. Quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim erit nobis, qui huius ministerij onus susceptum habemus, si veritatem fidei saluatoris nostri Iesu Christi, quam apostoli prædicauerunt, prædicare neglexerimus. Væ erit nobis, si silentio veritatem oppresserimus. Hæc longe ante mille ducentos annos ille Lucius, in facie totius ecclesiæ prædicans cunctis toto orbe notorium ad Petrum, successoresque eius pertinere illud Christi præceptum de confirmandis fratribus in fide, vniuersamque semper recognouisse Christi ecclesiam, ad cathedræ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum officium, hoc ipsum pertinere. Ad eosdem ergo necesse est præcipue pertineat illius orationis Christi pro indefectibili fide Petri effectus, vt quæ plane est necessaria ad alios confirmandos in fide. D

Iam & hæc mihi ratio haud videtur inefficax ad demonstrandum, quod caput ecclesiasticæ hierarchiæ esse nõ possit hæreticus. Siquidem æque hæreticus ac schismaticus, suo ipsius facto, aut per seipsum diuisus est a corpore catholicæ ecclesiæ, quare nec communicare eisdem, sed eos deuitare, atque ab eis separari nobis præcipiunt apostolicæ literæ: Hæreticum, inquit, hominem post vnam & alteram correptionem deuita. Et rursus: Rogamus vos fratres, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum doctrinam quam accepistis. Sed nullo casu nobis licet nos separare ac diuidere a capite ecclesiastici corporis, a quo diuidi separarique, est esse schismaticum. Nam Petrum Christus ecclesiæ caput pronuncians, petræ eidem cognomen imposuit, addiditque: super eam petram se ædificaturum ecclesiam suam, aduersus quam inferorum portæ non præualerent. Illis ipsis verbis clarissime significans, quicquid illi capiti indissolubili vnitatis vinculo non cohæreret, non vniretur, ac veluti fundamento suo ædificium non inniteretur, ad ecclesiam suam non magis pertinere, quam ad ædificium, si qua eius pars a suo fundamento auulsa iaceret, atque aduersus ipsum iam præualuisse portas inferorum. Quare esse omnino non potest, vt sit papa hæreticus.

Tit. 3. Thess. 3.

Confirmatur istud etiam ex eo, quod concordi sanctorum patrum sententia, hære-

A tia, hæreticus aut schismaticus nullam habeat autoritatem aut potestatem ecclesiasticam, tanquam diuisus a capite ecclesiastici corporis, a quo omnis ecclesiastica alligandi, soluendi, pascendiq; gregem dominicum autoritas, in membra influit ad ædificationem totius corporis.

Ita gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus dicit vniuersos hæreticos nihil habere iuris aut potestatis ecclesiasticæ, & propterea Nouatianum, qui nec vnitatem spiritus, nec communionem pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo & collegio separat, nec episcopi potestatem habere posse, nec honorem. Ita quoque eruditissimus ille & insignis Christi confessor Hilarius, orthodoxã fidem dicit ecclesiæ fundamentum, eandem habere claues regni cœlestis, & potestatem, vt quicquid ligauerit aut soluerit, ligatum, solutumq; sit in cœlis. Hac ipsa locutionis figura significans orthodoxam fidem in capite ecclesiastici corporis, cui commendatæ sunt claues regni cœlestis, cui data ligandi, soluendiq; illa supereminẽs potestas, esse plane necessariam, & ita necessariam, vt sine hac prædicta non possint subsistere. Ita quoq; sanctissimus Ambrosius, dicens dominũ par ius & soluendi esse voluisse & ligandi, subdit: Certũ est, quod ecclesiæ vtrunque licet, hæresis vtrunq; non habet. Ita diuus Augustinus in Sermo. de Pasto. tractans illud Canticorum: Pasce hœdos meos. Manẽti, inquit, Petro dicitur: Pasce oues meas. Exeũti hæretico dicitur: Pasce hœdos tuos. Ex quibus omnibus clarissime constat nihil autoritatis aut potestatis ecclesiasticæ super Christi corpus mysticum pertinere ad hæreticos. Ergo contradictionem planissime implicaret, ecclesiasticæ hierarchiæ caput esse hæreticũ. Nam si hæreticus, iam nec soluendi, ligandiq; ius aut potestatem habebit, aut vllam autoritatem pascendi ecclesiam: contra, si caput ecclesiæ, consistit in ipso totius illius potestatis, fontalis quædam, vt sic dicam, plenitudo, per ipsum deriuata in alia membra ecclesiæ, habebitq; B necessario supereminentem illam potestatem ligandi & soluendi, vniuersiq; pastoralis officij super vniuersam ecclesiam.

De Tri- ni. lib. 6. In Pasto.

Aduersus ista nihil me mouet, quod quidam ex illo Romanorum pontificũ catalogo, hæreticos quosdam nobis proferunt & obijciunt. Quinimo, quoniam etiam illi ipsi, quos momica ac plane maligna in omnes facta inquisitione nobis vt hæreticos obijciunt, inueniuntur fuisse vere orthodoxi, & ab omni nota hæresis longissime abfuisse, certissimum inde mihi argumentum est, ipsam rei euidentiam subscribere nostræ sententiæ: & sicut ab initio a beatissimo Petro, ad Paulum vsq; tertium, his annis mille quingentis, nemo fuit hæreticus ecclesiasticæ hierarchiæ & apostolicæ cathedræ præsidens, ipsos præseruante singulari illo Christi oratione ipsis impetrato priuilegio: ita iuxta æternæ veritatis indefectibile promissum, ad finem vsq; fore, nihil dubitandum est.

Quos hæresis notant ex vniuerso illo Romanorum pontificum catalogo, hi fere sunt: Marcellinus, Lyberius, Felix II. Anastasius II. & Ioannes XXII. Quibus etiam Benedictum XI. annumerant quidam, sed nescio quo colore. Inter quos nolo præterire Honorium I. Non, quod a quoquam eorum, qui nobis aduersantur, inter hæreticos pontifices connumeratum inuenerim, vt cui omnes etiam historiæ sanctitatis, & orthodoxæ fidei testimonium luculentissimum perhibent: sed quoniam hac nota iniuri videtur a sexta vniuersali synodo Constantinopolitana tertia, vt eundem ab hac nota vendicem.

Qui ex Roman. pontifici bus ab indoctis notentur hæretici

Marcellinum autem ideo hoc carbone notant, quod in horribili illa sub Diocletiano & Maximiniano mota persecutione carnificum violentia ad impia pertractus sacrificia succubuit, crudelissimorumq; tormentorum metu, & non simplici mortis genere victus, thura adoleuit, arisque iniecit. Sed non erat hic hæreticus,

ticus, fidem rectam non amiserat, quamuis in confessione suæ fidei aduersus intentata tormenta & supplicia, satis constans, fortisq; non fuerit, & Christi per hoc scandalizauerit ecclesiam. Quam tamen continuo ad cor reuersus, suæ infirmitatis grauissime pœnitens, confessionis suæ vsq; ad mortem ædificauit constantia, & effuso pro fidei confessione sanguine, confirmauit in fide, glorioso consummatus martyrio. C

Lyberio etiā mendacissime impingi crimen hæresis. Lyberio etiam mendacissime impingunt quidam crimen hæresis, cuius extant pro orthodoxa fide gloriosa certamina, extant persecutiones & exilia: quæ ob rectæ fidei defensionem ab hæreticis imperatoribus pertulit. Et quamuis credant nonnulli ex tribus verbis, quæ adscribuntur Hieronymo, ipsum victum exilij tædio, hæreticorum se polluisse communione, falsum esse hoc ipsum & subditicium ab aliquo, nescio quo, seu dolo, seu ignorantia infartum (quod in Chronicis illis, in quibus gesta non oratione continua explicantur, sed singulis verbis è regione sui cuiusq; anni annotantur, est facillimum, nec ita orationis series coarguit falsarium) eorundem temporum indubitatæ fidei demonstrant historiæ: quæ non solum actorum, gestorumq; substantiam, sed & ipsa verba vtrinq; dicta & excepta à præsentibus & audientibus, certa fide ad nos protulerunt. Quam hic adscribemus ex Theodoreto illo Cyrenensi episcopo, Græco autore (quo maiorem fidem habeas de fide & præconijs Romani pontificis) & eorundem fere temporum scriptore, qui libro secundo historiæ suæ ecclesiasticæ persecutionis, quæ ab Arrianis toto orbe orthodoxis excitata est, mentionem faciens: Lubet, inquit, narrationi intertexere liberrimas voces laudatissimi Lyberij, & admirabilem sermonem habitum cum imperatore Constantio, quos illius temporis amantissimi dei perscripsere, qui acuere atq; excitare studiū amatorum diuinarum rerum facile possunt. Subijciens deinde illum eius cum Constantio sermonem, qui eidem conatus est persuadere, vt subscriberet in damnationem Athanasij, orthodoxæ fidei propugnatoris, cum vincere non posset inuictum, damnat exilio, relegari præcipiens Beroeam Thraciæ. Athleta quidem, inquit, veritatis victoriæ compos, in Thraciam (vt imperatum fuerat) venit. Post annos autem duos, cum Romæ esset Constantius, magistratuum & primariorum ciuium coniuges obsecrant maritos, vt supplicent Constantio pro pastore, quo restituatur ecclesiæ suæ: se q; nisi impetrassent, desertis ipsis, ad magnum illum pastorem ituras minantur. Qui responderunt, se formidare iracundiam imperatoris, sibiq; non magnam esse spem veniæ, quod viri essent: Vos autem, inquiunt, si supplicetis, illa non lædet. Et horum alterum consequimini, vt aut admittat deprecationem vestram, aut certe nullo malo affectas dimittet. Hac via demonstrata, accedunt, inquit, laudabiles matronæ ad imperatorem, preciosissimis veste stibus ornatæ, quo magis imperator nobiles ratus, precibus, voluntatiq; ipsarum gereret morem. Erat autem deprecatio talis: Misereri vellet tantæ ciuitatis spoliatæ pastore suo, & expositæ luporum insidijs. Sed imperator respondit, non illam pastore alio egere, quæ prudentē, bonumq; haberet, fuerat equidem creatus post Lyberium vnus ex diaconis illius vir fidelis, Felix nomine, qui incorruptam quidem seruabat Nicææ expositam fidem, sed violatoribus eius coniungi non verebatur. Nemo tamen omnium ciuium Romanorum in ædem orationis ingressus est, cum ipse intus foret. Quod ipsum & matronæ tum regi significarunt. Itaque flecti se passus, iussit optimum quidem Lyberium de exilio reuocari: sed amborum esse D

commu nem

A communem ecclesiæ administrationem. His lectis literis in circo, exclamauit multitudo egregiam esse imperatoris sententiam, qui spectatoribus in duas partes diuisis, & à colore cognominatis, his vnū, itemq; alteris vnum, præficeret. Ita dicterijs incessentes imperatoris literas, exclamant vna voce, nam voces, inquit, ipsas ponere visum est, vnus deus, vnus Christus, vnus episcopus. Post has amantissimas Christi plebis voces reuertitur admirabilis Lyberius, cui cedens Felix in aliam vrbem se cōtulit. Hactenus Theodoretus ille.

Vides itaq; Christiane lector, quales hi hæreticos nobis Rom. pontifices obijciant, hoc est, gloriosissimum Christi confessorem, & qui inuictus permansit veritatis athleta, compos victoriæ. Quanquam vt daretur se polluisse hæreticorum communione, victum exilij tædio: ex hoc tamen consequens non esset, fuisse hæreticum: sicut nec Marcellinum, qui eo tempore victus metu tormentorum, non fuit satis constans ac fortis Christi confessor: at hæreticum fuisse nunquam sane probabitur. Est enim hæresis, non morum, nō confessionis, sed fidei vicium, quo quis singulare aliquid à communi catholicæ ecclesiæ fide ac sententia eligit, ac proinde seipsum ab ecclesia separat, qua se rectius sentire, credereq; præsumit, & ob id hæresis, hoc est, electio (quemadmodum superius plenius demonstrauimus) haud insignificanter appellatur. Cui quod pertinaciam addunt nonnulli, tanquam ad essentiam eius, definitionemq; pertinens, nihil quidem addunt extraneum, sed tamen quod in finitione prædicta satis includitur. Electio siquidem nouitatis alicuius, aut singularis opinionis à communi ecclesiæ sententia, certum studium, scientiamq; importat, & quod appositum teneat communis ecclesiæ sententia, & quod quærat, eligat aut sequatur singulare aliquid ac proprium. Quod qui facit, certum non est auditurum corripientem
B ecclesiam, admonentemq; ab eius communi sententia & opinione non recedere, sed dicturum id quod hæreticorum est proprium, ex scripturis instrui, conuinciq; se velle, quas præsumit se rectius intelligere, quàm communis ecclesia. Itaq; iam pertinaciam illam secum habet, qua adeo ecclesiæ sententiæ se non subijcit, vt sciens, eligensq; ei contradicat. De qua tum demum certi erimus, si post vnam, alterámue correptionem, vt inquit Apostolus, non disputationem, in sua persistat sententia. Qui vero in errorem aliquem incidit, discrepantem quidem ab orthodoxa catholicæ ecclesiæ sententia, intra tamen arcam catholicæ ecclesiæ se continens, & fide generali eidem semper consentiens & ignorans se aberrare à communi eius fide & sententia, de qua, quàm cito admonetur, quàm cito fit certior, continuo abiecto illo singulari aut proprio, communem ecclesiæ sententiam sequitur: is (quemadmodum de se dicit diuus Augustinus) errare equidem potest, at hæreticus esse non potest. Sed hæc paulo longius nos protraxerunt ab instituto. Itaq; in Marcellino & Lyberio nec minima hæresis nota deprehenditur.

Error in fide sine crimine hæresis.

Felicem II. in hoc albo qui adscribunt, vocem propriam conuincuntur non intelligere, sed odio in Romanam ecclesiam congerere, quicquid forte inciderit, etiamsi seipsum protinus falsitatis coarguat. Constat enim Felicem I. sub Probo imperatore glorioso consummatum martyrio, circa annum domini CC. LXXXV. Felix II. sub Zenone præfuit Christi ecclesiæ, circiter annum domini CCCC. LXXXVI. Is ille est, qui in Acatium Constantinopolitanum antistitem protulit condemnationis sententiam:

Cuius tragœdiam aliquanto post explicabimus. Inter hos nemo intercidit C
Romanus pontifex eius nominis. Nisi forte ab hæretico imperatore Constantino substitutum illi, cum pro fide orthodoxa & catholica exularet, Lyberio, quis adscribat Romanũ pontificum catalogo. Quod qui facit, suam ignorantiam prodit: cum certum sit illum non fuisse Romanæ ecclesiæ pontificem, adhuc viuo Lyberio, indubitato eius pontifice, hoc ipsum contestante orthodoxo Romano populo, qui illius communionem, vt nothi & superintrusi ab hæretico semper declinauit: quemadmodum paulo ante audisti, referente Theodoreto. Hic itaq; si illi similis fuisset à quo cathedræ Petri contra ius, fas & ecclesiasticos canones intrusus fuerat, imperatori Ariano & hæretico, nihil sane mirandum hoc fuisset, nec quicquam derogaret priuilegio, quod supra adstruximus, apostolicæ cathedræ atq; eidem præsidentiũ. Sed Christo gratiæ, quod nec is ille ipse hæreseos à quoquam infamatus sit, quanquam varient de illo historiæ, quod quidam (quemadmodum ex Theodoreto audisti) tametsi integram fidem, sicut Nicææ exposita fuerat, inconcusse illum conseruasse affirment, communicasse tamen asserunt hæreticis, alij negant hoc ipsum, imo tam constantem orthodoxæ fidei assertorem prædicant, vt aliquanto post reditum Lyberij, & postquam Roma cessaret, affirment illum etiam martyrio coronatum ab hæreticis. In qua sententia est beatus Antoninus Florentinus archiepiscopus. Vides itaq; impugnator priuilegij apostolicæ cathedræ, quales nobis hæreticos proferas Romanos pontifices:

Errorad uersario rũ in nomine Felicis II.

Anastasium secundum pontificem sanctum & orthodoxũ infamat Gratianus ille decretorum compilator (vt multa collegit & congessit sine iudicio) qui ex nescio qua conficta & mendacissima historia gestorum Romanorum pontificum hanc de illo fabulam adscribit, & suæ illi compilationi D
inseruit XIX. distinctione, c. Anastasius, his verbis:

Anastasius secundus natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore se multi clerici à communione ipsius abegerunt, eo quod communicasset sine concilio episcoporum vel presbyterorum & clericorum cunctæ catholicæ ecclesiæ, diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui cõmunicauerat Acatio. Et quia voluit occulte reuocare Acatium, quod non potuit, nutu diuino percussus est. Hactenus ille ex sua illa historia. Cui glossa modum explicans, quo diuina vltione perierit (vt dignum esset patellæ cooperculum iuxta prouerbium) addit, effusis intestinis dum assellaret. Ita enim de quodam hæretico, oblitus fortasis nominis, audisse se somniarat glossator ille, aut potius, nugator temerarius. Eadem insulsit idem ille Gratianus prima quæstione prima, c. Dictum est. Hunc itaq; Anastasium, idem affirmat fauore imperatoris Anastasij, quos Acatius ille Constantinopolitanus, post in se prolatam damnationis sententiam, sacerdotes vel Leuitas ordinauerat, acceptis officijs rite fungi posse, male decreuisse, subiecta parte eius decretalis epistolæ in c. secundum, eadem distinctione. Qua recitata subiungit in hæc verba: Quia ergo illicite & non canonice, sed contra dei decreta, & prædecessorũ & successorum suorum hic rescripta dedit, vt probat Felix & Gelasius, qui Acatium ante excommunicauerunt, & Hormisda, qui ab Anastasio tertius, eundem Acatium postea damnauit, ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & à deo percussus legitur. In eius fidem subijciens, quam paulo ante descripsimus historiam, aut verius fabulam. Et hæc vnus scribens post alium, cæcus cæcum ducit in foueam.

Qui

A Qui tamen si vel paululū aperirent oculos, viderent luce clarius, quàm impudens & seipsum euertens mendacium contineat hæc fabula. Quid enim hoc probabilitatis habere potest, Anastasium conatum reuocare Acatium, quamuis nō potuerit? & ob id diuino percussum iudicio, cum certo constet rebus humanis iamdudum exemptum hunc, priusquā ille ad Romanæ ecclesiæ pontificatum assumeretur? Quod ipsum etiam illa ipsa testatur eius decretalis epistola, quam scribit ad imperatorem Anastasium, vnde hanc ipsam illi struunt calumniam. Sed post mortem, inquis, eius voluit reuocare Acatium. Expectabam, vt diceres voluisse illum reuocare à mortuis. Quod vero post mortem illum reuocare voluerit, non habet citata illa à Gratiano historia, sed dicit, quod voluit occulte reuocare Acatium. Sed quod nec memoriæ eius succurrere voluerit, aut eandem reuocare ad communionem catholicæ ecclesiæ, eadem illa eius epistola etiam testis est. In qua orat principem, vt consentiat nomen eius in perpetuum aboleri à catholica Christi ecclesia, vt cui illud ipsum multis ex causis magno offendiculo & scandalo fuerit, quemadmodum paulo post audies. Iam & hoc quid, obsecro, probabilitatis habet, quod est in eadem fabula, magnam cleri partem se subtraxisse à communione Romani pontificis, ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, quod sine concilio episcoporum, presbyterorum & clericorum cunctæ ecclesiæ catholicæ communicasset cuidam Photino cōmunicatori excommunicati Acatij? O grauem & arduam causam, propter quam clericorum totius ecclesiæ concilium conuocandum est. Quasi sine fine procederet excommunicationis contagio. Quasi deniq; à communione capitis ecclesiastici corporis sese subtrahentes non forent schismatici. Quasi postremo in eiusdem capitis potestate non esset, ecclesiasticam communionem restituere his, qui
B ob communionem cum excommunicatis eandem perdiderunt, nisi conuocato ad hoc clericorum totius orbis concilio. Quis has ferat, quis non rideat ineptias? Quis in Gratiano hac in re vel communem non desideret sensum hominum? Sed hæc est ipsissima rei veritas.

Decesserat iamdudum excommunicatus ille ab apostolica sede Acatius. Cui, quod per necessitatem quandam, præeminentiæ videlicet ciuitatis regiæ, & imperialis autoritatis & gratiæ, communicauerat pars maxima episcoporum Græcorum & Orientalium, vniuersusq; clerus & populus Constantinopolitanus vna cum principibus, plurimos inuoluerat illa excommunicationis eius sententia. Nec tamen etiam post mortem Acatij obtineri potuit, aut in Constantinopolitana, aut in alijs per Orientem ecclesijs, vt secundum apostolicæ sedis iudicium & sententiam, nō commemoraretur eius nomen inter catholicos, sed auferretur è sacris diptitijs. Vnde & grauissimum schisma excitatum est per Orientis ecclesias, atq; vniuersus dissolutus vigor disciplinæ ecclesiasticæ. Quæ cum durassent annis non paucis non sine magna confusione ecclesiastici ordinis, atq; adeo vniuersæ Christi ecclesiæ, Anastasius II. mox vt pontificatu inauguratus fuerat, conuersus toto animo ad reformandam pacem ecclesiæ, scribit hanc (quam ille reprobatam dicit) ad imperatorem Anastasium epistolam, eundem orans & obsecrans, vt eius opera ac studio hæc scandala & schismata ecclesiarum tollerentur è medio, & apostolicæ sedi sua agnosceretur necessaria toti ecclesiæ autoritas, & debita præstaretur obedientia. Ad quod velut facile medium proponit, vt auferatur è numero & memoria catholicorum nomen vnius Acatij, quem affirmat pro notorijs suis damnatum & anathematizatum

Vera de Anastasio historia.

excessibus à sede apostolica. Cuius damnationē ne alij, qui necessitate quadam (vt diximus) illi communicauerant, & baptismi, aut sacri ordinis sacramenta ab eodem acceperant, vt persuadebantur à quibusdam pacis hostibus, sibi detrimento fore crederent in perceptis ab illo sacramentis, & ob id, vt eius damnationi subscriberent, difficilius induci possent, impedirenturq́ per id fructus optatæ & sanctæ vnionis, pacis & cōcordiæ, illud ipsum præueniens sanctus & sapiens pontifex: non quidem contra dei decreta, & suorum prædecessorum & successorum (quemadmodum ille non minus impie quàm incircunspecte contra orthodoxum pontificem effutijt) sed secundum orthodoxæ fidei regulam, & sanctorum (quod post intelliges) prædecessorum suorum exemplum declarauit illius damnationem, nulli damno aut præiudicio fore his, qui ab eo baptismi aut sacri ordinis sacramenta susceperunt, redintegratis ac reunitis catholicæ ecclesiæ. Quæ vt ita acta ac verissima intelligas, illam ipsam eius epistolam subijciemus ad imperatorem Anastasium scriptam in hæc verba: C

Epistola Anastasij pontificis ad Anastasium imperatorem.

Gloriosissimo ac clementissimo filio Anastasio Augusto Anastasius episcopus. Exordium pontificatus mei primitus oblata populis pace pronuncio, confidenter pro fide catholica, humilis pietati vestræ precator occurro, in quo primum mihi diuinum fauorem propinquasse confido, quod nunc consonantia in me augustissimi nominis tui, nō dubium præstat auxilium, vt sicut præcelsum vocabulum pietatis tuæ per vniuersas gentes toto orbe præfulget: ita per ministerium humilitatis meæ, sicut semper est, sedes beatissimi Petri in vniuersa ecclesia assignatum sibi à domino deo teneat principatum, nec propter vnum mortuum diutius tunica illa saluatoris desuper contexta per totum, malæ sortis patiatur incertū, quæ sola in discussionem pro firmitate sui venire non potuit, serenitate tua præcipue rempublicam gubernante, cui etiam in priuata vita tantum circa syncerā religionem studium fuit, vt sicut fama certissime celebrauit, nemo magis, vel inter præcipuos sacerdotes, præfixas à sanctis patribus regulas custodisse dicatur. Quod sanctum studium cum maiestate imperij creuisse confidimus. Legatione itaq; fungimur pro Christo. Ne igitur eos propter offensionem vel scandalum patiamini publice nominari, quorum merita vel actus illum iudicem latere non possunt, in cuius iam sunt iudicio constituti. Neq; illic se potest interserere, in corpore mortali adhuc temeraria præsumptio, vbi non solum confessio facit aperta merita singulorum, sed etiam silentij ipsius non potest latere secretum. Namq; & prædecessor noster Papa Felix, & etiam Acatius illic procul dubio sunt, vbi vnusquisq; sub tanto iudice non potest perdere sui meriti qualitatem, &c. Precamur itaq; dilectionem vestram, vt specialiter nomen taceatur Acatij, vt quod multis ex causis scandalum atq; offendiculum ecclesiæ concitauit, &c. Quantos enim excessus atque præsumptiones habuerit Acatius, ne clementiæ tuæ suggerere per singula fortassis videatur onerosum, Cresconio & Germano fratribus, & coepiscopis meis, quos misimus ad serenitatem tuam, de causis singulis Acatij, qualis fuerit, instructionem plenissimam dedimus, clementiæ vestræ specialius recensendam, si hoc pietati tuæ placuerit curiosius indagare, ne in aliquo suggestioni nostræ veritas defuisse videatur, vt pro diuina sapientia vestra perspicue videri possitis, non superbia vel elatione sedis apostolicæ, talem in Acatium processisse sententiam, sed facinoribus certis, quantum nos illud iudicium, quod solum falli non potest, æstimamus, zelo magis diuini- D

tatis

A tatis extortam, &c. Deinde occurrens illi, quod plurimos retrahebat à subscribendo in damnationem Acatij ob necessariam quandam, quam cum eo viuo habuerunt, communionem, præsertim in susceptis ab eodem sacramentis ecclesiasticis.

Iam, inquit, secundum catholicæ ecclesiæ consuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quod nullum de his, quos baptizauit Acatius, vel sacerdotes, seu Leuitas, secundum canones ordinauit, vlla eos ex nomine Acatij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & baptismi, quod procul sit ab ecclesia, siue quod ab adultero, vel à fure fuerit datum, ad percipientem munus peruenit illibatum. Quia vox illa, quæ per columbam sonuit, omnem maculam humanæ pollutionis exclusit, qua declaratur ac dicitur: Hic est, qui baptizat in spiritu & igne. Nam si visibilis solis istius radij, cum per loca fœdissima transeunt, nulla contactus inquinatione maculantur, multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus, nulla ministri indignitate constringitur, &c. Ideo ergo & hic, cuius nomen dicimus reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentum, quod per illum datum est alijs, perfectionem suæ virtutis obtinuit. Quod cum ita sit, aliquorum tamen intantum se extendit curiosa suspicio, vt imaginentur, prolato à Papa Felice iudicio, postea inefficaciter in sacramentis, quæ vsurpauit Acatius, egisse, ac proinde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur. Sed meminerint in hac quoque parte tractatum præualere superiorem. Quia non sine vsurpatione nominis sacerdotij adiudicatus hoc egit. In quo virtutem suam obtinentibus mysterijs, in hoc quoque rea sibi tantum persona nocuit. Nam ad illum pertinuit, quod tuba Dauidica canit:
B Veruntamen deus conquassabit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. Nam superbia semper sibi, non alijs facit ruinam, &c. Vnde cum sibi nomen sacerdotis vindicauerit damnatus, in ipsius verticem superbiæ tumor inflictus est, non autem populus diuinis mysterijs, quæ ab illo percepit exclusus, sed anima sola quæ peccauerit, iusto iudicio propriæ culpæ erat obnoxia, quod vtique numerosa scripturarum testatur instructio. Vnde remotis hominum studijs, siue versutijs in hac adhuc præsenti fragilitate positorum, secundum preces nostras, annisu & autoritate imperiali offerte deo nostro vnam catholicam ecclesiam et apostolicā. Quia hoc solum est in quo non solū in terris, sed etiam in cœlo triūphare sine fine possitis. Hactenus illius epistola ad imperatorem Anastasium. Quæ sane me cogit, nescio quid mirari de illo Gratiano. Nam non lectam eidem quis posset credere, vnde excerptū est illud c. Secundum, prædicta dist. XIX. quod contra dei & prædecessorū suorum decreta calumniatur scripsisse Anastasium. Et si legit, quo pacto non intellexerit impudentissimā esse fabulam, quam ex nescio qua historia in derogationem nominis & memoriæ sancti & orthodoxi pontificis subnexuit. Scilicet, Anastasium voluisse occulte reuocare Acatium, & propterea diuino percussum iudicio? O crassam nimis impudentiam. Quasi non constet luce meridiana clarius ex dicta eius epistola, quo nam pacto illum reuocare voluerit? Viuum certe non potuit, iamdudum enim obierat. Mortui autem vt nomen & memoria aboleretur à catholica Christi ecclesia, satagit omnibus viribus, tam literis, q̄ nuncijs ostendens & persuadens defendenti memoriam

Supinus nimium Gratiani error de Anastasio clarissime traducitur.

eius imperatori ob graues intolerandosq; excessus suos, & certa facinora iustissime damnatum à sede apostolica. Et hoc erat occulte reuocare velle Acatium? C

Iam (quod ille infamat) eius decretum velut dei decreto, & prædecessorũ successorumq; eius in sede apostolica contrariũ, quid obsecro continet non pium, orthodoxum & catholicum? Quid, quod non toties inculcat D. Augustinus aduersus Donatistas hæreticos? Nec enim sacramentũ aut baptismi aut ordinis, nec etiam ius dandi sacramentũ (vt eiuspem verbis dicam) amittit schismaticus aut hæreticus, vtrunq; enim, inquit, sacramentũ est, & quadam consecratione vtrunq; homini datur, illud, cum baptizatur, istud, cum ordinatur. Ideo non licet à catholico vtrunq; reiterari. Nam si ex ipsa parte schismaticorum venientes, etiam præpositi aut episcopi, qui pro bono pacis correcto schismaticorum errore suscepti sunt, & si visum est opus esse vt eadem officia gererent quæ gerebant, non sunt tamen rursus ordinandi: sed sicut baptismus in eis, ita & ordinatio mansit integra. Quia tantum in præscisione fuerat vicium, quod vnitate pacis correctum est. Hæc docet & asserit ille Augustinus, non hæreticus, sed orthodoxus, atq; adeo orthodoxorum lumen, & insignis doctor ecclesiæ: hæc, inquam, ille docet pro assertione orthodoxæ veritatis aduersus hæreticos. Quod si ab hæreticis & schismaticis accepta sacramenta, etiam ab ipsis schismaticis & hæreticis, suam efficaciam & vtilitatem habeant, correcto solo diuisionis vicio: nunquid aut infirma, aut irrita erunt eadem, quæ accepit fidelis & orthodoxus populus, in vnione manens catholicæ Christi ecclesiæ, à proprio suo episcopo, nec hæretico, nec schismatico: sed qui ob alios tantum excessus suos excommunicatus fuerat? Cuius etiam communionem deserere non potuit: præsertim quamdiu non solum ille ipse, sed cum eo pars maxima totius orbis episcoporum (quemadmodũ de Acatio factum demonstrat illa eius, quam aliquanto post explicabimus, tragœdia) iniustam atq; adeo irritam eius excommunicationem contenderent, & in eiusdem cõmunione persisterent? Certe vbi nunquam fuit in orthodoxo populo diuisionis vicium, nihil illi obesse potuit sui episcopi damnatio, nec eidem esse damno necessaria quædam eius cum illo communio: præsertim quamdiu probabiliter ignoraret rite excommunicatum & valide, ob episcoporum pene totius orbis, quod videbunt, præiudicium. Nunquid ergo hæretica est hæc Anastasij sententia, & declaratio, quod Acatij damnatio nihil obfuerit fideli eius, orthodoxoq; populo, nec irritam, aut infirmam reddiderit sacramentorum, quæ secundum sacerdotalis officij sui debitum eidem ministrauit, gratiam? D

Aduersus epistolam Parmeniani

Vt autem intelligas, non nostrum solum, sed etiam Canonistarum (qui alioqui crassiusculi sunt, nec nimis emunctæ naris) tam de Gratiano suo, quam de Anastasio iudicium, Glossa prima in dicto c. Secundum, laborat in censura eiusdem, ob Gratiani illud, quod supra audisti, de eo præiudiciũ. Nam dicit variam esse de illa decretali & eius autore Anastasio sententiam. Gratiani equidem, qualem audiuimus. Cui dicit consentire Melendum quendam, & omnes, qui dicunt veritatem sacramentorum non esse apud hæreticos. Quæ sane sententia est hæretica & reprobata à catholica Christi ecclesia, quæ nec in baptizatis, nec ordinatis ab hæreticis aut schismaticis reuertentibus ad synceritatẽ fidei & vnitatem ecclesiæ, sacramenta reiterat. Hugonis deinde cuiusdam adfert sententiam plane contrariam, & nobiscum consentientem per omnia: qui nec decretalem eam reprobatã, nec damnatum eius

A eius autorem affirmat, cum illa nihil contineat non sanctum, orthodoxum & canonicum. Postremo, etiam tertiam quorundam adducit sententiam, affirmantium ideo reprobatum illud c. Secundum. cum autore suo, quia voluit, quod ordinati ab hæretico, sine omni dispensatione, de iure sua exercere possint officia. Qua in re vide, obsecro, temeritatem hominum, cum nihil horum omnium dicat Anastasius, quæ hi in illum congerunt. Neq; enim loquitur de ordinatis ab hæretico, sed ab Acatio, qui à nemine vnquã hæreseos alicuius insimulatus est, sed tantum excommunicatus ob excessus alios, & quia communicauerat hæreticis. Quod ipsum tamen idem semper negauit, negaruntq; qui iniustam eius damnationem contendebant, Orientis episcopi, quemadmodum diuersæ Gelasij testantur epistolæ, quibus eius damnationem iustam asserit, præsertim autem ea ad Dardaniæ episcopos. Deinde, nihil dicit, nec de iure, nec de dispensatione, vt impudens hic nugator affirmat. (Quanquam quicquid dicit, merum ius sit) sed tantum pacis & ecclesiasticæ vnitatis intuitu decreuit, aut potius declarauit, nihil obesse culpam & damnationem Acatij, his qui in fide & vnitate catholicæ ecclesiæ sacramenta ab eo perceperunt, nec sacramentorum illorum gratiam illius culpa aut damnatione euacuatam aut infirmatam. Qua in re si hæreticus est Anastasius, bis hæreticum fuisse beatissimum illum Leonem necesse est, qui eodem intuitu permisit illum Anatholium Constantinopolitanum episcopum ministrare in suo gradu & ordine. Quem tamen ter execrandus ille Dioscorus, exturbato & per vim ac scelus electo S. Flauiano episcopo, atq; adeo neci dedito, è suo veluti latere aut sinu (nam eius archidiaconus fuerat) Constantinopolitanæ intruserat ecclesiæ, & ordinarat episcopũ. Sed pacis (vt dixi) intuitu, in suo illum gradu & ordine cõfirmauit beatissimus B Leo, satis habens, quod secum amplexaretur veritatem orthodoxæ fidei, & detestaretur Euticetis perfidiam, id quod plurimæ eiusdem testantur epistolæ. Quin & vniuersam Chalcedonensem synodum bis hæreticam fuisse necesse est: vt quæ ex præscripto eiusdem Leonis, neminem eorum, etiam qui episcopi ordinati essent, ab impia illa hæreticorum factione Dioscorica, iacturam facere voluit suæ illius dignitatis, gradus aut ordinis: modo per veram pœnitentiam reuersi ad vnitatem catholicæ ecclesiæ, amplexarentur synceritatem fidei, & execrarentur impietatem hæreticam.

Et hæc quidem de Anastasio suffecerint ad vindicandum eius nomen & memoriam à nota atrocissimi criminis, hæreseos inquam: quod nulli facile imponendum est, præsertim iamdudum in Christo quiescentium, nisi quibus aperto ecclesiæ præiudicio inustum constat. Quin & impudentem falsitatem coarguunt eius fabulæ, qua Gratianus illi sancti & orthodoxi pontificis nomini & memoriæ impie detrahit: temeritatem quoq; censuræ & iudicij eiusdem de prædicta illius decretali epistola, quã plane conuincitur, aut nõ legisse, aut minime intellexisse. Cuius sentẽtia, si ea fuit, quę à Glossa illa eidem attribuitur, non vero illius Anastasij, vt audisti est plane hæretica.

Benedictum XI. (vt quos volunt, pro suo arbitrio hi hæreticos faciunt) etiam hac nota inuenio perstrictum à nonnullis, qui aduersantur illi indefectibilis fidei priuilegio, quod cathedram apostolicam atq; eius præsules tueri asserimus, sed quo prætextu aut colore, non inuenio. Quod dum quæro per omnes de illo scriptores & historias, nec leuissimam apud vllam suspiciunculam deprehendo tam atrocis in illum notæ & infamiæ. Quin potius, omnes velut vno ore, eximiæ virtutis, doctrinæ & sanctæ administrati

 pontifi-

pontificatus mensibus illis nouem, quibus solis præfuit, testimonium perhibent, ex generali ordinis Dominicani, primum in Cardinalem, deinde electus in summum pontificem. Et ne forte (vt fit facile) in numero incidisset error, per omnes eius nominis pontifices percurrens, neminem tamen inuenio, in quem vel minima nota eius criminis competat. Ita hi quasi pro ludo habent infamare sanctos & orthodoxos pontifices iam cum Christo regnantes, de omnium atrocissimo crimine impietatis hæreticæ. C

In eundem modum & quæ de Ioanne vigesimosecundo afferũtur à nonnullis, meræ nugæ sunt, mera mendacia. Scripserunt quidam nostra tempestate vitas pontificum Romanorũ, sed plurima pro suo scripserunt affectu & libidine: quibus dum seruiunt, impudentissime ac mendacissime debacchantur in famam innocentium & sanctorum pontificum. Quod nuper quidam Ioannes Battus fecit in vita sanctæ memoriæ Adriani sexti pontificis maximi, in Theologicis his studijs quondam præceptoris nostri. In quem virum sine controuersia sanctum, doctissimumq́; ille tam impia, tam nephanda, tam execranda mentitur impudentissime, vt ipsum etiam cœlum commaculare possent & inficere. Idem, tametsi magis dissimulanter & tecte, fecisse Platinam in Paulum secundum, certum est. De quo defuncto (quod illi ob sua demerita merito aduersus fuerat) vt se vlcisci posset cõmodius, omnium ad sua tempora pontificum historiam congerere aggressus est, quo ita maiori fide & à pluribus legerentur, quæ de Paulo mentiri voluit. Sic & Ludouici illius Bauari execrati à Ioanne vigesimosecundo & sede apostolica, deinde etiam priuati imperio (cuius libro sequenti explicaturi sumus tragœdiam) studium & largitio multos eo seculo venalia habentes ingenia, venales linguas & calamos, impulit execranda multa comminisci & effutire aduersus doctissimum, magniq́; animi pontificem & dignitatem ecclesiasticam. Inter quos præcipui & velut antesignani quidam erant Marsilius ille Patauinus (quem libro sequenti excutiemus exactius) & Occam pseudomonachus, pseudoq́; Theologus, illius Ludouici familiaris conuictor. Qui Ioannis illius vigesimi secundi, definitiones quasdam calumniabantur vt hæreticas, ipsi hæreticissimi, alia etiam eidem impingentes mendacia, velut impietatis seruiles, conductitijq́; milites, & qui in hoc, impio execrandoq́; imperatori locauerunt suam operam. Quorum nudis, impijsq; assertionibus, si quis vel tantillum moueri possit aduersus clarissima, quæ induximus, priuilegij apostolicæ cathedræ & eidem præsidentium argumenta & testimonia, is mihi non bene ad veritatem, pietatemq; affectus videbitur: præsertim cum non facile adduci quis debeat, vt credat de his, quorum in pace requiescit memoria, non tam atrox crimen prauitatis hæreticæ, nisi aperto ecclesiæ iudicio de eodem notatus fuerit. D

Qua de causa de vno Honorio maiorem nobis difficultatẽ ingerit synodalis (vt videtur) autoritas. Siquidem perstrictum ea nota illum legimus in actis VI. synodi (vt à nobis Latine interpretata & impressa leguntur) inter autores monothelíticæ hæresis, hoc est, vnius voluntatis & operationis in Christo. Cuius in eisdem actis inseruntur duæ epistolæ ad Sergiũ Constantinopolitanũ, eiusdem hęresis seminatorem, & primũ assertorem, ex quibus eiusmodi hæresi consensisse videri volunt. Itaq; in principio actionis decimætertiæ hæc legitur censura concilij, tam de Honorio, q̃ de eius epistola.

Sanctum conciliũ dixit, retractantes secundum promissa dogmaticas epistolas, quæ à Sergio quondam patriarcha huius à deo conseruandæ regiæ

vrbis

A vrbis scriptæ sunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat episcopus Phasidis, quàm Honorium quondam papam antiquæ Romæ: Similiter autem epistolam ab Honorio rescriptam ad eundem Sergium, hasq; inuenientes omnino alienas existere ab apostolicis dogmatibus, & definitionibus sanctorũ conciliorum, & cunctorum probabiliũ patrum, sequi vero falsas doctrinas hæreticorum, eas omnino abijcimus, & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem impia execramur dogmata, horum & nomina à sancta dei ecclesia projici iudicauimus: Id est, Sergij quondam præsulis huius vrbis regiæ, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere. Cyri Alexandrinæ, Pyrrhi, Pauli, &c. quorũ mentionem fecit Agatho sanctissimus & ter beatissimus papa antiquæ Romæ, in sua ad pijssimum imperatorem epistola, eosq; abijcit, vtpote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his vero simul projici à sancta dei catholica ecclesia, simulq; anathematizari præuidimus & Honorium, qui fuerat papa antiquæ Romæ, eo quod inuenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quod in omnibus eius mentem secutus sit, & impia dogmata confirmauit. Hactenus verba concilij, vt impressa circumferuntur.

Sed quoniam ex omnibus horum temporum scriptoribus & certissimæ fidei historijs clarissime constat, eundem illum Honorium fuisse primũ huius hæresis damnatorem, annis fere LX. ante celebratã sextam synodum, satis clare deprehenditur hanc synodum passam in damnatione memoratæ & epistolarũ sancti Honorij, quod in XIIII. actione eiusdem concilij per legatos apostolicæ sedis conuictum est passam fuisse V. synodum in actione eius VII. hoc est, per falsarios infarta, quæ aliena erant à mente synodi.

Potuit equidem fieri, vt in eius initio intelligens (vixdum expugnata impia hæresi Euticetis & Dioscori de vnitate naturæ in Christo, stabilitaq; in

B eodem autoritate beatissimi Leonis & Chalcedonensis concilij, veritate naturæ duplicis) cœpisse repullulascere in ecclesia noua dissensionum & scandalorum semina, de vnitate voluntatis aut operationis in Christo, ita rescripserit de hoc subdole consulenti Sergio, quemadmodum habet tenor inserta actis dictæ synodi, secundæ illius epistolæ (nam prima mihi nõ germana aut syncera videtur, tametsi nihil etiam erroris contineat) videlicet vt nouæ adinuentionis vnius vel duarum operationum vocabulo refutato, claro ecclesiarum dei præconio, nebulosarum contentionũ caligines rursus non effundantur aut conspergantur, præcipiens propterea vt vnius vel geminæ operationis nouiter à contentionum studiosis introductum vocabulum à prædicatione fidei eximeretur. Nam qui, inquit, hæc dicunt, quid aliud, nisi iuxta vnius vel geminæ naturæ Christi dei vocabulũ, ita operationis vnius vel geminæ suspicantur fuisse mediatorem dei & hominum dominum Iesum Christum sentire vel promere, quod satis ineptum est: Habet autem & circa finem eadem epistola sic: Et hoc quidem, quantũ ad instruendam noticiam ambigentiũ, sanctissimæ fraternitati vestræ per eandem insinuandum præuidimus. Cæterum, quantum ad dogma ecclesiasticum pertinet, quæ tenere vel prædicare debemus, propter simplicitatem hominum, & amputandas inextricabiles quæstionum ambages, sicut superius diximus, non vnam aut duas operationes in mediatore dei & hominum definire, sed vtrasq; naturas in vno Christo, vnitate naturali copulatas, cum alterius communione operantes atq; operatrices confiteri debemus, & diuinam quidem, quæ dei sunt operantem, & humanam, quæ carnis sunt exequentem,

Sententia epistolæ Honorij ad Sergium.

non

non diuise, neq; confuse aut conuertibiliter, dei naturam in hominem, nec huma- C
nam in deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confi-
tentes, vnus atq; idem humilis & sublimis, æqualis patri, & minor patre, ipse an
te tempora natus, in tempore est, per quem facta sunt secula, natus in seculo est,
& qui legem dedit, factus sub lege est, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, ipse
crucifixus, ipse chirographum, quod erat contra nos, euacuans, in cruce de pote-
statibus & principibus triumphauit. Auferentes ergo, sicut diximus, scandalum
nouellæ adinuentionis, non oportet nos vnam vel duas operationes definientes
prædicare, sed pro vna (quã quidem dicunt) operatione, oportet nos vnum ope-
ratorem Christum dominum, in vtrisq; naturis veridice confiteri, & pro duabus
operationibus (ablato geminæ operationis vocabulo) ipsas potius duas naturas,
id est, diuinitatis & carnis assumptæ, in vna persona vnigeniti dei patris, incon-
fuse, indiuise atq; inconuertibiliter prædicare propria operantes. Et hoc quidem
beatissimæ fraternitati vestræ insinuandum præuidimus, quatenus vnius confes
sionis propositum, vnanimitati vestræ sanctitatis monstraremus, vt profecto
in vno spiritu anhelantes, pari fidei documento insisteremus. Scribentes etiam
communibus fratribus Cyro & Sophronio antistitibus, ne nouæ vocis, id est, v-
nius vel geminæ operationis vocabulo insistere vel immorari videamur, sed ab
rasa huiusmodi nouæ vocis appellatione, vnum Christum nobiscum vtrisq; na-
turis, diuina & humana prædicent operantem. Quanquam & hos, quos ad nos
prædictus frater & coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarũ
operationum vocabulum prædicare innitatur. Quod instantissime promiserũt
dictum virum facturum, si etiam Cyrus frater & coepiscopus noster ab vnius vo
cabulo discesserit. Hactenus ille Honorius.

Vnus operator Christus in duabus naturis. Vtranq; naturam in vna persona operari propria.

Vides itaq; Christiane lector & clarissime intelligis, ex illa ipsa Honorij epi
stola, quæ est in actis eiusdem synodi, passam eandem ea parte, quæ legitur de D
damnatione memoriæ viri sanctissimi, & vere orthodoxi, quod legati sedis apo
stolicæ in eadem conuicerũt passam quintam synodum, in actione eius septima,
hoc est, per falsarios & mendaces Græculos, in odium & detractionem Roma-
næ ecclesiæ (cui aduersantes in direptionem dati sunt) hæc infarta alienissima a
mente sancti concilij. Quod enim ad hoc ipsum procliues Græci fuerint, non so
lum prædicta testatur quinta synodus, sed etiam conqueritur beatissimus Leo
suæ (qua ad B. Flauianum incarnationis verbi mysterium explicauerat) idem ac-
cidisse epistolæ, vt in alia quadam sua ad Palestinos testatur. Idem quoq; testa-
tur ille Nicolaus I. eius nominis Rom. pontifex ad Michaelem imperatorem
Constantinopolitanum, scribens aduersus inordinatam promotionem Photij,
subito ex Palatino tonsurati & ordinati in episcopum, citans autoritatem VII.
synodi & epistolæ Adriani pontificis, quæ in acta eiusdem relata legitur, in qua,
inquit, quantum idem pontifex illam præsumptionem, qua ex laicis quidam sub
ito tonsurantur, & in episcoporũ numerum prosiliũt, si diligenter inquisieritis,
profecto inuenietis. Si tamen non falsam Græcorum more, sed sicut a sede mis
sa est apostolica, penes ecclesiam Constantinopolitanam hactenus perseuerat.
Hæc ille ad imperatorem Græcum. In quibus audis Græcorum morem. Quin &
idem ille suis literis hoc ipsum accidisse a Græcis in eadem conqueritur epistola.
Et eam ob causam, quasi illud sibi præuisum foret, omnium a se scriptorum &
missorum authentica exemplaria pene se retinuisse testatur, ad quæ prouocat.
Nihil itaq; mirum, etiam hac parte idem passa sextæ synodi, quæ circumferun-
tur incertæ fidei & autoris nuper emissa exemplaria. Qua enim ratione, quo co-
lore damnari potuisset illa, quam dicta epistola explicat, vere orthodoxa senten

A tia ac confessio, & saluberrimum illud vitandarum dissensionum & contẽtionum, ob noua quædam introducta vocabula, consilium? quod quia seruatum non est, illa exigua (vt in speciem apparebat) scintilla & de duabus voculis perniciosa contentio, LX. fere annis sua paulatim incrementa, fomentaq; suscipiens excreuit in grauissimum, perniciosissimumq; incendiũ, vniuersas pene inuoluens Orientis ecclesias.

Maximas post controuersias & difficultates, vixdum obtinuerat orthodoxa veritas duarum naturarũ in Christo, aduersus Eutieetis et Dioscori blasphemiam, & continuo resuscitatis contentionum seminibus, de vnitate & dualitate operationum in Christo, præcepit vere orthodoxus, sapientissimusq; pontifex, auferri de medio nouarum vocum scandala, vnde contentiones, dissidia & hæreses excitarentur, & præscripta vere orthodoxa, planissimaq; fidei confessione, qua nec hinc, nec inde impingerent nouitatum captatores, neq; vnam, neq; duas operationes: sed duas potius operatrices naturas docuit confitendas in vno Christo, iuxta Chalcedonensis definitionẽ concilij. Qualibet cum alterius quadam communione operante sibi conuenientia, vt diuina quæ dei sunt, humana vero, quæ carnis aut hominis, non diuise, vt ille blasphemat Nestorius, nõ cõfuse & conuertibiliter vt Eutices & Dioscorus. Itaq; velut inuento medio, quo vtriq; parti satisfaceret, duarum operationum assertoribus præcepit, vt confiteantur duarum naturarum differentium integras varietates in vnitate suppositi, suas quæque habentes operationes proprias. Alteri vero parti, vt deuitato vnius operationis vocabulo, vnum operatorem Christum confiteantur eorum, quæ vtriusque naturæ sunt. Ita vt vnus idemq; Christus, sit humilis & sublimis, æqualis patri & minor patre, ante tempora, & factus in tempore, per quẽ
B facta sunt secula, in seculo natus. Qui legẽ dedit, factus sub lege, & ad mortem obediens, & in cruce de potestatibus tenebrarum triumphans.

Hac confessione num quid esse potuit magis orthodoxum, magis piũ, ac sanctum, & ad retinendam pacem, tollendaq; nouitatum, contentionũ, & scandalorum semina magis vtile? Certe si confessionem eiusmodi damnaret, non solum vlla synodus, sed etiam angelus de cœlo, non dubitarem vtrũq; cũ Apostolo anathema dicere, vna cũ impia illa Ephesina synodo secunda, quæ damnata (vt post clarius intelliges) orthodoxę fidei veritate statuit, & probauit impiam Euticetis blasphemiam.

Sed cum post luce clarius intelligeret S. pontifex, quo tenderet illorum studium, hoc est, Cyri, Sergij & sectatorum, primus eius perfidiæ damnator extitit, & Cyrum ac Pyrrhum Sergij successorẽ anathemati subiecit. Quẽ nouissimũ Heraclius imperator, apostolicæ sententiæ executor factus, relegauit in Africam. Nam cũ ab eodẽ & ipse monothelitica infectus esset hęresi, haud irreligiosus primum nec malus imperator, & ob id in varias incidisset calamitates & miserias, sentiẽs corripientem se dei manum, hæretici erroris vltricem & vindicem, ad cor reuersus a beatissimo Honorio, orthodoxæ fidei regulam doctrinãq; suscipiens, Pyrrhum relegauit tanti in se mali autorem. Quam tregœdiam post plenius explicabimus in historia sextæ synodi. Hæc de illo testãtur Foroliuiẽ. Pius pontifex, Ioannes Nauclerus, Sabellicus, & cæteri.

Heraclius a monothelitica hęresi resipiscẽs, regulã orthodoxæ fidei suscepit ab Honorio.

Quin & illa beatissimi Agathonis epistola, quam dicta synodus vt dictam a spiritu sancto per os principis apostolorum Petri amplexata est & secuta in omnibus, velut orthodoxæ veritatis regulam, pręfatum Honoriũ

ab omni hæresis nota prorsus vindicat. Siquidem post perstrictos in eadẽ C
autores præfatæ hæresis monothelіticæ, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Constantinopolitanos episcopos, demonstratamq́; eorum inconstantiam & inter se contrarietatem: Quis, inquit, tantæ cæcitatis errores non abominetur? &c. Eximenda, proinde ac summis conatibus cum dei præsidio liberanda est sancta dei ecclesia de talium doctorum erroribus, vt euangelicam atq; apostolicam orthodoxæ fidei rectitudinem seruet, quæ fundata est super firmam petram huius B. Petri apostolorũ principis ecclesiæ, quæ eius gratia & præsidio ab omni errore illibata permanet. Hæc ille Agatho. Quibus vides illũ affirmare, è cathedra Petri apostolorũ principis, nullam vnq̃ prodijsse hæresim, sed potius euangelicæ, atq; apostolicæ, orthodoxæq́; fidei rectitudinẽ, in eadẽ fuisse conseruatã, quæ diuina gratia & singulari p̃sidio, ab omni errore illibata permanet. Quod qua ille fronte dixisset in facie totius Christi ecclesiæ, si Honorius ille ex eadẽ cathedra illam ipsam, quam impugnabat, docuisset hæresim? Qua etiã frõte Nicolaus ille primus Michaelis imperatoris Constan. retundẽs impiam arrogantiã, ausus fuisset iactare, in ea qua illi respondet epistola (quam & totius Orientis & Meridiei orthodoxis direxit episcopis) de apostolicæ sedis pontificibus, quod illos nec tenuis vnquã rumor asperserit impiæ aut hæreticæ sententiæ: Hos enim, inquit, nec saltem tenuis rumor aspersit aliquando, cum praua sapiẽtibus sapere, quanto minus concertare? Quod qua fronte audes dicere Nicolae, si non solum Honorius ille apostolicæ sedis p̃sul assertor fuit impietatis monothelіticæ, sed etiam tot alij, quot hi faciunt, hæretici Romani pontifices?

Cõcluditur nõ solũ cathedræ, sed multo magis Petri et successorum eius indefectibilis fidei priuilegiũ.

Quare, vt hic tandem concludamus, nobis constat, non solum cathedræ, sed multo magis Petri & successorum eius indefectibilis fidei priuilegiũ D ad confirmandos fratres in fide. Quod ita tutatũ est omnes Romanos pontifices, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, vt ab initio ad hunc vsq; diem nemo sit inuentus inter eos hæreticus, sed nec inuenietur ad finẽ vsq; seculi.

Non tamen hic imus inficias, quin præsidentes cathedræ, in definitione relatarum ad se quæstionum difficilium, & quæ magni alicuius ponderis sunt, adhibere secum debeant sacerdotale concilium, quemadmodum superius ex verbis Deuteronomij diligenter annotauimus, & comprobat ab initio obseruatio ecclesiastica. Siquidem in cunctis semper difficultatibus, quæ magni alicuius momenti erant, ad cathedram Petri relatis, inueniuntur præsidentes cathedræ secum cõgregasse sacerdotale concilium. Nõ quidem ex toto orbe, sed eorum, qui etiam in eadem cathedra ministrabant domino, & nõnunq̃ viciniorum quoq;, aut etiam distantiorum episcoporũ, pro qualitate negocij. Sed non habet illud sacerdotale concilium ex seipso aut ex proprio priuilegio, inobliquabilem regulam orthodoxæ veritatis & fidei, nisi ex priuilegio Petri ecclesiasticę hierarchiæ capitis, cui vni impetrauit Christus, ne fides eius deficeret ad confirmandos fratres in fide. Cui etiam quamdiu (vt fundamento ædificium) vnitur & innititur, fit particeps eius priuilegij capitis, & quicquid ab eiusmodi concilio cõgregato vna cum suo capite definitur, sancitur aut decernitur, hoc verum, iustum & sacrosanctum est. At sine suo illo capite, quantumuis maximum & numerosissimum, concilium eo priuilegio plane destituitur, quemadmodum clarius demonstrabimus in sequentibus. Itaq; tametsi multorum consilia adhibeantur ad definitionem eorum, quæ referuntur ad cathedram apostolicã, vni-

Cõcilia, quãtumuis numerosa, sine autoritate ca

A vnius tamen præsidentis autoritate & priuilegio profertur indubiæ veritatis sententia. Ita & in illa synagoga veteri, quemadmodum superius demonstrauimus, difficiliora & magis ambigua iudicia, quæ referri præcipiebantur ad cathedram illam Mosaicam, definiebantur concilio quidem sacerdotum omnium, qui pro tempore ministrabāt domino in eo loco, quē ipse elegerat, autoritate tamen vnius præsidis cathedræ. Itaq; controuersiā eiusmodi inter se habentibus dicitur, vt ascendant ad locum, quem elegerit dominus. Ibiq; interrogent sacerdotes Leuitas, qui indicabūt, inquit, tibi iudicij veritatem. Cuius vero in eiusmodi concilio sacrosanctam autoritatem reuereri & prorsus sequi debeāt, continuo subditur: Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hic non iam plurium sacerdotum mentionem fieri, sed vnius præsidis, inquā, cuius illa censeatur sententia, illud iudicium, & aduersus quem inobedientia mortis expiabatur supplicio. Non enim dicitur: Si quis superbierit, nolens obedire sacerdotum imperio: sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo tuo. Ita enim habere Hebraicam veritatem simul & LXX. Interpretes, supra indicauimus, Stantis, inquam, super alios, & loco illi præsidentis. Sed horum post erit adhuc vberior explicatio.

pitis hierarchiæ ecclesiasticæ, cōgregata desitui dicto priuilegio.

Ad argumentum autē Canonistarum ex c. Si papa. XL. dist. quod omnibus illis contrariæ assertionis fundamentum est, accuratiore responsione nequāq opus est. Non est enim dictum alicuius, cuius nos magnopere premat, aut prægrauet autoritas. Non equidē diuinæ scripturæ, non definitio aut synodalis, aut præsidentis hierarchiæ ecclesiasticæ, non denique alicuius ex illis primæ classis scriptoribus ecclesiasticis: sed quod vix noto cuidā
B Bonifacio martyri adscribit Gratianus: vere an false, neq; id quidem satis exploratum est. Quod ipsum tamen nihil ponit, nihil affirmat nobis contrarium, sed dicit, quod papæ salutis suæ fraternæq; negligentis culpas hic redarguere præsumat mortalium nullus. Quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur a fide deuius. Pro cuius perpetuo statu, vniuersitas fidelium tanto orat instantius, quanto suam salutem post deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. Vides conditionalem, quæ nihil ponit, nec affirmat papam esse posse hæreticum: sed si forte esset ꝙ tunc hic iudicandus foret: clarissime significans non se credere ꝙ ita esse possit, sed si forte esset.

Ostenditur inefficacia argumēti Canonistarū ex c. Si papa.

Vt ab initio omnes se gesserint Romani pontifices ꝓ ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, illamq; principalem ecclesiastici regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiam re ipsa & facto exercuerint, luculentissime demonstrare. CAP. IX.

Actenus ex ipsa primum forma societatis ecclesiasticę, deinde ex eius vmbra in synagoga veteri, præterea ex clarissimis Christi verbis. Postremo ex ipsa rectæ scripturarum intelligentiæ infallibili amussi, videlicet catholicæ ecclesiæ consensu & communi sententia, clarissime demonstrauimus, vt erat plane necessarium Christianæ ecclesiæ dirigi gubernariq; sub vno capite: ita illi constitutum à Christo Petrum caput, successoresq; eius Rom. pontifices, vtq; eisdem dederit in Petro vniuersam illam autoritatem patrisfamilias ecclesiasticę domus necessariam, nempe obligandi omnes, qui eiusdem familiæ Christianæ sunt, suarum præceptionum vinculis, vnicuiq; suum præscribendi officium, eiusque rationem ab vnoquoq; exigendi, & vt ligandi, ita & ligata dissoluen-

Breuis recollectio demonstratorū hactenus cū trāsitu.

di pro vsu & vtilitate ecclesiæ, atque adeo ipsas claues regni cœlorũ. Ad quorum etiam referri oporteat iudicium, definitionem & sententiã, quicquid in eadem domo ecclesiastica exortum fuerit quæstionis ac controuersiæ inter eiusdem domus familiam: quatenus eiusmodi, hoc est, de fide, religione, alijsque ecclesiasticis negocijs. Quibus eam ob causam etiã indefectibilis fidei priuilegium contulit, tanquam alijs præscribendi, quam sequi tenerentur fidei regulam, potestatem habentibus. C

Nunc ex ipsa rei euidentia, consecutisque effectibus, eadem ipsa comprobare vniuersa, tempestiuum mihi videtur. Et in primis vt Romani pontifices à nascentis ecclesiæ primordio vniuersi ita se gesserint, tanquàm ecclesiasticæ hierarchiæ principes, magnaque cum libertate, maximoque totius orbis consensu, supereminentem illam ecclesiastici regiminis autoritatem ac potestatem exercuerint super omnes mundi ecclesias. Vtque in omnibus grauioribus difficilioribusque causis ex toto orbe ad eorundem recurrerint iudicium. Quanquam autem illius primitiuæ ecclesiæ historia haud sane satis perscripta diligenter fideliterque ad nos peruenerit (Ea siquidem tempestate magis satagẽtibus quibusque memoriæ digna agere, quàm aliorum gesta commentari, aut commendare memoriæ. Adhuc enim feruens illa ecclesia à recenter fuso Christi sanguine, in assiduis pressuris, & huius mundi aduersitatibus succrescens, aduersus huius mundi potestates, aduersus dominos tenebrarum, aduersus spiritales nequitias in cœlestibus, semper tum in procinctu, semper stabat in acie) attamen ex sanctissimorum pontificum, quæ ecclesiasticorum occasione negociorum scriptæ, & veluti ecclesiastici quidam canones in ecclesia diligentissime semper religiosissimeque conseruatæ fuerunt, varijs decretalibus epistolis, aliorumque, qui paulo post ea tempora subsecuti sunt, scriptorum luculentissimis testimonijs, haud erit difficile æstimare illius primitiuæ ecclesiæ faciem, quantus in ea vigor ecclesiasticæ disciplinæ, quæ in ecclesiastica hierarchia præsidẽtium, quàm reuerenda, quàm metuenda autoritas. D

Anacleti tẽpore q̃ fuerit ecclesiasticę hierarchiæ facies, q̃ ipsius & cathedræ apostolicæ toto orbe recognita autoritas.

Primum itaque illius sancti Anacleti, beatissimi Petri discipuli & in cathedra successoris epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes, satis indicat illius (quæ tunc proxime ab apostolis constituta fuerat) hierarchiæ ecclesiasticæ faciem, per quam ex toto orbe terrarum, ecclesiastica negocia, & totius ecclesiæ cura ad vnam Petri sedem ordinatissime referebantur, ipsarum principalium sedium ordinem, qui ab apostolis constitutus est, explicans. Inter quas omnes Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro docet accepisse primatum, quemadmodum superius audiuisti. In qua tandem subiungit in hæc verba: Si, inquit, frater aliquis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, instruite eum in spiritu lenitatis. Si quæ vero aliæ causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius sanctæ sedis apicem, quali ad caput referte, vt apostolico terminentur iudicio. Quia sic dominum velle, ab eoque sic constitutum esse, antedictis testimonijs declaratur. Hęc enim apostolica sedes, cardo & caput à domino, & non ab alio est constituta. Et sicut cardine ostium regitur: sic huius sanctæ sedis autoritate omnes ecclesiæ disponente domino reguntur. Hæc ille Anacletus illis ipsis apostolorum temporibus. Ex quibus clarissime demonstratur etiam ab initio constituta iam ecclesiasticæ hierarchiæ forma, totius ecclesiæ curam, omnesque toto orbe difficiliores ecclesiasticas causas relatas fuisse ad apostolicam sedem.

Non

Non minorem autoritatem præferunt, quæ scribit Euaristus, illius A Anacleti continuus successor: simulque euidentissimum testimonium perhibenteiusdem, quod ex Anacleto iam demonstrauimus, videlicet vt ex toto orbe terrarum ad cathedram Petri relatum fuerit, quicquid vsquam in ecclesia oriretur difficultatis, quæstionis ac controuersiæ. Quod maxime indicat illa eius, qua vniuersæ Africanæ regionis episcoporum consultationibus respondet, epistola in hæc verba: Consulentibus vobis fratres charissimi, quid super his, quæ in vestris continebantur scriptis, visum esset nobis, vel quid docibilis ratio persuaderet, aut quid à beatis apostolis nobis traditum aut custoditum remaneret, optantes, vt retulistis, nostris instrui documentis, dilectio vestra ecclesiasticam normam secuta, ad sedem apostolicam referre maluit quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, quàm vsurpatione temeraria, quæ sibi videren-tur, præsumere.

Hic nota, quid etiã tum exigebat ecclesiastica regula ab Africanis episcopis.

Rursus, in altera eiusdem ad Aegyptiorum episcopos epistola postquam illos redarguit vt trangressores ecclesiasticorum canonum, quod suis sedibus quosdam eiecissent ex fratribus, & in eorundem locum superordinassent alios, præcipit, taquam super eos potestatem exercens, vt electis, quos prioribus superordinauerant, illos in pristinas suas ecclesias restituant. Quod si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habueritis, post restitutionem de ea inquirendum erit, & huius sanctæ sedis autoritate terminandum. Vides itaque etiam tunc huius sedis autoritate terminari consueuisse querelas, quæ in transmarinis regionibus inter Aegyptiorum ori ebantur episcopos. Vides normam ecclesiasticam, quam secuti illi Africani episcopi, referebant suas dubitationes ad beatissimi Petri cathedram, cui attestantes, vt supra audisti, illi Terraconeñ. prouinciæ episcopi ad beatis- B simum Hilarium: Etiam si, inquiunt, nulla dictaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, nobis expetendum reuera fuerat illud priuilegium sedis vestræ, &c. Inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur. Vides etiam hic confessam normam ecclesiasticæ disciplinæ, quæ necessitatem omnibus imponit sua dubia ad apostolicam sedem referendi. Vides confessum & notorium eiusdem sedis priuilegium. Eadem clarissime attestantur Alexandri illius primi, qui Euaristo successit, diuersæ decretales epistolæ. Inter quas, in ea quæ inscripta est orthodoxis omnibus per diuersas prouincias domino famulãtibus, legitur in hæc verba: Relatum est, inquit, ad huius sanctæ sedis apicem (cui summarum dispositiones causarum & omnium negocia ecclesiarum à domino commissa sunt, ipso dicẽte principi apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c.) quod quidã æmuli Christi, sacerdotes dei ad iudices publicos accusare præsumant, &c. Audis quid hic dicat? Eadem certe quæ ille Anacletus, videlicet ab ipso domino apostolicæ sedi atq; eidem præsidentibus cõmissas summarum causarum dispositiones, grauioraq; ecclesiarum omnium negocia. Quemadmodum in synagoga veteri præsidentibus loco, quem illic elegerat dominus, omne ambiguum & difficile iudicium.

Etiã trãsmarinas querelas huius sedis autoritate terminari cõsueuisse ab initio.

Non minorem his fidem facit ille beatissimus Sixtus Alexandri successor, qui sub Hadriano principe sextus à Petro ad totius orbis episcopos scribit in hæc verba: Sixtus vniuersalis apostolicæ ecclesiæ episcopus, omnibus episcopis salutem in domino: Post præmissa pleraque apostoli-

Appellationes ecclesiasticarũ causarũ ex toto orbe ad sedẽ apostolicam.

corum & ecclesiasticorum dogmatum: Si quis vero, inquit, vestrum pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & apostolicam appellet sedem, & ad eam quasi ad caput refugium habeat, ne innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur, &c. Ab hac enim sancta sede à sanctis apostolis tueri, defendi & liberari episcopi iussi sunt. Vt sicut eorũ dispositione, ordinante domino, primitus sunt constituti, ita huius sanctæ sedis, cuius dispositioni eorum causas & iudicia seruauerunt, protectione futuris temporibus sint ab omnibus persequutionibus semper liberi. Vnde merito culpantur hi, qui aliter circa fratres egerint, quàm huius sedis rectoribus placere cognouerint, &c. Deinde, tanquam principalem illam in ecclesiastica hierarchia autoritatem exercens, ecclesiasticum quoddam decretum edicit, cuius ipse tenor illam ipsam autoritatem sonat. Est enim his verbis: Nos igitur tanquam omnium curam gerentes propter huius sedis apicem decernimus, vt nemo pontificum aliquem suis rebus spoliatum episcopum, aut è sua sede expulsum, excommunicare aut iudicare præsumat, &c. Si quis autem aliter præsumpserit, sciat censuram huius sedis sibi non defuturam. Hæc ille Sixtus: qui, vt audis, non vnius Romanæ, sed vniuersalis ecclesiæ, qualem se scribit, episcopum se quoque gessit. In quibus audis ex toto orbe appellationes eorum, qui à suis prouincialibus iudicibus prægrauari se putabant, ad huius sedis autoritatem & iudicium. Audis tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principem, promulgantem canonem ecclesiasticum. Audis huius sedis censuram comminantem decreti sui transgressoribus. Et hæc atque alia pleraque, quæ non minorem præ se ferunt autoritatem, ante annos mille quadringentos, à sanctissimis illis pontificibus scripta sunt. A quibus non sunt absimilia, quæ in Thelesphori gloriosi martyris, & Igenij pontificum in totum orbem directis decretalibus leguntur epistolis. Et nunquid hos omnes (vt Lutherus ille, & qui eiusdem impietatis sunt, impudentissime & sacrilego ore blasphemant) ista sibi tyrannice vsurpasse, & vbi se Petri successores faciunt, mentitos dicemus studio efferendæ Romanæ, cui præfuerunt, ecclesiæ? Nunquid non ita potius, vt suam stationem, in qua constituti erant à domino, tuerentur, & ecclesiasticam hierarchiam disciplinamq́; in qua omnis ecclesiæ salutem, pacem & vnitatem consistere certum est, conseruarent, quæ acceperant ab apostolis, eorumq́; principibus, ea libere prædicasse, cum id requireret res & negocium?

Episcoporũ iudicia apostolicę sedis autoritati reseruata ab initio.

C

D

Nunquid ab aliquibus his reclamatum inuenies, quoties ista sua (quam prædicabant) autoritate totius orbis episcopos sibi faciebant obnoxios? & non potius omnium confessione, totiusque orbis consensu, hanc eorum autoritatem (quod clarius in progressu intelliges) fuisse confirmatam & recognitam? Mirum profecto, si illos nondum pudeat ecclesiasticarum rerum ignorantissimos, qui se in arce omnis sapientię locantes, diuinorum humanorumq́; omnium Aristarchos & censores faciunt, & nos docent, si velimus credere, huius sanctæ sedis autoritatem exortam nuperrime, & à recenti hominum memoria.

Ex Pij historia & decreto cadẽ palam facere.

Sed & Pij est notissima historia, quemadmodum in orbem vniuersum edixerit, de consona Paschalis solennitatis obseruatione, non quartadecima mensis primi ritu Hebraico (quemadmodum in Asiaticis & Orientalibus ecclesijs plurimis eatenus fecerant, apostolorum quorundam in hoc prætendentes exemplum: qui vt in alijs multis, ita & hac in re condescende-

A ſcenderant à principio fragilitati ſuæ gentis, Iudaicæq; illi obſtinationi) ſed die dominico proxime ſequente illam quartamdecimam, vt à beatiſſimo Petro legitime inſtituta ab initio acceperat & obſeruauerat Romana & totius Occidentis eccleſia. Qua de re decretali directa in orbem vniuerſum epiſtola, affirmans etiam angelica quadam de hoc ſe admonitum reuelatione, per Hermem quendam virum ſanctum, doctorem fidei & ſcripturarum, ſubiungit hoc ſuum decretum: Vnde, inquit, & nos apoſtolica autoritate inſtituimus, omnes ita obſeruare debere, quia & nos ſic obſeruamus, nec debetis à capite quoquo modo diſſidere. Cauete autem diligenter omnes, ne quis vos decipiat per aliquam aſtrologiam, aut philoſophiam, & inanem fallaciam ſecundum traditionem hominum, & non ſecũdum Chriſtum & traditionem rectam. In Chriſto enim habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, vt ſitis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus & poteſtatis. Qui & hanc ſanctam apoſtolicam ſedem, omnium eccleſiarum caput eſſe præcepit, ipſo dicẽte principi apoſtolorum Petro: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, &c. Hæc ille Pius.

Decretũ Pijq̃ vniuerſã eccleſiã obligari voluit.

Quanquam autem ipſa hæc conſtituendi præcipiendiq; in vniuerſam eccleſiam Romani pontificis libertas, quam nunc in Pio, & paulo ante in Sixto audiuiſtis, ſatis luculenter demonſtret, non ſolum quam ipſi ſibi autoritatem præſumpſerint ſuper vniuerſam eccleſiam, ſed etiam totius de hoc eccleſiæ tacitam confeſſionem & recognitionem. Vt tamen clarius intelligatur, quàm non negligenter aut contemptim etiam à longiſſime diſtantibus Aſiæ, Orientiſq; eccleſijs exceptum fuerit hoc Pij decretum, quæ vt prædictum eſt, eatenus conſueuerant quartadecima menſis primi cum Iudæis paſcha celebrare, dominicæ diei nulla ratione habita. Cuius ſuæ obſer-
B uationis, & beatiſſimum Ioannem euangeliſtam, & nonnullos alios ex apoſtolis prætendebant autores, quos ſimiliter celebrantes viderant, in hoc, vt diximus, ſuæ gentis fragilitati conſcendentes ab initio. Quam ob cauſam & Petrus & Iacobus in circunciſorum præſentia inueniũtur legis obſeruaſſe cæremonias, atq; adeo Paulus ipſe, alioqui ex profeſſo hoſtis Iudaicæ ſeruitutis, etiam pene ad ſcandalum ſuæ gentis in illo principio, vnde & in illum Hieroſolymis facta eſt totius populi ſeditio, & coniuratio, qui tamen pacifice tulit Iacobum & Petrum, quoties adeſſe contingeret, reliquoſq; apoſtolos. Itaq; cum illæ per Aſiam eccleſiæ ab eo quod eatenus obſeruauerant, haud temere recedendum putarent, præſertim cum Ioannis euangeliſtæ & aliorum nonnullornm apoſtolorum, recens in eo ſequerentur exemplum, nec tamen Romani pontificis capitis hierarchiæ eccleſiaſticæ, diuerſum ab eo præcipientis, autoritatem auderent contemnere, Polycarpum B. Ioannis euangeliſtæ diſcipulum, & ab eodem Smyrneum ordinatum epiſcopum, tunc totius Aſiæ honoratiſſimum, Romam deſtinarunt, vt Romano pontifici de ſe ſatisfacerent, & ſui illi obſeruationis per eundem rationem redderent & autores. Quem defuncto ſtatim Pio, ſub Aniceto eius ſucceſſore Romam veniſſe, ſanctus Irenæus eiuſdẽ Polycarpi auditor, Euſebius Cæſarienſis & diuus Hieronymus teſtes ſunt. Cum quo ſuper hac quæſtione ita tranſegit, vt non vnuſquiſq; ſuam ſententiam obſtinata contentione defenderet. Neque enim Anicetus Polycarpo ſuadere poterat, vt non obſeruaret ea, quæ nouerat Ioannem diſcipulum domini, vel cæteros apoſtolos cum quibus ſemper fuerat, obſeruaſſe. Neq; rurſus Anicetũ Polycarpus perſuaſit ea deſerere, quæ ille dicebat maiorum à ſe more ſeruari.

Acto. 21.

B. Polycarpi ad Anicetũ noie Aſiaticorũ ẽporum ob illud Pij decretum legatio.

Cumq; hæc inter se habuissent, tandem communicauerunt sibi inuicem, ita vt concederet Anicetus Polycarpo, etiam sacerdotali ministerio, honoris duntaxat contemplatione, perfungi: & ita ab inuicem plena fide, pace integra, & firma charitate discedunt, vt omes ecclesiæ, siue quæ ita de pascha, siue quæ non ita obseruarent, inter se tamen concordiam custodirent. Hæc apud Eusebium ex Irenæi ad Victorem epistola. Siquidem non videbatur sancto sapientissimoq; pontifici eam ob rem, quæ vtcunq; tolerari ad tempus & dissimulari poterat, nouam tunc excitare tragœdiam, quando nec intus nec foris satis tutam pacem habebat ecclesia: & Martionis ac Valentini, Montani quoq;, Cataphrygum & Apellitarum tunc exorientes hæreses, & quæ in ecclesiam debacchabatur, principum persecutio, in qua etiam vterq; ipsorum, hoc est, tam Polycarpus quàm Anicetus aliquanto post glorioso consummati sunt martyrio, maius grauiúsque negocium exhibebant Christifidelibus. C

Lib. 5 hi sto. eccl. cap. 24

At illis sopitis rursus & quiescentibus, Victor Romanus pontifex & ipse gloriosus Christi martyr prædecessoris sui Pij decretum renouare ac statuere cupiens, & consonam paschalis obseruationis vnitatem, per vniuersam ecclesiam introducere, quo Asiaticas illas Orientalesq; ecclesias, ab antiquo illo suo ritu Iudaico abduceret facilius, sacerdotales conuentus per diuersas prouincias celebrari iussit, & ipse primus Romæ celebrauit vicinorum episcoporum concilium. Per Gallias autem celebrato eadem de re sacerdotum concilio, Irenæus præfuit Lugdunensis episcopus. Præterea & in Cæsarea Palestinæ plures & insignes concilio interfuerunt ecclesiarum antistites, cui Theophilus præfuit, ipsius Cæsareæ episcopus. Ad eundem modum & in Ponti prouincia conuenerunt episcopi sub Palmea, & in Achaia sub Bacchylo Corinthiorum episcopo. Qui omnes ad mandatum Victoris, in suis quiq; prouincijs conuenientes, prorogatis ad se inuicem epistolis, conueniunt in apostolicæ sedis sententiam, & ecclesiasticum decretum, dudum per Pium promulgatum, sed remissius exactum, confirmarunt: definientes ex apostolica & Christi institutione, pascha celebrandum esse, non ritu veteri cum Iudæis, quartadecima mensis primi, sed dominica proxima, quando Christus surrexit à mortuis: vt semper ab initio fidissima apostolicæ traditionis custos, obseruauerat Romana ecclesia. At cum soli Asianæ regionis episcopi, qui etiam ad Victoris mandatum super eadem quæstione congregati fuerant sub Polycrate Ephesino episcopo, suam tuerentur obseruationem antiquam & Iudaicam, nec ab ea (vt quam ex diuina institutione ortum habere credebant) quoquo pacto dimoueri se finerent, nec induci possent, vt ea in re consentirent reliquæ ecclesiæ, Victor erga eosdem seuerius districtiusq; agens, nec Polycratis pro eis satisfactionem suscipiens (quam suæ historiæ Eusebius inserit) totius Asiæ & vicinarum prouinciarum sibi non obsequentes ecclesias, priuat communione ecclesiastica. Id quod Irenæo, & alijs plerisq; non probabatur episcopis vt ob rem tantillam, & quæ ferri ad tempus dissimulariq; facile poterat, pacem turbaret ecclesiæ. Qua de re etiam scriptis ad illum literis liberius cum eo expostulant, Pij prædecessoris sui in eadem causa plenum prudentiæ prætendentes exemplum. Ipse tamen in sententia perstitit, cui & vniuersa Christi obediuit ecclesia, quæ deinceps quartodecumanis (ita vocabantur illi qui Iudaico ritu perseuerabant celebrare pascha) nõ communicauit, sed habuit vt hæreticos. Ex quibus perdurantes reliquiæ ad tempus vsq; Nice D

Victoris iussu per diuersas prouincias celebrata cõcilia conuenisse in apostolicę sedis sententiam.

A ni, atq; etiam Chalcedonensis concilij coacti sunt in eisdem, quartodecuma
norum, vt vocabant, errorem & hæresim abiurare: vt in actis eorundem
conciliorum legitur. Et hæc ita gesta, euidenter ostendunt Victoris, Poly
cratis & Irenæi, ea ipsa de re ad se scriptæ epistolæ. Præterea Eusebius Cæ-
sariensis, Hieronymus & alij testimonium perhibent. Socrates quoq; Græ- Socrates
cus autor in ecclesiastica sua historia his verbis meminit: Plurimi circa Asi
am antiquitus quartodecimo die pascha obseruauere, non respicientes sab Legitur
bati diem, & ita faciētes nō segregabātur ab illis qui aliter celebrabrant, do in Trip.
nec Victor Romanæ ecclesiæ episcopus excommunicationē quartodecu- hist. lib.
manis misisset in Asiam. Vides & huius testimonio, quod post excommu 9 ca. 38.
nicationis sententiam à Victore prolatam in quartodecumanos ab eorum
communione abstinuerint, qui celebrabant aliter, hoc est, catholica & or-
thodoxa Christi ecclesia, quæ vniuersa præter Asiaticos illos concordabat
in obseruatione paschali cum Romana ecclesia.

Hic vellem subsisterent paulisper & pedem figerent, qui non ita nuper, Vrgetur
& à recenti memoria hominum exortam dicunt Romanæ ecclesiæ autori hic hostes
tatem super alias, & nobiscum perpenderent, quid ergo causæ fuerit, quòd autorita
etiam illo seculo, hoc est, vix CL. annis post Christum tantum sit ausus il- tis Ro-
le Victor vsurpare sibi autoritatis super alios omēs totius orbis episcopos, manæ ec
tam fuerit imperiosus ac vehemens etiam in tam longe à se distantes vni- clesiæ, &
uersas Orientis ecclesias, vt eas ab antiquo illo suo ritu, non tam ratione quā Ro. pon
autoritate & imperio, etiam inuitas moliretur abstrahere? Quid etiam? Si tificum.
non sunt reueritæ illæ tam longe sitæ ecclesiæ, in Victore tanquam succes-
sore Petri, illam, quæ capiti ecclesiasticæ hierarchiæ competit principalem
ecclesiastici regiminis autoritatē, qua posset omnes obligare suarum præ-
B ceptionum vinculis: cur quæso cesserunt tam importune, tam moleste im-
peranti? Cur non contempserunt illa fulmina censurarum, inaniter, & in
non subditos (vt hi dicerent) iurisdictioni suæ districta? Cur ab illorum ex
communicatorum communiōe abstinuit vniuersa Christi ecclesia, tametsi
non probauerit excommunicari: vt quod præcipiti factum consilio pluri-
mi arguebant episcopi? Quod si nō fuisset hæc Romanorum pontificum,
totius orbis cōsensu & confessione super vniuersam ecclesiam autoritas,
quid illo sibi vsupanti tantum imperij & iurisdictionis in alienos seruos fu
isset magis ridiculum? quid tam importuna, tam impotenti eius arrogan-
tia intolerabilius? Quid illis Asiaticis, tam longe à Roma distantibus eccle
sijs abiectius, quod & nuper ex Asia Romam misissent illum Polycarpum,
ob illud Pij (quod audisti) decretum, & nunc istius Victoris censuris & ex
communicationibus adigi se permitterent hoc deserere, quod ex apostolo-
rum traditione obseruauerant ab initio? Et quid de vniuersa dices ecclesia,
quæ illos ob Victoris excommunicationem habuit pro excommunicatis,
& deinde in eadē pertinacius persistentes pro hæreticis? Quo elogio exor
nati sunt, & à Niceno, & à Chalcedonē. concilijs.

Quod si insuper & actorum & scriptorum ab eodem Victore, de ecclesi
asticis causis & negocijs ad diuersos per orbem episcopos vim & energiam
perpendas, clarissime intelliges, & quam ille personam gesserit in ecclesia,
& quid in eo recognouerit orbis vniuersus. Scribit ad Theophilum Alexan
drinum, & vniuersam eius ecclesiam in hæc verba:

Victor Romanæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus Theophilo epi-
scopo & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Et post
præ-

præmissa pleraq; Similiter & ea vos iudicare ad apostolicam delatum est C
sedem, quæ præter nostram vobis definire non licet autoritatem. Vnde statutum liquet à tempore apostolorum & deinceps. Placuit, vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopis, licenter apellet & adeat apostolicæ sedis pōtificem, qui aut per se, aut per vicarios suos eius retractari negocium procuret, & dum iterato iudicio pontifex causam illi us tractat, nullus alius in eius locum ponatur aut ordinetur episcopus. Quo niam, quanquam comprouincialibus episcopis, accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen absolute definire inconsulto Romano pontifice permissum est. Cum vni beatissimo Petro non ab alio, quàm ab ipso dictū sit domino: Quæcunq; alligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et alibi in institutis legitur apostolicis: Si quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham aut primatem diœcesios, aut penes vniuersalis apostolicæ ecclesiæ iudicetur sedem. Quare nihil est aliud fratres talis vestra præsumptio, nisi apostolorum successorumq; eorum terminos transgredi, eorumq; decreta violare. Hæc ille Victor, quem audis non solum Romanæ, sed & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopum. Audis autoritatem & prærogatiuam Romanæ ecclesiæ, non solum constitutam à Christo, sed etiam comprobatam decretis apostolicis. Quibus expresse constitutum est, appellationes ex toto orbe terrarum ad eandem referri debere. Maiores causas & præcipua quæq; ecclesiarum negocia illius terminari iudicio.

Ecclesiastice decretū ab ipsis apostolis tēporib. de deferēdis appellationibus ad sedē apostolicam.

Eadem hæc pene ad verbum fidentissime prædicat Sixtus ille secundus gloriosissimus Christi martyr & pontifex, atque iterum iterumq; repetit. Primo in epistola ad Gratum episcopum: deinde epistola altera ad episcopos per Hispaniam. Eadem quoque Felix primus sanctissimus pontifex in epistola ad Paternum episcopum. D

Nec his sunt absimilia, quæ scribit Marcellus gloriosus martyr & pontifex ad vniuersos per Antiochenam prouinciam constitutos episcopos: Rogamus, inquit, vos fratres, vt non aliud doceatis ac sentiatis, quàm quod à beato Petro apostolo, & reliquis apostolis ac patribus accepistis. Ab illo enim primum instructi estis, ideo non oportet vos primum derelinquere patrem & alienos sequi. Ipse em̄ est caput totius ecclesiæ, cui dominus ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. Eius enim sedes primum apud vos fuit, quæ postea iubente domino Romam translata est, cui adminiculante gratia diuina præsidemus. Nec ab eius dispositione deuiare oportet, ad quam cuncta maiora negocia ecclesiastica, diuina disponente gratia, iussa sunt referri, vt ab ea canonice disponātur, &c. Ad quam omnes, quasi ad caput, iuxta apostolorum eorumq; successorum sanctiones, episcopi, qui voluerint, aut quibus necesse fuerit confugere, eamq; appellare debent, &c. Quia episcoporum iudicia, & summarum causarum negocia, cunctaq; dubia apostolicæ sedis autoritate peragenda sunt & finienda. Et omnia prouincialia negocia, huius sanctæ & apostolicæ sedis sunt retractanda iudicio, si huius ecclesiæ pontifex præceperit. Hæc ille gloriosus Christi martyr & pontifex. A quo si per omnes, vt sibi successerunt ex ordine ad Syluestrum vsque, sub quo Nicenum celebratum est concilium, percurrere libeat, diligenterq; perpendere, & quibus & qualia scripserint, quid egerint, quo se gesserint pacto, clarissime videbis, illos omnes, non vnius Romæ aut Italiæ, sed totius dominici gregis gessisse

Oia grauiora negocia ecclesiastica ab initio relata ad sedē Petri.

A episcopatum, & illam supremam in ecclesiastica hierarchia autoritatem, in ipsis recognouisse semper orbem vniuersum. Ex quibus, vt adhuc vnū audias Melchiadem, qui Syluestrum proxime præcessit, ad Marinum, Benedictum, Leontium, & cæteros Hispaniarum episcopos scribit in hæc verba: Episcopos nolite iudicare, nolite condemnare absq; huius sedis autoritate: quod si feceritis, irrita erunt vestra iudicia, & vos condemnabimini: hoc enim priuilegium huic sanctæ sedi à temporibus apostolorum statutum est seruare, quod illæsum manet vsq; ad hodiernum diem, &c. quod beato Petro æternæ vitæ clauigero dominus solummodo commisit, quod prærogatiuum eius iuste succrescat sedi, futuris hæreditandum tenendūq; temporibus. Quoniam & inter beatos apostolos fuit quædam discretio potestatis. Et licet cunctorum par esset electio, beato tamen Petro cōcessum est, vt alijs præemineret, eorumq;, quæ ad querelam venirent, causas & quæstiones prudenter disponeret. Id quod Dei ordinatione taliter constitutum credimus, ne omnes posterorum sibi cuncta vendicarent, sed semper maiores causæ (sicut sunt episcoporum & potiorum curæ negociorum) ad vnam B. principis apostolorum Petri sedem confluerent, vt inde susciperent finem iudiciorum, vnde acceperunt initium institutionum, ne quandoque à suo discreparent capite. Si ergo viderit se quispiam vestrum prægrauari, hanc sedem appellet, huc recurrat, vt semper instituta fuit consuetudo. Hæc ille Melchiades. In quibus audis eadem quæ toties superius audiuisti, nempe quale in beatissimo Petro hæc sedes priuilegium acceperit, vtq; illud ab apostolorum vsque temporibus eatenus illæsum intemeratumq; seruatum fuerit.

Eadem à Melchiade.

Ex toto orbe appellationes ad sedem apostolicam.

Et hos omnes sanctos pontifices, in quibus plurimi sunt gloriosi etiam B Christi martyres, nunquid ista mentitos dicemus, & præcedentis ab initio temporis inuiolatam consuetudinem, & apostolicos quos commemorant canones, confinxisse de suo capite, quo suam super alios efferrent potentiam stabilirentq; tyrannidem? & non potius, tanquam super ecclesiæ speculam constitutos à domino, Christiani gregis vigilantes egisse excubias, ecclesiasticæq; hierarchiæ vigorē & vnitatem, in q̄ omnis ecclesiæ salutem cōsistere certum est, vt erat instituta ab apostolis & Christo, conseruasse diligenter? Qui quod non sua quæsierint, sed quæ Iesu Christi, proprio sanguine satis, arbitror, contestatum reliquerunt. Qui vt quàm maximè fingere aliquid aut mentiri voluissent, quis quæso hac in re fictioni, quis locus erat mendacio? Nunquid ignorare potuit orbis vniuersus, quid aut tunc, aut temporibus ab initio ecclesiæ præcedentibus, à quo non ita longè distabant, toto orbe obseruatum fuerat? An grauiora illa ecclesiasticarum rerum negocia, & episcoporum iudicia referri consueuerint ad huius sedis iudicium? Nunquid adeo tunc fuerunt ignoti apostolorum, quos hi proferebant & inculcabant, canones, quibus solis tunc gubernabatur ecclesia, continuo post ipsa apostolorum tempora? Vt tamen pro tuo more, ac pro tua illa modestia, de his, & dicas, & fingas, quicquid volueris, inficiari non poteris, eius saltem, quod hic demonstrandum suscepimus, sufficientissimum locupletissimumque ipsos perhibere testimoniū, nempe facti proprij, quod solum nunc in demonstrationem venit: vt videlicet tanquam Petri successores, pro ecclesiasticæ hierarchię principibus, omnes ab initio se gesserint Romani pontifices, & illā principalem ecclesiastici regiminis autoritatem super ecclesiam vniuersam, facto exercuerint, Iure ne an iniuria,

ria, in superioribus satis demonstratum arbitror. Certe facti proprij haud scio vt alios requiras testes magis idoneos. Tametsi illis ipsis, vniuersi, vt etiam audiuisti, scriptores veritatis perhibeant testimonium. C

Quæ fuerit in illo flore iuuentutis Christianæ ecclesiæ, eius hierarchiæ facies, quæ in ea Romanorum pontificum autoritas: vtque ne ordinarentur quidem exto-to orbe, nisi horum autoritate confirmati episcopi, ex beatissimi Leonis episto la demonstrare. CAP. X.

Vanquam ex his, quæ induximus hactenus, satis constare crediderim, Romanos pontifices tanquam successores Petri, se gessisse ab initio pro ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, & pro talibus fuisse recognitos ab vniuersa Christi ecclesia: vt tamē & nos articulatius demonstremus & tu clarius intelligas Christiane lector, quæ fuerit eo seculo ecclesiasticæ hierarchiæ facies, qui vigor disciplinæ, quæ pontificiæ illius dignitatis maiestas & reuerētia, quā præsens toti orbi, imo quā intima, etiam longissime distantibus ecclesijs, vnius Ro. pontificis, tanquam in immenso aliquo exercitu imperatoris autoritas, adeo vt absque eius scitu & imperio nihil ageretur, quod alicuius momenti esset in ecclesiasticis toto orbe negocijs, eius vero iussa absque contradictione sequerentur omnes. Operęprecium mihi videtur, illius ter sancti Leonis ad Anastasium Thessaloniceñ. epistolam de Attico veteris Epeiri archiepiscopo adscribere, vt quę & per se lectu dignissima est, insuper & euidentissime demonstrat illius tunc vere florentis Christianæ ecclesiæ faciem: quam vtinam nostri seculi homines zelarent ac emularentur potius, quam ecclesiasticam (qualiscunque adhuc restat) hierarchiam vna cum religione funditus molirentur euertere. Hoc tamen, eo quod prolixior est, eius prælibato argumento. D

Consueuerant ex more antiq̃ Thessalonicensis episcopi esse Romanorum pontificum per regiones Orientales legati ac vicarij, quemadmodum post nōnūquam Constantinopolitanos, aliquando etiam Alexandrinos episcopos fuisse demonstrant Simplicij ad Acatium Constantinopolitanū, & Bonifacij ad Eulalium Alexandrinū, aliorumq; ad alios diuersæ epistolæ. Idq; ne aut illis tam longe distantibus à cathedra Petri ecclesijs eiusdē deesset seu cura seu autoritas: aut illæ è tam longinquo, ad hanc assiduo referre coactæ ecclesiarum negocia, nimium grauarētur. Quam ob causam quanta esse solebat sacerdotum & ecclesiasticorum ex toto Oriente pro ecclesiasticis negocijs confluentium apud Thessalonicam frequentia, canon XX. Sardicensis concilij indicat, quo constituitur, ne episcopi, presbyteri, aut clerici illic diutius morarentur, quam ecclesiarum suarum, & causarum pro quibus eo conuenissent, exigeret necessitas, ne sine pastoribus & rectoribus diutius remanerent plebes & ecclesiæ. Ita & Anastasius, beatissimi Leonis in illis partibus vicarius, Atticum veteris Epeiri metropolitanum antistitem, coram se personaliter euocauerat. Et cum per excusationem infirmitatis, instantis hyemis difficultatisq; itinerum adesse differret, ille ad autoritatis suæ & sedis apostolicæ contemptum hoc pertinere existimans, aut suo ea in re obsecutus affectui, implorata executione brachij secularis, per præfectum Illyrici eum ad se venire compulit, aut potius per vim fecit adduci. Qua re p̃ beatum Leonem intellecta, tam Atticum, quàm Anastasium coram se euocauit. Nunc audi eiusdem hac de re ad ipsum Anastasium epistolam.

Quanta

A Quanta fraternitati tuæ à beatissimo Petro Apostolo commissa sunt, & qualia etiam nostro fauore tibi sint credita, si vera ratione perspiceres, & iusto examine ponderares, multum possemus de iniunctæ tibi solicitudinis deuotione gaudere. Quoniā sicut prædecessores mei prędecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegaui, vt curam, quam vniuersis ecclesijs principaliter ex diuina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis adiuuares, & longinquis ab apostolica sede prouincijs præsentiā quodammodo nostræ visitationis impenderes. Quia de continenti opportunoq; profectu promptum tibi esset, quid, vel in quibus rebus, aut tuo iudicio componeres, vel nostro iudicio reseruares. Nam cum maiora negocia, & difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, nec ratio, nec necessitas fuit, in id, quod mensuram tuam excederet, deuiandi. Abundant enim apud te monumētorum scripta nostrorum, quibus te de omni actionum temperantia frequenter instruximus, vt commēdatas tibi ecclesias per exhortationem charitatis ad salubritatem prouocares. Quia etsi pleraq; existant inter desides & negligentes fratres, quæ oporteat maiore austeritate curari, sic tamen adhibenda est correctio, vt semper sit salua dilectio. Vnde & beatus apostolus Paulus ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens, dicit: Seniorē ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt matres, iuuenculas vt sorores in omni castitate. Quæ moderatio si quibuscūq; inferioribus membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus & episcopis sine offensione reddenda est? vt licet nonnunquam accidant, quæ in sacerdotalibus sint reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia,
B quā seueritas, plus cohortatio, quā commotio, plus charitas, quā potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt, quærunt, non quæ Iesu Christi, facile ab hac lege discedunt, & dum dominari magis, quā consulere subditis quęrunt, placet honor, inflat superbia & quod prouisum est ad concordiam, tēdit ad noxā. Quod, vt necesse habeamus ita dicere, de non paruo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo in culpa sentio, cum te à traditis tibi regulis vel in modico deuiasse cognosco: qui si tuæ æstimationis parum diligēs eras, meæ saltem famæ parcere debuisti, ne quæ tuo tantum facta sunt animo, nostro viderētur gesta iudicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaq; ad tuos missa maiores apostolicæ sedis pręsulum scripta decurrat, & vel à me, vel à prædecessoribus meis inueniat ordinatū, quod a te cognoui esse præsumptum.

Culpā legati in delegantē q̄dāmodo tendere.

Venit nanq; ad nos cū episcopis prouinciæ suæ frater noster Atticus veteris Epeiri metropolitanus antistes, & de indignissima adstrictione quā pertulit, lachrymabili actione conquestus est coram astantibus diaconibus tuis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo, ea quæ nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoq; in literis tuis, quas ijdem diaconi detulere, quod frater Atticus Thessalonicam venisset, quodque consensum suum, etiā scripturæ professione signasset, vt de illo non aliud à nobis intelligi posset, quam proprij arbitrij, & spontaneę deuotionis fuisse quod venerat, quodq; chartulam de obedientię sponsione cōscripserat. In cuius tamen chartulæ mentione signū prodebatur iniurię. Nō enim necessarium fuerat vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam voluntatij aduentus probabat officio. Vnde deplorationibus supra

Attici aduersus Anastasiū legatū q̄rela corā se de apſica.

Hh dictis

dictis hæc verba epistolæ tuæ testimonium prætulere. Et per hoc quod non est tacitum, nudatū est illud q̃d silentio fuerat adoptum, adhibitā scilicet Illyrici præfecturam, & sublimissimam inter mundanos apices potestatem, in exhibitionem insontis antistitis incitatam, vt missa executione terribili, quæ omnia sibi officia publica, ad effectum præceptionis adiungeret, à sacris ecclesiæ adytis nullo vel falso insimulatus crimine extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam ægritudinis instantis hyemis darentur induciæ, sed iter asperum & periculis plenum per inuias cautes agere cogeret. &c.

Ex his nota q̃ fuerit libera apostolicæ sedis in euocandis corā se etiam p̄sonalis totius orbis ep̄is autoritas.

Multum stupeo frater charissime, sed & plurimum doleo, quòd in eum, de quo nihil amplius iudicaueras, quàm quod vocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, tam vehementer potueris commouerit præsertim cum & si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad consulta tua rescriberem. Sed, vt video, bene de moribus meis æstimasti, & quàm ciuilia pro conseruanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissime præuidisti: & ideo motus tuos exequi sine dilatione properasti, ne cum moderationis nostræ aliud disponentis scripta suscepisses, faciendi id quod factum est, licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facinus fratris innotuerat, & metropolitanum episcopū noui apud te criminis pondus vrgebat: quod quidem alienum ab illo, etiam tu, nihil ei obijciendo, confirmas. Sed etiam si quid intolerandum gessisset, nostra erat expectanda censura, vt nihil prius ipse decerneres, quàm q̃d nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem sis vocatus sollicitudinis, non plenitudinem potestatis. Vnde sicut multum nos ea quæ à te pie sunt curata, lætificant, ita nimium ea quæ perperam sunt gesta, contristant, & necesse est post multarum experimenta causarum sollicitius prospici & diligentius præcaueri, quatenus per spiritum charitatis & pacis, omnis materia scandalorum de ecclesijs domini, quas tibi commendauimus, auferatur, præeminente quidem in illis prouincijs episcopatus tui fastigio, sed amputato totius vsurpationis excessu. D

Deinde de commisso eidem suæ legationis munere illum plenius instruens, & quas in singulis ecclesiasticis, quæ ad apostolicæ sedis autoritatem referri oportebat, negocijs sequi teneretur, regulas ac legas præscribens.

Igitur, inquit, secundum sanctorum patrum canones spiritu dei conditos & totius mundi reuerētia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra tuæ fraternitatis cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à regulis p̄stitutis, nulla aut negligētia aut p̄sumptione discedāt.

Qui formā in ordinādis ep̄is suo legato p̄scripserit. Quales ordinandi.

In ciuitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma seruetur, vt qui ordinandus est, etiā si bonæ vitæ habeat testimonium, non laicus sit, non neophytus, nec secundæ coniugis maritus, aut qui vnam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, vt hæc quæ in alijs ecclesiæ membris nō vocantur in culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati & procreationi liberorum studere sit liberum, ad exhibēdam tamen perfectæ continētiæ puritatem, nec subdiaconibus carnale connubium conceditur, vt qui habent, sint tanquam non habētes, & q nō habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignū est custodiri, quāto magis in primo,

aut

A aut secundo, vel tertio seruandum est: ne aut Leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se à voluptate vxoria necdum frenasse detegitur.

Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus praeponatur, quem cleri plebisq; consensus concorditer postulauerit, ita vt si in aliam forte personam partium se vota diuiserint, metropolitani iudicio is alteri praeponatur, qui maioribus & studijs iuuatur & meritis: tantũ vt nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas episcopum nõ optatum, aut contemnat, aut oderit, vt fiat minus religiosa, q̃ conuenit, cui non licuerit habere, quem voluit. De persona autem consecrandi episcopi, & de cleri plebisq; consensu metropolitanus episcopus ad tuam fraternitatem referat, quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat, vt ordinationẽ rite celebrandam tua quoq; firmet autoritas, quae rectis dispositionibus nihil morae aut difficultatis debet afferre, ne gregibus domini diu desit cura pastorum. In electiõe quae ponderanda.

Metropolitano vero defuncto, cum in locum eius alius fuerit subrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolitanam conuenire debebunt, vt omnium clericorum atque omnium ciuium voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem ecclesiae vel ex diaconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam prouinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, si quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognouerint. Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante praesumi.

De concilijs autẽ episcopalibus non aliud iudicamus, quàm sancti patres salubriter ordinarunt, vt scilicet bini conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quae inter diuersos ecclesiae ordines nasci assolent, iudicetur. Et si forte inter ipsos, qui praesunt, de maioribus, q̃d absit, peccatis causa nascatur, quae prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negocij qualitate metropolitanus curabit instruere. Et si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostrã cognitionem, quicquid illud est, transferatur, &c. Cõcilia episcopalia ordinaria bina quotãnis p singulas prouincias celebranda.

B

In euocandis autem ad te episcopis moderatissimum te esse volumus, ne per maioris diligentiae speciem fraternis videaris gloriari iniurijs. Vnde si causa aliqua maior extiterit, ob quam necessarium sit fratrum aduocare conuentum, binos de singulis prouincijs episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita vt in praestituto tempore, non vltra quindecim dies, quo conuenerint, retardentur. Si autem in eo, quod cum fratribus tractandum definiendũq; credideris, diuersa eorum fuerit à tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, vt remotis ambiguitatibus, quod deo placeat, decernatur. Ad hunc enim finem, omnem affectum nostrum curamq; dirigimus, vt quod ad vnitatem concordiae & quod ad custodiam pertinet disciplinae, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur.

Et te igitur frater charissime, & eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non sit similis omnium materia querelarum, hortor & moneo, vt quae pie sunt ordinata salubriterq; disposita, nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum est, quaerat, sed quod alterius, sicut Apostolus ait: Vnusquisq; vestrũ proximo suo placeat in bono ad aedificationem. Neq; enim poterit vnitatis nostrae firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis adstrinxerit, quia sicut Salubris exhortatio oẽs ordines sibi cõciliãs.

C

Corpus ecclesiæ.

in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Hæc connexio totius quidem corporis vnanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum, quibus cum dignitas sit communis, non est tamen autoritas æqualis, quoniam & inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio, vni tamẽ datum est, vt cæteris præemineret, de qua forma episcoporum quoq; est orta distinctio, & magna dispositione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus quidam in vrbibus maioribus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiæ cura confluerct, & nihil vnquam à suo capite dissideret. Qui ergo quibusdam scit se esse præpositum, non moleste ferat sibi aliquem esse prælatum, sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat: & sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri dicentis: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Quod quomodo experiemur, nisi & illud in obseruantiam veniat, quod idem dominus ait: Qui maior est vestrum, erit minister vester: qui autem se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Hæc ille vere magnus Leo, anno circiter quadragesimo supra quadringentesimum, in illo flore iuuentutis Christianę ecclesiæ. Quæ nec me piguit asscripsisse prolixius, nec te legisse pœnitebit Christiane lector. Quandoquidem vna hac epistola plane confundimus vniuersos hos giganteos sacrosanctæ maiestatis & ecclesiasticæ hierarchiæ impugnatores. Qua vt vix aliud grauius: ita nec euidentius afferri potuit testimonium, ex quo clarius certiúsque posset intelligi, quæ fuerit eo seculo, nec eo seculo tantum, sed & præcedentibus ipsum temporibus, ecclesiasticæ hierarchiæ facies. Sicut em̃, inquit, prædecessores mei prædecessoribus tuis: ita & ego priorum secutus exemplum, tuæ dilectioni vices mei moderaminis delegaui.

D

Ex pdicta B. Leonis epla vt clarissime intelligat, q fuerit facies hierarchiæ eccliasticæ illo seculo.

Audisti autem ex eadem, quàm decora, quàm ordinata, quàm decenter disposita tunc fuerit illa domus ecclesiastica sub cura vnius, veluti patrisfamilias, Romani pontificis. Cuius non minus tunc viguit in vniuersum orbem autoritas, vnitatem ecclesiasticam continens, & non secus quàm animus quidam immensum aliquod corpus ex pluribus maximeq; dissimilibus membris compositum, sustinens, vegetans & gubernans, quàm faciat in vna domo vnius patrisfamilias. Vtq; per diuersos officiorum, dignitatum, ordinúmque gradus, ad vnam beati Petri sedem totius ecclesiæ cura tunc ordinatissime commodissiméque confluxerit. Omnésque etiam longissime positæ ecclesiæ, non minus moderationis eius veluti præsentis sentirent habenas, non minus imperia religiosissime promptissiméque exequerẽtur, q̃ quæ vicinæ erant & proximæ. Breuiter, vt sine eius iussu aut permissu, nihil quod alicuius momenti esset, ecclesiasticorum negociorum ageretur in vniuersa domo ecclesiastica, sed maiores omnes causæ ad eius referrentur arbitrium.

Audiuisti insuper, quæ eius fuerit libertas in euocandis coram se etiam personaliter, ex toto orbe episcopis, quàm illorum districta obedientia, q̃

præ-

præsto fuerit etiam sublimissima inter mundanos apices potestas, ad execu
tionem mandatorum huius sedis legati, quæ omnia sibi publica officia ad
A effectum præceptionis adiungeret, in exhibitionem insontis alioqui archi
episcopi.

Audiuisti præterea, vt consueuerint etiam tunc in extremo Oriente me tropolitani obedientiã pręstare Ro. pontifici. Vt nulli toto orbe, nisi huius sedis autoritate ordinarentur episcopi. Siquidem electionum episcopaliũ ex toto orbe, etiam à longissime distantibus ecclesijs, confirmationes petebantur à sede apostolica. Id quod clarissime indicãt illa dictæ epistolæ verba: De persona autem consecrandi episcopi, & de cleri plebisq; consensu, metropolitanus episcopus ad tuam fraternitatem referat, quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat: vt ordinationem rite celebrandam tua quoq; firmet autoritas, & rursus: Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi.

Itaq; beatus Gregorius de Maximo præter autoritatem & confirmationem apostolicæ sedis Salonitanę ecclesiæ ordinato episcopo dubitans, ne forte id factum fuisset iussu imperatoris Mauritij, qui & alia pleraque egit impie, Constantinæ Augustæ scribit in hæc verba: Salonitanæ, inquit, ciuitatis episcopus me ac responsali meo nesciente ordinatus est. Et facta est res, quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Vides quid ille dicat? nunquam ante factum, vt quisquam ordinaretur episcopus absq; autoritate sedis apostolicæ.

Diligẽter nota ac põdera hoc dictũ Gregorij.

Et hæc est illa vnitas episcopatus Petri in catholica ecclesia, in qua gloriosus ille Christi martyr & põtifex Cyprianus prędicat cõsistere vnitatẽ ecclesiæ. Cuius episcopatus à singulis pars quædam tenetur in solidum. Cæteri enim in partem vocati sunt solicitudinis, vnus Petrus & qui illi succedunt, in plenitudinem potestatis. A qua plenitudine quisquis non participat, nihil sibi episcopalis autoritatis potest vendicare.
B

Quæ vnitas ẽpatus Petri in catholica ecclesia, in q̃ B. Cyprianus pdicat consistere vnitatem ecclesię.

Et ne quis putet, exegisse quidem illa Leonem, quæ audiuimus, ex vniuerso videlicet orbe episcopales electiones referri ad autoritatem sedis apostolicæ, sed tamen non obtinuisse, quæ exigebat vniuersaliter ex ipsa phrasi epistolæ intelligat nihil illum ea in re exegisse noui, sed quæ antiquitus decentissime ordinata, constitutáque fuerant, atque eatenus inconcusse obseruata, pro conseruando vigore ecclesiasticæ disciplinæ. Magis modum imponens suo vicario & retrahens, ne abuteretur sibi commissa autoritate, quam incitans, ac prouocans, ne eandem negligeret. Imo, nõ solum, quod ea tunc toto orbe consuetudo fuerit, petendarum ab apostolica sede confirmationum, electionum episcopalium, sed etiam, quod easdem confirmare non consueuerint: præsertim in sedibus principalibus, declinante iam orbe ad schismata & hæreses, post semel accensam Arrianam illam facem, priusquam suæ fidei propria manu subscriptas & roboratas misissent literas. Idem Leo, & scripto, & re ipsa attestatur in Anatolio, & beato Proterio Alexandrino episcopis. Neque enim Anatolium in defuncti beati Flauiani locum subrogatum episcopum confirmare consensit, quamuis intercedente pro eodẽ Christianissimo imperatore Theodosio, priusquam de verbi incarnatione ea se credere & tenere profiteretur, quæ tam in sua ad beatum Flauianum, quam in beati Cyrilli ad Nestorium epistolis continentur. Eamque professionem absolutissima subscriptione coram omni clero & vniuersa plebe declararet. Nec se cõmunica

turum cum his, qui de verbi incarnatione aliter sentirent, sub suo etiam chirographo profiteretur, vt eiusdem Leonis ad Theodosium imperatorem clare testatur epistola. Pro Proterio quoque, qui in locum Dioscori, apostolica & Chalcedonensis synodi autoritate delecti, ordinatus fuerat Alexandrinus episcopus, Martianus imperator suis literis & nuncijs apud eũdem Leonẽ intercessit, vt ab ipso confirmaretur, quod tum facere consensit, cum fidei & confessionis eius testes, propria ipsius manu scriptas, & proprio ad hoc nuncio missas accepisset literas. Quẽadmodum ipsius indicat ad Martianum epistola, qua ea de re illi respondet in hæc verba: C

Leo ad Martianũ de confirmatione Proterij Alexãdrini episcopi.

Puritatem fidei Christianæ, qua clementia vestra præfulget, etiam his literis, quas frater & coepiscopus meus Nestorianus detulit, demonstratis, iustissimum fratri meo Proterio Alexandrinæ vrbis antistiti impendentes fauorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere dignatur, indubitanter esset probandus, etiam si taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque sermone cognoscitur, & quàm syncerus sit catholici dogmatis prædicator, ipsius professione clarescit, vnde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector. Nam cum se amplecti epistolam meam, quam ad beatæ memoriæ Flauianum contra Euticeten impium misi, toto corde profitetur, quid aliud, quam discipulum se apostolorum ostendit? Hæc ille beatissimus Leo. Quem audis, vt vno verbo dicat, qualem se gesserit totius ecclesiasticæ domus & familiæ patremfamilias, qualem illum recognouerit orbis vniuersus vt confundatur illorum cæca impudentia, qui non ita nuper, nec longe à nostra memoria cœpisse primatum Romanæ ecclesiæ super alias affirmare non erubescunt. Quorum deinceps adhuc euidentius traducetur ignorantia. D

Quanti momenti fuerint eo seculo confirmationes apostolicæ sedis in electionibus atque ordinationibus toto orbe episcopalibus. Imo quanta in vniuersum eiusdem sedis autoritas, ex historia Iulij Romani pontificis & Antiochenæ synodi demonstrare. Cap. XI.

Atis clare intellexisti Christiane lector, ex dicta beatissimi Leonis ad Anastasium epistola, qualis longe ante vndecies centenos annos fuerit in illa primitiua ecclesia ecclesiasticæ hierarchiæ facies, qui vigor disciplinæ, quæ Romanorum pontificum & sedis apostolicæ autoritas, quæ vniuersam Christi ecclesiam non secus quàm vnam domum aut familiam administrabat, & continebat in vnitate & officio. Ad quod cum plane esset necessarium, vt omnes omnium ecclesiarum præpositi ab vno ipso dependerent, per quos ad vnum totius ecclesiæ referebantur negocia, quo tota sibi esset consentiens & cõsona, tota sentiret moderationem vnius capitis, vnius exequeretur iussa & imperia, ita ex toto orbe referebantur electiones ad confirmationem capitis, apostolicę, inquam, sedis præsulis, vt eadem clarissime attestatur epistola. Hoc enim plane requirebat ordo domus ecclesiasticæ, vt in eadem suus disciplinæ vigor & vnitatis conseruari posset concordia.

Sed ne quis ad nostræ, quæ nunc est, ecclesiæ faciem respiciens, in qua nunc passim omnibus sibi omnia vendicantibus episcopis, confusus est omnis ordo hierarchiæ ecclesiasticæ, solutus vigor, sublata dignitas, ad hæc impiorum principũ irreligiosa tyrannide commixta sacra prophanáque omnia, & oppressa omnis maiestas ecclesiastica. Ad hanc, inquam, nostræ

A ecclesiæ faciem, ne quis forte respiciens sibi persuadeat, etiam tunc, non secus quàm nunc, confirmationes illas electionum episcopalium petitas quidem ab autoritate sedis apostolicæ, sed pro ritu quodam solenni, & more ægre extorto, alioqui non magni momenti aut ponderis, vt quæ aut nunquam denegari solebant, quibuslibet electionibus, aut sine quibus, electi æque præessent & haberentur pro episcopis, euidentissimis nunc historijs demonstrabimus, tales tantique momenti eo seculo fuisse habitas, vt sine illis notorium, & toti orbi confessum fuerit, ordinationes eiusmodi viribus non subsistere, nec sine illis pro episcopis habitos ab orthodoxo populo.

Et in primis id clarissime est perspicere ex historia Iulij Rom. pôtificis & Antiochenæ synodi. In qua sub Eusebio illo Nicomediensi episcopo (qui Arrianæ illius factionis signiferum se præstitit) XC. secum consentientes conuenerunt episcopi. Qui de multorum per Orientem episcoporum per suorum complicum subordinationem delatis ad se criminibus synodice (vt prætendebant) & canonice cognoscentes, & eosdem pro suis (vt videri volebant) demeritis & enormibus excessibus deponentes, in eorundẽ locum superordinauerant alios in Alexandrina, Constantinopolitana, & alijs per Orientem ecclesijs. Qua de re idem Eusebius cum Theogonio, Theodoro, & reliquis secum cõgregatis episcopis, scribunt ad Iulium, tunc Romanum pôtificem, illi supplicantes, vt acta à se rata habere, & synodali à se autoritate ordinatos in Alexandrina, Constantinopolitana, & alijs plerisque ecclesijs, in locum damnatorum à se pro grauibus quibusdam (vt prætendebant) criminibus, in episcopali honore confirmare dignaretur. Quod nunquid putas supplices rogassent illi tot episcopi, præsertim tales, hoc est, qui Christi conturbabant & pessundabant ecclesiam, & hierarchiam eius omnibus modis confundere moliebantur, qui hæretici imperatoris tumẽtes viribus, & præsidio omnes non suæ factionis episcopos grauissime persequebantur, & velutẽ superiori loco magnis afficiebant cladibus & iniurijs, qui insuper & synodalem præ se ferebant autoritatem? nunquid, inquam, hi à Romano pôtifice Iulio, cuius vnius grauis nimiũ ipsis erat autoritas, vt quæ sola impijs eorum conatibus obsistebat, factæ à se ordinationis in illis ecclesijs Orientalibus petiuissent cõfirmationem, nisi totius orbis ad hoc coacti consensu? nisi toti orbi confessum fuisset & notorium, absque Romani pontificis confirmatione factas illas ordinationes viribus non subsistere? nisi absque ea orthodoxus populus pro suis illos non agnouisset episcopis? Quid hac de re ex medio Oriente, vltra tã vasta terrarum, mariumque spacia vni Romano pontifici molesti fuere, si ad eum vnius Romanæ (vt ignorantissimi illi impudentissime affirmant) cura pertinebat ecclesiæ? si quæ gerebantur in Orientalibus illis ecclesijs, ipsius nihilo plus intererat, quàm Mediolanensis, Rauennatis, aut alterius cuiusque episcopi? Et quid tandem consecutum est? Renuit confirmare factas ab illis ordinationes Iulius, sed coram se euocauit, quorum vtrinque agebatur negocium. Et quum examinatis singulorum accusationibus & defensionibus, comperisset innocentes, iniusteque damnatos ab illa Antiochena synodo, singulis reddidit suas ecclesias. Ad cuius vnius iudicium continuo reiectis, quos superordinauerat tot episcoporum synodus, Alexandrini suum receperunt Athanasium, Constantinopolitani Paulum, & cæteræ ecclesiæ suos quæque episcopos.

Nisi cõfirmatos autoritate sedis apostolicę etiam tũc non fuisse agnitos pro episcopis ab orthodoxo populo.

Recusauit Iulius cõfirmare ordinationes Antiochenæ sysynodi.

Vnius Iulij, non synodi (cui tamen autoritas & fauor im-

B

perialis af fuit) iudicium & autoritatem sequutum orbē vniuersum.

Et hæc ita gesta ante annos M.& circiter CC. continuo post celebratum Nicenum concilium euidenter confirmant, tam præfati Iulij, quàm illius Antiocheni concilij, huius tragœdiæ occasione, scriptæ ad se inuicem epistolæ. Socrates quoque & Zozomenus rerum ecclesiasticarum eius temporis scriptores diligentissimi, & hi Græci (ne quid in Romanæ ecclesiæ fauorem cōfinxisse eos calumniari possis) prædictæ historiæ luculētissimum testimonium perhibent. C

Scripsit autem ille Iulius primum simpliciter aduersus eam synodum, etiam ante vllam actorum in eadem noticiam, plenam autoritatis epistolam, quam sequenti libro audies opportunius, hoc vnum in eis coarguens, quod aduersus autoritatem ecclesiasticorum canonum, absq; huius sedis autoritate tētassent celebrare cōcilium, & episcoporum sibi vsurpauerint iudicia: In irritum reuocās, quicquid sub synodi prætextu, aut egissent eatenus, aut acturi essent in posterum, etiam huius sedis censuram illis minitans, nisi ab eiusmodi præsumptione desisterent. Cui responderunt quidem satis arroganter & cōtumaciter, in primis grauiter expostulantes, quod ipsorum concilia dissolueret, & damnatos ab eis pro grauibus (vt dicebant) criminibus episcopos, inaudita causa restitueret. Quod si facere pergeret, ab eius se subtracturos obedientia minitabantur. Rogant tamen, æquum potius se iudicem præbeat, se enim ex suis ad ipsum fratribus mittere, cum omnium à se actorum instructione plenissima, per quos eadem suæ sanctitati innotescere curarent. Scripserunt autem in hæc verba: Domino beatissimo & honorabili patri Iulio, apostolicæ sedis venerabili episcopo, Eusebius, Theogonius, Theodorus & Berinthus vna cum reliquis fratribus & coepiscopis nostris in Antiochena synodo congregatis:

Nota etiā hereticorū confessionē de Ro. ecclesia.

Licet circa omnes Romanam ecclesiam sciamus esse munificam, & apostolicam curam habere, & semper matrem extitere pietatis, quanquam ab Oriente ad eam prædicatores pietatis aduenissent: tamen optaremus vos nobiscum concordare, & quos à communione suspendimus, à vobis quoque esse suspensos, & quos in ordine confirmamus episcoporum, à vobis esse confirmandos, nec nos secundo loco habendos, cum ex his partibus ad vos vsque dogmatizantes apostoli peruenerint, & cætera. Neque enim crimine carere potest, qui alterius excommunicatum absq; eius licentia, à quo communione priuatus est, in communionem susceperit, & cętera. Nec solum in his nobis contumeliam irrogatis, sed etiam in eo quod concilia nostra dissoluitis, neque ea rata finitis esse. Sunt nanque à nobis, atque adeo à totius Orientis episcopis damnati, Athanasius Alexandrinus, Paulus Cōstantinopolitanus, Marcellus Ancyræ, Asclepius Gazæ, Lucianusq; Adriapolites, pro certis criminibus, quibus aduersarij sunt apud nos inscripti, quæ per præsentes huius epistolæ latores, omnia vestræ innotescere nō omittimus sanctitati. Quibus agnitis, si nostris placitis magis, quam eorum machinationibus assentiri, & ordinatos episcopos in damnatorum locum firmare eligitis, pacem vobiscum & communionem habere volumus. Si vero aliter egeritis, & eis amplius quàm nobis assentiri iudicaueritis, contraria celebrabimus, & vobiscum deinceps nec congregari, nec vobis obedire, nec vobis, vestrisq; fauere volumus, sed per nos quicquid melius elegerimus, agere conabimur. Cōmemorantes deinde, quā multa & grauia ipsi ab illis passi essent: Si, inquiūt, his cōsentire eligitis, tūc liquet, quod nos perdere vultis, & non sicut pater filios fouere. Insuper congerentes in eos D

Minantur detractionē obedientiæ.

A eos innumera & horrenda crimina, homicidij, sacrilegij, stupri, perfidiæ, proditionis, & quæ non? quorum testes citant totius Orientis sacerdotes, populos, abbates & monachos. Neque hæc, inquiunt, quæ prædicta sunt, solummodo Athanasio & sequacibus eius irrogamus, sed etiam quod contra regulam egerit, quam nos decreueramus, & cæt. Neminem videlicet à pauciore numero restitui debere, quàm depositum fuisse constaret. Deinde mendacia adhuc super mendacia impudentissime ingerentes: Hęc, inquiunt, atque alia innumerabilia sunt ab eo, suisque sequacibus impudenter perpetrata. Quos excommunicatos communioni (vt audiuimus) contra regulam in contumeliam omnium Orientalium sociastis. Præfato itaque debitæ salutationis officio propter beati Petri honorem impenso postulamus, vt deinceps hinc venientes ad vestras aures non tam facile admittatis, & cæt. Subscripsere autem in hunc modum: Orantem pro nobis apostolatum vestrum dominus æuo custodiat longiore, amen. Hæc illi ex toto Oriente tam multi episcopi. Imo hæc illud concilium malignantium, qui capto primum omnium imperatore, & subacto sua perfidia, totius imperij viribus toto orbe persequebantur orthodoxos. Ex quibus tanto efficacius colligitur veritatis testimonium, quanto magis constat eosdem ad veritatem euertendam omnibus modis conjurasse. Attamen, velint nolint, tam sua, quàm totius orbis conscientia, communiq; omnium populorum consensu coacti fatentur Romanam ecclesiam, maternam curam gerere totius ecclesiæ, Romanos pontifices agnoscunt vel inuiti, tanquam patres & superiores suos eisdem obedientiam se debere, cum eisdem congregari ipsos oportere, tametsi hæretico inflati spiritu discessionem minitentur, nisi ipsis condescendant & nihilo minus inter eiusmodi, hinc minas, inde in diuersum trahentem, tam suam ipsorum consciētiam, quàm communem totius orbis consensum, acta sua cum plenaria, vt dicunt, omnium instructione referunt ad apostolicæ sedis iudicium. Et quid tandem factum est? Iulius Romanus pōtifex iudicis suscepta persona, & damnatores & damnatos coram se adesse præcepit, & examinatis vtrinq; accusationum defensionumq; meritis, in hæc verba illis rescripsit:

Paternam autoritatē etiā inuiti agnoscūt in Ro. pōtifice.

Petri autoritatem & honorē vel inuiti in Ro. pōtifice sunt reueriti.

Eriā hæreticorū illud cōcilium tandē acta sua retulisse ad apostolicę sedis iudicium.

B Iulius sanctæ Romanæ & apostolicæ ecclesiæ episcopus, Eusebio, Theogonio, Theodoro, Berintho & cæteris Orientalibus episcopis: Decuerat vos aduersus sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam limate, & non ironice loqui. Quoniam & ipse dominus noster Iesus Christus eam decenter alloquutus, ait: Tu es Petrus, & sup hanc petrā ædificabo ecclesiā meā, & portę inferorū non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & cætera. Habet enim potestatem singulari priuilegio concessam, aperire & claudere ianuam regni cœlestis, & cæt. Itaque si ei detrahere, quæ domini ore sacrata, & desuper exaltata est, non timuistis, nec mirum, si fratribus irrogare iniuriam minime cessatis, vt iam silentio non teguntur, quæ in vestro concilio turbulenter, atque cum tempestate decreta sunt, apparet enim quod tumultuosa indisciplinatione fit veritas oppressa, & cætera. Sed erit opus diuinæ prouidentiæ, quatenus ecōtrario aperta deprehensa possit enarrari, & quicquid illic conuenientes, siue qualibet gratia, odio aut inimicitiarū causa gessistis, funditus repelli. Quapropter cum omni festinatione vos omnes ad huius sanctæ sedis reuerentiam volui concurrere, quatenus gestorum apud nos integritatem per vos ipsos possetis intelligere. Nam nec dubitare vos credo, Athanasium sacræ legis doctorem,

non solum à nobis, sed etiam à Nicena synodo veræ fidei cultorem esse com C
probatum, qui defuncto Alexandro mirabili sene, qui Arrij prostrauerat blasphemias, post quinque menses Niceni concilij, Alexandrinorum ecclesiæ suscepit præsulatum. Aduersus quem, eiusque sectatores, multa mendacia contexentes, & nudas calumnias, quasi veras accusationes componentes, nobis multorum malorum causam & caput esse perhibuistis, & non solum apud Aegyptum, sed etiam apud Palestinam, Phœnicen, vicinasque gentes, scriptis vestris illum perturbatorem esse significastis. Qua de re ecclesiasticam regulam sequentes, vos Romæ regulariter ad iudicium die statuta, non sub angusto temporis spacio, vt excusatio locum non inueniret, literis & apocrysarijs nostris euocauimus, illique vocatione suscepta, ad diem pręstitutum venere. Sed vos, ne vestris mendacijs caperemini, vestraque calumnia enudaretur, venire distulistis. Nec his machinationibus solummodo contenti estis, sed etiam videntes oues pastoribus desolatas, lupos pro pastoribus super eas posuistis. Decuerat ergo vt ad regularem veniretis conuocationem, qualiter de his & alijs vestris præsumptionibus veram redderetis rationem, & cætera. Quur synodum ad statum ecclesiarum & fratrum in Antiochiam subuertendum, & Niceni magni concilij destructionem fecistis, aut quur nobis inconsultis episcopos in eam conuocastis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio. Canonibus quippe in Nicena synodo iubentibus, non debere præter sententiam Romani pontificis vllo modo concilia celebrari, nec damnari episcopos. Aut quur in prædictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, antequam penes nos, aut apocrysarios nostros, eorum causa canonice esset examinata, finemque percepisset rectum. Isti enim, qui ad memoratam regulariter conuenere vocationem, videntes vos ab eadem se D
subtrahere, multa aduersus vos lachrymabilia & doloribus plena referunt, accusantes vos, & dicentes multa se importabilia à vobis esse passos, &c. Super quibus & Aegyptiorum episcopi literis nobis, & missis protestantibus suis, falsa esse quæ contra Athanasium, suosque sectatores machinatur cuncta Arrianorum conspiratio, &c. Vobis itaque venire refugientibus, & ad concilium nostrum toties conuocatis adesse nolentibus: illis autem in sua reclamatione & iusta ratione persistentibus, vestraque cognoscentes crimina & illorum iustam examinantes rationem, omnesque illos concordare Niceno concilio comperientes, & nostris apostolicis iussionibus obtemperantes, visum est nobis & vniuerso concilio, vt nos diuinis præceptis & apostolicis monitis informati (qui pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilare debemus affectu) quicquid reprehensioni vsquam inuenitur obnoxium, celeri solicitudine ab arrogantiæ imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus. Quare tanquam omnium curam gerentes propter sedis nostræ dignitatem, suscepimus eos in communionem, singulisq; autoritate huius sanctæ sedis cum suis rebus proprias reddidimus ecclesias. Quoniam huic sanctæ sedi propter prauorum hominum insidias, ipso domino instituente, & sanctis apostolis, eorumq; successoribus per singula concilia roborantibus, hoc semper licuit, licebitq; domino auxiliante in perpetuũ. Quapropter increpando, vobis scribo, quia nõ recte tractastis viros inculpatos, & à nobis minime examinatos, de suis ecclesijs communione priuatos pellentes, & ecclesiasticæ disciplinæ iniuriam irrogãtes, constitutũq; Niceni cõcilij minime seruantes, talia indisciplinate agere non formi-

Citari Romam.

Canon Niceni concilij: Non licere pręter sententiã Ro. põtificis celebrari cõcilia, nec damnari episcopos

Absoluit dãnatos à cõcilio & singulis restituit proprias ecclesias, quib' spoliati fuerant.

Apostolicę sedis autoritas.

A formidastis. Idcirco quoniam dudum venire vocati renuistis, modo ad XV. Calend. Nouemb. vos iterum regulariter literis missisq; euocamus, vt coram vobis ostendamus nos iustam in eos protulisse sententiam, & de cætero talia non esse passuros, & cæt. Miror autem vos tam audaces esse, & tam impudenter egisse, vt terminos & iura beati Petri apostolorum principis inuaderetis. Sui enim iuris erat, vt absque eis sanctæ sedis autoritate nullus deberet, aut concilia celebrare, aut episcopos ad synodum con uocare, vel damnare, proprijs sedibus pellere, aut alios in locum eorum ordinare. Quæ omnia vos temerare non timuistis. Quid ergo est aliud talis præsumptio, quàm apostolorum, eorumq; successorum decreta trãsgredi? Post commemoratas deinceps canones ecclesiasticos & Niceni concilij plurimos, quorum omnium illos transgressores arguit, in illo suo concilio aduersus fratres & coepiscopos innoxios. Iura beati Petri.

Ideo, inquit, summopere mihi (cui vice apostolorum principis, vniuersalis ecclesiæ cura commissa est) prouidendum est auxiliante ipso summo apostolo, ne deinceps talia fiant. Quoniã ideo sanctæ huic sedi præfata priuilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis cõcilijs, & iudicijs ac destitutionibus episcoporum, quàm & de grauioribus omnibus ecclesiasticis negocijs, vt ab ea omnes oppressi auxilium, & iniuste damnati restitutionem sumant, & ne talia ab improbis præsumantur absque vltione, nec exerceantur absq; damnatione. Itaq; quoniam non recte egistis, quod prædictos fratres calumniati estis, dicente domino: Non facies calumniam proximo tuo, &c. nec recte egistis, quod nobis inconsultis concilium celebrastis, eosq; ad concilium vocastis, & damnare præsumpsistis, canonibus quippe iubentibus (vt præmissum est) nihil ex his absq; huius sanctæ sedis au-
B toritate fieri debere. Neque recte egistis, quod à nobis ad concilium vocati venire distulistis, quod contra eos rationem reddere, vt vestra erga eos aut probaretur recta sententia, aut improbaretur iniusta, non venistis, nec rationabilem mandastis causam, vt quid hæc renuistis, &c. Manifestum est vos reos existere & illos innocentes manere, & vos recte excommunicatos, illosq; iuste liberatos. Hæc ille Iulius.

In quibus clarissime intelligis, non solum confirmationem eius, quam supra memorauimus, historiæ, sed & autoritatem, & singulare cathedræ Petri priuilegium, non solum verbo adstruunt, sed etiam re ipsa & opere euidentissime comprobant: Vni commissam curam totius Christi familiæ & domus ecclesiasticæ, vni omnibus in eadem sua officia præscribere, ab omnibus eorum rationes exigere. Episcoporum, omniumq; grauiorum ecclesiasticorum negociorum iudicia ac determinationem vnius reseruari definitioni & arbitrio. Sine eius autoritate celebrari non licere episcopales conuentus & concilia, nisi ordinaria. Quæ alioqui conspirationes magis forent quàm concilia, de quibus proximo libro agemus prolixius & accuratius.

Nec est, quod forte existimes, verbotenus hæc gesta à Iulio. Siquidem eius iudiciũ de Athanasio, cæterisq; illis, q̃s aduersus totius Orientis iudicium restituit episcopis, absq; vlla hæsitatione aut cõtradictione amplexa est & sequuta vniuersa orthodoxa ecclesia, eisdem receptis in sedes pristinas, & eiectis, quos Orientales illi in locum eorundem superordinauerant. Illos insuper autores dicti concilij, & iniustæ damnationis fratrum, ab eodem excommunicatos, vniuersa Christi orthodoxa ecclesia, & tũc, & deinceps pro excommunicatis habuit. Iulij pro Athanasio & reliqs, & contra autores il lius synodalis iudicium, vniuersam ecclesiam sequutã iudicium.

Et

Et quamuis Nicomediensis ille Eusebius, illius Arrianæ (quæ tunc orbem, & præcipue Orientem vniuersum concutiebat) signifer factionis, et caput memorati concilij, quæ de Athanasio decreuerat Iulius, vt habet ille Socrates, non occurrit agnoscere, hoc ipsum non propterea factum idē affirmat, quasi autoritatem & iudicium eius adhuc pergeret contemnere, sed quia continuo post celebratum illud concilium, ante finem iudicij Romani pontificis, morte præuentus fuerat. Itaq; & Constantinopolitani, & Alexandrini, & reliquæ per Orientem ecclesiæ, iuxta Iulij sententiam continuo receperunt suos quæq; episcopos. Qua de re Socrates ille his verbis perhibet testimonium. C

Hist. Tri. li. III. ca. XII. Hic vide illos ipsos hęreticos vel coactos totius orbis cōsensu, se iudiciaq; sua submisisse iudicio Rom. pōtificis. Dānati autores illegitimæ synodi pœnitentiæ libellos offerunt Ro. pontifici. C. XV. Ro. pōtifex omniū pastor & iudex.

Eusebius autem legationem misit ad Iulium Romanæ vrbis episcopū, rogans vt contra Athanasium iudex esset. Sed quæ de Athanasio decreuerat Iulius, Eusebius non occurrit, vt cognosceret. Quia dum paucum tēpus vixisset post concilium, vita priuatus est. Quapropter Constantinopolitæ Paulum rursus in ecclesiam introduxerunt, &c. Sed & Vrsatius & Valens hæretici postea libellum pœnitentiæ Iulio offerentes & consentientes ὁμοουσίου verbo, communicare meruerunt. Hactenus Socrates.

Sozomenus vero eidem historiæ his verbis perhibet testimonium. Igitur Athanasius, inquit, relinquens Alexandriam, Romā profectus est. Cōtigit autē eodem tempore etiam Paulum Constantinopolitanum pontificem illuc vna cōcurrere, & Marcellum Ancyræ, Asclepamq; Gazæ, qui dū Arrianis esset aduersus, calūniam passus ab his, quasi subuertisset altare, damnatus est. Pro quo Gazeorum ecclesia Quinciano committitur. Lucianus autem Hadrianopolites episcopus, ob aliam accusationem ab ecclesia sua priuatus, degebat in vrbe Roma. Cognoscens ergo Romanus episcopus crimina singulorum, & omnes Niceno concilio concordare comperiens, eos in cōmunionem suscepit, tanquam omnium curam gerens, propter sedis propriæ dignitatē, singulisq; reddidit suas ecclesias, & Orientalibus scripsit episcopis, eos culpans, quod non recte tractassent viros inculpabiles, de suis ecclesijs eos expellentes, & quod constitutiones Niceni concilij minime obseruarent. Quorum paucos ad certam diem sibimet adesse præcepit, vt coram eis ostēderet, iustum se super illis protulisse decretum. Et deinceps non se passurum interminatus est, nisi ab huiusmodi turbis & nouitate cessarent. Et ille quidem hæc scripsit. Athanasius autem & Paulus epistolas Iulij Orientalibus episcopis miserunt, & singuli eorum suas sedes adepti sunt. Hæc ille Sozomenus, etiam Græcus autor. D

Athanasi⁹ & Paulus ad literas Iulij suas receperūt ecclesias. Hæc perpendāt hostes autoritatis sedis apostolicę

Hęc si legerent ac diligenter perpenderent illi, quos non pudet affirmare, nuper & à recenti pene memoria cœpisse primatum Romanę ecclesiæ super alias, puderet credo illos crassissimæ suæ ignorantiæ & impudentissimæ imprudentiæ. Nam gesta sunt hæc ante annos mille ducentos, aut eo circiter. In quibus clarissime intellexisti, magis recognitam fuisse eo tempore autoritatem Romanorum pontificum in Alexandria, Constantinopoli, vniuersa deniq; toto orbe ecclesia, quam nunc in vno hoc, qui restat, orbis angulo, Germania, Gallia, Hispania. Ab eius autoritate dependisse statum vniuersæ domus & familiæ ecclesiasticæ, episcoporū vt confirmationes, ita & depositiones & iudicia. Vtq; inferorum portæ, vt impiorum & malignātium concilia, vt totius pene Orientis conspiratio, aduersus eius autoritatē præualere non potuerit.

Idem

A **Idem demonstrare ex Agapeti Romani pontificis, & Anthemij alijsq; certissimæ fidei historijs. Cap. XII.**

TAmetsi vniuersa illa primitiuæ ecclesiæ historia, perpetuum, constantissimumq; testimonium perhibeat autoritati sedis apostolicæ, & Romanorum pontificum, velut ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum super vniuersam ecclesiam: tamen in conflictibus & controuersijs ecclesiasticis ea semper magis enituit, quemadmodum nunc de Iulio intellexisti & Antiocheno illo concilio. Itaq; etiam Agapeti & Anthemij opportunum videtur hic explicare tragœdiam: siquidem & eius exitus euidentissime demonstrabit, q̃ eo seculo toto orbe Christiano ab vnius Romani pontificis iudicio suspensus fuerit orthodoxus populus, vtq; illos solos etiam in extremo Oriente pro episcopis recognouerit, quos huius sedis probauerat & firmauerat autoritas. Cũ Anthemius ille Trapezuntinus ante episcopus, fauore Iustiniani imperatoris & Theodoræ Augustæ, deserta ante ecclesia sua, contra ecclesiasticos canones irrepsisset in Constantinopolitanam ecclesiam tunc vacantem per mortẽ beati Epiphanij, eoq; illicito suo ambitu, insuper quoniam communicabat Seuero Antiocheno episcopo & Zoaro monacho, Euticianæ nuper dãnatæ perfidiæ sectatoribus, haud leuiter perturbaret statum Orientalis ecclesiæ, confugerunt totius pene Orientis orthodoxi, episcopi, presbyteri & clerici ad caput hierarchiæ ecclesiasticæ, Agapeto Romano pontifici supplices literas dirigẽtes, vt sui memor officij illud scandalum tolleret ab ecclesia, & apostolicæ seueritatis gladium distringeret in euersores ecclesiasticorum canonum, scriptas in hæc verba: Domino per omnia sanctissimo & beatissimo patri patrum, archiepiscopo Romanorum & patriarchæ Agapeto, episcopi Orientalis diœcesis,
B & hi qui sunt sub sanctis locis Christi dei nostri, nec non ambasiatores & cæteri clerici in hac regia vrbe congregati.

Episcoporũ & clerici Oriẽtis literæ supplices ad Agapetum Ro. pontificem contra Anthemiũ, Seuerũ & Petrũ

Ex quo Christus deus noster, pro debitis beato Petro præmijs, propter ipsum in omni tempore, cum vera fiducia, sua inuisibili virtute diuulgatam confessionem supra venerabile caput vestrum requiescere fecit, cum sedem apostolicam vobis pater beatissime commisit, & firmauit super firmam petram pedes vestros, & direxit gressus vestros, implens os nostrum cantico nouo, hymno deo nostro, secundum Psalmodicum eloquium: clarificati à spiritali splendore vestro, per quem, tanquàm lucerna resplendens super candelabro sancto, caliginem eorum, qui in tenebris sedent, & cæcos illuminasti, & oculos mentis eorum aperuisti, &c. Cumq; nunc sit tempus acceptabile, clamamus: adiuua nos, &c. & stude longe expellere illum pollutum & abdicatum Seuerum, qui anathematibus scriptis ab apostolica sede vestra, & à tantis pontificibus, & in cœlo ab angelis electis iam condemnatus est. Qui secundum euangelicam & diuinam vocem, cum iniquo & facinoroso alio Petro suo discipulo, appellationem propriam vsq; nunc mentiri non erubuit, &c. tollite à nobis cito malos, offerte consuetum sacrificiũ hoc deo & saluatori, pro conseruanda nobis bona defensione in futuro tremendo iudicio, liberate nos ab omni timore & hæretica fluctuatione, ecclesiasticum statũ conseruate, &c. Iustissimo imperatori nostro, pias ac iustas sententias contra ipsos prius ab apostolica sede vestra prolatas, rursus exponendo, & statuendo per illas impia scripta igni tradere: & habẽtes, in publicum prodere, iuxta imitationẽ eorũ, qui zelãt possidere Manichæa & illa impia Nestorij, & Euticetis insensati, & Dioscori patris & protectoris eorũ. Sic enim

Hæc notẽt ac diligenter ponderent: Quã illi totius Oriẽtis episcopi contendãt ab vno Ro. pontifice.

euacuabitur omnis expectatio his, qui frustra sperant in eos. Rogamus etiam sanctum & perfectum finem imponere diuinæ vestræ sententiæ contra Anthemium, paternis vestris sanctionibus contrauenientem, vt omne de medio extinguatur scandalum à paruulis in dominum credentibus, & optatam vocem audietis ab omnibus nobis. Custodiat dominus sedem vestram tanquam dies seculi, qui Petri imitator & successor existens, nos à tribulatione salua stis, atque eos, qui nos odiunt, confudistis. C

Hæc illi totius Orientis orthodoxi sacerdotes & clerici. Quos vides non ignorare, cui totius cura sit commissa ecclesiæ, ad cuius autoritatem pertineat, de eadem scandala tollere, efferentes se aduersus sanctorum canonum autoritatem, sua autoritate deijcere, hæreticos exterminare. Qui etiam aduersus Anthemium eidem Agapeto specialem miserũt accusationis libellum, qui & in acta quintæ vniuersalis synodi relatus legitur. In quo ipsum adiurant, vt sequens eorum exemplum, qui ante se claruerunt in sede apostolica, faceret & ipse contra inualescentes aduersus autoritatem sanctorum canonum, quod beatus Celestinus fecit aduersus Nestorium, nempe vt illi assignaret ac præfigeret tempus, intra quod nisi apostolicæ sedi ac suæ beatitudini libellum sanę fidei suę porrigeret, & ab hæretico morbo se liberaret, cæteraque iussa ipsius omnia perageret, definiret ipsum alienum esse ab omni pontificali dignitate & efficacia, & sortem accepisse cum eis, quibus communicabat, hæreticis.

Agapetus Ro. pontifex Seuerũ Antiochenũ episcopũ vna cũ Zoaro monacho anathemati subiectos abiecit de ecclesia & Anthemiũ de Cõstãtinopolitana sede deposuit.

Ad quorum supplicationes sanctus pontifex commisse sibi vniuersalis ecclesiæ, & ouilis Christi curę non defuit, sed Seuerum illum Antiochenũ episcopum, qui Euticianam hæresim palam & notorie asserebat vna cum Zoaro monacho, anathematis mucrone confossos abiecit ab ecclesia. Anthemium autem de Constantinopolitana sede, in quam illicito ambitu aduersus canones irrepserat, deposuit. Insuper & terminum illi præfixit purgationis canonicæ, intra quem nisi coram se comparens, omni se expurgasset suspicione, qua laborabat, prauitatis hæreticæ, non solum ab omni pontificali dignitate, sed etiam à Christiano nomine habendus foret alienus, sortemque accepturus cum his, quibus communicauerat, hæreticis. Hæc in hunc modum gesta fuisse, libro sexto huius, ex actis quintæ synodi clarissime intelliges. D

Post hæc, cum idem pontifex Constantinopolim profectus componendæ pacis gratia inter Theodatum Gothorum regem, & Iustinianum Cæsarem, nullo non honoris genere ab eodem exciperetur, impetrassetque ex sententia, quæ volebat omnia, vicissimque instaret imperator (qui Anthemio fauebat plurimum, vt quem ad Constantinopolitanam sedem euexerat) & importunis minis, ac pene violentis precibus sollicitaret & perurgeret sanctum pontificem, vt illum à se damnatum in communionem rursus reciperet, & in Constantinopolitana confirmaret ecclesia, etiam minis interiectis, ni optemperaret, tandem Agapetus ille vim imperialis solicitationis amplius non ferens, & liberiore vtens constantia: Ego, inquit, ad Iustinianum Christianissimũ imperatorẽ me venire putaui, sed Diocletianũ inuenio. Qua responsi libertate, & tanti pontificis autoritate permotus imperator, Anthemium vna cum suis erroribus execratus, & pontificiæ damnationis executor factus, relegauit. In cuius locum venerabilem Menam sanctus pontifex consecrauit episcopum, qua de re ad Petrum Hierosolymitanum episcopum, & qui secum congregati fuerant, scribit idẽ in hæc

ver

A verba; Dilecto fratri Petro Agapetus:

Voluissemus quidem fratres dilecti propter cōiunctionem nostræ charitatis, om̄es domini sacerdotes, iuxta apostolicam traditionem irreprehensibiles esse, & neminem, aut per gratiam, aut per metum ab ecclesiasticis canonibus declinare. Sed quoniam multa multoties subsequuntur, quæ pœnitudinem parere possunt, & dei misericordia delicta peccatorum vincit, & idcirco differtur pœna, vt reformatio locū inuenire possit, monere necessarium iudicauimus præuaricatores, vt præcepta de cætero impræuaricata custodiantur. Oportebat autem & vestrā charitatem, memorem paternarum traditionum, neminem permittere prohibita facere: sed si quis audax appareret, tota virtute resistere. Quum itaque peruenimus ad comitatū serenissimi imperatoris filij nostri, inuenimus Cōstantinopolitanæ ecclesiæ sedem, contra omnem canonum honestatem ab Anthemio Trapezandarum episcopo inconuenienter vsurpatam. Cuius animam non solum secūdū istam partem, sed quod maius est, in confessione veræ fidei à perditione reducere desiderauimus. Sed Euticetis errori insistens, ad viam veritatis redire contempsit. Vnde cum istius in fide pœnitentiam isto modo frustra expectaremus, neque sacro, neque catholico nomine dignum esse sentētiauimus, donec omnia à patribus tradita, per quæ veræ religionis fides & disciplina custoditur, secundum congruentem satisfactionem susceperit, &c. Constantinopolitanæ vero sedis iniuriam, apostolica autoritate, & adiutorio pijssimi imperatoris emendauimus. Admodum quidem mirati sumus, quod istud opus aperte contrarium decretis patrum, vestra fraternitas non solum ad noticiam nostram adducere neglexit, sed etiam reprehensibili consensu confirmauit. Sed regratiamur deo (cuius spiritu mala ad melius vt plurimum

B vertuntur) vt paruæ trangressiones ad vtilitatem & occasionem magni fierent gaudij. Hoc autem pro excitanda vestræ conspiritualitatis lætitia significo, quod Menam fratrem & coepiscopum nostrum virum multis laudum modis ornatum prædicta Constantinopolitana ecclesia suscepit episcopum, &c. Cuius & hoc dignitati accedere credimus, quod à temporibus beati Petri apostoli, nullum alium vnquam Orientalis ecclesia suscepit episcopum manibus nostræ sedis ordinatum, &c. Hæc beati Agapeti epistola in actis etiam quintæ synodi relata legitur. In quibus nunquid non audis ecclesiasticæ hierarchiæ principē & vindicē, exactorēque ecclesiasticorū canonū, quique autoritate sua deiecit omnem altitudinē aduersus eosdem se efferentem?

Agapeti ad Petrū Hierosolymitanū episcopum epistola testis p̄dictæ historiæ.

Sed cum Theodora Augusta iam dudum capta artibus & impietate illius damnati Anthemij, ordinatum in eius locum venerabilem Menam persequeretur implacabili odio, mortuo Agapeto quid non egit & scriptis & nuncijs apud eius successorem Siluerium, vt illo pulso à Constantinopolitana sede reuocaretur Anthemius? Cui cum ille respondisset, nunquā m se reuocaturum hominem hæreticum, iamdudum condemnatum eius impietatis, accensa illa furore fœmineo, & agitata illo spiritu, qui hæreses & schismata seminat, contra sanctum pontificem, iussit Belisario, vt subordinata quacunque aduersus illum calumnia, quoquo prætextu, quoq̄ relegaretur in exiliū. Itaque submissis falsis testibus qui dicerent sibi constare, coniurasse illum cum Gothis aduersus imperatorem, illisque proditurum vrbem, deportatus est in Pontianas insulas: quamuis nō dubitaret Belisarius, nec ignoraret subornatam esse calumniam. Quæ illi multarum calamitatum, in quę post incidit diuino iudicio, causa fuisse creditur.

Siluerius deportat' in exiliū.

Sed cum neque sic voti compos illa fieret, sanctissimo pontifice fortiter ferente exilium, eo mortuo modis omnibus studebat, vt in eius locum eligeretur Vigilius, etiam vi apud clerum & P.R. interposita, qui sub Silverio apocrysarium agens Rom. ecclesiæ apud Cæsarem Constantinopoli promiserat Augustæ, si eius studio & opera designaretur successor Silverio, se illam voti compotem facturum. Cum hoc iam promoto ad culmen sedis apostolicæ agit, velut ex pacto, vt abiecto Mena, in sedem Constantinopolitanam restituat Anthemium. Sed iam factus Rom. pōtifex, quamuis malis artibus, tamen illius cathedræ non est destitutus priuilegio, sed sanioris sententiæ effectus, rescripsit Augustæ, dolere se, si quid male & insipienter illi addixisset. Nunc vero Petri successorem, & Christi vicarium quamuis indignum agens, committere se non posse, vt hominem hæreticum per suos prædecessores damnatum restituat, sed malle se omnia potius perpeti. Qua de causa aliquanto post aduocatum ad se Constantinopolim, & omni honoris genere à Iustiniano exceptum (qui illi honoris causa cum magno comitatu extra vrbem factus est obuiam) cum rursus & precibus & minis fatigaret, vt præstaret promissum, & Anthemium restitueret, constantissime recusantem, affectum ante multis iniurijs, tandem deportari fecit vna cum clero suo, qui Roma secū venerat, in Proconissum, Gipsumque insulas, vbi permansit vsq; ad Theodoræ obitum, postmodum restitutus ad preces Romani cleri & Narsetis. Nec vnquam iniuriarum aut exilij tædio deflecti se passus est ad impia Augustæ vota ac desideria. Vt clarissime intelligas, hanc apostolicæ sedis petram perstitisse semper immobilem, ad confirmandos toto orbe Christianos fratres, omnemq; altitudinem sese extollentem aduersus Deum, aduersus orthodoxam fidem, aduersus sanctorum patrum atque apostolicos canones deijciendam.

Inflexibilis iudiciorū apostolicæ sedis æquitas.

Sed quò tandem, à quo tantopere efflagitabat illa Augusta reduci Anthemium? nunquid non Constantinopolim? nunquid ab alio quàm à Ro. pontifice? Cur quæso non poterant ipsi sua illa imperiali potestate, in imperialis residentiæ vrbem absq; Romani consensu pōtificis reducere Anthemium & Menam expellere, cui aduersabantur tātopere, nisi ad vnius autoritatem Ro. pōtificis ista pertinere recognouisset orbis vniuersus? nisi toto orbe orthodoxus populus his in rebus suspensus fuisset ab vnius Romani pontificis iudicio? Et nunquid aduersus illius sedis autoritatem aliquando reductus est Anthemius, expulso Mena, quem in illius locum ordinauerat Ro. pontifex? Nec dum pudebit impudentissimos illos dicere, Romanorū pontificum tyrannide non ita nuper natam huius sedis autoritatem & primatum super alias ecclesias? Quem fuisse ab initio, ab ipso deo institutum, non hominibus, tantoq; semper viguisse magis, quanto plus viguit Christiana religio, iam toties, tot historiarum, tot taliumq; scriptorum, qui in illa florente adhuc, & vere Christiana floruerunt ecclesia, irrefragabili testimonio demonstrauimus. In qua audisti & adhuc audies, quoties vnus Ro. pontifex, & quanta cum libertate, in omnium aliarum sedium principalium antistites, Alexandrinum, Antiochenum, Constantinopolitanum, cæterosq; suæ autoritatis potestatem exercuit. Vtq; aut præuaricantes à regula orthodoxæ fidei Romanæ ecclesiæ (in qua intemeratam semper permanere eandē, conseruariq; apostolicam illā traditionē, synceram & integrā, supra euidens fecimus) aut cōtra canonū autoritatē se efferētes, sua illa principali autoritate, aut resipiscere coegerit, aut deploratos abiecerit è sedibus illis suis, omnisq; Christia-

Hęc notēt, & diligenter ponderēt, vt cō fundātur hostes autoritatis sedis apostolicæ.

A Christiana ecclesia, in deiectorum locum substitutis alijs. Et hæc, non vi vl la, aut tyrannide, sed verbo solo, at tam potenti, tantęq; autoritatis, vt præua luerit aduersus sæua violentissimorum tyrannorum arma, aduersus superbissimorum ac potentissimorum imperatorum imperia, etiam in ipsa imperialis residentię sede Constantinopoli breuiter, aduersus quam inferorum portæ præualere non potuerunt.

Efficaciæ autoritatis Ro. pōtificis in Christiana ecclesia

Dioscorus Alexandrinus antistes, vna cum tot secum congregatis episcopis in secunda illa Ephesina synodo testes sunt, quanta aduersus ipsos, & quam efficax viguerit vnius Romani pōtificis beati Leonis autoritas, quæ sola orthodoxam veritatem aduersus impium, quamuis generale cōcilium tutata est, & impietatis autorem Dioscorum abiecit, non solum à sede Alexādrina, sed ab vniuersa Christi ecclesia. Cuius libro proximo magis explicatam audies tragœdiam.

Testis Dioscor. Alexandrinus, & vniuersa Ephesina II synodus.

Aduersus Anatholiū beati illius Flauiani in Cōstātinopolitana ecclesia successorem, cum non recte incederet ad veritatem euangelij, idem Leo, quàm libera autoritate vsus fuerit: (Ne, inquit, ad negligentiam rectoris referatur, si quisquam in ecclesia catholica ea prędicare præsumeret, quæ hæreticorum sensibus conuenirent) vt coegerit ad suum præscriptum ordinare Constantinopolitanam ecclesiam. Insuper & pœnitere de illicito ambitu primatus suæ sedis post Romanam ecclesiā, quo tentauerat & in assensum inclinauerat Chalcedonensem synodum, ex eiusdem epistolis libro proximo clarius intelliges. Quem etiam, ita eius exigētibus excessibus, aliorumque ædificatione & exemplo, à sua & catholicæ ecclesiæ communione separauit ad tempus, vsque ad satisfactionem congruam. Qua intercedente etiam ac spondente pro eodem Martiano imperatore reconciliari obti-

Testis ßeq Anatholius Cōstantinopolitanus ep̄us.

B nuit, ea tamen adiecta lege, vt retractatis ordinationibus quas de Andrea & Euphrate in sua ecclesia fecerat, eandem vniuersam ad præscriptam sibi regulā ordinaret. Testis est epistola eius XLV. ad præfatū Anatholium.

Aduersum B. Ioannem cognomento Chrysostomum, B. Paulinum & Euagrium, conspirauit Orientalium episcoporum pars maxima, qui in vnum synodice conuenientes, eosdem damnationis perculere sententia, quam tanquam probatam contra autoritatem sedis apostolicæ, insuper & iniquam vniua B. Innocentij retractauit autoritas, & autores iniquæ sententiæ, ecclesiasticæ censuræ excommunicationiq; subiecit. Inter quos Alexander Antiochenus patriarcha, per condignam satisfactionem, missa solenni legatione ex medio Oriente ad Innocentium reconciliari meruit. Pro Attico autem Constantinopolitano, ante dignam ad eiusdem Innocentij arbitrium satisfactionem, à Maximiano apostolicæ sedis in Oriente legato frustra intercessum est.

De Alexandro autem & Antiochena ecclesia, in hæc verba scribit ad Bonifacium presbyterum: Ecclesia Antiochena, quam prius quàm ad vrbem perueniret Romam, beatus apostolus Petrus sua præsentia illustrauit, velut germana ecclesiæ Romanæ, diu se ab eadem alienam esse passa non est. Nam missis legatis ita pacem postulauit & meruit, vt Euagrianos suis ordinibus ac locis intemerata ordinatione quam acceperant à memorato suscıperet, & Ioannis sanctę memoriæ, vel clericos vel laicos, in vnum colligeret atq; congregaret. Permittens ipsius episcopus, frater meus Alexander, vt si quis forte à nobis, vel aliunde posterioris ordinationis ad eosdem venerit, se sine controuersia recepturum, ac nomen episcopi memorati, inter

quiescẽtes episcopos recitaturum. Cui rei nos noueris tradidisse manus, frater charissime, & eos in nostra viscera recepisse. Ne diu membra quę requi sierant sanitatem, ab vnitate corporis haberentur aliena, &c. C

De Attico autem Constantinopolitano idem respondet Maximiano, se mirari, quod pro eius cõmunione intercesserit. Communio enim, inquit, suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, iam esse deretfas, & profitenti conditiones pacis impletas. Quod neq; apud vos, neq; apud nos Atticus, missis aliquibus suorum vel dicere voluit, vel demõstrare com pletum: quemadmodum Antiochenę ecclesiæ frater & coepiscopus noster Alexander, digna legatione prosecutus est & probauit, &c. vniuersa quæ apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse cõpleta. Quorũ amplexati pacem, vtiq; fidem fecimus, & magno tramite eandem, quam præstolaris, ostendi musisi modo, quæ discussa sunt & completa ab alijs, etiam ipsi pro suo loco fecisse, vel compleuisse aliquando mõstrauerint, communionemq́; vt isti, legatione solẽniter destinata, sibi rogauerint redhiberi. Expectamus ergo & professionem memorati, de completis omnibus conditionibus, quas diuersis temporibus ediximus, & petitionem communionis, vt rectè & petenti & probanti se eandem mereri, reddamus frater charissime, &c. Hæc Innocentius. Qui etiam ad Atticum Beroæ episcopum reconciliari petentẽ, præscribit conditiones, quibus impletis, recipi in communionem possit.

Vides ignorantissime & impudẽtissime, quàm nuper Romana ecclesia absq; vlla controuersia primatum obtinuerit super omnes totius orbis ecclesias? Nam hæc ante annos vndecies centenos gesta sunt.

Ex Acatij Constantinopolitani antistitis sub Simplicio Romano pontifice excitata tragœdia idem euidentissime demonstrare Cap. XIII.

Vod supra ex ipsa primum ratione societatis ecclesiasticæ demõstratum est esse necessarium, quod confirmatum ex vmbra & figura tabernaculi veteris, quod insuper diligentissime ordinatum ac institutum demonstrauimus à Christo, videlicet vt sub vno præside & monarcha gubernaretur vniuersa Christi ecclesia, in qua tanta illi esset autoritas, qua ordines omnes inferiores, ecclesiamque vniuersam, in vnitate & officio continere, & in finem suum dirigere posset, ipsa nunc rei euidentia comprobare incepimus. Quo enim pacto inter illos turbines & procellas, sub quibus omnes aliquando omnium sedium antistites hæretica peruasit contagio, tota penè ab imis vsq; fundamentis quassata, concussaque ab hæreticis orthodoxa subsistere potuisset ecclesia, nisi fundata fuisset super illam petram, singulari dei beneficio immobilem, quę terrarum orbe reluctante (vt illius Chrysostomi verbis dicam) adamantis naturam in firmitate superaret? Quæ apostolicæ illius traditionis (quam successione tantum episcoporum continua, non autem scripto nos accepisse supra demonstratum est) peruenire ad nos potuisset synceritas, alias ecclesias vniuersas toties occupantibus hæreticis episcopis? Quis ordo, quæ facies, quis vigor ecclesiasticę hierarchię, inter illos episcoporum toto orbe, sine modo aduersus sese tumultuantium conflictus? inter illas improborũ ambitiones, omnibus sibi passim vendicãtibus omĩa, nisi vna hęc sedes apostolica cõseruata fuisset singulari illo, q̃d supra adstruximus, priuilegio? Cuius, vt semper pmansit fides integra ad cõfirmandos toto orbe Christi fideles in fide, ita viguit autoritas ad omnem altitudinẽ sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus apostolicos, ecclesiasticosque canones D

Ostẽditur ipsa rei euidentia, necessitas autoritatis, & singularis ꝓrogatiuæ sedis apostolicæ atque eius præsidis.

deijci-

A deijciendam. Quæ quàm fuerit vehemens & efficax in orbem vniuersum, nonaginta illi totius pene Orientis episcopi, quos aduersus Athanasium Alexandrinum, Paulum Constantinopolitanum, cæterosq; quos au dijti supe rius orthodoxos episcopos conspirantes coercuit vnus Iulius. Nec minus Dioscorus Alexandrinus antistes, vna cum tot secum congregatis in II. illa Ephesina vniuersali synodo episcopis, quos non recte incedentes ad verita tem euangelij vnius Leonis compescuit autoritas, Anatolius quoq; Constan stantinopolitanus, Anthemius Trapezuntinus Constantinopolitanæ se-dis vsurpator, Petrus Antiochenus (quos sedibus illis deturbauit Agapet9) Atticus præterea & Alexander, earundem sedium antistites, quos humiliauit, & resipiscere coegit Innocentius, alijq; quàm plurimi, quos post audies, documento sunt, & euidenti testimonio.

Simplicij Romani pontificis haud est ignota historia, vt in Timotheum Alexandrinum sectatorem Dioscori, qui trucidato per hæreticos B. Proterio, quem in eiusdem Dioscori locum ordinauerat Chalcedoneñ. synodus, & confirmauerat beatissimi Leonis autoritas, Alexandrinam inuaserat ecclesiam, & Petrum eius diaconum, anathematis protulerit sententiam. Instantibus altero Timotheo, qui ab orthodoxis canonice electus erat successor Proterio, & Acatio Constantinopolitano, cui vices suas per Oriẽtem commiserat. Quibus damnatis, & per Leonem imperatorem apostolicæ sedis sententiæ executorem relegatis, cum post mortuo eodem, & Basilisco inuadente imperium, per occasionem turbatæ reipublicæ, illi reuersi ab exilio Alexandrinam rursus inuasissent ecclesiam, expulso inde Timotheo orthodoxo & legitimo episcopo, haud longe post sublatus ẽ Timotheus ille inuasor hæreticus, & Petrus eius diaconus & impietatis socius inuadit ecclesiam. At Zenone mox recuperante legitimum imperium & ordinata repub. deturbato illo Petro è sede, quam contra ius & fas occupauerat, in eandem restitutus est Timotheus ille orthodoxus & legitimus episcopus. Huic historiæ testimonium perhibet præfati Acatij Constantinopolitani ad Simplicium epistola quam scribit in hæc verba:

Leo impator veluti sententiæ aplicæ sedis executor, relegat damnatos.

B Sollicitudinem omnium ecclesiarum circumferentes, nos indesinenter hortamini, quamuis sponte vigilantes & præcurrentes, sed vos diuino zelo sollicitos demonstratis, statum Alexandrinæ ecclesiæ certius requirentes, vt pro paternis canonibus suscipiatis laborem, pijssimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum. Sed Christus deus noster, qui diligentibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, & vnam nobis in his mentem, & eandem gloriam esse cognoscens, omnem victoriam ipse perfecit, consortes noscum tranquillissimo principe faciens. Et Timotheum quidem decessorem spirantem procellas, & ecclesiasticam tranquillitatem (sicut apparuit) conturbantem, vitæ subtraxit humanæ, dicens ei: Tace & obmutesce. Petrum quoq;, qui ab Alexandria more similis pro cellæ fur exerat, dissipauit, atq; in æternam fugam sancto spiritu flante cõuertit vnum ex his, qui olim damnati fuerant, &c. Qui Petrus, noctis existens filius, & operum diei lucentium alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium suum congruas peragendum inueniens, media nocte, adhuc iacente cadauere illius, qui paternos canones subuerterat, insepulto, subripuit in sedem, & episcopalem cathedram temerarius vastator inuasit vno & solo pręsente & eo, qui consors illius insistebat insaniæ, qui nusquam penitus postea comparuit. Timotheus autem, qui Dauidicæ mansuetudi-

nis exemplo subditur,& vsq; in finem patiens,potestati propriæ restitutus à Christo,propriæ sedis honore lætatur, &c. Hæc ille Acatius præfatæ historiæ euidens testimonium perhibens. Quæ etiam magis confirmabitur ex sequentibus vniuersis. C

Sed cum idem Acatius delegata sibi in illis regionibus autoritate sedis apostolicæ aliquanto post abuti inciperet ad suam stabiliendam tyrannidem, multorum magnorumq; deinceps motuum, perturbationumq; autor fuit in ecclesia.

Siquidem mortuo deinde illo Timotheo Alexandrino episcopo successore beati Proterij,cum orthodoxus populus in eius locum Ioannem elegisset episcopum,contra quantum potuit,restitit Acatius, qui Zenonem suis artibus iam sibi deuinxerat,& illum nuper damnatum apostolicæ sedis autoritate Petrum,iamdudum reuocari curauerat ab exilio,quem imperiali fauore omnibus modis reducere studebat in Alexandrinam,quam nuper inuaserat,ecclesiam, credulo nimis imperatori persuadens, non recte nuper damnatum à sede apostolica.

Impator Zeno cõfirmationem Ioãnis electi Alexandrini apud Simplicium frustra impedire conatus est.

Itaque cum pro confirmatione à sede apostolica obtinenda mitteret Ioannes electus ab orthodoxo populo, suæ electionis synodicam ad Simplicium,simul superuenit Vrbanus Subadiuua, sacra principis ad Simplicium deferens, vt ab episcopi illius se confirmatione suspenderet. Sed quia etiam de restituendo Petro in eisdem literis facta est mentio, nihil cunctatus pontifex, canonicam Ioannis episcopi electionem sine mora confirmauit, nec ob imperialem gratiam quicquam de suo fastigio deflexit autoritas pontificia. Vnde offensus quidem est imperator, incentore illo Acatio,attamen imperiali illa indignatione nihil obstante, Ioannes ille electus & confirmatus à sede apostolica,Alexandrinam obtinuit ecclesiam,& in eadem multis annis præsedit. D

Mortuo deinde Simplicio Felix secundus, eius in apostolica sede successor,etiam in Acatium damnationis protulit sententiam, quod damnato illi apostolica autoritate Petro, cuius idem ipse procurator fuerat,absq; eiusdem sedis communicauerat iudicio.

Sed cum Zeno imperator apud Felicem pro eodem instantissime intercederet, fidem ei faciens, illum pœnitere, & in eius futurum arbitrio,victus imperatoris precibus Messenum & Vitalem eo transmisit episcopos, vt cognita illius congrua satisfactione & pœnitētia, ecclesiasticæ eum cōmunioni restituerēt,& damnatum olim Petrum prorsus abijcerēt & expellerēt ab ecclesia. Qui profecti,& Heracleam ingressi,nihil egere ex pontificis sententia:sed partim adducti metu, partim corrupti muneribus, damnatis excommunicatisq; à sede apostolica communicarunt. Quapropter etiam aduersus hos merito indignatus,ipsos q̃q; vt præuaricatores & simoniacos de Ecclesiastico gradu deiecit,& suspendit à cōmunione fidelium.

Corrupti legati dãnatis communicãt. Dãnati etiam legati, vt præuaricatores & simoniaci

Horum ita gestorum,si historiæ non satis credis, fidem indubiam facit, eiusdem Felicis ad Acatium epistola, damnationis eius sententiam continens,in hæc verba:

Felix episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ vrbis Romæ Acatiō.

Multarum transgressionum reperiris obnoxius,& in venerabilis concilij Niceni contumelia sæpe versatus alienarum tibi prouinciarum iura temerariæ vendicasti, hæreticos & peruersores, & ab hæreticis ordinatos, quos ipse damnaueras, atq; ab apostolica sede petisti damnari, non modo com-

A communioni tuæ recipiendos putasti, verumetiam alijs ecclesijs (quod nec de catholicis fieri poterat) præsidere fecisti, atque etiam honoribus, quos non merebantur, auxisti. Testatur hoc Ioannes, quem à catholicis Apameæ non receptum, pulsúmque de Antiochia, Tyrijs præfecisti, & Humerius, tunc de diaconio eiectus, atq; Christiani nominis appellatione priuatus, à te etiam in presbyterij prouectus officium. Et quasi hæc minora tibi viderentur, in ipsam doctrinæ apostolicæ veritatem ausus tuos, & superbiam tetendisti, vt Petrus (quem damnatum à sanctæ memoriæ decessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa) beati euangelistæ sedem, te iubente rursus inuaderet, & fugatis orthodoxis episcopis & clericis, sui procul dubio similes ordinaret, pulsóque eo qui fuerat regulariter constitutus, captiuam teneret ecclesiam. Cuius tibi adeo grata persona est & acceptum ministerium, vt episcopos & clericos plurimos orthodoxos, tunc Constantinopolim venientes, detegaris afflixisse, & apocrysario eius fauere, atque anathematizantem eundem Petrum Chalcedonen. decreta concilij, & violantem sanctæ memoriæ Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores quoq; nuncij pertulerunt, per Messenum & Vitalem credere sexcusandum: nec eum laudare desineres, & multis efferre præconijs, ita vt damnationem ipsius quam ante retuleras, veram non fuisse iactares. Tantum autem perseueras in hominis damnatione peruersi, vt quondam episcopos, nunc vero honore & communine priuatos, Vitalem atque Messenum, quos ad eius expulsionem specialiter miseramus sublatos, custodiæ passus fueris mancipari, atq; ad processionem quæ tibi cum hæreticis habebatur exinde productos, sicut eorum professionibus patefactum est, ad hæreticorum tuámque communionem (contempta quæ vel gentium iure seruari debet, legatione) ptraheres, præmijsq; corrumperes, & in læsionem beati Petri apostoli, à cuius sede profecti fuerant, non solum inefficaces redire faceres, sed etiam impugnatores omnium quæ fuerant mandata monstrares. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidisti. Et libello fratris & coepiscopi mei Ioannis (qui te grauissimis obiectionibus impetiuit) apud apostolicam sedem secundum canones respondere diffidẽs, obiecta firmasti, &c. Eos quoq; literis tecum communicare testatus, quos constat esse hæreticos. Quid enim sunt aliud qui post obitum sanctæ memoriæ Timothei ad Alexandrinam ecclesiam sub Petro redeunt, nisi q̃d Petrus ab vniuersa ecclesia, atq; à te fuerat iudicatus? Habe ergo cum his quos libẽter amplecteris portionem, & sententia præsenti, quam per tuæ tibi direximus ecclesiæ defensorem, sacerdotali honore & communione catholica, nec nõ etiam à fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomẽ & munus ministerij sacerdotalis agnosce, spiritus sancti iudicio & apostolica per nos autoritate damnatus, nec iam anathematis vinculis eruendus. Hæc ille Felix.

Vis intentata legatis sedis apostolicæ.

B

Nota etiã eo seculo ecclesiarum principaliũ Orientis defensores debuisse morari apud sedem apostolicã

Audiuistis hæc rerum ecclesiasticarum omnium ignorantissime, qui non erubescis dicere, non ita nuper, atq; adeo à recenti hominum memoria, Romanam sedem super alias se extulisse ecclesias, cui repugnet primitiuæ ecclesiæ exemplum, omnisque antiqua historia? Iam enim quoties audisti ritum & formam ecclesiasticæ hierarchiæ in illa primitiua ecclesia? Quales historias? non hercle confictas à Romanæ curiæ palponibus, vt tu impudentissime loqueris, sed certissimæ fidei, etiam eorum ipsorum inter quos, aut à quibus gestæ sunt, comprobatas testimonio & epistolis.

epiſtolis. Neq; ſcriptas nuper, aut noſtro ſeculo, vt de illis duret memoria hominum, ſed ante mille vndecies, duodecies, centenos annos euidentiſſime demonſtrantes, liberiorẽ fuiſſe eo ſeculo, efficaciorémque autoritatem Romanorum põtificum in totius orbis etiam longiſſime poſitas eccleſias, in ipſas ſedes principales, Alexandrinam, Antiochenam, & Conſtantinopolitanam, earúmque antiſtites, quam nunc in vnum hũc noſtrę Chriſtianitatis angulum, imo quàm in vnam domeſticam Italiam: labeſcente nimirum vna cum religione & fide, pontificiæ maieſtatis, eccleſiaſticæque diſciplinæ vigore. Imo labaſcente religione ob vigorem eccleſiaſticæ hierarchiæ diſſolutum. Neq; enim aliunde hæreſes & ſchiſmata, & quicquid nunc malorum inundaſſe in eccleſiam videmus, ortum habuerunt, quàm inde quod ſacerdoti dei non obtemperatur, nec vnus ad tempus in eccleſia ſacerdos & iudex vice Chriſti cogitatur, cui ſecundum myſteria diuina obtemperaret fraternitas vniuerſa, vt beatiſſimi Cypriani veriſſimis verbis vtar. At vtinam hoc noſtro ſeculo vigeret in eccleſia Chriſti, eiuſq; hierarchia ritus ille, exemplúmque primitiuæ eccleſiæ, & noſtris his lucubrationibus locus non fuiſſet. Sed nunc tanto ſeipſa inferior eſt Romani pontificis dignitas eccleſiaſticáq; autoritas, quanto nunc minor eſt & ſeipſa deterior eccleſia. Sed vt reuertamur vnde ſumus digreſſi, inchoatáq; proſequamur tragœdiam, cuius exitus luculentiſſime demonſtrabit & quanta fuerit ab initio, & quam vniuerſæ eccleſiæ neceſſaria, huius ſedis autoritas. C

Cum iam ille Acatius à Felice Romano pontifice, vna cum illo Petro Alexandrino parem in ſe accepiſſet damnationis ſententiam, proceſſit illorum pertinax conſpiratio, & peiora grauioráq; ſemper moliti, imperatorem etiam Anaſtaſium, qui ſucceſſit Zenoni ſuis ſibi artibus deuinxerũt, & in ſuam pertraxere perfidiã. Cuius fulti ſubleuatique autoritate & gratia, coacto aliquot epiſcoporum ſecum conſentientium concilio, apoſtolicæ ſedis in ſe ſententiam retractari procurauerunt. Petrum autem prædictum, tanquam non recte pridem damnatum reſtituendum, reducendũque in Alexandrinam eccleſiam, deturbato inde Ioanne præfato orthodoxo & legitimo epiſcopo. Kalendionem etiam Antiochenum epiſcopum, quod apoſtolicæ ſedis autoritatem ſecutus, eis communicare nolebat, è ſua eiecerunt eccleſia, ſubſtituto in eius locum, altero quodam Petro hæretico, & alia præterea flagitia & ſacrilegia patrarunt innumera aduerſus orthodoxos per vninerſas Orientis eccleſias, omnes illas principales ſedes, Alexandrinam, Antiochenam, & Conſtantinopolitanam, ſua peruadentes occupanteſq; impietate ac tyrannide. D

Gelaſius Ro. Pont. Felicis ſucceſſor aduerſus pdictos cõſtãter tuetur autoritatem ſedis apoſtolicæ.

Aduerſus hos Gelaſius ſanctus & doctiſſimus pontifex illius Felicis ſucceſſor conſtanter agens, & illos perfidos apoſtolicæ ſedis autoritate confidẽtiſſime perſecutus eſt, & orthodoxorum ſe aſylum & perfugium præbuit, præfatum Ioannem Alexandrinum epiſcopum, & alios pleroſq; ab illis diuexatos & ſuis ſpoliatos eccleſijs, benigne liberaliterq; excipiens, fouens, ac protegens, nec minis cedẽs aut imperatorum aut Græcorum omnium, qui à Romanæ eccleſiæ ſubtracturos ſe minitabantur obedientia. Et ſunt, qui ſcribant ab eodem excomunicatum etiam imperatorem Anaſtaſium, quod impijs illis apoſtolicęq; ſedis iudicio damnatis communicaret, & fauorem auxiliũque impenderet. Sed his contradicit eiuſdem ipſius Gelaſij ad Fauſtum magiſtrum, apud Conſtantinopolim fungentem legationis officio, epiſtola. Ex qua conſtat, ita quidem delatum tunc fuiſſe imperatori à damnatis

A mnatis alijs, tamen personæ eius habitam fuisse reuerentiam. Attamen suo se facto damnaturum, si damnatis illis communicare pergeret. Scribit autem in hæc verba:

Ego quoque, inquit, mente percepi Græcos in sua obstinatione mansuros, ne cui velut insperatum videri possit, quod est ante præcognitum, &c. Quid sibi vult autem quod dixerit imperator, à nobis se in religione damnatum? Cum super hac parte, & prædecessor meus, non solum minime nomen eius attigerit, sed insuper, quando principatum adeptus regiæ potestatis exercuit, in eius se rescripsit imperij promotione gaudere, & ego nulla ipsius vnquam scripta percipiens, honorificis nostris eum literis salutare curauerim. Prædecessores mei sacerdotes, qui præuaricatoribus se communicasse, propria voce confessi sunt, à communione eos apostolica submouerunt. Si autem illi placet se miscere damnatis, nobis non potest imputari, si cum eis velit abscedere. Imo tanto magis à nobis non potest dici damnatus, sed potius ad gratiam syncere communionis admissus, &c.

Deinde iniquam refellens Græcorum postulationem, qua absolui saltem petebant Acatium in excommunicatione huius sedis mortuum: Legatur, inquit, ex quo est religio Christiana, vel certe detur exemplum in ecclesia Dei à quibuslibet pontificibus, aut ab ipsis apostolis, ab ipso denique saluatore, veniam non se corrigentibus fuisse concessam. Auditum autem sub cœlo nec legitur, nec dicitur quod istorum voce depromitur: Date nobis veniam, vt tamen nos in errore duremus. Ostendant, qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua scriptura, quóve documento, siue à maioribus nostris, siue ab ipsis apostolis, quos potiores merito fuisse non dubium est, seu ab ipso domino saluatore, qui iudicaturus creditur viuos & mortuos, siue factum esse vnquam, seu mandatum vt fieret, ostenditur. Mortuos suscitasse legimus CHRISTVM, in errore mortuos absoluisse non legimus. Et qui hoc certam faciendi solus habuit potestatem, beato Petro principaliter mandat apostolo: Quæ ligaueris super terram, ligata erunt & in cœlo, & quæ solueris super terram, soluta erunt & in cœlo. Super terram, inquit, nam in hac ligatione defunctum, nunquam dicit absolui. Quod ergo nunquam factum est, vel cogitatione percipere formidamus, scientes in diuino iudicio non posse penitus excusari. Si autem (quod nunc prætendunt) à Romana ecclesia se diuisuri sunt (quod iamdudum fecisse monstrantur) minus miror, si ignorantiam suam ipse non perspicit qui dicit Acatium ab vno non potuisse damnari. Ita ne perspicit, secundum formam Chalcedonensis synodi fuisse damnatum Acatium? &c. Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso venire se produnt, quòd primæ sedi sana recta que iubenti parere refugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri, ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanciuerunt, ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsam vero ad nullius conuenire iudicium: nec de eius iudicio vnquam iudicare præceperunt, sed sententiam ab illa constitutam non oportere dissolui, cuius potius decreta omnibus sequenda mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, alter Petrus, Paulus, Ioannes, & cæteri, nō solum vnus, sed plures nomē sacerdotij prǽferētes, sola sedis apostolicæ sunt autoritate deiecti.

Summum in ecclesia tribunal, quod de omnibus iudicans nullius que dei iudicio subdit

B

Cuius

Cuius rei testis docetur etiam ipse Acatius, qui praeceptionis huius extitit executor. Quod vtique sicut Apostolicam sedem iuxta formam synodicam fecisse manifestum est, sic neminem resultare potuisse certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, damnatus est Acatius, qui eorum damnationem priusquam praeuaricator existeret, fuerat executus. Nobis ausi sunt facere canonum mentionem, contra quos semper illicitis ambitiosibus venisse monstrantur: Qua in synodo vel secundum cuius synodi formam Alexandrinum Ioannem de ecclesia cui ordinatus fuerat, expulerunt: &c. Quod si dicunt, imperator hoc fecit, quibus canonibus, quibus regulis hoc actum est: Cur huic tam prauo facto consensit Acatius: cum autoritas dicat diuina, non solum qui faciunt praua reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus. Quibus canonibus, quibúsve regulis Kalendion exclusus est, vel primi vrbium diuersarum catholici sacerdotes: Qua traditione maiorum apostolicam sedem in iudicium vocant: An secundae sedis antistites & tertiae, caeterique bene sibi conscij sacerdotes depelli debuerunt: & qui religionis extitit inimicus depelli non debuit: Viderint ergo si alios habent canones, quibus ineptias suas exequantur, caeterum isti qui sacri, qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, solam sedem apostolicam ad iudicium vocari non sinunt, & Constantinopolitanae ecclesię (quae vtique secundum canones inter sedes nullum nomen accepit) episcopus in communionem recidens perfidorum non debuit submoueri: &c. Sed religiosi scilicet viri, atque perfecti secundum canones concessam apostolicae sedi potestatem conantur eripere, & sibimet eam contra canones vsurpare contendunt. O canonum magistros atque custodes, &c. Haec ille Gelasius. Qui & in epistola ad Anastasium imperatorem, iustissimam ostendens apostolicae sedis in Acatium damnationis sententiam, & de sacerdotali pontificiaque dignitate exordiens, cui debeant etiam ipsi reges & imperatores se humiliter submittere.

Sacri canones solā sedē apostolicā ad iudiciū vocari nō sinūt

Et si, inquit, cunctis generaliter sacerdotibus, recte diuina tractantibus, fidelium conuenit corda submitti: quanto potius sedis illius praesuli consensus est adhibendus quem cunctis sacerdotibus & diuinitas summa voluit praeeminere, & subsequēs ecclesiae generalis iugiter pietas celebrauit: vbi pietas tua euidēter aduertit nunquam, quolibet humano consilio, supereleuare se quēnquam posse illius priuilegio, quē Christi vox praetulit vniuersis. Cuius ecclesia veneranda, semper confessa est & obseruat deuota primatum. Impeti vero possunt humanis praesumptionibus quae diuino sunt iudicio constituta. Vinci autem quorumlibet potestate non possunt, &c. Haec in epistola ad Anastasium.

Impeti posse cōstituta diuino iudicio sed vinci nō posse.

Ad Dardaniae vero Episcopos eadem de causa, nempe de iusta apostolicae sedis in Acatium damnationis sententia iniustoque & irrationabili Orientalium ecclesiarum schismate scribit in haec verba post praemissa nonnulla:

Retulit dilectio vestra iactare aduersarios, ideo Acatium non putare iure damnatum, quod non speciali synodo videatur fuisse deiectus, praecipue pontificem regiae ciuitatis, &c.

Remouens autem hanc illorum cauillationem, multis primum demonstrat exemplis, in vnaquaque haeresi omnes complices, sectatores, & communicatores damnatae semel prauitatis pari sorte censeri, & ipsa principali damnationis obstringi sententia, eiusque exequendi praecipuam curam pertinere ad autoritatem & officium sedis apostolicae. Quę, inquit, vnamquanque

A que synodum sua autoritate confirmat, & continua moderatione custodit, pro suo videlicet principatu, quem beatus Petrus domini voce perceptum tota Christi ecclesia consentiente, & retinuit semper, & retinet, &c. Ideo autem iuste damnatum Acatium, quod proprijs literis confessus fuerat se Petri illius Alexandrini, quē experita sedis apostolicæ autoritate executor ipse q̄q; damnauerat, se cōmunione permixtum. Damnati siquidē erroris communicator effectus præscriptæ etiā damnationis particeps extitit. Q̄m error qui semel cum suo autore damnatus est, in participe quolibet prauæ communionis, effectum & execrationē sui gestat & pœnam. Quo tenore Timotheus etiam, atq; ipse Alexandrinus Petrus, qui secundam certe sedem tenuisse videbantur, non repetita synodo, sed autoritate tantummodo sedis apostolicæ, ipso quoq; Acatio postulante vel exequente, probantur esse damnati, &c.

Vnāq̄q; synodū cōfirmari autoritate sedis ap̄licæ

Nec plane, inquit, tacemus, quod cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam non quorumlibet sententia pontificum, ligata à sede beati Petri ius habeat resoluendi, vtpote quæ de omni ecclesia ius habeat iudicandi, nec de eius licet iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellare voluerunt. Ab illa autem nemo appellare permissus est, &c. Sed nec illa præterimus, quod apostolica sedes, sicut frequenter dictum est, more maiorum sine vlla synodo præcedente, soluendi quos synodus iniqua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Id quod clarissimis comprobat euidentissimisq; exemplis.

Ligata à se de ap̄lica nō posse resolui sententia q̄rūlibet pontificum.

Sanctæ quippe memoriæ Athanasium synodus Orientalis addixerat,
B quem tamen exceptum sedes apostolica, quia damnationi Græcorum non consenserat, absoluit. Nihil minus sanctæ memoriæ Ioannem Constantinopolitanum; synodus etiam catholicorum præsulum damnauerat, quem simili modo sedes apostolica sola, quia non consensit, absoluit. Itemq; sanctum Flauianum pontificem Græcorum congregatione damnatum, pari tenore sola apostolica sedes absoluit, atq; eum potius, qui illius damnationis autor fuerat, Dioscorum secundæ sedis præsulem sua autoritate damnauit, & impiam synodum non consentiendo sola submouit, ac veritatem tutata, vt Chalcedonensis synodus fieret, sola decreuit, & hoc nimirum pro suo illo principatu, quem beatus Petrus domini voce perceptum & tenuit semper & tenebit. Sicut ergo sola ius habuit absoluēdi eos, quos synodica decreta perculerant, sic etiam sine synodo in eadē causa, multos etiam metropolitanos damnasse cognoscitur, &c.

Ridiculum vero est, quod prærogatiuam volunt Acatio comparari ex eo, quod episcopus fuerit ciuitatis regiæ. Nunquid apud Mediolanū, apud Rauennam, apud Sirmium, apud Treuiros multis temporibus non cōstitit imperator? Nunquid harum vrbium sacerdotes, vltra mensuram sibi antiquitus deputatam, quippiam suis dignitatibus vsurparunt? Certe si de dignitate agitur ciuitatum, secundæ sedis, & tertiæ maior est dignitas sacerdotum, quàm eius ciuitatis, quæ nō solum inter sedes principales minime numeratur, sed nec inter metropolitanorum iura censetur. Nam quod dicitis, regiæ ciuitatis episcopum, alia est potestas regni secularis, alia ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim quamuis parua ciuitas prærogatiuam præsentis regni nō minuit, sic imperialis præsentia mensuram dispēsationis religiosæ non mutat, &c.

Kk Hæc

Hæc scripsit ille Gelasius longe ante annos mille, toti orbi rationem reddens, & iustissimæ damnationis Acatij, complicumq; eius, & iniustissimi C schismatis Orientalium sedium: quæ si perpenderis diligẽter, si rem ipsam de qua, si eos ad quos, & aduersum quos ista scripserit, si ipsam scribendi energiam, libertatem, confidentiam, non solum certissimam fidem facient eius quam memorauimus historiæ, sed Romanorum pontificum autoritatem, quanta super vniuersam ecclesiam eo seculo fuerit, euidentissime cõprobabunt. Nec minus apud te momenti & autoritatis habebunt, quod scripta sunt à Romano pontifice, cum re ipsa verbis suis fidem faciat, euidẽtissimis exemplis & historijs demonstrans, cunctam hoc per orbem recognouisse ecclesiam, ligata à sede beati Petri, nõ quorumlibet aliorum pontificum sententia solui. Illam autem soluere etiam à quorumlibet episcoporum synodis ligatos, & ligare male absolutos. Ad illam iussisse canones appellationes totius ecclesiæ deferri, ab eius vero iudicio nunquam appellari, vt quod est sacrosanctum & vltimum, firmum ratumq; etiam in cœlis. Illam de tota ecclesia iudicare, nullius vero quàm dei subiacere iudicio, à quo speciali priuilegio ac prærogatiua conseruatur, dirigitur & gubernatur, ita vt ab ea quærentes, semper accipiant iudicij veritatem. Quæ vniuersa, non solum vera (quemadmodum supra à nobis clarissime demonstratum est) sed etiam adeo notoria eo seculo fuisse constat, vt ad ea comprobanda haud alios testes requirat, quàm eos ipsos contra quos scribit, eorundem conscientiam, & totius orbis consensum confessionémque appellans.

Ex his nota q̃ fuerit eo seculo totius orbis recognitio de autoritate sedis apostolicæ

Quod ipsum etiam clarissime comprobabit exitus huius quam nunc tractamus tragœdiæ, quem si spectaueris, videbis vnius Romani pontificis autoritati, victum conscientia sua Orientem, atq; adeo orbem cessisse vniuersum, atq; illi sua colla supplices rursus subdidisse, à q̃ recognouerunt inique se subtraxisse. D

Prosequutio historiæ.

Cum itaq; in demortui illius, quem sæpe diximus, Acatij locum Ioannes electus esset episcopus, & frustra sæpe laborasset apud successores Gelasij, & nouissime apud Hormisdam Romanum pontificem pro confirmatiõe sua obtinẽda, hic & literis, & nuncijs paterne illum admonuit, vt anathematizaret prædecessorẽ suum Acatium, vna cum impijs eius actis & excessibus, alioqui illum nec confirmaturus, nec habiturus inter catholicos aut orthodoxos episcopos. Qua in re, aut noluit, aut non est ausus parere Ioannes, quamdiu viueret impius ille imperator Anastasius, hæretico furore ab hæreticis illis ac schismaticis Oriẽtis imbutus episcopis. Quem nõ ita multo post ictum fulmine, manifesto Dei iudicio pœnas dedisse publice creditum est, tum propter hæreticam qua infectus erat impietatem, tum vel maxime quoniam legatos missos ab Hormisda pontifice, Enodium Ticineñ. episcopum, Fortunatum Catineñ. Venantium vrbis Romę presbyterum, & Vitalem diaconum, non solum aduersus omnem religionem, sed etiam aduersus ius gentium nephandissime violauerat, & magnis iniurijs contumelijsq; affecerat.

Anastasi' fulmine ictus perit.

At mortuo Anastasio, cum Iustinus fidei orthodoxæ Zelator, reipublicæ suscepisset gubernacula, quo tam impium prædecessoris sui facinus expiaret à republica & imperio, missa continuo ad Hormisdam legatione honorifica, apostolicæ sedis communionem, reuerenter humiliterq; expetijt, & debitam ei detulit reuerentiam & obedientiam. De pace quoq; ecclesiarum, & in primis Constantinopolitanæ ecclesiæ, Ioannisq; eius episcopi

recon-

A reconciliatione & confirmatione egit diligentissime.

Ad quem cum idem pontifex vicissim misisset legatos suos Germanū Capuanum episcopum, Ioannem & Blandum vrbis Romæ presbyteros, Felicem & Dioscorum diaconos, præscripta eius forma qua Constantinopolitanam ecclesiam vna cum Ioanne, si reconciliari mererentur, in communionem reciperent, & Ioannem in eadem ecclesia confirmarent. Eosdem illos, nullo non adhibito honoris genere, & publicæ lætitiæ insigni, effusi obuiam honoris gratia, tam illustrium virorum, quàm monachorum & populi maxima multitudine (qui omnes diutini schismatis, quod episcoporum suorum culpa excitatum fuerat, pertæsi magno reconciliationis desiderio tenebantur) honorificentissime excepit imperator, congratulante clero vniuerso, vna cum Ioanne episcopo, qui mandata sedis apostolicæ & legatorū eius omnia, humiliter reuerenterq; accepit, & fideliter adimpleuit professionemq; fidei catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ, etiam propriæ manus subscriptione confessus est, etiam dicto in se anathemate, si ab eadem vnquam recederet aut deuiaret in posterum, sub qua in gratiam communionemq; recipi, & in sede Constantinopolitana confirmari meruit. Cuius rei fides ex actis quintæ vniuersalis synodi Constantinopolitanæ secundæ, nec minus ex Iustini imperatoris, nec non Ioannis præfati ad Hormisdam epistolis, huius quoque epistolis diuersis, vt ad Ioannē episcopū Mileuitanū, ad epōs Hispaniæ, ad Epiphaniū, ad episcopos Beticę prouincię, cōstat clarissime. Cōstātinopolitani epi & ecclesiæ recōciliatur.

Scripsit autem Iustinus ad Hormisdam in hęc verba: Sacratissimo & beatissimo archiepiscopo almæ vrbis Romæ & patriarchæ, Iustinus imperator. Scias nobis pater religiosissime, quod diu summis studijs quærebatur patefactum, etiam antequam aduenirent qui à vobis destinati sunt, quod

B Ioannes vir beatiss. antistes nouæ Romæ noster, vna cum clero vobis consentiunt, nullis variantes ambiguitatibus, nullis diuisi discordijs. Scias libellum ab eo subscriptum, quem offerendum iudicaueras sanctissimorum patrum concilio congruentem, quo omnes concurrunt, alacri opera suscipientes vota tam nostra quam Constantinopolitanæ sedis, quos veritatis coruscus fulgor illuminat. Omnes accelerant libentissime quos delectat via dilucida, vt sequantur scita patrum sanctissima, leges probatissimas, & consilijs quorundam firmatis qui rectum tenebant tramitem, aliorum correctis, qui vagabantur incerti, in eo res colligitur, vt vnitatem indiuiduæ trinitatis ipsi quoque in vnitate colant mentium. Negatum est inter diuina mysteria memoriam in posterum fieri pręuaricatoris Acatij, quondam regiæ huius vrbis episcopi, nec non & aliorum sacerdotum, qui vel primi contra statuta venerunt apostolica, vel successores erroris facti sunt, & nulla vsque ad vltimum diem sunt pœnitentia correcti. Et quoniam omnes nostræ religionis admonendi sunt, vt exemplum sequantur ciuitatis regiæ, destināda vbiq; principalia præcepta ediximus, &c. Oret igitur vestræ religionis sanctitas, vt quod peruigili studio pro concordia ecclesiarum catholicæ fidei procuratur, diuini muneris opitulatio, iugi perpetuitate seruare annuat. Datum, &c.

Tenor autem confessionis & libelli, de quo in dictis Iustini literis fit mētio, qui fuerit iamdudum ex eiusdem Ioannis ad Hormisdam epistola, quam supra capite quinto inseruimus, intellexisti: quem etiam idem Hormisda epistolæ suæ ad Hispaniarum episcopos inseruit, quibus Constantinopolitanæ ecclesiæ reconciliationem significat, simul & formam præ-

scribit secundum quam, vt plurimi episcoporum Illyrici, Thraciæ, Scythię, insuper & Syriæ partium recõciliationis gratiam, apostolicæq; sedis cõmunionem impetrauerant, liceret & ipsis eiusdem sedis autoritate ad communionem recipere, si qui Orientalium à præfato damnabili schismate reuertentes eandem ab eis supplices peterent. C

Habebat autem illa (vt supra audisti) professio, esse omnibus necessarium ad salutem, vt regulam rectæ fidei custodire, ita à patrum traditione nullatenus deuiare. Agnoscere præterea infallibilem illam Christi sententiam, qua Simonem Ioannis, Cepham constituit, hoc est, petram, fundamentumq; superædificandæ ecclesiæ, aduersus quam portæ inferi non præualerẽt, nunquam deficere in eius cathedra & successoribus, comprobante hoc rerum euidentia & effectibus. Inuiolabilem siquidem fidem catholicam in eadem singulari priuilegio semper custodiri, & perfectam Christianæ religionis ac fidei integramq; soliditatem. Proinde vt eandem, veluti ducẽ & magistram orthodoxæ fidei omnes sequi, ita pręceptis decretisq; eius, eidemq; præsidentium pontificum, velut ecclesiasticæ domus patrumfamilias, omnes qui ad Christi ouile & familiam pertinent, obedientiam debere. Cui qui non communicant, non subsunt, non vniuntur & cohærent, vt membra capiti & fundamento ædificium, ad catholicam ecclesiam nõ pertinere, sed ab eius communione sequestrari. Hæc consona fidei catholicæ ecclesiæ, & sanctissimorum patrum continebat illa professio, sub qua Ioannes ille episcopus, vna cum Constantinopolitana ecclesia, suo capiti reconciliari meruit, & catholicæ ecclesiæ reincorporari.

Ad ecclesiam catholicã nõ pertinere, q nõ subsunt ac obediũt eius pastori & psidi.

Vides itaq; ex his omnibus, vt nunquam mergatur nauicula illa Petri, quantumuis agitetur procellis, quantũuis fluctibus obrui videatur: vt portæ inferorum aduersus illam nunquam præualere potuerint: vt semper triumphet eius iudicium, quantumuis omnes mundi potestates reluctentur, vt semper præualeat eius autoritas. Quæ vt vere affirmat ille Gelasius, vnamquanq; synodum confirmat & continua moderatione custodit. Quoties em̃ ecclesiarum principes conuenerunt in vnum, aduersus dominũ, aduersus Christum eius, & aduersus sanctiss. cõciliorum orthodoxæ fidei definitionẽ, autoritatemq; destruendam? Aduersus illud omnium, vt primũ, ita sacratissimum Nicenum, nunquid primo Tyrium, deinde Antiochenũ, postremo Ariminense celeberrima episcoporũ cõcilia celebrata non fuere? Et hæc vniuersa nunquid vnius sedis apostolicæ nõ deiecit autoritas, & Niceni concilij autoritatẽ asseruit? Et nunc vides aduersus Chalcedonẽ. synodi definitionem vt totus conspirauerit Oriens, sed huius sedis autoritate, eius steterit autoritas. D

Finis memoratæ historiæ.

Sed vt reuertamur ad inchoatam tragœdiam, atq; ei finem aliquando imponamus. Cum pleræq; Orientis ecclesiæ vt auferrentur ex diptichis sacris suorum antistitum defunctorum nomina, quorum venerabantur memoriam, qui tamen excõmunicatorum Acatij & reliquorum cõmunione necessitate quadam polluti fuerant, nulla ratione adduci possent, & ob id earundẽ reconciliatio, & ecclesiarum impediretur vnitas, religiosissimus imperator ecclesiasticam vnitatẽ zelans, missis rursus ad apostolicam sedẽ oratoribus suis, hanc pro illis veniam deprecatus est, petens remitti seueritati aliquid & mollius clementiusq; agi cum illis, ne paruo discrimine imperfecta remanerent pacis desideria, sed remissis concessisq; exiguis, maiora, grauioraq; corrigerẽtur. Veniam itaq; nominum, inquit, postulamus,

non

A non Acatij, non vtriusq; Petri, non Dioscori vel Timothei, quorum vocabula datæ ad nos S. V. literæ continebant, sed quos in alijs celebrauit ciuitatibus populorum reuerentia, & hoc exceptis vrbibus, vbi vestræ beatitudinis libellus in plenum admissus est. Nisi hanc quoq; partem beneuolētia vestra statuerit mitius corrigendam, &c. Et hoc quidē non dubitaueris ita nobis gratiosum futurum, vt pacifico statim responso lætior mundus reddatur.

Vide quid petat religiosiss. imperator à Ro. Pont.

Retineat etiam S. V. quod dudum scripsimus, ex Oriente supplicationes nobis esse destinatas, voluntatē eorum & fidei professionē continentes, &c. Hanc itaq; chartulam secundum nostra promissa, per Ioannē reuerēdissimū episcopum dirigēdam vobis in præsenti merito credidimus, vt à vestra sede etiam tenor eius admissus, ad colligēdas proficiat, & adunandas vbiq; venerabiles ecclesias, & Hierosolymitanam præcipue, cui tantum omnes fauorē impēdunt, quasi matri Christiani nominis, vt nemo audeat ab ea sese discernere. Consensum itaque proprium tuæ S. epistolari quoq; pagina cōuenit declarare, vt cognito atq; patefacto quod tenor eiusdē chartulæ à vobis quoq; probetur & tenaciter custodiatur, lætior mundus existat, &c. Hæc ille Iustinus religiosiss. imperator.

Mittendæ autem illius chartulæ aut libelli professionis fidei, ab vniuerso clero Antiocheno, vtriusq; Syriæ & Hierolymitanæ ecclesiæ, causam dedit eiusdem Hormisdæ ad Epiphanium Constantinopolitanum antistitē, præfati Ioannis successorē, vere orthoxum & sanctum episcopum, cui & apostolicæ sedis per Oriētem vices autoritatemq; commiserat, epistola. In qua de eorundem & præsertim Hierosolymorum reconciliatione agens: Hoc quoq;, inquit, æstimauimus salutis eorum causa competenter addendum,
B vt si communionis apostolicæ sede dederint vnitati, professionem suam scripto indicent, quam legatis nostris apud Constantinopolim positis offerant, aut per suos ad nos dirigant, aut fraternitati vestræ tradant, eodem tamen, vt diximus, tenore conscriptam, quæ ad nos modis omnibus sub nostra ordinatione deferatur. De Thessalonicēn. quoq; quorum ad nos legati per clementissi. & fidelissi. principis filij nostri ordinationem vēnerunt, ne quid omisisse credantur, nosse vos volumus secundum hoc quod domino nostro Iesu Christo inspirante placuerit, oēm causam nostra dispositione tractandam, & sicut oportet impleri ordinandam, &c. Hæc ille Hormisda ad Epiphaninm.

Ex his omnibus, quæ ante annos mille & scripta & gesta sunt, clarissime intelliges Christiane lector, non solum quanta fuerit, quàm à toto orbe recognita, in illa primitiua ecclesia, sed etiam, quàm necessaria huius sedis autoritas: vtq; sine ea nihil in ecclesia permansisset syncerum, nihil integrum. Per eam vero ecclesiasticæ hierarchiæ disciplinæque vigor, orthodoxæque fidei integritas ac synceritas semper perstiterint. Quam rigide, quàm districte pro ecclesiastica disciplina & synceritate catholicæ fidei conseruanda, exacta eo seculo ab apostolica sede, apostolica illa sententia: Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, adeo, vt quia eiusmodi aut verbo aut scripto communicauerat Acatius Constantinopolitanus episcopus, apostolicæ sedis in se damnationem excepit, & excommunicationis innodatus est vinculo. Cui quotquot communicauerunt quasi per necessitatē imperialis etiam autoritatis, tanquam in eandem incidentes sententiam, vides quanto labore, quàm diligenti sa-

Cōclusio ex prædicta historia.

Ecclesiasticæ disciplinæ quõdam vigor. Erasmus Rote. apte coicans hæreticis dānatisq; a se de apfica.

tisfactione vt reconciliari potuerint, impetrare debuerunt. At nunc vbi ille ecclesiasticæ disciplinæ vigor? vbi ea canonum reuerentia, quando diuina, humana, sacra, prophana, commixta sunt omnia? vbi nūc illi syncere orthodoxi? quis nunc hæreticorum communione se pollui existimat? C
Quis nunc curiose deuitat Lutheranos, Sacramentarios, Anabaptistas, & id genus portenta, sæuiores vtique & magis noxias pestes, quàm olim omnes Arrij, Macedonij, Apollinares, Nestorij, Dioscori, Euticetes, atque id genus eiusmodi? Ab hæretico epistolam suscepisse, tunc erat communicare hæresi, & nunc quis hoc vitio ducit? Erasmus ille Roterodamus, qui se insigniter pium & orthodoxum videri & ab omnibus haberi voluit, adeo non diffitetur se scripto communicasse Luthero, vt in nouissima editione epistolarum suarum, quam fecit anno ab hinc sexto, epistolam ad se Lutheri amantissimam, & suam illius responsiuam, aperta fronte & ingenue inseruerit, qua & illum fratrem suum appellat in CHRISTO charissimum, & sibi gratissimam eius testatur fuisse epistolam, probat eius studium, currenti calcar addit, aduersantes illi, matęologos, furiosos & lymphaticos facit. Optimos autem quosque de scriptis eius optime sentire prædicat. Et ad Oecolampadium, alteram pestem, scribit Lutheri libros amici cuiusdam sui opera & studio diligenti, in Britannia seruatos ab incendio. Has inquam epistolas Erasmum nihil puduit, post apertam & omnibus notoriam apostolicæ sedis in illis damnationis sententiam, omnium orthodoxorum comprobatam calculis, denuo inter suas edere vt legerentur à præsentibus & posteris.
Aut igitur necesse est horum sit nimis impudens impietas, aut illius primitiuæ & vere orthodoxæ ecclesiæ, non solum superuacua, sed etiam stulta fuerit in vitandis hæreticis, irrationabilisq; districtio ac diligentia, & iniusta in communicantes eisdem censura ecclesiastica. Visa est Orientalium plerisque episcopis nimis seuera atque adeo iniqua apostolicæ sedis in Acatium damnationis sententia. Non quòd hæreticorum communione pollutum vindicare vellent à censura ecclesiastica, sed quod negabant eum communicasse hæreticis, cum tamen ob eam præcipue causam damnatus videretur. Qui tametsi Alexandrino Petro se communicasse ipse confessus fuerat, illum tamen pernegabant hæreticum. A Petri autem Antiocheni communione, quod aperte esset Euticianæ hæresis assertor, constanter ad mortem vsq; ipsum abstinuisse. Quibus respondens B. Gelasius, & damnationis in illum apostolicæ sedis iustissimam rationem reddens catholicæ ecclesiæ, in epistola ad Dardaniæ episcopos, dicit negari non posse, quin saltem ille Alexandrinus Petrus Antiocheno semper communicauerit, ita vt eius saltem medio & commerito etiam Acatius hæreticorum communione pollutus fuerit. Docet igitur, inquit, Petrum Alexandrinum ab Antiocheni vnquam communione desciuisse, & non vsque ad vltimum diem, quo in hac luce versatus est, indiuiduum vtriusque fuisse consortium. An dicturi estis etiam Antiochenum Petrum fuisse correctum? Cur isti ad finem non communicasse gloriabatur Acatius? Sed quid profuit, quod per seipsum communicare non voluit, cum eidem per Alexandrinum Petrum sine vlla communicabat inuidia? Si tanti erat communicasse communicanti solum hæretico vnius Euticianæ hæresis assertori, etiam vt totus concuteretur orbis, ne hoc inultum ferretur in Constantinopolitano episcopo, quid erit iam aperte communicasse Luthero,

thero,non vnius,sed penè omnium hæresium ac impietatū velut barathro cuidam ac abysso? Quid Oecolampadio,cuius tot recepit, tot etiam rescripsit eidem amicas literas,etiam post notam eius toti orbi execrandam impietatem & blasphemiam? Si hoc est syncere orthodoxum agere, quid ita desipuerunt illi sanctiss.patres nostri,vt in eo seculo, & in aurea illa ad nostram collata ecclesia,potius cœlum terræ miscendum crederēt,&offendendum imperatorē,& vniuersum imperiū,quàm excessum eiusmodi (qui tamen ad hæc nihil est)ferrēt inultum in aliorū terrorem &exemplum? Non tamen hæc scribo Erasmi causa,cui iam nihil hęc nostra prodesse poterunt, vt qui iamdudum apud iustissimum & districtum iudicem suorū hic commissorum ratiōem reddidit. Non vllo odio,ita mihi opto Christum in suo de me iudicio propicium fieri:sed tua causa Christiane lector, ne quis impingat in hoc scandalum, quod sublatum de medio frustra cupio, & quia video & clarissimè intelligo,illum neglectum,atque adeo contemptum ecclesiasticæ disciplinæ(quæ seruata conseruabat pacem,vnitatem & concordiam in ecclesiastica domo)inuexisse eam,quam nunc pro dolor videmus, horrendam rerum omnium confusionem,reduxisse ab inferis omnem olim iugulatam extinctamq; impietatem,nec aliud vllum aduersus hæc superesse remedium,quàm vt hierarchiæ ecclesiasticæ suus ordo,suus vigor, sua restituatur dignitas & maiestas. Quæ & vnica & efficacissima erit horum malorum omnium medela & curatio.

Vt vna hæc sedes toti semper orbi orthodoxę fidei & vindicem se exhibuerit & magistram,exemplis & certissimæ fidei historijs demonstrare. Cap. XIIII.

Atis opinor intellexisti, & in sequentibus adhuc clarius intelliges,non solum,quàm Christi ecclesiæ necessarium fuerit regi,gubernari,ac in finem suum dirigi, cura & autoritate vnius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis:qui velut in vna domo paterfamilias quidam,sua singulis officia præscriberet,& à singulis eorundem rationem exigeret,sed etiam illud Petri & cathedræ eius indefectibilis fidei priuilegium,sine quo inter tot hæreticorum machinationes,persecutiones, tempestates, toto aliquando orbe concusso & velut à suis sedibus commoto, nulla pax,nulla fidei aut vnitas,aut synceritas futura erat in ecclesia: In quibus omnibus vt vna hæc apostolica sedes vniuersæ semper ecclesiæ orthodoxæ fidei & regulam se præstiterit & vindicē, suæq; autoritatis gladium in hæreticorum impiorumq; damnationem vi magna distrinxerit, partim iam intellexisti inter illas Orientalium episcoporum seditiones, illos conflictus,in illa aduersus Nicenam orthodoxamque fidem totius penè Orientis,tam pertinaci coniuratione, &adhuc audies clarius in progressu. Cuius rei vt etiam hic nonnulla tibi exempla subijciamus.

Damasus ille, qua apostolicæ autoritatis vehementia Sabellianos, Eunomianos,Macedonianosque persecutus sit,vtq; illos cum impijs suis adinuentionibus subiecerit perpetui anathematis vinculo,testatur eiusdem ad Paulinum Thessalonicen. episcopum suum & apostolicæ sedis per Orientem vicarium epistola,qua illi præcepit vt suam in eos censuram ac sententiam publicari curaret per Orientis ecclesias, & inuiolabiliter obseruari. Cuius autoritatem, & tanquam de nauicula Petri loquentis Christi sententiam,vniuersa Christi ecclesia, Gratiano & Theodosio quinto Conf. in Constantinopolitana prima synodo, per omnia secuta est, & eosdem illos

Damasus Sabelliā, Eunomiā & Macedonianū, cū fautoribus anathemati subdidit.

Kk iiij ab or-

ab orthodoxa fide & catholica ecclesia alienos pronunciauit. C

Idem Apollinatem episcopũ Laodiceæ de Christi humanitate noua dogmata prædicantem, vna cum Timotheo eius discipulo apostolicæ seueritatis gladio prostrauit, quem sibi ecclesiæq; Christi, quam illi sua hæresi inficiebant, supplices implorarunt totius Orientis episcopi. Id quod eiusdem ad ipsos satis indicat epistola, quam Theodoretus ille Cyreneñ. episcopus ecclesiasticarum rerum sui temporis scriptor diligentissimus libro quinto historiæ suæ inseruit in hæc verba:

Damasi epistola ad Orientis episcopos de damnatione prædictorum.

Quod debitam reuerentiam apostolicæ sedi vestra habet charitas, vobis filij charissimi præstatis ipsi plurimum. Etsi enim in sancta maximè ecclesia vbi sanctus apostolus sedens docuit, nobis gubernaculi, aut claui, quem tenendum accepimus, officium incumbat, tamen inferiores nos tanto honore fatemur. Scitote igitur prophanum illum Timotheum discipulum Apollinaris hæretici vna cum impio dogmate iamdudum à nobis exautoratum. Neque nos credere reliquias doctrinæ illius de cetero vspiam valituras esse. Sin ille serpens antiquus, semel atq; iterum ictus, suo quidem malo reuixerit, qui eiectus ex ecclesia quosdam infideles lethiferis venenis suis seducere conari non cessat: vos tamen istam tanquã pestilentiam refugite, memores fidei apostolicæ illius potissimum, quæ in Nicea à patribus scripto exposita est, & firmo in gradu fortiter manete, neve patiamini audiri à laicis aut clericis vestris posthac vaniloquia & exoletas quæstiones, cum iam semel formam protulerimus, vt qui se Christianum fateatur seruet ea, quæ ab apostolis sunt tradita, quum dicat sanctus Apostolus: Si quis vobis annunciauerit aliud quàm accepistis, anathema sit, & cætera. Sed quid rursus à me queri Timothei exautorationem opus est, cum hic iudicio sedis apostolicæ præsente & Petro episcopo Alexandrinæ vrbis, vna cum suo magistro Apollinari exautoratus fuerit, subiturus debita in die iudicij tormenta & supplicia. Quod si aliquos ille leuiores adducit in sententiam suam, retinetq; spem quampiam, vera in Christum spe vna cum confessione mutata, quicunque certè cum eo repugnare volet ecclesiastico canoni, cum eo quoque interibit. Deus vos incolumes custodiat filij charissimi. Hæc ille Damasus. Ex quibus clarissimè intelligis ad cuius iudicium & autoritatem totus eo seculo orbis, etiam in Oriente extremo recognouerit pertinere definitionem quęstionum & ambiguitatum passim emergentium circa religionem & fidem, ad quem exautorare munijs & officijs in ecclesiastica domo, atque adeo nomine Christiano vniuerso, ad cuius fidem velut orthodoxæ fidei regulam respexerint orthodoxi omnes. Quod clarius adhuc adest perspicere ex eo, quod idem ille Theodoretus scribit in ipso libri quinti historiæ suæ initio. Cùm enim impiorum imperatorum nonnullorum & episcoporum eisdem consentientiũ culpa, vniuersa illa Oriẽtalis ecclesia fœdissima omium ordinum confusione, aliquandiu perturbata permansisset, & orthodoxis episcopis magna parte deturbatis aut relegatis ab hæreticis passim occuparentur ecclesiæ, Gratianus vero orthodoxus & sapiẽtissimus imperator, mox vt imperio inauguratus fuerat, zelans orthodoxæ fidei syncerita tem per Orientem restituere, legem promulgauit, vt quicunq; Ro. pontifici Damaso communione & fide non sociarentur, tenere non possent ecclesias, sed ab eis expellerent, misso ad eius executionẽ per vniuersas Oriẽtis ecclesias ex primoribus suis ducibus Sapore. Non fuit visum Christianiss. & sapientiss. impera-

Fides sedis apostolicæ regula orthodoxæ fidei.

A peratori & zelatori orthodoxæ fidei, de fide singulorũ disputatione inqui rendum, num esset orthodoxa & syncera, sed singulorum fidem ad fidem vnius Damasi, hoc est, Romanæ ecclesiæ, veluti ad lydium quendam lapidem, & certam amussim orthodoxæ fidei simpliciter explorandam putabat, à qua quicquid discreparet, certum habebat esse erroneum, quicquid eidem quadraret, orthodoxum & catholicum.

Quanta autoritatis vehementia in Iouinianum & complices virginitatis, abstinentiæ, & ieiuniorum impugnatores insurrexerit Siricius Damasi illius successor, eosdem vna cum execrando suo dogmate anathematis prosternens sententia, à toto orbe excepta, qua decuit reuerẽtia, indicat Aphricanorum episcoporum, qui in Thelensi synodo conuenerant, ad eundem epistola synodalis in hæc verba:

Siricius Iouinianum damnauit & complices.

Recognouimus per literas S. T. boni pastoris excubias, qui diligenter commissum tibi gregem serues, & pia solicitudine Christi ouile custodias, dignus quem oues domini audiant & sequantur: & ideo quia nosti ouiculas Christi, lupos facilè deprehendis, & occurris quasi prouidus pastor, ne isti morsibus perfidiæ suæ, ac ferali vlulatu dominicum gregem dispergant, &c. Et post multa ita claudunt epistolam: Iouinianum itaq, Ausentium Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Martianum, Ianuarium & Ingenium, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoq; secundum tuum iudicium damnatos haberi.

Quod eo sæculo tanta fuerit, tam veneranda toto orbe Romanorum pontificum autoritas, vt quæ illi pro diuersis fidei ecclesiasticisq; negocijs, suis epistolis (quæ decretorum semper autoritatem obtinuerunt per vniuersam Christi ecclesiam) ad diuersos scriberent, haud secus acciperentur

B ab omnibus, quàm si de nauicula & cathedra Petri ea ipsa dictasset Christus, testimonio sunt in Aphricano concilio aduersus Pelagianam hæresim conuenientes tot sanctissimi episcopi, qui aduersus eandem tanquam præcipuum quoddam argumentum desumpserunt, ex beati Zozimi tunc viuentis, quamuis in aliam causam, ad totius orbis episcopos scripta epistola. In qua hæc eius verba (Nos autem instinctu dei, omnia enim in suum autorem referenda sunt vnde nascuntur, ad fratrum & coepiscoporum nostrorum cõscientiam omnia retulimus) attente religioseq; obseruarunt, quemadmodum testatur eorundem synodalis ad eundem Zozimum epistola, qua inter cætera scribunt in hæc verba:

Quãta fuerit eo seculo autoritas epistolarũ Ro. pontificũ directarũ ad diuersos, testant tot sanctissimi episcopi in Aphricano concilio.

Illud vero quod in literis quas ad vniuersas prouincias curasti esse mittendas, posuisti dicens (Nos tamen instinctu dei, &cæt.) sic accepimus dictum, vt illos qui contra dei adiutorium, humani extollunt arbitrij libertatem, districto gladio veritatis velut cursim trãsiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quàm quod vniuersa in nostræ humilitatis conscientiam retulistis? & tamen instinctu dei factum esse fideliter sapienterq; vidistis, veraciter fidenterq; vt dixistis. Ideo vtiq; quia à domino præparatur voluntas, & vt boni aliquid agant, suorum ipse tangit corda fidelium. Quotquot enim spiritu dei aguntur, hi filij sunt dei, vt nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & bonis quibusque voluntatis humanæ motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium. Hæc illi in Thelensi synodo congregati episcopi.

Beatus Celestinus in epistola ad Venereum cæterosq; Galliarum episcopos, aduersus eosdẽ illos Pelagianos, gratiæ dei inimicos, affirmat plurimos

mos tunc fuisse toto orbe orthodoxos episcopos anathematizantes quidem Pelagium & Celestium, secundum apostolicæ sedis in eos iudicium, vehementer tamen improbantes eorum studium, qui aduersus errores eorundem multis voluminibus disputauerunt, re ipsa experti id, quod supra adstruximus, aduersus hæreticos non inutilem solum, verum & perniciosam esse de scripturis conflictationem. Quin potius absq; vlla disputatione simpliciter omẽs sequi oportere, quæ sacratissima beati Petri apostolorum principis sedes contra inimicos gratiæ dei sanciuit, & docuit per suorũ præsulum ministerium. Propter quod & idem Celestinus, quæ à suis prædecessoribus beato Innocentio, Zozimo, & alijs aduersus eandem hæresim dicta fuere, digessit per capita. Diuus Augustinus epistola ad Optatum, quæ est CLVII. Pelagium & Celestium affirmat à duobus venerabilibus episcopis apostolicæ sedis, nisi correcti egerint pœnitentiam, toto orbe Christiano damnatos esse. Ex quo clare constat ad cuius autoritatem illi pertinere recognouerint, damnare hæreticos in toto orbe Christiano.

Vt damnatus fuerit à beato Celestino Nestorius.

Nestorium Constantinopolitanum episcopum (qui impiè bipartiebat Christum, duas ex eo personas faciens) idem Celestinus apostolicæ autoritatis mucronæ confodit. Cui cum terminum assignasset (vt habet totius pene Orientis aduersus Anthemium beato Agapeto porrectus accusationis libellus) intra quem sibi sanæ fidei, qualem exigebat, libellum deberet porrigere, seq; omni hæreseos suspicione liberare, & cætera apostolicæ sedis iussa peragere, præuaricatorem nec mandatis suis obsequentem, anathematis maledictioni subiectum eiecit è domo ecclesiastica, vniuersaq; Christi ecclesia. Quæ eiusdem pontificis autoritate congregata in Ephesina synodo, eius tanquam Christi ipsius de cathedra Petri loquentis sententiam reuerendissime excepit, eundem Nestorium anathematizans cum suo impio dogmate. Non erat (inquit ille Prosper Regineñ. episcopus historiæ eorundem temporum scriptor) noua cum istis acie dimicandum, nec quasi contra ignotos hostes specialia ineunda certamina. Tunc istorum agmina fracta sunt, tũc in superbiæ socijs & principibus corruerunt, quando beatæ memoriæ Innocentius nepharij dogmatis capita apostolico mucrone percussit, quando Pelagium ad proferendum in se suosq; sententiam, Palestinorum episcoporum synodo coarctauit, quando Aphricanorum conciliorum decretis beatæ memoriæ Zozimus sententiæ suæ robur annexuit, & ad impiorum detruncationem gladio beati Petri dextras omnium armauit antistitum, quando sanctæ memoriæ Bonifacius papa, pijssimorum imperatorm catholica deuotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ dei, non solum apostolicis, verumetiam regijs vtebatur edictis, & cæt. Celestinus quoque Celestium totius Italiæ finibus extrudi iussit, adeo & prædecessorum suorum statuta, & synodalia decreta inuiolabiliter obseruanda censebat, vt quod semel meruerat abscindi, non permitteret retractari. Nec vero segniori cura ab eodem morbo Britannias liberauit, siquidem inimicos quosdam gratiæ dei solum originis suæ occupantes, etiam ab illo secreto Oceani exclusit, & ordinato Gothis episcopo cum Romanam insulam studet facere catholicam, etiam barbaram fecit Christianam. Per hunc virum etiam Orientales ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt, quando beato Cyrillo Alexandrino antistiti, gloriosissimo fidei defensori apostolico auxiliatus est gladio. Hęc ille Prosper aduersus librum Cassiani, qui protectio dei inscribitur.

Ephesina synod' secuuta autoritatem Celestini. Prosp Reginẽsis episcopus aduersus librũ Cassiani, qui protectio dei inscribitur.

A Euticetis delirante insania (vt verbis vtar prosphonetici sermonis sextæ vniuersalis synodi ad Constantinum imperatorem) ipsiusque saluatoris humanitatem penitus abnegante, sancti illius Leonis tuba, tanquam leonis rugitus viriliter vociferans ex Roma, Archimandritam bestiam perterruit, & à monachico grege proiecit, eiusque impiam opinionem reprobauit, & euanescere fecit concitatam turbam. Cuius autoritatem & sententiam Martianus imperator, & Anatolius Constantinopolitanus antistes, cum omni Chalcedonen. à Christo congregata collectione amplexi sunt, atque manu & lingua consenserunt, & consonam Euticetis & Dioscori intelligentiam euacuarunt. Autoritas B. Leonis aduersus Euticetis perfidiam

Idem Leo, vt tam Ephesinæ secundæ, quam Chalcedonen. synodis agẽdorum omnium normam præscripserit, vtque præuaricantem eius mandata ac sententiam Ephesinam illam sua autoritate deiecerit, & Dioscorũ Alexandrinum patriarcham prçuaricationis autorem anathematis maledictio ne prostrauerit, post prolixius audies. Quã autoritatẽ idẽ exercuerit in Ephesinam ij. & Chalcedonẽ. vniuersales synodos.

Aduersus illum Timotheum & Petrum Alexandrinos & Petrum alterum Antiochenum, Acatium quoque Constantinopolitanum episcopos, supra audiuisti quæ viguerit huius sedis autoritas, & qua in ipsos vehementia insurrexerint Simplicius, Felix & Gelasius. Petrus ille Antiochenus in trisagio, hoc est, cherubico illo hymno (Sanctus deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis) quem euidenti miraculo reuelatum in litanijs decantat ecclesia, addiderat post (immortalis) qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis, idque ex hæretico impioque quem conceperat sensu, circa incarnationis verbi mysterium, nunc trinitatem ipsam, nunc diuinitatem, nunc immortalem spiritum prodigiosa & impia nimis inconstantia, dicens assumpsisse carnem in sui vnitatem, & pro nobis passionis contumeliam & mortem.
B Cuius eqnidem hymni quẽadmodum in ecclesiasticis orationibus receptus sit, ortumque habuerit, haud est ignota historia. Siquidem sub beato Proclo Constantinopolitano episcopo cum vrbs regia grauissimo & terribili concuteretur terræ motu, & dictus S. episcopus, vna cum populo fugiens miserandum spectaculum, seu potius præsens exitiũ, & collabentium super se ædificiorum ruinas, secessissent in agrũ & flentes ac litanias decantantes, diuinam implorarent misericordiam, infans quidam ex illo cœtu, spectante vniuerso populo vna cũ episcopo, repẽte in aera sublatus est è cõspectu omnium, qui iterũ demissus post horam, nunciauit quæ audierit in æthere, dicens de cœlo, quasi de multitudine psallentium, huiusmodi hymnum intonuisse suis auribus sibique præceptum, vt episcopo nunciaret hæc. Et sic vt est in beati Cinciani Acclusianarũ episcopi ad dictũ Petrũ cõmonitoria epistola) per tres horas in tribunali stans secus pedes episcopi, hæc enarrauit corã omnibus. Itaque intelligens sanctus episcopus quid sibi eo præceptum esset miraculo, atque in litanijs cherubicum illum imitatus hymnum, vna cum populo diuinam misericordiam impetrauit, stetitque subito terræ motus. Huius historiæ non solum dictus Cincianus, sed etiam Felix Romanus pontifex & præterea Acatius Constãtinopolitanus, Asclepiades quoque Tralliarum, & Iustinus Sycelliæ episcopi in literis suis ad eundem Petrum commonitorijs magno consensu meminere.

Itaque cum dictus Antiochenus episcopus sua illa, qua infectus erat, impietate hçretica corrupisset hymnũ illum cherubicũ, magnaque ea ex re per Orientem suscitasset scandala, nec prædictorum aliorumque quamplurimorum ad-

rum admonitione aut correptione resipisceret, tandem Felix protulit in illum damnationis sententiam, & ab Antiochena sede deposuit, vt testatur hæc eius in eundem damnationis epistola: quoniam, inquit, importabilibus verbis impie garrulasti, & non iudicasti cedere sanctis patribus, qui ornarunt sedem beatæ memoriæ multum triumphantis martyris Ignatij, cuius tu indignus existens nescio quomodo insiluisti inchoare nouitatem in catholica ecclesia tuis prophanis & impijs dogmatibus, &c. & non statuisti cedere veritati, & literis nostris ad te scriptis: nunc incepi sententiare aduersus te, imo ille qui est vertex omnium pastoralium sedium, in sanctis laudibus florens apostolorum princeps Petrus, cuius tu nomen tenes, non sententiā & fidem, &c. Dicemus ergo tibi, quoniam dilexisti iniquitatē magis loqui quam iustitiā, dilexisti super omnia præcipitationis linguā dolosam, propter hoc deus destruet te in finem depositum à nobis, non solum ab Antiochena ecclesia, sed ab omni honore sacerdotali, & firma sit hæc tua depositio à me & ab his, qui mecum vna apostolicum thronum regunt. Percurrens deinde impias eius assertiones: quis ergo, inquit, non deflere et sic dicentes de intemerato trisagio? &c. Quos & alienos putauimus ab orthodoxa fide, & à catholica ecclesia, atque a communione ducis nostri & gloriosi prædecessoris Petri, qui claues regni cœlorum à saluatore nostro recepit. Cuius qui participes esse volunt, ducuntur & doctrina ipsius, qui Christum credidit propter nos crucifixum, &c. Scientes, quia non trinitatem crucifixam accepimus ab apostolis, non patrem, non spiritum sanctum, nisi in carne filium dei vnigenitum solum. Hæc ille. Vt autem clarissime intelligas, quanti momenti fuerit, quam reuerenda, quam metuenda, totique orbi formidabilis Romani pontificis autoritas, etiam eo seculo iam ad schismata seditionesque declinante, hoc tecum perpende, quanti illud fuerit, quod omnes pene illi Orientis episcopi, dictum Petrum suis literis admonentes resipiscere, vnā apostolicæ sedis in ipsum censuram, damnationemque minitantur, ni faciat. Ita Iustinus Sycelliæ episcopus ad eū scribens in epistola, quæ incipit: Oportet militem armari contra bellum. Post impugnatas eius prauas, impiasque assertiones: Cessa igitur, inquit ab huiusmodi tua impia præcipitatione, nō addas scandalum scandalo, & non sis causa perditionis magis simplicium hominum, ne præsidens noster Felix secundum canones sententiam dicat contra te. Nec tunc iuuabit tibi dicere: Ego vtiliter hoc apposui: Crucifixū in trisagio confiteri, & cætera. Ita quoque Cincianus Acclusianus episcopus ad eundem: Multipharìam, inquit, multisque modis charissime à veritate deuiasti, & cætera. Etenim expositio tua grauem fert contra sanctos patres & apostolos nouitatem catholicæ ecclesiæ, nec tamen abiecisti eam, multis episcopis præmonētibus te, maxime autē sanctissimo archiepiscopo nostro Felice, & cætera. Post varia deinde inducta contra eum de scripturis testimonia, & historiam illam, quam supra exposuimus, beati Procli Constantinopolitani episcopi, de reuelatione trisagij, seu hymni illius cherubici, vtque eundem in litanijs decantante populo cessauerit ruina & terræ motus vrbis regiæ: Sic ergo, inquit, & tu litanias fac, & pausabit ira, quæ contra te proferenda est: sin autem, veniet super te depositio à papa nostro Felice. Custodiet autem deus mundum à scandalis, & cætera.

Nota vigorem sententiæ.

Iustin' Sycelliæ episcopus.

Nota cominationem.

Nota & huius cominationem.

Vides itaque quanti toto orbe, etiam extremo Oriente etiam ad schismata, seditionesque iam declinante illa Orientali ecclesia, facta sit vnius Romani pontificis autoritas: vt illi in remotissimo Orientis positi episcopi, illum

A pi, illum & recognouerint & confessi fuerint suum præsidentem, suum archiepiscopum & papam, Petri in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu successorem, eius vnius censuram reformidauerint. Nec est quod forte de fide dictarum epistolarum possis dubitare. Sunt enim relatæ in acta quintę vniuersalis synodi Constantinopolitanæ secundæ, sub Vigilio Romano pontifice & Mena Constantinopolitano, quem beatus Agapetus (vt superius audisti) in locum à sede damnati Anthemij suis ordinauerat manibus.

Certe quam toti orbi, orthodoxisque venerabilior omnibus, quàm etiam orthodoxæ fidei hostibus formidabilior fuerit vnius Romani pontificis, quàm conciliorum omnium & totius in eis conuenientis ecclesiæ autoritas, in Leontio Antiocheno antistite euidenter nobis ostendit Theodoretus ille Cyrenensis episcopus. Is enim cum Arrianus esset & errorem suum celare niteretur, videns diuisos sacerdotes & populum, & alios dicentes: gloria patri & filio, alios vero: Gloria patri per filium, & spiritui sancto, ipse sub silentio dicebat orationem, nec aliud audiebant adstantes, nisi cum diceret, in secula seculorum. Et si quidem, inquit ille, hoc non maligne fecisset, diceretur pro concordia populi hoc ipsũ fecisse. Sed quia, & contra milites veritatis acuebatur, & non nisi hæreticos prouehebat, ostendebat se celare pestem, modo amore populi, modo formidine pressus imperatoris, q̃ filium dissimilem patri prohibuerat dici. Ea siquidem tempestate Etius magister Eunomij, qui Arrij blasphemiam suis impijs opinionibus auxerat, in Diaconatus ordine ab ipso subleuatus ministrabat. Sed Flauianus & Diodorus, monasticam quidem amplectentes vitam, clare autem pro ecclesiasticis dogmatibus laborantes, episcopi Antiocheni Leontij

Hinc nota q̃ orthodoxis venerabilior & hostib⁹ orthodoxæ fidei formidabilior fuerit vnius Ro. pontificis, q̃ omnium conciliorum autoritas.

B redarguerunt quas contra pietatatem struebat insidias, dicentes: quia elegisti virum studijs malignis imbutum, qui impietatis causa culmen suscepisset potentiæ, atq; ad ecclesiæ cladem Diaconatus haberet honorem. Minitabantur autem illi Romani pontificis & apostolicæ sedis censuram. Se enim adituros Hesperias, Occidentalesq; partes, atq; ea quæ callide insidiose q; aduersus veritatem ab eo gerebantur, eidem apostolicæ sedi detecturos. Hoc metuẽs Leontius ab officio suspendit Etium. Hæc ille Theodoretus. Ex quibus intelligis, quam formidabilis fuerit illi Arriano Leontio, Antiocheno patriarchæ vnius Romani pontificis autoritas, qui tamen nec pili faciebat autoritatem Niceni, quod impugnabat, concilij, quantum huius sedis censurã metuerit: Queadmodũ etiã vnius Iulij Romani pontificis autoritati cesserunt tot Orientaliũ sediũ eiusdem factionis episcopi, qui in Antiochena synodo sub Eusebio Nicomediensi congregati fuere. Apud quos tamen adeo nihil valebat illius sacrosancti Niceni concilij, & tantorũ in eo patrum conuenientum autoritas, vt ad destruendum dogma Nicenæ fidei præcipue conuenissent.

Hic vide, q̃ formidabilis fuerit Antiocheno episcopo Ro. pontificis autoritas.

De Celestio constat, vt nulla synodali autoritate, nullis doctissimorum patrum aduersus eum scribentium rationibus, disputationibusque superari valuerit: sed sola vnius Romani pontificis autoritate, non audens (quod de eo diuus Augustinus libro secundo aduersus eundem & Pelagium testatur) beati Innocentij pontificis literis resistere: sed promittens omnia, quæ sedes ista damnaret, se etiam damnaturum. Nam & rationes & scripturas eludebat facile. At huius sedis autoritatẽ, toto orbe recognitã, nec illudere potuit nec cõtẽnere. Verũ & hęc in progressu adhuc erũt illustriora.

Cõclusio. Nunc satis mihi videor hactenus demonstrasse, non solum ecclesiasticam hierarchiam planè fuisse necessariam, si modo esse deberet ecclesia, non solum institutam à Christo, & in ea Petrum obtinuisse primatum, Romanosq; pontifices in eodem successisse Petro: sed etiam, quod eundem magna cum libertate exercuerint ab initio super ecclesiam vniuersam, à cuius autoritate nemo exemptus est, nisi qui ad Christi ouile non pertinet. Proinde veram, sanctam, orthodoxamq; nihil dubitamus illius Florentini concilij, quod sub Eugenio quarto celebratum est, definitionem, quæ est hoc verborum tenore: C

Definitio Florentini concilij orthodoxa. Definimus sanctam apostolicam sedem, & Romanum pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Ro. pontificem, successorem esse B. Petri principis apostolorum, & verum vicarium Iesu Christi, totiusq; ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem & doctorem existere, & ipsi in beato Petro, pascendi, regendi & gubernandi vniuersalem ecclesiam à domino Iesu Christo plenam potestatem traditam esse: quemadmodum & in gestis œcumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur.

Cui definitioni, tam Græci, quàm Armeni, post longam quindecim mensium concertationem, autoritatum, scripturarumq; pondere, catholicæ ecclesiæ consensu, & rei ipsius euidentia conuicti, reprobato schismatico errore, in quo eatenus detinebantur, Romanæ ecclesiæ se iterum humiliter submittentes, in hæc verba subscripserunt:

Nos igitur oratores nomine nostro, nostrique reuerendi Patriarchæ, & omnium Armeniorum, hoc saluberrimum synodale decretum, cum omnibus suis capitulis, declarationibus, definitionibus, traditionibus, præceptis & statuis, omnemq; doctrinam in ipso descriptam, nec non quicquid tenet sancta sedes apostolica, & Romana ecclesia, cum omni deuotione & obedientia acceptamus, suscipimus & amplectimur. Illos quoque doctores & sanctos patres, quos ecclesia Romana approbat, reuerenter suscipimus. Quascunq; vero personas, & quicquid ipsa Romana ecclesia reprobat ac damnat, nos pro reprobatis & damnatis habemus, profitentes tanquam veri obedientiæ filij, nomine quo supra ipsius sedis apostolicæ ordinationibus & iussionibus fideliter obtemperare. D

Libri quarti FINIS.

A

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER QVINTVS

De controuersijs inter Regnum & Sacerdotium.

Marsilij Patauini de ecclesiastica autoritate sententiam explicare. Cap I.

Vperioribus libris ecclesiasticæ hierarchię causam simpliciter peregimus, nihil immiscentes controuersiarũ, quæ inter secularem & ecclesiasticam autoritatem prophanis quorundam atq; impijs exagitatæ sunt disputationibus. Quas cum dissimulare dissuaderēt, & tempora, & susceptum argumentum ab initio, vnum ex omnibus delegimus Marsilium Patauinum, quo nemo diligentius, vehementius, aut etiam copiosius causam secularis potestatis aduersus ecclesiasticam egisse legitur. Quam plane subuertere & in nihilum redigere omni studio conatus est. Scripsit is ante annos ducentos ad Ludouicum Bauarum, temporibus Ioannis XXII. à quo ille excommunicationis vinculo innodatus fuerat, ex contumace hæreticum facere satagens, velut apologiam quandam aduersus autoritatem pontificiam, cui defensoris pacis titulum fecit, cum eandem (quod post intelliges) omni studio eliminet ab ecclesia. Fuit homo Aristotelicus magis, quàm Christianus, atq; ex illius magis, q̃ Christi institutis, nouam ecclesiasticæ hierarchiæ formam conatus effingere: quamuis sacras literas, & sanctorum patrũ sententias, sed suo more intellectas, sine fine & modo congerat, veritatiq; confidentissimè obijciat: vbiq; seipsum victorem pronuncians, sed ante victoriam. Tam amarus, tam virulentus in Romanos pontifices, vt merito dubitares, nisi tempora disiungerent, hic ne à Luthero, an Lutherus ab isto, suam didicerit rhetoricam: nam vterq; alterum in hac parte conatur vincere. Eius libri ab initio Lutherani tumultus, ab eisdem alicunde eruti è blattis & tineis (à quibus teri magis cōueniebat, quàm manibus Christifidelium) elegantissimis typis excusi, sunt ęditi in publicum: ne nulla non pestis nunc reuiuisceret, aut quia desset persequutioni ecclesiæ.

Marsilius Patauin⁹, quo tēpore qua causa & quali ter scripserit aduersus autoritatem ecclesiasticam.

B

Aduersus quem si illum liceret sequi, multo minus nobis fuisset laboris & negocij. Sed quo minus hoc licuerit, primo prolixitas fecit. Nam illius apologia cum in librum magnum exeat, nostra hæc antipologia in volumen immensum exiret necessario, & lectorē enecaret prolixitatis tædio: præsertim cum vniuersa eius sententia, atq; omnium rationum quas affert efficacia, infinito breuius, & simul multo luculentius exprimi potuerit. Deinde, q̃a nec ab initio ingenuè & simpliciter proponit id quod conatur demonstrare, sed planè dissimulat, sensim ad hoc veniens, & alias quasdam sententiolas subdole adstruens ratiunculis quibusdam dialecticis & Aristotelicis. Quæ prima fronte nihil in se continere videntur, quod magnopere animaduertendum sit, quapropter nec lectorem alio properantem detinēt, aut ad sui discussionem exactiorem inuitant. At cùm ad causam ventum est, eisdem sententiolis velut ante certo demōstratis, tanquam primis & indubitatis principijs vtitur. Sic fallit lectorem incautum, fouet impium. Po-

Cur eius scripta nō licuerit ad verbum subijcere.

stremo quia sæpè eadem repetit, & nihil minus curat, quàm vt accuratè atq; ordine, quod vult, exprimat & prosequatur, sed vbiq; falsa atq; impia obscuris inuoluit, adeo vt mihi penè plus laboris & negocij fuerit, ex tanta confu- C
sione & prolixitate, vniuersam eius sententiam, & rationum quas adducit pondus & efficaciam, contrahere in luculentum compendium, quàm demonstrare earundem falsitatem & inefficaciam.

Partitio vniuersæ disputationis Marsilij.

Partitus est autem vniuersam suam disputationem in tres partes, quas dictiones appellat. In prima præambulis illis immoratur sententiolis (vt sibi videtur) Aristotelicis, interim dissimulans quorsum eas adstruat. In secunda causam ipsam princicipalem exequitur. Tertia est velut index priorum, colligens velut illatiue ex superioribus, quadraginta duas sententias, quarum penè nulla non est impia & hæretica.

Sūma sententiæ, quā ille velut basim totius causæ constituit.

Breuiter, hæc summa est eorum, qæ ille conatur adstruere: Ex lege Chri nulli episcopo, nec Romano, nec alteri, competere vllam superioritatem, aut iurisdictionis autoritatem statuendi, præcipiendi, aut quemuis ad quiduis obligandi: non solum super laicos, sed nec super vnum aliquem ex sacerdotibus aut clericis, nedum supremam omnium. Quin potius vltro oblatam ab eo, ad quem hoc pertineret, autoritatem huiusmodi ne acceptare possint, aut debeant, interdictum eisdem à Christo & apostolis. Sed quod ea competat solis secularibus principibus. Idque ex delegatione aut commissione eius, cui præsunt, multitudinis, apud quam solam originaliter & causatiue (vt verbis eiusdem loquar) vult esse autoritatem eiusmodi. Neque vllum sacerdotum aut episcoporum, nec Romanum quidem, seu in realibus, seu in personalibus, ab eorum coactiua autoritate exemptum: quin potius omnes æque subiectos vt laicos, ex euangelicis, apostolicis & sanctorum patrum sententijs euidenter se demonstrasse prædicat. Sacerdotalem enim autoritatem à Christo vnam, æqualemq; institutam omnibus, velut ad sacramenta tantum ministranda, & doctrinam e- D
uangelicam prædicandam Christifidelibus. Distinctionem vero & ordinem, quem nunc inter ministros ecclesiæ cernimus, & vnius principatum atq; autoritatem super alios, partim rationabiliter introductum vult ab hominibus, partim etiam fraudulenter vsurpatum: præsertim primatum super alios Romani pontificis. Nec pertinere ad sacerdotes, episcopos, aut Romanum pontificem, sed ad seculares principes, ex autoritate & commissione fidelis multitudinis, ordinare atq; instituere sacerdotes in prælaturis, dignitatibus & officijs ecclesiasticis: apud quos æque destituendi pro arbitrio, vt instituendi eosdem, vult esse potestatem. Breuiter, sacerdotes & episcopos, nudos esse sacrorum ministros, seculari potestati in omnibus æque subiectos vt laicos.

Exemptio ecclesiasticorum

Hæc summa est sententiæ, quam velut basim & fundamentum totius causæ constituit. Vnde in diuersas, grauesq; aduersus ecclesiam & ecclesiasticos erumpit querimonias, inuectiuas & blasphemias, quemadmodum post audies.

Qua demōstratiōe illā suā sententiam adstruat.

Eam autem huiusmodi ferè demōstratione conatur asserere. In primis ponit nulli conuenire aut competere vllam iurisdictionis præceptiuam aut coactiuam autoritatem super alios, nisi ex commissione legislatoris diuini aut humani.

Maior.

Legislatorem diuinum, Moysen aut Christum: humanum vero, vniuersitatem multitudinis, super quam esset autoritas eiusmodi, intelligēs.

Minor.

Sub quo subsumit, sub lege euangelica ex cōmissione legislatoris

nostri

A nostri Christi non competere vlli hominum superioritatem, aut autoritatem præceptiuam & coactiuam super alios, quin potius eandem interdictã à Christo suis apostolis, discipulis & eorum successoribus. Ex quibus vtiq;, si vera sint, nulli nunc vllam super alium competere iurisdictionis & superioritatis autoritatem, quam ex commissione legislatoris humani, hoc est, ciuilis aut fidelis multitudinis, necessario consequitur. At autoritatem eam, quæ pendet ex commissione legislatoris humani, aut ciuilis multitudinis, vult esse penes ciuiles principes. Quare secundum Christi & apostolorum doctrinam, eisdem subijci, & obedire oportere dicit absque vlla distinctione, æque sacerdotes, episcopos, pontifices ac laicos.

Vis demonstrationis maioris, aut primo loco assumptæ propositionis, in hoc consistit, quod aut diuinitus, aut humanitus, necessario cõpetat oportet vni hominum super alium superioritas, aut iurisdictionis autoritas eiusmodi, cum natiuitatis, quantum ex se est, conditio, omnes pares, aut æqua les faciat. Eam autem diuinitus competere posse vni hominum super alium indubitatum est, qualem ipse confitetur competijsse Moysi, Dauidi & alijs, super Israeliticum populum. Humanitus vero, eam nulli vult posse cõpetere, nisi ex delegatione vniuersitatis multitudinis ciuilis, apud quã solã, in primis contendit esse autoritatẽ ferendi leges obligatorias, deinde cõmittendi alicui autoritatẽ principãdi & imperandi sup se, & oẽs eius reipublicę aut communitatis partes ordinandi. Primum, videlicet apud solam vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendi leges humanas obligatorias, conaẽ probare capite duodecimo dictionis suæ primæ his rationibus (quas ideo cogor adscribere, quoniam ad easdem frequenter remittit, tanquam ad euidentes demonstrationes, cum vix probabilitatem vllam dialecticã

B habeant.) Vt maiorẽ pbet.

Prima: Quoniam illius tantummodo est legum humanarum lationis autoritas prima simpliciter, à quo solo optime leges possunt prouenire. Hoc autem est ciuium vniuersitas, aut eius pars maior seu valentior, quæ totam vniuersitatem merito repræsentat. Ad vniuersitatem ergo ciuium, aut eius maiorem partem tantummodo pertinet legis ferendæ autoritas. Primam propositionem supponit notam ex terminis. Secundam adstruere conatur quibusdam ratiunculis mutuatis ab Aristotele, sed male accõmodatis ad propositum. Est enim euidenter falsa, vt post demonstrabimus. Quare nec vitandæ prolixitatis causa illas libuit adscribere. Rationes, quibus p bare nitit apud solã vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferẽdi leges humanas obligatorias.

Secunda ratio: Illius tantummodo est legis ferendæ autoritas, per quem latæ melius aut simpliciter obseruantur. Hoc autem, inquit, est tantũmodo ciuium vniuersitas. Ipsius igitur est legis færendæ autoritas. Primam aut maiorem propositionem etiam supponit velut notam per se. Minorem similiter probare nititur quibusdam ratiunculis, quas indignum est adscribere. Nam post clarissime videbitur earundem inefficacia.

Tertia: Illud agibile, in cuius debita institutione consistit pars maxima communis sufficientiæ ciuium in hac vita, & in cuius praua institutiõe commune detrimentum imminet, per vniuersitatem tantummodo ciuium debet institui. Hoc autem est lex. Ergo ad vniuersitatem ciuium sequitur pertinere eius institutionem. Maiorem propositionem etiam supponit vt notã p se, aut eisdẽ valde propinquã. Similiter & secũdæ est satis notoria veritas.

Postremo, velut prædictarum rationum omnium vim in vnum colligens, sic tanquam per diuisionẽ argumentatur: Aut legis ferendę autoritas

ad vniuersitatem ciuium pertinet, aut ad vnum solum, aut vero ad paucos optimates. Non ad vnicum. Posset enim vel ob ignorantiam, vel malitiam, vel ob vtrunq; prauas leges ferre, magis ad proprium, quàm ad commune respiciens. Ob eandem rationem nec ad pauciores optimates vult pertinere. Restat ergo pertinere ad vniuersitatem ciuium. G

Ex eisdem his rationibus aut prorsus similibus, mutato videlicet termino legis in terminum principantis, XV. capite eiusdem suæ dictionis primæ supponit satis demonstratum, apud solam vniuersitatem multitudinis esse autoritatem committendi alicui principatum, aut iurisdictionis super alios exercendæ autoritatem, item & principem corripiendi & deponendi, si ita mereatur.

Secundam vero aut minorem principalis demonstrationis propositionem, qua prædictã illam suã sententiam, velut totius causæ fundamentum ac basim conatur adstruere, videlicet: Ex Christi institutione & autoritate, nulli in ecclesia cõpetere vllam superioritatẽ, aut iurisdictiõis præceptiuam, coactiuamve autoritatẽ. Quin potius eandem suo exemplo & doctrina interdixisse suis apostolis & discipulis, eorumq; successoribus sacerdotibus & episcopis, primo multis scripturarum & sanctorum patrum sententijs demonstrare conatur, quarto & quinto secundæ dictionis suæ capitibus. Deinde & in sequentibus rationibus & apparentijs plurimis idem ipsum confirmat, velut post audies. Hoc vero loco subijciemus ex ordine eas rationes, quas ex euangelicis & apostolicis scripturis affert præmemoratis capitibus, vt quibus confidit & nititur præcipuè, & ad quas postea deficientibus sibi alijs solidis rationibus prouocat perpetuo.

In primis itaq; demonstrare conatur, Christum non venisse in mundum dominari hominibus, nec ipsos iudicare, intelligendo per iudicium, ipsius principantis sententiam, qui vt eidem obediatur, vim præceptiuam & coactiuam obtinet. Neque etiam principari temporaliter, sed magis subijci principibus huius seculi. Quinimo, quod seipsum, suosq; apostolos & discipulos, ipsorumq; successores episcopos ac sacerdotes, eiusmodi principatu excluserit, non solum suo exemplo, sed etiam consilio & precepto, & quòd hoc ipsum comprobauerint & docuerint apostoli. D

Ex Christi exemplo multiplici

Quod autem Christus ab officio principatus, seu contentiosæ iurisdictiõis, regiminis in hoc seculo, seu coactiui iudicij cuiuslibet se, suosq; discipulos excludere voluerit, ex eo vult apparere, quod Christus coram Põtio Pilato Romani principis in Iudæa vicario cõfessus est regnũ suum non esse de hoc mundo, hoc est, non se venisse regnare dominio tẽporali, quomodo regnant mundi principes. Quia, inquit, si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri vtiq; mei decertarent, vt non traderer Iudæis, id quod fieri non vides. De quo etiam sanctorũ adducit sententias. Nam Augustinus causam explicans cur Christus interroganti Pilato, num rex ipse esset Iudæorũ, ad hoc non responderit continuo, sed prius vicissim interrogarit, à semetipso hoc diceret, an, inquit, alij tibi hoc dixerunt de me: deinde vero responden ti ad hoc Pilato: Nunquid ego Iudæus sum? gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi, quid fecisti, si regem te non fecisti? tum demum responderit Christus, regnum suum non esse de hoc mundo. Quasi diceret, inquit Augustinus: Audite & Iudæi & gẽtes: Non impedio dominationẽ vestram in hoc mundo, quid vultis amplius? venite credendo ad regnũ quod nõ est de hoc mundo. Quid enim est regnum eius, nisi credentes in eũ? Sic & in

eundem

A eundem locum Chrysostomus: Non priuat, inquit, mundum sua prouidentia & prælatione, sed ostendit regnum suum non esse humanum. Sic & Theopompum quędam citat dicentem: Ex temetipso, inquit, hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Quasi diceret: Si ex temetipso hoc loqueris, pande signa rebellionis meæ. At si ab alijs percepisti, inquisitionem fac ordinariam. Vides, inquit iste Marsilius, non dixisse Christum, huius causæ inquisitionem ordinariam ad ipsum non pertinere: quod tamen debuisset dicere, secundum aduersariorum sententiam, secundũ quam illi subiectus non erat. Imo, ex verbis Pilati dicit annotare Augustinum, ꝙ iure & merito puniendus fuisset Christus, si se regem fecisset. Siquidem à gente & pontificibus suis sibi traditum dicens, interrogat: Quid fecisti? Satis, inquit Augustinus, ostendit illud obiectum pro crimine. Quasi diceret: Si regem te negas, quid ergo fecisti, vt crederis mihi? tanquã non esset mirum, si puniendus iudici traderetur, qui se regem diceret.

Confirmat hoc ipsum, facto & exemplo Christi apud Ioannem: Qui inquit, cum cognouisset vt venturi essent Iudæi, qui eum raperent, & regem facerent, aufugit solus in montem. Quo facto, inquit Chrysostomus, nos erudiuit mundanas dignitates contemnere. C.VI.

Rursus interpellanti de turba cuidam, vt fratri suo diceret secum hæreditatem diuidere, respondit Christus: O homo, quis me constituit iudicẽ aut diuisorem super vos? Quasi diceret: Non ad hoc veni, aut missus sum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, quod ad seculi principatus pertinet. Bene, inquit Ambrosius, terrena declinat, qui propter diuina descenderat, nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens, mortuorumq; iudicium, arbitriumq; meritorum.

B Deinde pergit ostendere, non solum Christum ipsum recusasse principatum huius seculi, & coactiuam super alios iurisdictionis autoritatem, & in hoc se discipulis quoque suis exhibuisse formam & exemplum: verum etiam docuisse tam opere, quam sermone, vniuersos æque sacerdotes vt laicos, subesse debere realiter & pſonaliter coactiuo iudicio principũ secularium. Et primum hoc probat in realibus, quandoquidem interrogantibus Iudæis, num liceret censum dare Cæsari, respondit Christus: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Vbi Chrysostomus: Tu autem cum audieris, redde quæ sunt Cæsaris, Cæsari, illa scito eum dicere solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Quia si aliquod tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Ex quibus Chrysostomi verbis vult constare, in omnibus Cæsari subesse nos oportere, modo pietati non repugnent. Similiter beatus Ambrosius in epistola de tradendis basilicis: Soluimus quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei deo. Tributum Cæsaris est: non negatur. Idem confirmat ex eo, quod publicanis, qui vectigalibus & tributis exigendis præerant, iusserit Christus pro se & Petro tributum persolui ab ipso Petro. Quod si putasset Christus inconueniens, futuros sibi successores in sacerdotali officio tributa soluere, ac ipsorum temporalia subiecta fore principibus seculi, potuisset ipse hoc malum exemplum in seipso non edere, vt omnipotens & æterni patris infinita sapientia. Sed voluit, inquit, hoc nos exemplo docere, ne detrectaret dicipulus, quod vidisset magistrum facere. Itaque beatus Ambrosius in memorata epistola: Tributum petit imperator? scilicet non negatur, agri ecclesiæ soluunt tributum. Quod insuper etiam in persona sua Christus subfuerit coactiuæ potestati principum hu

ius seculi, quæ, quo ad eam partem, vocatur merum imperium, ex eo vult C cōstare, quod se capi permiserit, & duci ad Pilati prætorium, & per ipsum demum, vt iudicem, iudicari & condemnari extremo supplicio. Quod ne quaquam permisisset, si inconueniēs iudicasset suos sacerdotes subijci prin cipibus seculi & per ipsos iudicari.

Itaq; Pilato admiranti, quòd sibi non responderet Christus, vt qui potestatem haberet ipsum & crucifigere & dimittere, tandem respondit: Non haberes potestatem in me vllam, nisi tibi datum esset desuper. In qbus verbis notat Christum non negasse Pilato potestatem ipsum iudicandi, & iudicium in ipsum exequendi, nec dixisse, hoc ipsum facere de facto cum iure nō posset, sed addidit, hanc potestatē ipsum habere desup. Discamus ergo, inquit Augustinus, q̄d dixit, quod & per Apostolum docuit: Quia non est potestas, nisi à Deo. Et D. Bernardus in epistola quadam ad archiepiscopum Senonensem: Cum, inquit Romani præsidis potestatem Christus super se quoq; fateatur cœlitus ordinatā. Quod si supra Christū, quanto magis, inquit, super apostolos, eorumq; successores episcopos & presbyteros?

Hoc ipsum cōfirmat verbo Apostoli ad Galatas: At vbi, inquit, venit plenitudo temporis, misit deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege. Si factus sub lege, ergo, inquit, & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legem, qui tamen non erat episcopus aut sacerdos.

Ex Christi doctrina. Rursus vult Christum negasse suis superioritatem aut autoritatem coactiuam, tam sup se inuicem, q̄ super alios, vbi contendentibus de principatu dixit apostolis: Reges gentium dn̄antur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocātur: vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, fiet sicut iunior: & qui præcessor, sicut ministrator. Nam quis maior est, q recumbit, an q ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio ve D strum sum, sicut qui ministrat. Sed quicunq; voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, & q voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus, sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Non igitur, inquit, Christus rex regum, & dn̄s dominantium apostolis suis dedit iurisdictionis autoritatem coactiuam super seculares principes aut quosuis alios.

Hoc ipsum confirmat B. Bernardi ad Eugenium sententia: Quod habuit, inqt, Apostolus, hoc dedit: solicitudinem, vt dixi, super ecclesias, nunqd dn̄ationem? audi ipsum: Non dominantes in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, ne etiam veritate, vox domini est in euangelio: Reges gentium dominantur eorum, & q̄ potestatem habent sup eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planum est, apostolis interdici dominatum. Ergo tu vsurpare aude, aut dominans apostolatum, aut apostolicus dominatum, plane ab vtroq; prohiberis, si vtrunq; simul habere voles, perdes vtrunq;. Alioq nō te illorum numero putes exceptū: Ipsi regnauerunt, & non per me: principes extiterunt, & non cognoui eos.

Ex doctrina apl̄ica. Eandem sententiam confirmat deinceps & verbis & sententijs apostolicis: Nemo, inqt Apostolus, militans Deo, implicat se negocijs secularibus. Negociorum autem omnium secularissimum, est principatus habens coactiuam autoritatem, qua secularia negocia, & ciuiles actus ordinat & regulat. Quare maxime fugiendus est illi, qui debet deo militare.

Idem eiusdem Apostoli verbis confirmare videtur, cum dixit: Secularia igitur iudicia si habueritis, cōtemptibiles qui sunt in ecclesia, constituite ad iudicandum. Contemptibiles vero intelligit iuxta Ambrosij & Augustini sen-

sententiam, aliquos sapientes in secularibus videlicet, qui tamen sunt minoris meriti & gradus in ecclesia: perinde ac si dixisset, vt vacãtes sibi laici hoc
A impendant oneris & seruitij. Vt, inquit beatus Gregorius, hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum, id est, actuum secularium scientiam perceperunt. Qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debẽt negocijs implicari, vt dum non coguntur inferiora bona dispicere, valeant bonis superioribus deseruire.

Eandem vult esse D. Bernardi ad Eugenium sententiam: Ergo, inqt, in criminibus, non in possessionibus, est potestas vestra. Propter illa siqdem non propter has, accepistis claues regni cælorum, præuaricatores vtiq; exclusuri, non possessores: Vt sciatis, ait, qa filius hominis habet potestatẽ dimittendi peccata. Quænam tibi maior videtur, & dignitas & potestas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena iudices suos reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram mittitis in messem alienam? Ex qbus infert iuxta Bernardi sententiã, epum sibi vsurpantem iurisdictionẽ coactiuam sup contẽtiosis inter homines actibus, alienũ officiũ indebite inuadere.

Præterea ex verbis Apostoli ad Romanos decimotertio clare demonstratum putat, oẽs cuiuscunq; gradus aut ordinis in ecclesia dei subiectos esse oportere principibus secularibus, atq; eorum autoritati coactiuæ. Sic enim habẽt verba Apostoli: Omnis anima potestatibus sublimioribus sub dita sit. Non est ẽm potestas, nisi à deo: quæ autem sunt à deo, ordinata sunt. Itaq; q resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi si bi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem: bene fac, & habebis laudem ex illa, dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time, non ẽm sine causa gladium portat. Dei ẽm minister est, vindex in iram
B ei, q malum agit. Ideoque necessitati subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam: ideo ẽm & tributa præstatis. Ministri ẽm dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorẽ: cui honorem, honorem. Hæc verba Apostoli (vt quæ multum putat suæ intentioni seruire, & aduersari episcoporum, maxime autem Romanorum, autoritati supra principes) ille vehemẽter vrget & ponderat, adhibitis sanctorum patrum sentẽtijs. Siqdem ex illis certissimo & irrefragabiliter demonstratum putat, omnes homines cuiuscunq; tandẽ status aut conditionis existant, tam realiter, q̃ personaliter subesse debere iurisdictioni principũ seculi, eisq; obedire in omnibus, quæ non contrariantur legi salutis æternæ.

Et in primis, quod omnem animam dicit, omnem hominem intelligit, neminem excipiendo, nec episcopum nec presbyterum. Magis tamen animę, q̃ hominis nomine illic exprimere voluisse hominem, vt doceret, etiam animo subditos illis nos esse oportere, & voluntarie præcipientibus obsequi. Quod ipsum etiam clare explicat dicens, vt illis subdantur, non solum propter iram, sed etiã propter conscietiam. Per sublimiores autẽ potestates, seculares principes tantum vult intellexisse, qbus coactiua commissa est iurisdictio, q̃rum etiam est per armatam potẽtiam defendere patriam, q̃d sacerdotibus non conuenit, dicẽte Ambrosio: Dolere potero, flere potero, gemere potero, aduersus arma, milites, Gothosq; lachrymæ meæ, arma mea sunt, talia ẽm munimẽta sunt sacerdotis: aliter nec debeo, nec possũ resistere.

De

De illis vero dicit Apostolus: Non enim sine causa gladium portat. His ergo, quamuis infidelibus & discolis resistentes, quicunque tandem illi fuerint, etiamsi episcopi & presbyteri, sibi, inquit, damnationem acquirunt. Ministri enim Dei sunt, non Petri, vt dicit, non Pauli, aut nostri. Petro vero aut Romano pontifici præcipienti secundum legem euangelicam, tametsi deberi velit reuentiam & obedientiam, ad suorum tamen præceptorum obseruationem, neminem vult arctare posse, aut inobedientiam puni re vlla pœna, reali aut personali, vt quam illis potestatem interdictã à Christo ex prædictis vult euidenter constare. C

Præterea adducit etiam illud Apostoli ad Timotheum: Obsecro igitur, primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus, q in sublimitate sunt, vt tranquillam & qetam vitam agamus. Vides, inqt, inter positos in sublimitate nusquam connumerari sacerdotes aut episcopos. Sed ideo Apostolus orare, inqt Augustinus, pro regibus admonuit, & pro omnibus sublimibus, eodem spũ afflatus quo & Hieremias, q scripsit Iudæis captiuis in Babylone, vt orarent pro vita regis Nabuchodonosor, filiorumq; eius, & pro pace ciuitatis. Quia in pace illorum, inqt, erit pax vestra. Hoc autem figurate significat ecclesiam in omnibus sanctis eius, q sunt ciues cœlestis Hierusalem, seruituram sub regibus huius seculi.

Rursus Tito Apostolus: Admone illos subditos esse principibus & potestatibus. Non dixit, inqt, Apostolus: Admone seculares tantum. Nec rursus: Admone subditos esse nobis & principibus, sciens nec sibi, nec sacerdotibus subiectionem deberi.

Ita quoq; Petrus: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi, tanquam præcelienti, siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malorum, laudem vero bonorum: qa sic voluntas Dei est. Cum igitur malefactores possint esse & sacerdotes, seqtur etiam illos subesse vindictæ & punitioni principum. D

Exẽplo & facto Pauli. Hoc ipsum præterea etiam Pauli vult confirmari exemplo, qui refugiens iudicium sacerdotum, Cæsarem appellauit. Ad tribunal, inqt, Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari. Quibus verbis clarissime confessus est, inqt, coactiuæ iurisdictioni Cæsaris se fuisse subiectum.

Ex his sufficienter demostratum putat, vt episcopis nullam conuenire lege diuina in hoc seculo coactiuam in quemuis potestatem, sed interdictam potius, ita ipsos in hac subiectos esse principibus seculi. Nec vllum episcopum, seu Romanũ, seu alium, habere etiã in ministros ecclesiæ sacerdotes aut presbyteros vllam coactiuam iurisdictionẽ, nisi eadẽ per humanũ legislatorẽ concessa fuerit. In cuius potestate semper dicit esse eandem ab ipsis reuocare: præsertim ex rationabili causa, cuius plenã determinationem ad eundem legislatorem, præsertim in communitatibus fidelium pertinere velut esse indubitatum & notorium. Quas eius rationes ideo prolixius aliquanto adscripsimus, tametsi maiore longe, quàm ille & compendio & luculentia, audeo etiam dicere maiori probabilitate & apparẽtia, ne qsquam hostis autoritatis ecclesiasticæ calumniari possit nos dissimulasse aut declinasse earum pondus, vim & efficaciam. Quas si persequeremur per singula quæq; verba, vt ab eodẽ perscriptæ sunt, vnus hic liber in immensum volumen cresceret, nec instituti nostri ab initio rationem hic retineremus. Nihil tamẽ dubito etiam illius studiosis in har rõnum explicatiõe (qs ille alicubi magis

magis innuit, quàm possit exprimere) factum plusquam satis.

A Aduersus impietatem prædictam, catholicam veritatem asserere, & demonstrationis principalis, cui nititur, inefficaciam demonstrare. Cap. II.

IOannes ille Gersonus, Parisiensis Theologus, vir in primis & eruditus & pius: nec tamen pontificiæ autoritati (quod libro sequenti intelliges) quantum par est, tribuens, libro seu tractatu de ecclesiastica potestate, consideratione XII. duplicem hac in re pestem designat, vtranque magno studio vitandam illi, qui veritatem assequi voluerit, alteram appellans detractionem liuidam, alteram adulationem subdolam, vtrinque in extremo consistentes, in quarum medio consistat veritatis synceritas: Inuida detractio, inquit, ecclesiasticam potestatem prorsus deprimit, & seculari subijcit. Adulatio contra extollit sine modo & mensura, pene ad similitudinē altissimi. Tolle, inqt, tolle tēporalitatis ius omne & dominium ab ecclesiasticis, clamat detractio, qa sic Christus institu it dicens: Nisi qs renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Neque enim capaces esse iurisdictionis secularis. Nemo enim militans deo implicat se negocijs secularibus, victu & amictu contentos esse oportere, reliquum esse pauperum. Ex aduerso consurgit adulatio blandiens, & in hunc modum susurrans: O quanta est ecclesiasticæ potestatis sublimitas. Nam sicut Christo collata est oīs potestas in cœlo & in terra: ita Christum omnem potestatem suam dedisse successoribus suis. Vnde nec Cōstantinum quicquam dedisse Syluestro, quod ante non esset suū, sed reddidisse iniuste detentum. Porro sicut non est potestas nisi à deo: sic nec aliquam potestatem seu imperialem seu regalem haberi posse, nisi à dei vicario, in cuius fœmore scriptum est: Rex regum, dñs dominantium. Ipsum esse monarcham supremum, nedum in spūalibus, sed etiam temporalibus, à quo
B alij reges & principes suam dñationem accipiant, atque eius medio à deo. Inter has pestes vtrinque constitutas in extremitatibus, media ac regia via incedens moderatrix discretio, suū vnicuique tribuit, secundum quam, inqt ille, dicimus ecclesiasticos etiam capaces esse & bonorū & honorum tēporalium, multa illis ex debito competere, posse in diuitijs aliter quàm apostolos viuere, atque etiam tēporalium iurisdictionē, modo eis legitime cōpetat, pro tēporis exigentia exercere. Nec minus ex aduerso stultas adulationes & falsas insanias deuitabimus, vt suos ecclesiasticæ potestati noscamus terminos, intra quos se noscat coercere, sic vt meminerit potestatē secularē etiam apud infideles sua iura habere propria, suas dignitates & dominia.

Notanda Gersonis sentētia de duplici peste vitāda in hac ingsitione.

Hæc ille Gersonus, non indigna, quorum qs in hac causa pertractanda pperpetuo meminerit, ne hinc in Scyllam, inde in Charybdim impingens, veritatis naufragium faciat. Quæ ideo etiam hic adscribere placuit, vt intelligeres lector Christiane, pesti ne pestilentissimæ, an vero sanæ, synceræque veritati, dictam Marsilij sententiam connumerare debeas.

Aduersus pdictam Marsilij sententiā orthodoxę veritatis assertio.

Quod vt clarius certiúsque intelligas, memineris velim eorum, quæ superioribus libris clarissime à nobis demonstrata sunt. Et in primis, nullam posse in vnum multitudinem contineri, nisi colligatur vinculo ordinis ad vnum & per vnum aliquod principans, quod suum cuique præscribat ac moderetur officium, ab vnoquoque eius possit rationem exigere, excessus punire, corrigere, & ad æqualitatem ac symmetriam quandam reducere. Hæc enim non solum Christiana, sed etiam ethnicorum philosophorū, atque adeo Aristotelis, qñquidē cū Aristotelico agimus, est certissima sentētia, & quam

quam is ille ipse Marsilius X VII. cap. suæ dictionis primæ, multis rationibus non male adstruit. Quam cum veram experiamur, etiam in exigua qualibet multitudine, etiam vnius ciuitatis, viciniæ, domus, quid erit in infinita multitudine totius Christianæ ecclesiæ, ex nullis non gentibus, nationibus & populis diffusis in orbem terrarum vniuersum, etiam qui alioqui nullo colligantur ciuili vinculo? Quod si insuper cõsideraueris, vt plane sit necessarium conseruari vnitatem illius catholicæ Christi ecclesiæ, à sui initio ad finem vsq; seculi, tanto maiorem in ea necessitatem intelliges diligentissime constituti ordinis, & in summam vnitatem reducti, qualem etiam diuinitus in eadem constitutum demonstrauimus. In hac ergo indiuidua vnitate ecclesiastici vnius corporis, vt necesse est membra eius omnia communicare inuicem in his, quæ ad fidem religionemq; Christi & finem salutis æternæ & cœlestis patriæ assequendæ pertinent, quo vniuersa Christiani hominis opera pertinent: ita necesse est omnia moderari vnius velut capitis habenis & imperio, quod singula membra in hac communione contineat, singulis sua præscribat officia, eorũdem possit ratione exigere, excessus corrigere, turbas sedare, & pacem tranquillitatemq; conseruare in domo ecclesiastica, vt non sit, inquit ille, schisma in corpore. Aeque enim, imo multo magis constat hoc esse necessarium pro conseruanda indiuidua vnitate ecclesiastici corporis, quam ciuilis principatus vnitas pro conseruanda vnitate particularis alicuius communitatis, ciuitatis aut regni. Alioqui nulla esset membrorum conspiratio in communem & totius corporis salutem, nulla mutuæ vtilitatis communicatio, sed quodque suo ferretur impetu, tantũ incommodum proprium, & impedirent se mutuo, vt lata in diuersa, & frequenter in contraria. Ecclesiastici autem corporis membra sunt, non soli episcopi, presbyteri, reliquiq; specialiter mancipati diuino cultui, sed etiam reliquus populus quos laicos dicimus, imperatores, reges, principes, regna, imperia, ciuiles communitates & res publicę etiã, vt eiusmodi. Neq; enim ex solis presbyteris, monachis & continentibus, constitui poterat catholica Christi ecclesia, sed necessario requirebat etiam ciuilẽ multitudinem per sanctũ immaculatumq; coniugium propagandam, & continuandam ad fines seculi, quæ etiam requirebat necessario suos ciuiles magistratus, reges & principes. Quare hi omnes vt pars & membra sunt Christianæ ecclesiæ, necessario etiam subsunt ecclesiasticę hierarchiæ præsidi, qui sui imperij habenis moderetur eosdem, in suam mutuo, & totius corporis vtilitatem conspirantes teneat, omnes contineat in officio, præuaricantes corrigat, & si ita exigat totius necessitas, administratione quoq; & officio amoueat, & in locum eorũ constituat alios, aut constituendos præcipiat per eos, ad quos hoc ipsum de iure aut consuetudine pertinet. Hæc enim necessario ad partem principantem pertinere in vnaqualibet communitate hominum, si inter ipsos subsistere debeat vnitas & communio, euidens demonstrat ratio, comprobata experimento omnium ab initio societatum ciuilium, atq; etiã is (aduersus quem agimus) Marsilius X V. primæ suæ dictionis, philosophicis rationibus verissime comprobat. Id quod libenter ab eodem acceptauimus.

Ecclesiastici corporis membra eẽ etiã laicos, etiam imperatores reges & principes.

Eosdẽ ergo subesse impio ecclesiasticę hierarchię p̃sidis. &c. Officia p̃sidis aut partis principantis.

Nihil est hic, quo quis subterfugiat: Si vt reges, aut imperatores Christiani, & super Christianum populum, sunt præcipua quædam & insignia mẽbra Christianæ ecclesiæ, necesse est, vt tanquam eiusmodi subsint autoritati & iurisdictioni partis principantis in communitate ecclesiastica, vt eum

Ari-

A Aristotelico loquar Aristotelice. Vtq; hæc possit ab illis officiorum suorũ rõnem exigere, & commissos in eis excessus corrigere, velut hoc ipsum exigit Christiani populi & ecclesiæ vtilitas.

Quod si dixeris antiquiorem esse ciuilem autoritatem, imperatorum, regum, & principum, quàm sit Christianæ ecclesiæ, illam etiam apud ethnicos suam dignitatem habere, sua iura propria; & propterea, vt eiusmodi, nõ subesse illos, nec eorum autoritatem, iurisdictioni atq; autoritati eius, cui totius ecclesiastici corporis commissum est regimen. Hic tecum non admodum pugnabo. Non ẽm dicimus, imperatores, reges, principes, sed nec vnumquemuis è populo simpliciter, & vt eiusmodi, subesse autoritati & iurisdictioni ecclesiasticæ: sed vt Christianos & Christiani populi imperatores, reges aut principes, hoc est, vt membra ecclesiastici corporis. Quid ẽm mihi, inquit ille, de his, qui foris sunt iudicare? Illi ẽm solius Dei in hoc sunt subiecti iudicio. Sed nos, qui Christiani, vtq; magistratum aliquem gerentes inter Christianos, membra sumus vnius ecclesiastici corporis, eius rectori & capiti, vt eiusmodi, necessario subiecti sumus propter Christũ, cui nos in baptismo subiecimus. Ille potest gestorum à nobis officiorum rationem exigere, potest punire excessus & delicta in his commissa, secundum leges euangelicas & ecclesiasticas. Canilli re motio.

Per hoc tamen non tollimus, sed stabilimus potius ordinem politicum. Non enim negamus in subordinatis sibi magistratibus, inferiorum excessus per superiores debere corrigi in his, quæ proprie ad forum & iudicium illorum pertinent, vsq; ad primum in eo ordine, hoc est, regem in suo regno, & imperatorem in imperio. Sed quoniam plures sunt ciuiles ordines eiusmodi in vna Christi ecclesia, non tamen sibi subordinati mutuo, necesse est, vt peccata & excessus illorum primorum, seu in se inuicem, seu
B in suos, aut alienos subditos, si pax & vnitas conseruari debeat in domo ecclesiastica, pertineant ad correctionem ipsius, qui vniuersæ ecclesiæ præsidet, & cui totius cura & gubernatio commissa est. Sed hæc in progressu illustriora erunt vniuersa.

Nunc vero vt euidẽter diluamus inductas aduersus præassertam veritatem calumnias, quibus præcipue hunc librum destinauimus, illa Marsilij principalis demonstratio (cui innititur vniuersa, quam audisti, non minus paradoxa, quàm impia sententia, vniuersam autoritatẽ ecclesiasticam in nihilum redigens) excutienda est, quantum habeat ponderis aut efficaciæ. Cuius hæc fere summa est: Nulli hominum conuenire iurisdictionis coactiuam autoritatẽ super alios, nisi per legislatorẽ diuinum aut humanum eiusmodi sibi demandata fuerit. Humanum legislatorẽ, vt superius indicauimus, vniuersitatem multitudinis intelligens, super quam esset autoritas eiusmodi. Diuinum vero, Christum aut Moysen, vt duæ tantum leges latæ sunt. Nulli aũt sacerdoti aut episcopo, vt eiusmodi, à legislatore diuino demandatam autoritatẽ talem, sed interdictam potius. Ab humano vero, aut non demandatam, aut saltẽ ad nutum reuocabilẽ. Ex quibus necessario consequitur ea, quam ipse adstruit, sententia. Excutitur Marsilij illa principalis ratio

Sed nihil mirum est ex falsis omnibus falsam conclusionem consequi, falsa enim est & maior cui innititur, falsa quoq; subsumptio, tametsi alterum nobis sufficiat. Hoc mihi in primis respondeat, per quem legislatorem Iulio Cæsari competijt principalis hæc & coactiua autoritas in Romanam rempublicam: per quem Octauiano atq; eius successoribus: nunquid per Impugnatio maioris atq; instantia.

Mm legis-

legislatorem diuinum aut humanum,& non potius eam vsurparunt vi, sce- C
lere,perfidia, parricidio?nunquid non contra ius, fas & leges armis eadem occupata est in iniuitos, primum à Iulio, deinde ab Octauiano, interfectis & proscriptis optimis ciuibus, se melioribus, dignioribus imperio? Iam vt mandata illis fuisset ab optimatibus & Romanis ciuibus in ipsam Romanam rempublicam, cuius legislatoris autoritate in regnum Iudæorum eadem illis competijt? Iure belli dices, opinor. At ego rursus percontari pgam quale ius est eiusmodi? Nunquid qui fortior est, & armis potentior, potest qlibet in imbecilliores dominationē sibi & principatum vsurpare? Et vbi hic illa demandatis principatum legislatoris, hoc est, Moysis, Christi aut vniuersitatis (vt ille nugatur) multitudinis supra quam esset principatus eiusmodi autoritas, cum armis & vi inuitis imperitas? Sed iure gentium, inquis, in eos, quos bello deuicerimus, obtinemus dominationem & imperium. Ergo hoc iam confiteris quod voluimus, videlicet secundum ius gentium non dependere principatum ciuilem à legislatore humano quem tu intelligis, hoc est, ab vniuersitate multitudinis, quæ per eam gubernatur & in finem ciuilem dirigitur.

In iure belli.

In impio Chr̃iano inchoato in Magno Carolo.

Rursus te interrogo, Carolus ille Magnus, à quo legislatore humano (tuo more de legislatore loquendo) principatum accepit Romani imperij? Neq; enim, opinor, à legislatore diuino eundem accepisse illum dices. Et cum diligenter perquisieris, non ab vniuersitate multitudinis, cui principatur impialis eiusmodi autoritas, sed ab vno Ro. pōtifice accepisse principatum eiusmodi inuenies, quemadmodum post faciemus euidentius. Quod si etiam in moderno Carolo eius nominis V. qui nunc vna cum fratre Ferdinando felicibus auspicijs habenas moderatur imperij, tuum illud axioma expenderis, etiam in illo ipso falsitatem eius clare conspicies. Huic cum D
petit imperialis autoritas, nunquid ab vniuersitate multitudinis subiectæ imperio, quam tu legislatorem humanum facis? Electus est, inqs, autoritate vniuersitatis. Hoc ipsum ē, quod nobis demonstres, cupimus. Electum nouimus, sed æque quod ab vniuersitate multitudinis electus non sit, nouimus, siqdem à VII. tantum regni proceribus electum constat. Sed illi, inqs, nomine & commissione totius vniuersitatis eligunt. Quando obsecro, aut vbi, vniuersitas multitudinis subiectæ imperio, suas vices ea in re mandauit illis VII? Nunquā sane illud factum inuenies, sed hoc inuenies, Ottonem III. ex successione illius Caroli, cum hæredes masculos non haberet, instituisse apud Gregorium V. Romanum pontificem, vt deinceps dignitatem illam perpetuo electiuam faceret, designatis ex vniuersis Germanici regni proceribus, VII. electoribus. Qua de re ille sanctionem apostolicam edidit, secundum quam & deinceps imperatores omnes atq; etiam hic Carolus accepit impium. Quod vero vniuersitatis ea in re cōsensus petitus aut præstitus fuerit, nunq̃ inuenies. Sed post huius rei historiam clarius, certiusq; explicabimus, & irrefragabilibus confirmabimus testimonijs.

Electores impij eligere, non ex delegatione vniuersitatis multitudinis, sed ex autoritate atq; ordinatiōe ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sidis

Iterum te interrogo: Num pater in filiosfamilias, dominus in seruos, autoritatem seu potestatem vllam coactiuam habeat? Habere nemo negauit vnquam. Sed cuius legislatoris autoritate vt subsistat tibi maior illa tua (cuius hic falsitatem coarguimus) propositio? Humani ne? Sed toto orbe est parentibus & dominis in filiosfamilias & seruos hæc autoritas. Delegauerit ergo necesse est totius orbis multitudo & vniuersitas hanc autoritatem parentibus & dñis, ita vt ante eam delegationem autoritas eiusmodi

A di ipsis non competierit, quod nunquam fuisse certum est. Diuini ergo, secundum te, legislatoris autoritate, hæc ipsis necesse est autoritas competat. A Moyse igitur aut Christo hanc ipsam habeant oportet, siquidem solos hos, vt ipse etiam confiteris, duos vsq; nunc legislatores diuinos nouimus. Sed certum est ante vtrumq; hanc fuisse autoritatem patrum in filios familias, & dominorum in seruos. Quare etiam hac parte euidenter conuincitur falsitas primæ aut maioris propositionis assumptæ.

Sed dicis eius veritatem demonstratam eisdem rationibus, aut prorsus similibus, quibus XII. capite dictionis tuæ primæ penes solam vniuersitatem multitudinis ostendisti esse autoritatem ferendi leges obligatorias, mutato videlicet solo legis termino in terminum principantis.

Rationes quidem illas audisti lector superiori capite, sed tam ineptas & prorsus nullius ponderis, vt nisi sæpe, velut ad euidentes demonstrationes, prouocaret ad easdem, non tulisset animus adscribere, nec nunc aliqua responsione dignaremur, vt cui causæ ab initio susceptæ seruire, non traducendæ alicuius ignorantiæ insistere, decretum est.

Solutio rõnũ pro demõstrãda maiore adductarum.

Nam vt à prima ordiamur, cum præmittendo, illius tantummodo esse ferendarum legum primam autoritatem, à quo solo optime leges ferri possunt, subsumit, à sola vniuersitate multitudinis illud posse fieri, quis ferat stupiditatem hominis? Accipe, vt sunt, immensam aliquam communitatẽ ciuilem, quale est Galliarum aut Hispaniarum regnum, aut Romanũ, quale adhuc est imperiũm, quo pacto vniuersitas alicuius ex his ciuilis multitudinis, optimis legibus ferendis erit idonea? Nam quomodo in vnum conueniet, vt de lege ferenda in commune deliberet? vt inueniat ac statuat quod optimum? Vt autem posset in vnum conuenire, posset deliberare & confer-
B re consilia, quis nesciat confusissimam multitudinem ineptissime adhiberi ad consilia, ad inquisitionem eius, quod optimum & vtilissimum? De qua non minus vere, quam festiuiter dixit quidam: Nihil à veritate remotius multitudinis aut vulgi fenteñtia. Nam quicquid, inquit, laudat vituperio dignum est, quicquid cogitat vanum, quicquid loquitur falsum, quicquid improbat bonum, quicquid extollit infame. Et ab istiusmodi belua, imo à sola huiusmodi optimæ leges expectãdæ sunt? Quæ vnquam ciuilis communitas, præsertim paulo numerosior confusæ multitudinis consilio, optimas leges assecuta est? Certe Romani illi, quamuis vnius tunc vrbis ciues, quamuis alioqui pene in populari dominatione viuentes, cum ab Atheniensibus peritas leges tabularum XII. etiam ad suæ reipublicæ vtilitatem accomodari & ferri cuperent, hoc sane intellexerunt, non esse vniuersitatem multitudinis ei negocio idoneam, quod à paucis quibusdam prudentibus peragetur felicius, sed decemuiratum illi magistratum creauerunt. Siquidem viri boni, prudentes & docti, qui soli vtiliter huic adhibẽt negocio, in omni multitudine pauci sunt respectu cæterorum, & vbiq; verum stultorum infinitum esse numerum. Quorum in vniuersitate multitudinis vbi numerantur suffragia, quis tandem alicui concilio locus foret? Vides itaq; lector, qualis hæc sit demonstratio, quæ magis oppositum concludit quam propositum. Nam si ab vlla maiore ita verissime subsumas, Ab vniuersitate multitudinis optimas leges ferri non posse, concluditur penes eandem non esse legum ferendarum autoritatem.

Prime.

Immẽsam multitudinẽ non esse idoneã ferendis legibus.

Retortio rõnis i oppositum.

Eiusdem efficaciæ est secunda demonstratio, quæ supponens apud illũ esse autoritatem legis ferendæ, qui potest facere vt eadem obseruetur, sub-

 sumit

ſumit à ſola vniuerſitate multitudinis illud poſſe fieri. At ego contra C
ſubſumam veriſſime ab vniuerſitate multitudinis nullo modo id poſſe
fieri. Et ſic recte concludam oppoſitum, non propoſitum. Certum eſt ẽm
rectoris & principis illud eſſe officium, non confuſæ multitudinis, quæ re
gi neceſſario indiget illius imperio, cuius autoritate obſeruatio legum exi
gitur à ſubditis & punitur tranſgreſſio. Quod tertia ratio aſſumit per vni-
uerſitatem tantum multitudinis fieri aut inſtitui debere, ex quo optime fa-
cto pendet totius vtilitas, ſecus autem detrimentum, eſt euidenter falſum.
Quandoqdem ab vniuerſitate multitudinis, vt indicauimus, nihil eiuſmo
di poteſt optime fieri. Sed recte aſſumpſiſſet ab illo eiuſmodi fieri, curariq;
oportere, à quo optime poſſunt fieri. At in omni præſertim magna commu
nitate, hæc optime fieri autoritate principis, vna cum delecti ſenatus ex vi-
ris prudentibus & bonis conſilio & conſenſu, docet recta ratio comproba-
ta conſenſu atq; vſu omnium pene mortalium ab initio. Per quod etiam
quartæ eius demonſtrationi ſatisfactum eſt. Vides itaq; lector in quos fu-
mos euanuerit demonſtrationum hic apparatus, qbus ille fidebat tantope
re, qbus demonſtratum vult apud ſolam vniuerſitatẽ multitudinis eſſe au-
toritatem ferendi humanas leges obligatorias, & demandandi alicui autori
tatem iuriſdictionis ſuper alios.

Retorſio rõnis i oppoſitum. — *Tertiæ demõſtrationis inefficacia.* — *Quartæ.*

Iam vt vera eſſet maior illa aſſumpta propoſitio, ſubſumptionem ta-
men aut minorem falſam eſſe libro præcedenti irrefragabiliter demon-
ſtratum eſt. Scilicet, non eſt data Petro atq; eius ſucceſſoribus eccleſiaſticæ
hierarchiæ principibus ſuper vllum hominem, vlla iuriſdictionis, vlla præ
cipiendi, ſtatuendi, aut alios ſub vlla pœna, aut huius, aut futuri ſeculi obli
gandi autoritas. Et tu profer, ſi potes, vel centum hominum ſocietatem, cu
ius vel minimo tempore ſine huiuſmodi inter ipſos autoritate conſeruata D
fuerit vnitas, vbi nemo poteſtatem habet componere exortas (vt hoĩes ſu-
mus) inter nos quæſtiones, rixas, diſcordias, nemo alterius ſit iudicio obno
xius? Quod ſi vel centum hominum ſocietatẽ abſq; ſuperiori inter ipſos eti
am coactiua tranſgreſſionum autoritate vel ad modicum tẽpus conſeruari
eſt impoſſibile, quo pacto qſquam ſanæ mentis adducetur, vt credat ſine au
toritate eiuſmodi catholicæ Chri eccleſiæ ex nullis non gentibus, nationi-
bus, linguis, populis toto orbe infinita multitudine diffuſis vnitatẽ ab initio
ad conſummationem vſq; ſeculorum (vt plane eſt neceſſarium) poſſe con-
ſeruari? Quo pacto in re tam neceſſaria CHRISTVM ſuæ defuiſſe eccle
ſiæ, cuius vmbræ & figuræ veteri eadem in re conſtat tam fuiſſe prouiſum
diligenter? Scilicet, ignorauit æterna Dei ſapientia quod nulli conſideran-
ti materiam, ex qua conſtruenda erat eccleſiaſtici huius ædificij immenſi-
tas, non euidenter videtur neceſſarium, inter membra eccleſiaſtici huius
corporis, inter paſtores eccleſiarum (vt homines omnes ſumus) quæſtio-
nes nonnunquam oriri, controuerſias & iurgia. Qui ſi nullius in his eſſent
iudicio obnoxij, qs diſſidentes in Chriſtianam vnitatem reduceret? Quis
componeret exortas quæſtiones & controuerſias? Nunqd videres in Su-
namite choros caſtrorum? nunquid Hieruſalem ædificatam velut ciuita-
tem quamlibet nobiliſſimam, cuius ciues in vnum conueniunt? Et quæ
hic foret pax atque vnitas in domo eccleſiaſtica, & non potius pluſquam
Babylonica, tetra horrendáque confuſio? & non tot pene ſchiſmata, tot ſe-
ctæ quot capita? Et cuius tandẽ, ſi diuini legiſlatoris fuit vox illa ad Petrum?
Quodcunque ligaueris ſuper terram, ligatum erit etiam in cœlis? Illi ita-
que

Demõſtratur minoris falſitas

A que à legislatore diuino data est super nos p̄cipiendi & nos obligandi autoritas absque vlla exceptione, absq; restrictione, nullo habito respectu imperatorum, regum, principum, & nobis omnibus imposita illi obsequendi necessitas.

Sed non accepit, inqs, ille coactiuam potestatem à Chr̄o in præceptionum suarum transgressores. Credo negarent hoc tibi Ananias cum vxore Saphira, q ob fraudatam exiguam partem precij sui agri diuenditi, quod ad pedes apostolorum deposuerant, ad incutiendũ terrorem cæteris vita mulctati sunt, & in se experti autoritatis Petri coactiuam aut punitiuam efficaciam. Sed esto, non acceperit is autoritatem morte aut supplicio afficiēdi suarum & Chr̄i præceptionum transgressores, quam nec patres acceperunt in filiosfamilias, nec præceptores in discipulos, nec in seruos dn̄i, itamen etiam illi habēt in filiosfamilias & discipulos, virgas, flagella, & alias coactiones conuenientes & licitas: atque hi in seruos, flagra, cõpedes, carceres. Itaq; & Petro & ecclesiæ Chr̄us tribuit, non solum autoritatē mandandi & præcipiendi omnibus, q in ecclesiastica domo sunt, ipsis obediendi necessitate imposita, sed etiam potestatē abscindendi suis mandatis & præceptionibus contumaciter inobedientes à communione corporis ecclesiastici. Quæ pœna Chr̄ifidelibus merito omni morte terribilior, magisq; formidanda est omnibus armis secularium principum, omni eorum coactiua potentia (vbi viget Chr̄i religio) delinquentes coercet, frenat & cohibet efficacius. Si, inqt ille, ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Et cui tandem vere Chr̄iano potest non esse quauis morte terribilius, esse velut ethnicum, qui non est pars Chr̄ianæ ecclesiæ, non amplius contineri in illa arca, extra quam nulli salus est?

Quā horribilis pœna ecclesiasticarũ censurarum.

B Theodosius ille Chr̄ianissimus alioq imperator, tamen pro humanæ fragilitate naturæ, præcipitis & inconsultæ iracundiæ, præsertim si quando iusta aliqua indignatione accenderetur, cum Thessalonicæ orta seditione, ex suis magistratibus aliquot à furenti multitudine saxis obruti & indigne tractati essent, ipse furorem furori obijciens, in promiscuam multitudinem immisso milite magnam stragem edidisset, & paulo post Mediolanum veniens ad templum de more procederet, à beato Ambrosio tunc Mediolanen̄. episcopo sibi occurrenti ante vestibulum, ingredi libera oratione prohibitus, & reprehensus de admisso scelere, excommunicationis vinculo ad condignam vsq; satisfactionem subiectus est, iussusq; reuerti in palatium & ferre patienter vinculum, quod ipse omnium dominus desuper approbaret. Quibus, inqt ille, verbis motus imperator, vt q in sacra educatus doctrina sciret, quæ sacerdotum, quæq; imperatoris essent officia, cum gemitu & lachrymis in regiam reuertitur. Longo autem post tempore (octo enim menses abierant) venerat natalitium saluatoris nostri festum, at imperator in regia sedebat lamentans & lachrymarum impendens stillicidia. Quo animaduerso Ruffinus tunc aulæ magister, cuiq; ob familiaritatem liberius cum imperatore loquendi potestas esset, accedit & reqrit tantarum lachrymarum causam, tum imperator acerbe eiulans, & largiter lachrymas profundens: Tu qdem Ruffine, inqt, ludis, meorum em̄ malorum sensu haud tangeris. Ego vero gemo lamentorq; in consideratione calamitatis meæ, quod cum seruis & mendicis pateat diuinum templum, illiq; libere ad deprecandum dn̄m suum ingrediantur, mihi cum illud inaccessum, tum insuper & cœlum occlusum sit. Memoria em̄ teneo

Theodoretus eccles. hist. lib. 5. cap. 18.

Ambrosij libertas erga Theodosium.

Nota exēplū religiosissimi imperatoris Theodosij

dñicam vocem,quæ manifeste dicit: Quemcunq; ligaueris in terra, is & in coelo erit ligatus. Tandem cum Ruffini verbis animatus, & in spem addu ctus impetrandæ absolutionis ab Ambrosio,præmissum illum ad exoran dum episcopum oratorem ipse subsequeretur, nec posset à Ruffino flecti Ambrosius,cum peruenisset, inqt,ad septa sacra, ipse qdem templum ingredi non præsumpsit,sed accedens ad pontificē in ædicula salutatoria desidentem,prouolutus ad eius genua obsecrat vt se vinculis absoluat. At Ambrosio tyrannicum dicente aduentum eius, vt q vim videretur inferre diuinis legibus, & absolutionem ab anathemate, sine legitima satisfactione, imperiali quodammodo fastu extorquere: Ego,inqt,contra legum sanctiones minime me effero,neq; contendo inique sacra intrare vestibula: sed te oro,vt vinculis me exoluas, vtq; tibi in mentem veniat communis domini clementia,ne ianuam mihi occludas,quam omnibus q pœnitudine ducerentur,ipse dominus aperuit. Contra vero percontante pontifice,quam cō dignam pœnitentiam ostendisset post tantum admissum scelus,qua medicina curasset grauissima illa vulnera, respondenteq; imperatore ipsius esse medicinam temperare, qua vulnera illa sua possent curari, suum vero eadem vti: tandem exegit Ambrosius, vt legem de dilatione vindictæ scriberet, qua iracundiæ suffragia irrita redderentur. Et ita demum ab excommunicatione solutus & templum ingressus,nec stans,nec genibus flexis supplicabat domino: sed pronus humi prostratus, Dauidicam vocem emittebat: Adglutinata est pauimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum domine, manibus capillum vellens,& frontem percutiens, ac guttis fidelium lachrymarum pauimentum irrigans, dari sibi veniā petebat. Audis impie,audis hostis autoritatis ecclesiasticæ, eiusdem vim coactiuam super reges & principes, quæ nullo negocio, sine vllo tumultu, absq; seditione,bello aut concussione reipublicæ sibi subiecit, sibi humiliuit imperatorē & imperium,atque vtilissime vindicauit admissum à principe immanissimum scelus in rempublicam,& suos subditos: Quod non potuisset vniuersa totius imperij coactiua potestas, quæ principibus subseruiens, etiā impijs ad flagitia, nulla tamen vi redigitur in ordinē, & coercetur ab autoritate illa coactiua, quā CHRISTVS dedit ecclesiæ,modo vigeat in ea CHRISTI fides & religio. Audis sapientissimis & Christianis dogmatibus rite imbutū principē non ignorasse vim terrificā ecclesiastici illius gladij: Quo mihi, inqt, non solū diuinū tēplum, sed insuper & coelū occlusum est. Memoria eīm teneo dominicā vocē: Quemcunq; alligaueritis in terra, is & in coelo ligatus erit. Quam vtinā memoriter etiam tu tenuisses, & quemadmodum ille Christianissimus imperator, etiam tu orthodoxe & Christiane intellexisses, & non erupisses in voces illas contra matrē tuam blasphemiæ. Quin & multos tyrannos inuenies,quos nulla potestas coactiua secularis cohibere potuit,ecclesiasticarum censurarum terrore fuisse cohibitos. Desiderium Longobardorum regem, Romam proficiscentem, Adrianus pontifex sub anathematis interminatione prohibuit, ne Romanæ ecclesiæ terras ingrederetur,quæ apud ferocissimum atque impium Longobardum tanti tamen momenti extitit, vt confusus taciturusq; retrocedens Papiam reuersus sit.

Humilitas & pœnitētia Theodosij.

Hinc ppēde autoritatis eccl'a sticæ coactiuā efficaciā sup Chr'ianos reges & principes.

Sed vnam ex multis Henrici eius nominis quarti, hic libet aliquanto prolixius tragoediam adscribere, non enim erit sine operæpretio, & euidentissime demonstrabit, quanto sit efficacior omni vi, omnibus armis in cohiben-

A hibendis, & sceleratis & sceleribus autoritas ecclesiastica. Hic itaque cum in omnia scelera & flagitia prolapsus, euerso iam statu reipublicæ, turbata tranquillitate ecclesiarum, ablata maiestate imperij, euacuata autoritate principum, inuersis moribus, abolitis legibus, & secundum prophetæ elogium, inundantibus maledicto, mendacio, homicidio, furto, postremo diuinis, humanis, sacris, prophanis confusis omnibus, ipsi iam regno & imperio plane esset intolerabilis, nec optimatum & populorum aduersus eum toties facta coniuratio de abrogando ipso, & substituendo alio quicquã proficeret, sed rempublicam misceret cædibus, incendijs & depopulationibus, ipso (vt callido erat ingenio) omnia eorum concisa, sceleratissimorum quorundam sibi obaeratorum opera, interturbante, impediente ac dissipante, & optimates, quibus curæ erat reipublicæ salus, persequente carceribus, proscriptionibus & nullo non persecutionis genere, cum insuper vniuersalis ecclesiæ pastorem admonentem corripientemque contempsisset, tandem ecclesiasticæ communioni illi interdictum est à Gregorio septimo Ro. pontifice vna cum quibusdam, quorum omnia faciebat consilio, & quos suæ impietatis ministros, consiliarios & fautores habebat. Inter quos cum Guilielmus Traiectensis episcopus causam regis contra bonum & æquum tueretur obstinatius, & propterea non solum nihili faciendam Romani pontificis excommunicationem alijs persuadere conaretur, sed etiam publice diebus solennibus inter missarum solennia, ore rabido multa declamaret & maledicta congereret in sanctum pontificem, periurum, adulterum & pseudapostolum illum appellans, breui post grauissima ægritudine derepente correptus, & vltricẽ in se dei manum sentiens, miserabili eiulatu coram adstantibus omnibus vociferatus iusto dei iudicio, & vitam

Henricus excõmunicatus à Gregorio

B præsentem se amisisse, & æternam, quod in gratiam regis ecclesiasticæ autoritati fecisset iniuriam, & Romano pontifici viro sancto & apostolicarũ virtutum sciens & prudens intulisset graues contumelias, & inter has ipsas voces sine vlla reconciliatione aut salutari pœnitentia expirãs infelicẽ spiritum, cæteris quidẽ vna cũ rege excõmunicatis terribili exemplo extitit, & optimatum omnium animos religione impleuit, ita vt se paulatim omẽs à palatio subtraherent, ne vetitæ cõmunionis culpam pœnamq́; incurrerent, nec ad regem, licet crebris & solennibus iussionibus euocati, redire sustinebãt, satius ducentes regem, quam deum offendere, corporis quam animæ iacturam facere. Quamuis ille contra frustra irasceretur, fremeret, & minabundus in omnes insaniret, iactitans iniustam & nihili pendendam in se Romani pontificis sententiam, in quem & alios sibi inobedientes, gladiũ suum, quem iuxta Apostoli vocẽ ad vindictam malorum accepisse se iactabat, iuste districturus esset, & rebelliõis meritas pœnas exacturus. Sed plus valuit apud principes Christiana religio, quam destituta iam auxilijs vana principis cominatio: quin potius communi voto liberandæ reipublicæ ab impij regis seruitute, oppressione ac tyrannide, amplissimo numero Triburiam conuenientes, & regis oratoribus, per quos omni emendatione promissa ipsis reconciliari studebat omnem imperio cladem & calamitatem p illum illatam replicantes: Hæc, inquiunt, dum sola vitæ temporalis detrimenta, dum solam famæ & existimationis labem minitarentur, tametsi viris ferenda non essent, tulimus tamen, ne contra iusiurandum, quo tenebamur, præcipitanter impudenterque venire videremur, & dum gloriæ consulere conaremur animarum nostrarum naufragium patere-

Guilielmi Traiectẽ episcopi pontificię in imperatorem censuræ contemptoris miserabilis exitus, reliquis horribili exemplo extitit.

mur. Nunc vero cum ab ecclesię corpore propter flagitia sua apostolici anathematis mucrone præcisus sit, cum ei communicare sine communionis ecclesiasticæ damno & fidei iactura non possimus, cum fidem nostram multis apud eum sacramentis implicitam Romanus pontifex apostolica autoritate explicuerit, extremæ profecto dementiæ foret diuinitus oblatam salutis occasionem, non obuijs (vt dici solet) manibus excipere. Breuiter respondent immobiliter se fixum animo tenere, vt absq; vlla dilatione virum sibi prouiderent, qui præcedat, inquiũt, nos & prælietur bellum domini ad expugnandam & destruendam omnem cuiuscunq; hominis altitudinem, eleuantem & extollentem se aduersus iustitiam & veritatem dei, & sanctæ Rom. ecclesiæ autoritatem. Hæc tum erat procerum & electorum imperij ad oratores regis responsio, quam tamen maturiori deinceps consilio temperantes & sane perpendentes alterius electioni nondum esse locum, donec ille legitimo iudicio non esset priuatus imperio, die insequenti suos ad regem destinarunt, qui ei dicerent, tametsi nec in pace, nec in bello vlla iustitiæ aut legum ipsi cura fuisset, se tamen legibus cum eo velle agere. Et quãuis crimina, quæ illi obijcerentur, omnibus constarent luce clariora, se tamẽ rem integram Ro. pontificis cognitioni reseruare. Acturos se cum eo, vt in die purificationis S. Mariæ Augustam occurrat, ibiq; celeberrimo totius regni principum conuentu habito, discussis vtrinque partium allegationibus ipse suo iudicio, vel addicat, vel absoluat accusatum. Quod si ante diem anniuersarium excommunicationis suæ, suo præsertim vicio non absoluatur, absq; retractatione in perpetuũ causa ceciderit. Nec legibus deinceps regnũ repetere possit, quod legibus vltra administrare annuã passus excõmunicationem non possit. Si oblatam conditionem gratanter amplexetur, & Ro. pontifici per omnia subditum se dicto optemperantem fore polliceatur, hinc se experimentum capturos, si omnes, quos ille excommunicauit, ex templo à conuictu & contubernio suo amoueat. Ipse in vrbem Spireñ. dimisso exercitu secedat, ibiq; solo Verduneñ. episcopo, paucisq; ministris, quos tamen sententia principum ab hac excommunicatione integros incorruptosque probauerit, contẽtus priuatam interim vitam agat, ecclesiam nõ ingrediens, nihil circa publica negocia suo iure disponens, nullam regij apparatus pompam, nulla regiæ dignitatis insignia sibi iuxta solitum adhibens, vsq; ad synodicam suæ causæ examinationẽ. Præterea ciuitatẽ Vuormatieñ. quam expulso episcopo, dissipato cœlestis militiæ sanctuario, arcẽ belli, speluncamq; latroum fecerat, abducto præsidio episcopo Vuormatieñ. restituat, datis insuer sacramentis & obsidibus, ne quid deinceps rebellionis aut insidiarum à ciuibus timere debeat. Porro si quid horum præuaricaretur, tum se omni culpa, omni iurisiurandi religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato vlterius Ro. pontificis iudicio, quid reipublicæ expediat communi consilio visuros. Qua necessitate coactus rex, qui suas omnes spes, omnesque copias in arctum coactas videbat, gratulatus sibi, quod aliqua quantumuis fœda conditione vrgentem ad præsens calamitatem declinasset, promptissime per omnia obedientiam pollicetur, statimque episcopos & principes aliquot excommunicatos, quorum antehac opera consilijsque gratissime vtebatur, omnes castris egredi iubet. Vuormatiam abducto illinc militari præsidio episcopo restituit. Ipse dimisso exercitu iuxta condictum cum paucis Spiram contendit, ibique intra terminos & leges, quas præscripserant principes, aliquanto tempore vitam moresq; medi

Hinc notã quale ex cõfessione imperij sit nostrorũ imperatorũ officiũ.

Annuã excõmunicationẽ passus ipso facto priuatus regno & imperio

C

D

A diocriter cohibebat. Principes vero confestim legatos Romam destinarunt qui papam omnem rei gestæ ordinem edocerent, enixeq́; flagitarent vt sedandis per Germaniam tantis bellorum ciuilium tempestatibus, ipse statuta die suam non dedignaretur præstare præsentiam. Rex etiam certo sciens omnem in eo suam verti salutem, si ante anniuersarium diem excommunicatione absolueretur, nec satis tutum suis rationibus existimans, vt expectato intra Germanias Romani pontificis aduentu sic infenso iudici, sic obstinatis accusatoribus, suam causam ventilandam addiceret, optimum sibi factu iudicauit, vt in Germanias proficiscenti pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis absolutionem quoquo posset modo impetrare conaretur. Hac impetrata, cæteram rebus difficultatem facilè adimendam, cum colloqui principibus, & conferre consilia, fidemque amicorum in aduersis implorare nulla deinceps vetaret religio. Igitur media hyeme paucis ante natalem domini diebus Spira discedens, cum vxore & paruulo filio iter aggressus est. Similiter quoque & cæteri excommunicati obtinendæ citius absolutionis studio ardentissimè iter accelerabant in Italiam, nec tamen in societatem itineris regem admittere, Romani pontificis metu absterriti patiebantur. Superatis à rege cæteris itineris difficultatibus hyeme asperrima, montes per quos transitus erat in immensum porrecti, & mole niuium, glacialique frigore obrigentes, per lubricum præcipitemque descensum, nec equitis nec peditis gressum sine periculo admittebant, & ediuerso vrgebat anniuersarius excommunicationis dies è vicino imminēs, nec vllas accelerandi itineris moras patiebatur. Itaque omni conatu, arte, ingenio, opera quoque & manibus conductorum ad hoc indigenarum viribus euicentes pericula, vix tandem cum graui salutis suæ periculo, ad campestria Italiæ peruenerunt.

Pōtifex à principib⁹ accersitur in Germaniā arbiter & iudex sedandis regni tumultib⁹

Rex media atque asperrima hyeme cō tendit in Italiā obtinēdæ absolutionis gratia.

B Pontifex interea rogatus à Germaniæ principibus, vt in purificatione S. Mariæ ad discutiendam causam regis Augustæ occurreret, Roma egressus & quantum poterat profectionem accelerans, vt statuto die præsto esset, ex insperato audiens regem iam esse intra Italiam, Canusium diuertit, illic subsistens donec consilium aduentus eius certius exploraret, vtrum scilicet veniam commissorum postulare, an vero excommunicationis velut iniuriam militari manu persequi veniret. Quo regem præuenerunt cæteri excommunicati episcopi & seculares principes, quos rex extrema necessitate compulsus à latere suo amouerat, & veniam præsumptæ rebellionis, atq; vt excommunicatione soluerentur, nudis pedibus, laneisque ad carnem induti supplices postulabant. Pontifex his qui veraciter peccatum suum agnoscerent & deflerent, non esse aiebat misericordiam denegandā: sed longam inobedientiam & diu incretam peccati rubiginem diuturnioris pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere. Quapropter si eos reuera facti pœniteret, æquo animo paterentur quodcūq́; sanandis vulneribus eorū adhiberet ecclesiasticæ correptionis cauteriū, ne ex facilitate indulgentiæ, culpa quæ aduersus sedē apostolicam, & disciplinam ecclesiasticam atrox & vehemēs præsumpta fuisset, vel parua, vel nulla videretur. Illis paratos se profitentibus ad omnia quæ imposuisset sufferenda, episcopos oēs à se inuicem separatos præcepit singulis cellis solitarios includi, nec vllum cum aliquo habere colloquium: ad vesperam autem cibi & potus mediocri mensura refici. Laicis quoq; pro ætatis & virium consideratione singulis congruentem pœnitentiam indixit. Ita per per aliquot dies examinatos tandem ad se vocauit, & leniter pro admissis obiurgatos, & ne quid

quid simile deinceps admitterent commonitos à vinculo excommunicatio- C
nis absoluit. Interea & rex per Mechtildem Comitiss. aditum tentabat ad
pontificis gratiã, cum qua ex primis Italiæ principibus, quorũ autoritatem
magni apud eum momenti esse non ambigebat, obsecratũ misit, vt excom
municationis vinculo absolueretur, nec principibus Theutonicis, qui ad ac-
cusandum eũ stimulo inuidiæ magis quàm zelo iustitiæ exarsissent, teme-
re fides haberetur. Quibus auditis cum papa causam hãc vniuersam reijce-
ret in diem statutum Augustæ & suaderet, vt illic vna cum regni principi-
bus fiducialiter occurreret, si suæ confideret innocentiæ: se enim illic discus-
sis vtrarunq; partium allegationibus, nec odio nec gratia deuoluendum
ad iniuriam, sed iuxta ecclesiasticas leges quàm rectissimam possit de singu
lis sententiam laturum esse. Et illi cõtra instarent, regẽ illius iudiciũ nusquã
terrarum subterfugere, vt quem sciat æquitatis & innocentiæ incorruptissi
mum vindicem: sed è vicino iam vrgere diem anniuersarium quo excom-
municatus fuisset, & principes regni hac occasione suspensos, attentosq; an-
xiè rei euentum præstolari, vt si ante hunc diem excõmunicatione nõ ab-
soluatur, deinceps iuxta palatinas leges indignus regio honore habeatur,
nec vltra pro asserenda innocentia sua audientiam mereatur: proinde obno
xius supplicare, & hoc omi quo papa iubeat satisfactionis genere paratum
emereri, vt solo interim anathemate absoluatur, & ecclesiasticę communio
nis gratiam recipiat, respõsurus ex integro quacunq; die, quocunq; loco pa-
pa præcipiat (tanq̃ nihil hac conuentione actum sit) omnibus quæ accusato
res eius obiecissent criminibus, & iuxta sententiam eius, vel retenturus re-
gnum si obiecta purgasset, vel æquo animo, si causa cecidisset, amissurus.
Pontifex id quod post accidit veritus, tamen superatus importunitate per
urgentium, vix tandem exoratus annuit, vt veniret cominus, & si verã pro D
admissis pœnitudinem gereret, culpã, quam apostolicæ sedi contumeliam
irrogando contraxerat, sedis apostolicæ decretis nunc obediendo expia-
ret. Venit itaq; vt iussum fuerat, & cum castellũ illud triplici muro septum
esset, intra secundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni
comitatu suo, deposito cultu regio, nihil præferens regium, nihil ostentans
pompaticum, nudis pedibus, ieiunus à mane ad vesperam perstabat Ro-
mani pontificis sententiam præstolando: hoc secundo, hoc tertio die fecit,
quarto demum die in conspectũ eius admissus, his tandem conditionibus
excommunicatione absolutus est, vt loco & tempore quæcunq; papa desi-
gnasset, euocatis ad generale concilium Theutonicis principibus præsto es
set, & accusationibus quæ intenderentur, responderet, ipso papa, si ita vide-
retur, cognitore causarum assidente, & ad eius sententiam, vel retineret re
gnum, si obiecta purgasset, vel æquo animo amitteret, si probatis crimini-
bus, regio deinceps honore indignus iuxta ecclesiasticas leges decernere-
tur, nullam siue retento, siue amisso regno, huius iniuriæ vindictam à quo-
quam hominum in perpetuum exacturus. Vsq; ad eum autem diem, quo
causa eius legitime discussa terminaretur, nulla regij cultus ornamenta, nul
la regiæ dignitatis insignia sibi adhiberet, nihil circa rerumpublicarum
administrationem, iuxta consuetudinem suo iure ageret, nihil quod ratum
fore oporteat decerneret: postremo præter regalium seruitiorum exactio-
nem, quibus ipse & sui necessario sustentandi forent, nihil regium, ni-
hil publicum vsurparet. Omnes etiam qui ei sub iureiurando fidem di-
xissent, ab huius sacramenti vinculo & conseruandæ erga eum fidei debi-
to, apud

Rex qbus intercessoribus tẽtabat aditũ ad pontificis gratiã.

Quãtus metus annuę excõmunicationis.

Nota recognitionẽ.

Pœnitẽtia regis.

A to, apud deum & homines interim liberi, expeditique manerent. Rutbertum Bambergeñ. episcopum, & Vdalricum de Cosheim, & cæteros quorum consilijs se rempublicamque perdidisset, à sua in perpetuum familiaritate amoueret. Quod si purgatis quæ obijcerentur potens, confortatusque in regno perstitisset, subditus Romano pontifici semper, dictoq; obtemperans foret, & ad corrigenda quæcunq; in regno eius contra ecclesiasticas leges praua consuetudine inoleuissent, consentiens ei & pro virili portione cooperator existeret. Ad vltimum si quid horum præuaricaretur, irritam fore hanc (quæ nunc tantopere expetita sit) anathematis absolutionē; quin imo iam pro conuicto confessoq; habendum esse, nec vltra pro asserenda innocentia sua audientiam impetraturum, principesq; regni omni deinceps quæstione, cuncta iurisiurandi religione liberatos, regem alium in quem communis consensisset electio, creaturos esse. Rex gratanter accepit conditiones, & seruaturum se omnia, quam sanctissimis poterat assertionibus, promittebat, atq; etiam septima manu adhibitis sanctorum reliquijs iurabat, atque hoc pacto ab excommunicatione absolui meruit.

Hæc ex iuratissimis illorum temporum scriptoribus, tam Germanis, q̄ Italis aliquanto recollecta diligentius & coacta in cōpendium hic libuit adscribere, tametsi pro re & argumento aliquanto fortè prolixius, tamen ex quibus est euidenter cernere Christum non destituisse Petrum & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, autoritate iurisdictionis etiam eo actiua in vniuersam familiam ecclesiasticam, etiam in principes, reges, imperatores, & quotquot demum membra sunt ecclesiastici corporis. Vtque vniuersa ciuilis quæ inter nos est autoritas, subiecta & sit & fuerit autoritati & iudicio ecclesiasticæ hierarchiæ principis. Quam longe efficaciorem

B & formidabiliorem (constante videlicet inter nos religione Christiana) in se experiebantur omni gladio ancipiti, omni armata potentia, & nulla alioqui vi, nullis armis expugnabiles tyrannos & principes, subijcientem sibi, & ad terram vsque humiliantem. Cuius quod nunc languidior vis sentitur & parum efficax, alia nulla causa est, quàm sublatæ & extinctæ inter nos Christianæ religionis & fidei, quæ quantum vbicunque viget, tantundem viget ecclesiastici gladij autoritas. Tanto ille terrori cuique est, quantum credit Christo, qui contumaciter inobedientes ecclesiæ aut eius præsidi, illo præcidi affirmat ab vnitate ecclesiastici corporis, extra quam nulli salus, sed omnibus cœlum clausum est. Sed quid tibi ex enarrata iam Henrici videtur tragœdia? Nunquid non vides intellexisse imperium, cui delinquentem grauiter & enormiter suum principem denunciare oporteret? cuius subesse iudicio & imperio? cuius autoritate & sententia accusatus aut retinere, aut amittere deberet imperium? Tametsi (inquiunt) obiecta illa crimina luce sint clariora, se tamen legibus cum eo velle agere, & rem integram Romani pontificis cognitioni reseruare, vt totius regni celeberrimo conuentu ipse cognitor causæ sedeat, ipse suo iudicio vel absoluat, vel addicat accusatum. Vides quo pacto à subditis cum suo principe agendum sit legibus. Vides iudicem principum, regum & imperatorum, vides ad quem pertineat eos absoluere aut addicere. Cuius autoritate amittere aut retinere regna & imperia, idque consona confessione & vnanimi sententia omnium imperij optimatum & procerum, atque adeo ipsius etiam imperatoris & principis. Audis insuper leges palatinas, secundum quas annuam excommunicationem passus vltra administrare non possit regnum aut

Quæ causa, cur nūc lāguidior sit autoritas ecclesiastica.

Perpende recognitionē imperij.

aut imperium. Vides denique vim coactiuam autoritatis & gladij ecclesiastici, vt nulla vi, nullo negocio, nullo tumultu, principalem illam autoritatē in ordinem redegerit: quantum se demittere ac humiliare coegerit: vt deposito omni cultu regio, nec in conspectum admissus pontificis, quatriduo nudis pedibus, & ieiunijs à mane ad vesperam humiliter expectare eius sententiam: quas illi impositas conditiones gratantur acceptare. Et adhuc negas Romano pontifici in vllum hominem competere superiorem iurisdictionis autoritatem, quæ aliquam coactionem habeat. C

Cauilli impiorum remotio.

Sed illi, inquis, simplices & stolidi, nec suam autoritatem satis intelligentes, nimium submittendo se sacerdotibus regnum perdiderunt & imperium. Ego vero nihil minus apud illos fuisse dignitatis, autoritatis & sapientiæ, quam apud hos nostros inuenio. Imo tanto hæc omnia apud illos potiora, quanto potior apud eosdem vigebat Christiana religio: quam à ceruicibus suis excutere volentes nostri, & ecclesiæ Christi detrectantes obedientiam debitam, simul omnem etiam in suos autoritatem, & illorum mutuā obedientiam amiserunt. Cuius recuperandæ haud alia certior via est, quā

Vera via restituendæ & conseruandę pacis & vnitatis in domo ecclesiastica.

restituta in suum locum & vigorem religione, quæ omnibus armis efficacius homines liberos continet in officio, ecclesiæ atque eius capiti debitum honorem, reuerentiam & obedientiam diligenter & sollicite deferamus. Ita & nobis à subditis iusta dei ordinatiōe ac prouidentia deferetur vicissim debita obedientia & reuerentia. Et in ecclesiastica domo omnibus sibi sub ordinatis atque in eundem finem feliciter tendentibus officijs & magistratibus, vere conseruabitur vnitas, pax & concordia.

Clarius ostenditur, ad quē pertineat correctio delinquentiū principum in ecclesia.

Sed libet hic iterum percontari hominem quid velit, vt illi sit liberum pro arbitrio fingere. An nullam esse autoritatem in ecclesia, quæ enormiter peccantes reges, imperatores, principes & tyrannice opprimentes suos subditos, possit corrigere & punire coactiua quadam potentia: Sed nolle illum hoc XVIII. primæ suæ dictionis contestatus est: præsertim si peccent enormiter, ne si omnia ipsis impune liceant, vertantur in tyrannidem, atq; adeo beluinam quamdam truculentiam. Hoc itaque quando inter nos conuenit etiam illud conueniat necesse est: prouideri oportere, vt correctio eiusmodi fiat sine grauiori nocumento communitatis aut reipub. cui præsidēt, corrigendæ. Iam cogitet quilibet à quo aut quibus velit reges, imperatores & principes, qui nullum supra se recognoscunt magistratum ciuilem, enormiter delinquentes corrigi. Certe à subiecta multitudine & subditis vtiliter hoc ipsum fieri non posse, non solum euidens ratio, sed etiam omnium ab initio regnorum & monarchiarū historia comprobat, & semper cessisse infelicissime, quoties eiusmodi aliquid à multitudine præsumptum aut tentatum est. Habet enim princeps sibi obæratam & obsequentem in quiduis manum militarem, quam facillime immitteret in multitudinis vt ipsæ diceret seditiosæ & rebellis excidium. Deinde coertionem seu correctionē eiusmdi principis necesse est ordinem iudiciarium præcedere, vt ante accusetur & conuincatur de crimine, deinde condemnetur legitime. Multa em̄ superiorum facta aliter æstimantur à subditis, quam ad rectam rationem discussa æstimari oporteat. Sed vniuersitas multitudinis eiusmodi actibus iudicialibus aduersus suum principem neutiquam est idonea. Quo enim modo inuito principe ad eiusmodi conuenire poterit: Quomodo eiusmodi actus iudiciales & coactiuos super ipsum exercere: D

Subiectam multitudinem non esse idoneam corrigendis delinquentibus suis principibus.

Ita equidem est, sine principe aliquo prorsus non posse communitatem

aut

A aut rempublicam subsistere:eiusq; felicitatem ex bonitate principis maxima parte pendere ad commune bonum intendentis præcipuè. Attamen quia homines sunt etiam principes, etiam in malum procliui vt cæteri, & licentia, atq; aliquando quodam etiam rerum ita ipsos trahentium ac transuersum rapientium impetu, sæpenumero deteriores cæteris, & legitimam dominationem haud raro conuertentes in tyrannidem, nec principatum propterea abolere oportet, nec subijcere subiectæ multitudini, quod omnem vigorem solueret reipublicæ, sed omnes vni supremæ in ecclesia autoritati, quæ sola legitimam in omnes iurisdictionem exercens, nullius alterius quàm vnius dei sit subiecta iudicio. Qua in re nobis quā ethnicis lōgè felicius prouisum est à Christo, cum principes omnes nostri, quatenus mēbra sunt & pars Christianæ ecclesiæ, subsint etiam ecclesiasticæ hierarchiæ principi, cui denunciari facilè poterunt, qui etiam (vt lege diuina sunt) facilè cogit suo esse iudicio obnoxios & obedientes, si modo nos Christiani simus. At ethnicis nullum ferè aliud patet remedium aduersus truculētam tyrannidem suorum principum, quàm si ab vno aut altero aliquo generoso spiritu, quemcunq; fortè commouerit indignitas & iniuria seu priuata seu publica, manu in libertatem respublica vendicata fuerit:vt penè factum videmus in tyrannicidijs, cum superiori nulli autoritati subijciantur, quæ legitimam in illos exercere possit autoritatem iudiciariam. Certè in Lateranensi vniuersali concilio sanè celeberrimo, quod sub Innocentio tertio celebratum est, cuiq; interfuere Hierosolymitanus & Constantinopolitanus patriarchæ, metropolitani LXX. episcopi CCCCXII. inferioris ordinis prælati ecclesiastici DCCC. regum vero Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, Hierusalem & Cypri oratores. In hoc, inquam, concilio ex omnium patrum, atque adeo totius concilij sententia decretum est, aut potius ex forma hierarchiæ Christianæ ecclesiæ ita fieri oportere ab omībus recognitum, vt quoties Christiani orbis principes, qui nullum alium supra se superiorem recognoscerent, delinquerent alter in alterū, aut in suos subditos, correctionem eorum ad Romanum pertinere pontificem. Et hactenus quidē falsitatem opinionis prædictæ, & demonstrationis, qua eandem adstruere nititur, inefficaciam satis superq; demonstrauimus.

Omnia ecclesia principes vni supremæ autoritati subesse.

B

Ad Roman. pontificem spectat christianorum principum correctio

An Christus negando regnum suum esse de hoc mundo, quin & illud vltro oblatum fugiendo recusandoq;, cum ad hoc interpellaretur, iudicium exercere super dissidentes fratres, quin potius seipsum submittendo iudicio præsidis, interdixerit suis huius mundi magistratus gerere, iudiciariam autoritatē super alios exercere, subieceritq; sacerdotium principibus seculi. Cap. III.

SVpra indicauimus scripturas facilè trahi quocunq;, & velut plumbeam quandam regulam haud difficulter applicari impiæ cuiuis sententiæ, contra germanam suam sententiam:nisi quis ipsis inflexibilem illam suam rectæ earundē intelligentiæ amussim (quam libro primo demonstrauimus) adhibeat. Hinc natas tot hęreses, tot opinionum portenta ex scripturis, sed suo, non ecclesiæ catholicæ sensu intellectis ab hæreticis.

Scripturas facile applicari impiæ cuius sententiæ

Itaque cum ille hostis Christi ecclesię eius autoritatem oppugnet ex scripturis euangelicis & apostolicis, earundem primum ex illis ipsis, deinde ex adhibita eisdem sua illa amussi verus germanusque sensus explicandus est, & detrahenda ouina vellera lupinæ feritati quæ sub eius latitat, proden

Nn dumq;

dumque lethale venenum quod propinatur incautis sub aromate eloquiorum cœlestium. Ita enim lethalibus illis suis armis exarmata impietas, simplicibus obesse non poterit. C

Conatur ille, vt audisti, demonstrare Christum non venisse in mundum dominari hominibus, nec ipsos iudicare coactiuo illo iudicio, neque etiam principari tēporaliter, sed magis subijci principibus seculi. In primis ex eo hoc comprobans, quod coram Pontio Pilato Romani principis per Iudæam vicario, suum regnum negauerit esse de hoc mundo, hoc est, non venisse regnare temporali dominio, & quomodo regnant mūdi principes. Illud ipsum multis prolixe confirmans sanctorum autoritatibus & sententijs, quasi hoc quisquam negauerit. Qua equidem in re mirari satis non possumus huius hominis obcæcatæ mentis odio in ecclesiam, impietatem, atque impiam cæcitatem, qua furiosorum more, quicquid inciderit, sine delectu arripit, vertit in tela, & conijcit in eos, quos insequitur. Quid enim obsecro aduersus nos atq; ea que adstruximus facit, quod Christus non venerit regnare temporali dominio? Quis vnquam hoc Christianus affirmauit, quod nemo ignorat & verbo & opere negasse Christum? Neque enim venit, vt esset præses prouinciæ, proconsul, prætor, rex, imperator, aut vt eiusmodi aliquem magistratum inter homines gereret. Indignū enim hoc dei filio, vt ob eiusmodi è sinu patris descendens humanam naturam assumeret, & in mundū veniret, quis negat? venit enim vt peccatores saluos faceret, vt vniuersum humanum genus à seruitute mystici illius Pharaonis, è faucibus diaboli, à morte æterna, cui erat obnoxium, liberaret ac redimeret, & regni cœlestis, vnde protoplasti præuaricatione excideramus, filios, cohæredes, & ciues efficeret, & regnum quoddam aliud hic constitueret in terris (hoc est, catholicam suam ecclesiam) in quo sibi seruientes, perduceremur ad illud cœleste. Et hoc ipsum, vt profundissima sui humiliatione, vt fame, siti, laboribus, vt acerbissima & ignominiosissima eius morte fieret, ab æterno disposuit æterna dei sapientia. Ita nobis contestatū faciens, quantum illud qualeque esset, propter quod incomprehensibilis illa maiestas, ad tam humilia se demitteret, propter quod vix patienda cuiquam sustineret, nosque excitaret à somno, atque a deo lethargo quo tenebamur oppressi, ad hoc ipsum, vt ad rem maximi momenti, attentos, diligentes, sollicitosq; redderet, nec illius respectu quæcunque huius mundi aut prospera aut aduersa, vel tantilli facere doceret. Quid deinde? Non venit Christus vt hic inter nos huius seculi more esset p̄tor, consul, rex, imperator, ergo discipulis suis omnibus interdixit eiusmodi magistratuum officia? Non venit hic tēporaliter regnare aut imperare, nec impedire, aut sibi vendicare huius mūdi dominationē, vt Augustinus & catholica fides palam confitetur, non priuare mundum sua illa prouidentia & prælatione, vt Chrysostomus, sed nouū & spiritale sibi regnum cōquirere, spiritale, inquam, propter bonum videlicet & salutem spiritus, vt regna mundi sunt propter bona externa & corporis. Cuius voce hoc dictum est apud Ioannem: Dignus es domine accipere librum & aperire signacula eius, quoniam occisus es & redemisti nos deo in sāguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos deo nostro regnum & sacerdotes, & regnabimus super terram. Hoc ipsum tamen suum regnum, etiam diligentissime cōstituto ordine, sub vno eius rectore ac pastore Petro, atque eius successoribus (vt supra clarissime demonstrauimus) disposuit. In hoc ipsum etiam huius mundi principatus

Ioan. 18.

Ad quid Christus in mundū venerit.

Mod' aduentus redēptionis nostræ mysterio conueniens. D

Regnum Christi catholica ecclesia.

Apocal. 5.

&

A & magistratus introduci voluit,& ad regni illius sui bonum,vtilitatem,finem,omnia eorum officia ordinari ac dirigi,omnes subesse eiusdem à se constituto pastori ac præsidi,cui autoritatem dedit omnium,qui ad hocsuum regnum pertinēt,obligatoriam,atq; eidem omnes sine exceptione,magistratus,reges & imperatores obedire præcepit,eos tamen qui sui illius regni vellēt esse participes,atque eidē vltro se subiecissent. Vltroneos enim & spontaneos tantum seruos admittit Christus. Qui enim extra hoc Christi regnum permanent,vt non obligantur legibus eiusdem,& autoritate illa principali,qua gubernatur & in finem suum dirigitur,ita nec ipsum eius finem possunt assequi,hoc est,ipsum regnum cœleste. Gens enim & regnū, quod nō seruierit tibi(vt huic Christi regno,hoc est,catholicæ ecclesiæ sub nomine Hierusalem propheta loquitur)peribit. Non interdixit suis huius mundi magistratibus,principatibus,imperijs,sed voluit vt seruirent,vt subessent,non dominarentur suæ ecclesiæ,cuius vt pars sunt & membra quædam præcipua,ita necesse est,vt ecclesiasticis legibus pareant,vt subsint & obediant capiti hierarchiæ ecclesiasticæ,cui mandata est totius cura & gubernatio, postquam illud Apocalypsis impletum est,quod septimus angelus tuba cecinit:Factum est,inquit,regnum huius mundi domini & Christi eius. Oēs principat° & magistratus, q in regno Chri sunt subesse eiusdē pastori ac præsidi.

Quod vero dicit ille etiam ipsum Christum nōn facto solum, sed iure subfuisse iurisdictioni Pilati, vicarij Cæsaris,quodque iustam ille habuisset condemnationis eius causam,si se regem confessus fuisset Iudæorum more huius seculi, multa hic falsa congerit,quæ tamen si darentur, nihil aduersum nos facerent.

B In primis hoc mihi respondeat quisquam,qua autoritate Pilato cōpetijt, non solum in Christum,sed in vnumquemlibet aliūm è plebe Iudeorum Hierosolymæ,ordinaria illa & legitima iurisdictionis autoritas. Dices, ex commissione Cæsaris Romani imperatoris. Cæsari vero vnde aut qua autoritate,seu in Romanam rempublicam,seu in Iudæos competijt eiusmodi iurisdictionis autoritas? nunquid ex cōmissione legislatoris diuini aut humani(vt tu loqueris) hoc est,vniuersitatis eorum quibus superintendebat eiusmodi autoritas? Sed iure belli inquies. Ad hoc enim necesse est vt confugias,cum certum sit ipsos vi & armis, cum nihil ad ipsos pertineret, antea proscriptis & interfectis optimatibus ciuium, id sibi vsurpasse in inuitos. Nihilne igitur interest,iusto ne,an iniusto bello quis quem deuicerit,vt in legitimam seruitutem redigat? Si nihil, ergo vniuersum hoc ius in armis est,in vi,vsurpatione & potentia. Si iusto tātum bello deuicti subijciuntur victoribus,quis hic iudex iusti & iniusti erit? Et quæ tandem Cæsari in Romanam rempublic.cui erat subditus,iusta belli causa esse potuit? quæ in conciues,viros optimos & se meliores? quæ vt in rempublicam conuerteret,sibi tanquam ciui credita arma reipublicæ? vt conciues suos interimeret, proscriberet, & sui seruituti subijceret? Vt tamen hic quisquam fingat Cæsaribus quacunque ratione legitimam autoritatem competijsse in Romanam rempublicam, certum tamen est,nec illis, nec Romanæ reipublicæ legitimam vllam autoritatem competijsse in regnum Iudæorum, in quod dissidentibus inter se Aristobulo & Hircano Alexandri pontificis & legitimi Iudæorum regis filijs, de principatu & imperio contra ius, fas, & publicam fidem Pompeius Romani populi nomine, per eam occasionem se perfide ingessit,Iudeamque cum exercitu ingressus Hierosolymam

Nn ij cepit

Regnũ Iudæorũ legitimo iure pertinuisse ad Machabæi filios. Macha. 14

cepit, templum domini prophanauit, & ad sancta sanctorum, quo non nisi summis sacerdotibus semel in anno secundum legem patebat aditus, temerarius prophanator accessit, confirmatoque Hircani pontificatu regnum sibi, hoc est, Romano populo vsurpauit, & in potestatem eorum redegit, fecitq; tributarium, quod ad illos Alexandri filios legitimo iure ex successione spectasse, docet sacra Machabæorum historia. Ipsis siquidem Machabæis & eorum successoribus in Simone lege perpetua, ex communi tam sacerdotum, quàm vniuersi populi Iudæorum consensu & decreto delatum fuisse vna cum summo sacerdotio, etiam regni ipsius Iudaici sceptra & gubernacula, donec, inquit, surgat propheta fidelis, & vt sit super eos dux, & vt cura esset illi pro sanctis, & vt constitueret præpositos super opera eorum, & super regionem, & super arma, & super præsidia, vtque illi obediatur ab omnibus & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione, & vt operiatur purpura & auro. Et ne liceat vlli ex populo aut ex sacerdotibus irritum facere aliquod horum, & contradicere his quæ ab eo dicuntur, aut conuocare conuentum in regione sine ipso, & vestiri purpura, & vti fibula aurea. Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquod horum, reus erit. Et complacuit omni populo statuere Simonem & facere secundum verba ista. Et suscepit Simon & placuit ei, vt summo sacerdotio fungeretur, & esset dux & princeps gentis Iudæorum & sacerdotum, & præesset omnibus. Et scripturam istam duxerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri, exemplum autem eorum ponere in ærario, vt haberet Simon & filij eius. Hactenus sacra Machabæorum historia. Vides itaque vt legitimo iure (si quod vnquam regnum cuiquam) pertinuerit regnum illud Iudæorum ad Machabæi filios, Simonem & eius successores. Quod cum non solum nihil ad se pertinens, non solum nulla ab eodem lacessiti iniuria, sed etiam contra fidem publicam, & amicitiæ ac societatis fœdera quę cum eodem Simone, & ante cum Ionatha & Iuda eius fratribus, tabulis æreis perscripta, & missa Hierosolymam, in loco celebri constituẽda, & in publicæ fidei testimonium in perpetuum conseruanda sancte percusserant, sibi vi & armis vsurpauerunt, quale ius belli hic quisquã potest fingere, in euidentissima iniuria & perfidia?

Christum etiã vt hominẽ fuisse regẽ regũ & dñm dominantiũ nec vllius iurisdictioni subfuisse legitimę. Apoca. 19

Sed vt daremus Pilato legitimo iure tunc competijsse per Iudæam aut in Hierusalem ordinariam iurisdictionis illam, quam sibi vsurpabat, autoritatem ex commissione Cæsaris, quod Christus illi de iure fuisset subditus, nequaquam verum est. Quum enim Christum audis, deum audis & hominem, in cuius vestimento & fœmore scriptum est: Rex regum, dominus dominantium. Et quod vestimentum eius, quàm humanitas, sub qua tegebatur diuinitas? quæ & ipsa fœmoris eius nomine significatur, vt assumpta & nata ex vtero virginis, & veluti inferior quædam indigniorque pars Christi. Ex quo clarè constat, Christum etiam vt hominem, vere fuisse regem regum & dominum dominantium, seu principem (vt idem etiam Ioannes dicit) regum terræ. Quo igitur iure hic Pilati autoritati & iurisdictioni subiectus esse potuit? Subiectus quidem illi fuit, sed quia voluit, non quia debuit. Quanquam quod negamus de Christo, nequaquam diffiteremur de apostolis eius, eorumq; successoribus episcopis cæterisq; sacerdotibus, atq; adeo de capite aut p̃side ecclesiasticæ hierarchiæ Petro. Hos enim tibi facilè concederemus iure subiectos fuisse legitimæ

auto-

A autoritati ciuili in his, in quibus degebant, ciuitatibus, regnis aut ciuilibus communitatibus, quandiu eiusmodi communitates, respublicæ, regna, imperia, cum vniuersa sua ciuili autoritate huic Christi regno sese nondum subiecerant. Quemadmodum etiam modo Christianus, seu presbyter, seu episcopus, inter ethnicos viuens, nullo iure à ciuili iure & seculari cui illi subiacerent autoritate & iurisdictione exemptus foret, quin potius subesse illi & obedire teneretur, quando posset sine pietatis præiudicio quemadmodum cæteri. At quæ regna & imperia iam Christi regno seruiunt, illorum reges & imperatores ipsius Christi vicario eiusdem regni rectori & præsidi, obedientiam & subiectionem debent, non vice versa, illius iudicio subijci, non illum iudicare secundum leges Christi & ecclesiæ sua exercere officia, non vero ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi leges præscribere. Quod vero dicit Pilatum iustam habiturum fuisse causam animaduertendi in Christum, si Iudæorum regem se confessus fuisset, patet ex prædictis esse falsissimum, cum nec Pilato nec Cæsari vllum legitimum ius in regnum Iudæorum competierit, sed si cuiquam, maximè competijt Christo, qui erat finis & sacerdotij illius veteris & legis & regni vniuersi, quem semper expectauerant sibi regem fore in lege promissum. Quare, vt supra audiuisti, Simonem illum Machabæum & eius filios, sacerdotes vna cum optimatibus & populo, communi decreto, lege perpetua sibi constituerunt principes: donec, inquiunt, surgat propheta fidelis. Vides omnium Iudæorum votis & expectatione semper expectatum Christum & Messiam in lege promissum, regem sibi fore. Nam ad eius vsque aduentum Simoni atque eius posteritati regnum stabilierũt, quod illi aduentanti legitimo iure deberi significauerunt, velut expresse protestantes in eius præiudicium & iniuriam nihil se velle facere. Quanquam ille terrenum hoc vnius Iudææ regnum contempserit, sed aliud regnum suscitare venerit, cui seruire deberent huius mundi regna vniuersa, si modo ab æterna internitione saluari cuperent.

B

Itaque quod adducitur ex Ioanne, Christum aufugisse cũ cognosceret venturos Iudæos, qui se vel inuitum sibi regem constituerent, nihil sanè mirandum est, cum peragendo, ad quod vnum venerat, humanæ redemptionis mysterio id non congrueret. Quandoquidẽ in sanguine illius agni immaculati illud perficiendum testabantur & ab initio ante legem & in lege instituta sacrificia & prophetarum oracula.

Cur Christus aufugerit cognoscẽs venturos Iudæos, vt se vel inuitũ sibi regẽ constituerent.

Quod vero ex Chrysostomi sententia vult, illic Christum facto suo nos docuisse mundanas dignitates cõtemnere, mihi non displicet. Nihil enim Christiano magnifaciendũ est, nisi quod Christo regi suo ipsum conciliat, nisi quod animæ nostræ æternam operatur salutem, quod ad regnum illud cœleste nos perducit. Et reuera vbi ad rectæ rationis trutinam expenditur infelix ista principum huius mundi felicitas, nihil in eorum statu vel ethnicus homo inueniet, quod magnopere ambiendum & expetendum sit. Id quod re ipsa coacti semper confessi sunt omnes, quibus aliquid sanæ mentis fuit sub ipso onere ac pondere adeptorum iam, quos ante mirabantur & maximopere ambierant, eiusmodi magistratuum. Tamen si quis principatum desideret ad Christum atque eius gloriam respiciens, vt eius, non suum regnum dilatet & ampliet, vt publicam & subditorum tantum, non suam vtilitatem quærat in regno & imperio, qui, inquam eiusmodi intentione episcopatum desiderat aut imperium (vt dicam cum

Apoſtolo) bonum opus deſiderat, nec male facit, ſi tamẽ ante expenderit, C num tanto oneri ſufficiat, ſi talis ſit qui digne imperare poſſit aut præeſſe. Oportet enim epiſcopum, inquit ille, irreprehenſibilẽ eſſe, & quæ ſequũtur reliqua. Sed hęc nihil aduerſum nos faciũt. Non tollunt autoritatẽ ſacroſancti magiſtratus, quẽ Christus in hoc ſuo regno in Petro inſtituit, nec dant eccleſiæ filijs, illi rebellandi aut inobediendi licentiam, cui tantum ſubiecti non ſunt qui ad eccleſiam non pertinent, ſed ſimul nec finem aſſequuntur ſocietatis eccleſiaſticæ, animarum videlicet ſuarum ſalutem, vt nulli optanda ſit eiuſmodi libertas. Nec debet qui ſacroſanctum illum magiſtratum gerit in eccleſia, ſuam autoritatem negligere, ſed in aliorum exemplum vindicare contumacem omnẽ inobedientiam, eccleſiaſtici huius corporis mẽbra vniuerſa diligenter in officio continere, & quæ iam vergunt in euidentem totius pernitiem, ab eodem reſcindere.

Cur Chriſtus recuſarit eſſe iudex inter fratres ſup partienda hęreditate.

Aeque nihil nobis aduerſatur, quod interpellanti de turba cuidam, vt fratri ſuo diceret ſecum hæreditatem diuidere, reſpõdit Chriſtus; O homo quis me conſtituit iudicem & diuiſorem ſuper vos? Nam & ipſe Marſilius, quamuis præter ſuam intentionem, rectam eius intelligentiam continuo ſubiunxit. Quaſi, inquit, diceret: Non ad hoc veni, non ad hoc miſſus ſum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, ſed vt humanum genus mea obedientia, humilitate, paſſionis ignominia, & morte turpiſſima redimam, vt omnium dolores in me perferam, pro omnibus iniquitatibus vnus ego ſatisfaciam. Deinde, quo pacto ſibi vſurpaſſet Chriſtus illam præcipiendi autoritatem ſuper eos, qui ad ſuum regnum nondum pertinebant, qui ſibi nondum erant ſubiecti & ſubditi? Per hoc tamen conſtituto iam ſuo regno noluit ſuis in eo vicarijs, eccleſiaſticæ hierarchiæ præfectis interdictam autoritatem præcipiendi eccleſiæ filijs, ſi qui ob diuidendam aut hæreditatem, D aut quancunque rem aliam inter ſe diſſiderent & turbarent pacem eccleſiaſticam, vt ſuo iudicio ad rationem iuſtitiæ controuerſiam inter ſe componerent, præſertim quando nullam ſupra ſe poteſtatem ciuilem recognoſcerent.

Sed nihil hoc præiudicare autoritati eccleſiaſticæ.

Epilogus.

Atque hactenus quidem, quod Chriſtus regnum ſuum non eſſe huius mundi affirmando, ipſumque vltro oblatum fugiendo, recuſandoque iudicium exercere ſuper diſſidentes fratres, ſed ſeipſum ſubmittendo iudicio præſidis, nec diſcipulis ſuis huius mundi regnis aut magiſtratibus interdixerit, nec iudiciariam ſuper alios autoritatem exercere, nec ſacerdotes ſuos ſubiecerit principibus ſecularibus qui in eccleſia ſunt, quin contra potius illos omnes ſubiecerit ſummo ſacerdoti eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidi, ſatis à nobis explicatum eſt.

Rationibus reſpondere, quibus nititur demonſtrare, Chriſtum tam opere quam ſermone docuiſſe vniuerſos, æque ſacerdotes ac laicos, realiter & perſonaliter ſubijci debere coactiuo iudicio principum ſecularium. Cap. IIII.

HIC rurſus te oro Chriſtiane lector, vt videas quam nihil videat impietas. Quandoquidem Chriſti ſacerdotes vniuerſumque eccleſiaſticæ hierarchiæ ordinem, atque adeo totius eccleſiæ rectorem & principem, ſubiectos ſecularibus principibus, qui in eccleſia ſunt, hoc eſt, paſtorem ouibus & caput membris aduerſus omnem rerum ordinem & naturam clariſſime demonſtratum vult ex reſponſione Chriſti ad Iudæorum interrogationem, num cenſum liceret dare Cæſari dicentis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt dei, deo. Cum ego contra his verbis nihil oneris, nihil tributi pẽdendum Cæſari ſuis fidelibus,

A bus, seu laicis, seu diuino specialiter mancipatis cultui imposuisse Christum, nihil agnouisse autoritatis Cæsari in quenquam, ex ipsis Christi verbis, con textúque euangelicæ historiæ dicam esse clarissimum. Quod vt intelligas, primum hoc volo tecum perpendas, subdole Christum interrogatum à Iudæis, non quidem an tenerentur, sed an liceret censum dare Cæsari. Aliud nanque est obligari ad dandum, aliud licite dare, aliud præterea licite accipere. At illi interrogabant, non an obligarentur ad dandum, non an ille etiã vltro datum licite acciperet, sed an ipsis dare liceret. Struebant autem illi in interrogatiōe insidias, adhibitis vna secum militibus præsidis, vt quicquid respondisset, haberent vnde conflarent calumniam. Si annuisset licere, hoc ipso derogassent famæ eius apud populum, qui inuitus & vi coactus seruiebat Romanis, quasi ipse in hoc adularetur vsurpato in eos contra ius, fas & leges, Romanorum principatui, nec propter eius metum auderet libere veritatem doceret. Si in negasset, hoc manu vindicassent milites, & comprehensum tradidissent præsidi, tanquam contradicentem potestati Cæsaris. Quare & cũ tali ipsum præfatione adoriebãtur: Magister scimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personarum hominum, dic ergo nobis quid tibi videtur: Licet censum dare Cæsari, an non? Quorum dolos & insidias intelligens Christus, & cauta responsione eludens, nec affirmauit licere vt darent tributum Cæsari, nec negauit: sed quæsita illis respondendi ansa ab ostenso sibi denario habente imaginem & inscriptionem Cæsaris: Reddite ergo, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ dei, deo. Non dixit, vt dare deberent tributum Cæsari, neque vt dare liceret. Sed reddite, inquit, illi quod suum est, Quasi diceret: Si quid ab illo accipitis, æquum est, vt quid eidem vicissim reddatis. Math. 22.

B Sed ex hoc minime infertur, sacerdotes omnes & episcopos, in realibus (vt ille loquitur) esse subiectos autoritati Cæsaris, hoc est, ex bonis suis illi obligari ad persoluendum tributum. Non enim loquitur fidelibus suis, & regni sui ciuibus, sed prophanis illis, ac insidiatoribus Iudæis. Nec tamen illos ipsos ad tributum Cæsari persoluendum dixit teneri, imo nec quod licite illi tributa persoluerent, quod ipsum nec voluit negare aperte, sed ita respondit, perinde ac si diceret: Si quid accipitis à Cæsare, reddite illi vicissim quod suum est. Quod si non solum illos Iudæos, sed etiam suos omnes, tam sacerdotes, quam laicos voluisset esse obligatos ad persoluenda tributa Cæsari, nunquid dubitasset simpliciter affirmare, non solũ licere ipsis (de quo tantum interrogabant) persoluere tributũ Cæsari, imo ad hoc ipsum illos obligari, nec illos tantũ, sed & cæteros vniuersos. Et quæ salus erit Italis, Gallis, Hispanis, Britannis, qui tot annorum centurijs nullum tributum persoluerunt Cæsari, si Christus omnes suos illis verbis obligatos voluit tributum dare Cæsari? Sed per Cæsarem, inquis, omnem legitimam huius seculi ciuilem potestatem Christus intelligit. Imo non sic intellexisse, clarissime indicat præcedens, cui respondet, interrogatio, quæ non de qualibet superiori legitima potestate interrogat. Ita enim non fuisset dubia quęstio. Neque enim hoc interrogabant, an patres eorum legitimis suis regibus licite tributa persoluerint, sed an ipsis liceret tributum dare Cæsari, principi extero, & qui contra ius, fas & leges, vi & armis, sibi super illos vendicasset dominium.

Quod vero ille colligit ex verbis Chrysostomi omnes teneri in omnibus subesse Cæsari, modo pietati non repugnent. Primum, vt ita sensisset Chry

 sosto-

sostomus, nullũ faceret nobis contra sententibus præiudicium, cum vnius Chrysostomi sententia non sit certũ & infallibile indubiæ veritatis demonstrandæ principium. Quandiu enim vnumquẽlibet hominem audio ei, quæ mihi videtur, veritati contradicere, fidenter illi oppono vocem propheticam: Omnis homo mendax. At cum canonicam scripturã, aut communem ecclesiæ sententiam, non ita. Nam & columnam, & robur firmamentumq; veritatis, illam prædicat Apostolus. C

Chrysostomi verba quomodo sane intelligenda sint.

Deinde etiam ab ipsius Chrysostomi sententia longissime abest quod ille ex verbis eius colligit. Tu autem, inquit ille, cum audieris: Redde quæ sunt Cæsaris, Cæsari: illa scito eum dicere solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Quia si aliquid tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Primum his tantum illum loqui indubitatum est, qui Cæsari legitimo iure subiacent. Constat autem, & illo tempore fuisse, & nunc esse plurimos, qui Cæsari nullo iure subiacent. Deinde hoc tantũ dicit, Cæsari præcipienti aliquid pietati præiudicans, à suis subditis in hoc obedientiam non deberi. Cum enim audis: Redde quæ sunt Cęsaris, Cæsari: hoc scito, inqt, dicere eum solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Non tamen per hoc affirmat in omnibus illi obedientiam deberi ab omnibus, quæ pietati non præiudicant, sed quæ præcipit sibi subditis: deinde, quæ secundum limites autoritatis suæ præcipit, quos si quando transgrederetur, obedire illi non tenerentur nec subditi, etiam si possent sine pietatis præiudicio. Nunc vero ita res habet, vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsules, non subsint, sed præsint Christianis omnibus, principibus, regibus & imperatoribus, nec illi his, sed hi illis obedientiam debeant.

Qui & in quibus obedientiã debeant Cęsari

Ad obiectionẽ ex verbis Ambrosij.

Nec rursus nobis aduersatur diui Ambrosij inducta per illum sententia dicentis: Soluimus quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Tributum Cæsaris est: petit imperator tributum: scilicet non negatur, agri ecclesiæ soluunt tributum. Hoc enim in verbis Ambrosij inductis diligenter obseruandum est, quod non enunciatiue, sed interrogatiue loquatur. Tributum Cæsaris est: Imperator tributum petit: Memor enim erat vir sanctissimus hac in re, atq; in eo ecclesię statu, exempli Christi, qui quamuis nihil deberet Cęsari, tamẽ ne scãdalum concitaret, iussit Petro pro se & ipso exactoribus tributi staterem persoluere. Nondum tunc fidei iugo & ecclesiæ prorsus colla submiserant reges mundi & principes, nondum seruierunt regno Christi. Quin potius omnibus imperij viribus illud ipsum frequenter persequuti sunt. Impijssimus ille Valens imperator, eo tempore, toto orbe orthodoxos grauissime insectatus est. Iustina Augusta Arriana impietate infecta, vrgebat illum ipsum beatissimum Ambrosium, vt aliquot hæreticis basilicas traderet. Tunc itaq; merito dixit sanctus episcopus: Si imperator tributum petat, accipiat etiam ab agris ecclesiæ, non negamus soluere. Quandoquidem id possumus sine pietatis præiudicio. Nec tributum solum petenti, se minime negaturum respondit, imo inquit, si vult me rapere ad mortem, occurram. D

At ecclesias & basilicas tradere non putauit se posse sine pietatis præiudicio. Itaq; vbi iam imperatores & reges, ecclesiæ vltro seruiunt, vltro volentesq; se submiserunt, alia ratio, alia conditio est. Nec iam debent ipsi agris ecclesiæ tributum imperare, sed eorundem potius libertatem tueri, præsertim cum hoc ita exigere omnem rationem, æquitatem & iustitiam intelligentes religiosi & sapientissimi principes, etiam publicis legibus sanciverũt liber-

A libertatem atq; immunitatem bonis ac prædijs eorum, qui diuino cultui specialiter mancipati sunt. In hoc itaq; ecclesiæ statu, maluerunt sanctissimi põtifices etiam vitam Christo impendere, quam ecclesiasticam hanc libertatẽ impiorum regum seruituti rursus subijcere. Quorum exemplum S. Thomas Cantuariensis episcopus & martyr seipsum exhibuit.

Quod vero ad eandem impietatem confirmandam adducit exemplum Christi, qui publicanis tributorum exactoribus non negauit soluere, sed iussit Petro, vt etiam pro se atq; ipso quantum exigebant, persolueret addens, potuisse (si putasset inconueniens suos in regno suo vicarios sacerdotes & episcopos, huius seculi principibus tributa persoluere) malum hoc ex emplum in seipso non edere, vt omnipotens æterni patris infinita sapientia. Quin potius voluisse contrarium suo nos exemplo docere, ne sibi indignũ putaret discipulus, quod vidisset magistrum facere. Dicimus non infirmari, sed confirmari, dicto Christi exemplo & verbis nostram sententiam. Nã prius, quam committeret Petro, vt pro se & ipso exactum tributum solueret, ipsum docuit & instruxit quod iure ad eius solutionem non tenerẽtur, dicens: Quid tibi videtur Simon, reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filijs suis, an ab alienis? illi vero respondenti, ab alienis, dixit Iesus: Ergo liberi sunt filij, vt autem nõ scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens, da eis pro me & te. Quæ Christi verba plena alioqui & fœcunda mysterijs, quod ad rem præsentem attinet, clarissime indicãt, & Christũ & Petrum à tributo præstando ipso iure fuisse liberos, tamen exactum pro tempore soluendum ad vitanda scandala. Ne, inquit, scandalizemus eos, significans, alioqui non se soluturum cessante scandalo.

Nõ infirmari, sed confirmari potius libertatẽ ecclesiasticã ex Christi verbis & exẽplo, quibus præcepit Petro pro se & ipso tributum soluere.

B Quod sane intelligens Origenes: Consequens autem est, inquit, intelligere ex verbis Christi, quod quoties exurgunt quidam, qui per iniustitiam tollunt nostra terrena, transmissi à regibus terræ, vt exigant à nobis velut quæ ipsorum sunt, suo quidem exemplo prohibet dominus aliquod scandalum fieri, etiam eiusmodi hominibus, siue ne amplius peccent, siue vt saluentur, filius enim dei, qui nullum opus fecit seruile, quasi habens formam serui, quam propter hominem suscepit, tributum & censum dedit. Vides vnum hoc suo exemplo nos docuisse Christum, vt iniuste auferentibus nostra (quod à regibus huius seculi dicit fieri, cum à nobis quasi suum tributum exigũt) non resistamus ad cauendum grauius scandalum, etiam in illis, quãuis iniquis & iniustis, vt nostra humilitate & patientia prouocati, conuertantur ad Christum & saluentur, aut saltem, ne nostra denegatione irritati, grauius peccẽt. Qualiter & illa eius pcepta intelligenda sunt, de nõ resistendo malo, & de relinquendo & pallio ei, qui aufert tunicam, & de præbenda & altera maxilla ei, qui alteri infligit alapam.

Origenes.

Quod insuper ex eo demonstrasse existimat, omnes Christi discipulos, seu laicos, seu sacerdotes & episcopos, subesse etiam in personis suis mero imperio secularium principum, quod Christus eidem subiectus fuerit, hoc ipsum cõprobans, quia se capi permiserit, duci ad Pilati prætorium, & per ipsum demum iudicari, & condemnari crucis supplicio: quod, inquit, nequaquam permisisset, si sacerdotes suos subijci principibus huius seculi & iudicari per ipsos, inconueniens putasset. Mirari hic cogor argumentationum, & collectionum istiusmodi vim & efficaciam, dignam Hercle tanto, quem se facit & vbiq; præfert, dialectico.

Quod

C

Quod enim non solum Christus autoritati & iurisdictiõi Pilati iure subiectus non fuerit, imo quod nec in vnumquemlibet ex infima plebe Iudæorum legitimam vllam autoritatem habuerit, sed mera vi, mera iniuria, & iniustissime vsurpatam & tyrannicam, satis superq; à nobis demonstratum existimo. At hoc mysterio nostræ redemptionis congruere visum est æternæ dei sapientiæ, vt agnus ille immaculatus & innocẽs, ab omnibus affectus iniurijs, saturatus opprobrijs & contumelijs, iniustissimam mortem, ab iniustis & peccatoribus iniustissime sibi illatam, patienter & libenter ferendo, pro omnium nostrum, quibus diuinam quotidie maiestatem irritamus, offensis satisfaceret. Nec tamen quia se passus est iniuste capi, affligi, condemnari, & crucifigi ab iniustis & impijs, ideo probauit illos iure hoc fecisse & legitime, nec exemplum reliquit principibus seculi, vt in seruos suos & sacerdotes hoc ipsum illis liceret. Quin potius illa ferendo, & sibi nomen, quod est super omne nomen, meruit, & ecclesiæ suæ, vt eidem seruirent deinceps reges & principes, quemadmodum iam seruijsse mille atque eo amplius annos conspicimus, vtq; filij eorum, qui ipsam humiliarunt ab initio, nunc curui veniant adorare vestigia pedum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum.

Quõ intelligẽda illa Chri vba ad Pilatũ: Non haberes in me potestatẽ, &c.

Nec quicquam nobis aduersatur, quod Pilato iactanti suam in Christũ potestatem ipse responderit nullam illum in se potestatem habiturum fuisse, nisi ipsi datum esset desuper. Siquidem illis verbis hoc ipsum significare volebat Pilato, quod etiam dixerat se comprehendentibus: Quasi ad latronem, inquit, existis cum gladijs & fustibus: Cum quotidie vobiscum fuerim docens in tẽplo, non extendistis manus in me: sed hæc ẽ hora vestra, & potestas tenebrarum. Quasi diceret: Ante potestatem non habuistis, quã uis velletis, quamuis cuperetis: sed permissum vobis non fuit à me & patre, Nunc vobis, vestroq; arbitrio derelicti estis, nũc est hora vestra & potestas, sed mala, diabolica & tenebrarum: qua tamen vti non possetis, nisi vellem, nisi vobis permissum esset desuper. Nam Pilato nullam diuinitus datam legitimam iurisdictionis autoritatẽ, non solum sup Christum, sed nec sup infimum ex plebe Iudeorum, supra clarissimum fecimus.

D

Cauilli remotio.

Sed non negauit, inquit, Christus Pilato potestatem ipsum iudicãdi, nec dixit ipsum de facto, cum de iure non haberet, eam sibi vsurpasse: sed confessus est eandem ipsi datam cœlitus. Siquidem & Augustinus: Discamus ergo, inquit, quod dixit, quod & per Apostolum docuit, quia non est potestas nisi à deo. Et diuus Bernardus in epistola quadam ad Senonensem archiepiscopum: Cum, inquit, Romani præsidis potestatem Christus super se quoq; fateatur cœlitus ordinatam, &c. Certe vt multa replicaret Christus aduersus Pilati autoritatem, non conueniebat modo peragendi nostræ damnationis mysterij, q ab æterno præordinatus, longe quoque ante prophetarum expressus & prædictus erat oraculis. Tanquam ouis, inquit, ille, ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente se obmutuit. Cum iniustissime tractatus esset Christus à Pilato, iussu eius crudelissime flagellatus, spinis coronatus, ludibrio habitus, & cũ purpura & arundine despectim productus in conspectum populi, vt eius in ipsum furori & crudelitati satis faceret vel ad facietatem: nec tamen nullius facinoris reum, nullius mali cõuictum, auderet ad petitionem eorum adiudicare mortis supplicio, Romanis legibus prohibentibus: nec minus illi clamare persisterent, vt adiudicaretur morti, dicentes legem se habere, secundum quam reus esset mortis,

eo

eo quod dei se fecisset filium: Audiens Pilatus, inqt euangelista, hos sermo
A nes magis timuit. Iam sibi dictabat ratio, & sua ipsius conscientia, quàm in digne tractasset innocentem, etiam ipsius testimonio, ad libidinem & appetitum furentis populi. Vt autem audiuit de dei filio, magis timuit, secum reputans, & mira, quae de illo subinde audierat, & stupendam eius ac plusquã humanam ad illatas sibi iniurias patientiam. Reductum itaq; in praetorium, interrogat vnde esset, scire desiderans, humanam ne an diuinam haberet originem. At nihil illi respondente ad haec CHRISTO, velut cum fastu replicans: Mihi non loqueris: Nescis q̃ potestatẽ habeo crucifigere te; & potestatem habeo dimittere te? Hic pius dominus respondit, quod toties ante contestatus fuerat, se pati q̃ voluit, non q̃ ille huiusmodi in se potestatem haberet. Non haberes, inquit, Pilate quam iactas in me potestatem, nisi vellem, nisi à me & patre ea ipsa tibi permitteretur, nisi desuper concederetur vt posses vti potestate tua, sed diabolica & tenebrarum, nisi tibi datum esset desuper. Deinde velut oblique respondens ad id, quod illius cruciabat animum, & quae illi fuit causa interrogandi vnde esset, ne forte tantum criminis & crudelitatis commisisset, non solum in innocentem, sed etiam in Dei filium.

Propterea, inqt, qui me tradidit tibi, maius peccatum habet, perinde ac si diceret: Tu quidẽ rectè tibi conscius es grauissimi in me perpetrati sceleris: tamen quia non odio, sed timore, hinc tumultuantis & furentis populi, in de vero Caesaris haec in me cõmisisti, minus peccasti, quã qui me tibi tradidit populus, qui ex odio & malignitate, non timore peccauit. Haec est germana & natiua dictorum CHRISTI verborum planaq; intelligentia, nihil habens contortum aut dissonum.

Quod vero Augustinus & Bernardus illa ipsa verba Chri suae alicu-
B bi intentioni accõmodant ac seruire faciunt, nihil nobis & natiuae eorum sententiae praeiudicat. Hoc em̃ constat, Augustino frequens, Bernardo vero familiare & pene quotidianũ esse, abuti verbis scripturaru tamen ad piam aliquã suam intentionẽ confirmandam. Qua in re hic mirus & stupendus est artifex, tam miro em̃ artificio scripturas connectit, & quo vult, aptissime tamen ducit, vt sub manu eius velut nasci videantur, nulla quidem pietatis iactura, imo magno profectu. Aliud tamen est ex natiua germanaq; scripturarũ intelligentia aliquid efficaciter cõprobare: aliud iam satis cõprobatũ quibusdã velut allusionibus confirmare ac cõmendare lectori. In quo Bernardus oẽs facile & longissimo interuallo superat. (Ad obiectionẽ ex Augustino & Bernardo.)

Aeque nihil illius intentioni seruiunt aut nobis aduersantur, illa verba Apostoli ad Galatas: At vbi venit plenitudo tẽporis, misit Deus filium suũ, factum sub lege. Ex quibus ille more suo sic ratiocinatur: Si factus sub lege, ergo & sub iudice, cuius erat iudicare & praecipere secundũ legẽ; qui tamen non erat, inquit, episcopus aut sacerdos. (Nõ cõseq: Chrs fact' est sub lege, ergo sub iudice)

Sed oro te lector, vt etiam hic consideres acumen & ingenium hominis & in tractandis scripturis diligentiam. Paulus in epistola ad Galatas Mosaicae legis seruitutẽ, & quam Iudaei quamuis conuersi ad Christum, de eadẽ opinionem habebant, altius receptam in animis eorum, quàm vt facile reuelli posset, omĩ vi admota funditus extirpare cupiens, ex operibus legis, nec sub ipsa lege iustificatos fuisse aliquos, sed ex sola fide in Christum, demonstrare conatus est. Siquidem Abrahae salutis omĩum gentium in semine suo, hoc est, Christo Iesu, repromissio ante legem facta est. Quam nihil (Qũ ridicule Marsilius ex scripturis verbis colligat.)

immu

immutauit quadringentis & triginta annis subsecuta lex, sed confirmauit potius. Non quidem aliunde iustificationem aut salutem sperare docens, quàm illa facta Abrahæ repromissio, ex ipsis videlicet operibus legis, sacrificijs & hostijs, sed magis per legales illas hostias, illa sacrificia, illas cæremonias, fidem illorum in CHRISTVM erudiens, vsquedum fides clara elucesceret sub luce euangelica. Itaq;, inquit, lex pædagogus noster fuit in CHRISTO Iesu, vt ex fide in illum iustificemur. At vbi venit fides, clara videlicet & explicita, iam non sumus sub pædagogo, sub quo eramus seruientes, quamdiu essemus paruuli, vsque ad præfinitum tempus à patre. Quo adueniente & vbi, inquit, venit illa plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, à legis videlicet seruitute, & Dei filios ac regni hæredes faceret. Hæc Apostolus conatus euacuare seruitutē legis Mosaicæ. Ex his ille nugatur in hunc modum: Si sub lege factus est Dei filius, ergo & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legē: qui tamen non erat sacerdos aut pontifex. O Thelogum. Cuius erat obsecro iudicare & præcipere secundum legē, si non sacerdotum & pontificis? De quibus apud Ezechielē dicit dominus: Populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum ostendent eis, & cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt. Nunquid non apertissime & districtissime præceptum fuerat in lege omībus inter se quæstiones difficiles & controuersias habentibus, quæ per subalternos & inferiores iudices in singulis vrbibus rite expediri non poterant, vt ascēderent ad locum, quē elegisset dominus, & ad sacerdotes Leuitas, & præsidem cathedræ pro tēpore seu iudicē? qui, inquit, annunciabunt tibi iudicij veritatem. Et facies iuxta verbum quod annunciabunt tibi de loco, quem elegerit dominus. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, morietur vir ille, & auferes malum de Israel. Vides cuius erat iudicare & præcipere secundum legem, nempe sacerdotis præsidis cathedræ, aduersus quem omnis contumax inobedientia secundum legem morte expianda fuerat. Sed puto credidisse illum, non de Mosaica, sed de Romanis legibus loquutum Apostolum, secundum quas vt iudicaret, non sacerdos aut pontifex, sed Pilatus illic constitutus fuerat. Ignosces mihi lector, si in traducenda huius hominis stupiditate præter necessitatem tibi videor prolixior. Hoc enim vt facerem, coegerunt quidam, quibus hic rerum summa committitur, eodē, q̄ iste, zelo & amore affecti ad dignitatem ecclesiæ, qui huius hominis doctrinam & eruditionem sine modo & fine efferentes, efficacissimis demonstrationibus omnem ab ecclesiasticis vsurpatam, vt dicunt, autoritatem funditus euertisse iactitant: vt intelligant, quantum momenti deprauatus affectus habeat ad subuertendum, excæcandūq; rectæ rationis iudicium.

Non interdixisse Christum suis primatum aut principatum super alios gerere, sed rectam eius gerendi formam & rationem præscripsisse, dicendo apud euangelistas: Principes gentium dominantur eorum, vos autem non sic. Cap. V.

Postulat ordo, vt consequenti loco expendamus, si quid nobis, aut his, quæ superius demonstrauimus, aduersentur, quæ contendentibus inter se de primatu apostolis locutus est Christus. Ex quibus ille demonstratum existimat, suis interdixisse omnem superioritatem, & iurisdictionis coactiuam autoritatem, etiam in seinuicem, & non

A &non solum in alios. Sunt autem in hæc verba: Reges gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: vos autem non sic, sed quicunq; voluerit fieri maior, erit vester minister: & quicunq; voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis. Quibus verbis, quod ille vult Christum interdixisse suis superioritatem omnem, aut iurisdictionis autoritatem supra se inuicē, aut alios exercere, tota abest diametro. Quin potius, vt esset aliquis inter illos maior & primus, illis ipsis verbis clarissime innuit: sed simul non esse illis ambiendum primatum eiusmodi significauit. Non enim dixit: Nemo inter vos sit altero maior, princeps, rex aut primus: sed principatus vt à Christiano, atq; inter Christianos geri debet, onus & officium describit. Non enim debet is, qui præest, siue ciuiliter & politice, siue in hierarchia ecclesiastica, præesse sibi, sed solis subditis, non ad suum cōmodum, suam gloriam, libidinem, ostentationē, hoc enim esset tyrannidem, non legitimam potestatē exercere, sed ad solam vtilitatē eorum, quibus præest, ad solius dei & Christi gloriam & honorem. Debet meminisse, quod diuus Ambrosius Theodosium imperatorem admonuit, subditos se habere coniunctos sibi, non solum genere, sed & communi seruitio vnius dei. Vnum enim esse dominum & imperatorem, huius vniuersitatis fabricatorem, proinde ita sibi commissum principatum ac magistratū gerere oportere, tanquam in oculis cunctacernentis domini, & qui paulo post districtissimam ab ipso rationem sibi commissorum omnium sit exacturus.

Hæc vna & sola ratio est inculpate & digne gerendi inter Christianos principatus aut magistratus cuiusq;. Quam quis non intelligit nihil esse, ni B si meram, grauemq; seruitutem & sarcinam? Quis secundum hanc principantes, esse aliud, quàm meros seruos seruorum dei? Et hæc si perpēderet, nunquid principatum aut primatum, seu ecclesiasticam seu ciuilem, quisquam ambiendum duceret? Tamen vt geratur ab aliquo, vt hanc nobis mutuo seruitutem impendamus, ille dominus omnium vult & præcipit. Itaq; non est, quod quisq; hæc dicta à Christo pertinere ad solos, quos nunc dicimus ecclesiasticos, existimet. Suis omnibus loquitur. Scitis, inquit, quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. Hoc est, inquit Origines, non sunt contenti regere tantum subditos, ad vnam videlicet ipsorum vtilitatem, sed violenter eis dominari nituntur. Aut, vt Chrysostomus, principes mundi ita gerunt principatum, vt dominentur minoribus, & eos seruituti subijciant. Vt expolient, & ad mortem vsq; eis vtantur ad suam vtilitatem & gloriam. Sed hæc principes gentium, qui ignorant Deum, qui non cogitant se communi domino seruire, atq; illi districtam omnium rationem reddere debere. Vos autem non sic. Vos, inquit, qui mei estis, nō sic, nō instar illorum, qui Deum ignorant, sed velut in oculis communis domini, super conseruos & confratres vestros, non ad vestram (quæ tyrannis esset) sed ad eorum tantum vtilitatem & communis domini gloriam, principatum ac primatum exercebitis. Hæc sibi dicta nouerint æque omēs, qui Christi subesse volunt magisterio, qui se Christi haberi volunt discipulos. Non sibi persuadeant, reges, imperatores aut ciuiles principes, ad ecclesiasticas, quas nunc dicimus, prælaturas, ecclesiasticumq; primatum ea tantum pertinere. Ad omēs pertinent, qui Christi sunt: Vos, inquit, mei scilicet, quos tantum distinguit à gentibus ignorantibus de-

Ad oēs pertinere dicta verba Christi, æque seculares, vt ecclesiasticos.

um. Quid igitur? Nunqd his verbis prohibuit inter nos Christus esse reges, imperarores, principes? Nunquid vllam super alios habere præcipiendi atq; obligandi autoritatem? Quæ à Deo sunt, inquit ille, ordinata sunt. Noluit suum regnum CHRISTVS esse Babylonicum, sed quo omnia ordinate agerentur à nobis, vni super omnes autoritatem præcipiendi & mandandi commisit. Vni dixit vt regeret vniuersum ouile suum; vt quemcunque obligaret in vniuerso orbe terrarum, modo intra domum ecclesiasticam, is ille ad hoc obligaretur coram deo. Voluit, vt ille superintenderet vniuersis membris ecclesiæ, vniuersis magistratibus & officijs sacris & prophanis. C

Marsilij in fidelitas in citādis sanctorū sententijs. Nec quicquam his aduersatur diui Bernardi, quam ille contra nos efflat, sententia ex libro secundo de consideratione ad Eugenium, quin potius tam euidenter nostram confirmat sententiam, & illius contrariam impietatem euertit, vt libeat eandem hic paulo adscribere prolixius. Ex eo enim clarissime patebit, illum hoc perpetuo facere, quod hæreticorum est proprium, ex truncis videlicet verbis sanctorum patrum conari imponere simplicibus, & ita vt ipsi volunt sensisse illos, persuadere contra certissimam eorundem sententiam.

D. Bernar. ad Eugen. Itaq; ille vir plenus Dei spiritu Eugenio suo iam pōtifici maximo: Subit, inqt, animum dictare aliqd, quod te papa beatissime Eugeni, vel ædificet, vel delectet, vel consoletur. Sed nescio quomodo vult, & non vult exire ista qdem, sed lenta oratio, dum certatim illi contraria imperare cōtendunt, maiestos & amor. Nempe vrget ille, inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, qua hoc ipsum, non præcipis, sed petis, cum præcipere magis te deceat. Maiestate igitur tam dignanter cedente, quid ni cedat pudor?

Pontificis Ro. pcipe. Ab hoc ille exordio, libro secundo deinceps illum instruens, in quatuor docet considerationem suam partiri debere. In seipsum, in ea quæ sub ipso, in ea quæ circa ipsum, in ea quæ supra ipsum. A te vero, inqt, tua consideratio inchoet, ne te neglecto, frustra extendaris in alia, &c. Tui autē hæc consideratio in tria quædam diuiditur, si consideres, qd, qs & qualis sis: qd in natura, qs in persona, qualis in moribus. Quid? verbi gratia, homo. quis? Papa vel summus pontifex. qualis? benignus, mansuetus, vel quicquid tale. Quanquam autem primum illud philosophicum sit magis, quàm apostolicum vestigare: attamen est in definitione hominis, quem dicunt animal rationale mortale, quod diligentius intueri si libet, nec professioni tuæ, nec dignitati obuiet, sed saluti conferat. Nam consideranti duo hæc simul, rationale & mortale, is tibi exinde occurrit fructus, vt & mortale, quod in te est, rationale humiliet, & rursus rationale mortale confortet. D

Nunc qui sis, & de quo sis factus, aduertendum. Quanquam, quod dixi, de quo, id mihi prætereundum putem, & tuæ potius relinquendum agnitioni. Illud dico indignum tibi citra perfectum agere, de tanta assumpto perfectione. Quid ni erubescis minimus inueniri in magnis, qui te recordaris magnum in minimis extitisse? Non es oblitus prioris professionis, non excidit menti, quæ subducta est manui. Ipsam ad singula tua imperia, iudicia, instituta habere præ oculis, non erit inutile: hæc enim consideratio facit bonorum contemptorem, etiam in honore ipso. Loquere ergo tibi: Abiectus eram in domo dei mei, quale est hoc, de paupere & abiecto leuari super gentes & regna? Quis ego, aut quæ domus patris mei, vt sedeam excelsis sublimior? Sane qui dixit mihi, amice, ascende superi-

Impia, iudicia, instituta.

us

A us, amicum fore confidit. Si minus inueniar, non expedit quidem. Qui ele uauit, & deijcere potest. Sera querela, quoniam eleuans allisisti me. Non est quod blandiatur celsitudo, sollicitudo maior. Illa discrimen intendit, hęc amicum probat, huic accingamur, si nolumus tandem nouissimum cum rubore locum tenere: factum superiorem dissimulare nequimus: sed enim ad quid omnibus attendendum. Non ad dominandum, opinor. Nam & propheta cum similiter eleuaretur, audiuit: vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & aedifices, & plantes. Quid horum fastū sonat? Rusticani magis sudoris schemate quodam labor spiritalis expressus est, &c. Disce ergo exemplo prophetico praesidere, non tam ad imperitandum, quàm ad factitandum, quod tempus requirit. Disce sarculo tibi opus esse, non sceptro, vt opus facias prophetae, &c. Antecessores tui apostoli audierunt, quia messis quidem multa, operarij vero pauci. Paternam tibi vendicato haereditatē. Nam si filius, & haeres, vt probes haeredem, euigila ad curam, & non ocio torpeas, ne & tibi dicatur: Quid hic stas tota die ociosus? Multo minus inueniri oportet, aut delicijs resolutum, ac resupinum pompis. Nihil horum tibi tabulae testatoris assignant. Sed quid? Si illarum tenore contentus sis, curam potius haereditabis & operam, quàm gloriam & diuitias. Blanditur cathedra? Specula est, inde deniq; superintendis, sonans tibi episcopi nomine, non dominium, sed officium. Quid ni loceris in eminenti, vnde prospectes omnia, qui speculator super omnia constitueris? Enimuero prospectus iste procinctum parit, non ocium. Quando libet gloriari, vbi ociari nō licet? Nec est locus ocio, vbi sedula vrget sollicitudo omnium ecclesiarum. Nam quid tibi aliud dimisit sanctus Apostolus? Quod habeo, inquit, hoc tibi do. Quid istud? Vnum scio, non est aurum neq; argentum, quum ipse

B dicat: Argentum & aurum non est mihi. Si habere contingat, vtere, nō pro libitu, sed pro tempore. Sic eris vtens illis, quasi non vtens. Ipsa q̃dem quod ad animi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala. Vsus tamen horum bonus, abusio mala: sollicitudo peior, quaestus turpior. Esto, vt alia quacunq; ratione haec tibi vendices, sed non apostolico iure. Nec enim ille tibi dare, quod non habuit, potuit. Quod habuit, hoc dedit: sollicitudinem, vt dixi, super ecclesias. Nunquid dominationem? Audi ipsum: Non dominantes in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate: vox domini in euangelio est: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planū est, apostolis interdicitur dominatus. I ergo tu, & tibi vsurpare aude, aut dominans apostolatum, aut apostolicus dominatum. Plane ab vtroq; prohiberis, si vtrunq; habere voles, & perdes vtrunq;. Alioqui non te exceptum illorum numero putes, de quibus queritur Deus sic: Ipsi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui eos. Forma apostolica haec est: Dominatio interdicitur, indicitur ministratio: quae & cō mendatur ipsius exemplo legislatoris, qui consequenter adiungit: Ego autem in medio vestrum sum, tanquam qui ministrat. Quis iam se titulo hoc putet inglorium, quo se prior dominus gloriae praesignivit? Merito Paulus gloriatur in eo dicens: Ministri CHRISTI sunt? & ego, &c. Exi ergo in agrum domini tui, & considera diligenter, quantis hodie quoq; de veteri maledicto syluescat spinis ac tribulis. Exi, inquam, in mūdum, q̃a ager mundus est, isq; tibi creditus. Exi in illum, non tanquam dominus, sed tanquam villicus, videre & prouocare, vnde exigendus es rationem.

Vere opus p̃sidis ac principis.

Diuitiae nec bona nec mala, sed earum vsus bon⁹ abusio mala.

Leua oculos & vide regiones, si non sunt magis siccæ ad ignem, quàm al bæ ad messem: & inuenies vepribus quàm frugibus magis occupatas: imo annosis & veternosis arboribus, quæ quousq; terram occupant? Nonne si exis & cernis ista, pudebit ociosam iacere securim? pudebit sine causa falcē apostolicam accepisse? In hunc quondam agrum Isaac patriarcha exierat, quum primo Rebecca occurrit ei, & vt scriptura habet, exierat ad meditandum. Ille q̄dem ad meditandum, tu ad extirpandum egrediaris, necesse est, &c. Age ergo puta tempus putationis adesse, accingere gladio tuo, gladio spiritus, quod est verbum dei, glorifica manum & brachium dextrum in faciendo vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Si hæc facis, honorificas ministerium tuum, & ministerium te. Non mediocris est iste principatus. Domabis lupos, sed ouibus non dominaberis, pascendos vtiq;, non premendos suscepisti. C

Securis apostolica.

Eius esse, facere vindictā in nationibus, increpatiões in populis. Vides, vt nō negет principatū, sed dominatum.

Deinde humilitatis virtutem commendans in summo magistratu, vtiq; ea semper ad ea, quæ sibi desunt respiciēs, sese vrgeat ad profectum: Quid, inq̄t, si summus pōtifex sis, nunquid ideo summus? Infimum noris, si summum putas. Non de illis es, qui dignitates virtutes putant. Tibi ante expertā virtus, quàm dignitas fuit. Augustis relinquito illam sententiam, a' ijsq; q diuinis coli honoribus non timuerunt, Nabuchodonosor, Alexandro, Antiocho, Herodi. Tu vero considera, non consummatione summum te dici, sed comparatione: non meritorum, sed ministeriorum. Sic te existimet homo, vt ministrum Christi, & quod absq; præiudicio sanctitatis cuiuspiam dixerim, summum plane inter ministros, &c.

Sed iam nunc, inquit, repetendæ sunt reliquiæ loci illius, à quo paulo ante diuertimus. Age indagemus adhuc paulo diligentius, qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus pontifex, tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus. Tu es, cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sūt q̄dem & alij cœli ianitores, & gregum pastores: sed tu tanto gloriosius, quā to differentius vtrunq; præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec ouium modo, sed & pastorum tu vnus omnium pastor. Vnde id probem quæris? Ex verbo domini. Cui enim, non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Quas? illius vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certe regni? Oues meas, inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cum committens vni omnes, vnitatem omnibus commendaret, in vno grege & vno pastore, secundum illud: Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, recedentes ab vnitate. Inde est quod alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum, denique Iacobus, qui videbatur columna ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Pulchre vero ibi positus est suscitare semē defuncti fratris, vbi occisus est ille. Nam dictus est frater domini. Porro cedente dn̄i fratre, quis alter se ingerat Petri prærogatiuæ? Ergo iuxta D

Nota hæc epitheta.

A xtra canones tuos, alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem vocatus es potestatis. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu episcopo coelum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere Satanę potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum, tam in datis clauibus, quam in ouibus commendatis. Accipe aliud, quod nihilo minus prę rogatiuam confirmat tibi. Discipuli nauigabant & dominus apparebat in littore, quodque iucundius, in corpore rediuiuo. Sciens Petrus quia dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs nauigio peruenientibus. Quid istud? Nempe signum singularis pontificij Petri, per quod non nauē vnam, vt cæteri quique suam, sed seculum ipsum suscepit gubernandum. Mare enim seculum est, naues, ecclesiæ. Inde est, quod altera vice instar domini gradiens super aquas, vnicum se Christi vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. Siquidē aquæ multæ, populi multi. Ita cum quisque cæterorum habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis facta ex omnibus, ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. Hæc ille Bernardus vir, vt sæpe diximus, plenus apostolico spiritu, cuius diuina virtus suo illo tempore, varijs signis & prodigijs per manus eius editis, euidens dignata est perhibere testimonium. Quæ aliquanto prolixius, nec me piguit scribere, nec te lector pigebit legere. Digna enim sunt quæ legantur, & huius, aduersus quem agimus, viri impietatem euidenter coarguunt, & nostram, imo otthodoxam catholicæ ecclesiæ sententiam euidenter adstruunt.

Vnicus Chri vicari⁹, nō vni ppfo, sed cūctis præsidens.

Audis enim hunc ita intellexisse Christi verba inducta per aduersarium, non vt principatum, præsidentiam aut primatum, sed vt dominationem suis interdiceret, vt rectam gerendi ptincipatus formam & rationem suis prę B scriberet. Quæ communis quidem est, & ciuili, & ecclesiastico, tanto tamen ad hunc magis pertinet, quanto hic illo est dignior & perfectior, quanto denique magis decet ecclesiasticos, quam seculares principes, ad regulam & rationem diuinæ legis suum principatum exigere districtius. Audis vt Romanum pontificem confiteatur eleuatum super gentes & regna, vtque se deat excelsis sublimior, non sine autoritate vehementi, & super ipsos coactiua, sed vt euellas, inqt, & destruas, disperdas & dissipes, ædifices, & plantes. Accepisse apostolicam securim, quam ociosam iacere non debeat sinere, sed ea vindictam facere in nationibus, increpationes in populis, alligando reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Domare lupos, oues regere. Audisti quam illum personam gerere in ecclesia dei doceat. Esse siquidem sacerdotem magnum, pontificem summum, principem episcoporum, hæredem apostolorum, ptimatu Abelem, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedec, dignitate Aaronem, autoritate Moysen, iudicatu Samuelem, potestate Petrum, vnctione Christum, atque vnum omnium pastorem, & qui super ipsos etiam pastores potestatem acceperit, quibus possit, & coelum claudere, & pastorali officio interdicere, atque etiam amouere. Quid tibi videtur? Nunquid hæc sunt intelligētis à Christo interdictum suis, ne quis cui præsideat? ne quis in alium superiorem iurisdictionis autoritatem etiam coactiuam obtineat? Nunquid nō audis principatum super gentes & regna, super reges & principes? Nunquid exarmatum, nudum, & inualidum, & non potius armatum falce apostolica, qua possit euellere & dissipare, vindictam quoque facere in nationi-

bus,alligare reges in compedibus, & nobiles in manicis ferreis, qua lupos domare, & oues regere? Nunquid pastori æque baculo ac pera opus non est? Sed Christianum nihilo minus principatum discreuit à dominatione ac tyrannide gentilium principum. Principem, inquit, constituerunt te, sed sibi, non tibi. Quod si aliter principatum exerceas, tyrannus es, non princeps legitimus. Curam ergo & sollicitudinem nouerit princeps Christianus sibi demandatam in confratres, sibi villicationem commissam in conseruos, à communi omnium dño indictam ministrationem, interdictam autē dominationem, qua seruis nostris ad propriam præcipue, non illorum vtilitatem vtimur. Proinde quod ille dicit, apostolis interdictum dominatū eiusmodi, æque verum est de Christianis omnibus, cuiuscunq; tandem status, gradus aut ordinis fuerint. Aeque dices Christiano cuilibet, quod ille dixit ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi, videlicet vtrunq; perditurum, qui in sibi subditos, suæq; curæ commissos conseruos, dominationem vna cum Christianismo sibi vsurpare voluerit, aut Christianismum cum dominatione eiusmodi. Sed nunc, pro dolor & cæcitas, persuadent sibi Christiani principes verba illa Christi ad se nihil pertinere, sed tantum ad prælatos quos dicimus ecclesiasticos, perinde ac ipsis liceret tyrannice dominari subditis, hoc est, ad suam, non illorū tantum vtilitatē. Id quod ipsa recta ratio, etiam præter euangelium, euidenter coarguit.

Rationibus quibusdam respondere, quibus demonstratum volunt, nec principatum ciuilem, nec vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem, ecclesiasticis posse competere. Cap. VI.

Vod in superioribus perpetuo inuenisti lector, impietati non deesse scripturarum testimonia, sed torta deprauata, & suo, non ecclesiæ catholicæ sensu perperam intellecta, id etiam clarissime in elliges in sequentibus omnibus. Itaq; ex verbis Apostoli in epistola ad Timotheum hoc modo argumentatur: Nemo, inquit ille, militans deo implicat se negocijs secularibus. Sed omnium negociorum secularissimum est principatus habens coactiuam autoritatem, qua secularia negocia & ciuiles actus ordinat & regulat. Quare fugiendus illi, qui deo debet militare. In qua quidem collectione, si diligenter expenderis, plura pene errata quàm verba inuenies. Hoc enī ante omnia certum est, apostolicam illam inductam sententiam omnes omnino Christianos comprehendere, qui omnes Christo nomen dederunt in baptismo, omnes Christi militiæ adscripti sunt. Nemo itaq; deo militans, nemo Christianus secularibus se implicare debet negocijs. Nō tamen Christiano interdicitur pro necessitate rerum incurrentium secularia tractare aut gerere negocia, quod etiam quibusdam incumbit ex officio sed non debet se illis implicare, hoc est, toto animo se illis addicere, ita vt spiritualium nullam curam gerat, vt dei & salutis animæ suæ obliuiscatur. Vtrunq; enī, implicare, importat, nempe, voluntatē vltro se immergentis secularibus negocijs, atq; ita se immergētis vt ab illis veluti obruatur, & implicitus captiuusq; detineatur, vt se explicare nō possit oro arbitrio, nec spūalium curam agere, quorum debet omī Christiano esse cura præcipua. Quare toties væ æterni interitus ijs comminatur scriptura, qui habitant in terra, qui neglecto spiritualium rerum studio, neglecta cura salutis animæ suæ immorantur terrenis, de his perpetuo & cogitant & loquuntur. Deinde, quod subsumit, omnium negociorum secularissimum esse principatum habentem coactiuæ iurisdictionis autoritatem,

2. Timo. 2.

Qz inepte Marsilius dicat principatū esse oim negociorū secularissimū

quę

A quæ fecularia negocia & ciuiles actus ordinat, & proinde maximè fugiendum illi qui deo militare voluerit, cogor ego communem fenfum defiderare in homine. Primo, quod principatum negociū facit: deinde, quod maximè fugiendum illi velit, qui nomen dedit Chrifto, atq; eius militię adfcriptus eft.

Eft enim negocium actus humanus aliquis, per quem fit, ne fit quis in ocio. At principatus magiftratus eft, & veluti habitus quidam, qui etiam in ociofo iam principe, & nihil actu operante permanet. Cui annexum quidem eft neceffario negocium, quod non finit perpetuo hic vacare & deliciari in fponfi amplexibus, non finit vnius fui curam agere, fed cogit laborare, cogit fudare, cogit prouidere cōfratribus, omnium curam gerere, omnium onera vna ferre, vna fubleuare, omnibus imminens periculum perfpicere, atq; ab omnium ceruicibus depellere. Laboriofa quidem hæc, difficultatis plena, atq; ardua omnia, at tanto deo gratiora, tanto magis meritoria. Itaq; principatus nullo modo fugiendus eft addicto Chrifti militiæ, nifi tantum imbecilli & fuæ infirmitatis confcio. Nihil enim per fe fugiendum eft Chrifti militi, nifi quod contra imperatoris fui charitatem facit & proximi. At rectè principātis opera, funt perfectiffimæ charitatis, & dei & proximi: qua re minimè fugiendus forti Chrifti militi, viro bono & virtuofo. Nam a deo ad profectum & virtutis confummationem nullo impedimento eft, vt vberrimam etiam meritorum materiam fuggerat. Nunquid enim Moyfi, ille principatus populi, nunquid Iofue, nunquid Dauidi atq; alijs fine numero, perfectioni & confummatæ virtuti impedimento extitit, & nō potius præclara explicandę virtutis materia? Fateor effe difficile in tanto acturerum, tanta mole vndique ingruentium & præmentium curarum, tanta etiam licentia qua neminem quàm vnum deum quis fupra fe reformidat, fibi nun-
B quā excidere, fibi femper conftare. At quantò difficilius, quanto publica falus ex principis virtute, & rectè ab eo miniftrato principatu maximè dependet, quanto denique locus ille magis lubricus eft: tanto magis illis, qui in Chrifti militia plus profecerunt, qui vni illi, non fibi viuunt, vnum femper præ oculis habent, committendus eft. Qui etfi metu periculi refugiant, fi humilitatis fenfu tanto oneri fe clament impares, fi ab illa contemplationis dulcedine, ad actuofam hanc vitam ægrè fe abftrahi patiantur, vincat tamen charitas dei & proximorum, neceffe eft. Quos non minus fufcepto magiftratu in coertione atq; fupplicio fceleratorum, in defenfione fubditorum, etiam armata & militari manu à vi iniufta & inuafione hoftium, deo placere certum eft, quam ante in illo, dulciori quidem, fed paucioribus vtili contemplationis ocio placuerunt: quin potius, tanto magis, quāto horum fe latius diffundit vtilitas, quanto laboriofius ad plures fe extendit actuofa hæc principātis charitas. Quod clariffimè ipfe fignificauit Chriftus, cum principatum, gubernationem & paftoralem curam totius ecclefiæ fuæ committeret Petro, cum trina interrogatione, num ipfum cæteris plus diligeret. Quo nihil aliud voluit fignificare, quàm opus fibi commiffi principatus ecclefiæ, & paftoralis curæ & regiminis, nō effe vulgaris, fed excellentis cuiufdā charitatis dei & proximi. Quod qs non intelligit, q̄ rectè gerendi principatus ex Chrifti verbis à nobis fupra expofitam rationem diligenter cōfiderat? Nam reuera nihil aliud eft princeps, q̄ ad regulā rectæ rationis, & luminis Chriftianæ fidei principatū fuū exercet, q̄ minifter feruorum dei. Quam regulam fi transgrediatur, non iam princeps, fed tyrannus

Principatus haud fugiendum Chriftiano, nifi tantū imbecillis & fuæ infirmitatis confcio.

Rectè principātis opera effe charitatis perfectiffimæ.

Princeps minifter feruorum dei.

dici meretur, vt quotiescunq; à domini sui gloria, & subditorum vtilitate C
ad propriam deflectit suæ intentionis oculum. Ita enim se totum tyrannidis tenebris inuoluit.

Q̃ ridicule colligat ex illis verbis Ap̃li: Secularia igitur iudicia si habueritis, &c.

Iam & ex his, quæ alio loco dicit Apostolus, eandem impietatem confirmari existimans, eandem quoq; suam vbiq; ignorantiam prodit. Secularia igitur, inquit ille, iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Per contemptibiles, vt ipse vult, intelligens laicos secularium negociorum peritos, vt hi (inq̃t Gregorius) terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt. Qui autem sp̃ualibus donis ditati sunt, terrenis nõ debẽt negocijs implicari, vt dum nõ coguntur inferiora bona dispicere, valeant bonis superioribus deseruire. Et hactenus quidem ab illo non discordamus admodum. Sed quod ex isto consequi existimat, nulli sacerdotum in ecclesia super vnumquemuis alium vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem competere, toto aberrat cœlo. Esto, non debeat summus & sacrosanctus in ecclesia magistratus onerari, implicarique, & velut distrahi his minutis ac vilibus, cui incumbit sollicitudo totius ecclesiæ, sed ad illa dijudicanda inferioris gradus & meriti, in suis quosque ciuitatibus & locis iudices constitui oporteat: nunquid propterea illi ipsi non suberunt superioribus? non poterunt eorum errata corrigi? non retractari iudicia? non puniri præuaricationes? Quanquam enim propter exonerationem principis, in plurimos necessario partienda erat infinitæ multitudinis gubernatio, æque tamen necessario omnibus superintendere debet principis ipsius autoritas, errantes & præuaricantes corrigere & punire, atq; omnes in officio continere.

Exẽplum in Moyse.

Moyses ille, cum solus obiret populi illius gubernãdi onera, solus sederet iudex disceptationibus & controuersijs omnium, non immerito à socero suo Ietro reprehen- D
sus est, quod stulto labore frustra fatigaret se & populum, dicens tantæ multitudinis negocia vnius vires excedere. Sed, inquit, audi verba mea atq; cõsilia, & erit dominus tecum. Esto tu populo in his quæ ad deum pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eũ, ostendasq; populo cæremonias & ritũ colẽdi, & viam per quam ingredi, & opus quod facere debeant. Prouide autem de omni plebe viros sapientes, & timentes deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantum iudicent, leuiusq; sit tibi partito in multos onere. Cuius sapienti atq; adeo necessario concilio obsequutus Moyses electis ex vniuerso Israel viris strenuis, constituit eos principes populi, Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui iudicarent plebem domini omni tempore, subordinatos sibi, ita vt à Decanis ad Quinquagenarios, ab his ad Centuriones, ab illis vero ad Tribunos ordinate recursus haberetur: tamen de facilioribus, hoc est, ciuilibus tantummodo actibus & negocijs iudicantes. A quibus nihilo minus si causa ipsa expediri nõ poterat, vltimate referebatur ad Moysen, cuius etiam cognitioni si q̃d erat grauius & magni alicuius momenti, reseruabatur.

Cathedræ Moysi specialiter reseruatæ omnes maiores causæ.

Collatio vmbræ & figuræ ad nostram ecclesiam.

Et hæc in illa synagoga veteri, cuius statum vniuersum vmbrã quandam & figuram fuisse nostræ ecclesiæ supra toties indicauimus ex Apostolo. In qua q̃ correspondentem illam Moysis autoritatẽ obtineat, prioribus duobus libris demonstrauimus, atq; etiam ex D. Bernardi paulo ante inductis verbis intellexisti. Qui inuestigans quã pro tempore personam in ecclesia ge-

A ſta gereret Romanus pontifex, dicit eundē eſſe autoritate Moyſen, & iudi
catu Samuelem. Itaq; etiam in domo ampliſſima Christianæ eccleſiæ (cuius
limites termini orbis terrarum ſunt, & ſummus pontifex velut quidam pa
terfamilias) in plurimos diſpartienda erit neceſſario eius gubernatio. Et vt
ſacerdotibus ſpiritualium negociorum emergentium per ſingulas ciuita-
tes, diœceſes, prouincias ſita & laicis quibuſdam committenda ciuilium re-
rum, vt minoris momenti, iudicatura & cognitio, tamen ſubordinatis ſibi
eorum magiſtratibus, vſque ad illos, quos nobis in illo veteris populi ſtatu
Tribuni referebant, qui nullos iam ſuperiores ciuiles magiſtratus habe-
bant, ſed vnius Moyſis iudicio ſuberant: quales inter nos ſunt principes, re-
ges, imperatores, videlicet ſibi non ſubalterni, ſed quiſq; primus in ſuo ordi
ne aut ſibi commiſſa ciuili gubernatione populi. Attamen etiam omnes hi,
vt præcipua quædam membra eccleſiæ, quo eiuſdem conſeruetur vnitas,
ſubſunt neceſſario capiti hierarchiæ eccleſiaſticæ, qui apud nos autoritate
Moyſes eſt, aut etiam illo ſuperior. Ad quem etſi propriè ſpectent illa, quæ
ad deum ſunt, vt in his præſit omnibus, nihilo tamen minus pertinet vniuer
ſæ, quanta eſt, eccleſiæ ſuperintendere, omnia eius membra in officio con-
tinere, rationem geſtorum officiorum exigere: breuiter curam paſtoralem
ſuper omnes gerere, quæ non minus baculo, quàm pera inſtructa ſit opor-
tet, hoc eſt, iuriſdictionis coactiuæ autoritate.

Supremos in eccleſia ciuiles magiſtratus ſubeſſe iudicio eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis.

Sed varij coactionum modi ſunt, aut coactiuæ autoritatis, quæ omnibus
quidem quibus aliorum commiſſa eſt gubernatio, in ſibi ſubiectos competit:
non tamen eadē omnibus conuenit, ſed cuiq; ſua, patribus in filiosfamilias,
dominis in ſeruos, pædagogis aut magiſtris in diſcipulos, abbatibus in ſuos
monachos, ciuilibus magiſtratibus in ſibi ſubiectos, eccleſiaſticis (quos
B nunc dicimus) in ſuæ quoq; commiſſos curæ & regimini: in omnes vero &
ſuper omnes quæ ad Chriſti familiam pertinent, diſpenſatori & velut patrifa-
milias totius domus eccleſiaſticæ, atque hierarchiæ eius præſidi. Omnibus,
inquam, his in ſibi ſuæq; gubernationi commiſſos & ſubditos competit eti
am coactiua quædam autoritas qua poſſint delinquentes punire, & errata
eorundem corrigere: ſed non eadem, quando nec vnus coercēdi modus cō-
ueniret omnibus. Alius enim patri in filium, alius domino in ſeruum, magi
ſtro in diſcipulum, abbati in ſuos monachos, ſecularibus principibus & po
teſtatibus in ſibi ſubditos, alius deniq; totius eccleſiæ rectori in omnes, in
reges, principes, regna, imperia. Vni enim virgæ conueniunt, alteri ferulæ,
alteri flagra, compedes, carceres, alteri etiā gladius. At quæ hæc omnia con-
tinere debet in officio, potentior & terribilior ſit omnibus oportet, quæ ar
matos & gladium portantes principes ſibi ſubijcere, ſine tamen cæde poſ-
ſit & ſanguine, ſine orbis tumultu & incendio. Hic eſt ſpiritualis ille gladi
us, quo poteſt eccleſiaſticæ domus paterfamilias, contumaciter ſibi inobe-
dientes reſecare à corpore eccleſiæ, atq; ita illis cœlum claudere, ad quod nul
li niſi de eccleſia patet aditus. Cuius mucro quod nūc hebeſcit, quod noſtris
principibus nunc minus ſit, quàm olim ſolet eſſe formidabilis, non eſt quod
hi plus illis ſapiunt, ſed quod magis deſipiunt, quod fidei, religioniq; Chri-
ſtianæ minor apud hos locus eſt. Theodoſius ille verè Chriſtianus & ſapi-
entiſſimus imperator, vim illius in ſe expertus, in puluere ſedens & cilicio,
atq; ex intimis præcordijs ſingultus trahens & ſuſpiria, Ruffino ſe conſola
ri volenti: Meorum, inquit, ſenſu malorum haud tangeris. Ego vero gemo,
lamentorq; in conſideratione calamitatis meæ, quod cum ſeruis & mendi-
cis pa-

Varij modi autoritatis coactiuæ.

Qualis autoritas coactiua conueniebat eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidi.

Spiritalis gladius & terribilis ac metuendus.

cis pateat diuinum templum, illiq; libere ad deprecādum dominum suum ingrediantur, mihi tum illud inaccessum, tum insuper & cœlum occlusum est. Memoria enim teneo dominicam vocem, quę manifestè dicit: Quemcunque alligaueritis in terra, is & in cœlo erit ligatus. Hic illi & illo tempore de gladio spiritali sensus erat, qui datus est ecclesiæ principibus, ad faciendam vindictam in nationibus & increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Sed isti scilicet illo sapientiores sunt, & magis religiose Christiani, qui non sunt contenti sibi inaccessa esse diuina templa, sed ne quibus pateant, ea funditus magno studio euerterunt. Claudi sibi cœlum, vt ille, sacerdotali autoritate non credunt. Verba Christi non, vt ille, intelligunt. Atqui rectius, hi an ille, vel cæco arbitror esse perspicuum. C

Nostrorum principum cū Theodosio collatio.

Quod vero ex quibusdam truncate citatis diui Bernardi verbis persuadere conatur eam fuisse illius sententiam, vt episcopus sibi vendicans coactiuam iurisdictionem super contentiosis inter homines actibus, alienum sibi officium vsurpet & inuadat indebite: cogor iterum demirari diabolicam in homine perfrictæ frontis impudentiam. Quid enim diuus Bernardus de autoritate Romani pontificis vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis sentiat, ex his quæ ante induximus libri eius secundi de consideratione ad Eugenium, cuique adest perspicere. Quod si nec hic truncasset verba, sed addidisset & præcedentia & subsequentia, adempta sibi fuisset imponendi lectori occasio, cui clarè constitisset etiam ex his ipsis verbis Bernardi sibi perpetuo constans & consona sententia. Quam vt intelligas, ille libro primo de consideratione ad Eugenium, velut eius misertus, quod è dulci illo contemplationis ocio ac latebra protractus esset in publicum ad pistrinum, ac infinitam velut molem negociorum totius ecclesiæ, eundem instruit, quo pacto in illis ipsis negocijs, sibi tamen aliquid possit facere contemplatiui ocij, diui Gregorij sibi proponēs exemplum, qui inter maxima negocia, ocia sibi salutaria nouerat inuenire: Obsidio, inquit, vrbi, & barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminebat, nunquid tamen istud terruit beatum papam Gregorium, quo minus sapientiam scriberet in ocio? Eo nempe temporis, quod ex eius præfatione liquet, obscurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligenter, quàm elegāter exposuit. Proinde, inquit, memento & tu, non dico semper, non dico sæpè, sed vel interdum reddere teipsum tibi. Vtere tu quoq; te inter multos, aut certè post multos. Quid indulgentius? Hoc enim dico, secundum indulgentiā, non secundum iudicium, puto & ipso Apostolo me indulgentiorem in hac parte. Subiungens deinde quid fortè ab illo exacturus esset Apostolus, nempe vt vel in totum reiectis his minutis & vilibus, quibus nunc præses ecclesię frequenter occupari cogitur, hoc est, iudicijs inter homines litigantes pro terrena hæreditate atque eiusmodi, vt sibi indignis, totum se reseruaret potioribus, ad ducta ad id apostolica paulo ante inducta sententia, de cōtemptibilioribus in ecclesia cōstituendis ad iudicia eiusmodi. Quid ni, inquiēs, contemnāt iudicare de terrenis possessiunculis hominum, q in cœlestibus & angelos iudicabūt? Subdit deinde verba, quæ ille trunca induxit: Ergo in criminibus, non in possessionibus est potestas vestra. Quoniam propter illa, nō propter has accepistis claues regni cœlorum, præuaricatores vtiq; exclusuri, nō possessores: vt sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Quænam tibi maior videtur dignitas, dimittendi peccata, an prædia diuidendi? D

Perfidia Marsilij in citandis S. patrū sententijs rursus coarguitur.

A dendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena iudices suos, reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram in alienam messem extenditis? Quibus verbis, nihil aliud vult vir sanctissimus, quã quod Apostolus fortassis à summo pontifice exigeret (quod ipse obstante nunc malitia temporum non audebat exigere) vt planè reiectis his minutis & vilibus tanquam suæ occupationi & cognitioni prorsus indignis, ad inferiores ad ea ipsa proprie deputatos iudices, ipse potioribus ac grauioribus intenderet, hoc est, corrigendis criminibus. Non quia sua ad ea se non extendit autoritas, sed quia indignum est vt illis occupetur, quæ pstari possunt a b inferiorib9. Ita & in hęc verba subdit, quæ ille studio truncauit: Non, inquit, quia indigni vos, sed quia indignum vobis, talibus insistere, quippe potioribus occupatis. Sed vbi fortè necessitas exigit, videlicet etiam ad eiusmodi demittere se autoritatem vestram, audi quid sentiat, non ego, sed Apostolus: Si enim in vobis iudicabitur hic mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Sed aliud est incidenter excurrere in ista, causa vrgente: aliud vltro incumbere istis, tanquam magnis dignisq; tali & talium intentione rebus. Hæc, inquit dicerem, & innumera talia dicerem, si fortia dicerem, si recta, si syncera, videlicet qualia fortassis exigeret Apostolus. Nunc autem quoniã dies mali sunt, sufficit interim admonitum esse, non totum te, nec semper dare actioni, sed considerationi aliqd tui & cordis & temporis sequestrare. Audis itaq; lector viri sanctissimi & verè orthodoxi sententiam, qua non negat episcopis autoritatem coactiuę iurisdictionis super alios, sed optaret eam in his minutis & vilibus nõ occupari, sed expeditam vacari vni correptioni criminum, super quę etiam grauiori & vehementiori coactiua potestate opus est. Non tamen negat minuta

Hinc intellige clarissimam D. Bernardi sententiã.

B illa subesse autoritati ecclesiastici hierarchiæ præsidis, imo ex apostoli sententia illa subesse docet, & rectè ac pro debito illum facere, si exigente necessitate, etiam ad illa se demittat, modo nõ incumbat vltro tanquam magnis, & se suaq; occupatione dignis. Quod ipsum clarius adhuc explicat in sequentibus, vbi velut secundum malitiam horum temporum sibi obijciens ex persona pontificis: Sed esto, inquit, alius nunc mos inoleuit, alij dies sunt, alij hominum mores, & tẽpora periculosa non instant iam, sed extant: fraus & circumuentio, & violentia inualuere super terram: calumniatores multi, defensor rarus, vbique potentiores pauperiores opprimũt. Non possumus deesse oppressis, non negare iniuriam patientibus iudicium. Nisi agitentur causæ, audiantur partes, inter partes iudicare quis potest? Respondet: Agitentur causæ, sed sicut oportet, &c. Nihil ita absq; labore manifestã facit veritatem, vt breuis & pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse est intrare causas (neq; enim omnes necesse erit) diligẽter velim, sed breuiter decidere assuescas, frustratoriasq; & venatorias decidere dilationes. Causa viduæ intret ad te, causa pauperis, & eius qui non habet quod det. Alijs alias multas poteris committere terminandas, q̃ plures, nec dignas audientia iudicare. Quid enim necesse est audire illos quorum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium? Plena est ambitiosis ecclesia, non est iam quod exhorreat in studijs & molitionibus ambitionis, non plus q̃ spelunca latronũ in spolijs viatorum. Si Christi discipulus es, ignescat zelus tuus, exurgat autoritas aduersus impudentiam hanc & generalem pestem. Intuere magistrum sic facientẽ, & audi dicentẽ: Qui mihi ministrat, me sequatur. Non parat aures vt audiat, sed flagellum quo feriat, verba nec facit, nec recipit. Nec enim se-

det

det iudicans, sed insequitur puniens. Causam tamen non tacet, quod videlicet domum orationis, domum negociationis fecissent. Ergo & tu fac simili ter. Erubescant vultum tuum istiusmodi negociatores, si fieri potest: si non potest, timeant. Nam & tu flagellum tenes. In summa, inquit, hoc pacto tibi parabis quas suadeo ferias, ad vacandum considerationi, quædam negocia nec audiendo, quædam alijs committendo, & quæ tua digna putaueris audientia, fideli quodam & accommodo ipsi causæ compendio terminando. Hactenus ille. Et tu vis ex diui Bernardi sententia episcopum aliena sibi vsurpare, si coactiuæ iurisdictionis autoritatem exercere tentauerit super contentiosis actibus hominum? O impudentiam singularem & subdolam. C

Obiectioni respondere ex verbis Apostoli ad Romanos XIII. Ex quibus omnes, æque ecclesiasticos vt laicos, subiectos videri volunt coactiuæ potestati principum huius seculi Cap. VII.

Vam non sit difficile impietati accommodare diuinarum scripturarum eloquia, quando sua illis non adhibetur amussis, testatur tot portenta pestilentissimarum hæresium, & libro primo copiosius demonstrauimus. At cum diligenter & fideliter ad illam suam exiguntur regulam, iam tum apparet & planum fit, quẽnā sit earũ germana sententia, vt vbiq; subscribẽs catholicæ per orbem fidei, ita omni prophanæ nouitati, nouitiçq; impietati aduersaria. Quod vt in superioribus ꝑpetuo intellexisti, ita & hic efficiam vt clarissime intelligas.

Impotenter ille aduersum nos iactat verba Apostoli, quibus omnem animam docet potestatibus sublimioribus subditam esse oportere, deiç; ordinationi resistere, & sibi damnationem acquirere, qui resistunt magistratibus. Proinde necessitati parere iubet, non tantum propter iram principũ, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim, inquit, & tributa præstatis, ministri enim dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Ex quibus equidem verbis, verbosissimè atque ineptissimè tractatis ac trutinatis, multis etiam incõcinnè adhibitis sanctorum sententijs infert, necessario tenendum illi, qui nomen & doctrinam domini blasphemare noluerit, omnes homines cuiuscunq; status aut cõditionis existant, tam realiter, quàm personaliter subesse debere iurisdictioni principum seculi, atq; eisdem obedire in omnibus, quæ non contradicunt legi æternę salutis: quandoquidem de secularibus potestatibus constat locutum Apostolum, quibus commissus est vsus gladij. Omnem autem animam dixit, neminem excipiens, nec presbyterum, nec episcopum: quos resistentes potestatibus etiam infidelibus, damnationem æternam sibi vult acquirere: quanto ergo magis, inquit, indignationem omnipotentis dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli acquirunt Ro. pontifices, qui hac dei & apostolorum doctrina contempta iamdudum turbarunt ac turbant fideles reges & principes, atque eorum autoritatem suæ autoritati subijciunt, quum contra his illos potius subiectos esse oporteat? Hoc ipsum confirmans Augustini sententia: Ideo, inquit ille, & Apostolus ecclesiam orare pro regibus admonuit, & omnibus sublimibus, eodem spiritu afflatus quo & Hieremias, qui misit epistolam Iudæis, qui erant in Babylone, vt orarent pro vita regis Nabuchodonosor, filiorumq; eius, & pro pace ciuitatis: quia, inquit, in pace eorum erit pax vestra. Hoc autem figuratè significasse, ecclesiam in sanctis D

eius

A eius (qui sunt ciues cœlestis Hierusalem) seruituram sub regibus huius seculi.

Sed oro te lector, vt sis memor eorum, quæ superius demonstrata non semel inculcauimus. Ita enim clarissime intelliges, nobis pulchre conuenire cum Apostolo. Neque enim dicimus Christi religionem quemquam priuare suo iure, non absoluere filios à patria potestate, seruos à subiectione & seruitute quam debent dominis, subditos à superiorum suorum & ciuilium magistratuum obedientia debita, etiam si sacerdotes, etiam si episcopos proinde & apostolos eorumque successores episcopos & presbyteros, iure merito subfuisse à principio legitimæ autoritati ciuili, quæ præerat in quibus morabantur ciuitatibus & comitatibus. Venit tamen Christus, etiam sibi regnum quoddam in quo super nos regnaret, constituere, hoc est, catholicam suam ecclesiam: sed tantum ex deditițijs & voluntarijs, quiq; vltro se eius seruituti subijcerent. Quod equidem vt futurum amplissimum & comprehensurum infinitam multitudinem hominũ, etiã diligentissimo ordine disposuit, atque eius vnitati, vno illi constituto capite aut rectore, ad quem totius cura pertineret & gubernatio præcipua, diligentissime simul & sapientissime prouidit. Non est itaque, quod suam sibi quisquam queratur ademptam autoritatem p regnum Christi, cui nemo seruit inuitus. Tamen quisquis vltro se illi subiecerit, etiam obedientiam debeat sacrosanctis ab eodem constitutis magistratibus, & præcipue totius ecclesiæ pastori, rectori & principi, necesse est. Qui quamdiu quidem viuebat sub principibus & magistratibus, qui se nondum Christi iugo sponte subdiderant, etiam illis suberat, & subesse tenebatur ciuiliter. At postquam diuina ordinatiõe impleta iam cernimus illa prophetarum oracula, quibus fore prædixerunt, vt gentes & regna, reges & principes seruirent Christi regno & ecclesiæ, postquam vltro facti sunt ecclesiæ filij, atque eius quædam membra pręcipua, vt quorum est magni momenti & necessarium officium ad salutem totius corporis, rerum natura non patitur, vt illis caput, princeps aut rector subijciatur ecclesiæ, & non potius membra capiti, atque illi officiorum ac magistratuum suorum exacti rationem reddere teneantur. Illius subsint iudicio, præsertim qui nullos superiores ciuiles magistratus recognoscunt. Itaque iam ante annos mille videmus Christianos principes, reges, imperatores, se & sua sceptra submisisse, atque adeo tradidisse Christi ecclesię, atq; ab ea veluti accepta recognoscere, eius iudicio regnare reges & imperatores, & a moueri regno & imperio, quemadmodum supra in Henrici IIII. tragœdia ex recognitione libera totius regni & imperij intellexisti, & post copiosius demõstrabimus. Nec dubitabis diuinæ dispensationis ac prouidentiæ, non humanę præsumtionis aut vsurpationis hæc esse opera, si ad Esaiæ & Danielis respexeris vaticinia, quibus hæc, tanto antequam fierent, fore prædicta sunt, si præterea ad Gamalielis illam regulam eadẽ exegeris: Quoniam si ex hominibus est, inquit, consilium hoc aut opus, dissoluetur. Siquidem annis plus mille hoc ipsum durasse videmus.

B

Itaq; quod dicit Apostolus, omnem animam sublimioribus potestatibus subditam esse debere, & debitam eisdem pręstare obedientiam, libenter amplectimur. Sed hoc te admonitum volumus lector, non de ciuilibus tantum magistratibus & potestatibus illum loqui, sed in vniuersum de omnibus, ita vt iuxta illam Apostoli sententiam, serui dominis, famuli & ancillæ patrifamilias, vxor marito, monachus suo abbati, omnes deniq;, qui vel sua

Christi religionẽ neminẽ priuare iure suo.

Regnum Christi ex deditițijs tãtum & volũtarijs.

Oĩa mẽbra ecclesiæ in suo quæq; officio subesse eius pastori, rectori & capiti.

Intellect' ῥborum Apostoli ad Ro.13. Ois anima, &c.

voluntate, vel ex statu & conditione reipublicæ, cuius pars sunt, vel ex suæ natiuitatis sorte alteri subiecti sunt, illi obedientiam debeant. Itaque quoniam non idem in omni ordine superioritatis & subiectionis debetur superioribus potestatibus à subditis, ideo concludens generalem illam sententiam, dicit: Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Quin & ipsa ratio Apostoli, qua persuadet omnes omnibus superioribus potestatibus obedientiam debere, conuincit illum ita vniuersaliter (vt diximus) loqui, & non tantum de potestatibus secularibus aut magistratibus ciuilibus. Quoniam, inquit à deo hæc ita ordinata sunt, cuius ordinationi qui resistunt, sibi ipsis damnationem acquirent, aut iudicium, vt legit Chrysostomus. A deo siquidem ordinatum est, vt sit ordo inter homines, vt hic præsit & cæteris imperet, ille subsit & obsequatur alterius imperio, ne cuncta temere ferantur, & quemadmodum vndæ (vt eiusdem Chrysostomi verbis dicam) ita & populi huc atque illuc circumagerentur. Quoniam enim honoris & conditionis æqualitas pugnas & dissidia plerumque inducit, multos fecit principatus, multasq; subiectiones, vtpote viri & vxoris suæ, filij & patris, senis & adolescentis, serui & domini, principis & subditi, præceptorisque ac discipuli. Et quid, inquit, miraris quod in hominibus istud fecit, quando idem & in corpore nostro fecerit? Neque hic paris honoris omnia fecit, sed hoc equidem minus, illud vero potius, & hæc quidem reliquis membris imperãtia, illa vero seruientia. Idẽ & in bestijs videri est, vt in apibus, in gruibus, in gregibus ouium agrestium. Quin & mare ab ista disciplina destitutum non est, sed illic quoque multa piscium genera sub vno reguntur ac militant, longas que velut peregrinationes suas exequuntur. Hactenus fere Chrysostomus. In hunc modum vnusquilibet homo quicunque tandem is fuerit, seu apostolus, seu propheta, seu episcopus, seu sacerdos, seu monachus, seu prætor, seu consul, seu rex aut imperator, sibi supereminenti potestati obedientiã dependat oportet, si quę modo illi potestas supereminear. Ea enim restrictione opus esse, res ipsa cogit intelligere. Nã suprema in terris, & nulli alteri subordinata autoritas, nulli etiã alteri, nisi deo subiectionẽ debet & obediẽtiã. Quod vero generalem illã suam, atq; adeo diuinã sententiã, in ciuilibus & huius seculi potestatibus velut in exẽplo diligẽtius excutus sit, hoc fecit, vt obstrueret ora quorundã loquentiũ iniqua, & per quos apud gẽtes blasphemabatur nomen dñi & Christiana religio, quasi doceret subditos rebellare magistratibus, seruos dominis. Ita em̃ plerięq; sentiebant de doctrina apostolorum, quod omnes, velut proposito pileo, euocarent in libertatem. Infamabanturq; veluti seditiosi, rerumq; nouatores, & qui omnia ad euertendum leges communes & facerent & dicerẽt. Qua vt se & religionem Christi purgaret infamia, illam quam præmisit generalem sententiam, & veluti animi quandam communem conceptionẽ, in publicis potestatibus & magistratibus diligentius exequitur Apostolus, tandem reuersus ad communem & generalem, dicit: Reddite ergo omnibus debita. Idem quoque & eodẽ consilio fecit Petrus dicens: Subiecti estote omĩ humanæ creaturę propter deũ, hoc est, cuiq; suo superiori, aut illi cui est subditus secũdũ ipsam humanarũ societatũ legẽ atq; ordinẽ. hoc ipsũ deinceps speciatim exẽplificans. siue regi, inquit, tãquam præcellenti: siue ducibus tãq; ab eo missis, ad vindictam malorum, laudem vero bonorũ, q; a sic est voluntas dei, similiter & de seruis erga dominos, de filijs erga parentes, de vxoribus erga suos maritos subijci

Chrysost. in epist. ad Roman.

Cur generalẽ illam sententiam in huius seculi potestatib' velut exemplo diligẽtius sit executus B. Apostol'.

C

D

ens

ens. Omni ergo humanæ creaturæ nobis præpositæ, hoc eſt, vt loquitur Paulus, omni ſublimiori aut ſuperiori poteſtati, quiſque ſecundum dei ordinationem & voluntatem debet obedientiam. Quam adeo non tollit lex Chriſti & euangelica, vt magis confirmet etiam.

Sed ex hac apoſtolica, atq; adeo Chriſti ſententia minime ſequitur, caput hierarchiæ eccleſiaſticæ ſubijci regibus, imperatoribus & principibus, qui ſunt membra eccleſiæ, ſed contra potius, ex ipſa lege euangelica, neceſſe eſt vt membra obediant capiti, quia membra ſunt communis corporis, & quia ſeſe illi vltro ſubiecerunt, neceſſe eſt, vt caput in reliqua membra vniuerſa imperium habeat. Siquidem & dei ordinationi, atq; ipſi adeo rerum naturæ repugnat, vt contra membra imperitent capiti. Illi dedit Chriſtus autoritatem obligandi omnes, qui in eccleſiaſtica domo ſunt, dicens etiam in cœlis illos ipſos obligatos haberi. Illi commiſit claues regni cœlorum, quibus membris eccleſiæ ſibi inobedientibus & rebellibus poteſt etiam cœlum claudere, poteſt extra arcam illam myſticam, & domum eccleſiæ eijcere, & velut ethnicos facere. Itaq; ſecundam apoſtolicam & Chriſti iam inductam ſententiam, omnes magiſtratus, qui ſunt membra Chriſtianæ eccleſiæ, etiam capiti eccleſiaſticæ hierarchiæ, vt ſuperiori ſuper ipſos autoritati, atq; adeo ſuo capiti debent obedientiam. Qui extra ſunt, & necdum Chriſti regno ſeruiunt, non debent, imo contra, vbi illud ipſum caput eccleſiæ, in ciuitatibus aut communitatibus ageret, quibus illi legitime præfecti ſunt, ſecundum eandem apoſtolorum & dei ſententiam, ipſis obedientiam deberet, vt ſubditi cęteri, deberet & tributa, & vectigalia reliquorũ inſtar dependere. Aeque tamen verum eſt, quod nullũ ſuo iure priuat Chriſtia-
B na religio. Sed qui ſe illi adſtringunt vltro, ſeq; Chriſti regno ſubijciunt, neceſſe eſt vt illius quoq; leges ſeruent, illius ſacroſanctis magiſtratibus depẽdant obedientiam, vt mẽbra ſe permittant imperio capitis. Quod ſane ita decere, ita omnem rationem & honeſtatem exigere, rectè intelligentes ſapientiſſimi & religioſi principes, non ſolum ſacroſanctis (quibus neceſſariam obedientiam debebant) magiſtratibus, ſed etiam omnibus ſacrorũ miniſtris, omnibus denicq; qui ſe Chriſti ſeruitio ſpecialius addixerunt ac deuouerunt, publicis legibus exemptionem ab autoritate, immunitatem ab oneribus ciuilibus conſtituerunt. Nihil tamen in hoc nouũ facientes, nec prorſus aliud q̃ quod honorem, quam ante falſæ religioni indebite detulerat decepta antiquitas, ipſi veræ debitum impenderunt.

Hoc ſanè conſtat, apud oẽs etiam gentiles, quibus tamen vlla religionis, vlla numinis cura extitit, quamuis ad veri cognitionem non peruenerint, velut naturali ratione magiſtra receptum fuiſſe, vt ſacerdotibus ſuis ſpecialiter deputatis ſacrorum & numinis (qualiacunq; ipſi credebant) miniſterio ſingularem deferrent honorem & reuerentiam, ciuilium onerum vacationem ac immunitatem, & pręterea annonam ex publico. Teſtatur hoc ſacra Geneſeos de Aegyptijs ſacerdotibus hiſtoria, qui in illa ſeptennij fame ſub leuata Ioſephi prouidentia, non ſunt coacti, inſtar reliquorum Aegyptiorum, vendere ſuas terras & poſſeſſiones in ſeruitutem regiam, vt quibus ex publicis horreis ſtatuta præbebantur cibaria. Idem de vniuerſis nationibus comprobant omnium gentium hiſtoriæ. De Romanis vero, quamdiu ſeruierunt idololatriæ, illa Symmachi viri conſularis & vrbis præfecti, ad Valentinianum, Theodoſium & Archadium Auguſtos, pro veteri deorum cultu reducendo, aduerſus Chriſtianos oratio. In qua inter cætera gra-

Etiã apud gẽtiles receptũ fuiſſe, vt ſacerdotib⁹ ſuis ſingularẽ deferrent honorẽ, immunitatẽ & vacationẽ à ciuilib⁹ oneribus atq; annonam ex publico.

Symmachi viri cõſularis ad Auguſtos oratio.

uissimè queritur, Vestalibus sacerdotibus sua ab initio illis concessa detra- C
hi immunitatis priuilegia atq; annonam, quam solebant accipere ex publi
co. Quanto, inquit, commodo sacri ærarij vestri Vestalium virginum præ-
rogatiua detracta est? Sub largissimis imperatoribus denegatur, quod par
cissimi præstiterunt? Et rursus: Absint ab ærarij vestri puritate ista compen
dia, fiscus bonorum principum, non sacerdotum damnis, sed hostium spo-
lijs augeatur. Deinde hoc vehementer improbans, quod à religiosissimis
principibus studio abolendæ falsæ illius religionis & impiæ, sapienti con-
silio excogitatum fuerat, ne possent illæ sacerdotes prophanæ, legata aut
hæreditates acciperet: Oro vos, inquit ille, iustitiæ sacerdotes, vt vrbis ve-
stræ sacris reddatur vel priuata successio. Dictent testamenta securi, & sci-
ant sub principibus non auaris stabile esse quod scripserunt. Delectet vos
ista felicitas generis humani, cœpit causæ huius exemplum sollicitare mori
entes. Ergo Romanæ religiones sub Romano iure non pertinent? Quod
nomen accipiet ablatio facultatum, quas nulla lex, nullus casus fecit cadu-
cas? Capiunt legata liberti, seruis testamentorum iusta commoda non ne-
gantur: tantum nobiles virgines & sacrorum fatalium ministræ excludun
tur prædijs hæreditate quæsitis. Quid iuuat saluti publicæ castum corpus
dicare, & imperij æternitatē cœlestibus fulcire præsidijs, armis vestris, aqui
lis vestris, amicas applicare virtutes, pro omnibus efficacia vota suscipere, &
ius cum omnibus non habere? Itaque melior est seruitus, quæ hominibus,
quàm quæ dijs immortalibus, impenditur? Rempublicā lędimus, cui nun-
quam expedit vt ingrata sit. Nemo me putet solam causam religionū tueri.
Ex huiusmodi facinoribus orta sunt cuncta Romani generis incommoda.
Honorauerat lex parentum nostrorum Vestales virgines, & ministros deo
rum, victu modico, iustisq; priuilegijs, & vsq; ad nos stetit muneris huius in D
tegritas. Nunc ad degeneres trapezitas, atque ad mercedem vilium baiulo
rum sacræ castitatis alimenta vertuntur. Sequuta est hoc factum fames pu-
blica, & spem prouinciarum omnium messis ægra decepit. Non sunt hęc vi
cia terrarum, nihil imputamus astris, nec rubigo segetibus obfuit, nec aue-
na fruges necauit. Sacrilegio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omni-
bus, quod religionibus negabatur. Cum contra fœcunditatis & omnium
rerum vbertatis causam dicat, sacerdotibus suum impendisse honorem.
Quid enim, inquit, tale pertulerunt prouinciæ, cum religionum ministros
honor publicus pasceret? Quando in vsum hominum concussa quercus?
Quando nullæ sunt herbarum radices? quando alternos regionū defectus
deseruit fœcūditas mutua, cum populo & virginibus sacris communis esset
annona? Commendabat enim terrarum prouentus victus antistitum, &
remediū magis quàm largitas erat. An dubium est semper pro copia omni
um datum, quod nunc omnium inopia vendicauit? Hæc atque eiusmodi il
le Symmachus, falsa quidem atque impia, vt dicta pro tuenda falsa impiaq;
religione, & sacerdotum eius priuilegijs: sed verissima, si dicantur à Chri-
stiano pro veræ religionis ministris, sacerdotibus, atq; alijs diuino speciali-
ter mancipatis seruitio. Quibus omēs toto orbe terrarum gentes & natio
nes, velut communi quadam conceptione animi, intellexerunt quidem ho
norem singularem deberi: tametsi vt in veri numinis veræq; religionis, ita
in ministrorum eius, cognitione aberrauerint.

Sacerdoti bus qd de- Certe quid nostris sacerdotibus à Christifidelibus in ipsa debeatur Chri
sti ecclesia, non minus in eiusdem figura, in synagoga illa & tabernaculo ve-
teri,

A teri, quàm propheticis oraculis expressum est. Sibi siquidem decimas omnium in signum vniuersalis dominij specialiter reseruans dominus, sacerdotum suorum & altaris ministris deputauit vsibus & ministerio. Omnes, inquit ille Moyses, decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arborum, domini sunt, & illi sanctificantur. Omnium decimarum bouis & ouis & capræ, quæcunque sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum venerit, sanctificatum est domino. Has, inquam, ex vniuersis, quæ nobis sua benignitate largissimè confert, in signum, memoriam, recognitionemque, quod ab ipso velut omnium domino vniuersa acceperimus, sibi specialiter reseruatas sibique sanctificatas (adeo vt easdem sine sacrilegij crimine, nostris prophanisque vsibus applicare non possimus) sacrorum suorum ministris tradidit. Quas quam indignę ferat auare aut infideliter illis persolui, qua fraudantes persequatur vltione & vindicta, idem per Malachiam testatus est: Reuertimini, inquit, ad me, & ego reuertar ad vos, dicit dominus exercituum. Et dixistis, in quo reuertemur? Si affligit homo deum, quia vos configitis me. Et dixistis, in quo cõfigimus te? In decimis & primitijs, & ideo in penuria maledicti estis. Quia, inquit Hieronymus, mihi non reddidistis decimas & primitias, quia vos me supplantastis & defraudastis: idcirco in penuria & fame maledicti estis, & pro decimis & primitijs, quæ parua erant vt à vobis darentur, vbertatem possessionum vestrarum, & omnem frugum abundãtiam perdidistis. Et addit dominus per prophetam: Inferte omnem decimam in horreum meum, & probate me super hoc si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem vsque ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exer-

B cituum.. Perinde ac si diceret, exponente Hieronymo, vt sciatis me irascente vos laborare penuria, fame & inopia, quia videlicet fraudastis me parte mea, inferte omnem decimam fideliter in horreum meum, hoc est, in thesauros templi, vt habeant sacerdotes & Leuitæ, qui mihi ministrant, cibos: & probate me super hoc, si non effundã vobis benedictionẽ & abundantiã. Vides hic, quod ille Symmachus dixit non verè sed impiè, pro impia religione atque eius sacerdotibus, pro nostris verissime dici à Christiano. Vides quàm indignè ferat dominus illis detrahi, quod sibi reseruatum in signum recognitionemque vniuersalis dominij, ipsis contulit. Qua fraudantes vindicta ac vltione persequatur.

beatur in Chřiana ecclesia.

Malach. 3.

Hic vide, in quo supplãtari se deus à nobis ac fraudari, nobiscũ expostulet.

Nec est quod hic quisquam sibi blandiatur, veteris hæc esse & abolitæ legis Mosaicæ, quæ iam amplius nos non obligẽt sub lege euangelica. Nam eadem opera dices non obligari nos etiam præceptis decalogi, quia veteris legis sunt. Quod si confitearis etiam apud nos illorum adhuc vim, efficaciam & obligationem subsistere, quia nec figuram gerebant futuri, nec pertinebant ad status ciuilis illius veteris populi (qui iamdudum dissolutus est) gubernationem, sed instruebant homines rectè se gerere ad deum & proximum: æque confitearis necesse est, apud nos locum habere obligationem illam de persoluẽdis decimis. Aeque enim nos ac illi deum recognoscamus oportet autorem & largitorem bonorum omnium, æque vniuersalem dominum. In cuius iugem memoriam & recognitionem decimas sibi reseruauit omnium, quas suis sacerdotibus & altaris ministris persoluendas attribuit. Aeque itaque, vt tunc, ita & nunc verum est, decimas omnium, seu terræ nascentium, seu pecorum, armentorum, & quæcunque sub virga pastoris

Decimas diuini iuris esse etiam in lege euãgelica.

transeunt, domini esse, atque eidem sanctificata, quum nusquam nobis magis, quam illis, easdem remisisse legatur. Aeque ad nos pertinet, si easdem fraudemus, nec fideliter persoluimus, illud quod induximus Malachiæ prophetæ. Ita sanè hoc intellexerunt orthodoxi patres nostri, ita ab initio catholica Christi ecclesia, columna & firmamentum veritatis, & rectæ scripturarum intelligentiæ inflexibilis & certissima amussis & regula. Itaque diui Hieronymi in expositione Malachiæ iam audisti sententiam, quam & in epistola ad Damasum clarissimè explicat, à quo consultus, num sacerdotibus & Leuitis, quibus decimæ diuinitus assignatæ sunt, liceret de iure suo in vsum monachorum & religiosarum personarum transferre, respondit eisdem liberum esse, monachis & spiritualibus viris deum colentibus & timentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia cōcedere, & de iure suo in illorum dominium transferre, modo in illis pauperibus, non tam paupertatem, quàm religionem attenderent. Quod aūt, inquit, beatitudo tua quæsiuit, vtrum decimarum & oblationum ius secularibus possit prouenire, nouit vestra sanctitas omnino non licere, protestantibus hoc diuinis autoritatibus paternorum canonum. Quamobrem si aliquando ab his male detenta, quæ diuini iuris esse noscuntur, in vsum transierunt monachorum & seruorum dei episcopo tamen loci illius præbente assensum, constabunt illis omnia, perpetua stabilitate subnixa. Hactenus ille. Vides quo pacto diuinum illud ius intelligat orthodoxus ille doctissimusque Hieronymus, nō quidem vt abolitum, sed vt Christifideles adhuc efficaciter obligans. Sic & diuus Ambrosius sermone quodam quadragesimali docuit suum populum: Quicunque recognouerit in se, quod fideliter non dederit decimas suas, modo emendet quod minus fecit. Quid est fideliter dare, nisi vt nec peius, nec minus aliquando offerat de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negocio, aut de ipsa venatiōe sua? &c. Nam qui deo non vult reddere decimas, quas retinuit, & homini non studet reddere, quod iniuste abstulit, non timet adhuc deum, & ignorat quæ sit vera pœnitentia veraque confessio, nec veram aut deo acceptam eleemosynam talis potest facere. Idem & sibi commisso fideli populo inculcauit magis, & ad memoriam reuocauit diuus ille Augustinus catholicæ per orbem ecclesiæ sententiam, quàm docuit. Quod si, inquit, decimas fideliter dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. Non igitur dominus deus præmium postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatus est recipere, nō sibi, sed nobis profuturam. Quam si tardius dare peccatum est, dicente eodem: Decimas tuas & primitias non tardabis offerre: quanto peius peccatum est, non dedisse? De militia igitur, de negocio, & de artificio redde decimas. Quum enim decimas dando & & terrena & cœlestia possis præmia promereri, quare pro auaritia, duplici benedictione fraudaris? Hæc enim est deiustissima consuetudo, vt si illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Benefacere deus semper paratus est, sed hominū malitia prohibetur. Decimę enim ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerint res alienas inuadunt.

Catholicę ecclesię de hoc sententia ostēditur.

Hierony.

Ambrosi*

Augustin.

Et rursus: Maiores nostri ideo copijs omnibus abundabant, quia decimas deo dabāt, & Cæsari censum reddebāt. Modo aūt quia decessit deuotio fidei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum deo decimas, modo aūt tollitur totum.

totum. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. Hæc ille Augustinus.

A Vides quo pacto sancti hi patres nostri ius decimarum, æque apud nos, vt apud illos veteres subsistere & valere intellexerint & docuerint fidelem populum. Quos nihil aliud docuisse certum est, quàm quod & ipsi didicerant in catholica Christi ecclesia. Quorum consensum in re dubia obseruare nos Christus docuit, vt certæ & indubiæ veritatis argumentum. Vbicunque enim congregantur aquilæ, ibi corpus est, ibi CHRISTVS & veritas, idem sensus & consensus catholicæ ecclesiæ. Cuius sententia, quoniam in concilijs orthodoxorum præsulum ex diuersis locis orbis in vnum conuenientium euidentius perspicitur, audi decretum Rothomagensis concilij, quod in hæc verba legitur: Omnes decimæ terræ siue de frugibus, siue de pomis arborum, domini sunt, & illi sanctificantur, &c. Sed quia modo multi inueniuntur decimas dare nolentes, statuimus, vt secundum domini præceptum admoneantur, semel, secundo & tertio: & si non emendauerint, anathematis vinculo feriantur vsque ad satisfactionem & emendationem congruam. Sanctorũ patrũ cõsensum in re dubia obseruandũ à nobis velut consensum catholicæ ecclesiæ. Decretum Rothom. concilij.

Rursus Moguntini concilij hoc legitur decretum: Decimas Deo & sacerdotibus Dei dandas Abraham factis & Iacob promissis insinuat, & oẽs sancti doctores commemorant. Hactenus verba decreti: Quæ num tibi uidentur explicare communem catholicæ ecclesiæ de iure decimarum sententiam? Rursus definiuit & affirmat vniuersale, idque celeberrimum plusquã mille patrum ex toto orbe sub Innocentio tertio conuenientiũ Lateranẽ. concilium, decimas necessario persoluendas à Christifidelibus, vt quæ debentur ex lege diuina, & à domino in signum & recognitionẽ vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali sibi sunt reseruatæ, vt est videre in c. In aliquibus, & cum non sit, de deci. prim. & obla. Decretum Moguntini concilij. Definitio Lateran. cõcilij vniuersalis & celeberrimi sub Innocentio.

B Quare & præfatus Innocentius à Vercelleñ. consultus episcopo quid sibi agendum foret & cum his qui in decimarum solutione dicebant detrahendam impensam agriculturæ & seminũ, & qui vitam clericorum velut abominabilẽ calumniantes, eisdem subtractas decimas in alios vsus (vt prætendebant) pios conuertebant pro suo arbitrio, vtrorum sententiã recte impietatis conuincit & redarguit. Illorũ quidẽ, quòd deus omniũ dñs, sub hoc veluti canone nobis vniuersa concesserit: & propterea deterioris conditionis esse non debeat temporali aliquo dño, cui suus canon integre & absque vlla deductione à colono persoluitur. Istorũ vero, quod non licet cuiquam quæ sua sunt auferre atque alteri dare contra voluntatem domini, eo prætextu, qa malus & peccator est, & mandat vtrosque ad integram, tam personalium, quàm prædialium decimarum, vt sacerdotibus & clericis diuino iure debitarum solutionem ecclesiastica districtione compelli, vt hæc est legere in c. Tua nos, de deci. prim. & obla.

Atque hactenus quidem illis rationibus satis superque responsum est, quibus ex diuinarum scripturarum eloquijs, & sanctorum patrum testimonijs ille demonstrare conatus est, ex lege diuina & euangelica nulli sacerdoti aut episcopo, vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem super vnumquemlibet Christianũ competere: quin potius, quo minus etiam vltro delatam eiusmodi ab vniuersitate multitudinis (ad quam solam eandem proprie pertinere contendit) acceptare possent sacerdotes & episcopi, eisdem interdictũ à Christo & apostolis. Nulla eosdem exemptione gaudere debere à coactiua iurisdictiõe secularium principum, quin potius eidem tã realiter,

 quàm

quàm personaliter subiectos esse oportere, secundum doctrinam Christi C
& apostolicam.

Succenturiatis quibusdam rationibus, quibus prædictam adhuc sententiam confirmare nititur, respondere. Cap. VIII.

Vltis fucis, multis imposturis, opus habet, quo persuadeatur falsitas, cum contra nuda veritas sui ipsius efficacissimus assertor sit. Quare & hic omnia corradit & congerit, quæ quocunque modo ad suam impietatem colorandam constabiliendamq́ potest contorquere & flectere. Itaq; post rationes præmissas (quibus respondimus hactenus) velut primæ suitæq; aciei, & in quibus fidit præcipue, alias nihilo minus quasdã, velut in succenturijs collocatas subiungit. Quas præterire visum non est, ne forte quis male veritati amicus, studio nos declinasse earum vim & subterfugisse calumnietur.

Explicantur rationes quædam Marsilij, quibus sacerdotium potestati seculari subijcit. Prima ex legũ diuinarũ & humanarum differentia.

Itaq; VIII. capite suæ dictionis secundæ hanc insuper subiungit ratiocinationem. In primis supponit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis videlicet & humanis, propositã earundẽ transgressoribus pœna. Diuinarũ tamen legum transgressoribus, vt dirigentium in finẽ futuri seculi, nullã in hac vita vult esse pœnam propositam, sed humanarũ tñ. Illarum finem esse supernaturalẽ felicitatẽ: harum pacificum, tranquillum & sufficientem inter se conuictum hominum. Leges autem, vt inanimas & carentes principio iudicatiuo & motiuo, indiguisse animato aliquo, quod secundum ipsas præcipiat, iudicet, iudicata exequatur, & transgresgressores puniat, hoc est, iudice, quẽ iustum animatum vocat Aristoteles, cuius coertioni & punitioni subiectos vult om̃es legum transgressores. Omnes ergo humanarum legũ transgressores quicunq; tandem ij fuerint, seu monachi, seu clerici, sacerdotes aut episcopi, subiacere vult punitioni iudicis humani, hoc est, ciuilis. D

Ad quod hanc subiungit rationem. Quia eadem materia propria debet eiusdem agentis actionem suscipere, quod natum est, & ordinatum in illam agere propter finem ad quem apta est. At legis transgressor est materia aut subiectum, in quod natus est & ordinatus agere iudex & principans, puniendo & iustificando, aut ad symmetriam reducendo. Ergo vbicunq; talem materiam inuenerit, debet talem in eo actionem facere. Cui accidit, esse sacerdotẽm aut laicum aut potius sunt circunstantiæ, transgressionẽ aggrauantes aut extenuantes: vt monachus, sacerdos, episcopus, fur, homicida, adulter, aut aliarũ legum transgressor peccat grauius, quàm laicus. Subest ergo, inquit, & subesse debet, seu sacerdos, seu episcopus in eiusmodi, iurisdictioni secularium principũ, & eorum coactiuo iudicio, vt q legum exactores sunt, & iusti ciuilis custodes. Nec ipse summus pontifex exemptus est ab illorum coactiuo iudicio, & multo minus potest alios suos sacerdotes & clericos eximere. Alioqui dicit consequi inconueniens multo grauissimum. Vt si coniugatis (quod posset) sacerdotium permitteret, euacuaretur prorsus iurisdictio secularium principantium. Ad quod vitandum fateri, inquit, oportet secundum veritatem, iurisdictionem in episcopos, presbyteros & clericos omnes, legislatoris autoritate principantem habere, ne principatuum etiam pluralitate inordinata, politiam solui contingat. Numerum quoq; certum adscribendorum clero, aut sacerdotio in subiecta sibi prouincia principantẽ determinare debere, sicut & aliorũ omnium publicorum munerum, officiorum, magistratuum, & partium

reipubli

A respublicæ. Hæc atq; eiusmpdi dicto capite ille pergit connectere.

Ad hæc capite nono eiusdē suæ dictionis multis verborum ambagibus nititur ostendere sacris in ecclesia magistratibus coactiuæ iurisdictionis autoritatem non cōpetere, quod ea frustra foret, quum ad salutē (quo illi magistratus pertinent) nemo cogi possit inuitus.

Secūda ex fine autoritatis ecclesiasticę hoc est, salute animarū nostrarū, ad quam valere nō possit coactio

Postremo, capite vndecimo eiusdem demonstrare conatur separasse Christum officia sacerdotum, & principum, hoc est, eorum, qui coactiuæ iurisdictionis autoritatem super alios obtinent. Nam quoniam, inquit, venerat ipse docere humilitatem & huius seculi contemptum, velut viam meriti salutis æternæ, quo sua opera essent doctrinæ consona, ipse omium dn̄s in summa paupertate hunc mundum ingressus, hanc etiam vita ita exegit, vt de se diceret: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet. Et hunc velut statum perfectionis docuit sequi eos, qui specialius vellent sui esse discipuli, & quos suæ legis pręcones & doctores erat relicturus. Quod euidenter ostendit, cum interroganti se cuidam quid facere oporteret, vt vitam possideret æternam, respondisset, vt mandata obseruaret. Illeq; percontari pergeret, num quid aliud sibi deesset, siquidem mandata se obseruasse ab adolescentia. Adhuc, inquit, vnum tibi deest. Vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus: & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Et rursus discipulis: Sic, inquit, omnis ex vobis qui non renunciat omnibus quæ possider, non potest meus esse discipulus. Itaq; cum huius suæ doctrinæ ac philosophiæ doctores relinqueret suos apostolos & discipulos, eorumq; successores sacerdotes & episcopos, ne nullam fidem esset habiturus sermo discordans ab opere, etiam illis interdixit ne aurum possiderent aut argentum, sed simplici tantum
B victu & amictu contentos, cum pera & baculo misit in orbem vniuersum prædicare euangelium omni creaturæ. At contra principibus & iudicibus huius seculi indecoram dicit esse paupertatem & abiectionem, vt quæ autoritatis contemptum faceret, & potestatem adimeret legum transgressores coercendi, & commissa vlciscendi scelera & flagitia. Proinde nec his cōuenienter committi officium docendi legem euangelicam, nec doctoribus eiusmodi principatum aut coactiuæ iurisdictionis autoritatem. Et hanc dicit esse sententiam diui Bernardi ad Eugenium, qui docet in vnum conuenire non posse dominationem & apostolatum: cuius verba superius prolixe adscripta sunt.

Tertia ex pugnantia officiorū sacerdotū & principum.

His vt respondeamus ex ordine: In prima illa sua ratiocinatione, quam capite octauo dict. secundæ confusissime simul & verbosissime explicat, adeo vt vix intelligas quid tandem illa verborum inuolucra parturiant, imaginatur (vt etiam perpetuo) politicas inter nos communitates, regna, imperia, velut inter prophanos ethnicos: nec intelligere potest, Christianam ecclesiam esse illud regnum CHRISTI, cui & vniuersæ gentes & regna, reges & imperatores seruiant, & sua sceptra submittant, si futuri etiam illius regni Christi participes esse voluerint (vt iam annis plus mille ducentis seruijsse plurimos, si non omnes, videmus) necesse est. Regni quoque huius Christi, hoc est, catholicæ ecclesiæ, suum ordinem, suos magistratus sibi decentissime subordinatos, non tantum sacros, sed etiam laicos. Quandoquidem & his opus habet immensa illa omnis generis multitudo hominum. At laicos etiam sacris subijci, & præcipue summo ecclesiæ antistiti, eiusdem regni rationem exigere, & Christum ordinasse, clarissime à nobis superius demon

R̄ñsio ad primam.

demonstratum est. Cui nec deest in omnes sua quædam coactiuæ iurisdictionis autoritas, qua omnes continere possit in officio, atque eos qui ordinē, quietem, pacemque illius sibi commissi regni, hoc est, catholicæ ecclesiæ conturbant, punire: sed suæ autoritati sacrosanctæ conuenienti gladio, hoc est, anathematis, interdicti diuinorum officiorum, ingressus ecclesiæ, & eiusmodi quibus sine vi & armis, inter colligatos sacramento fidei & Christianæ religionis vinculo, omnibus armis, omni potentia efficacius potentissimos etiam principes, reges & imperatores sibi subijcit, continet in officio, atque etiam cogit in ordinem. Itaque vt in illo CHRISTI regno, laicis magistratibus vicissim in illos sacros, & præcipue super ipsum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, membris videlicet in suum caput, & in pastorem ouibus, competeret præcipiendi, statuendi, atque etiam puniendi autoritas, rerum natura non patitur. Quis (inquit ille beatissimus Gregorius) dubitet sacerdotes Christi, regum & principum, omniumque fidelium patres & magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrē, discipulus magistrum, sibi subiugare conetur, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, à quo credit non solum in terra, sed etiam in cœlis se ligari posse & solui?

Itaque quod assumit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis & humanis, proposita pœna suis transgressoribus, libenter admittimus. Quod insuper addit: Diuinas leges regulare tantum humanos actus ad finem supernaturalem, & futuri seculi felicitatem, & propterea in hac vita non exigere pœnas à transgressoribus, haud sane verum est. Dirigit quidem & regulat humanos actus lex diuina ad finem illum supernaturalem assequendum, tanquam ad finem vltimum: itamen immediate & proxime (præcipue autem per leges, quas cordibus nostris inscripsit, quas & naturales dicimus) vt decenter, & ad seipsum, & ad proximū, & ad deum homo se habeat. Quarum vim & obligationem intellexerunt etiam, quibus supernaturalis finis hominis nulla prorsus fuit cognitio. De quibus Apostolus: Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostē dunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum. D

Falsum esse, diuinas leges non exigere pœnā in hac vita à sui transgressoribus.

Deinde quod dicit leges diuinas non exigere à sui transgressoribus pœnas in hac vita, æque falsum esse demonstrat lex vetus Mosaica. Quod si illam abrogatam voluerit per legem euangelicam, de qua forte vult suam propositionem intelligi: hoc intelligat oportet, non tam abrogatam, quàm impletam & consummatam qua parte erat figuratiua atque vmbra futuri, atque ea parte pro vmbris & figuris solidam ipsam successisse veritatem. Qua vero parte transgressionum punitiua erat, non tantum pœnam exigebat vt regulatiua humanorum actuum ad proximum, ad finem eiusdem assequendū, pacificamque tantæ multitudinis societatē & communicatiōem conseruandam, sed etiam vt humanos actus ordinat ad deum. Itaque & peccato blasphemiæ in deum, idololatriæ quoque & quæcunque cum eodem communicabant, vt diuinationum, augurij, & similium, item & violationis sabbati, irrogabat lex mortis supplicium. Quanquam etiam hac parte iam nos non obliget lex illa vetus, quia Mosaica, tamen qualibus & nos legibus pro conseruanda tam immensæ ac pene infinitæ multitudinis societate & communicatione, catholicæ videlicet ecclesiæ opus habeamus, clarissime expressit

A presſit,& fidelibus principibus,q̃ Christo iam & eius regno seruiunt, formam exẽplumq; præbuit,etiã zelandi honorem domini sui & mortis supplicio persequendi blasphemos, idololatras, sortilegos, hæreticos etiam & schismaticos,vt per quos cõmunicatio,societas atq; vnitas catholicæ ecclesię directe soluitur. Cum zelum eiusmodi etiã in eo,cui non erat cõmissus specialiter gladius,hoc est,in Phinees,filio Eleazari filij Aaron, sacerdote comprobauit diuina autoritas:quem arrepto pugione in lupanar ingressum,& virũ Israelitem fornicantem vna cũ Madianite confodientem,auertisse per hoc iram suã à filijs Israel testicatus est dominus, & pacto sacerdotij sibi & semini eius in sempiternum remunerauit. Ita enĩ habet scriptura: Dixit itaque dñs ad Moysen: Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, auertit iram meam à filijs Israel,quia zelo meo cõmotus est contra eos, vt non ipse delerẽ filios Israel in zelo meo. Idcirco loquere ad eũ: Ecce do ei pacem fœderis mei,& erit tam ipsi, q̃ semini eius pactum sacerdotij sempiternũ, quia zelatus est pro deo suo, & expiauit scelus filiorũ Israel. Quin & ipse deus transgressoribus legũ suarum, quando nec à seipsis,nec ab his, quibus illud cõmissum est,digne puniuntur, etiã in hac vita multas pœnas infligit. Testis est non solũ vniuersa illa veteris populi (qui nostrã ecclesiam deliniabat & exprimebat) historia: sed etiã de indigne sumẽtibus corpus Christi & sanguinem in sacramento eucharistiæ dicit Apostolus: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles,& dormiunt multi. Quod si nos ipsos iudicaremus, nõ vtiq; dijudicaremur à domino.

Quæ zelũ habere debeãt Christiani principes pro Christi nois gloria. Exemplũ in Phinees

Præterea quod ille adiungit consequenter (velut linum lino connectens) de legibus humanis actus humanos regulantibus, quod altius non respiciant,q̃ ad solum finem politicum, hoc est sufficientem & pacificum conui-

B ctum inter se hominum. Quodq; illæ solæ pœnam constituant in hac vita inferendam suis transgressoribus,exigendam per ciuilem principem earũdem custodem & exactorem, tam multa errata inuoluit, vt nimis longum foret persequi per singula.

In primis imaginatur,nullas posse esse humanas leges aliquid statuentes sub pœna,quàm ciuiles & politicas, quarum exactores & custodes sint publici magistratus,& seculares principes. Quod quàm falsum sit,vel cæco potest esse euidens. Quis enim nesciat in magna aliqua domo patremfamilias posse leges condere, quibus singulis familiæ suæ partibus sua præscribat officia, etiam sub pœna conuenienti, quam transgressoribus irroget, hoc est,filijsfamilias,ancillis,seruis. Quod etiam in quolibet voluntario cõuentu hominum potest ille,cui reliquorum commissum est regimen. Sed inquis: Non potest in transgressores legum suarum animaduertere mortis supplicio,quod solum potest magistratus ciuilis,aut princeps secundum leges ciuiles. Quid denique? Nunquid alia nulla pœna est humanarum legum transgressoribus,quàm solum mortis supplicium? nunquid non sunt etiam carceres, compedes, virgæ, ferulæ? nunquid non pœna infamiæ? mulcta pecuniaria? Alij societatum variarum rectores, vt suos in officio contineant,pœna tam graui opus non habent, habent tamen opus omnes, quibus aliorum gubernatio & regimen commissum est, vt ordinem & quietem suæ societatis interturbantes, & quæ ad finem ipsius assequendum necessaria sunt,pro suo quisque officio negligentius curantes,afficere possint pœna aliqua illi societati & fini, qui per eam affectatur, conuenienti. Deinde ita etiam de humanis legibus loquitur,quasi nullæ essent leges

Falsum esse,nullas hũanas leges aliqd posse statuere sub pœna,quã ciuiles & politicas.

eccles

ecclesiasticæ, attamen humanæ. Ecclesiasticas dico, quas necesse est à patre- C
familias ecclesiasticæ domus ferri pro conseruando decentiordine in fami
lia ecclesiastica in vniuersum orbem diffusa, pro indiuidua eius vnitate, &
communione in his quæ necessario, quatenus Christiani sumus, habemus
communia, vt cultus dei rite & decentius peragatur, vt sacramenta magis
reuerenter administrentur à sacrorum ministris, & à Christifidelibus di-
gnius recipiãtur, vtq; vniuersa hæc societas commodius & efficacius diriga-
tur in finem suum proprium, hoc est, vt per fidem & Cristianæ legis obser-
uationem, supernam cœlestis Christi illius regni felicitatem assequatur. Hu
iusmodi leges ecclesiasticas fuisse ab initio ab ipsis apostolorũ temporibus,
quæ nihilo minus & pœnas transgressoribus statuant, sed cõuenientes for-
mæ societatis ecclesiasticæ, hoc est, priuationis aut suspensionis ab officio,
si quod transgressor eiusmodi forte obtineret in hierarchia ecclesiastica, itẽ
interdicti ingressus ecclesiæ, priuationis ecclesiasticę communionis, atque
eiusmodi, vniuersi ab initio testantur scriptores ecclesiastici, & ex his, quæ
duobus superioribus libris induximus, quæque libro proximo dicturi su-
mus, nulli non potest esse clarissimum. Quæ sane vt necessario fuerint,
quisquis dubitare poterit, communis sensus se expertem prorsus testabitur.
Quis enim non intelligit, quanta vniuersæ ecclesiæ toto orbe diffusæ neces
saria fuerit multitudo eorum, q sacra ministrarẽt fideli populo? Quis etiam
in tanta multitudine, quo euitaretur confusio, tolleretur schismatum, turba
tionum, rixarum & scandalorum fœcundum & inexhaustum semina-
rium, non intelligit necessarium quoque fuisse ordinem, per quem collige-
rentur in vnitatem, & connecterentur totius ecclesiæ vni rectori & capiti,
vnde totius vnitatẽ dependere supra euidentissime demonstrauimus? Quis
non eidem sic ordinatæ, sic in vnitatem sub vnius præsidis gubernationem D
reductę, tam immensæ multitudini, etiam aliquibus legibus ad finem eccle
siasticæ societatis dirigentibus, & membris quibuslibet sua officia præscri-
bentibus, opus esse, & semper fuisse non videat? & tamen vniuersa hæc,
ille odio execrabili in Christianam ecclesiam, atque eius sacerdotium cæcus
ignorauit, aut ignorasse, quo incauto & simplici lectori imponeret, se simu
lauit: sed ita de humanis legibus loquitur, quasi præter ciuiles, nullæ aut sint,
aut esse possint aliæ. Postremo & de illis ipsis, præsertim vt Christianorum
sunt, ciuiliumque societatum, quæ iam regno Christi seruiunt, & pars sunt,
ac membra Christianæ ecclesiæ (de quibus solis esset ad propositum) quam
loquatur & sentiat indigne, ex hoc facile intelliges, si cõsideres quæ sit Chri
stianorum & ethnicorum differentia. Hi enim velut ignorantes deum, &
nihil nisi quod prę oculis est prospicientes, incommoda vitæ præsentis tan-
tum sua opera dirigunt. At Christianus vniuersum corpus operum suorũ,
illo suæ intentionis clarificato lumine fidei oculo in deum dirigit, quo quic-
quid non pertinet aut non dirigitur, peruersum, aut vt minimum ociosum
est, de quo iuxta veritatis testimonium nobis reddenda sit ratio in die iudi
cij. At vir iste bonus etiam Christianos magistratus non vult altius respi-
cere, quam ad sola vitæ præsentis commoda, perinde ac si essent ethnici, ac
si Christo atque eius regno non seruirent, ac si intentionis suæ oculum, non
solum in magistratuum suorum actibus (qui tamen præcipui momenti
sunt) sed etiam in omnibus, ad deum respicere non tenerentur, sed morari
possent in terra, in his tenebris. Atque in hunc modum, sine fine & modo
falsa falsis, atq; impia connectẽs impijs, iactat euidentissimas (si deo placet)
de

Q̄ indigne sentiat Marsilius de ciuilibus Christianorũ legibus.

A demonstrationes se scribere, quibus perinde ac si plane vicisset, nobis impotenter insultat.

Itaque cum sit certissimum Christianos magistratus, tametsi ciuiles, moderationem cui præsunt, debere ciuilem dirigere ad gloriam regni (cui seruiunt) Christi ad honorem dei, & suâ sibi cômissorum illam Christianam felicitatem, nihil dubium est eosdê ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi cæterisque eius sacris magistratibus, qui immediate ad illum ordinati sunt, subesse & non præesse debere: obsequi, non imperare. Côcludit, ciuiles Chrstianorû magistratus necessario subesse ecclesiasticę hierar. præsidi.

Quod si qui etiam eorum, qui sacros illos magistratus gerunt, sacerdotum videlicet & episcoporum, possint esse, & sint interdum scelerati, legû transgressores, habent illi ea in re suos iudices, qui tales impunitos non ferent, habentes carceres ad pœnam & pœnitentiã, aquã tribulationis & panem angustiæ. Quæ si delicto & exemplo putauerint non sufficere, exauthoratos tradere possunt potestatibus secularibus puniendos secundum leges seculi. Quæ alioqui vt in non subiectos suis legibus & iudicijs, non possunt animaduertere in eosdem, aut vllam iurisdictionem exercere.

Quod vero ille veretur, ne sacerdotû nimia multiplicatione euacuari posset secularium principum iurisdictio, inani cura côsumitur. Nã sui regni Christus curã non negligit. Neque enim dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Tametsi propter peccata populi sui regnare aliquando faciat principes hypocritas, & suos sanctos contaminet. Atque vtinam fieri posset, ita inter nos vigeret Christi fides & religio, vt solo pastorali baculo côtineri oẽs possent in officio, vtque gladium portantibus inter nos magistratibus opus non haberemus, & longe esset felicius hoc Christi regnum & ecclesiæ. Cauilli remotio.

Ad alteram rationem, qua dicit ecclesiasticam coactiuæ iurisdictionis autoritatem, si qua esset, frustra fore, quum ad salutem (quo solum ea spectat) nemo cogi possit inuitus. Miror illi non venire in mentem, saltem inter sacrorum ministros necessarium fuisse ordinẽ ad quem conseruandum necessaria fuerit etiam coactiuę iurisdictionis autoritas. Cum alioqui plena tumultibus, iurgijs, rixis, sine ordine & decore foret ecclesia velut horrenda quædam Babylon. Deinde si coertiones, si pœnæ ecclesiasticæ, nulli quicquam ad salutem conferunt, vt ad quam nemo cogi possit inuitus, quid ita desipuit Paulus apostolus, vt hoc ipsum non intelligeret? Quid frustra vexauit & se, & fornicatorem illum Corinthium, quem tradidit Satanæ in interitum carnis: sed quorsum? vt spiritus, inquit, saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. Si ad salutem nulli prodest puniri ecclesiastica pœna, quid ille excommunicauit hominem vt saluaretur? Quid hoc ipsum diuus Ambrosius fecit imperatori Theodosio, dicens illam excommunicationem ipsi fore maximam sanitatis medicinam? Et nunquid vtriusque fructus obscurus est? Certe contristatum illum fuisse ab Apostolo secundum Deum, & per hoc ad pœnitentiam adductum, idem testatur Apostolus. Theodosio vero quàm fuerit & fructuosa illa excômunicatio, qua ab Ambrosio illigatus extitit, superius ex Theodoreto Cyrenensi episcopo satis explicauimus. Esto, nemo inuitus cogi possit ad salutem, tamen pœna sæpe oculos aperit, quos culpa clauserat, & adducit ad veram pœnitentiam. Saltem si illis pœna affectis, ob indurati in malo animi obstinationem, ad salutem non proficit, at proficit alijs, & magis timoratos sollicitosque reddit. Saltem hoc efficit, vt à communione ecclesiastica præcisi, noxiæ & pestiferæ conuersationis contagionę non inficiant alios. Rñsio ad rônem secundam.

B

Qq Ad

Ad tertiam atque ultimam rationem qua capite undecimo dictionis suæ secundæ velut à posteriori nititur ostendere, sacerdotibus & episcopis autoritatem principalem aut coactivæ iurisdictionis non posse competere, quod ipsorum officium necessario exigat quædam, quæ non conveniunt atque adeo repugnant officio principum aut iurisdictionem exercentium, nempe humilitatem, huius seculi contemptum, & voluntariam paupertatem, in qua eaque extrema, viam perfectionis præcipue vult consistere, proinde separasse Christum officia sacerdotum & principum. Respondentes dicimus, varia quidē ac diversa esse sacerdotū & principum officia, non tamen repugnantia, & quæ in eodem sese compati nequeant. Sacerdotum est mediatores esse inter deum & populum, tractare & peragere quæ ad divinum cultum specialiter pertinent, ministrare populo sacramenta instituta à Christo, velut quædam media assequendæ salutis æternæ. Principum vero est, custodire pacificam & quietā cōmunionem & societatem populi, etiam in ordine ad Christū, atque eius honorem, & populi salutem non solum temporalem, sed etiā æternam. Discreta fuerunt hæc officia, etiam in synagoga veteri, quæ, ut sæpe diximus, umbra quædam & deliniatio extitit nostræ ecclesiæ, sed nihilo minus se compati posse in eodem, non solū in Moyse, sed etiam in Machabæis ostenditur, qui non solum summi sacerdotes, sed etiam principes extiterunt populi.

Ad tertiā rōnem responsio.

In Moyse & Machabæis oñdit

Quod autem vult humilitatem, seculi contemptum, & voluntariam paupertatem, eamque summam (in qua Christianæ perfectionis statū præcipue contendit consistere) necessario convenire sacerdotibus, ut evangelicæ doctrinæ ac perfectiōis præconibus & doctoribus, quo opera doctrinæ essent consona, quæ tamen non convenirent principibus seculi. Dicimus quod ad humilitatem & seculi contemptum pertinet, utrunque necessario exigi ab eo qui se Christianum profitetur & Christi discipulum, quicunque tandem ille sit. Discite, inquit ille, à me, qa mitis sum & humilis corde. Tam est necessaria cuique humilitas, q̄ est detestanda superbia. Et Ioannes apostolus in prima sua canonica: Nolite, inquit, diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum non est charitas patris in eo. Cui autem interdicitur amor mundi, ab illo exigitur mundi contemptus. Duo ergo hæc omni sunt Christiano communia, cuiuscunque tandem ille conditionis, status, gradus, aut ordinis fuerit, seu servus seu liber, seu plebeius seu magistratus, seu sacerdos seu laicus.

Paupertatem vero à nullo exigi, nec in se aliquid habere vili per se expetendum, sicut nec divitias quicquam fugiendum. Sunt enim virtutis explicandæ & in plurimos communicandæ instrumenta non incommoda. Cum paupertas, præsertim ut vulgo capitur pro egestate, & necessariarum rerum defectu (quomodo etiam accepit ille, qui & paupertatem & divitias deprecabatur, sed optabat sibi concedi tantum necessaria) nihil prorsus per se expetendum habeat, non magis, quàm morbus, cruciatus corporis, mors denique. Quare summæ perfectionis status, nec in hac, nec in illis est, sed in summa & perfectissima charitate dei & proximi. Illi cœlestes spiritus in statu summæ perfectionis degunt sine paupertate, sed cum perfecta etiam omnium abundantia. Itaquoque & nos, si in statu innocentiæ perstitissent parentes nostri, ageremus in statu longe maioris perfectiōnis, in omnium tamen rerum sufficientia, quàm nunc agimus. Ita & sanctissimorū patriarcharū & regum in maxima opulentia & gloria perfectionem,

Paupertatē simpliciter à nullo exigi, nulli etiā expetendā p se

C

D

A nem, quamuis in sordibus egestatis & mendicitatis, non assequimur. Nihil ad statum perfectionem per se eiusmodi paupertas facit, imo in eam, vt & in cætera incommoda omnia, ex peccato nostrorum parentū incidimus. Sunt tamen hæc cum incidunt, materia exercendæ virtutis, vt seu egestatem, seu morbum, seu cruciatum corporis, seu mortem denique violenter illatam feramus fortiter & patienter, nec propter illa declinemus ad peccatum aliquod, vt plus apud nos amor dei & æternæ salutis, quā hæc in contrarium pendeant. Nemo tamē virtuosus quantumuis perfectus, hæc propter se debet appetere, sed fugere potius. Propter se dico. Nemo enim sanæ mentis optare debet, mori violenta morte, cruciatus corporis sustinere, morbis decumbere, persequutionibus affligi, cū & ipse Christus ab his abhorruerit. Pater, inquit, si fieri potest, transeat à me calix iste, veruntamē non sicut ego volo, sed sicut tu. Vides nihil in his per se expetendum, sed fugienda potius, nisi ob vtilitatem aliquam quæ inde expectatur. Si fieri potest, inquit, cum æqua vtilitate humani generis, innuens per se non expetenda, quin fugienda potius, sed ob vtilitatem inde forte consequentem toleranda. Sic & suos docuit persecutionē fugere, non appetere. Si, inquit, vos persequuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Ita quoque & de eiusmodi paupertate dicendum est. Hæc enim vniuersa vnius generis sunt. Incidentia tamen debet fortiter ferre Christi discipulus, nec propter ea deuiare à recto. Potest etiam nonnunquam perfecta virtus appetere, ad bonum aliquod respiciens, quod hæc per accidens consecuturum præuidit. Quomodo plurimi gloriosissimi Christi martyres exarsisse legūtur ad martyrium, vt suo exemplo pietatem commendarent cæteris, nec ob mortem violēter illatam, cuiquam eam violandam, suo exemplo docerēt. Cum hæc mala corporis

B poria momentanea & nullius momenti esse testarentur, ad æternæ gloriæ pondus, quod eorum tolerantia ob pietatis custodiam, & dei gloriam operatur in nobis. Possunt hæc, & ab imperfectis nonnunquam assumi & expeti, velut amara quædam pharmaca aduersus suam imperfectionem cuius sibi sunt conscij, vt si qui diuitijs vti nesciant, sed sibi eas impedimento ad salutem aut perfectionem sentiant, eas abdicare in totum, & voluntariā paupertatem assumere. Si qui per sanitatem corpus fortius rebellare spiritui sentiant, ieiunijs & alijs voluntarijs afflictionibus ipsum macerare, & in seruitutem redigere spiritus. Qua ratione etiam morbus corporis multis profuit. Sed hęc illis accidunt, nec per se conueniunt. Quare nec vt huiusmodi, aut propter seipsa, quisquam ea sapiens vnquam expetijt.

Christi vero philosophia & doctrina in hoc est, vt à rerum visibiliū amore abductos homines, adduceret ad amorem cœlestium & æternæ salutis nostræ, cuius ipse reparator & autor aduenerat, cuius etiam perficiendę mysterio modus ille, quo pauper venit & humilis, omnia nobiscum huius vitæ incommoda, mortē denique amarissimam & contumeliosissimam ab iniustis & ingratissimis illatam perferens, magis congruere visus est æternæ dei sapientiæ. Cuius in omnibus explicare consiliorū rationem vt est hominibus impossibile, ita hoc voluit esse in promptu, nec difficile intellectu, ideo magis sic venire voluisse, quam in potentia & gloria, vt hoc ipso nobis contestatum faceret, quanti merito illud apud nos esse debetet momenti, quod vt assequeremur, tanti constitisse videremus dei filio, vtque ad hoc ipsum omi affectu, omnibus viribus contenderemus. Ea vero, quæ eatenus sola fere bona videbantur hominibus, sciremus vera bona non esse, vt quibus

Quid nos Chrs docuerit, egestatē, oia huius vitę incōmoda ignominiosam denique mortē perferens.

bus filius Dei caruit, nec vêre mala quæ ille sustinuit, proinde nec illorum amore, nec horum terrore, à veris illis, quæ docebat, bonis ad vere mala deflecteremus. C

Chri illã doctrinã cõmunem Chrianis omnibus. Chri doctrinæ, imo & summæ in eadẽ pfectioni nihil repugnare diuitias.

Hæc Christi philosophia, vt omnibus Christianis communis est, ita maxime ad eos pertinet, qui sublimiorem inter alios gradum sortiti sunt in ecclesia, hoc est, principes, reges, imperatores, sacerdotes, episcopos. Cui nihil repugnant diuitiæ, quæ etiam constitutis in magistratibus sunt necessariæ, Sed diuitias magnifacere, & vt præcipua quædam bona amare, quas contẽptim solum habere oportet, & ob necessitatem rerum ingruentium, & incumbentium onerum. Nec debet docere euangelicus doctor, non habendas Christiano pecunias aut diuitias, hoc em̃ falsum est, & doctrinæ Christi ac apostolorum, quam videre est ab initio in consensu catholicæ ecclesiæ, plane contrarium, sed contemnendas. Quod vero adolescenti illi percõtanti de via assequendæ salutis respondit Christus, vt seruaret mandata, dicenti insuper ea se seruasse ab adolescentia, & iterum interroganti, num qd sibi deesset, rursus vnum sibi adhuc affirmauit deesse, nempe vt iret, & venderet quæcunq; haberet & daret pauperibus, & se sequeretur. Dicimus: In regno patris nostri multas esse mansiones. Viam quidẽ necessariam eius assequendi esse obseruationem mandatorum dei, sed præter illa, etiam perfectiora quædam docuisse Christũ, quæ à nemine tamen simpliciter exigit, sed cuiusq; permittit arbitrio, vberiorẽ haud dubie retributionẽ assequuturis eadẽ sequentibus. Nec obligatus est sacerdos aut præco euangelicus ad obseruanda consilia euangelica, quæ iam præcepta essent, non consilia. Nec docens, non vero sequẽs consilia eiusmodi, si tanquam consilia doceat, vita & moribus doctrinæ suæ contrarius est, quinpotius consonat. Docet em̃ consilia esse, non præcepta, & cuiusq; relicta arbitrio, nulli sub obligatione posita. Quod ipsum, siue vita sua sectetur, siue non sectetur, eadẽ moribus comprobat. Sectando equidẽ eadẽ ipsa velut pfectiora comprobans. Non sectando, veluti consilia, & in cuiusq; libertate posita demonstrans, & tamẽ doctrinæ præconio vt perfectiora efferẽs. D

Verba illa Chri, q nõ renunciat oibus, &c. nõ põt meus esse discipulus, ad om̃em Chrianũ pertinere.

Quod vero apud Lucam dicit dominus: Sic omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus, ad statum, quẽ illi imaginantur, pfectionis nihil ptinet, sed est commune præceptum omnibus, qui Christi voluerint esse discipuli. Itaq; non ad apostolos, sed ad turbas se sequẽtes conuersus dixit: Si quis venit ad me, & non odit patrẽ suum & matrẽ, & vxorẽ, & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.

Explicans deinde duabus parabolis cur hæc ad illos diceret, videlicet: De ædificare volente, qui opus habet supputare impensas necessarias priusquam incipiat, ne forte inchoatum consummare non potens ædificium, fiat ludibrio omnibus. Et de rege bellaturo aduersus alium, quem necesse est, nisi se plane velit perdere, prius inire rationem suarum virium, & expẽdere num par hosti esse possit. Sic ergo, inquit, omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Perinde ac si diceret: Ideo vobis me sequẽtibus prædico quid à meis discipulis exigam, vt prius apud vos expẽdatis si ea possitis pficere, quæ equidẽ difficilia sunt, vt videtur: ne forte inconsulte & temere tantam rem aggrediẽtes, resiliatis postea, & velut canes reuertamini ad vomitum. Itaq; hæc ab omnibus discipulis suis vt necessaria Christus exigit, non vt perfectiora consulit.

A fulit. Quæ tamen, quo pacto sane, rectéq; intelligenda sint, Matthæus clarius significat, ita aiens dixisse Christum: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Vides itaque quid his præcipiat Christus, nempe nullam creaturam supra ipsum amare, sed cum hoc exigit amor dei, honor Christi, pietas & religio, dicere patri, matri & omnibus, quibus carnali aut naturali amore deuincimur, non noui vos, quin & omnia aduersa, cruciatus, tormenta, supplicium denique propter illum patienter ferre.

Itaq; vt reuertamur ad id vnde sumus digressi, non magis sacerdotes suos, quàm reges aut principes paupertatis iugo onerauit Christus. Ita tamen dispensationis mysterio conueniebat magis humilem, pauperemque venisse legislatorem nostrum, primosque illos suæ legis præcones, quam in maiestate, in gloria & potentia, non solum, quo nos veram illam, quam supra explicauimus, Christianamque philosophiam vita sua & exemplo docerent, sed etiam ne vi ac tyrannide quisquam calumniari posset obtinuisse legem eius in orbem vniuersum. Sed propagato iam in orbem euangelio, constitutaque ecclesia, contineri in vnum, gubernarique eam hierarchia illa, quam supra explicauimus, erat plane necessarium. Nec minus in rectoribus eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, etiam externarum rerum quendam adesse splendorem, si modo & veneranda & metuenda esse debuit eorum autoritas, qua totius ecclesiæ vnitatem, saluteмque contineri supra demonstrauimus. Quod si virtute, doctrina, moribus, singularísque vitæ exemplo autoritatem suam eos tueri volueris, memineris necesse est, homines nos esse omnes, tam subditos, quam præpositos, ex hominibus

Nõ magis sacerdotes suos, q̃ reges aut principes paupertatis iugo onerasse Christum

Etiã externarum rerũ splendorẽ necessario requiri in ecclesiasticæ hierarchiæ principib.

B fragilibus & peccatoribus constitutam hanc nostram ecclesiam. Rarum quenque inter nos esse, ne dicam, vt quisquam sit, vix fieri posse, etiam si diui Petri sanctimoniam haberet, q̃ sola vitæ integritate, deploratissimo hoc seculo, autoritatem illam tantam, quantam esse cõuenit, imo quantam esse necesse est, tueri posset, quando eousque creuit improborum audacia & impietas, religionis & ecclesiasticæ autoritatis contẽptus. Non ignorauit hoc futurum Christus, quod nemo nostrum nõ intelligit necessarium, qui modo materiam ipsam æstimat, ex qua cõstituta est hæc nostra ecclesia, vt mali permixtim cum bonis præficerentur ecclesiæ. Attamen, etiam si mali præsint, necesse est ob totius ecclesiæ salutem in eius præside conseruari, agnosci ab omnibus, reuereri ac adorari supereminentem illam autoritatem ecclesiastici regiminis. Quare nec sine speciali diuinæ prouidentiæ dispositione factum supra demonstrauimus: primum vt omnis ciuilis inter nos autoritas, omnes magistratus, reges, principes, suos fasces, sua sceptra ecclesiasticæ autoritati submiserint, deinde vt cedente eius præsidi imperatore Cõstantino vrbe Roma, sede & capite Romani imperij, atque alijs alia vltro dedentibus, sacerdotalis dignitas etiam principali aut regali dignitate honorata fuerit, quemadmodum & in illa veteri synagoga figura nostræ ecclesiæ in Machabæis factum videmus, vt etiam hac ipsa parte concordet figura & veritas. Adeo vt ã mille circiter annis, etiam in externarum rerum splendore, magnificentia, & opibus Romani pontifices ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, summis quibusq; principibus, regibus & imperatoribus non admodũ cederẽt. Quibus & sancti põtifices sanctissime vsi sunt in vtilitatẽ, augmentũ & honorẽ Christianæ ecclesiæ, mali vero illam saltem toti Chri-

ſtianæ ecclesiæ adeo neceſſariam vnius præſidis in principalem autoritatẽ conſeruarunt ac tutati ſunt. Sed de hoc poſt rurſus incidet locus commodior & opportunior. C

In vnũ cõuenire nõ poſſe dñationẽ & apoſtolatũ. Dñationẽ interdici omnibus Chri diſcipulis, non principatum.

Quod vero Diui Bernardi ſententia confirmat in vnum conuenire non poſſe dominationem & apoſtolatum, libens admitto. Sed aliud eſt dominatio, qua reges gentium ſuis dominantur (de qua ſola ille loquitur, quemadmodum ſuperius clarius indicatum eſt) aliud vero principatus legitimus. Illa omnibus CHRISTI diſcipulis, quanuis regibus, & imperatoribus interdicta eſt, non ſolis ſacerdotibus aut epiſcopis. At principatus legitimus quanuis ſecularibus nemini interdicitur, nec ſacerdotibus, tametſi ipſis, non quatenus ſacerdotes ſunt, ſed aliunde conueniat. Quod idem ille Bernardus eodem libro confitetur, dicens Romanum pontificem in regalibus, quibus vtitur, inſignijs, vt ornatus gemmis & ſericis tectis auro, vectus equo albo, ſtipatus milite, circunſtrepentibus ſeptus miniſtris incedat, Conſtantino ſucceſſiſſe, non Petro. Sed de his poſt erit locus dicendi opportunior.

Epilogus.

Stat ergo inuicta & inconcuſſa veritas, nec quicquam ab vniuerſis impietatis aduerſus eam adhibitis machinis labefactari potuit. Stat Petro & ſucceſſoribus eius eccleſiaſticæ hierarchiæ principibus ſuper vniuerſam familiam eccleſiaſticam, ſuper omnes, qui Chriſtiano cenſeri ſe volunt nomine, ſeu principes, ſeu reges, ſeu imperatores ſua autoritas omnes obligandi, omnibus præcipiendi, ab omnibus officiorum ſuorum rationẽ exigendi, non quidem elanguida, & quam liceat impune contemnere, ſed armata ſecuri & falce apoſtolica, omnibus armis, omnibus gladijs magis formidabili. Demonſtrata præterea impudens falſitas aſſertionis contrariæ, aut potius inſomnij, merum enim videtur planeq; ridiculum inſomnium, quod ille adfert. Nulli videlicet inter nos competere iuriſdictionem coactiuam ſuper alios niſi ex delegatione legiſlatoris humani, hoc eſt, vt ipſe dicit, vniuerſitatis multitudinis. Quam vt interdictam Chriſti præcepto falſiſſime intelligit ſacerdotibus, epiſcopis atq; ipſi etiam ſummo pontifici, ita hos cõtra rerum naturam & ordinem ſecularibus poteſtatibus impie ſubijcit, & extremæ paupertatis ignominia condẽnat, & quantum in ipſo eſt, prophanæ plebis facit contemptum & ludibrium. D

Marſilij Patauini ſententiam, quæ iam Lutheranorum eſt omnium de autoritate, quam videmus, eccleſiaſtica, eius ortu & origine explicare.

CAPVT IX.

Verſo iam fundamento aſſertionis impiæ Marſilij & diſcipulorum eius, hoſtium Chriſtianæ eccleſiæ, de autoritate eccleſiaſtica, tametſi per ſe corruant, quæcunq; ex illo velut principio inferunt, nihilo minus diligenter eorundem eſt explicanda ſentẽtia, quo euidẽtius in omnibus conuincatur eius falſitas. Itaq; cum negare nemo poſſit, Romanos pontifices multis annorum cẽtenarijs obtinuiſſe autoritatem vehementẽ ſuper vniuerſam CHRISTI eccleſiam, quo eam de facto vſurpatam, aut humana ordinatione tantum, aut conſenſu introductam perſuadeat, altius orditur inueſtigare de eius ortu & origine, quod fere agit à capite XV. vſq; ad XXII. ſuæ dictionis ſecundæ. Cuius ſententiam vt contrahamus in luculentum compendium (nam verboſiſſime admodum & confuſiſſime hæc exequitur) hinc ſumit exordium: Bipharíam videlicet poſſe conſiderari ſacerdotium, vel ſecundum ſuam rationem

De ortu aut progreſſu autoritatis Ro. Pont. aut eccleſiaſticæ

A nem eſſentialem & intrinſecam, vel ſecundum ea, quæ eidem extrinſecus accidunt, & ſunt velut aduentitia. Primo modo dicit ſacerdotium nihil eſſe, quàm characterem quendam, & habitum animi, impreſſum immediate à ſolo deo: quamuis non ſine præuio humano miniſterio, ſecundum quẽ poſſit omnia perficere, quæ ſunt ſacerdotalis officij. Præter quæ etiam alia quædam ex humana electione, ordinatione, & determinatione illi conuenire vult, vt quod vnus præſit alteri, quantum ad ea quæ ad diuinum cultum pertinent: Item vt in certo loco & populo tantum exerceat, quæ ſunt ſacerdotalis officij, vt temporalium bonorum, quæ eccleſiæ & ſacrorum miniſtris contulit deuotio Chriſti fidelium, præ alijs adminiſtrationem, diſpenſationemq; habeat. Secundum primam rationem, nullam vult eſſe in ſacerdotio differentiam, nihil habere amplius epiſcopum præ presbytero, nihil Petrũ prę reliqs apoſtolis, quantũ ad ipſam Chriſti inſtitutionem attinet. Proinde mirari ſe dicit, cur quidam Roma. pontificem ampliorem reliquis ſacerdotibus contendant habere poteſtatem clauium, cum id ex ſcriptura conuinci nequeat: ſed potius contrarium. At quæ ad ſecundum genus pertinent, ex Chriſti inſtitutione aut ordinatione nemini conuenire vult: quin potius, quem nunc inter ſacerdotes ordinem cernimus, humana ordinatione conſtitutum aſſerit, vt inter multos vnus, ad quem potior totius eccleſiæ cura referretur, præemineret alijs, ne vnoquoque ad ſe rapiente eccleſiam, & ſine modo & ordine vendicante omnia eccleſiaſtica officia & miniſteria, ſequerentur ſcandala, cõfuſiones, turbæ, rixæ, ſchiſmata. Quemadmodum ſi exercitus imperatorem deligat. Qui equidem electus, communiter nomen retinuit epiſcopi, velut ſuperintẽdens cæteris: Sed electio eiuſmodi nihil illi amplioris meriti eſſentialis, ſeu ſacerdotalis autoritatis attribuit,

Vult oẽs ſacerdotes æquales autoritatis.

Ordinem hierarchię eccleſiaſticæ vult introductũ ab hoibus

B ſed ſolum ordinationis velut œconomicæ in domo dei ſeu templo, poteſtatem quandam ordinandi & regulandi ſacerdotes, diacones, & officiales reliquos: qualis nunc datur abbati in ſuos monachos, non tamen coactiua cuiuſquam: niſi forte quanta eidem per legislatorem humanum cõceſſa foret.

Nullam ergo poteſtatem, eoq; minus coactiuæ iuriſdictionis autoritatẽ, vult Petrum immediate à deo habuiſſe ſuper reliquos apoſtolos aut Chriſti diſcipulos, nec inſtituendi eoſdem in ſacerdotali officio, nec ſegregandi ſeu mittendi ad ſuum quenque exercendum officium, aut limites ſeu diœceſes præſcribendi, intra quos illud ipſum exercere debeant. Quanquam forte concedi poſſe dicit, fuiſſe priorem alijs ætate, vel fortaſſis officio ſecundum tempus, aut etiam reliquorum apoſtolorum electione: tametſi electionem eiuſmodi ex ſcriptura nemo poſſit conuincere. Quæ multis quidem ille rationibus conatur perſuadere, & probabilia facere, quia tamen eas omnes libro tertio prolixe & longe, quam ille, probabilius explicauimus, atq; etiam diſſoluimus, non erat hic repetere operæprecium.

Petro nullã autoritatẽ vult cõpetiiſſe ſup alios.

Cur ergo, inquit, & vnde aſſumunt adulatores quidam ſacrilegi dicere, quenquam epiſcopum habere à Chriſto plenitudinem poteſtatis, nedum in clericos, ſed etiam in laicos, qualem nec Petrus, nec quiſquam apoſtolorum ſibi vſurpaſſe legitur: vt quem Chriſtus illis apertiſſime interdixit, cũ dominari illos in ſe inuicem prohibuit, inſtar regum & principum gentium. Cuius præceptum irritum fieri dicit per pontificias decretales, velut traditiones hominum, quæ Romanis pontificibus poteſtatem attribuunt & dominium, non ſolum eccleſiaſticorum, ſed etiam temporalium, regali-

Ro. pōtifices nullo iure vult succedere in ius Petri.

um & imperialium. Nam etiam vt Petrus quacunque ratione sibi vendica- C
re potuisset maiorem quandam autoritatem super cæteros apostolos &
Christi discipulos, quo, inquit ille, iure eam sibi vendicaret Romanus pontifex super cæteros episcopos? Si vt successor Petri, cur non idem, & longè meliori ratione, Antiochenus, quem certo cōstat successisse Petro? Cur Romanus, quum non constet ipsum vnquam fuisse Romæ? Quin Pauli ea ratione, non Petri successorem dicendum. Quanquam quod ad successionem attinet, vel æque vnumquemlibet episcopum successorem esse cuiuslibet apostoli, vel illum primi & perfectioris, quisquis moribus talem & operibus magis imitatus fuerit.

Quare, vt capite decimoseptimo dictæ suæ dictionis subiungit, quum ex Christi institutione atque ordinatione, nullus omnino sacerdotum certo sit deputatus loco aut populo, nemo prælatus alteri, nulli præ alio commissa cura dispensandorum temporalium ecclesiæ, quæ ecclesiastica nunc beneficia dicimus, nulla vlli in quenquam coactiua iurisdictio, nulli vni præ alio data à Christo incidentium dubiorum, quæstionum & controuersiarum determinandi autoritas, autoritatem singula hæc modo conuenienti ordinandi, affirmat primo fuisse penes apostolos omnes in commune, quamdiu erant vna, aut etiam penes singulos, quum iam essent diuisi à se inuicem, quos ea in re nihil dubitat directos fuisse reuelatione Christi: deinde penes successores illorum primos, ante conuersionem populi, idque ex autoritate & delegatione apostolica. Demum vero, post mortem apostolorum, aut etiam in eorundem absentia episcoporum & aliorum ecclesiæ ministrorum spiritualium institutionem omnium, conuenientissimè & decentissimè factam dicit per vniuersitatem fidelium, in loco seu prouincia, cui superintendere habent ministri eiusmodi. Non D
vero per singularem personam aliquam, hoc est, Romanum pōtificem, aut etiam aliquod sacerdotum collegium.

Et ne hæc velut legislator quidam sua velut autoritate statuere nobis videatur, alioqui incredibilia & contra receptam ante annos plus mille totius ecclesiæ formam, ordinem, institutionem: primum probat autoritatem constituendi & deputandi ministros ecclesiæ fuisse in commune penes apostolos, & non penes vnum Petrum velut cæterorum caput & principem, ex illa primorum diaconorum institutione, quos electos à fideli plebe, statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orantes imposuerunt eis manus, communiter videlicet, & non vnus Petrus. Non tamen negat vnumquemlibet hoc potuisse in aliorum absentia, quemadmodum Paulus Timotheum & Titum episcopos instituit, & cuilibet eorum commisit hoc ipsum facere per loca opportuna. Deinde, quod post apostolorum & priorum patrum illis in officio proximè succedentium tempora, & præcipuè in communitatibus fidelium iam perfectis, instituere seu determinare sacrorum præsidem seu superiorem, quem episcopum vocant, minores etiam, quos curatos sacerdotes appellant, simul & reliquos sacrorum & rerum ecclesiasticarum ministros oēs, spectet ad vniuersitatē multitudinis fidelium loci aut prouinciæ, cui deputandi sunt. Idque vel per suam voluntatem & electionem expressam, vel illius, aut illorum, cui, aut quibus, multitudo eiusmodi suam ea in re autoritatem commiserit. Quodque eiusdem autoritatis sit vnumquemque iam dictorum suo priuare officio, aut etiam ad illius debitum exercitium compellere. Præterea, quod ad

exam-

A eandem etiam autoritatem pertineat, eligere, determinare ac præsentare personas promouendas ad sacros ordines, & quod nulli omnino episcopo liceat ordinare aliquem sine eius licētia, hoc est, multitudinis, aut eius volun tate principantis.

Hæc, inquam, vniuersa satis demonstrata vult eisdem illis rationibus, quibus ante demonstrasse se iactat & legis ferendæ autoritatem, & constituendi principis qui super alios coactiuæ iurisdictionis potestatem obtine at, esse penes vniuersitatem multitudinis, quæ secundum leges eiusmodi gubernari debet à principe. Deinde confirmat eadem ex forma illa institutionis septem illorum diaconorum, quorum electio etiam ab apostolis com missa fuit multitudini. Quanto magis, inquit, sacerdotum & episcoporum, à quibus longè plus pendet salus populi, in absentia apostolorum, multitudini & vniuersitati permittenda electio est? Attamen velut occurrens obiectioni, vbi legislator, aut eius autoritate principans, infideles essent (quemadmodum ferè accidit in primitiua illa ecclesia) confitetur promouendarum personarum ad ecclesiasticos ordines, approbationem vel reprobationem, institutionemque ad iam dicta officia & ministeria ecclesiastica pertinere ad sacerdotem vel episcopum cum saniori parte fidelis populi existentis ibidem: aut etiam sine eadem, & absque principantis consensu aut scientia. Quo pdicta demōstret.

De temporalium vero ecclesiæ, quæ beneficia ecclesiastica dicimus, distribuendorum autoritate, velut legem sanciens, ita statuit, vt si ordinata sint per vniuersitatem multitudinis, aut (vt ipse loquitur) legislatorem ad sustentandos ministros euangelicos, quod ipsorum distribuendorum autoritatem, cui vult, & quando vult, licitè potest committere secun- Distribue re tēporalia ecclesię cuius esse velit.

B dum legem euangelicam, potest & quando vult reuocare, potest quoque eadem repetere, & sibi rursus vendicare, vendere aut aliter alienare, ni si forte, inquit, rem eiusmodi in alterius, seu collegij, seu personæ transtulisset potestatem. Si vero non ab vniuersitate, sed ex dono aut legato singularis alicuius personæ, in vsum eiusmodi donata aut legata fuerint, dicit ea conseruari, distribuique debere secundum donantis intentionem. In quo si quis error accidat, illum vult subiacere correctioni principantis ciuiliter. Et nihilo minus vniuersa illa, quantumuis dicata diuino cultui, semper subiecta vult remanere oneribus publicis, tributis, tallijs, col lectis, æque ac alia bona laica.

Sed cum vniuersa hæc redarguantur multorum retro seculorum con sensu atque vsu contrario, per quem prædictorum omnium plenam autoritatem fuisse constat penes ecclesiasticos & sacerdotes, præcipuè autem penes Romanum pontificem, bona vero eorundem, & quorumcunque specialiter adscriptorum diuino ministerio, libera & exempta ab oneribus publicis: velut indicaturus, vt in hæc paulatim irrepserint, sibique eadem vsurpauerint, capite decimooctauo suæ dictionis secundæ, dicit ante Constantini tempora neminem Romanorum pontificum vllam sibi superioritatis aut iurisdictionis autoritatem vsurpasse super alios. Tametsi forte dicat inueniri aliarum prouinciarum episcopos incidentes quæstiones & dubia, quæ aut fidem aut ritum concernerent ecclesiasticum, retulisse ad Romanum pontificem, & secum Romæ agentem fidelium ecclesiam: vt quam ob scientiarum omnium, quæ tunc in vrbe or bis domina florebant, studia, etiam in his, quæ fidei & religionis sunt existi

marēt,

marent peritiorem. Qua causa etiam aliarum prouinciarum ecclesijs id exigentibus & petenibus à Romano pontifice, nonnunquam prouisum vult fuisse de idoneis pastoribus & rectoribus. Atque ita consuetudinariam quandam superioritatem super alias ecclesias, earundem spontaneo quodam consensu tandem obtinuisse vult Romanam ecclesiam, ecclesiasticos ritus, sacerdotum, ministrorumque ecclesiæ officia, suis decretis, ordinationibusque toto orbe ordinandi, regulandique autoritatem, atque eorūdem obseruationem præcipiendi alijs. At Cōstātini decreto, vt sacerdotium in vniuersum à coactiua principum secularium iurisdictione exemptum, ita Romanæ ecclesiæ atque eius pontifici super alias omnes ecclesias & episcopos datam iurisdictionis autoritatem affirmat. Sic enim in eodem inter cætera legitur: Decernendo sancimus, vt principatum teneat, Romana ecclesia videlicet, tam super quatuor præcipuas sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Constantinopolitanam & Hierosolymitanam, quàm etiam super omnes in vniuerso orbe terrarum dei ecclesias, & pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus existat atque eius iudicio, quæcunque ad dei cultum & fidei stabilitatem procurandam pertinent, disponantur. Hactenus ex Constantini decreto. Ex quo apparet, imperiali sanctione primatum, qualemcunque prætendere possit, Romanæ ecclesiæ competere. Deinde vero, cum primatus iste per subsequentes imperatores fortassis reuocatus esset, restitutum vult Bonifacio per Phocam imperatorem. Quod apparet ex Martini cuiusdam chronica, qui de Bonifacio loquens: Hic (inquit) obtinuit à Phoca imperatore, vt ecclesia beati Petri caput esset ecclesiarum omnium, quia Cōstātinopolitana iam primam omnium se scribebat. C

Illā, cum forte amisisset, restitutā & cōfirmatam vult à Phoca.

Definitionē quæstionū fidei ad vniuersalia cōcilia solum pertinere contendit

Ad quem vero aut quos diuinæ legis autoritate prædicta pertineant rediens, cum (inquit) conseruandæ in catholica ecclesia vnitatis fidei sit vel præcipua necessitas, & quotidiè (vt homines sumus) ex scripturis pro suo à quoque captu intellectis, de fide, religione, ecclesiasticis ritibus, & his, quæ diuinum cultum, fidelium pacem & vnitatem concernunt, oriri contingit quæstiones, & quorundam pugnantes sententias, quas alicuius aut aliquorum necesse est terminari iudicio, ad solum generale concilium fidelium omnium, vel eorum, qui autoritatem omnium habuerint, affirmat pertinere definitionem & iudicium eiusmodi. Dicit præterea secundum eandem legem diuinam & rationem rectam, conuocationem generalis concilij, etiam si expediat per coactiuam potentiam ad solius legislatoris humani fidelis superiore carentis autoritatem pertinere. Non autem ad singularem personam aliquam, aut quorumcunque collegium, cuiuscunque dignitatis aut conditionis existant, nisi eidem, vel eisdem, per supradictum legislatorem concessa eiusmodi foret autoritas. Insuper dicit, nihil posse statui, aut circa ritum ecclesiasticum, aut circa actus humanos, quo dōēs homines ad sui obseruationem sub quacunque pœna seu pro statu præsentis seculi, seu futuri obliget, nisi solum per generale concilium, seu supremum legislatorem fidelem, aut inde sumpta autoritate eiusmodi. Ex quo vult consequi, nullum principem, nullam prouinciam, aut communitatem excommunicari aut interdici debere aut posse per quemcunque sacerdotem, etiam Romanū pontificem, nisi secundum formam & modum ordinatum per generale concilium. Denique non pertinere ad episcopos aut sacerdotale collegium, institutionem personarum in officijs ecclesiasticis, D

Conuocatio cōcilij ad quem pertineat.

non

non conferre aut distribuere pro eisdem vocata beneficia ecclesiastica: sed vel ad fundatores & patronos, vel ad legislatorem vniuersalem fidelem, aut
A eum, seu eos, cui, aut quibus ille hanc potestatem commiserit. Postremo, decreta & statuta generalis concilij, solius etiam generalis concilij, non autem alterius cuiusuis, seu singularis psonæ, seu collegij autoritate immutari posse, augeri, minui, suspendi aut reuocari. Proinde Romanum põtificem sibi indebitè & contra diuinarum scripturarũ & humanarũ demonstrationum sententiam adscribere plenitudinem potestatis super principes, communitates, aut etiam quamcunq; personam singularem. Quam eius temeritatem & vsurpationem manu cohibendam suadet principibus secularibus.

Institutiõ nẽ persona͞r in ecclesiasticis officijs ad quẽ aut quos velit pertinere. In statutis vniuersalis cõcilij non vult dispensari posse à Roman. pontifice.

Et hæc quidem proponit valde confidenter, & demonstraturum se clarissimè, tam diuinis & irrefragabilibus scripturis, quàm humanis, philosophicisq; pollicetur demonstrationibus. At quando ad demonstrãdum ventum est, mirum quàm frigent omnia, quàm nulla vsquam diligenter perquirenti, & vniuersa conferenti, occurrit demonstrationis facies, quàm nihil inuenias, nisi meracissimas nugas, & quod dici solet, fabulas in fabulis. Nam solum remittit ad ea, quæ iam audisti superius.

Vt dicta demõstret

Itaq; capite vigesimo dictionis secundæ demonstraturus primum eorum, quæ proposuit, videlicet: Ad solius vniuersalis concilij autoritatem pertinere, sua definitione determinare incidentes inter Christifideles, scripturarum variè intellectarum occasione circa fidem, religionem, diuinum cultum, ecclesiasticos ritus, atque eiusmodi quæstiones, pugnas & controuersias. Et eodem prorsus modo demonstrat cætera quoque omnia. Consimilibus (inquit) demonstrationibus & scripturæ sacræ autoritatibus conuinci hoc potest, quibus legislationem duodecimo primæ, & officiorum ecclesiasticorum institutionem decimoseptimo secundæ dictionis suæ ad legislatorem humanum pertinere demonstrauit, sola demonstrationum
B minori extremitate mutata, vt videlicet, circa legem diuinam determinanda, seu definienda dubia, cum reliquis circa ritum ecclesiasticum, seu diuinum cultum ac fidelium pacem & vnitatem ordinandis, assumantur pro termino legis.

At capite vigesimoprimo eiusdem dictionis, velut diligentius approbaturus omnem coactiuæ iurisdictionis autoritatem, super vniuersos æque sacerdotes ac laicos, personarum ecclesiasticarum determinationem & approbationem, officiorum quoq; institutiones omnium, ad solius humani legislatoris fidelis: non autem ad Romani pontificis aut sacerdotalis alicuius collegij autoritatem pertinere: adducit verba quædam ex præfatione Niceni concilij, quæ apud Isidorũ legitur. Ibiq; Arrium CCCXVIII. residentibus episcopis adesse iubet, Constantinus videlicet, ac de eius quæstionibus & propositionibus iudicare episcopos. Hactenus Isidorus. Vides (inquit) quod iussu legislatoris congregati fuerint episcopi & sacerdotes in prædicto concilio. Idem quoq; vult constare ex edictis & legibus Christianissimorum principum, quas plerasq; citat aduersus hæreticos, quibus non à Romanis pontificibus, sed à principibus pœna statuta est. Et hactenus dicti Patauini sententiam de ortu & progressu vsurpatæ (vt ipsi videtur) autoritatis Romani pontificis & ecclesiasticæ, & cui aut quibus eorum omnium iure diuino vult autoritatem competere, quanta potuimus probabilitate, luculentia, & compendio explicauimus.

Dictæ

Dictæ sententiæ impietatem falsitatemque conuincere, & ecclesiasticam aduersus eandem autoritatem asserere. Cap. X. G

VT perpetuo sit hic sui similis, nec minus impudenter, quam impotenter suum virus in sacerdotalem & ecclesiasticam dignitatem per illum effundat liuida detractio, nemini fore dubium confido, qui memoria retinet, quæ à nobis superius demonstrata sunt. In primis, quod confitetur sacerdotalem autoritatem secundum suam rationem essentialem & intrinsecam, vt ipse loquitur, à solo deo conferri, quamuis intercedente sacerdotum aut episcoporum ministerio, eamque non posse auferri ab homine, vt verum ab impio & veritatis aduersario libenter acceptauimus.

Sacerdotalē autoritatē diuinitus conferri.

Quod autem simplicem vult esse autoritatem sacerdotij, neque ex Christi ordinatione vllū in ea discrimē esse presbyteri (vt nunc loquimur) & episcopi, libri secundi capite nono satis superque confutauimus.

Ex Christi ordinatione bipartitum sacerdotium.

Quod insuper non humana, sed ipsius Christi ordinationē constitutus sit ordo & hierarchia ecclesiæ sub vno pastore & capite, cui totius ouilis sui ab eodem cura, gubernatioque commissa est, cum vehementi quadam super omnes iurisdictionis, etiam coactiuæ autoritate, qua singulis in ecclesiastica domo sua præscribere officia, & eorum à singulis rationem exigere, punire excessus, exortas in ecclesiastica domo quæstiones & controuersias sua definitione componere possit & debeat, duobus præcedentibus libris à nobis irrefragabiliter demonstratum est. Qua in re miror illum & cæteros, qui eodem morbo laborant liuoris in ecclesiam, non intelligere, æternam dei non ignorasse sapientiam, ita fuisse necessarium, vt inter singularum ecclesiarum præsules, esset ordo quidam reductus ad vnum caput & principem, sicut fatentur, necessitate coactos à principio ecclesiæ proceres, necessario constituisse, vt inter particularis vnius ecclesiæ sacerdotes & ministros vnus supereminеret cæteris, ad quem illius ecclesiæ cura pertineret præcipua. Si hoc in vna aliqua ciuitate necessaria ratione coacti ab initio constituerunt homines: in vniuersa toto orbe diffusa ecclesia, hoc Christus ignorauit necessarium? Scilicet, non contingit æque inter se dissidere ecclesiarum pastores & præsules, sicut vnius ecclesiæ ministros & presbyteros? Et quis tandem hos inter se dissidentes componeret, si nemo sit illis superior, si nullius alterius iudicio essent obnoxij? Legislatorem dicis, aut eius autoritate principantem, sed hæc legislatoris instar, velut legem sanciens. Quid ergo, vbi in nullo communicant legislatores aut principantes, quorū in ditionibus sunt eiusmodi aduersum sese tumultuantes ecclesiarum præsules, vt si Galliarum episcopis sit cōtrouersia cum vicinis Germaniæ episcopis, quis hos, vt tu nugaris, legislator, aut quis eius autoritate principās, reducet ad Christianam vnitatem & concordiam? Cuius communis iudicis erunt iudicio obnoxij? Nunquid imperatoris? Certe negabunt hoc Galli. Nunquid Galliarum regis? hoc Germani nunquam concesserint. Sed facessant nugæ eiusmodi & Aristotelica somnia in hierarchia Christianæ ecclesię, quæ ad Aristotelis normam & leges exigenda non est, sed potius, quo pacto, autore Christo, & doctore spiritu S. ab initio constitutam & ordinatam videmus ab apostolis, à nobis quoque religiose, sanctéque conseruanda est. Nec, vt ille dicit, adulatores sumus sacrilegij, qui Petri successorumque eius, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, sacrosanctam autoritatem in vniuersum ouile Christi, in omnes & super omnes, qui ad illud pertinent, sibi contributam à

Christi ordinatione constitutā hierarchiā ecclesiæ sub vno pastore & capite.

D

A tam à Chriſto veneramur & aſſerimus. Quin ipſe potius impius detractor eſt, qui eandem in totius eccleſię confuſionem, eidem ſacrilege detrahit, & ſuo illi legiſlatori humano, vt ſecum ineptiam, hoc eſt, inſulſæ & confuſæ multitudini attribuit.

Sed iterum cogor mirari mecum in tanto philoſopho, cui Ariſtotelis aliqua ſententia eſt velut primum & certum principium, vt nec ſecum conſtet, nec cum ſuo Ariſtotele, ſed ſui ſubinde obliuiſcatur principij. Libet enim cum philoſophophiloſophari paulliſper, vt ſuæ illum philophiæ pudeat. Hoc enim ante omnia certum eſt, vnam eſſe catholicam eccleſiam, & velut vnum corpus quoddam. Cuius membra ſunt Chriſtiani ſinguli, tamen ſecundum diuerſa officia, vt eſt clara apoſtoli ſententia. In vno autem corpore, membrorum omnium neceſſario magna quędam eſt communio, ſed ſubordinata, & ſibi mutuo ad totius vtilitatem ſubſeruiens & conſentiens. Nam ea vna & ſola, multorum vnitatis eſt ratio. Eiuſmodi autem multorum communionem, velut in vnitatem vnius corporis (vt veriſſimè ſentit Ariſtoteles) nec ſubſiſtere, imo nec imaginari eſt poſſibile, niſi regantur & velut colligentur vnius principantis imperio. Nam ſi vnius multitudinis, quatenus vna, membra ſingula conſpirantia & conſentientia ſint oportet, in quo vno conſiſtit multitudinis vnitas, neceſſe eſt, vt regulentur vniuerſa ab vno ἡγεμονικῷ, vt ipſe loquitur, aut principante: ſine quo nemo diu, aut conſtanter faciet, quod eſt ſui officij, ſed quiſq; pro ſuo arbitrio & libidine vſurpabit officium alterius, atq; ita neceſſaria diſſoluetur ſocietatis vnitas. Quare vnitatē τοῦ ἡγεμονικοῦ & principantis in omni vnita & conſociata multitudine planè fatetur neceſſariam.

Vt Marſilius, nec ſecum, nec Ariſtoteli ſuo cõſentiat.

Ex Ariſtotelicis principijs oſtēditur vnitas partium principātis in catholica eccleſia.

Quam etiam dicit demonſtrari à natura in animantis corpore, cui con-
B formiter ad rationem habere ſe debet omne corpus vnitæ & conſociatæ multitudinis. Niſi enim in vno corpore vnum eſſet motiuum principium membrorum omnium, nunquam conſpirarent omnia in vnum ad totius vtilitatem, imo vno hac, altero mouente in contrarium, foret ſchiſma in corpore, & membra ſeſe impedirent mutuo, nec vllum aſſequeretur quod vellet, proprium. Qua etiam ratione, in vniuerſo concludit neceſſitatem vnius principantis principij. Hæc ſi memoria retineat noſter hic Ariſtotelicus, & hactenus veriſſima, æque in catholica eccleſia, vt in vnaqualibet alia ſocietate aut multitudine, nobiſcum etiam ſecundum Ariſtotelicam ſententiam confiteatur neceſſe eſt, vnum neceſſario τὸ ἡγεμονικὸν & principans, ſi vna eſſe ac permanere debeat. Principans autem illud, cuius autoritate principetur, conſequenter interrogandum eſt. Certè non humani, vt ille vocat, legiſlatoris, hoc eſt, vniuerſitatis multitudinis. Primum, quoniam non eſt hæc humana voluntate ad quietam, commodam, & ſufficientem vitam contracta ſocietas: ſed diuinæ prorſus inſtitutionis, diuinis ſacramentis in vnum conciliata & colligata multitudo. Quare & principans in eadem vt diuina, non humana autoritate eidem principetur neceſſe eſt. Atque ita, nec rex, nec imperator, nec quiſquam ſecularium principum, aut eſt, aut fuit vnquam principans in catholica Chriſti eccleſia. Quandoquidem illorum nemo vt eiuſmodi, diuinitus eam accepit autoritatem ſuper catholicam eccleſiam. Deinde, quoniam nunquam fuit vnus ciuilis princeps in catholica eccleſia: ſed ſemper multi, quorum vnus non fuit ſubordinatus alteri. Quemadmodum & nunc eſſe teſtantur tot inter nos reges, Franciæ, Hiſpaniarum, Angliæ, Portugalliæ, Scotiæ, Daniæ, Sue-

 uiæ,

uiæ, Hungariæ, Poloniæ. Attamen in vna catholica ecclesia vnum sit τὸ ἡγεμονικὸν, vnum principans iuxta certam & verissimam Aristotelis sententiam, necesse est. Et quale tandem hoc erit, si non Petrus atque eius successores Roman. pontifices, quemadmodum à nobis superius demonstratum est? Nulli hic subterfugio illi locus est, vni societati vnum inueniat τὸ ἡγεμονικὸν & principans, secundum Aristotelis sententiam, atque adeo certissimam veritatem, necesse est. Vna æque sit oportet catholicæ ecclesiæ societas, cui quantopere sit vnitas necessaria, supra clarissimè demonstrauimus. Vnum ergo illi, inquantum eiusmodi, inueniat ἡγεμονικὸν & principans, prorsus est necessarium. Quodquum inuenerit, confiteatur quoque oportet, secundum eandem Aristotelicam, eamque verissimam, & quam non semel adstruit & inculcat sententiam, ad illud ipsum pertinere membra omnia societatis catholicæ ecclesiæ, quatenus eiusmodi, ordinare, regulare, sua eis officia præscribere, & in officio continere. Age igitur, fingat quisquam vel pro arbitrio aliud ἡγεμονικὸν, aliamve partem principantem in catholica ecclesia præter eam, quam supra demonstrauimus. Nunquid Romanorum imperratorem? Reclamat enim Gallia, Hispania, Britannia, Italiæ pars multo maxima. Breuiter, quicquid penè extra vnam Germaniam & Longobardiam, toto orbe terrarum vsquam est Christiani nominis. Hoc certo scio, quum orbem vniuersum circumieris, aliud non inuenturum, quàm Petrum & successores eius, quos supra demonstrauimus, institutos à Christo ecclesiasticæ hierarchiæ rectores & principes. Quare, velis nolis, ad eos quoque pertinere vt fateamur oportet, quæ ille eisdem impiè detracta conatur attribuere insulsæ & confusæ multitudini, aut secularibus principibus. Vides itaque lector Christiane, quàm omne verum omni vero consonet: seipsam autem euertat falsitas & impietas. Vides vt huic nec secum, nec cum suo conueniat Aristotele, nec proprijs constare possit principijs.

Officia principantis.

C

D

Iam & illud, quali ratione, quàm acutè & philosophicè dictum est, vt ab initio autoritas hæc ordinandi ecclesiam, vniuersaq; eius membra, & suum cuique præscribendi officium, fuerit penes apostolos eorumque successores, ac deinde ab eis deuoluta sit ad vniuersitatem multitudinis fidelium? Quo enim iure? Diuino? Nullum certè protulisti. Humano? At fieri non potest. Nam quod ad illos pertinuit iure diuino pertinuit oportet, quod humanum ius, nec auferre potuit, nec deuoluere. Et quæ tandem hæc lex vel præsumpta? à quo lata legislatore? quando promulgata? vbi scripta? Pudet me stupiditatis & impudentiæ istius hominis. Sed putauit fortè similiter, ac ipse erat, affectis tantum scribere. Apud quos equidem quantum hæc valuerunt, quantumuis stulta, impia, sacrilega, nec vlla ratio ne cohærentia, in plerisq; non parui nominis, & maioris apud se opinionis expertus sum, qui sub hoc velut Achille quodam impotenter insultant autoritati ecclesiasticæ, quam vniuersam, vt hic vult, iniustè vsurpatam certo sibi persuadentes, detrahere nobis omnibus viribus moliuntur, vt rerum habenæ eisdem à sui similibus commissæ sunt, deo sacrificium in hoc præstare se existimantes.

Solutio rationis ex electione primorū

Sed dicis, apostoli electionem diaconorum illorum septem permiserunt multitudini, quanto magis sacerdotum & episcoporum electio, vnde longè plus pendet salus populi, in apostolorum absentia vniuersitati mul-

A multitudinis committenda est? O argumentationem fortem & dialecticam, dignam tanto philosopho, & quæ vna totius ab initio ecclesiæ formam sufficiat euertere. Sed vide num te pudeat tantum temporis & laboris frustra perdidisse in tuo Aristotele. Nunquid ille à minori sic docet argumentari: Si quod minoris momenti est, ob causam sedandæ seditionis, ob quam aliquando permittuntur etiam iniqua alioqui, hoc est, eligere diaconos, permissum est multitudini. Ergo quod maioris & grauioris momenti est, hoc est, eligere presbyteros & episcopos, eidem sine causa permittendum est? Nunquid commissa fuit multitudini, apostoli Matthiæ in locum proditoris Iudæ electio? nunquid & Timothei & Titi episcoporum electio à plebe facta legitur? Nunquid plebi permittere episcoporum, presbyterorum, & diaconorum ordinationem eosdem Paulus docuit, & nō potius, vt ipsi ordinarent & constituerent episcopos, presbyteros & diacones per loca? Causam vero, cur primorum illorum diaconorum electionem permiserit multitudini, ne quisquam inde formam in futurum præscriptam prætenderet, etiam Lucas diligenter expressit. In diebus, inquit, illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum dei & ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij VII. plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Quę & VII. electos statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orātes imposuerunt eis manus. Vides itaq;, ex qua causa apostoli diaconorum illorum electionem pro illo tempore permiserunt multitudini, nempe ad sedandum B murmur, quod in ea exortum fuerat. Vides prętera electos illos à multitudine, non ex illa electione, sed apostolicarum manuum impositione, sortitos sacrum ministerium. VII diaconorum

Ad illas autem, quas iactat, philosophicas rationes, quibus demonstrasse se putat, tam legis ferendæ, quàm constituēdi principis, qui coactiuam potestatem super alios habeat, autoritatem esse penes vniuersitatem multitudinis, nihil aliud respondendum est, quàm esse veteris ægroti delira insomnia. Nam quales sint, superius clarissimè demonstrauimus. Quæ etiam vt in ciuilibus societatibus veritatem haberent & rectè concluderent, nunquid etiam regnum hoc Christi, hoc est, catholicæ Christi ecclesiæ societas, cuius est supernaturalis vniuersa institutio, supernaturalis quoque, qua gubernatur, regitur, & in finem suum dirigitur, autoritas, Aristotelicis subiecta erit ratiunculis & insomnijs? Attamen ex illis ipsis etiam, quas ille profert, sententijs Aristotelicis, quatenus locum aliquem habere possunt in diuinitus instituto hoc Christi regno, vt audisti necessario conuincitur etiam in eodem, vt eiusmodi quacunq; tandem autoritate, vnum necessario principans esse oportere, quod omnium eius partium potestatem habeat, omnibus possit sua præscribere officia, ab omnibus eorundem rationem exigere, omnes continere in officio, vnitate, concordia. Quale ab initio vsq; nunc, haud aliud fuisse inuenient, quàm Petrum & successores eius, quibus id muneris demādatum à Christo, superioribus libris luce clarius demonstrauimus. Ad rationes philosophicas Marsilij.

Ad quem vero pertineat, distribuere temporalia ecclesiæ, quæ ecclesia

stica beneficia dicimus, & ecclesiasticæ societatis quatenus eiusmodi ministris deputata sunt, quæ ille velut legem sanciens statuit, nec responsione indigent, cum nulla ratione ea conuincat aut adstruat, nec quæ accuratius redarguātur, digna sunt. Cum etiam secundū ea, quæ ille ipse statuit, principia necesse est eorum omnium summam & principalem autoritatem pertinere ad principantem in catholica ecclesia, quatenus eiusmodi, quem quærat qualemcunq; voluerit, alium tamen non inueniet, quam quos supra demonstrauimus, Petrum & successores eius. C

Cuius sit exortas inter nos de fide & religione quæstiones & cōtrouersias determinare sua definitione & iudicio.

Ad cuius autem autoritatem pertineat, exortas inter nos de fide & religione quęstiones & controuersias determinare sua definitione & iudicio, vtq; Christus suæ ecclesiæ (cuius illi singularis cura extitit) ea in re vt omnium præcipua & momenti maximi, diligentissime prouenerit, libro superiore euidentissimum fecimus. In primis, hoc certo constat, autoritatem ad quam illa pertinent, singulari diuinæ assistentiæ priuilegio in suis iudicijs ac definitionibus necessario dirigi oportere, sine q̄ de nullius omnino hominis, sed nec de plurimorum quotouis numero sententia, indubie veritatis certitudinem habere possumus. Omnis siquidem homo mendax. Deinde, nec minus illud certum est, autoritatem illam paratam semp esse oportere omnibus, & ad consulendum, dubiorumque resolutionem petendam cuique aditu facilem: cum quotidie incidat eius consulendi necessitas, quotidie oriātur in ecclesia quæstiones & controuersiæ eiusmodi. Alioqui Christus haud sane sufficienter suæ prouidisset ecclesiæ, sed veteris illius, vt ostēdimus, synagoge maiorem accuratioremque curam habuisset. At constat, horum secūdum non conuenire vniuersali concilio, quod non semper paratum est omnibus, nec ad consulendum aditu facile, sed quam rarissime, nec sine magno orbis totius motu, maximaque impensa conuocari, celebrarique potest: quemadmodum nec illis trecentis triginta annis ante Nicenum concilium vnquam celebratum extitit. Deinde, nec hoc demonstratū est, quod tamen solum demonstrandum fuerat, illi & nulli alij in suis definitionibus & iudicijs adesse diuinæ assistentiæ singulare priuilegium. De vniuersalium igitur conciliorum autoritate, quæ, qualis & quanta sit: ad quem aut quos eorundem conuocatio pertineat, quos interesse oporteat: breuiter, quæcunque adhoc argumentum pertinent, non ex ratiunculis, quales audisti, aut verius nugis Aristotelicis (ex quibus ille vniuersa illa, quæ audisti, paradoxa adstruit, quæ proponit tam audacter, & tanto cum supercilio) sed ex proprijs & certissimis illis, quæ supra stabiliuimus, theologicis principijs (ex quibus solis certo demonstrari potest, quid Christus in suo hoc regno constituerit & ordinauerit, quam cui potestatem commiserit: neq; enim à multitudine, vt forte in ciuili societate, sed à Christo vniuersa hæc pendet autoritas) libro sequenti diligenter explicare conabimur. D

Obiectionis solutio de Ro. pontificibus & definitionib^s eorundem hæreticis.

Ad apostolicæ vero cathedræ atque eius præsidis autoritatem, velut ad caput ac principē hierarchiæ ecclesiasticæ pertinere, exortas inter nos de fide & religione quęstiones & controuersias sua definitione & iudicio determinare & componere, superiori libro fecimus euidentissimum. Cui quod ille occurrit, dicens fieri posse, vt dictæ cathedræ præsides vna cum sacerdotali collegio secum in eadem domino seruientium sint hęretici, exemplum afferens in Liberio. Deinde etiam falsas quasdam & hęreticas definitiones Romanorum pontificū proferēs, vt illam Ioānis XXII. tamet

A tametsi hominem non nominet, de paupertate Christi & apostolica, in Extrauagante. Cum inter. atque in Extrauagante. Ad conditorem, sub tit. de verb. sig. Et alteram afferens Bonifacij VIII. in Extrauagant. Vnam sanctam, sub tit. De maio. & obedien. cuius hoc extat decretum: Porro subesse Romano pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus & diffinimus omnino esse de necessitate salutis. Quam eius definitionem dicit & nunc esse, & semper fuisse falsam, erroneam, cunctisque ciuiliter viuentibus, omnium excogitabilium falsorum maximè praeiudicia-bilem.

Dicimus primum de Liberio, quem ipse haereticissimus impie facit haereticum, nos illum supra capite VIII. libri IIII. satis vindicasse à nota haeresis. Cuius similes haereticos vtinam nobis contigisset habere omnes nostris temporibus. De Liberio.

Definitionem vero illam Ioannis XXII. de paupertate Christi & apostolica, nihil dubitamus esse verissimam & Christi euangelio & doctrinae omnicp rectae rationi consonam. Quam idem ipse aduersus detractores, calumniatoresq; eiusdem doctissime tuetur in Extraua. Quia quorundã, sub eo. tit. adeo vt nostro patrocinio non indigeat. De definitione Ioannis XXII.

Illam quoque Bonifacij definitionem, quam hic tantopere lacerat, & nūc & semper, postquam cathedra Petri Romae collocata est, verissimam fuisse, duobus superioribus libris satis, ni fallor, superque euidens fecimus. Et nos affirmamus & dicimus cum illo, omni humanae creaturae secundum legem ordinatam à Christo, esse necessarium ad salutem, vt subsit Romano pontifici, totius ecclesiae pastori & episcopo. Quis enim negat, Christianus modo, absorberi omnes ab aquis diluuij, quos non seruat arca catholicae Asseritur definitio illa Bonifacij, quae oī homini ad salutem necessariũ pronūciat, vt subsit Ro. pontifici.

B ecclesiae, extra quam nulli salus est? Omni ergo humanae creaturae ad salutem est necessarium, vt sit intra septa ouilis catholicae ecclesiae. Omni autẽ ei, qui intus est in ouili ipsius Christi, eiusdem pastori & rectori subsit oportet, hoc est, Petro, atq; eius successoribus Romanis pontificibus. Omni igitur humanae creaturae, vt subsit Romano pontifici, ad salutem est necessarium. Nemo hic mihi infantes proferat, quos nondum datus rationis vsus nõ sinit cogitare de Romano pontifice, nemo Christianos alios quam plurimos, qui forte nunquam audierunt Romanum pontificem toti pęesse Christianae ecclesiae. Nam omnes, qui baptismatis sacramento militię Christi adscripti sunt, re ipsa subiacent, & se subiecerunt Romano pontifici, ecclesiasticae hierarchiae capiti: tametsi forte illũ non cognoscant, tametsi de illo nihil actu cogitent. Virtute enim & implicite in hoc ipso sacramento, cui se vltro adstrinxerunt, aut quo extra vsum rationis adstricti, iam adulti, & rationis compotes se teneri non recusant, illi quoque subiecti sunt. Quae equidem virtualis subiectio ad salutem & necessaria & sufficiens, tamdiu perdurat, donec quis actu explicito, & aperta contra eum rebellione eidem sub iectus esse recusat. Quod est schismatis crimen execrabile. Sicut qui se alicuius militiae sacramento vltro adstrinxit, imperatori exercitus intelligitur se submisisse: tametsi quis ille sit, nesciat, imo de imperatore nihil actu cogitauerit, eidemque vltro subesse velle, donec aperta rebellione illi sub esse recuset, ab eo deficiat, & susceptam militiam deserat.

Quae vero ille imaginatur verius, quam vel tenet vlla probabili coniectura verisimilia facere, de origine & modo autoritatis Romani pontificis super alios totius orbis episcopos & ecclesias ante Constantini tempora,

 euidenter

C

euidenter redarguuntur per ea quæ capite IX. libri IIII. adduximus, vbi ab ipsis continuo apostolorum tẽporibus ad Constantinum vsq;, formam, vigorem & autoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ clarissimè explicauimus, & tam dicto, quàm præcedentibus & sequentibus capitibus, atq; adeo totis duobus libris superioribus, æque ex diuinis scripturis ac ex infallibili illa rectæ intelligentiæ scripturarum amussi, catholicæ ecclesiæ consensu, confessione ac sententia, apostolicæ sedis & Romanæ ecclesiæ præsulem fuisse totius, quanta est, catholicæ ecclesiæ pastorem summum & episcopum: ad illum pertinuisse totius ecclesiasticæ domus curam, regimen & gubernationem præcipuam, ad illum, omnibus in familia ecclesiastica sua ordinare, determinare, præscribere officia, eorundem ab omnibus rationem exigere, officijs submouere, ecclesiasticæ domus ordinem, pacem, disciplinamq; conturbantes ecclesiasticis censuris cohibere, omnes in eadem de fide, religione, ecclesiasticis sacramentis, ritibus ordinibus exortas dubitationes, quæstiones, controuersias sua autoritate, definitione & iudicio componere, luculentissimè demonstrauimus. Quæ vniuersa, quod ille contra ad solam vniuersitatem fidelium (quam legislatorẽ fidelem appellat) pertinere vult, aut ex eius autoritate vniuersali concilio, idque politicis illis, quas audisti, demonstrationibus, quibus solam illam putat condere posse leges in ecclesia Christi obligatorias, miranda profecto est stupiditas hominis. Nam vt in ciuili societate, quæ pendet ex mera, libera & licita in vtranque partem voluntate eorum, qui pars eius societatis sunt, ad commodum, quietum, & sufficientem inter se conuictum melius conseruandum, illa ipsa fortè aliquid rationis haberent (quanquam nec ibi veritatem habere omnium regnorum, gentium, populorum mores, leges & consuetudines comprobant) certè in hoc regno Christi, quod nulla prorsus ratione dependet ex libera & licita in vtranque partem voluntate eius regni ciuium, hoc est, Christifidelium, sed ex sola institutione Christi, vt quisquam sibi vllam autoritatem arroget, nisi ex commissione eiusdem legislatoris nostri & principis, omni rationi est contrarium. At vniuersitati fidelium nullam prorsus idem autoritatem commisisse legitur, sed Petro, cui eiusdem sui regni commisit curam vniuersam & regimen, autoritatémque ad hoc necessariam. Illum constituit idem ipse super vniuersam suã familiam, non contra subiecit familiæ. Illũ præfecit ouili suo, atq; huic parendi eidem, obsequendiq; necessitatem imposuit, vt hæc sese consequuntur necessario. Qua igitur fronte, multitudo Christifideliũ precario recepta in ouile Christi, & non suum & proprium regnum cõstituit, sed in alienũ regnum ex singulari eius imperatoris aut regis gratia, ad consequenda eius regni cõmoda, hoc est, æternę salutis & felicitatis pręmia, admissa est, eius quoq; gubernandi, & leges ferendi, quibus illud ipsum regnum administrari oporteat, autoritatem sibi vsurpabit? Nunquid sic admissa, & in alienũ regnũ gratiosè recepta multitudo eiusmodi, non debet potius promptè obediẽdo & simpliciter parẽdo eius regni legibus, magno se bñficio affectam contestari, ꝙ bonorũ & cõmodorum eius particeps fieri potuit? In quo, vt eiusmodi, præter ipsum legislatorẽ nostrum Christum, nulli ex se competit sup alium autoritas, nemo alius quicquam statuẽdi, aut suis legibus alios obligandi autoritatẽ obtinet: nisi si cui ille suas ea in re vices singulariter cõmiserit: cum alioqui oẽs conserui simus, oẽs in alienum regnum admissi precario. Itaq; vt sciamus, apud quem in hoc Christi regno sit legum ferendarum autoritas,

Ostendit in catholica ecclesia nihil autoritatis primo cõuenire vniuersitati fideliũ.

D

A ritas, cuinam aliorum cura, regimen, & gubernatio ab illo ipſo imperato-
re noſtro commiſſa eſt, quis ſuis præceptis & legibus poſſit obligare cæte-
ros, non hoc quærendum eſt ex Ariſtotele. quem in conſtituendo ordi-
nandoque regno ſuo non adhibuit CHRISTVS in conſilium; ſed ex illis,
quæ ante ſtabiliuimus, noſtræ fidei certiſſimis indubitatisque principijs, di
icendum eſt, nempe diuinis ſcripturis, & earundem rectæ intelligentiæ a-
muſſi & regula infallibili. Ex quibus nullam eiuſmodi autoritatem vni-
uerſitati Chriſtifidelium, nullam vniuerſalibus concilijs (quorum nulla
prorſus ab eo mentio facta eſt, & quæ plus quàm trecentis annis ab initio
omnino ignorauit vniuerſa CHRISTI eccleſia) ſed vni Petro ſuper vniuer
ſam eius ouile commiſſam inuenies, vni datas ab eodem claues regni cœlo
rum, vni dictum, vt quodcunque ipſe obligaret in vniuerſo illo ſuo regno, eti
am in fines orbis terræ diffuſo, quicquid ſuper terram ligaret, hoc ipſum ob
ligatum haberetur & in cœlis. Et quicquid ſolueret, ſolutum. Cui in eadem
regiminis Chriſtiani regni autoritate ſucceſſiſſe Roman. pontifices, ex eiſ
dem illis principijs etiam luculentiſſime demonſtrauimus. Quibus, cur
collatam à CHRISTO in ſuo ipſius regno autoritatem, nunc quidam in il
lud ipſum admiſſi precario, fruſtra conuellere & auferre conantur in ſuam
ipſorum perniciem?

Quod vero aut à Conſtantino aut à Phoca autoritatem iſtiuſmodi ſu-
per alios totius orbis epiſcopos & eccleſias vult accepiſſe Roman. ponti-
fices & Romanam eccleſiam, mera ſunt figmenta, mera mendacia.
Non eſt hæc ab imperatoribus, ſed ab ipſo CHRISTO data ipſi Petro au
toritas, cui in eadem ſucceſſerunt Romani pontifices. Nihil illis in ec-
cleſiam & regnum CHRISTI, vt eiuſmodi, vnquam autoritatis competijt,
B tametſi etiam in regni Chriſtiani ciues, vt ſui quoque regni ciuilis, quanuis
ethnici, pars erant, ciuilem quoque autoritatem ipſis competijſſe non ne-
gauerim. Nihilo minus eccleſiaſticæ hierarchiæ capiti ſua in CHRI-
STI regnum ex ipſius delegatione conſtabat autoritas, non ſubiecta au-
toritati ciuilium principum, ſed nec præfecta niſi poſtquam eadem CHRI
STI regno vltro ſe ſubdidit. Qualis enim Romanorum pontificum ante
Conſtantini tempora in vniuerſam Chriſti eccleſiam ab vniuerſis toto or-
be Chriſtifidelibus recognita fuerit autoritas, liber præcedens, præſertim
caput eius nonum demonſtrat clariſſime, nec minus intelligetur ex conſe-
quentibus.

Ro. Pont. à Chro, nõ ab imperatoribus accepiſſe ſuã autoritatẽ ſuper alios.

De Conſtantini itaque decreto, quod afferunt, non eſſe germanum &
integrum, ſed falſatum in pleriſque, illa ipſa ex eo citata verba ſatis conuin-
cunt. Siquidem in quatuor ſedes præcipuas, ſupra quas quinta Romana
ſtatuitur, Conſtantinopolitanam tertio loco numerant. At conſtat eo tem-
pore Conſtantinopolitanam inter ſedes principales nullum locum habu-
iſſe, imo necdum fuiſſe Conſtantinopolitanam eccleſiam, durante ad-
huc antiquo Byzantio. quod aliquanto poſt reformatum eſt in ſedem
imperialis reſidentiæ Conſtantinopolim, ſed eo tempore vt numerare-
tur inter ſedes præcipuas, nulla vnquam à quoquam mentio facta eſt,
imo certiſſimæ hiſtoriarum fidei eſt contrarium, ex quibus conſtat, mul
ta hoc ipſum ambitione ob imperialis dignitatem reſidentiæ, longo poſt
tempore, vix tandem obtinuiſſe eandem. Tamen quicquid ſit de illo Con
ſtantini decreto, quod nobis fauet plus quàm velint aduerſarij, vtque dare
tur germanum eſſe, non ſubditicium, vt vere imperiali ſua ſanctione ita

Cẽſura de Cõſtãtini decreto.

decreuisset, quod verba sonant, vt Romana ecclesia principatum teneret super omnes totius orbis Dei ecclesias, vtque eius pontifex princeps esset sacerdotum omnium nihil aliud fecisse intelligendum est Christianum & religiosum principem, quàm vt se suamq; autoritatē Christi regno, cui incorporari meruerat, seruire se paratum ostenderet atq; eadem sua quoq; autoritate à sibi subiectis exigere, quæ à CHRISTO constituta & ordinata intellexerat. Quemadmodum & rex: ille Babylonis Nabuchodonosor, miraculo trium conseruatorum in incendio veri Dei cultorum attonitus, & verum ex illo Deum eorum intelligens, edictum proposuit, vt omnis populus, tribus & lingua, quæcunq; diceret blasphemiam contra Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, disperiret, & domus eius vastaretur. Sua hic autoritate, qua ante aduersus DEVM verum in proposita populis adoranda aurea statua abusus fuerat, admonitus miraculo & ad veri Dei conuersus notitiam, nunc contra eiusdem quoque præceptis famulatur, & hoc à suis exegit, quod ab ipso vero omnium Deo ab omnibus exigi intellexerat. C

Vt nihil autoritatis Ro. ecclesia à Phoca imperatore acceperit.

De Phoca vero, quæ & hic affert, & alij plerique qui eiusdem farinæ sunt, vel ex historiarum ignorantia, vel ex prauo in ecclesiasticam autoritatem affectu, ex cuiusdam Martini chronicis annotant, mera sunt mendacia. Sed ita se habet rei veritas, quod Constantinopolitani antistites modo suo non contenti, sed elati ob sedem imperialis residentiæ, eandem ambierunt pene à principio numerari inter sedes principales secundam post Romanam ecclesiam. In quod in gratiam & fauorem principum inclinata fuit primum Constantinopolitana prima synodus, altera vniuersalis post Nicenam, sub Theodosio principe, deinde Chalcedonen. ambitione atque importunitate Anatholij Constantinopolitani episcopi, instante etiam Martiano principe. Sed (vt libro sequenti clarius intelliges) illorum iniustæ ambitioni diu restitit apostolicæ sedis autoritas, neque tunc permisit voti compotes fieri. Ex cuius tamen conniuentia, illorúmque pertinaci plurimorum annorum ambitione cum tandem id obtinuissent, vt nullū modū nouit ambitio, demū sub Pelagio Romano pontifice & Mauritio imperatore, Ioannes quidam tunc Constantinopolitanus episcopus, eo prorupit vesaniæ, vt conuocato episcoporum aliquot sibi consentientium concilio, in eocumenicum, hoc est, vniuersalem se pronunciaret patriarcham & episcopum. Aduersus cuius insolentiam idem insurgens Pelagius concilium illud sua & apostolicæ sedis autoritate deduxit in irritum: & episcopis, qui in eo conuenerant, stultæ illius elationi & insolentiæ consentire atque assentari sub anathematis interminatione interdixit. Addens, tam prædecessores illius, quàm illum ipsum etiam Ioannem suis literis & epistolis proprio roboratis sigillo & chirographo, Apostolicæ sedis autoritatem sæpe recognouisse & publice confessos fuisse super vniuersam CHRISTI ecclesiam, seipsos etiam successorésque suos si aduersus eiusdem sedis autoritatem se vnquam efferrent, constringentes anathematis vinculo. Idcirco, inquit, non est necesse illos excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo seipsos (propriis manibus professiones suas suásque scripta roborantes) constrinxerunt. Hæc ille Pelagius ad episcopos, qui ad illicitam vocationem Ioannis Constantinopolitani episcopi conuenerant. Quo paulo post sublato è viuis, eadem tempestas excepit diuum Gregorium, qui, quod Ioannis illius ambitioni aduersatetur, etiam Mauritij imperatoris grauissimas inimici-

Quo ambitu Constantinopolitana sedes secundū locū obtinuerit in ecclesia.

D

Pelagius aduersus ambitionē Ioannis Constant.

A miſitias pertulit. Cui quadam epiſtola reſpondens, non ſuam eam cauſam eſſe, ſed Dei & totius eccleſiæ, conteſtatus eſt: Quia, inquit, piæ leges, quia venerandæ ſynodi, quia ipſa domini noſtri Ieſu Chriſti mandata ſuperbi & pompatici cuiuſdam ſermonis inuentione turbantur. Cunctis enim euangelium ſcientibus liquet, quod voce dominica ſancto & omnium apoſtolorum Petro principi apoſtolo, totius eccleſiæ cura commiſſa eſt. Ipſi quippe dicitur: Petre amas me? paſce oues meas. Ipſi dicitur: Ecce Satanas petijt cribrare vos, ſicut triticum, & ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Ipſi dicitur: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Ecce poteſtas ei ligandi ſoluendique tribuitur, cura ei totius eccleſiæ & principatus committitur: & tamen vniuerſalis Apoſtolus non nominatur. Et vir ſanctiſſimus conſacerdos meus Ioannes vocari vniuerſalis epiſcopus conatur? Exclamare compellor, & dicere: O tempora, o mores. Ecce cuncta in Europæ partibus barbarorum iuri ſunt tradita, deſtructæ vrbes, euerſa caſtra, depopulatæ prouinciæ, nullus terram cultor inhabitat, ſæuiunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum. Et tamen ſacerdotes, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis ſibi nomina expetunt, & nouis ac prophanis vocabulis gloriantur. Hæc ille Gregorius ad Mauritium imperatorem illius ſcandali autorem, aut certe patronum. Aduerſus quem cum diuina vltio, ſuæ vindex eccleſiæ, Phocam tandem excitaſſet, militari tumultu imperatorem creatum, idem poſt ſublatum cum coniuge & liberis Mauritium, etiam ſcandalum

B illud ab eccleſia ſuſtulit, atque imperiali edicto Conſtantinopolitani epiſcopi inſolentiam coercuit, vetuitque ne quis alius nominaretur vniuerſalis eccleſiæ patriarcha aut epiſcopus, quàm vnus Romanæ eccleſiæ pontifex, quæ vt ſemper caput fuit eccleſiarum omnium, ita & hic Eccleſiaſticæ hierarchiæ princeps ſemper eſt habitus. Et hic indocti quidam & ſtupidi alicubi breuiter annotatum legentes in chronicis, conſtitutum à Phoca, vt ſolus Romanus pontifex vocaretur œcumenicus, Romanáque eccleſia agnoſceretur caput eccleſiarum omnium, putant à Phoca primo hoc datum Romanæ eccleſiæ atque eius pontificibus, quod eiſdem competijſſe ab initio ſuperioribus duobus libris ſatis ſupérque demonſtratum eſt. Certe idem ipſe Gregorius, iam in memorata ad Mauritium imperatorem, quàm in alijs ad Eulogium Alexandrinum, & Anaſtaſium Antiochenum epiſcopos epiſtolis, affirmat à frequentiſſima illa Chalcedonenſi ſynodo, atque adeo à catholica (cuius ſenſum illi exprimebant) eccleſia beatum Leonem Apoſtolicæ ſedis pontificem, recognitum & appellatum fuiſſe patriarcham œcumenicum. Quanquam ipſe etiam ſibi conuenientem, & ab vniuerſa eccleſia delatam appellationem eiuſmodi, velut inuidioſam, aut certe oneroſam fugiens, quo ambitioſum illum & inſolentem ab vſurpatione ſibi non competentis honoris ſuo reuocaret exemplo, non œcumenicum ſe epiſcopum, ſed ſeruum vocauit ſeruorum Dei. Quem morem etiam ſucceſſores eius fere retinuerunt: tametſi ab alijs ſibi congrua appellatione, & ante, & poſt Gregorium ſemper honorati ſint. Ita enim demonſtrauimus ab initio geſſiſſe omnes curam epiſcopatúmque totius eccleſiæ. Ita ante annos mille quadrin

B. Leonē à Chalcedo. ſynodo appellatū patriarchā œcumenicum.

B. Greg. ſe ſeruū vocauit ſeruorū dei.

dringẽtos, quoties id res exigeret, nihil dubitasse seipsos nominare & scri C
Sixtus I. sub Hadriano impatore se scribit & nominat vniuersalis ecclesiæ episcopum. bere episcopos vniuersalis apostolicæ ecclesiæ toto orbe approbante, testes sunt, primo Sixti primi, sub Hadriano principe, ad episcopos totius orbis epistola, quæ sic incipit: Sixtus vniuersalis apostolicæ ecclesiæ episcopus, omnibus episcopis in domino salutem, quæ aliquanto ante annos M. C C CC. scripta est. Deinde illa Victoris, non multo post scripta ad Alexandrinum Theophilum, in hæc verba incipiens: Victor Romanæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus, Theophilo episcopo, & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Ita quoq; beatus Pontianus martyr & pontifex ante annos M. CCC. vniuersis Christifidelibus scribens sic orditur:
Idem Victor.
Idem Pontianus.
Pontianus martyr sanctę & vniuersalis ecclesiæ episcopus, omnibus recte dominum colentibus. Beatus etiam Stephanus (ad quem extant sancti Cypriani epistolæ) paulo citra annos mille trecentos, in hæc verba scribit omnibus toto orbe episcopis: Stephanus sanctæ apostolicæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus omnibus per diuersas prouincias constitutis episcopis in domino salutem. Ita Marcellinus ad Solomonem episcopum. Marcellus ad Maxentium tyrannum, & alij ad alios (ne frustra sim prolixior) apostolicæ vniuersalis ecclesiæ se scribunt episcopos. Et hi omnes ante Constantinum & Nicenum concilium. Iam & tempore eiusdem concilij B. Syluester in edicto Constantini imperatoris nunc summus, nunc vniuersalis nominatur pontifex. Et à B. Athanasio Alexandrino & vniuersis Aegyptiorũ episcopis, Marcus Ro. ac apostolicæ, atque vniuersalis ecclesiæ papa scribitur. Ad Damasum quoque Stephanus archiepiscopus & caput cõcilij Mauritaniæ, vna cum vniuersis episcopis trium conciliorum Aphricanæ prouinciæ scribentes, eundem patrẽ patrum, & summum omnium præsulum pontificem consalutant. Et vt semel finiam, à DC. XXX. episcopis qui ex toto orbe in Chalced. synodum conuenerant, B. Leo simili appellatione dignatus est. Ne forte crederes ipsos tantum in suis literis sibi hoc vsurpasse Ro. pontifices. Et hæc omnia quanto tempore ante Phocam & Bonifaciũ tertium? Ita vt me plane pudeat stupẽdæ impudentiæ & ignorantiæ illorũ, qui prædicta annotantes, & proferentes contra antiquitatem autoritatis sedis apostolicæ, sibi tamen vehementer eruditi videntur. Quod vero negat Gregorius quenquam etiam prædecessorum suorum (quibus solis hoc competere videbatur) vsum fuisse illo vniuersitatis vocabulo, Ioannis illius ea in re stupiditatem taxat, qui imitari volens appellationem & titulos Ro. pontificum, vniuersalem seipsum faciebat episcopum, quod à nullo illorum præsumptum legitur. Qui tametsi catholicæ aut vniuersalis ecclesiæ se confiterentur, scriberent & gererent episcopos, non tamen vniuersales episcopos. Nam qui vniuersalem se facit episcopum, omnibus alijs (vt idem scribit Gregorius) episcopatus honorem detrahit, quem sibi arrogat vniuersum. D
Idem Stephanus.

Restat adhuc vltimo hic loco respondere ad pauca quædam verba, quæ captauit ille ex præfatione Isidori in Nicenum concilium, quibus dicit residentibus in concilio episcopis iussisse Constantinum, vt adesset Arrius, quo iudicarent illi de propositionibus eius & quęstionibus. Ex quibus notat humani legislatoris fidelis iussu in concilium congregatos sacerdotes & episcopos. Vnde etiam argumentum trahit omnem coactiuæ iurisdictionis autoritatem super vniuersos æque sacerdotes & laicos, personarum determinationem & approbationem, officiorum quoque institutiones omnium

ad

A ad eiusdem tantum autoritatẽ pertinere. Quod ipsum cõfirmat ex legibus & edictis principum aduersus hæreticos.

Sed hic vide Christiane lector, quàm sibi nusquam hic constet, quàm araneárum more venenum exugat ex autoribus omnibus, ex quibus tamẽ Christifidelibus suggeritur syncerissimi mellis vberrima copia. Vt mera malignitate & hæretica plane malitia, trunca quædam verba vbiq; captet ex scriptoribus, & suæ impietati seruire cogatt cum, quæ abscindit, præcedentia & sequentia suam sententiam plane iugulent. In primis hoc nobis respondeat, qua nunc ratione Constantinum hic vocet legislatorem humanum fidelem, ex cuius autoritate conuocatum sit vniuersale concilium, & in eo peracta omnia, cum superius semper ipse contenderit autoritatem legis ferendæ esse non posse penes vnum aut paucos, sed necessario residere penes vniuersitatem multitudinis. Et propter hoc eandem vniuersitatem, semper legislatorem humanum appellauit, insuper & vniuersitatem fidelium, primum legislatorem humanum fidelem. Vnde ergo derepente tanta rerum conuersio? Vnde nunc vnus Constantinus legislator fidelis, cum nec ab vno, nec à paucis optimas leges ferri posse ab ipso euidenter, vt iactat, demonstratum sit, sed à sola vniuersitate ciuilis multitudinis, ne vel ille vel illi, ad proprium, non commune respicientes commodum tyrannicas leges conderent. Sed dicet, autoritate vniuersitatis multitudinis vni principi hoc commissum legum ferendarum officium. Sed æquè sibijpsi contradicit, qui XII. primæ dictionis suæ demonstrare conatus est, nec vni, nec paucis id committi, sed à sola vniuersitate multitudinis optimas leges ferri posse, idq; talibus demonstrationibus, quas etiam in his quæ ad CHRISTI fidem, religionem, & regnum ptinent, vult nobis sufficere, tamersi contra euidentes & clarissimas scripturas, totius ecclesiæ vltra mille annos (quod negari non potest) vsum, obseruationem, consensum, sententiam. Vt autem daremus, aut posse aut potuisse à multitudine transferri legum ferendarum autoritatem in principem, nunquid hoc aliquando factum ab vniuersitate Christifidelium in Constantinum quisquam potest vel fingere? Vbi, quæso, ante Nicenum concilium vnquam conuenerat Christifidelium vniuersitas, vt ipsi daret autoritatẽ condendi leges obligantes domum ecclesiasticam? vbi autoritatem eandem domum, quatenus eiusmodi est, gubernandi? generalia conuocandi concilia? ordinandi ministeria & officia ecclesiastica? Sed nec in illo ipso Niceno concilio conuenit Christifidelium vniuersitas, imo lecti tantum ex toto orbe sacerdotes & episcopi CCCXVIII. Quos ipsos habuisse autoritatem ex commissiõe fidelium toto orbe diffusa vniuersitate, nemo vnquam probauerit.

Marsilij impietas & inconstantia.

B

Iam nunc vide fidem & synceritatem hominis in citandis autóribus. Est quidem, quæ trunca citat, in ea præfatione de actis Nicenæ synodi apud Isidorum verba legere. Sed si & præcedentia & subsequentia eiusdem autoris verba in eadem præfatione adiunxisset, iam intellexisset lector, quàm diuersum ab eo quod illi impingit, Isidorus sentiat. Sic enim incipit: Beatissimo Syluestro in vrbe Roma apostolicæ sedis antistite, Constantino Augusto, & Licinio Cæsare, consulatu Paulini & Iuliani virorum clariss. Anno ab Alexandro DCC. XXXVI. Mense Iunio, XIII. Calendas Iulij, propter insurgẽtes hæreses fides catholica exposita est apud Niceam Bythiniæ, quam sancta & reuerendissima Romana complecti

Coarguit eiusdẽ pstidiã incitãdis autorũ sententijs.

plectitur & veneratur ecclesia, quippe quam trecenti decem & octo patres, mediantibus Victore atq; Vincentio religiosissimis Romanæ sedis presbyteris, inspirante Deo ad obstruenda Arrij venena protulerunt. Nam & nonnullæ regulæ subnexæ sunt, quas memorata suscipiens confirmauit ecclesia. C

Ro. ecclesia vt primatū obtinuerit.

Deinde subiungit: Sciendum sane est omnibus catholicis, quoniam sancta ecclesia Romana, nullis synodicis decretis prælata est, sed euangelica voce domini & saluatoris nostri primatum obtinuit, vbi dixit beato Petro apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; solueris, solutum. Adhibita est etiam societas in eadem vrbe beatissimi Pauli apostoli vasis electionis, qui vno die, vnoq; tempore gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo pariter ecclesiam sanctam Romanam Christo domino consecrauerunt, alijsq; omnibus vrbibus in vniuerso mundo, sua præsentia atq; venerando triumpho prætulerunt. Et licet ab omnibus assidua apud dominum, omnium sanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus sanctissimus apostolus, Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis est mihi Deus, cui seruio in spiritu meo, in euangelio filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio in orationibus meis. Prima ergo sedes cœlesti bñficio est Romanæ ecclesiæ, quam beatus Petrus atq; Paulus suo martyrio dedicarunt. Secunda autem apud Alexandriam, B. Petri nomine à Marco eius discipulo & euangelista consecrata est. Quia & ipse in Aegypto primus verbum veritatis directus à Petro prædicauit, & gloriosum ibidem suscepit martyrium, cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem B. Petri apostoli habetur honorabilis, quia illic priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum constituit, & illic primum nomen Christianorum nouellæ gentis exortum est. Nam & Hierosolymitanus episcopus, pro tanti loci reuerentia habetur ab omnibus honorabilis, maxime quod illic primus beatissimus Iacobus cognomento Iustus, qui etiam secundum carnem frater domini nuncupatus est, à Petro, Iacobo & Ioanne apostolis est ordinatus episcopus. Tamen secundum antiquorum patrum definitionem, sedes prima Hierosolymis esse minime dicitur, ne forte ab infidelibus & idiotis sedes domini nostri Iesu Christi, qui in cœlis est, in terra esse putaretur, &c. D

Ordo principaliū sedium.

Occasio & causa Niceni cōcilij.

Deinde veniens ad causam & occasionem Niceni concilij: Cum igitur, inquit, apud Alexandriam post Achillem, qui Petri martyrio successit, suscepisset Alexander sacerdotium, quia pax nostris & quies à persecutionibus erat, atq; ecclesiarum gloria confessorum meritis gaudebat, prosperitas rerum nostrarum domestica contentione turbabatur. Etenim presbyter quidam apud Alexandriam, nomine Arrius, vir ipse forma magis quàm virtute religiosus, & gloriæ laudisq; & nouitatis improbe cupidus, praua quædam de Christi fide proferre, quæ arte inquisitionis inuenerat, cœpit. Abscindere enim & separare ab illa æterna & ineffabili Dei patris substantia vel natura, filium conabatur. Quæ res in ecclesia plurimos conturbabat & à dulci mentis tranquillitate dimouebat. Sed cum Alexander episcopus, natura lenis & quietus, assiduis commonitionibus Arrium cuperet à prauo incœpto & assertionibus impijs reuocare, nec tamen res ex sententia proce-

Hoc oim hæreticorū ppriū est.

de-

A deret, & quod plerosque contagio perstiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, verum & per alias vrbes & prouincias serpserat, perniciosum fore credens si dissimularet à talibus, plurimis cõsacerdotibus rem indicat. Quin & laicis quæstio innotescit, & sermo vsque ad aures religiosi principis, quippe qui omni studio & diligentia curaret, quæ nostra sunt, peruenit. Tum ille ex sententia sacerdotum, apud vrbem Niceam episcopale concilium conuocat. Ibique Arrium, trecentis decem & octo episcopis residentibus, adesse iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicare.

Et subiungit consequenter: Sed in eo concilio admirabile factum principis non puto reticendum. Etenim cum ex omnibus pene locis conuenissent episcopi, & vt fieri solet, ex diuersis causis inter se quædam iurgia detulissent, interpellabatur frequenter à singulis, offerebantur libelli, culpæ proferebantur, & magis ad hæc, quam ad id pro quo fuerat ventum, animos dabant. At vidẽs quod per eiusmodi iurgia frustraretur causa summi negocij, diem certum statuit, quo vnusquisque episcoporum si quid querimoniæ habere videretur, semel deferret. Cum resedisset, suscepit libellos à singulis, quos omnes in sinu suo continens, nec in eis quid contineretur aperiens, ait ad episcopos: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi. Et ideo nos à vobis rectè iudicamur, vos autem non potestis ab hominibus iudicari. Propter quod ei solius inter vos expectate iudicium, vt vestra iurgia, quæcunque sunt, ad illud diuinum reseruentur examen, vos enim nobis à deo dati estis dij. Conueniens ergo non est vt homo iudicet deos, sed ille solus de quo scriptum est: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Et ideo

Nota confessionẽ & vere Christianã sententiã Christianissimi principis.

B his omissis, illa quę ad fidem dei pertinent, absque vlla animorum contentione discutite. Et cum hæc dixisset, omnes querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret illi odium & suggilatio sacerdotum. Hactenus Isidorus in præfatione prædicta. Quem non audis lector, an cõfirmet quę nos duobus superioribus libris demonstrauimus. An vero huius contrariã impiamq; assertionem & sententiam.

In primis hoc perpende, quod negat Romanam ecclesiam aut à Constãtino, aut etiam (quemadmodum ille asserit) ex decreto vllius vniuersalis cõcilij, sed euangelica voce domini saluatoris nostri in beatissimo Petro accepisse primatum super alias ecclesias. Deinde & hoc perpende, quod ea præfatione clarissime innuatur, autoritatem illius Niceni concilij dependisse ab autoritate Romanæ ecclesiæ. Siquidem ideo fidei catholicæ expositionem factam in dicto concilio meruisse apud omnes autoritatem indubiam, quia sancta & reuerendissima Romana ecclesia eandem complexa & venerata est. Quippe quam trecenti decem & octo patres mediantibus apostolicæ sedis legatis deo inspirante protulerunt. Sic & de canonibus eiusdem concilij innuit: quos, inquit, memorata suscipiens confirmauit ecclesia. Vides itaque à Romana ecclesia, testificante præfatione prædicta, confirmatos fuisse canones ac regulas statutas in Niceno concilio. Ex quo constat, eum semper fuisse orthodoxorũ sensum & cõsensum, vt ex vnius Romanæ ecclesiæ autoritate dependeret autoritas conciliorum vniuersaliũ: & non vt apud hæc esset omnium prima autoritas. Sed libro sequenti vniuersam conciliorum causam diligentius explicabimus. Quin & religiosiss. principis confessionem perpende, qua recognouit sacerdotes & episcopos

Nicenũ cõ pẽdisse ab eius autoritatẽ de autoritate Ro. eccle.

suo non esse subiectos iudicio, cuius contrariũ iste conatur adstruere: quin potius eosdẽ accepisse potestatem de ipso quoq; iudicandi & imperatore & imperio. Deus, inquit, vos constituit sacerdotes, & potestatẽ vobis dedit de nobis quoq; iudicandi. Et nos à vobis rectè iudicamur, vos autem non potestis ab hominibus, secularibus videlicet, iudicari. Vides itaq; lector Christiane, qua hic fide citet autorum sententias velut suæ subscribentes sententiæ. Nam ea præcipue causa, vt hoc ipsum clare intelligeres, hæc aliquanto prolixius hic adscripsimus. C

Quod igitur ille ex præfatæ præfationis verbis demonstratum putat, Constantini autoritate peracta in Niceno cõcilio omnia, ipse tibi reclamat Constantinus, ex sacerdotali autoritate, quanuis sua instantia, ea peracta affirmans. Siquidem, vt scribit Theodoretus ille Cyreñ. episcopus, præparata in regalibus domo maxima, & in ea collocatis sedibus & subsellijs, quæ ordini sacerdotum sufficerent, inuitauit eos ingredi. Introiuit autem & ipse princeps vltimus cum paucis, laude dignam sui magnitudinem habẽs, & mirabilem speciem, mirabilioremq; gerens dignitatem pudoris in fronte. Minore vero sede quàm alijs posita, in medio eorum sedit, primum tamen petens sibi hoc episcoporum iussione concedi. Hactenus ille. Vides itaq; quam autoritatem Constantinus exercuerit in Niceno concilio. Quod vero dicitur, eius iussu congregatum conciliũ, non ita habet ea quam citat Isidori præfatio, sed quod ex sacerdotum sententia apud Niceam episcopale concilium conuocauerit. Ipse itaq; suam autoritatem subiunxit sacerdotali, eidemq; famulari fecit, & velut sacerdotalis sententiæ executor factus est. Sed de conciliorũ autoritate, vnde eorum dependeat autoritas, & cuius autoritate regulariter conuocari oporteat, libro sequenti exactius explicare conabimur.

Cõstãtinũ nisi petita & obtenta ab ẽpis licẽtia, non ingressum concilium

In hæreticos vero quod principum, non Romanorum pontificum, aut sacerdotalis vllius collegij autoritate vult constitutas fuisse pœnas ab initio: dicimus, ex CHRISTI necessaria ordinatione duos esse in ecclesia gladios, alterum spiritalem, materialem alterum, vtrunq; vero esse debere in potestate ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, sui in illo suo regno vicarij: alterum quidem vibrandum ab ipso, vbi id res exigit & necessitas: alterum vero militari manu ad iussum imperatoris, regum, aut principum, ad nutum tamen regni huius CHRISTI præsidis. Id quod diligenter annotarunt sancti patres significasse CHRISTVM, cum iussi ab eo apostoli diuenditis tunicis gladios emere respondissent, duos se habere, idem dixerit, duos sufficere. Quorum altero, qui materialem significabat, cum Petrus paulo post defensurus CHRISTVM Malcho amputaret auriculam, iussus est ab eodem gladium suum in vaginam recondere. Tuum ergo, inquit ille Bernardus ad Eugenium, qui negat, non satis mihi videtur attendere verbum domini dicentis sic: Conuerte gladium tuum in vaginam. Tuus ergo & ipse, tuo forsan nutu, non tua manu euaginandus. Alioqui, si nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus apostolis: Ecce duo gladij hic, tesson respondi dominus, satis est, sed nimis est. Vterque ergo ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius, & materialis: sed is quidem pro ecclesia, ille vero & ab ecclesia exerendus est. Ille sacerdotis, is militis manu, sed sane ad nutum sacerdotis & iussum imperatoris. Itaque ecclesia vtroque gladio persequitur hæreticos, spiritali, manu sacerdotis: materiali, iussu quidem secularium principum, tamen subsequenter ad sacerdotale iudicium. D

Libr. 4. de consi.

Ecclia vtroq; gladio hæreticos persequitur.

Quod

A Quod ipsum, non præesse, sed subesse potius ciuilem autoritatem ecclesiasticæ, atque eidem subseruire suis edictis & legibus, certissimo argumento est. Quemadmodum, vt necessario subsit iam existens officium insignis mẽbri ecclesiastici corporis, autoritati capitis, cui plena totius corporis gubernandi commissa est à Christo autoritas, supra non semel irrefragabiliter à nobis demonstratum est.

Summam querimoniarum omnium, quæ in sedem apostolicam atque eius pontifices ex vsurpatæ (vt volunt) plenitudinis potestatis abusu effundun tur ab hostibus dignitatis ecclesiasticæ: & quæ imperiali autoritati, & secu lari potestati per ipsos inique detracta conqueruntur, breuiter complecti & explicare. Cap. XI.

Nullum finem, nullum modum suæ impietatis facit ille Marsilius sed quicquid à singulis ecclesiasticæ dignitatis hostibus in ecclesiam vnquam aut scriptum, aut excogitatum est, hic simul in eandem maledicentissime euomuit. In primis itaq; hoc indignissime ferens, prætendi à Romanis pontificibus, sibi vt ouilis Christi rectoribus commissam à Christo eius gubernandi & disponendi autoritatis plenitudinem, multas distinctiones & acceptiones varias plenitudinis potestatis, c. XXIII. dict. suæ secundæ comminiscitur. Quas vniuersas scrupulose prosequi, non est operæpretium: sed tantum quæ ad rem ipsam videbuntur pertinere, non dissimulabimus. Dicit autem nullo prorsus modo plenitudinem illam potestatis Romanis pontificibus competere. Neq; vt intellectam, veluti supremam quandam iurisdictionis coactiuæ autoritatem super omnia membra ecclesiæ, communitates, populos, reges, principes, regna, imperia: qui tertius apud eum plenitudinis potestatis modus est. Ne-B que etiam super ministros tantum ecclesiæ diuino specialiter mancipatos cultui & seruitio, clericos, sacerdotes, episcopos: vt ipsis sua possit officia præscribere, eorundem ab illis rationem exigere, officio amouere, vbi id res & causa exigeret, & alios in eorundem locum substituere: Quæ partim in quarto apud illum modo potestatis plenæ, partim comprehenduntur in sexto. Nec denique, vt intelligatur illorum esse, exorientes in ecclesiastica do mo de fide & religione quæstiones & controuersias sua definitione & iudicio terminare aut componere, suis canonibus & legibus ordinare ritum ecclesiasticum, suasq; ordinationes à Christifidelibus sub aliqua pœna exigere.

Inuectiua Marsilij aduersus plenitudinē potestatis Roma. Pontificis

Quando vero horum omnium ab illo demonstrationem expectas, nihil audis quàm remissionem ad superius à se statutas æque impias sententias, æque nulla solida ratione probatas: sed semper remissionem ad prius demonstrata, & tandem ad illam sententiam, quam XII. dicti. suæ primæ, dialecticis aliquot ratiunculis male venatis ex politicis Aristotelis conatur adstruere. Apud solam videlicet vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendæ legis obligatoriæ, deinde & XV. eiusdem, apud eandem solam esse autoritatem constituendi principis. Itaq; explicatis suis illis diuisionibus & modis plenitudinis potestatis: De tertio, inquit, & quarto modis plenæ potestatis eiusmodi (nam primus & secundus nihil ad rem faciunt) per demonstrationem ostensum est. XV. primæ, & per scripturæ sacræ testimonium, quarto, quinto & octauo secundæ dictionis suæ. At cum ad illa ipsa recurrens capita, rationes diligentius expendis, nihil inuenis, quàm remissionem similem, ab octauo ad quintum, ab hoc ad quartum, & tandem ad XV. & XII. primæ, velut ad prima sua principia. Vel scripturæ sacræ & san

vt probet Ro. Pont. nõ cõpetere potestatis plenitudinem.

ctorum patrum citatas quidem, sed contra proprium suum sensum deprauatas sententias, quod satis superq; in superioribus demonstrauimus. Et eodem prorsus modo, reliquos quoq; à se modos plenæ potestatis explicitos, sed in his quæ diximus, comprehensos, satis demonstratum vult Romano pontifici non competere. C

Crimina q Ro. Pont. obijcit.

Pergens autem suo more, & velut legislator quidam, nos docere, vt in eandem potestatis plenitudinem paulatim irrepserint dominandi libidine & Christifidelium simplicitate, aut potius stoliditate ac superstitione, nullum modū ponit suæ maledicentiæ. Sed hoc in primis exaggerat velut inuidiosum secularibus, quòd omēm clerum exemerint à iurisdictione laica, quodq; ipsis iniuriantes spiritali vlciscantur gladio.

Item, quòd quidam ex eis Romanum principem iuramento fidelitatis sibi astrictum prætenderit.

Postremo, quod alter alterius imperatoris sententiam reuocare conatus fuerit.

Quib⁹ modis crimines abusos potestatis plenitudine.

In omnem deinde detrahendi & maledicendi licentiam effrenem linguam soluens liuida detractio, & quamcunque animo concipere potuit, virulentiam in Roman. pontifices expuens, multis & impotentibus verbis exaggerat, quibus quantisq; modis eorum quidam hac plenitudine potestatis abusi sint. Primum in ordinandis & constituendis ministris & prælatis ecclesiæ, quos queritur indignos præfici, turbari exēptionibus, nec conseruari ordines ecclesiasticos. Exhauriri annatis atq; eiusmodi exactionibus regna & prouincias. Deinde cum secundum legē diuinam nihil possidere proprium, sed sectari paupertatē euangelicam, nudo simplicīq; victu & vestitu esse contenti, subesse deberent, non præesse principibus seculi, sub legibus & ordinationibus eorundem viuere, ab eisdem & populo collationes, confirmationes, & inuestituras omīum dignitatū prælaturarū & ecclesiasticorum officiorum, vocatorumq; beneficiorum accipere, quemadmodum constare affirmat antiquitus fieri solitum, nunc contra dicit exulare ab ecclesia summā illam, quam Christus in ea plantauerat, meritoriam paupertatē, ob sacerdotum contrariam auaritiā, in locum autē humilitatis admissam superbiam, & principibus secularibus omnia, quæ illorum iuris sunt, adempta à Romanis pontificibus, & vsurpata sibi sub prætextu illius plenitudinis potestatis, hoc est, tam ordinationem sedis Apostolicæ, quàm inuestituras, collationes & dispensationem aliarum dignitatum, prælaturarum & officiorum, beneficiorumque ecclesiasticorum omnium. Quam præsumptionē primam impingit Simplicio, quem primum statuisse dicit, nullum clericum à laico inuestituram debere suscipere. Hunc sequutum Adrianum tertium statuisse, vt nullus imperator de electione papæ se intromitteret, cum ante per imperatores Romanæ ecclesiæ episcopi consueuissent institui, atq; idem hoc priuilegio concessum affirmet, primum Carolo magno, deinde Ottoni primo, illi quidem ab Adriano, huic vero à Leone, cuius hoc citat decretum. D

Priuilegiū ordinandi sedē aplīcā atq; inuestiturarū, &c. Ottoni primo cōcessum à Leone.

Leo papa in synodo congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris: Ad exemplum beati Adriani, Apostolicæ sedis episcopi, qui diuo Carolo victoriosissimo regi Francorum Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apostolicæ sedis & inuestituram concessit, ego quoque Leo, seruus seruorum Dei, episcopus sedis Apostolicæ, cum cuncto populo & clero Romano, constituimus, confirmamus & roboramus, & per nostram Apostolica m

A licam autoritatem concedimus atque largimur D. Ottoni primo, regi Teuthonicorum eiusque successoribus huius regni Italiæ in perpetuum, tam sibi facultatem elegendi successorem, quam summæ sedis apostolicæ pontificem ordinandi. Ac per hæc archiepiscopos, seu episcopos, vt ipsi ab eo inuestituram accipiant, consecrationem autem vnde debent, exceptis his, q̃s imperator pōtifici & archiepiscopis concessit. Et nemo deinceps, cuiuscunque sit dignitatis vel religiositatis, eligendi seu patricium, seu pontificem summæ sedis, vel quemcunque episcopum ordinandi habeat facultatem absque consensu ipsius imperatoris, qui tamen fiat absque omni pecunia. Et vt ipse sit patricius & rex. Quod si à clero quis episcopus eligatur, nisi à supradicto rege laudetur & inuestiatur, non consecretur. Si quis cōtra hāc autoritatem apostolicam aliquid moliatur, hunc excommunicationi subiacere decreuimus: & nisi resipuerit, irreuocabili exilio puniri, vel vltimis supplicijs affici. Hactenus verba decreti. Quod ipsum confirmatum dicit à Stephano illius Leonis successore. Deinde à Nicolao qui huic successit. In quo equidem edicto dicit singulariter notandum, quod translatio illa inuestiturarum à Ro. pontifice, vna cum clero & populo facta in imperatorem, quā tum ad ipsum attinebat pontificem, solum quædam renunciatio fuerit, aut restitutio potius, per quam ius illud ad suam naturam, suumque dominum redijt. Quoniam, inquit, autoritas huius prima fuit & est principis aut legislatoris humani, qui hanc autoritatem inuestiendi episcopos & archiepiscopos iam dudum papæ concesserat. Quam rursus refusam in principem à clero & populo Romano nō vult reuocari posse à solo pontifice absque decreto populi. Propter quam tamen reuocationem præsumptam à Romanis pontificibus, maximas inter ipsos & imperatores discordias consecutas affirmat, præcipue autem inter Paschalem II. & Henricum V. Teuthonicorum regem, quem dicit ab illo prohibitum ad imperialem apicem scandere, vsque dum inuestituras episcoporum, abbatum & clericorum omnium, per suas literas & nuncios Romam missos ex Tuscia, eidem resignaret. Quas rursus Romam ingressus cum exercitu, postquam imperiali diademate exornatus fuerat, capto cum cardinalibus pontifice, ab eodem vi extorsit, sed post Calisto II. iterum resignauit.

B

Sed has, inquit, concessiones & priuilegia, ex causa fortassis legitima reuocare volentes, aut reuocantes simpliciter, aut in parte Otto IIII. & Fredericus II. Romanorū imperatores, episcoporum & cleri Romani plurimas insidias, persecutiones & impedimenta sunt perpessi.

Iam & hoc velut intollerandū grauibus verbis insectat̃, q̃ temporalia possidentes, nolūt subesse legibus ac edictis principū, contra Christi, vt dicit, & apostolorum exemplum & doctrinā, cum dicat Apostolus: Iā quidem omnino delictū est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare nō magis fraudē patimini? Sed vos iniuriā facitis & fraudatis, & hoc fratribus. Quod parū, inquit, attēdentes Romani episcopi cum clericis alijs, si quando per Romanos principes sibi grauari videantur, per decimarum vel tributorum sumptionem, ad militum suorum impensam in necessitatibus bellorum pro suscepta gratia & beneficio rerum temporalium, quas à Romanis principibus gratiose acceperunt, in superbiam elati, & suæ conditionis ignari, & ingratissimis omnibus magis ingrati, effrenata quadam præsumptione in horribiles blasphemias & anathemata proruperunt, tam in principes, quam in eis subditos, in se tamen &

Quæ ille cotra imunitatē bonorū ecclesiasticorū.

licebit dissimulata (nihil enim facit aliud, quam vt clarissime prodat quo
A spiritu agitatus hæc scripserit aduersus dignitatem & autoritatem ecclesiasticam) summam tantum causę & querimoniarum, quas nomine imperij proponit aduersus Ro. pontifices prosequemur, quo discuti possit commodius, iusta ne sit an iniusta causa querimoniarum eiusmodi.

In primis, post impia multa scurriliter in pontifices iactata conuicia illā ab ipsis iactatam sententiam, qua se diuino, humano, aut vtroque fortassis iure superioritatem habere dicūt supra Romanum principem, dicit eiusdē imperij autoritatem euertere. Huius autem præsumptionis occasionem illis tribuisse vult superstitionem quorundam imperatorum citra Constantini tempora. Qui Christum venerantes in Rom. pontificibus, & singularem eis exhibētes, electionē suā eisdē significare solebant, q̃ eorūdem intercessione reuerentiam, benedictionem à deo, & gratiam adiutricem ad sui gubernationem imperij consequerentur. Et eodem consilio, vult similiter imperatores quosdam, propter suæ intronizationis maiorem solennitatem, ab ipsis Ro. pontificibus, regium sibi diadema imponi fecisse. Qua consuetudine aliquot annorum vsu confirmata, ita vt iam legitimum videretur, imperatorem à Rom. pontifice apostolica autoritate benedici, & imperiali diademate insigniri debere, solennitatem eiusmodi, confirmationem electi nominantes, tandem simplicitate & ignauia principum, ius confirmationis eiusmodi ad se vult attraxisse. Quod, inquit, non est aliud, quam Romanū pontificem soluere principatum, & principis electionem perpetuo prohibere. Nam si à pontificis voluntate aut confirmatione penderet electi autoritas, inane penitus esset officium eligentium. (Aegre fert Ro. principes subesse pōtificibus.)

Imo grauiorem ex hoc ipso natum & cōsecutum vult abusum, quod imperatores præstare cogantur Rom. pontificibus fidelitatis iuramentū, hoc
B ipso illius autoritati & iurisdictioni se subijci contestantes: præterea prouinciarum quarundam illicite & iniuste occupatarum confirmationes facere, solenni iureiurando interposito. Quæ quidem iuramenta & pacta nec salua conscientia vult ab eis præstari posse, vt contraria licito iuramento ante à se præstito in sui electione de conseruandis iuribus imperij, nec præstita licite obseruari. Quis enim, inquit, nisi muliere mollior, & manifeste æque obseruando ac iurando talia periurus ea obseruauerit? Et cur magis Romani imperatoris, quam aliorum Christianorum regum & principum confirmationem ad se pertinere contendunt? Proinde probat velut laudabile atque alijs imitandum Ludouici Bauari exemplum (cui vt adularetur & gratificaretur, suum illud sycophantiarum, calumniarum, conuiciorum & blasphemiarum volumen aduersus ecclesiæ autoritatem euomuit) quem dicit contempta & spreta autoritate confirmationis apostolicæ, suæ electionis vigore gloriose & fortiter sibi vendicasse iura imperij. Aduersus quem iniustissime & iniquissime vult se extulisse Ioannem XXII. tunc Romanum pontificem, & primum illum notasse execratione & anathemate, deinde procedente contumacia & contemptu, damnationis & priuationis in illum protulisse sententiam. In qua, vna cum sibi adhętentibus suisque fautoribus, ipsos fecerit hæreticos, ecclesiæ inimicos & rebelles. Subditos quoque per quædam, inquit, sua diabolica, non apostolica scripta à iuramento fidelitatis, quo eidem adstricti tenebantur, absoluerit periurio ac damnatione æterna inuoluens miseros Christifideles ac simplices. Quum ab iuramento eiusmodi atque alio quouis promisso licito, certum dicat nullum episcopū (Vult iura mēta illa illicita nec obligatoria.) (Probat Lodouici Bauari nimie probandū exemplum.)

absq; rationabili causa posse absoluere, quā nullam illic vult fuisse rationabi- C
lē. Quinimo, inqt, cōcedere hoc aut Romano aut alteri cuiuis episcopo, ni-
hil est aliud, q̄ omniū principatuum radicē succidere: & vinculū nexumq;
cuiuscunq; regni & ciuilitatis dissoluere. Multa hic maledicta congerēs &
congeminās in Ro. pontifices, velut cōtra Christū & apostolos docētes sub
ditos rebellare potestatibus & suis superioribus, quibus illi obediendū præ
cipiunt. Nunc pharisæos, nūc pseudoprophetas, atq; alijs multo inhonestio-
ribus epithetis exornans. In quo vno penè facundus est, nēpe in insigni de-
tractione & maledicentia, cū reliquus sermo vniuersus obscura tetraq; bar-
barie sordeat, ita vt alicubi vix diuinare possis hominis sententiā: hoc ipso
clarissime demonstrans, quis ille fuerit, q per os eius locutus est, paracletus.
Is ille nempe, quem Gersonus rectè vocat detractionem liuidam.

In sacerdotibus plane damnat potestatē secularis gladij.

Quin & hoc grauis & inexpiabilis piaculi loco obijcit, q̄d Marchiā An-
chonitanā ac alias quasdā ditiones Ro. ecclesiæ, studio p̄fati Ludouici eidē
rebellātes armis reduxerit ad officiū: viros sanguinū & dolosos propterea
appellās, cū sacerdotibus planè interdictam velit potestatē secularis gladij.

Perorario Marsilij.

Tandem velut perorando, & reducendo orationem ad suum princi-
pium, vsurpatæ illi plenitudini potestatis à Romanis pontificibus acce-
ptam referri vult omnem ciuilem, quæ inter principes & communitates vi
get, discordiam: absolutum ab eadem vigorem autoritatis principantium,
qua ciuilis continetur concordia & vnitas. Proinde expedire dicit, vt titu-
lus ille plenitudinis potestatis interdicatur Romano pontifici ab vniuer-
sali concilio, similiter & facultas conferendi beneficia ecclesiastica. Ad quæ
vult obligari omnes iurisdictionem habentes, præcipuè reges, lege diui-
na velut constitutos, vt faciant iudicium & iustitiam. Hæc velut summa
orationis est, bone deus qualis? quæ in sui confutatione multo minus no D
bis negocij exhibuit, quàm fecit, vt exhorrēdo quodam verborum & ma
ledictorum inuolucro expiscaremur inclusas sententias, easque explicare-
mus qualicunq; ordine & compendio. In quibus tamen fidem meam fate-
retur etiam ille ipse, si viueret. Adeo nusquam dissimulaui rationum eius
efficaciam, nec in eisdem explicandis quicquam illis detraxi, aut vigoris, aut
probabilitatis, vt pro virili easdem adiuuarim potius, & plerasq;, quàm ille,
explicarim multo probabilius.

Romanis pontificibus vt ecclesiasticæ hierarchiæ rectoribus, gubernationis
quoq; & regiminis vniuersæ familiæ ecclesiasticæ plenam potestatem com
petere, aduersus prædictorum impietatem asserere. Cap. XII.

Callidi serpentis artes, & qd spectet in impugnāda atq; euertenda autoritate ecclesiastica.

T videt nullis suis artibus & technis se magis proficere callidus il
le & antiquus serpens, hostisq; hūani generis; q̄ si, vt primis nostris
parentibus deo, ita & nobis sacris ab eodem cōstitutis ordinatisq;
magistratibus nō obedire persuaserit. Inde enim & dei, & cultus
eius, vniuersæq; religionis neglectū videt consequi. Ita nulli rei, excitatis ad
hoc suis apostolis, studet diligentius & accuratius, præsertim cū hoc sibi vi-
deat fere cecidisse feliciter, ob insitæ omnibus appetitionis cuiusdam, sed ni
si ratione moderetur, inordinatæ, libertatis, inquā, cognatæq; superbiæ igni
culum. Sic secularibus persuadetur facilè, non subijci, non teneri sacerdota
li autoritate & legibus. Ita cuiq; ea, quibus frena relaxantur licentiæ. Aures
arrigūt tametsi pij alioqui principes, cū sua sibi iura detracta à sacerdotibus
audiunt & facilè credunt, quæ per se arrident, facilè incitantur ad ea que-
cunque modo sibi vendicanda, quæ sibi deberi optimo iure persuadentur.

Atq;

A Atque ethnicam fere dominationem interdictam à Christo, instillatam ab his consultoribus, concipientes meditantesque animo, obliuiscuntur interim, quod Christianæ ecclesiæ membra sint, quod Christi regno seruiant. Sic (quorsum ille hæc agit omnia) supernę quoque illius felicitatis regno, qui huius Christi regni finis est, excluduntur, & secum attrahit in perditionem & interitum. Quare prædictis diligentius respondendum est, calumnijs verius, quàm querimonijs, & vbiq; asserenda orthodoxa veritas. In primis hoc, velint nolint, fateantur necesse est, Ro. pontifici, velut totius ecclesiæ rectori & præsidi, competere autoritatẽ talem ac tantam, qualis quantaq; ad ecclesiasticæ domus regimen gubernationemq; illi fuerat necessaria. Qua & omnes, qui eiusdem familiæ sunt, quęq; in suo continere possit officio, ab vnoquoq; eius rationem exigere, delinquentes punire, excessus corrigere, moderari vniuersa quęcunq; aguntur in domo ecclesiastica. Insuper & exortas oẽs de fide & religione, ecclesiasticisq; negocijs causas, quæstiones, controuersias, inter membra ecclesiastici corporis, sua autoritate, definitione & iudicio terminare & componere. Proinde omnes qui ad Christi ecclesiam pertinent, qui intra septa ouilis eius continentur, quatenus ecclesiæ membra sunt, autoritati, gubernationi & regimini Petri & successorum eius humiliter se submittere, omnes eius sacrosanctam autoritatem illi datam à Christo agnoscere & reuereri oportere, à qua nemo exemptus est, nec princeps, nec rex, nec imperator, postquã se Christi iugo vltro subdidit, & regno eius incorporari seruireq; expetijt. In quo, vt eiusmodi, nemo vllam super conseruos suos autoritatem aut superioritatẽ exercere potest, nisi cui constat à legislatore nostro Christo delegatam eiusmodi. Qui regni illius sui regimen non imperatoribus aut regibus, sed Petro commisit. Illi dixit: Pasce regeq; oues meas & agnos meos. At cui aliquorum com-
B missum est regimẽ, necesse est datam illi regendi eosdem potestatẽ, his aũt obsequendi & rectoris imperijs obediendi necessitatẽ impositam: sine quo quis posset vel viginti personarum familiã regere? Sed hæc duobus libris superioribus ex illis nostræ fidei indubitatis certissimisq; principijs copiose & luculenter demonstrata sunt. Et hoc ipso libro, ex illis ipsis, quæ hic aduersus ecclesiam statuit philosophicis nõ semel confirmata principijs.

Pastori & rectori ouilis Chri subesse oẽs q continentur in eodẽ, etiam imperatores, reges principes.

Hæc itaq; est illa plenitudo potestatis, gubernãdi videlicet & regẽdi ouile Christi & domũ ecclesiasticam, non vsurpata à Ro. põtificibus, sed ipsis commissa à Christo in B. Petro apostolorum principe, cui succedũt in autoritate & officio. Qua si abutantur, nõ effugient iudicium eius, cui vni subiecti sunt, & qui vices suas ipsi cõmisit, potẽtesq; potentius tormẽta patientur. At nobis permissa non est illos iudicandi autoritas. In quo si mihi non credis, audi Apostolum: Nam tu quis es, inquit, q iudicas alienum seruum? Domino suo stat, & domino suo cadit. A Christo ille constitutus est vt te regat, vt te iudicet, non tu illius iudex constitutus. Tu autem ouis es, inquit ille, noli discutere pastorem, ne eius quoq; criminis reus tenearis: noli te iudicem dei constituere & Christi, qui dicit ad apostolos, & per hoc ad omnes præpositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim hæreses & schismata obortæ sunt & oriuntur, nisi dum episcopus, qui vnus est & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille Cyprianus gloriosus Christi martyr & pontifex.

Plenitudo potestatis commpotens catholicæ ecclesiæ rectoribus. Si peccent illi, nõ nostro, sed dei subiacere iudicio. Cyprian⁹ ad Florentium.

Quod

 C

Quod si mali tibi videantur tui præpositi, primum in te respice, num tua fortè tuiq; similium culpa mali sint. Siquidem propter peccata populi deus regnare facit hominem hypocritam, & suos principes sanctos contaminat. Ita cum addidisset furor domini irasci contra Israëlem, commouit Dauid, vt numeraret Iudam & Hierusalē. Sic & peccatis nostris iratus, etiam nostros pastores labi permittit, & linguam adstringit vt loqui nesciat, subtrahit nobis influxum cœlestis & spiritalis gratiæ, quia nos sumus domus exasperans.

Iob 34
Esaiæ 43

Quod ergo, si quæris, correctionis pastorum nostrorum optimum efficacissimumq; remedium? Vt nos ipsos iudicemus primum, propria nostra, non pastorum peccata accusemus, emendemusq;, quibus ille prouocatus, in ira furoris sui dat nobis quales meremur prælatos & principes, vt in sordibus existentes insordescamus amplius. Et deinde, clamemus ad dominum, vt vel illos ipsos emendare dignetur, vel malis sublatis alios secundum cor suum nobis constituere. Qui cito nos audiet, cito vindictam faciet seruorum suorum fideliter ad se clamātium. At si hoc remedio neglecto, ipsi manum illis admoliri voluerimus, ipsimet illos magistratu amouere, quē non à nobis, sed à Christo in suo illo regno acceperunt, in quod etiam nos precario & gratiosè recepti sumus: nō solum nihil proficiemus, nihil nobis cedet feliciter, sed etiam iram furoris domini cōtra nos prouocabimus, imo læsæ maiestatis crimine inuoluemur, nobis sacrilege vsurpantes, quod ad solum Christum pertinet: Idq; quia nec Christo credimus, nec confidimus sibi curæ esse suum regnum, suam ecclesiam.

Qualia crimina obijciat ille Ro. pontificibus.

Quæ tamē ille capitalium & intolerabilium criminum & abusionum loco Romanis pontificibus obijcit, mihi crimina, nisi in criminante non videtur. Quorum primum & grauissimum hoc est, quod cū ipsi principibus & potestatibus publicis subiecti esse deberēt: contra sibi subiecerint reges & regna, imperatores & imperia. Sed hanc calumniā satis iam superq; diluimus. Quin potius dicimus Petro atq; eius successoribus cōmissum à Christo, vt suū ouile regat & gubernet. Qui ergo à Petro atq; eius successoribus regi, illis subesse noluerit, caueat Christi ouile ingredi, aut ingressus exeat, vt vero quisquā intus maneat, quisquam esse velit membrum ecclesiastici corporis, & non subesse eius capiti, nec ipsa rerum natura patitur, etiam si non contradiceret Christus. D

Fieri non posse, vt qs velit esse mēbrū ecclesiastici corporis, nec ei⁹ subesse capiti.

Quare non est amētia aut insania, quod ille blasphemat, dicere oēs Christianos, etiam imperatores, reges, principes, subesse Roman. pontifici. Imo Christi sentētia est: Omnem omnino hominē de necessitate salutis eidem subesse debere. Nam quamuis actu subsit nemo, nisi qui iam in ouili Christi continetur: quia tamē extra illud nulli salus est, sed debēt omnes, qui saluari voluerint, intra ouile Christi contineri: ideo quoq; & pastori, rectoriq; eiusdē omnes subesse tenētur. Cui vero, iustissimoq; titulo, non execrabili (vt hic omnibus Christifidelibus merito ter execrandus impiè affirmat) non oratione sophistica & æquiuoca, secundum omnē suum sensum falsa & semper & vbiq; neganda omnibus Christifidelibus. Quin potius verissima, atq; omnibus, qui regni Christi participes esse desiderant, fideliter amplectēda, competit illa, quam diximus plenitudo potestatis regēdi & gubernandi vniuersam familiam ecclesiasticam.

Assertio definitionis Bonifacianæ.

Nec quicquam præter nudam, meramq; veritatē continet Clemētina illa pastoralis (cui ille tam petulanter insultat) de sent. & re iud. Nam si (quod supra

Assertio Clemētinæ pasto-

A supra euidēter demonstrauimus)ad autoritatē capitis hierarchiæ ecclesiasticæ pertinet,omnia mēbra ecclesiastici corporis in officio cōtinere,excessus corrigere,eorum præsertim,qui secundum eiusdē hierarchiæ formam nulli alteri ecclesiæ mēbro subsunt q̃ capiti,tu nō vis latam ab eiusmodi aliquo iniustam,iniquamq; sentētiam posse retractari autoritate capitis,aut si de iure non subsistat(quod ille fecit) nullam declarari?Habuit,habet,& habebit,etiam si te ruperis,illam autoritatē super vniuersa mēbra ecclesiastici corporis,caput eiusdem,quod à Christo nobis institutum est,hoc autem esse Roma.pontifices successores Petri,libro III.& IIII.irrefragabiliter demonstrauimus.Itaq; q̄d ille tanquam veritatis præco,s. valēter atq; impotenter clamat,regibus,principibus,populis,p dictam Clemētinam secundum omnem eius suppositionē apertissimè falsam,omnibus summum præiudicium fieri.Omnes siquidē secundum eius sentētiam subiectos esse autoritati Romani pontificis,quod nullis modis ferēdum vult.Ego contra,veritatis verus præco,clamo,& valenter clamo,illum esse liuidum detractorem veritatis,non præconem:sed hostem & aduersarium,pietatis euersorem,& pro pace (cuius se defensorem prædicat) ecclesiam Christi confundere turbis,rixis,seditionibus,bellis innumeris.Vobis quoq; dico,principibus,regibus,populis,omnibus deniq; qui se gaudētintra Christi ouile contineri, vt libenter,diligenter & humiliter illi subsint,cui Christus mandauit sui ouilis curam & regimē. Nulli hoc cuiquam fore præiudicio,sed lucro maximo.Hac enim via illam felicitatem adsequemini,ob quam in hoc Christi regnum congregati sumus. Tu mihi dic,qui pacem defendere te prædicas,quo pacto pacem conseruabis in domo ecclesiastica,nisi omnem in eadem autoritatem ciuilem subdas autoritati ecclesiasticæ hierarchię capitis? Necessario requirere pacē Christianæ ecclesiæ,vt ois in eadē ciuilis autoritas subsit autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis.

B Sunt in domo ecclesiastica principantes multi,ciuilesq; magistratus gerentes,quorum nemo subditur altri,nec alium supra se recognoscunt principantem ciuiliter:vt imperator,rex Galliæ,rex Hispaniarum,Angliæ,Scotiæ,& alij plurimi.Inter hos si quando surgit quæstio & controuersia (nisi illos subesse volueris communi totius ecclesiæ capiti,cuius est membra omnia in officio continere,in pace & concordia)nunquid nō erit necessarium, vt continuo armis decernatur omnis exorta inter eos controuersia eiusmodi?Nunquid nō continuis bellis tumultuabitur domus ecclesiastica?Quod si contra hos facias omnes diligēter,fideliterq;,vt tenentur,subesse communi totius ecclesiæ capiti,nunquid ille sua autoritate,cui obedire debent omnes,qui Christiano cēsentur nomine,non facilè componet exortas omnes quæstiones & controuersias?Nunquid pro cōtinuis bellorum tumultibus, quæ tu defensor pacis inducis,excitas,foues,tot in ecclesiastica domo principantes,nec sibi mutuo,nec vlli superiori subiectos constituēs,non videremus in eadem vigere pulcherrimam pacis pulchritudinem? Et quæ est alia causa bellorum inter nos plusquam ciuilium, quibus Christiani fratres in viscera fratrum innocentum ferrum stringimus,nisi quia principes nostri infideles & inobsequentes filij?Nisi quia à te,tuiq; similibus pestilentissimis consiliarijs seducti vestris persuasionibus eiusmodi, pij patris,ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis,ipsos omni studio ad Christianam pacē exhortantis monitis,in totius Christianæ reipublicæ confusionem, perniciem & excidium rebelles & contumaces sunt? Causa bellorum inter nos plus q̃ ciuilium.

Sed attende obsecro lector Christiane,quid huic frontis sit homini, quibus,qualibuscunq; argumentis datam à Christo Rom.pontificibus autorita- Marsiliane collectionis ineptia.

ralis,de sent.& re iud.

toritatem, eiſdem extorquere conetur. Attendite namque, inquit, per neceſſitatem conſequi, habentem autoritatem primam cuiuſuis principis aut iudicis reuocandi ſententiam, ſuper eum etiam habere poteſtatem ſui principatus inſtituendi & deponendi. O argutum & dialecticum hominem. Archiepiſcopus autoritatem habet retractandi ſententiam alicuius ſibi ſubditi epiſcopi, vbi ad ipſum legitimè prouocatum extiterit: ergo poteſtatem habet inſtituendi & deponendi epiſcopatum & epiſcopum? Per quem locũ dialecticum? Sed non vacat ineptias & maledicentiam hominis perſequi, & retaliare per ſingula, tametſi nec ad omnia cõniuere potuimus, propter multos, quibus placet nimium. Et hactenus quidem, quod Ro. pontificibus plena poteſtas competit regendi, gubernandiq; vniuerſam familiam eccleſiaſticam, nec ſit indebite ab illis vſurpatus ille plenitudinis poteſtatis titulus, ſed Chriſti autoritate & commiſſione eiſdem competens, aduerſus illius detractionem & calumnias breuiter indicauimus. C

De poteſtate ordinandi ſedem apoſtolicam, & iure inueſtiturarum eccleſiarum, prlaturarumq;, & collationum eccleſiaſticorũ beneficiorum omniũ, an quo iure imperatoribus, aut ſecularibus principibus conueniant. Cap. XIII

Onqueritur ille, vt audiſti, vſurpata pleraq; à Romanis pontificibus, & ablata imperatoribus, quæ vult iure diuino ſpectare ad ius imperij, tanquam ad ſupremum legiſlatorem fidelem. Et in primis poteſtatem ordinandi ſedem apoſtolicam, atque in ea cõſtituendi pontificem. Deinde inueſtituras, collationes, liberamq; diſpoſitionem eccleſiarum, eccleſiaſticarumq; dignitatum, prælaturarum, officiorum, beneficiorumq; eccleſiaſticorum omnium. Quæ cum pertinerent ad ius fidelium principum, & ab eiſdem religionis, deuotioniſq; cauſa conceſſa pontificibus, per eoſdem vna cum Romano clero & populo reſtituta fuiſſent, primum Carolo Magno, deinde Ottoni primo imperatori, dicit poſtea, magno totius orbis tumultu, magna omnium ordinũ confuſione, multiſque ſcandalis repetita per ſubſequentes pontifices. Et quamuis cum eam ob rem inter Henricum V. & Romanam eccleſiam grauis exorta controuerſia, multis annis turbaſſet eccleſiam, idem poſtea Caliſto II. ea omnia vltro ceſſerit: quia tamen has conceſſiones & hæc priuilegia ex iuſta fortaſſis & legitima, vt dicit, cauſa ad ſe reuocare conati ſunt, Fredericus II. & Otto IIII. multis eoſdem inſidijs, perſecutionibus & impedimentis diuexatos cõqueritur à Romanis pontificibus. D

De iure inueſtiturarũ & ordinandi ſedẽ apoſtolicam.

Itaque vt clariſſimè intelligatur, num quo iure hæc ad imperatorem, aut ſeculares principes pertinuerint & pertineant, an vero iuſta aliqua conſideratione, eadem aut eorum aliqua, priuilegio ſingulari illis aliquando conceſſa per eccleſiaſticæ hierarchiæ caput & præſidem, iuſtiori poſtmodum ratione ab eiſdem reuocata ſint.

An quo iure ad ſeculares principes pertinuerit, & pertineãt.

Dicimus in primis, capiti hierarchiæ eccleſiaſticæ iure diuino competere autoritatem regendi, gubernandique vniuerſum corpus eccleſiaſticum, & ſingula eius membra in ſuo continendi officio. Inter quæ præcipua quædã ſunt imperatores, reges & principes. Quorum eſt officium & autoritas, vt ciuiliter gubernent ſubiectam ſibi multitudinem: ſubordinate tamen, ad finem regni ipſius Chriſti, hoc eſt, catholicæ eccleſiæ, cuius pars & membra ſunt, & cui ipſorum etiam ſeruire debet autoritas. Vt vero viciſſim illis ipſis membris competeret in caput ſuũ vlla ordinandi aut regulandi autoritas, Chriſto, rationi, atq; adeo ipſi rerum naturæ eſt cõtrarium. Sed hoc

planè

A plane est necessarium, vt reliquorum membrorum omniū caput, sit rector & regula, etiam imperatorum, regum & principum, vt omnium disponat ac moderetur officia, & breuiter vniuersum ecclesiasticum sub se ordinem in sua potestate habeat. Hæc, inquam, vniuersa diuino iure ad illum pertinent, cui Christus ipse vniuersi ouilis sui curam commisit & regimen, Petro videlicet, & qui eidem successerunt in ea autoritate & officio, non imperatoribus, regibus, aut secularibus principibus. Si imperator, inquit ille, catholicus est (quod salua pace ipsius dicimus) filius est, non præsul ecclesiæ: quod ad religionem pertinet, discere ei conuenit, non docere. Habet priuilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis, diuinitus consequutus est. Dei itaque beneficijs non ingratus, contra depositionem cœlestis ordinis nil vsurpet. Ad sacerdotes enim deus voluit, quæ ecclesiæ disponēda sunt, pertinere, non ad potestates seculi. Quas, si fideles sunt, ecclesiæ suæ sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vendicet alienum ius, & ministerium, quod alteri deputatum est, neque contra eum contendat hæc abrumpere, à quo constituta sunt: ne contra illius beneficia pugnare videatur, à quo propriam assecutus est potestatem. Non à legibus publicis, non à potestatibus seculi, sed à pontificibus & sacerdotibus omnipotens deus Christianæ religionis clericos & sacerdotes voluit ordinari, & discuti, ac recipi de errore redeuntes. Hęc nonagesima sexta distinctione, c. Imperator.

Haud tamen imus inficias, quin in electione Romanorum pontificum, requiri solebat antiquitus, etiam Romani principis assensus: sed tunc, cum non solum ad clerum, sed etiam ad Rom. populum pertinebat pontificis electio, aut saltem, cum non alium eligeret clerus, nisi quem communibus suffragijs expetiuisset populus. Quemadmodum etiam aliarum ecclesiarum eligi tunc solebant episcopi. Hoc summo studio præcauentes nimirū ecclesiæ rectores & antistites, ne quibus inuitis quis male gratus obtruderetur episcopus. Ne fiat, inquit ille, ciuitas minus religiosa quam conuenit, cui non licuit habere, quem voluit, episcopum. Quid igitur mirum est, etiā principis, velut capitis electoris populi, expetitum fuisse suffragium? Quod quamdiu nihil dissuadebat grauius, vtile visum est patribus, vt eo libentius illius autoritati se princeps submitteret, quem etiam suo extulisset suffragio. Quanquam nihil sibi iuris competere in eiusmodi nisi gratiose concessum, sane etiam intellexerint religiosi principes. Qua ratione cōsueuisse olim in electione Ro. pōtificis requiri assensum principis.

B

Itaque Valentinianus ille (vt quarto ecclesiasticæ suæ historiæ lib. explicat Theodoretus Cyreneñ. episcopus) vere orthodoxus imperator, cum defuncto Auxentio episcopo, qui Arriana perfidia infecerat Mediolanensem ecclesiam, cuperet eidem orthodoxum aliquem episcopum præfici, accersitos sacerdotes & episcopos ita alloquitur: Ignorare non potestis vllo modo, quippe diuinis instructi literis, qualem esse conueniat eum, cui pontificalis dignitas committenda sit, quodque non doctrina solum, sed etiam moribus ac vita instruere subiectos debeat, atque ita totius honestatis se exemplum proponere, vt doctrinæ suæ ipsa conuersatio perhibeat testimonium. Proinde & hoc tempore, talem in pontificali costituite solio, cui etiam nos, qui gubernamus imperium, nostra capita syncere subdamus, cuiusque reprehensionis (cum enim homines simus, & offendere necesse est) tanquā medicinæ curam libēter admittamus. Hæc loquutum iubet synodus ipsum deligere aliquē suffragio suo, sapientē, & pietate ornatū. At ille, supra nos est, inquit, talis electio, aut vt verti alius, maior, q̄ vt à me præstari possit res. Valentiniani imperatoris testimonium.

Tt mul-

multoque fuerit melius vos decernere, diuina gratia dignatos & participes splendoris illius. Hactenus ille. Vides itaq; religiosissimi imperatoris Christianam sententiam, vtq; intellexerit, non ad ius imperiale, sed sacerdotale spectare electionem pontificum. C

Quō etiā ā populo antiqtus pendebat pōtificum electio.

Quanquam etiam hoc, quod dixi, ad clerum & populum tunc communiter, quamuis dispensatione quadam, pertinuisse electionem pontificum, sane intelligendum est. Nec enim electio pertinebat ad populum, sed ad clerum & sacerdotes tantum. Qui tamen, nisi assensu populi, aut eius sanioris partis neminem permittebantur eligere. Tunc enim, inquit beatus Stephanus pontifex, in ecclesia dei rite perficietur, cum populus pariter in eū acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit. Singulorum autem in electione officia propria diligenter & distincte expressit beatissimus ille Leo in epistola ad Anastasium Thessalonicensem episcopum: Vota, inquit, ciuium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorū, in ordinationibus sacerdotum considerentur. Itaque tunc & laudabilis vius obtinuerat, & per ecclesiasticæ hierarchiæ præsides itaquoque ordinatum, constitutumque fuerat, vt electiones tam Romanorum pontificum, quam etiam aliorum episcoporum, referrentur ad fideles imperatores & principes, maxime propter hæreticorum & schismaticorum concertationes, à quibus non raro confusa, dei periclitabatur ecclesia. Aduersus quos, cum pro ipsorum impietate parum valerent censuræ ecclesiasticæ, fidelissimorū imperatorum seueritas seruiuit ecclesiæ. Cui vt eo seruirent deuotius, vtq; velut deuotissimi filij, illius autoritati se submitterent syncerius, quem proprio quoque assensu sibi in patrem constitutum viderent, hoc honoris fidelibus principibus in electionibus permissum est à principio. At cum postea per Hexarchorum tyrannidem (qui imperatorum gerebant vices per Italiam) multa committerentur enormia, & frequenter turbaretur atque impediretur legitima electio, sæpe etiam vis interponeretur apud clerum & populum, vt quem ipsi vellent, eligerent: nonnunquam etiam sine electione vi intrudere conarentur aliquos, iustiori ratione hoc postea abrogatum est, q̃ indultum fuerat à principio. Itaque in concilio quod sub Symmacho celebratum est, inter cætera in hæc verba decretum legitur: Non placuit laicum statuendi in ecclesia aliquam potestatem habere, cui subsequendi est iniuncta necessitas, & non data imperandi autoritas. Et rursus: Laicis quãuis religiosis, nulla de ecclesiasticis rebus aliquid statuēdi legit̄ attributa facultas. D

Decretū concilij sub Symmacho.

Itaq; Constantinus imperator IIII. eius nominis, cum intellexisset Benedictum II. virum multis ornatum virtutibus, assumptum ad regimen vniuersalis ecclesiæ, eius sanctitate permotus, sanctionem ad illum misit, p quā vltro resignauit ex vetusta illa consuetudine, sibi & imperio p̄tenso priuilegio præfato. Ne forte ea occasione, per successorum suorum minus forte religiosos aliquos, scandalum aliquod concitaretur dei ecclesiæ. Vtq; deinceps, quem clerus cum populo Romano delegisset in pontificem, eundem nulla aut Constantinopolitani principis, aut Italiæ Hexarchi expectata autoritate, omnes verum Christi vicarium crederent.

Carolo cō cessum ius tā ordinā di sedē apostolicā, q̃ inuestiendi episcopos p

At Carolo magno, cum à viatq; tyrannide Longobardica, capto vltimo eorum rege Desiderio liberasset Romanam ecclesiam, atque eidem restituisset ablata per Longobardos omnia, paternamq; donationem etiā maioribus confirmasset, auxissetq; priuilegijs, Adrianus pōtifex, cōuocata ad hoc CLIIII. episcoporum apud lateranum in ecclesia S. saluatoris synodo, ius

&

A & potestatem eligendi pontificis, & ordinandæ, si quando vacaret, sedis apostolicæ, dignitatem etiam patriciatus concessit. Inuestiendi quoque archiepiscopos & episcopos per singulas sibi subiectas prouincias cōstituens, vt nisi à rege laudet & inuestiatur episcopus, à nemine consecretur. Et quicunq; cōtra hoc decretum ageret, anathematis eum vinculo innodauit: & ni si resipisceret, bona quoq; eiusdē publicari præcepit. vniuersas sibi subiectas prouincias..

Sed huic priuilegio, quantum ad inuestituras ecclesiarum, archiepiscoporum & episcoporum pertinebat, idē ipse Carolus (re ipsa deinceps expertus parum illud decere, vt contrarium sacris canonibus, & apertam palatinis per hoc ianuam irrumpendi in omnes ecclesias, easdemq; prophanādi) post assumptum in consortem imperij Ludouicum filium, vltro cessit & resignauit, quemadmodum est videre lib. I. capitulorum Caroli & Ludouici imperatorum. In quo inter cætera ab ipsis constituta, etiam hæc legitur eorum sanctio: Sacrorum canonum nō ignari, vt in dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiatur honore, assensum ordini ecclesiastico præbemus, vt scilicet episcopi, per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum, de propria diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, vt exēplo & verbo sibi subiectis vsquequaq; prodesse valeant. Hactenus verba sanctionis, quam etiā Gratianus suæ compilationi inseruit, LXIII. dist. c. Sacrorum. Sanctio Caroli & Ludouici

Quod vero ad ordinationem sedis apostolicæ, aut electionem Romani pōtificis attinet, idē Ludouicus, post mortem patris iam solus imperās, Paschali pōtifici huius pacti ac sanctionis tenore restituit.

Ego Ludouicus imperator Romanus Augustus statuo & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ, tibi B. Petro, principi apostolorum, & per te vicario tuo D. Paschali summo pontifici, & successoribus eius in perpetuum, sicut à prædecessoribus vestris, vsq; nūc in vestra potestate & ditione tenuistis & disposuistis, Romanam ciuitatem, cum ducatu suo, & suburbanis, & villiculis omnibus, & territorijs eius, montanis, & maritimis, littoribus & portubus, seu cunctis ciuitatibus, oppidis, castellis, & villis in Tusciæ partibus. Itemq; quando diuina vocatione huius sacratissimæ sedis pōtifex de hoc seculo migrauerit, nullus ex regno nostro, aut Francus, aut Longobardus de qualibet parte homo sub nostra potestate constitutus, licentiam babeat, contra Romanos, aut priuatim, aut publice conueniendi, aut electionem faciendi. Nullusque in ciuitatibus aut territorijs, ad ecclesię B. Petri apostoli potestatem pertinentibus, aliquod malum facere præsumat. Sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine qualibet perturbatione honorificam suo pontifici exhibere sepulturam. Et eum quem diuina inspiratione, & B. Petri intercessione omnes Romani vno cōcilio, atq; vna concordia, sine aliqua promissione ad pontificatus ordinem elegerint, sine aliqua ambiguitate aut contradictione more canonico consecretur. Et cum cōsecratus fuerit, legati ad nos vel successores nostros, reges Francorū dirigant, qui inter nos & illum amicitiā, charitatē & pacē consocient. Hactenus verba pacti & sanctionis præfatæ, quæ Gratianus suæ quoq; cōpilationi inseruit, LXIII. dist. c. Ego Ludouicus. Sanctio Ludouici

B

Itaque cum sub huius successore & filio, Ludouico II. Adrianus II. (vt scribit Gregorius VII.) ad Ro. pontificatum ab ecclesia dei genetricis, & dominæ nostræ (quæ dicitur præsepe) traheretur ad Lateraneñ. patriarchiū, & certatim à populo & proceribus deportaretur, audientes hoc oratores Lu Cur in electione Adriani II. oratores Ludouici II. ius p

Tt ij do-

sentes vocati non fuerint. douici imperatoris,indigne tulerunt,quod dum præsentes essent,ad hoc ipsum inuitati non fuerant,nec optatæ à se futuri præsulis electioni inter esse meruerant. Qui accepta ratione, quod non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis prospectu hoc cōmissum fuerat,ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præsulum expectandi mos per huiusmodi fomitē inolesceret,omnē indignationem medullitus sedauerunt & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt. Hæc Gregorij verba etiam Gratianus dictæ dist.inseruit c.Cum Adrianus. Cuius Adriani hoc extat decretum,vt nullus laicorum principum vel potentum semet electioni ingerat,aut promotioni patriarchæ,metropolitæ aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incongrua fiat electio,confusio vel contētio,præsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestatiuorum vel cæterorum laicorum habere conueniat. Et adijcit pœnam anathematis in prædictos,si quis eorum aduersus communem,consonantem,atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit. C

Adriani decretum

Similiter in VIII. vniuersali concilio,quod sub Nicolao pōtifice sub legatorum eius præsentia Constantinopoli celebratū est post execratum Photinum,Constantinopolitanæ ecclesiæ ex imperiali fauore occupatorem, & restitutum in eandem B. Ignatium,in hæc verba statutum legitur:

Decretū 8. vniuersalis concilij. Consecrationes & promotiones episcoporū,cōcordantes prioribus concilijs clericorum electione ac decreto,& ab episcoporum collegio fieri hæc sancta & vniuersalis synodus definiuit & statuit,atque iure promulgauit: Neminem laicorum principū vel potentum semet inserere electioni vel promotioni patriarchæ,metropolitani aut cuiuslibet episcopi,ne videlicet inordinata & incongrua hinc fiat electio,contentio vel confusio,præsertim cum in talibus nullam potestatē quenquam potestatiuorū vel laicorum cæterorum habere conueniat:sed silere & attendere sibi, vsquequo à collegio ecclesiæ suscipiat finē pontificis futuri electio. Si vero quisquā laicorū ad contractandum vel cooperādum inuitatur ab ecclesia,licet huiusmodi laico cum reuerentia(si forte voluerit)obtemperare se adsciscentibus. Hactenus verba concilij,quæ etiam est legere in Gratiani volumine,dist. LXIII. c. II. D

Tu itaque vide,qui definitionum vniuersalium conciliorum legitime congregatorum,non minorē,quàm canonicarum scripturarum autoritatē esse prædicas,vt ad quæ pertinet dubios hinc ortos sensus definitione sua determinare,qua fronte audeas conqueri imperatoribus & principibus factam iniuriam per Rom. pontifices,quod ipsis potestatem conferendi ecclesias, & dignitates ecclesiasticas pro arbitrio dispensandi interdixerint.

Ioānis 12. & Leonis illi subordinati historia. At longo post hæc tempore,cum Ioanni XII. probris omnibus & sceleribus cooperto & inquinato pontifici,& iam ob conscientiam scelerum(accito à cardinalibus & aduentante ad vrbem Ottone I. imperatore) profugo in Campaniam,& in montibus inter feras delitescenti ac ferale vitam agenti,Romanique(quāuis cōmuni,& principis,& Romanorū consensu & publica legatione reuocato,etiam data eidem securitate,vt in cathedra sua libere posset residere)recusanti redire,ac per id velut suā cathedrā vltro deserēti,cōmuni voto Romanorū & principis illi supordinatus esset Leo apostolicæ sedis scriniarius,eius nominis VIII. & de more solēniter cōsecratus,Romani abeunte principe persuasi à quibusdam (rectè an secus sequētī libro inuestigabimus) præter ius & fas se egisse,quod viuēti adhuc Ioanni,quātumuis scelerato,quantūuis suæ sedis desertori & profugo superinduxissent aliū,

consilium

A consilium inierunt quoquo modo reducendi Ioannis, Leonemq;, quem illi superinduxerant, ante omnia eiecerunt. Qui ad imperatorem haud longe agentem ab vrbe confugiens hac re exacerbatum facilè induxit, instructa acie Romam contēdere & Romanos bello persequi. In qua rerum perturbatione, cum ille Ioannes è viuis de repente sublatus, ademisset Romanis illum scrupulum, fecissetq; liberum, vt vel de nouo consentiendo in electionem Leonis, accommodare se possent voluntati principis, & vim certo sibi imminentis belli auertere, omne tamen periculum subire decreuerunt potius, quàm perniciem exempli eiusmodi transmittere ad posteros. Itaq; aduentanti hostiliter imperatori, miserunt quidem legatos obuiam, quibus pacem supplices precabantur, sed Benedictum eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuēti, sibi postulabant concedi pontificem. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti suffragio, illi nullo metu deterriti instantis periculi, & potentissimi exercitus iamiam imminētis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum, & in sede B. Petri apostoli consecratum de more collocarunt. Quod intelligens imperator, hostiliter Romanam ditionem ingressus, vrbem diuturna ac arctissima obsidione pressit, adeo vt modium furfuris XXX. aureis insi bi venijsse testetur Bibliothecarius Lateraneñ. scriptor eorum temporum. Qua victis necessitate, tandem patentibus portis admissus in vrbem imperator, Benedictum inde secum abduxit in Germaniam. Qui non multo post, dolore animi (vt creditur) apud Hemburgum (quo relegatus fuerat) moritur. Leo vero, vi & armis imperialibus restitutus in sedem apostolicam, vt imperatori gratiam rependeret, autoritatem omnem eligendi pontificis, à clero populoq; in imperatorem transtulit, ea forma, quæ supra in-

B ducta est ab aduersario. Quā & Gratianus suo decretorum volumini inseruit, LXIII. dist. Ex hac concessione quali quali (merito enim dubitatur de Leone, num legitimus fuerit pontifex, vt superinductus viuenti, an vero ille Benedictus V. electus sede vacante, per obitum Ioannis indubitati ante pontificis) successores Ottonis, metu oppressis & conniuentibus ad hoc Romanis, tam pontificibus, quam clero & populo eandem sibi autoritatem, tam eligendi Rom. pontificis, quam inuestiturarum aliorum episcopatuū & archiepiscopatuum per imperij prouincias sibi præsumpserunt, quousq; in excessus intolerandos prorumpentes, diuina, humana, sacra, prophana q; sub illius prætextu confunderēt omnia. In apostolicam sedem pro accepto beneficio facti rebelles & impij, cum impietati suæ resistere sentirent Romanos pontifices, nothos & adulteros superinducere legitimis, & inconsutilem domini tunicam scindere frequenter conati sunt. Archiepiscopatus, episcopatus, abbatias, cæterasque dignitates ecclesiasticas, sine vllo pudore & verecundia publice venales in palatio prostituerent, qualia sub Henrico IIII. & plerisque eius successoribus plurima contigisse certum est. Siquidem ille, cum id exigentibus varijs & intolerandis eius excessibus, & præsertim ob episcopatuum, ecclesiarum & abbatiarum publicam, impudentemq; venditionem, ecclesiasticæ communioni sibi esset interdictum à Gregorio VII. exacerbatus, non emendatus censuris ecclesiasticis, tandē apud Noricā Brixiā conuocatis sceleratis aliquot (q̄s de sua manu fecerat) episcopis sanctissimū pontificem, congestis in illum infinitis & notorie falsis, execrandisq; criminibus, deponere conatus est, & Gunbertū quēdā, oīm suorū scelerū ministrum, Rauennatē archiepiscopū, illi superinducere. Quæ pe-

Leo à Romanis eiectus, Ottonis imperatoris armis reducitur.

Romani in locum Ioannis mortui Bñdictū V. eligūt.

Merito dubitari de Leone, an fuerit legitim⁹ pontifex.

ftis multo tempore vexauit ecclesiam. Idē tentauit Henricus V. illius filius C
& impietatis eius hæres. Siquidem fugato ex vrbe Gelasio II. viro sanctissimo Mauritium quendam Bracharen͠. archiepiscopum, illi antipapam erigit. Sic & Fredericus I. aduersus Alexandrum III. canonice electum & consecratum in sede apostolica, fouit Octauianum quendā antipapam, cui Victori nomen indidit, & velut legitimum pontificem adorauit, magnūq; in ecclesia dei schisma concitauit, omnibus alijs Alexandri legitimi pontificis obedientiam sectātibus, præter eos, quos Fredericus vna secū in schisma ꝑtraxerat. Et in Romanæ ecclesię excidium vniuersas vires cōuertit imperij. Quod ipsum fecerunt etiā successorum eius aliqui. Et his permittenda erat apostolicæ sedis ordinatio, ecclesiarum dispositio, & dignitatū, prælaturarū & ecclesiasticorum beneficiorum omnium?

Has igitur & iustissimas quidem ob causas, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, horum omnium autoritatem, velut iure diuino ad se pertinentem, ab imperatoribus & principibus secularibus, qui contra ecclesiam abutebātur indulgentia ecclesiæ, ad se reuocarunt. Itaq; cum mortuo Nicolao pontifice, & in eius locum communibus omnium suffragijs suffecto Anshelmo, patria Mediolanensi, ex Lucensi episcopo, sub Alexandri II. nomine, Henrici illius IIII imperatoris studio Cadolus quidam Parmensis episcopus in Longobardia eidem suscitatus & obtrusus esset antipapa, atq; idem vi & armis Longobardicis Roma depellere legitimum pontificem aggressus, Godtfridi Mechtildis illius Comitissæ mariti virtute repulsus, in Longobardiam coactus esset refugere, ab Henrico missus Romam, venit Otto Coloniensis archiepiscopus. Qui admissus ad Alexādri pontificis aspectū, cōsidētibus cardinalibus, & è clero potioribus, in huiusmodi orationē prorupisse legit:

Ottonis Coloniensis archiepi noie Hérici cū Alexādro pontifice expostulatio.

Responsio Hildebrādi nomine pontificis & sacri collegij.

Quo factum est, inquit, modo frater Alexander, vt præter seruatos hactenus mores, præter legem olim Romanis pontificibus præscriptam, pontificatum Romanum à rege & domino meo Henrico iniussus acceperis? D
Et incipientem à Carolo multos numerare pontifices, qui imperiali autoritate vel electi, vel in electione confirmati fuissent, Hildebrandus archidiaconus, post Gregorius VII. adnuente sibi pontifice & cardinalibus interrupit, & respondit in hunc modum: Nullum vnquam ius, nullum imperium Otto archiepiscope, regibus aut imperatoribus Romanis in pontificis Romani electione fuit. Et si quid pontificum indulgentia pio aliquo respectu hac in re illis permissum extitit, iamdudum conuersum in ecclesiæ perniciem iure merito reuocatum, & patrum censura postea correctum est. Incipiensque à superioribus, tamdiu immoratus est, quoadusque victus Otto, sibi satisfactum esse publice confiteretur & responderet. Qui quidem Hildebrandus mortuo Alexandro omnium consensu suffectus Gregorij septimi nomine, Romæ conuocata synodo, Henricum illum ob intolerandos excessus, & præsertim simoniacam prauitatem, qua ecclesias, abbatias, dignitates, in palatio suo velut publice venales plus offerentibus prostituerat, nec de hoc Christiano more per pontificem correptus, se emendauerat, execratus est, velut simoniacum, periurum & ecclesiæ subuersorem. Similiter sub anathemate prohibuit ecclesiasticis omnibus, de manu cuiuscunque laicæ personæ episcopatuum, vel quarumcunque ecclesiasticarum dignitatum inuestituram recipere. Et tam dantes laicos, cuiuscunque demum dignitatis, etiamsi imperiales existerent, quā recipiētes clericos anathemati ecclesiastico subiecit. Cuius decreta etiā leguntur in Gratiani volumi-

A volumine decimasexta, quæstione septima, c. Si quis deinceps, & sequenti:

At cum Henricus V. execrandi illius filius (à quo & exutus imperio in anathemate ecclesiastico miserabiliter decesserat) iamdudum viuo patri super electus à regni proceribus, tandem sub Paschali II. Romam cõtendens, vt ab eo imperialem benedictionem mereretur accipere, vtque super ecclesiarum inuestitura exortum nuper inter imperium & sacerdotium ingens dissidium, quoquo pacto cum Romano pontifice componeret, in Tusciam vsq; cum ingenti & valido exercitu progressus, duodecim oratores, regni proceres (in quibus duo regis nepotes fuerant) misit ad pontificem causa concordandi inter ipsos omnis dissidij. Qui regis nomine enixe contendentes sibi seruari consuetudinẽ, qua apostolico priuilegio à Carolo Magno descendente, & successoribus eius à pontificibus Romanis per annos plurimos confirmata & obseruata, per inuestituram annuli & pastoralis baculi, episcopatus & abbatias, quibus volebant, licite dare consueuerant. Et contra prætendente Paschali, iustiori causa hoc reuocatum fuisse, quàm ab initio concessum fuerat: & ob innumera inde consequuta mala & scandala, à prædecessoribus suis & episcoporum concilio, ne deinceps fieret, merito interdictum sub pœna anathematis. Tandem (vt scribit hic noster Marsilius, aduersus quem agimus, atque etiam affirmant scriptores plerique alij) consenserunt in pontificis sententiam, & intercurrentibus & literis & nuncijs, solennique iureiurando interposito renunciauit Henricus inuestituræ eiusmodi. Qui deinde cum exercitu pacifice Romam veniens, à pontifice, clero & populo cum omni honore exceptus, & pro voto, imperiali benedictione & diademate sublimatus, fidei iam sacramentorumque immemor, contra eadem inuestituræ ius armatis precibus repetijt, & cum sibi recusa-

B retur, immissis in clerũ & populum militibus, & vniuersa fœda confusione, tumultuq; miscentibus, cædibus, rapinis, incendijs, adulterijs, stupris, prout ferebatur emissa militaris licentia, captum cum cardinalibus quibusdam, & Romanorum proceribus pontificem abduxit ab vrbe, atq; ab eodẽ extorsit huius tenoris priuilegium:

Paschalis episcopus, seruus seruorum dei, charissimo in Christo filio Hẽrico glorioso Teuthonicorum regi, & per dei omnipotentis gratiam Romanorũ imperatori Augusto, salutem & apostolicam benedictionem. Regnum vestrum S. Romanæ ecclesiæ singulariter cohærere dispositio diuina constituit. Prædecessores siquidem vestri, probitatis & prouidentiæ ampliorís gratia Romanæ vrbis coronam & imperium consecuti sunt. Ad cuius videlicet coronæ & imperij dignitatem, tuam quoq; personam, fili charissime Henrice, per nostri sacerdotij ministerium, maiestas diuina prouexit, illã ergo prærogatiuam, quã prædecessores nostri, vestris prædecessoribus, catholicis imperatoribus concessere, & priuilegiorum paginis confirmauere, nos quoq; dilectioni tuæ concedimus, & præsentis priuilegij pagina confirmamus: vt videlicet regni tui episcopis & abbatibus libere, præter violentiam & simoniam electis, inuestituram virga & annulo conferas, & post inuestituram, canonice consecrationem accipiant ab episcopo ad quem pertinuerint. Si quis à clero vel à populo præter consensum tuum electus fuerit, nisi à te inuestiatur, à nemine consecretur, exceptis illis, q vel in archiepiscoporũ vel Romani pontificis solent inuestitura consistere. Sane archiepiscopi vel episcopi libertatem habeant, à te inuestitos abbates & episcopos canonice cõsecrare. Prędecessores em̃ vestri ecclesias regni sui tantis

Henricus V. post resignatũ prẽsum ius inuestiturarũ, idẽ psidia sacrilega rursus extorsit.

Hẽrici V. sacrilega perfidia.

Tenor extorti à Paschali per Hẽricũ priuilegij.

C

regalium suorum beneficijs ampliauere, vt regnum ipsum, episcoporum maxime & abbatum præsidijs oporteat communiri, & populares seditiones (quæ in electionibus sæpe contingunt) regali oporteat maiestate compesci. Si quis vero ad periculum animæ suæ, inflato spiritu, contra huiusmodi autoritatis nostræ decretum agere præsumpserit, sciat se vinculo apostolicæ maledictionis & anathematis in hoc seculo & futuro, nisi resipiscat, esse alligatum. Hactenus verba priuilegij. Quod vi extortum, capto abductoque Roma pontifice cum multis ex Romanorum præcipuis, satis inter omnes conuenit. Modum tamen & seriem rei gestæ alij narrant aliter atque aliter, quisque suo aliquid affectui tribuens. Germanis fere conantibus eleuare hoc crimen in suo imperatore ausus sacrilegi & perfidię. Itali etiam, vt varie partium studiosi erant, suo quisque modo & vario adijcientes nonnulli, vt post extortum hoc priuilegium, pontificem & Romanos quos adduxerat, magnificentissimis muneribus placare conatus sit, & honorificentissime Romam remiserit. Tamen dicto quo narrauimus modo extortum, testantur ea quę cōtinuo deinceps subsecuta sunt. Et in primis acta duorum conciliorum celebratorum in Laterano. Siquidem pontifex in vrbem reuersus, à Romanis multas iniurias perpessus, quod Henricum regem, imo tyrannum (vt dicebant) & ecclesiarum euersorem, contra ecclesiæ instituta imperiali benedictione sublimasset, insuper & priuilegio sacrilegum condonasset, coactus est in concilio Laterani habito, XII. Calendas Apriles anni subsequentis, quo hæc acciderant, hoc est, M.C.XII. coram omnibus profiteri, sanctorum patrum Romanorum pontificum decreta, & præcipuè Gregorij VII. & beatæ memoriæ Vrbani, se amplecti, laudare, quæ ipsi laudauerunt tenere, quæ ipsi tenuerunt confirmare, quæ ipsi confirmarunt damnare, quæ ipsi damnarunt interdicere, quæ ipsi interdixerunt, atque in omnibus & per omnia in his se perseueraturum. Qua professione per ipsum facta Gerardus Egelismensis episcopus, Aquitaniæ legatus (nā totius Italiæ, Galliæ, Hispaniæ & aliarum prouinciarum ad concilium conuocati conuenerant episcopi) iussu pontificis & totius concilij surgens, ex scripto hanc sententiam protulit: D

Reuocatio extortiab Hērico priuilegij Later. concilij.

Priuilegium illud, quod pro liberatione captiuorum à D. Paschali papa per violentiam regis Henrici extortum est, nos omnes canonica censura, & autoritate ecclesiastica, iudicio sancti spiritus damnamus, & irritum iudicamus. Et hoc ideo, quia in eo priuilegio continetur, vt electus canonice, à nemine consecretur, nisi prius à rege inuestiatur: quod est contra spiritum sanctum, & sanctionem canonicam. Qua ex communi decreto perlecta sententia acclamatum est ab omnibus, amen: & deinde eidem post Romanum pontificem subscripserunt, in primis patriarcha Venetus Ioannes, & alij circiter centum episcopi. Insuper in Henricum imperatorem, ob notorie commissum crimen sacrilegij in pontificem, prolata est excommunicationis sententia, quæ post missis apostolicæ sedis legatis Coloniæ, & in diuersis regni locis, in publicis optimatum regni conuentibus aduersus eundem publicata est cum insinuatione solenni reuocationis inuestiturarū priuilegij. Qua quidem apostolica censura innodatus imperator, cum omnes regni proceres, apud quos dei quam regis timor plus valuit, & Christi religio, quam fauor principis, à se suaque communione alienatos videret, velut declinans principum scandala, in Italiam se contulit. Et ibi circa Padum se continens, regniq; insistens negocijs, legatos Romā misit componendi dissidij causa,

Excōmunicat Hēricus ob crimē sacrilegij, & denūciatur per Germaniā.

quod

quod sibi interceſſarat cum pontifice & impetrandæ abſolutionis à cenſu-
A ris,quibus innodatus fuerat,eccleſiaſticis;Cuius legationis princeps erat ab bas Cluniacenſis,Paſchali pontifici conſanguineus.Quorũ cauſa rurſus cõuocaro à pontifice vndequaq; generali epiſcopoꝶ concilio,quod pridie Nonas Martij in eccleſia ſancti Saluatoris, quæ Conſtantiniana dicitur, apud Lateranũ celebrari cœptũ eſt.In quo in alia quædã abſumptis tribus diebus primis,ſeſſione quarta,in præſentia legatorũ imperatoris exurgens in concilio Paſchalis pontifex cauſam tantæ conuocationis his verbis expoſuit: Poſtq̃,inquit, dñs de ſeruo ſuo fecit,quod voluit,& me populũq; Romanũ in manibus regis conſtituit, videbã quotidie paſſim fieri rapinas, incendia, cædes,adulteria, hæc & huiuſmodi mala cupiebã auertere ab eccleſia & populo Dei. Et quod feci,pro liberatione populi Dei feci;feci autẽ vt hõ,quia puluis ſum & cinis,fateor me male egiſſe;ſed rogo vos oẽs, orate pro me deum,vt indulgeat mihi.Illud aũt malũ ſcriptũ,quod in tẽtorijs feci,quod priuilegium dicitur,condemno ſub perpetuo anathemate,vt nullius vnquam bonæ memoriæ ſit;& rogo vos omes,vt idem faciatis.

Indicit ſecũdo ſynodus vniuerſalis apud Lateranum.

Ad hanc pontificis propoſitionẽ & ſententiã,cum ſuborta hinc eſſet in patres controuerſia,quod Bruno quidã Signinus epiſcopus diceret,priuilegiũ illud etiã hæreticã in ſe prauitatẽ continere,aduerſus quẽ indignati alij, & præcipue Ioannes Caietanus cardinalis,vir ſummæ autoritatis, & q Paſchali in pontificatu ſub noĩe Gelaſij II. ſucceſſit, quod pontificẽ Romanũ ſubobliq; notaſſet hæreſeos,dicens forte minus recte illũ egiſſe concedendo illud priuilegium,non tñ fuiſſe hæreticum.Alijs quibuſdã,nec peccaſſe in hoc pontificẽ affirmantibus, quod coactus illũd feciſſet pro liberatione populi dei,pontifex manu indicto altercantibus ſilentio,his verbis illis interceſſit:Fratres,inquit,eccleſia iſta nunq̃ habuit hæreſim,imo per hanc o-
B mnes contritæ ſunt hæreſes. Pro hac eccleſia filius dei orauit, cum dixit: Ego pro te rogaui Petre,vt non deficiat fides tua,&multa ad idẽ ſubiunxit, quæ ſuperiori libro à nobis diligentius explicata ſunt.

Pontificis interlocutio.

Sexta deinde ſeſſione, cum introducta eſſet de temporalitate eccleſiæ quæſtio,quibuſdam,qui imperatoris cauſam ſuſtinebant,in eam vt nimiam,& imperatoribus, regibus & principibus, aut præiudicialem aut potius inuidioſam inuehentibus, dicta à pontifice ſententia ab vniuerſo concilio comprobata eſt. Dixit autem in hæc verba:

Introducta quæſtio de tẽporalitate eccleſiæ.

Eccleſia primitiua martyrum ſanguine floruit. Deinde, cum accepiſſet orbis terrarum Chriſtianam pietatem ſub Romanis principibus,q matrem ſuam eccleſiam ſicut boni filij honeſtauerunt,eidem conferentes prædia,ſeculares honores & dignitates, regalia quoque inſignia;quemadmodũ Conſtantinus,cæteriq; principes fideles;cœpit eccleſia florere,tam apud Deum,quàm apud homines.Habeat ergo mater eccleſia ſibi à regibus & principibus collata,diſpenſet & diſtribuat ea filijs ſuis,ſicut hactenus fecit, & ſicut vult.

Pontificis ſententia.

Poſt hæc D.Duno Cardinalis Præneſtinus, qui tempore ſacrilegæ illius extortionis factæ per Henricum Apoſtolicæ ſedis legatum apud Hieroſolymam egerat,atque inde reuerſus,& in Germaniã miſſus,anathema, ſuperiori concilio promulgatum in eundem Henricum, cum reuocatione extorti ab eodem priuilegij ibidem publicauerat,expoſuit concilio,vt in ſedis Apoſtolicæ legatione agens Hieroſolymis audierit regem Henricum, poſt ſacramenta,obſides & oſcula,in ipſa B.Petri eccleſia dominum papam

tenu

tenuisse captum & indigne tractatum, potiora ecclesiæ membra, Cardinales videlicet, exutos & tractos, nobiles quoque Romanos occisos, captos & magnam populi stragem factam: vtq; hæc audiens & ingemiscens, zelo Dei accensus, excommunicationis sententiam cum ecclesiæ Hierosolymitanæ concilio in sacrilegum regem dictauerit, & eandem in transmarinis illis partibus publicauerit, in Græcia quoq;, Hungaria, Saxonia, Lothoringia, Francia, ecclesiarum concilio renouando confirmauerit. Orare se demum, vt sicut papa suam legationem confirmasset, ita totius concilij autoritate & consensu confirmetur. Id quod vnanimi totius concilij consensu factum est, præsertim cum vna cū legato etiam Viennenses hoc literis & nuncijs specialiter postularent. C

Henricus Gelasium bello psequitur et Roma fugato antipapā erigit.

Sub Calisto II. vt pax reddita ecclesiæ Pacis cōditionis æquissimæ.

Deinde, cum Henricus ecclesiæ ad eius arbitrium reconciliari recusaret, nec in flectendo aliter pontifice, postquam tentasset omia, vllam spem cerneret, & paulo post mortuo Paschali Gelasium II. eius successorem, virum sanctissimum, in eadem persistentem sententia bello persequeretur, Romáque effugatum, etiam sede apostolica priuare conatus, Mauritium quendam Bracharensem (vt supra diximus) archiepiscopum illi erexisset in antipapam, & beati Petri cathedram eo commaculasset, tandem & hoc Gelasio in Gallijs, quo declinauerat furorem, persecutionemq; Henrici fugiens, Cluniaci continuo post vita defuncto, sub Calisto secundo eius successore, totius regni episcoporum & procerum nuncijs compulsus imperator, in Vuirceburg generali indicto conuentu, præsentibus apostolicæ sedis legatis pax vniuersalis conclusa est sub his fere legibus & conditionibus, vt regalia vel fiscalia regno, ecclesiastica ecclesijs, prædia deprædatis restituerentur, omniq; personæ redderetur iustitia. Et quicquid scandali aut perturbationis per regnum Germaniæ succreuerat, omnibus modis eradicari decretum est. De verbo autem excommunicationis, vnde scandala pullulauerant, ad pontificem relatum est, designatis vna legatis episcopo Spirensi & abbate Fuldensi, qui totius regni nomine omnia referrent ad sedem apostolicam. Quibus iter accelerantibus, cum Romæ auditi essent à pontifice, mox vna cum Lamberto Ostiensi episcopo, qui plenissima potestate fungebatur sedis apostolicæ, & duobus sibi adiunctis alijs, Georgio sancti Angeli, & Saxone sancti Stephani in Celio monte Cardinalibus, remissi sunt, vt feliciter cœpta ad optatum finem perducerent. Ad quorum nunciatum aduentum rursus facto generali conuentu apud Vangionum vrbem, quam nunc Vuormatiam dicimus, incredibile memoratu est, quàm instanter, quàm sollicite omium procerum studijs & consilijs pro concordia certatum sit, donec ipse, in cuius manibus cor regis est, omnem animositatem imperatoris, sub apostolicæ sedis, & sanctæ matris ecclesiæ obedientiam, etiam vltra spem plurimorum inflecteret. In manibus legatorum facta inuestiturarum (quæ totius dissidij causa fuerant) resignatione sub hoc verborum tenore, imperiali diplomate, omniumque regni procerum consensu confirmato: D

Ego Henricus Dei gratia Romanorum imperator Augustus, pro amore Dei, & sanctæ Rom. ecclesiæ, & D. papæ Calisti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo & sanctis eius apostolis Petro & Paulo, sanctæq; catholicæ ecclesiæ, omnem inuestituram per annulum & baculum. Et concedo in omnibus ecclesijs fieri electionem, & liberam consecrationem, possessiones & regalia B. Petri, quæ à principio huius discordiæ, vsq; in hodiernum diem

A diem, siue tempore patris mei, siue etiam meo ablata sunt, quæ habeo, eidem Romanæ ecclesiæ restituo, quæ autem non habeo, vt reddantur, fideliter iuuabo. Et do veram pacem Calisto, sanctæq; Romanæ ecclesiæ, & omnibus, qui ex parte ipsius sunt vel fuerunt. Et in quibus sancta Romana ecclesia auxilium meum postulauerit, fideliter iuuabo.

Facta hac resignatione & sponsione in manibus apostolicæ sedis legatorum, sub præsentia omnium totius regni procerum, imperatoreq; cum omnibus, qui secum communicauerant & participauerant (generaliter impensa omnibus absolutione à vinculo anathematis) reconciliatis catholicæ ecclesiæ, & in communionem receptis, cum continuo huius resignationis & sponsionis tenor cum certitudine gestorum omnium relatus esset ad pontificem, ille resignationem hanc in manibus suorum legatorum factam ex sacri senatus concilio approbans, & hac gratuitæ concessionis beneuolentia eandem remunerans, huiusmodi tenoris remisit ad Henricum imperatorem literas: Reconciliatur imperator ecclesiæ cum suis.

Ego Calistus seruus seruorum Dei, apostolicæ sedis & catholicæ ecclesiæ episcopus, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum imperatori Augusto, concedo electionem episcoporum & abbatum Teuthonici regni, qui ad regnum pertinent, in præsentia tua fieri posse, absque tamen simonia aut aliqua violentia: aut si qua inter partes discordia emerserit, metropolitani & comprouincialium consilio vel iudicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem regalia à te per sceptrum accipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, secundum officij mei debitum, auxilium præstabo. Doq; tibi veram pacem, & omnibus qui ex parte tua sunt vel fuerunt tempore huius discordiæ. Datum Anno domini M.C. XXII.IX. Calend. Octobris. Priuilegium personale, quod Henrico concessit Calistus.

B Hæc autem scripta & rescripta in loco campestri prope Rhenum, propter infinitæ multitudinis conuentum, quē nulla fora, nulla theatra in vrbibus potuissent capere, publice coram omnibus lecta, atq; inuicē data atq; accepta testantur historiæ. Atq; omnibus ex sententia vtrinq; cōpositis imperatorē regijs muneribus donatos legatos apostolicos remisisse ad pontificem. Et hunc tandem felicem exitum sortita est dira hæc multorum annorum tragœdia, quam magno labore erutam ex diuersis eorum temporum, tam Germanis, quàm Italis scriptoribus, non piguit aliquanto prolixius ad scribere. Ex ea enim & verissime & clarissime intelliges vniuersæ huius causæ & querimoniæ, quæ de inuestituris est, merita. Et quàm immerito querantur isti, qui zelare videntur autoritatem secularium principum, ipsis hac in re factam iniuriam, aut quicquam quod iuris eorum esset, detractum eisdem, & sibi vsurpatum per Romanos & alios episcopos: quemadmodum pestilentissimi quidam consiliarij persuadere conantur harum rerum ignaris principibus & plus satis credulis, vt eorū quæ per se ad blandiri, & ad augendam autoritatem, dignitatemq; eorum pertinere videntur. Quorum suggestionibus & nocentissimis consilijs omnes tēpestates, quæ etiam post hæc explicabuntur, per imperatores quosdam, Fredericum primum, Henricum septimum, Ottonem quartum, & Ludouicum Bauarum, alioqui non pessimos principes, nisi ab istiusmodi delatoribus & adulatoribus abrepti fuissent, aduersus ecclesiam excitatæ sunt, acceptas referimus, quibus notam grauissimā suæ gloriæ inusserunt. Fuit enim etiā hic Marsilius vnus ex intima Ludouici illius familia, cui etiam ter execrandum blasphe- Finis concertationis super iure inuestiturarum.

mia-

miarum suam opus dedicauit, habens hac in re socium, quendam pseudotheologum Ockam minoritam, quem etiam aduersus apostolicæ sedis dignitatem venalibus scriptis militantem, in sua familia idem nutriebat Bauarus. C

Sed tu lector Christiane, ipse his lectis perpende hanc causam & iudica. *Epilogus.* Nihil enim dubito, quā sis laturus sententiā. Carolus Magnus, vt imperium, ita & autoritatē eligendi Romanum pontificē, & inuestiendi episcopos & abbates accepit concessione & priuilegio sedis Apostolicæ, pro singularibus maximisq; beneficijs, quibus eandē & vniuersam ecclesiā prosequutus fuerat, & prosequebatur continuo. Sed idē sentiens & re ipsa experiens non solū hoc indecorū & indecens, sed etiā prophanari per hoc sacra omnia, apeririq; palatinis ostiū ad omnem ambitionē improbam, ad inuadendum omnes ecclesias, dignitatesq; ecclesiasticas, vna cū Ludouico filio, consorte imperij, abdicarunt & resignarunt eiusmodi inuestiturarū priuilegiū. Aeque idē Lodouicus post patris obitum Romanis restituit libertatem antiquo more eligendi suum pontificē. Post quem, quamuis iterum videatur concessum illud ipsum Ottoni primo, audisti nihilo minus, quo modo, & à quo, nēpe Leone illo, de cuius pontificatu merito dubites, idq; in odium Romanorum, qui ipsum recognoscere nolebant pro legitimo pontifice. Vt tamen daretur legitime concessum à legitimo & indubitato pontifice, audisti æque, quibus ex causis iustissime reuocari debuerit, & reuocatum sit postea ab ecclesiasticæ hierarchiæ, à quibus ipsum acceperant, principibus, idq; approbantibus concilijs vniuersalibus. Et nouissime, etiā remissum & resignatū ab imperatoribus totius consensu imperij. Et hæc quidem de inuestiturarum querimonia satis superq; fuerint. D

Vt dependeat secularis in ecclesia iurisdictio ab ecclesiastica: & præsertim, quod nunc est imperium, vniuersaq; imperialis autoritas, ab autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, particulatius explicare.

CAPVT XIIII.

Onqueritur ille (vt audisti lector) Romanos pontifices vsurpati one callida obtinuisse autoritatē super Romanum imperatorē & imperium: idq; per niminam & superstitiosam religionē quorundam Romanorum principum post Constantini tēpora, per quos primū (vt imaginatur) introducta consuetudine, electionē suā significandi Romanis pontificibus, & imperialē coronam de manu eorundē suscipiendi, subsequentiū simplicitate ita confirmata, vt hoc iam videretur legitimum & non voluntarium, Romanos pontifices ad omnem occasionem attentos vult ad se attraxisse velut ius confirmationis electi in Romanum principem, atq; hoc veluti medio & prætextu extorsisse primum ab illis ignauis & simplicibus iuramenta quædam fidelitatis & subiectionis, insuper & confirmationis quarundam ditionum & ciuitatum illicite ab ipsis occupatarum de imperio, vt ciuitatis Romandiolæ, Bononiam, Ferrariam, atque adeo sibi subiecisse imperium. Quæ equidē iuramenta & pacta, nec licite vult ab eis præstari, nec præstita obseruari posse, vtpote iuramento priori licito, de conseruandis iuribus imperij, contraria: atquin potius, & iurando & obseruando præstita, ipsos incurrere crimen periurij. Laudans proin de Ludouici Bauari exemplum, qui contempta autoritate confirmationis apostolicæ, solius suæ electionis vigore, iura sibi vendicauit imperij, & multis maledictis in Ioannem XXII. inuehens, qui ob hoc ipsum innodauerat Ludouicum vinculo anathematis, & deinde crescente contumacia priuarat

A rat imperio, absolutis à iuramento fidelitatis, quo illi adstricti fuerant, omnibus imperij fidelibus & subditis. Quod ipsum vult esse hæreticū, & Christi apostolorumq; doctrinæ contrarium. Quanquā constet hoc factum, nō ab illo Ioanne XXII. sed à Clemente VI. qui post Benedictum XII. demū Ioanni successit. Cōcludens vsurpatæ huic à pontificibus autoritati aut potestati nimiæ acceptam referendam, quæ nunc inter Christianos viget, ciuilem discordiam: vt quæ ciuilis autoritatis vigorem, qua ciuilis cōtinetur cōcordia, aut soluit, aut sibi subijciendo minuit.

Sed vt ipsissimam huius rei veritatem simpliciter, sine fuco & clare intelligas, velim Christiane lector, hoc perpetuo cogites, nobis esse disputationem de catholica Christi ecclesia, atq; eius membris vniuersis & partibus. Quæ ab initio pusilla quidē erat & modica, at nunc lapis ille abscissus de monte sine manibus, vehemēter & in montem magnum excreuit, adhuc impleturus vniuersam terram, quādo omēs introducti erunt in ouile Christi. Cuius nunc ouilis & ecclesiæ, diuina gratia ac misericordia etiam principes, reges & imperatores, regna quoq; & imperia membra sunt.

Deinde & hoc memineris, ex his quæ superius à nobis demonstrata sunt, vnam necessario esse catholicā ecclesiam, quemadmodū & in symbolo Nicenæ fidei per catholicam omēs profitemur ecclesiam, & velut vnum quoddam corpus, cuius membra sunt Christifideles vniuersi, secundum diuersas functiones & officia. Nam corpus, inquit ille, non est vnum membrum, sed multa. Si enim essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidē membra, vnum autem corpus. Non potest autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus, nō estis mihi necessarij, sed multa magis quę videntur infirmiora membra corporis, necessaria sunt.

De catholica Chri ecclia, atq eiꝰ mēbris nobis tm esse sermonem.

1. Cor. 12.

B In vno itaq; corpore vt est necessaria membrorum omnium quædam communio, per quam subordinata sunt sibi, ac mutuo subseruiunt, in totius vtilitatem & salutem consentiens: ita hoc solum vinculum est, quo multa colligantur in vnitatem vnius corporis.

Quin & hoc tecum cogites, quod supra etiam à nobis luculentissime demonstratum est, æque monstrante natura ac rēcta ratione, multorum communionem conspirantem in vnum, nec imaginari posse, ne dicam subsistere, nisi regantur, moderenturque principantis alicuius imperio: sine quo, vt nullum membrorum, vtpote rationalium & quorum singulum sui est arbitrij, diu faciet quod sui est officij: ita quodque si duce proprio arbitrio feratur in ea, quæ vel sibi, vel toti videbuntur commoda, ferentur necessario in contraria, & dissoluetur necessaria vnitas corporis, membrorumque illa conspirans in totius salutem & vtilitatem communio: velut si cuique membro humani corporis propriam rationem, voluntatemque secundum quam per se possit moueri, imaginatione dederis, aut plura prima motiua principia in vno animante feceris, quorum vno hac, alio mouente in contrarium, velut momento dissolueretur totius vnitas. Ex quo euidenter consequitur, etiam in catholica Christi ecclesia necessario esse aliquod ἡγεμονικόν (vt dicam Aristotelice) aut principans, cuius imperio regantur, moderenturque vniuersa membra ecclesiastici corporis, quo eius conseruetur vnitas. Ne sine vnius imperio & habenis, quodque motum pro suo arbitrio, sese mutuo impediant, totius salutem negligant, totius vnitatem dissoluant.

Insuper & hoc adsit in memoria, catholicam (de qua nunc loquimur) ecclesiam esse illud regnum CHRISTI, de quo loquitur Apostolus, dicens: Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & patri, cum euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius, nouissime autem inimica destruetur mors. Vides enim loqui Apostolum de hoc regno Christi super terram, non de illo cœlesti. Siquidem hoc, de quo ipse loquitur, regnum præcedit consummationem, seu finem, & mortis destructionem: illud vero cœleste subsequitur hæc omnia. Et quamuis nondum videamus omnia illi subiecta, vt idem dicit Apostolus: hoc tamen haud dubie expectamus fore secundum eiusdem sententiam, cum plenitudo gentium in hoc ouile CHRISTI introducta fuerit, & vniuersus etiam Israel illuminatus lumine fidei, qui adhuc sub cæcitate laborat. Itaque eandem catholicam ecclesiam CHRISTVS toties, vt supra indicauimus, regnum cœlorum appellat, quod nunc nuptijs regalibus, quibus tamen quidam sine veste nuptiali intersunt, paulo post in tenebras exteriores mittendi, nunc decem virginibus, inter quas quinque fatuæ, nunc sagenæ missæ in mare, omnis generis pisces, malos cum bonis vna comprehendenti, comparat. C

Hæc itaque catholica ecclesia, est illud regnum Christi, quod precioso sanguine suo sibi conquisiuit. In quo regnabit super terram, donec euacuauerit, sibiq; subiecerit omnem principatum, potestatem & virtutem. Non quidem vi aut potentia, imo sponte & vltro se dedentibus omnibus, & iugo suo, suoq; regno subijcientibus. Non enim nisi spontaneos in regnum suum acceptat Christus. Hoc autem regnum vt indubia omnium orthodoxorum sententia est Christifidelium vniuersitas: ita memineris, regnum esse non Babylonem, non confusam multitudinem, sed quæ à propheta sub nomine Hierusalem describitur: Quæ condita est, inquit, velut ciuitas quædam nobilissima. Cuius ciues in vnum coeunt, in quam ascendunt tribus, tribus domini, ad confitendum laudem nomini domini. In qua etiam consistit iudicij solium. D

Regnum Chri, vt ē fidelium vniuersitas: ita regnū est, nō Babylon.

Quanquam autem in hoc regno suo dominari debeat vnus Christus, vnus legifer, vnus rex & imperator noster, ipse tamen abiens in regionem longinquam, quo eius conseruaretur necessaria illa communicatio membrorum omnium, illa connexio, vnitas & conspiratio ad totius salutem & vtilitatem, ob quam membrorum quodq; suum proprium cōmodum, propriam salutem debet negligere, Petrum vice sua illi præfecit, ipsi commisit totius curam & regimen.

Quare secundum ea, quæ præmissa sunt, oportere quilibet intelligit, vt membra vniuersa ecclesiastici corporis, illius habenis & imperijs moderentur ac regulentur: ne quolibet lato pro suo impetu & arbitrio, necessario subsequatur & pugna inter se membrorum, & schisma, atq; vnitatis diuisio. Nec elegit Christus nobiles secundū carnem, non reges, non imperatores, quibus sui ouilis, suique regni curam committeret & regimen: sed infirma huius mundi elegit, vt confundat fortia, sed Petrum piscatorem elegit, & post eum plurimos ex infima plebe, sub quorum gubernatione, regimine & imperio humilient se necesse est, quicunque in CHRISTI ouile & regnum adscribi voluerint. Hæc enim lex huius regni est. Proinde obliuiscantur interim proprij regni & imperij oportet reges & imperatores

Chrs non reges, sed piscatorē Petrū elegit, cui regni sui curam committeret.

A tores,quicunque in hoc ouile Christi, aut regnum eius ingredi admittique voluerint,aut admissi intus manere,sub illo se humilient necesse est,quamuis piscatore,quamuis ex infima plebe assumpto,cui Christus illius sui ouilis gubernationem regimenque committere dignatus est.

Fuit quidem hoc regnum,vt diximus,ab initio pusillum & humile, instar grani illius sinapis,cui Christus ipsum comparat,quod acceptum misit homo in hortum suum & creuit, factumque est in arborem magnam, ita vt volucres cœli venientes in ramis eius requiescerent. Quod tunc cœpit impleri,cum Constantinus imperator,& post eum reges & principes alij,suos fasces, sua sceptra, suaque colla regno Christi submittentes,sub ramis eius veram pacem quietemque inuenerunt. Quos omnes in hoc regnum adscriptos, nō amplius instar principum & regum gentium, subditorum suorū, sibi dominari,sed Christo,oportet sub illo, cui idē ipse totius sui ouilis gubernationem commisit & regimen,etiam principum,regum,& imperatorum. Cui,quo eius esset liberior in omnes autoritas, quo minus impedita (vt fit) vna secum residentium secularium principum potestate & sæpe tyrā nide ita ordinatum videmus diuina prouidentia, sine qua, nec folium super terram cadit,vt vrbem Romam eatenus terreni impij caput & domicilium,Constantinus imperator Petri successoribus cederet,& nouas sibi suo que imperio sedes quęreret,addens (quo eorum maiori venerationi cūctis esset autoritas) etiam regalis dignitatis insignia.

Sed nec his contēta diuina prouidentia,ne qs (vt sæpe factum est) in hoc Christi regno, oblitus illi se seruire,meditaretur ac spiraret,aut Alexādros, aut Iulios,omnē dominationem & principatum,qui ex illa gētilitate traxit

B originem,paulatim euacuauit,fecitque vt omnes inter nos principes,reges & imperatores,à Christi regno prorsus dependerent.

Dedit equidem illud vetus imperium,quod à Romanis,atque illo Iulio traxit originem, non exiguam suæ dignitatis partem ecclesiæ Christianæ pontificibus,quo magis venerabilis & reuerenda esset orbi eorum necessaria autoritas. Attamen si quando illos principes non satis cohibuerat Christiana pietas & religio,superbe nimis efferebant cornua,& gentilem illam dominationem adhuc meditantes, haud satis recordabantur Christi se regno, suumque iam seruire imperium, nec satis reuerenter illius autoritati se submittebant,cui ouilis Christi ab eodem commissa erat gubernatio, imo eandem aliquando conabantur sibi facere obnoxiam: donec iuxta Danielis vaticinium,lapis ille abscissus de monte sine manibus,ab initio modicus, sed qui paulatim in montem magnū excreuit, impleturus adhuc vniuersā terrā, pcuteret illā statuā,quā viderat rex ille Babylonius,succedētiū sibi regnorum exprimētē imaginē,in suis pedibus ferreis & fictilibus. Quos,eodē Daniele fideli interpte,Romanum imperiū circa sui finē significare certum est. Lapidē autem istum,quem sic ille prædixit comminuturum,& sibi subiecturum Romanum imperium,esse hoc regnum Christi,hoc est,catholicam ecclesiam,idē ille Daniel certissimus testis. In diebus autē,inquit, regnorum illorum,suscitabit deus cœli regnum,quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur, comminuet autē & consumet vniuersa regna hæc. & ipsum stabit in æternum,secundum quod vidisti,quod de monte abscissus est lapis sine manibus,& comminuit testā, & ferrum & æs,& argentum, & aurum. Vides itaque quis sit ille lapis de monte abscissus sine manibus,nempe hoc regnum Christi,catholica inquā

Iuxta Danielis vaticiniū, catholica Chri ecclesia sibi subiectura erat,atque in ordinē redactura Ro.imperium. Danie.2.

Lapidē de mōte abscissum sine manib. significare catholicā Christi ecclesiam.
Esaiæ 60
Notādum Esaiæ vaticinium de catholica Christi ecclesia.

ecclesia, quod inquit, consumet vniuersa regna hæc, sibiq; subijciet. Recte vero catholica CHRISTI ecclesia per lapidē significatur abscissum de monte sine manibus, vt quæ instar sui capitis, sine carnali commixtione de spiritu sancto concepti & nati ex virgine sine virginitatis iniuria, & ipsa ex aqua & spiritu sancto regenerata virgo ex virgine, sine ruga & macula permanens, noua tamen quotidie sobole contra legem naturæ fœcunda est. Cui etiam Esaias sub nomine Hierusalem ita loquitur: Surge & illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum & gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operient terram & caligo populos: super te autem orietur dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati venerunt tibi, filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere consurgent. Tunc videbis & afflues, mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi, &c. Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi, &c. Gens enim & regnum quod non seruierit tibi, peribit, & gentes solitudine vastabuntur. Gloria libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meæ, & cætera. Et venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te: & adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi, & cæt. Pro eo quod fuisti derelicta & odio habita, & non erat qui transiret per te, ponam te in superbiam seculorum, & gaudium in generationem & generationem. Et suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis. Hactenus ille. Hoc autem Esaiæ vaticinium an non impletum clarissime cernimus, cum iam gentes & reges ambulent in lumine fidei, illuminati splendore ortus illius primitiuæ ecclesiæ, qui fugauit tenebras & caliginem infidelitatis, quæ operuerat terram & populos? Quæ pro eo quod fuerat derelicta & odio habita, oppressa, & in camino tribulationum persecutionumq; excocta, nunc vice versa dilatata affluit, conuersa ad eam multitudine maris, & fortitudine gentium. Itaque & filios peregrinorum & alienorum ædificasse nunc videmus muros ecclesiæ, & reges illi ministrasse ac ministrare. Ita Constantinum, Pipinum, Carolos, omnes denique Christiani orbis pios imperatores & principes se curuos illi humiliasse, & adorasse vestigia pedum ecclesiasticæ hierarchiæ principum. Cui nunquid indignum quisquam putabit, obedientiam & reuerentiam deberi ab imperatoribus, regibus & principibus? Si filij nunc sunt ecclesiæ, nunquid eidem, atque eius pastori ac præsidi non debent obedientiam & reuerentiam?

Indigne indignari hostes ecclesiæ, eandē sibi subiecisse reges & principes.

Quid igitur hanc indignaris impie sibi subiecisse reges, imperatores, principes, regna denique & imperia, quod ab æterno ita futurum præordinauit omnipotens illa sapientia, & priusquam fieret, tanto ante (vt audisti) fore & ab Esaia & Daniele prædictum est? Nunquid non legisti in Apostolo? Qui Dei ordinationi resistunt, sibi damnationem acquirere? Et hæc si non tanto ante, tam aperte & clare prædicta legerentur, propheticis oraculis, quis tamen, modo ad Gamalielis sententiam, imo ad ipsa Christi verba respiceret, dubitare posset diuinæ prouidentiæ & ordinationis ea esse opera, à quibus dependent totius ecclesiastici regiminis vigor, ordo & vnitas: nempe vt omnis cluslis in ecclesia autoritas iam dudum subiecta cernatur autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis? Dixit ille: Si ex homi-

A hominibus est hoc opus, dissoluetur. Et tu vis vsurpatione & fraude Romanos pontifices sibi subiecisse autoritatem regum, imperatorum & principum, quam ante annos octingentos aut mille illis subfuisse videmus? Tu vis rem tantam, vnde pendet salus, vnitas, vigor disciplinæ totius domus ecclesiasticæ, & quam tot annorum vsu confirmatam videmus, humana tantum præsumptione factam, sine diuina ordinatione & prouidentia, sine qua nec minima fieri Christus pernegat? Et quo tandem pacto verum erit, quod affirmat Apostolus, nullam esse potestatem etiam ciuilem, nec apud ethnicos, nisi à deo, hoc est, vt idem ipse exponit, diuina ordinatione & prouidentia? Quarum tamen initia plerunque vi, fraude & scelere vsurpata, & plane tyrannica fuisse, indubitatum est: vt autoritatem illā Cæsaream, quæ initium traxit ab illo Iulio, qui credita sibi vt ciui arma reipublicæ, perfide in eiusdem conuertit viscera: in necem & proscriptionem suorum conciuium optime meritorum de republica, super quam tyrannice sibi vsurpauit dominationem & imperium. Quo deinceps in senatu confosso vulneribus, Octauianus eadem perfidia sibi credita arma reipublicæ coniungens cum hostibus reipublicæ, crudelitatis in conciues, & vsurpatæ in rempublicam dominationis successor factus est. Ab his initijs processit autoritas & potestas illa Cæsarea. Cui tamen & ipsi, vt à deo, diuinaque ordinatione existenti, quamdiu viguit, obediendum fuit à subditis iuxta illam sententiam apostolicam. Quanto magis ecclesiasticæ autoritati, non vi aut fraude vsurpatæ ab homine, sed præordinatæ diuinitus, prædictæ propheticis oraculis, deinde ab ipso Christo omniū nostrū domino cōmissæ Petro successoribusque eius super vniuersum hoc ouile aut regnum suum, obediendum est omnibus, qui in eodem ouili sunt, quātumuis imperatores sint, Ecclesiā nihil sibi vsurpasse in quēq̄ indebitū, sed vltro se ei submittentes ad ꝓpriam salutē benigne suscepisse.
B quantumuis reges aut principes? Certe nihil sibi vi vsurpauit in quenquā indebitum, sed vltro se ei submittentes ad propriam salutem, reges & principes benigne suscepit. Audisti equidem, quid ille dixerit ecclesiæ: Gens enim & regnum, quod non seruierit tibi, peribit. Vides esse necessarium ad salutem omnibus, etiam regibus & principibus, seruire ecclesiæ, autoritatique ecclesiasticæ. Hoc ipsum est, quod Christus dixit Petro, vt quodcunque ipse obligaret in vniuersa terra, hoc ipsum obligatum haberi coram deo. Eius vero præceptis & mandatis contumaciter inobedientes, eodem loco habendos à nobis, quo ethnicos & publicanos, qui ad Christi ouile non pertinent, nec in illa arca continentur, quæ sola saluat ab inundante diluuio.

Comminuit igitur Christi ecclesia, & sibi subiecit iuxta Danielis vaticinium principatus & regna, reges & principes, sed illorum submissione vltronea, atque ita hoc volente & ordinante diuina prouidentia, pro conseruanda vnitate necessaria & concordia in domo ecclesiastica, vt non solum subesset, sed plane dependeret etiam eorum autoritas ab autoritate ecclesiastica, abolita paulatim omni illa seculari potestate, quæ se in gentilitatem quoquo modo referre posse videretur.

Itaque cum diuina permissione sub Honorio & Archadio principibus, irrumpentibus in Romanas prouincias, primum Visegothis, à quibus duce Alarico etiam vrbs capta est: deinde Alanis, Sueuis, Vandalis, Burgundionibus, Ostrogothis, Hunnis, postremo Longobardis & Francis, omne paulatim Occidentis imperium Romano subtractum imperio & in diuersas dissectum particulas, in barbarorum potestatē concesserat,

qui & diuina & humana confundebãt omĩa, Leo tertius Romanus põtifex vtrunq; illum Petri gladium perpendens necessarium in ecclesia, quo eadẽ haberet, qui etiam alterum illum materialẽ euaginaret vibraretq; pro Christi nominis gloria, tanquam caput hierarchiæ ecclesiasticæ, & cui totius ouilis Christi cura gubernatioq; commissa extitit, Carolum illum cognomẽto Magnum, Pipini filium, Augustum nominat, imperialesq; illi titulos, dignitatem, autoritatemq; tribuit, & Occidentis imperatorem pronunciat, cõsentiente applaudenteq; Romano populo. A quo ad hæc tempora, ad Carolum vsq; eius nominis V. qui nunc felicibus auspicijs eiusdem tenet gubernacula imperij, supra annos septingentos perdurat continua serie Christianorum imperatorum successio. C

Leo III. tã q̃ eccle. hi. pses, Carolũ Ma. Occidẽtis imperatorẽ pnũciat. Leonẽ illũ nihil sibi vsurpasse alienũ in illa donatione impij.

Nec est, quod forte criminẽtur maleuoli & osores autoritatis ecclesiasticæ, Leonem illum iniuste sibi vsurpasse illam donationem imperij, tanquam ad Constantinopolitanorum imperatorum ius adhuc pertinentis. Quandoquidem apud illos nihil huius iuris erat amplius, sed vt vi armisq; partum ab initio succedentium temporum confirmatione factum erat legitimum: ita vi armisq; ablatum, tot annorum successu, iamdudum illorũ esse desierat: adeo vt etiam persequi illud ipsum diu destitissent, contenti cum illo Orientis qualicunq; adhuc imperio. Vt enim multa, his præsertim in rebus, violenta, iniusta, armisq; vsurpata sunt ab initio, quæ tractu temporis conualescunt & efficiuntur legitima: ita etiam postquam acquisita sunt, similimodo amitti potuerunt. Nihil enim tam iuri consonum, tamq; naturale est, vt habet iuris regula, quàm vt omnes res per quascunque causas nascitur, per easdem & dissoluatur. Quis enim dubitet, in Romanam rempublicam singulare sibi imperium iniuste & perfide vsurpasse illum Iulium? Quod ipsum tamen tempore confirmatum, quis contra dubitet in successoribus eius tandem factum fuisse legitimum? Iam & Romanos illos quis nescit nimio imperandi studio (ne quid peius dicam) plerasq; sibi subiugasse prouincias, in quas nihil legitimi iuris habuerunt à principio? tamen tempore vsuque hæc tandem conualuerunt & facta sunt legitima. Quod si regnorum, monarchiarumq; omnium repetamus origines, fere inueniemus cœpisse à vi, facto & armis, sed vsu temporeque confirmata transijsse in dominationem legitimam. Sed per quas causas nasci, per easdem & dissolui potuerunt. D

Certe qui hoc, quod in Magno Carolo cœpit, autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, nostrorum imperatorum imperium, non magis legitimum iudicant, quàm illud vetus, quod per vim, scelus & tyrannidem primus ille occupauit Iulius, non intelligo, quod illi habeant boni æquique iudicium. Vtrunque enim gladium, qui necessario est in ecclesia, esse Petri, aut in eius potestate & arbitrio, vt illi totius ecclesiæ cura regimenque commissum est, in superioribus satis superque demonstratum est. Vacantem igitur alterum non potuit ille, aut eius in officio & autoritate successor, viro forti, pro CHRISTI nominis gloria, & regni eiusdem vtilitate committere? Potuisse certe, non solum demonstrat ratio, sed & factum cõprobat, tot seculorũ totius ecclesiæ confirmatũ consensu. Nihil e͂m habuit Carolus ille, nihil successores eius om̃es iuris legitimi ad imperiũ, nisi q̃d acceperunt à capite hierarchiæ ecclesiasticæ. Quibus qui nihil cõpetijsse autoritatis ad dandum, quibus volebant, aut committendum hoc imperium, contendunt, ijdem nihil etiam iuris imperialis accepisse aut habuisse illum

Caro-

A Carolum, nihil omnes eius successores fateantur necesse est. Illi enim succedunt omnes, non Iulio, non Constantino. Ille vero successit nemini, qui nipotius noui ecclesiastici, imperij princeps caputq; effectus est. Nā tunc, & diu postea, perdurauit apud Constantinopolim illa à Iulio & Constantino successio, quæ postmodum attenuata per Sarracenos, per Turcas, tandem funditus extirpata est.

Frustra circumspicis, frustra quæris nostri huius imperij aliud initium, alium legislatorem humanum (vt tecum ineptiam) à quo ille Carolus imperialem dignitatem acceperit. Romæ enim accepit ab vno Ramano pontifice, non expetito consensu tui illius legislatoris humani, non conuocata vniuersitate multitudinis subiectæ imperio. Quem si à senatu populoque Romano malis accepisse autoritatem eiusmodi, atque illis referre acceptam, quàm autoritati pontificiæ & ecclesiasticæ, æque nihil promoues. Certum est enim eo tempore, nullum fuisse apud Romanum populum ius eligendi imperatoris, quo ferè quingentis annis, à tempore videlicet translati Constantinopolim imperij, nunquam vsi fuerant. Certè ea transferendi & committendi imperij autoritas, non solum à nostris necessario recognoscenda est apud Romanum pontificem vt caput & præsidem Christianæ ecclesiæ, cum alioqui fateantur necesse est, nihil sibi legitimi iuris competere ad imperium, nihil enim nisi ab eo acceptum possunt prætendere: sed etiam à Constantinopolitanis imperatoribus in eodem non semel est recognita. Siquidem quum Fredericus ille primus cognomento Barbarossa Iulium illum magis spirans, quàm Carolum, oblitus à quo dignitatem imperialem acceperat, Alexandrum tertium pontificem, & Romanam ecclesiam persequeretur omni-
B bus imperij viribus, Emanuel Constantinopolitanus imperator legatos misit ad pontificem, qui ei pollicerentur, & magnas in Fredericum copias, & reductionem Græcanicæ ecclesiæ ad Romanæ sedis obedientiam, Orientalisque cum Occidentali ecclesia vnionem, si Romanum imperium ante diuisum, sua autoritate in vnum corpus vellet reducere ac restituere. A quo quum remitterentur cum responso non satis certo, secundo misit ad eundē suum apocrysarium, & magnam legationi pecuniarum vim addidit, quam orator inprimis velut liberale munus ab imperatore obtulit: deinde longa accurataque oratione persuadere conatus est, vt pontifex coronam Occidentalis imperij, qua Fredericus persequendo ecclesiam se indignum reddiderat, & iure merito priuari posset, imo deberet, Constantinopolitano redderet, promittens per hoc Græcorum subiectionem Romanæ faciendam ecclesiæ. Cui Alexander præhabito cum cardinalibus concilio, ita respondisse legitur: Nolle se id in vnum coniungere, quod olim maiores sui disiunxissent de industria. Vides, quid imperator Græcus petat & contendat à Romano pontifice? quid recognoscat ad eius autoritatem pertinere? Similiter cùm Gregorius decimus, ingentis vir animi, & fidei pacisque zelator maximus, omni studio quæreret, & Græcos in vnionem catholicæ ecclesiæ reducere, & laborantibus in Syria Christianis ferre suppetias: & vtrāq; ob causam Lugduni indixisset generale concilium, personaliter eo se conferens, Michael quoque Paleologus, Græcorum imperator, vna cum patriarcha Constantinopolitano, cum ingenti comitatu etiam illuc occurrisset ad concilium, & post longam disceptationem, tertiadecima demum vice

Emanuel Cōstant. impator ab Alexādro 3. petit, vt sua autoritate diuisum ante Ro. imperiū in vnum corpus restituere.

Alexādri respōsum.

Græci ad Romanæ & catholicæ ecclesiæ vnionem reuocati essent, pro pio C illo imperatoris studio, & simul, quo eius operam pro terræ sanctæ, quam maximopere zelabat, recuperatione paratiorem haberet, illi pontifex confirmauit Constantinopolitanum imperium. Id quod summis studijs expetierat, vt acta eiusdem testantur concilij. Vides rursus, non solum huius nostri, sed etiam Constantinopolitani imperij autoritatē, ab ipsis etiā Constantinopolitanis imperatoribus recognitam fuisse Romano pontifici, tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ capiti, cui sicut totius ecclesiæ curam & regimen: ita quoque vtriusque gladij (quorum vsus in eius regimine est prorsus necessarius) summam autoritatem commissam, intellexerunt & recognouerunt etiam Constantinopolitani principes. Quanto magis nostris imperatoribus recognoscenda est, qui omnem quam habent autoritatem imperij, acceperunt ab vno Ro. pontifice?

Quod si vniuersam à Carolo primo ad quintum, succedentium sibi imperatorum & imperij huius nostri percurreris historiam, clarissimè intelliges illum semper fuisse sensum & consensum Christianorum principum.

Designatus fuerat Carolus imperator à Leone pontifice pro se & sua stirpe ac progenie. Deficiente autem eius posteritate aut successione legitima in Ottone tertio, eodem hoc ita fieri petente, Gregorius quintus, Romanus pontifex natione Saxo, & imperatori cōsanguineus, electiuum deinceps fecit imperium. Et quo apud Germanos summa illa diutius remaneret autoritas, & is cæteris præesset, qui virtute dignitateque præstaret cæteris, & non quem casus natiuitatis obtruderet, de imperatore deligendo sanctionem retulit, vt videlicet apud septem designatos Germaniæ proceres, in perpetuum ius esset eligendi principis. Cuius examinatio & con- D firmatio pertineret ad Romanum pontificem, per quam & Romanorum rex & Cæsar appellaretur, tum demum Augustus & imperator habendus, quum à Romano pontifice solenniter inunctus & consecratus foret, & imperij diadema acciperet.

Confirmationé electi principis ad Ro. pontificē.

Hanc autoritatem deligendi imperatoris accepisse designatos illos electores septem, non à senatu populoque Romano, non à legislatore humano (vt ille nugatur) hoc est, ab vniuersitate multitudinis subiectæ imperio, sed ab vno Romano pontifice, omnium historiarum fide certum & indubitatum est. Nam ex ea sanctione, & concessione à Gregorio facta, constat ita exacerbatos fuisse Romanos, vt & ipse eorum furori se subtrahere, ac clam aufugere ad Ottonem in Germaniam coactus sit & hi instigante Crescentio (quem absente pontifice eum summa potestate consulem creauerant) Ioannem quendam, natione Græcum, episcopum Placentinum, illi antipapam obtruserint. De vniuersitate vero multitudinis subiectæ imperio (quem ille humanum legislatorem appellat, & apud quam solam vult esse ius eligendi principis) quod eius ad hoc consensus vnquam requisitus fuerit, nullus vnquam scriptor, nulla historia prodidit.

Recte itaque, cum mortuo Henrico sexto, in duo se diuisissent electorum suffragia, quibusdam Philippum Sueuorum ducem, Henrici fratrem et alijs, & maiori saniorique parte Ottonem quartum, Henrici Saxoniæ ducis filium, in imperatorem eligentibus. Et à legato sedis apostolicæ, Guidone Prænestino cardinali, ad hoc ipsum misso ab Innocentio III. vt inter electos, quis

Casus & histor. c. Per venerabilem, de electio.

A quis cui præferendus foret, decerneret, Philippi reprobata, & Ottonia confirmata esset electio. Ipsumque hoc factum legati in hunc modum calumniarentur quidam aduersæ factionis principes, dicentes, vel electoris personam ea in re gessisse illum, vel cognitoris. Si electoris, in messem alienam misisse falcem suam, & electioni se ingerentem, principum electorum derogasse dignitati. Sin cognitoris, absente & non citata altera partium, videri processisse perperam. Idem Innocentius ad Bartholdum ducem de Zeringen scribens & sui legati factum excusans: Principibus, inquit, illis ius & potestatem eligendi regem in imperatorem postmodum promouendum recognoscimus, vt debemus, ad quos de iure & antiqua consuetudine illud noscitur pertinere. Præsertim cum ad eos ius & potestas huiusmodi ab apostolica sede peruenerit. Quæ Romanum imperium in persona magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Sed & principes vice versa recognoscere debent, & vtique recognoscunt (sicut ijdem & in nostra recognouere præsentia) quod ius & autoritas examinandi personam electam in regem, & promouendum ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus & coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum, vt ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim, si principes non solum in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcunque, vel excommunicatum in regem, seu etiam hæreticum aut paganum eligerent, nos inungere aut consecrare hominem eiusmodi deberemus? absit omnino. Obiectioni ergo principum respondentes, asserimus, quod legatus noster approbando regem, & reprobando ducem: nec electoris gessit personā, vtpote, qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutrius electionem, quo

B ad factum eligentium, confirmandam duxerit, aut etiam infirmandā. Exercuit autem denunciatoris officium, quia personam ducis eiusdem indignam, & personam regis denūciauit idoneam, quo ad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quàm propter merita personarum: quamuis etiam hi numero vincerent & merito, & ducis electio contemptis electorum plerisque esset celebrata. Subiungens deinde multa impedimēta notoria, quæ obstabāt duci quo minus potuisset eligi, videlicet, excōmunicationem publicam, periurium manifestum, & persequutionem diuulgatā, quam & progenitores eius, & ipse præsumpsissent exercere in sedem apostolicam, & alias ecclesias. Cum nullum impedimentum legitimum in Ottonis personam potuisset obijci. Quare, inquit, & illum, non ducem reputauit & nominauit regem Romanorum: iussitque illi adhæreri à regni fidelibus, non obstante iuramento, si quod indebite præstitissent Philippo: vt hæc latius est legere in c. Venerabilem, de electione: quod excerptum est ex hac Innocentij epistola. Quæ quum vniuersa, quam comprehendit, tragœdia, testis est veritatis supra scriptæ à nobis historiæ, quod videlicet electores imperij à sede apostolica ius electiōis eiusmodi acceperint. Et quod vniuersa imperij nostri autoritas ab ecclesia, atque eius capite acrectore Ro. pontifice plane dependeat.

Electoribus ius & potestatē eligēdi cō petere à sede apostolica.

Ex quibus etiam quiuis ille facile potest intelligere, iuramenta quæ Ro. pontifici præstant imperatores electi, tam in sua confirmatione, quàm ante & post coronationem suam non fuisse extorta ea, qua ille dicit, fraude & calliditate pontificum per simplicitatem & superstitionem principum: sed potius iure & merito præstari potuisse & debere, & præstita fuisse ab antiquo

tiquo, etiam priusquam electiuum factum esset imperium. Nam extat in decretis iuramentum, quod Otto eius nominis primus Ioanui XII. ante annos circiter sexcentos more maiorum præstitit, LXIII. dist. c. Tibi domino. Et quanquam forte eorum forma postea paulo sit facta exactior, nihil tamen continet, nisi ad quod ex ipsa natura, ex ipso iure sui imperij obligati sunt. Quod cum in persona Magni Caroli erectum sit ab ipso ecclesiasticæ hierarchiæ præside, ne aliter ille Petri gladius etiam necessarius ad regimen ecclesiæ, ociosus iaceret, aut deesset ecclesiæ, quis non intelligit hunc illi subseruire debere, & qui hunc accepit ab ecclesia, eidem astrictum fidelitatis debito? Quod cum clarius quidam intelligant, atque etiam obseruēt religiosius, quando hoc ipsum, alioqui debitum, etiam iureiurādo cōfirmatum est, sacramenti religione aliquādo magis retēti in officio, quæ ex ipso officij debito: hinc introductus est mos ille pręstandorum superioribus iuramētorum fidelitatis à subditis: sine quibus tñ æque subditi ad obedientiā & fidē adstricti sunt suis superioribus.

Casus & historia, vnde pendet Clementina vnica de iureiurando.

Itaq; cum inter Hēricum septimum imperatorem, & Robertum Siciliæ regem excitata graui discordia, Clemens quintus, vt pastor Christianæ ecclesiæ sui memor officij, inter eius membra pacem componere cuperet, scripsissetq; ea propter ad vtrunq;, quod cum essent Romanæ ecclesiæ specialissimi filij, sibiq; iuramento fidelitatis & alias multipliciter adstricti, & propterea sua arma, non in mutuam perniciem, sed in communis matris defensionem deberent conuertere. Idem Henricus pestilentibus quorundā adulationibus sibi ereptus, velut immemor omnium iuramentorum quæ præstiterat, id indigne admodum tulit, de fidelitatis iuramento in literis mentionem fieri. Et quasi ad magnam hoc derogationem dignitatis suæ pertinuisset, accitis publicis tabellionibus, nullo se iuramento fidelitatis vlli adstrictum publice protestatus est. Petens ad futuram rei memoriam, actis & instrumentis publicis eandem suam protestationem contestatam relinqui posteris. Cui pesti, ne latius atq; etiam ad successores serperet, in Viennen. vniuersali concilio (cui idem Clemens præfuit) conueniens adhibitū est antidotum, edita illa Clementina, quæ sub titulo de iureiurando legit. Cuius hoc est initium. D

Clementina ipsa.

Romani principes, orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Romanam ecclesiam (cuius caput est Christus redemptor noster) ac Romanum pontificem, eiusdem redemptoris vicarium, feruore fidei, & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, à quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, nec non vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere capita non reputarunt indignum, seq; illi, & eidem ecclesiæ (quæ à Gręcis imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum principes, ius & potestas eligendi regem, in imperatorem postmodum promouendū peruenit) adstringere vinculo iuramenti. Prout, tam mos obseruationis antiquæ temporibus nouissimis renouatæ, quam forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Subiungens deinceps post explicatam continuo de Henrico historiam, quæ idem iuramenta more maiorū præstiterat Romano pontifici & ecclesiæ. In primis affirmat eum in confirmatione electionis suæ præstitisse eius tenoris iuramentum quod etiam ab illo magno Ottone, ante sexcentos circiter annos præstitum in sacris canonibus legitur. Deinde, cum Romæ coronandus esset imperiali diade

Tria iuramenta, quæ præstitur ab imperatoribus.

mate-

A mate, aliud non multum absimile, quod in libro pontificali Romano continetur præstandum pontifici per imperatorem coronationis suæ tempore, tenoris huiusmodi:

Ego N. Romanorum rex, annuente domino futurus imperator, promitto, spondeo, & polliceor atq; iuro coram deo & beato Petro, me de cætero protectorem, procuratorem, & defensorem fore summi pontificis, & huius sanctæ Romanæ ecclesię in omnibus necessitatibus & vtilitatibus suis, custodiendo & conseruando possessiones, honores & iura eius, quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum, recta & pura fide. Sic me deus adiuuet, &c. Præter hæc, etiam tertium, prius quàm ingrederetur Italiam. Quod videlicet Romanā ecclesiam, & fidem catholicam pura fide totisq; viribus conseruaret reuerenter ac defenderet. Omnem hæresim, schisma & hæreticos quoslibet, fautores & receptatores, & defensores ipsorum exterminaret pro posse, nec vnquam cum Saraceno, pagano, schismatico, seu alio quomodolibet communionem catholicæ ecclesiæ non habente, aut cum alio quouis ecclesiæ inimico aut rebelli, seu eidem manifestè suspecto, vnionem quamlibet aut confœderationem iniret, affinitatem contraheret. Sed tam Romanorum pontificum personas, quàm honorem & statum manuteneret, & defenderet, & conseruaret contra omnes homines, cuiuscunq; existerent præeminentiæ, dignitatis vel status. Vtq; ditionem Ro. ecclesię, quam ex legitima imperatorum, regum & principum donatione obtineret, conseruaret ac tueretur.

Hęc, inquam, sunt illa iuramenta, quæ dicta Clementina asserit ab Henrico more maiorum præstita fuisse Romano pontifici & ecclesiæ. Qualia & ante illum annis plusquadringentis, & post annis ducentis continuo ob
B omnibus constat præstita fuisse. Quæ ille Marsilius dicit, nec sine periurio præstari, nec præstita posse obseruari. In qbus, quid est obsecro, quod nunc quisquā aut cauillari aut calumniari possit? Nam etsi nō fuissent debita ab initio, quanquam nihil nisi Christiani imperatoris, præsertim quales nostri sunt, quorum omnis ab ecclesia dependet autoritas, merum officium contineant, tanti tamen temporis præscriptione, absq; vlla cōtrouersia transisset in debitum.

Quum autem illam Clementinam audis, nolo imagineris, audire te vnius hominis Romani pontificis in suam ipsius causam sententiam: sed cogita audire te testimonium, assertionem & sententiam Viennen. vniuersalis concilij, in quod ex vniuersa Christi ecclesia conuenerunt plus quàm trecenti episcopi. Qui suæ subscriptionis chirographo confirmarūt veritatem facti, aut narratæ in eadem historiæ. Et catholicę ecclesiæ de Romana ecclesia, atque eius pontifice, vt is agat in ecclesia Christi vicarium, testificantur sententiam.

Dictā Clementinā fuisse assertionem & sentētiam vniuersalis cōcilij Viennen.

Ex quibus omnibus est clarissimum, nihil præter autoritatem & officium suum egisse Innocentium quartum. Qui Fredericum secūdum iam diu insordescentem in ecclesiasticis censuris, quibus à suis prædecessoribus innodatus fuerat, tamen ob crimen manifesti periurij, quod contra proprium iuramentum & in confirmatione sua & in coronatione præstitum, internecionali semper odio persecutus fuerat Christi ecclesiam & sedē apostolicam, quam ex debito officij & iuramenti vinculo, honorare, defendere ac tueri debuerat, q̄ etiam ob notoriū toti orbi crimen sacrilegij: quod ex venientibus ad vniuersale concilium per Gregorium IX. apud Lateranū indictum,

Innocētiū 4. nihil egisse pter suū officium, quod Fredericū 2. dānauit & priuauit imperio.

ctum ex vniuerſo orbe Chriſtiano prælatis & epiſcopis, quotquot poterat C
interceptos plurimos, etiam aliquot Ro. eccleſiæ cardinales, ſine vlla eccleſiaſticæ dignitatis reuerentia, velut vliſſima mancipia annis plus quinque, crudeliſſimis macerarat carceribus, multosq; extinxerat. Quod, inquam, hunc contemptorem eccleſiaſticarum cenſurarum & ob hoc ipſum graui etiam laborantem ſuſpicione hæreſis, in Lugduneñ. vniuerſali concilio, dãnationis ſententia perculit, hoc verborum tenore:

Dãnationis ſentẽtiam

Nos itaq; ſuper præmiſſis & quàm pluribus alijs eius nephandis exceſſibus, cum fratribus noſtris & ſancto concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Ieſu Chriſti vices, licet immeriti, teneamus in terris, nobiſque in beati Petri perſona ſit dictum: Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, memoratum principem, qui ſe imperio & regnis omnique honore & dignitate reddidit indignum, quique propter ſuas iniquitates à deo, ne regnet vel imperet, eſt abiectus, ſuis ligatum peccatis & abiectum, omnique honore & dignitate priuatum à domino oſtendimus, denunciamus, & nihilo minus ſententiando priuamus. Omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur adſtricti, à iuramento huiuſmodi perpetuo abſoluentes. Autoritate apoſtolica firmiter inhibendo, ne quiſquam de cætero ſibi tanquam regi vel imperatori pareat aut intendat. Decernendo quslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi conſilium vel auxilium præſtiterint, ſeu fauorem, ipſo facto excommunicationis ſententiæ ſubiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio imperatoris ſpectat electio, eligant libere ſucceſſorem. Hæc ille innocentius, non in conclaui, aut priuato ſuorũ cardinalium conſiſtorio, ſed in publico totius orbis Chriſtiani vniuerſali cõcilio, cuius conſenſu & ſubſcriptione prædicta in Fredericum & dictata & prolata ſententia eſt.

Electores imperij recognoſcẽtes autoritatẽ pontificis Frederico ſuccesſorẽ delegerunt.

Quin & electores imperij nihil præter autoritatem & officium ſuum D
egiſſe Romanum pontificem in depoſitione Frederici, re ipſa conteſtantes, conuenientesq; ad eius mandatũ Francfordiæ illi ſucceſſorẽ elegerunt Hẽricum Turingiæ Lantgrauiũ in regẽ Romanorum.

Sic & ſuperius in Henrici quarti hiſtoria audiſti voces aduerſus eum totius imperij, cui iam videbatur intollerabilis: Tametſi, inquiunt, obiecta illi crimina luce clariora ſint, ſe tamen legibus cum eo velle agere, & rem integram Romani pontificis cognitioni reſeruare, vt in totius regni celeberrimo conuentu ipſe cognitor cauſæ ſedeat, ipſe ſuo iudicio vel abſoluat, vel addicat accuſatum. Hæc vna vox fuit, vna ſententia & electorum & procerum totius imperij omnium, qui iamdudum conuenerant certo firmoq; conſilio (quemadmodum etiam legatis Henrici reſpondiſſe teſtantur etiã Germani qui rebus ipſis intererãt ſcriptores fideliſſimi: & præſertim Saxo quidam Haluerſtadieñ. monachus, tametſi nomen ſuum non adſcribat ad declinandam veritatis inuidiã, qui Henrici illam hiſtoriam diligentiſſime ſimul & eleganter exequutus eſt) Hæc inquam vna vox fuit, vnaque ſententia totius imperij procerum, qui ad hoc conuenerant, vt abſque vlla dilatione illi ſucceſſorem eligerent, ſibique virum prouiderent, qui, inquiunt, præcedat nos, & prælietur bellum domini, ad expungnandã & deſtruendã omnem cuiuſcunque hominis altitudinem, eleuantem, & extollentem ſe aduerſus iuſtitiam & veritatem dei, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ autoritatem. Hoc ipſo exprimentes verum Romani imperatoris officium, à quo ille aberrat bis per omnia. Attamen ad ſaniora conſilia reuerſi, & rem vniuer-

A uersam perpendentes maturius, ne inconsultæ & præcipitis seditionis sub ditorum aduersus suos principes perniciosum exemplum transmitterent ad posteros, ne etiam temere quid egisse argui possent à Romano pontifice, ecclesiasticæ hierarchiæ præside, cuius iudicio subesse imperatorem, & imperium intellexerunt & confessi sunt, ad eius cognitionē & iudiciū rem vniuersā remiserunt, vt eo cognitore & iudice vel retineret, vel amitteret imperium.

Quare cum tempore Gregorij decimi aliquot annis sub schismate laborasset imperium (nam proximis comitijs in duo se scindebant electorum suffragia, pars Richardum Cornubiæ comitem, pars Alphonsum Castellæ principem elegerat) atque eam ob rem per duorum contentionem, quorū neuter ante fuerat membrum imperij, in annos fere XVII. prorogatum esset interregnum, idem Gregorius mandauit principibus electoribus, ecclesiasticis quidem sub pœna priuationis officij, secularibus autem sub pœna excommunicationis, vt sine cunctatione se resoluerent, & aduocatum ac defensorem eligerent ecclesiæ: alioqui ipse eorum suppleturus negligentiam, sua hoc ipsum autoritate facturus esset & officio. Ad cuius mandatū & requisitionem statim conuenientes Francfordiam post triduanum tractatum vnanimi consensu in regem Romanorum elegerunt Rodolphū comitem de Habspurg, quamuis absentem, virum prudentem & strenuum. Cuius electionem idem Gregorius confirmauit in Lugdunen. vniuersali concilio.

Ad mandatum Gregorij X. denūciantis electoribus, nisi conuenirent se ꝓuisurū imperio, statim cōuenisse eosdem.

Ad eundem modum, cum post mortem & miserabilem cædem Alberti Romanorum regis, inter electores imperij magna esset super designando successore discordia, & Philippus Gallorum rex intolerandæ superbię ad eam occasionē attētus speraret à Clemente V. tūc Auinioni agēti extor-

B queri posse, vt ab ipso nominaretur imperator, communicatoque cum fratre Carolo Valesio, & paucis iuratissimis consiliarijs cōsilio, placuisset illum tanquam pro alijs quæ diuulgabantur negocijs comitatum stipatumque velut honoris causa ingenti turba militum proficisci ad pontificem, quibus vel extorquere potuisset quod ambiebat, si impetrare non posset aliter dei nutu delato ad pontificem regis consilio, quamuis secretissimo, dū ille esset in apparatu ad iter, prudenti consilio celeritateque perueniens pontifex, qui regis abominabatur superbiam, inscijs etiā cardinalibus, nisi vnico Ostiensi, quo res tecta maneret, diligentissime mittit ad electores imperij, vt sub pœna deuolutionis imperij ad Gallos absque vlla mora procedant ad electionem noui imperatoris. Eisdem simul nominans & commendans Henricum comitem Lucenburgum, virum magnanimum & industriū, cuius per dictum Ostiensem habuerat noticiam. Nec morati electores, intra dies octo postquam applicuisset pontificis nuncius, summa diligentia cōgregati, eundem Henricum cōcordibus elegerunt suffragijs, qui septimus fuit eius nominis. Celebrataque electione, eadem diligentia & celeritate curabatur publicari per Galliam, & in curia Romani pontificis, quo sic Galli apparatum & studia auerterent. Qui iam magno sumptu, præparato ad iter fratre, preciosissimisque muneribus, quibus & pontificem, & patres captare parabat, cum se delusum, & spe sua frustratum cerneret, in pontificem vehementer excanduit. At Clemens venientibus pro confirmatione electi duce Bauariæ regis cognato, & Guidone comite Namurcensi, eundem confirmauit. Quo post ingrediente Italiam, ad pontificis manda-

Xx tum-

A rationis & sententiæ has præcipuè causas adiunxit. Primum, quod affirmaret Ioannis vigesimisecundi definitionem de paupertate Christi & apostolorum esse hæreticam, & iurasset se credere contrarium. Deinde, quod assereret ad imperatoris autoritatem pertinere, instituere papam & destituere. Adhuc, quod citatus super hæresi, & propter contumaciam excommunicatus insorduerat in censuris annis plus decem. Item, quod Ioannem de Landemo hæresiarcham domi suæ fouerit. Quod præsumpserit constituere episcopos. Quod ecclesiasticum interdictum violarit, & eos qui violare noluissent, suis sacerdotijs expulerit. Quod disiunxerit matrimonia solennizata in facie ecclesiæ, & coniunxerit alios in gradibus prohibitis. Postremo, quod idolum in ecclesia dei constituerit, illum videlicet antipapam, Petrum de Corbaria, & legitimum papam de facto conatus sit deponere. Hæ, inquam, causæ condemnationis & depositionis Ludouici fuere. Quo tempore etiam Henricum Vremberg, archiepiscopum Moguntinum, priuauit episcopatu suo, quòd vna cum Ludouico execrato, execratus & ipse, longo tempore insorduerat in cẽsuris ecclesiasticis, & nihilo minus eisdem irretitus ministrauerat.

Clemens etiam Mogũtinũ archiepm exuit dignitate, q Ludouico adhæsit.

Post damnationem autem & priuationis sententiam prolatam in Ludouicum, Clemens electores imperij monuit & requisiuit, vt alium imperatorem deligerent, virum orthodoxum, & imperio idoneum, ne diutius aduocato & defensore careret ecclesia, alioqui ipse suppleturus esset eorum defectum & negligentiam.

Ad cuius mandatum conuenientes in Rens quinque ex electoribus, Moguntinus, Colonieñ. & Treuereñ. archiepiscopi, dux Saxoniæ Rudolphus, & Ioannes rex Boemiæ (nam reliqui duo Brandẽburgeñ. & Palatinus Lu-

B douico adhæserant) secundum apostolicæ sedis sentẽtiam decernentes vacare imperium, elegerunt Carolum quartum, Marchionẽ Morauiæ. Cuius electione confirmata à pontifice, idem obtinuit imperium, imperauitque annis triginta vno. Et hic exitus fuit illi tragœdiæ.

Ad mãdatũ Clemẽtis electores Ludouico successorẽ deligũt Carolum IIII.

Audisti itaque lector Christiane non solum ex forma hierarchiæ quam Christus in hoc suo regno instituit, omnes qui in eius ouili continentur, illius autoritati necessario subesse, cui ipse oues suas vniuersas pascendas regẽdasque commisit: sed etiam ita factum diuina ordinatione & prouidentia, vt iam planè vniuersum quod nunc est imperium, constitutum sit autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, & vniuersa eius autoritas ab illius autoritate prorsus dependeat. Idque recognoscentibus & imperio & imperatoribus, à primo Carolo ad præsentem vsque eius nominis quintum. Et quamuis interciderint nonnunquam irreligiosi quidam & impij, qui maluissent funesto illi Iulio, quàm sancto religiosissimoque Carolo succedere: & vi, fraude & parricidio vsurpare dominationem tyrannicam, quàm ab ecclesia recognoscere legitimum imperium: vicisse tamen semper autoritatem ecclesiasticam, & sibi subiecisse omnem aduersus se efferentem altitudinem.

Quanquam autem de imperio, quod specialius dependet ab ecclesia, vtpote ab eadem erectum constitutumque in persona Magni Caroli, hactenus præcipuè demonstrauerimus, vt eius autoritas subsit autoritati ecclesiasticæ: æquè tamen de omni ciuili, quæ in ecclesia est, potestate & magistratu, quocunque tandẽ nomine cẽseatur, verum est vt subsit & moderari debeat ab autoritate ecclesiastica. Gẽs enim, inquit ille, & regnum, quod

non seruierit tibi, peribit. Ad omnes æque pertinet, quicunque in Christi ouili continentur, reges, principes, magistratus, quod Gregorius ille Nazianzenus ad Constantinopolitanos imperatores scribit: Suscipitis ne, inqt, libertatem verbi? Libenter accipitis, quod lex Christi, sacerdotali vos potestati subijcit, atque istis tribunalibus subdit. Dedit enim & nobis potestatem, dedit & principatum, multo præstantiorem principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus carni? si à terrenis cœlestia superentur? & si diuinis præferantur humana? Quod ipsum, illustrati iam lumine fidei, non solum intellexerunt reges & principes, fascesque suos, sua sceptra, & vniuersam prorsus suā autoritatem, ecclesiasticæ autoritati subesse recognouerunt. Quin potius, quo hanc subiectionem, omnes magis intelligerent debitam & necessariam secundum illud Esaiæ vaticinium, diuina ordinante prouidentia, vniuersi suam autoritatem recipere ab ecclesia eiusque autoritate re ipsa professi sunt. C

Gregori⁹ Nazianzenus.

Sic florentissimi Galliarum regni sceptra & titulos (cum in Hilderico eatenus rege, ignauo & socorde deficeret illa ex gentilitate tracta & deducta successio) Pipinus à Zacharia ecclesiasticæ hierarchiæ capite, pro se suisque successoribus accepit, sacra vnctione, apostolica autoritate sibi impensa à sancto Bonifacio Moguntino archiepiscopo & martyre. A quo in hodiernum vsque diem, omnes ordine sibi succedentes reges, quo hoc ipsum contestentur, & perpetuo in memoria habeant, non solum ecclesiasticæ autoritati se subijci, sed etiam ab eadem accepisse se illam suam dignitatem & autoritatem regiam, ecclesiastica consecratione & inunctione eandem velut legitimo ritu susceperunt. Eandem formam, idemque exemplum (diuinæ nimirum prouidentiæ & dispensationis munere) oēs Christiani orbis reges secuti, fasces suos vltro submiserunt ecclesiæ, re ipsa hoc contestantes, quod non nisi ecclesiastica inunctione & consecratione, legitimam autoritatem se fateantur recipere. D

Pipinus à Zacharia Ro. pōtifice abrogato Hilderico Gallici regni sceptra & titulos ꝓ se & successoribus apostolica autoritate accepit.

Quod ipsum tamen non satis habentes quidam Anglorum reges Christianissimi, insuper & regnum suum vectigale & tributarium fecerunt Romanæ ecclesiæ, ac deinceps etiam iura regni specialiter recognouerūt à Romano pontifice. Cuius initium fuit sub beato Leone eius nominis quarto, ad quem Adeluulphus, quem alij Andulphum aut Adulphum appellant, Egbruti successor, post deo dicatas totius regni prouentuum integras decimas, cum Alfredo filio Romam profectus, duorum denariorum tributum in singulas domos regni sui, beato Petro & sedi apostolicæ constituit. Id quod annis circiter septingētis, apostolicæ sedis quæstoribus eo missis, liberaliter semper persolutum est.

Regnū Angliæ vectigale & tributarium Romanæ ecclesiæ.

Ad hæc, cum beatissimus Thomas Cantuarieñ. archiepiscopus, iussu aut studio Henrici regis Angliæ (cum quo grauissima illi discordia intercesserat) trucidatus crederetur: illeque sui expurgandi causa misisset oratores suos ad Alexandrum tertium tunc pontificem, qui ob capitales, quas cum eodem exercuisset inimicitias, non facilè illum absoluit à suspicione atrocissimi criminis, duos de latere suo destinauit in Angliam, qui rei veritatem perscrutarentur diligentius, & secundum modum culpæ, regi imponerēt condignam pœnitentiam. Quibus aduentantibus, idem omisso bello Hibernico, quo erat implicitus, honoris causa occurrit in Nortmannia. Reque discussa ad hoc vētum est, vt cū de facto satis constare non posset, iure iurādo interposito se rex purgauerit. Quia tamē etsi in necē viri sanctiss. nō

A conuinceretur fuisse machinatus, sua quam cum viuente exercuerat simultate & odio, occasionem mortis eius præbuisse indubitatum videbatur: pœnitentiæ & satisfactionis nomine, vt laborantibus nostris in Syria certo electorum militum numero, anno integro succurreret, illi iniunctum est. Ad hæc, ecclesiasticam libertatem, cuius occasione inter ipsum & virum sanctissimum orta fuerat dissensio, in regno suo tueretur diligenter, & appellationibus ad sedem apostolicam interpositis non aduersaretur. Quibus iureiurando confirmatis, regni Angliæ titulum, quo alioqui ob atrocissimam in episcopum, & ecclesiam iniuriam iure merito priuandus videbatur, in se atque hæredes suos confirmari meruit. Hac tamen ratione compensata ecclesiæ irrogata iniuria, vt nemo deinceps rex Angliæ haberetur, qui à Romano pontifice non esset rex appellatus. A quo tempore omnes Angliæ reges iura regni sui velut in feudum agnouisse leguntur à Romanis pōtificibus. Acta aūt sunt illa anno septuagesimo quarto supra millesimum centesimū, vt testantur Blondus, Pius, Tubigeñ. & scriptores alij.

Regnū Angliæ trāsijsse in ius clientelæ Ro. ecclesiæ

Quare, quod commemorant historiæ, Ioannem Angliæ regem, cum Philippi Gallorum regis reuereretur potentiam, à quo altero bello superatus fuerat, confugisse ad gratiam Ro. pontificis Innocentij tertij, deoque & B. Petro & Paulo apostolis sanctæque Romanæ ecclesiæ, Angliæ pariter & Hiberniæ regnum libere obtulisse & concessisse cum omnibus suis iuribus, & pro eisdem regnis eidem Innocentio homagium fecisse, vt videlicet reges Angliæ eadem de cætero in feudum tenerent ab ecclesia. Et pro omni seruitio eorundem regnorum, centum marcas auri quotannis penderent, idque diu postea fuisse obseruatum: hoc inquam intelligendum est, non tam primo factum aut inchoatum fuisse ab illo Ioanne, quam longe ante factum ab B Henrico, nouis tunc conditionibus, & certo canone constituto renouatum fuisse & confirmatum.

Vides itaque lector Christiane iamdudum implerí cœpisse illud Esaiæ vaticinium: Venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te. Et adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi. Item & illud: Ponā te ex derelicta, humiliata, & odio habita, in superbiam seculorum, & gaudium in generatione & generationē. Et: Surges lac gentium, ac mamilla regum lactaberis. Vides nihil quam merissimam & catholicam veritatem continere illam definitionem Bonifacij, cui execrandus iste, vt notoriæ, falsæ & hæreticæ adeo petulanter & impotenter insultat: quæ ponitur inter Extrauagant. sub tit. de maio. & obed. hoc verborum tenore. Libet enim cum ea hunc sermonem claudere:

Vnam sanctam ecclesiam catholicam, & ipsam apostolicam, vrgente fide credere cogimur & tenere, nosque hanc firmiter credimus, & simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, sponso in canticis proclamante: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ, quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus, Christi vero deus. In qua est vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe vnam ecclesiam præfigurās, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorē habuit & rectorem, extra quam omnia existentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur & vnicam, dicente domino in propheta: Erue à framea deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit & corpore. Quod

Definitio orthodoxa Bonifacij.
Vna ecclesia, extra quā nulla salus.

Xx iij corpus

Quod corpus vnicam, scilicet ecclesiam, nominauit, propter sponsi fideiq; sacramentum, & charitatis ecclesiæ vnitatē. Hæc est tunica illa domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed fortè peruenit. Igitur ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita quasi monstrum, Christus videlicet, & Christi vicarius Petrus, Petriq; successor, dicente domino ipsi Petro: Pasce oues meas. Meas, inquit, & generaliter, non singulariter, has aut illas. Per quod cōmisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci, siue alij, se dicant Petro eiusq; successoribus non esse commissos fateantur necesse est, se de ouibus Christi non esse, dicente domino in Ioanne, vnicum esse ouile, & vnicum pastorem. In hac eiusq; potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet, & temporalem, euangelicis dictis instruimur. Nam dicētibus apostolis: Ecce duo gladij hic, in ecclesia videlicet, quum scilicet loquerentur apostoli, non respondit dominus, nimis esse, sed satis. Certè, qui in Petri potestate temporalem gladium esse negat, malè verbum attendit domini proferentis: Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque ergo est in potestate ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius & materialis: sed is quidem pro ecclesia, ille vero ab ecclesia exerendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem autoritatem spirituali subijci potestati. Nam quum dicat Apostolus: Non est potestas, nisi à deo: quæ autem à deo sunt, ordinata sunt, non essent ordinata, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior per alium reduceretur in suprema. Nam secundum beatum Dionysium, lex diuinitatis est, infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æque immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem, & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius quoq; potestatis acceptione, ex ipsarum etiam rerum gubernatione, claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet, & iudicare, si quid deliquerit. Sic de ecclesia, & ecclesiastica potestate verificatur illud Hieremiæ vaticinium: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, & cætera quæ sequuntur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicatur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis, minor à suo superiori, si vero suprema, à solo deo, non ab homine poterit iudicari. Est autem hæc autoritas (etsi data sit homini & exerceatur per hominem) non humana, sed potius diuina, ore diuino Petro data suisq; successoribus, in ipso Christo, quem confessus fuit petra firmata, dicente domino ipsi Petro: Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlo, & quodcunq; solueris super terram, &c. Quicunque igitur huic potestati à deo sic ordinatæ resistit, dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia: quod falsum & hæreticum iudicamus. Quia testante Moyse, non in principijs, sed in principio creauit deus cœlum & terram. Concludēs deinde: Porro, inquit, subesse Ro. pontifici omnē humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis.

Vnius ecclesiæ, vnū caput, vnus gubernator.

In ecclesię & rectoribus potestate esse vtrunqne gladium.

Omni homini ad salutē necessariū, sub esse Rom. pontifici.

C

D

Hactenus Bonifacij definitio, in qua quid est, quod tu terræ execrande merito calumniari possis: Quid, quur ipsam ab initio, & nunc, & semper, dicis esse falsam, erroneam, cunctisq; ciuiliter viuentibus, vt tuis verbis loquar,

quæ, præiudicialissimam, omnium excogitabilium falsorum? Quid, quod
A non verum, orthodoxum, catholicum, & omni Christiano ab initio, & nunc & semper certa fide tenendum? Nunquid extra arcam catholicæ ecclesiæ cuiquā salus est? Nunquid in eadem existenti & saluari volenti, vt eius quoque gubernatori subsit, non est necessarium? Nunquid Petro illius arcæ & ouilis sui Christus curam gubernationis & regiminis nō cōmisit? Nunqd post Petrum nulla Christo cura suæ fuit ecclesiæ? Sed satis, ni fallor, superq; omībene ad veritatem affecto, superioribus duobus libris, & hoc ipso non semel, vniuersorum quæ in hac Bonifacij definitione continentur, irrefragabilis veritas demonstrata est.

Sed falsam, inquit, demonstrat Clementis V. qui Bonifacio successit, decretalis epistola, cuius initium est: Meruit charissimi filij, posita inter Extrauagantes communes, sub titulo de priuilegijs. Per quam contestatur & exprimit, dictam Bonifacij definitionem in nullo præiudicare regi aut regno Franciæ. Cum ergo, nec rex prædictus, nec illius successor aliquis, nec regnicola eius quisquā, iuxta dicti Clementis conscientiam, & omium Christianorum scientiam, verū crediderunt, aut credituri sint, sed aperte falsum esse, quod continet supradicta Bonifacij definitio in eo articulo, quo cunctos sibi subijcit principatus & regna. Necessario, inquit, sequitur, quod credere id, non sit de necessitate salutis. Nam si sic, præiudiciale foret vtique non credenti. Et veluti hic nos teneret medios, & plane vicisset, ita insultat consequenter dicendo, meras insanias videri, decretales eiusmodi, tam Bonifacij, quàm Clementis. Nam si vera est, inquit, definitio Bonifacij, omes ad sui credulitatem obligat. Sin & vera illa Clementis, non omes. Nam ab ea credulitate Francorum reges cum suis regnicolis soli eximuntur, atq; ita non tenemur omnes in vnitate fidei Christo occurrere, contra apostolicam senten-
B tiam. Rursum, inquit, Clemens interrogandus est, secundum quem sanum intellectum ex sua fide mereri potuit Francorum rex cum sibi subiectis populis, non obligari cred. re, quæ credenda sunt de necessitate salutis. Aut igitur ex fide meruerunt infideles, aut hæretici fieri, aut Bonifaciana epistola continet apertum mendacium. Et hic sibi valde placet, argutusq; videtur.

Quin & ita argutari, nugariq; pergit: Quis, inquit, scripturæ locus cæteros reges & populos præ rege Gallorum & Gallis, Romano pontifici magis subijcit?

Ego vero hunc dico liuidum detractorem, & manifeste falsarium, tam Bonifacij illius definitionem, quàm Clementis circa eandem declarationē, corrumpētem & falsificantem, seu studio, seu cæcitate, quā incurrit ex odio in CHRISTI ecclesiam execrabili. Non enim continet dicta Bonifacij definitio (quod hic illi falsissime imponit) esse omnibus necessarium ad salutem, credere omēm humanam creaturam subijci Romano pontifici. Hoc enim falsum est. Nam qui extra ecclesiam sunt, eius autoritati subiecti nō sunt (Quid enim ad nos, inquit Apostolus, de his qui foris sunt iudicare?) Tantum in ouili Christi est illa Petri & successorum eius autoritas. Sed hoc dicit illa definitio Bonifacij (quod ille intelligere dissimulat, aut forte non intellexit) omni humanæ creaturæ esse ad salutem necessarium, vt subsit Romano pontifici. Cum alioqui nemo saluetur, qui illi non subfuerit veluti membrum Christianæ ecclesiæ, hoc videlicet significans, ab inundante illo mystico diluuio omnes necessario perire, qui extra arcam illam ca-

Falsificari à Marsilio tā definitionē Bonifacij, q̃ declarationē Clemētis circa eandem

tholicæ ecclesiæ remanent. Intus vero existentes necessario subesse gubernatori eiusdem. Quæ equidem verissima est, & orthodoxa, omni Christiano necessario confitenda sententia. C

Aeque falsum imponit Clementi, quasi ille decreuerit regem Franciæ cum sibi subiectis, non teneri credere se esse subiectum Romano pontifici, contra illam definitionem Bonifacij. Sed hoc tantum dixit, quod noluerit regi atque eius regno per illam definitionem vllum generari præiudicium, nec quod per eandem, aut rex, aut eius regnicolæ, amplius ecclesiæ subiecti essent Romanæ, quàm fuissent antea, aut quicquam innouatũ. Quin potius, in eodem prorsus statu habenda omnia post præfatam definitionẽ, quo ante fuerant, tam quantum ad ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnũ & regnicolas præfatos.

Hæc verba sunt declarationis præfatæ in dicta decretali, Meruit. Ex quibus clare vides, non dici à Clemente Regem Franciæ cum suis non sub esse Romano pontifici, aut quod illi definitioni Bonifacianæ non teneatur credere. Sed quod per eam definitionem nullum illi voluit generari præiudicium, nec magis subijci Romano pontifici, quàm ante subiectus fuerat. Quod ipsum, nec volebat, nec intendebat Bonifacius, sed hoc tantum voluit, vt sua illa definitione omnes sine dubitatione certo intelligerent, nulli patere viam salutis, nisi subdito pastori ouilis Christi, & membro ecclesiastici corporis. Non quidem vigore suæ illius definitionis, sed incommutabili diuinæ legis autoritate, cuius sua illa definitione expressit claram, indubiãmque sententiam. Quæ etiam à nobis superius irrefragabiliter demonstrata est.

Cauillire motio. Quod si dicas nihil ergo specialis fauoris concedi illa Clementis declaratione regibus Franciæ præ cæteris, quod tamen præ se ferre videtur illud eius procemium: Meruit charissimi filij nostri Philippi, regis Francorum illustris, syncetæ affectionis ad nos, & ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt, meruit insuper regnicolarum puritas, ac deuotionis synceritas, vt tam regem, quàm regnũ beneuolo fauore prosequamur. Imo videri illam Clementis declarationem fuisse plane frustratoriam. D

Quid declaratione illa sua spectauerit Clemens. Hoc in primis verum est, eandem nihil magis pertinere ad reges Francorum, quàm ad alios quoslibet, quamuis illius importunitate extorta fuerit. Verum insuper, quod nihil operetur aliud, aut operata fuerit, quàm vt Philippi illius odium implacabile in Bonifacium (à quo excommunicatus fuerat) querimoniasq; compesceret, vt per quam dicitur, illa Bonifacij definitione, nec sibi, nec regno suo (quẽadmodum prætendebat) vllum præiudicium fieri, aut factum esse, nec per eam magis se subijci Romanæ ecclesiæ atq; eius pontifici, quàm ante subiectus fuerat, quamuis ad hoc declaratione opus non fuisset. Non exemit illum cum suis regnicolis à subiectione pontificis & Romanæ ecclesiæ, quod nec potuisset, cum iure diuino illi necessario subijciatur, quisquis est membrum ecclesiæ, sed declarat per Bonifacij illam definitionem, non magis subiectos, quàm ante fuerant. Hoc clare significans, non ex vi definitionis, sed ex vi iuris diuini, etiam ante definitionem fuisse subiectum.

Ludouici Bauari aduersus Ioannis vicesimi secundi contra se habitos processus responsiones excusationesque sub bulla imperiali publicatas & æditas explicare & excutere. Cap. XV.

Non

A On est visum, tametsi liberet, præterire silentio illas imperatoris Ludouici Bauari literas, quas sub imperiali sigillo, in generali principum conuentu apud Francfordiam edidit, aduersus processus Ioannis XXII. (de quibus in capite præcedenti mentionem fecimus) contra se habitos, & per vniuersum quantum potuit imperium publicari fecit. Ne quis forte in eas incidens (extant enim apud quàm plurimos) falsum apparentia aliqua veritatis obnubilatum pro vero reciperet. Orditur autem in hunc modum:

Ludouicus quartus dei gratia Romanorum imperator semper Augustus, vniuersis & singulis regibus Christianorum, ac patriarchis, archiepiscopis, episcopis, presbyteris, quocunque honoris præfulgeant culmine, & cæteris ecclesiarum prælatis, nec non secularibus principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, iudicibus, prouincialibus, ciuitatum terrarúmque Romano imperio subiectarum, & ipsorum cuilibet, incolis & habitatoribus, ac omnibus & singulis Christifidelibus, tam ecclesiasticis, quàm secularibus, gratiam suam & omne bonum. Fidem catholicam, quam sancta mater ecclesia docet & tenet, firmiter credentes, & fideliter confitentes, & ipsius ecclesiæ doctrinam in sacris canonibus traditam sequi volentes, quibusdam allegationibus, impugnationibus & oppositionibus, quæ contra nos, & electionem ac promotionem de nobis factam ad culmen dignitatis imperialis, & contra imperialem autoritatem & dignitatem opponuntur, ne simplicium corda possint inficere, duximus in his scriptis respondendum. Quorum deinceps subiungemus sententiam, & obiectionum, responsionumque vim & efficaciam. Nam totius diplomatis tenorem perpetuum subijcere, & tibi lector foret tædio, nec operæprecium. *Ludouici literæ aduersus processus à Ioanne 22. contra se habitos*

B In primis dicit contra se, & imperialem autoritatem, dignitatem, potestatem, & ius imperij allegari, quod potestas & autoritas imperialis sit à papa, quodque electus in regem Romanorum, ex sola electione, nec sit, nec dici possit verus imperator, nec antequam inungatur, consecretur & coronetur, imperialē potestatē, & autoritatē habeat. Quæ omnia vult sacris canonibus, iuri & rationi obuiare, sicut dicit patere per c. Cum ad verum, &c. Si imperator, nonagegesima sexta distinctione. Quibus dicitur, quod nec imperator iura pontificatus, nec pontifex iura imperij sibi vsurpare debet. Vbi glossa dicit, quod istæ potestates sunt distinctæ, & quod neutra dependeat ab altera. Imperator enim non habet imperiū à papa, sed à solo Deo, XCIII. distinctio. c. Legimus, vbi dicit textus, quod exercitus facit imperatorem. Et glossa ibi dicit eum verum imperatorem, antequam à papa confirmetur. Ex quibus vult consequens esse, quod papa non habeat vtrunque gladium. Alioqui, inquit, si imperium haberetur à papa, posset etiam in temporalibus ad papam appellari. Quod prohibet Alexander papa, dicens: tēporalia habere suam iurisdictionem. De appel. c. Si duobus. Et c. Causam II. Qui filij sint legit. Et ibi glossa facit & textus, in c. Quo iure, VIII. distinct. &c. Nouit. De iudicijs. Ex quibus concluditur, quod potestas imperialis est immediate à Deo. Et imperator antequam inungatur & coronetur, habeat potestatem imperialem, nec papa habeat in temporalibus plenitudinem potestatis. *Cōcludit imperialē autoritatē immediate eē à deo*

Secundo dicit obijci sibi, quod electio sua per Ioannem vigesimum secundum reprobata & cassata fuerit, & propterea non potuerit administra-

nistrare iura imperij: imo quod administratio eiusmodi ad ipsum papam C de iure spectauerit. Addens eundem Ioannem per suos processus, bullas, aut literas per mundum publicasse, quod Italiam vniuersam ab imperio & regno Alemaniæ separauerit. Insinuando, quod papa sit dominus vniuersalis, non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus. At contradicit ipse, omes eiusmodi processus, assertiones, literas & quæcunque circa prædicta gesta sunt, nullos, nulla, nulliusque roboris vel momenti, quod papæ nullam autoritatem vult competere super iura imperij per iura præallegata. Et propterea quicquid ab eo in prædictis factũ est, velut factũ à non suo iudice, nullius fuisse momenti per iura vulgaria. Addit multa verbosissime, aduersus validitatẽ censurarũ contra se fulminatarũ. Vt quod processum sit contra absentẽ, non citatũ legitime. Quod pontifex formã & potestatẽ sibi à sacris canonibus traditã excesserit. Et nonnulla eiusmodi, quæ ad propositam causam nihil faciunt.

Papæ nulla vult autoritatẽ cõpetere sup imperatorẽ aut impiũ.

Vnum hoc prætereundum non est, quod vult sententiã eius intolerabilẽ in se continuisse errorẽ, ex eo, quòd ne ipsi obedirent, mandauerit vniuersis subditis & fidelibus imperij, vt quod vult esse contra legẽ dei, quæ, vt inferiores suis superioribus obediant, præcipit. Item, quod lata fuerit post appellationẽ legitime ab ipso ad vniuersale conciliũ interpositã, præsertim cũ pro defensione, vt dicit, iuris imperij (quod affirmat pendere à iure diuino & fide catholica) contra sibi aduersantes, & se, & imperiũ, fideq; catholicã (quam sancta Romana tenet ecclesia) impugnantes appellauerit. Proinde declarat omes processus eiusmodi, nullius esse roboris vel momenti, atque omibus mandat sub pœna priuationis omium, quæ ab imperio obtinent, eosdem contemnere. Hæc summa est illarũ literarũ, quæ prorsus indignæ sunt imperiali concilio, & vt sub nomine prodirent imperatoris aut imperij, sed concinnatæ pseudotheologorum quorundam, aut frigidorum Canonistarum opera, quod ipsa per se phrasis earundẽ indicat. Quibus vt breuiter respondeamus. D

Apologia autoritatis pontificiæ aduersus pdictas calũnias.

Quod dicit in primis allegari contra se, & imperialẽ autoritatem, potestatem, dignitatem & ius imperij, quod à papa sit potestas imperialis & autoritas, quodque electus, solius electionis vigore illam exercere non possit: suo more obiectionẽ illã congesserunt detractores & adulatores pestilentissimi. Nihil enĩ à pontifice obiectum est contra imperialem autoritatem, dignitatẽ aut ius imperij. Sed hoc vere dictum & allegatũ est, vniuersam hanc autoritatem imperij dependere ab autoritate ecclesiastica, quæ præcipua est apud Romanũ pontificẽ. Ab illo accepisse Carolũ illum primum in hoc imperio, autoritatẽ & titulos imperij, nullo iure sibi competentes antea. Ab illo postea designatos septem illos Germaniæ proceres, accepisse ab initio autoritatem eligendi principis, quæ nullo alioqui iure ad ipsos pertinebat præ cæteris. Sicut autem potuit pontifex ab initio hanc autoritatem dare Magno Carolo pro se & successoribus. Sicut etiam deficiente illa successione Caroli in Ottone III. facere electiuum imperium, designatis electoribus, & data eisdẽ eligendi potestate in perpetuum: ita potuit conditionem electo præscribere, sub qua in illum transferretur imperij autoritas: præsertim cum ea per se sancta, & pro dignitate imperij, atq; sine autoritatis imperialis esset prorsus necessaria. Quæ est, vt relata electione ad discussionem capitis ecclesiæ (à quo est & eligendi illa potestas, vniuersaq; imperialis autoritas) eadẽ ab illo confirmetur, electusq; eius consecratione &

coro

A coronatione dignitatem accipiat imperij. Cuius quia præcipue intereſt, vt & fidelem & fortem aduocatum, propugnatorémque habeat eccleſia, qui eandem cum res & neceſſitas exigit, poſſit armis protegere, hoc officij primum cōmiſit Magno Carolo, & deinde vniuerſis eius ſucceſſoribus.

Quod vero dicit, hæc ſacris canonibus, iuri & rationi contraria: ego cōtra, & diuino iuri, & ſacris canonibus, atq; omni rectæ rationi dico eſſe conſona, quemadmodum ſuperius à nobis luce clarius demonſtratum eſt. Nec quicquam his aduerſantur citati per illum canones, vt c. Cum ad verum, & c. Si imperator. XCVI. diſtinct.

In primis hoc ſcias oportet, contextum c. Cum ad verum, partem eſſe epiſtolæ Nicolai pontificis ad Michaelem Conſtantinopolitanum imperatorem, qui vna cum ſceleratis quibuſdam ſecum conſentientibus epiſcopis, intereſſe, atque adeo præſidere præſumpſerat iudicio iniuſtiſſimæ damnationis Ignatij, eiectionisq; è ſua ſede Conſtantinopolitana, vt Photium pro moueret, autorem ſubſequuti grauiſſimi ſchiſmatis. Huius vt præſumptionem redargueret, ita ſcribit: Quod quando ad verum ventum eſt, hoc eſt, iam ſub luce veritatis euangelicæ, nec imperatorem arripere iura pontificatus, nec pontificem vſurpare ſibi nomen debere imperij, innuens ab ethnicis quidem imperatoribus Chriſtum & veritatem ignorantibus, nomen etiam & dignitatem pontificiam vſurpatam fuiſſe ſicut cruentus ille Iulius, nec imperatoris, nec perpetui dictatoris contentus fuit nomine & honore, niſi eſſet & pontifex maximus, ſed prophano illo pontificatu, qui erat apud ethnicos. At poſtquam ad verum ventum eſt, ita non decere. Quandoquidem Chriſtus, proprijs actibus, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis vtriuſque diſcreuiſſet, atque ita diſpoſuiſſet, vt mutua opera

Ad rōnes inductas ex ſacris canonib⁹. Explicat germanã ſententia. c. Cum ad verum.

B indigerent. Quæ vt demus ita vera eſſe, vt Nicolaus ille ſcribit (tametſi ſano intellectu in quibuſdam opus habeant) nihil prorſus noſtræ aduerſantur ſententiæ. Sint ſanè inſtitutæ à Chriſto dignitates vtræq;, habeant officia diſcreta, & actus proprios, nunquid propterea vna alteri non ſubeſt? vna regi gubernarique non debet alterius arbitrio, aut imperio? Nunquid in animantis corpore diſtincta membra non ſunt, manus, pedes & caput? nunquid non habent officia diſcreta & actus proprios? nunquid propterea in ſuo officio, in ſuis actibus, illa non dependent à capite? nunquid non eius mouentur arbitrio? Quanquam quod Chriſtum proprijs actibus & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis vtriuſq; diſcreuiſſe dicit, ſane intelligendum eſt. Alterum enim, hoc eſt, pontificiam dignitatem ipſe Chriſtus inſtituit, ipſe ſuam illi ſacroſanctam autoritatem dedit, ſuos actus, ſuum præſcripſit officium.

Alterum vero, hoc eſt, imperatoriam autoritatem, de qua ille loquitur, quæ videlicet à Iulio Cæſare traxit originem (Nam illius, non Caroli ſucceſſori ſcribit) nuſquam Chriſtus inſtituit, ſed ante Chriſti aduentum, ille ſanguinarius Iulius, nulla commiſſione diuina, nulla autoritate ſibi commiſſa deſuper, ſed vi, ſcelere, perfidia, parricidio & crudeli ſuorum conciuium, ſe meliorum, & bene meritorum de republica, proſcriptione ac nece, ſine Deo, imo contra Deum inuaſerat, & ſibi ſupra conciues ſuos tyrannice vſurpauerat. Cuius nec factum, nec autoritatem vnquam comprobaſſe Chriſtus legitur. Quanquam non ſine ſpeciali Dei permiſſione (qui ſceleratis aliquando pro flagellis vtitur, & cuius iudicia ſunt abyſſus multa) illa ipſa ita accidiſſe nihil dubitauerim. Tam enim ille bonus eſt, vt etiam homi

num

num peccatis & sceleribus uti ad bonum, & ex malis sciat bona elicere, ei aliqui mala nunquam permissurus. Ergo cum aliquis aut sanctorum patrū, aut pontificum, ad imperatores scribens, dicere videtur, imperatoriam autoritatem esse à Christo, ita intelligendum est, non quoad primam sui institutionem & originem, hoc enim euidenter falsum est. Nam & ãte Christum, & contra Christum, qui est iustitia & veritas, ab impio & cruento Iulio, contra omnem iustitiam, vi primo & tyrannice vsurpata est. Sed quod post tractu temporis facta legitima, & iam recepta & admissa intra Christi regnum, illi seruire debeat, atq; ita ab ipsis intelligi debere imperatoribus, quasi iam Christiana, non ethnica sit illa dignitas & autoritas, & velut nunc instituta à Christo, ita hæc ordinante ac disponente, vt in ecclesia sua duo essent gladij, ad eius regimen & gubernationem necessarij, alter tamen sub altero, & vterq; illius cui huius sui regni curam commisit & regimen. Itaq; inter eosdem quos citat canones eadem distinctione etiã hic legitur ex Gelasij põtificis ad Anastasium imperatorem epistola:

Quō sane intel. igi possit imperatoriā autoritatē ec à deo, aut Christo. C

Duo sunt quippe imperator Auguste, q̄bus principaliter hic mundus regitur: autoritas sacra pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto pro ipsis regibus & principibus in diuino sunt reddituri examine rationem, &c. Nosti itaq; inter hæc, ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam posse redigi voluntatē, subijciens exēpla pleraq;, quibus ostendit, sanctos pontifices etiam in ipsos imperatores exercuisse autoritatem iudiciariam, atq; illos subiecisse excommunicationi & anathemati ecclesiastico. Quid hunc ille canonem prætervijt, qui apellauit ad canones?

Imperatores ex pontificū dēpēre iudicio nō cōtra.

Aeque huic nostræ non aduersatur sententiæ, c. Si imperator, cuius verba etiam à nobis citata sunt superius. Quin potius eandem confirmat per omnia. Dicit enim imperatorem, si modo Christianus est, nō præsidere, sed subesse ecclesiæ, velut eius membrum & filium, potestates seculi, si fideles sunt, necessario subesse, non præesse sacerdotibus. Quod ipsū nos affirmamus, & ille impie & contumaciter pernegat.

c. Si imperator nīæ sētētiæ subscribere, nō aduersari. D

Quod vero pro se facere existimat, quod in eodem c. dicitur, imperatorem habere suæ potestatis priuilegia, quæ administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est, quomodo hoc sane intelligi oporteat, iam indicauimus. Nam certum est, nullo iure diuino, nulla diuinitus illi facta commissione primum illum Iulium obtinuisse autoritatem imperialem, atq; eius priuilegia: quin potius, contra omne ius, diuinum & humanū, ea sibi vsurpasse violenter, iniuste, perfide, & tyrannice. Eodem modo Octauianum, sub quo natus est dominus, & qui illius in imperiali autoritate successor factus est. Sed de magno Carolo, atq; his, qui in ecclesiastico hoc nostro illi successerunt imperio, longe potest dici verius, quod diuinitus suæ potestatis priuilegia consecuti sint, tamē mediante Christi inter nos vicario, cui totius regni sui curam & gubernationem idem ille credidit, quam de illis, qui successerunt Iulio. Quamuis de vtrisque suo quodam modo vere possit intelligi.

Quod vero glossam illorum canonū allegat, vt dicentem, potestates has esse distinctas, imperialem videlicet & pontificiam, & neutram dependere ab altera pudet sane literarum imperialium. Cum glossæ illæ nihil faciant, quam citare iura pro & contra.

Ad glossā dictorum canonum.

Ita enim dicit in c. Cum ad verum, in verbo vsurpauit. Argumentum

cum

cum iste potestates sunt diuersæ, quod imperator non habet gladium à papa, allegando simul iura quæ hic allegat, deinde subijcit argumenta in contrarium, vt sexagesima tertia distinctione c. primo.

A

Item XXII. dist. c. I. in quo dicitur: Omnes quidem toto orbe sedes episcopales, atque earundem distinctiones & ordines apostolicæ sedis autoritate constitutos. Eam vero solam illum fundasse, qui beato Petro, æternæ vitæ clauigero, terreni simul & cælestis imperij iura commisit. Item, quia papa deponit imperatorem, quod probat allegatis ad hoc iuribus. Vides, quantum ponderis habeat illa glossæ in vnam aut alteram partem allegatio. Quanquam hoc ipsum non inficiamur, has potestates esse distinctas. Et quod neutra depēdeat ab alia. Hoc enim sanè intellectum de illo vetusto imperio, à Iulio ducente originem, & per Constantinopolitanos imperatores (ad quos ille scribebantur epistolæ, ex quibus decerpti sunt illi canones) eatenus continuato etiam verum est, quo ad institutionem videlicet, quam uis non quo ad subiectionem. Illius enim imperij autoritas iam recepta intra ouile catholicæ ecclesiæ, subiecta quidem erat autoritati ecclesiasticæ at non instituta ab eadem. Nostri vero, quod in Carolo incepit, imperij autoritatem vtroque modo dependere ab ecclesiastica, supra indubitatum fecimus.

Quod igitur subditi imperatorem non habere imperium à papa, sed à solo deo, hoc ipsum probans per c. Legimus, XCIII. dist. Vbi textus, Quod exercitus facit imperatorem. Et per glossam, quæ dicit eum verum imperatorem, prius quam per papam confirmetur. Nescio quo me hic vertam, aut quid potius mirabor in his literis, adeo mihi subit stupor quidam stupiditatis eorum, qui cōcinnarunt literas eiusmodi imperatorias. Scilicet imperatorem non habere imperium à papa, sed à solo deo, probatur per c. Legimus, quod dicit, exercitum imperatorem facere. O demonstrationem euidentem, in qua contradictorium consequentis infertur ex antecedente, & econtra. Nam si verum est, exercitum imperatorē facere, falsum sit oportet, imperatorem habere imperium à solo deo, & vice versa. Si verum est imperatorem habere imperium à solo deo, falsum est, exercitum imperatorem facere. Audis lector Christiane, quibus ille rationibus cum consilio omnium suorum pseudomonachorum impugnet & euertat apostolicæ sedis in se sententiam, adeo vt me plane pudeat literas has legi editas in publico conuentu principum imperij, imo de consilio & consensu omnium prælatorum & principum Alemaniæ congregatorum Francfordiæ.

Quō ꝓbet ꝑ c. Legimus: imperatorē nō habere imperium à papa sed à solo deo.

B

Sed dicis, Si verum est exercitum imperatorem facere, saltem ex eo consequi imperatorem non à papa habere imperium. Dico primum Hieronymum (ex cuius ad Euagrium epistola illud c. à Gratiano excerptum est) illic non loqui de imperatore Romano, sed de quolibet duce cuiuslibet exercitus, dicentem ita sacerdotes à principio in ecclesijs singulis vnum inter se elegisse in remedium schismatis, quem collocatum in excelsiori loco, episcopum nominabant: quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat, hoc est capitaneum sibi aut ducem eligat. Sibi, inquit, non orbi, aut Romano imperio. Vides illis verbis non affirmari à Hieronymo, quod autoritas creandi Romanum principem sit penes exercitum. Deinde, vt daretur fuisse aliquando (quæ tamen magis facto vsurpata extitit, quam legitima ratione conueniens) quemadmodum etiamnonnunquam Romani imperij

Quō intelligendū sit illud Hieronymi dictū q̄ exercitus imperatorem faciat.

principes militari tumultu creatos legimus. Hoc tamē negari non potest, etiam penes senatum & optimates imperij fuisse hanc autoritatē ratione C magis legitima, sicut & multo plures, senatus autoritate & iudicio, quam militari impetu factos indubitatum ē. Magis etiam æquum & legitimum est, vt maturo senatus & optimatum iudicio reipublicæ prouideatur de optimo principe, quam vt militari hoc pmittatur temeritati. Quæ ergo hæc est argumētatio, etiam vt daretur de Romano principe loqui Hieronymum: Exercitus facit imperatorē, ergo non papa? Nam potest vtrunq; eē, vt & exercitus aliquando imperatorē fecerit, vt etiam fecerit senatus, fecerit quoq; & papa. Hoc certum est, si de imperatore Romano intelligi quis velit illud dictum Hieronymi, de illis imperatoribus necessario intelligendum esse, qui ex illa gentilitate, atq; adeo à Iulio Cæsare trahebant originem: non vero de his nostris, qui originem ducunt à Magno Carolo, qui annis circiter quadringentis subsecutus est Hieronymum. In illis aliquando verum fuit factum imperatorem ab exercitu. In his nunquam, sed primum Carolus pro se & successione sua vniuersa imperator factus est à Romano pontifice. Ea vero deficiente in Ottone tertio, electione, non exercitus, sed septem Germaniæ procerum deinceps facti sunt. Idq; autoritate Romani pontificis. Cum alioqui illi septem nullam haberent autoritatem eligendi præ alijs.

Quā impudeter & ridicule arguant ex glossa c. Legimus. Quod vero etiam glossam illius c. in verbo (imperatorē) allegat dicere, esse verum imperatorē, antequam confirmetur à papa, iterum pudet, & impatoris, & imperij, quod eiusmodi pudēdis nugis, & ridiculis allegationibus, autoritatē suam tueri debeant. Glossa illa suo more notat illinc posse trahi argumentum, quod ex sola electione principum sit verus imperator, etiam antequam confirmetur à papa. Sed continuo subdit, quod contrarium est verum, p c. Venerabilē, & alia iura quæ allegat. Quanquam satis crassus fuerit ille glossator, nec intelligens ea quæ exponit, nec notans notabilia, & quæ nihil prorsus ad rem faciunt annotans. D

Aliarū collectionum eiusdē inefficacia & stupiditas Insuper cum ex prædictis suis allegationibus vult manifestè consequi, papam non habere potestatem vtriusque gladij, alioqui posse etiam in temporalibus appellari ad ipsum papam, si imperium haberetur à papa, contra can. Si duobus, de appell. & iura concordantia, concludēs ex eo quod potestas imperialis sit immediate a Deo, & quod imperator antequam inungatur aut coronetur, habeat potestatem imperialem. Non video, quo pacto, etiam studio quis posset ineptire ineptius, & minus cohærētia connectere inuicem. Qua enim lege argumētationis sequitur ex superioribus, papam non habere potestatem vtriusque gladij, nisi ea qua quodlibet sequitur ex quolibet? Alioqui, inquis, posset in temporalibus appellari ad papam, si imperium haberetur a papa. Sed quis vnquam somniauit a papa haberi imperium? Hoc diximus, autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis subesse etiam omnem ciuilem autoritatem, quæ est in ecclesia. Eius cura, regimine & imperio moderari debere vtrunque gladium, quo conseruetur vnitas domus ecclesiasticæ. Potuisse quoque committere alterum illum gladium viro forti, qui eundem pro ecclesiæ necessitate distringeret, sicut ipsum commisit Magno Carolo, atque eius successoribus. Quod ergo in temporalibus possit appellari ad papam, vt vales consequētia? Est alicubi constitutus finis certorum iudiciorum, vnde nec ad indubitatum eorundē superiorē possit prouocari, ne nūquam sit finis litium:

vt

vt nec à senatu Melchliniensi, nec à Bruxellensi, nec denique à Traiecten-
A si, vlla admittitur prouocatio, neque ad suum indubitatum, recognitumque principem. Ex quibus quando concluditur, quod potestas imperialis sit immediate à Deo, & quod imperator habeat potestatem imperialem, priusquam consecretur aut coronetur à pontifice: non intelligo quid cerebri fuerit illis hominibus, quod eos nihil puduerit in re tanta, & quæ tam principis, quàm imperij nomine ederetur in orbem, contra apostolicæ sedis autoritatem, ita impudenter, sine vllo delectu, sine vlla argumentationis lege, velut quodlibet inferre ex quolibet.

Quod dicit secundo loco obiectum sibi, de reprobata & cassata sua electione per pontificem, quodque ea non obstante, nihilo minus administrationem imperij contra ius & fas vsurpauerit. Addens pontificem publicasse per mundum, quod Italiam vniuersam separasset à regno Alemaniæ & imperio. Additio quidem hæc notorie falsa est, & impudens mendacium. Nunquam enim inuenietur hoc fecisse aut Ioannes ille XXII. aut quisquã alius. An posset facere, alia quæstio est. Obiectio vero contra ipsum facta, iusta fuit & legitima, quandoquidem luce clarius demonstrauimus, omnem huius imperij nostri autoritatem, dependere ab autoritate ecclesiæ & Romani pontificis, per quam primo ipsi Carolo pro se & sua posteritate datum est, deinde ea deficiente designatis apostolicæ sedis autoritate electoribus electiuum factum est: ea tamen lege, vt electi confirmatio ad Romanum pertineret pontificem, cui eadem ante ipsum Ludouicum ab initio vsitatæ electionis eiusmodi, ab ipsis electis imperatoribus, & imperio, semper fuerat recognita. Quod vero dicit illam cassationem electionis, & electi reprobationem factam à pontifice, esse & fuisse nullius roboris aut momenti, ob defectum autoritatis & iurisdictionis in eodem super imperato-
B re electo, aut imperio per iura supra allegata ab ipso, & à nobis discussa: iam clarissime demonstrauimus, hoc ipsum esse falsissimum.

Assertio secundæ obiectionis aduersus ipsi lactæ. Electũ imperatorẽ, cuius à sede aposto. reprobata est electio, nõ se posse administrationi imittere.

Quæ dicit contra validitatem latæ aduersum se sententiæ excommunicationis à pontifice, non libuit adscribere, quod ea verbosissime & confusissime congerit, & fere ad hanc causam non pertinent. Tamen qualia sint, ex his, quæ audisti superius, cuiuis facile coniectare est.

Vnum illud prætereundum non putaui, quod affirmat latam illam aduersum se excõmunicationis sententiam, ex eo nullam, quod intolerabilem errorẽ in se continuerit, interdicendo omĩbus fidelibus imperij, ne reprobato & execrato Ludouico obedirẽt vt imperatori, absolutis eisdẽ à iuramẽtis, si quibus eidẽ adstricti fuerant, quod legi Dei dicit esse contrarium, quæ subditos superioribus potestatibus obedire præcipit. Quod ipsum velut hæreticum iste, aduersus quem egimus, Marsilius toties detestatur in Romanis pontificibus. Et affirmat esse manifestam hæresim, vt quis possit absoluere subditos à iuramento, quo adstringuntur fidelibus dominis. Nolim enim si fortè in hæc pius quisquam, sed incautus incidat, vllo inde aduersus ea quæ hactenus probauit totius Christianæ ecclesiæ consensus, moueatur scrupulo: si impius, vt se arma efficacia, quibus pietatem oppugnet, inuenisse existimet.

Ro. Pont. licite absoluere subditos à iuramẽtis fidelitatis.

Nota est omĩbus Galliarum historia, vt eius iura & sceptra, ad Pipinũ & Carolum, posteritatemque ipsorum peruenerint. Cum in Hilderico rege ignauo & socordi, qui ex gẽtilitatis antiqua illa successione fuit Francorum rex vltimus, eadẽ regno inutilis facta esset successio, ex autoritate Za-

C

chariæ ſanctiſſimi pontificis, illo abrogato, abſolutis à iuramento fidelitatis, quo illi adſtricti fuerãt regnicolis, miniſterio S. Bonifacij epiſcopi & martyris, Pipino pro ſe & ſucceſſoribus ſuis cõmiſſa ſunt eius regni gubernacula. Quod ſi hæreticum eſt, ſubditos poſſe abſolui à iuramento fidelitatis, quo ſuis principibus adſtricti fuerant, perfidos neceſſe eſt & periuros ſuiſſe omnes ſubiectos regno Franciæ, quod deſerto illo Hilderico, cui ante vt regi fidelitatis iuramẽto adſtricti fuerant, ſequerẽtur Pipinum & Carolũ, perfidos & periuros, etiam hos glorioſiſſimos, Chriſtianiſſimos & ſanctos principes. Quod cum reprobet totius Chriſtianæ eccleſiæ octingentorum circiter annorum conſenſus, apud quam horum ſancta & glorioſa memoria in benedictione celebrata eſt, neceſſe eſt, vt impia & hæretica ſit illa eius ſententia, qua affirmat eſſe hæreticum, vt poſſint ſubditi abſolui à iuramento fidelitatis, quo ante adſtricti fuerant ſuis ſuperioribus fidelibus.

Zacharias ſanctiſ. põtifex Francos abſoluit à iuramẽto fidelitatis, q̃ Hilderico adſtricti fuerant.

Conſenſus catholicæ eccleſiæ.

Quanquam, quod fecit Ioannes XXII. mandans imperij fidelibus ne Ludouico obedirẽt vt imperatori, eoſdẽ abſoluẽs à iuramẽto, ſi quod forte illi vt tali præſtiterant, non tam abſolutio fuerit à iuramenti vinculo, quàm declaratio, quod eo non tenerentur adſtricti, vt per errorem præſtiſſtito illi, quem cum non eſſet, crediderant legitimum principem. Nunquam enim ille, cuius legitime reprobata fuit electio, legitimam vllam autoritatem electione eiuſmodi aſſecutus eſt. Quare fidelitatis iuramenta, vt tali ſcienter præſtita, fuerunt illicita: quæ per errorem æque non obligatoria. Eodem modo ſi cui abrogata eſt legitima, quæ ſibi ante cõpetijt autoritas, ab eo ad quem hoc pertinet, ipſo facto à vinculo quoq; iuramenti, quo eidem eatenus obligati fuerant, abſoluti ſunt ſubditi. Itaq; quoties apoſtolicæ ſedis autoritate, imperio priuati ſunt imperatorum quidam (quod ſæpe factum & legitime factum ſuperius demonſtrauimus) eo ipſo abſoluti fuerunt omnes fideles imperij à iuramento, quo illis eatenus adſtricti fuerant. Ita, vt abſolutio à iuramenti vinculo pro imperij fidelibus, adiuncta in illis ſententijs, nihil aliud fuerit, quàm mera declaratio, quod illo amplius non tenerentur adſtricti. Quin potius ſine abſolutione eiuſmodi, ipſo facto quo illi priuati fuerunt legitimo imperio, iſti illis ſubeſſe deſierunt. Itaq; quamuis doceant apoſtolicæ literæ, ſubditos obedire ſuis præpoſitis & ſuperioribus, non tamen docent, præpoſitos & ſuperiores non poſſe in ordinem redigi à ſuis quoq; ſuperioribus, aut magiſtratu amoueri: cum hoc euidenter falſum ſit. Amoto autem magiſtratu aliquo, iam amplius exigere non poſſe per Apoſtolicam illam ſententiam, obedientiam ab his, qui antea fuerant ſubditi, indubitatum eſt, cum præpoſitus eſſe deſierit. D

Solutio rationis quã afferũt ex Apoſtolo.

Videsitaq; lector Chriſtiane qualia ſint, quàm inania, quam pudenda, quæ illi tam confidenter, aut potius impudenter, in facie totius orbis obijciunt aduerſus autoritatẽ ſedis apoſtolicæ, quibus eius ſententijs detrahunt, doctrinam inſectantur vt hæreticam, ipſi hæreticiſſimi, circa fidem reprobi, nec intelligentes, quid aut de quo loquantur.

Quod poſtremo additur in illis literis, ad oſtendendam nullitatem aduerſus Ludouicum latæ excommunicationis ſententiæ, quod lata fuerit poſt appellationem legitime interpoſitam ad vniuerſale concilium: præſertim cum pro defenſione iuris imperij (quod a iure diuino & fide catholica dependere prætenditur) dicit ſe appellaſſe contra aduerſantes ſibi, ipſum

Ad vltimã rõnem Ludouici.

A ipſumq́; & imperium, fidemq́; catholicam, quam ſancta Romana tenet eccleſia, impugnantes. Proinde ſua illa, qua fungebatur, autoritate declarare irritam, nec obſeruandam a Chriſtifidelibus. Audis quidem hic lector verba ampulloſa & grandia, ſed in quibus diligētius excuſſis nec micam veritatis inuenias. Quod CHRISTVS regni ſui hierarchiæ vnum præfecerit, cui paſcendas, regendasq́; commiſit oues ſuas vniuerſas, his illi obediendi neceſſitate impoſita, irretragabiliter a nobis ſuperius demonſtratum eſt. Vt autē a paſtoris iudicio ad ipſas oues prouocetur, ab ouibus rebellibus & contumacibus, vt oues ſibi, ſuoq́; iudicio paſtorem ſuum ſubijciant, non permittit ordo, non leges huius regni CHRISTI, imo ipſa rerum natura non patitur. Quare non poteſt eſſe legitima appellatio ab eius autoritate, quam ſupremam & ſummam in eccleſia ſua CHRISTVS inſtituit, cuius ſacroſancta & ſine diſcuſſione omnibus ſequēda ſunt iudicia: quemadmodum toto libro ſuperiori euidens fecimus. Quod autem dicit iura imperij dependere à iure diuino & fide catholica, quid veritatis in ſe contineat, ſupra explicauimus: vt vero dependeat, omnia inde exorta dubia, quæſtiones & controuerſias, ad autoritatem apoſtolicæ ſedis atq; eius præſidis pertinere, eiusq́; definiri iudicio, eodem ſuperiori libro etiam clariſſime demonſtrauimus. Quare quis in prædictis impugnauerit fidē catholicam, quam ſancta Romana tenet eccleſia, ille ne Ludouicus, eidem eccleſiæ rebellis & contumax: an eiuſdem eccleſiæ pontifex, vna cum ſuis conſacerdotibus, ſecum in eadem ſeruientibus domino, ex prædictis ſatis euidens factum eſt.

Nō poſſe à fidelib' prouocari à iudicio Ro. Pont. ad qualecūq; vniuerſale cōcilium.

Itaque vt hic tandem finiamus, hoc vellem ſibi perſuaderent omnes reges, imperatores & principes, quocunq; tandem cenſentur nomine, modo

B Chriſtiani cenſeri voluerint, ſe membra eſſe vnius eccleſiaſtici corporis, vnius regni CHRISTI conciues, aut conſerui potius, & quenq; accepiſſe commiſſam ſibi autoritatem, in vtilitatem mutuam, & totius corporis. Quam indubie aſſequerētur, ſi ſe ſuamq́; autoritatem totius eccleſiæ paſtoris & rectoris habenis regēdam fideliter permitterent. Sic enim domi inter nos Chriſtiana, fraternaq́; pace florerent omnia, & nihil eſſet, quod externum vllum hoſtē formidare deberemus. Nunc vero, cum membra inter ſe belligerētur, eo quod vnum non ſubſit alteri, & recuſant ſubeſſe communi capiti, vnde vna eſſet inter ipſa concordia, vna in mutuam ſalutē procurandam colligatio: neceſſe eſt, vt conſequantur quæ nunc videmus fieri, vt plusquam ciuilibus bellis, intra eccleſiaſtici corporis viſcera, in mutuam noſtram & totius graſſemur perniciē: vt contra ſe fœdis, miſerandisq; modis tumultuētur, ſtupris cædibus, incēdijs, diuina, humana, ſacra, prophanaq́; miſceantur, confundanturq́; omnia. Quæ aliunde non proueniunt, quàm quod imaginantur omnes, ethnicam potius dominationem, quàm Chriſtianum magiſtratum ſe gerere, quàm ſeruire ſe regno Chriſti, & cōmuni imperatori & domino: Quodq; eius vicario debitam obedientiam detrectent. Quod indignum putant, ſe regalibus, imperialibusq; tumentes, inflatosq; titulis, ſacerdotali ſubmittere imperio, nunc generis humilitatem, nunc vitæ fortaſſis indignitatem in illis reſpicientes. Sed quid ſuperbis terra & cinis? quid confratrem ab eodem conditore Deo ad eandem creatum imaginem præ te deſpicis, quem ipſe tibi CHRISTVS præfecit? quid te obcæcat aurum, quo obtectus es, & purpura? Nam & tu terra es, & in cinerem conuerteris. Vnius Adæ, vnius Noe omnes ſumus filij.

Exhortatio ad chriſtianā concordiam.

Vlī inter mēbra vnius corporis bella plus q̄ ciuilia.

Yy iij Et

Et hæc lex regni CHRISTI est, vt illi te subdas humiliter, cui idem ipse sui regni curam commisit & regimen. In CHRISTVM redundat iniuria & contumelia, si quam irrogas eius vicario, Christo es inobediens & contumax, si illi quem tibi præfecit obedire contemnas. Sicut econtra, quicquid honoris, reuerentiæ & obedientiæ eo nomine illi impenderis, qualiscunque tandem proprio merito fuerit, ipsi CHRISTO impenditur. Quem certũ est habuisse præ oculis Christianissimos principes, & religiosissimos impatores, qui supplices adorauerunt vestigia pedum Romanorum pontificum, atq; ad eadem exosculanda se demiserunt. Quod ipsum adeo nihil minuit eorum dignitatem & autoritatem apud subditos, vt tanto semper eadem maior fuerit, quanto se fidelius humiliauerunt sub ipso Christi vicario. In summa, hæc vnica & certissima ratio est reparandæ & perpetuo conseruandæ Christianæ vnitatis & concordiæ in catholica Christi ecclesia (quam ille sub nomine defensoris pacis impugnat plus quàm hostili ter) si omnes fidem, religionémque CHRISTI, vt à maioribus eam accepimus, sanctæ religioseq; colamus, nihil admittentes nouitatis prophanæ, si meminerimus omnes membra nos esse vnius corporis, si nemo rex, nemo princeps aut imperator sibi, sed vni Christo, & ad vtilitatem totius ecclesiastici corporis imperare se cogitet: proinde ab illo, qui vice Christi toti superintendit ecclesiæ, ouiliq; Christiano, libenter se regi permittat, eius imperijs fideliter obsequatur, nec imaginetur suæ dignitati, autoritatique aliquid detrahi, quo minus libera, nec vllis obligata habenis, sibi sit imperandi autoritas, sed ea superiori autoritati subdita. Quandoquidem subiectione eiusmodi communicatur atq; inuicem conspirat mẽbrorum, quam uis diuersissimorum, vtilitas, nec aliter possent aut mutuam totius salutem procurare omnia: quin potius in mutuam & totius conuerterentur perniciem. Quemadmodum si imaginaremur membra humani corporis (cui aptissime comparatur corpus ecclesiasticum ab Apostolo) vnumquodque, sine respectu alterius, non expectato capitis imperio, imo contra eius imperium, ferri pro arbitrio proprio. Non solum enim mutuam & totius corporis non procurarent salutem, hoc quidem in digniori, illud vero in abiectiori viliorig; tamen necessario etiam officio: non laborent manus ocioso (vt ipsæ dicerent) ventri, sed etiam sequeretur necessario & schisma & pugna in corpore aduersus sese insurgerent, & sese mox vna cum toto exterminarent. Quam rationem & reparandæ & conseruandæ in ecclesia Christianæ vnitatis & concordiæ, vt CHRISTVS misericordiæ suæ oculo aliquando nos respiciens, amplecti, sequiq; faciat, prijs votis precandum est. Sed plurimum vereor, ne non permittant peccata nostra & scelera.

Vnica rõ reparãdæ & cõseruãdæ in ecclesia christianæ vnitatis & cõcordiæ.

Ditionem secularem ecclesiæ vindicare ab hostium eius calumnijs.

CAP. XVI.

Nam adhuc restat diluere calumniam, quam maligni hi detractores struunt ecclesiæ, & non multum abhorrentium ab his principum auribus & animis sedulo instillare non cessant, persuadentes ipsis iniuste detracta, quæ ecclesiæ possidenr: præsertim vero Romanæ ecclesiæ ipsis ditio inuidiosa est, quam vi, fraude & scelere Romanorum pontificum, Romano detractam calumniantur imperio in grauem & intolerandam iacturam imperij: eiusmodi pestiferis persuasionibus harum rerum ignaros principes armantes in ecclesiam, quorum

A rum est eandem tueri officium. Ita Carolus ille cognomento Magnus, etiam testamento obligauit suos filios, vt sup omnia curam, defensionemq; ecclesiæ S. Petri simul susciperent, sicut, inquit, quondam ab auo nostro Carolo, & beatę memoriæ Pipino rege, & à nobis postea suscepta est, vt eā cum dei adiutorio ab hostibus suis defendere nitātur, & iustitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciant.

Breuis repetitio eorū, quę ad ecclesiasticę hierarchiæ præsidis officium & autoritatem pertinent.

Supra demonstrauimus, vt ecclesiasticam suam domum Christus ipse hinc abiens in regionem longinquam, velut procuraturio aut vicario nomine regendam, administrandamque Petro commiserit, & qui illi in eo officio successerunt Romanis pontificibus. Itaque ad eorum pertinere autoritatem & officium, vt omnibus, qui in ecclesiastica domo continentur, sua possint præscribere officia, omnes continere in vnitate, in concordia, in officio, ab omnibus possint suorum officiorum rationem exigere, delinquentes punire, excessus corrigere, quin & officio amouere, quos deprehenderunt inutiles. Exortas in eadem domo quæstiones & controuersias, sua definitione & autoritate terminare atque componere.

Breuiter, omnem altitudinem sese efferētem aduersus catholicam orthodoxamque fidem, aduersus sanctorū patrū ecclesiasticos canones deijcere & redigere in ordinem. Hæc necessario ad patrēfamilias domus ecclesiasticæ, aut eum qui ipsius vices gerit, pertinent: si modo totius necessaria vnitas & concordia, consensusq; & conspiratio membrorum eius omnium in mutuam, & totius vtilitatem conseruari debeat. Hanc ab omnibus autoritatem, qui ad eandem familiam pertinent, sancte fideliterq; in eodem recognosci, venerari & reuereri oportere est planè necessarium.

Inprimis in ea illa ecclesia haud fuisse opus vllo externarū rerum splendore in ecclesiasticæ hierarchiæ præside.

In hac domo, quàm diu laborabat sub pressuris & afflictionibus penè cōtinuis, sub potestatibus huius seculi, quàm diu ferè nullos habuit, quàm seculo ignobiles, contemptos & humiles, quàm diu penè certo vitæ & temporalium bonorum periculo Christianum nomen aut accipiendum aut retinendum fuerat vt mutuam inter se seruarēt Christianam illam vnionem & concordiam, vt religiose subessent autoritati sui capitis, & velut patrisfamilias, vt eius habenis & imperio diligenter, libenterque obsequerentur, haud erat opus vllo externarum rerum splendore in ipso capite, sed paupeB res & humiles, aut qui se, suasq; fortunas omnes contēpserant, & in certum pene periculum vltro coniecerant, quo Christi adscriberentur ouili & familiæ, non dedignabantur eius pastori, & rectori, quantumuis humili, & abiecto secundum seculum, eiusq; sacrosanctæ autoritati, propter Christum se humiliter subdere.

At quum placuit Christo pacem dare suæ ecclesiæ, cum eius fores pandere, & passim in eam introducere vniuersos, etiam huius seculi potestates, reges, principes, regnaq; & imperia, non ignorauit idem, conscius infirmitatis humanæ, conscius arrogantiæ & superbiæ, sacrosanctæ illi autoritati, quam Petro successoribusq; eius commiserat, etiam alia ratione prouideri oportere, quo maneret iam nō solis sanctis & martyribus, non solum humilibus, & abiectis secundum seculum, sed etiam secularibus hominibus, seculi potestatibus, & qui auro & purpura superbiūt, regibus, principibus & imperatoribus, venerabilis, etiam metuēda nocētibus, sceleratis & transgressoribus; quo remaneret & libera, & efficax super vniuersa membra ecclesiastici corporis, etiam super ipsos reges & principes.

Itaque vt ratio amplius non ferebat, sacrosanctæ eius autoritatis sedem,

C

quam vrbem illi Romam (quo tandem compleret Danielis à se prædictum oraculum) diuina elegerat prouidentia, seruire secularium principum aut imperatorum imperio, ne forte, cum id res exegisset & ecclesiæ necessitas, non potuisset caput ecclesiastici corporis sua membra continere in officio, non potuisset in supra se efferētes superbe imperatores aut principes exercere libertatem districtionis ecclesiasticæ. Ita eadem ordinante prouidentia factum est, vt mox data pace ecclesiæ, apertisque eius foribus pro admittendis passim omnibus, & in primis ingresso in eādem Constantino imperatore, idem Romani imperij domicilium, Petri successoribus, & ouilis Christi rectoribus cederet. Nam idem ipse iam Christianis dogmatibus imbutus & diuinitus etiam illuminatus facile intelligebat non conuenire, vt vbi sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput imperator cœlestis instituit, illic imperator terrenus haberet potestatem. Quin magis (vt illius Nicolai verbis dicam) ipsa beati Petri sedes in Romano iam proprio solo collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur, nec vlli sub esset homini, quæ ore diuino cunctis dinoscitur esse prælata. Decet nanque Rom. pontificis, vt Christi vicarij, & cui totius ecclesiæ suæ, membrorumque eius omnium curam, regimenque idem ille commisit, liberam esse autoritatem, iudicia libera, vt nullus illum secularis potestatis metus, nullus error exterreat, supra quam potestatem suā libere exercere debuit. Certe ita factum comprobat mille ducentorum circiter annorum totius ecclesiæ consensus atque ipsa rei euidentia. Itaquoque & decuisse, oportuisseque fieri demonstrat ea, quam audisti, ratio. Diuina vero ordinatione, non humano errore, non vi, fraude, aut scelere cuiusquam factum, non solum illa Gamalielis sententia comprobat, sed etiam diuinum oraculum, quo primum per Esaiam futurum prædixit, vt reges terræ & principes se humiliarent sub ecclesia, & eius præsidibus: & curui adorarent vestigia pedum eorum, addens æternæ damnationis interminationem his, qui hoc ipsum detrectarent facere. Gens enim, inquit ille, & regnum, quod non seruierit tibi, peribit. Deinde & illo, quo per Danielem prædixit, regnum hoc Christi, sibi specialiter subiugaturum & comminuturum Romanum imperium, quod ab illo Iulio & Romanis traxit originem. Quod iam plane redactum videmus in fauillas & cineres, ita vt nullæ eius supersint reliquiæ. Nam quod adhuc durat imperium inchoatum ab illo Carolo, ecclesiasticum est imperium, ab illo vetusto plane diuersissimum, non succedens veteri, quin potius cum eodem concurrens, donec illud plane extinctum sit.

Diuina prouidētia factū, vt Cōstantin⁹ sedē Ro. imperij Petri successoribus cederet.

c. fundamenta, de elect. li. 6.

Diuinę ordinationis testimonium.

D

Eadem æterna dei sapientia, humani ingenij, morumque nostrorum conscia, cum patefecisset ecclesiam, etiam regibus, principibus & imperatoribus, sane intelligens carnalibus hominibus, vt est pars maxima ecclesiæ, præsertim tumentibus & inflatis regali fastu, sceptro & purpura, non satis reuerēdam fore & venerabilem sacrosanctam illam autoritatem, à qua regi voluit vniuersam ecclesiam, si abiecta lateret in paupertatis sordibus, eidem concessit vt surgeret lac gentium, & vt lactaretur mamilla principum. Ad eandem transtulit gloriam Libani, & externarum rerum affluentia etiam sublimauit, & extulit super reges & principes: quemadmodum se hoc facturam Esaiæ oraculo tam diu ante prędixerat. Ita factum videmus, vt nulla vi, nulla fraude, nulla ambitione, sed legitimæ donationis, & vltroneæ subiectionis titulo maxima pars Italiæ paulatim accreuerit ditioni Romanæ ecclesiæ

Blon-

A Blondus Foroliuiensis post Lateranensem illorum fere temporum scriptorem autor est, quod postquam deficiente in Italia illo Romanorum imperio, Longobardi maximam eius partem suæ ditioni subiecissent, longoque tempore possedissent, Aritbpertus Longobardorum rex, zelo religionis accensus, donauerit B. Petro, atque eius cathedram tenenti Ioanni VII. præter Hexarchatum Rauennatem, etiam Alpes Cocias, in quibus est vrbs Genua, & quicquid ab ea ad Alpes vsque Galliarum fines continebatur. Cui vno consensu subscribunt scriptores vniuersi. Hanc donationem eisdem illis autoribus Luithprandus eiusdem gentis rex confirmauit: In primis Gregorio III. tametsi adhuc sibi retineret vrbem Rauennatem, quã expugnauerat. Deinde ad se Narniam venienti Zachariæ successori Gregorij, vt Italiæ pacem componeret, idem rex octauo miliario honoris causa obuiam factus, & ex equo descendens pedibus sanctissimum, tametsi reluctantem ne faceret, in ciuitatem comitatus est. Quo die insequẽti, inter missarum solennia publica oratione docente Christiani regis officium seu pacem, seu bella gereret, ita tradunt permotum regem, vt statim omne pacis componendæ arbitrium illi permiserit. Cui tunc reddidit etiam oppida sua in Sabinis capta, reddidit & Narniam, & Anchonam ex Picentibus, & quicquid à Longobardis triginta iam annis in Hetruria occupatum fuerat. Sutrini quoque agri vallem magnam dono dedit pontifici. Quem redeuntem Romam, Hildebrandus dux Clusinus, regis nepos, & Ramingus dux Tusciæ, comitati sunt, atque oppida donata reddiderunt. A quo tempore, ad quartum deinceps regem Longobardorum Aistulphum sua omnia in pace possedit Romana ecclesia. Sed vir ille superbissimi & perfidi ingenij, pacis hostis, mox inuasit ditionem ecclesiæ, & Rauennam cum Hexar-

B chatu eidem abstulit. Qua causa Stephanus II. ad Pipinum in Franciam profectus, vt eius imploraret auxilium, nullo non honoris genere ab eodem exceptus est. Siquidem ille Carolus Pipini filius, tum adolescens mox regni limites ingressum excepit, & cẽtum miliaribus comitatus Carisiacum vsque perduxit. Cui Pipinus occurrens ad tertium lapidem, & equo descendens, pontificis pedes venerabundus osculatus est, & pedes incedens à freno equi quo vehebatur pontifex, nunquam discedere sustinuit, donec perductum in vrbem collocasset in cubiculo, vbi diuersurus erat. Ea tunc extitit maximorum & florentissimorum regum erga Rom. pontifices reuerentia. Post expositam deinceps sui aduentus causam, Pipinus sub iureiurando promisit pontifici, ecclesiæ se causam defensurum pro viribus. Quamuis adessent etiam ab Aistulpho oratores, qui regis animum in diuersum solicitarent. Quo magnopere id expetente, pontifex apostolica autoritate, & sacra inunctione, in regiæ dignitatis honore confirmauit Carolum & Carolomannum Pipini ipsius filios. Quem deinde secundo cum exercitu ingressum Italiam (nam prima vice Aistulphus perfidia sua ipsum eluserat, quamuis vltra iusiurandum, datis de restituendo ablata ecclesiæ omnia obsidibus) oratores Constantini imperatoris Constantinopolitani, Ioannes Silentiarius, & Gregorius Protosecretarius, in agro Papiensi conueniunt, datisque muneribus orarũt, vt Rauennã & eius Hexarchatũ, imperatori Cõstãtinopolitano (cuius esset iure) nõ põtifici Romano redderet. Quibus ille: Nõ sui cõmodi causa iã secũdo venisse in Italiã, sed propter animæ suæ salutẽ respõdit, ne videlicet Lõgobardi ecclesiã lacessere pgerẽt. Rauennã vero, atq; eius Hexarchatũ, cæteraq; q̃ occupassent in Itaia, se velle illis auferre &

Arithpertus Lõgobardorũ rex quæ donauerit Romanæ ecclesiæ.

Stephan' II. contra Aistulphũ ditionẽ ecclesiæ occupãtẽ, Pipini Francorum regis implorauit auxilium.

Stephanus petẽte id Pipino, Carolum & Carolomãnũ eius filios apostolica autoritate in reges consecrat.

Romano pontifici reddere. Quod & fecit, coacto ad deditionẽ Aistulpho.

C Erat autem Hexarchatus in regiones duas distributus, Pentapolim & Emiliam. Pentapolis habebat vrbes quinque, Rauennam, Cesennam, Classeñ. Foruliuij, Forupompilij. Emilia à foro Cornelio, quã nunc Imolã dicunt, vniuersa quæcunque eiusdem nominis via, omnium Italiæ celeberrima, per Bononiam, Mutinam, Rhegium, Parmam & Placentiam, ad Padum vsque complectitur, continebat. Agrorum autem terminos, à summis Apennini iugis ad Padum vsque (sicut & nunc) protendebat, Rauennatem quoque agrum, ab ipso pariter Apennini iugo, per Fauentinos ad Padum, & per Cesennates Ceruiensesque, cum sua item agri portione, à summo Apennino ad Adriaticum mare. Quicquid præterea, aut agri, aut terræ inter Mintium, Padumque interiacet, à Veronensis, Vincẽtini, & Pa tauini agrorum finibus, in Venetorum stagna aque Adriaticum pelagus continebatur. Ita, vt non minus Ceruia, Cesenna, Fauentia, Comacium & Ferraria, quam aliæ, quas sub Pentapoli nominauimus, sub Rauennati Hexarchatu censerentur. Breuiter ipsa Hexarchatus appellatione continebatur, quicquid à Placentinis agri Papiensis finibus, Padum inter, Apenninum, Venetorumque paludes & stagna, ad Adriaticum mare pertingit, ad Ariminum vsque. Quam etiam ciuitatem, & quicquid inter Hisaurum fluuium, qui nunc Folia dicitur, Apennino, Adriaticoque hinc ille clauditur, & vltra Ariminum Concham, postea mari submersam, Pisaurum, Fanum, Vrbinum, Colles Luceolis, Narniam, Picentes quoque, & Borbi oppida, numero viginti à Boijs olim dicta, & castella viginti. Hæc, inquam, omnia Pipinus ablata Longobardis, Ro. ecclesiæ, & Stephano eius pontifici restituit. Quæ cum postea Desiderius Longobardici nominis rex vltimus, contra iusiurandum rursus inuaderet, ab Adriano pontifice anathematis interminatione prohibitus, cessit quidem retro & ab incœpto destitit: Atta men ablata non restituit. Quæ causa fuit illi Magno Carolo funditus extirpandi ex Italia regni Longobardici, quo videlicet Romana ecclesia suis in pace frueretur ditionibus. Quo peracto, Romam veniens, factas dudum à Longobardorum regibus Romanæ ecclesiæ donationes, per auum & patrem iterum iterumque defensas ab hostili vsurpatione, & restitutas eidem, non solum etiam ipse restituit, sed auxit insuper, addens eidem, quicquid habet Ligura ab vrbe Luna iam pridem euersa, vsque ad Alpes, fines Italiæ. Adiecit etiam Corsicam insulam, velut ad eum tractum pertinentem, & quicquid inter Lucam & Parmam interiacet. Addidit præterea & Forumiulij Hexarchatui, in quo quid comprehendatur, iam explicatum est. Et Spoletinum, Beneuentanumq; ducatus. Quorum iste eatenus, & aliquandiu postea à Longobardis retentus est. Literas Caroli donationis istiusmodi, quibus prædicta omnia continentur, testatur Lateranẽ. bibliothecarius se vidisse autographas. In quibus dicit Mutinam non nominari, q̃d tũc euersa esset, at Mantuam contineri affirmat, & montẽ Silicis, & Venetam prouinciam, & Histriam. In quibus Forojulieñ. ducatus includitur. D

Carolus Mag. fundu⁹ extirpauit ex Italia regnũ Lõgobardicũ, q̃ Ro. ecclesia in pace pfrueret suis ditionibus. Donatio Caroli Magni facta Rom. ecclesię.

Et hæc annis circiter XXIIII. peracta sunt à Carolo, priusquam Augustalibus decoraretur titulis, imo priusquam esset hoc nostrum imperium, quod in illo Carolo cœpisse demonstrauimus. Ita, vt iure ac legitime an fecus facta, quisquis disputare voluerit, in neutram partem ad nostros imperatores pertinent: vt quæ præcesserunt vniuersum hoc, in quo ipsi succedunt, imperium.

Acta hæc annis 24. ante initium huius nostri imperij.

Ac

Mechtildis comitissæ donatio aut legatum, ducatus Beneuẽtanus

Accessit his Mechtildis comitissæ ditio, quæ moriens, ex testamento legauit Romanæ ecclesiæ, quicquid à Pisia amne, & S. Quirico agri Senen. vsq; ad Ceperanũ inter Apenninũ & mare interiacet. Iam & Beneuẽtanus tandem ducatus. Et postremo vtraq; Sicilia, Nortmannorũ fratrum, Tancredi filiorum virtute vindicata à Saracenis & Græculis, vltro accesserunt ad ius Romanæ ecclesiæ, à qua post in Rogerio accepit regni titulos, & vsque nunc feudum eiusdem recognoscitur.

De Constãtini donatione q tã serio disputant, & faciãt operæpretium. Laurẽtius Vallen.

De Constantini igitur donatione facta Romanæ ecclesiæ, qui tam serio disputant, etiam magnis editis voluminibus, num sit commentitia, num donare potuerit cum diminutione imperij successorumq; præiudicio (In quo argumento sibi mirificè placet Laurentius ille Vallen. homo parum ecclesiasticus) quam faciãt operæprecium, quisquis iudicat pro suo & affectu & ingenio. Mihi sanè perinde facere videntur, ac si ab illo Cyro, eorum quæ egerit cum suis illis Persis, rationem exigerent, aut Alexandrum Macedonem, repetundarum postularent, quod priuatis quibusdam, obscurisq; hominibus, ne parum regulariter munificus liberalisq; haberetur, integras ciuitates condonauerit, in successorum (vt hi quererentur) præiudicium, & damnũ suæ illius reip. Nam dederit, nõ dederit Ro. ecclesiæ Constantinus aliquid, valuerit, nec ne donatio eiusmodi, vsurpauerint, nõ vsurpauerint aliquid ab illo imperio, seu Romani pontifices, seu quicunque alij (quemadmodum vsurpasse Galliam Francos, Britanniam Anglos, Hispaniam Gothos, atque alias nationes alia plurima, regumque & populorum continua successione in hunc vsque diem retinuisse certum est) breuiter, quicquid eo tempore de Romano illo imperio factum, infectumve fuerit, ad nostros imperatores nihil mihi pertinere videtur. Potuerunt fortassis de eo queri Cõstantini in illo imperio successores, si is sua profusione notabiliter læsisset rempub. statumque minuisset imperij. Sed iamdudum vniuersa illa (vt supra demonstrauimus) cum suo imperio defecit à Constantino successio & posteritas. Nostri enim, non Constantino, sed Magno illi succedunt Carolo, qui non à Constantinopolitanis imperatoribus (quorum & tunc & diu postea supererat successio) sed à Romano pontifice suum accepit imperium. Quare, quid in illo Constantini imperio factum aut non factum fuerit, tantũ ad eos pertinere arbitror, quantum, quid olim in illo regno Persarum aut Macedonum.

Vt itaq; haberemus vniuersam illam Constantini donationem (quemadmodum Vallensi placet) fabulosam & commentitiam. Quanquam non esse planè fabulosam, testatur beatus Damasus in actis sancti Syluestri pontificis, cuius, vt cæterorum omnium ante se Romanorum pontificũ vitas à beatissimo Petro exordiũ faciens, perstrinxit, & suæ fidei testimonio commendauit posteris. Cui vt in omnibus indubia merito fides habenda est, ita maximè in actis Syluestri, cuius vixit tẽporibus, & cui post XXXVI. tantũ annos successit in põtificatu Romanæ ecclesiæ. Testatur præterea totius orbis ab illo tẽpore ad præsens vsq; consensus, ipsaq; rei euidentia: qua perspicitur in historijs omnibus, Romanam vrbem post Constantini tempora non fuisse sedem imperialis residentiæ, vt quam ille cesserat sacerdotio & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi. Quamuis donationis eius fidem obscurarint posterorum fabulæ, quibus eandem in immensum exaugentes, ipsi quoque veritati fidem detraxerunt. Id quod magis dolo quorundam, male ecclesiasticorum factum crediderim, vt ea arte, admixtis videlicet

cum

cum syncera veritate impudentibus ac penè palpabilibus mendacijs, etiam illam ipsam incredibilem facerent, quàm studio aliquorum nimis fauentium dignitati Romanæ ecclesiæ. Cuiuscausa, illorum mendaciorum patrocinio non indiget, vt, inquam, de illa Cōstātini donatione fuerit quicquid volueris, hoc omnium historiarum certissima fide cōstat, Romanam ecclesiam ante Caroli Magni imperium ex Longobardorum Francorumq; regum donatione legitima absq; controuersia possedisse vniuersa quæ adhuc hodie aut possidet, aut sui iuris esse contendit, præter patrimonium (quod dicitur beati Petri) ex legato Mechtildis, & ius vtriusq; regni Siciliæ, quæ postea accesserunt. C

Cōclusio.

Romanā ecclesiam nihil accepisse à nostris imperatorib', imo cōtra hos omnē suā imperialē autoritatē vni illi debere

Hæc ideo libuit adscribere aliquanto diligentius, quo intelligerent omnes quàm pestilētes hi sint consiliarij, qui istarum rerum ignaris persuadēt principibus, vi, fraude, & scelere Ro. pontificum ipsis detracta, quæcunq; Romana ecclesia possidet. Cum contra potius constet imperatores nostros omnem suam imperialem autoritatem vni debere Romanę ecclesiæ. Illam vero nihil aut dono recepisse, aut vi, fraudéve vsurpasse ab istis aut horum maioribus, sed partim ab illo veteri imperio (quod iuxta Danielis vaticinium, iam pridem redactum est in fauillas & cineres, ita vt iam nullæ eius extent reliquiæ, & si extarent, nihil prorsus ad nostros pertineret) donatione Constantini principis, partim vero donatione regum Longobardorum & Frācorum, possedisse priusquam natum esset hoc nostrum imperiū. Quod si, vt est, ita intelligerent nostri reges & principes, merito cogitarēt, non de minuēda, sed de tuenda, augēda & ornanda potius dignitate ecclesiæ, præsertim quum palam sit maioribus illis nostris, gloriosissimis videlicet religiosissimisq; principibus, domi forisq; vberius, copiosius, feliciusq; prouenisse omnia, quàm his qui contraria grassantur via. Ita nimirum pensante diuina sapientia & iustitia, vt quantum quisque suis superioribus debitæ obedientiæ detrahit, tantum sibi detrahatur à subditis: quanto vero impendit liberalius & syncerius, tanto sibi quoq; impendatur magis & fidelius, vt in quibus quis peccat, in eisdem & puniatur. Sic fere videmus, hos nostros rapiendo donata à suis maioribus & antecessoribus, egere perpetuo: quum illi largiendo ecclesijs abundarēt, & diuinam benedictionē sentirent. Hos in ecclesiam superbè, contumelioseq; insurgendo, sibi quoq; rebelles & contumaces sentire subditos, cum illis religiosissimè obedientibus, & submississimè se submittentibus capiti & rectori ecclesiæ, vicissim deuotè ac fideliter obediretur à subditis. Hoc ipso, si saperent & intelligerent, nostros erudiente diuina misericordia, quanto gloriosius & felicius illorum maiorum suorum, æmularētur potius fidem, religionem, pietatem & exēplum, quorum virtus & gloria lucet & coruscat per ecclesiam, quorum memoria sancta & in benedictione est: quàm vt his sacrilegij nunquam expiandis aut eluendis sordibus gloriam suam & maiorum imagines commaculent, & impijs impiorum suggestionibus auscultando, diuina, humana, sacra, prophanaque confundant omnia. D

Libri quinti FINIS.

HIE-

A

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER SEXTUS,

rationem, formam, & autoritatem, ecclesiasticorum conciliorum explicans ac demonstrans.

Quae conciliorum origo, & quid eis in vniuersum ex propria sua ratione conueniat. Cap. I.

Ecclesiasticae hierarchię causam peregisse iam penè mihi videbar, cum derepente me reuocaret ac retineret indictum iamdudum ac instans generale concilium, & suā quoq; causam aliquanto tractare exactius, suaeq; autoritatis modum (quae illi contra suā ipsius conscientiam à quibusdā tribuitur immodica) liberius nostro more discutere, & ad ea quae supra cōstituimus, eorum quae ad fidem religionemq; pertinent, indubia certissimaq; principia, exigere & examinare coēgit: ne aut cum vsus postularet, eandē inexpedito nō haberet: aut in ecclesiasticae hierarchiae confusionem transiliret imprudens: quandoquidē de ea adhuc sub iudice lis est. In qua, tametsi annis his proximis centum, hoc est, post tempus Constantieñ. cōcilij, tā multa, tam praeclara, diuini & humani iuris professorū sudarint ingenia, vt penè temerariū videatur, post tales tātosq; viros, eadē de re scribere: visum tamē est illis ipsis vniuersalibus concilijs, suam causam nōdum pertractatam ad viuum à quoquam, nec pro dignitate ac merito. Ego vero tametsi non ignorem q̄ sit difficile, quàm inuidiosum, quàm calumnię expositum, tractata à tam multis, praesertim eruditione & autoritate praecellentibus, conari retractare. Quae enim spes esse poterit, in re toties, tam diligenter discussa, nouitate placere? At mors est, iuxta vetus prouerbium, bis posita crambe. Deinde vt illā recoctam vitantes, tamen post tales tantosq; eadem de re qui scribit, temeritatis accusationem vix potest effugere. Qui nisi hoc sibi persuadeat, ab illis omnibus haud satisfactum argumento suscepto, se vero illud ipsum posse tractare & explicare rectius, copiosius & luculentius, actum agere, atq; operam ludere conuincitur. At hoc ipsum sibi persuadere quenquam, insolentiae ac temeritatis plenum statim videtur. — B — *Causae difficultatis in suscepto argumento.*

Iam vero & scriptorum & patronorum autoritas, ipsi fortassis veritati contraria, & nata hinc praeiudicia eorum, qui ipsa causae merita non exactè intelligunt, quantum illi difficultatis obijciunt, qui post omnes & aduersus omnes, ipsam (quae sibi videtur) veritatem conatur asserere, & iamdudū altius receptas aduersus eandē opiniones refellere ex mētibus hoīm?

Tamē postq̄ hoc saxum voluere coepimus (Nā & in superiori omni de ecclesiastica hierarchia disputatione eandē subiuimus aleam) & tractatio haec cum illo magnam cognationem, aut potius necessariam quandam connexionem habet: insuper & publica ipsa ecclesiae necessitas, ob iam ingruens tempus celebrandi concilij, vt omnis eius forma, ratio, autoritas, prorsus ac certo nota & clarè demonstrata habeatur, omnino exigere videtur, ad quę iam magnus superiori disputatione gradus factus est: quo de talento mihi credito, Christo & eius ecclesiae seruiam, sciens prudensq; in periculum venio.

nio.Conaborq; vniuerſam hanc conciliorum cauſam, & autoritatis eorundem, à vertice (quod aiunt) vſq; ad extremum vnguem (quod ab aliorum nemine factum reperio) explicare pro viribus, vni vbiq; (quod in me erit) veritati ſeruiens. Quam ſi cui videbor non vbique aſſequi, efficiam tamen, vt is ille ipſe intellecturus ſit, mihi ſtudium non defuiſſe. Certè ſciens volensq; in nullius alterius gratiam quicquam dicturus ſum. Cui ſi & tu, Chriſtiane lector, æquè faueas, nec vllo in vllam partem ducaris affectu, nullo tenearis aut præpediaris præiudicio, confido in Chriſto veritatem vna facilè nos inuenturos. Quæ ideo præfari volui, quod nolim, ſi cui hæc noſtra non facient ad ſtomachum, quenquam ita ſibi de me perſuadere, quaſi apoſtolicæ ſedis & Romanæ eccleſiæ cauſam, quàm ipſius veritatis, egerim diligentius. Nam ad vnam hanc nos reſpexiſſe perpetuo, & nihil in vllam partem dediſſe affectui, ſed eo me ſubſecutum ſemper, quo pertraxit vis ipſa demonſtrationis, ex certiſſimis illis ante à nobis conſtitutis ſtabilitisq; principijs, vt Chriſtum teſtem, ita & periurij vindicem inuoco in animam meam, ſi mentior. Magni beneficij loco accepturus, ſi quis noſtris confutatis certius aliquid attulerit & verius. C

Propoſitio cũ partitione. Conciliorum itaq; eccleſiaſticorum formam, autoritatem, & rationem vniuerſam explicaturi, ac originem, paulo altius ordiendum duximus, ab ipſa videlicet ratione nominis, vnde incipere debet omñis rectè inſtituta & ordinata de re quacunq; tractatio, & primo inueſtigandum de concilijs in vniuerſum, quid ex propria ipſis ratione conueniat. Deinde ad ipſa, de quibus quæſtio eſt, eccleſiaſtica veniendum concilia. Eaq; in ſua membra, ſeu ſpecies ſeu genera dixeris, ritè partienda, & vnumquodq; ſigillatim conſiderandum, quæ cuiuſq; forma, quod officium, vnde originẽ inſtitutionẽq; habeant, quæ & vnde cuiuſq; autoritas. D

Cõcilia re & ratiõe inuẽtum. Eſt autem (vt in vniuerſum prius loquamur) conciliorum antiquum omnino inuẽtum, neq; tam diuinæ, quàm humanæ inſtitutionis, recta ratione euidenter dictante, res dubias à pluribus, ijsq; prudentibus, vſuq; peritis, in commune conſultantibus, q̃ ab vno aliquo, diſcuti tractariq; rectius. Quod enim vni non ſuccurrit, alter ſuggerit, & quod dici ſolet, plus vident oculi, quàm oculus. Itaq;, vt agendarum rerum autoritatem ſummam, eadem duce magiſtraq; natura vni committendam eſſe, ita de rebus dubijs conſultandum cum pluribus, & recta ratio docuit, & vſus comprobauit.

Conciliorum opus proprium Conciliorum igitur quod ſit opus proprium, ipſa nominis indicat ratio, nempe, conſultare, conſiliaque conferre. Proinde, ſi omnes ab initio conuentus hominum, ciuileſq; ſocietates mente percurreris, diligenterq; conſideraueris, ſeu monarchias, regna, imperia, ſeu reſpublicas, liberaſq; communitates vniuerſas, hoc ſemper inuenies, negociorum publicorum conſultationem fuiſſe penes multos, numero tamẽ mediocri ac definito, ingenio vſuq; rerum pręſtantes: at rei gerendæ autoritatem ſummam penes vnum aut paucos, quam ab vno felicius geri, quàm à multis, non ſolum ratio docuit, ſed probauit experientia. Idq; eo ſemper efficacius, quo eſt vnitas abſolutior. Quod re ipſa edocti Romani illi quondam rerum domini, quamuis alioqui populari libertati plus nimio indulgentes, quoties tamen vis aliqua externa vrgeret rempub. & inſigne aliquod minitaretur periculum, ſuæ illius libertatis obliti, & publicæ vtilitati neceſſario conſulentes diligentius, ad vnius ſemper confugerunt imperiũ, vni dictatori ſummã poteſtatẽ liberã deferẽtes, etiam in Romanorũ ciuiũ capita, à qua nulla eſſet prouocatio.

A tio. Id q̄d pditis, desperatisq; rebus salutare remediū semper experti sunt.

Concilijs itaq; ex propria sua ratione haud aliud, q̄ consultare, deliberare, & quid melius aut vtilius, inuenire conuenit. At agendi exequendiq; ea, quæ deliberando, consultandoq; à concilio inuēta sunt, potestas ad summā in repub. autoritatem pertinet. Cui adesse quidem, non autē præesse concilia, in omi monarchia beneq; instituta repub. certum est. Præesse dico cum superiori quadam coactiuaq; potestate. Quandoquidem pluribus (quod supra prolixius demonstratum est) nequaquam rectè cōmittitur suprema regiminis autoritas. Quod si fit, dispertita in multos, inefficax redditur, & seditionibus locum dat, occasionemq; ministrat. Sed vnius imperio (quātum ex ipsa autoritatis ratione est) omnē multitudinem regi facilius, gubernariq; felicius, & ratio docuit, & natura monstrauit. Cuius & in nobis euidēs est naturæ ipsius exemplum cernere, in quibus est etiam regni cuiusdā absolutam quandam videre imaginem. In quo voluntas, rerum omnium summam regiamq; & liberam quādam potestatem obtinet, cui cæteræ quidem potentiæ seruiunt: at ratio senatus cuiusdam liberiq; concilij locum tenens, illi consultando, monstrandoq; quæ recta sunt & vtilia, salubriterq; admonendo, adest sedulo: sed exequendi ea, quæ salubria & vtilia visa sunt, nullam potestatem habet: sed ad regiam illam voluntatis autoritatem hoc pertinet: cui si placent rationis concilia, ea exequitur: si displicent, contemnit ac negligit. Et quamuis ipsam rationis consilijs obtemperare conueniat, eius tamē est libera absolutaq; autoritas: nec rationis super ipsam vlla cogendi potestas, sed contra potius.

Vt se habeant concilia ad supmā in rep. autoritate, & sua cuiusq; distincta officia.

Exemplū naturæ in homine.

Ab hoc rationis naturalis inuento conciliorum vsum translatum cōstat, etiam ad regnum illud inter nos Christi, hoc est, Christianam ecclesiā, confirmante quidem eundem, atq; eius vtilitatem contestante, sacro illo spiritu, attamen quæ nullam alioqui à Christo specialem institutionem habeāt: quemadmodum post erit manifestius, quum rationes & motiua eorum dissoluerimus, qui concilijs autoritatem ac potestatem attribuunt immodicam, nec ab vllo priorum & legitimorum sine controuersia conciliorum recognitam. Sed, vt dixi, vsu rationeq; docente, à multis, rerumq; peritis, & in commune consultantibus magis inueniri ac discerni, quid verum, aut quid vtile in eo, de quo ambigitur.

B

Itaq; si & formam & occasionem consideres primi illius ab apostolis celebrati concilij, & in illo ipso plane videbis, etiam eam originem, eamq; conciliorum rationem, quam nunc explicauimus. Nam quum nō leuis Antiochiæ suborta esset dubitatio & quæstio, quæ vniuersam illā ad seditionem vsq; conturbabat ecclesiam, docētibus quibusdam etiam gentes conuersas ad Christum, legem Moysi vna cum euangelio seruare oportere, contradicentibus autem Paulo & Barnaba, cum inuicē concordari non possent, miserunt Hierosolymam ad apostolos & seniores consultatum super hac controuersia. Quibus conuenientibus in concilium, cum diligens fieret conquisitio, quibusdam hanc, q̄busdam illam ac diuersam partē tuentibus: surgēs Petrus ecclesiasticæ hierarchiæ, atq; illi etiam concilio præsidēs, protulit veritatis sententiam, & gētes ab omni illa Mosaicæ legis seruitute liberas pronunciat, cui à Iacobo, in fauorem sibi cōmissæ circuncisionis ecclesiæ, paucula quædam addenda visa sunt, quæ & ipsa placuere concilio. Cuius nomine Antiochenis respōsum est super quęstione proposita, scribētes, & sibi ea visa & spiritui sancto. De cuius sensu & sententia securius p̄hibere poterāt

Forma & occasio 1. concilii & apostolici

testimonium,vt q̄ eius primitias acceperāt, ipsumq́; doctorē instructorēq; singulari priuilegio sortiti fuerant,confirmati insup illa Christi promissio- C
ne:vbicunq; fuerint duo aut tres congregati in nomine meo,in medio eorum sum.Hoc primū fuit ecclesiasticorū conciliorū omniū.In q̄ nihil vides supra modum rationēq; cōcilij supra expositā,nempe consultationē,resolutionemq́; quæstionis propositæ. Vides nihil speciale edoctos Antiochenos de singulari vlla ecclesiasticorū conciliorum prærogatiua &autoritate,ratione ipsa naturali duce magistraq́; ad eos retulisse quæstionem suam,quos certū erat magis scire legem,de qua ambigebāt, voluntatemq́; Christi,nempe ad apostolos senioresq́;,qui ab initio cum ipso conuersati fuerant.

Quod itaq; nullā supnaturalem specialemq́; à Christo institutionem ecclesiastica concilia habeāt,p̄sertim vniuersalia,circa quæ p̄cipuè omnis vertitur quæstio & hæc nostra disputatio,si ad Theologica illa à nobis cōstituta principia respexeris,euidens tibi indubitatumq; videbitur. Nam in scripturis canonicis,nullū de eis verbū est.Nec ex apostolorum institutiōe speciale quicq̄ de illis accepit illa primitiua Christi ecclesia. Primum certum est excutienti vniuersum noui testamenti canonem. (Quam enim nihil ad ea pertineāt,quæ à q̄busdam malè ac violentè accōmodantur eisdem,post euidens faciā,quum ad eū locum p̄uentum fuerit.) Secundū vero vel ex eo indubitatū redditur,q̄ ante Nicenū illud,omnium vna sententia, primū vniuersaliū conciliorū omniū,annis illis trecentis,nullū vniuersale conciliū aut vidit aut cognouit illa primitiua ac verè florēs Christi ecclesia. Quæ nec nouam tunc aliquam ac supnaturalem de celebrandis deinceps eiusmodi conciliis illuminationem aut reuelationem accepit: sed Constātini principis pius religiosusq; zelus prima eorundem causa & origo extitit. Quietū videret pacem suo bn̄ficio à foris q̄dem ecclesiæ redditā,intus vero eandem (Ario noua quædā Christo indigna blasphemaq; docente & p̄dicante de Christo) cœpisse turbari multo periculosius,& necdū cōstaret religioso principi D
de impietate dogmatis eiusmodi,nec q̄d de eo teneret fides catholicæ p orbem ecclesiæ: visum est eidem ex toto orbe cōuocari sacerdotale cōcilium, vt cōuenientibus in vnum vndequaq; episcopis,ex eorū collatione quæ esset orthodoxa ecclesiæ catholicæ fides de proposito Arrij dogmate,euidēs fieret: certo sibi persuadens, eam esse orthodoxam & catholicam fidem,in quam cōuenirent tot vndiq;,atq; adeo ex toto orbe conuenientes episcopi. Qua ille persuasione inductus primus autor extitit conuocandi vniuersalis cōcilij,& vt celebraretur primum illud,omnium celeberrimum & sacratissimum Nicenum effecit,etiam publicè subministrata impensa, publicisq; toto orbe,pro conuocatis episcopis præparatis vehiculis. Quos & conuenientes,summo honore,regiaq; munificentia excepit,& peracto concilio honoratos donatosq́; remisit.

Niceni primi vniuersalis cōcilij Cōstantini zelus causa extitit.

Vides itaq; quā institutionem,quā originem habeāt vniuersalia cōcilia. Nō eq̄dem diuinā aut supnaturalem,sed prorsus humanā. Sunt enim Constantini principis inuentum,vtile quidem nonnunq̄ ad inueniendū in subortis dubitationibus,quæ sit orthodoxa & catholica veritas,q̄uis ad hoc minime necessarium,quum magis in expedito ac promptu sit, apostolicā de his sedem cōsulere.In qua (vt libro IIII,clarissime demōstrauimus) singulari priuilegio cōseruata semp est orthodoxæ fidei synceritas,& vera illa germanaq; apostolica traditio. Nec minus præsidentes eidem (ad quorum definitionem,sententiam & iudiciū,omnem inter nos fidei quæstionem æque referen

A referendam demonſtrauimus) tuetur ac ſuſtentat indefectibilis fidei priui-
legium ad alios confirmandos in fide, præſertim quum nulla, quantumuis
vniuerſalia ſacerdotũ aut Chriſtianorũ concilia, niſi quatenus eiuſdẽ ſedis
illis adſit autoritas, eiuſmodi ſuffulta ſint priuilegio, ac propterea & errare
poſſe, & erraſſe frequẽter in ipſa definitiõe fidei, poſt clare demõſtrabimus.
Sed ignota tunc erat fortaſſis Conſtantino, quãuis religioſo principi, tamen
qui noſtris ſacris non ita nuper initiatus fuerat, apoſtolicæ ſedis ea in re præ-
rogatiua & autoritatis eiuſcemodi, ac ſingulare illud, quod ſupra adſtruxi-
mus, priuilegium. Itaq; quum in quæſtionibus illis & cõtrouerſijs, orthodo
xæ veritatis inueniendæ, nullum aliud certum ſibi ſuccurreret medium, ex
eiuſmodi quod diximus axiomate, ac veluti communi conceptione perſua-
ſus, eam fore orthodoxam & catholicam fidem, in quam cõuenientes ex to
to orbe poſt mutuam collationem conuenturi eſſent ſacerdotes & epiſcopi,
memorabilis illius concilij autor extitit, & celebrandorum deinceps ſimili-
um exemplum ac formam præbuit ſucceſſoribus quibuſdam ſuis zelum
eius æmulãtibus. Quorum fere inſtantia, & apoſtolicæ ſedis (quod poſt in
telliges) autoritate indicta & celebrata ſunt concilia ſubſequentia vniuerſa,
quæcunq; vt legitima agnouit & probauit Chriſti eccleſia.

Sed forte hic nobis occurret aliquis, in vmbra illa & figura noſtræ eccle-
ſiæ, ſynagoga veteri, præceptum fuiſſe, quæſtiones & controuerſias inter
ſe habentibus, quæ per ſingularum ciuitatum ſacerdotes & iudices expedi
ri non poterant, vt eas referrent ad locum quemcunq; inter ipſos elegiſſet
dominus, hoc eſt, ad ipſam cathedram Moyſi, & ad ſacerdotes Leuitas, qui
in eo loco miniſtrabant domino, requiriq; ab eis. Qui, inquit, annunciabũt
tibi iudicij veritatem. Quibus vtique verbis videtur illis commendata fuiſ
B ſe ſacerdotalis cõcilij autoritas. Non enim referri iuſſi ſunt quæſtiones eiuſ-
modi ad vnum principem ſacerdotum, præſidentem illi cathedræ, ſed ad ſa
cerdotes Leuitas, qui vna cum pontifice præſide, in eodem loco, pro tempo-
re viciſſuæ, miniſtrabant domino. Qui exquirentes (vt habent LXX. in-
terpretes) annunciabunt, inquit, tibi ipſum iudiciũ, aut (vt habet noſter) ve-
ritatẽ iudicij. Exquirentes, inquam, hoc eſt, inter ſe conſultando inueſtigan
tes, quod eſt concilij proprium. Deinde eiuſmodi concilij ſingulare diuinæ
aſſiſtentiæ priuilegium ſubindicans: Annunciabunt, inquit, tibi iudicij ve-
ritatem. In quibus verbis vide ac diligenter pondera, quod importent pri-
uilegium. Eiuſdem inſuper nobis autoritatem commendans: Et facies, in-
quit, iuxta verbum quod annunciabunt tibi ex loco quem elegerit domi-
nus deus tuus, & cuſtodies valde vt facias iuxta omnia, quæcunq; ſancita
fuerint tibi (ita ẽ apud LXX) q̃d ipſum in Hebraica veritate legitur aliquã
to clarius & ſignificantius, hoc pacto ad verbum reddita: Et cuſtodies, vt fa
cias iuxta omne quod te docuerint, iuxta legem quam docuerint, & iuxta
iudicium quod dicent tibi, facies. Non diſcedes à verbo, quod annunciaue
rint tibi, ad dextram aut ſiniſtram. Ex quibus vtiq; verbis clariſſimè con-
ſtat, ſacerdotalis concilij in ſynagoga illa veteri, ſingulare diuinæ aſſiſtentię
priuilegium, ne labi aut errare ſineretur in ſuis iudicijs, ſententijs ac defini
tionibus: ſiquidem ſecuros illos reddidit deus de veritate eorum, quæcunq;
ab ipſis definita, iudicata, aut ſancita forent. Conſtat præterea, quanta, q̃ ſa-
croſancta fuerit eiuſmodi concilij autoritas, cui tam indiſcuſſe, tam ſolicitè,
tam diſtrictè omnes prorſus obedire præcepit: & cuſtodies, inquit, non ne-
gligenter, aut ſecurè, ſed valde. Quod verbũ ſignificationis gratia additum

Obiectio, qua cõpro ri videtur prærogatiuã & autoritatẽ diuinitus acceptã cõcilia eccleſiaſtica habere.

 eſt à

est à LXX. hoc ẽ, admodũ solicitè, vt facias iuxta om̃e q̃d te docuerint. Vides vt nihil excepit, vt nolueris negligẽter attẽdi & haberi illorũ doctrinã, iudicia & p̃cepta: sed valde sollicitè ac diligẽter, ne ea trãsgredereẽ vel in minimo. Siue em̃ q̃stionis aut dubitatiõis ortæ de lege & cæremonijs prolata fuerit ab eis definitio, siue ambigui iudicij s̃nia: Iuxta legẽ, inq̃t, q̃ docuerint, & iuxta iudiciũ q̃d dicẽt tibi, facies. Nõ discedes à verbo q̃d annũciauerint tibi, ad dextrã aut sinistrã. Quod si in synagoga illa veteri tale fuerit in sacerdotali cõcilio diuinę assistẽtiæ tã singulare priuilegiũ, si talis, tãta, & tã sacrosancta eiusdẽ autoritas: q̃d ergo, inq̃es, naturali rationi, & nõ potius diuinæ speciali institutiõi accepta ferẽda cõtendimus cõcilia? Quid deniq; Christianæ ecclesiæ, eaq; sacratissima atq; vniuersalia cõcilia, humanũ atq; adeo prophani hoīs imperatoris Cõstantini inuentũ facimus, nec vllã supnaturalem ac specialem institutionẽ à deo habere? Nam si ab vmbra illa & figura veteri (q̃d supra nõ semel adstruximus) ad solidã nostræ ecclesiæ veritatẽ efficax argumentum ducitur, æque apud nos fateamur necesse est, ecclesiasticorũ conciliorũ diuinam, nõ humanã institutionem, & diuinitus datã ipsis autoritatem sacrosanctam, & singulare priuilegium, quæ in illa veteri synagoga, tã insigni priuilegio, tã eximia autoritate à deo donata demõstrauimus. C

Dictæ obiectionis solutio.

Sed hic inprimis admonitum te volo Christiane lector, nõ cõtinuo seq̃, si diuino p̃cepto nobis cõmendetur regũ, ducum, magistratuũq; prophanorũ autoritas, eisdẽq; obedire doceamur à deo & apostolis, q̃d ergo supnaturalem aliquã aut specialem à deo institutionem habeãt. Certũ est enim oẽs humanarum societatũ & magistratuũ, q̃bus necessario gubernant̃, formas, diuersitates, species, humanæ rationis esse inuentũ, nec vllã speciale aut supnaturalem habere institutionẽ à deo. Attamẽ æque certũ est doceri diuinis apostolicisq; literis, vnũquenq; in ea, in qua est, societate p̃cipientibus magistratibus obedientiã debere. Moyses quũ solus frustra fatigaret̃ regimine immẽsi populi, nõ diuinitus desup illuminatus, sed ad consiliũ Ietro hominis Madianitis, soceri sui, & se, & populum vano superfluoq; labore liberauit, atq; ordinẽ politiamq; inter ipsos cõstituit, electis ex omni plebe viris sapientibus, & timentibus deum, q & veritatem amarent, & odio haberent auaritiam, ex q̃bus cõstituit tribunos, centuriones, q̃nquagenarios & decanos, iudices populi, sibi quidem inuicẽ subalternos, vniuersos vero etiã vni subiectos sibi, ad quẽ & grauiora quæq; referre iubebãtur. Attamen hoc Ietro consiliũ, executioni mandatũ à Moyse approbatũ est à dño. Erat quidem etiã illius populi status vniuersus institutus diuinitus, vt in eo præluderet & deliniaret q̃dammodo statum nostræ ecclesiæ: quemadmodũ clarissime attestatur vniuersa illa vetus sacra historia. Attamen nihil dubitauit Moyses, in eo ordinando sequi etiã exteri hominis consiliũ. Quo exemplo clarissimè nos instruxit sacer spiritus, etiam ad res sacras ornandas atq; ordinandas, humanæ rationis inuentis vti nos subinde oportere, eadẽq; modo laudabilia cõprobari à deo, vt cõfundatur eorũ cæca impietas, q quicquid non inueniunt p̃scriptum in sacris literis, quantũuis antiquũ, quãtumuis generaliter obseruatũ, velut humanũ inuentũ antiquari atq; obliterari volunt. Itaq; etsi cõprobata inueniatur à deo, nobisq; cõmendata sacerdotalis cõcilij autoritas: nõ tamen ex eo consequens est, eiusmodi concilia non esse humanæ rationis inuentum, sed specialem aliquam à deo ac supernaturalem institutionem habere. D

Humanæ rationis inuentũ esse ciuiles magistratus, tamen à deo p̃cipi illis obediendum.

Deinde & hoc memineris lector, non dixisse nos in vniuersum, sacerdotalia concilia, sed vniuersalia, de quibus nũc p̃cipuè agitur, concilia esse imperatoris

A peratoris Constantini inuentum. Siquidem & ante Constantinum certum est celebrata sacerdotum concilia in ecclesia, atque adeo ab ipsis apostolis: sed vniuersalia ante Constantinum illis primis annis trecentis prorsus ignorauit Christi ecclesia.

Fuit equidem, quemadmodum ex verbis Deuteronomij diligẽter annotatum est, in illa vmbra & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, præceptum controuersias & quæstiones habentibus, quæ per singularum ciuitatum sacerdotes & iudices definiri non poterant, easdem referri ad ipsam cathedram Moysi (qui & sibijpsi grauiora quæque iudicia reseruauerat, vt idem ipse testatur in Exodo) hoc est, ad locum quem inter ipsos elegisset dominus, in quo videlicet resideret summus pro tempore sacerdos cum arca fœderis, & ad sacerdotes Leuitas, qui in eodem pro tempore ministrabant domino, facta quoque eidem illi synagogæ veteri à deo securitas, vt illi ipsi sacerdotes Leuitæ, qui pro tempore ministrabant cathedræ, in loco quem elegerat dominus, dubiæ quęstionis & controuersiæ veritatem quærentes, inuenturi & indicaturi essent. Præceptum denique, illorum definitioni, sententiæ & iudicio indiscusse & simpliciter, diligenterq́; obtemperari ab omnibus. Sed inter illos ipsos sacerdotes, ipsum præcipue sacerdotũ principem & cathedræ præsidem comprehensum inclusumque intelligi, eadem ipsa legis verba euidenter demonstrant. Adeo vt eiusmodi definitiones, sententiæ & iudicia, ex cõmuni quidem sacerdotum in illo loco Mosaicæ cathedræ pro tempore domino seruientium consilio: sed vnius pręsidis, summi videlicet inter eos pontificis, autoritate proferrentur. Nam etsi dicat, quæstiones eiusmodi referendas ad sacerdotes Leuitas, qui in cathedra illa pro tempore ministrabant domino, & quod illi exquirentes & con- sultantes indicaturi essent veritatem & iudicium. Quodq; eorundem iudicio, definitioni & sententiæ simpliciter obsequendum esset ab omnibus. Nihilo minus cuius autoritate eorundem ipsorum subsisteret tale iudiciũ, talis definitio & sententia, diligentius explicans, reuertitur ad singularem autoritatatem vnius præsidis. Qui autem superbierit, inquit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Non iam plurium hic sacerdotum, atq; adeo sacerdotalis concilij, sed vnius, videlicet præsidis, meminit, cuius illa censeatur sententia, illud iudicium, aduersus quem, contumacem omnem inobedientiam, mortis vult expiari supplicio, vt cæteri timorem hebeant. Non enim iam dicit superbientem, inobedientemq́; imperio sacerdotum, vt prius, sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo tuo (sic enim habet Hebraica veritas) stantis, inquam, super alios, atque illi cathedræ præsidentis. Hoc enim illi significabant ipso stantis vocabulo, fortassis plus energiæ habente illo Hebraico, quod hoc isto exprimunt: quod ipsum principalem quandam autoritatem importans, arrogauerat sibi Simon ille magus, & se stantẽ à suis vocari exegit, quod LXX. nobis clarius explicantes reddiderunt, sacerdotis præsidis. Eius videlicet vnius autoritatem his verbis lex illis commendans, ad quam omnes quæstiones & controuersias eiusmodi referri volebat: ita tamẽ, vt ille ipse, etiam q̄d in se esset faciens, ad eas definiendas sacerdotale concilium secum adhibere deberet. Non equidẽ vniuersale & vndequaq; cõgregãdum, sed sacerdotũ, qui vna secum seruirent domino in ea, cui præsidebat, cathedra. Ex quorum congregato secum concilio ipse sua illa principali autoritate statueret definiret & iudicaret de inductis

Oēs q̄stiones fidei & grauiora iudicia definiri autoritate vnius p̄sidis, sed nō sine sacerdotali concilio

B

Clemēs recognit.

quæstionibus & controuersijs. Cuius imperio superbe inobediens mortis ex lege damnabatur sententia. In quo nulla iam illi additur sacerdotalis concilij aut congregationis societas, sed singularis explicatur vnius præsidis autoritas. Vt plane etiam hinc intelligas, in sacerdotali eiusmodi cōcilio nihil fuisse supra rationem liberi concilij à nobis paulo superius expositam, summam vero omnium autoritatem fuisse apud vnum præsidem. C

Autoritati pſidis necessario adhibitū sacerdotale cōciliū, sed quale.

Quanquam autem non sine magna causa in definiendis ad cathedram relatis quæstionibus & controuersijs, autoritati præsidis adhibitum fuerit à lege sacerdotum vna secum in eodem loco domino seruientium concilium, qui sacri senatus cuiusdam loco, ipsi perpetuo aderant: non tamen necesse habebat aliunde, aut vndequaq; conuocare sacerdotes ex suis locis & vrbibus longe distantibus. Nam frequens hoc & penè quotidianum erat, vt quæstiones inciderent, quas ad præsidentis autoritatem referri oporteret, atque eius terminari iudicio. Ad quod si quotidie ex vniuerso Israel sacerdotum debuisset conuocare concilium, male prouisum fuisset illi synagogæ veteri siquidem non sine maximo labore, impensa, molestia, vniuersalis eiusmodi cōuocatio potuisset fieri: sed nec factam vnquam legimus, nec vt fieret, lex exigebat: quinimo sacerdotes vna præsentes cum præside cathedræ illi ad concilium sufficere volebat.

Quod si vt supra frequēter à nobis factum est, etiam hac parte vmbram & figuram illam veterem ad suam solidam veritatem diligēter accommodauerimus, clarissime inueniemus, vt semper, ita etiam hac in re, inuicem quadrare exactissime per omnia.

Erat non minor nobis, quàm illis veteribus, necessitas referendi exortas inter nos quæstiones & controuersias ad iudicium ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis: imo tanto maior, quanto plures necesse erat inter nos, quàm illos veteres, oriri quæstiones & controuersias, vtpote de lege, viua tantum traditione, & sine scripto, à tam multis, tam diuersis, tam discrepantibus, æque linguis ac institutis & moribus, atque adeo ab infinita toto orbe diffusa multitudine recepta, quàm de lege diligentissime perscripta, & vni tantum cognatoq; populo tradita. Quare, vt supra demonstrauimus, non minus diligenter nobis, quàm fuerit illis veteribus, prouisum hoc à Christo, atq; ipsius oratione ad ecclesiç ædificationem & vtilitatem impetratum ecclesiasticæ hierarchiæ principibus indefectibilis fidei priuilegiū, quod ipsum æque & multo magis atq; efficacius, apostolicam nunc cathedram perpetuo sequitur, & eius præsides sustentat & subleuat, ac nuper Mosaicam illam cathedram priuilegium ad proportionem simile. Tanto, inquam, magis, quanto eius hic maior, quàm illic, erat necessitas, quanto in super hanc suam dilectissimam sponsam præ illa synagoga veteri Christus magis honorare voluit, quanto deniq; ipsam solidam veritatem suam vmbram & figuram par est in omnibus excedere. D

Cathedrā apſicā & eius pſides necessario fulciri indefectibilis fidei priuilegio.

Et quanquā singulariter vni Petro, vt ecclesiasticæ hierarchiæ principi, CHRISTI oratione impetratum sit indefectibilis fidei priuilegium, qui ea in re, velut in ipsa luce euangelica, clarius atque euidentius multo nobis expressit singularem prærogatiuam atq; autoritatem vnius præsidis, quàm veteri illi synagogæ dudum lex fecerat, tametsi eadem eandem ipsam (vt ostendimus) satis insinuauerit. Decebat tamen relatas ad apostolicam sedem & præsidentis eidem autoritatem quæstiones, non definiri temere, sed mature, adhibita pro qualitate negocij, etiam humanitus possibili aut

conuenienti diligentia sacerdotalique concilio ad formam, quam in vete-
A riflia figura expreſſimus, ſacerdotum quidem vna ſecum in apoſtolica cathedra miniſtrantium domino, hoc eſt, ſenatus ſacri cardinalium, quos nūc dicimus, aut etiam vicinorum, diſtantiumve epiſcoporum, ſi quando & quemadmodum ipſa negocij qualitas hoc ipſum exigere præſidi videretur, ſicut & ab initio ad hanc vſq; diem factum & perpetuo obſeruatum vniuerſi teſtantur & comprobant ſcriptores eccleſiaſtici. Non vero conuocatis ex toto orbe vndequaque ſacerdotibus & epiſcopis. Quandoquidem id raro admodum poſſet fieri, quemadmodum & primis illis annis trecentis nunquam factum eſt, cum tamen definiendarum autoritate præſidis incidentium quæſtionum & controuerſiarum penè quotidie incidat neceſſitas. Et ſi quando, quod rarum eſt, idipſum poſſet fieri, non tamen ſine magno totius orbis motu, moleſtia, impenſa. Et poſtremo nulla vnquam inci dit eius neceſſitas, ſed nec vtilitas, quàm fortaſſis ea ſola, vt ex conuenienti bus ex toto orbe epiſcopis, eorúmque collatione manifeſtum omnibus fiat verum ſemper eſſe atque orthodoxum apoſtolicæ ſedis iudicium, vera fides, definitio ac ſententia: proinde ſemper & indiſcuſſe ſequendam omnibus. Tam enim certa eſt apoſtolicæ ſedis ſine vniuerſali concilio, quàm cum vniuerſali concilio, definitio ac ſententia, tam ſimpliciter, tam indiſcuſſe, tam diligenter omnibus ſeruandum, quicquid è cathedra illa nobis annunciatur, etiam ſi tantum de ſacerdotum illic vna domino miniſtrantium id fiat conſilio, quàm ſi idem fiat de conſilio ſacerdotum totius orbis. Imo longe certius eſt vnius apoſtolicæ ſedis cum concilio domeſticorum ſacerdotum iudicium, quàm vniuerſalis concilij totius orbis ſacerdotum, ſecluſa autoritate vnius ſedis apoſtolicæ, vni Petro, eccleſiaſticæ hirarchiæ præſidi, atque eius cathedræ, non ſacerdotali quantocunque concilio impetratum
B eſt Chriſti oratione illud indefectilibis fidei priuilegium. Quare haud ferè aliud factum in concilijs vniuerſalibus vniuerſis, quàm vt conuenientes ex toto orbe epiſcopi, præiudicatam iam apoſtolicæ ſedis vnanimi con ſenſu amplexarentur & ſequerentur ſententiam, nec in eis definitum aliquid, quod non iam præiudicatum ante definitumq; eſſet à ſede apoſtolica, poſt clariſſime intelliges.

Vna neceſſitas aut vtilitas vniuerſalis cōcilij.

Vnius apoſtolicæ ſedis iudicium certius, quàm totius orbis cōcilij illius autoritate ſecluſa.

Vt igitur hic tandem concludamus: Quandoquidem naturalis rationis inuentum iam oſtendimus concilia, probata quidem à Deo, tam in ſynagoga veteri, quàm in noſtra eccleſia, tamen quæ nulla ſpeciali prærogatiua diuinitus inſignita leguntur, quod in ſequentibus erit manifeſtius. Quid eiſdem ex propria ſua ratione conueniat, eadem docet ratio, id videlicet, quod dictum eſt, deliberare, conſultare & inuenire quid verum aut vtile in propoſito negocio. At iuriſdictionis vllam autoritatem, aut coactiuam poteſtatem ſupra id, cui conſulitur, aut exequendi quæ ſibi vtilia agendáque viſa ſunt, eiſdem vt eiuſmodi non conuenire, eadem æque ratio oſtendit. Cuius & in nobis exemplum effinxiſſe videmus illum omnis ordinis opificem. Dixi autem, vt eiuſmodi. Nam ſi quæ particula tim conueniat his, ex quibus integratur concilium, iuriſdictionis autoritas, vt ſi rex ipſe aut princeps interſit aut præſideat concilio, eoque probante decernatur & definiatur aliquid, iam vtrunque eſt in concilio, hoc eſt, præter illud conſulendi, & quæ vtilia ſunt inueniendi officium, etiam iuriſdictionis autoritas, & eorū quæ deliberata ſunt exequendi poteſtas: ſed hæc concilio per accidens & ſecundum partem conueniunt. Et hactenus de cōcilijs

in

in vniuersum eorumque origine, officio & autoritate, & propria eorundem ratione dixisse suffecerit. C

Ecclesiasticorum conciliorum species seu differentias inuenire, & Constantiensis Basiliensisq; conciliorũ de autoritate vniuersalium conciliorum explicare sententiam. Cap. II.

Oncilijs ex propria sua ratione in vniuersum quid conueniat, satis iam explicauimus: Ecclesiasticorum vero conciliorum omnẽ rationem vt prorsus & enucleatius explicemus, ea primum partiri in sua genera: deinde ex ipsa rei euidentia ecclesiasticæq; traditionis obseruatione, cuiq; generi quid proprie conueniat, quid quodq; egerit, quam autoritatem exercuerit, quid in ipsis probauerit & agnouerit vniuersa Christi ecclesia demonstrare conabimur, ita enim magis intelligetur veritas eius, de quo ambigitur.

Tria gña cõciliorũ ecclasticorum

Perlustranti itaq; mihi formas notasq; ecclesiasticorum conciliorum celebratorum ab initio omnium, tria in primis occurrunt eorum genera, vniuersale, prouinciale, & inter hæc genus quoddã medium.

Vniuersale œcumenicum.

Vniuersale quale sit, indicat ipsa nominis ratio, nempe in quo totius ecclesiæ tractatur negocium, ex omnibus totius orbis prouincijs conuocatis orthodoxis episcopis. Quare & œcumenicum Græcis dicitur, quasi totius orbis, οἰκουμένην enim orbem terrarum appellant. Quorum primum autore Constantino imperatore Nicenum extitit.

Prouinciale.

Prouinciale & ipsum quale sit, æque indicat & ipsa nominis ratio, nempe in quo sub vno metropolitano vnius tantum prouinciæ episcopi conuenientes, eiusdem consulunt prospiciuntq; negocijs. Hæc vt quotannis ordinaria autoritate bina per singulas prouincias celebrarentur, vt si quid fortè perperam, inordinate, iniusteve gestum ordinatumve esset ab vnoquolibet episcoporum in sua ecclesia, communi id comprouincialium consilio & metropolitani autoritate antistitis retractaretur, in Niceno primum concilio salubriter ordinatum est. In quo cum pro vigore ecclesiasticæ autoritatis & disciplinæ statuissent sancti patres, ne quem clericum aut laicum episcopus expulisset de sua ecclesia, susciperet alius. Sed ne, inquiunt, hoc aut iracundia aliqua, aut contentione, vt fieri solet, iniuste factum, remedium non haberet, decernimus per singulos annos, in singulis quibusq; prouincijs, secundo ab omnibus episcopis comprouincialibus concilia agi debere, & de singulis huiusmodi negocijs iudicari: vt si fortè ab vno inique aliquid gestum est, à cæteris emendetur: si recte, vt ab omnibus confirmetur. D

Quæ ad prouincialis cõcilij autoritatem pertineãt.

Hactenus verba Niceni canonis. Ex quibus, si attendas, manifestum est etiam, quænam ad prouincialis concilij autoritatem pertineant, nempe querelæ subditorum aduersus suos episcopos, quarum determinandarum componendarumque habebant autoritatem: non quidem ex se primo, sed ob metropolitani autoritatem in eis præsidentis episcopi, cuius ex forma ipsa hierarchiæ ecclesiasticæ, est super suffraganeos suos, superior iurisdictionis autoritas, à qua quo æquiora maiorisque autoritatis ac ponderis intelligerẽtur ac haberentur prolata iudicia, comprouincialium episcoporum eidem sunt adiuncta concilia, ex quorum sententia agerentur omnia. Quorum conciliorum tametsi etiam ante Nicenum, ab ipsis adeo Apostolorum temporibus, atque eorundem institutione, in ecclesia vsus fuerit: Niceno tamẽ concilio ordinatũ est, vt bina celebrarẽtur quo

tan-

A tannis,quæ non ita ordinarie,nec ita frequenter celebrari consueuerant.

Medij vero generis concilia sunt,in quibus causa quidem quæ tractatur vniuersalis est,hoc est,fidem aut ecclesiasticam obseruationem concernēs: sed conuocatio aut congregatio nequaquam. Cuius generis sunt ferè vniuersa,quæ ante Nicenum celebrata reperiuntur concilia in illa primitiua ecclesia,& inprimis illud omniū primum ,cuius meminimus, apostolorum Hierierosymis habitum.Quod vniuersale dici non potuit, vt in quo ex duodecim tres tantum interfuisse legantur apostoli, Petrus, Iacobus & Ioannes:nec apparet alicunde conuocatos aliquos,sed ab illis tantum celebratum fuisse, quos missi ab Anthiochia consultores Hierosolymæ offenderant.

Medij generis concilia.

Cōcilium apostolorū fuisse huius gñis, non œcumenicum.

Eiusdem generis fuere,quæ Victoris iussu,ad obolendum Iudaicum ritum celebrandi paschatis, eatenus perseuerantem in pluribus Asiæ ecclesiis,per diuersas prouincias celebrata supra retulimus. Quæ vniuersalia non fuisse certum est,cum omīum confessione primum vniuersalium Nicenum fuerit.Sed nec prouincialia ,quoniam & causa vniuersalis erat, nempe paschalis obseruationis legitima ratio,& in eadem totius ecclesiæ consonantia & concordia.Conuocatio etiam conciliorum modum excedebat, siquidem & ex pluribus prouincijs in vnum locum conuenerunt ecclesiarum antistites.Quod de Cæsarieñ. illo præcipue testatur Cæsarieñ. Eusebius. Ad idem genus spectat Antiochenum illud, quod beati Dionysij Romani pontificis autoritate & iussu aduersus Paulum Samosatenum,Antiochenum patriarcham celebratum est.Similiter,quod paulo post sub beato Cypriano Aphricanum concilium ex totius Aphricæ episcopis. Et hæc atque alia pleraque ante Nicenum illud,ad quod vsq; annis illis trecentis nec mentio quidem facta est vniuersalis concilij,in primitiua illa ecclesia. Post quod & alia pleraque eiusdem notæ concilia celebrata leguntur: & Sardicense, Gangreñ. Laodiceñ. Neocæsarieñ. Agatheñ. Carthagineñ. & Mileuitanum sub beato Innocentio. Illa quoq; Romana Martini papæ & Symmachi.Et quæ in Gallia,Hispania, alijsque partibus plurimis celebrata fuerunt,quorum adhuc extant canones plurimi. Ad idem genus pertinet sacri illius senatus concilium,quod ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi adest perpetuo,hoc est,sacerdotum,qui vna secum ministrant domino in cathedra apostolica,atque ipsi adsunt consilio in definiendis, quæ quotidie ex toto orbe ad eandem sedem,& præsidis autoritatem referūntur, controuersijs & quæstionibus,ad formam ante deliniatam in vmbra & figura illa synagogæ veteris,& quam deinde expressam videmus in ipsa Christi ecclesia. In qua vsq; ad nunc perdurat ab initio.

Cōcilium Aphricanū sub B. Cypriano

B

Postquam autem suis notis distinximus conciliorum ecclesiasticorum tria, quæ diximus, genera,quo clarius pateat,quid eorum cuiq;, aut conueniat,aut non conueniat,aliorū primum de vniuersalium conciliorū autoritate,explicanda est & explodenda sentētia,magno quidē autoritatis pondere,tantisq; subnixa præiudicijs, vt vel dissentire ab ea, magni cuiusdam piaculi instar videatur:tamen quæ expensa in rationis trutina, ad examen eorū,quæ ante constituimus,certissimæ autoritatis & fidei principiorū,clarissime videbitur nullo pondere subsidere,nulla veritatis soliditate, sed solis fumis,solis præiudicijs,sola vmbra vanæ autoritatis fulciri.

Negare non possumus,quin ad extirpandas nonnullas pestilentissimas hæreses,sarcienda schismata,componenda dissidia,reformandum toto orbe

Vniuersaliū cōciliorū fructus & vtilitates.

be collapſum eccleſiaſticæ diſciplinæ vigorem, vtile nonnunquam eccleſiæ & ſalutare fuerit, vniuerſalium conciliorum inuentum, quorum, vt ſupra diximus, ob Arrij impia dogmata rectius dijudicanda Conſtantinus imperator primus inuentor autorque extitit. Quanquam enim inter tempeſtates eiuſmodi, quibus confundebantur omnia, diuina, humana, ſacra, prophanaque habebantur promiſcua, vt præcipue erat neceſſaria, ita & ſemper enituerit illa cathedræ Petri principalis autoritas, quam ſupra demonſtrauimus, & omnem altitudinem ſeſe extollentem aduerſus orthodoxam fidem, aduerſus paternos apoſtolicoſque canones, deiecerit, & ſuo illo apoſtolico gladio victa & perſecuta fuerit. Attamen vt illorum ipſorum efficacior eſſet in aduerſarios ſententia, vtque hi eo minus haberent diuerticuli & ſubterfugij, quo eſſet notior, & dicta coram pluribus, & comprobata totius orbis ſententia, ex vniuerſo orbe conuocari epiſcopos, primum Conſtantino, vt diximus, imperatori vtile viſum eſt, ad tuendam orthodoxæ fidei vnitatem, aduerſus prophanas impiaſque nouitates inductas per Arrium. Deinde & ſucceſſoribus eius quibuſdam, pium quoque zelum eiuſdem æmulantibus, ad ſimiles morbos ſuis graſſantes temporibus ſimile remedium vtile viſum eſt, & neceſſarium. Quorum ferè inſtantia apoſtolicæ ſedis autoritate conuocata & celebrata certum eſt concilia ſubſequentia. In quibus omnibus (quæ tamen in eccleſia autoritatem obtinuerunt) nihil aliud actũ poſt clariſſime intelliges, quam quod dictam à Rom. pontificibus, in orthodoxæ fidei aduerſarios, aut eccleſiaſticæ hierarchiæ perturbatores, ſententiam reuerentiſſime exceperit vniuerſa Chriſti eccleſia, eoſdem illos cum ſuis anathematizans erroribus, quos apoſtolico mucrone iamdudum confoderat huius ſedis autoritas. C

Sed vt nihil tam ſalubriter ac vtiliter eſt inuentum ab hominibus, quod non ſubinde in ſui perniciem conuertat hominum improbitas: ita etiam hoc quantumuis ab initio ſalutare, atque vtile congregandorum conciliorum eiuſmodi inſtitutum, quibus tot hæreticorum exterminatæ peſtes, tot tempeſtates ſedatę, tot in eccleſia Chriſti reſarcita ſchiſmata, tot compoſita diſſidia, iamdudum à ſeditioſis quibuſdam, & nouitatum ſtudioſis, verti cœpit ad noxam, & quod pro eccleſiarum pace concordiaque ſtabilienda ſalubriter excogitatum fuerat, factum videtur magnæ diſſidionis & confuſionis ſeminarium: adeo vt nunc etiam ſi curandorum eccleſiæ vulnerum vt generale concilium conuocetur, exigere videatur neceſſitas, merito dubites, num grauius aliquod ipſo malo cui paras remedium, illo ipſo concilio concitaturus ſis dei eccleſiæ. Adeo nuper in Conſtantieñ. Baſilienſique concilijs nouo more, pernicioſoque (vt mihi quidem videtur) exemplo, eccleſiaſticam hierarchiam, vt ad illius cœleſtis exemplar decentiſſime ordinatam, conſtitutamque à Chriſto ſupra demonſtrauimus, euertere, & pro ea popularem quandam promiſcuæ & confuſæ multitudinis dominationẽ inducere, hoc eſt, Babylonem ipſam reſuſcitare conati ſunt. Sibi ipſis, aut communitati eccleſiaſticæ (quam ſe repręſentare, quamuis falſo, prætendebant) ipſũ totius eccleſiæ caput & principem, & qui ipſius Chriſti in hoc eius regno inter nos agit vicarium, ſubijciẽtes, aduerſus rerum ordinem & naturam, contra clariſſimam euangelicæ veritatis lucem, contra omnem antiquitatis autoritatem, atque adeo ipſius orthodoxæ eccleſiæ (quod poſt intelliges) indubitatam fidem & ſententiam. D

Pernicioſum exemplũ Cõſtãtieñ. & Baſilieñ. cõciliorũ, q̃ ſibi ſubijcie bãt eccleſ. hierar. pſ dem.

Hic ſcio multos cœlum terramque inclamaturos, quod conciliorũ illorum

rum autoritatem ausim conuellere: quod vnius hominis (qui peccare potest, & errare ac fallere) autoritatem statuere & efferre supra vniuersum cōcilium, quod catholicam repræsentat ecclesiam: cui Paulus apostolus, quod columna sit firmamentumq; veritatis, testimonium perhibet. Sed oro te Christiane lector, vt omni affectu vacuus vni veritati faueas, & ante perlegas attente, quæ dicturus sum. Nam hoc ego Deum testor, vni me veritati fauere. Cuius ex ipsius ecclesiæ clarissima confessione euidētiq; testimonio, etiam tibi me fidem facturum confido.

Excusatio autoris, & q̄d necessario illorum autoritates impugnet.

A

Itaque cum aduersus Constantiensis Basiliensisq; conciliorum autoritatem nobis sit facta necessitas ecclesiasticæ hierarchiæ causam, quam mihi peregisse penè videbar, repetendi ex integro, atque iterum tanquam à principio demonstrandi eandem esse apostolicæ sedis, & præsidentiū in ea pontificum autoritatem super omne concilium, imo super ecclesiam Christi in vnum, vniuersam, quæ est super vnumquemlibet episcopum, aut vnum deniq; Christianum: quo clarior illustriorq; oculis subiecta videatur & appareat veritas, præmittenda primum sunt illorum ipsorum cōciliorum decreta, quibus principalem illam Petri & successorum eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum autoritatem cogunt in ordinem, ac sibi subijciūt. Explicandæ quoq;, quàm maxime probabiliter fieri potest, rationes, quibus tantum sibi autoritatis in illam principalem autoritatem præsumpserunt & arrogauerunt. Deinde ipsam veritatem tam euidentibus scripturarum testimoniis, quàm illius ipsius catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ (quam illi se repræsentare falso iactitabant) consensu & confessione, hoc est, rectæ scripturarum intelligentiæ certissima illa, inflexibiliq; amussi rursus adstruere conabimur. Quæ quàm nihil recognoscat omnium, quæ Basiliensis, Constantiensisq; illi conuentus eidem tribuere conati sunt, luce (vt spero) meridiana faciemus clarius. Et postremo illorum rationibus respondendum est.

B

In Constantiensi itaq; synodo, quæ schismatis illius occasione, quod sub Vrbano VI. inchoatum annis plurimis confundebat & perturbabat Christi ecclesiam, anno nostræ salutis M. CCCC. XV. sub Ioanne XXIII. vno ex tribus, qui se gerebant pro summis pontificibus, celebrari cœptum est, actione V. definitum & decretum fuit in hæc verba: Hæc sancta synodus declarat, quod ipsa in spiritu sancto legitime congregata, concilium generale faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscunq; status aut dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & dicti schismatis extirpationem, & reformationem dictæ ecclesiæ in capite & membris.

Decreta Cōstā. cō. Quod papa subest autoritati gñalis cō.

Item declarat, quod quicunq; cuiuscunq; conditionis, status, dignitatis, etiam si papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacræ synodi, vel alterius cuiuscunq; concilij generalis legitime congregati, super præmissis aut ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subijciatur, & debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia recurrendo.

Eadem hæc ad verbum decreta, repetitaque sunt in Basiliensi concilio, anno nostræ salutis M. CCCC. XXXI. quod sub Eugenio quarto celebrari cœpit, actionibus eius II. & XVIII. in quibus decretis audis, quòd concilium vniuersale habeat autoritatē immediatam à CHRISTO, cui etiam ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ principes sunt obnoxij, & quòd in eosdem inobedientes sibi contumacesq; etiam coactiuam potestatem ex-

Eadem decreta repetita in Basiliensi concilio.

Aaa erceat

ercet,quandoquidem & punit & cogit. C

Rursus actione VII. Constantiensis concilij, in damnatione erratorum Ioannis Vuicleff,in hunc eius articulum.(Non est de necessitate salutis,credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias) hæc legitur cēsura concilij:Erroneus est,inquit,si per Romanā ecclesiā intelligatur vniuersalis ecclesia,aut generale concilium,aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super particulares ecclesias.Hactenus verba concilij. Ex cuius censura facile intelligis,voluisse & sensisse illic patres,summi pontificis primatum esse quidem super particulares ecclesias,sed non super vniuersalem,nec supra œcumenicum concilium.

Rōnes,qbus concilia sup autoritatē ecclesi.hier. ꝑfidis effe runt.

Fundabant autem illi hanc tantam,quam sibi arrogabant, vniuersalium conciliorum autoritatem præcipue in verbo domini,Matthæi XVIII. Si peccauerit in te frater tuus,&c̄.dic ecclesiæ.Quod si ecclesiam non audierit,sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.Amen dico vobis,quæcunque alligaueritis super terram,erunt ligata & in cœlo.Et quæcunq; solueritis super terram,erunt soluta & in cœlo.Quibus verbis volunt ecclesiam accepisse à Christo autoritatem ligandi & soluendi, quemadmodum & nos libri tertij capite IX.demonstrauimus.Videtur autem,quod & hanc acceperit immediate à Christo,& quod supra vnumquemlibet Christianum.Dicit enim:Si peccauerit in te frater tuus,&c. Quo nomine omnis Christianus intelligi videtur,vnus em̄ est pater noster, qui est in cœlis. Nos autem fratres omnes,quibus & Christus ipse se connumerare non dedignatus est, post resurrectionem suam dicens illis, quibus apparebat mulieribus: Ite nunciate fratribus meis,vt eant in Galilæam, ibi me videbunt, Deinde addit vniuersitatis signum,qua omnia ecclesiasticæ potestati subiecisse videtur,dicens:Quæcunque alligaueritis super terram. Nullam causam excepit, nullam personam, sed quæcunque alligata ab ecclesia, modo super terram,ligata habentur in cœlo. Quod ipsum diuus Hieronymus de hac autoritate ecclesiasticæ domus loquens, indefinita oratione expressit dicens: Hanc domum si qs corrigentem contempserit,sit tibi,inquit,tanquam ethnicus & publicanus. Siquis,inquit,neminem excipiens,quisquis tandem ille fuerit.Si autem omnis Christianus iudicio sit ecclesiæ obnoxius, adeo vt ei non obsequentes, habendi nobis sint tanquam ethnici & publicani, constat sanè ecclesiam super vnumquemlibet Christianum iudiciariam autoritatem obtinere.Posse itaque,& præcipere, & prohibere, & leges præscribere,quibus obedire teneantur omnes. D

Idem etiam ex eo manifestum videtur: Quoniam constat legis ferendæ autoritatem, in vnaquaque communitate ad eum,seu eos præcipue pertinere,penes quem,seu quos est summa,qua gubernatūr,& in finem suum dirigitur,autoritas:vt in libera,popularíq; communitate, penes populum. In republica quæ optimatum gubernatur imperio, penes summos magistratus & optimates.In regno aut monarchia,penes regem aut principem. In ecclesiastica autem communitate,si penes ecclesiam est illa, quam diximus,iurisdictionis autoritas super vnumquemlibet Christianum , supremam eam esse necesse est,quandoquidem om̄es sibi subijcit. Quare penes eandem legum ecclesiasticarum debuit esse potestas:cui,qui membra sunt ecclesiæ,omnes obedire teneantur.

Itaque etiam diuo Augustino,cum Petrus claues acciperet regni cœlorum à Christo(quas nos ipsam ecclesiasticæ potestatis plenitudinem significa

A ficare supra demonstrauimus) illum ecclesiam ipsam repræsentasse, eiusque personam gessisse videtur. Ita enim in Ioannem scribēs, iterum iterumque se sentire testatus est. Ita rursus in sermone apostolorum Petri & Pauli: Gesta bat, inquit, Petrus totius ecclesiæ personam. Et propterea audire meruit: Tibi dabo claues regni cœlorū. Has enim claues, non ipse, vt vnus homo, sed vnitas accepit ecclesiæ. Iterum libro de agone Christiano: Non sine causa inter apostolos, ecclesiæ catholicæ personam sustinet Petrus. Huic enim ecclesiæ claues datæ sunt, cum Petro datæ sunt. Et cum ei dicitur, ad omnes dicitur, pasce oues meas. Hæc Augustinus. In quibus audis catholicam ecclesiam accepisse claues in Petro. Quas & alibi non Petri, sed ecclesiæ claues appellat, vt sermone C.XXIIII. de tempore: Credendæ, inquit, erant Petro claues ecclesiæ &c. Si ergo ecclesiæ hæ claues sunt, penes ecclesiam constat esse earundem autoritatem præcipuam, & velut dominium. Prælatos autem esse, quasi ministros ecclesiæ, & dispensatores eorum, quæ à Christo ecclesiæ elargita sunt. Quemadmodum esse constat de bonis temporalibus, quæ ecclesiæ contulit Christifidelium deuotio, quorum proprietatem certum est esse penes ecclesiam, dispensationem autem penes prælatos, velut ministros ecclesiæ. Vnde & Apostolus: Sic nos, inquit, existimet homo, quasi ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

Præterea saltem hoc negari non posse certum est, omnem autoritatem ac potestatem, quæ data est Petro & ecclesiæ rectoribus, si quæ tamen illis, & non potius ecclesiæ data est, in vtilitatem & profectum ecclesiæ datam esse, quemadmodum idem testatur Apostolus, datam sibi potestatem in ædificationem, non destructionem ecclesiæ. Insuper & euidens ratio comprobat. Quare propter ecclesiam sunt & claues illæ datæ seu Petro seu ecclesiæ,

B & illa suprema ecclesiastica autoritas. Certum est autem à fine dirigi, regularique oportere quæ ad finem sunt. Omnem ergo potestatem, autoritatémque ecclesiasticam datam Petro & ecclesiæ principibus, ab ipsa ecclesia dirigi, regularique debere, videtur necessario consequi.

Quod ipsum etiam hac ratione conuinci videtur. Nam cum pontifices summi, cæterique ecclesiarum præsules, commissa sibi autoritate abutantur frequenter in destructionem, non ædificationem ecclesiæ, aut etiam aberrent in vsu clauium, oportuit à legislatore optimo Christo, relictam ecclesiæ regulam certam, inflexibilem, inobliquabilem, per quam & illa potestas in suum finem dirigi, & abusus eius possint reprimi. Eiusmodi autem, ecclesiam catholicam esse certum est: & quæ eandem repræsentat, vniuersalem synodum, cum ecclesiam Dei viui columnam & firmamentum veritatis appellet Apostolus. Est ergo in catholica ecclesia autoritas & potestas (vt dicunt) regulatiua, omnis autoritatis ecclesiasticæ. Omnem proinde etiam papalem autoritatem illi subdi oportere videtur, eiusque iudicio esse obnoxiam, si eam moderari, & in finem suum dirigere, aberrantémque à scopo reuocare & possit & debeat. Eiusdem quoque esse, & leges illis, canonesque præscribere, quos in vsu potestatis suæ præuaricari non possit, æquè manifestè consequi videtur.

Confirmant hæc etiam ex actis Apostolicis. Siquidem Iacobus, non Petrus, illic legitur definiuisse in illo apostolorum & presbyterorum concilio. Neque ex Petri, sed totius concilij autoritate & nomine inde scriptum est ad Antiochenam ecclesiam.

Rursus, missum Petrum vna cum Ioanne ab ecclesia, quæ erat Hierosolymis

mis, in Samariam. Coactum etiam Petrum reddere rationem ecclesiæ de ingressu suo ad Cornelium centurionem. Quæ omnia probare videntur, Petrum autoritati & iudicio ecclesiæ fuisse subditum. C

Hæc fere sunt, quæ in defensionem illorum iam Constantiensis, quam Basiliensis concilij decretorum, quibus sibi, vniuersalibusque concilijs omnibus, Romanorum pontificum autoritatem subijcere conati sunt, dici, quã uis (vt post intelliges) probabilius, quam verius, mihi posse videntur. Quorum autoritatem & sequens & asserens Ioannes ille Gersonus, Cancellarius Parisiensis (quem in hodiernum vsq; diem vniuersa illa schola sequitur) in tractatu de potestate ecclesiastica, & in altero, quẽ inscribit de auferibilitate sponsi, hanc positionem, suo illo scholastico more, distinctius, probabiliusque & explicare & defendere nititur. Cuius in hæc ferme capita colligitur vniuersæ resolutionis summa.

Primum, non diffitetur cœlestem hierarchiam institutam à Christo, velut regnum quoddam monarchicum, quod nisi à deo immutari non possit, & in eo principem monarchamque papam. Quod Constantiense concilium concedere non videtur, quemadmodum apparet ex illa eius, quam audisti, censura in hunc articulum Vviclefi: Non est de necessitate salutis credere, Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias, qua erroneum hunc dicit, si neget summi pontificis primatum super particulares ecclesias. Itaque non videtur summis pontificibus primatum concedere in vniuersali ecclesia. Quem tamen Gersonus iste ipsa rei euidentia & veritate conuictus, diffiteri ausus non est.

Deinde imaginatur & intelligit ecclesiasticam potestatem, velut quoddam totum integrale (quod vocant) partiri in hæc sua veluti membra papalem, cardinalitiam, patriarchalem, episcopalem, sacerdotalem. Et quoniam sine Ecclesiastica potestate subsistere non potest vniuersalis ecclesia, nec membris illis, ex quibus integratur & componitur potestas ecclesiastica, carere posse, æque illi videtur necessarium. Ex quo consequens est, etiam mortuo papa, nihilo minus manere papalem autoritatem in ecclesia. Quam supremam non diffitetur inter potestates ecclesiasticas, & totius veluti fontalem quandam plenitudinem, reliquas potestatiuè (vt verbis quoque eius loquar) & originaliter continentem: perinde ac in animante animalis illa vis sensifica & motiua, moratur quidem & sedem habet in cerebro, at fons est ac origo sensus, motusque in vniuerso corpore, & particulares omnes sensus potestate continet, & quicquid in toto corpore vsquam est animalis, seu motus, seu sensationis, ab illo prodit veluti fonte ac principio. Itaque cum ecclesia immensi cuiusdam animalis corpori haud incongrue comparetur ab Apostolo, etiam papalem illam autoritatem à IESV Christo donatam Petro, ecclesiasticæ hierarchiæ capiti, subiectiuè & formaliter esse fatetur in solo Romano pontifice, vt capite ecclesiastici corporis: quemadmodum & particulares illas potestates ecclesiasticas, cardinalitiam, patriarchalem, episcopalem, & cætera instar particularium sensuum corporis, in his quæ denominant membris ecclesiæ, easque in papali illa virtute, potestateque contineri, & ab ea deriuari velut fonte ac principio: quemadmodum particulares sensus, & quæ per vniuersum corpus diffusa est, vis motiua & sensifica, ab illo animali principio, quod est in capite. D

At cum mortuo Romano pontifice, pereat subiectũ papalis illius autorita-

A ritatis,quę illius erat,& non totius ecclesiæ, velut forma quædam propria: vt tamen inueniat,quo pacto,quãuis alio quodam modo, adhuc dici possit remanere in ecclesia,præmittit aut supponit,trifariam considerari posse potestatem ecclesiasticam. Primo, secundum se suamve essentiam, aut rationem propriam,hoc est,papalem,patriarchalem, &c. Secundo, vt in subiecto,Petro videlicet aut Paulo. Tertio, vt operantem aut exequentem opus proprium. Quamuis itaq; vnaquælibet ecclesiasticarum potestatum sit subiectiue & formaliter(vt scholastice cum illo loquar)in eo quod denominat, vt papalis in papa, episcopalis in episcopo: quadrifariã tamen intelligi posse vult,easdem esse in vniuersali ecclesia,aut quod illam repræsentat, œcumenico concilio. Primo,velut in fine, siquidem data est vniuersa ad ædificationem corporis Christi mystici. Secundo,tanquam in eo quod potestatem habet applicandi easdem suis subiectis, sine quibus nulla est earum operatio. Sicut enim particularis quælibet ecclesia, mortuo suo episcopo,potestatem habet in locum eius eligendi alium:ita mortuo Romano pontifice, episcopo catholicæ ecclesiæ, penes eandem ius esse eligendi alterius, æque certum est. Tertio,tanquam in regulante vsum,operationemque eius,quẽ modum ex primo illo consequi vult, vt paulo ante deductum est. Ex quo etiam illud necessario consequi existimat, omnem potestatem ecclesiasticam,etiam papalem,ecclesię iudicio esse obnoxiam. Quarto, suppletiue (vt ipse loquitur) hoc est,quod ecclesia, sede vacante, autoritatẽ habeat supplendi & faciendi omnia, quicquid posset fieri à papa, si quis esset,vt decreta, actaque testantur Constantiensis concilij.

Ex his constare existimat, vniuersale concilium esse supra papam, habereque in illum vim coactiuam, posse illi leges præscribere circa vsum potestatis suæ. Posse quoque eundem in totum ab eius executione suspendere.
B Posse & deponere à dignitate papali, siue ita exigãt eius demerita, siue etiã absq; vlla eius culpa aut demerito ita requirat necessitas ecclesiæ.

Cum autem inficiari nemo possit, Romanorum pontificum illam semper fuisse autoritatem ab ipsa etiam vniuersa Christi ecclesia recognitam, in statutis conciliorum vniuersalium dispensandi pro occurrentibus negocijs: ne ex hoc omnibus confesso & notorio conuincerentur, supra conciliorum vniuersalium autoritatem esse autoritatem Romanorum pontificũ, cum notorij,indubitatique iuris sit, inferiorem in leges superioris sui nullum ius, nullamve autoritatem obtinere: distinguit triplici iure quædam pertinere ad autoritatem summorum pontificum, videlicet diuino super naturali, naturali & positiuo. Iure supernaturali, datam cõfitetur à Christo Romanis pontificibus in Petro, tanquam suis vicarijs, & in ecclesiastica hierarchia monarchis, tam potestatem ordinis quam iurisdictionis in vtroque foro, hoc est, coactiuo & voluntario. Iure naturali vero pleraque etiam ipsis conuenire: cum dictet recta ratio, vt communitatis aut politiæ alicuius gubernator & princeps, multis præ alijs priuilegijs, prærogatiuis honoribusque gaudeat. Positiuo autem iure, seu vniuersalis ecclesiæ, seu œcumenicorum conciliorum, eandem repræsentantium, vult etiam illis quædam competere, quæ ecclesia ipsa tanquam communitas perfecta suo capiti & dare potuit, & dedit. Cuius notæ affirmat esse hanc autoritatem interpretandi, dispensandique in statutis conciliorum vniuersalium, pro vt occurrens necessitas, aut euidens hoc requirit vtilitas, quandoquidem ad concilia non ita patet quotidianus recursus. Quam equidem autoritatem non vult

habere ecclesiasticæ hierarchiæ principem ex potestate sibi attributa à C
Christo, sed ab ipsa ecclesia. Qua quidem non incauta, sed parum fundata distinctione elisisse existimat vim obiectiõis illius efficacissimę. Conferẽs deinde papalem autoritatẽ ad autoritatem vniuersalis concilij, hãc illam in sex prærogatiuis dicit excedere. Primo in amplitudine (vt ipse loquitur) aut extensione. Secundo, in infallibili vsu eius directione. Tertio, in morum reformatione, tam in capite, quàm in membris. Quarto, in coactiua potestate. Quinto, in causarum fidei vltimata decisione. Sexto, quoniam concilium in se complectitur saltem virtute omnem potestatem, omneque politicum regimen, papale, imperiale, regale, optimatum, populare. Proinde, qui comparat, inquit, ecclesiasticam autoritatem papali, comparat totum parti, & quærit quid sit maius. Pestilentem insuper dicit, perniciosamq́ doctrinam eorum, qui Romanorum pontificum autoritatem supra concilia statuunt, quibus ex Theologicis (vt existimat) principijs luce clarius demonstrantur esse subiecti.

Hæc fermè sunt, quæ Gersonus ille, vir alioqui & pius & doctus, sed hac in re aut affectu studioq́ partium, aut autoritate illorum patrum deceptus, magis confidenter, quàm rationabiliter aut verè, in illorum defensionem excogitauit. Quæ si diligenter expendantur ad illa, quæ magis iactat, quàm profert, Theologica principia, quantumuis prima facie probabilitatis quandam speciem habere videantur, inuenientur talia, qualem ipse dicit doctrinam nostram, quam nos esse dicimus orthodoxorum omnium, quos Romanorum Pontificum autoritatem supra concilia vniuersa recognouisse semper ab initio, paulo post faciemus euidentissimum.

Hic satis fuerit eorum rationes, qui vniuersalium conciliorum autoritatem supra autoritatem Petri, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidentium efferunt, breuiter, & quam fieri potuit, probabiliter hactenus explicauisse. Nunc ipsam veritatis demonstrationem omnibus viribus aggrediemur. D

Euidenter consequi ex his, quæ superius demonstrata sunt, ecclesiæ nullam autoritatem competere supra suum caput, ecclesiasticæ hierarchiæ principem. Cap. III.

Vandoquidem mere Theologica est causa hæc vniuersa, nempe quantam ipse Christus in suo illo regno ecclesiæ autoritatem dederit Petro atq; eius successoribus, suis vicarijs, quantam cõmunitati ecclesiasticæ, quantam deniq; vniuersalibus concilijs, & quæ cui præponderet, atq; ita res ipsa requirit (quo pondus illud, quod nos prægrauat autoritatis Constantieñ. & Basilieñ. conciliorum, & hinc natorum præiudiciorum efficacius discutiamus) vt exactissimam rationẽ ineamus demonstrandæ veritatis ad illa ipsa Theologica principia (quibus illi, sed nouo more, seipsos victores pronunciant) causam hanc reuocemus, expendamusq́; oportet. Duo autem nos habere in vniuersum principia Theologica, ex quibus sciri possit, quid constitutum à Christo, nempe ipsam canonicam scripturam, & sine scripto traditionẽ ecclesiasticam, quam ab ipsis apostolis edoctis sacro illo spiritu, viua doctrina, præceptioneq; ab initio accepit catholica ecclesia, & continua episcoporum successione ad nos propagauit, supra libro I. clarissime demonstrauimus. Neq; enim scripto legem suam nobis commẽdasse Christum, sed apostolorum, vt diximus, viua traditione, certum est. Et quanquã postea nonnulli aggressi sint explicare

Christi

A Christi actam in terris historiã, ex quibus quatuor relectis reliquis probauit Christi ecclesia, & canonicam eis (quam ex suis illis autoritatib. nõ habebãt) autoritatẽ impartita est: illi tamen ipsi nec vniuersa eius acta, dictaq́; potuerunt comprehendere: quæ, inquit ille, si scribãtur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Sed vniuersa nostræ fidei sacramẽta, mysteriaq́; cõplexi sunt: quorum pleraq́;, nec ipsum Christum suos docuisse apostolos, vt eorum incapaces, quàmdiu in mortali carne cum eis viueret, sed reseruasse vnctioni spiritus, idem ille euangelistarum præcipuus testis est. Quorum omnium euangelistas nullum omnino verbum attigisse, certum est: vt qui non nisi ad Christi ascẽsionem perducunt eius historiam. Sed nec apostolos illa ipsa, quæ acceperunt ab illo sacro spiritu, scripto tradidisse ecclesijs, sed viua tantum doctrina ac traditione, æque certum est. Quam vt ab initio accepit illa Christi ecclesia, ita & conseruauit, & ad nos vsque perduxit, non minori certitudine & autoritate, quàm quæ Christum per seipsum nobiscum agentem in terris instituisse, atque proprio ore commendasse apostolis, euangelistæ commemorant, & literis commendarunt posteris. Cuius equidem ecclesiasticæ traditionis adeo non minorem esse, quàm euangelicarum scripturarum autoritatem, etiam demonstrauimus, vt hanc ab illa prorsus dependere omnino indubitatum fecerimus. Et si quando (quod frequenter vsu venit) de scripturarum germano sensu addubitari contingat, haud aliam veræ earundem intelligentiæ certam, inobliquabilemq́; regulam nos habere, quàm cõmunem sensum & consensum catholicæ ecclesiæ. Eam siquidem esse illam columnam, illud robur, firmamentumq́; veritatis omnis catholicæ, teste Apostolo, quæ & eũdem sacrum illum spiritum, quo scripturæ dictatæ sunt, do-
B ctorem, illuminatoremq́; sortita est, secum permanentem in æternum: hoc illud corpus, ad quod congregantur aquilæ: extra quod qui quærit Christũ, Christo teste, seipsum decipit. Sed hæc libro primo clarissimè demõstrata, ne nos hic remorentur, lector inuenies.

Vt itaq; pergamus, quo cœpimus, bina hæc in vniuersum stabiliuimus ab initio omnis huius nostræ disputationis Theologica certaque principia, ex quibus sciri possit, in ecclesia sua Christus quid constituerit, nempe ipsam scripturam canonicam, & ecclesiasticam traditionem atq; autoritatem, quam demonstrauimus in communi sensu consensuq́; orthodoxorum fidelium perspici. Quem, quia nihil dubium est, sanctos orthodoxosq́; patres expressisse, quoties concordi aliquid sententia adstruunt ac definiunt: ideo & scriptis sanctorum patrum, præsertim his, in quibus sibi ipsis concordant omnes, & consonant inuicem, est indubia apud nos fides & autoritas, vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas. Addidimus his autoritatem cathedræ apostolicæ, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis: ad quem quoniã referri oportuit omnem inter nos exortam de fide & religione quæstionem & controuersiam, eiusq́; terminari definitione & iudicio, quod omnes indiscusse absq; contradictione sequi oporteat: ipsum donatũ à Christo indefectibilis fidei priuilegio, atq; eius sententiam, definitionẽ & doctrinam, semper esse sententiam, definitionem ac doctrinam catholicæ ecclesiæ, lib. IIII. prolixè demonstrauimus. Quanq̃ tertio hoc (ne velut in causa propria minus ponderis, autoritatisq́; habeat) hic non admodũ vtemur principio. Age nũc ad hæc Theologica principia, quæ magis iactitant, q̃ proferunt aduersarij, causam vniuersam diligenter expedamus

In q̃ sit pspicere ecclesiasticę traditiõis sententiam

Cathedrę apostolicę & p̃sidis eius indefectibilis fidei priuilegio suffulta autoritas.

mus, vt appareat quid ex canonicis scripturis, quid ex euãgelica traditione, C quid ex catholicæ ecclesiæ sensu & consensu, quid ex concordi sanctorum patrum testimonio, Petro atque eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, constet attributum à Christo, quid vniuersali ecclesiæ, quid deni que œcumenicis concilijs. Ita enim quando constabit, quid per se horũ triũ vnumquodque acceperit, haud erit difficile eadem conferre inuicem.

Petri, vniuersalis ecclesiæ & œcumenicorum concilio rum autoritas.

Quid autem ex his principijs constet Petrum & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ præsides accepisse à Christo, duobus superiobus libris, tertio & quarto, euidentissimè demonstratum est. Quorum vt summatim hic repetamus capita.

Petrus caput & petra super ædificãdæ ecclesiæ, ad quã nõ pertinet, qui ab illo diuisus est.

Principio, Petrum institutum à Christo ecclesiæ suæ caput, tam necessaria ad ipsum connexione corporis, vt quisquis illi non vniretur, non subesset, non obtemperaret, ad ecclesiam Christi non magis pertineret, quàm quæ à fundamento suo auulsa, separataque iaceret quõdam pars ædificij, ad ipsam domum aut ædificiũ, quæ eo ipso pars eius esse desinit, quod fundamento amplius non cohæret, tam ex clarissimis verbis Christi, quàm ex infallibili illa rectæ scripturarũ intelligentiæ amussi, communi, inquam, orthodoxæ ecclesiæ consensu & confessione indubitatum fecimus. Cui vno velut ore testimonium perhibere patres orthodoxos tã Græcos, quàm Latinos ab initio vniuersos, æque demonstrauimus. Et in primis, Clementem, Anacletumque Petri discipulos, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides & martyres gloriosos. Illum item sacrũ Irenæum Polycarpi discipulum. Illũ quoque eruditissimum Tertullianum, nec minus mirabilem, doctissimumque Origenẽ, Cyprianum insuper gloriosum Christi martyrem & pontificem, præterea Magnum illum Basilium, Eusebium Cæsariensem, Cyrillum Alexãdrinum, Ioannem cognomento Chrysostomum Constantinopolitanum. Et qui vnus plurimorum instar est, illum Athanasium, vna cum vniuersis Aegypti, Thebaidis, & Lybiarum episcopis, vna secum congregatis in Alexãdrina synodo. D Vniuersam quoque Orientis ecclesiam in supplici libello ad Iustinianũ principem. Sed & nostros quoque eodem cõsensu æque vniuersos, Hieronymũ, Ambrosium, Hilarium, Augustinum, Leonem, Gregoriũ, breuiter, quotquot aut sunt, aut fuerunt, orthodoxos.

Petrum itaque ecclesiæ caput, pastorem, principemque constitutũ à Christo, ex illis principijs certum, indubitatumque fecimus. Cui & oues suas pascendas idem ille tertio commendauit, & quàm indissolubilis, quàm necessaria esset totius ecclesiæ suæ ad illũ vnitas & connexio, æque clare significauit, quum ipsum fundamentum fore diceret à se construendi totius ecclesiastici ædificij. Ex quo quis non intelligat, nõ pertinere ad Christi ecclesiã, quisquis ab hoc capite se diuidit: quum ædificij ad suum fundamentum tam sit necessaria connexio, vt quicquid eius ab illo auulsum, separatumque fuerit, dici amplius non possit pars ædificij, sed ruina est.

Petrũ vniuersalis ecclesiæ caput consti tutum à Christo. Impugnat cẽsura Cõstantiensis cõcilij de cathedra Petri.

Nec est quod cauilletur hic quisquam, Petrum particulariũ quidem ecclesiarum omnium, non autẽ vniuersalis ecclesiæ caput cõstitutum à Christo: quemadmodũ Constantienses illi sensisse videntur in cẽsura illa, quam supra citauimus, articuli cuiusdam Ioannis Vvicleffi, de cathedra Petri Romana ecclesia. Quos euidenter redarguit Christus, dicens super ipsum Petrum se ædificaturum ecclesiam suam, quæ vnica est, non plures: nisi quatenus plures vnã integrant & constituunt. Vna est, inquit ille, columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, vnam catholicã ecclesiã credimus ac profitemur

mur omnes in symbolo Nicenæ fidei. Hanc vnam, hanc totam, hāc vniuer-
A sam, quanta quanta erat, ædificaturum se dixit Christus super illū cepham, illud saxum, illam petram apostolorum & totius ecclesiæ principē. Quem iam ascensurus ad patrem & abiturus in regionem longinquam, supra audisti vt cōstituerit super vniuersam suam familiam, vt & oues suas & agnos suos pascendos, gubernandosq;, & vniuersum illi commiserit ouile suum. Illi dixit omnipotens dei verbum: Tu pasce, regeq; oues meas, cuius pater ante dixerat ad Dauid: Tu pasces populum meum Israel. Cui, inquit ille Bernardus, non planum est omnes oues designasse Christum: nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Nunquid nō sunt omnes Christiani, seu separatim, seu cōiunctim eos intelligas, oues agni ve Christi? Et absq; exceptiōe, absq; distinctione cōmissi sunt omnes curæ, regiminiq; Petri, super quem ædificata est, non plures, non particulares, sed vnica, tota, vniuersaq; Christi ecclesia. Quē non vni Romæ, sed (vt B. Chrysostomi verbis dicam) vniuerso orbi terrarum præposuit Christus. Et (vt ille ter sanctus Leo) vniuersarū gentiū vocationi, omnibus quoq; apostolis & cunctis ecclesiæ patribus, vt quāuis multi sint in populo dei sacerdotes, multiq; pastores, omnes tamē regat Petrus, quos principaliter ipse regit & Christus. Adeo vt ille D. Gregorius affirmare non dubitet, cunctis euangelium scientibus esse notorium, voce diuina totius ecclesiæ curam commissam principi apostolorum Petro. Sed hæc libro III. & IIII. tam ex canonicis & euangelicis scripturis, q̄ ex catholicæ ab initio ecclesiæ communi sensu, fide & confessione, clarissimē & irrefragabiliter demōstrata sunt. Cuius vt nullum aliud haberemus testimonium, certè vnius Chalcedonēsia concilij nobis sufficere deberet autoritas. In quo DCXXX. ex toto orbe cōgregati episcopi, ad beatiss. Leonē referentes acta illius concilij, eundem apostolicæ sedis & vniuersalis ecclesiæ com-
B pellarunt episcopū: quod eadē illa attestatur synodalis epistola, & B. Gregorius suo hoc ipsum luculētissimo testimonio confirmat. Siqdem in epistola ad imperatorē Mauritiū aduersus illicitā ambitionē Ioannis Constantinopolitani episcopi, itē & in altera ad Eulogiū Alexandrinū patriarchā, præterea etiā in alia ad Anastasium Antiochenū, affirmat præfatū Leonem à frequentissima illa Chalcedonensi synodo recognitum & appellatum fuisse patriarcham œcumenicum, hoc est, totius orbis terrarum, aut vniuersalis ecclesiæ. Si itaq; vniuersalis ecclesiæ episcop9 Leo, idq; tāti cōcilij, atq; adeo ipsius vniuersalis ecclesiæ testimonio, cōstat sanè vniuersalem ecclesiam Petri successorumq; eius commissam regimini: quemadmodum particulares ecclesiæ gubernationi episcoporum suorum. Et sicut particularis ecclesiæ caput est diœcesanus episcopus: ita vniuersalis ecclesiæ Petrus successoresq; eius.

Testimoniū Chalcedonēs. synodi.

Quare constat parum concinnam, parumq; fundatam (ne quid dicā grauius) esse distinctionem Constantiensis concilij, qua vtitur in damnatione illius articuli Vviclefi (Non est de necessitate salutis, credere Romanam ecclesiam esse supremam) sub his verbis: Erroneus est, si per Romanam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut generale concilium, aut pro quanto negaret primatum pontificis super alias particulares ecclesias. Quis enim per Romanam ecclesiam vnquam intellexit, aut vniuersalem ecclesiam, aut generale concilium? Mihi sanè videtur, Romanam ecclesiam haud obscuram, neque ambiguam habere significationem, quum pro sua inter omnes ecclesias autoritate, & primatus dignitate, toti semper orbi, Christianisq; omībus notissima fuerit. Quam primam quidem illam totius

Parū concinna, nec fundata Cōstantiensis censuræ distinctio.

totius orbis sedem Petri & apostolicam cœlesti inter nos beneficio exaltatam, & singulari illo, quod supra adstruximus priuilegio decoratam, & cuius episcopus simul esset ecclesiasticæ hierarchiæ princeps, atque adeo vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus, vt reuera est, ita semper intellexerunt omnes. At vniuersalem ecclesiam nemo intellexit vnquam, nisi forte Latini sermonis ignarus. Nam addita determinatio particularis (Romana videlicet) vetat, quo minus vniuersalem ecclesiam possis intelligere. Multo minus autem vniuersale concilium quod quis, obsecro, aut Romanę, aut cuiusuis alterius nomine designauit ecclesiæ? Tertiam vero illam disiunctionis particulam, qua tribuentes Romanis pontificibus primatum super particulares ecclesias, eundem super vniuersalem eisdem negant ecclesiam, addiderunt quidem necessario, ne sibijpsis statim inuenirentur contrarij, sed ęque inconsiderate, aduersus Christi ipsius verba clarissima, totius quoque orthodoxæ ecclesiæ confessionem & sententiam. Intelligebant sane gregi & ouibus (quas pastoribus suis subesse præcepit Christus) non esse attributam ab eodem, contra rerum naturam & ordinem, autoritatem ac potestatem superiorem, supra suum pastorem, ducem ac principem, quem idem ipse pro se illis constituisset vicarium. Quare si Petrum, successoresque eius cum orthodoxa ecclesia recognouissent catholicæ ecclesiæ pastores, primates aut episcopos: statim consequens erat, non esse ecclesiæ in ipsos, sed contra potius, ipsorum in ecclesiam regiminis autoritatem superiorem, atque ita corruissent continuo magnifica illa eorum decreta, quibus & Petrum & successores ipsius sibi subijciebant ac reddebant obnoxios. Nunc vero pulchro, acutoque (vt sibi visi sunt) commento, non super vniuersalem ecclesiam, quam sese repręsentare iactitabant: sed super ecclesias particulares vniuersas eorum esse potestatem, confessi sunt. Quasi aliud esset vniuersalis ecclesia, aliud vero particulares vniuersæ, aut quasi, si omnes simul Christianos intelligas, non comprehendantur sub appellatione ouium Christi, quas absque distinctione, absque exceptione, idem ille Petri commisit curæ & regimini. Quasi denique particulares ecclesias dixisset Christus, & non potius vnicam suam nempe catholicam, se ædificaturum super Petrum.

Chalcedonensis synodus qualé recognouerit Leoné Rom. pontificé.

Quanto rectius, synceriusque sacrosancta illa Chalcedonensis synodus omnium, quæ vnquam celebratæ sunt, celeberrima: & si qua alia maxime repræsentans vniuersalem ecclesiam, in epistola de actis suis synodalibus ad beatissimum Leonem, qua non solum illum vniuersalis ecclesiæ recognoscunt & fatentur episcopum, sed & Dioscori patriarchę Alexandrini detestantes insaniam, iustasque eius depositionis causas reddentes, hanc præcipue commemorant, quod ab eodem beato Leone, ob contemptam aut neglectam apostolicæ sedis autoritatē, in impia illa Ephesina synodo, in qua reliquis præuaricationis autor extiterat, damnatus atque excommunicatio ni subiectus, in ipsum resurgere, & autoritate fretus generalis concilij, vicissim ipsum excommunicare non est ueritus. Vbi inducta de vinea domini sabaoth & custode eius parabola, per vineā vniuersalē Christi ecclesiam, per custodem eius Romanum pontificem, ecclesiasticæ hierarchiæ principem intelligentes. Insuper, inquiunt, contra ipsum vineæ custodem, qui à saluatore deputatus est custos, insaniam suam ostendit, dicimus sollicitan ctitatem tuam, & incommutabilem eum, qui corpus ecclesię vnire solitus est, meditatus est facere. Hæc illa Chalcedonēsis synodus. Vides hic vineæ totius custodem, vides vnde pendeat vnitas totius ecclesiastici corporis.

Itaque

A Itaq; hic vt reuertamur ad institutum, nempe ad breuiter commemoran
dum, quam autoritatem ex theologicis illis principijs constet Petrum atque
eius successores, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, accepisse à Christo. Cùm
iam illum constet ab ipso constitutum Christianæ ecclesiæ caput & princi-
pem, eamq; vniuersam ipsius commissam curæ & regimini, non destituisse
eundem necessaria ad hoc autoritate æque certum est, sed talem ad propor-
tionem autoritatem ipsi contribuisse super vniuersam domum ecclesiasti-
cā, qualem in domo priuata necessario habet quilibet paterfamilias, hoc est,
vt eius præceptis obnoxij essent omnes, qui ad ecclesiasticam familiam per
tinēt, in suo quisq; gradu & ordine: quibus ipse posset normam & leges præ
scribere, quæ sibi viderentur ad finem ecclesiasticæ societatis conducere. Et
ab vnoquoq; sui officij rationem exigere. Insuper & exortas in eadem eccle
siastica domo de fide, religione, & alijs ecclesiasticis negocijs quæstiones &
cōtrouersias sua definitione ac iudicio componere: cum priuilegio quodam
singulari indefectibilis fidei & infallibilis definitionis ac iudicij in his, quæ
ad fidem religionemq; pertinent, pro necessaria vtilitate & securitate totius
familiæ ecclesiasticæ. Quare & vni illi dictum à Christo, vt quodcunq; alli-
garet super terram, alligatum haberetur in cœlis, hoc est, quodcunq; ille ob
ligaret, præciperet, ordinaret in vniuersa ecclesiastica domo, hoc ipsum obli
gare omnes in eadem existentes, etiam coram deo: nullis alijs autoritatem
eius circumscribens limitibus, quàm ipsam domum catholicę ecclesię, nem
pe vniuerso orbe terrarum.

Et quanquam etiam in vnaqualibet alia communitate, cuius pars sumus,
superiorū in eisdem nostrorum præceptis obedire teneamur, etiam coram
deo, quando ad finem faciunt societatis, in qua præsidēt, à quo si prorsus ab
B errarent, non teneremur obsequi: Ecclesiasticæ tamen hierarchiæ præsidis
(cui in his, quæ sui officij sunt, ipse Christus semp adest speciali priuilegio)
non vult à nobis discuti præcepta, sed simpliciter & indiscusse obsequi. Ita-
que quemadmodum in veteri illa synagoga præceptum supra demonstra-
uimus, vt facerent quicquid dicerent, aut iuberent præsidentes illi Mosai-
cæ cathedræ, atque sine vlla discussione obedirent summi sacerdotis impe-
rio, in nullam ab eo partem declinantes: Ita & apostolicæ cathedræ & toti-
us ecclesiæ præsidi Petro atq; eius successoribus dixit Christus: Quodcunq;
ligaueris in vniuerso orbe terrarum, ligatum erit in cœlo. Nihil excipit, ni-
hil nostro reseruat aut arbitrio aut iudicio, sed simpliciter & indiscusse iubet
seruare & facere, quicquid nobis dicunt, hoc est, præcipiunt, qui cathedræ
præsident: tametsi prohibeat eorum opera, vt sequaris, attendere. Quare &
vni Petro vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi sua oratione impetrauit Chri-
stus, non quidem impeccabilitatis, sed indefectibilis fidei priuilegium: vni
in apostolorum omnium præsentia dixit: Ego rogaui pro te Petre, ne defi-
ciat fides tua, ad confirmandos fratres in fide. Petri, hoc est, non ecclesiæ, pri
uilegium: nisi ex consequenti, & velut ex Petri priuilegio, & tanquam ei-
dem adhærenti vt capiti ac fundamento totius ecclesiastici ædificij. De qua
quum Petro diceret Christus, quod eandem super ipsum ædificaturus es-
set, addidit: Et portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, super te
videlicet ædificatam: clare indicans ecclesiæ hoc ipsum ex fundamenti ac illi
us petræ priuilegio competere.

Sed hæc tam ex canonicis & euangelicis scripturis, q̄ ex earundem rectæ
intelligentiæ certa regula catholicæ per orbem ecclesiæ ab initio recogni-
tione,

tione, fide & confessione, & orthodoxorum patrum omnium concordi te stimonio, duobus prioribus libris, tertio & quarto, copiose & luculēter demonstrauimus. Vtq; in omni hæreticæ persecutionis turbine ac tempesta te suborta, velut ad certum, indubiumq; veritatis signum, ad fidē Romanæ ecclesiæ, toto orbe respexerint Christi fideles, ad eam confugerint, velut ad sacram quandā ancoram eius traditionem, tanquam certā & infallibilem veræ fidei regulā, amplexi fuerint: vt in qua speciali illo Petro imperato à Christo priuilegio, orthodoxā fidem, & apostolicā illā quā ab initio accepit traditionem syncere conseruatam agnoscerent, conseruarique, in finē. C

Vt itaque breuiter in summa dicam, ex Theologicis illis quæ memorauimus principijs, superius irrefragabiliter demonstratum est, Petrum, cōstitutum à Christo totius, quantum quantum est, ouilis sui, hoc est, catholicæ ecclesiæ pastorem, gubernatorem & principem. Cuius tam necessaria est ad illud suum caput vnitas & connexio, quam ædificij ad suum fundamentum, supra quod ædificatum est. Insuper, obtinuisse illum à Christo talem, tantamque autoritatem, qualis, quantaque ad tam immensam multitudinem gubernandam, & in solidam vnitatem, concordiamque cogendam & continendam, & in finem illum suum dirigendam, illi fuerat necessaria. Cuius summam plenitudinemque in clauium regni cœlestis metaphora expressam diximus. Quas vni singulariter Petro, non cæteris apostolis, nō etiam ipsi datas ecclesiæ, tam ex clarissimis Christi verbis, quam ex concordi sanctorum patrum testimonio, atque adeo communi catholicæ ecclesiæ consensu, confessione & sententia, etiam demonstrauimus. Præterea & iurisdictionis illam autoritatem terribilem, cuius potestas etiam cœlos penetrat, cui quicquid cōtinetur in latissime patente ecclesiastica domo, cuiuscunque sit dignitatis, gradus & officij, quicquid in terris est, subiectū est. Definiendarum quoque dubitationum circa fidem, religionem, legemq; Christi inter nos suborientiū. Cuius definitionē & sentētiam vt omnes sequi necesse est: securitatem rectitudinis, veritatisq; earundem nos accepisse. D
Præter hæc quæ Petri sunt, & successorum eius ecclesiasticæ hierarchiæ prīcipum, etiam aliud cathedræ apostolicæ demōstrauimus priuilegium, totius ab initio ecclesiæ catholicæ confessione recognitum: & ipsa rei comprobatum euidentia. Nempe vt in ea nunquam deficiens orthodoxorum episcoporum successio, apostolicam illam traditionem, fideique orthodoxæ synceritatem, vt eam sine scripto viua illa traditione, doctrinaque accepit ab apostolorum principibus, ad finem vsque seculorum incorruptam, intemeratamque propagaret, quam aliter conseruari non erat possibile. Cuius traditionem fidemque multo confidentius hæreticis obijciebant sancti illi primitiuæ ecclesiæ patres & proceres, quam ipsas scripturas euangelicas, vt quas constat parum efficaces ad conuincendos hæreticos, quod instar plumbeæ cuiusdam (vt sæpe diximus) regulæ facile se flecti patiantur, & accommodari ad sensum, quem quisque secum attulerit.

Ex his tametsi etiam de vniuersali ecclesia lege correlatiuorum euidenter consequens sit, eam non accepisse autoritatem supra Petrum & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ principes. Nam si pastor, rector & caput vniuersalis ecclesiæ Petrus, pasci hæc gubernarique debuit à Petro: eique subesse, & non vice versa, fuitque & est Petro in eam regiminis iurisdictionisq; autoritas, huic vero subiectionis, obedientiæq; imposita necessitas. Si illius autoritati commissum, subortas inter nos quæstiones controuersiasq; de-

definire, consequens est, vt huic iniunctum sit illius sententiam sequi, illique semper inniti, tanquam suo fundamento ædificium. Hæc enim ex ipsa
A correlatiuorum ratione, naturaq; per se sunt euidentia: adeoq; si aliter non probaremus, vniuersali ecclesiæ in Petrum, & successores eius nullam iurisdictionis autoritatem competere, nemo non satis demonstratum hoc intelligeret. Quoniam tamen Constantienses Basilienfesq; illi definierunt, vniuersalem ecclesiam (in cuius sesius, nescio quo iure subrogabant) potestatem immediate accepisse ab ipso Christo, cui quilibet cuiuscunq; status aut dignitatis, etiam ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ principes, obedire tenerentur: coactiuam etiam potestatem sibi vsurpantes in eosdem opere præcium videtur paulo diligentius hoc ipsum inuestigare, num quæ ex certissimis illis, quæ constituimus, principijs cōstare videatur vniuersali ecclesiæ à Christo data autoritas huiusmodi. Quod si erit, falsum sit necesse est, quicquid superioribus libris Petro super ecclesiam datum demonstrauimus: falsa proinde, imo impossibilia illa ipsa nostræ fidei indubitata, certaq; principia, ex quibus consequerentur, non solum falsa, sed etiam pugnantia. Nam ipsa rerum natura non patitur, vt si Petro sit in ecclesiam (quemadmodū demōstrauimus) data regiminis, iurisdictionisq; autoritas, quod ea vicissim sit ecclesiæ in Petrū: sed simpliciter aut pesse aut subesse alterū alteri est necessariū.

Vniuersali ecclesię nullam a Christo iurisdictionis datam autoritatē, non solum supra suum caput, & qui ipsius Christi inter nos agit vicarium: sed nec super vnumquēlibet etiā infimi gradus Christianū: & si quā maxime accepisset, eā nullo iure sibi vēdicare posse vniuersalia cōcilia. Cap. IIII.

EXpectare te video lector, vt intelligas quid hæc sibi paradoxa velint. Nam paradoxa vt videantur pleraque, quæ ex Theologicis illis principijs alioqui sunt euidentissima, fecit sacrarum scripturarum, & ecclesiasticæ illius antiquitatis, orthodoxorumque patrum,
B qui iam diu regnauit, neglectus, & recepta pro illis prophana quædam quiduis ex suo statuendi, definiendique iudicio, impiaque temeritas, nuper quorundam, qui sophisticis magis ratiunculis, quam ad certissima illa quæ ostendimus principia, expendebant omnia: nunc vero nonnullorum, qui fastu secularium literarum inflati, de singulis pro suo iudicio pronunciant, & se diuinorum, humanorumq; omnium Aristarchos constituūt. Dabo itaq; operam, vt etiam tibi, non solum credibile, sed verum quod dicimus videatur. Rursus igit, quid dicam, accipe. Bifariā intelligere cōtingit vniuersalem ecclesiam, videlicet aut ipsā totā, integrā, pfectamq; vna cum suo capite, aut velut cogitatione cōtra suum caput distinctā, quo pacto accipi certum est, quando sit aliqua eius ad suū caput relatio, vt cū dicimus, Petrum successoresq; eius esse pastores, rectoresq; vniuersalis ecclesiæ. Itē in illis verbis Christi: Et sup hanc petrā ædificabo ecclesiam meā. Vtrouis autē modo intelligatur, dico vniuersalem ecclesiam, vt huiusmodi est, nullā prorsus iurisdictionis potestatē, autoritatēq; accepisse à Christo, cuius omnino nullus vsus, nulla vtilitas, nulla prorsus potuisset esse operatio. Dico autem, vt eiusmodi est, hoc est, quæ primo conueniat toti, vniuersaliq; ecclesiæ, & non secundum accidens, aut secundum partē eius aliquam. Hoc enim pacto quicquid seu Petro, ecclesiasticęque hierarchiæ principibus, seu reliquis eius ordinibus primo datum est, etiam vniuersali ecclesiæ datum esse vere intelligi, dicique posset. Itaq; ne indistinctus sermo ambiguitatem pareret, & veritatis inquisitioni impedimento foret, addidimus, in quantum eiusmodi.

Principio hoc te ſcire volo, quamuis illis verbis Christi, in quibus vniuerſum eſt aduerſariorum fundamentum: Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic eccleſiæ. Si eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erũt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erũt ſoluta & in cœlo. Quamuis, inquam, his Christi verbis, eccleſiam accepiſſe ligandi, ſoluendique poteſtatem, & D. Hieronymus confirmet, & nos etiã ſupra demonſtrauerimus: nihil tamen hæc pertinere ad vniuerſalem eccleſiam, vtrouis prædictorum modorum ipſam intellexeris, mihi omnino videtur certiſſimũ. Nam quum præceperit peccantem in nos fratrẽ corripere: deinde vnum aut duos adhibere teſtes: tertio denũciare eccleſiæ, non intellexiſſe illũ eccleſiæ nomine, ipſam vniuerſalẽ eccleſiam, ipſa de qua loquebatur & quam p̃cepit, rei natura mihi euidentiſſimè demonſtrare videtur. Quis enim peccantẽ in ſe fratrẽ vniuerſali denunciare poſſet eccleſiæ, hoc eſt, vniuerſitati omniũ in vniuerſum orbem diſparſæ Christi fideliũ? Nunq̃d hæc vniuerſitas in vnũ aliquẽ locum, aut conuenit vnq̃, aut cõueniet, vt adiri poſſit à nobis? vt illi peccantis in nos fratris denũciatio fieri? vt is ab illis corrigi aut corripi? At eccleſia ad quã quenque in hac cauſa remittit Christus, ſemper cuique patet, ſemper inuentu, ſemper aditu eſt facilis, ſemp parata omnibus. Cũ illius p̃cepti vſus occurrat in dies ſingulos. Sed vniuerſali, inquis, concilio repræſentanti vniuerſalem eccleſiam, poteſt illa denunciatio fieri. Poſſit ſanè concilio fieri: at tamen eccleſiæ nomine vniuerſale conciliũ non intelligi, æque certum eſt, cum ei dicere præcepit Christus, ſi peccans in nos frater, noſtra correptione emendatus non fuerit. Alioqui q̃ pacto erit credibile illis trecentis & amplius annis ante Nicenum cõcilium, primum vniuerſalium omnium, nemi nem vnq̃ ſatisfeciſſe illi Christi præcepto? Deinde, vt dixi, eccleſia ad quam quenque remittit Christus, in cauſa fraternæ correptionis, ſemper patet, aditu facilis omnibus. At vniuerſalis concilij rariſſimè cuiquam poteſt fieri copia. Quod ſi dixeris, q̃ tam vniuerſalem, q̃ particularem eccleſiam indifferenter à Christo intelligi, quum præcepit dicere eccleſiæ, ſi quando nos monentes, corripientesque contemnit frater. Tunc quidẽ particulari eccleſiæ denunciandum fore, quando tali ſubeſt alicui. Si verò nulli ſubſit particulari eccleſiæ (quemadmodum ſummi pontifices eccleſiaſticæ hierarchiæ primates) hunc talem denunciari oportere vniuerſali eccleſiæ.

Cauilli remotio.

Sed vide, q̃ non quadrent iſta. Neceſſe eſt denunciãdum eccleſiæ fratrẽ, ſubiectum eſſe eccleſiæ, cui denunciabitur. Quare Christi præcepto non ſatisfecerit, qui peccantem in ſe fratrem, qui pars eſt & ſubditus Traiectenſis eccleſiæ, denunciauerit eccleſiæ Leodienſi, nec rurſus, ſi Traiectenſis eccleſiæ epiſcopum, ipſi Traiectenſi, cui præficitur, non ſubijcitur, eccleſiæ denũciare voluerit. Sed Traiectenſis eccleſię ſubditum, denunciare oportet Traiectenſi eccleſiæ. Epiſcopũ verò, non ſuæ, cui præficitur, ſed ſuperiori, cui ſubijcitur, denunciari neceſſe eſt, hoc eſt, Traiectẽſem epiſcopũ Colonienſi eccleſiæ, aut certè Romanæ, cui ſubijciũtur omnes. Demonſtratũ eſt autem Petrum & ſucceſſores eius Romanos pontifices, vniuerſalis eccleſiæ eſſe paſtores, rectores & epiſcopos. Illos ergo in nos peccantes non vniuerſali eccleſiæ, cui præſunt, non ſubijciuntur, ſed Christo potius ac deo, cui ſubiectæ ſunt, orationibus, gemitibusque noſtris denũciare debemus, vt aut eos emendet, aut aliter ſuæ prouideat eccleſiæ. Qui cito faciet vindictam ſeruorum ſuorũ ad ſe clamantium. Itaque illa Christi verba: Dic eccleſiæ, nullo vnquam

Eccleſiaſticæ hierarchiæ p̃ſides in nos peccãtes, cui denunciãdi ſint.

A quam casu de vniuersali ecclesia intelligenda sunt. Nam Romanus pontifex illi præest, non subijcitur, quare illi denũciari non potest. Cæteri autem omnes subsunt particularibus ecclesijs. Quare nulla est eos ad vniuersalem ecclesiam deferendi necessitas, vt nec possibilitas. Sed denũciandus quisq; est particulari, cui subiectus est, ecclesiæ. Qui si nulli alteri, saltẽ Romanæ subijcitur, & ipsi quidẽ particulari, sed quæ (vt superius demonstratũ est) dei beneficio, singularíq; priuilegio, primatũ obtinuit. Cui facilè denũciari potest om̃is Christianus in nos peccãs frater. Deinde vt daremus illa Christi verba loqui indifferẽter, tã de vniuersali ecclesia, quantũ ad fratrem nulli particulari subiectũ ecclesiæ, q̃ de ecclesia particulari, & sua vniuscuiusq;, quantum ad fratres alios. Certum tamen est ex his verbis, haud maiorem vniuersalis ecclesię autoritatẽ adstrui posse, q̃ sit vniuscuiusq; particularis: vt Traiectensis aut Leodiensis dico, quantum ad ipsam in se autoritatis, potestatísq; essentiam, energiam, vim & efficaciam, q̃uis forte in plura supposita pateret eius iurisdictio. Nihil enim vel fingere quisquã possit hic dictũ vniuersali ecclesiæ, quod non certissimo dictum constet vnicuilibet particulari ecclesiæ. Certum est autem & ab ipso etiam, cuius sententiam impugnamus, Cõstantiensi concilio concessum, vt audisti, maiorem, efficacioremq; esse autoritatem, potestatemq; Petri, & successorũ eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principum, quàm vniuscuiuslibet particularis ecclesię, Leodiensis dico aut Traiectensis. Maiorem ergo eorundem esse autoritatem prę autoritate vniuersalis ecclesiæ confiteri planè est necessarium.

Quod nullus vsus foret iurisdictionis, si qua esset, vniuersalis ecclesię

Rursus, huius autoritatis iurisdictionis (si qua esset) vniuersalis ecclesię, nulla prorsus foret vtilitas, nullus vsus, nulla operatio aut exequutio, quum sit impossibile in vnum conuenire infinitam illã vniuersitatis Christianorũ
B in vniuersum orbẽ diffusam multitudinẽ. At nisi in vnum conueniat, impossibile est illius totius, vt tota, vniuersaq; est, vnum esse aliquem actum, vnam operationẽ. Impossibile igit̃ autoritatis, potestatísq; illius, quæ toti, vniuersæq; inquantum eiusmodi conueniret, aliquod esse exercitium, q̃d sine aliquo actu totius, in quantum totum huiusmodi, non posset intelligi.

Cauillę remotio.

Si hic ad vniuersale concilium iterum refugias, dicasq; ipsum repræsentare vniuersalem ecclesiam, eiusq; in se potestatem habere. Ipsum aũt haud difficile in vnum congregari posse, & quæcunq; volueris exercere & exequi. Audio quidem nudis verbis hæc affirmari, minimè tamen demonstrari ex principijs illis (ad quæ prouocati sumus) theologicis.

Vniuersale cõciliũ an repsẽtet vniuersalem ecclesiam.

Nam quum certum sit œcumenicum concilium adeo non esse vniuersalem ecclesiam, quæ millies fortassis millena milia toto orbe cõplectitur hominum: vt vix sit aliquanta eius particula. (Nam in secundo vniuersali concilio, Constantinopolitano primo, cẽtumquinquaginta tantum interfuisse traduntur episcopi) quæro, vnde habeat quod repræsentet vniuersalem ecclesiam, eiusq; autoritatem, potestatemq; (quam tamen nullam demonstrarunt) exerceat. Aut enim obtinet hoc à Christo, aut ab ipsa vniuersali ecclesia. A Christo hoc sibi datum esse, vt centum aut ducenti episcopi totius, quanta est, ecclesiæ autoritatem habeant, nec iota vllum proferent. Ab ipsa ergo vniuersali ecclesia hãc in se trãsfusam autoritatem & velut delegatam sibi, necesse habẽt dicere. Sed dicere haudquaquam satis est, factum demõstrasse oportuit, & iure ritéq; factũ. Nam de vtroq; illis moueri posset quæquæstio & controuersia. Quin nos contra demonstrabimus. Primum vniuersalem ecclesiam, nec de facto potuisse delegare autoritatẽ suam vniuer-

sali concilio. Deinde vt potuisset, non tamen constare, quod vnquam fecerit. Tertio, si fecisset, merito dubitari, an potuisset iure facere. C

Inprimis, si ex vniuersalis ecclesiæ delegatione quadam, seu commissione, concilium repræsentet vniuersalem ecclesiam, eiusq; autoritatem exerceat: necesse est igitur, vt hanc conciliorum autoritatem delegatam præcesserit actus aliquis vniuersalis ecclesiæ, vt eiusmodi est, eam autoritatem sibi delegantis. Sed certum est, vniuersalis ecclesiæ per vniuersum orbem diffusæ, vt eiusmodi, nullum actum aut fuisse vnquam, aut esse potuisse. Deinde vt esse posset, potuissetq; vnus aliquis actus vniuersalis ecclesiæ, potuissetq; facto commisisse suam autoritatem vniuersalibus concilijs: nunquam tamē id factum aliquando probabitur. Neq; enim in ipsis concilijs id factum fingi potest, quum certum sit, cōcilia nō esse vniuersalē ecclesiam. An vero ex eius delegatione repræsentent vniuersalem ecclesiam, hoc ipsum est, quod nūc ambigitur. Quod qui factū affirmant, ostendere deberēt, vbi aut quando factum fuerit. Certè quoniam ante delegationem eiusmodi non fuisset ista conciliorum autoritas, necesse est, aut eam præcessisse concilia vniuersalia, aut primum saltem vniuersalium cōciliorum, nec repræsentasse vniuersalem ecclesiam, nec eius obtinuisse autoritatem. Atq; ita Nicenū illud, omnium maximę in ecclesia autoritatis, hanc vniuersalis ecclesię autoritatem, quam hæc nouissima sibi vendicant, non habuisse necesse est.

Quod si ad conniuentiam aut tolerantiam hic confugiant vniuersalis ecclesiæ, primum nec eam ipsam vnq; proferent, etiā si ea sufficeret. Nam in nullo vniuersalium conciliorū omnium hoc sibi præsumpsisse patres inuenient, vt dicerent catholicā se repræsentare ecclesiam, eiusq; autoritatem exercere, nisi in quantum ipsis interesset, aut etiam præsideret illa ecclesiasticæ hierarchię principum Petri successorumq; eius autoritas, prçterquam in his, quæ nunc impugnamus, Constantiensi & Basiliensi nouissimus. Deinde quid quæso ex hac adstrui posset tolerantia & conniuentia? Quandoquidem simpliciorum vulgus (quæ est pars maxima) quonam pacto huic conciliorū temeritati, & iniustissimæ vsurpationi se potuisset obijcere? præsertim quum eorum non sit dijudicare eiusmodi. Docti autē plerique prudentesq; viri, qbus seditiones illæ haud mediocriter displicuere, qd obsecro facerēt sub illis tumultibus, in qbus & reges & principes conuenerūt in vnū aduersus dn̄m & aduersus Christū eius? Sed Gamalielis illa sententia dijudicauit, probauitq;, nō ex deo essent illa consilia. Deposuit Bugeniū IIII. indubitatū pontifice Basilien̄. conciliū, & in locū eius Amadeū quendam substituit. Attamen Eugenium illū, successoresq; eius pro indubitatis Ro. pontificibus ecclesiasticæ hierarchiæ primatibus in hūc vsq; diem recognouit vniuersa Christi ecclesia. Illius aūt Amadei post dissolutum illud conciliū quis vnq; meminit? Nunqd ergo, ex vniuersalis ecclesię sententia cōsensuq; quisquam credere potest acta hæc à Basilien̄. concilio, quæ acta nunq̄ probauit Christi vniuersalis ecclesia? Postremo, quum hic de autoritate supnaturali agatur, quæ ipse Christus in suo illo ecclesiastico regno ad finem illū supernaturalem consequendum, quibus sibi visum est, dispartitus est, nondum ex illis ad quæ prouocati sumus, theologicis principijs satis demonstratum est, vniuersalem ecclesiam, si quā propriè & primo accepisset à Christo autoritatem, eam potuisse pro suo arbitrio transferre in alios, nisi & eius transferendæ sibi datam potestatem demonstrarent à Christo. D

Vniuersali igitur ecclesiæ nullam prorsus iurisdictionis autoritatem data mà

A tam à Christo, ex his mihi satis demōstratum videtur, vt cuius vsus nullus, nulla vtilitas, nulla futura erat operatio. Certa est enim indubitataq; philosophorum illa sententia, deum & naturam nihil frustra facere

Conclusio de autoritate vniuersalis ecclesiæ.

Illa vero Christi verba, in quibus vniuersum illius quam impugnamus autoritatis fundamentum est Matth. XVIII. Si peccauerit in te fratèr tuus, &c. dic ecclesiæ, & quę sequuntur, ad vniuersalē ecclesiā nihil pertinere, sed de particulari loqui ecclesia, tam rei ipsius, de qua agitur, natura, quā ipsius vniuersalis ecclesiæ ab initio docet obseruatio. Quibus tametsi vnamquālibet particularem ecclesiam, iurisdictionis autoritatem in subditos sibi accepisse à Christo non dubitauerim, multo tamen minorem, limitatioremq; illa Petri & successorū eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum. Ecclesiarū siquidē iurisdictio, certis limitibus diœcesibusq; arctatē & circūscribitē. At illorum autoritas est in ipsas etiam ecclesias vniuersas. Quamuis autē de ecclesiasticæ domus autoritate loquens, etiam vniuersitatis verbis vsus fuisse videatur Christus, dicens: Quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: intelligi tamen hæc oportere, vt distributionem faciant accōmodā, quemadmodum dialectici loquuntur, indubitatum est, & ipse verborum Christi series & contextus euidēter indicat. Nam postq̄ p̄cepisset vnicuilibet Christiano, peccantem in se fratrem corripere, nostramq; admonitionem negligentem aut contemnentem ecclesiæ denūciare, nō vtiq; vni vniuersos qui toto orbe futuri erāt fratres, sed vnūquenq; suę, autoritatē deinde nobis cōmendans ecclesiastici iudicij, subdidit: Amē dico vobis, quæcunq; alligaueritis in terra, &c. Id est, q̄ vnaquęlibet ecclesiarū alligauerit in subiectos sibi. Ita enim intelligi oportere, & ipsa rei de qua agitur natura, & ipsa explicat elocutionis forma. Quis enim dubitet irritū fore, si Bononieñ.

Subruitur p̄cipuū aduersariorū fundamētum.

Maior Petri, q̄ ecclesiasticæ cōgregationis autoritas.

B ecclesia in diœcesannm Mediolanieñ. aut Reuennatē suam autoritatem iurisdictionemque exercere præsumpserit: At in illis verbis dictis ad Petrum nihil est eiusmodi, quod cogat intelligere talem distributionem accommodam, sed simplex vniuersos simpliciter comprehendens distributio, vni siquidem singulariter dicitur: Quodcunq; alligaueris super terram, ligatum erit & in cœlis, vnius singulari autoritati omnes sine exceptione subiecti sunt. Quod si insuper hic diligenter attenderis, & ordinem & vim energiamq; verborum Christi, vt videlicet prius docuerit vniuersam suam ecclesiam ædificaturum se super Petrum, vt vni deinde promiserit claues regni, quibus plenitudinem maiestatemq; ecclesiasticæ potestatis velut metaphora expressit, vt præterea vni singulariter dederit potestatem obligandi omnes qui super terram sunt, tamen in domo ecclesiastica, dicens: Quodcunq; ligaueris super terram, ligatum erit & in cœlis, velut omnibus. Ecclesijs vero deinceps, præsente tamen, inclusoq; Petro vnum illud: Quæcunque alligaueritis super terram, ligata erunt & in cœlo, tanquam vno ex multis: clarissimè intelliges, non solum maiorem magnificentioremq; quandam iurisdictionis autoritatē attributā Petro & successoribus eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, præ illa data cōgregationi ecclesiasticæ, aut multis, (vt Origines loquitur) ligatoribus. Quinimo à basi, à fundamēto hoc structurę ecclesiasticæ, à capite & vertice mystici corporis, huius ipsius vim efficaciāq; secūdū ordinatissimū rerū naturæ ordinē profluere in mēbra vniuersa, q̄diu illi suæ basi & capiti indissolubili illo cōnexiōs vnitatisq; vinculo cohærerēt, à q̄ qcqd separatur protinus ruina est, protinus mortuū & iners trūcus: vt hoc libri tertij & quarti plerisq; locis diligētius explicauimus.

Dices itaq; mihi; Ergo vniuersali negas ecclesiæ iurisdictionis autoritatē in membra propria, quam concedis particularibus? Quid ni negauerim? C
Quando in vniuersali ecclesia (vt iam demonstrauimus) nullus eius vsus futurus erat, nulla operatio: particularibus autem ecclesijs eius erat, & est, non solum vtilitas præcipua, sed & summa necessitas. Iam vero etsi quam omnino iurisdictionem vniuersali ecclesiæ competere contenderis, certè aliam aut maiorem ne affingere posses illi ex dictis Christi verbis, quàm in sibi subditos competat ex eisdem vnicuilibet ecclesiarum particularium, quam non solum inferiorem autoritate Petri, sed ei subditam subordinatamq; esse, indubitatum est. Postremo, vt particularem quamlibet ecclesiā (cui data est à Christo in sua membra ligandi soluendiq; potestas) nō exclu cludere, quin potius includere suum caput & episcopū, supra indicauimus: sine quo reliquam multitudinem nullam ligandi soluendiq; autoritatē habere certum est: ita & vniuersalē ecclesiam, si quam omnino iurisdictionis autoritatē accepisse velis à Christo, intelligere tamē ipsam oporteret integrā non solū ex reliquis mēbris, sed etiā ex capite. At ita, qui subijcere illi co nantur autoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidentiū, hoc faciunt, vt cō-

Similitudo aptissima.

tra rerum naturam idem sibijpsi subijciant. Quanquam si ad animale etiā corpus respexeris, cui ad rationē correspōdere corpus mysticū ecclesiæ certū est ex Apostolo, æque nihil dubitabis toti, vt eiusmodi & primo, nullā iurisdictiōis autoritatē cōpetere. Hoc em̄ est statuēdi, imperādi, pceptionū que suarū vinculis alios obligādi iurisdictionis autoritas in corpore Christi anæ ecclesiæ: quod inanimante vis illa motiua gubernatiuaq; totius corporis & membrorum omniū. Hæc autem non est primo totius, sed partis hegemonicæ, cuius in animali perfecto est in capite domicilium. In homine vero mentis aut partis rationalis, quæ ex capite membris vniuersis eidem cohærētibus, p neruos, veluti habenas quasdā, moderatur pro suo arbitrio, D
cuius & imperia, etiam extrema quæq; & à capite distantissima, momento exaudiunt & sequūtur, nisi vel ipsa parū firma sint, vel in habenis ipsis, hoc est, neruis, qbus velut à sessore ex capite gubernātur, defect⁹ aliquis fuerit. Quare & in corpore illo mystico Christianæ ecclesiæ, iurisdictionis illa regēdi imperādiq; autoritas, nō est primo totius corporis, qd regi debuit, non regere, obsequi nō imperare: sed in parte eius hegemonica, illa videlicet cui præceptū est à Christo pascere & regere ouile suū, & cui dictū, vt qdcunq; ipse hic obligaret in terra, hoc ipsum sic obligatum haberetur in cœlis.

Claues regni cœlorū primo datas Petro non ecclesiæ.

Sed claues saltem, inquies, regni cœlorum datas ecclesiæ non diffiteberis, quum eas Augustinus etiam claues appellet ecclesiæ, Petrumq; ecclesiæ personam gessisse velit, quum easdem à Christo acciperet. Imo vero & nego & pernego, nisi sanè hoc ipsum intelligatur.

Ad obiectionē ex August.

Quod autem Augustinū hic proferūt, putabā ego ad Theologica illa me prouocatum principia, nempe ad scripturam canonicā, & orthodoxæ ecclesiæ communem sententiam obseruationemq;, atq; adeo ad autoritatē traditionis ecclesiasticæ. Ex quibus euidentissimū fecimus, claues illas datas vni propriè Petro. Nam cū ecclesiam suam super Petrum se ædificaturū pollice retur Christus, addidissetq; magnificam illam promissionem ad eandē pertinentem, Quod portæ inferorū non essent præualituræ aduersus eā, non continuauit de ea sermonem dicendo: Et ipsi dabo claues regni cœlorū, sed reuersus ad petram illam, super ædificādæ ecclesiæ suæ fundamentū: Et tibi inquit, dabo claues regni. In qua tā clara luce euangelicæ veritatis, verborūq;

Christi

Christi,non video quid quisquam hæsitare possit, quos angulos,quæ sub-
A terfugia quærere, quas figuras fingere. Sed fingant, per me licet,quas fi-
guras voluerint:modo ne vmbras & imagines in veritate quærentes,ipsam
nobis conentur veritatem auertere. Quam etiam ipsam, certissima illa re-
cte intelligendarum scripturarum amussi, communi orthodoxæ ecclesiæ
sensu euidenter confirmauimus. De Augustino vero possem dicere,quod
vnus homo fuerit hac in re nec secum firmiter nec cum alijs consentiens.
At patrum sententiæ tunc apud nos est præcipua autoritas, quando & se-
cum,& cum alijs consentientes,ipsam nobis explicant communem ortho-
doxæ ecclesiæ sententiam. Quo tamen pacto sanè intelligi possit illa Au-
gustini sententia,supra à nobis indicatum est. Nam ecclesiæ hæc sunt, di-
cique possunt,quæcunque diuersis eius membris, ad ipsius præcipue vtili-
tatem data sunt: sed non primo,neque secundum ipsam totam, sed secun-
dum partem. Et hactenus quidem de vniuersali ecclesia, quæ attributa illi
à CHRISTO ex Theologicis illis principijs demonstrari possit iurisdicti
onis autoritas,nempe prorsus nulla: vt quæ sine vsu & fructu exercitióque
frustra futura erat,cum vniuersalis ecclesiæ secundum totam,& primo,nul
lus omnino possit esse actus.

Sunt quidem & alia nonnulla ad vniuersitatem orthodoxæ ecclesiæ per-
tinentia præconia, videlicet, quod sit columna firmamentumq; veritatis: quemadmodum de ea prædicat Apostolus, quam viuificet sacer ille spiri-
tus,& intima quadam perfusione doceat omnem veritatem necessariam: nec in fide labi errareq; permittat. Hæc,inquam, ecclesiæ prærogatiua est, hoc priuilegiũ:sed eius,quę Petro ipsiusq; cathedræ vnitur,& quæ illi haud secus,ac fundamẽto suo ædificiũ, inhæret & innititur. Illi nẽpe promissum est,quod inferornm portæ aduersus ipsam nunquam præualituræ sunt. Ab
B hoc fundamento si quid auulsum separatumq; fuerit,ruina est, nec pertinet ad Christi ecclesiam, à promissisq; eius alienum est.

Vniuersalis ecclesię præconia. 1. Timo. 3.

Concilijs vniuersalibus nullam proprie & primo iurisdictionis autoritatẽ ex lege Christi competere. Et rationum eorum,qui tuentur autoritatem Cõstantieñ. & Basilieñ. conciliorum,in contrarium inefficaciam demonstrare.

Cap. V.

Postulat nunc ordo,vt de tertio eorum,quorum hic autoritatem inuicem comparare cœpimus,de vniuersali, inquam, concilio inquiramus,quidnam etiam illi attributum à Christo ex Theologicis illis demonstrari possit principijs. Sed cum nec verbum quidem sit in scripturis canonicis,quod proprie loquatur de concilijs vniuersalibus,aut autoritate eorundem. Nisi forte quis illud eis accommodare voluerit, quod dicit Christus: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum. Quæ tamen quid proprie ad generale concilium? Quid, inquam, magis quàm ad particulare quodcunq;, imò q̃ ad duorum aut trium Christifidelium in nomine eius conuẽtum? Cum insuper primis illis annis trecentis planè ignota fuerint primitiuæ illi ecclesiæ,nec diuinam vllam,vt paulo superius indicauimus,institutionem inueniãtur habere, sed Constantini potius imperatoris sint inuentum,cuius pio zelo ad extinguẽdas gliscẽtes tunc per ecclesiam hæreses, præcipue autẽ Arrianam impietatẽ,primo omniũ Nicenum concilium celebratum est, euocatis ex toto orbe episcopis:de eorundem autoritate, quæ eis aut vnde conueniat (quando quidem ex ipsis Christi verbis nihil est, quod sibi proprie arrogare possint) in sequentibus accuratius agendum est. Hic vero illorum,qui Constan

Nullũ esse verbũ in scripturis q̃d ꝓprie loquatur de cõciliis vniuersalibus.

C

Rñsiõ qb' Cõstãt. Basilieñ. q̃ cõciliorũ autoritatẽ tuẽt, demõstrat inefficacia. Ad primã ex ṽbis Chri Matth. 18.

tieñ. & Basilieñ. conciliorum autoritatem tuentur & asserunt, rationes demonstrandum est esse prorsus inualidas. Nec per illas vniuersalibus concilijs vllam iurisdictionis autoritatem, ex lege dei, naturæ aut euangelica asseri. Sed cum illarum præcipua innitatur illis verbis Christi: Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis sup terram, erunt ligata & in cœlo, &c. in eisdẽ irrefragabiliter fundari affirmãt, quod plenitudo potestatis gladij spiritualis primo sit in vniuersali ecclesia super vnumquemlibet Christianum, etiam super ipsum ecclesiasticæ hierarchiæ caput & principem, cui, vt & cæteris membris omnibus, ex eadem potestatis plenitudine possit leges præscribere, quas præuaricari non liceat, in eandem nescio quo iure, surrogare se conantibus vniuersalibus concilijs, superiore capite ea funditus euersa est. Vbi demonstrauimus, nullam prorsus esse autoritatem eiusmodi vniuersalis ecclesiæ, quam exercere nunquã posset. Et si qua maxime esset, eam nullo iure sibi vendicare posse concilia, quamuis vniuersalia. Nec ad vniuersalem ecclesiam quicquam pertinere dicta Christi verba quæ iactant (dic ecclesiæ & quæ sequuntur) sed de particulari vnaqualibet ecclesia necessario debere intelligi. Aut si omnino etiam de vniuersali sicut de particulari qualibet, quisquam contendat indifferenter posse intelligi, iam non maiorem vniuersali ecclesiæ, quàm particularium cuilibet ex illis verbis autoritatem afferet. Quæ vniuersa subordinata & subiecta est autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis. Et postremo, nec illam ipsam posse intelligi, nisi incluso suo capite.

Quod itaque dicitur, ecclesiæ datam iurisdictionis autoritatem super vnumquemlibet fratrem nostrum, hoc est, Christianum quemcunque. Respondemus, indefinitam illam esse loquutionem CHRISTI de ecclesia, per eámque intelligi particularem, non vniuersalem ecclesiam, cum deter- D

Verus intellect' eorundẽ verbo Chri

minatione quadam reciproca, insuper & distributione eiusmodi (vt dictum est) accommoda, perinde ac si dixisset: Si te admonentem corripientemque frater contempserit, &c̃. dic suæ ecclesiæ. Quam si non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Neque est quod dicas simpliciter dicta Christi verba simpliciter quoque oportere intelligi. Nam ipsa te res hanc docet necessariam expositionem & intelligentiam, quemadmodum & ea quæ præmittuntur: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum aut duos, &c. Quæ etiam verba simpliciter dicta, necessariam tamen restrictionẽ accipiunt. Quid enim si eiusmodi sit natura peccati in me fratris, vt testes alios non recipiat? Esse enim peccata quædam, quæ deduci non posse in humanum iudicium, certum est. Itaque & illud quod sequitur: Si eos non audierit, dic ecclesiæ, ipsa res docet necessario intelligendum de sua ecclesia. Si eñ peccat in me frater, pars & subditus Rauennatis ecclesiæ, Christi præcepto neutiquam satisfecero, si eundem non suæ, sed Bononieñ. ecclesiæ denunciauero, nec vice versa, sed suæ quisque ecclesiæ denunciandus est. Quare verba illa Christi cum eiusmodi reciprocationis specificatione necessario intelligenda sunt. Quæ eadem facit, vt distributionem sequentem, quæ ad commendationem spectat iudicij ecclesiastici, videlicet: Quæcunque alligaueritis super terram, &c. intelligere oporteat accommodam, perinde ac si dixisset: Quæcunque alligauerit vnaquælibet ecclesia, in suos videlicet, & sibi subditos, de quibus iam sermo præcesserat, ligata erunt & in cœlo. Quod eñ hoc

Cauili remotio.

hoc pacto necessario hæc intelligi oporteat, re ipsa euidenter conuincimur. A Certum est enim, tam Bononiensem, quàm Rauennatem ecclesias, dictis Christi verbis accepisse illam, quam important ligandi soluendiq; autoritatem: sed quamq; in sibi, non alienos, subditos: quam si in alios non suæ iurisdictioni subiectos exercere præsumerent, quis dubitet irritum fore earum iudicium, nec ligata ab eis, ligata fore in cœlo?

Quod vero adijciunt, omnem autoritatem ac potestatem, quæ data est Petro & ecclesiarum principibus, datam esse in vtilitatem & profectum ecclesiæ. A fine autem dirigi regularíq; oportere, quæ ad finem sunt. Om̃em ergo potestatem autoritatemq; ecclesiasticam datam Petro & ecclesiarum rectoribus, dirigi regularíq; ab ecclesia esse necessarium. Ita respondemus: Om̃is ecclesiasticæ autoritatis finem esse, non quidem ipsam ecclesiam: sed finẽ congregationis ecclesiasticæ, ob quem in vnum conciliata est. Oportet autẽ, quæ ad finẽ sunt, in ipsum, veluti in scopũ ꝑpetuo respicere, ad ipsum tendere atq; hoc quidem pacto ab ipso regulari & dirigi. Non tamẽ ita, quasi fini data esset coactiua aliqua, quam in ea, quæ ad finem sunt, exercere deberet, potestas & autoritas. Quæ si qua esset, non tamen eam haberet vniuersitas multitudinis ecclesiasticæ, quæ ipsa nequaquam finis est, sed ad eũdem illum finem tendens, nempe ad supernam illam hæreditatem (vnde protoplasti præuaricatione excideramus) assequendam. Qui finis est, tam ecclesiæ, quàm omnis autoritatis potestatisq; ecclesiasticę.

Ad rõnem à fine potestatis ecclesiasticæ

Quod rursum dicitur, ecclesiasticę hierarchię principes Romanos põtifices, cęterosq; ecclesiarum rectores abuti frequenter sibi cõmissa autoritate, non in ędificationem, sed in destructionẽ ecclesię, aberrare etiam aliquando in vsu clauium. Oportuisse igitur ab optimo legislatore Christo, relictã ecclesię suę regulam rectam, inflexibilẽ, inobliquabilẽ, per quam & illa potestas in finem suum dirigi, & eius abusus possent reprimi. B Eiusmodi autẽ regulam, vniuersalem esse ecclesiam, quam columnam firmamẽtumq; veritatis prædicat Apostolus, & quod eandẽ reprę̨sentat vniuersale cõcilium. Esse ergo in vniuersali ecclesia, œcumenicoq; concilio autoritatem ac potestatem (vt dicunt) regulatiuam omnis autoritatis ecclesiasticæ. Dicimus Christum vt legislatorem optimum, sufficienter de omnibus necessarijs suæ prouidisse ecclesiæ: quemadmodum prioribus libris satis superque demonstratum est. Quanuis autem nostris peccatis ita exigentibus, aliquando regnare faciat principes hypocritas, aliquando etiam suos sanctos contaminet, mandetq; nubibus ne pluant super nos imbrem, quia nos sumus domus exasperans, quanuis aliquando super cathedram, vt quondam Moysi, ita nunc Petri, sedeant Annas & Caiphas: sui tamen promissi Christus non obliuiscitur. Quin si pro fidei veritate, de qua fortè ambiguitas suborta est, aut cuiuscunque iudicij rectitudine, de quo variant in portis nostris iudices, ad ipsam cathedram Petri, locum videlicet quem inter nos elegit dominus, recurramus humiliter, qui præsunt illi, nobis indicaturi sunt iudicij ipsius veritatem. Quemadmodum certo nobis affirmauit ille, qui tam non potest falli, quàm fallere. Indicabunt, inquam, etiam si ex vitæ suæ demerito, quæ tibi annunciauerint, ipsi non intelligant. Non enim (quemadmodum libro quarto clarius demonstrauimus) loquuntur à semetipso, sed qm̃ super illam cathedram sedent, fit quoq; lingua eorum calamus illius mirabilis scribæ velociter scribentis. Ordinata itaq; prouisaq; sunt à Chr̃o diligẽter oĩa. Relicta ecclesiæ fidei inobliquabilis regula, cuius haben-

Ad rõnem ex defectibili vsu autoritatis ꝑfidum.

habenda erat præcipua ratio, integritatique eius in primis proſpiciendum. C
Ipſa nempe Petri cathedra, Romana eccleſia, in qua totius orthodoxæ ec-
cleſiæ confeſſione recognitioneque ab initio, ſynceram fidem, apoſtolicã
que illam traditionem, integram conſeruatam fuiſſe, & continua catholico
rum epiſcoporum ſucceſſione ad nos vſque perueniſſe, & in finem ſeculo-
rum propagatam iri, fecimus euidentiſſimum. Relicta quoque regiminis il
la autoritas Petro & eius ſucceſſoribus, eccleſiaſticæ hierarchiæ principi-
bus, qua ſibi commiſſum ouile Chriſti vniuerſum poſſint regere, & omnes
qui in eodem ſunt, continere in ſuo officio. Quibus nihilo minus præfixit
regulam rectam, infallibilem, inobliquabilem, qua eandem illam autori-
tatem ſibi traditam, in finem ſuum dirigerent, vt recte ea vterentur. Ipſam
videlicet canonicam ſcripturam, & apoſtolicam eccleſiaſticamque traditio
nem. At ſupra illam eccleſiæ dari ſuperiorẽ coactiuam quaſi aliquam autorita
tem, ipſa rerum non ferebat natura, non ordo, nõ vigor neceſſarius diſcipli
næ eccleſiaſticæ. Regi enim debebat eccleſia à Petro ſucceſſoribuſque eius,
eiſdem ſubeſſe & obſequi, non viciſſim imperare & regere. Nunquam
enim multitudini bene committitur regiminis autoritas, præſertim im-
menſæ. Quin potius, niſi vnius autoritate, imperioque regatur & continea
tur in vnum, omnino ſubſiſtere nõ poſſe, ſupra demonſtratum eſt. Deinde,
vt iam docuimus, fruſtra omnino fuiſſet in vniuerſali eccleſia, illa regulati
ua autoritas. Cum nihil omnino potuiſſet exequi eorum, quæ ad illam per
tinerent. Quo enim pacto multitudo tam immenſa ſparſa in orbem vniuer
ſum poſſet aliquando conuenire in vnum, vt conſtitueret aliquid? vt conſul
taret? vt decerneret? vt quid vtile proſpiceret? vt legem conderet? denique
vt vllam iuriſdictionis autoritatem exerceret aut exequeretur? Nihil eſt
quod ad vniuerſalia concilia loco vniuerſalis eccleſiæ hic refugiant. Certum D

Cõcilia vniuerſalia nõ eſſe ex ſe regulã inobliqbilem, imo alia tali opus habere.

eſt enim, concilia non eſſe vniuerſalem eccleſiam, neque eius autoritatem
(ſi quam haberet) aut diuino iure, aut ex delegatione eccleſiæ ſibi vendica
re poſſe, quemadmodum capite præcedenti ſatis demonſtratum eſt. Cer-
tum præterea, ea non ſolum non eſſe regulam rectam, inobliquabilem, in
deuiabilem, ſi ſecludas ab eis autoritatem eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis:
quin potius alia eiſdem huiuſmodi regula præcipue opus eſſe. Quæ ſem-
per illis fuit (quod poſt demonſtrabimus) cathedræ Petri, & Romanorũ
pontificum fides & autoritas. Neque enim hæc ſola (quæ nunc impugna-
mus) concilia, turpiter grauiterque erraſſe certum eſt: ſed & alia plurima,
quæ vniuerſa vnius huius ſedis deiecit autoritas. Nam vt de multis, quæ
perperã iniuſtiſſimeque, & impie ab illis, primum in Tyro, paulo poſt An-
tiochiæ celebratis concilijs, aduerſus beatum Athanaſium, & alios pleroſ
que orthodoxos epiſcopos perpetrata machinataq; fuere (quæ ſua autorita-
te deiecit Iulius) de quibus nõnihil audiſti ſuperius, nũc taceamus, quoniã
fortaſſis non ad fidem, ſed ad iudiciorum iniquitatem illa pertinere conten
derent: nunquid in Ariminenſi frequentiſſimo concilio, orthodoxæ Nice-
næq; fidei prodita non fuit confeſſio? nunqd in illo Epheſino ſecũdo, etiam
apoſtolica autoritate, rite legitimeq; indicto, etiam præſentibus, quãuis re-
pugnantibus apoſtolicæ ſedis legatis, inſtante verſanteq; omnia, & pro arbi
trio ſuo agente illo Alexandrino Dioſcoro nõ ſolũ oppreſſa, ſed etiã dãnata
fuit orthodoxa veritas de incarnationis verbi myſterio, & in locũ eius rece
pta Eutichetis pfidia? vt taceam varijs calumnijs damnatos in eadẽ tam mul
tos orthodoxos & ſanctiſſimos epiſcopos, & in locum eorundem ſubſti-
tutos

tutos & intrusos hæreticos? nunquid ergo vniuersalibus concilijs non est A opus certiori aliqua regula? Certe vniuersalia hæc concilia omnino negare non possumus, si modo concilia vniuersalia supra recte descripserimus, illa nempe, quæ ob vniuersalis ecclesiæ causam ex vniuersali ecclesia, vniuersali autoritate, ecclesiasticæ videlicet hierarchiæ præsidis, conuocata sunt, & conuenerunt in vnum. Nihil enim præter hæc includit ipsa ratio nominis, conciliorum, inquam, vniuersalium. Quæ vniuersa nihil dubium est, fuisse in illo Ephesino concilio, quod instante imperatore Theodosio secundo ob causam orthodoxæ & catholicæ fidei, apostolicæ sedis & beati Leonis autoritate (qui per suos legatos eidem affuerat) ex vniuersali ecclesia conuocatum, in vnum conuenerat. Cuius notæ, si errare posse, & in iudiciorum ecclesiasticorum rectitudine, & in doctrina orthodoxæ atque catholicæ fidei ipsa conuincit rei euidentia, alia certè, & certiori regula, tam rectitudinis iudiciorum suorum, quàm doctrinæ & definitionis orthodoxæ fidei opus habuerunt. Et quæ nam obsecro fuit his omnibus alia regula, quàm cathedræ Petri & fides & autoritas? Quæ omnem semper altitudinem sese extollentem aduersus orthodoxam fidem, aduersus apostolicam ecclesiasticamque traditionem, magna vi deiecit. Quæ (vt verissime inquit Gelasius) vnamquanque synodum sua autoritate confirmat, & continua moderatione custodit. Et ille beatus Agatho ad imperatorem Constantinum & sextam synodum, regulam illis rectæ fidei præscribens, quam aduersus Monotheliticam hæresim sequi amplectique deberent, in facie totius illius concilij affirmat, Apostolicam Euangelicamque traditionem, & Christianæ fidei veram immaculatamque professionem, singulari priuilegio in vna Apostolica sede perpetuo conseruari. Quæ, inquit, à via veritatis in quamlibet erroris partem nunquam deflexa est. Cuius autoritatem, vtpote B Apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, vniuersalésque synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt, omnésque venerabiles patres apostolicam eius doctrinam amplexi, &c. Hæc enim, inquit, apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquam aberrasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secundum ipsius domini diuinam pollicitationem: qui discipulorum principi in suis fatus est euangelijs: Petre, inquiens, ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Hæc ille Agatho, de Apostolica sede, de catholica Christi ecclesia, de vniuersalibus synodis, profert in ipsa vniuersali synodo. Quæ ab eadem ita reuerenter recepta sunt, vt inspirante spiritu sancto, velut per os principis apostolorum Petri prolatam confiterentur illam eius epistolam, & velut regulam orthodoxæ fidei sequerentur omnes. Sed post suo loco faciemus euidentissimum, in œcumenicis concilijs omnibus, nihil aut actum aut definitum vnquam, quod firmitatem obtineret, nisi huius sedis autoritate. Imò vniuersa nihil ferè fecisse aliud, quàm quod apostolicæ sedis definitionem fidemque amplecterentur, eiusdem in aduersarios & hæreticos censuram exequerentur. Hic erat satis, obiter hæc perstrinxisse, quo intelligeres lector vniuersalia concilia, non solùm non habere potestatem illam (quam imaginantur) regulatiuam autoritatis Petri, successorumque eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principum: sed con-

Cathedræ Petri autoritas vnamquamque synodum sua autoritate cōfirmat.

Notanda B. Agathonis sententia de sede apostolica, catholica Christi ecclesia, & vniuersalibus synodis, probata ab ipsa vniuersali synodo.

contra potius, Id quod ex his, quæ post dicentur, luce clarius intelliges.

Quamuis autem etiam vniuersalis ecclesiæ sit præconium, columnam esse firmamẽtumq; veritatis: attamen in illis hæreticæ persequutionis turbinibus ac procellis, quibus totum aliquando orbem penè à fundamentis concussum, supra demonstrauimus, inter lacus contritos (vt Hieronymi verbis loquar) qui aquam non habent, vbi fons signatus sit, & hortus ille cõclusus, difficile potest intelligi: necesse erat inter tẽpestates eiusmodi, propositum esse orthodoxis fidelibus signum, ex eminenti aliqua specula, atq; arce catholicæ ecclesiæ, conspicua omnibus, ad quod respicientes non errarent: esse aliquam rectæ fidei magistram & regulam, ad quam possent facilè confugere: quam de subortis consulere dubitationibus, quam idẽ ille orthodoxus non ignorabat Hieronymus: sed ex medio Oriẽte, propè Antiochiam habitans, vltra tam vasta terrarum mariumq; interiacentia spacia censuit consulẽdam super his, quas tractabat, scripturarum quæstionibus. In vniuerso illo Oriente non satis clare potens perspicere, quis esset sensus, quę sententia catholicæ ecclesiæ, quam in vna cathedra Petri perpetuo incorruptam seruari non ignorabat. Cui, inquit, ego communione consociorisuper hanc enim petram ædificatam ecclesiam scio. Sed hæc ad rationẽ, qua in vniuersali ecclesia primo, esse regulatiuam potestatẽ omnis autoritatis ecclesiasticæ, demonstratum volunt, satis superq; dicta sint. Quæ vero ex apostolicis actis in eorundẽ confirmationem afferunt, frigidiora sunt, quàm vt diligenti responsione indigeant. Quibus alioqui libri tertij capite decimo supra à nobis satis responsum est.

C

Necessitas singularis illius prærogatiuæ sedis apostolicæ.

Cõclusio.

Ex his manifestum est, Gersonis illud commentum in defensionem autoritatis conciliorum vniuersalium supra autoritatẽ Romanorum pontificum, non quidem ingenio, sed solido fundamento carere. Satis enim ingeniose scholasticas quasdam distinctiones, quibus quaqua parte elabatur, commentus est. Sed quandoquidem ex Theologicis illis indubitatisq; principijs euidenter demonstratum est, Petro datam à Christo supremam illam regiminis autoritatem, super vniuersam suam ecclesiam, constetque ex eo hanc regi obsequiq;, non regere aut imperare debere, insuper nullius omnino autoritatis iurisdictionis capacem fuisse, vt ad quam exercendam prorsus est inidonea: proinde nec illã ipsam accepisse à Christo, quam vnamquamlibet ecclesiarum particularium accepisse certum est. Et si quã accepisset, eam nullo iure arrogare sibi posse quæcunq; concilia, euerso iam illo eorum fundamento, vniuersum derepente corruit ædificium. Sed hæc in progressu, quando conciliorum autoritatem historiamq; explicabimus, illustriora erunt omnia.

D

Apostolicæ sedis autoritati, ex ipsa Christi institutione specialiter reseruari, tam episcoporum iudicia, quam omnes grauiores causas ecclesiasticas, ex primitiuæ ecclesiæ testimonio, quæ Nicenum præcessit concilium, demonstrare. Cap. VI.

QVid nam in ecclesia sua instituerit Christus, ex duobus constare principijs libro primo demonstrauimus. Ex canonica videlicet scriptura, & sine scripto, autoritate traditionis ecclesiasticæ. Non enim sola illa ad CHRISTI institutionem referenda ostendimus, quæ ipse in mortali carne conuersatus cum discipulis, illa sensibilis externæq; vocis instructione, eosdẽ adhuc rudes & carnales docuit, Quin potius præcipua quæq;, quorum eatenus incapaces auditores fuerant, docẽda illos reseruauit per vnctionem spiritus. Quemadmodum idem ipse vicina

A na iam morte apud Ioannem testificatus est: Adhuc, inquit, multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Itaque vides, quem præcipue doctorem nacti sint apostoli, doctrinæ Christi & euangelicæ, nempe vnctionem spiritus. Vides etiam à Christo accepisse sacrũ illum spiritũ, quod doceret apostolos. Qui ita sibi sine scripto & voce tradita, sine scripto etiam, sed viua traditione & doctrina, ab initio commendarunt ecclesijs. Vnde continua illa orthodoxorum patrũ & episcoporum successione (quam singulari inter omnes priuilegio, in vna apostolica sede cõseruatã demonstrauimus) velut per manua ad nos deducta est germana illa doctrina traditioq; apostolica, vt hæc libro primo latius explicata sunt.

Itaq; si nunc demonstrauerimus ab initio, ab ipsis continuo apostolorũ temporibus, velut ex apostolica traditione recognitum obseruatumq; in vniuersa Christi ecclesia, vt episcoporum vltimata iudicia, & maiores oẽs causæ ecclesiasticæ, specialiter reseruarentur autoritati sedis apostolicæ, ex Christi vtique institutione, quãuis per apostolorum traditionẽ & ministerium, accepisse hoc ab initio ecclesiam satis, ni fallor, demonstratũ cõfiteberis. In quo tamen demonstrando minus nobis foret negocij, si maiori fide ac diligentia pscriptæ essent res ecclesiasticæ & commẽdatæ posteris. Vtcũq; ex his ipsis quæ habemus, hoc ipsum demonstrare conandum est.

Oẽs grauiores causas ecclesiasticas ab initio velut ex christi institutiõe relatas ad iudiciũ sedis aplicæ testes sunt

Cuius in primis occurrit testis irrefragabilis B. Anacletus, illius Clementis successor in cathedra apostolica, etiam B. Petri discipulus, & ab eodem ordinatus presbyter, in epistola, quam scribit vniuersæ Christi ecclesiæ, vni

Anacletus B. Petri discipul⁹ & successor.

B uersos consolans, & sacerdotalis episcopalisq; dignitatis reuerentiam & honorem omnibus singulariter commendans. & velut asylum proponens calumniose oppressis omnibus autoritatem sedis apostolicæ, ad quam omnibus appellare liceat: Si, inquit, difficiliores ortæ fuerint quæstiones, aut episcoporum, vel maiorum iudicia, aut maiores causæ fuerint, ad sedem apostolicam, si appellatum fuerit, deferantur. Quoniam apostoli hoc statuerũt iussione saluatoris, vt maiores & difficiles quæstiones semper ad sedem deferantur apostolicam, super quam Christus vniuersam struxit ecclesiam, dicente ipso ad beatum principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hæc ille apostolorum discipulus, ex apostolica (cui præsidebat) cathedra, de apostolorum traditione atq; ordinatione ex iussu saluatoris nostri eo tempore, cum adhuc superessent quidã ex apostolis, vniuersæ prædicat Christi ecclesiæ. De cuius epistolæ fide nihil est quod nunc quisquam dubitet, cum ex Isidori testimonio cõstet certissimo, ante annos mille pro Anacleti germana epistola lectam, & recognitam ab vniuersa Christi ecclesia.

Hic vide, qd statuerint apli iussiõe dñi.

Eiusdem apostolicæ sedis prærogatiuę ęque idoneus testis est Euaristus, qui Anacleto successit in cathedra, in epistola ad Aegyptiorum episcopos, quos velut transgressores arguit apostolicorum & ecclesiasticorum canonum, quod sine speciali huius sedis autoritate pręsumpsissent iudicare, & gradu suo amouere episcopos, & in locum eorundem substituere alios. Pręcepitque eiectis his quos superordinauerant, priores suis sedibus restitui. Quod si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habuerit, post restitutionem de ea inquirendum erit, & huius sanctę sedis au-

Euaristus Anacleti successor sub Traiano.

toritate terminandum. Qui & in altera epistola ad vniuersos Aphricanę regionis episcopos, eosdem commendat, quod suborta in fide & religione dubia, iuxta patrum & apostolorum regulas, retulerint ad definitionem & iudicium sedis apostolicæ: Consulentibus, inquit, vobis fratres charissimi, quid super his, quæ in vestris continebantur scriptis, nobis visum esset, aut quid docibilis ratio persuaderet, quidve à beatis apostolis nobis traditum & custoditum maneret, optantes (vt retulistis) nostris instrui documentis, ita quidem dilectio vestra, normam patrum secuta, ad sedem apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire potius, quam vsurpatione propria præsumere. Hæc ille Euaristus, qui sub Traiano præsedit Christi ecclesiæ, quo tempore adhuc beatissimus Ioãnes euãgelista supererat. Ex cuius epistolis constat clarissime, & quod etiam illo tẽpore episcoporum vltimata iudicia pertinerent ad autoritatem sedis apostolicæ, & quod omnes circa fidem & religionem subortæ quæstiones, dubia & controuersiæ referri deberent ad eiusdem sedis iudicium, idq; iuxta patrum, nimirum apostolorum, normam, canones & regulam. Atq; adeo referrentur vltra vasta terrarum mariumq; interiacentia spacia. Nam Aphricanæ regionis ex vrbe Roma ille scribebat episcopis.

Norma patrũ illo tẽpore.

C

Idem liquet ex B. Alexandri testimonio, qui Euaristo succedens, & ipse sub Troiano ecclesiæ Christi præfuit. Qui in epistola, quam scribit orthodoxis omnibus per diuersas prouincias Christo famulãtibus, affirmat apostolicæ sedis autoritati, summarum dispositiones causarum, & omnium grauiora negocia ecclesiarum ab ipso domino commissa, ipso dicente principi apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiã meam. Vides horum concordi testimonio, ab ipso ecclesiæ exordio ita prædicatum in vniuersa ecclesia, ita receptum & creditum, ita quoque obseruatum, vt maiores grauioresq; causæ ecclesiasticæ reseruatæ essent dispositioni autoritatis sedis apostolicæ. Quod ipsum confirmat istorum omnis beatissimorum successio, vt intelligas apostolicam esse traditionem & doctrinam, quæ continua catholicorum ab initio episcoporum successione, præsertim in cathedra Petri & apostolica (vbi ea singulari, vt supra demonstrauimus, priuilegio conseruata est syncera & integra) velut per manus tradita peruenit ad nos. Nam & Sixtus ille primus, qui continuo post Alexandrum sub Hadriano Christi ecclesiæ præfuit, in epistola, qua totius ecclesię instruit episcopos, sic habet inter cæteras:

Alexãder etiam sub Traiano.

D

Sixtus. I. sub Hadriano imperatore.

Si quis, inquit, vestrum pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & apostolicam appellet sedem, & ad eam, quasi ad caput perfugium habeat, ne aut innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur. Si autem ei quidem necesse fuerit, eam tamen appellare minime ausus fuerit, & vocatus ab hac sede fuerit, non renuat venire, sed confestim vt ei nunciatum fuerit, venire festinet, & causas pro quibus vocatus est, prudenter disponat, atq; si necesse aliquid corrigere fuerit, cũ his, quos hic primos inueuerit, corrigat. Ad ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quam literis apostolicis vel formatis pleniter instructus: vt si purgatus fuerit, postquam domum reuersus fuerit, cognoscant vicini sui qualiter hic sua aliorũque causa discussa fuerit, &c. Ab hac enim sancta sede à sanctis apostolis tueri, defendi & liberari episcopi iussi sunt: vt sicut eorum dispositione ordinante domino primitus sunt constituti, sic huius sanctæ sedis (cuius dispositioni eorum causas, & iudicia seruauerunt) protectione sint ab omnibus peruersi-

A peruersitatibus semper liberi. Hæc ille Sixtus.

Anicetus etiam ille, sub quo beatus Polycarpus Ioannis euangelistæ discipulus & auditor Romam venit consors gloriosi martyrij, quo vterque sub Vero & Commodo consummatus est, ad Gallicanas ecclesias inter cætera scribit in hæc verba: Si aliquis, inquit, metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium episcoporum præsentia vel concilio eorū, aut alias causas, nisi eas tantum, quæ ad propriam suam parochiam pertinent, agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Sin vero incorrigibilis, eisque inobediens fuerit, ad hanc apostolicam sedem (cui omnia episcorum iudicia terminare præceptum est) eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cæteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incōmoditatem, vel itineris asperitatem graue ad hanc sedē eius causam deferre fuerit, tunc ad eius primatem causa deferatur, & penes ipsum huius sanctæ sedis autoritate iudicetur. Hæc Anicetus ille. Anicetus sub Vero & Cōmodo de principibus.

Eleutherius quoque, qui sub M. Antonino præfuit Christi ecclesiæ, ad easdem Gallicanas ecclesias scribens: De accusationibus, inquit, clericorum, super quibus consulti sumus, quia omnes eorum accusationes difficile est ad sedem Apostolicam deferre, finitiua tantum episcoporum iudicia huc deferantur, & huius sanctæ sedis autoritate finiantur. Sicut ab apostolis eorumque successoribus, multorum consensu episcoporum iam definitum est. Nec in eorum ecclesijs alij aut præponantur aut ordinentur, antequam hic eorum iuste terminentur negocia. Quoniam quanuis liceat apud prouinciales, aut metropolitanos atque primates eorum ventilare accusationes vel criminationes: non tamen licet definire secus, quàm prædictum est. Hæc ille Eleutherius. Eleutherius sub Antonino.

B Victor autē huius proximus successor & ipse gloriosus Christi martyr, sub prædictis An. Vero, & L. Commodo, Christum sua morte glorificans, ad Theophilum Alexandrinum Aegyptiorumque episcopos scribens, atque ipsos arguens quòd sibi præsumerent ea, quæ ad solam huius sedis autoritatem pertinerent, nēpe episcoporū causas simpliciter definire, quo redargueret efficacius, etiam ipsum citat ecclesiasticum canonem, qui ab apostolis cōstitutus & obseruatus esset deinceps continuo, dicens: Vnde statutū liquet à tempore apostolorum, & obseruatum deinceps. Victor.

Placuit, vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus, in aliqua causa episcopis, licenter appellet & adeat Apostolicæ sedis pōtificem, qui aut per se, aut per vicarios suos, eius retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio pontifex illius causam tractat, nullus alius in eius locum ponatur aut ordinetur episcopus. Quoniam quanquam comprouincialibus episcopis accusati causam episcopi scrutari liceat, non tamen absolute definire inconsulto Romano pontifice permissum est. Quum vni beato Petro, non ab alio, quàm ab ipso dictum sit domino: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, &c. Quare, inquit, nihil aliud est fratres, talis vestra præsumptio, nisi apostolorum successorumque ipsorum terminos transgredi eorumque decreta violare. Hæc ille Victor.

Eadem penè ad verbum Sixtus ille secundus, gloriosus Christi martyr & pontifex, etiam fidentissime prædicat, atque iterum iterumque repetit, tum in epistola ad Hispaniæ episcopos, tum etiam in altera ad Gratum episcopum. In qua inculcans, vt omnibus episcopis in quibuscunque appetan- Sixtus II.

 tur

tur aut opprimantur calumnijs, & quoties opus habuerint, licite & libere appellare possint ad iudicium sedis apostolicæ, atque ad eam quasi ad matrem confugere. Cuius, inquit, dispositioni omnes maiores causas ecclesiasticas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorum, eorumque successorum, atque canonum autoritas reseruauit. Subiungens etiam illum, quem Victor citauit, apostolicum canonem. C

Zepherinus. Zepherinus item ad Siciliæ episcopos, docens quomodo peragenda essent episcoporum iudicia: Finis vero, inquit, eius causæ ad sedem apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur, nec antea finiatur (sicut ab apostolis & successoribus eorum olim statutum est) quàm eius autoritate fulciatur, &c. Iudicia enim episcoporum, maioresque ecclesiæ causæ, à sede apostolica, non ab alia (sicut apostoli & sancti successores eorum statuerunt) cum alijs episcopis sunt terminandæ. Quia licet & in alios transferatur episcopos iudicandi autoritas, vni tamen apostolo Petro dictum est: Quæcunque alligaueris in terra, erunt ligata & in cœlis, &c. Hactenus ille.

Marcellus. Marcellus quoque & ipse gloriosus martyrio, ad vniuersos per Antiochenam prouinciam constitutos episcopos, inter cætera de Apostolicæ etiam sedis autoritate scribit in hæc verba:

Ab eius, inquit, dispositione deuiare non oportet, ad quam cuncta maiora negocia, diuina disponente gratia, iussa sunt referri, vt ab ea regulariter disponantur, &c. ad quam omnes quasi ad caput iuxta apostolorum eorúmque successorum sanctiones, episcopi qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, confugere, eamque appellare debent, &c. Quia episcoporum iudicia, & summarum causarum negocia, cunctáque dubia, apostolicæ sedis autoritate agenda sunt & finienda. Et omnia prouincialia negocia, huius sanctæ & apostolicæ sedis ecclesiæ sunt retractanda iudicio, si huius ecclesiæ pontifex præceperit. Hæc Marcellus ille. Melchiades. Melchiades etiam in hæc verba scribit ad Marinum, Benedictum, Leontium, cæterósque Hispaniarum episcopos. Episcopos, inquit, nolite iudicare, nolite condemnare absque huius sedis autoritate. Quod si feceritis, irrita erunt vestra iudicia, & vos condemnabimini. Hoc enim priuilegium, huic sanctæ sedi à temporibus Apostolorum statutum est seruare: quod illæsum manet vsque in hodiernum diem. Hæc ille. D

Audis ni fallor Christiane lector, in his tam multis, tam sanctis, & tantæ autoritatis patribus, ab initio in apostolica cathedra (in qua vna orthodoxæ fidei & apostolicæ traditionis synceritatem singulari priuilegio conseruatam demonstrauimus) continua penè serie sibi succedentibus, illius primitiuæ ecclesiæ recognitionem & communem sententiam de autoritate illa (quam adstruimus) sedis apostolicæ. Nam fuerunt hi omnes non solum ante Nicenum concilium, sed ante vniuersa penè concilia, sub ipsis cōtinuo apostolorum temporibus. Quos vt à mentiendi fingendique aliquid voluntate defendit autoritas, vita sanctiss. & à plerisque eorum pro orthodoxæ veritatis & fidei assertione gloriosum susceptum martyrium: ita recens apostolorum & initij memoria, atque adeo apostolorum quorundam adhuc præsentia, nec libertatem admittebat vllius fictionis aut mendacij. Quare fuisse hos apostolicos ecclesiasticósque canones, obseruatósque ab initio, quos tot tantique pontifices tanto consensu proferunt, & vniuerso orbi confidentissime obiectant, dubitari omnino non potest, eo minus, cum hoc ipsum, non solum ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ necessario requirere, vt omnis

iuse

inferiorũ m autoritas prorſus ſubſit autoritati capitis, ſed etiam in vmbra il
A la & figura noſtræ eccleſiæ, ſynagoga veteri, hoc ipſum fuiſſe expreſſum, ſu
perius demonſtrauerimus. In qua om̃e arduum negocium & quicquid gra
uius erat, referri oportebat ad Moſaicam cathedram.

Idem demonſtrare autoritate Niceni concilij, & catholicæ eccleſiæ conſenſu & recognitione poſt tempus Niceni concilij. Cap. VII.

QVandoquidem principij loco prædicta vtemur ſententia ad de-
monſtrandum, quænam ſit, & vnde pendeat conciliorum omnis
generis vniuerſa autoritas, accuratius aliquanto eidem inſiſtere li
buit, & diligentius demonſtrare eiuſdem veritatem indubiam.
Quæ vt iam ſatis enituit, tantorum patrum, qui apoſtolos continua ſerie
ſubſequuti ſunt, ad ipſa vſq; Niceni concilij tempora, concordi teſtimonio.
Per quos facile intelligitur catholicæ eccleſiæ conſenſus, & communis ſen
tentia, quam falſam eſſe eſt impoſſibile: Ita eadem clariſſime confirma-
tur autoritate Niceni concilij. In quod ex toto orbe cõuenientes CCCVIII.
orthodoxi ſanctiq; epiſcopi, poſt Arrianam condemnatam blaſphemiam,
pro conſeruando ordine & vigore hierarchiæ eccleſiaſticæ obliterari anti-
quariq; incipientes antiquos illos apoſtolicos eccleſiaſticosq; canones reno-
uarunt. Et inter cæteros, illum quem toties audiſtis citatum, de epiſcopo-
rum iudicijs. Quemadmodum euidenter conſtat ex pleriſq; Iulij primi epi
ſtolis ad illam Antiochenam ſynodum. In qua ſub Euſebio illo Nicome-
dieñ. Arrianæ factionis ſignifero, aduerſus beatum Athanaſium orthodo
xæ Nicenæq; fidei propugnatorem, & alios pleroſque orthodoxos epiſco
pos ſupra XC. epiſcopi conuenerant. Nam fecit (quod poſt intelliges) Arri
na illa fax, vniuerſum penè conflagrans Orientem, atq; adeo orbem terra-
rum, continuo poſt celebratũ Nicenum conciliũ, vt ex illorum temporũ ſcri
B ptoribus, & authenticis epiſtolis, ſparſim citatos Nicenos canones, collige-
re, & velut emendicare cogamur. Scribit autem ille Iulius epiſtola prima ad
illos Antiochiæ congregatos in hæc verba:

Audite, iquit, iam factam in Nicena ciuitate ſynodum, cui & ego ipſe cõ Iulius ad congregatos in Antiochena ſynodo.
ſcientiæ meæ cultum decenter exhibui, quæ nihil aliud voluit, quàm cõcor
diam omnibus fabricare, & præ cunctis arguere ac remouere hanc inſidi-
antium altercationem. Quorũ præuidentes ſancti patres inſidias, illicitaſq;
altercationes, vnanimiter in prædicta ſtatuerunt ſynodo, vt nullus epiſco- Decretum Niceni cõ.
pus, niſi in legitima ſynodo, & ſuo tẽpore apoſtolica autoritate conuocata,
ſuper quibuſuis criminibus pulſatus iudicetur vel dãnetur: ſin aliter p̄ſum-
ptũ à quibuſuis fuerit, in vanum deducatur, q̃d egerint, nec eccleſiaſtica vl Cõuocandorũ vniuerſalium cõciliorũ autoritas.
lo modo reputabuntur. Ipſi vero primæ ſedis eccleſiæ, conuocandarum ge-
neralium ſynodorum iura, & iudicia epiſcoporũ, ſingulari priuilegio euan
gelicis & apoſtolicis, atq; canonicis conceſſa ſunt inſtitutis. Quia ſemper ma
iores cauſæ ad apoſtolicam ſedẽ multis autortaibus referri præcepta ſunt,
&c. Et rurſus: Dudum ſiquidem à ſanctis apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus,
in antiquis decretis ſtatutũ fuerat (quæ hactenus ſancta & vniuerſalis tenu
it & tenet eccleſia) non oportere præter ſententiam Romani pontificis con
cilia celebrari, nec epiſcopos dãnari. Quoniam ſanctam Romanam eccleſi-
am, primatem omniũ eccleſiarũ eſſe voluerunt. Et ſicut beatus Petrus apo Statutum apoſtolicũ
ſtolus primus fuit appſtolorũ omniũ: ita & hæc eccleſia ſuo nomine con
ſecrata, domino inſtituente, prima & caput ſit cæterarum, vt ad eam quaſi
ad matrem & apicem omnium, maiores eccleſiæ cauſæ, & iudicia epiſcopo

rum & iuxta eius sententiam sumant terminum. Hactenus ille. Audis itaq; quid dicat ille Iulius, quos apostolicos, antiquos & obseruatos ab initio canones proferat. Quem etiam Niceni concilij, vt videlicet nullus episcopus, etiam in quacunq; synodo, nisi apostolica autoritate conuocata, super quibusuis intentatis criminibus iudicetur, aut condemnetur. C

Quod si mihi hic quisquam occurrat, apud Ruffinum non legi prædictum canonem inter eos, quos ipse enarrat Niceni cõcilij. Respondebo vni Iulio, quàm decem Ruffinis, vt in omnibus, ita hac maximè in re plus esse autoritatis & fidei. Nam vt cætera præteream omnia, cum ille viginti tantum annis post celebratum Nicenum concilium, dictam epistolam scriberet aduersus totius penè Orientis episcopos, qui contra Athanasium & alios Nicenæ fidei zelatores (quam etsi non aperto Marte, occultis tamẽ machinationibus impugnabant) apud Antiochiam conuenerunt, quorum pleriq; Niceno interfuerant concilio: quis credet illum, prædictum quem citat canonem Niceni concilij, de suo capite ausum confingere? Quod si ad euentum spectes, quem supra explicauimus, illius tragœdię, facile intelliges Iulium non territasse illos fumis & mendacijs: sed ipsa rei veritate conuicisse, qua coacti sunt eius autoritati cedere, eius se submittere iudicio. Quod orbis vniuersus, tanquam eius quod in cœlo ratum firmumq; esse non dubitaret, absq; vlla hæsitatione sequutus est.

Ruffinus q̃ parũ integre enarret Nicenos canones. Quam autem Ruffinus parum integre, aut ex fide enarret Niceni concilij canones ex eo perspicuum est, quod cum ex iuratissimis testibus, irrefragabilique eorum testimonio, qui ipsi non interfuerunt solum, sed etiam præfuerunt condendis eisdem, constet septuaginta fuisse canones eius concilij: ipse tamen non nisi viginti enumerat. Qua quidem in re non tam Ruffini fidem, quàm Arrianorum accuso perfidiam. Quorum impietate & fraude, adiuta impij imperatoris Constantij autoritate & potentia, effectum est, vt de canonibus statutisque Niceni concilij dubitaretur continuo post celebratum Nicenum concilium, exustis per vniuersas Orientis ecclesias authenticis eius exemplaribus: adeo vt solum illud quod tum adhuc Romæ seruabatur, restaret integrum. Quod ipsum etiam iamdudum iratis nobis superis perijt, & ecclesiæ Christi subtractum est, seu dolo & fraude hæreticorum, seu per hostiles barbaricosque incursus, quos deinceps haud infrequentes vrbs passa est. Quæ vt vera intelligas, audi quid ad Marcum beati Syluestri in cathedra apostolica successorem, scribat gloriosus ille Christi confessor, & Alexandrinus pontifex Athanasius cum vniuersis Aegyptiorum orthodoxis episcopis. D

Fuisse septuaginta canões Nicenicõcilij. Arrianorũ pfidia, toto Oriẽte exusta exẽplaria authentica Niceni cõcilij.

Ad vos, inquiunt, peruenisse non dubitamus, quanta & qualia ab hæreticis, & maximè ab Arrianis quotidie patiamur: quoniam in tantum ab eis persequimur, vt etiam viuere iam nos tædeat. Nam instanti tempore subito & insperato in nos irruẽtes, nosq; iuxta præceptum domini (qui ait, si vos persequuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam) fugiendo, propter populi cladem, declinantes, nos comprehendere non potuerunt, sed omnia nostra depopulati sunt. In tantum em̃ nostra vastauerũt, vt nec libros nec vestimẽta ecclesiastica, &c. nobis dimitterent. Libros q̃q; nostros ad minimum incendentes, nec iota vnum nobis reliquerunt. Nicenã synodũ propter veritatis fidem qua clerus & populus imbuebantur, & maxima parte iam imbuti erant, in contumeliã nostram & omniũ Christianorũ incenderunt. Quapropter precamur pater beatissime, quia non dubitamus apud vos

vos plenaria esse Niceni concilij exemplaria, vt nobis illa quæ sanctæ recor
A dationis prædecessoris vestri Syluestri fuerunt, sub tuta mittatis stipulatione. Nam quando præ dicta synodo, cum beatæ memoriæ. Alexãdro, digno deo pontifice nostro, id est, Alexandrinæ magnæ ciuitatis episcopo, in dia conatus interfuimus officio, sub nostræ præsentiæ testimonio, per beatos viros, Victorem & Vincentium presbyteros, apostolicæ sedis apocrysarios, missa sunt prædicto papæ Syluestro cum adstipulatione subnixa capitula septuaginta. Sane præsentibus nobis, octuaginta in memorata synodo capitula tractata sunt, scilicet quadraginta à Græcis, Græca lingua, & quadraginta à Latinis, similiter Latina edita lingua. Sed visum est CCXVIII. patribus spiritu sancto repletis, in prædicto concilio congregatis, & maxime iam dicto Alexandro, & etiam apostolicæ sedis apocrysarijs, vt decem capitula adunirentur alijs, atque in congruis locis insererentur, & ad formam LXX. discipulorum, vel totius orbis terræ linguarum LXX, tanti & tam excellentis concilij fierent capitula, quæ omnem Christianorum orbem in vnitate fidei confirmarent, & omnes sub sacerdotali & Christiano nomine degentes, vna fides, vna sacerdotalis atque clericalis regeret norma, nec quisquam à suo dissideret capite. Nunc ergo, quoniam ab inimicis sanctæ dei ecclesiæ p̄fata septuaginta Niceni concilij capitula quæ iubente domino meo Alexandro, decreto omnium episcoporũ attuli, quæ etiam corã omĩbus recitaui atque transscripsi, sunt igne cõbusta: optamus, vt à vestræ sanctæ sedis ecclesiæ autoritate, quæ est mater & caput omniũ ecclesiarũ, ea ad correctionẽ & recreationẽ fidelium orthodoxorum percipere per præsentes legatos mereamur. Hactenus Athanasius cum suis Aegyptiorum orthodoxis episcopis. Quibus in hæc verba à Marco rescriptum est:

Nota testimonium.

Nota recognitionẽ.

B Dominis venerabilibus fratribus Athanasio, & vniuersis Aegyptiorũ episcopis, Marcus sanctæ Romanæ apostolicæque sedis, & vniuersalis ecclesiæ episcopus, &c. Primum consolatus eos super afflictionibus, quas pro orthodoxæ fidei veritate sustinerent: De capitulorum, inquit, numero Niceni concilij, quibus vos interfuisse literis vestræ fraternitatis significastis, à nostris qui vna vobiscum interfuerunt, diligentioribus requisiuimus collationibus. Qui ita vt vestræ testatę sunt literæ, omnem nobis ordinem exposuerunt, & vestram epistolam verã esse per omnia testificati sunt. Nõ quod nos sinistrũ aliquid vestra ex parte arbitraremur: sed quoniã, & nos & vos, aliosque absque vlla in posterum titubatione idem sentire optaremus, & sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata permansit, & dño prouidente, beatoque Petro opem ferẽte, in futurũ permanebit, sine vlla hæreticorum insultatione, etiam hac in re firma, immobilisque omni tempore perlisteret. His itaque sic peractis, diligenter perquirentes in sancto nostræ & apostolicę sedis scrinio, ea quæ sanctæ recordatiõis prædecessori meo Syluestro sunt directa, LXX. vt significastis capitula illæsa inuenimus. Ipsa autem vobis propter autoritatem, & subscriptionem tantorum patrum & eius magni concilij minime misimus: sed per eadem coram apocrysarijs vestris, alia similia, eundem numerum, eademque verba, & ipsam subscriptionem contiñetia, vobis rescribere & sub certa stipulatione & cõfirmatione mittere curauimus, &c. Hæc ille Marcus Athanasio cũ Aegypti orthodoxis episcopis.

Marci ad illos respõsum.

Et hanc attestationẽ pondera.

Orthodoxæ fidei perpetua soliditas in Ro. ecclesia.

Audis ergo hic non XX. tantũ, q̃t memorat Ruffinus, sed LXX. fuisse canones Niceni cõcilij. Idque à testibus iuratissimis & plane irrefragabilibus

Sed & Iulius ille in secunda sua aduersus illam Antiochenam synodum

epistola, post grauiter insectatas in eadem congregatorum in viros innocẽtes & sanctos calumnias: Tales, inquit, insidiatores spiritu præueuientes sancti patres in Nicea congregati leges statuerunt, quas nos canones appellamus, ne facile probi ab improbis damnarentur. Ex quibus non nullas sententias his inseri iudicauimus, vt tantorum patrũ autoritate nostra roboraretur epistola, &c. Subiungit autem ex LXX. illis Nicenis canonibus XXIIII. quorum omnium illos trangressores arguit. Ex quibus quẽ pro XVIII. citat, quoniam euidenter confirmat ac renouat illũ quem supra toties, tantorum põtificum testimonio audistis ecclesiasticum apostolicumq; canonem, hic adscribere visum est. Est autem in hæc verba: C

Canõ ille 18. Niceni cõcilij citatus à Iulio de appellationib⁹ de feredis ad sedem apostolicam.

Placuit vt oẽs episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur vel criminantur causis, q̃ties necesse fuerit, libere apostolicã sedem appellent, atq; ad eam, quasi ad matrẽ confugiant, vt ab ea, sicut semper fuit, piè fulciãtur, defendantur ac liberentur. Cuius dispositioni oẽs maiores ecclesiasticas causas, & episcoporum iudicia, antiqua apostolorũ, eorumq; successorum, atq; canonum autoritas reseruauit. Hactenus verba 18. Niceni canonis. Ad quẽ modum citat ad numerum 24. ex quibus singularis huius sedis euidentissime comprobatur autoritas, eosq; in totius orbis conspectu, aduersus illos ipsos, qui Niceno concilio interfuere, magna autoritate confidentissime obijcit. At illorum omnium nec vnus quidem apud Ruffinum legitur. Subiũgit autem post recitatos illos in hæc verba: Si quis autem de his abundantiora & ampliora scire voluerit, in sacro nostræ sedis ecclesiæ scrinio ea, que prędiximus, inueniet. Verum me dixisse testis est diuinitas. Hactenus ille. Itaque hic audis testem, audis testimonium, audis iusiurandum.

Liberi⁹ ad Athanasiũ & Alexandrinam synodum.

Sed & huius successor Liberius in epistola ad beatissimum Athanasium & secum congregatos in Alexandrina synodo episcopos, etiam hoc citat decretum Niceni concilij, quod apud Ruffinum non legitur. D

Canõ Niceni cõcilij quo seruebatur Nestorius.

Igitur, inquit, prædictum sanctum Nicenum concilium definiuit, aliam fidem nulli licere proferre, aut scribere vel componere, aut sapere vel docere aliter, nec quicquam in fide sentire aut proferre, quod his patrum regulis possit obuiare. Qui autẽ præsumpserit cõponere aliam fidẽ, aut proferre, docere vel tradere aliud symbolum ad viã veritatis conuerti desiderantibus de quacunq; hæresi, vel ex Iudæis, vel paganis Christianos se fieri volẽtibus: hi si episcopi fuerint aut clerici, alienari quidẽ episcopos ab episcopatu, clericos à clero: si vero monachi aut laici fuerint, anathemate feriri. Hactenus sentẽtia Niceni illius canonis referẽte Liberio. Quo suã pertinaciam tuebatur Nestorius, dicens: sacratissimã virginem Mariã, hominis tantũ, non etiam dei fuisse genitricẽ. Ad q̃d confitendum cum vrgereẽ ab orthodoxis, sufficere sibi respondebat profiteri symbolum Niceni concilij, in quo patres de dei genitrice nullam fecissent mentionẽ, addidissent insuper p̃dictum canonem, per quem etiam interdictum esset, illi symbolo quicquam addere aut detrahere. Quemadmodum constat ex beati Cyrilli aduersus eundem Nestoriũ epistola, qua dictæ eius cauillationi respondit in hæc verba: Non tibi sufficiet confiteri symbolũ fidei nostræ solum, editũ à magna synodo in spiritu sancto pro tẽpore congregata Niceæ. Intellexisti enim nõ rectè, interpretatus es non rectè, sed p̃uerse. Contra hæreticorum importunitates interdictum est plus vel minus, aut aliam fidem affirmare, conscribere, componere, docere vel sapere, quæ aliquid superinducere aut subtrahere moliatur sacræ mentis intellectui eorũ, qui in Nicea symbolũ conscripserũt, &c.

Rursus

Rursus B. Innocentius inter regulas suæ disciplinæ ecclesiasticæ ad Vi- B. Innocētius.
A ctoritiũ Rothomagēsem, cap. III. Si quæ autē, inquit, causæ vel cōtentiones inter clericos, vel inter laicos, tam superioris gradus, q̃ etiam inferioris exortæ fuerint, placuit vt secundum synodum Nicenā, congregatis omnibus eiusdē prouincię epis terminent. Nec alicui liceat (sine tamen p̄iudicio Ro. ecclesię, cui in omnibus causis debet reuerētia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia dei ecclesias nutu diuino gubernāt, ad alias cōuolare prouincias, aut aliarũ prouinciarũ prius episcoporũ iudiciũ experiri. Quod si qs fortè p̄sumpserit, & ab officio cleri submotus, & iniuriarũ reus ab omnibus iudicet. Si aũt maiores causæ fuerint in mediũ deuolutæ, ad sedem apostolicā (sicut Nicena synodus statuit, & beata cōsuetudo exegit) post iudicium episcopale referātur. Hactenus ille. Audis itaq; etiam hoc teste Niceni concilij canonibus constitutum, & antiqua consuetudine obtentum, quæ ab ipsis apostolorum canonibus atq; institutione, vt supra audiuisti, habuit originem, vt maiores oēs causæ ad apostolicæ sedis autoritatem specialiter pertinerent, vtq; eius in omnibus causis iudicijsq; excepta sit autoritas, ad quam omnes liceat confugere. At horũ apud Ruffinũ nulla mentio. Quemadmodũ nec eius, cuius meminit beatissimus Leo ad Theodosiũ Augustum de Ephesina illa secunda synodo. Qui post enarrata impiè pleraq; ac tyrānicè in ea gesta à Dioscoro Alexādrino episcopo, in oppressionē orthodoxę veritatis, & appellationē à legatis apostolicę sedis pro inique dānatis interpositā aduersus synodalē sententiā, petētibus eandē retractari autoritate sedis apostolicę vna cũ synodali iudicio, subdit: Quā aũt post appellationē interpositā hoc necessario postulet, canonũ Niceę habitorũ decreta testātur, q̃ à totius mũdi sacerdotibus sunt cōstituta. Hęc ille Leo. Tu aũt profer, quisq̃s es, q̃ nō alios Nicenos canones, quā q̃ apud Ruffinũ legũtur, fuisse cōtendis, profer, inquam, ex illis vllũ verbum, quod de retractandis episcoporum synodalibus iudicijs post interpositam appellationem loquatur.

Singularis autoritas Ro. ecclesiæ.

B. Leo ad Theodosium impa.

B Iam vero vbi & ille est inter Ruffinos canones, quē de paschate ęditũ tradit Alexandrinus Theophilus, statutum scribens in Niceno concilio, vt ab VIII. Idus Martij, vsq; in diē nonarum Aprilũ, diebus videlicet XXVIII. qualiscunq; luna nata fuerit medio spatio, mēsis primi initiũ faceret. Quartamdecimam vero à XII. Calend. Apriles, vsq; ad XVIII. Calend. Maij, solerter inquiri debere. Et si die sabbatorum inciderit, consequenti die dominico, id est, luna XV. pascha celebrandum fore. Et si die dominico XIIII. eiusdem mensis primi euenerit, ipsa hebdomada transmissa in alterum diem dominicum celebrari pascha debere. Hæc ille statuta affirmat in Niceno cōcilio. Cuius decreti mentionē fecit etiam Antiochena synodus, etiam anathema addens in eius transgressores in hæc verba: Omnes, qui audent dissoluere regulam sancti & magni concilij Niceni, q̃d celebratũ est in præsentia dei amantissimi Constantini imperatoris, de sancta ac salutari festiuitate paschæ, excommunicatos & abiectos esse debere ab ecclesia.

Theophilus Alexandrinus: Canon paschalis Niceni concilij.

Sed vt reuertamur ad illũ canonē tā apostolicum q̃ Niceni cōcilij, de episcoporum iudicijs, & maioribus omnibus causis ecclesiasticis specialiter reseruatis huius sedis autoritati & iudicio, ne forte cauilleris ex Romanorum tantum pontificum te audisse testimonio: audi quid de eo scribat & affirmet ille orthodoxæ veritatis strenuissimus assertor Athanasius, cũ vniuersis Aegyptiorum, Libyæ, Thebaidis, orthodoxis episcopis ex Alexādrina synodo, ad Felicem substitutum Liberio.

Recognitio & testimonũ B. Athanasij & Alexandrinæ synodi.

Vide, qd dicāt iube re canones.

Primum conquerentes intendi sibi vim ab aduersarijs, vt in professionem fidei eorum etiam ipsi subscriberent, aut saltem ne eorundem communionem vitarent. Sed nequaquā, inquiunt, vobis inconsultis hoc agere pſumimus. Canonibus q̄ppe iubentibus, absq; Romano nos nihil de maioribus causis decernere debere pontifice. Ideoq; & vestræ apostolicæ sedis imploramus auxilium, &c. Cui omne episcoporū iudiciū commissum est. Nam scimus in Nicena synodo CCCXVIII. episcoporum ab omnibus cōcorditer esse roboratum, non debere absq; Romani pōtificis sententia cōcilia celebrari, nec damnari episcopos. Licet hæc & alia plurima necessaria ab hæreticis, qui nos q̄tidie infestant & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint, sint synodica capitula incensa nobisq; sublata. Et post aliquāta. C

Decretum Nicenum circa episcoporum accusationes

Nouimus namque in præfata synodo generaliter esse decretum, vt nullus passim vageque episcopos, aut præsumptiue lacerare, aut accusare, & q non sunt rectæ fidei, aut bonæ aut claræ conuersationis, infamare præsumant, sed prius, si erga episcopos, aut rectores ecclesiæ quisquam causam habuerit, eos cum charitate mansuete conueniat: aut ipse, si secus egerit, ac cusator excommunicetur. Quod si ab eis nihil valuerit recte pcipere, tunc primo metropolitanos, deinde summos adeat primates, & ipsi tēpore congruo canonice eos cōuocare debebunt. Qui si aut suis rebus spoliati, aut pro prijs sedibus eiecti, aut exulantes, vel oppressi, aut inique tractati fuerint, primo eruātur, & canonice restituantur, atq; omnia sibi ablata integerrime eis legibus reddantur. Quoniā prius, q̄ hæc fiant (vt in p̄dicto constitutū est concilio) nec canonice cōuocari, nec distringi à quoquam possint.

Similiter à p̄dictis patribus est definitū cōsonanter, vt si quisq; episcoporū, aut metropolitanū, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vt sanctam Romanam appellent sedē. Cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi speciali est priuilegio super alios concessa, &c. D

Nota antiquas regulas ecclesiasticas.

Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid, quamuis in remotis & in longinquo positis prouincijs, super episcoporum querelis aut accusationibus ageretur, non prius ratum, aut accipiendum esset, q̄ ad noticiam almę sedis vestræ fuisset prolata pronunciatio, quæ aut firmaret, aut infirmaret, ne passim ab accusatoribus columnæ conuellerentur ecclesiæ, &c. Hęc ille Athanasius cū tot orthodoxis episcopis in Alexandrina congregatis synodo. Quibus dubitari non potest medium interfuisse Christum, sed nec eos minime ignorasse ecclesiasticos canones, maxime autem Niceni cōcilij, æque autem non confinxisse illos, quos memorabant eius cōcilij canones, quamuis nullum eorum omnium apud Ruffinum sit legere.

Recognitio & testimoniū cōcilij Mauritaniç, & triū synodorū Africanę ad Damasum.

De eodem rursus audi totius Africanæ ecclesiæ confessionem & testimonium, ex B. Stephani archiepiscopi in concilio Mauritaniæ p̄sidētis, & triū conciliorū Africanæ prouinciæ, quam ex cōmuni decreto ad beatum Damasum scripserunt, epistola in hæc verba:

Beatissimo dn̄o, & apostolico culmine sublimato, sancto patri patrū, & summo oim̄ p̄sulū pōtifici Damaso, Stephanus archiepiscopus, cū cōcilio Mauritanię, & vniuersis episcopis de tribus cōcilijs Africanę prouinciæ.

Nota recognitione.

Notum facimus vestræ beatitudini, q̄d quidā fratres in cōfinio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis incōsultis à proprio deijciūt gradu & deijcere moliūtur. Cū vestrę sedi, episcoporū iudicia, & summorū finē ecclesiasticorum negociorum, in honorem beatissimi Petri, patrum decreta omnium, cunctam reseruauere sententiam de

dei rebus, quæ omni cura & sollicitudine obseruare debemus. Maximè em̃ debẽt illa ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, cuius vetusta sollicitudo est, tam mala damnare, q̃ probare probanda. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid horum, quamuis in remotis & longinquo positis ageretur prouincijs, non prius tenendũ vel accipiendũ sit, nisi ad noticiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt eius autoritate, quicquid fuisset pronunciatum, firmaretur. Atq; alia multa talia & similia super his cõstituta sunt. Itaq; si in prædictis illicitè præsumptum est, vt semper vestrę sedis cõsuetudo fuit, festinanter occurrite, & pro veritate, paternisq; canonibus viriliter certantes his resistite, &c. Et deus creator omnium, longæuum conseruet apostolatum vestrum, ad stabilitatem ecclesiarum sanctarum, & orthodoxæ fidei, vosq; pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus ponitis animã, atq; baculo pastorali lupos rapaces expellitis, & omnibus oppressis auxilium fertis. Quod & istis, & omnibus semper vos facere optamus, sanctissimè papa. Hactenus illi.

A

Nota antiquas regulas.

Audis itaq; horũ tot episcoporum, atq; adeo totius Africanæ ecclesiæ cõfessionem, claramq; sententiam, consonam cum ea, quã supra audiuisti, beatissimi Athanasij, & tot secum congregatorũ totius Aegypti, Libyæ & Thebaidis, orthodoxorum episcoporum confessione & testimonio. Quem esse, fuisseq; communem orthodoxæ ecclesiæ sensum, nunquid dubitandum est? Quibus in hæc verba rescripsit ille Damasus:

Damasus seruus seruorum dei, atq; per gratiam eius episcopus sanctæ catholicæ ecclesiæ & vrbis Romæ, Stephano archiepiscopo præsidẽti in concilio Mauritaniæ, & vniuersis Africanæ prouinciæ episcopis:

Rescriptũ Damasi episcopi catholicę ecclesiæ.

Lectis fraternitatis vestræ literis, primo gratias ago, q̃ tãtorum patrum mereor benedictiõe frui: deinde, quod circa fratres sollicitos vos reperi, & cum eis crucem dñi deferre, q ait: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, &c. Igitur quãdo in præsenti opportunè gestorum cõsultatione, apostolicis vestra beatitudo visceribus cõmota nos hortata est, tuitionem fratrũ apostolica impẽdere autoritate, & eorum iniurijs subuenire, dum constet eadẽ vos cũ Apostolo cõpassibiliter dicere: Quis infirmatur & ego nõ infirmor? Quis scãdalizatur, & ego non vror? Satagentes, ne aliquis de his, qui vobis crediti sunt, à sæuis bestijs laceretur, aut capiat. Pro qua re oportet, iuxta vestrã prudentem cõmonitionem, magis autem secundũ dñi diuinã præceptionẽ, nos qui supra domum eius, hoc est, vniuersalem aut catholicam ecclesiã episcopale suscepimus ministerium, sollicitè vigilare, ne quid de sacris eius muneribus, id est, apostolicis viris, apostolorumq; successoribus, & ministris quisquam nobis inconsultis damnetur. Scitis fratres charissimi, firmamentum à deo fixum & immobile, atq; titulum lucidissimũ suorum sacerdotum, id est, episcoporum omnium, apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum. Sicut enim diuinum verbum veraciter pronunciat, tu es Petrus, & super hoc firmamentum tuum ecclesiæ columnæ, qui episcopi intelliguntur, confirmatæ sunt. Et tibi claues regni cœlorum cõmisi, atq; ligare & soluere potestatẽ, quæ in cœlis sunt, & q̃ in terris, dedi, &c. Cuius vice hodie gratia dei legatione pro Christo fungimur, & omes huius sanctæ sedis præsules eius vicem gesserunt, gerunt & gerent. Ideo omnia, quę innotuistis non licere, accuratius demonstrare, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, vt cuncta sup quibus consulitis, illicita esse non dubitetis. Discutere nanq; episcopos,

B

Firmamẽtũ à deo fixum & immobile sedes apostolica.

pos,

pos, & summorũ ecclesiasticorũ negociorũ causas, metropolitanis vna cum omnibus suis cõprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & oẽs in singulorũ cõcordent negocijs, licet eis ed definire ecclesiasticarũ summas querelas causarũ, vel damnare episcopos absq; huius sanctæ sedis autoritate minimè licet, quã oẽs appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nã vt nostis, synodum sine eius autoritate fieri, non est catholicum. Neq; vlla cõcilia rata legunt, quæ nõ sunt fulta apostolica autoritate. Hactenus Damasus. C

Reseruata autoritati sedis apost.

Ex quibus omnibus satis, superq; demonstratum existimo, non adulterinum, nõ subdititium, sed verum, germanumq; fuisse Niceni concilij canonem, quãdo episcoporum causis & appellationibus ad apostolicam sedem deferendis, in VI. Carthaginensi concilio, Faustinus, Philippus & Asellus apostolicæ sedis legati ex literis & commonitorio beati Zozimi põtificis recitarunt in hæc verba: Ita, inquit, dixerunt, dilectissimi fratres in concilio Niceno, cum de episcoporum appellatione decernerent: Placuit autem, vt si episcopus accusatus fuerit, & eum iudicauerint congregati episcopi regionis illius, & de gradu suo deiecerint illum, & appellasse episcopus videatur, & confugerit ad beatissimum Romanum episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit ille vt renouetur, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt. Et ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterũ audiri, deprecatiõe sua mouerit episcopũ Roma. vt è latere suo presbyterũ mittat, erit in potestate episcopi Ro. quid velit, & quid existimet. Et si decreuerit mittẽdos esse, q̃ pñtes cũ episcopis iudicent habẽtes autoritatem eius à q̃ destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere epos, vt negocio terminũ imponãt, faciat q̃d sapiẽtissimo concilio suo iudicauerit. Hactenus verba canonis, quẽ aduersus Aureliũ Carthaginẽsem episcopũ illius cõcilij caput, & cũ eodẽ cõgregatos episcopos (quos vna secũ ad hoc inclinauerat, vt abolere cuperẽt ac niterẽtur obseruatã eatenus consuetudinẽ de referẽdis episcoporũ iudicijs ad examẽ, iudiciũq; sedis apostolicę) tãq̃ ex autoritate Niceni concilij, pro eiusdem sedis autoritate & priuilegio proferebãt pdicti eius legati, imo ipse obiectabat Zozimus beatiss. põtifex, & cuius cõmonitorijs literis ijdem eius legati recitarunt ipsum concilio. D

Vere germanũ canonẽ Niceni cõcilij, quẽ de appellationib' ad sedẽ apostolicã in VI. Carthaginẽ. synodo, eiusdẽ legati ptulerũt, Tenor canonis.

Quãq̃ autẽ illi, nõ solũ graue esse transmarinis illis & tam longe positis prouincijs morẽ illũ referendorũ iudiciorũ episcopaliũ ad iudiciũ & examẽ sedis apostolicæ: sed etiã tẽdere eũdẽ in dissolutionẽ vigoris disciplinæ ecclesiasticæ prætenderent (Cũ sæpe retractaretur cõprouincialium episcoporum & iudicum sententia, absolutis, restitutisque à sede apostolica damnatis ab eisdem) & ob id nequaquam acquiescerent autoritati Rom. pontificis, autoritatem tamen Niceni, quæ eis obijciebatur, concilij non audentes contemnere, negabant canonem illum haberi in his, quæ apud eos extabant, Niceni concilij exemplaribus. Super quibus ea occasione ingens mota est quæstio & controuersia, non satisfaciente illis fide Rom. exemplaris canonum Niceni concilij, sed Constantinopolim vsq; mittentibus, & Antiochiam & Alexandriam, inde petitũ eius exemplaria. A qbus similia suis, æque trũca, æque impfecta receperũt, nihil dignũ tãto cõcilio cõtinẽtia, nihil, inquã, pter mutila illa XX. quæ apud Ruffinũ legũtur decreta, frigida sane, si per se considerentur, ac pro ecclesiasticæ totius disciplinæ constitutione ac ordinatione prorsus inefficacia. Quã tamen vniuersam, diligentissime ordinatã, constitutãq; fuisse constat in illo concilio. Certe nisi improbe, impu-

Ingẽs q̃stio orta sup fidẽ exemplarũ Niceni concilij.

A impudenterq́ꝫ mentitos dixeris tot tantosq́ꝫ, quos ſupra audiuiſti, ſanctiſſi-
mos patres & põtifices, dubitari omino non poteſt, alia fuiſſe illius decreta
concilij. Sed neqꝫ illud dubiũ eſſe poterit, ſi eorũ temporũ perpendas hiſtori
am, Romæ ſeruata fuiſſe veriora, integrioraq́ꝫ exẽplaria Nicenę ſynodi, q̃ in
illis Orientis eccleſijs, quas iã annis plurimis deuaſtauerat ille aper de ſylua,
illa fera ſingularis, illi, inquã, Nicenæ, orthodoxæq́ꝫ fidei ꝑſecutores Arriani
hæretici. Qui (quod ſupra demonſtrauimus) abolentes incendio vbicunqꝫ
extabant authentica eius ſynodi exemplaria, hoc effecerunt, vt cõtinuo poſt
Nicenum concilium ambigeretur de canonibus Niceni concilij.

His adde, ꝙ & Atticus Conſtantinopolitanus, & Alexãder Antiochenus,
& Theophilus Alexãdrinus epiſcopi, à quibus illi Nicena petebant exẽpla-
ria, eodẽ illo tempore, ob impiã ſuã coniurationẽ aduerſus beatum Ioãnem
Chryſoſt. quem inique oppͤſſum ſuis calũnijs ſede Cõſtantinopolitana eie-
cerant, anathemati ſubiecti erãt à ſede apoſtolica. Nihil ergo mirum adulte
rata ſe recepiſſe ab eis Niceni cõcilij exẽplaria, apud q̃s nihil erat ſyncerum
aut integrũ. Quẽadmodum & V. ſynodũ adulteratã, corruptãq́ꝫ ab hæreti-
cis aliq̃t Conſtãtinopolitanis & Antiochenis epiſcopis, apoſtolicæ ſedis le-
gati in VI. vniuerſali ſynodo conuicerunt, vt in actione eius XIIII. videre
eſt. Et idẽ paſſam VI. ſynodũ in pleriſq́ꝫ, vt iã circumfertur & legitur, libro
IIII. annotauimus. Quod ipſum de Niceni cõcilij canonibus factum minus
mirabitur, quiſquis conſiderauerit, quàm pertinaciter, & quàm diu aduer-
ſus illos Oriẽs penè vniuerſus repugnauerit, conſpirauerit & coniurauerit.

Quod ſi intelligere volueris, illius Aurelij & conſentientium ſecum epi-
ſcoporum conatus, quibus apoſtolicæ ſedi debitæ obedientiæ iugum nite-
bantur excutere, nũ ex deo fuerint iuxta Gamalielis illius ſapientiſſimum
B conſilium, ſubſequentium temporum expende hiſtoriam. Si enim, inquit
ille, ex hominibus eſt conſilium & opus hoc, diſſoluetur; ſin ex deo, non po
teſtis diſſoluere, ne quando & deo repugnare videamini.

Itaqꝫ cũ poſt Aureliũ illum ſucceſſores eius nõnulli in Carthaginẽſi eccle
ſia, exẽpli q̃qꝫ imitatores facti, debitam & cõſuetam obediẽtiam detrecta-
rẽt Ro. põtificibus, & ob id paſſim in multos varioſq́ꝫ errores & exceſſus (vt
fit ſemꝑ in ſchiſmate) prolapſa eſſet Africana eccleſia, tandẽ pœnitentia du-
cti, & re ipſa experti, q̃ eſſet neceſſariũ catholicæ eccleſiæ illud cathedræ Pe
tri priuilegiũ, illa q̃qꝫ ipſius ꝑ̃ſidentis in eccleſiaſtica hierarchia autoritas, ad
matris eccleſiæ gremiũ, & apoſtolicæ ſedis obedientiam ſub Bonifacio 2.
ſupplices recurrerunt, atqꝫ eius cõmunionem humiliter expetiuerunt, qui
ſub Bonifacio primo ſuas aduerſus eandem ceruices erigere cœperant.

Pœnitẽtia Carthagineñ. eccleſiæ, de iniuſta inobedientia erga ſedẽ apoſtolicã

Quo aũt cõfeſſionis orthodoxæ fidei tenore, catholicæ Chriſti eccleſiæ
recõciliari meruerunt, eiuſdem illius Bonifacij ſecundi, quam lib. quarto ci-
tauimus, ad Eulalium Alexandrinum epiſcopum teſtatur epiſtola. Cõfeſſi
enim ſunt infallibilem illam domini noſtri Ieſu Chriſti ſententiam, qua Pe
trum petram ac fundamentum pronũciauit ſuperædificandæ ſuæ eccleſiæ,
ipſa rei comprobari euidentia, ſubſecutiſq́ꝫ effectibus.

Tenor profeſſiõis orthodoxæ fidei, ſub qua reconciliata eſt.

In vna ſiquidem apoſtolica ſede, extra maculam cõſeruatam ſemper re-
ligionem, fidemq́ꝫ Chriſtianam. Dicto etiam in omnes anathemate, qui ad
uerſus Romanam eccleſiam & apoſtolicam ſedem ſuperbiendo ſuas ceruí
ces erigerent. Promittentes quoqꝫ in omnibus ſequi ſedem apoſtolicam, &
omnia eius decreta obſeruare, ad quorum nihilo minus obſeruationem eti
am ſub pœna anathematis ſeſe obligarunt. Damnantes præterea & præde-

cessores & successores suos, & quotquot Romanæ ecclesiæ priuilegia cona rentur infringere: Vt clarius est videre in prædicta epistola. C

Epilogus. Ex quibus clarissimum etiam est intelligere, non solum quanti illud fue rit, quod Aurelius ille Carthaginensis episcopus, cum suis complicibus oc casionem quærens, vt ab amico discederet, illum Niceni concilij canonē re uocarit in dubium, quē prædicti apostolicæ sedis legati recitarunt ex B. Zo zimi literis: sed etiam, vt inter illos ipsos rerum turbines ac tumultus sem per steterit inconcussum, semper præualuerit ac triumphauerit huius sedis priuilegium & autoritas. Nam illum etiam sæpius successores cum ortho doxa damnauerunt ecclesia, quod illicitis suis conatibus, ausuq; temerario aduersus apostolicæ sedis autoritatem repugnando, inconsutilem domini tunicam in frusta discerpserit. Illud vero apostolicæ sedis priuilegium, quod ab apostolorum vsq; temporibus obseruatum, ac deinde in Niceno cōcilio inter cæteras, quas constituerunt regulas ecclesiasticas, renouatum demon strauimus, vides vt totus semper recognouerit orbis, confessusq; fuerit. In quo asserendo, demonstrandoq; quod prolixiores fuerimus, non fuit absq; operæpretio. Nam totius fere causæ de autoritate ecclesiasticorum concilio rum, tum aliorum, tum vniuersalium (quorum præcipuè gratia disputa tionem hanc aggressi sumus) hoc erit fundamentum, hoc principium, quod firmum, stabileq; iecisse oportuit.

Vt semper præualuerit apostolicæ sedis autoritas.

Omnium ecclesiasticorum cōciliorum autoritatem subesse autoritati sedis apo stolicæ & Romanorum pontificum. Vniuersalium vero, & medij generis con ciliorum, etiam prorsus ab eadem dependere. Cap. VIII.

TRia omnino genera ecclesiasticorum conciliorum supra distinxi mus: Prouincialia, Vniuersalia, & quę inter hæc sunt generis me dij: & quodq; suis notis delinisuimus. Nunc demonstrandum est, quæ sit, & vnde pendeat singulorum autoritas. Quod ex stabili- D to à nobis superioribus duobus capitibus principio euadet clarissimum.

Ad prouinci aliū conci lior autoritaté quę pertineát.

De prouincialibus itaq; (vt ab illis inchoemus, quorum & institutio est antiquior, & vsus frequentior, cum vniuersalia tarde agnouerit ecclesia, & raro admodum sui copiam faciant) nō est magna dubitandi occasio. Quan doquidem bina quotannis, ordinaria autoritate, per singulas quasq; prouin cias celebrari debere, antiqui ecclesiæ, Niceniq; decreuerūt canones. Secun dum quorum sententiam de omnibus querelis, quæ inter diuersos ecclesi asticos ordines nasci assolent, in eisdem iudicandum est. Si vero inter ipsos ecclesiarum præsules de grauioribus peccatis causa enata fuerit aliqua, eo rundem statum cōcernens, aut si maiorum, grauiorumq; ecclesię causarum aliquid incidat, hæc post episcopalem disquisitiōem, ad apostolicæ sedis de finitionem, iudiciumq; referenda sunt. Cuius autoritati, vt omnes maiores ecclesiasticas causas (quemadmodum iam demōstratum est) referuauit apo stolicorum canonum, totius ab initio ecclesiæ obseruatione corroborata au toritas: ita & episcoporum vltimata, definitiuaq; iudicia. De quibus nihil an te ratum, firmumq; est, quàm huius sedis autoritate corroboratū fuerit. Quod tamen restrictionem nōnullam accipere certum est, atq; ita intelligēdum, nisi iudicati ipsi damnatiq; episcopi, aut propria sua confessione & consci entia, aut ipsa rei euidentia conuicti, comprouincialium episcoporum iudi cio, suæq; damnatiōi cōsenserint. Nam iudicare posse cōgregatam legitimè episcopalem synodum cōprouincialium episcoporum qualeicunq; causas, & Niceni concilij ille canon, quē ex beati Zozimi literis in VI. Carthagineñ. synodo

Quæ eorū autoritaté excedant.

A synodo supra audiuisti recitatum à legatis sedis apostolicæ, & alia pleraque quæ supra induximus, probāt testimonia. Quorum iudicio si damnati cōsentiant, si ab eo ad apostolicæ sedis autoritatem nō prouocent, nihil impedit ratum ipsum manere, quod prolatum canonicè, tacitè cōfitente nec prouocante damnato, in rem transiuit iudicatam.

Prouincialium itaq; conciliorum autoritatem omnino subesse autoritati sedis apostolicæ & Ro. pōtificis, planè indubitatum est. Cū ab eorū iudicio sententiaq;, tā secundū apostolicos, q̄ Niceni cōcilij canones, ad apostolicæ sedis iudiciū libera sit prouocatio. A qua omnia prouincialia iudicia & negocia (vt ex apostolicis canonibus citat S. Marcellus gloriosus Christi martyr & pōtifex) retractāda sunt, si huius ecclesiæ pōtifex pceperit. Et canone 58. Niceni cōcilij, quē citat ille Iulius in secunda sua aduersus Antiochenam synodum epistola, in hæc verba constitutum est: Et prouincialis synodus retractetur per vicarios vrbis Romæ episcopi, si ipse decreuerit. Canō apostolicus. Canō Niceni concilij.

Vniuersalium vero, & quæ medij generis sunt, conciliorum, quæ sit, & vnde pendeat autoritas, & à quo, & ex quibus conuocari debeant, qui conuenire in eisdem, vt suam autoritatem habeāt, nihil minus ex his, quæ iam demonstrauimus, euidens esse poterit. De vniuersalibus & medij gñis concilijs.

Nam cū prouincialia concilia, ordinaria quidem autoritate cōuocari possint & debeant, sed eorū autoritatē superent, tam episcoporum vltimata iudicia, q̄ maiores omnes causæ ecclesiasticæ, quæ apostolicæ sedis, & in eadē præsidentium ecclesiasticæ hierarchiæ principū autoritati reseruata ab initio, ab ipsis vsq; apostolorum temporibus clarissimè demonstrauimus: euidenter consequens est, tam vniuersalia, q̄ illa medij generis concilia, in quibus tractari debent maiores causæ ecclesiasticæ, apostolicæ sedis autoritate, B & conuocari, & celebrari, & omnia in eis agi, definiriq; oportere. Eadē non nisi aplicę sedis autoritate conuocari, celebrariq; oportere.

Nihil est q̄d hic cōtra vel cōminisci quisq̄ possit. Demonstratū est, & irrefragabiliter demonstratū, Petro & successoribus eius cōmissam à Christo curam, gubernationemq; vniuersalis ecclesiæ, datas illi claues regni cœlorū, & terrificā illam ligandi, soluendiq; potestatē, quam vnus ipse apostolorum omnium singulari priuilegio accepit (Nam quæ apud Matthæū cap. 18. dicuntur, ad nullum omnino singulariter apostolorū, sed ad vnāquanq; ecclesiā pertinere certū est) Cęteris vero ecclesiarū rectoribus tantū eius cōuenit, quantū ab illo velut capite in reliqua ecclesiastici corporis membra pcipua deriuatur. Quicquid enim cū illo commune, inquit ille beatiss. Leo, cæteris voluit esse ecclesiarum principibus, nō nisi per ipsum dedit, quicqd cæteris non negauit. Vni illi singulariter iussum est à domino, confirmare fratres hæsitantes in fide, promissionem vnus accipiens suam fidem non defecturam. Itaq; q̄uis ex his Christi euangelicisq; testimonijs clare constet, omem fidei causam & quæstionē, & quicquid in ecclesiasticis negocijs difficile magniq; momenti oritur, aut quæcunq; grauis inter ecclesiarum principes, rectoresq; controuersia, ad cathedræ Petri iudicium autoritatemq; referri oportere: quemadmodū dudum in synagoga veteri (quæ nostram exprimebat & deliniabat ecclesiam) quicquid arduum erat & maioris momenti, & omne ambiguum ac difficile iudiciū, vnde prouocabatur à subalternis per vrbes iudicibus, ad cathedram Moysi, & sacerdotum in eadem domino seruientium iudicium, autoritatemq; præsidis. Nihilo minus apostolica ab initio traditione, ecclesiasticisq; regulis diligentissimè, vt audisti, constitutum, vsu confirmatum, Niceni quoq; concilij canonibus corroboratum ex- Ex Christi euāgelicis diuinarūque scripturarū testimonijs.

tituit, vt tam episcoporum iudicia, quàm maiores omnes causæ ecclesiasticę ad huius sedis autoritatem singulariter proprieq; pertinerent. C

Quare si magis ardua quæq; negocia, & maiores causæ ecclesiasticæ tractandæ sunt in vniuersalibus cōcilijs, necesse est apostolicæ sedis autoritatē in eisdē vigere & p̄sidere. Nam q̄ ad apostolicæ cathedræ & p̄sidis in eadē autoritatē, ex figura veteri nostræ ecclesiæ, ex speciali quoq; institutione Christi, ex apostolica ordinatione, totius insuper catholicæ ecclesiæ cōfessione & testimonio proprie pertinere demonstrātur, qua autoritate sine ea sibi vsurpabit q̄tquot episcoporum cōuentus aut cōcilium? Quos æque omnes in vnū ac singulos, subiectos esse illius autoritati, cui totius ouilis Christi commissa est cura & regimen, plane indubitatum est, si modo oues pastori suo subiectas esse conuenit. Neq; enim cōcilijs vniuersalibus, primo & secundum se, datam à Christo vllam iurisdictionis aut definitionis autoritatem, clarissimè demōstratum est, vt quæ nec à Christo, nec ab apostolis, specialem vllam institutionem inueniuntur habere: sed annos circiter trecētos nata post apostolorum tempora, æque certum & indubitatum est.

Concilio rum vniuersaliū, quæ, qualis, & quāta autoritas.

Conciliorum itaq; vniuersalium autoritatem, quę sit, qualis aut quanta, si quis exactè præfiniri sibi exegerit, eandē vtiq; esse, & vniuersam dicemus, quā cathedræ apostolicæ, atq; eius præsidis superius demonstrauimus, eandem prærogatiuam, idem priuilegiū, nempe vt super quoscunq;, qui membra sunt ecclesiastici corporis, sacrosanctum sit, & in cœlo ratum eorum iudicium, certa sententia, & indubiæ veritatis definitio. Sed hæc eorū tantum est prærogatiua & autoritas, quæ legitima sunt, hoc est, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritate celebrata. Nā ad eius solius autoritatem pertinent grauiora quæq; atq; ardua negocia ecclesiastica, omnis de Christi fide & religione quæstio, omē difficile & ambiguum iudicium. D Qui tametsi ad eorundem definitionem & iudicium secum adhibere debeat sacerdotale concilium secundum formam expressam in illa figura veteri, & ab initio obseruatam in ecclesia, regulariter quidē sacerdotum vna secum ministrantiū dn̄o in cathedra apostolica, nonnunq̄ vero & aliorum, seu pluriū, seu paucioriū, seu viciniorū, seu distantiorum, secundum q̄d negocij qualitatē exigere iudicauerit, quo ad ecclesiastica iudicia adhibeatur saltem pro qualitate & exigentia negocij debita diligentia. Omne tamē conciliorum iudicium, omnis sententia & definitio, procedere censetur ex autoritate vnius pręsidis: quemadmodum id ex verbis legis superius subinde annotauimus. Nam quis iusserit lex, omne difficile & ambiguū iudiciū referri ad cathedrā Mosaicā, & concilium sacerdotū Leuitarū in eadem ministrantium domino, affirmans illos ipsos post disquisitionem causæ & negocij annunciaturos quærentibus veritatē iudicij: proinde præcipiens eisdem definientibus aut iudicātibus simpliciter & indiscusse obsequi. Statuens tamen consequenter pœnam aduersus inobedientes sacerdotali iudicio, non iam conuentus aut cōcilij sacerdotalis meminit, neq; adeo sacerdotum pluraliter, sed vnius & solius p̄sidis. Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, stantis vt seruiat ibi dn̄o deo tuo, sic enim habet Hebraica veritas, stātis, inquam, hoc est præsidentis illi cathedræ, vt hoc clarissimè expresserunt LXX. interpretes, qui eundem locū sic verterunt: Si quis superbierit nolēs obedire impio sacerdotis p̄sidis, &c. morietē homo ille. Vides itaq;, vt sacerdotalis concilij, vnde vltimata proficiscuntur iudicia negociorum ecclesiasticorum, & definitiones quæstionum, dubitationumquè

subor

A subortarum in ecclesia, haud sit alia, quàm vnius præsidis autoritas.

Ex his igitur quamuis sit euidentissimũ, ad apostolicæ sedis autoritatem pertinere, cõuocare tam vniuersalia, quàm medij generis cõcilia. Cum sine ea congregata prorsus forent inefficacia, sed & rebellionis, conspirationisq́; quandam speciem habere viderentur: sicut & in quacunq; seu monarchia (qualis est hierarchia ecclesiastica) seu alia republica, aut ciuili quacunq; cõmunitate, extraordinaria conuenticula agere absq; monarchæ, principis, aut summi magistratus autoritate ac sententia. Tamen etiam hoc ipsum ab apostolis, ab ipso statim initio ecclesiæ prouidentissimè ordinatum constitutumq́; extitit, & renouatum deinde, corroboratumq́; à Niceno concilio: Ne liceret absq; huius sedis autoritate celebrare concilia, præter ordinaria illa, hoc est, prouincialia. Cuius apostolorum decreti Marcellus ille gloriosus Christi martyr & pontifex in sua ad Antiochenos epistola meminit. In qua quum præmisisset episcoporum iudicia & summa ecclesiasticarum causarum negocia, secundum apostolorum decreta, apostolicæ sedis peragenda, terminandaq́; autoritate & iudicio: Simul, inquit, ijdem inspirante domino constituerunt, vt nulla synodus fieret præter eiusdem sedis autoritatem. Hunc autem eundem canonem renouarum fuisse à sanctissimis illis patribus in Niceno concilio, mirabilis ille Athanasius, qui eidem interfuit, cum vniuersis orthodoxis totius Aegypti, Libyæ & Thebaidis episcopis, ob Nicenæ fidei defensionem vna secum congregatis in Alexandrina synodo, testes sunt in hæc verba inter cætera scribentes ad Felicem substitutum Liberio: Scimus in Nicena synodo trecentorum & octodecim episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum: Non debere absq; Ro. pontificis sententia celebrari cõcilia, nec damnari episcopos. Hic noia verba, & signa mysteria. Roboratũ dicunt, non ordinatum, aut constitutũ: Non debere absq; Rom. pontificis sententia ac voluntate celebrari concilia. Quandoquidem & ex ipsa ecclesiasticæ hierarchiæ forma, atq; ipsa Petri & in ea præsidentium successorum eius, quam à Christo acceperũt, autoritate, ipsis quoq; apostolorum, vt audisti, canonibus id non licere certum est. Itaq; quod hoc non liceat, ex illo Niceno concilio non habet originem, sed corroborarunt illi patres, & euangelica ea de re & apostolica dogmata.

Confirmatio ex canone apostolico.

Ex decreto Niceni cõcilij citato ab Athanasio & Alexãdrina synodo

B

Quare & Iulius ille primus aduersus Antiochenã synodum, quæ ad damnationẽ Athanasij Alexandrini, & aliorũ quorundã orthodoxorum episcoporũ procurãte illo Eusebio Nicomedieñ. absq; apostolicæ sedis autoritate illicitè conuenerat, post cõmemoratum Niceni concilij canonem de episcoporũ iudicijs absq; huius sedis autoritate non peragendis, subiungit in hæc verba: Ipsi vero primæ sedis ecclesiæ, cõuocandarum generaliũ synodorum iura, & iudicia episcoporũ singulari priuilegio, euãgelicis & apostolicis atq; canonicis cõcessa sunt institutis. Quia semp maiores causæ ad apostolicam sedem multis autoritatibus referri pcepta sunt. Et iterũ: Dudum siquidem à sanctis apostolis, eorũq; successoribus in antiqs statutis decretum fuerat, non oportere præter sententiam Romani pontificis concilia celebrari, &c. Hæc ille Iulius. In quibus audis, quid dicat ab apostolis in antiquis statutis decretum fuisse, & quibus dicat, nempe totius pene Oriẽtis episcopis, quos ecclesiasticarum regularum præuaricationis arguit. Cuius tragœdiæ si considerés exitum, facilè intelliges non egisse eum aduersus illos figmentis aut mendacijs, sed ipsissima rei veritate toti orbi confessa & notissima conuicisse eosdem. Cuius etiam testis est Socrates eorundem temporum rerum ec-

Ex totius orbis recognitione sub cõtrouersia illa Iulij Ro. põtificis & Antiochenæ synodi.

Socrates.

clesiasticarum scriptor diligentissimus, Antiochenæ illius synodi tragœdiam explicans, de qua scribit in hæc verba: C

Conuenerunt, inquit, ad eam synodum ex ciuitatibus diuersis episcopi nonaginta. Maximus autem Hierosolymitanus Macharij successor non adfuit, cogitans quoniā ei posset subrepi, vt in damnationē subscriberet Athanasij. Sed neque Iulius interfuit maximæ Romæ præsul, neq; in locū suum aliquē destinauit. Cū vtiq; ecclesiastica regula iubeat, nō oportere pter sententiam Romani pontificis concilia celebrari. Hæc ille Socrates, nō Romanus, sed Græcus scriptor. Quem vides non ignorasse ecclesiasticas regulas iactatas ab illo Iulio, secundum quas nō liceat pter voluntatem aut sententiā Romani pontificis concilia celebrari. Quas nunquid ille in cōspectu totius ecclesiæ de suo capite cōfinxisse credendus est Græcus homo, quo Romani efferret autoritatem pontificis? Quod si q̄ maxime studuisset, nunquid adeo ignotæ erant ecclesiasticæ regulæ, vt hæc de eis auderet fingere?

Nota quā dicat ecclesiasticā regulam.

Quod si insuper ppendas, quid Stephano archiepiscopo, in cōcilio Mauritaniæ presidenti, & totius Aphricæ episcopis rescripserit B. Damasus, nihil vtiq; dubitabis ecclesiasticam illā regulam, cuius Socrates meminit, toti orbi fuisse notissimā. Ita enim ad illos omnes tertiæ partis totius orbis terrarum episcopos scribit tantus pontifex, vt non alios eius regulæ testes citet, q̄ & ipsorum oim, publicamq; totius ecclesiæ confessionem & sententiā, atq; ipsam rei euidentiam. Nā vt nostis, inquit, synodū absq; huius sedis autoritate facere, nō est catholicum. Neq; vnq̄ rata leguntur concilia, quæ non sunt fulta apostolica autoritate. Hæc ille Damasus totius Aphricæ episcopis. B. Augustinus epistola ad Optatū, quæ numero est CLVII. testatur ex autoritate & mandato B. Zozimi Ro. pontificis, in Mauritan. Cesarieñ. conuenisse totius Aphricæ episcopos ad celebrandum conciliū, cui ipse interfuit. Quamuis, inquit, tuę sanctitatis nullas ad meipsum datas acceperim literas, tamē quia illæ, quas ad Mauritaniam Cæsariensem misisti, me apud Cesaream psente venerunt, quo nos iniūcta nobis à venerabili papa Zozimo apostolicæ sedis episcopo ecclesiastica necessitas traxerat, &c. D

Damasus totius Aphricę episcopis scribēs, in autoritatis p dictę testimoniū corundē, & totius orbis cōsciētiā citat.

Sed quid verbis, testibusq; opus est, vbi ipsa loquitur rei euidentia, ipse totius orthodoxæ ecclesiæ consensus? In qua nisi impudenter mentiatur ille, nulla vnquam rata leguntur cōcilia, quę nō sunt fulta autoritate sedis apostolicæ. Aut tu si potes, profer vllum ab initio concilium autoritatis legitimæ, & ab ecclesia recognitæ, nō solum, cui huius sedis restiterit autoritas, sed etiam, quod absq; ea celebratum fuerit.

Ipsa rei euidentia, in cōciliis legitimæ autoritatis omnibus

Nam quæ Nicenum pcessere, non multa neq; vniuersalia, sed medij illius generis concilia, huius sedis autoritate celebrata fuisse vniuersa certū est. Vt quæ primo oim post illud apostolorum conciliū beatissimi Victoris mandato & iussu per diuersas prouincias celebrata fuisse, supra memorauimus. Quo ex tot tantorumq; episcoporum diuersissimis locis & prouincijs congregatorū collatione (q̄ literis ad se inuicem suam prorogabāt sententiā) euidens fieret vniuersis apostolicæ legitimæq; institutionis fuisse decretū, q̄d sup paschali celebratione ediderat, cui ex antiqua, & quorundā apud se apostolorum obseruatione pertinacissime repugnabant pleraque per Asiam ecclesiæ. Inter quæ equidem concilia Cæsariense illud celebratur pcipue, vt quod plurimis, maximeque insignibus ecclesiarū enituit antistitibus. Præterea illud Antiochenum aduersus Paulum Samosatenum, quod ex huius sedis autoritate peractum, celebratumque docet Aureliani imperatoris rescriptū

In his quę pcesserūt Nicenum cōcilium.

rescriptum,cuius Eusebius meminit.Nam cum idem Paulus post synodale
A iudicium, & prolatam in se damnationis sententiam, atque ordinatum in
eius locum Doninum episcopum,vi manuq;,tam ecclesiam, quam ecclesia
sticam,episcopalemque domum retinere conaretur, nec tantorum episco-
porum autoritati cederet,interpellatus ea de re à suis Aurelianus impera-
tor,quãuis ethnicus, religiose satis,sapienterq; respondit, ecclesiæ domum
illi tradi debere,quem probarent Italiæ sacerdotes,maxime autem Roma
nus episcopus.Ita,inquit, prædictus Paulus ad cætera mala etiam hoc de de
coris acquisiuit,vt manu publica de ecclesia pelleretur.

Viuersalia autem concilia omnia,non solum huius sedis autoritate con *In vniuersalib. à Niceno facto initio.*
gregata & peracta,sed etiam eiusdem sedis,aut pontifices,aut legatos eisdẽ
præfuisse inuenies,qui primi causas proponerent,primi proferrent senten
tiam breuiter, primi principalesque essent in omnibus. Itaque in primo il-
lo omnium sacratissimo Niceno concilio aduersus Arrium consubstantialẽ
patri negantem filium, sed indigna de eo blasphemantem, Victor & Vin-
centius Romanæ ecclesiæ presbyteri,& Osius Cordubensis episcopus,apo
stolicæ sedis legati pro B. Syluestro interfuerunt, vt vniuersa testatur anti-
quitas.Ita quoque Constantinopolitani primi aduersus Macedonium spiri- *Cõstãtinopolitano I.*
tus sancti deitatem negantem,sed dominantem conseruum blaspheman-
tem,B.Damasus autor extitit,orthodoxæ fidei adamans,vt de eo verissime
affirmauit VI.synodus,etiam Constantinopoli B.Agathonis autoritate cõ
gregata,in sermone prosphonetico ad Cõstantinum imperatorem. Cuius,
inquiunt,solidissimam mẽtem aggressiones & conflictus alienarum secta
rum nullatenus sauciarunt. Eodem tenore aduersus Nestorium impie bi-
partientem Christum in duas personas,nec dei etiam,sed hominis tantum *Ephesino*
genitricem,sacratissimam virginem affirmantem B.Celestini in Ephesino
B concilio viguit autoritas.In quo B.Cyrillum Alexandrinum episcopum su
um constituisse vicarium,& ligandi soluendiq; autoritatem per vniuersum
Orientem ei demandasse B.Prosper Reginẽ. episcopus,eorundem tem-
porum scriptor testis est.Sanctus item Liberatus Carthaginẽ.ecclesiæ re
gionis VII.archidiaconus in Breuiario,quo vniuersam Nestorianorum,Eu
tichianorumq; causam actionesq; Chalcedonensis concilij breuiter com-
plexus est.Nec minus ipsius Cyrilli & totius synodi epistola:Per hũc(de Ce *Prosp. de B.Celestino.*
lestino loquens inquit ille Prosper) etiam Orientales ecclesiæ gemina pe-
ste purgatæ sunt,qñ Cyrillo Alexandrino antistiti, gloriosiss.fidei defenso
ri,apostolico per Orientem auxiliatus est gladio.

De eodem ita scribit Liberatus ille in dicto suo Breuario: Cum ob Ne-
storij noua,impiaque dogmata, tumultuaretur non solum Constantinopo
litana,cui præsidebat ecclesia, sed Oriens penè vniuersus,beatus Cyrillus
Alexandrinus antistes,qui præcipue illius se impietati obiecit, per Possido
nium diaconum suum de eo retulit papæ Celestino, & quid Constãtinopo
li ageretur,illi per epistolã significauit.Cuius consensu atq; autoritate,The-
odosij imperatoris instantia & opera,quum deinceps eandem ob causam
congregaretur sacerdotale concilium apud Ephesum, idem inquit, Ce-
lestinus papa misit increpationis epistolam ad Nestorium cum exhortati-
one & vituperatione, quoniam aberrare non debuerat à sua & apostolicæ
sedis ordinatione. Cuius epistolæ est initium. (Aliquantis diebus vitæ
nostræ.) Tribuens ac præfigens eidem decem dierum spacium compu-
tandũ à prima die acceptionis epistolæ, vt si idẽ minime emẽdaret interim

suas prauas expositiones, prauamq; sententiam, & reuocaret ad ecclesiā Constantinopolitanam, qui ob defensionem orthodoxæ fidei ab eo expulsi fuerant, cognosceret se ab eius collegio, & omnium sanctorum episcoporum consortio esse separatum. Insinuans quoq; illi, commisisse se vices suas in concilio Cyrillo per epistolam suam, cuius est initium: Tristitiæ nostræ sanctitatis vestræ literæ. Qua equidē epistola Cyrillum, & de priori à se scripta ad Nestorium eiusq; sententia certiorem reddidit, & eundem admonuit, vt si per illos decem dies, quos pro canonicæ monitionis & peremptorio termino illi assignauerat, doctrinam suam non emendasset, disponeret eum à communi corpore remouendum, & de alio episcopo prouidendum Constantinopolitanæ ecclesiæ. Eadem de re pariter scripsit Ioanni Antiocheno, Rufo Thessalonicensi, Iuuenali Hierosolymitano, & Flauiano Philippensi archiepiscopis. Scripsit ad clerum Constantinopolitanum, admonens eos, contra doctrinam Nestorij fortiter stare, eiusq; persequutiones patienter ferre, vt quæ fructus afferrent coronarum, scientes ab eo excommunicatos vel deiectos manere in communione sedis apostolicæ. Hæc fere ille Liberatus in dicto suo Breuiario de Celestino atq; illo Ephesino concilio, vt in eo suas vices Cyrillo cōmiserit, vtq; concilij sententiam præcesserit sedis apostolicæ in prædictum Nestorium damnationis sententia.

Celestinus Cyrillo suas vices cōmisit in cōcilio.

C

Eodem tenore, cum mortuo Theodosio iuniore Archadij filio & illius maioris nepote, sub quo scandalum illud secundi Ephesini cōcilij, Dioscori Alexandrini studio & opera acciderat, cui etiam patrocinabatur omnibus viribus, ad idem abolendum Martiani Christianissimi principis, mox vt inauguratus fuerat imperio, vna cum beatissimi Leonis papæ aduigilante diligentia, in Nicea secundo conuocatum esset vniuersale cōcilium, in quo congregati erant D.C.XXX. episcopi, beati Leonis papæ & apostolicæ sedis legati Paschasinus & Lucentius episcopi. Bonifacius & Basilius presbyteri, recusarunt interesse concilio, nisi in eodem princeps ipse Martianus sui præsentiam exhiberet, verentes videlicet, ne quid (vt in illo Ephesino factum fuerat) per seditionem & tumultum ageretur à Dioscoro & eius complicibus. Quod cum rogaretur religiosissimus princeps ab eisdem legatis & concilio, quo eorum petitioni satisfaceret, & sibi rebusque suis & imperij minus incommodaret, synodum Chalcedonam trāsferri curauit: quo fit ad concilium commodius, & minore rerum nouarum periculo è proxima Constantinopoli posset venire, & eidem interesse: vbi deinceps celeberrima illa Chalcedonensis synodus, præsidentibus in eadem prædictis apostolicæ sedis legatis, peracta est. Ita & in alijs omnibus receptæ autoritatis concilijs factum, eorundem tibi acta testificabuntur.

Io Chalcedonēsi cōcilio candē rei euidentiā demonstrari

D

Quemadmodum etiam omnia absq; huius sedis autoritate, neq; tunc, neq; in posterum vllam autoritatem inuenisse in catholica Christi ecclesia, sed sedis eiusdem in se accepisse censuram, absolutis, restitutisq; damnatis à temerarijs concilijs, & vice versa in præsumptionis autores conuersa damnationis sententia: vt de illis quæ in Tyro & Antiochia, autore Eusebio Nicomediensi aduersus Athanasium Alexandrinum, & alios plerosq; celebrata superius cōmemorauimus. Quæ quanuis frequentissima ac celeberrima, vnius Iulij Rom. pontificis deiecit autoritas, & Athanasium, cæterosq; ab eis damnatos restituit, & in ipsos damnatores damnationis protulit sententiam. Approbante, recognoscenteq; legitimum & iustum eius iudicium, vniuersa Christi ecclesia. Ita & Ariminense à Damaso, Ephesinum illud secundum

A cundum à B. Leone delecta fuere, restituto Flauiano, quem damnauerat impia synodus, & contra, damnato Dioscoro, qui illi cócilio prçuaricationis autor extiterat. Eodem q́q; tenore irritam reddidit beatus Innocentius Orientalium episcoporum synodum aduersus B. Ioannem Cõstantinopolitanũ episcopum, cognomento Chrysostomum, & eius autores excommunicati onisubiecit omnium fermè principalium totius Orientis sedium episcopos, Quos nõ nisi post cõdignam satisfactionem, ecclesiasticæ communioni restituit: Quemadmodum de Alexandro Antiocheno, & Attico Constantinopolitano episcopis, ex eiusdem literis supra audiuisti ad Bonifacium presbyterum & ad Maximianum.

In eundem modum, altero Ioanne Constantinopolitano episcopo oecumenicum se iactante & scribente, & vniuersalem (vt prætendebat) synodũ ex totius Orientis episcopis congregante Constantinopolim, quos præcipue attraxerat imperialis fauor & autoritas, illicitis Ioannis studijs fauens & consentiens, Pelagius secundus Romanus pontifex, magni illius Gregorij prædecessor, directis epistolis, ex autoritate beati Petri, eiusdem acta deduxit in irritum, & illorum, qui conuenerant, temeritatem redarguit, q́d absque apostolicæ sedis sententia & consensu tentassent celebrare concilia, ad eosdem scribens in hæc verba: Dilectissimis fratribus, vniuersis episcopis, qui illicita vocatione Ioannis episcopi Constantinopolitani ad synodum Cõstantinopolim conuenerunt, Pelagius. Cõstãtino politanũ sub Ioãne q se iactebat œcumenicum.

Manifesto, sicut optauimus, per gratiam dei lumine euangelicæ veritatatis ab vniuersali ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in domino. Non modico tamen contristamur mœrore, quia ea, quæ olim calcata fuerant, & funditus damnata ita, vt nunquam fieri de- Pelagij ad eos, q illo cõuene rant epla.
B berent, rediuiuis radicibus germinant ac pullulant. Sed q́niam multa, quæ pœnitudinem generare possunt, subinde proueniunt, necesse est accusare, quæ contra ordinem & om̃em autoritatem facta noscuntur. Vnde fratres, relicta penitus audacia, quæ contra apostolicam sedem, contra ipsam domini saluatoris vocem, qua dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sumpta est disputandi contra domini præcepta, vana errantium corda conquiescant, nec liceat defendi, quod non liceat agere. Relatum est ergo ad sedem apostolicam, Ioannem Constantinopolitanum episcopum, vniuersalem se subscribere, vósque ex hac præsumptiptione ad synodum conuocasse generalem. Cum generalium synodorum conuocandarum autoritas, apostolicæ sedi, beati Petri singulari priuilegio sit tradita. Et nulla vnquam synodus rata legatur, quæ apostolica autoritate fulta non fuerit. Quapropter quicquid in prædicto vestro conuenticulo (quia synodus taliter præsumpta esse non potuit) statuistis, ex autoritate sancti Petri Apostolorum principis, & domini saluatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque soluendi ipse saluator dedit (quæ etiam potestas in successores eius indubitanter transiuit) præcipio omnia quę ibi statuistis, & cassa & vana esse, ita vt deinceps nunquam appareant, aut ventilentur. Ait enim ipse saluator beato Petro: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis. Multis denique apostolicis, & canonicis, atque ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani pontificis concilia celebrari. Quapropter, vt iam dictum est recte, non cõciliũ, sed vestrum conuenticulũ, seu conciliabulum cassatur, ita vt quicquid in eo actũ est, irritũ habeatur & vacuũ. Vos q́q; deinceps videte, vt nullius

hortа

hortatu talia præsumatis, si Apostolicæ sedis communione carere non vultis. Modo vero ideo suspenditur vltio, vt locum possit habere correctio. Prædecessores vero Ioannis, & ipse Ioannes, non semel, sed sæpissime epistolas atq; libellos propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram domino protestati sunt, nihil vnquam proterue cõtra apostolicam sedem agere, nec de illius aut aliorum priuilegijs quicquã vsurpare. Qui hactenus in Archiuijs Romanæ ecclesiæ sub sigillis & chirographis eorum habentur integri. In ipsis autem libellis vel epistolis anathematis vinculo se & successores suos constrinxerunt, si vnq̃ aliquid contra eos p̃sumpsissent, aut cõtra apostolicã, aut vllius alterius episcopi sedem quicquam aduersi quoquo modo essent moliti. Idcirco eos non est necesse excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo proprijs manibus professiones suas, suaq; scripta roboranda constrinxerunt. Hæc ille Pelagius. C

Audis itaque & clarissime intelligis ex his omnibus, ad cuius autoritatem pertineat generalium conciliorum conuocatio. Audis, vt quicquid præter huius sedis consensum, autoritatemq; præsumptum extitit, eiusdem autoritate deiectum fuerit.

Nihil est, quod facto vsurpata, nõ autem iure facta hæc quisquam calumnietur à sede apostolica. Ius em̃ etiam diuinum & euãgelicum clarissime demõstrauimus. Ad orthodoxæ aũt & catholicæ p̱ orbem ecclesiæ sententiam si respexeris, certo cognosces (quãuis pro iure nihil afferremus aliud) indubitato suo, optimoq; iure, apostolicam sedẽ hanc autoritatẽ exercuisse sup̱ cõcilia vniuersa. Nam certum est catholicam Christi ecclesiam nullum prædictorum cõciliorum recognoscere pro legitimo, quibus apostolicæ sedis restitit autoritas, quin execrari potius tanquam Satanæ concilia. D

Non solum conuocationem cõciliorum extraordinariorum, hoc est, vniuersalium & medij generis: sed etiam omnia acta synodalia autoritati apostolicæ sedis penitus subesse, & ab eadem prorsus dependere, ex actis, recognitioneq; quatuor primorum cõciliorrm vniuersaliũ demonstrare. Cap IX.

On est quod quisquam fortè aut dicat aut existimet, vniuersalia medijq; generis concilia, quo ad conuocationem tantum subesse autoritati sedis apostolicæ: non autem, quo ad actiones, decreta, definitionesq; eorundem, postquam semel legitime congregata sunt. Quin potius, si ad illa, quæ præmisimus certissima, irrefragabiliterque demonstrata principia respexeris, contra magis inuenies. Quanuis em̃ conciliorum eiusmodi conuocatio ad præsidentium in ecclesiastica hierarchia (vt superiori capite audiuisti) autoritatem pertineat, attestantibus hoc, non solum apostolicis, sed & Niceni concilij canonibus, & totius orthodoxæ ecclesiæ confessione & consensu: magis tamen hoc ad actiones conciliares pertinere, easque in primis huius sedis autoritate fultas esse oportere, indubitatum est. Propter illas enim est conciliorum congregatio: propter illas quoque, aut solum, aut præcipue, quod concilijs eiusmodi adesse debeat apostolicæ sedis autoritas. Nam fieri potest, & facta fortassis est nonnunquam, episcoporum congregatio zelo Christianorum principum, etiam præueniente iussiõem autoritatemq; sedis apostolicæ, quanuis non secundum scientiam quanuis non ita oporteat. Quemadmodum testati sunt sancti patres, quos Romam euocauerat Theodorici regis autoritas vt in venerabili cõcilio iudicarent de his, quæ Symmacho papæ obijciebantur à suis aduersa-

Multo magis oẽm cõciliorũ actionẽ q̃ cõuocationẽ depēdere ab autoritate sedis ap̃licæ

aduersarijs. Regi enim responderunt ipsum, qui dicebatur impetitus, syno
A dum conuocare oportere. Quippe quòd eius sedi primum beati Petri me ritum, deinde sequuta iussionem domini venerandorum cōciliorum autoritas, singularem illam in ecclesijs tradidisset potestatem. Ad quæ cum princeps ipsum quoq; papam in synodo colligenda voluntatem suam literis demōstrasse significaret, nō ante cōuenire cōsenserunt, quàm de literis eiusdē pōtificis redderentur certiores. Vtcunque tamen & qualitercunque cōgregatis ex vniuersali ecclesia episcopis, accedente huius sedis autoritate, potest legitimum fieri cōcilium. Vt autem quōcunq; & quacunque autoritate cōgregatum, quicquam agat legitime, quicquam decernat, quicquam definiat præter huius sedis autoritatem, planè fieri nō potest. Petro enim successoribusq; eius (vt supra demonstrauimus) cōmissa est cura gubernatióque vniuersalis ecclesiæ. Vni illi impetratum oratiōe Christi indefectibilis fidei priuilegium. Ad eius autoritatem cōfirmationemq; missi à Christo fratres, quoties oborta esset circa fidem inter nos hæsitatio. Vni apostolorum omnium data magnifica illa potestas alligandi & soluendi, ipsæ denique claues regni cœlorum. Quare & vnius illius successorumque autoritati, & episcoporum iudicia, & omnes maiores grauioresque ecclesiæ causas singulariter reseruatas, tam apostolicis ab initio, quàm Niceni cōcilij canonibus euidentissime demōstratum est. Nō sunt autem nisi maiores ecclesiæ causæ agendæ tractandæq; in cōcilijs vniuersalibus. Manifestum igitur, sine Romani pōtificis autoritate nihil agi, decerni, definirique posse ab vniuersalibus concilijs.

Ad Petri autoritatē pertinentia.

Quorum omnium si percurras acta & historiam, ipsa rei euidentia effectibusq; & totius ecclesiæ cōfessione recognitioneq; hæc cōprobari inuenies, videlicet nō solum peracta huius sedis autoritate omnia in cōcilijs vni-
B uersalibus omnibus, sed etiam, quanuis per legatos suos ipsis interfuissent ac præfuissent Romani pōtifices, relata nihilo minus ad ipsam propriè cathedram Petri, ab ea robur & autoritatem suam prorsus expectando. Qđ in primis illis quatuor primæ notæ cōcilijs, quibus haud secus quàm quatuor euangelijs beatus ille Gregorius se credere professus est, explicare conabimur: à Niceno omnium primo facientes exordium.

Quanuis autem actorum Niceni concilij extent quàm paucissima, cuius causam supra cap. VII. explicauimus: extat tamen adhuc eius ad beatum Syluestrum epistola, quam vna cum actis decretisq; synodalibus vniuersis miserunt, vt eius autoritate propriè cōfirmarentur, quanuis eius legati etiam præfuissent concilio. Est autem scripta in hæc verba: Beatissimo papæ vrbis Romæ Syluestro Osius Cordubeñ. episcopus prouinciæ Hispaniæ, Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ, & cæteri episcopi CCC. XVIII. salutem in domino: Quoniam omnis corroborata est diuinis ministerijs ecclesiastica vtilitas, & ea quæ ad robur pertinent sanctæ ecclesiæ catholicæ, ad sedem tuam Romanam explanata de Græco in Latinum gesta sancti concilij scribimus. Itaq; censeat vestra gloria, in vestræ apostolicæ vrbis sinu episcoporum vobiscum habere concilium, sicut decet, vt firmet vestra sanctimonia gradus præfixos, vel textus ordinationis nostræ. Quoniam quicquid constituimus in hoc Niceno concilio, precamur vt vestri oris consortio confirmetur. Oret beatitudo tua pro concilio vniuerso. Datum VIII. Calendas Sep. Paulino & Iuliano conss. Audis itaq; tantum cōcilium retulisse acta sua ad autoritatem sedis apostolicæ, ab ea adhuc corroborari illa

In Niceno concilio.

Epīa Niceni concilij ad B. Syluestrum.

Cōfirmatione petūt actorū suorū à Ro. pōtifice.

illa postulantes, quanuis præsentes secum cōsentientesq; habuisset eiusdem sedis legatos. Hoc nimirū est illud, quod innuit & significat Isidorus in præfatione Niceni concilij, dicens nonnullos in eodem concilio editos canones aut regulas, quas inquit, Romana suscipiens cōfirmauit ecclesia, volens nos intelligere omne eorum robur, omnem efficaciam obligandi inde pendere. De autoritate eiusdem, quam in beato Petro accepit, subijciens ea, quæ libro superiore prolixius citauimus. C

In Cōstātinopolitana prima. Damasi in in eodē autoritas.

Constantinopolitana autem prima synodus, quæ Nicenam subsequitur, quid nam egit aliud, q̄ quod ex vniuersa Christi ecclesia cōuenientes episcopi probarent, sequerenturq; sententiam Damasi in Macedonium, Sabelliū & Eunomium: Siquidem iamdudum ante celebratum illud cōcilium illos cum sacerdotali cōcilio, q̄d secum Romæ habuerat, anathematizauerat cū impijs suis adinuentionibus: quemadmodum testatur eiusdem ad Paulinum Thessaloniceñ. episcopum, apostolicæ sedis in partibus Orientis legatum epistola, qua illi præcepit suam in illos censuram & sentētiam publicari per Orientis ecclesias. Quam vt iustam orthodoxamq; omnes intelligerent, iurauit Constantinopoli celebrari vniuersale concilium.

Vnius eiusdē autoritas Arimineñ. vniuersali cō cilio restit it.

Idem autoritate sua Nicenam fidem tutatus est, aduersus eam cōfessionem fidei, quæ in Ariminensi etiam vniuersali & frequentissimo cōcilio, Orientalium fraude circumuentis Occidētalium partium orthodoxæ alioqui fidei episcopis, dictata & promulgata fuerat, si modo hoc vniuersale dicendum est, q̄d imperatoris instantia, conuocatis ex vniuersa ecclesia, conuenientibusq; episcopis, ob vniuersalis ecclesiæ causam celebratum est. Qua de re scribens episcopis per Illyricum, ostendensq; nullius autoritatis fuisse definitionem illius concilij, hanc maxime causam adfert, q̄d Romanus pontifex illi nequaquam præbuit consensum. Neque enim, inquit, præiudicium aliquod fieri potuit per numerum in Arimino congregatum, quando constat neque Romanum episcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, talibus præbuisse consensum. D

In Ephesino I. aduersus Nestoriū B. Celestini autoritas.

Damnatam à B. Celestino Nestorij impietatem, prius quàm Ephesinū celebraretur concilium, præfixum illi ab eodem decem dierum terminum à die receptionis literarum suarum, intra quem nisi se expurgasset ab omni hæreticæ prauitatis suspicione partem esset accepturus cum hæreticis, testantur eiusdem Celestini, tam ad Nestorium, quàm ad Cyrillum Alexandrinum, aliosq; huius etiam ad eundem Nestorium epistolæ, acta q̄q; Chalcedoneñ synodi, in quibus vniuersa ea repetita est tragœdia. Præterea supplicationis libellus (quem post audies) cleri totius Orientis Iustiniano imperatori porrectus aduersus Anthemium, Petrum & Seuerum hæreticos, quē idem imperator remisit ad discussionem quintæ vniuersalis synodi. Postremo & beati illius Liberati Carthagineñ. Breuiarium, cuius ea de re testimonium capite superiori adscripsimus. Cum autem præfatus Nestorius intra præstitutum sibi terminum non occurrisset obedire mandatis sedis apostolicæ, nec se expurgasset à prauitate dogmatis, quod asserere illum docereq; constabat, confirmauit in illum anathematis sententiam. Tametsi imperat. Theodosio & Valentiniano, existimantibus ad sedandos ea de re exortos per Orientem tumultus, opus esse vniuersali sacerdotum synodo, consenserit, vt Ephesinum conuocaretur & celebraretur concilium, cōmissis suæ in eodem autoritatis vicibus præfato Cyrillo Alexandrino. Non equidem, vt in eo in quæstionem & dubium reuocaretur apostolicæ sedis in

sæpe

A sæpe dictum Nestorium, impiaq; eius dogmata, iudicium & damnationis sententiam: sed magis quo clare constaret vniuersæ Christi ecclesiæ, iustam se in illum protulisse damnationis sententiam, & dogmatis eius impietatem absq; vlla hæsitatione secum execraretur,

Euticetis blasphemiam Christi humanitatem negantem, beatissimus Leo apostolico mucrone confoderat, scripta aduersus eandem pulcherrima illa Christianissimaq; ad B. Flauianum Constantinopolitanum epistola, qua incarnationis verbi mysterium doctissime, atq; ad viuum explicat, simul missis Iuliano episcopo & Renato presbytero tituli sancti Clementis, nec non Hilario diacono apostolicæ sedis legatis, qui exortos ex ea causa per Orientem tumultus, apostolicæ moderationis autoritate componerent. Sed cum iam longius latiusq; sparsum esset venenum, & altius receptum à multis, quàm vt facile posset extirpari, magna Orientis parte ea labe infecta, Theodosio imperatori visum est adhibere concilij vniuersalis remedium. Cui consensum suum præbens, & autoritatem adiungens idem beatissimus pontifex, eisdem illis suis, quos Constantinopolim miserat, legatis mandauit vice sua præesse concilio. Cui etiam formam eorum, quæ agere & quæ definire deberet, tam circa Euticetis errorem, quàm erga errantem ipsum corrigendum præscripsit, vt eiusdē testatur epistola, quam ad idem concilium scripsit in hæc verba: In Ephesino II. B. Leonis autoritas.

Leo episcopus sanctæ synodo quæ apud Ephesum conuenit. Religiosa excellentissimi principis fides, sciens ad suam gloriam maximè pertinere, si intra catholicam ecclesiam nullius erroris germen exurgeret, hanc reuerentiam diuinis detulit institutis, vt ad sanctæ dispositionis effectum, autoritatem Apostolicæ sedis adhiberet, tanquam ab ipso beatissimo Pe- Epistola Leonis ad Ephesinā II. synodū
B tro cuperet declarari, quid in eius confessione laudatum sit, quando dicente domino, quem me esse dicunt homines filium hominis: varias quidem diuersorum opiniones discipuli memorarunt, sed cum ab eis quid ipsi crederent quæreretur, princeps Apostolorum plenitudinem fidei breui sermone complexus: Tu es, inquit, CHRISTVS filius Dei viui: hoc est, tu qui es vere filius hominis, idem vere es filius Dei viui: Tu, inquam, verus in deitate, verus in carne, & salua geminæ proprietate naturæ, vtrunque vnus. Quod si Eutices intelligeret & veraciter crederet, nequaquam ab huius fidei tramite deuiaret, propter quam ei respondetur à domino: Beatus es Simon Barlona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nimis autem à compage huius ædificationis alienus est, qui beati Petri confessionem non capit, & CHRISTI euangelio contradicit, &c. Præscribens deinde formam agendorum in synodo, ita fieri decreuit. Vt primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter errauit, restitutione tractetur, si tamen doctrinam veritatis amplectens, sensus hæreticos, quibus imperitia eius fuerat irretita, plane, aperteq;, propria voce & subscriptione damnauerit. Quod etiam in libello, quem ad nos miserat, est professus, spondens per omnia nostram se esse sequuturum sententiam, &c. At præuaricante illo concilio autore Dioscoro Alexandrino, & apostolicæ sedis sententiæ mandatisq; tam de Euticete, q̄ eius perfidia non obtemperante, sed contra è diametro agente omnia, damnata videlicet vna cum beato Flauiano Constantinopolitano antistite, orthodoxa veritate, absoluto autem Euticete hæretico. Idem beatus Leo im-

Eee piam

piam synodum sua autoritate deiecit,& vna cum Euticete Dioscorum ana-
thematis mucrone confodit,& quotquot illi consenserunt,excommunicati C
oni subiecit,damnatumq; ab illis B. Flauianum absoluit ac restituit. Cuius
tragœdiæ historiam, variæ eiusdem Leonis epistolæ comprobant.

Clero itaq; honoratis,& plebi Cõstantinopolitanæ scribens, præcipit ne
quẽ aliũ q̃ Flauianum pro episcopo agnoscãt aut recipiãt. Quisquis ẽm, inq̃t,
incolumi & superstite Flauiano episcopo vestro, eius sacerdotium fuerit
ausus inuadere, nunquam in communione nostra habebitur.

Quoniam autem post prædictam Rom. pontificis aduersus impium il-
lud cõcilium censuram, multi qui Dioscoro cõsenserant episcopi, vna cum il-
lo ab ecclesiastica cõmunione separati, ad cor reuertentes, & suam culpam
humiliter agnoscentes ad matris ecclesiæ gremium recurrerunt, & aposto
licæ sedi, ecclesiasticæq; hierarchiæ capiti recõciliari petierunt, errati sui ve
niam postulantes. Super recõciliandis eiusmodi, Lucentio episcopo, & Basi
lio presbytero, suis per Orientem legatis, vna cum Anatholio in locum de-
mortui iamdudum B. Flauiani episcopi, suffecto Constantinopolitano epi-
scopo suas vices cõmisit. Qua de re ad Martianum Augustum, q̃ successit
Theodosio, scribit in hæc verba inter cætera.

Pnĩa multorũ q̃ i dicto cõcilio præuaricati fuerant.

Nam cum & fratris mei Anatholij scriptis & nostrorum sermone co-
gnouerim, multos de his qui apud Ephesum Dioscori factiõe cõpulsi, dete
stabilibus statutis pœnitendum præbuere cõsensum, inconstantiæ veniam
postulare, & communionem catholicam per satisfactionem correctionis ex
petere, non fuit talium negligenda conuersio, qui non proprio sensu, sed im
pij præsumptoris impulsu in hæc incidisse noscuntur, in quibus liberum
non habuerunt iudiciũ. Ne itaq; resipiscentium desideria mora longior fati
garet, vel incuriosa facilitas temere aliq̃s, & sine discretione susciperet, in-
iunctum est ab apostolica sede directis, vt in consortiũ suæ deliberationis D
accito Constantinopolitanæ vrbis antistite, & pestilentiæ contagia non ad
mittantur, & sanitatis remedia non negentur. Hæc ille ad Martianum. Il-
lis autem, quibus suæ autoritatis hac in re vices commiserat, hanc q̃q; præ-
scripsit regulam (q̃d testatur eius ad Anatholium quædam epistola) vt qui-
cunq; in illa synodo (quæ nomen synodi nec habere potuit, nec meretur, &
in qua vt eiusdem verbis dicam, malẽuolentiam suam Dioscorus, imperiti-
am autem Iuuenalis ostendit) dolerent se metu victos, & terrore superatos
ad consensum scelestissimi iudicij potuisse compelli, & communionem ca-
tholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna præstetur,
ita vt non dubijs professionibus Euticetem cum suo dogmate, cumq; con-
sortibus suis, anathematis execratiõe cõdemnent. De his autem, qui in hac
causa grauius peccauere, & ob hoc superiorem locum in eadem infelici sy-
nodo vendicarunt, vt humiliorum fratrum simplicitatem, arrogantiæ suæ
præiudicijs aggrauarent, si forte resipiscant, & à facti sui defensiõe cessan-
tes, in cõdemnationem proprij cõuertantur erroris, horũm si satisfactio ta
lis accedat, quæ non refutanda videatur, maturioribus apostolicæ sedis cõ-
silijs reseruetur, vt æstimatis omnibus atq; perpensis, de ipsis eorum agni-
tionibus quid cõstitui debeat, æstimetur. Nec prius in ecclesia cui te domi-
nus voluit præsidere (Constantinopolitano episcodo loquitur) cuiusquam
talium nomen ad altare reticetur, quàm quid de eis cõstitui debeat, rerum
processus ostendat, &c. Hæc ille Leo ad Anatholium.

Leo ad Martianũ.

Quã legatis suis sup recõciliandis regulã p̃scripserit.

Nota hostis autoritatis sedis apostolicę

Rursus, cum pro Orientalis ecclesiæ pace Christianissimo principi Mar
tiano

tiano placeret apud Niceam secundo vniuersale sacerdotum concilium celebrari, quod postea ad maiorem commoditatem imperialis præsentiæ quę
A expetebatur ab apostolicæ sedis legatis Chalcedonam translatum extitit, apud eundem beatissimum Leonem, idem Christianissimus princeps institit vt congregando concilio, suo consensu & autoritate adesse dignaretur. Qui pio & religioso eius zelo obsequens, missis legatis suis ad concilium, etiam normam orthodoxæ fidei & regulam agendorum omnium eidem præscripsit, hanc videlicet: Ne de Euticetis iamdudum apostolicæ sedis autoritate damnatis erroribus disputaretur amplius: sed eam quæ tā in suis ad beatum Flauianum, quam in beati Cyrilli ad Nestorium epistolis plenius explicata erat, fidem absque vlteriori discussione simpliciter amplecterentur. Nimis enim iniquum est (inquit in quadam ad Martianum Augustum epistola) vt per paucorum insipientiam ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, vtrum Butices impie senserit, & vtrum impie Dioscorus iudicauerit, qui in S. Memoriæ Flauiani condemnatione se perculit, & simplicio res quosque, vt in eandem impellerentur ruinam, impegit. Quorum multis iam ad satisfactionis remedia conuersis, & veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non cuiusmodi sit fides tractandum est, sed eorum precibus qualiter annuendum. Et hæc quidem ille ea de re ad Martianum. De eadem quoque ad Pulcheriam Augustam scribens: Binos, inquit, de coepiscopis meis & compresbyteris ordinaui, qui vicem meam implere sufficerent, datis ad venerabilem synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas aduocata cognosceret, quam formam seruare in hac iudicatione deberet, nec vlla temeritas, aut fidei aut canonum statutis aut benignitatis remedijs obuiaret. Hæc ad Augustam. Ad synodum vero ipsam scribit in hæc verba: Leo sanctæ synodo apud Chalcedonam constitutæ. Optaue
B ram quidem dilectissimi pro nostri charitate collegij, omnes domini sacerdotes in vna catholicę fidei deuotione persistere, nec quenquam gratia aut formidine potestatum secularium deprauari, vt à via veritatis abscederet. Sed quia multa sæpe quæ pœnitudinem possint generare, proueniunt: & superat culpas delinquentium misericordia deitatque ideo suspenditur vltio, vt locum habere possit correctio: amplectendum est clementissimi principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram, ad destruendas insidias diaboli, & reformandam ecclesiasticam pacem voluit conuenire, beatissimi Petri iure atque honore seruato. Nos suis literis inuitans, vt venerabili concilio nostram præsentiam præberemus. Quod quidem nec necessitas temporis, nec vlla consuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus Paschasino & Lucentio episcopis, Bonifacio & Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas existimet præsidere. Neque enim abiuncta est à vobis mea præsentia, qui nunc in vicarijs meis adsum, & iamdudum fidei catholicæ prædicatione non desum, vt qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiam. Vnde fratres charissimi reiecta penitus audacia disputandi contra fidem diuinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat: cum non liceat defendi, quod non liceat credi, cum secūdum euāgelicas autoritates, secundum propheticas voces, apostolicamque doctrinam, plenissime & lucidissime per literas, quas, ad Beatæ memoriæ Flauianum episcopum misimus, fuerit declaratum,

Leo quam normā p̄scripserit tāto cōcilio.

Nota hæc & diligenter pēdera

Idem ad ipsam synodum.

quæ sit de sacramento domini nostri Iesu Christi pia & syncera confessio. C
Quia vero non ignoramus, per prauas æmulationes, multarum ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque episcopos, qui hæresim non reciperent, sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos: vulneribus his primitus adhibeatur medicina iustitiæ, nec quisquam ita careat proprijs, vt alter vtatur alienis. Cum si (vt cupimus) errorem omnem relinquunt, nemini quidem perire honor debeat sed illis qui pro fide laborarunt, cum omni priuilegio oporteat ius propriũ reformari. Prioris autem Ephesinæ synodi, cui Sanctæ memoriæ Cyrillus episcopus tunc præsedit, in Nestorium statuta permaneant, nec tum damnata impietas in aliquo sibi blandiatur, quia Eutices iusta damnatione percellitur. Puritas enim fidei atq; doctrinæ, quam eodem quo sancti patres nostri spiritu prædicamus, & Nestorianam & Euticianam cum suis autoribus condemnat pariter & persequitur prauitatem. Hæc ille tanto concilio.

Ex his audis vtrúq; & intelligis, qualẽ se gesserit ille beatissimus Leo erga sanctam illam, & fere omnium, quæ celebrantur leguntur, celeberrimã Chalcedoneñ. synodum: videlicet tanq̃ autoritatem & potestatem sup ipsam habens atq; exercens. Ita illi præcipit, ita leges præscribit, nec fidem suam, neq; in Euticetem & Dioscorum apostolicæ sedis sententiam synodali discussioni submittit: sed præmittit, ac veluti normam certam præfigit, quam sequi amplectíq; deberent. Quam nunquid contempsit, nunqd neglexit, nunqd vel latum digitum ꝑtergressa est illa tot tantorumq; patrũ ex toto orbe cõuenientium DCXXX. episcoporum synodus? Sed hæc paulo post clarissime intelliges. Interim ex actis eiusdem audi in confessione fidei, quã exacte secuti sint sibi præscriptam à B. Leone regulam.

Recognita Ro. pontificis illa autoritas à tanto cõcilio.

Ex communi, inquiunt, decreto peregrinas erroris quidem sectas abijcientes, patrũ autem rectam fidẽ renouãtes, trecentorum decẽ & octo symbolũ præ omnibus ꝓdicamus. Et velut horũ, centum quoq; & quinquaginta patrũ, qui Constantinopolim conuenerunt, huic ꝑijssimo titulo adscribimus, qui & ipsi eandem fidem subsignarunt. Sed & ordinem, & omnes fidei formulas custodientes, etiã sanctam synodũ Ephesi factã, cuius autores fuerunt venerabilis memoriæ Celestinus Ro. vrbis, & Cyrillus Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotes, recipimus, &c. Et eiusdẽ beatissimi quondã Cyrilli synodicas epistolas, tam ad Nestorium, q̃ ad cæteros per Orientem, congruas sibi & consentientes. Quibus & epistolam sancti & beatissimi primæ sedis archiepiscopi Leonis scriptam ad Flauianũ sanctæ recordationis episcopum, ad perimendam Euticetis malignitatẽ, magni Petri confessioni concordantẽ, &c. ad confirmationẽ catholicæ religionis subiunximus. Hæc in confessione fidei dictæ synodi. D

Cõfitetur primatũ sedis apostolicæ.

Quanta reuerẽtia B. Leonis epistolam exceperint.

Quanta autem reuerentia ac veneratione dicta Beati Leonis ad Flauianum epistola recitata in concilio, post Aegyptiorũ & Illiricorum nõnullã disceptationẽ, qui Dioscori partium ante fuerant (in quam tamen, quod nõ ita apte & proprie ex Latino in Græcum sermonem versa ab illis legeretur, inciderant, vt testatur eiusdem Beati Leonis ad illos ea de re epistola) acceptáq; eius rectam intelligentiam, à Theodoreto Cyri episcopo, & Aetio archidiacono Constantinopolitano, ab vniuerso tandem concilio excepta fuerit, testantur subsecutæ acclamationes, quæ in actis eiusdem leguntur. Siquidem tota synodus vno veluti ore, ter beatissimum acclamauit Leonem, tanquam qui orthodoxæ synceræq; fidei custos & assertor, eam ve-

luti aureum quoddam flumen ad ipsos perduxisset.

A De his vero, qui in Ephesino illo concilio præuaricati fuerant, & aposto licæ sedis autoritati repugnauerant, ex præscripto, q̃d audisti, eiusdem Leonis peragentes omnia & pœnitentes ad misericordiam suscipientes, in ipsum præcipue Dioscorum cõfirmant irreparabilis damnationis sententiam. De q̃ in epistola synodali ad eundem Leonem scribentes: Super cætera, inquiunt, scelera sua etiam hoc adiecit, q̃d cõtra ipsum vineæ domini Sabaoth custodem, qui ab ipso saluatore nostro deputatus est custos, insaniam suam ostendit. Dicimus scilicet, sanctitatem tuam, & incommunicabilem eum qui corpus ecclesiæ vnire solitus est, meditatus est facere. Hactenus illi. Eo enim superbiæ insolentiæq; euaserat execrandus ille Dioscorus, vt beatissimi Leonis in se censuram similis in eundem censuræ prolatiõe retaliare auderet, atq; ita eius autoritatem, quasi deridere & cõtemnere. Quam eius impietatem rebellionemq; tantopere detestati sunt, vt illum vnum sine vlla spe veniæ irreparabiliter deiecerint, atq; omni sacerdotali dignitate exutum, exilio deportandum, seculari potestati tradiderint. Quam cõcilij in illum seueritatem ex ea maximè causa processisse, testatur etiam Anatholius ille Cõstantinopolitanus antistes quadam sua epistola: Propter fidem, inquit, nõ fuit damnatus Dioscorus, sed quia in beatissimum Leonem ausus est dictare excommunicationis sententiam.

Vides ita, quàm diligenter in omnibus obtemperarint tot tantiq; patres sedis apostolicæ mandatis, & sibi ab eadem præscriptis legibus. Nec tamen illud ipsum fecisse satis illis fuerat, neq; etiam secum præsentes cõsentientes, imò sibi præsidentes, & principaliter omnia secum agentes apostolicæ sedis habuisse legatos, sed ad ipsum proprie caput ecclesiasticæ hierarchiæ, ad ipsum Leonem acta synodalia remiserunt, eius autoritate & iudi- *Cõcilium remisit acta synodalia ad B. Leonis iudic.*

B cio eadem cõfirmari expectantes, & autoritatis robur eisdẽ impartiri, cum huiusmodi & inscriptione & epistola.

Beatissimo & sanctissimo apostolicæ sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopo Leoni, fratres in Chalcedonen. synodo cõgregati: Repletum est gaudio os nostrum & lingua nostra exultatiõe, canimus cum propheta. Et post aliquanta: Respiciat (cõseruando apostolatum vestrum) misericors dominus ecclesiam suam toto orbe diffusam. Vobis enim ita aduigilantibus, & hi qui curam animæ suæ gerunt, solidiores in fide redduntur, & hi qui paulum desides sunt, tãto ad sollicitudinem accenduntur exemplo. Quod nos ante oculos semper habentes, nõ desinimus domino deo nostro gratias agere & pariter supplicare, gratulantes q; tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæq; doctrinæ Apostolicæ sedi (vnde religiõis nostræ fons & origo emanat) antistitem dederit: petentes, vt datum cõcessumq; munus pontificium, in nostri longissima ad ædificationem ecclesiarum suarum ætate custodiat. Nos autem, etsi impares meritis, pari tamen fide, si quid (q̃d absit tamen) ecclesiam catholicam impia infestatione tentauerit, paratissimi sumus cõfortante domino, cum beatitudine vestra, pro veritate fidei animas nostras ponere, & vitam hanc autori salutis nostræ, & largitori æternitatis impendere, &c. Quam fidem tu, velut aureum q̃ddam flumẽ, ad nos per te deductum, custodisti. Omnibus beati Petri interpres, & expositor cõstitutus, vnde nos te tanquam autore boni ad communem vtilitatem vtentes, fortem veritatis, ecclesiæ filijs demonstramus, &c. *Synodalis ep̃la ad S. Leonem.* *Quis loq̃t ex B. Petri cathedra.*

Ad acta deinde synodalia venientes: Ea igitur, inquiunt, quæ definiui-

musad remotionem totius erroris, ad robur vero ecclesiasticæ ordinatio- C
nis propicia & amicabilia, & ad decorem congrua statuimus, stabilire di-
gneris sanctissime ac beatissime pater. Nã hi qui locum tuum obtinent san
ctissimi episcopi Paschasinus & Lucentius, & hi qui cũ eis dilecti presbyte
ri Bonifacius & Basilius, dictis definitiõibus fortiter adstiterunt, volentes
prorsus, vt hoc bonum vestra prouidentia perficiatur, &c. Vt autẽ sciatis
q̃a nõ ad gratiã aut odium fecerimus alicuius, sed tanq̃ diuino nutu guber-
nati & directi egerimus cuncta, vobis gestorum omnium verã notitiã faci-
mus, vt à vobis quæ gesta sunt statuãtur, roborentur & concedãtur, &c.
Huic epistolæ XLIIII. episcopi singuli proprias salutationes proprijs mani
bus subscripserunt, hac & simili forma: Rusticus episcopus, apostolatum ve
strum in domino venerãs, & vt digneris pro me orare supplex oro: Salutat
Venerius te domine in Christo reuerendissime: Salutat Constãtius episco-
pus beatitudinem tuã: Salutat Horus episcopus beatitudinem vestrã in do
mino venerandã: Salutat Samius episcopus, beatitudini vestræ me repræ-
sento, & adorationibus apostolatus vestri. Eius formæ sunt & reliquæ eidẽ
epistolæ subscriptæ diuersorum salutationes.

Cõclusio ex p̃missis — Ex his nunquid obscurum est, quid tot, tãtorumq́ pontificum synodus
supra se autoritatis recognouerit in vno Rom. pontifice? Re ipsa videlicet
& scripto attestata cõfessaq́ ab eius autoritate, tãquã ecclesiasticæ hierarchiæ
principis, & vniuersalis ecclesiæ episcopi, statui, corroborari cõcediq́ debe
re acta statutaq́ synodalia omnia (id q̃d paulo post adhuc clarius intelliges)
Nunquid autem dubitari poterit, illud ipsum, quod tot tãtiq́ ex toto orbe
conuenientes episcopi confessi, & re, facto, scriptoq́ attestati sunt, esse fuis-
seq́ communem orthodoxæ per orbem ecclesiæ confessionem, sensum ac
sententiã? Sed quod fuerit, etiã sequentia demonstrãt adhuc euidentius. D
Ipsum vero communem catholicæ orthodoxæq́ ecclesiæ sensum nunquid
falsum mendacémque dicemus? nunquid non columnam firmamentum-
que veritatis eã prædicat Apostolus? nunquid certiorem eius autoritatem
omni scriptura male demonstrauimus? nunquid illum eius sensum consen
súmque, non esse recte intelligendarum scripturarum certissimã amussim
& regulã? Breuiter exactis, recognitionéque quatuor primorum & pri-
mæ notæ conciliorum vniuersalium (quæ velut quatuor sancti euãgelij li-
bros suscipere se & venerari confitetur illæ apostolicæ & catholicæ ecclesię
pontifex sanctissimus Gregorius) clarissime demonstratum est, vniuersali
um conciliorum, non solum conuocationem, sed etiã acta omnia synodalia,
omnem definitionem, omne iudicium, autoritati apostolicæ sedis subesse
penitus, & ab eadem prorsus dependere.

Idem specialiter confirmare ex priuilegio secundæ sedis dato Constantino
politanæ ecclesiæ, primum in Constantinopolitano primo, deinde in Chal-
cedonẽ vniuersalibus concilijs. Cap. X.

Ambitus epõrũ Cõstãtinopolitanorũ. — POst translatam imperialis residentiæ sedem Constantinopolim,
vt eiusdem episcopi, noua loci nobilitate & familiaritate, fauore-
que principum super cæteros efferre se cœperant, & in vulgo ac
numero episcoporum latere indignum putabãt: Ita & principes
ipsi ad suã dignitatem pertinere arbitrabãtur, si sedes imperij, etiam in ec-
clesiastico ordine præcelleret, ac præemineret. Itaq́ cum ante Constantino-
politana ecclesia inter sedes præcipuas nullum locum haberet, in secunda
vniuersali synodo, quæ Damasi autoritate aduersus Macedonium & ali-

os

A os nonnullos ab eo damnatos hæreticos Cōstantinopoli celebrata est, Theodosij principis instantia, extimulata ambitione tunc Constantinopolitani episcopi, nouus ille honor delatus est Constantinopolitanæ ecclesiæ à patribus, vt secundæ sedis dignitatem acciperet post Romanā ecclesiā, eo quod noua Roma esset, & imperialis maiestatis sedes ac residentia. Ita enim legitur pro canone quinto eius concilij: Constantinopolitanum episcopum habere præ rogatiuā honoris post Romanū episcopum decernimus, eo q̄ sit noua Roma. Sed quia hoc non probauit apostolicæ sedis autoritas, ecclesiarum priuilegia, prout ab apostolis & successoribus eorum instituta fuerant, & in Niceno cōfirmata concilio, immutari nō consentiens, nullam hoc autoritatem obtinuit, sed irritum habitum est & absq; effectu. Quare Anathołij Constantinopolitani antistitis ambitione ac importunitate idem rursus extortum est à Chalcedonensi synodo, vndecima eius sessione, & obtentum Martiani imperatoris fauore & patrocinio, tametsi contradicerent legati sedis apostolicæ. Ita statuentes pro canone nouissimo & XXVIII.

Canon V. Cunstāti. concilij.

Irritū fuisse synodi decretū q̄d ipsum nō probasset apostolicę sedis autoritas.

Vbiq; sanctorum patrum definitiones sequentes, & canonem qui est electorum CL. dei amantissimorum episcoporū, qui sub piæ memoriæ Theodosio magno conuenerunt de regali Constantinopoli vrbe, noua Roma recognoscentes, eundem & nos definimus & eligimus de prærogatiuis sanctissimæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, nouæ Romæ, &c. vt similiter recipiat honorem antiquioris & regalis Romæ, & in ecclesiasticis rebus secundum ipsam magnificetur, & secunda post ipsam existat. Hunc quidem canonem dicti patres, quantū in ipsis erat, constituerunt, tametsi contradicerent legati sedis apostolicæ, sperantes beatum Leonē Ro. pontificem (ad cuius autoritatem, vniuersam à se actorum seriem remiserunt) hac in re condescensurum desiderio, optimi alioqui & Christianissimi principis.

B De huius itaq; canonis confirmatione præcipue solliciti & imperator, & Anatholius etiam singulares, propriosq; cum illis synodalibus & actis & literis, ad B Leonem miserunt & nuncios, & epistolas, eūdem instantissime confirmari postulantes, & eiusdem responsum anxiè expectantes. Scripsit autem Anatholius Leoni in hæc verba:

Sanctiss. & beatiss. patri apostolicæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopo Leoni Anatholius, &c. incipiens aūt de vniuersa synodali actione, & de ea multa cōmemorans: Oportuit, inquit, hæc omnia ad noticiā sanctitatis tuæ perferri, quæ necessario mittimus ad eandē per Lucianū episcopum, & Basilium diaconem, &c. De suæ vero sedis illo priuilegio, deq̄ singularem cōmissionem oratoribus dederat, subiungens. Ea vero quæ per illos manifesta fecimus S. T. optamus, vt per prosperā respōsionem quæ vos deceat, ad nos redeāt, q̄ laudemus in omnibus charitatem & prouidentiā vestræ beatitudinis, quā erga fidem huius regiæ vrbis paterna semper consueuisti sollicitudine habere, &c. Etenim sedes Constantinopolitana patrē habet apostolicum thronum vestrū. Vnde ea quæ in sancta synodo consecutiue gesta sunt, confirmare dignemini, nec nō definitionem de qua dictum est de hac sede Constātinopolitana. Hæc atq; eiusmodi Anatholius per literas. Oratoribus autem quàm diligentem & ipse & imperator hac de re commissionem dederit, ex beatissimi Leonis responso mox intelliges.

Confirmare acta definitiōesq; synodales ad quē pertinere recognoscitur

Sed nunc audi quanta cum autoritate libertateq; tanti concilij definitioni, tam vrgenti imp̄atoris desiderio, vnus restiterit Leo, exitumq; rei diligēter cōsidera, & clarissimè intelliges oēs synodales actiōes, definitiōesq; esse,

Lectis sup cōcilium Chalcedonēn. q̄ libera autoritas.

& ſemper fuiſſe in vnius apoſtolicæ ſedis poteſtate: ita vt quicquid eadẽ cõ
firmarit in ſynodo, hoc robur obtinuerit firmitatis: quicquid refutarit, habe- C
re nõ potuerit firmitatẽ, ſolaq; reſciderit, quicqd ſynodica cõgregatio ꝑter
ordinẽ ſibi vſq̃ putauit vſurpandum, vt Gelaſij hic verbis loquar. Quẽ ve-
riſſimè hæc dixiſſe, tã ex B. Leonis epiſtolis, q̃ ex ipſo rei exitu intelliges.

Leo ad Anatholiũ.

Anatholij itaq; ambitum, & conatus improbos retundẽs ſcripta ad eum
epiſtola, cõmemorat primo pleraq; in eũ merito animaduertenda, ad quæ
ſtudio fidei & concordiæ amore conniuerat. Quoniã, inquit, mens potẽtię
auida, nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere conceſſis, dum inordinato
prauoq; proceſſu impunitarum tranſgreſſionum augentur exceſſus, & cre-
breſcunt culpæ: quæ toleratæ ſunt ſtudio fidei reparandæ, & amore concor
diæ. Poſt illa itaq; ordinationis tuæ non inculpata principia, poſt cõſecratio
nem Antiocheni epiſcopi, quã tibimet cõtra canonicã regulã vendicaſti: do-
leo etiã in hoc dilectionem tuã eſſe prolapſam, vt ſacratiſſimas Nicenorum
canonũ conſtitutiones conareris infringere. Tanquã opportunè ſe tibi hoc
tẽpus obtulerit, q̃ ſecundi honoris priuilegiũ Alexãdrina ſedes ꝑdiderit, &
Antiochena eccleſia proprietatẽ tertiæ dignitatis amiſerit, vt his locis iuri
tuo ſubditis oẽs metropolitani epiſcopi proprio honore priuentur. Quibus
inauditis & nunq̃ ante tentatis ita grauaris exceſſibus, vt ſanctã ſynodum
ad extinguendã ſolum hæreſim, & confirmationem fidei catholicæ, ſtudio
Chriſtianiſſimorũ principum cõgregatam, in occaſionem ambitus trahas,
& vt conniuentiam ſuam tibi det, impellas tanq̃ refutari nequeat, quod illi-
citè voluerit multitudo, & illa Nicenorum canonum per ſanctum verè ſpiri
tum ordinata conditio aliqua cuiquam ſit parte ſolubilis, &c. Nimis ergo
hæc improba, nimis ſunt praua, quæ ſacratiſſimis canonibus inueniuntur

Cõcilia nihil poſſe niſi in negocijs ad quæ cõuocata ſunt.

eſſe contraria. In totius eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio,
quæ ita abuti voluit concilio ſynodali, vt fratres in fidei tantummodo nego D
ciũ conuocatos, ad conſentiendũ ſibi deprauando cõpelleret. Inde enim fra
tres mei ab apoſtolica ſede directi, qui vice mea ſynodo pręſidebant, proba
biliter atq; conſtanter illicitis auſibus obſtiterunt: apertè clamantes, ne con
tra inſtituta Nicena præſumptio improbæ nouitatis aſſurgeret. Nec poteſt
de eorum contradictione dubitari, de qbus etiã tu in epiſtola conquereris,
quod conatibus tuis voluerint obuiare. In q̃ eos quidẽ multũ mihi hæc ſcri
bendo cõmendas: ſed reipſum, q̃d illis parere nolueris, dum illicita moliris,

Vides ex conſenſu Ro. põtificis pendere omnia.

accuſas: ſuperflue non concedenda appetens, q̃ nullum vnquã noſtrum pote-
runt obtinere conſenſum. Abſit enim à conſcientia mea, vt tam praua cupi
ditas meis ſtudijs adiuuetur, ac non potius & meo, & omnium qui non alta
ſapiunt, ſed humilibus conſentiunt, opere ſubruatur, &c. Noli frater altum
ſapere, ſed time. & Chriſtianorum principum pijſſimas aures improbis pe-
titiõibus inquietare deſiſte, quibus certũ habeo modeſtia te magis, quàm
elatione placiturum. Perſuaſioni enim tuę in nullo penitus ſuffragatur quo
rũdam epiſcoporum ante LX. vt iactas, annos facta ſubſcriptio, nunquam
à prædeceſſoribus tuis ad apoſtolicę ſedis tranſmiſſa noticiam, cui ab initio
ſui caducæ dudũq; collapſæ ſera nunc & inutilia ſubijcere fomenta voluiſti,
eliciendo à fratribus ſpeciem cõſenſionis: quam tibi in ſuã iniuriã verecun
dia fatigata ꝑberet, &c. Non cõuellantur prouincialiũ iura primatuũ, nec pri
uilegijs antiqtus inſtitutis metropolitani antiſtites fraudẽtur. Nihil Alexan
drinæ ſedi eius, quam per ſanctum Marcum euangeliſtam B. Petri diſcipu
lũ meruit, pereat dignitatis. Nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinacia corru-
ente,

ente, splendor tantæ ecclesiæ tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque ecclesia, in qua primum prædicante apostolo Petro Christianum nomen exortum est, in paternæ cōstitutionis ordine perseueret, & in gradu tertio collocata nunquã se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, aliud præsidentes, & magnus cuique honor est integritas sua. Quæ cũ in quibuslibet locis propria ornamenta nō perdat, quanto magis in Cōstantinopolitanæ vrbis magnificẽtia potest esse gloriosa, si per obseruantiam tuã & defensionẽ, paternos canones & exemplũ probitatis multi habeãt sacerdotes, &c. Frater aũt & coepiscopus noster Lucianus, & filius noster Basilius diaconus, quantũ in ipsis fuit, studiose his quæ eis iniunxeras affuere sed actioni eorũ iustitia negauit effectũ, &c. Hęc Leo ad Anatholiũ. Ex quibus facilè intelligis, ipsa rei attestante veritatis euidẽtia, vnã esse huius sedis autoritatẽ, quæ (vt illius Gelasij ad Dardaniæ episcopos verbis dicã) vnãquanque synodũ cõfirmat, & cõtinua moderatione custodit, pro suo videlicet principatu, quem B. Petrus, dñi voce perceptum, tota Christi ecclesia cõsentiente ac recognoscente, & retinuit semper, & retinet. Sed ex sequentibus illud ipsum adhuc erit euidentius. Vna apostolicæ sedis autoritate vnam quamque synodum cõfirmari & custodiri.

Martiano itaque imperatori idem Leo hac de re respondens, & cur illi definitioni resisteret, nec imperialibus precibus suũ præberet assensum satisfaciens. Cum declarasset probari sibi quæ de extincta hæresi & declarata fidei veritate acta essent à concilio: His aũt, inquit, propter quæ facta est congregatio sacerdotum bene & optabili fine cõpositis, miror & doleo quod pacem vniuersalis ecclesiæ diuinitus reformatam ambitionis rursus spiritus inquietat. Plæraque deinde subiungens aduersus Anatholium: Multum, inquit, Anatholius epũs proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat, sicut optamus, Cõstantinopolitana ciuitas gloriam suam, & protegente dei dextera, diuturno clementiæ vestræ fruatur imperio. alia tamen ratio est rerum secularium, alia diuinarum, nec præter illam petram, quam dñs in fundamento posuit, stabilis erit vlla cõstructio. Propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis illi sit, quod vestræ pietatis auxilio & mei fauoris assensu episcopatum tantæ vrbis obtinuit. Non dedignetur regiam ciuitatem, quam apostolicã facere non potest sedẽ: nec vllo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Priuilegia enim ecclesiarum, sanctorum patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicenæ fidei fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo fideliter exequẽdo necesse est me perseuerantem exhibere famulatũ, quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meũ tẽderet reatũ, si paternarũ regulæ sanctionũ, quæ in Nicena synodo ad totius ecclesiæ regimen spiritu dei instructe sunt conditę, me (quod absit) nõ cohibente violenter, &c. Vnde quia conuenit fidei vestræ & gloriæ, vt sicut hæresis deo per vos agente destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur, agite vt prædictus episcopus pareat patribus, consulat paci, &c. abstineat ab ecclesiasticarum iniuria regularum, & illicitos declinet excessus, ne se ab vniuersali ecclesia, dum inimica paci tentat, abscindat, &c. Frater aũt & coepiscopus meus Lucianus cum filio meo Basilio diacono, qui clemẽtiæ vestræ ad me scripta portarunt, omni deuotioni partem susceptæ legationis adimpleuerunt. Quia non est æstimandus negocio defuisse, quem potius causa deseruit. Vide, vnde episcopus Constantinopolitanus episcopatum suum obtinuerit. Cui dispẽsatio credita domus ecclesiasticæ.

Audis hic illum magnũ Leonem, audis ecclesiasticę domui prępositum, cui credita fuit vniuersalis ecclesiæ dispensatio. Ad cuius tẽdebat reatũ, si eo nõ cohibẽte, paternarũ regulę sanctionũ, quæ in Nicena synodo cõstitutę sunt,

ve

vel per ipſa vniuerſalia cōcilia ſubſequētia violenť. At cohibereq̃ potuiſſet, ſi nō ſup ipſa cōcilia vniuerſalia coactiuā autoritatē ac poteſtatē obtinuiſſet?

Eundem rurſus audi, eadem de re quid ſcribat Pulcheriæ Auguſtæ: C
Confirmato, inquit, in euangelij vnitate vniuerſo mundo, & in eodem ſpiritus ſenſu directis cordibus omnium ſacerdotum, optimum fuerat ſupra illa, propter quæ ſancta eſt ſynodus congregata, & quæ ſecundum pietatis veſtræ ſtudium, laudabili ſunt fine concluſa, nihil quod tanto bono contrariū eſſet inferri, nec per occaſionem epiſcopalis ſynodi id in cōmune appeti, q̃d non licuit concupiſci, &c. Superbū enim nimis eſt, & immoderatum, vltra fines proprios tendere, atque antiquitate calcata, alienum ius velle præripere, atque, vt vnius creſcat dignitas, tot metropolitanorum impugnare primatus, quietisque prouincijs, & olim ſanctæ ſynodi Nicenæ moderatione diſpoſitis, bellum uouæ perturbationis inferre, atq; vt venerabilium patrū decreta ſoluātur, quorundam epiſcoporum proferre conſenſum, cui tot annorum ſeries negauit effectum. Nam ſexageſimus fere annus huius iactātiæ eſſe iactatur, qua ſe prædictus epiſcopus æſtimat adiuuari, fruſtra cupiens id ſibi prodeſſe, quod etiam ſi quiſquam auſus eſt velle, nullus tamē potuit obtinere. Conſenſiones vero epiſcoporum, ſanctorum canonum apud Niceam conditorū regulis repugnantes, concurrente vna nobiſcum veſtræ fidei pietate in irritū mittimus, & per autoritatem B. Petri apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus. Hæc ille Leo.

Audis itaq;, quantopere dependeat omnis cōciliorum actio ab autoritate ſedis apoſtolicæ. Vides, vt repetitum illud à duabus illis primæ autoritatis ſynodis vniuerſalibus, nēpe Conſtātinopolitana prima, & Chalcedoneñ. de Conſtantinopolitanæ eccleſiæ priuilegio decretū, irritū fuerit & vacuū, reſiſtente eidē huius ſedis autoritate. Intelligis ex hoc ſynodales actiones definitionesq; oēs, vt veriſſime iactabat ille Gelaſius, & eſſe, & fuiſſe ſemp in vnius huius ſedis poteſtate: vt q̃cquid eadem confirmauit in ſynodo, hoc D
robur firmitatis obtinuerit, quicq̃d refutauit, habere nō potuerit firmitatē. Conſtitutum fuerat (vt audiſti) in prima Conſtanti. ſynodo de illo priuilegio Conſtantinopolitanæ eccleſię ſed, inquit beatiſſimus Leo, ad apoſtolicæ ſedis nō fuit tranſmiſſum iudiciū, nec ab eadem accepit robur & firmitatem. Nunq̃d autem obſcurū eſt, fuitq; catholicæ eccleſiæ de illo decreto iudiciū? nunquid eadem in illo gradu ac ordine eccleſiaſticæ hierarchiæ recognouit Conſtantinopolitanos epiſcopos? Si fecit, q̃d opus igiť fuerat noua conceſſione & decreto Chalcedoneñ. ſynodi? quid tantopere, tam ſollicite apud B. Leonē agere, vt eius confirmaretur autoritate & conſenſu? Prædicti vero, vt etiā audiſti, concilij veſtigijs inhærens Chalcedoneñ. quoq; ſynodus idem renouauit & conſtituit: ſed tamen ad apoſtolicæ ſedis hoc ipſū remiſit autoritatem & arbitrium. Cui iam audiſti, quāta libertate reſtiterit Romanus pontifex, quāuis pro eo inſtantiſſime intercedente maieſtate imperatoria: quæ ad ſuā hoc dignitatē pertinere arbitrabatur, ſi imperialis reſidētiæ ſedes etiā in rebus extolleretur eccleſiaſticis. Sed nunq̃d ad illam Ro. pōtificis tam liberam inflexibilemq; cōſtantiam, illorū omniū votis obſiſtētem, quicq̃ indignata eſt imperialis maieſtas, tanq̃ indigne paſſa repulſam? & non magis B. Petri illā autoritatē religioſiſſime agnoſcens & venerata in ſancto pontificæ, ſeipſam potius accuſauit, q̃d alienæ ambitioni aſſenſum præbuerat? Nunquid talis, tantaq; ſynodus apoſtolicæ ſedis autoritati quicquam reluctata eſt? Sed hæc ex ſequentibus cognoſces clarius. Nunquid

Vjde, vt accepta fuerit & ab imperatore & a cōcilio Ro. pōtificis ipſis aduerſātis iflexibilis cōſtantia.

etiam

etiam ille ipse Anatholius, totius huius tragœdiæ succentor, instigator &
A autor, aduersus apostolicæ sedis autoritatem, secundæ sedis honorem tan-
quam ex synodali autoritate & decreto sibi asseruit: & non potius propria
tandem confessione suam culpā agnouit, & veniam illiciti ambitus depreca
tus est: At hoc ita factum, testatur B. Leonis ad illum quædam epistola, in
qua scribit in hæc verba: Illam autem culpam quam de augenda potestate,
aliena (vt asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atq; syncerius tua cha
ritas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola cle-
ricorum consilia transtulisses. Quia sicut in mala suasione delinquitur; ita &
in mala consensione peccatur. Sed gratum mihi frater charissime est, quod
dilectio tua fatetur sibi displicere, quod tunc placere non debuit. Sufficit in
gratiæ communis regressum professio dilectionis tuæ, & attestatio princi-
pis Christianissimi, ne cui detur tarda correctio, cui tā venerabilis assertor
accessit. Abijciat penitus incōcessi iuris qui dissensionem fecerat, appetitus.
Sufficiāt limites, quos sāctorū patrū prouidentissima decreta posuerunt, &c.

Pœnitētia Anatholij de illicito ambitu.

Sed nunc audi, q̄ non solum talis tantaq; synodus, cum à B. Leone de ap-
probatione synodalium actorum nō referretur responsio, sed & totus vna
orbis de apostolicæ sedis censura iudicioq; erga gesta illius synodi suspēsus
fuerit. Cum itaq; post relata ad Leonis iudicium & autoritatem acta Chal-
cedonensis synodi nullæ referrentur ab eodem literæ, quibus sibi placere
probariq; ea significaret, idq; studio & opera Anatholij, q missas ea de re ad
se literas suppresserat, nec ad conciliū retulerat, quod in illis de illicito ambi
tu grauius argueretur, in suspenso manens synodus, repetitis denuo & lite-
ris & nuncijs per imperatorem pontifici supplicant, suæ censuræ autoritatē
illis adijcere dignaretur: vt quæ ante nec ab ecclesijs, nec à fideli populo, quā
uis in illo remotissimo Oriente constituto, agnoscerentur, nec reciperentur
B pro legitimis, q̄ per literas S. sanctitatis publicè lectas in ecclesijs appareret
ab eadem illa cōfirmari. Id quod tam pijssimorum imperatorum secundo
scriptæ ad illum literæ, eiusdemq; tā ad illos, q̄ ad synodum ipsam rescripta
euidenter comprobant. Literarum imperialium hoc est exemplum.

Victores, Martianus & Valentinianus Augusti, &c. Sāctissimo patri, &
venerabili Leoni archiepiscopo apostolicæ ecclesiæ, &c. Miramur maximè,
φ post synodū Chalcedonen. & literas venerabilium episcoporū, quæ ad tu
am deo amicitiā missæ sunt, per q̄s omnia in ipsa facta vobis nunciauerunt,
nequaq; à tua sanctitate tales literæ missę sunt, q̄ videlicet in sanctissimis ec
clesijs ad omnium noticiā peruenirēt. Quod quorundā animabus, quę Eu-
tiectis adhuc prauā opinionem sectātur, ambiguitatem immisit, vtrum sci-
licet tua beatitudo ea, q̄ in synodo S. edita sunt, confirmauerit. Quapropter
vestra reuerētia suas literas mittere dignetur, per quas omnibus ecclesijs &
populis notum sit, vniuersa quę in S. synodo gesta sunt, à tua beatitudine es
se cōfirmata. Illud equidē, vt decebat episcopū apostolicæ sedis, sapienter di
xit, quod ecclesiasticos canones conseruās, nihil ab antiqua cōsuetudine in or-
dinatione olim edita, & immobili vsq; hodie perseuerāte, quicquā patieba-
tur diminui. In quo & nos tuæ sanctitatis sententiā probamus. Et post ali-
quāta: Nouerit autem, inquiunt, tua deo amicitia, catholicam & verè ortho-
doxā fidem, Chalcedonen. synodum omnibus episcopis cōsentientibus fu-
isse secutā. Propter quod & tua venerabilitas, proprias & speciales literas velo
cissimè mittat, per quas cōfirmare vos ipsam, q̄ in Chalcedona celebrata est,
synodum, manifestissimè ostendatis, vt illi qui eā desiderāt ignominiosam,

Probāt liberā pōdificis constantiam resistētem cōcilio in priuilegio Constantinopo. ecclę.

non

non possint aliquam habere suspicionem de iudicio tuæ sanctitatis, &c. C

Audis quid scribat illa Martiani & Valentiniani imperatorum (vt Nicolai pontificis verbis dicam) pia dualitas, vt nihil indignati, nihil conquesti, nihil expostulati fuerint, de repulsa petitiã se tantopere priuilegij secundę sedis pro Constantinopolitana ecclesia, quin contra potius probauerint liberam pontificis autoritatem & constantiam, tanquam suo rite perfuncti officio. Audis insuper his tantis testibus quis fuerit communis sensus orthodoxæ ecclesiæ, ad cuius autoritatem recognouerit Christianus per orbem populus, robur & autoritatem impartiri actis synodalibus.

Sed nunc audi, quid tam illis, quàm illi sanctæ syndo Leo responderit, Augustis quidem rescribens post præmissa alia pleraq; Vt autem, inquit, malum quod in ducibus suis est oppressum, etiam in quibuscunq; reliquijs deleatur, facilius hoc clementia vestra arbitratur implendum, si per vniuersas ecclesias definitiones sanctæ synodi Chalcedonẽ. apostolicę sedi placuisse doceanť. De q ratio nõ fuit ambigendi, cum pter cætera, per fratrẽ meũ Lucianũ episcopũ, talia ad gloriã vestrã & Constantinopolitanũ antistitem scripta direxerim, q euidẽter ostenderẽt, me ea, quæ de fide catholica in pdicta synodo definita fuerãt, approbare. Sed quia in eisdẽ literis, ea quę p occasionem synodi male sunt attentata rephenderã, maluit prædictus antistes meam gratulationem tacere, q suum ambitũ publicare. Mihi autem multum fiduciæ deo per vos operante collatum est, quod probasse vos obseruantiam de custodia paternorum canonum pietatis vestræ affatibus indicastis. Et merito geminatur gaudiũ meum, cũ & vobis religiosissimẽ placere cognosco, vt fides Nicena suam teneat firmitatem, & priuilegia ecclesiarum illibata permaneant, &c. Quia vero modis omnibus obediendum est pietati vestrę religiosissimęq; voluntati, constitutionibus synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei catholicæ & hæreticorũ damnatione placuerunt, libens adieci sententiam meam. Quæ si vt in noticiam omnium sacerdotum ecclesiarumq; perueniat, vestræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur, adfuturam credo & spero gratiam dei, &c. vt amputatis omnibus dissentiendi occasionibus, apostolicæ vbiq; doctrinæ & pax regnet & veritas. Et hæc quidem Augustis, synodo autem in hæc verba respondit: D

Rescriptũ Leonis ad Augustos.

Leo sanctæ synodo apud Chalcedonam habitæ: Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitionẽ sanctæ synodi, quæ ob confirmationem fidei celebrata est, toto corde me fuisse complexum, &c. Hoc autem non solum ab ipso beatissimæ consensionis affectu, sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum, ad Constantinopolitanæ vrbis antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsionem sedis apostolicæ manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, vtrum quæ in synodo Chalcedonensi per vestram vnitatem de fide statuta sunt, approbem, hæc ad omnes fratres & coepiscopos nostros, &c. scripta direxi, quæ gloriosissimus & clementissimus princeps in noticiam vestram mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur. Et vt fraterna vniuersitas, & omnium fidelium corda cognoscant, me non solũ per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodalium propriam vobiscum iniũsse sententiam. In sola videlicet fidei causa (q̃d sæpe dicendum est) propter quam generale conciliũ, & ex præcepto Christianissimorum principum, & ex consensu apostolicæ sedis placuit congregari, &c. Vnde si qs vnquã ausus fuerit, vel Nestorianam perfidiã tueri, vel Euti-

Rescriptũ eiusdẽ ad synodum.

Vide, qd specialiter pbet actã in cõcilio, & qd improbet.

Euticetis ac Dioſcori impiũ dogma defẽdere, à catholicorũ cõmunione re-
A ſecetur, nec habeat eius corporis cõmunionẽ, cuius abnegat veritatẽ. De cu
ſtodiendis quoque ſanctorum patrũ ſtatutis, quæ in ſynodo Nicena inuio-
labilibus ſunt fixa decretis, obſeruantiam veſtræ fraternitatis admoneo, vt
iura eccleſiarũ, ſicut ab illis CCCXVIII. patribus diuinitus inſpiratis ſunt
ordinata, ꝑmaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiſcat, nec ꝑ al
terius imminutionem ſuum quærat aliquis augmentũ. Quantumlibet e-
nim exortis aſſenſionibus ſe inſtruat vanitatis elatio, & appetitus ſuos cõci
liorũ ęſtimet nomine roborandos, infirmũ & irritum erit, qcquid à ꝑdicto
rum patrũ canonibus diſcrepauerit. Quorũ regulis apoſtolica ſedes q̃ reue
renter vtatur, ſcriptorũ meorum, qbus Conſtantinopolitani antiſtitis cona
tus repuli, poterit ſanctitas veſtra lectiõe cognoſcere, &c. Hæc ille ſynodo.

In quibus etiam conſideratione dignum eſt, quanto tẽpore tot patrũ ſy-
nodus, poſt abſolutam eandem, quã ſollicite, q̃ patienter, apoſtolicæ ſedis cẽ
ſuram de actis ſynodalibus, & eorundem confirmationẽ expectauerit. Si-
quidem (vt ex ꝑcedenti capite conſtat) continuo poſt peractam ſynodũ mi-
ſerunt Lucianum epiſcopũ, & Baſiliũ diaconũ legatos ſedis apoſtolicæ, q in
terfuerant, atq; adeo præfuerant concilio, vna cum actis ſynodalibus, eorũ
dem ꝑſtolantes reditum à Chalcedona Romam, & inde rurſus Chalcedo
nam. Quo cũ reuerſi eſſent cũ literis ad Auguſtos & Anatholium, qbus ſa-
tisfeciſſe ſe exiſtimabat expectationi concilij, reliquam ſcilicet actionẽ eius
& quæ de fide catholica definita fuerant, ſe probare ſignificans, ſed decretũ
illud de priuilegio ſecundæ ſedis pro Conſtantinopolitana eccleſia, apoſto-
lica autoritate irritans, Anatholij opera factum eſt vt ſupprimerentur eæ-
dem, nec recitarẽtur concilio, eo q̃d in illis grauiſſime argueretur ſui illius
ambitus, q̃ ſynodum ſibi inclinauerat. Incerti patres de cenſura ac ſententia
B ſedis apoſtolicæ, ſine qua, vt re imperfecta, nõ eſt viſum diſſoluere ſynodũ,
remittũt adhuc ad Ro. põtificem, etiã Auguſtorũ inſtantia efflagitantes cõ
firmationem actorum ſynodalium à ſede apoſtolica, ab eadam totum or-
bem ſuſpenſum ſignificantes. Nec more tantæ pertæſum eſt, ſed ſuorum
reditum patienter expectarunt. Quod indicat nouiſſima hæc Leonis epiſto
la, quæ & ipſa inſcribitur ſanctæ ſynodo, vnde conſtat necdum ſolutam fu-
iſſe ſynodum. Synodus enim conuentus eſt & congregatio. Quæ vtique
& cætera commemorata ſuperius, ipſa rei euidentia, totius orthodoxæ ec-
cleſiæ (cuius membra præcipua tanto concilio interfuiſſe nihil certe dubi-
tandum eſt) communi ſenſu, confeſſione, recognitioneque euidentiſſime
demonſtrant, conciliorum vniuerſalium, actionumque ſynodalium omni
um robur & autoritas, quam prorſus dependeat ab autoritate ſedis apoſto-
licæ. Id quod quum per reliqua concilia percurrenti, non minus euidenter
appareat (cuius rei euidentiſſima argumenta ſequenti adhuc ꝑſtringemus
capite) interim hic libere audacterq; prõnũciare licebit. Ex Theologicis
principijs, hoc eſt, euangelicę ſcripturæ autoritate, apoſtolicisq; & Niceni
cõcilij canonibus, eccleſiæ orthodoxæ cõmuni ſenſu & recognitione, nõ ſo
lum vniuerſaliũ conciliorum conuocationem, ad Petri ſucceſſorumq; eius
eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidentium autoritatem propriè ꝑtinere; ſed &
oẽm eorum autoritatem, omne robur, omnemq; firmitatem actionũ ſyno
daliũ omnium, prorſus & omnino ab huius ſedis autoritate dependere, ita
vt q̃d illa firmauit in ſynodo, hoc robur obtinuerit, quod refutauit, habere
non potuerit firmitatem.

Nota tãtũ cõcilij patientiam in expectanda confirmatione actorũ ſuorum à ſede apoſtolica.

dictum, & ad quos pertineret ab ecclesia lupos arcere rapaces, vt iustam
A sanctamq; probauerit, religiose amplexa, secutaq; fuerit & in eosdem illos iamdudum ab apostolica sede anathematizatos anathema dixerit.

Petrum Antiochenũ de mysterio incarnationis dñicæ noua quædã, blasphemaq; cominiscentẽ dogmata, q̃d videlicet trinitas aut diuinitas esset incarnata, & qui eã ob causam, in angelico illo hymno, quẽ in litanijs decantat ecclesia: Sanctus deus, sanctus fortis, sctũs immortalis miserere nobis, post, immortalis, & ante, miserere, adiecerat, qui passus es pro nobis, Felix Ro. pontifex anathematis mucrone confodit, & omni episcopali, sacerdotaliq; honore exuit. Cuius sententiam, lecta in synodo dãnationis eius, quam superius libro 4. adscripsimus, epistola, vt iustam orthodoxamq;, & ab apostolico throno prolatam reuerentissime excepit illa totius orbis sacerdotum congregatio, & in eundem Petrum anathema pronunciauit. Reuerẽter excepit & secuta est Felicis in Petrũ Antioch. episcopũ dãnationis sentẽtiam

In Seuerum etiã Antiochenum patriarchã, Petrum Apamiarum episcopum, & Zoaram Syrum, monachum, B. Hormisda pontifex Rom. damnationis iamdudum pronunciarat sententiã, instantibus Syriæ episcopis, presbyteris & monachis. Cuius tunc quoq; sequens autoritatem B. Epiphanius Constantinopolitanus episcopus, vna cum episcoporum secum cõgregata synodo, eosdem pro rite damnatis habuit. Hos vt de medio tolleret, & omnes, quibus non communicaret sedes apostolica, eiusdẽ illius prouinciæ episcopi, presbyteri & monachi supplicibus suis libellis suggesserunt sancto cõcilio, vtq; exequeretur definita cõtra eos à sede apostolica, instantissime requisiuerunt. Cuius sententiam probans & reuerenter sequens, eosdem illos anathema pronunciauit, & abiecit de catholica ecclesia. Vnde in dicta ad uersus illos damnationis sententia à venerabili Mena Constantinopolitano episcopo, & vniuerso cõcilio post enarrata eorum pleraq; flagitia in hæc
B verba subditur: Cõtempserunt quidem ecclesiã Romanam & successorem apostolorum, qui sententiam contra ipsos protulit, &c. Propterea sequentes sanctorum patrum nostrorum sententias, &c. contra prædictos, Seuerum, Petrum & alios quicunque communicant ipsis in impietate, & contra complices eorum, & nos per dominum nostrum Iesum Christum verum deum nostrum, tanquam lupos quosdam graues irruentes in ouile Christi, abijcimus & consententiatiui sumus fratribus & comministris nostris, & sæpius prius nominatos simili anathemate ferimus, non autem ipsos solum, sed & Zoaram, & alios, qui conuenticula & bara baptismata faciunt, necnon & omnia ab ipsis conscripta, &c. Cui sententiæ omnes in hanc & similem formã subscripsere: Ego Sabinus episcopus S. ecclesiæ Canusiæ, sequens definitionem sanctæ recordationis papæ Hormisdæ, anathematizans & condemnans Seuerum, & impia eius scripta, & Petrum quondam Apamiarum, & complices eorum, ac sectatores, nec non Zoaram, vel cõmunicatores eorum, atq; in eodem errore permanentes, subscripsi. Simili modo subscripserunt & reliqui.

Anthemium q̃que Trapezuntium quõdam episcopum, qui mortuo B. Epiphanio, deserta sua ecclesia, fauore principum, quem sibi aucupauerat, in Cõstantinopolitanam ecclesiam cõtra canones irrepserat, primum Ioannes Romanus põtifex vindex ecclesiasticorum canonum, ab ecclesiastica cõmunione suspendit, deinde Agapetus anathemate percussum, præcipuè ob Euticianam hæresim, de qua cõuictus fuerat, à Cõstantinopolitana sede deposuit, ordinato in eius locum venerabili Mena orthodoxo episcopo, qui Anthemiũ q̃q; vt iuste damnatũ à sede apostolica anathema dixit.

illi V.cõcilio sub Vigilio Ro.põtifice præfuit,atq; omi sacerdotali dignita- C
te & efficacia nudauit,& de Christiana abiecit ecclesia. Et in hunc q̃q;,vt ab
apostolica sede iuste damnatum anathema dixit sancta synodus.

Hęc vt verissimè sic acta intelligas,audi totius cleri & monachorum,tam
vrbis regiæ,q̃ Hierosolymorum & mõtis S.Sinai,& secundæ Syriæ aduer
sus prædictos Anthemiũ,Seuerum,Petrum & Zoarã,Iustiniano imperato
ri porrectum libellum supplicẽ,quem idem remisit ad discussionem pręfati

Libellus supplex cleri Oriẽtis imperatori porrectus aduersus prædictos hæreticos.

cõcilij.In q̃ post præmissa alia pleraq;.legitur in hæc verba: Quia catholicæ
ecclesiæ oẽs alumni,de prædicti Anthemij iniquitate & violenta promotio
ne,& aliorum iniq̃rum virorũ,& deo,& vobis molesti esse nõ cessauerunt,
vos vero pijssimi,quamuis valentes ipsos extra ponere: tamen canonicũ iu
dicium in ipsum Anthemium,& prædictos hæreticos benefaciando audi-
re voluistis,ab illo persuasi,qui dicit:Interroga patrem tuum,& annũciabit
tibi:seniores tuos,& dicent tibi,& Apost.dicente:Obedite ducibus vestris,
& subditi estote,ipsi enim vigilant pro animabus vestris,tanquam ratio-
nem reddituri. Misit itaq; deus huic ciuitati Agapetum,qui verè ἀγαπητὸς,
id est,dilectus est à deo & hominibus,põtificem antiquæ Romæ,in dispo-

Memorãt quãta autoritate Agapetus Anthemiũ deiecerit.

sitionem Anthemij,& prædictorum hæreticorum,tanquam olim Petrum
magnũ Romanis in deiectionẽ Simõis Cretiani. Iste ergo honorabilis vir,
sciens per libellos plurimorũ,& nostros,ea quæ inique cõtra ecclesiasticos
canones pręsumpta fuere,nec semel quidẽ ad visum suscipere voluit Anthe
mium,furentẽ aduersus canones:sed hunc iustè eiecit de sede sacerdotali ci
uitatis tuæ,& coopitulante ac coadunato catholicæ fidei & diuinis canoni-
bus vestro imperio,præfecit illi ecclesiæ sanctissimũ Menã,rectę fidei,vitæ
pudicæ,&c. Cũ aũt de Anthemio & alijs hęreticis porrexissemus libellos,&
nos & episcopi Palæstini in ciuitate regia cõgregati,& alij Ambasiatores ali

Vides in tellexisse vniuersos, de hæresi suspect°, cui se purgare debeat.

orum põtificum,postulauimus Anthemium ipsum,quæ perpetrauit,face- D
re per libellum nota sedi apostolicæ,& liberare seipsum ab omni hæretico
errore,& proficisci ad ecclesiã Trapezũtinam:aut si hæc nollet,finaliter cõ-
demnaretur,& omni dignitate sacerdotali ac operatione nudaretur,sicut fe
cit S.Celestinus cõtra impium Nestorium,qui seipsum tali condemnatio-
ni subijciendo partem cum hæreticis accepit,&c. Has vero petitiones no-
stras iustas præueniens prædictus sanctissimus vir,cũ Anthemius seipsum
manifestum cõstituisset,simul cum prædictis hæreticis condemnauit,& o-
mni dignitate sacerdotali ac efficacia nudauit: & omni q̃q; orthodoxo no-
mine vsq; ad pœnitentiam eorum,quæ deliquit,& transmisit vestræ pieta
ti libellos nostros,vt quæ in ipsis sunt,ad finem deducantur,&c. Obtesta-
mur itaq; vestrum imperium(licet temerariũ quid faciamus)per magnum
deum,saluatorem nostrum Iesum Christum,&c. nõ cõtemnere iustum iu
dicium p̃dicti sancti viri,sed ipsum exequi:& ecclesiã dei,& totum mun-
dũ,liberare à peste Anthemij,& hæreticorum p̃dictorum,&c. Implendo
itaq; quę ab illo iustè & canonicè iudicata fuere,& per vestram generalem
sanctionem ipsa cõfirmando,taliaq; de cætero præsumi interdicendo,illius
beatã animam coletis,quæ cũ deo proximior sit,q̃d vinculo terræ & carnis
huius soluta sit,& fiduciam ex proprijs bonis operibus adepta,pro pace ac
salute vestræ pietatis intercedit,&c. Hæc ille totius Orientis clerus ad Iusti-
nianum principem,quæ & relata sunt in acta illius synodi. Qui eadem fer
mè hæc repetentes in altero libello,quẽ præcipuè aduersus Anthemiũ por
rexerunt concilio,inter alia multa eodem pertinentia,etiam hoc adijciunt.

Deum

deũ ſuæ eccleſiæ donaſſe illud inexpugnabile fundamentũ, illã firmã petrã
A Ro. eccleſiæ, ſedẽ videlicet & cathedrã Petri, in q̃ reſidẽs ſanctus Agapetus, deiecerit peſtilentem Anthemiũ, à ſacerdotali ſede regiæ ciuitatis, ſacrorũ videlicet canonũ, atque etiam catholicæ fidei vindicans iniuriã, atq; in eius locum venerabilem Menam ordinauerit pontificem.

Ex his vtiq; audis & intelligis, non ſolũ quæ fuerit eo ſeculo iam declinante ad turbas, ad diſſidia ac ſchiſmata totius orbis, de autoritate Petri, eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidentiũ ſuper vniuerſam Chriſti eccleſiam recognitio ac ſententia (id quod tribus ſuperioribus libris ſatis ſuperq; demonſtratum eſt) ſed etiam hoc, damnatos videlicet à ſede apoſtolica omnes, inq̃s quinta vniuerſalis ſynodus confirmauit damnationis ſententiã. Nec aliud fuiſſe omnem actionem eius ſynodi, q̃ recognitionem autoritatis huius ſedis, & Romanorum pontificũ ab vniuerſa Chriſti eccleſia. Siquidem vnum hoc egit illa ſynodus, vt decreta eiuſdẽ ſedis, & prolata ab eadem in diuerſos ſententias, teneret, amplecteretur & obſeruaret orbis vniuerſus. Id q̃d adhuc clarius intelliges, ex forma ſynodalis ſententiæ aduerſus Anthemium prolatæ in hunc modum. Recitata eſt primum ſententia ac definitio beati Agapeti pontificis aduerſus eundem ex epiſtola ipſius ad Petrum Hieroſolymitanum epiſcopum. Qua audita dixit Menas, & vniuerſa ſynodus: Non eſt mirandum, ſi ſuos etiam nunc magna apoſtolica ſedes ſequitur, ſacras ſanctiones ſanctiſſimarum eccleſiarum inuiolatas conſeruando, & quæ rectæ fidei ſunt defendendo, ac his qui peccauerunt, clementem veniam tribuendo. Vnde & nos implentes ea, quæ à ſanctiſſimo papa in epiſtola ſynodali data fuere, & tempus pœnitentiæ ipſi dantes, deputemus & decernamus Veſporium ſanctiſſimum epiſcopũ Neocæſariæ metropolitanæ, Acatium, &c. ad notificandum ei ea, quæ geſta fuere, & inuitare ipſum infra III. B dies, ſi volet venire ad ſanctam ſynodum, ad faciendam ſup annunciatis cõgruã ſatisfactionem, &c. At non cõparente illo poſt ſibi aſſignatũ terminũ, huiuſmodi in eum S. ſynodus protulit damnationis ſententiam.

Forma ſynodalis proceſſus & ſententiæ aduerſus Anthemiũ

Multarum trangreſſionũ Anthemius reus demonſtratus eſt, venerabiles q̃dem patrum leges, tanq̃ non poſitas, ad nihilum reputauit, & paulo minus ſuo exemplo eccleſiaſticũ ſtatum conturbauit, introducendo ſe in patriarchalẽ ſedem huius regiæ vrbis, &c. ſed & Euticetis opinionem habet, &c. Et poſt enarrata pleraq; prauæ illius ſuæ opinionis argumẽta, ſubditur: Itaq; cum magnus imperator ſibi ad memoriã reuocaret ſententiã principis apoſtolorum, qua dicit, paratos nos ſemp eſſe oportere ad reddendã omni petenti rationem de ea, quæ in nobis eſt, ſpe & fide, nihil plus iuuit, ſed erga eius ſerenitatem deceptibilibus rationibus vſus promiſit omnia facere, quæcunq; ſummus pontifex magnæ ſedis apoſtolicæ decerneret. Et ad ſanctiſſimos patriarchas ſcripſit, ſe ſequi per omnia apoſtolicã ſedem. At magno deo & ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto, nõ permittente talia vſq; in finem vitæ procedere, miſſus eſt huic regiæ vrbi ſecundum ipſius diuinitatẽ, Agapetus ſanctæ & beatæ memoriæ papa beatiſſimus, qui ſtatim ſacris canonibus, manum cum deo porrexit, & ipſum de ſede ſibi non conueniente depulit, data venia his, qui talis rei participes, & communicatores fuerunt, & regiæ ac deo cuſtoditæ ciuitati ſuum ſacrũ ornatum reddidit, &c. Quoniã vero & cũ Dioſcoro & Euticete hæreticare deprehenſus eſt, ſententiã in illum protulit in ſcriptis, plenã clemẽtia, & decẽti ſanctitate, deferens ei tempus pœnitẽtiæ, decernensq; donec à tali opiniõe mutatus, ſatisfeciſſet his, q̃ à

Tenor ſententiæ. Cauſæ damnatiõis, præuaricatio ſacrorum canonum

A ma eius fides,& plane digna præsule sedis apostolicæ, vti libri III. cap. VIII. clarius commonstrauimus. Quin constat potius fide historiarum omnium ab hoc primo damnatam hanc impietatem cum suis illis primis assertoribus, Cyro Alexandrino, Sergio & Pyrrho Constantinopolitanis episcopis. Quorum nouissimum æque omnes testantur historiæ, post suam damnationem ab Honorio, exilio relegatum fuisse ab Heraclio imperatore, qui ea in re apostolicæ sententiæ exequutor factus est. Nam cū ab eodem & ipse in eandem perfidiam seductus fuisset, haud irreligiosus primum nec malus imperator, & ob id incidisset in diuersas calamitates & miserias, corripientem se dei manum sentiens, hæretici erroris vltricem & vindicem, reuersus ad cor, & à beatissimo Honorio orthodoxæ fidei regulam doctrinamq; suscipiens, Pyrrhum ab apostolica sede iam damnatum, velut tanti in se mali autorem relegauit in Aphricam. Vnde non multo post, mortuo Heraclio, sublatoque inter initia imperij sui veneno, Constantino Heraclij filio, idque ex eiusdem illius Pyrrhi machinatione & consilijs. Martinæ vero nouercæ, & Heraclionis fratris insidijs, cum tanti sceleris participatione coniunctos sibi, propitiosque fecisset principes, & quoquo pacto restitui in suam sedem percuperet, Romam venit ad Theodorum pontificem, errati sui (vt præ se ferebat) veniam petens, acceptaque ab eodem fidei regula, & simulata illa sua pœnitentia reconciliatus apostolicæ sedi, ab eodem pontifice restitui suæ ecclesiæ obtinuit. Sed secretorum conscius & vindex deus, non diu inultum permisit tam execrandum facinus, sed prius vitam finiuit, quam tanto scelere quæsita, recuperataq; ecclesia diu gaudere potuerit. Senatu enim, populoq; Constantinopolitano in Martinam, Heraclionemq; insurgentibus, & illā lingua, hunc naso mutilatos, relegantibus,

Pyrrhus simulata pœnitentia, à Theodoro suæ ecclesiæ restitui obtinuit.

B etiam Pyrrhus à populo in eodem furore de fuga retractus, occisus est, & in locū eius Paulus suffectus episcopus. Sed & huic primū à præfato Theodoro Romano pōtifice ecclesiasticæ communioni interdictum est, eo q̄d orthodoxæ fidei normā, quam illi præscripserat, recusabat suscipere, adiuuante pertinaciam eius imperatore Constantio, & ipso seducto in eandē hæresim. Deinde Theodori successor Martinus, cum nec eius correptionibus acquieuisset, cōgregata secum Romæ, CL. episcoporum synodo, prædecessorum suorum in Cyrum Alexandrinum, Sergium & Pyrrhum Constantinopolitanos episcopos damnationis sententiam confirmans ac renouans, anathematis vinculo illigatum, omni quoque ecclesiastica dignitate priuauit, & à Christiano nomine iudicauit alienum. Quam ob causam à præfato Constantio imperatore, Olympius Hexarchus ad regendam Italiam missus, & Martinum pontificem occidere iussus, cum id aliter implere non posset, constituerat inter missarum solennia, in ecclesia B. Mariæ maioris, sub specie sacræ cōmunionis participādæ de manibus sanctissimi pontificis, p lictorem suum gladio illū confodere. Qui iussa facturus diuino nutu subita cæcitate percussus est. Olympius vero sacrilegi ausus sui in sanctissimū pontificem dans meritas pœnas, à Saracenis paulo post in Sicilia turpiter victus, infelicius perijt. Nec tamen sic quieuit Constantij furor in persequendam Christi ecclesiam, donec iusto dei iudicio, deo iam, hominibusq; pariter exosus, in vltionē tantorū scelerum apud Syracusas confoderetur à suis, dum libidinibus vacat in balneo.

Cōstātius impator hæreticus Martinū psequitur

In his itaq; turbinum ac tempestatum fluctibus & procellis, quibus à perfidissimo imperatore, & hæreticis Orientalium sedium episcopis, gra-

uissime concutiebatur orthodoxa Christi ecclesia, Romani pontifices suæ stationis, suiq; quem obtinebant, loci in ecclesiastica hierarchia non immemores, ipsius nauiculæ Petri gubernacula intrepide, ac magna semper autoritatis constantia, inconcusse tenuerunt, & synceritatis orthodoxæ fidei se regulam omnibus exhibuerunt. Vt esset in his omnibus euidens cernere, exauditum pro sua reuerentia Christum orantem pro Petro, vt non deficeret eius fides ad cæterorum confirmationem in fide, nec præualuisse aliquando vllas potestates aduersus illam cathedram Petri, aut ecclesiam sup ipsum ędificatam ac fundatam. Quinimo necesse fuit, vt semper alias, ita in hac etiam dissensione, in qua ab omnibus reliquarum omniũ sedium principalium episcopis diuersum sentiebat vna hæc sedes apostolica, totũ tamẽ orbem vni huic cedere, hanc magistram agnoscere, hanc orthodoxę veritatis regulam, huius vnius & fidem sequi, & sententiam. C

Itaq; sublato diuino nutu Constantio, quo tandem pax redderetur ecclesiæ, cum eius filius Constantinus, illi quem nomine referebat magno Constantino, q̃ patri moribus & fidei zelo similior, reipublicæ suscepisset gubernacula, ad pacem vnionemq; ecclesiarum toto conuersus animo, vniuersalem synodum congregari magnopere studuit, per quam ecclesiarum hęc scandala tollerentur de medio. Qua de re ad Domnum Romanũ pontificẽ scribẽs, rogat ipsum & hortatur, vt sua autoritate, missis ab apostolico throno legatis adesse dignaretur concilio. Qui vna cum congregatis in vrbe regia episcopis, de dogmate controuerso, q̃d inter eos tantæ dissensionis causa extitisset, inquirerent: Num vnica (vt Orientales illi) an vero duæ in Christo voluntates & operationes dicendæ essent, vt Romana & orthodoxa p̃dicabat ecclesia. Quas quidem religiosi principis literas, mortuo iam Domno, eius successor Agatho recipiens, nihil cunctatus, suos legatos misit ad concilium, & ipsum, vt legitime celebraretur, apostolica autoritate confirmauit. D Neutiquam tamen consentiens, apostolicæ sedis de præfato dogmate iam toties præiudicatam sententiam vllo pacto venire in disquisitionem concilij, sed suis mandata dedit, concilio vt præscriberẽt rectæ fidei regulam, quã sequi omnes oporteret, quemadmodum testatur eiusdem ad Constantinũ imperatorem & Augustos, per eosdem legatos suos scripta epistola in hæc verba:

Agathonis autoritate celebrata VI. synodus.

Agatho ad Constantinũ & Augustos.

Dominis piissimis & serenissimis, victoribus ac triumphatoribus, amatoribus dei & domini nostri Iesu Christi Constantino maiori imperatori, Heracleo & Tiberio Augustis, Agatho episcopus, seruus seruorum dei. Post pręmissa aliquanta: Dirigimus, inquit, præsentes consamulos nostros, Abundantium & Ioannem, reuerendissimos fratres nostros, Theodorum & Gregorium dilectissimos filios nostros presbyteros cum dilectissimo filio nostro Ioanne diacono & Constantino subdiacono sanctæ huius apostolicæ sedis, &c. Quibus portitoribus & testimonia aliquorum sanctorum patrum, quos hæc apostolica Christi ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus, vt facultatem suggerendi à benignissimo vestræ charitatis imperio consequuti, ex his duntaxat satisfacere studeant, dum imperialis mansuetudo vestra percipiat, quid hæc spiritualis mater eorum apostolica Christi ecclesia credat & prædicet. Non per eloquentiam secularem, sed per synceritatem apostolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edocti, vsq; in finem propagatori vestri Christiani imperij, cœli domino omnes nobiscũ deprecamur seruire & obedire. Licentiam proinde eis dedimus apud serenitatẽ vestrã, dum

dum iusserit, simpliciter satisfaciendi secũdum ea duntaxat, quæ eis iniun
A cta sunt, ita vt nihil præsumant augere, nihil minuere vel mutare, sed tradi
tionem huius apostolicæ sedis, vt à prædecessoribus meis apostolicis ponti
ficibus cõseruata est, enarrare, &c.

Perstringens deinde Apostolicæ sedis deprædicto dogmate fidem, traditionem & sententiam, subdit: Hæc, inquit, est apostolica atque euangelica traditio, quã tenet spiritualis vestri felicissimi imperij mater, apostolica Christi ecclesia, hæc est mera confessio pietatis, hæc est Christianæ religionis vera atque immaculata professio, &c. quam cooperator piorum laborum vestrorum B. Petrus tradidit, &c. cuius vera confessio à patre de cœlis est reuelata, pro qua à domino omnium beatus pronunciatus est, qui & spiritales oues ecclesiæ, ab ipso redemptore omnium, terna commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio, hæc apostolica eius ecclesia, nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius autoritatem, vtpote apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt, omnesque venerabiles patres apostolicam eius doctrinam amplexi, &c. & sancti quidem doctores orthodoxi, venerati atque sequuti sunt: hæretici autem falsis criminationum odijs insecuti, &c.

Hæc apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, sed vt ab exordio normam fidei Christianæ percepit ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris euangelijs fecit: Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem ro
B gaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. Cõsideret itaque vestra clementia, quoniam dominus & saluator omnium, qui fidelis est, & fidem Petri nõ defecturam promisit, confirmare eum fratres admonuit, &c. Hæc ille Agatho. *Priuilegium singulare sedis apostolicæ.*

In quibus audis, vt Apostolicæ sedis sententiam, quam aduersus totius penè Orientis, & trium principalium sedium afferebat episcopos, vniuersalis tamen concilij nõ submiserit iudicio. Quin potius eandem illi regulam sanæ & catholicæ fidei præscripserit, quam sequi deberet: mandans suis legatis, ne quid addere præsumerent, ne quid minuere, aut immutare ab ea sententia ac definitione fidei, quam ab apostolica sede secum attulerant. Vides vt illa se præbuerit semper vniuersæ Christi ecclesiæ & concilijs omnibus orthodoxæ veritatis regulam & magistram. Ob id singulari priuilegio præseruata à Christo, ne à via veritatis in quolibet errore vnquam laberetur. Vides quàm nõ ipsa cõcilia regulatiuam (vt illi loquuntur) autoritatem obtinuerint super autoritatem cathedræ Petri & apostolicæ: sed cõtra è diametro. Cuius autoritatem semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt, & omnes orthodoxi patres eius doctrinam venerati & amplexi. *Collectio ex præmissis.*

Nec est quod hic mihi dicas, Agathonis illius, vtpote Romani pontificis velut in causa propria haud idoneum esse testimonium. Nam ipsa rei euidentia eorum, quæ dicit, veritatem comprobat. Nunquid enim non idem factum à beatissimo Leone in Ephesino illo secundo concilio demõstrauimus? Quod quia eiusdẽ sententiã ac præscriptũ transgredi ausum est, *Cauilli remotio.*

à catho

catholica Christi ecclesia execrari meruit vna cum superbissimo illo Diosco C
ro, eius præuaricationis autore. Nunquid factum aliud ab eodem Leone in illo omnium celeberrimo Chalcedonensi concilio? quod audisti quàm reuerenter eius autoritatem recognouerit, & in cunctis sequutum fuerit. Et hoc ipsum, de quo agimus, sextum concilium Agathonis legem fidei omnibus præscribentis, nunquid contempsit autoritatem? nunquid vni illi Oriens vniuersus victas manus non dedit? nunquid in eius non concesserunt definitionem & sententiam? Cum perlecta esset ea, quam diximus, B. Agathonis epistola in concilio, & ab imperatore Christianissimo rogarentur vniuersi, nũ suggestiõibus eius cõsentirẽt toto animo, primus Georgius Cõstãtinopolitanus antistes, abiecta contraria (quã ante defenderat) monothelitica hæresi, professus est toto se animo illi consentire, amplectíq; sententiam sedis apostolicæ. Post quem & cæteri episcopi omnes surgentes, in hæc & similia verba pro se quisq; responderunt.

Agathõis finis subscripsisse cõcilium.

Suggestiones directas à patre nostro Agathone, sanctissimo archiepiscopo principalis sedis antiquæ Romæ, ad coronatum à deo mansuetissimum nostrum dominũ imperatore, tanquã à spiritu sancto dictatas per os sancti, ac beati principis apostolorum Petri, prædico & digito ter beatissimi papæ Agathonis scriptas suscipio & amplector, & ita credo, ita sentio, duas naturas in vno sanctæ trinitatis domino nostro IESV CHRISTO vero Deo nostro, & duas naturales voluntates, similiter & duas naturales operationes in vna persona, in vna subsistentia, inseparabiliter atque indiuise. Et anathematizo omnes, qui dicunt vnicam voluntatem & vnicam operationem post incarnationem D.N.Iesu CHRISTI, &c. Macharium autem Antiochenum patriarcham, dictæ Agathonis sententiæ pertinaciter reluctantem, vt nouum Dioscorũ, vna cum Stephano eius discipulo hæreticos pronunciarunt, & ab omni episcopali, sacerdotalíq; honore ac ministerio alienos, anathemati subiecerunt. Ab eis vero, quos ab errore monothelitico ad pœnitentiam receperũt, libellos pœnitentiæ, professionisq; orthodoxæ fidei exegerũt eiusmodi, quibus ij omnes professi sunt, epistolæ sanctissimi ac beatissimi papæ Agathonis se simpliciter consentire in omnibus, & permanere in cunctis capitulis, quæ in ea continentur.

Nota cõci in iudiciũ de Agathonis epla.

D

Iam & in prosphonetico sermone eiusdem cõcilij ad Constantinũ imperatorem, inter cætera ita dictum legitur ab vniuersa synodo: Proinde, inquiunt, inspiratione spiritus sancti conspirantes, & ad inuicem omnes cõsonantes & Agathonis sanctissimi patris nostri, & summi papæ dogmaticis literis ad vestram fortitudinem missis consentientes, nec non sanctæ quæ sub eo est synodi C X X V. patrum concordantes, vnum de sancta trinitate D. N. Iesum christum incarnatũ prædicamus in duabus perfectis naturis, &c. Et post aliquanta: Summus autem nobiscum cõcertabat apostolorum princeps. Illius enim imitatorem, & sedis successorem habuimus fautorem, & diui sacramenta misterij illustrantem. Per literas tibi confessionem à deo inscriptam Romana antiqua ciuitas obtulit, & catholici dogmatis diem à vespertinis partibus extulit, charta & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.

Rursus in epistola dicti imperatoris Constantini ad Occidentis episcopos, qui sub Agathone conuenerant, gratulatoria de peracta feliciter synodo, quam misit vna cum actis synodalibus. Interfuistis, inquit, & vos cũ vniuersali principe pastorũ, simul cum ipso diuinitus loquentes, tam spiritu, q̃ litera

A litera. Suscepimus enim non solum à beatitudine eius, verum etiam à sanctitudine vestra directas nobis literas, quæ prolatæ lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, orthodoxamq; fidem depinxerunt, &c. & tã synodicis, quàm paternis doctrinis consentiunt. Neq; enim neglexímus, sed diligenter eas cõparauimus. Idcirco & omnes consonanter mente & lingua concredimus, & similiter confessi sumus, & tanquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus. Non enim discrepauit nisi vnus. Nemo nanq; ex omnibus perijt, nisi filius interitus, pater contumaciæ, &c. Hactenus ille.

Audis itaq; in his omnibus, non solum, quod suprà satis, superq; demõstratum est, Romanum pontificem ab vniuerso semper orbe recognitum vniuersalem pastorum principem, & totius dominici ouilis rectorem, sed etiã id de quo nunc præcipue agimus, nempe ipsam Petri cathedram fuisse semper vniuersæ Christi ecclesiæ & concilijs omnibus, rectæ fidei regulam, magistrã & vindicẽ, & ob id diuino conseruatã priuilegio nulli vnquã subiacuisse prauitati hæreticæ, sed apostolicã traditionem, orthodoxæq; fidei synceritatem, vt eam accepit ab initio, à suis illis autoribus, Apostolorum Christi principibus, illibatam conseruasse, & conseruaturã perpetuo. Id q̃d semper agnoscens orthodoxa Christi ecclesia quotiescunq; fidei causa, etiã in celeberrimis ex totius orbis episcopis congregatis concilijs euentilata extitit, aut simpliciter sequuti sunt omnes huius sedis sibi præscriptam regulã, aut iam prædicatã sententiã, quemadmodum in Constantinopolitana prima & secunda, & Ephesina prima, atq; in hac sexta synodo, Cõstantinopolitana tertia, factum demonstrauimus, in quibus conuenientes ex vniuerso orbe venerabiles patres & episcopi amplexi & simpliciter sequuti sunt præiudicatam à sede apostolica sententiam, aut id quod in concilijs definitum

B est, ad huius adhuc sedis iudicium autoritatemq;, tanquam ad superiorem quandam, & infallibilem rectæ fidei amussim, remissum est, vt etiam in illo omnium primo & sanctissimo Niceno concilio factum ostendimus: aut fecerunt vtrunque, quemadmodum audisti de Chalcedonensi concilio. In quo iam præscriptam ipsis regulam præiudicatamq; beatissimi Leonis aduersus Euticetem & Dioscorum sententiam sequuti, nihilominus definitionem synodalem, actaq; omnia ad eiusdem autoritatem remiserunt, robur eis impartiri ab illo adhuc expectantes.

Epilogus ex actis dictorũ conciliorum.

Ordo postulat, vt & VII. synodi hic breuiter perstringamus historiam, quo & in ea luce clarius pateat ipsa rei euidentia de autoritate apostolicæ sedis in concilijs vniuersalibus, quam in prioribus demonstrauimus.

De septima synodo.

Cum nunquam sibi constãs Græca illa leuitas & mobilitas, semper nouialiquid quæreret, & expugnatis iam ferè hæresibus circa indiuiduæ trinitatis, & incarnationis verbi mysteria, nihil circa eadem non iam damnatum comminisci posset, bellum inferre cœpit venerandis Christi & diuorum imaginibus, quibus eatenus vsa fuerat vniuersa Christi ecclesia, & nouo furore easdem & more catholico venerantes illas persequi.

Eius occasio altius repetitur.

Cœpit ferè hæc pestis circiter annum domini D.CC.XVIII. non longe post VI. synodum, sub Leone imperatore. Qui primus sanctorũ omes imagines deponi, abradi, conteri, comburiq; iussit.

Iconomachorũ furor sub Leone imperatore.

Aduersusquem B. Gregorius, eius nominis III. conuocata Romæ generali synodo, in qua prope M. interfuisse leguntur episcopi, eundẽ Leonem cum suæ impietatis assertoribus ecclesiastico anathemati subiecit, & pestẽ illam

illam Iconomachorũ atro carbone notauit, & ecclesiasticæ censuræ mucro
ne iugulauit. Sed cum ille in impietate ac pertinacia sua perlisteret, vltrix C
ei vindicta diuina non defuit, hinc immissis Saracenis in ditiones imperij.
Inde vero vrbe regia Constantinopolitana tam graui peste vastata & de-
populata, vt in eadem supra trecentena milia hominum perijsse, certæ fidei
prodant historiæ. Et cum nec ita resipisceret, eadem etiam & illum ipsum
perijsse Leonem. Cuius filius Constantinus, paterna imbutus perfidia,
cum eandem non imitari tantum, sed & vincere pergeret, etiam necro-
manticis & magicis artibus ritu pagano seruiens, sacrilego furore etiam or
thodoxos exilijs, & proscriptionibus aggressus est persequi. In quem ex-
urgens Stephanus Romanus pontifex eius nominis II. prolatam à Grego-
rio tertio in Leonem patrem confirmat anathematis & damnationis sen-
tentiam. Ex quorum cineribus (ne qua nunc pestis deesset persequutioni
ecclesiæ) Lutherani impietatis sectatores & discipuli, tediuiua iamdudum
per Germaniam suscitarunt incendia. Et cum hæc flamma vniuersum pe-
ne Orientem inuolueret, tandem Constantinus alter, illius perfidi nepos,
cum Iræne matre assequutus imperij gubernacula, cum sub euidenti, quã
sentiebant & cernebant, vltione diuina cœpissent aperire oculos, ad Apo-
stolicam cathedram orthodoxæ fidei magistram respicere cœperunt: sup-
plices literas mittentes ad Hadrianum pontificem, vt concilio vniuersali,
quod secundo celebrari cupiebant in Nicea, sua autoritate adesse dignare
tur; quo in eodem elucesceret orthodoxa & catholica veritas: & eliminare
tur atque aboleretur contraria impietas, quæ iam annis multis infestarat
Orientis ecclesias. Cuius si ad Augustos responsiuam perlegas epistolam,
quam celebrando concilio assensum præbens, misit cum Petro monacho
cardinali presbytero, & altero Petro abbate sanctæ Sabinæ de vrbe, Apo
stolicæ sedis legatis, qui vice sua præessent concilio, etiam hinc intelliges id D
quod toties demõstratum est: Omnem videlicet conciliorum autoritatem
ab huius sedis autoritate prorsus dependere. Præsumptum fuerat (vt ex
eadem constat epistola) post sextam synodum aliud quoddam concilium
in illis Orientalibus ecclesijs absq; autoritate sedis Apostolicæ. De quo cum
Augustis expostulans, & ostendens insuprr nullam esse causam dubitandi
circa venerationem sacrarum imaginum post iteratam definitionem sedis
Apostolicæ, primum sub Gregorio tertio, & secum congregata synodo, de
inde sub Stephano secundo, nec vt de eadem rursus disceptaretur in conci-
lio, illius celebrationi se consensurum contestans: Si vero, inquit, impossibi
le est ob hæreticorum vesaniam, & propter incredulitatem ipsorum, ipsas
sacras & venerãdas imagines absq; synodi actione in pristinum erigere &
confirmare statum, & nostros sacerdotes, pro eiusmodi pia operatione ve-
stra cupit serenissima imperialis potẽtia accersere, sicut in vestris fertur im
perialibus literis. In primis pseudo illud conciliũ, quod sine apostolicæ sedis
autoritate, irrationabiliter, nequiterq; contra sanctorũ venerabilium patrũ
traditionem actum est, anathematizetur præsentibus missis nostris, & cæ
tera: Deinde orthodoxa fides corroboretur iuxta traditionem sedis aposto
licæ, & hæresis sacras imagines impugnãtium etiam anathematizetur, &c.
Cuius præscriptio S. synodus per omnia obtemprrans, nihilo minus vt iu-
xta præcedentium legitimorum conciliorum exemplum, ad specialem au
toritatis eius confirmationem remitterentur vniuersa acta synodalia, autor
fuit Tharasius Constantinopolitanus antistes.

Diuina vltio in Leonem. Cõstãtini Leonis filij aduers' orthodoxos persecutio

Lutheri schola hãc reduxit in saniam.

Itaq;

A Itaq; etiam ex huius concilij historia æquæ elucescit euidenter, quam hactenus adstruimus, orthodoxa veritas: Vniuersam autoritatem conciliorum vniuersalium dependere ab autoritate sedis apostolicæ. Eandemq; vniuersæ semper ecclesiæ & concilijs omnibus, exhibuisse se orthodoxæ fidei magistram & vindicem. Conclusio ex historia septimæ synodi.

Superest adhuc vnum illorum cōciliorum vniuersalium, per quæ vniuersa discurrere institutum est, & per singula explicare ipsam rei euidentiam, & catholicæ ecclesiæ recognitiōem, de veritate quā hic demōstrandam suscepimus. Octo nāq; vniuersales synodos ex priscis illis & agnoscit & sequitur vniuersa Christi ecclesia, ex quibus iam septem percurrimus. Nicenas duas, primam & septimam, Cōstantinopolitanas tres, secundam, quintam & sextam, Ephesinam præterea, & Chalcedonensem. In quibus omnibus, vt tractata est fidei quæstio, ita & viguisse in omnibus vnius sedis apostolicæ autoritatē, eandemq; se omnibus orthodoxæ fidei magistram exhibuisse & vindicem, clarissime demonstratum est. De octaua synodo.

Restat octaua, Cōstantinopolitana quarta. Quæ nō vt priores, ob vllam quæstiōem fidei, sed ob iudicium inter Photium & Ignatium de Cōstantinopolitana sede dissidentes, sub Nicolao primo celebrata est. Siquidem nō solum quæstiones fidei, sed episcoporum quoq; iudicia, ad huius sedis autoritatē singulariter pertinere, & sine ea peragi nō posse, etiam supra demōstratum est. Cuius & occasionem & historiam vt intelligas. Explicat causa octauæ synodi

Præsederat Ignatius Cōstantinopolitanæ ecclesiæ, annos circiter duodecim, vir sanctus & integer, vindex ecclesiasticorum canonum. Cum quidā eius liberam autoritatem nō ferentes ex suffraganeis ipsius & subditis, sed odij & inuidiæ facibus cōtra eum accensi, alij vero superbiæ fastu elati, Michaelis q̄q; imperatoris animati cōsensu & autoritate, qui seuerioribus eius B correptiōibus sæpe irritatus, & Bardæ patricij instigationibus insuper accēsus, illi aduersus fuerat, cōsurgentes in sanctum episcopum, congregata numerosa episcoporum synodo, cui medius imperator interfuit, eundem damnatum eiecerunt ab ecclesia cui præsidebat iure & legitime. Et in locum eius Photium quendam è foro & seculari militia, éque palatinis ædibus eductum, & subito tonsoratum, aduersus ecclesiasticos canones eidem præfecerunt ecclesiæ. Vnde cum grauia nascerentur & scandala & schismata, non solum in vrbe Constantinopolitana, sed etiam in vicinis circunquaque ciuitatibus, alijs Photij promotioni fauentibus, alijs contra, vt aduersus canones, superstite, nec legitime accusato aut damnato Ignatio factam merito detestantibus, Michael imperator oratores suos misit ad sedem Apostolicam, & Nicolaum pontificem eius præsidem, apud eundem accusans Ignatium, velut autorem natorum malorum, scandalorum ac schismatum, simul & rediuiuis Iconomachorum contentionibus vexari Constantinopolitanam ecclesiam significans, vtque à latere suo legatos illuc mitteret, qui exorta è medio scandala tollerent, instanter postulauit. Qua in re pro officij sui debito haud grauate illi obsequutus sanctus pontifex, missis à latere suo Rodoaldo & Zacharia episcopis, hoc in mandatis dedit, vt Ignatij causas (qui ante de ecclesia sua videbatur pulsus, quàm in legitimo accusatus & condemnatus iudicio) tantummodo inuestigarent diligenter, & plena veracique relatione referrent ad Apostolicæ sedis iudicium. Interim vero ne communicarent cum Photio, nisi velut cum laico, singulariter præcepit. At illi Constantinopolim venientes imperiali largitione corru-

pti, quæ sibi mandata fuerant, in contrarium verterunt omnia. Nam & cum Photio inuasore ecclesiæ inter sancta communicarunt mysteria, & Græcorum consentientes factioni perniciosissimæ, prolatam in Ignatium velut ex Apostolicæ sedis autoritate confirmarunt damnationis sententiam, expoliatumque sacerdotalibus infulis, ab omni regimine expulerunt ecclesiæ. Quibus peractis, missus ab imperatore Leo à secretis ad Nicolaum pontificem, duo illi volumina obtulit alterum gestorum depositionis Ignatij, alterum actorum in causa sacrarum imaginum. Reddidit præterea imperiales literas, quibus idem instantissime requirebat, vt in depositionem Ignatij & confirmationem Photij consentiret & subscriberet. Ille vero conuocata vniuersa Romana ecclesia coram eadem præsente imperiali legato publice contestatus est, quæ legati sui egissent, minimè acta ex sua sententia: imò in illos ipsos vt præuaricationis reos protulit damnationis sententiam, addens, nunquam se consensisse, nunquam etiam consensurum in deiectionem Ignatij, vel promotionem Photij: quin potius eandem, vt sacris canonibus contrariam, irritauit ac repudiauit. Quod ipsum etiam literis suis Michaeli imperatori per eundem Leonem significauit. Vnde ille in apertam impietatem, rebellionem, defectionemq; à sede apostolica erumpens, rescripsit plenas iniuriarum, minarum, blasphemiarumq; literas. Quibus idem pontifex liberrima rescripsit constantia. Horum ita actorum præter fidem historicam testis est in primis eiusdem Nicolai epistola, scripta vniuersis per Asiam & Libyã orthodoxæ fidei cultoribus: qui, inquit, catholicã pietatem, sanamq; doctrinam cum B. Petri cathedra sectãtur & asserunt: qua vniuersa hæc acta ita ex ordine complectitur: ne cui forte impone retur sub nomine & prætextu autoritatis sedis Apostolicæ: cuius legati con firmassent in Ignatium damnationis sententiam & promotionem Photij. D

Impatoris indignatio, & põtificis liberacõstãtia

Testis quoque eiusdem Nicolai ad Michaelem epistola, qua suæ illi iniuriosæ & comminatoriæ libera autoritate rẽspondet. In qua ab his quæ ille aduersus sacerdotalem, pontificiamq; autoritatem irreuerentius effutiuerat, incipiens, eius dignitatem diuinarum scripturarum autoritate & communi Christifidelium consensu confirmans, non ad vitam, sed officium sacerdotum respiciendum docuit, eisq; cathedræ apostolicæ præsidentibus obsequendum simpliciter. Id quod ex figura veteris tabernaculi clare confirmat. Nihil illam debere quibusuis autoritatem suam agnoscentibus: quin potius vni illi debere omnes orthodoxam fidem conseruatam in catholica ecclesia, quam ab vna illa sæpenumero sustentatam, assertamque certũ est. Cuius, inquit, priuilegia Christi ore in beato Petro firmata, atque ab ipsis Apostolis disposita in ecclesia obseruata antiquitus, celebrata quoque à sanctis vniuersalibus concilijs, ab vniuersa denique ecclesia iugiter venerata ac recognita, nullatenus possunt minui, nullatenus infringi aut commutari. Quod enim fundamentum Deus posuit, humanus non valet amouere conarus, sed firmum, validumque consistit. Impingi proinde posse ab his, qui Dei ordinationi conantur resistere, sed non transferri, velut radicata & plantata diuinitus. Quæ, inquit, ante imperium vestrum fuerunt, & permanent, Deo gratiæ, hactenus illibata, permanabuntque post vos, & quousq; nomen Christianum prædicatum fuerit, immutilata subsistere nõ cessabunt. Ad iudicium autem suum de Ignatio & Photio reuersus, tamet si a nemine retractari posset apostolicæ sedis sententia, ne tamen Photius ille, vt faciebat, queri posset, se nõ auditum, nec defensum, damnatum a sede apo-

Ex Nicolai ad Michaelem imperatorẽ epſa.

Priuilegia cathedræ apostolicę cõstituta diuinitus.

apostolica, quanuis causa eius diligenter intellecta fuisset, ordinauit & iussit, vtranque partem Ramam venire ad renouandum examen. Quanuis enim ratum alioqui, firmumque manere deberet apostolicæ sedis, vt summi in ecclesia tribunalis iudicium, nec ab illo vsquã appellari secundum canones. In hac tamen causa secundum indulgentiã, inquit, hoc concedimus non licentiã id faciendi tribuimus pro cuiusque libito. Cum enim, vbi est maior autoritas, inferiorum iudicium illo referri iubent canones, patet vtique, apostolicæ sedis (cuius autoritate maior nulla est) a nemine retractari posse iudicium, nec de illo iudicari à quoquã, ab illa neminem appellare, ad quã ex orbe vniuerso vltima prouocatio conceditur, secundum ecclesiasticas regulas. Hæc ipsa, etiã sanctorum patrum sententijs comprobari, Bonifacij præsertim & Gelasij. Præscribens deinde nominatim, quos velit ex vtraque parte mitti, velut ad causæ merita intelligenda idoneos. Confidimus autem, inquit, in domino, qui fecit de tenebris lucem splendescere, & qui dat homini scientiã, quoniã si partes, quas diximus, ad illius limina per uenerint, qui mentientes Ananiã cum Saphira gladio spiritus sancti interemit, si qua sunt incerta & abdita, reuelabuntur & manifesta fient. Quia nos hoc semper in votis habemus, & inhiãter desideramus, vt æqualitatem vtrisque partibus seruantes, nihil, nisi quod sacri canones, nisi quod æquitas dictauerit, adiuuante domino statuamus, &c.

Veritatem elucescere in iudicio sedis apostolicæ.

Et hæc quidem, atque eiusmodi multa Nicolaus ille, prolixissima equidem epistola, sed quæ sola, si diligenter legatur, clarissime comprobat ipsã rei euidentiã, & cõsensum recognitionemque catholicæ ecclesiæ de autoritate, quã hic adstruimus, sedis Apostolicæ in vniuersa ecclesia, atque in conciliis omnibus. Quibus & regulam & magistram, vindicemque orthodoxæ fidei, rectorumque iudiciorum se semper præbuit. Quæ equidem nihilo minus apud te ponderis aut momenti habebit, quod scripta sit à Romano pontifice, imò tanto magis, quanto nunquã inuentum est ociosum aut inefficax (quod suprà demonstrauimus) cathedræ Petri, & in eadem præsidentium illud singulare priuilegium. Quanquã & sine eo, ipsa per se res de qua agitur, ipsa scriptorum & antiquitas, & autoritas, ipse scribendi modus, ipsi denique ad quos scripta sunt, ipse demum exitus negociorum & causarum, ob quas scripta sunt, eorundem indubiam veritatem clarissime comprobãt. Nam scripsit is non ita nuper, nec nostro seculo, sed ante annos paulo minus septingentos. Gelasius autem, quem idem citat, ante annos mille. Bonifacius vero ante annos vndecies centenos. Scripserunt autem (vt priuilegium cathedræ taceam) non obscuri, non priuati homines, sed præsidentes hierarchiæ vniuersæ Christianæ ecclesiæ, non in angulis aut latibulis, sed è specula illa Apostolicæ cathedræ, in quã totius semper orbis coniecti sunt oculi, non in ociosis aut delitescentibus chartis, sed palam in epistolis missis vniuersis per orbem episcopis, in causis publice controuersis, & quæ orbem concutiebãt vniuersum. In quibus vniuersæ ecclesiæ, non nisi publice nota, confessaque vniuersæ ecclesiæ, tãta cum confidentia publice iactasse de huius sedis autoritate, qua suo vnius iudicio ac sententiæ orbem reddebant obnoxium, tametsi nihil sanè dubitãdum foret, etiamsi aliter eius non constaret veritas: præsertim quãdo ad ipsum etiam exitum singularum earum tragœdiarum, quarum occasione scripta sunt, respexeris: ex quo clarissime intelliges sua ipsius conscientia & confessione victum orbem vniuersum, vnius huius sedis autori

toritati, iudicio ac sententiæ semper dedisse manus. Nihilo minus eorum omnium veritatem certissimam, in superioribus euidenter demonstraui- **C**
mus. Nunquid enim non ipsa hoc clamat rei euidentia, quod nisi vnius huius sedis fides perstitisset immobilis, vna toti ecclesiæ se præbuisset magistram & vindicem orthodoxæ fidei, actum fuisset de eius integritate, vt in Niceno exposita erat concilio, quando ad eam subuertendam, tam pertinaciter, tam multis annis vniuersus laboraret Oriens vna cum perfidis imperatoribus, totisque viribus imperij: cum tam multa aduersus pietatem conuenirent episcoporum concilia, & nouissime eandem proderent & abrogarent (Orientalium fraude circumuentis Occidentis, alioqui orthodoxis episcopis) in Ariminensi vniuersali concilio? Nunquid non actum de eadem, cum in Ephesino quoque secundo & ipso vniuersali concilio, cunctis ecclesiarum præsulibus, & ipsis quoque patriarchis prolabentibus, damnata fuit orthodoxa fides de incarnationis verbi mysterio, & in locum eius probata receptaque Euticetis perfidia, nisi magnus ille Leo vnus orthodoxæ fidei vindex & assertor, apostolicæ sedis autoritate Christi succurrisset ecclesiæ? Nunquid denique etiam tum de eadem actum non fuisset, cum Orientem pene totum, vniuersasque alias sedes principales catholicæ CHRISTI ecclesiæ, monothelitica illa peruasisset, infecissetque impietas, nisi vnam Romanam, eiusque præsules conseruasset illud adeo (vt cernis) necessarium CHRISTI oratione illi impetratum indefectibilis fidei priuilegium ad confirmandos fratres in fide? Nisi sola hæc, nulli vnquam submittens se impietati hæreticæ, aduersus pene totius orbis episcopos, aduersus huius mundi rectores & dominos, aduersus imperatores & imperium, indefesso semper labore tutata esset synceritatem orthodoxæ fidei? Et quis per vniuersam ecclesiam cõseruasset ecclesiasticos canones? Quis succurrisset in- **D**
iustissimum iudicium toties passis à conuentibus & concilijs malignantiũ, orthodoxis & sanctissimis episcopis, in quibus ad opprimendam innocentiam, vna cum principalium sedium atque aliorum numerosissimo cœtu episcoporum, in vnum conuenerunt etiam imperatores, reges & principes, nisi necessariam illam toti ecclesiæ cathedræ Petri autoritatem, inuiolabilis petræ soliditate firmasset CHRISTVS, singularique illo muniisset priuilegio? Quis Athanasium, Paulum & alios orthodoxos, innocentesque episcopos calumniam passos atque iniustissime damnatos ab illa Antiochena synodo vindicasset ab iniuria iniustissimi iudicij? Beatum Ioannem, cognomento Chrysostomum, Constantinopolitanum episcopum damnatum frequentissima totius pene Orientis episcoporum etiam orthodoxorum synodo, etiam hodie inter execratos haberet catholica ecclesia, nisi illorum iudicio apostolicæ sedis restitisset iudicium, illoque damnato in suam communionem recepto, in eius damnatores conuertisset damnationis sententiam. Et beato etiam Ignatio, tam imperiali potentia quam synodali, sed iniustissimo iudicio eiecto sede sua, Constãtinopolitana ecclesia, si vna huius sedis aut dormitasset aut elanguida fuisset autoritas, quis nam tulisset suppetias? Breuiter in vniuersa ecclesia quis esset, aut fuisset ordo, qui ecclesiasticæ disciplinæ vigor, quæ vnitas, quæ synceritas fidei, nisi eo quo factum demonstrauimus modo per vnius ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis illam, quã hactenus adstruximus, autoritatem illud singulare priuilegiũ suæ CHRISTVS prouidisset ecclesiæ? Cuius non solũ veritatem indubiã, sed etiã necessitatẽ ex his q̃ hactenus dicta sunt, plane intelligis. Itaq; vt hic tandẽ finiamus,

Quoties vni⁹ apo. sedis autoritate conseruata sit orthodoxa fides in ecclesia.

Solã cõseruasse vnitatẽ, ordinẽ discip inæ vigorẽ, & fidei synceritatẽ necclesia.

A amus, cum non obtemperaret imperator Michael apostolicæ sedis iudicio de Photio & Ignatio, autor fuit Nicolaus, vt Cōstātinopoli quarto congregaretur vniuersale episcoporum concilium, quo in rāto conuentu comprobaretur, atq; omnibus palā fieret, iustum fuisse apostolicæ sedis iudicium. Id quod factum est; Siquidem confirmata in Photium damnationis sententia, suæ sedi Ignatius restitutus est. Ab VIII. vniuersali cōcilio cō probata aposto. sedis inis.

Satis ergo, ni fallor, superq; ex his demonstratum est, omnem prorsus actionem cōciliorum omnium, ex vnius apostolicæ sedis autoritate depēdere, ab ea sola suā autoritatem, suum robur accipere. Eā esse fuisseq; semper concilija omnibus moderatricem, & orthodoxæ fidei regulam infallibilem, non vice versa. Illa siquidem, huius sedis autoritate seclusa, quantumuis alioqui frequentia & vniuersalia, non solum errare posse, sed errasse frequenter, etiam in fidei definitione & negocio. Hāc vero nunquam, sed normam orthodoxæ fidei, vt eam ab initio accepit ab apostolorum principibus, illibatam conseruasse perpetuo, & conseruaturam ad finem. Errantibus concilijs hanc semper succurrisse. Illa huic nunquam, sicut nunquam ab errasse probabitur. Conclusio

Cauillationes quasdam, quibus hæreticorum conspiratio autoritati indicti a Paulo tertio Romano pontifice concilij publice detrahit, & pontificiā autoritatem contemptibilem omnibus facere conatur, breuiter explicare.

Caput XII.

NON potui hic lector Christiane præterire, quæ aduersus indictam his ipsis diebus synodum, impia illa hæreticorum conspiratio euomuit, multa ineptiens, de Christiana quadā & libera synodo, per quā mederi oporteret ecclesiæ vulneribus, nec tamen intelligens quid aut de quo loquatur, adeo vt nec si libertas illis fiat effingendi, qualem synodum velint, illam ipsam possint exprimere.

B Itaque vt semper tergiuersatur quantumuis deprehensa impietas, ita hi cum Apostolicæ autoritatis censura sua impia dogmata perstricta viderent, eidem derogare, eandē mque contemnere cœperunt, prouocantes ad synodale iudicium. Vnde pleroaque parum firmos aut dubios in fide in suspenso retinuerunt. Quibus etiam ijdem illi Apostolicæ sedis autoritatem, quā hactenus luce clarius demonstrauimus, & indefectibilia fidei priuilegium, impijs suis persuasionibus reuocarunt in dubium. Quorum infirmitati vt occurreret Paulus Romanus pontifex eius nominis tertius, pius & diligens pastor ecclesiæ, simul vt illorum omnes tergiuersationes excluderet, cum iam nuper generale concilium, quanuis iniquo alioqui tempore, quocunque tamen modo celebrandum indixerit, missis ad vniuersos Christiani orbis episcopos & principes, vt eodem concurrerent, quo in illo toti orbi patesceret iustam in illo aprolatam Apostolicæ sedis sententiā, & cuique palam fieret quæ esset de inductis per illos quæstionibus & prophanis nouitatibus orthodoxa & catholica veritas, atq; hi ea in re præter spem iam se deprehensos plane intelligerent, cum nihil minus vellent aut expectarent quām synodale iudicium: tametsi ad illud secure, velut nunquā futurum prouocassent toties, sperantes nunquam induci posse pontificem vt concilium indiceret. Et vt maxime vellet, non posse ob bellorum tempestates, quibus Christianus orbis velut à fundamentis concutitur. Iamdudum clare intelligentes, omnium orthodoxorum se damnatos præiudicio, cœperunt inire consilia, sed contra dominum & CHRISTVM eius, cœperunt se quanuis doctrina & fide discordes coniungere sacramentis & fœ-

deribus, cœperunt sollicitare reges & principes, cœperunt cauillari multis rationibus suspectã sibi indictionem concilij eiusmodi, cœperunt eius autoritati publice detrahere apud omnes ordines, cœperunt denique famosis libellis in vulgum sparsis plenis execrabilis blasphemiæ, plenis impudentissimorum mendaciorum in ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, vulgo contemptibilem facere. Ad quæ hic dissimulãtes, susceptumque ab initio vrgentes argumentum, quod hoc ipsum mihi requirere visum est rationes, quas Smalcaldiano conuentu dictatas aduersus autoritatem Romani põtificis in concilijs multis deinde exemplarium millibus sparserunt in orbem, hic contra hemus in compendium, merasq; esse calumnias demõstrabimus. C

In primis itaque iustissimas aduersum se grauissimasq; orthodoxorum accusationes præuidentes, quòd nunc synodale iudicium calumnientur & subterfugiãt, ad quod toties prouocauerunt, & suo more quasi in calumnias transformãtes, non dubitare se dicunt, quin hoc ipsum suum responsum multis modis calumniaturi ac deprauaturi sint aduersarij. Nec enim in tantis rebus vllum plausibilius argumentum reperiri posse, quo se magis prægrauent, suam causam obruãt ac maius odium sui apud omnes gentes accendãt atque inflamment, quàm si ipsos criminentur, quod synodi iudicium atque autoritatem defugiãt. Affingent etiam, inquiunt, nos aliarum nationum iudicia contemnere, quæ amorem religionis maximis rebus gestis declararunt, quæ olim multos clarissimos doctores ecclesiæ pepererunt, postremo, vbi etiã sunt maxima studia doctrinæ Christianæ. Addent synodorum recusationem indignam esse Christianis, cum synodi sint summa ecclesiæ iudicia. Adducent nos in suspicionem, quasi nos pudeat causæ nostræ, quare eam proferri in lucem nolimus. Aut ita delectemur dissidio orbis terrarum, vt temere nos à cæteris nationibus separare, aut prohibere, quo minus coeat concordia, cupiamus. D

Has aduersum se obiectiones vt amoliãtur, maxime, inquiunt, laborandum nobis existimamus, vt opinionem & voluntatem nostram de huius synodi indictione, omnibus regibus exponeremus: qua cognita speramus, non solum nos satis purgatos fore omnibus regibus, principibus & bonis viris apud omnes nationes: sed etiam ipsos suum iudicium addituros esse & petituros, vt ecclesiæ recte consulatur, neque per speciem synodi paucorum tyrãnide veritas opprimatur. Promittentes sese ostensuros, non solum ab hæresibus & impijs dogmatibus abhorrere, sed etiam ab arrogantia & pertinacia esse alienissimos.

Sed nunc audi, quo pacto hoc ipsum quod tam magnifice pollicentur, præstent & exequantur.

Adeo enim, inquiunt, se non contemnere aliarum nationum iudica, vt hoc ipsum agãt ne papa cum suis sibi sumat iudicium, sed idonei & nõ partiales deligantur ad examinandam causam, quod nihil dubitãt vbique terrarum tacitis votis gementem optare ecclesiam. Non se defugere synodos, sed verum iudicium synodi permitti se petere, in quo pij & docti, non partiales, damnent pugnantia cum verbo Dei. Non esse synodum verã & legitimam, in qua pontifices (qui iniusta dominatione oppresserunt ecclesiã) cognoscunt res pronunciãt ex suis traditionibus & consuetudine contra verbum Dei. Christum, cum constituit summum ecclesiæ iudicium, inquiẽs: Dic ecclesiæ, prohibuisse tyrãnidem, & certe voluisse, vt ecclesia ex verbo Dei statuat, non ex humana aliqua autoritate.

Proinde

Proinde rogare se exterarū nationū reges & principes, ne putent ab ipsis
A parui pendi aliarū nationū iudicia, aut synodos contemni, neu aduersarijs su is credāt, q calumnijs (vt dicunt) eiusmodi conantur obruere puriorem do ctrinam, quā profitentur. Nec posse se videri latebras quærere, aut reformi dare lucē, qui doctrinæ suæ confessionē, apud se publicè, assiduè & diligen ter tradi curent, & iamdudum scriptis doctorū suorū emissam dicunt in or bem, quæ q̃runtur nō satis libere vbiq; recipi, cum multis in locis p̄clare me ritos illos de ecclesia prædicēt. Ante oppressam densissimis tenebris doctri nam Christianā, videlicet impiorum cultuū, monasticarū cæremoniarum, perplexarum quæstionum & cauillationū, per suos illos, scilicet pios, & do ctos, euolui cœptam. Iam primum ex eorundem scriptis, de vera pœniten tia, de fide qua consequimur remissionem peccatorum, de spiritali iustitia, de vsu sacramentorum, de potestate ecclesiastica, de discrimine & vsu tradi tionum, de dignitate rerum ciuilium, deq; alijs multis locis plurimum lucis euangelio accessisse. Has res tantas, ecclesiæ necessarias, vtiles ad pietatē, ad bonos mores, ad communem tranquillitatem, pollicentur libenter se editu ros in illa synodi luce omnibus regibus, principibus & nationibus. Quare, & optare se aiunt talem cœtum, in quo & ipsis liberum sit suas res explicare & pijs mentibus pronunciare iuxta verbum dei. Falsissimam autem calum niam dicunt, q; sæpe iactatur ab aduersarijs, spargi ab ipsis errores olim dā natos, & reuocari veteres hæreses, proinde opus non esse noua cognitione. Nam puram hanc euangelij doctrinam quā sunt amplexi esse haud dubiē consensum ipsum catholicæ Christi ecclesiæ. Non se recipere aut approba re vllas opiniones absurdas, aut pugnantes cum consensu sanctorū patrum. Imo renouare se in plerisq; synodorum veterum & patrum dogmata, quæ recentior ætas deleuerat, & pro his alia falsa & notha tradiderat.

B Postremo, q̃d de discordia dicitur. Nihil sibi esse acerbius, q̃ diuelli natio nes Christiani nominis, se vero nunq̃ discessuros à vera vnitate & consensu catholicæ ecclesiæ. Sed cū papa dānet veram pietatē, & doctrinā ecclesiæ ne cessariam, & sæuitiam propter piæ doctrinæ professionē in pios exerceat, mandato dei se cogi ab illo dissentire, atq; ab ijs qui eius impietatem appro bant. Tametsi non ignorent quanto fortunarum atq; adeo sui status pericu lo dissentiant ab alijs nationibus, velut expositi omniū tandem in se armis regum & principum. Tantum periculi haud fanè se subituros, nisi veritatis professionem anteferrēt rebus omnibus, dignitatibus, fortunis, deniq; vitę propriæ. Proinde deū se testari, propter ipsum tantum, & nō cupiditate ali qua hanc se causam defendere, & orare oēs reges & principes, ne aliter sibi de ipsis p̄suadere sinant ab aduersarijs. Hunc in modū depulsis p̄dictis obie ctionibus, & vt dicūt, calumnijs, atq; iā pulchre expurgati ab eisdem, q̃ si sus in volutabro luti se proluat, velut iam p̄paratis sibi & æquis auditoribus su am sententiam de indictione concilij facta à Paulo 3. aptre incipiūt, ita exor diētes: Lōge videlicet aberrare eos q ita de ipsis iudicāt, quasi curiositate ali qua leues q̃sdam abusus rep̄hendāt, q̃s satius dissimulare videretur propter cōmunem concordiā. Imo errata doctrinæ se rep̄hendere, q̃ dissimulāda nō sunt. Nec de leuibus erratis se disputare, sed de fide, & multis articulis ad sa lutem necessarijs, & rep̄hendere errores cōtrarios, q Christi gloriam obscu rant, q item continent horribilē prophanationem & idololatriā. Quare non se solum, sed etiā inuictiss. imperatorem & electores, cæterosq; principes & episcopos Germaniæ cēsuisse, ecclesiæ opus esse libera & Christiana syno-

do, hoc est tali, in q̃ iuxta verbũ dei discernatur vera & pia doctrina ab im C
pia: & hæc quidem damnetur, illa vero conseruetur. Qualem synodum cũ
expectarent fore, indictã à pontifice minus congruentem suis deliberatio
nibus. Itaq; non suo tantum, sed & communi totius ecclesiæ periculo exci-
tos, se admonere omnes reges, monarchas & potentatus, & orare dent ope
ram, vt habeatur synodus pia & libera, in qua nõ committatur cognitio do-
ctrinæ Romano pontifici, sed liberum sit pijs & doctis profiteri verbũ dei.
Nam vt sit autoritas synodi firma, vt opem ferat ecclesiæ, præstandum esse
vt cognitio tantarum controuersiarum rite fiat. Summum in ecclesia iudici
um nequaquam esse pontificis, sed ipsius ecclesiæ, hoc est, non tãtum episco
porum, sed etiam regũ, principũ & aliorũ ordinum, qui & ipsi sunt mẽbra
ecclesiæ. Itaq; etiã si in hac dissensione pontifex non esset pars, ipsi tamẽ cõ-
cedendũ non fuisse, vt cũ sibi addictis iudicaret, ac reliq̃s ordinibus ius suũ
eriperet, quod habere ac tueri debẽt in ecclesia: Multo minus in hac causa,
in qua pontificem partem faciunt, ipsi concedendũ esse, vt sit iudex in cau-
sa propria. Illum siquidẽ reum se agere de doctrina impia, traditionibus ac
cultibus, quos instituit ac defendit. Deinde pontificem multis p̃iudicijs iam
dudum damnasse suã causam. Extare enim bullã Leonis editam cõtra do-
ctrinã q̃ amplectuntur. Execrari præterea eandem doctrinam q̃tannis in
bulla cœnæ dñi. Iure igitur suspectam ipsis esse hanc synodum. Quandoq;
dem papa in eius indictione non ostendit se iudicium permissurum nõ par
tialibus, imo suos ad eandem studiose conuocat.

Tertio, etiam in ipsa bulla ipsis proponi recusationis satis iustas causas &
p̃spicuas, in qua nõ promitti dicunt cognitionẽ aut disputationẽ doctrinæ,
sed tantũ indici ait synodũ propter nup̃ exortas hæreses, itẽ ad extirpationẽ
hæreseon. Quod etsi in speciẽ generaliter dici videatur, papã tamẽ haud du D
bie voluisse describere & notare doctrinã, quã ipsi profitẽtur, hoc ipsũ cõfir
mantes ex bulla reformandæ curiæ, in qua Lutheranã doctrinã vocat pesti-
ferã hæresim, dicens: Ad extirpationẽ pestiferæ Lutheranæ hæreseos. Vn
concludũt indubiam papæ sententiam, vt eo indixerit conciliũ, vt in eodem
deliberetur quomodo Lutherana doctrina extirpari possit, cum sit (vt ipse
etiam vocat) hæresis. Amentiam igitur fore vt in talem indictionẽ consen
tirent, cum ita faterentur doctrinam suam esse hæresim notoriam.

Quarto, in dicta indictione concilij nullam mentionẽ fieri cognitionis,
nihil de forma processus: sed tantũ hoc agi, vt eatur in suffragiũ, quo pacto
hæc doctrina communibus armis extirpanda sit velut hæretica. Iuste ergo
se recusare hanc synodum, mere tyrannicam, & dissimillimam iudicij eccle-
siastici, quod debet habere cognitionẽ doctrinæ ex verbo dei. Rogãt pro-
inde reges & principes, vt expendant, q̃ non simpliciter, q̃ insidiose, q̃ ini-
que hæc indictio concilij proposita sit.

Quinto, nõ passurum pontificem iudicari controuersias ex euãgelio &
apostolicis literis: sed conaturũ vt iudicẽtur ex põtificũ traditionibus, ex cõ
suetudine, ex humanis opinionibus, ex recentium conciliorum decretis.
Nõ admissurum, vt autoritas traditionũ suarum aut labefactetur, aut reuo
cetur in dubium. At hoc esse caput in ipsis controuersijs, ne traditiones pu-
gnãtes cũ verbo dei valeãt. Amplecti se quoque & totis defendere pectori-
bus consensum catholicę Christi ecclesię, sed erroribus põtificijs & tyranni
di haud p̃texendũ nomẽ ecclesię. Neq; enim catholicã ecclesiã probare san-
ctorũ patrũ traditiões pugnãtes cũ euãgelio, nõ tribuere infinitã potestatẽ
Ro.

A Ro.pontifici.Non esse catholicam Christi ecclesiam, quæ puram doctrinā euangelij hostiliter persequitur. Non se noua dogmata inuexisse in ecclesiā, sed catholicæ ecclesiæ doctrinam renouare ac illustrare. Quin hoc factum à papa & monachis, qui nouam doctrinam & nouos ritus excogitarunt contra autoritatem verbi dei. Deinde exemplo sanctorum patrum etiā suū factum excusant, quos & ipsos commemorant quasdam synodos defugisse, vt Maximum Hierosolimorum episcopum, qui ad Antiochenam synodū recusauit accedere: & Athanasium, qui ex Tyria synodo aufugit, nec ad eā, q̄ Seleuciæ celebrata est, quamuis vocatus, venire voluit: sicut alios, nec Mediolanum, nec Arimium volunt comparuisse.

Sexto, ex loco designati cōcilij imaginātur pericula. Quia est in ea regione, in qua papa potest plurimos sibi addictos cōtrahere, vt sic multitudine suffragiorū ipsos obruat. Alibi fore æquiora & liberiora aliarū nationū iudicia. Negocia esse eiusmodi, vt ipsis principibus cognitioni doctrinæ interesse necesse sit, ipsis vero tutū nō esse, vt derelinquāt ditiones suas opportunas aduersarijs. Nec in ipsa Mātua tuto se esse posse & sine periculo. Quare iuxta deliberationē imperij expedire, vt synodus habeat̄ in Germania.

His itaq; suæ recusationis causis expositis, & cur consentire non possint in nunc indictū concilium, q̄ prouocauerunt ad Christianā & liberā synodū, iterum rogant oēs reges & principes, vt sua autoritate in hoc intercedāt negocio, & efficiāt, vt talis synodus habeat̄, q̄ sanet ecclesiā, hoc est, Christiana & libera, in q̄ libere statuat̄ iuxta verbū dei, & nō consentiāt papæ consilio, quem dicunt hoc moliri, vt ipsos suæ impietatis & tyrannidis assertores & ministros habeat, & per eos iniustam crudelitatem in pios exerceat: pleraq; alia subiungentes, qbus aliorum sibi principum beneuolentiā conciliēt, atq; eosdem auertāt ab autoritate sedis apostolicæ. Et hactenus illorum B perstrinximus calumnias aduersus indictam à Paulo tertio synodum.

Apologiam subijcere indicti a Paulo tertio concilij aduersus impias prædictorum calumnias. Cap. XIII.

QVod supra subinde contestati sumus, nunquā eo temeritatis & impudentiæ euasit ac prorupit hæreticorum impietas, vt ita palam apertoq; marte impugnarent autoritatem sedis apostolicæ: quemadmodum nunc facit omniū perniciosissima hæreticorum coniuratio. Tametsi hoc semper fuerit, vt quantum orthodoxis reuerenda & sacrosancta, tantum hæreticis schismaticisq; grauis inuidiosaq; esset eiusdem sedis autoritas, vt quam vnam vigilare aduersus suam perfidiam atque impijs conatibus suis obsistere semper experti sunt.

Hi itaq; apostolicæ sedis, orthodoxæ semper veritatis vindicis iādudum damnati iudicio, cum prouocassent ab eodem ad synodale iudicium (quod pauci hæreticorum fecisse leguntur) sed contra sæpe (adeo toti semper orbi confessa recognitaq; fuit apostolicæ sedis prærogatiua & autoritas) facile intelligentes indicta iam (quod non sperabant) synodo, idem fore (vt fuit perpetuo) synodale iudicium, quod sedis apostolicæ, multis (vt audisti) intolerandisq; calumnijs eandem synodum lacerant, & velut suspectā refugiunt, vana quædam nomina iactātes Christianæ & liberæ synodi cuius iudicium expetant: & tamen si permittatur eis, vel affingere pro suo arbitrio qualem velint eius formam & modum: cuius videlicet autoritate congreganda & moderanda, ex quorum suffragijs iudicandum, vt sacrosancta & firma sint eius iudicia, haudquaquam præscribere poterunt.

Adeo

Hæretico rũ confœderatorũ calumnia.

Adeo, inquiunt illi, non contemnimus aliarum nationum iudicia, vt hoc
agamus, ne papa cum suis sibi sumat iudicicium, sed idonei & non partiales C
deligantur ad examinandam causam.

Pighij responsio.

Intelligimus, viri boni, quid agatis, hoc enim agitis vnum, vt nullus sit or
do in Christi ecclesia, nulla hierarchia, sed perpetuus horror & sempiterna
confusio. Hoc agimus, inqunt, ne papa cum suis sibi sumat iudiciũ. Quem
ergo, aut quos sibi vultis sumere iudicium? Idoneos, inqunt, & nõ partiales.
Sed hoc nobis ante omnia describãt, necesse est, qui tandem hi erunt nõ par
tiales & idonei, ad quos spectabit synodale iudiciũ, quorũ o͞mibus sacrosan
cta erit sententia. Deinde, ad cuius autoritatem pertinebit discernere idone
os ab inidoneis, & vt hos repellere à synodo, ita illos admittere? Eiusmodi
enim autoritatem aliquã statuere necesse est, cuius hoc ꝑmittatur iudicio,
cum nemo præsumptuosus & temerarius non se reputabit idoneũ. Eam aũt
si negas Rom. pontifici, quem totius ecclesiæ pastorem, & ecclesiasticæ hie
rarchiæ præsidem cõstitutum à Christo demõstrauimus, cuius igitur erit?
alicuius enim vt sit, necesse est. Nũquid igitur imperatoris? Et quid dicẽt
Galli, Hispani, Britanni, Scoti, Nortvvegi, Sueci, Dani, Poloni, Hungari, cæ
teræq; nationes Christianæ non subiectæ imperio? Nunquid alterius? Pro-
fer quemcunq; volueris, & mox teipsum redargues. Quod si synodalis hoc
volueris esse iudicij. Permittes ergo ad synodum cõuenire, quotquot volue
rint, idoneos & inidoneos, cum ante synodale iudicium non erit horum di-
scretio, vide ergo qualem synodum facies, quale synodale iudicium, qualem
idoneorum ab inidoneis delectum. Ipsis nanq; idoneis longè superiores &
numero & suffragijs inidonei (vt stultorũ infinitus est numerus, bonorum
vero raritas) sese & sui similes pronunciabunt idoneos, illos vero reijcient.
Postremo tantæ, tam discrepantis multitudinis nullum caput esse vis, cuius
autoritati deferat. Nihil sane vnquam ritè fiet ab acephala eiusmodi infor D
miq; multitudine. Quam vniuersam vel lege superiori ordinante suum ca-
put & rectorem agnoscere, cuius se permittat habenis & imperio, vel si ea
nulla sit, talem sibi deligere necesse est, si modo in vnum cõuenire debeat.
Hoc sane videmus, omnibus concilijs, quæ in ecclesia celebrata sunt autori-
tatis legitimæ, præsedisse autoritatem sedis apostolicæ: quemadmodum in
octo illis primis, primæ notæ, & autoritatis ab vniuersa ecclesia recognitæ
superioribus aliquot capitibus iam demonstrauimus. Idem vero in alijs vni
uersis, quæcunq; agnoscit aut hactenus agnouit Christi ecclesia pro legiti-
mis, ex eorundem actis & historia clarissimè inuenies.

Sed libet adhuc ꝑcontari tergiuersatores istos, nunquid suo arbitrio per
mitti velint, vt eligant ad hanc causam examinandam nõ partiales & idone
os iudices? Iniquum sane hoc foret, cum de ipsis, eorumq; doctrina sit pera-
gendum iudicium, vt tamẽ suo ipsorum hoc permittatur arbitrio, quos tan
dem eligerent velut non partiales & idoneos? Puto non audebũt ex sua illa
cõiuratione suæ ipsius causæ statuere iudices, Lutherum, Melãchthonem,
Oecolãpadium, Brentiũ, Zvuingliũ, & cætera portenta eiusmodi, quę scho
la nobis Lutherana protulit. Omnes vero nõ suæ cõiurationis, vt suspectos
& partiales recusabũt haud dubie. Nam eiusmodi ferè genus quæstionũ &
controuersiarũ inter illos & nos est, vt quisqs cũ eis nõ est, aduersus illos sit.
Sunt enim vniuersa ferè eiusmodi, de qbus etiam vulgus hominũ simplici-
um fidem aliquam habet explicatam, vt quisquis illis non consentit, ab eis-
dẽ dissentiat: quemadmodum in decem illis quæstionibus, qbus libro pri-
mo ma-

A mo maximam partem, quæ inter illos & nos sunt controuersiarum comple
xi sumus, ostendimus. In quibus eandem catholicæ toto orbe ab initio ec-
clesiæ fidem, & nostram, demonstrauimus per singulas, nec iota interim v-
num, aut additum, aut subtractum: suam vero esse nouitiam, & vel per illos
ipsos, vel per antecessores aliquot suos hæresiarchas adinuentam, catholicæ
fidei repugnantem & contrariã. Iamdudum totius Italiæ, totius Galliæ, to-
tius Hispaniæ, omniũ Christiani orbis academiarũ insignium, totius sacer-
dotalis ordinis (quẽ nihil etiam q̃ ignorãtium hominum figmentũ blasphe
mãt) totius monastici status (quẽ dicunt inuentum diaboli & statum perdi-
tionis) sunt damnati iudicio. Vnde ergo, & quos sibi non suspectos, nõ par
tiales & idoneos deligent, quibus permittendũ sit vniuersalis synodi iudi-
cium? Si aliarum nationum nõ cõtemnant iudicia, & iamdudũ omnium ali
arũ nationum sint dãnati iudicio, quale ergo adhuc expectãt iudicium?

Sed præiudicium, inquiunt, hoc est, non iudicium: se vero petere verum — Hæretici cõfœderati.
iudicium synodi permitti, in q̃ pij & docti, non partiales damnent pugnan
tia cum verbo dei.

Hic iam recidimus in eundẽ circulum. Aeque enim incerta omnia, æque — Pighius.
ignota per ignota. Qui tandem vobis hi erunt pij, docti & nõ partiales, hoc
nobis explicate si potestis, pudebit opinor vestros proferre Lutherũ, & qui
eius farinæ sunt. Quotquot vero cæterorum protuleritis, ijdem & nobis pij
erunt & docti, ijdem nobis non partiales, quorum iudicio nisi vos causa vni
uersa cecideritis, vel ante iudiciũ, age, per vos viceritis.

Sed hi erunt, inquis, pij, docti & non partiales, quotquot damnauerint pu — Hæretici cõfœderati.
gnantia cum verbo dei.

Hoc est ipsum q̃d quæritur viuo aliquo definiendum iudicio, num quid — Pighius.
B pugnet cum verbo dei? Dicit verbum diuinum: Pater maior me est, cui vi-
sum est Arrio pugnare identitatem substantiæ aut essentiæ patris & filij, cõ
tra visum orthodoxis. Huius quis iudex extitit, hoc ne videlicet, an illud pu
gnet cum verbo dei? Necesse est enim viuo hoc definitũ fuisse iudicio, alio- — Cõtrouersias fidei & q̃stiões viuo aliq̃ terminari oportere iudicio.
qui adhuc perduraret pugna & disceptatio. Aeque enim nescit cedere impia
pertinacia, q̃ est inuicta veritas. Certè vt verbum dei, viua apostolorum tra-
ditione ab initio accepit ecclesia, & continua patrum in filios successione ve
lut per manus tradidit & commendauit posteris: ita & eorundẽ verborum
veram germanamq; intelligentiam, eodem accepit modo, eodem & cõser-
uabit, deriuabitq; ad finem vsq; seculi. Ego Christum loquẽtem nunquam
audiui, nisi p ecclesiæ testimonium. Matthæi, Marci, Lucæ aut Ioannis scri
pta minimè agnosco, nisi q̃a credo testimoniũ illis p̃hibenti ecclesiæ. Aeque
q̃d humano more in scriptis suis nõ supposuerunt falsa pro veris, prorsus ne
scio, nisi testimonio ecclesiæ. Ita quoq; earundem scripturarum veram ger-
manamque sententiam eadem nos docet ecclesia. Quam etiam docere & — Ecclesiasticæ hierarchiæ p̃sidis hoc esse officiũ.
testificari, vnam apostolicam sedem, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem,
prærogatiua singulari accepisse à Christo indefectibilis fidei priuilegium,
ad hæsitantiũ fratrũ confirmationẽ in fide, superius clarissime demõstraui
mus. Ad quẽ ergo, aut q̃s spectet iudicare, nũ quid pugnet cũ verbo dei, &
pugnantia dãnare (q̃d tu explicare nõ potuisti) luce clarius indicauimus. Ad
illũ nẽpe p̃tinere hoc ip̃m secundũ verbũ dei, & catholicæ ecclesię sententiã,
cui tu vis interdici omne iudiciũ eiusmodi, nec potes dicere, cui illud ipsum
p̃mitti velis. Vides ergo, q̃ pulchrè tibi cõueniat cũ verbo dei & ecclesia? Vi
des q̃ tibi ipsi consistas? Ridiculũ sane, ac plane pudendum est appellare iu
dices

confuetudine contra verbum dei. Aeque est hoc ipsum impudens mendacium contra catholicam Christi ecclesiam, vnanimem eius fidem, recognitionem & consensum, quem libro IIII, luce clarius demōstrauimus, & plerisque, quæ hoc libro à nobis præmissa sunt, euidenter cōfirmauimus. Aeque esse hoc ipsum contra recognitionem vniuersalium illorum legitimæ & primæ autoritatis conciliorum omnium, superioribus capitibus aliquot abunde demonstratum est.

A

Sed summum, inquiunt, in ecclesia iudicium nequaquā esse pontificum, sed ipsius ecclesiæ, dicēte Christo, dic ecclesiæ, hoc est, non tm̄ episcoporum, sed etiā secularium, regum, principum, atq; aliorum ordinum, q & ipsi sunt membra ecclesiæ, nec debēt finere suum sibi ius eripi, q̄d habent in ecclesia. Quod sit summū in ecclesia tribunal, summū iudiciū, cuius sūpma & sacrosancta iurisdictionis super oēs autoritas, nempe apostolicæ cathedræ & ecclesiasticæ hierarchiæ p̄sidis, lib. 4. euidentissimū fecimus, primum ex ipsa forma societatis ecclesiasticę, deinde ex vmbra & figura eiusdē in illa synagoga veteri, in q̄ omne difficile & ambiguū iudiciū ad p̄sidem cathedræ & sacerdotes in eadē secum ministrantes dño referri mandatū est, eorū absq; vlla tergiuersatione, exceptione, aut discussione, seq definitionem & iudicium, & inobedientes imperio sacerdotis p̄sidis, apud quē erat sacrosancta illa iurisdictiōis autoritas, puniri mortis supplicio. Tertio loco ex clarissimis Christi verbis & scripturis euangelicis comprobauimus, postremo ex recognitione & consensu catholicæ Christi per orbem ecclesiæ. Nēpe apostolicæ cathedræ, & ecclesiasticæ hierarchiæ p̄sidis, cui ne erraret in suis sentētijs & definitionibus, indefectibilis fidei à Christo impetratū esse priuilegium.

Hæretici cōfœderati.

Pighius. Qđ summū in ecclesia tribunal & iudicium.

Quod itaq; ipsius ecclesiæ, nō summi pōtificis, dicunt in ecclesia esse summum iudicium, dicēte Christo: Dic ecclesiæ: non videtur propriā vocem intelligere, aut em̄ per ecclesiā (quēadmodum intellexit Christus) vnamquālibet particularem ecclesiam intelligunt. Et sic euidēter falsum est. Nō enim vniuscuiuslibet particularis ecclesiæ. est summum in ecclesia iudicium, & suprema iurisdictionis autoritas. Cum sit ordo inter ecclesias, & inferior secundum formam & ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ, suorum superiorum autoritati subiecta sit & iudicio. Aut vniuersalem ecclesiā intelligunt. Sed ad illam nihil pertinere, q̄d citant, verbū Christi, supra demōstrauimus, nullam iurisdictionis autoritatem eandem accepisse à Christo, non esse idoneam vlli correptioni faciendæ, vllo exercēdo iudicio, vllis actibus iudicarijs, nempe dispersam in vniuersum orbē multitudinē. Quæ si vniuersalia concilia loco eius posse dixeris, nihil promoues, cum nullam hęc cōmissionem demonstrare possint vniuersalis ecclesiæ, nec vllam sibi primo competentem à Christo autoritatem iurisdictionis, quam frustra haberet.

B

Quin & hoc demonstrauimus, summā in ecclesia autoritatē, summū tribunal & iudiciū, cuius definitionē & sententiā in om̄ibus ambiguis q̄stionibus fidei atq; arduis difficilibusq; negocijs, oēs absq; vlla ampliori q̄stione aut discussione sequi oporteret, necessario fulciri indefectibilis fidei, & inobliquabilis iudicij certo priuilegio, ne malū pro bono, & impietatis tenebras pro veritatis luce nobis statuens dux cæcus, miseros subditos p̄cipitet in foueā. Sed nullū tale priuilegiū proferre possunt cōcilia quantumuis frequentia & vniuersalia, seclusa ab eis autoritate sedis apostolicæ & ecclesiasticæ hierarchiæ p̄sidis. Quod intelligentes semp S. patres ab initio, q̄tiescūq; cōuenerunt ob exortā aliquam quæstionem fidei, semper respexerunt ad

Summum in ecclesia tribunal nō esse cōciliorum vniuersalium.

 vnam

vnam B. Petri cathedram, non ignorantes, ad cuius diſcuſſionem definitio
nemq; ptineret omnis fidei quæſtio, pro cuius fide, ne quando deficeret ſin C

Erraſſe etiam in fidei definitionibus vniuerſalia concilia, quamuis cõgregata legitime, Ariminẽſe.

gulariter rogaſſet Chriſtus, & remiſſet cõfirmandos, ſuborta inter nos ali-
qua dubitatione in fide. Itaq; etiam in fidei definitionibus erraſſe, etiam vni
uerſalia, etiam ſanctorũ patrum cõcilia cõperimus: ſed eorũ errori ſemper
ſuccurrit inflexibilis hæc orthodoxæ fidei regula, vindex & magiſtra, qua
ſuæ eccleſiæ ſapientiſſimè prouidit Chriſtus, ſynceritatemq; fidei ſemp tuia
tus eſt, & in finem tuebitur. Teſtimonio ſunt de vniuerſalibus concilijs, in
primis Ariminenſe, vniuerſale haud dubie. In q tot epiſcoporum concordi
ſubſcriptione prodita eſt Nicenæ fidei orthodoxa incõmutabiliſq; profeſ-
ſio, epiſcoporũ Orientaliũ fraude circumuenta ſimplicitate Occidentalium.

Epheſinũ II.

Teſtimonio inſup Epheſinũ II. & ipſum vniuerſale, etiã B. Leonis autorita-
te congregatum. In quo autore Dioſcoro damnata eſt orthodoxa veritas de
veritate duarum naturarũ in Chriſto, & pro ea recepta & probata Euticetis
impietas. Teſtimonio, inquam, hæc ſunt errare poſſe, etiam vniuerſalia cõ-
cilia, etiã cõgregata legitimè, atq; opus habere ſuperiori aliqua autoritate,

Cauilli remotio.

qua regulentur. Quæ ſi impia illegitimaq; quis dixerit, proinde nihil mirũ,
errare potuiſſe. Legitima vero nunq̃ erraſſe in definitione fidei, id nobis p̄-
ſcribat primum oporter, quę legitima vocet concilia, quorum definitionem
certo & indiſcuſſe nos ſequi oporteat. Impia fuiſſe illegitimaq; nunc dicta
concilia, negabit nemo: at vniuerſalia fuiſſe, & congregata legitime, æque in
dubitatum eſt, conuenientibus videlicet ex vniuerſa Chriſti eccleſia epiſco
pis, etiam apoſtolicæ ſedis autoritate cõuocatis ob cauſam vniuerſalis eccle
ſię. Impia autẽ fuerunt atq; illegitima, qa apoſtolicæ ſedis autoritatem & ſen
tentiam p̃uaricata ſunt: ſicut nulla impia demonſtrabis, qbus eiuſdem ſedis
eſt opitulata autoritas, vna omnibus concilijs rectæ definitionis magiſtra &

Aphricanũ ſub B. Cypriano

regula. Itaq; & Aphricanum illud ducentorum & eo amplius epiſcoporum, D
qui ſub glorioſiſſ. põtifice & martyre Cypriano cõuenerunt lõgè ante Nice
nã ſynodum, q̃d ex ſe erat, errabat in definitione fidei, & baptizatos ab hæ
reticis aut ſchiſmaticis ad vnionem catholicæ eccleſiæ reuertentes, rebapti-
zãdos cenſuit: quod falſum & erroneum docet orthodoxa Chriſti eccleſia.
Sed definitionem ſuã apoſtolicæ ſedis autoritati ſubmiſerũt, ad quam à B.

De vnico bap. lib. 2

Cypriano remiſſa eſt. Quę & illorum errori ſuccurrit, vt intelligas prærroga
tiuam illam inobliquabilis fidei, non ſequi perſonarũ merita, ſed cathedræ
B. Petri priuilegiũ. Itaq; B. Auguſtinus aduerſus Donatiſtas: Puto, inquit,
q̃d ſine vlla ſui contumelia Cyprianus epiſcopus Petro apoſtolo cõparetur,
quantum attinet ad martyrij coronam: cæterũ magis vereri debeo, ne in Pe
trum contumelioſus exiſtam. Quis eñi neſcit illũ apoſtolatus principatum
cuilibet epiſcopatui p̄ferendum? Sed etſi diſtet cathedrarũ gratia, vna eſt ta
men martyrij gloria, &c. Q̃d vero illi huius cathedræ gratiã & p̄rogatiuam
agnouerint, D. Hieronym. aduerſus Luciferianos teſtis eſt: Conatus eſt, in-
quit, B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec de aliena aqua bibere, & idcir
co hæreticorum baptiſma reprobans, ad Stephanum tunc vrbis Romę epi
ſcopum, q à B. Petro 26. fuit, ſuper hoc Aphricanã ſynodum direxit: ſed co-
natus eius fruſtra fuit, nõ probante hoc ipſum ſede apoſtolica. Ita ſanè vni-
uerſa ſemper Chriſti eccleſia eiuſdem cathedræ agnouit prærogatiuam ac
priuilegium, q̃tieſcunq; fidei quæſtio agitata eſt. Quemadmodum & in illa

Carthaginẽ. ſynodum acta

Carthaginẽ. ſynodo aduerſus Pelagium & Celeſtium, tot tantoſq; patres
retuliſſe ſynodale iudicium ad autoritatem vnius ſedis apoſtolicæ & Roma

ni pon-

A ni pontificis, testatur eorundem ad B. Innocentiũ synodalis epistola. In qua post enarrata acta synodalia subijciunt in hæc verba: Hæc gesta domine, frater sancte, charitati tuæ duximus intimanda, vt statutis nostræ mediocritatis, apostolicæ sedis adhibeatur autoritas, pro tuenda salute multorũ, & quorundam etiam peruersitate corrigenda. Id enim agunt isti damnabilibus disputationibus suis, vt non defendendo, sed potius in sacrilegam superbiam erigendo liberum arbitrium, nullum relinquant locum gratiæ dei, qua sumus Christiani, &c. Si ergo Pelagius episcopalibus gestis, q̃ in Oriente confecta dicuntur, etiam tuæ venerationi iustè visus est absolutus: error tamen ipse, & impietas, quę iam multos assertores habet per diuersa loca dispersos, etiam apostolicæ sedis autoritate anathematizanda est. Cõsideret em̃ S. T. & pastoralibus nobis cõpatiatur visceribus, q̃ sit pestiferum & exitiale ouibus Christi, quod ad istorum sacrilegas disputationes necessario sequitur, vt nec orare debeamus, ne intremus in tentationem, &c. Quæcunq; autem alia eis obijciuntur, non dubitamus venerationem tuam cum gesta episcopalia perspexerit, quæ in Oriente eadem de causa confecta dicuntur, id iudicaturam, vnde omnes in dei gratia gaudeamus.

Synodalis epistola Carthaginensium qua sua retulisse ad B. Innocentiũ. [fua retulisse ad B. Innocentiũ.]

Ad cuius autoritatem recognoscãt ptinere dãnare errorẽ orthodoxæ fidei cõtrarium.

Hæc illi patres ex Carthagineñ. synodo. Ex quibus intelligis, ad cuius autoritatem & iudicium referendã intellexerint toto orbe Christifideles oẽm quæstionem fidei: vnde & ex cuius autoritate adderetur synodalibus statutis robur & autoritas. Sed nunc audi qd illis responderit B. Innocentius.

Innocentius Aurelio & omnibus sanctis episcopis, & cæteris, qui in concilio Carthagineñ. adfuerunt ecclesiæ, dilectissimis fratribus in dño salutẽ. Inquirendo de his rebus, quas omni cum sollicitudine decet à sacerdotibus, maximè vero à iusto catholicoq; tractari cõcilio, antiquæ traditionis exempla seruantes, & ecclesiasticę memores disciplinę, nostræ religiõis vigorem

B non minus nunc in consulendo, q̃ antea cũ pronunciaretis. Vera ratione firmatis, q ad nostrũ referenda hæc probatis iudicium, scientes qd apostolicæ sedi debeatur, cum oẽs hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolũ, à q̃ ipse episcopatus, & tota autoritas huius nominis emersit, &c. atq; patrũ instituta sacerdotali custodientes officio, non censetis esse calcanda, q̃d illi nõ humana, sed diuina decreuere sententia, vt qcquid q̃uis in disiunctis remotisq; prouincijs ageretur, nõ prius ducerẽt finiendum, nisi ad huius sedis noticiam perueniret. Vnde tota huius autoritate, iusta quæ fuerit pronunciatio firmaretur, indeq; sumerent cæteræ ecclesiæ, & velut de natali suo fonte aquæ cunctæ procederent, & per diuersas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent, &c. Gratulor igitur chariss. fratres, q̃d per fratrẽ & coẽpiscopũ nostrũ Iuliũ literas ad nos destinastis, & cũ pro illis curã geritis, qbus p̃sidetis ecclesijs, sollicitudinem vestrã pro omniũ vtilitate monstratis, & p cunctas totius orbis ecclesias omnibus vna, q̃d prosit decernendum esse deposcitis, &c. Hæc ille Innocentius. Cuius si autoritatem p se æstimes, si conferas verba & sententias ad ipsam rei euidentiã, ad illum totius toto orbe ecclesiæ cõsensum, quẽ etiã perspicis satis clare in illa totius Aphricæ episcoporũ ad eundem epistola, nihil dubitabis, vera hæc esse, quæ eisdem rescribit. Ipsos cõmendans, q; memores ecclesiasticæ disciplinæ, exortas quæstiones & dubia retulerint ad apostolicæ sedis iudiciũ, atq; eo ipso religionis nostræ vigorem cõseruarint, agnoscentes apostolicæ sedis priuilegiũ à sanctis patribus non humana, sed diuina celebratum sententia: vt quicquid toto orbe, quamuis in remotis prouincijs, exurgeret quæstionis & difficultatis eius-

Hic nota, q̃ memoret patrũ instituta, nõ humana, sed diuina decreta sententia.

 tis eius-

tis eiusmodi, apostolicæ id sedis autoritate definiretur. Indeq; velut de natali suo fonte, ecclesiasticæ doctrinæ puritas, & synceritas orthodoxæ fidei in vniuersam ecclesiam procederet. Ab eadem decerneretur, quicquid per cunctas orbis ecclesias vna prodesse debet omnibus. Qua nquam horum omnium certissimam veritatem supra ca. VI. & VII. huius luculentissimè demonstrauerimus. Eiusdem catholicæ toto orbe ecclesiæ, de his quæ prædicta sunt, recognitionem, sensum & consensum testati sunt etiam sancti patres, qui eandem ob causam, Pelagij, inquam, & Celestij, in Mileuitanũ concilium conuenerant. Quorum sententiam & testimonium demonstrat synodalis eorundem ad prælatum etiam B. Innocentium epist. in hæc verba: C

Synodalis epl̃a Mileuitani cõcilij ad B. Innocentium.

Dño beatiss. meritoq; venerabili, ac in Christo venerando papæ Innocentio, Syluanus senex, Valentinus, Alippius, & cæteri ex concilio Mileuitano in dño salutẽ: Quia te dñs gratiæ suæ pcipuo munere in sede apostolica collocauit, taleq; nostris temporibus pstitit, vt nobis potius ad culpã negligentiæ valeat, si apud tuã venerationem, q̃ pro ecclesia sunt suggerenda, tacuerimus, q̃ ea tu possis vel fastidiose vel negligenter accipere. Magnis periculis infirmorũ membrorũ Christi pastoralem diligentiam, quæsumus, adhibere digneris. Noua qppe hæresis, & nimium periculosa tentat assurgere, inimicorum gratiæ Christi, qui nobis dñicam etiã orationem impijs disputationibus suis conantur auferre, &c. Hęc insinuãtes apostolico pectori tuo, non habemus opus multa dicere, & tantam impietatem exaggerare, cum procul dubio te ista pmoueant, vt ab eis corrigendis, ne latius serpant, multosq; cõtaminent, vel potius interimant, omnino dissimulare nõ possis. Huius aũt perniciosissimi erroris autores esse phibentur Pelagius & Celestius, &c. q̃rum vnus. i. Celestius, etiã ad presbyteriũ in Asia peruenisse dicitur. De quo ante paucos annos quid gestũ fuerit, S. T. de Carthagineñ. ecclesia melius instruitur. Pelagius vero (sicut à quibusdã fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ) Hierosolymis cõstitutus, nõnullos fallere asseritur. Veruntamẽ multo plures, qui eius sensus diligẽtius indagare potuerunt, aduersus eum pro Christi gratia & catholicæ fidei veritate confligunt, sed pcipuè sanctus filius tuus, frater & cõpresbyter noster Hieronymus. Sed arbitramur adiuuante misericordia dñi dei nostri Iesu Christi autoritati S. T. de claro scripturarum lumine deprõptæ, facilius eos, q tam peruersa & pniciosa sentiunt, cessuros esse, vt de correctione potius eorum gratulemur, q̃ de eorum tristemur interitu, dñe beatiss. &c. Hæc ad S. T. de cõcilio Numidiæ scripta direximus, imitãtes Carthagineñ. ecclesiam, & Carthagineñ. prouinciæ coẽpiscopos nostros, quos ad sedẽ apostolicam, quam beatus illustras, de hac causa scripsisse cõperimus. Subscriptio: Memor nostri, in dñi gratia augearis dñe beatiss. merito venerabilis, & Christo honorãde sanctiss. papa. Hęc illi totius Numidię episcopi ex Mileuitano concilio, ante annos mille sesqui cẽtenos, ad Innocẽtium Ro. pontificẽ. In quibus audis, eandem recognitionem autoritatis sedis apostolicæ atq; eius præsidis, vt ad eã ferẽdum sit, qcquid toto orbe in ecclesia natum fuerit quæstionis aut scandali, & eius autoritate, definitione & iudicio corrigendum & sedandum. Quanti vero hoc est, quòd omnes illos audis sperare & arbitrari, illos gratiæ Christi aduersarios cessuros potius autoritati sedis apostolicæ, de claro scripturarum lumine deprompta, & quam vniuersus agnoscebat orbis, quàm vllis doctorum sanctorumq; disputationibus: Et nunquid illos fefellit sua ea spes aut opinio? Certè D. Augustinus libro II. aduersus eosdẽ illos Pelagium & Celestium hoc D

Cuius corrigere errores in vniuersa ecclesia.

Efficaciorẽ autoritatẽ ecclesiasticæ hierarchiæ p fidis ad cõuincẽdos hæreticos oĩ doctissimorũ disputatiõe.

um hoc de illis teſtatur, nullis ſuperari potuiſſe diſputantiũ, nullis aduerſus A ipſos ſcribentium rationibus. De Celeſtio tamen idem affirmat, ꝙ B. Innocentij autoritati & literis non fuerit auſus reſiſtere, ſed promiſerit omnia, quæ ſedes iſta damnaret, ſe etiam damnaturum. Rationes enim ſcripturaſq; omnes, ingenioſus argutusq; homo eludebat facile: ſed huius ſedis autoritatem toto orbe recognitam, nec eludere potuit, nec contemnere, niſi ſtatim ab omnibus haberi voluiſſet vt notorie hæreticus.

Celeſtius aduerſus omniũ diſputationes inuictus vni autoritati apoſtolicæ ſedis ceſſit.

His ſi inſuper & innocentij reſponſionem adiungas, videbis ſane compoſitum funiculum plusq̃ triplicem, & quem prorſus non poſſis abrumpere. Reſpondit autem in hæc verba Innocentius Syluano ſeni, Valentino, & cæteris, qui in Mileuitana ſynodo interfuerunt, dilectiſſ. fratribus in dño S. Inter cæteras eccleſiæ Romanæ curas, & apoſtolicæ ſedis occupationes, q̃bus diuerſorum conſulta fideli diſceptatione tractamus, frater & coepiſcopus noſter Iulius, dilectionis veſtræ literas, quas ex Mileuitano noſtra autoritate celebrato cõcilio, cura fidei propẽſiore miſiſtis, mihi inopinãter ingeſſit. Carthaginẽſis etiã cõcilij querelæ ſcripta ſubiũgens, &c. Cõmendata deinde eorũ pro Chriſti eccleſia ſollicitudine, ꝙ dubijs & difficilibus in rebus quænã tenẽda eſſet ſentẽtia, apoſtolicæ cathedræ autoritatẽ cõſulerent, antiquæ ſcilicet regulę formã ſecuti, quã toto, inq̃t, orbe ſemꝑ mecũ noſtis eẽ ſeruatam, quod ipſum etiã actione firmaſtis, nimirũ ſcientes, ꝙ per omnes prouincias de apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemꝑ emanent. Præſertim autem q̃ties fidei ratio ventilaẽ, arbitror omnes fratres & coepiſcopos noſtros, nõ niſi ad Petrũ, id eſt, ſui nominis & honoris autorẽ referre debere (velut nunc retulit dilectio veſtra) q̃d per totũ mundum poſſit eccleſijs omnibus in cõmune prodeſſe. Fiãt enim neceſſe eſt cautiores, cũ inuẽtores malorũ ad duplicis relationẽ ſynodi, ſententiæ noſtræ ſtatutis ſe viderint ab ec-B cleſiaſtica cõmunione ſeiunctos. Gemino igitur bono charitas veſtra fruet̃. Nam & canonum potiemini gratia ſeruatorum, & beneficio veſtro totus orbis tutabitur, &c. Hæc ad illos ille Innocentius. Ex q̃bus om̃ibus in vnum coniunctis, cum his, quæ eodem pertinentia, & eodem hoc libro, & ſuperioribus adſcripſimus, luce clarius eſt videre, q̃dnam catholica toto orbe eccleſia recognouerit ab initio ſummum tribunal in eccleſia, ad cuius autoritatem & iudicium pertinere omne difficile & ambiguum iudiciũ, omnes grauiores cauſas eccleſiaſticas, præſertim autem omnem quæſtionem fidei. Nõ equidem ad vniuerſalem eccleſiã, ad quã referri nihil poteſt eiuſmodi, nec eſt idonea, quæ aut conſuli de his poſſit, aut ad conſulta reſpondere. Non etiam ad vniuerſalia cõcilia, quorum raro admodum patet copia, nec patuit ab initio, vt primis illis trecentis annis prorſus ignota eccleſiæ, cum conſulendi ſupremã ſacroſanctamq; aliquã in eccleſia autoritatẽ, circa emergẽtia q̃tidie dubia, occurrenteſq; controuerſias, q̃tidiana q̃q; neceſſitas incidat: ſed ad Petri cathedrã & eccleſiaſticæ hierarchiæ p̃ſidẽ: queẽadmodum in illa ſynagoga veteri, vmbra & figura noſtræ eccleſiæ, ad cathedrã Moſaicam, hoc eſt, eius p̃ſidem, & ſacerdotes in ea ſecum vna ſeruientes domino.

Innocẽtij epiſtola ad patres Mileuitanæ cõcilij.

Antiquæ regulę forma.

Quod dicunt, non tantum ad ſacerdotes aut epiſcopos iudicium ꝑtinere de fidei quæſtionibus & grauioribus quibuſq; cauſis, quæ deferuntur ad ſynodale iudicium: ſed etiam ad reges, principes & cæteros ordines laicos, vt qui etiam ſunt membra eccleſiæ, & propterea ſuo velut iure intereſſe debere iudicijs ſynodalibus eiuſmodi.

Hæretici cõfœderati.

Synodalibus iudicijs qui intereſſe debeant. Pighius.

Si illis, quia membra ſunt eccleſiæ, ius competat vt interſint ſynodalibus

 iudi-

Nihil iuris habere seculares principes in iudicijs synodalibus.

iudicijs, necesse est Christifidelibus vniuersis illud ipsum ius competere. Omnes enim sunt membra ecclesiæ. Omnes proinde interesse debrr e conuentibus & iudicijs synodalibus, saltem necessario conuocari ad eadem: alioqui vnius præteriti contradictio, imo sola præteritio, infirmaret vniuersũ synodale iudiciũ. In his enim quæ communiter ad ius multorum pertinent, vt habet iuris quoddam axioma, plus operatur vnius contemptus, quam multorum contradictio. Quod vt in omnibus perpetuam veritatem obtinet: ita in iurisdictionis exercitio, quæ pluribus cõmuniter collectimq; cõpetit, maxime verũ est, adeo vt ipso iure sit irritũ, q̃d tribus cõpetens à duobus eorũ fieret, p̄terito neglectoq; tertio, c. Causam, & Cum causa, de off. iud. deleg. C

Li. 4. ca. 3. Sacerdotalis muneris esse, docere populũ, q̃ ad legẽ dei & eius cultũ pertinent.

Supra demonstrauimus, sacerdotalis hoc esse muneris & officij, docere populum legem dei, & quæcunq; ad eius cultum pertinent. Sic enim dixit dominus ad Aaron: Præceptum sempiternum est in generationes vestras, vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutũ & mundũ, doceatisq; filios Israel omnia lrgitima mea. Et rursus in Deutero. Accedẽt, inquit, sacerdotes filij Leui, q̃s elegerit dñs deus tuus, vt ministrent ei, & bñdicant in nomine eius, & ad verbum eorũ omne negocium pendet, & quicquid mundum vel immundum iudicetur. Et iterum p Ezechielẽ: Populum meum docebũt, quid sit inter sanctũ & pollutũ, inter mundum & immundum ostẽdent eis, & cũ fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt. Vides itaq; non regum aut principum, nõ vniuscuiuslibet ex laico ordine in ecclesia, sed sacrrdotalis muneris & officij esse, docere populum, quæ ad legẽ dri, religionẽ, diuinumq; cultum pertinẽt, & stare ad iudicandum in iudicijs dñi, cum de his exorta fuerit quæstio & cõtrouersia: similiter & in omni difficili & ambiguo negocio. Quæ vniuersa referri præceptũ erat ad locum, quẽ elegerat dñs, vbi videlicet residebat principalis cathedra, & sacerdotes in eadẽ pro tempore seruientes dño vna cum D eius præside, nec declinare ad dextram nec ad sinistram ab eorum iudicio, etiam sponsione fideli interposita, quod ijdẽ illi iudicaturi essent veritatem iudicij. Inito insuper pacto cum Leui, hoc est, vniuerso sacerdolali ordine, ad vtilitatẽ suorum fidelium, vt ad prædictum effectum lex veritatis semper esset in ore eius, nec iniquitas vnquã in labijs eius. Labia enim sacerdotum custoditura scientiam, & legem requirendam ex ore eorum velut ab angelis domini exercituum. Proinde nobis præceptum à Christo, vt seruemus diligenter & faciamus omnia, quæcunq; nobis dixerint, q supra cathedram resident, qualicunq; alioqui vita, quibuscunq; moribus fuerint.

Quod si ad sacerdotes suos hoc deus ptinere voluit, vt suo iudicio discernerẽt & dijudicarẽt controuersias, quas circa legẽ suã oriri contingit: atq; ea quæ ad fidẽ, religionẽ, cultumq; diuinũ pertinẽt, qua frõte hi cõtendunt, regum, principum, vniuersorũq; secularium ordinum hoc ius esse, vt admitti drbeãt ad synodalia iudicia, vbi tractãtur & definiũtur causæ eiusmodi:

Constantinus in Niceno cõcilio vt se gesserit.

Itaq; tametsi concilijs interfuisse legantur Romani principes, nõ tamen vt cognitores aut iudices: sed tantum pro seruanda tuẽdaq; concilij autoritate, vnitate & concordia. Sic magnus ille Constantinus, qui primi illius vniuersalis Niceni concilij autor, certè procurator extiterat. Imo qui primus celebrandorum in ecclesia vniuersalium conciliorum exẽplum & formã præbuit posteris, cum in vnum cõuenientibus venerabilibus illis ex toto orbe sacerdotibus & episcopis, præparasset domum maximam & decentem in ædibus regalibus, cum sedibus & subsellijs, quibus exciperẽtur honorificẽ

& re-

& residerent, inuitauit, inquit ille, eos ingredi, & de præsentibus habere cō- Theodoretus.
A cilium. Introiuit autem & ipse vltimus cum paucis, laude dignam sui magni tudinem habens, & mirabilem speciem, mirabilioremq; gerens dignitatē pudoris in fronte. Minore vero sibi sede quam alijs potita, in medio eorū sedit primo tamen petens sibi hoc episcoporum iussione concedi. Hæc ille Theodoretus Cyreñ. episcopus. Vides itaq; vt princeps ille dignissimus, cuius exemplum imitentur omnes, non ignorauerit ad quos spectaret definire exortas quæstiones & controuersias de dogmatibus ecclesiasticis, nē pe ad sacerdotes & episcopos: vt non præsumpserit suo velut iure aut inter esse aut præsidere in concilio, sed petita prius ab episcopis licentia ingressus sit non sublimiori aut æquali sede, velut vnus ex cognitoribus aut iudicibus inter eos residens, sed humiliore sella, velut spectator quispiā & minister, custos assertorq; synodalis autoritatis & iudicij.

Sic & Theodosius ille minor, scribens sanctæ synodo Ephesinæ primæ: Deputatus est, inquit, Candidianus, magnificentissimus comes strenuorū domesticorū, transire vsq; ad sanctissimam synodum vestram. Et in nullo quidem quæ facienda sunt de pijs dogmatibus quæstiones, seu potius expositiones, communicare. Illicitum nanq; est eum qui non sit ex ordine sanctiss. episcoporum, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Audis quid ille dicat & recognoscat imperator? Nunquid sui iuris esse, vt præsideat, aut etiam, vt intersit synodalibus cognitionibus definitionibusq; controuersiarum & quæstionum de dogmatibus fidei & ecclesiasticis? Imo protestatur suum se oratorem ad synodum mittere, non vt intersit, aut communicet tractatibus & cognitioni de quæstionibus exortis circa pia dogmata. Hoc enim recognoscit & affirmat illicitum, vt qui non est ex sacerdotali ordine, ecclesi- Nota q̄d it recognoscat illicitum.
asticis immisceatur tractatibus. Et vos adhuc non pudebit impudentissimę
B vestræ ignorantiæ, qui & regibus & principibus & laicis ordinibus vniuersis persuadere conamini, q̄d ipsi suo iure, velut membra ecclesiæ, interesse debeāt synodalibus tractatibus, definitionibus & iudicijs controuersiarū & quæstionum fidei?

Eandem suorum prædecessorum Christianam pietatem ac modestiam, idemq; exemplum secutus est Martianus princeps Christianiss. in Chalcedoneñ. synodo. Nam cum eius instantia, ad procurandam pacem ecclesiæ B. Leonis autoritate secundo congregatum esset in Nicena DC. XXX. episcoporum vniuersale concilium: nec tamen eiusdem papæ legati interesse vellent eidem concilio, nisi Christianiss. princeps præfatus sui præsentiam in eodem exhiberet: præ oculis habētes exemplum Ephesini II. concilij, & metuentes ne in tanta multitudine, per seditionem impiorum & factiosorum, rursus opprimi posset orthodoxa veritas, pro maiori cōmoditate imperialis præsentiæ translato eorū autoritate Chalcedonā concilio, dispositisq; ex eorundem sententia, ex imperiali comitatu, quibusdam velut custodibus concilij, ministris, moderatoribusq; agendorum omnium (quæ forma etiam in sexta vniuersali synodo Constantinopolitana III. retēta atq; obseruata est) cum eisdem vna, sexta tandem sessione imperator ingressus concilium, idem allocutus, & ad concordiam exhortatus, dixit inter cætera, ad confirmandam fidem secundum synodalem sententiam, non vero ad potētiam ostētandam, magni Constantini imperatoris exemplo intrasse se synodum: vt, inquit, abiecta omni prauitate, quorundam amputatis erroribus, quæ à vobis ordinata fuerint, in perpetuum conseruētur. Vides, vt Martiani imperatoris recognitio.

agnou erit ille suum officium in concilio. Vides, non ignorasse eundem, ad quos pertineret ordinate in synodo conseruanda perpetuo: Quæ, inquit, à vobis ordinata fuerint. C

Theodorici Gothorũ regis recognitio.

Idem agnouit & confessus est Theodoricus rex, parum alioqui orthodoxus, in concilio quodam, quod in causa Symmachi Romani pontificis Romæ celebratum est. In quo cum iste de grauibus quibusdã criminibus accusaretur ab æmulis & aduersarijs, interloqueretur autem concilium à se iudicari non posse primæ sedis episcopum, prouocabant illi ad regis arbitrium, vt quem sciebant infensum pontifici. Ille vero, seu tantorum patrum autoritate & consensu permotus, seu (vt tunc multi crediderunt) ob exemplum, diuinitus inspiratus respondisse legitur: Synodalis esse arbitrij in tanto negocio sequenda præscribere, nec ad se quicquam præter reuerentiam de ecclesiasticis rebus pertinere, totum permittens potestati pontificum.

Vides itaque nunquam sibi præsumpsisse ab initio Christianos principes, quod nunc tandem hi impij eisdem persuadere conantur. Ipsorum videlicet iuris esse, vt velut cognitores & iudices intersint synodalibus iudicijs. Imò recognouisse vniuersos ad se nihil pertinere de rebus aut fidei aut ecclesiasticis præter reuerentiam, sed ea spectare ad sacerdotale officium ac iudicium. Illicitum enim esse eum, qui ex sacerdotali ordine non sit, immisceri tractatibus ecclesiasticis.

Obiectio ex Nicolai pontificis epistola.

Quod si quis nobis obijciat ex Nicolai illius primi, quam suprà audisti ad Michaelem imperatorem epistola, quem arguit quod interfuerat synodali iudicio quo damnatus erat Ignatius, in qua inter cætera scribit in hæc verba: Dicite quæsumus, vbinam legitis imperatores antecessores vestros in synodalibus cõuentibus interfuisse, nisi forsitan, in quibus de fide tractatum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium cõmunis est, quæ non solum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino Christianos pertinet. Quibus ille verbis videtur innuere, quod synodalibus iudicijs quæ peraguntur de fidei quæstionibus & negocijs, imperatores & seculares principes interesse possint & debeant, quod omnium fides communis sit. D

Responsio

Hoc debes intelligere, Nicolaum illum distinxisse causas ob quas peraguntur synodalia iudicia, quarum præcipuæ & frequentiores sunt quæstiones fidei. Sunt & aliæ, vt reformationis disciplinæ & vigoris hierarchiæ ecclesiasticæ. Sunt postremò & episcoporum iudicia. In prioribus, quod communes sunt, licere vt conuentibus synodalibus intersint seculares principes, non tamen velut suo iure interesse debere, sed de petita concessaque licentia sacerdotalis conuentus quemadmodum Constantini exemplo monstratum est: vel si ob causam expetiti fuerint ab ipso cõuentu, aut illis apud quos est principalis, hoc est, sedis Apostolicæ autoritas, quomodo Martianus Chalcedonensi, & Constantinus alter sextæ synodo Constantinopolitanæ tertiæ interfuisse leguntur. In his, inquam, synodis & his casibus licite intersunt seculares principes synodalibus conuentibus: conuentibus, inquam, non tractatibus aut definitionibus. Illicitum nanque est, inquit ille, eum, qui ex sacerdotali ordine non est, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Non itaque vt cognitores aut iudices, sed vt adminiculatores, fautores & synodalis definitionis assertores aduersus hostes pietatis & orthodoxæ fidei, huiusmodi synodis, atque in eiusmodi casibus interesse, non equidem debent, sed possunt, idque de synodi ipsius, aut principalis in eadem autoritatis licentia, quomodo supradictos principes interfuisse memoratis concilijs demon

A mōſtrauimus. At in cōcilijs, quæ ob epiſcoporum peraguntur iudicia (quale erat illud, cui Nicolaus ille Michaelem præter omne decorum & exemplum interfuiſſe arguit) nec decet, nec honeſtum, imò ſcandaloſum eſt intereſſe ſeculares ac laicos, cuiuſcunque tandem dignitatis aut ordinis. Indecens nanque eſt verenda patris detegi coram filijs, ne fortè Cham illum imitati, ea ridentes, cum eodem maledictionem etiam in ſuis percipiāt filijs. Quod ſanè intelligens verè magnus ille Conſtantinus, cum ſacerdotum aduerſum ſe mutuo querelas ad ſe referri videret, & ægre ferret, eiſdē reſpondiſſe legitur: Quod ſi quenquam ex vobis peccantem oculis meis cernerem, chlamyde potius mea cooperirem, ne quis videret. In his itaque ſynodis, nec conuentibus ſynodalibus intereſſe licet laicis. In illis vtique, ſed quomodo dictum eſt.

Pia Cōſtātini ſnia.

Sed pontificem, inquiunt, rei perſonam ſuſtinere oportere in hac caúſa & iudicio. Illum ſiquidem ſe reum agere de doctrina impia, traditionibus ac cultibus, quos defendit & inſtituit. Omni autem iuri & rationi repugnare, vt quis ſit iudex in cauſa propria.

Hæreticorū cōtēderatorū calumniæ.

Addunt his, papam multis præiudicijs iamdudum dānaſſe doctrinam ipſorum, velut impiam & hæreticam. Merito ergo ſe velut ſuſpectum recuſare ſynodale iudicium, quod illius autoritate peragendum ſit.

Item, in indictione eiuſmodi nullam mentionem cognitionis fieri, nihil de forma proceſſus, ſed hoc tantum agi, vt in ſuffragium eatur quo pacto eorum doctrina extirpanda ſit velut cōfeſſe hæretica. Iure ergo & merito ſe recuſare, vt ſuſpectum eiuſmodi ſynodale iudicium. Quod factum ſuum ſanctorum patrum tuentur exemplis, Maximum nominatim citantes & Athanaſium.

B Poſtremo & locum calumniantur indicti concilij, quod ſit in ea regione, qua papa poteſt plurimos ſibi addictos contrahere, vt ſic ſuffragiorum multitudine ipſos obruat. Alibi fore aliarum nationum liberiora & æquiora iudicia. Negocia eſſe eiuſmodi, vt ipſis principibus doctrinæ cognitioni intereſſe neceſſe ſit. Et nec tutum ipſis abeſſe ſuis ditionibus, nec eſſe Mantuæ. Quare iuxta deliberationem imperij expedire, vt in Germania habeatur ſynodus.

Romanum pōtificem, eccleſiaſticæ hierarchiæ caput & principem rei perſonam ſuſtinere in eccleſia, inuertere eſſet ordinem conſtitutum à Chriſto, & contra rerum naturam, ſubditos in præpoſitum & principem ſibi diuinitus conſtitutum, oues in ſuum paſtorem præſumere ſibi autoritatem iudiciariā. Cunctos enī hic iudicaturus, ſolius ipſe dei & Chriſti (cuius inter nos agit vicarium) reſeruatus eſt & ſubiectus iudicio. Quod tametſi ex his quæ hactenus demonſtrauimus, ſatis euidens factum ſit, poſt tamen rurſus incidet eius diligentius adſtruendi locus opportunior.

Pighius. Eccle. hie. pſidē non poſſe rei pſonā ſuſtinere in eccleſia.

Sed reum, inquiunt, agimus de doctrina impia, de traditionibus & cultibus, quos defendit, Chriſti gloriæ contrarijs, de horribili prophanatione & idololatria.

Calumniæ depulſio.

Hoc agitis, quod furioſi & phrenetici, qui in ſtudioſum ſuæ ſalutis medicum inſurgunt verbis petulantibus, eundem maledictis lacerāt, ſputo fœdant, nonnunquam nec manibus abſtinent. Sibi haud opus aiunt medico. Sanos delirare, ſe ſolos arbitrantur ſapere. Similis vos habitus aut paſſio occupat. Nihil igitur mirū, ſimilia ad rationem in vos conuenire ſymptomata. Hæreticum hominem poſt vnam & alterā correptionem orthodoxis vitare

tare iubet Apostolus, velut deploratū & subuersum funditus. At cū ab orthodoxis corripiuntur hæretici, & admonentur cōmunem catholicæ ecclesiæ fidem sequi, nunquid illi idē ab his nō audiunt, quod nunc à vobis Romanus pontifex? sé videlicet orthodoxos esse, ipsos vero cōtra hæreticos, suam doctrinam puram & euangelicam, orthodoxorū vero papisticam, innitentē humanis traditionibus, breuiter impiam? Sed nunquid ideo ipsa mutata est rerū facies? nunquid ideo orthodoxi hæretici, & cōtra hæretici orthodoxi? Si reos agitis Romanos pōtifices de hæresi, de horribili prophanatione & idololatria, necesse est vt eadē causa eisdē criminibus inuoluatis ecclesiam catholicam. Nam q̄d ad vestra dogmata attinet, suprà libro primo & sequentibus euidentissime demōstrauimus, nihil nunc tueri ac defendi à sede apostolica, & Romanis pōtificibus, q̄ q̄d ab initio, & inde cōtinuo credidit, tenuit & docuit catholica Christi ecclesia. C

Ro. Pōti. cū dānant hæreses & hæreticos nōeē iudices in causa propria.

Itaque quod dicitis Romanū pontificē minimè esse oportere iudicē in causa propria. Nihil ille iudicauit, aut iudicat in causa propria, sed illi à Christo totius ecclesiæ cōmissa est cura & gubernatio. Illi cōponendi & definiendi exortas in domo ecclesiastica vniuersas quæstiones & cōtrouersias, ab eodem Christo est data autoritas suffulta indefectibilis fidei singulari priuilegio, ad aliorum cōfirmationem in fide. Tibi vero illius definitionibus & iudicijs absque vlla discussione est imposita obsequendi necessitas. Quæstionū & cōuersiarum, quæ suboriuntur circa fidē catholicæ ecclesię, ipse cōstitutus est iudex & arbiter. In quibus definiendis si impij & pertinaces hæretici illi reclament, in sua persistentes pertinacia, si dicant (vt semper faciunt) eius definitiones hæreticas, suam vero impietaté orthodoxam & catholicam, nunquid propterea ille cōstituitur, aut pars, aut reus ex iudice? Imo, cū eiusmodi quid agendū sit, ipsa nos lex docuit: Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire imperio sacerdotis præsidis, morietur homo ille. Sed D multis præiudicijs queruntur illum iam dudū damnasse causam ipsorū, velut impiam & hæreticam, merito ergo se vt suspectū recusare eiusmodi synodale iudicium, quod eiusdem autoritate rursus peragendum sit.

Nō posse à q̄q̄ recusari iudiciū synodi cē lebratę autoritate sedis apo. q ab eadē iā damnatus sit.

Quod si ideo vt suspectum & illegitimum recusari potest ab hæreticis synodale iudicium peractum autoritate sedis apostolicæ, quod ijdem illi etiam ante synodale iudicium eiusdem autoritate damnati sint vt hæretici, eadem exceptio & querimonia, Macedonio, Sabellio & Eunomio cōpeteret aduersus secundā vniuersalem synodum, Constantinopolitanam primam. Nam & illos ipsos ante illam celebratam synodum à beato Damaso anathematizatos cum impijs suis adinuentionibus, suprà demōstrauimus. Eadem Nestorio aduersus tertiam vniuersalem synodum, Ephesinam primam, quem etiam ante synodalem conuentum beatus Celestinus damnauerat vt hæreticum. Eadem Euticeti & Dioscoro aduersus Chalcedonense concilium, quos beatissimi Leonis & apostolicæ sedis iam diu ante eam synodum prædamnarat autoritas: & tamen per suos eidem præsedit concilio. Eadem etiā Petro & Seuero Antiochenis patriarchis, alteri item Petro Apamiarum episcopo, vna cum Zoaro monacho Syro, Anthemio q̄que Trapezuntino ante episcopo & Constantinopolitanæ post ecclesiæ vsurpatori, exceptio & querimonia cōpeteret aduersus quintā synodum vniuersalem. Nam etiam hi omnes ante ipsam synodum, iam dudum damnati fuerant Apostolicæ sedis iudicio, cuius tamen autoritate eandem synodum peractam demōstrauimus: vt Petrus Antiochenus à Felice Romano ponti

pontifice, Seuerus, alter Petrus ille Apamianus, & Zoarus à beato Hormif
A da eiusdem sedis pontifice, Anthemium vero electum è sede Constantino politana beatissimus Agapetus damnauerat. Eadem præterea aduersus sextam vniuersalem synodum Constantinopolitanam tertiam exceptio & querela competeret damnatis in eadem hæreticis omnibus, Cyro Alexandrino, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, Georgio, Constantinopolitanis, Machario quoque Antiocheno episcopis, quos omnes longe ante illud synodale iudicium damnauerat Apostolicæ sedis autoritas, qua tamen illud ipsum peractum synodale iudicium suprà demonstrauimus. Nam tres illos primos, Cyrum, Sergium & Pyrrhum damnarat Honorius; Paulum vero & sequentes Theodorus & Martinus Romani pontifices. Eadem denique exceptio & querela damnatis in VII. vniuersali synodo aduersus eandem competeret Iconomachis. Nam & in eadem præsedisse Apostolicæ sedis legatos demonstrauimus, & nihilo minus eosdem Iconomachos iam diu ante damnauerat Apostolicæ sedis iudicium. Primum per Gregorium tertium & secum Romæ ad hoc congregatam frequentissimam episcoporum synodum; deinde per Stephanũ eius nominis secundũ. Eadẽ postremo illi superbissimo Photio aduersus VIII. vniuersalẽ synodum, Cõstantinopolitanam IIII. quam eiusdem q̃q; sedis autoritate peractam demõstrauimus; quanuis iam per Nicolaũ primũ eius nominis diu ante eandem synodum idẽ damnatus fuisset Photius. Breuiter vna hac calumnia, vniuersorum illorum cõciliorum, quæ velut primæ notæ & autoritatis vniuersa veneratur & sequitur catholica Christi ecclesia, autoritatem impugnabis, atq; eadem suspecta & illegitima facies.

Apostolicam sedem, supremum esse tribunal in ecclesia suprà demonstrauimus. Ab eius iudicio nullam prouocationem cadere, etiam ad quæ
B cunque cõcilia, nec posse etiam a b orbe vniuerso eius retractari sententiã. Tametsi concedat non nunquam, etiam post iudicium renouari examen, quando sibi forte posset esse subreptum in aliquo, quod facile fieri potest, vbi ex facto pendet ius & negocium. At in fidei caussis & quæstionibus ita non est. Quare nunquam inuenies, non solum quod in his apostolicæ sedis vnquam sit retractata definitio aut sententia, imò nec suam definitionem ac sententiam villi vnquam submisisse synodali iudicio, sed velut certissimã regulam semper præfixisse.

Sed non promitti, inquiunt, in indictione concilij disputationem cõtrouersarum quæstionum, nullam mentionẽ fieri cognitionis doctrinæ, nihil de forma processus; sed hoc tantum agi, vt eatur in suffragium, quo pacto eorum doctrina extirpanda sit velut hæretica.

Hæreticorũ q̃rimonia, q non promittat põtifex in cõcilio disputationẽ cõtrouersarum nũc quæstionum. Responsio Pighij.

Idem & multo simplicius ac apertius fecit beatissimus Leo aduersus Euticetem & Dioscorum in Chalcedonensi synodo, eidem agendorum omnium formam præscribens & regulam, ne videlicet de Euticetis iamdudum ab apostolica sede damnatis erroribus disputaretur amplius; sed eam, quæ tam in sua ad beatũ Flauianũ, quàm in beati Cyrilli ad Nestoriũ epistolis plenius explicata fuerat, fidẽ absque vlla vlteriori discussiõe, aut disputatione simpliciter amplecterentur. Nimis eñ iniquũ est, inquit ad Martianũ Augustum, vt per paucorum insipientiã ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquã reparata disceptatione tractãdum sit, vtrum Euticesimpie senserit, & vtrum impie Dioscorus iudicauerit. Et ad ipsam synodum: Explicato prius suo de reparanda vnitate catholicæ fidei in eccle

sia

sia desiderio, probatoque religioso Christianissimi principis Martiani consilio, de congregando ad eum effectum illo ipso sacerdotali concilio, beatissimi tamen Petri, ut ait, iure atque honore seruato, præsentiam suam eidē in legatis suis exhibere se affirmans: Non potestis, inquit, ignorare quid cupiam, cum non possitis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus. Vnde fratres charissimi, relecta penitus audacia disputandi contra fidem inspiratam diuinitus, vana errantium infidelitas conquiescat, cum non liceat defendi, quod non liceat credi. Cum secundum euangelicas autoritates, secundum propheticas voces, apostolicamque doctrinam, plenissime & lucidissime per literas, quas ad beatæ memoriæ Flauianū episcopū misimus, fuerit declaratum, quæ sit de sacramento incarnationis D. N. Iesu Christi pia & syncera confessio, &c. Prioris autem Ephesinæ synodi, cui sanctæ memoriæ Cyrillus episcopus tunc præsedit, in Nestorium specialiter statuta permaneant. Nec tunc damnata impietas in aliquo sibi blandiatur, quia Eutices iusta damnatione percellitur. Puritas enim fidei, quam eodem, quo sancti patres, spiritu prædicamus, & Nestorianam, & Euticianam cum suis autoribus condemnat & persequitur prauitatem. Hæc ille concilio. Ex quibus intelligis, nec fidem suam, nec condemnationis in Euticetem & & Dioscorum Apostolicæ sedis sententiam submisisse illum discussioni cōcilij, imo præmisisse ac præfixisse, velut normam quam sequi deberent, à qua nec latum digitum recessisse illam tot, tantorum patrum ex toto orbe conuenientium, D.C.XXX. episcoporum synodum, in superioribus clarissime demonstrauimus. C

Exemplū B. Agathonis in VI. synodo.

Prærogatiua singularis sedis apostolicę

Idem fecit B. Agatho VI. vniuersali synodo congregatæ aduersus monotheliticam hæresim, quæ vniuersum penè Orientem, & om̄es illas principales sedes occupauerat. In sola fere Romana & Occidentali ecclesia conseruata synceritate fidei, quemadmodum videre est ex epistola eius ad Cōstantinum imperatorem & Augustos, cuius partem superius adscripsimus. Nam missis ad illam de latere suo legatis, qui vice sua præessent synodo, mandauit apostolicæ sedis traditionem de cōtrouerso dogmate explicare concilio, nec quicquam illi addere, inde minuere aut mutare. Cuius sedis singularem prærogatiuam consenquenter commemorans, affirmat vnam illam à via veritatis in quamlibet erroris partem nunquam deflexisse, vnius autoritatem, vtpote apostolorum omnium principis, vniuersam semper sequutam catholicam Christi ecclesiam, & vniuersales synodos, omnes denique venerabiles, orthodoxósque patres apostolicā eius doctrinā reuerenter amplexos, hæreticos autē falsis criminationum odijs insectatos. Cuius veritatem etiam in his ipsis, aduersus quos agimus, est euidenter cernere. Subdit deinceps: Hæc em̄ apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis Dei gratiā, à tramite apostolicæ traditionis nunq̄ errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, sed vt ab exordio normam fidei Christianæ percepit, ab autoribus suis, apostolorū Christi principibus, illibata fine tenus manet secundum ipsius domini saluatoris nostri diuinam pollicitationē, qua suorū discipulorum principi in sacris euangelijs fatus: Petre, inquit, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum, ego autē rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua, &c. Hæc ille Agatho Augustis atque ipsi cōcilio, quē vera dixisse ac prædicasse, illud ipsum (quemadmodū suprà demōstrauimus) probauit & recognouit cōcilium. Hunc itaque etiam audis apostolicæ sedis sententiam, quam aduersus D

toti-

A totius penè Orientis, & trium principalium sedium asserebat episcopos, non tamen submisisse vniuersalis concilij iudicio, quin potius velut regulam, quam sequi deberet per omnia, eidem præscripsisse.

Quare si hac causa minimè Christianam ac liberam, persuadere volueritis orthodoxis & Christianis principibus, indictam à Paulo tertio synodū ad extirpandas vestras pestilentissimas hæreses, non promissa de eisdem noua disputatione, noua discussione ac cognitione in concilio, necesse est eisdem persuadeatis, nec Chalcedonensem, nec Constantinopolitanam tertiam vniuersales synodos, & primæ autoritatis ab vniuersa ecclesia recognitas, fuisse Christianas & liberas, sed seruiles & ethnicas.

Nihil agam vobiscum ambigue aut callide, sed aperte & ingenue iam dudum damnata est vestra impietas, Apostolicæ sedis, orthodoxorum omnium, atque adeò spiritus sancti iudicio. Neque ideo indicta est synodus, vt per paucorum insipientiam ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractādum sit, vtrum olim Donatus, Apollinaris, Nestorius, Vigilantius, Aerius, Berengarius, Valdenses, Pauperes de Lugduno, Vuiclefistæ, Hussitæ, nunc vero Lutherus, Oecolampadius, Zvuinglius, Brentius & reliqua hæc hæreticorum colluuies, illorum discipuli, sed armati & obsessi septem nequioribus, quàm illi, spiritibus recte damnati sint. Sed vt tractetur q̄ pacto hæ pestes funditus extirpari possint ac debeant, & reparari in ecclesia vnitas religionis & fidei, pax & concordia, ecclesiasticæque hierarchię suus restitui vigor, sua dignitas. Non tamen propterea orthodoxo cuiquam vestris calumnijs suspectam reddetis indictionem synodi eiusmodi, nisi fortè de Chalcedonensis concilij vniuersalis IIII. nisi etiam de sexti vniuersalis concilij Constantinopolitani tertij autoritate orthodoxus quisquam dubitare potuerit. De quibus quisquis dubitauerit, mihi sanè orthodoxus non erit.

Non ideo indictā synodū, vt iā dudum certa reuocent in dubiū, sed vt errores manifesti tollanī ab ecclesia.

B

Vt autem nihil istos homines pudet, sic tergiuersationem suam magnis, illustribúsque sanctorum patrum exemplis excusant, proferentes Maximum Hierosolymorum antistitem, q recusauit, quanuis vocatus, ad Antiochenam synodum accedere, & Athanasium q à Tyria synodo aufugit, nec ad eam, quæ Seleuciæ celebrata est, conuenire voluit.

Quasi nulla esset inter synodum & synodum differentia. Constat enim illas synodos fuisse illegitimas, præter autoritatem apostolicæ sedis aduersus pietatem, & orthodoxæ Nicenæque fidei professores congregatas & celebratas ab impijs, eiusdemque apostolicæ sedis & catholicæ CHRISTI ecclesiæ sempiterno damnatas iudicio. Quod autem ad hæc malignantium concilia pij & orthodoxi conuenire recusarint, nunquid mirum est? Sed tu profer si potes, vllam Apostolicæ sedis autoritate congregatam & celebratam synodum, ad quam quisquam, cuius pro orthodoxo celebretur nomen, & memoria in benedictione sit in ecclesia, recusarit accedere, & per me viceritis. Hæreticos hoc fecisse inuenies, orthodoxos nunquam inuenies.

Puerilia vero sunt, quæ calumniantur in locum indicti concilij. Quasi alibi liberiora & æquiora forent aliarum nationum iudicia. Nunquid enim inter arma tumultuantis & furentis aduersus pietatem Germaniæ, quam late istorum impietate infecta est, in qua etiam nomen sacerdotale est dedecori, ludibrio & opprobrio? nunquid maior pro eisdem nationibus commoditas?

Sed negocia, inquiunt, esse eiusmodi, vt interesse cognitioni doctrinæ necesse sit ipsis principibus, nec tamen tutum ipsis abesse suis ditionibus. C

Quo pacto principibus interesse cōciliis liceat, superius explicatum est. Hos vero interesse cognitiōi & iudicio, in q̄ reorum personam ipsos sustinere necesse est, aduersus omnem formam & modum iudiciorum est. Nec intelligo, qua illi fronte hæc scribere audeant & sibi arrogare locum in eo iudicio, vnde velut partialem excludunt Romanum pontificem, nisi quomodo audent omnia. Quam vero æquum postulant, vt reliqui Christiani orbis principes vniuersi, longissime à suis ditionibus maxima molestia & impensa ipsorum causa in Germaniam veniant, ne ipsi vel tantillum abesse cogantur suis ditionibus & Germania, tuam lector Christiane conscientiam appello.

Imperij deliberationem, quam iactitāt, æquum est sequi in negocijs imperij. At cum ecclesiam vniuersam tangit causa & negocium, membrum capiti, & pars toti se conformet necesse est. Alioqui quid Gallis, Hispanis, Siculis, Italis, Britannis, Scotis, cæterisque Christiani orbis nationibus non subiectis imperio, cum deliberatione imperij?

Quod addunt de puritate doctrinæ quam profitentur. Non se videri posse latebras quærere, aut reformidare lucem, qui doctrinæ suæ cōfessionem, apud se in ecclesijs publice diligenter & assidue tradi curent, & iam dudum scriptis doctorum suorum, hoc est, Lutheri & discipulorum eius emissam in orbem, q̄s multis in locis præclare meritos de ecclesia iactitāt. Et earundem opera oppressam densissimis tenebris doctrinam Christianam, videlicet impiorum cultum, monasticarum cæremoniarum, perplexarum quæstionum & cauillationum euolui cœptam. Plurimūmque lucis additum Euangelio plerisque locis, de vera pœnitentia, de fide & iustitia, de vsu sacramentorum, de potestate ecclesiastica, de discrimine & vsu traditionum, de dignitate rerum ciuilium, atque alijs plerisque locis. Falsissimam vero esse calumniam, spargi ab ipsis errores olim damnatos, renouari veteres hæreses. Nam puram illam quam amplectuntur doctrinam, esse haud dubie consensum catholicæ ecclesiæ. Nihil sibi esse acerbius, quàm di uelli nationes Christiani nominis. Se quidem à vera vnitate & consensu catholicæ ecclesiæ nunquam discessuros, sed quia papa damnat veram, piām que doctrinam, ecclesiæ necessariam, mandato Dei se cogi dissentire ab ijs, qui eius impietatem approbant. Se equidem satis intelligere, magno sui status & fortunarum periculo se dissentire à cæteris nationibus, & sese obijcere armis omnium regum & principum, sed veritatis professionem anteferre se rebus omnibus, orantes ne ita sibi quisquam de ipsis persuadeat, quasi aliqua cupiditate hęc fecerint. D

Hæc, inquam, cum legi, magis risu, quam exacta vlla responsione prosequi libuit. Scilicet non videri se posse latebras quærere, aut reformidare lucem, qui pestilentissimos errores suos omni studio conati sunt in orbem spargere, non satis habentes sese præcipitasse extra arcam illam mysticam, nisi & multos vna secum pertraherent in perditionem & interitum. Sed in hoc imitati sunt illos patres & præceptores suos, pseudoprophetas, & magistros mendaces, hæresiarchas videlicet, qui hoc ipsum semper studuerunt, Christifideles abducere ab illo corpore catholicæ CHRISTI ecclesiæ, in suos angulos & domorum penetralia, in desertum, atque ibi Christum contra CHRISTVM demonstrare incautis & malecredulis. Atque

 vtinam

vtinam latebras quærerent, reformidarent lucē, vtinam perpetuis tenebris
A pestilens malum hoc delitesceret, q̃d basilisci cuiusdam instar, vel visu parū
firmos inficit. Sed frons meretricis facta est illis, vt nesciant erubescere, ve-
rissimam in se comprobant apostolicam illā sententiam, qua affirmatur no
bis, subuersos esse, q sunt eiusmodi, sine vlla spe, aut correctionis, aut emē-
dæ, & proinde fugiendos deuitandosq; orthodoxis velut contagiosam &
certissimam pestem aliquam.

Puritatem, inquiunt, doctrinæ quam amplectuntur, ipsum esse consen
sum catholicæ CHRISTI ecclesiæ, O doctores pudicos, castos & sobrios.
Qui tollentes in primis libertatem arbitrij, & vniuersa extrema, absolutaq́;,
quo ad nos, necessitate inter nos docentes accidere, eo ipso omnem locum
meriti ac demeriti auferunt, nec solum iniustum & crudelem deum faciūt,
qui puniat pro his, quæ absoluta necessitate facimus, nec plane vitare pos-
sumus; sed & stultum & fatuum, qui ad mandatorum suorum obseruatio-
nem propositis præmijs inuitet homines, & pœnarum comminatione à
transgressione deterreat, perinde tanquam si ligno aut lapidi quem manu
tenet minitetur quis, si proiectus è manu in terram ceciderit, & blandiatur
ne cadat. Eiusmodi enim plusquam ridendas nænias faciunt diuinam scri-
pturam vniuersam. Neque hoc tantum, sed & vniuersum diuinum cultum
tollunt è medio, & abolere conantur pro viribus. Sacerdotio nos priuant &
sacrificio. Nullam relinquunt sacri, prophanique distantiam, aras, templa,
monasteria subuertunt. Eadem cum vniuersis quæ in eis peraguntur di-
uini cultus causa, meras laruas, meras facies Antichristi prædicant. Quæ
olim à Christifidelibus donata sunt ministris ecclesiæ, & religiosis conuen
tibus hominum, eisdem vi auferunt, vasa diuino cultui mancipata, ablata
ecclesijs prophanis suis vsibus applicant. Campanas, quibus ad dei cultum
B antiquo ritu conuocatur fidelis populus, conuertunt in bombardas & ma-
chinas in humanam perniciem. Omnes ecclesiasticos ritus, obseruationes
& cæremonias, quos & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto
orbe obseruat CHRISTI ecclesia, & ex apostolica traditione seruauit omni
bus ante nos retro seculis ab initio, nihili pendunt, & velut veræ pietati offi
cientes obliterare satagunt. Rident cantum ecclesiasticum, & sacerdotes
Baal in eo nos faciunt. Derident catholicam per orbem ecclesiam, quod a-
quam sale exorcizet in varios vsus fidelium, quod baptismi fontem consi-
gnet & benedicat, quod baptizatos, confirmatos & ordinatos in sacerdotes
& episcopos inungat sacro chrismate aut oleo, quod templa, altaria, vniuer
saque diuino mancipata cultui benedictionibus sanctificet ac dedicet, imo
hæc execrantur velut impia, & magicæ superstitionis vestigium referentia.
Suos docent sacro chrismate (quod fœtidum rancidumque oleum appel-
lant) inungere calceos, aquam benedictā fœdare stercore, abominari fon-
tem baptismatis sanctificatum antiquissimo ritu catholicæ per orbem ec-
clesiæ, & in eiusdem derisum, communi aqua baptizare infantes absque sa
cro chrismate. Dies festos, quibus redemptionis & salutis nostræ annua ce-
lebritate recoluntur ac in nobis renouantur mysteria; Quadragesimale ie
iunium, breuiter quæcunque sine scripto ex apostolica traditione seruauit
ab initio, & interim cōtinuo eodem perpetuoque tenore obseruat tota per
orbem ecclesia eo pertinētia, vt à nobis assidue honoretur & laudetur deus,
vtque maiori cum reuerentia ac decentia, cultus ille eidem à nobis impen
datur, sacramenta, quæ idem ad salutem & remedium nobis contulit, susci-

piantur salubrius, aboleri volunt vniuersa & ad nudum nomen, Christi religionem reuocant. Hoc per hos agens antiquus ille, & Dei, & humani generis hostis, vt omnem pietatem tollat è mẽtibus hominum. Nec in Deum tantũ sunt blasphemi & impij, sed & in diuos iam regnantes cum Christo, aduersus q̃s impio furore bellum gerunt sacrilegum. Viuos impietatem docẽt, mortuis circumscribunt viuorum suffragia, vniuersæ catholicæ ecclesiæ stultitiæ notam inurunt, quod sanctorum imploret auxilia, idololatriæ, quod honoris cultum eisdem impẽdit, & reuerenter obseruat, colitq; eorundem reliquias, honorat picturis, statuis & imaginibus. Vota monastica, obedientiæ suis superioribus dependendæ, cõseruandæ castitatis perpetuæ, & paupertatis voluntariæ, docent stulta & impia, vtpote impossibilia, & libertati Christianæ contraria, nec coram Deo obligatoria. Ex sancto instituto quanta possunt cura & sollicitudine vtriusq; sexus plurimos attrahunt in fornices & prostibula, nec illos pudet publice asserere, æquè sui arbitrij non esse, vt carnis quis refrenet libidinem, vt casti corporis pudicitiam cõseruet, vt se seruet ab abusu & commixtione fœminæ, quàm non est sui arbitrij, mas sit an fœmina; tam esse opus illud necessarium, quàm screare, expuere, vẽtrem exonerare, quàm deniq; aut edere aut bibere. Audis lector Christiane illam synceritatem & puritatem doctrinæ euangelicæ, quã hi iactitant, scilicet euangelicæ castitatis & puritatis praecones, q̃bus infinita Dei misericordia sacrosanctum euãgelium nunc demum reuelatum est, sed quod hactenus catholica per orbem ignorauit ecclesia.

Quid illis debeat Christi ecclesia. Quam vero praeclare ij dem sint meriti de ecclesia vel cæco (quod aiunt) potest esse perspicuum, q̃sq; eius miserabilem prorsus statum cõferat cum eo, q fuit patrum nostrorum tẽporibus, quando in vniuersa ecclesia viguit vnitas & synceritas fidei, viguit religio & disciplinæ ac hierarchiæ vigor ecclesiasticæ, atq; ordinum omnium. Cum contra nihil nunc suo cõsistat loco, omnia perturbata, omnia cõfusa, nullus ordo, nulla vis disciplinæ aut hierarchiæ ecclesiasticæ, sed elanguida vniuersa, ita vt planè spectare videantur ad interitum. Semel velut effractis repagulis reuocatum ab inferis & effusum in ecclesiam, omnium pestilentissimarum hæreseon omne genus, & quæ olim damnatæ perpetuis tenebris, & anathemate notatæ sunt ab ecclesia, & quæcunq; ingeniosa ad malum hac tẽpestate ingenia certatim, quodq; pre alio, peius excogitare potuerunt.

Hinc Anabaptistarum furor, inde Adamitarum insania, illinc Sacramẽtariorum pestilẽtissima contagio. Et omnium horum parẽs, quanuis pugnantium, fœcunda omnium malorum mater, Lutherana impietas, omnibus ad omnem impietatem semel aperiẽs ianuam, omnem hierarchiam, omnem ordinem tollens ab ecclesia, omnem pietatem & religionem (quod in se est) funditus eliminans è mentibus hominum. Quorum præclara merita (quæ impudentibus buccis iactant) de Christi ecclesia, vtinam suum Homerum aut Maronem sortiantur, ne ea vlla deleat obliuio. In suam quidem notam & ignominiam, sed quo cautior reddatur posteritas, & ne tam facile se permittat impostoribus eiusmodi, neve credat alibi monstrantibus Christum, quàm in corpore catholicæ ecclesiæ, ad quod semper cõgregatę sunt & congregantur aquilæ. A cuius fide, sententia & communi consensu, quantum hi recedant, superioribus libris omnibus, præsertim autem tribus prioribus, euidentissimum fecimus.

Ex q̃bus etiam luce clarius constat, non esse falsissimam (vt illi suo more dicunt

A dicunt) calumniam, sed grauissimam, verissimamq; accusationem orthodoxorum aduersus illos omnium, spargi videlicet ab eisdem damnatos olim errores, reuocari ab inferis veteres & sepultas multis seculis hæreses, quam ipsam doctrinam puram appellant & euangelicam, atq; adeo cõsensum catholicæ Christi ecclesiæ, aduersus euidẽtem atq; omnibus perspicuam eius dem catholicæ ecclesiæ sententiam.

Nihil, inquiunt, nobis est acerbius, quàm diuelli nationes Christiani nominis. Imò dicant, & verissime dicant, nihil sibi esse iucundius aut optatius: Nisi forte sibi vanissime persuadeant, vniuersam se catholicam Christi ecclesiam in perniciosissimi erroris sui cõsensum posse pertrahere. Sed fidelis est ille, q promisit Petro, nõ præualituras inferorum portas aduersus suam, quam sup illum ædificauit, ecclesiam, & exauditus pro sua reuerẽtia, q pro eodẽ rogauit Petro, velut ecclesiasticæ hierarchiæ capite, ne deficeret fides eius. Si nihil vobis est acerbius, quàm diuelli natiões Christiani nominis, quid ergo tanto conamine eas diuellitis? Qđ ne p vos factũ inficiari quisq̃ possit, ad vos vsq; annis circiter mille viguit in ecclesia vnitas religionis & fidei, idem toto orbe creditum est, q̃d didicimus & nos in catholica ecclesia, quod à patribus nostris accepimus. Et tametsi prodierint nonnunquam, Aerij, Vualdenses, Berengarij, Vuiclefistæ, Hussitæ, atq; id genus portenta hominum, qui catholicæ ecclesię, & fidei eius vnitatẽ discerpe conati sunt: paucos tamen, obscurosq; sectatores reperunt. At nunc velut laxatis ab inferis, immissisq; in orbem furijs, stupẽda, miserandaq; cæcitate atq; impieta te occupatis mẽtibus hominum, rediuiua ex illorum cineribus suscitata incendia totam penè sunt depopulata ecclesiam. Dissentitis vos soli à cæteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, imò & à vobismetipsis, adeo

B nihil inter vos conuenit, postquam id derelictum est, quod in catholicæ fidei vnitate omnes continet. At cæteræ nationes nõ solum inter se & secum, sed & vniuersæ retro catholicæ ecclesiæ consentiunt.

Quã impudenter dicãt, nihil sibi acerbius q̃ diuelli Christi ecclesiam.

Cõuincuntur ipsi discerpe vnitatẽ catholicæ Christi ecclesię

Sed cogimini, scilicet mandato Dei, dissentire ab ijs, qui papæ consentiunt damnãti vestram doctrinam puram & euangelicam, atq; eius improbitatem approbant.

Calumniæ cõfutatio

Ego sanè Christum docuisse video tam necessariam connexionem suę ecclesiæ ad Petrum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, & successores eius, quàm est ad suum fundamẽtum domus aut ædificij, cui quod eius non vnitur, ad vnitatẽ ecclesiasticæ domus aut ædificij non ptinere certum est. Et vos Christi præcepto diuisi estis ab illa petra, ab illo capite & patrefamilias domus ecclesiasticæ oues pugnantes & rebelles pastori, quem suo ouili ipse præfecit Christus? Nunquid ergo diuisus est Christus, & sibimetipsi contrarius?

Sed damnat vestram doctrinam, veram scilicet, piam & euangelicam. Damnat vestram doctrinam velut contrariam doctrinæ catholicæ ecclesiæ, quam falsam & impiam esse necesse est, si vestra vera & pia est. Sed vos potius falsi estis & impij, verissima autem Apostoli sententia, quæ ecclesiam catholicam affirmat columnam esse, roburq; & firmamentum omnis veritatis orthodoxæ fidei.

Nisi, inquiunt, professionem veritatis anteferrent rebus omnibus, non se tanto periculo fortunarum suarum dissensuros à cæteris nationibus, non se obiecturos earundem omnium armis, aliorumq; principum. Idem faciunt, quod obstinati omnes & perditissimi hæretici, etiam tales, quorum

Obstinata hęreticorũ ptinacia, etiã alacriter supplicia ob nostrã impietatẽ piérens.

Hoc certe est totius orbis de illis iudiciũ

illi ipsi insaniam execrantur: tametsi ex illis prodierint, vt secum semper C pugnat impietas. Quorum plerosq; etiam grauissima, meritaq; supplicia, atq; adeo illatam mortem alacriter pertulisse vidimus. Sed non est hoc pietatis indicium, sed indurati in malo animi, & obstinatæ perfidiæ. Si tamen ita, vt loquuntur, sentiant. Sunt enim quibus aliter de ipsis persuasum est, videlicet non tam doctrinæ suæ studio (cuius luce clarius est traducta impietas) quàm ecclesiasticorum bonorum retinaculis (quæ vi abstulerunt ecclesijs, monasterijs, & diuino cultui specialiter mancipatis religiosis conuẽtibus) vel contra suam ipsorum conscientiam, eandem se tueri mordicus. Quod quàm verum sit, ipsi viderint. Certè aliorum talem de se persuasionem non ignorare videntur, quum specialiter obtestentur omnes, ne ita de se sibi persuadeant, vt potius cupiditate bonorum videlicet, quæ abstulerunt, ecclesiasticorum illaqueati, quàm opinione veritatis doctrinæ, quam profitẽtur, eandem aduersus totius reliqui Christiani orbis fidem, sentẽtiam & consensum tueri pergant. Quod si falsum est, stupẽda planè & plusquam diabolica cæcitas est, eousq; se demisisse in profundum impietatis & malorum, vt sibi persuadere possint licere, quæ faciunt. Si meretrici aut histrioni alicui, quæ vltro donauit quis, per vim postea eidem auferre conetur, nemo dubitat contra leges publicas, contra Deum & iustitiam illum agere. Et quæ ecclesijs, earumque ministris & religiosis conuẽtibus diuino specialiter mancipatis cultui, pro salute animarum suarum iam olim dedit Christifidelium deuotio: tu quæ non dedisti, illi autem legitimo iure, longissimo tempore posséderunt, eisdem vi auferens & tibi vsurpans, nihil peccabis in leges publicas? nihil in Deum & iustitiam? Hæc sibi persuadere quenquam posse, in quo vel scintilla micet rationis & luminis, tam nobis est incredibile, vt vel iurantibus ita se credere, omnino D fidem habere non possimus. Et hactenus quidem pro indictione concilij facta à Paulo tertio Romano pontifice, aduersus prædictorum impias calumnias, satis superq; responsum est.

Num quo saltem casu incorrigibilis criminis scandalizantis ecclesiam præter notoriam hæresim papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius, aliorum primo explicare atq; excutere rationes & sententiam. Cap. XIIII.

Actenus simpliciter, absoluteq; autoritatem Petri & eius successorum, ad vniuersalis ecclesiæ generaliumq; conciliorum autoritatem comparauimus, & clarissime inuentum est, quæ cui præponderet. Petro siquidẽ, successoribusq; eius commissam à Christo curam, gubernationémque vniuersalis ecclesiæ: proinde illis traditam ab eodem potestatem super eam regiminis. Quæ vt illam iurisdictionis autoritatem principalem, illam quoque suborias circa fidem, religionémque controuersias, definiendi necessario includit: ita quoque vtranque Petro datam à CHRISTO, & ab vniuersa ecclesia in successoribus eius ab initio semper recognitam, fecimus euidentissimum. Lege autem correlatiuorum palam est hæc se consequi: vt si data sit Petro & successoribus eius super ouile Christi regiminis autoritas, huic obediendi illis sit imposita necessitas. Cui nec vllam prorsus iurisdictionis autoritatem, primo aut proprie competere, æque demonstrauimus, ita vt frustra laborent Constantienses, Basiliensésque illi, in eius ius, quamuis sine vllo iure, vniuersalia concilia subrogare omnia. Quorum omnem autoritatem, omniumactionum synodalium robur, firmamentumque ab vna autoritate apostolicæ

A stolicæ sedis prorsus dependere, ipsa attestante rei euidentia, ipsa totius catholicæ Christi ecclesiæ, ipsorum quoque conciliorum vniuersalium, recognitione confessioneque clarissimum fecimus. Insuper & hæreticorum quorundam calumnias depulimus, quibus indictam à Paulo tertio Mantuæ celebrandam synodum, suspectam orthodoxis facere conantes apostolicæ sedis autoritati impudentissimè detrahunt.

Restat nunc excutere, num quo saltem casu, videlicet notorij & incorrigibilis alicuius criminis, publicè scandalizantis ecclesiam, papa iudicio vniuersalis concilij efficiatur obnoxius.

Hic respondere nihil dubitant Constantiensis, Basiliensisque conciliorum assertores, non solum in vniuersis eiusmodi casibus, sed simpliciter ecclesiæ, aut vniuersalis concilij iudicio papam esse obnoxium, & ab eodem posse deponi & in ordinem redigi. In illo siquidem ponunt regulatiuam autoritatem omnis potestatis ecclesiasticæ, quæ omnem autoritatem, etiam papalem sibi subijciat. Sed iam ex Theologicis illis indubitatisque principijs, hoc est, diuinæ euangelicæque scripturæ autoritate, catholicæ ecclesiæ confessione, communique consensu, nec non ipsa rei euidentia, horum sententia falsa demonstrata est.

Cæterorum ferè hoc dubitant, quod quiuis simpliciter loquendo, vniuersalis ecclesiæ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidentium ipso iure diuino sit subdita, num vnus saltē aut alter casus à generali hoc iure exceptus sit, qui tenderet in euidentē ecclesiæ perniciē, si etiam tūc illorum autoritati subesse cogeretur, imo nisi tunc haberet deponēdi eosdem autoritatem. Omēs autem casum hæresis ita exceptum affirmant, de alijs vero disputant.

B Canonistarū tamen vna fere est sententia, ob nullum alium criminis casum, quam solius hæresis, papam subesse humano iudicio, fundamētum sumentes ex capitulo, Si papa, quadragesima distinctione, quo dicitur: Quod eius culpas hic redarguere præsumat mortalium nullus. Quia cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur à fide deuius. Pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto orat instantius, quanto suam salutem post deum, ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. Hæc citat Gratianus, velut Bonifacij cuiusdam martyris, archiepiscopi (ni fallor) Moguntini illius, à cuius manibus Pipinus ille Magni Caroli pater, sacra inunctione & apostolicæ sedis autoritate, Gallici regni sceptra & titulos pro se, successoribusque suis accepit. Quę Canonistis sufficienti ad quiduis argumento sunt, quod à Gratiano in farraginem illam suam ecclesiasticorum decretorum infarta leguntur.

Theologorum plerique, præsertim quibus Constantiensis & Basiliensis conciliorum non probatur autoritas, Canonistis consentiunt quidem per omnia, sed tantæ assertionis leuius illud eorum fundamentum putantes, altius & ex iure diuino illud ipsum petendum haud malè existimant. Iure enim diuino ipsi Petro & successoribus eius, regiminis, iurisdictionisque autoritatem super vniuersam Christi ecclesiam competere, certissimo demonstratum est. Quare si quo casu ex superiori & iudice papa vice versa fiat subiectus vniuersali concilio aut eius iudicio, iuris diuini dispositione id fiat oportet. Nam aduersus diuini iuris vniuersale decretum nihil potest humana exemptio, nec ille obligari humanis constitutionibus, qui Christi inter nos vices referens, supremam prorsus omnium & plusquam humanam autoritatem obtinet.

Itaq; prædictam Canonistarum sententiã efficacioribus rationibus peti C tis ex Theologicis principijs conãtur asserere. Quæ tamen mihi frigere videntur vniuersę, nec dignæ, quibus tractetur argumentum eiusmodi.

Quod vt verum intelligas, vnum ex omnibus proferam maximi inter omnes nominis, & qui nouissimus ea de re scripsit, ac post vniuersos, reuerendissimum dominum Thomam de Vio cardinalem Caietanum. Hic eandem quam diximus communem Canonistarum sententiam asserens, sed insufficientiam fundamenti eorum & rationum, quas alij ad eandem afferunt, inefficaciam considerans, suo quodam tractatu de autoritate papæ, ecclesiæ & vniuersalia concilij, solum hæresis casum à communi subiectionis lege exceptum, per quem videlicet vice versa ex iudice papa reus fieret, ex superiori inferior, & ob quem deponi possit ab ecclesia aut concilio, conatur demonstrare, ratione (vt putat) efficaci, & ex certissimis Theologicis deprompta principijs, quam mox audies. Pro cuius intelligenda euidentia hæc fere præmittit, esse videlicet quandam potestatem electiuam papæ in ecclesia. Electionem item vt sit firma & efficax etiam in electo dispositiones quasdam requirere: quasdam quidem simpliciter necessarias, vt effectum sortiatur & valeat: alias vero non simpliciter vt valeat, sed vt debitum officij sui rite exequatur electus. Primi generis duas dicit, videlicet vt sit Christianus, & vt cõsentiat. Secũdi generis ea esse certũ est, quæ à beato Petro reqsiuit Christus, quum suas illi oues pascendas, gubernandasq; committeret, nempe feruentissima charitas, insuper diuinę legis ecclesiasticarũque rerũ scientia, & regiminis experientia, & quæ ad hoc genus pertinent. Sine qbus efficitur qdem papa, sed malus, nec suo potens officio satisfacere. At nisi Christianus sit, nisi etiã electioni cõsentiat, irrita prorsus redditur electio. Quoniã autem destruere q̃ cõstruere semp est facilius, ad cõstructionem vtramq; harum conditionum dicit esse necessariam, ad destructionẽ sufficere vt desit altera. Itaq; quacunq; earum deficiẽte dicit papã desinere esse papã. At deficientibus dispositionibus nõ simpliciter necessarijs ad esse formæ in subiecto, sed ad bene esse, nõ propterea fieri dicit dispositionẽ ad separationem formæ à subiecto. Ex quo enim nõ sunt simpliciter necessariæ, potest esse forma in subiecto, tam cum eis quam cum eorum contrarijs. D

Ratio Caietani. Ex his hanc rationem colligit, qua se putat euidẽter demonstrare propositũ. Sola, inquit, cõtraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, reddunt papã deponibilem. Sed inter crimina sola infidelitas contratiatur cõditionibus necessario requisitis ad esse papæ. Sola ergo infidelitas inter crimina reddit papam deponibilẽ. Maiorem probat, quoniam depositio est non esse papæ. At vnumquodq; in suo esse perseuerat, donec superueniat aliquid illi esse contrarium.

Minorẽ aliter non probat, sed velut notã supponit ex præmissis. Et hãc, inquit, rationem vellem in statera poni, & non friuolas & apparantes per accidentia vagantes. Hæc ille.

Quantũ noceat, causam veritatis tractari argumentis parum solidis. In quæ cum forte nasutus quis incidit ex his, aduersus quos agimus, hostibus hierarchiæ ecclesiasticæ, nunquid putas vel cachinno temperare possetnunquid vel ex hoc solo sibi non persuadere, falsam causam veritatis, q̃ à viris tantis, tanti nominis, tã ridiculis argumentis & rationibus adstruitur, etiam vt illa deesset iactantia? Nulli certè causam orthodoxæ fidei efficacius prodidisse inueniũtur eius hostibus & aduersarijs, q̃ qui eius patrocinĩu sibi desumentes, ipsum non pagunt pro dignitate & merito: quorũ seu pu-

uari-

uaricatio,seu ignorantia non tã ipsis, quã causæ imputari solet,& hostibus ad insultandum petulantius veritati ansam tribuit.

A Mihi sane, salua tanti illius viri reuerentia, illa eius ratio vniuersa cũ suis præambulis,in statera rectæ rationis appensa, tam multis modis deficere videntur, vt me plane pudeat eius nomine suæ illius iactantiæ.

Dictæ rationis Caietani excussio. Et primo suppositionum. De cõditionibus, quas dicit necessarias ad esse papæ, qua loquat cõfuse.

Et primo q̃d dicit duas esse conditiones simpliciter necessarias ad hoc,vt sit papalis autoritas,verbi gratia,in Paulo aut Iulio,videlicet vt sit Christianus,&vt sit volũtarius,distinctius id explicandũ fuerat. Nã altera earũ est quidem necessaria in fieri,sed nõ in facto esse:altera necessaria est, & in fieri, & in facto esse.In fieri tantũ necessaria est conditio, vt cõsentiat. Sed postq̃ factus est papa,nõ est amplius necessaria, vt ille pmaneat:sed siue deinceps consentiat, siue pœniteat, æque manet papa. Sicut & in baptismi,& in aliorum sacramentorum susceptione,in fieri necessaria est conditio in suscipiente,consensus & intentio: sed in facto esse non amplius:similiter & mutuus viri mulierisque consensus necessarius est, vt nascatur inter eos matrimonij vinculum: at postquam natum est, manet:etiam si non maneat consensus, imo etiam si dissentiat. Altera vero illa conditio,videlicet Christianum esse, est simpliciter necessaria, & in fieri, & in facto esse:ita quod si p impossibile desineret Christianus esse,simul desineret esse papa. Per impossibile dico, quoniam Christianismus,vt hic de eo loquimur, vt Christianũ esse,dependet à baptismali charactere indelebili. Neque illi cõtrariat̃ hæresis, quin potius ab eadem præsupponitur, nemo enim hæreticus, nisi Christianus est.

De conditionib' necessarijs ad bene esse q̃ male sentiat.

Duarum itaq; harum conditionũ,vtraq; est necessaria in electo adhoc,vt per electionem fiat papa. At iam factus papa,vt idem permaneat,altera tãtum est necessaria,altera minime. Est autem in his omnibus argumentatio optima à destructione cõditionis aut dispositionis necessariæ ad aliquid,ad destructionem eius,ad q̃d est necessaria,sed ita,vt cuiq; reddatur suum,vt à destructione conditionis necessariæ ad fieri, sequitur rẽ non fieri. Similiter, si non adsit conditio necessaria ad esse factũ aut quietum, sequitur rẽ non esse. Sed si hæc permutaueris, malam argumentationem facies.

B Deinde q̃d subiungit de conditionibus aut dispositionibus non simpliciter necessarijs ad esse,sed ad bene esse,si desint, aut earũ contrariæ adsint, non disponere rem ad corruptionem aut separationẽ formæ à materia, est euidenter falsũ. Imo nulla alia disponunt ad corruptionem cõpositi, & separationẽ formæ à materia,nisi q̃ contraria nt̃ dispositionibus, nõ simpliciter necessarijs ad esse,sed ad bene esse. Necesse est enim,vt dispositio ad corruptionem p̃cedat corruptionem in composito:proinde, compatiatur secum formam in eodem,ad cuius separationem disponit. Nunquid enim febris, aut alia quæuis grauis indispositio corporis non disponit ad mortem & corruptionem hominis,separationemq; animæ à corpore? Est tamen febris & morbi alij de genere earum dispositionum,quæ contrariãtur,nõ quidem necessario simpliciter requisitis ad esse, vitamq; hominis(cum etiam febricitans viuat,imo sine vita febris nõ sit) sed ad bene esse & ad hoc vt rite suo fungatur officio,sua munia obeat.

Iam ratio,quam ex his connectit ad demõstrandũ propositum,videlicet quod sola hæresis sit casus diuino iure exceptus à generali subiectionis iure,quam debet ecclesia Petro & eius successoribus,ecclesiasticæ hierarchię principibus, imo ob quem vice versa assumat sup illos autoritatem iudiciariã, illa,inquã,eius ratio plura fere vitia habet,q̃ verba. Nã & maior eius, non so-

non ſolum falſa eſt,ſed euidentem contradictionem implicat.Et minor ꝗ̃ꝗ
propoſitio etiam falſa eſt, aut non ſeruit propoſito. Et ſuper hæc, nulla ar- C
gumentationis lege rectè ex eis infertur intenta concluſio, niſi eo modo,
quo ad impoſſibile ſequitur quodlibet.

Quis enim non intelligit euidẽtem contradictionẽ includi in hac, quam
ille maioris loco aſſumit:Sola contraria conditionibus neceſſario requiſitis
ad eſſe papæ ,reddunt deponibilem papam?Nam ſi adſunt contraria condi-
tionibus neceſſario requiſitis ad eſſe papæ,non adſunt conditiones neceſſa-
rio requiſitæ ad eſſe eiuſdem,cum ſe non compatiantur contraria.Si autem
non adſunt conditiones neceſſario requiſitæ ad eſſe papæ,ſequitur non eſ-
ſe papam.Et ſi iam non eſt papa,non eſt deponibilis à papatu,nam deponi
bilem eſſe præſupponit adhuc eſſe.

Itaq; connectendo vltimum primo:Contraria conditionibus neceſſario
requiſitis ad eſſe papę,faciunt vt non ſit deponibilis papa.Implicat autẽ pro
poſitio,quod ſola illa faciant vt ſit deponibilis papa,quæ eſt euidens contra
dictio. Sed ita potius aſſumendum fuerat,vt veram & ex terminis euiden-
tem propoſitionem faceret:Contraria conditionibus neceſſario requiſitis
ad eſſe papæ,faciunt aut arguunt nõ eſſe papam. Sed hæc nihil eſſet ad pro
poſitum,quin potius ad oppoſitum.Nam deponibilem eſſe (quod conclu-
dendum eſt in concluſione)præſupponit eſſe.

Iam & minor ſeu ſecunda propoſitio,aut falſa eſt, aut non ſeruit propoſi
to.Nam qui dicit ſolam infidelitatem inter crimina contrariari conditioni-
bus neceſſario requiſitis ad eſſe papæ,ſi ꝑ infidelitatẽ intelligat negationem
habitus fidei in baptiſmo infuſæ,& ſemper permanentis cũ baptiſmali cha
ractere,dicit ſecum pugnantia & aliena à propoſito. Ita quidem ille ſuppo
nit,quod duæ tm̃ conditiones ſint ſimpliciter neceſſarię in electo ad eſſe pa
pã,videlicet vt ſit Christianus,& vt conſentiat:tametſi harũ ſecunda,in fieri D
tm̃,nõ in facto eſſe,demõſtrata ſit eſſe neceſſaria,ſicut prima in vtroq;, hoc
eſt,tã in fieri,q̃ in eſſe quieto aut facto:Cui hoc pacto repugnaret quidem
infidelitas,ſed ea inter crimina locum non habet,cum etiam paruuli recens
nati ante baptiſmũ ſub hac infidelitate ſint. Crimẽ aũt actualium,eorumq;
grauium peccatorum importat aliquod.Deinde hęc infidelitas nihil ꝑtinet
ad concludẽdum propoſitum.Demonſtrandum enim fuerat, ob ſolam hæ
reſim reddi papã deponibilẽ:ſed hæreſis ad hoc infidelitatis genus non per
tinet,quin potius illi repugnat & eſt incompoſſibilis,neceſſario præſuppo-
nens fidem huic generi infidelitatis oppoſitam,per quam dicimur fideles &
Christiani.Nemo eñ niſi Christianus, poteſt eſſe hæreticus. Si vero ꝑ infi-
delitatem intelligat hæreſim, quomodo intelligere debuit ad concluden-
dum id, quod erat propoſitum,iam minor ſecundum ipſum euidenter fal
ſa eſt.Nam duas tantum ponit conditiones ad eſſe papæ,ſimpliciter neceſ-
ſarias.Eſſe voluntarium & Christianiſmũ,at hæreſis neutri repugnat:imo
alterum cui repugnare deberet, hoc eſt, Christianiſmum, neceſſario præ-
ſupponit. Præterea ſecundum præfati reuerendiſſimi cardinalis ſententi-
am, papa ſi in hæreſim incidat, eſt & manet verè papa, donec deponatur:
ergo ſe compatiuntur in eodem hæreſis & papalis autoritas,eſtq; illa ex eo
rum genere, vt hæc tam cum ea eſſe poſſit,quàm cum eius contrario .Non
ergo contrariatur hæreſis conditionibus neceſſario requiſitis ad eſſe papæ,
quum ſit euidens contradictio,eſſe aliquid abſq; requiſitis neceſſario ad ſu-
um eſſe,aut cum eorum contrarijs.

Voluiſ-

A Voluissem equidem dissimulanter hæc ptransire, & ad rationes, si licuisset, prædictas reuerendissimi domini Caietani conniuere, neq; ēm illi con tradicendi studio excussimus easdē aliquanto diligentius: sed quia in idem argumentum incidimus, tractatum quidem à multis, at à nemine (vt mihi equidem videbatur) pro dignitate & merito, ne fortè actum agere videremur, si quæ ab alijs satis, sufficienterq; demonstrata sunt, rursus hic demonstrare aggrederemur, necessarium nobis fuit, & illas eius rationes discutere, quantum solidi intus haberent, & in locum earum, si quæ fortè minus sufficientes inuenirentur, succenturiare alias.

Quandoquidem haud parui momenti est causa, de qua agimus, & grauis in primis, summæq; autoritatis habemus aduersarios, nempe tot patres, qui concilijs illis Constantieñ. & Basilieñ. interfuere, etiam synodalem autoritatem pferentes, tot insup illorum cōciliorum assertores & defensores: quorum nisi solidissimis rationibus causam nostram demonstrauerimus, & luce clarius perorauerimus, haud dubiè nos oppressura erat autoritas.

Orthodoxam catholicā q; veritatē de quęstione proposita ex certissimis illis theologicisq; principijs, aut demonstratis ex eisdem, euidenter demōstrare. Cap. XV.

Niuersalem ecclesiam quamuis simpliciter quidem loquēdo, Petri ecclesiasticæq; hierarchiæ præsidentium autoritati diuino iure subiectam, satis demonstrauerimus: hoc nunc ambigitur & hoc inquiritur, an ne vnus saltem aut alter casus eodem iure exceptus sit, quando in euidentem perniciem ecclesiæ tenderet hæc eius subiectio: imo nisi tunc ex subiecta fieret superior, & deponēdi sui capitis potestatem haberet. Putant autem omnes casum hæresis ita exceptum esse, vt eo occurrente, ecclesiæ atq; vniuersalibus concilijs in ecclesiasticæ hierarchiæ præsi-
B dem competat iurisdictionis autoritas, cuius alioqui autoritati subijciuntur. De quo post inquiretur & disputabitur. Sed præter hæresis crimē, nullum esse alium casum eiusmodi, ob quem caput totius ecclesiæ humano sit iudicio obnoxius: mihi quidem cum reuerendissimo cardinali præfato, & cum magna Theologorum Canonistarumq; caterua conuenit, sed aliquanto accuratius demonstrandum est.

Principio illud hic p̄supponendum, q̄d superioribus libris ex certissimis illis Theologicis principijs, hoc est, diuinæ scripturæ autoritate, catholicæ Christi ecclesiæ traditione, confessione, cōmuniq; sententia, atq; ipsa etiā rei euidentia demonstrauimus, cōstitutum à Christo Petrum vniuersalis ecclesiæ pastorē & p̄sidem, datam illi regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiā, cum supma omniū magnificaq; iurisdictionis autoritate indefectibilis fidei singulari illo priuilegio & cæteris omnibus, quę principanti in ecclesiastica hierarchia ostendimus necessaria. Petro aūt vt in officio, ita & q; in eadem prorsus autoritate, prærogatiua, ac priuilegio (quæ ad officium illud pertinent & sunt necessaria) successisse & succedere Romanos pontifices. Eodem ergo iure, eodemque autore Christo, vniuersalem illis subiectam fuisse ecclesiam necesse est. Nam si pastor, rector & caput vniuersalis ecclesiæ Petrus, pasci hęc gubernariq; debuit à Petro, eidemque subesse, & non vice versa. Si data Petro in eam regiminis iurisdictionísque autoritas, huic necessario imposita est subiectionis obsequendíque necessitas. Si illius autoritati commissum definire subortas inter nos quæstiones & controuersias, huic iniunctum est illius sententiam sequi: breuiter, illi semper, velut fundamento suo ædificium, vniri ac inniti. Ipsa autem rerum

natura

natura ordoq́; non patitur, vt ſubditus & inferior in præpoſitum ſibi à Chri C
ſto iudicis perſonam induat, & iuriſdictionis autoritatem exerceat. Ergo
ſi quo caſu hoc licebit eccleſiæ in Petrum, aut qui eius pſonam ac officium
gerit in eccleſia, vt ſi criminoſus fiat, & vita ſua ſcandalizãs eccleſiam, neceſ-
ſe eſt caſu illo à ſubiectionis lege exẽptam fuiſſe à Chriſto, cum ab alio ex
cipi non potuerit. At à Chriſto nullum vnquam criminis caſum demonſtra
bunt exceptum, q̃ inferiori & ſubdito aduerſus præpoſitos ſibi ab eodẽ eri
gere ſeliceat, in eoſq; vice verſa ſibi vſurpare autoritatẽ iudiciariam: q̃n po-
tius clariſſimè hoc cautum ab eodẽ & diſtrictè præceptum inuenient, vt ni-
hilo minus illis ſubdamur, illorum præcepta iuſſaq; ſequamur per omnia.
Super cathedram, inquit, Moyſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. Quorum ple
raq; grauia & enormia peccata commemorans & redarguẽs, ita tamen de
eis ſubiungit: Omnia quæcunq; vobis dixerint, ſeruate & facite: ſecundum
opera vero illorum nolite facere, dicunt enĩ & non faciunt. Audis hic quid
præcipiat, audis propter opera vitamq; perditam eorum, qui ſedent ſuper
cathedram, nihilo plus nobis licere debitam illis obedientiam detrectare:
ſed omnia, inquit, quæcunq; vobis dixerint, ſeruate & facite.

In eos vero, qui eccleſiæ nomine in cõcilijs ſibi arrogarent in vniuerſalis
eccleſiæ paſtorem, principem ac iudicem, autoritatẽ hanc iudiciariam, cum
ININ glorioſiſſimo martyre & pontifice Cypriano rectè meritoq; dicemus: Oues
eſtis, grex eſtis, nolite diſcutere paſtorem, ne eius quoq; criminis rei tenea-
mini: Nolite vos iudices dei conſtituere & Chriſti. Dicemus & illud ſapien
tiſſimi Solomonis: Generatio quæ patri ſuo maledicit. Et rurſus: Oculũ qui
ſubſannat patrem, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant illũ filij
aquilæ. Quod ſi Cham viſis & non coopertis verendis patris ſui, maledictio
nem accepiſſe legitur: quanto potius, qui non vident ſolum, ſed ſcrutantur, D
non tñ vt rideant, ſed vt patenter prolata de iniquitatis ſuæ pharetra, ſagit-
ta iudicij ſui ipſos cõfodiant. Non ſic filij frugi & ſobrij, ſed auerſi potius ope
ruerunt verenda patris ſui. Quid eſt (inquit beatiſſimus ille papa Gregori-
us) q̃d auerſi operiunt: niſi quod bonis ſubditis ſic præpoſitorum ſuorum
mala diſplicent, vt tamen eadem occultent ab alijs. Operimentum auerſi de
ferunt, quia dijudicantes factum & venerantes magiſterium, nolunt videri
quod tegunt. Et rurſus: Admonendi ſunt ſubditi, ne cũ culpas præpoſitorũ
conſiderant, cõtra eos audaciores fiant, ſed ſic quæ valde ſunt eorum praua,
apud ſemetipſos dijudicent, vt tamen diuino timore cõſtricti, ferre ſub eis
iugum reuerentiæ ac obedientiæ non recuſent. Hactenus ille.

Et qua tandem autoritate, quotcunq; epiſcoporum conuentus, quãtum-
cunq; vniuerſalia concilia, in ſuũ caput & vniuerſæ eccleſiaſticæ hierarchiæ
pręſidẽ ſibi p̃ſument autoritatẽ iudiciariã? Suo ipſorũ nomine non poſſunt,
cum nullũ ſit in ſcripturis verbum q̃d propriè de vniuerſalibus concilijs aut
vlla earundẽ autoritate loquatur. Sed nec nomine vniuerſalis eccleſię, à qua
nullã cõmiſſionem proferre poterunt, nec illa ſibi datam vllã iuriſdictionis
autoritatẽ à Chriſto, vt hęc 3.4. & 5. cap. huius luculentius demõſtrauimus.
Quin potius omnem omnium conciliorum autoritatem dependere ab au
toritate ſedis apoſtolicæ & Romani pontificis, quæ ſi eis deſit aut reſiſtat,
non iam concilia, ſed conſpirationes & illicita conuenticula eſſe, & prorſus
nullius momenti, quicquid ab eiſdem aut agitur aut decernitur, toto hoc li-
bro, præſertim à capite 8. deinceps æque euidens fecimus.

Quin & hoc velim mihi reſpondeant, qui Conſtantienſis, Baſilienſiſq;
concilio

conciliorum autoritatem asserunt. Damnauit Athanasium & alios nonnul
A los episcopos, totius penè Orientis XC. aut eo amplius episcoporum synodus, primum in Tyro, deinde Antiochiæ pro grauissimis quibusdam illi obiectis, & vt videbatur, probatis criminibus. Sed Athanasiũ damnatosq; alios restituit vnus Iulius Rom. pontifex, & in ipsos damnationis eorundem autores conuertit damnationis sententiã, nunquid ea in re præter officium suum quicq̃ existimant egisse illum Iuliũ, sup tantę synodi autoritatem sibi vsurpãdo superiorem autoritatem & iudiciariam? Certè rite legitiméq; hoc fecisse illum, nec alienæ quicquã, aut indebitæ autoritatis sibi vsurpasse, & tunc & deinceps in hãc vsq; horã, recognouit vniuersa Christi ecclesia. Rursus Ephesina II. etiam vniuersalis synodus, etiã B. Leonis autoritate congregata legitimè, in B. Flauianum Cõstantinopolitanum episcopum protulit damnationis sententiam, & damnatũ à sede apostolica Euticetem absoluit. At ille beatissimus Leo iniquam illam impiamq; mox retractauit synodalem sententiam, & in Dioscorum Alexandrinum patriarcham, eius præcipuè præuaricationis autorem, vice versa distrinxit damnationis sententiã. Quem etiam rite legitimeq; hoc ipsum fecisse, & tunc probauit orthodoxa Christi ecclesia, cuius vocem, confessionem & testimonium audisti in Chalcedonensi (quæ eandem ob causam paulo post congregata est) frequentissima synodo, & nunc probat in hodiernum vsq; diem, atq; ipsum cum suo Euticete execratur Dioscorum. Quid ergo tibi videtur, subiectam ne Ro. pontificis autoritatem quotcunq; episcoporum synodali autoritati & iudicio, an cõtra? Cum synodis etiam vniuersalibus, & synodalibus earundẽ decretis, definitionibus & sententijs, vt iustis ac pijs, autoritatem ac robur impartita est apostolicæ sedis autoritas: ita semper deiecit & retractauit iniustas atq; impias. Neq; vnquam vice versa factum inuenies, vt synodalis sen-
B tentia correxerit apostolicæ sedis sententiam & iudicium, sed semper subscripserit, semper velut normã quandã inobliquabilis fidei & iudicij sequuta fuerit: quemadmum in superioribus clarius demonstratum est.

Nihil hic prodest dicere, iniusta fuisse conciliorum, quę memorauimus, iudicia, proinde merito retractata. Nam hoc modo quæritur, conciliorum etiam vniuersalium autoritas, præsit an subsit autoritati ecclesiasticę hierarchiæ præsidis & sedis apostolicæ: si præsit, qua ergo temeritate & ille Iulius, & hic beatissimus Leo præsumpserunt iudicare de synodali sententia, inferiores videlicet & subditi, de iudicio supremæ, atq; adeo sacrosanctę autoritatis in ecclesia? Sed nihil eos alienum aut indebitum præsumpsisse, & tunc & deinceps recognouit vniuersa Christi ecclesia. Ergo pręesse autoritatem Ro. pontificum, autoritati conciliorũ, etiam vniuersalium, non subesse necesse est. Fuisse enim Ephesinum illud secundum vniuersale concilium, etiam apostolicæ sedis autoritate congregatum legitimè, omnino inficiari nemo potest. Fateantur ergo necesse est, superiorem esse Ro. pontificum, q̃ conciliorum, autoritatem, etiam vniuersalium, & congregatorum ritè ac legitimè, vt ad quos spectat iudicare, iusta ne an iniusta sint synodalia iudicia, & vt probare iusta, ita reprobare ac retractare iniusta. Nulla est hic latebra, nihil quo subterfugias. Hoc enim certum est, ad superiorem autoritatem pertinere, iudicare de inferiorum iudicio, non contra. Si ergo Romanus pontifex superior est, & iudex conciliorum vniuersalium, etiam congregatorum legitimè: quæ vt bene, ita & perperam, iniuste, impieq; iudicare definireq; posse demonstratum est, non poterunt concilia vice ver-

Præest cõ ciliis ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritas, ergo nõ subest.

ſa contra rerum naturam & ordinem in ſuum iudicem ſibi rite vſurpare au toritatem ſuperiorem ac iudiciariam. C

Ioannem Antiochenum epiſcopum Epheſina prima ſynodus, cum damnationi ad correctionẽ vſq; ſubieciſſet, eo quod in B. Cyrillum Alexandrinũ ſecundæ ſedis epiſcopum (cũ ipſe tertiæ tantum eſſet) irregulariter protuliſſet damnationis ſententiam, eadem de re ſcribens B. Celeſtino Romano pontifici, Indignetur, inquit, tua religioſitas competenter pro his, quæ facta ſunt. Si enim data fuerit volentibus licentia maiores iniurijs ſedes afficere, & in eos, in quos non habent poteſtatem, vt contra leges, ſic & contra canones proferre ſententias, ibunt ad vltimam confuſionem res eccleſiæ. Audis iudicium & ſententiam vniuerſalis & ſanctiſſimi concilij, videlicet niſi obſeruetur ordo hierarchiæ eccleſiaſticæ, ſi inferioribus ac ſubditis in ſuos ſuperiores permittatur inſurgendi licentia, ituras in vltimam confuſionem res eccleſiæ. Itaq; cum primæ ſedi, & eccleſiaſticæ hierararchiæ præſidi ſub ſint omnes, qui in Chriſti ouili ſunt, ſequitur illum iudicari non poſſe aut dãnari humano iudicio

Notanda Epheſini concilij ſententia.

Illatio ad eadem.

Quod ipſum conteſtantes etiã in Chalcedoneñ frequẽtiſſima ſynodo ex toto orbe cõgregati ſancti & orthodoxi epiſcopi Dioſcorũ Alexandrinũ, ſecũdæ ſedis antiſtitẽ, inter cætera iccirco potiſſimũ abſq; ſpe reſtitutionis damnarunt, q̃d excommunicationis ſententiam in B. Leonẽ Ro. pontificẽ proferre præſumpſiſſet, hoc præcipuum memorãtes inter irreperabilis ſuæ damnationis cauſas. Quoniam, inquiunt, ſecundis exceſſibus priorem iniquitatem valde tranſcendit. Præſumpſit enim & excommunicationem dictare aduerſus ſanctiſſ. & beatiſſ. archiepiſcopum magnæ Romę Leonem. Hæc in ſynodali aduerſus ipſum ſententia. Et nunquid factam ibi inquiſitionem legitur, iuſte ne an iniuſte damnare præſumpſerit Ro. pontificem? Imo abſq; omni controuerſia hoc in eo victi ſunt, quod cum ipſe inferior eſſet, primæ ſedis pontificem ſibi ſuoq; iudicio ſit conatus ſubijcere. Sed quæ tandem erat illa prior eius iniquitas, quæ parua viſa eſt tanto concilio in cõparatione ad hanc eius præſumptionem aduerſus apoſtolicæ ſedis pontificẽ? Ex ſuperioribus hoc notũ eſt, q̃d autor ipſe fuerat p̄uaricationis illi Epheſinæ ſynodo, in qua & damnauit orthodoxam veritatẽ de myſterio incarnationis verbi: & pro eadem recepit ac probauit damnatã apoſtolicę ſedis iudicio Euticetis pfidiam. Item q B. Flauianum Conſtantinopolitanũ epiſcopũ, eoq; Euticeti & impietati eius aduerſaretur, dãnationi ſynodali ſubiectum, ſede ſua Conſtantinopolitana eiecerat, & multis iniurijs affectum coegerat migrare ad dominum, cuius B. Liberatus Cartagineñ. eccleſiæ archidiaconus in Breuiario ſuo q̃ Neſtorianorũ & Euticianorũ cauſam perſtrinxit, teſtis eſt, & epiſcoporum in eadem Chalcedoneñ ſynodo aduerſus Dioſcorum inclamationes comprobant. Nam inter cætera, quibus eundẽ exornarunt, præconia etiam homicidam appellãt. Et hæc nunquid parua tibi videntur? At comparatione ad temeritatem, quam pręſumpſit aduerſus Ro. pontificem eccleſiaſticæ hierarchiæ preſidem, parua illa tanto ſunt viſa concilio. Nam priorem, inquiunt, iniquitatem ſecundis exceſſibus valde tranſcendit. Voluerũt ſanè in domo dei nihil fieri p̄poſterum, nihil confuſum nihil inordinatum: memores illius, quam paulo ante citauimus, Epheſinæ ſynodi veriſſimæ ſententiæ: ituras videlicet in vltimam confuſionem res eccleſiæ, niſi obſeruetur ille ordo hierarchiæ eccleſiaſticæ: ſi ſubiectis in ſibi p̄poſitos, à Chriſto quomodocunque permittatur inſurgendi licentia. Vnde & in D

Chalcedoneñ. ſynodus q̃ graue reputauerit illã pręſumptionẽ Dioſcori, q̃ B. Leonẽ ſuo iudicio ſubiugare conatus eſt.

Hæc nota & põdera.

A de & in Aphricano concilio ita definitum legitur: Vnusquisq; nostrum ordinem sibi decretũ à deo cognoscat, & posteriores anterioribus deferãt, nec ipsis inconsultis quicq̃ agere præsumant. Et his licebit in illos cõtra rerum naturam & ordinem constitutum à deo sibi vsurpare autoritatem iudiciarii am:oues in suum pastorem sibi constitutum à deo, subditi in suum rectorem & principem, & qui ipsius Christi inter nos agit vicariũ: nunquid non ibunt, si hoc permittatur, in vltimam confusionem res ecclesiæ?

Certè sancti patres ab initio, tanto studio præcauerunt nullam ansam dare subditis quomodocunque insurgendi in sibi præpositos, vt nec accusare eosdem, etiam coram competenti suo & superiori iudice, etiam de veris & quæ probare possent, criminibus ipsis inultum tulerint. Testantur hoc sancti patres, qui plurimi sub Sixto Ro. pontifice conuenientes, Euphemium episcopum irreparabiliter damnasse leguntur, q̃d Polycroniũ Hierosolymitanum antistitem, metropolitanum suum de grauibus quibusdam, q̃uis veris criminibus, accusauerat. Ob quæ, inquisitione facta ab apostolicæ sedis legatis, Leone & Abundio eam ob causam missis Hierosolymã, inuentaq; veritate, ille quidem ecclesiæ suę amotus gubernaculis, vrbe eiectus, ruri velut priuatus habitare cogitur, alteri interim commissa gubernatione ecclesiæ: sed & Euphemius nihilo minus ab vniuersa episcoporũ synodo damnationi subiectus est, q̃m linguam suã contra suum prelatũ erexerat. Cuius etiã Nicolaus ille meminit in sua ad Michaëlem imp. epistola. Quod si nec accusare prælatum suum, etiã coram legitimo & superiori iudicio, etiam de veris, & quæ probare potest, criminibus, subdito liceat, sed grauius punitur accusator pro eiusmodi præsumptiõe & temeritate, q̃ reus & accusatus pro comprobatis, q̃uis grauissimis, criminibus: quid demum merentur illi, qui

B in ecclesiasticæ hierarchię præsidẽ, totius Christi ouilis, hoc est, catholicę ecclesiæ pastorem & rectorem ab eodem constitutũ Christo, insolentissime insurgentes, suo illum iudicio conantur subijcere, quemadmodum illi p̃sum pserunt in Basilieñ. concilio aduersus Eugenium: nunquid enim sunt vlli in ouili Christi, qui non subijciuntur eiusdem pastori, quem idem ipse Christus constituit? At illi, non accusare tantum, sed & damnare eũdem p̃sumpserunt indubitatum catholicæ ecclesiæ pontificem, tã pernicioso exẽplo in posteros, q̃ erat illorum sapientissimũ & saluberrimũ, qui etiam accusationem subditi aduersus suum præpositum, quamuis corã legitimo iudicio, quamuis de veris grauissimisq; criminibus, quàm ipsa crimina grauius vlti sunt.

Ex his, ni fallor, & omnibus quæ toto hoc libro superius à nobis demonstrata sunt, satis intelligis lector Christiane, nihil mẽtitum illum Gelasium ante annos mille in hæc verba scribentem ad Dardaniæ episcopos, pro apostolicę sedis in Acatium (quam plerique multis rationibus iniustã calũniabantur) sententia: Nec plane, inq̃t, hoc tacemus, q̃d cuncta per mundũ nouit ecclesia: Quoniã non q̃rumlibet sententia pontificũ ligata à sede B. Petri ius habeat resoluendi, vt quæ de omni ecclesia ius habet iudicandi. Nec de eius licet iudicare iudicio, siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt, ab illo autem nemo est appellare pmissus. Sed nec illa præterimus, inquit, quod apostolica sedes sine vlla synodo præcedenti, soluendi quos synodus iniqua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo quos oportuit, habuerit facultatem. Hæc enim ita se habere, reuera cuncta per mundum nouit ecclesia, & ipsa rei euidentia conuincit.

Nec rursus falsum esse illud Bonifacij martyris q̃d citat Gratianus: Si pa-

Kkk ij pa suæ

Nec accusare q̃dem p̃positos suos pmittitur subditis q̃uis in legitimo iudicio.

A minori

Verissima Gelasij sẽtẽtia, quã ille añ annos mille iactabat cunctã per orbẽ recognouisse ecclesiam.

Vera item S. Bonifa

est senten- pa suæ & fraternæ salutis negligẽs dep̄henditur, inutilis & remissus in ope C
tia quam ribus suis, insup & à bono taciturnus (q̃d magis officit sibi & om̃ibus) innu
citat Gra- meros q̃dem populos cateruatim ducit primo gehẽnæ mãcipio, cũ ipso pla
tianus in gis multis in æternũ vapulaturus. Attamẽ huius culpas hic redarguere p̄su-
c. Si papa. mit mortaliũ nullus, q̃a cũctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicãdus, &c.

Recogni- Quod ipsum num tibi intellexisse videtur tot sancti patres pleni Christi
tio S. pa- spiritu in illo CLXXX. episcoporum aliquandiu ante Nicenũ in Sinuessa
trũ in con Campaniæ vrbe celebrato concilio, ob causam Marcellini Ro. pontificis:
cilio Sin- Qui cum in sæuissima illa per Diocletianum mota persecutione, ad impia
uessano, pertractus sacrificia, metu suppliciorum thura coniecisset in aras execran-
ob Marcel das, ob grauissimum ex eo facto natum dei ecclesiæ scãdalum, sanctorum,
lini Rom. quot diximus, episcoporum Sinuessæ conuenit cõcilium. Quo & ipse Mar
põtificis cellinus, non pontificali, sed pœnitentis habitu & amictu, squalidus, pulue-
causam. rulentus, sacco ciliciocq; indutus proficiscitur, synodali se sistens iudicio, cul-
pam suã haud inficians, haud excusans, sed palam confitens, nec pœnam de
precans, quin potius, vt sibi imponeretur, postulans. (tametsi fabulosa quæ-
Nota reco dam de hoc aliter legantur aliubi incertis autoribus) Sed in tanto concilio
gnitionẽ, qui illum iudicare præsumeret, quamuis contra se confitentem, non qua-
primã se- lecunque crimen, sed idololatriæ, & negati Christiani nominis, quamuis
dẽ non iu etiam aduersus seipsum impartientem autoritatem concilio, nemo inuen-
dicari à tus est: sed dicebant vno ore omnes. Quoniã prima sedes non iudicabitur à
quoquã. quoquam. Noli ergo audiri in iudicio nostro, sed collige causam tuam in si
nu tuo. Tuo ore causam tuam iudica, non nostro iudicio. Itaq; à sancto con
cilio cum aliud obtinere non posset, hanc in seipsum statuit & executus est
sententiam, vt qui negationis inconstantia Christi scandalizauerat ecclesiã,
eandem rursus cõfessionis suæ ad mortẽ constantia ædificaret. Quare Ro- D
mam reuersus & fiducialiter agens, etiam Diocletianum ipsum magna li-
bertate corripuit. Cuius iussu cum tandẽ duceretur ad martyriũ, vna cum
Cyrino & Antonino gloriosis Christi athletis, Marcellum presbyterum su
um & in episcopatu successorem admonet, ne corpus suum sepulturæ eccle
siasticæ traderet, qua se ob negatum Christum reputabat indignum.

In eundem modum cum aduersus Sixtum illius beatissimi Leonis præ-
decessorem grauia pleraq; crimina obijcerentur ab æmulis, eamq; ob cau-
sam procurante id Valentiniano imperatore cõuenisset Romam frequen
tissimum episcoporum concilium, cui etiam ipse imperator sui pręsentiam
exhibebat, dixerũt vno ore patres vniuersi, non licere aduersus Romanum
pontificem dicere sententiam. Quod imperator intelligens, & se tantorum
patrum permittens sententiæ, vna cum concilio vniuerso in ipsiusmet pon
tificis arbitrium posuerunt suum ipsius iudicium.

Nec secus cum Symmacho actũ est à sanctis illis patribus, quos euocaue
rat Theodorici regis autoritas, vt de his quæ illi obijciebantur ab aduersa-
rijs, synodaliter iudicarẽt. Qui primum nec conuenire cõsenserunt ad regis
vocationem, dicentes, ipsum q dicebatur impetitus, debere synodum cõuo
care, quia eiusdẽ sedi primum B. Petri principatus, deinde sequuta iussio-
nem domini conciliorum venerandorum autoritas, singularẽ in ecclesia tra
didit & recognouit autoritatem. Ad quæ rex, cum ipsum quoq; põtificem
in synodo colligenda voluntatem suam literis demonstrasse significaret,
tum demum conuenire consenserunt, cum de literis illis pontificijs reddi-
ti essent certiores. Congregato deinde atq; Symmachi præsentia confir-
mato

A mato concilio, cui autoritatem etiam contra se, si mereretur indulserat, cum dicerent patres, à se iudicari non posse primæ sedis episcopum. Illum enim inferiorum non posse subiacere iudicio: prouocarent autem æmuli & aduersarij ad regis arbitrium, quem illi aduersum senserāt. Rex velut diuinitus inspiratus, respondit synodalis esse arbitrij, in tanto negocio sequenda præscribere: ad se vero præter reuerentiam nihil de ecclesiasticis rebus pertinere: permittens pontificum potestati, vt siue propositum vellent audire negocium, siue nollent, quod magis putarent vtile, deliberarent, dummodo ita prouiderent, vt pax in ciuitate Romana daretur ecclesiæ. Itaq; congregati in concilio episcopi vna tandem voce dixerunt: Symmachus papa sedis apostolicæ præsul, ab huiusmodi oppositionibus, quibus est impetitus, quantum ad homines respicit, sit immunis & liber, cuius causam totā dei iudicio reseruamus. Hæc leguntur in synodali definitione eiusdem concilij, cui in hæc & similia verba omnes scripserunt: Laurentius ecclesiæ Mediolanēsis episcopus, huic statuto nostro, quo totā causam Symmachi papę iudicio dei reseruamus, subscripsi. Petrus quoque Rauennatis episcopus, & post eum LXXV. episcopi similibus verbis scripserunt.

De huius synodi sententia in apologia Ennodij Romanæ ecclesiæ diaconi, aduersus detractores eiusdem (quam quinta Romana synodus CC.XVIII. episcoporum, qui non solum ex Italia, Sicilia, Gallijs, Hispanijs, sed & ex Macedonia, Thracia, Græciaq; vniuersa, atq; Asia etiā sub eodem Symmacho postea conuenerunt, approbauit & tanq̃ synodali autoritate dictatā compositamq; haberi voluit) legitur in hæc verba:

Transibat negocij qualitas audituros, & plus adhuc remanserat in reuerentia pulsati, quam esset in integritate collegij. Et post aliqua: Aliorū fortè

B hominū causas deus voluit per homines terminari, sed istius præsulis, suo sine quęstione reseruauit arbitrio, voluit beati Petri apostoli successores cœlo tātum debere innocentiā & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam, &c. Sanctorum quippe pontificum sedis eius dignitatem factam toto orbe venerabilē, dū illi quiquid fidelium est, vbiq; summittitur, dū totius corporis caput esse designatur. De q̃ mihi videtur dictū per prophetam: Si hic humiliatur, ad cuius confugietis auxilium? Quid si mihi immunda labia habenti & nullis succensa carbonibus, vt Esaiæ concessum est, ipsum ad suę sedis priuilegia tuenda Petrum apostolū liceret euocare, vt nobis humana voce loqueretur? Quē si audiretis, hęc diceret: Filij hominum vsq; quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quęritis mendaciū? Scitote quoniam mirificauit dominus sanctum suum. Quid stabilita Christi manibus cupitis fundamenta subruere? Hęc ille Ennodius ante annos mille, imo hęc illa tot episcoporū synodus, quę illā Ennodij apologiā, velut synodali autoritate dictatam, haberi & legi voluit.

In eundē modū cū & Leo ille III. à Paschali primicerio & Cāpulo presbytero apud Carolum Magnū imperatorē grauiter, & de grauibus criminibus accusaret, & eiusdē instātia, eam ob causam totius Gallię, Germanię & Italię, Romam conuenisset episcoporū synodus, eaq; cōsidente in beati Petri basilica, rogasset imperator episcopos de causa pontificis (cui accusatores capitale crimen intenderant) communem ipsorum sententiam, vno veluti ore omnes concorditer responderunt, sedem apostolicam, quod dei ecclesiarū omniū caput sit, à nemine iudicari debere. Quo tā graui responso deterrito imperatore, omissa est omnis vlterior causę inquisitio: quamuis aliter

 sibi

sibi optimè conscius pontifex cuperet. Qui vt hominibus etiam de se satis faceret, absolutus concilij iudicio, surgẽs in medio edicit, se prædecessorum suorum vestigijs insistentem, obiectis falso criminibus postridie responsurum. Et mane conuenientibus cum Carolo & omni populo episcopis pontifex conscenso suggestu Christi euangelia manibus tenens, coram omnibus iureiurando affirmauit, se insontem esse. Accusatores autem pontificis capitali sententiæ addicti ob exemplum in posteros, eiusdem tamen benignitate & interuentu saluati sunt. C

Audis itaq; tot sanctorum ex toto orbe patrum qui diuersissimis temporibus ob Rom. pontificum causas conuenerunt, vnam eandemq; & velut vno ore prolatam sententiam. Quod vtiq; euidenti certissimoq; argumento est, communem hũc fuisse totius catholicæ ecclesiæ de suo capite consensum, quod humano non subiaceret iudicio, quem tot orthodoxi sanctiq; patres tam diuersis temporibus ex vniuersa congregati ecclesia, non solũ consonantem, sed eundem prorsus expresserunt.

Verissimè proinde significantissimeq; dictũ à Bonifacio: Si deuiat terrena aut secularis potestas, iudicatur à spirituali: si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori: si vero sũpma, à solo deo, non ab homine potest iudicari. Quid eñ hoc vno vel ex ipsa terminorũ ratione dici potuit euidentius? Quare ad Innocentium secundũ scribens ille D. Bernardus, vir plenus apostolico Christique spiritu: Quis, inquit, faciet mihi de vobis iustitiam? Si haberem iudicem ad quem vos trahere possem, iam nunc ostenderem vobis, vt parturiens loquor, quid mihi immineat. Extat quidem tribunal Christi, sed absit vt ad illud appellem vos, &c. Sed satis hæc fuerint superq;.

Concludendũ est igitur ex Theologicis illis certissimisq; principijs, hoc est, diuinæ scripturæ autoritate & catholicæ Christi ecclesiæ confessione, recognitione, communiq; consensu (cui qui repugnat, hæreticũ se facit) nullum esse criminis casum, saltem præter hæresim (de qua mox videbitur) in quo ipse totius ecclesiæ pastor & rector, Romanus põtifex, iudicari aut deponi possit ab vllo episcoporum concilio aut ecclesia. D

An saltem ob hæresis crimen papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius. Cap. XVI.

Ametsi rationes, quibus superiori capite vsi sumus, clarissimè videatur adstruere, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritatem, nullo vnq̃ casu humano iudicio obnoxiã fieri, vt quę sũpma est in ecclesia autoritas, cui subsunt omnes q in ouili Christi sunt. Esse enim contra rerũ naturam & ordinem, vt inferior in sibi præpositũ à Christo, ouis aut grex in pastorem suum sibi p̃sumat autoritatem iudiciariam. Omnes tamen vnum hunc casum hæresis videntur excipere, in quo sit papa iudicio vniuersalis concilij obnoxius: argumentũ fere sumentes ex c. Si papa, sæpius allegato. Quod autem hæreticus esse possit, perinde quasi sæpè fuerit, nemo est q vertat in dubium. Canonistæ simpliciter ambulant, acquiescentes in dicto capitulo: Si papa, tanquam in primo principio, nihil fere respicientes altius. Theologi qui ad rationem & consequentiam magis attendunt, magis etiam intelligunt difficultatem, quam hæc assertio implicat. Nam si data est Petro & successoribus eius à Christo super vniuersum suum ouile, hoc est, catholicam ecclesiam, regiminis iurisdictionisque autoritas, hanc illis eodem autore subiectam esse & obedientiam debere, eorumque iudicio obnoxiam, indubitatum est. Si subiecta & obnoxia eorum

rum iudicio, idque ita ordinante constituenteque CHRISTO, quo igitur
A pacto vice versa in illos exercebit autoritatem iudiciariam? Quomodo illum iudicare præsumet, quem CHRISTVS in hoc suo regno suum nobis vicarium constituit? quem fecit ouilis sui rectorem & iudicem? Hanc ita que difficultatem reuera maximam, aut potius manifestam (quæ mihi quidem videtur) contradictionem vt euitent quidam, dicunt non ab ecclesia aut concilio iudicandum deponendumve papam hæreticum, sed ipso iure diuino autoritate papali priuatum ob hæresim. Nam & illis videtur ex nonnullis rationum, quæ capite octauo libri quarti explicauimus, se non compati, vt sit papa hæreticus. Sed quoniam nihil etiam dubitant, plerosque Romanorum pontificum decidisse in hæresim communi errore ducti, satis ad consequentiam attendentes, dicũt iure diuino, eo ipso quo cadũt in hæresim, priuatos autoritate papali, cũ nulla humana (cui vniuersæ supereminent) quicquam in illos possit autoritas.

Aliis durior horum videtur sententia. Nolunt enim ipso facto, incidentem in hæresim diuini iuris autoritate priuatum autoritate illa supereminenti & papali: sed opus esse, vt priuetur per sententiam ecclesiæ aut concilii. Quod probare nituntur argumento à minori, de alio quouis episcopo incidente in hæresim, sed pure mentalem, quæ ad nullum actum exteriorem processit: per quam tamen vere, proprie & perfecte volunt ipsum constitui hæreticum, cum hæresis oppositum fidei peccatum sit, cuius effectus est exterior confessio, iuxta illud Apostoli: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Hunc itaque talem probant non priuari ipso facto iurisdictionis autoritate. Habet enim, inquiunt, illam ex cõmissione humana aut ecclesiastica: sed propter solum actum interiorem nemo subest humanæ autoritati aut ecclesiasticæ. Quia homo videt quæ foris sunt, deus autem intuetur cor. Et dicit Apostolus: Nolite ante tempus iudicare, donec veniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Non ergo incurrit, inquiunt, talis hæreticus, aut censuram ecclesiasticam, aut priuationem ipso facto. Sed papa non est deterioris conditionis quam inferioris gradus episcopi. Nec ipse igitur priuatus est ipso facto papali sua autoritate ob hæresim. Quod vero ex humana tantum commissione iurisdictionis autoritatem cæteri episcopi habeant, dicunt esse ex omnium doctorum orthodoxorum sententia, iuxta illud beatissimi Leonis papæ, inc. Ita dominus, decimanona distin. Ita dominus huius muneris sacramentum ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, vt ab ipso quasi à quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Hac ratione nititur reuerendissimus dominus Caietanus in tractatu præfato, efficacissimam eam affirmans, & quam confitetur conuicisse intellectum suum. Ex qua velut certo demonstratum supponens, papam factum hæreticum, non esse ipso facto diuini iuris autoritate depositum, sed deponendum. Et cum hoc vna, quod papa manens papa in nullo simpliciter casu superiorem iudicem in terris habeat. Videns inter hæc concilianda inuicem non leuem difficultatem, quæ mihi potius impossibilitas videtur. Nam si deponendus est, iudicandus igitur. Iudicem ergo habeat in terris necesse est. Si iudicem, & superiorem. Tu enim quis es qui iudicas alienum seruum? Tamen hæc se pulchre conciliasse existimans, ministerialem quandam autoritatem in ecclesia aut generali concilio comminiscitur, illi subesse eum dicens, quo ad solam depositione

tionem, idque in casu vnius hæresis incorrigibilis. Ministerialem autem hanc potestatem esse vult non super ipsam autoritatem papalem, sed super applicationem aut coniunctionem eius ad hoc subiectum aut illud, videlicet super eo, vt Petrus aut Clemens hanc autoritatem habeat. Quam tametsi ille multis verbis obscure confuseque explicet, licet tamen haud obscure intelligere in ecclesiæ ministris, sacramentorumque ab eisdem facta ministratione. Eorum siquidem ministerio hic fit Christianus & baptizatur, ille sacerdos, alter episcopus: at tamen eorum autoritas & potestas non est super effectum ipsum, quem inducunt sacramenta, hoc est, super baptimalem, sacerdotij, aut episcopalem characterem: proinde & ministerialis recte dicitur. Ipsi enim velut instrumenta sunt, per quæ secretius operatur diuina potentia, & ad ministerialis aut instrumentalis causæ genus, quoad productum effectum, pertinent. Ad hunc modum in clero & populo eligendi episcopi solebat esse autoritas, quæ nunc est apud solos ecclesiarum canonicos, non quidem super ipsam autoritatem episcopalem, quæ à solo Deo est, sed ministerialis quædam ad eandem præuia. Huiusmodi etiam ministerialem potestatem etiam vult esse in ecclesia vniuersali super coniunctionem papalis autoritatis ad hoc aut illud suppositum: hoc est, per quam ministerialiter efficitur, vt hic aut ille sit papa. Ad quam eandem contendit pertinere, vt facere hanc coniunctionem, ita & dissoluere iuxta regulam iuris inc. Omnis. Nihil enim tam naturale est, quàm vt vnaquæque res per quascunque causas fit, per easdem & dissoluatur. C

Sed nec ratio illa aduersus priorem positionem dicentem, papam hæreticum ipso iure diuino priuatum autoritate papali, mihi videtur efficax, nec rationabile hoc cõmentum de potestate illa ministeriali quæ esset in ecclesia ad depositionem papæ hæretici, absq; superioritate, vt sic dicam, aliqua su per papam quem deponeret. Quam sit autem illa ratio inefficax, & quàm multis partibus claudicet, nunc aggrediemur ostendere. D

In primis, quod assumit hæresim pure mentalem, & quæ in nullum actum exteriorẽ processit, verè proprie & perfecte facere hæreticum, neutiquam verum est. Nam quanuis hæresis peccatum sit repugnans orthodoxæ fidei, quæ præcipue in intellectu est, non tamen solum illum interiorem peruersæ fidei actum, sed insuper voluntatis quandam electionem importat, quæ habet, quando est efficax, necessario concomitantem exteriorem quendam actum, nisi impediatur. Significat enim proprie hæresis electionem, non qualemcunque, sed qua singularem aliquam communi ecclesiæ sensui fideique repugnantem sententiam quis eligit, quam illi contra ex aduerso statuat, quam defendat, doceat, asserat. Quod faciens propria sua ipsius electione se diuidit ac separat ab vnitate ecclesiastici corporis, à qua diuidi, damnari est. Propter quod dicit Apostolus, quod suo ipsius iudicio damnatus est, hoc est, ab ecclesiastica vnitate separatus, à qua peccatores cæteros arcet ac separat ecclesiasticæ disciplinæ ac censuræ seueritas, quando ipsam monentem corripientẽmque audire contemnunt. Itaque quod alijs peccatis ipsorum pœna est, hoc ipsa includit hæresis: & in se ipsum facit hæreticus, quod in alios peccatores districtio censuræ ecclesiasticæ. At solus error orthodoxæ fidei contrarius, si non sit cum electione eiusmodi defendendi, asserendi, docendique contra communem orthodoxæ ecclesiæ sententiam, errantem quidem facit in fide, sed non facit

A hæreticum. Quemadmodum & se fatetur Augustinus errare posse in fide, sed hæreticum esse non posse, quod prauam illam diabolicámque superbiam ac pertinaciam, se è regione totius ecclesiæ statuendi non habere securus esset.

Nec est quod quis dicat, etiam hæreticos affirmare & credere, se consentire catholicæ CHRISTI ecclesiæ. Imò sciunt se dissentire à reliqua vniuersa ecclesia, cuius ipsius vix tantilla pars fuere, priusquam essent hæretici: sed sibi stultissime persuadent, se solos esse catholicam ecclesiam: contra vero ecclesiam catholicam esse ecclesiam Satanæ. Itaque à catholica Christi ecclesia scientes volentesque dissentiunt, tametsi etiam de illa ipsa impie hæreticeque sentiant. Audisti enim suprà in illis calumnijs coniurationis Lutheranæ aduersus indictam à Paulo tertio synodum, ipsos quidem conſiteri dissentire à cæteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, sed ad hoc se cogi verbo dei.

Quoniam autem errans in fide, & communi orthodoxæ ecclesiæ sententiæ contrarium aliquid docens aut asserens, si admonitus semel & iterum de communi ecclesiæ fide ac sententia non resipiscat, nisi singularem illam opinionē dimittens, communem sequatur orthodoxæ ecclesię sententiam, si non cum illis aquilis, illis sanctis patribus, quorum in terris cœlestis fuit conuersatio, ad illud corpus ecclesiasticę vnitatis se aggreget, in quo solo, Christo ipso teste, est Christus & veritas, sed in desertis, in angulis ac domorum penetralibus ipsum frustra pergat quęrere: iam constat errori suo adiunxisse electionem illam, quam diximus prauam ac diabolicam, quę facit hęreticum: atque ideo tunc velut hæreticum deuitabimus iuxta præceptum Apostoli. Si vero electionem illam errori coniunctam quacun-
B que ratione contineat, nec vllo signo exteriori prodat, non est omnino efficax illa perfectaque electio: quæ si perfecta esset, non posset non prodire in opus exterius non impedita. Quare neque completa illa cōsummataq; est hæresis, de quali Apostolus loquitur, cū iubet deuitare hæreticum hominem post vnam correptionem aut alteram.

Itaque fortè verum est, & quod vltro donarent assertores positionis, quam impugnant, prædictæ, episcopum qualemcunque ob pure mentalem hæresim, & quæ in nullum actū exteriorem processit (si qua tamen talis est) non esse priuatum ipso facto iurisdictionis autoritate. Non quidem ob rationem quam hi inducunt, quam inefficacissimam paulo post demonstrabimus: sed quoniam non esset ea completa consummataq; hæresis, cum illa electione efficaci docendi, asserendive aliquid, communi catholicæ per orbem ecclesiæ fidei ac sententiæ contrarium. De qua hæresi fortè dicerent etiam intelligendam positionem suam de Romano pontifice, quod ipso facto, diuini iuris autoritate priuatus esset, factus hæreticus. De quo tum demum nobis ecclesiæq; certum esse posset, iuxta Apostoli sententiam, si post vnam aut alteram correptionem in errore persisteret. Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi.

Sed iam ratio, qua probant alium quemuis episcopum non esse priuatum ipso facto iurisdictionis autoritate ob pure mentalē hæresim, excutienda paulisper est. In qua id quod primo loco assumitur, episcopos ex humana tantum cōmissione iurisdictionis autoritatem habere, nō est ex cōmuni omnium (vt ipsi dicunt) doctorū sententia, sed contra potius. Nam cōmunior, etiam horum ipsorum, quorum est hæc ratio, quanuis mihi non

satis probata, opinio est, etiam apostolos reliquos à Petro, quibus succedũt C
episcopi, accepisse immediate à Christo iurisdictionis autoritatem Matthæi decimooctauo, vbi dixit eis: Quæcunque alligaueritis super terram, erunt alligata & in cœlo: & quæ solueritis, soluta. Deinde, non videtur, q̃d illis fiat specialis aliqua delegatio aut commissio iurisdictionis ab ecclesia, sed eo ipso quo electi & confirmati sunt episcopi, ex ipsa forma hierarchiæ ecclesiasticæ videntur habere autoritatem iurisdictionis super commissum

Male citari ab illo B. Leonis sententiã.

sibi populum. Quod vero à Beato Leone dicitur, autoritatem istam ecclesiastici regiminis iurisdictionisque principaliter collocatam in Petro, vt ab ipso quasi à quodam capite, dona sua in vniuersum corpus diffunderet, non eo pertinet, quasi reliqui episcopi nihil huius autoritatis haberẽt à Christo, sed solum à Petro: quin contradicit potius, ipsum dominum, non Petrum hæc sua dona in vniuersum ecclesiæ corpus diffundere, sed ordine quodam, ab ipso videlicet Petro quasi à quodam capite facto initio: hoc ipso significans, aliorum autoritatem, quamuis datam à Christo, esse tamen subiectã Petro, atque ab eius autoritate quodammodo dependere: & tam diu eos habere autoritatem illam, quamdiu vniuntur illi suo capiti, quamdiu illi fundamento ecclesiastici ædificij inhęrent, à quo si separentur, iam non amplius pertinere ad Christi ecclesiam, quæ super illam petram ædificata est, atq; ita eo ipso amittere omnem iurisdictionem quam acceperunt ecclesiasticã. Separantur autem à suo capite per schisma & hæresim. Recte proinde dicitur c. Dicimus, XXIIII. quæst. prima. Omnes omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis & iurisdictionis. Quia tamen etiam diuisi ab vnitate ecclesiastici corporis retinent, & Christianitatis, hoc est, baptismi & sacerdotij, pontificalemq; characteres: hinc est, quod baptizati aut ordinati ab hæreticis aut schismaticis, ad catholicæ ecclesiæ gremium reuertentes, nec rebaptizantur, nec reordinantur D

Deinde linum (quod aiunt) lino maleconnectentes, falso assumpto aliud adijciunt, nescio an magis falsum, videlicet quod secundum nullum actum pure interiorem, quis vlli subsit autoritati humanæ aut ecclesiasticæ. De quo non ignoro antiquam esse scholasticorum pugnã & controuersiã,

Adriani VI. cẽsura de dicta sententia.

& fortassis adhuc litem sub iudice. Attamen Adriano illi VI. pontifici max. Theologo in primis resoluto & consummato, vt nostra habuerunt secula, quo & nos in his quondam studijs præceptore, deinde in põtificatu vsi sumus patrono, visum est hanc sententiam à pestifera hæresi haud multum abesse, à qua pro Gersone illo vix vllam excusationem accepit. Qui ex hoc principio procedens, vlterius concludit, actum interiorem non posse cadere sub vllum p̃ceptum humanum aut ecclesiasticum. Nemo est qui ignorat, in exterius & contentiosum iudicium deduci non posse, nisi quæ seu testibus seu scripturis, aut alijs legitimis documentis approbari possunt hominibus: sed quod ad actus interiores, seu præcipiendo, seu prohibẽdo etiam sub pœnis censurisq; ecclesiasticis, in quas ipso facto incidatur, non attingat superiorum autoritas, lõge abest à veritate & doctorũ communi sentẽtia, qui etiam occultos hæreticos iuris censuræ, & excommunicatiõi prolatæ à canone subiacere vno velut ore confitentur.

Caietani distinctio parũ solida de occulto p se & p accidens.

Nec mihi ad rem pertinere videtur illa Caietani distinctio de occulto per se & per accidens. Quasi per se occultum (quale volunt esse actum interiorem) nulli subsit humanæ autoritati: per accidens vero occultum, quẽ tumuis sit eque aut etiam magis occultum, quantũuis etiã minus deduci possit

possit in humanum iudicium, quia tamen ex sui natura tale non est, vtique
A subesse autoritati humanæ aut ecclesiasticæ. Ex quo dicunt consequenter, quod si quis in mentalem hæresim incidat, ex hoc non subiacere censuræ aut excōmunicationi prolatæ à canone: si vero idem secum solus submurmurans, errorē quem mente cōcepit, exteriori verbo submississime profe rat, iam excōmunicatum esse, quantumuis æque occultum sit. Quia actus ille exterior, quantum est de se, posset cadere sub humanum iudicium.
Quæ mihi absque vllo solido fundamento dicta videntur. Nam vbi quæso, aut vnde ex scripturarum autoritate, qua denique ratione, hæc est fundata distinctio? Si enī occulti ratio in causa est, cur sub humanam autoritatem actus non cadat, vbicunque illa adest, siue per se, siue per accidens, suum illum effectum operabitur. Sicut cuicunque inest albedo, suo illo modo immutat visum & disgregat, illud magis cui inest intensior, siue per se illi insit, siue per accidens; & cuicunque inest calor, suo illo modo immutat tactum, & calfacit appropinquantia, nec in eo quicquā operatur modus quo insunt subiecto, sed tantum intentio. Quare si occulti ratio in causa est, cur actus quis humanæ autoritati non subsit, quod magis occultum est, minus suberit: quemadmodum quia albedinis ratione aliquid visum disgregat, quod magis album est, magis disgregat: & magis calidum, magis calfacit, siue per se tale sit, siue per accidens. Quanuis quod per se tale est, semper tale maneat, nisi demutetur extrinsecus ab illo suo quasi naturali habitu: quod per accidens non ita, tamen quandiu tale est, idē prorsus operatur, ac si per se tale esset: vt ferrum per se frigidum, candens & ignitum ita calfacit & adurit, ac si per se tale esset.

Illa vero quæ de scripturis adducuntur, male accommodari videntur proposito. Nam illud ex libro regnorum: Homo videt quæ foris sunt, Deus autem intuetur cor, quid obsecro ad hanc distinctionem pertinet? Numquid ergo autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ aut humanis societatibus præsidentium quicquam subiacet, nisi quod suis ipsi viderint oculis? Quid si audierint? Sed per videre, inquies, omēs hic sensus exteriores intelligit: vnde & qua autoritate hæc tibi glossa & additio? Certum est enī scripturam, quæ adducitur, proprie loqui de videre, et intuitiuam cognitionem importat: quæ nobis tantum est eorum, quæ foris patent, at dominus etiam corda intuetur. Sed hæc ad autoritatem prælatorum, & ecclesiasticæ hierarchiæ humanisque & ciuilibus societatibus præsidentium quid pertinent? quid denique ad humana, contentiosaque illa, forensiaque iudicia? In quæ certū est multa deduci, quæ sub intuitiuam iudicum notitiā non veniunt, imò etiam interiores actus nostros, imò intentiones hominum, quæ vt ex alijs multis probabilibus colliguntur signis, ita nostro sermone, confessioneque efficaciter, irrefragabiliterque produntur. Non est iniuria, si absit iniuriandi animus, ita & delicta ex animo præcipue cōmittentis pēdent ac ponderantur, nunquid ergo in causa iniuriarū non inquirit iudex de iniuriantis animo? nunquid illū non punit præcipue in iniuria? nunquid non distinguit inter homicidiū voluntariū, & quod præter intentionem commissum est? Fœdauit aliquis in publico imaginē principis contumeliæ causa, alter idē fecit, sed citra contumeliandi animum, nūquid inter hos nulla erit distinctio in humano iudicio? Nulla certe erit, si interiores hominū actus non subsunt humano iudicio. Et quę nā obsecro sunt vniuersa de contractibus, testamētis, legatis, fidei cōmissis, vltimis volūtatibus, & id genus alia q̄
B

Male accō modari à Caietano scripturas ad suum propositū

Etiā forensia iudicia iudicare de intētionibus hominum.

Animū hominis pcipue puniri in delicto & iniuria.

de

de humanis voluntatibus, intentionibusq; iudicia? Quod vero omni teste, omni documento caret, quantumuis exterius sit, certum est ad hoc iudicij genus omnino nõ pertinere. Mutuũ consensum viri & mulieris mutuo in tellectum, quod ex se est, certum est vinculum matrimonij inter eos pareret at fecit ecclesia, vt certis casibus & inter certas personas, idem esset inualidus & inefficax. Nunquid ergo vel ex hoc vno palam non est, ecclesiasticæ autoritatis efficaciam pertingere ad actus interiores hominum, eosq; subesse humanis, ecclesiasticisq; legibus? C

Ecclesiasticæ autoritatis efficaciam ptingere ad act' interiores hominum

Iam & illud, quod ex Apostolo adducitur: Nolite ante tẽpus iudicare, & quæ similia sunt, certum est loqui de eo iudicij genere, de quo loquitur apud Matthæum Christus, dicens: Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Sed hæc ad forensia, ecclesiastica q; iudicia, autoritatemq; ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum quid pertinent? Nunquid huiuscemodi distinctiones Christus commentus est, cum Petro diceret: Quodcunq; ligaueris super terram, alligatum erit & in cœlis? An fortè actus interiores hominũ super terrã non sunt? Sed hæc obiter hic, breuiterq; commemorasse suffecerat, nam prolixiorẽ hæc disputatio (quã alibi absoluimus) tractationem requirit.

Quã male ex pmissis quis falsis Caietanus concludat propositũ

Postremo, vt ex falsis his & male consutis præmissis, videlicet: Quod iurisdictionis autoritas inferioris ordinis episcopis humana tantũ cõmissione conueniat, & quod secundũ actum mere interiorẽ nullius hominis quis autoritati subdatur, detur hæc sequi conclusio: Inferioris gradus episcopos ob solã mentalẽ hæresim non priuari ipso facto iurisdictionis autoritateq́ tandẽ est hæc prosyllogizatio: Ergo neq; ecclesiasticæ hierarchiæ præsidẽs Romanus pontifex? Nunquid etiã hic ex sola humana cõmissione supereminentẽ illam autoritatem obtinet, & non potius à deo & Christo? Itaq; maior illa ad hanc conclusionem quid pertinet?

Sed humano, inquies, ministerio aut electione habet, quod papa sit. Nunquid ergo etiã ab illis suis electoribus est illi sacrosancta, supereminensq; illa ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi necessaria autoritas? Nisi & ab hominibus quis dixerit conferri gratiã, charactereq; baptismalem, & sacramentorum omnium effectus, quos sine humano ministerio nemo accipit. D

Miranda collectionum ineptitudo.

Deinde, secunda illa assumpta propositio, aut minor prioris syllogismi, quid obsecro ad secundam hanc conclusionem pertinet? Dicit prior, quam hi impugnant, positio, papã hæreticũ ipso facto diuini iuris autoritate priuatum autoritate papali. Probas tu, inferioris gradus episcopos cõmissa sibi ab hominibus potestate, non priuari autoritate humani iuris ipso facto ob solam interiorem hæresim, quod ea nec iuri humano subsit, nec iudicio. Ergo neq; papa ipso facto priuatur papali autoritate, quam à Deo, non hominibus accepit, idq; diuini iuris autoritate, ob actum interiorem tantum modo: scilicet quia nec Dei subest iudicio solus actus interior? Mihi sanè videtur, etiam si quis studio quærat male connectere aliqua, haud temere se inuenturum quod vna hac ratione peius cohæreat, & in quo plura sint quæ refellere possit aduersarius.

Iam & illud commentum de potestate illa ministeriali, qua concilium deponere posset papam hæreticum absque superiori vlla super eum autoritate, mihi non solum omi solido fundamento carere, sed esse prorsus falsum, imò & contradictionem implicare videtur. Quod enim sit in aliquibus ministerialis quædam (vt ita loquamur (potestas) quã electiuam hic proprie

dixeri

A dixerimus) per quam poſſit fieri, vt ſit in hoc aut illo papalis autoritas, tam etſi ea vniuerſa à ſolo deo ſit, haud imus inficias: velut in ſimili in ſacramentorum miniſtris ſatis declaratum eſt. Sed quod eadem illa miniſterialis poteſtas, ſuo iam defuncta officio, & poſtq̃ eius velut miniſterio, à deo alicui collata eſt illa papalis autoritas, rurſus poſſit auferre eandẽ, aut aliquã efficaciam habeat ad eius ablationem, ſeparationemque à ſuo ſubiecto, ſicut habuit ſuper introductionem, prorſus falſum eſt. Eſt enim miniſtrantis ſacramenta, baptizantis, ordinantis, conſecrantis, miniſterialis huiuſmodi quædam poteſtas ſuper ſacramentorum ipſorum effectum proprium, hoc eſt, baptiſmi, ſacerdotij, epiſcopalemque characterem, ad quem in ratione diſponentis ſubiectum concurrit ſuſcipientis volũtas & intentio. Sed poſtquam horum miniſterio effectus ille ſupernaturalis à deo inductus eſt, iam non eſt ille amplius in horum poteſtate: nec poteſt per illorum miniſterialẽ illam poteſtatem rurſus auferri, quamuis poterat ab initio introduci, etiamſi vellet & conſentiret ille, in quo receptus eſt. Eodem prorſus modo eſt apud clerum vrbis Romæ, aut eccleſiam (nihil enim id refert ad propoſitum) miniſterialis illa poteſtas, per quam fit, vt ſede vacãte per electionem canonicã fiat papa Clemens aut Paulus, concurrente in ratione diſponentis ſubiectum electi conſenſu: ſed poſtquam horum miniſterio, hic aut ille iam papa effectus eſt, non eſt in eorundem poteſtate papalem illam autoritatem, quæ non ab illis, ſed à ſolo deo in ratione ſuperioris cauſæ dependet, rurſus auferre, aut à ſuo illo ſubiecto ſeparare pro ſuo arbitrio. Quod vt in omnibus veriſſimum intelligas, videtur matrimoniale vinculum, à mutuo viri, mulieriſq; conſenſu etiam in ratione veræ cauſæ efficientis dependere: tamen quia illi ſuperuenit etiam ſacramẽtale vinculum, quod à ſolo deo effectiue eſt, miniſterialiter autem ad id ſe habet mutuus viri, mulieriſq; conſenſus, non poteſt ſemel contractum matrimonij vinculum, nec mutuo illorum cõſenſu diſſolui. Quia vinculum illud, quod à deo ſacramẽti ratione ſuꝑuenit, iã non eſt in humana poteſtate. Quos em̃ deus coniunxit homo non ſeparet. Quod ſi à naturali quoq; philoſophia horum ſimilitudinem & exempla petamus, hoc clariſſimè inueniemus. Nihil prorſus poſſe ſuper cuiuſcũq; formę à proprio ſubiecto ſeparationem, niſi id q̃d poſſit ſuper formam ipſam, aut deſtructionem ſubiecti. Nihil poteſt calorem ſeparare à ſuo ſubiecto, niſi quod poteſt calorem deſtruere aut ipſum calidum. Ita in formis omnibus, ſeu ſubſtantialibus, ſeu accidentalibus, hoc perpetuo verum eſt.

Miniſterialem poteſtatẽ quælecunque non poſſe auferre ſupernaturalẽ effectũ, qui eius miniſterio introduct⁹ eſt.

B

Vt autem etiam hoc daremus, ad eandem illam miniſterialem poteſtatem pertinere, vt applicationem papalis autoritatis ad ſuum ſubiectum, ita & ſeparationem eius ab eodem, hoc eſt, vt electionem papæ, ita & depoſitionem. Certum eſt, ad vniuerſalem eccleſiam, vt eiuſmodi, non pertinere primo electiuam poteſtatem Romani põtificis, ſed ad clerum Romanum, quos cardinales dicimus. Cum vniuerſalis eccleſia, vt eiuſmodi, nunq̃ poſſet exire in aliquem electionis actum, non conuenire in vnum, non conſultare, non deligere quis Chriſtiano gregi vtiliſſimus, non conferre ſuffragia. Hæc enim nõ ad infinitam toto orbe diſperſam multitudinem, ſed ad certo numero definitos ꝑtinent. Sed nec vllum iota ex diuino aut humano iure q̃ſquam proferet, ex qua appareat hãc poteſtatem primo pertinere ad vniuerſalem eccleſiam. Quin potius ſi totius ab initio eccleſiæ conſideremus hiſtoriam, hoc videbimus, penes ſolos Romanum clerum & populũ

Poteſtatẽ electiuam Ro. Pon. non pertinere primo ad vniuerſalem eccleſiam.

fuiſſe hanc poteſtatem, quæ poſtea ob populi inſolentiam & diſſidia apud ſolum delectum clerum, quos cardinales vocant, frquentium pontificum autoritas & ordinatio cõſtituit. Quod ſi quis dicat apud hos eſſe poteſtatẽ iſtam ex commiſſione vniuerſalis eccleſiæ: vbi, quæſo, cõuenit aliquando vniuerſalis eccleſia, vt ijs hanc ſuam poteſtatem committeret? Si in vniuerſalibus concilijs id factum dixeris, nunquam ſanè id probabis, aut factum inuenies. Et quid illis CCC. annis ante vniuerſa cõcilia vniuerſalia? Eſſe itaque miniſterialem hanc eligendi Romani pontificis poteſtatem, nõ penes vniuerſalem eccleſiam, quæ nunquam ab initio hac poteſtate vſa eſt, neq; vti poſſet, ſed penes clerum Romanæ eccleſiæ, quem nunc referunt cardinales illi deſignati, epiſcopi, presbyteri & diaconi, cõſtat ex ipſa rei euidentia & obſeruatiõe totius eccleſiæ à multis ſeculis. Quare penes eoſdẽ ſecundum hoc cõmentum eſſe deberet poteſtas illa depoſitiua papæ hæretici, & non penes vniuerſalem eccleſiam, quod nemo dixerit. C

Nec videtur fundata R. D. Caietani ad hæc reſpõſio, quod miniſterialis hæc poteſtas eligẽdi Romani põtificis ſit & in cardinalibus, & in vniuerſali eccleſia, ſed diuerſimode. In illis limitate, hoc eſt, vacante ſede. In eccleſia vero abſq; vlla limitatione, ſi ſecluſo iure poſitiuo loquamur. Nam præter hoc, quod iſta dicuntur more legem ſancientis abſq; vlla autoritate & ratione, videntur etiam manifeſtè falſa. Si eñ humano, poſitiuoq; iure ſecluſo, poteſtas illa eligẽdi papæ eſt penes vniuerſalẽ eccleſiam: neceſſe eſt ergo, vt iure diuino aut naturali ea ſibi cõpetat. Quod ſi verum eſt, nõ poſſet ea vſurpari ab alijs, neq; humano aut poſitiuo iure illi auferri & cõmitti alteri, cum ſupra aut aduerſum diuinum & naturale ius nulla poſſit humana conſtitutio, aut potius præſumptio. Sed quàm eſſet, obſecro, alieniſſimum à ratiõe illud, aut diuinum, aut naturale ius, quod vniuerſæ eccleſiæ cõmiſiſſet abſolutam illam & illimitatam poteſtatẽ eligẽdi Romani põtificis: qua non ſolum nunq̃ eſt vſa ab initio ad hunc vſq; diẽ his annis. M. D. XXXVII. ſed nec vnquam vti poſſet, quaſi deus & natura ſua illa iura fruſtra conderent? Mihi ſanè non videntur vlli hæc veriſimilia fore. D

Repugnãtia includere, eccleſiam poſſe deponere papã hæreticũ, nulloq; cãſu ſuperiorẽ ſuper ipſum autoritatẽ habere.

Nunc etiam hoc vide, quo pacto hic non ſit euidẽs repugnantia: Poſſe eccleſiam aut concilium deponere papam hæreticum, & tamen nullo vnquam caſu ſuperiorem ſuper ipſum autoritatem habere? Nam ſi in caſu hæreſis deponendus eſt ab eccleſia aut vniuerſali ſynodo, neceſſe eſt, vt hæc in illum proferat depoſitionis ſententiam, & proinde hic rei ſubeat, illa iudicis perſonam induat. Sed nemo iudicare poteſt ſuæ iuriſdictioni non ſubditum. Tu enim quis es, inquit ille, qui iudicas alienum ſeruum? Sit ergo papa in hoc ſaltem caſu eccleſiæ aut ſynodo ſubditus neceſſe eſt. Et planè contradictionem implicat, vt iudex non ſit ſupra reum, atque eum in quem profert damnationis ſententiam. Quin & alia pleraque depoſitionis ſententiam præcedat oportet, ſi iudiciarius ordo rite obſeruari debeat, quæ nec ſine coactiua ſuper papam deponendum poteſtate poſſent fieri, vt reum citare ad iudicium, examini ſubdere, vt ad interrogata reſpondere cogere, & alia pleraq;, quæ requirit ordo iudiciarius. Attamẽ ad depoſitionis vſq; ſentẽtiam, ſecundum hos verus indubitatusq; papa eſt. Nihil prodeſt hic ſubterfugere, & latebras aut diuerticula quærere, dicẽdo eccleſiam aut cõcilium in hoc caſu ex miniſteriali illa poteſtate habere vim coactiuam, nõ quidem ſuper Clemẽtem papam aut Iulium, ſed ſup cõiunctionẽ papalis autoritatis cũ iſtis idq; non ſimpliciẽ, ſed in hoc ſolo caſu hæreſis.

Nugari

C Nugari enim est istud, & non ad rem respondere. Hoc quæritur, & hoc responde, quo pacto Clemens ecclesiasticæ hierarchiæ caput, & qui principalem illam regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiam obtinet, quo inquam, pacto hic talis possit iudicio ecclesiæ aut concilij fieri obnoxius, superior inferioris & sibi subditi? quomodo ecclesia illius iurisdictioni, autoritatiq́; subdita, in suum caput & pastorem, contra rerum naturam & ordinem, personam iudicis induere? illum cogere ad ea, quæ fert, requiritq; ordo iudiciarius? in illum proferre condemnationis, depositionisq́; sententiam? Hæc enim omnia necessario superioris sunt, & vehementem potestatem exercentis in suum subditum. In quibus illis tuis nugacissimis nugis quis locus est? Scilicet, non habere ecclesiam aut synodum, quæ hæc potest in Clemētem papam aut Iulium, coactiuam super illos vllam potestatē, sed tantum super coniunctionem papalis autoritatis cum eisdem? Qui cogit Iulium aut Clementem suo iudicio sistere, ad interrogata respondere, q̄ subdit examini, hic non super illos, sed super coniunctionem papalis autoritatis cum eisdem, exercet autoritatem coactiuam & iudiciariam? Quid dici potest aut cogitari absurdius? Nunquid in his omnibus cogitur illa, quam hi nugantur, coniunctio, & non potius Clemens papa aut Iulius?

Vides Christiane lector, quàm multis perplexitatibus semper inuoluatur falsitas & ignorantia, cum contra clara sit, sibi vndiq; consonans, & ꝑspicua veritas. Reqrit regula diuinæ legis & disciplinæ ecclesiasticæ, vt oues pastori, subditi suis præpositis obediant, non solum bonis, sed etiam discolis: vt eorum verenda non detegant, non accusent, sed cooperiant, excepta sola causa pietatis & fidei. In qua vt conniuere non licet, ita nunquam suum superiorem iudicare, sed suis illum denunciare supioribus oportet, donec
D ad supremam omnium autoritatem ventum est: quam vnam omnium sicut vniuersæ ecclesiæ orthodoxæ fidei vindicem esse oportuit, ita singulari indefectilis fidei priuilegio suffultam, ad confirmandos fratres in fide, libri quarti capite octauo clarissime demonstrauimus.

Illi vero omnes de casu in quæstione proposito, tanquam cæci de coloribus disputant, præsupponentes tanquam verum & indubitatum, id quod nec fuit, nec erit, nec esse possit, secundum legem loquor iam ordinatam à Christo, videlicet quod papa possit esse hæreticus: quasi non fuisset exauditus pro sua reuerentia Christus, rogans patrē ne deficeret fides Petri, pro necessitate totius ecclesiæ: ex qua ad illius autoritatem & definitionem referenda est omnis fidei quæstio. Quod eñ ab initio non fuerit, ab ipso Petro ad præsentem vsque Paulum III. Romanus pontifex hæreticus: sed quotquot illi ex hoc catalogo infamāt huius criminis, fuisse reuera orthodoxos & catholicos, etiā memorato capite luce clarius à nobis demonstratum est. Quare ex rationibus, quas superiori capite adduximus, nobis constat vniuersalis, & sine vlla exceptione conclusio: Ecclesiasticæ hierarchiæ principem ob nullum criminis casum suorum subditorum (quales omnes sunt, qui in Christi ouili sunt) iudicio fieri obnoxium, aduersus omne decorum, omnem ordinem. Nam hæresis casus ne locum in eo habere possit, Christū misericorditer & necessario suæ prouidisse ecclesiæ. Ob alia quæcunq; crimina ferendos, non feriendos à subditis suis prælatos, certum est (qui ferè ob subditorū pctā à deo ꝑmittuntur cadere) nec propria temeritate & absque vlla legitima autoritate abijciēdos aut iudicandos ab eisdem. Cum vel sola accusandi eosdem præsumptio longe sit grauior in subditis, quocunq;

Pighij de casu in q̄stiōe ꝓpo to sniã & resolutio.

Vniuersalis conclusio: Ecclesiæ. hie. ꝓſidē ob nullius criminis casum suorū subditorū iudicio fieri obnoxium.

prælatorum suorum (quod criminarentur) crimine, quemadmodum superiori capite demonstratum est. Ad c. vero, Si papa, quod Canonistis ferè (quia altius non respiciunt, quàm ad verba canonum) hic impingendi est occasio, prædicto capite octauo libri quarti responsum est. A

Apparentes quasdam rationes aduersus præassertam veritatem & explicare & dissoluere. Cap. XVII.

QVi veritatis suscipiunt patrocinium, quàm debent in eadem asserenda vti argumentis solidis, & collectionibus efficacissimis, tam nō dissimulare, sed luculēter diluere apparentes rationes aduersariorum in contrarium. Quorum primum, quod ad præsentē controuersiam attinet, cum satis præstiterimus duobus capitibus proximis, restat nunc rationes quasdam aduersus præassertam conclusionem satis apparentes, & quibus fortè mouerentur discernendi verum à verisimili, dialecticæque non admodum periti, & explicare & dissoluere, quo sit euidentior, sibique magis constet veritas. Itaque in hunc fortè modum nobis occurrerit aliquis.

Aduersus passertam cōclusionē Ratio I. Ius naturæ hoc nos docet, hoc præcipit, vt è manibus furiosi eripiamus gladium, vt se aliosque lædentem etiam prohibeamus, vt resistamus inuasoribus, atque his, qui aliorum vitæ fortunisque imminent. Sed si papa suæ aliorumque salutis negligens, gladio sibi cōmissæ autoritatis in animarum perditionem & aduersus pietatem sæuiat, multos secum populos cateruatim ducit in perditionē ac præcipitium. Multo ergo magis illi, velut phrenetico,

Ratio II. gladius ille spiritualis de manibus eripiendus est.

Præterea, hoc maximè ad liberam cōmunitatē ptinet, vt principem suū ad tyrannidem se cōuertentem possit corripere, atque etiam destituere ac amouere vbi desperata esset correctio, quemadmodum V. Politicorum docet Aristoteles. Sed libera est ecclesiastica societas & communitas. Ad eam ergo pertinet sui principis correctio, atque etiam incorrigibilis destitutio. B

Ratio III Rursus, nō esset ab optimo sapientissimoque legislatore Christo satis recte, sufficienterque suæ prouisum ecclesiæ, si membra sua infecta & putrida, ex quibus toti corpori periculum imminet, resecare ipsa nō posset & abijcere. Prouidisse autem illi sufficienter, nemo dubitauerit, quisquis amorem illum immensissimum æstimat, quem erga suam demōstrauit ecclesiam. Vt ergo hæc possit, illi à Christo cōcessum oportet. Quid em̄ faceret misera ecclesia caput habens infectum & omnibus vitijs perditum, nec solum nullam corporis curam gerens, quin potius modis omnibus in salutem eius machinans? Imò hoc manifestè expressisse videtur idem ille apud Matthæum dicēs: Si manus tua scandalizauerit te, abscinde eam & projice abs te: & si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum & projice abs te, melius est em̄ tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum, aut vnum oculum habentem, quàm cum vtrisque mitti in ignem æternum.

Quarto, tenetur papa, cum de scandaloso crimine diffamatus est, ad sui purgationem canonicam. Quandoquidem necessaria est illi non solum cōscientiæ, sed & famæ integritas, propter subditorum maximè & totius salutem ecclesiæ, cuius renetur præcipuam curam gerere. Ita Damasus adulterij diffamatus, Sixtus item tertius, & Symmachus, & Leo tertius, Paschalis quoque & alij plerique de obiectis sibi criminibus canonice se purgauerūt. Purgationi autem canonicæ subiectus, si deficit, iudicandus est. Potest ergo pa-

A go papa iudicari de scandaloso crimine.

Postremo, leguntur plerique summorum pontificum ob vitam scandalosam & perditam iudicati, atque ipso facto depositi, vt Felix secundus, Christophorus, Ioannes XII. & Benedictus V.

His obiectionibus vt breuiter rñdeamus. Quod in prima assumitur, iuris naturæ hoc est, vt prohibeamus vnumquenque ab offensione aut læsione sui & proximorum vel inuitum, quantum in nobis est, & per nos possit fieri, etiam instrumenta illi auferendo, quæ in suam, aliorumque perniciem converteret, libẽter admittimus. Sed ius hoc, est facto resistere facto, vim vi repellere, nullam autem dat nobis iudiciariam aut superiorem autoritatem in eos, quos sic prohibemus, aut quibus eo pacto resistimus. Itaque etiam superioribus nostris, etiam summo pontifici, in his, quæ impie tyrannice que agerent in aliorum, atque adeo ecclesiæ iniuriam, non palpandum, non adulandum est, sed resistendum cum modestia, & salua eius debita obedientia & reuerentia, vt vim notorie iniustam, si inferatur, iuste repellendo. In his, quæ iniuste præciperent, in aliorum iniuriam, aut totius ecclesię scandalum, non obediendo, sed libere admonendo, adhibitis in hoc personis talibus, quorum sit grauis, nec illis contemnenda autoritas. Sed iudiciariam in illos, superioremque autoritatem nobis vsurpare nequaquam licet, neque hoc docet ius naturæ, sed prohibet.

Ad alteram obiectionem, qua dicitur, ad liberam communitatem pertinere correctionem sui principis, atque etiam destitutionem, si sit desperata correctio. Respondemus, qualemcunque veritatem id fortassis habere in cõmunitate libera, quæ nulli alteri subiecta est, sed ex communi consensu aut electione proprium suum habet principem, cuius autoritas ab ipsius communitatis consensu dependeat. Quanquam adquem aut q̃s pertineat correctio delinquentium principum, superiori libro locis plerisque plenius explicatum est. Sed si sit communitas alteri subiecta, seu regno, seu imperio, à quo magistratus suos, iudices præsidesque accipiat, si illi in administratione peccent aut delinquant, iam non est illius communitatis, eos magistratu amouere, administratione aut officio: sed ad superiorem autoritatem, à qua constituti sunt, hoc pertinet, ad eamque oportet habere recursum: qua præter missa, si propria temeritate in eos insurgerent, rebellionis, imò maiestatis rei fierent, & merito plectendi.

B

Ita dominus noster Iesus Christus, hoc suum regnum, hanc monarchiam instituit ecclesiasticam, & in ea idem ipse illam hierarchiam ordinauit, ipse nobis magistratus dedit & præsides, nostro quidem electos ministerio & arbitrio, ipsius autem perfungẽtes autoritate. A quibus si quid peccatur, iudicatur minor à superiore. Si vero quid peccauerit ille, quẽ ipse præfecit omnibus, suumque nobis generalem immediatumque constituit vicarium, vnius ipsius iudicio ille subiectus reseruatusque est. Ipse ergo nobis adeundus, ipse interpellandus, vt illum aut corrigat, aut magistratu amoueat: qui cito vindictam faciet seruorum suorum ad se clamantium, multo, inquam, citius, quàm si superiorem aliquẽ hominem adiremus iudicem: si modo eius verbis promissisque crediderimus, qui æque non potest falli ac fallere. Si autem eo prætermisso propria nos temeritate insurgeremus in eius vicarium, nostro nos illum eijceremus arbitrio, illius imperatoris nostri nec expectantes nec expetẽtes iudicium: iam in Christum ipsum hæc iniuria pertinet, iam in illum imperatorem ac regem nostrum rebelli-

onis,imò maiestatis crimen committimus. A

Ad tertiam ferè ex his iam patet quid respondendum sit.Christus dominus noster,hoc suum regnum, hanc monarchiam ordinatissime constituit, non solum sapientissimi prouidentissimiq; legislatoris,sed etiam omnipotẽtis principis in ea perfunctus officio:siquidem ipse eidem semper adest in omnibus, eius curam gerit ad finem vsq; seculi. Ego enim,inquit,vobiscũ sum ad seculi vsq; consummationem,nec vnquam defuit aut deest illi in his casibus, quibus constituti ab ipso magistratus haud recte suo funguntur officio, sed superiores inferiorum constituit iudices,supremi autem,& sui in hoc regno suo vniuersalis vicarij,sibi reseruauit iudicium. Nam vt illum inferiorum iudicio subderet, non ferebat rerum ordo, nec suæ illius monarchiæ ordinatissima ratio.Ipse itaq; nobis adeundus,ipse orationibus pulsandus,ipse excitandus est,si dormire videatur,quoties fluctuat,quoties tẽpestatibus agitur nauicula illa Petri:quemadmodum suo nos facto exemploq; admonuit.Quem si ecclesiæ suæ, pie perseueranterq; oranti, quæ sibi ad salutem necessaria sunt, aut magnopere expediunt, non adfuturum timuerimus, infideles profecto sumus & verbis promissisq; eius increduli, quæ cœlo terraq; firmiora sunt. Nam cœlum,inquit, & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.Non est longe à nobis adeundus aut quærendus,non ambitiosa,sumptuosa,longinqua difficiliq; legatione petendus. Nobiscum ipse & inter nos est ad seculi vsque finem: non solum voces, sed & gemitus nostros exaudiens. Itaque si ecclesiæ necessarium erit, vt è medio auferatur aliquis suæ aliorumque salutis negligens & perditæ vitæ papa, ipse interpellatus,ipse orationibus nostris excitatus,cito faciet iudicium & iustitiam,cito sedabit tempestates & ventos,cito ecclesiæ optatam tranquillitatem restituet. B Non enim dormitabit neque dormiet,qui custodit Israel. Quod si neque necessarium,neque vtile ecclesiæ fuerit,auferri illum e medio, quanuis ita nobis forte videatur humano iudicio:tu quis es,qui diuino iudicio tuum præponis iudicium? qui in alienum seruum tibi arrogas potestatem iudiciariam? Domino suo stat, & domino suo cadit Iesu Christi vicarius. In quem si propria nos insurgamus temeritate, si nostro illum iudicio submittere volumus,an non in Christum ipsum rebelles sumus & iniurij? Sed prô nimis impletum iam cernimus id,quod futurum prædixit Christus in aduentu filij hominis:Putas ne,inquit, veniens filius hominis inueniet fidem in terra? Diffidimus diuinæ prouidentiæ,Christo eiusq; promissis & verbis non credimus, & in manibus prouidentiæ nostræ vniuersa volumus esse cõclusa.Ita fit vt non emẽdemus,sed irritemus nostros præpositos,non sanemus, sed exulceremus, magisq; exacerbemus ecclesiæ vulnera. Ita fit, vt propter temeritatem præsumptionemq; nostram , propter peccata nostra regnare faciat principes hypocritas, & suos sanctos contaminet, nubibusq; mandet ne pluant super nos imbrem doctrinæ & regiminis salutaris.Ita nostra meretur & contumacia & infidelitas,vt nobis detur & conseruetur rex in furore domini.

Nra cura & sollicitudo p̃po sitera non emendat, sed irritat nostros p̃positos nõ sanat,sed exacerbat ecclesiæ vulnera.

Itaq; vt hic concludamus:Si amotio papæ criminosi,& humanam admonitionem, correptionemq; negligentis necessaria sit aut admodũ vtilis saluti ecclesiæ,fiatq; pro eo oratio sine intermissione ab ecclesia,q dubitat Christũ eidem statim affuturum,infidelis est. Si vero eo casu neglexerimus ad illũ confugere,cuius solius est subiectus iudicio is,quẽ magistratu amoueri cupimus,& ad quẽ solũ hoc pertinet,sed propria in ipsum temeritate insurrexerimus

Vera sñia, quẽadmodũ erga papã criminosum habere se debeat ecclesia.

C xerimus, quid aliud agimus, quã illius Luciferi, non dei nos demõstramus filios, imitatores videlicet facti illius rebellionis ac superbiæ, & in Christũ ipsum crimen læsæ maiestatis committimus? Quod si cessare, si dormitare nobis videatur Christus, si differre quod petimus, ipse melius nouit, ecclesiæ suæ nobisq; quid expediat: fidelis est, nec permittet nos tentari supra id quod ferre possumus, sed faciet cum tentatione prouentum. Porro non dormitabit neq; dormiet, q custodit Israel. Ad illa vero Christi verba, q̃ in confirmationem adducuntur: Si manus vel pes tuus scandalizat te, &c. Dicimus, q quamuis aliam, quã sonent verba illa, intelligentiam habeant, tamẽ vt quoquo pacto accommodari possint huic proposito, si ea perpendas diligentius, inuenies nostram magis confirmare, quam impugnare sententiã. Nam docet manum, pedem aut oculum, non tamen caput, si scandalizet, amputandum. Id quod nihil dubitandum est non carere mysterio.

Chri citata vba nostrã cõfirmare, non infirmare sententiã.

Ad quartam, qua dicitur papam infamatum de scandaloso crimine ad purgationem sui teneri, fatemur de charitatis debito & obligatione, atq; eo purgationis genere, quæ vltro assumitur ad remouendũ subditorum scandalũ: non q̃ imponitur à superiore aut iudice, quem nullum habet in terris.

Itaq; Paschalis I. de imputata sibi cæde & homicido coram XXX. episcopis, Dimasus vero de sibi imposito adulterio coram XLII. (quos nec aduersarij, aduersus quos agimus, iudiciariam aut superiorem aliquam autoritatem super vniuersalis ecclesiæ episcopum habere auderent dicere) sese expurgarunt, vt patet II. q. VII. Nos si competenter. Sic & Leo ille III. coram Carolo Magno, & congregata eius causa synodo (vt paulo superius audisti) cum de accusatione aduersus ipsum proposita, nihil vellent aut iudicare aut cognoscere, conscenso suggestu, & sacra euangelia manibus tenens, iu-
D reiurando se affirmauit insontem. Vnde & capitalis in accusatores eius est statuta sententia.

Sic & alij, ad occurrendum subditorum scandalo, apud quos falso delati & infamati fuerant, alijs pro tempore vsi sunt purgationum modis. Vt Gregorius VII. coram Henrico quarto Romanorum rege, quem absolutum ab excommunicatione, qua aliquandiu innodatus fuerat, & admissum ad missarum solennia confecta sacra oblatione, cum cætera multitudine, quæ frequens aderat, ad altare euocauit, præferensq; manu corpus dominicum: Ego, inquit, iam pridem à te, tuisque fautoribus literas accepi, quibus me insimulabas sedem apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, & alijs quibusdam tam ante, quam post acceptum episcopatum criminibus vitam maculasse, quæ mihi secundum scita canonum, omnẽ ad sacros ordines accessum obstruxerint. Et licet multorum idoneorum certe testiũ adstipulatione crimen refellere queam, eorum scilicet, qui omnẽ vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrime nouerunt, & eorum, qui meæ ad episcopatum promotionis autores fuerunt: ego tamen ne humano potius quam diuino testimonio niti videar, vt satisfactionis compendio oẽm omnibus scandali scrupulum de medio auferam, ecce corpus dominicum quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, vt omnipotens deus suo me hodie iudicio, vel absoluat obiecti criminis suspicione, si innocens sum, vel subitanea interimat morte, si reus. Hæc & alia, vt solenne est, præfatus verba terribilia, quibus deum causæ suæ æquissimũ iudicem & innocentiæ assertorem adesse precabatur, partem dominici corporis accepit. Qua liberrime absumpta, cum populus in laudes dei, inno-

Nota hanc purgationẽ Grego. VII. corã Hẽrico 4. Ro. rege.

C

centiæ eius congratulatus aliquandiu acclamasset, tandem impetrato silentio, conuersus ad regem, si se innocentem sciret à mole capitalium criminũ, quibus à regni principibus coram se quotidiè accusabatur, hortatus est idẽ facere quod se facientem vidisset, ita & seipsum compendiose liberaturum longæ concertationis ambiguo, & ecclesiam dei scandalo. Sedille, qui sibi male erat conscius, tam horrendi examinis aleam ne subiret, alias excusationes, tergiuersationesq; inuenit. Hæc ideo adscripsi aliquanto prolixius, vt intelligeres, quali nam purgationi se submiserunt aliquando Ro. pontifices, non equidem coacti, vt audisti, sed sua sponte, & vt satisfacerent imbecillioribus. Ita ad multa frequenter se demiserunt sancti pontifices ob subditorũ infirmitatem & ædificationem, aut quo se humilitatis exemplum præberent cæteris, ad quę minime tenebantur secundum autoritatẽ & rationem officij, quæ in consequentiam trahi non possunt. Quemadmodum de Petro testatur beatus Gregorius II. q. VII. c. Cum Petrus, dicens in hæc verba: Petrus potestatem regendi acceperat, & tamen idem apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex officij potestate, qua posset dicere: Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant, sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua gentes acceperant spiritum sanctum, respondit.

Ad id quod postremo loco adducitur, etiam de depositis quibusdã Romanis pontificibus, hoc breuiter respondemus, iuris, non facti hic à nobis disputari quęstionem. Ita etiam multi à tyrannis relegati, occisi, trucidatiq; sunt: sed quid fieri debuerit, non quid à nonnullis impie factum sit, hic nos demonstrasse. Quanquam hoc etiam certum sit, nullum fere omniũ, quos hi depositos commemorant, fuisse indubitatum Romanum pontificem. Felicem, quem primo loco enumerant, constat ab impio, hæreticoq; imperatore Constantio, substitutum fuisse viuenti Liberio, & pro fide orthodoxa relegato exilio, cui inde reuertenti quod ille cesserit, nihil mirum est. Nec opus erat deponere, quem constat nunquam fuisse pontificem. Idem de Christophoro, quem commemorant, æque certum est. Nam Leonem V. qui Benedicto IIII. successit, electum & pontificatu inauguratum post dies aliquot idem eius familiaris existens, nepharia proditione & coniuratione captum coniecit in carcerem, & cathedram inuasit apostolicam. In qua cum non ferretur à clero & populo, illorum iustæ aduersus se indignationi ac vindictæ se subtrahens, in monasticam vitam coactus se condidit. In locum itaq; Leonis illius interim demortui (vt creditur) ex dolore animi, Sergius III. libera electione suffectus est.

D

Nullũ vnquam Ro. pontificẽ vel de facto depositũ, cuius certa fuisset electio. De Felice. Christophoro.

Ioannis vero XII. & Benedicti V. continens est historia, sed talis, quæ non aduersatur, imo suffragatur & subscribit nostræ sententiæ. Ille enim sceleribus ac probris omnibus coopertus pontifex, & modis congruentibus frustra sæpe admonitus & ad meliorem frugem reuocatus à cardinalibus, cum eius corripiendi causa ijdem Romam euocassent Ottonem I. imperatorem tunc fortè agentem in Italia, scelerum suorum conscientia stimulatus aufugit in Campaniam: atque ibidem inter feras in montibus delitescebat, vnde communi principis & patrum consensu publica legatione Romam reuocatus, cum redire recusaret, quamuis oblata securitate vt libere residere posset in sua cathedra, præcipiti consilio Leonem quendã eius nominis VIII, illi tanquã desertori suæ cathedræ superordinarunt põtificem. Cuius mox pœnitentia ducti Romani, considerantesq; præter ius, fasq;

Ioannis XII. & Benedicti V. notãda historia.

A fasque egisse, quod viuenti adhuc Ioanni, quantumuis scelerato, quantumuis suæ sedis desertori & profugo, superinduxissent alium, eiecerunt ante omnia Leonem illum, & Ioannē quoquo pacto reducere satagunt. Ille vero ad imperatorem haud longe adhuc ab vrbe agentē confugiens, hac re exasperatum facile induxit, instructa acie Romam repetere, & Romanos cogere, vt se reciperent. In qua rerum trepidatione, q̄uis Ioannes ille è viuis derepente sublatus, ademisset Romanis illum scrupulum, liberumque fecisset, vt imperatoris voluntati accōmodare se possent, vel de nouo in electionem Leonis illius consentiendo, & vim certo imminentis sibi belli auertere: omne tamē periculum decreuerunt subire potius, quàm perniciem exempli eiusmodi transmittere ad posteros. Et quamuis aduentāti hostiliter imperatori pacis oratores mitterent obuiam, Benedictum tamen eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuenti, sibi postulabant concedi pontificem. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti suffragio, illi nullo metu deterriti instātis periculi & potentissimi exercitus iam iam imminentis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum, & in sede B. Petri consecratum de more collocarunt. Quos tandem diuturna & arctissima obsidione pressos, in qua modium furturis triginta aureis venisse testantur historiæ, ad deditionem imperator coëgit, et abducto in Germaniā Benedicto, Leonem vi armisque intrusit in beati Petri cathedram, quam deo vindice haud diu occupare permissus est.

Hæc est lector Christiane Ioannis 12. & Benedicti 5. historia. In qua nihil audis nostræ repugnans sententię, imo eidē publicè subscripsisse Romanorum conscientiam. Et quamuis præcipiti ante consilio, abrogato sceleratissimo pōtifice, in eius locū elegissent Leonē illum, virū haud indignum B alioqui pontificatu: tamen continuo ad saniora consilia reuersi, intellexerūt præter ius & fas se egisse, & omnia extrema perpeti maluerunt potius, quàm exempli eiusmodi (vt dictum est) perniciem transmittere ad posteros.

Præter hos quotquot memorantur Ro. pontifices, quomodocunque, seu iure, seu iniuria redacti in ordinem, dubiam eorundem & in discordia celebratam electionem inuenies. Quomodo Constantiensi concilio tres vno tempore (sub quibus incerta sui rectoris & capitis, maxima omnium confusione & scandalo diu laborarat ecclesia) simul abrogati sunt, & in locum eorundem vnus certusque electus Martinus quintus. In Basiliensi vero, nouo more pessimoque consilio & exemplo idem aduersus Eugeniū indubitatum pontificem tentatum est, & in locum eius Amadeus quidam electus, sed frustra, & sine vllo effectu. Nam hunc nemo, illum vero vniuersa Christi ecclesia, etiam post illud Basiliense cōcilium, recognouit pro indubitato pontifice & præside hierarchiæ ecclesiasticæ.

An quo casu congregari ac celebrari possit vniuersale concilium p̄ter autoritatem sedis apostolicæ. Cap. XVIII.

Tametsi concedant omnes generalia cōcilia, apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritate, regulariter conuocari, celebrarique oportere: esse re tamē etiā inter omnes conuenit, quibusdā casibus p̄ter illius autoritatē conuocari, celebrarique posse: quanquā in casibus illis haud inter oēs conueniat. Nam Constantiensis, Basiliensisque conciliorū assertores plus nimio tribuētes autoritati conciliorū, sup autoritatē ecclesiasticę hierarchię capitis, plures etiā admittūt casus eiusmodi. Quos oēs Gersonus ille summatim colligēs, sub tribus gn̄aliter cōprehēdit. (Casus, qui bus p̄ter autoritatē Ro. pō tificis celebrari possint concilia.)

Primus:Si desijt esse Ro.pontifex,hoc autem trifariam arbitratur posse fie ri,videlicet aut morte eius naturali,aut morte (vt dicit) ciuili, vt si cadat in mentis alienationem perpetuã,aut in captiuitatem,ita vt ad eũ accessus non pateat, aut morte canonica, vt si sit depositus. Secundus: Si requirat ecclesiæ necessitas conuocari concilium,ille autem requisitus conuocare pertinaciter renuat,præsertim si ipsum res tangat. Tertius: Si concilium postquam e st congregatum legitime,tempus & locum præstituat pro celebrando futuro cõcilio,vt in Constãtiensi,Basiliensiq; concilijs factum extitit. Canonistæ plerique aliter & rationabilius hos casus enumerãt,duos fere afferẽtes, vt Alexandrinus in c.Synodum,17.dist.& Felinus in c. Super literis,extra.de rescrip.quos sequuntur & alij. Primus,cũ papa deponi potest legitimè. Hoc enim omnes supponunt in casu posse fieri ex c.Si papa.40.dist. Quo posito, nihil dubium est etiam eo inuito congregari posse concilium, quod contra se,aut in sui depositionem nunquam conuocaret ipse, aut conuocari sineret,si res tota ab ipsius tantum dependeret consensu & arbitrio. A

Secundus,cũ est dubia,incertaq; electio,nec scit catholica ecclesia, quem velut suum caput & ecclesiasticæ hierarchiæ principem sequi debeat.

Pighii sententia,nullo casu cõtra apl'icæ sedis autoritate celebrari posse cõciliũ.

Nobis verò in hac quæstione quid tenẽdum sit,ex his, quæ hactenus demonstrata sunt,satis fieri potest perspicuum. Nam si omnis conciliorũ autoritas,etiam vniuersalium,omniũ actionum synodalium robur & firmitas ab autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis prorsus depẽdeat, vt euidentissimè demõstratum est,vt aduersus eiusdẽ autoritatẽ congregari non posse vniuersalem synodũ,ita etiam vbi legitimè congregata esset,nihil tamen omino posse agere,eadem sibi autoritate resistente, æque certũ est,sed præter apertã quandã rebellionem,cõspirationem'q; subditorũ aduersus suum caput & principem,nihil planè vtilitatis habere cõgregationem eiusmodi. Neq; enim aduersus ipsum Ro.pontificem:vt quem nullo vnquã casu subijci humano iudicio demonstratum est, nec in alijs quibuscunq; negocijs & causis ecclesiasticis,quas vniuersas,grauiores modo & difficiles,apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritati specialiter reseruatas ab initio,6.& 7.capitibus huius efficacissimè demonstratum est. B

Quid ergo,inquis,si vt congregetur vniuersale concilium curandorum ecclesiæ vulnerum requirat necessitas,& papa instantissimè requisitus conuocare,pertinaciter renuat?

Si ille quod sui officij est facere negligat,habet iudicem suum, tibi verò, quod ad illum propriè pertinet, vsurpare nequaquam licet. Quid autem eo nobis casu faciendum sit,quid datum,relictum'q; remedij,paulo ante indicauimus,nempe adeundus nobis,pulsandusq; pia, perseuranti'q; oratione imperator noster Christus,ad ipsum clamãdum,vt suæ prouideat ecclesiæ, cuius necessitati si nostris fideliter interpellatum orationibus affuturũ non confidimus,pro qua mortem oppetijt,nihil sanè est,quod per nos deo Christoq; non fidentes,nostra ve opera,vtiliter posse fieri sperandum est.

Vnico casu præter apostolicæ sedis autoritatẽ celebrari posse vniuersale concilium.

Vnum itaq; omnino casum inuenio,ꝗ præter apostolicæ sedis autoritatẽ conuocari,cõuenireq; possit,aut debeat vniuersale,aut saltẽ medij generis conciliũ,contra vero huius sedis autoritatem,ꝗ id liceat,prorsus nullum. Est aũt ille,cum ob dubiã,incertamq; electionẽ est inter aliquos de papatu contentio,ꝗ scire possit vniuersalis ecclesia,quẽ velut suum pastorẽ & rectorem seq debeat,ob quẽ casum Constantiense cõcilium celebrari cœptũ est,& grauissimũ illud schisma,ꝗ vna sub tribus incertis põtificibus laborabat & dissecabatur

C ſecabatur eccleſia, è medio ſuſtulit. Sed & alia pleraq; eandem ob cauſam, & à quibus idem factum eſt, celebrata legimus. Siquidem & Henrici II. tẽporibus tres etiã ſimul ſe gerebant pro ſummis pontificibus, Benedictus IX. Sylueſter III. & Gregorius VI. Quibus omnibus imperatoris cura & initiãtia, cõgregata Romæ ſynodo, abrogatis ab eadẽ, reprobatis, iudicatisq; nothis ac illegitimis, Sindegerus Bãbergẽſis epiſcopus cõcordi electiõe canonice aſſumptus eſt, cui Clementis II. indita fuit appellatio.

Sed concilia eiuſmodi, p̃ter vnũ illud, ob quod licite conuenire poſſunt, determinationem videlicet illam, quis ex pluribus habendus ſit pro paſtore vniuerſalis eccleſiæ, & pontifice legitimo, aut vbi hoc diſcerni non poſſit, ſitq; eam ob cauſam nemo ex illis habendus pro tali, cũ vt duo pluresve ſint, non patiatur vnitas eccleſiæ, quæ ad concordem vnius electionem procurandam, celebrandamq; pertinent, ſi quid alterius rei, aliorumq; eccleſiaſticorum negociorum, quæ ad autoritatem præſidis hierarchiæ eccleſiaſticæ & apoſtolicæ cathedræ peculiariter pertinere demõſtratum eſt, ſibi vendicent, nullius plane autoritatis aut momenti eſt quod ab illis agitur. Quare in Conſtantienſi ſynodo, p̃ter illam eius ſchiſmatis extinctionẽ, & Martini V. canonicam electionẽ, quicquid eandẽ p̃ceſſit aliorum, nihil ritè legitimeq; factum eſt, nec p̃terea vllius prorſus momẽti ſunt viuerſa eius decreta, niſi ſi quæ forte eorum ab ipſo Martino eiuſq; confirmatione robur autoritatemq; acceperunt. Quemadmodũ ad oratorum regis Poloni inſtantiam, requiſitionemq; approbauit, quæ in materia fidei, aduerſus Ioannem Vvicleff, Ioannem Huſs, & Hieronimum de Praga, hæreticos acta definitaq; fuerant, vt patet ex eius concilij ſeſſione vltima, in qua legitur dixiſſe Martinus, q̃d oĩa & ſingula determinata, concluſa & decreta in materijs fi-
D dei p̃ illud conciliũ conciliariter, tenere & inuiolabiliter obſeruare volebat, nec vnquam contrauenire quoquo modo. Et quod ipſa ſic conciliariter facta approbaret & ratificaret, non aliter, nec alio modo. Quin & ſpecialem bullam edidit cõdemnationis eorundem, approbationiſq; ſynodalis aduerſus eoſdem ſententiæ. Quæ quod etiam ex ipſis concilij conſcientia, aut ſaltem ſaniorum quorunq;, qui eidem interfuerant, autoritatẽ, momentumq; habitura non credebatur apud præſentes & poſteros, niſi accedente confirmatione eiuſmodi, propria ſua confeſſione prodiderunt, orantes iam electum pontificem, vt acta per concilium aduerſus illos hæreticos firma eſſent, & autoritatẽ haberẽt. Quæ ſi etiã ante electionẽ Martini ex ipſa ſynodali, omniumq; ſuprema (vt imaginantur illi) autoritate iam dudum firma, rataq; fuerant, quorſum ergo orant eundem, vt robur habeant, autoritatẽque illis impartiat?

Eiuſmodi cõcilia nihil poſſe p̃ter vnum illud, ob q̃d licite congregari poſſunt.

Decreta cõſtantienſis cõcilij nullam autoritatẽ obtinere, niſi quaten' à Martino ſ confirmata ſunt.

Quantũ ergo hac in re, & q̃ longe à veritatis ſcopo aberret Gerſonus ille, facile perſpicuũ cuique crediderim. Qui vnicũ hunc caſum p̃termittens, q̃ ſolo præter autoritatem Ro. pontificis rite legitimeq; celebrari poſſit vniuerſale conciliũ, alios tres comminiſcitur longe falſiſſimos. Primũ dicens, ſi deſijt eſſe Ro. pontifex. Secundũ, ſi conuocari conciliũ requirat eccleſiæ neceſſitas, at ille vt oportet requiſitus, conuocare pertinaciter renuat, præſertim ſi ipſum res tangat præcipue. Tertium, ſi concilium iam congregatum legitime, & locum & tempus præſtituat pro celebrando futuro concilio. Vltimi duo caſus ex eo pendent, quod ponit ipſe in concilijs autoritatem ſimpliciter ſupra eccleſiaſticæ hierarchiæ principes. Id quod falſum euidenter irrefragabiliterque demonſtratum eſt. In primo autem caſu, cum

Gerſonis error hac in re cõmunitur.

deſijt

deſijt eſſe Romanus pontifex, hoc eſt, vacante ſede, quorſum attinet celebra C
ri concilia? Cum certiſſimo damonſtratum ſit, abſque Romani pontificis
autoritate nihil prorſus vtiliter, ſtabiliterve fieri ſtatuiq́; poſſe à concilijs, à
qua pendet omnis eorum autoritas: & ſine qua, non concilia, ſed conſpiratio
nes ſeditionesq́; ſunt; eamq́; obrem, tam apoſtolicis, quam Niceni concilij ca
nonibus aperte prohibitum, præter huius ſedis autoritatem celebrari con
cilia; niſi fortè, ſicut ad tollendum exortum, ita ad prohibendum imminēs
ſchiſma eccleſiæ. Vt ſi non conueniret, quinam eſſent electores indubij, aut
ſi ipſis inter ſe diuiſis ſchiſma timendum foret eccleſiæ. Eo ſiquidem ca-
ſu, vacante ſede, locus foret legitimo concilio. Sed quid quantum ve ad eius
pertineret autoritatem, iam nunc explicatum eſt.

Falſa Gerſonis imaginatio de triplici modo q̃ contingeret vacare ſedē apoſtolicā.

Quod vero exiſtimat ille tribus modis fieri poſſe vt vacet ſedes, aut vt de
ſinat eſſe Ro. pontifex, vt morte eius naturali, ciuili & canonica. Ciuilē mor
tē eſſe dicēs, ſi in captiuitatē incidat, ita vt ad eũ acceſſus non pateat, aut ſi ca
dat in mentis alienationem ꝑpetuam. Canonicam vero, ſi à cõcilio depona
tur. Ego ſane nullũ vacationis modũ noui alium, ꝙ ſi naturæ debitum per-
ſoluat pontifex & moriatur morte naturali, vt ipſe loquit̃: aut fortè, ſi ſpon

Mortē canonicā locum non habere in Romanis pontificibus.

tanee papatui renunciet, & admiſſa receptaq́; fuerit renunciatio. Canonicā
vero illam mortem, hoc eſt, depoſitionem locum non habere in Romanis
pontificibus, iam ſatis demonſtratum eſt. Solius enim dei, nõ humano ſub
ſunt iudicio. Quod autem ob ciuilem, quam ipſe dicit mortem, hoc eſt, ca-

Per captiuitatē à pontificatu non cadere

ptiuitatem, non deſinat eſſe Romanus pontifex, an non demonſtrat Lu-
cas in Actis apoſtolicis? Nam cum Petrus ſeruaretur in carcere, nequaq̃ pri
mitiua illa conuenit eccleſia ad ſucceſſornm illi deligendũ: ſed oratio, inq̃t
ille, fiebat ſine intermiſſione pro eo ab eccleſia: nos inſtruens q̃d etiam no- D
bis in eiuſmodi caſu faciendũ ſit. Similiter cum perfidus ille imperator Con
ſtantius per Theodoram Calliopam Italiæ Hexarchum, Martinũ ſanctiſſi
mum pontificem catenis vinctũ ad ſe Conſtantinopolim duci feciſſet, & in
de Cerſanam Ponti ciuitatē (vbi & beatus Clemens Romanus p̃ſul longe
antea exulauerat) relegaſſet exilio: nunq̃d clerus populusq́; Romanus cõti-
nuo proceſſerunt ad alterius electionē pontificis? Neq́; enim ſolũ expecta-
uerunt eius mortem, ſed cum iamdudũ obijſſet in exilio, nec tamen mortis
eius ſatis certa ꝑferrētur indicia, vacauit ſedes poſt eius obitũ anno integro
& menſibus duobus. Vides itaq́; lector Chriſtiane, q̃d ſit huiuſmodi in re
bũs ex ſuo capite quæ videntur adſtruere, ſophiſmataq́; ocioſe connectere
abſq́; vlla antiquitatis eccleſiaſticęq́; hiſtoriæ noticia?

De caſu ꝑpetuæ alienationis mentis.

Iam ad eandem notam ꝑtinet, ꝙ dicit de mētis alienatione ꝑpetua. Mallē
equidem protuliſſet vnũ aliquem ex omnibus, q ab initio fuerunt, Ro. põ
tificibus, qui incidiſſet in mētis alienationam perpetuam, demonſtraſſetq́;
quid eo caſu feciſſet catholica Chriſti eccleſia: cuius & nos exempli in occur
rente caſu ſimili imitatores facti ab errore vindicaremur. Sed bene habet,
nunquam id accidiſſe ab initio annis quindecies centenis. Quo intelligant
etiam Chriſto curæ eſſe hāc Petri cathedrā, à qua pēdet ſalus vniuerſæ ſuę
eccleſiæ, foreq́; ꝑpetuo. Quod eñ hactenus illius prouidētia nunq̃ accidit
ab initio, eodē curante prouidēteq́; nec futurum vnquam confidimus. Et
hæc pro eccleſiaſticæ hierarchiæ, p̃ſidentiũq́; in eadē principalis illius auto-
ritatis defenſione ſufficere mihi videntur.

Peroratio

Supereſt ad eius vnitatē, Chriſtianamq́; conſeruandā concordiam pro-
pheticis illis verbis mutuo nos exhortemur. State, inquit ille, ſuꝑ vias & vi-
dete ac

dete ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea,
C & inuenietis requiē animabus vestris. State, inquā, fixi & immobiles, & do
ctrinis nouis, varijs aut peregrinis nolite abduci, nolite aurem adhibere his
qui vos captāt, q ad vestra vobis desideria loquuntur, q nouitate aliqua pla-
cere quærūt, & sui admirationē apud simplices & indoctos facere: sed ingri
te de semitis antiqs quæ sit via bona, per quā ante annos mille & toties cen-
tenos ambulauerunt patres vestri, quam demōstrauerunt & suo sanguine
signauerūt tot myriades martyrū, quā docuerunt tot milia confessorum, &
ambulate in ea securi & confidenter. Et inuenietis requiem animabus ve-
stris. Non te prætereat (inqt ille) narratio seniorū, ipsi enim didicerunt à patri
bus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum. Quod si qui vobis dixerint, ec
ce hic est Christus, ecce illic, ecce in solitudine, nolite exire: ecce in penetrali Vbi Chrs & ytas.
bus, nolite credrre, vbi enim est corpus, congregantur & aquilæ. Dicit, in-
quit ille Origenes, q nos seducere voluerit & docere veritati contraria: Ecce
hic est Christus, vnum aliquē ex euāgelio locum proferens. Dicit quoq; &
alterius autor erroris: Ecce illic, alium similiter locum proferens, quo illum In Matth. ho. 29.
ipsum asserat. In hūc modum de lege, de prophetis & apostolis vnusquisq;
profert, quibus in veritatis speciem transformet suum mendaciū. Quoties Notāda & perpetuo memorāda omni Chriano sententia.
tamen canonicas scripturas nobis proferūt, quibus omīs Christianus cōsen
tit & credit, nos, inquit, illis credere non debemus, nō exire à prima ecclesi-
asticaq; traditione, neq; aliter credere, nisi quemadmodū per successionem
ecclesiæ dei tradiderunt nobis. Aduersus quam quicqd illi nobis dixerint,
quibuscunq; palliatum diuinarum scripturarum oraculis, obaudiemus: &
velut ad voces incantantium, aures nostras obturabimus. Est enim illorum
sermo ad nocendū efficax, præsertim apud imbecilliores in fide. Si nouum
sibi illuxisse glorientur veritatis spiritum, & post tot secula in se solos iam
D tandem peruenisse, autore ministroq; Christo, pili non faciemus. Est enim
(inquit ille) veritas fulguri similis egredienti ab Oriente & apparenti vsq; Catholica veritas refulgens in vniuersa ecclesia.
ad Occidentem. Non latet in occulto, in angulis aut penetralibus, sed reful
get in vniuersa ecclesia. Quod si quædam non ita manifestè apparēt nostræ
fidei & diuinarum scripturarum mysteria, vbicunq; est corpus, illic congre
gantur & aquilæ. Congregantur, inquit, non vultures, non corui, sed aqui-
læ. Illæ, inquam, aquilæ, de quibus propheta dicebat: Pennigerabunt sicut
aquilæ, & current & non laborabunt, ibunt & non esurient. Illarum itaque
aquilarum viam volatumq; in ijs contemplabimur, illas sequemur duces iti
neris, cum eisdē ad catholicæ ecclesiæ corpus aggregabimur. Eamq;, quam
maxima & antiquissimæ autoritatis Romana ecclesia, à gloriosissimis apo
stolorum principibus Petro & Paulo fundata atq; instructa, ab eisdem tra- Sequenda fides Ro. ecclesiæ.
ditionem accepit, per episcoporum successionem continuam ad nos perue
nientem sequentes ac proferentes (vt illius Irenæi verbis dicam) confunde-
mus omnes illos, qui sibi placentes, seu vana gloria, seu cæcitate aut ignoran
tia, aliter q̄ oportet, colligunt. Cum qua qui nō colligit, spargit. Super illam
enim petram, inquit Hieronymus, ædificatam ecclesiam scio. Illi ergo quic Illi qui nō vnitur, ab ecclesia diuisus est.
quid non vnitur, quicquid non innititur, ruina est, nec ad ecclesiastici ædi-
ficij vnitatem pertinet, extra quam qui deprehensus fuerit, peribit superue-
niente diluuio. Ad illam itaq; confugiemus velut ad sacram ancoram, velut
ad orthodoxæ fidei magistram & regulam, si quid turbæ, si quid dubij, si
quid nouitatis inter nos exortum fuerit. Inde audiemus nobis loquentem
Christum, qualiscunq; tandem sit, qui in eadem præsederit. Audisti enim

eius cathedræ priuilegium, & pro cuius fide ad confirmandos fratres singulariter rogauerit Christus, exauditus vtiq; pro sua reuerentia. A

Qui extra sunt, ingredi studeant.

Quare qui extra sunt, ingredi studeant, dum tempus habent, reuertantur ad pijssimę matris gremium, conentur recipi in illam nauiculam Petri, quę sola, quos suscepit, naufragante mundo illęsos exhibet. Aliena pericula nos doceant ac prudentes faciant. Videtis, quo euanuerint tot magnificæ totius orbis ecclesię, vt factæ sint in rapinam, in desolationem, in conculcationem omnium bestiarum agri, solas iamdudum superesse incolumes, quæ Petri magisterium agnouerunt & sequutæ sunt, & quas complexa seruauit illa arca, in qua Petrus gubernator est.

Qui intus sunt, fidei vnitatem conseruēt.

Nos vero qui intus sumus (quod per nomen domini nostri Iesu Christi Paulus obsecrat) id ipsum dicamus oēs, nec sint schismata in nobis, sed cōpositi omnes in eodem sensu eademque sententia, versemur cum timore ac tremore in ecclesia, tanquam in regno Christi, tanquam in domo dei viuentis, suam quisq; stationem obseruemus diligēter, & vocationi, ordini, officioq; nostro satisfaciamus.

Subditorū & pṗositorū officia mutua.

Qui subditi sunt, iuxta Apostoli præceptum, cum omni reuerentia obediāt prępositis suis, nec merita personarum, sed officia sacerdotum considerantes, debitum illis honorem dependamus. Sed & illi quoq; sui officij memores, non indignos se exhibeant eo, quo perfunguntur, ministerio: siquidem (quod vere dixit quidam) irreprehensibiles esse omnino conuenit, quos necesse est præesse corrigendis. Talem quisq; gerat curam sibi commissi gregis, tanquam districtissimo iudici de illis omnibus rationem redditurus, tanquā de cuius manibus requiretur, si quid fortè ex illis sua culpa perierit. Breuiter obseruemus quisq; suam stationē, suoq; ordini & officio quisq; satisfaciamus.

Vt expectādus ecclesiæ decor reformatio & vnitas.

Quod si fecerimus, sentiemus quàm sit bonum & iucundum habitare fratres in vnum, & derepente restitutam ecclesiæ suam faciem, suum decorem videbimus & lætabimur. B Sin neglexerimus, timeamus notissima diuinæ indignationis vltionisq; exempla in eos, qui conati sunt tabernaculi vnitatem scindere, aut alienum sibi in eo officium vsurpare. Tantopere Israëli indignatus est dominus, quod se diuisissent à domo Dauid, & Hierosolymis relictis (vbi erat vetus illa Mosaica cathedra) secessissent in Samariam, vt demolitus sit eos, dederitq; in direptionem, ac planè abiecerit à facie sua. Quibus missus homo dei, ad sua ipsis scelera exprobrandum, imminentemque iam vltionem diuinam prædicendum, panem apud illos edere & aquam bibere districtè vetatus est, ad nostram nimirum eruditionem, eo ipso nos instruens diuina sapientia, quantopere detestetur schismaticos. Quod cum ille humanitatis quodam sensu, precibus videlicet illorum victus non custodisset, inde regrediens in præuaricationis pœnam à leone discerptus est. Quin & in euangelio, clariorem nobis intelligentiæ lucē aperiens, eosdem illos schismaticos, velut gentiles & ethnicos habēdos nos docuit. Nam missis primum in salutis ministerium discipulis: In vias, inquit, gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad oues quæ perierunt domus Israël. Si ire iussi sunt ad oues perditas domus Israel, prohibiti autem ad Samaritas ingredi, clarissimè vtiq; significauit eosdem ad domum Israel non pertinere: quamuis esset Israelis pars maxima, sed cum gentibus connumerandos, quæ ignorāt deum: hoc ipso nos docēs, schismaticos cum infidelibus eodem apud se loco haberi, ne de fide sua sibi blandiretur schismaticorum quispiam.

Schismaticus quis.

Schismaticū autem esse, quicunque recusat subesse ecclesiasticæ hierarchiæ capiti, quicunque secedit à principali

cipali

A cipali cathedra, vt tunc Mosaica, ita nunc apostolica (ad quod nunc isti velut classico omnes cõcitant) supra toties demonstrauimus. Quin & Dathan & Abiron, quos cum suis omnibus dehiscens sub pedibus terra absorbuit, viuosq; demisit ad inferos, Chore quoq; cũ ducentis quinquaginta viris, quos vindex cœlestis flãma deuorauit, Saul item à regio abiectus honore, Ozias quoq; rex lepra percussus, notissima sacræ exempla historię nobis documento sunt, quantopere detestetur deus, qui ordinem tabernaculi à se constitutum quoquo pacto inuertere, aut alienas sibi in eo partes conantur inuadere. Quare vel timor tam horrendæ præsentisq; vindictæ nos cohibeat ab excitandis subditorum aduersus suos præpositos turbis ac seditionibus, concitãdisq; schismatibus. Quæ & aliam semper se nequiorem sororem adducunt secum, nempe impietatem hæreticam, quæ sorores sunt peccatricis Hierusalem, vt pulchrè in Ezechielem Origenes explicat. Aut enim incomitatum non venit schisma, aut absq; peiore se comite diu non subsistit. Vbi sunt, inquit ille, schismata, ibi hæreses, ibi dissensiones: vbi autem virtus, ibi vnio, pax & concordia. Ad quam omnes nos perducere dignetur ipse vnitatis pacisq; autor & cõmendator, Christus Opt. Max. cui honor & gloria.

Horrenda excẽpla diuinę vltionis in eos, qui ordinẽ tabernaculi inuertere, aut alienas sibi in eo partes inuadere conant.

Sorores penè indiuiduæ schisma & hæresis.

ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE

LIBRI SEXTI FINIS.

